Nuni, Southern

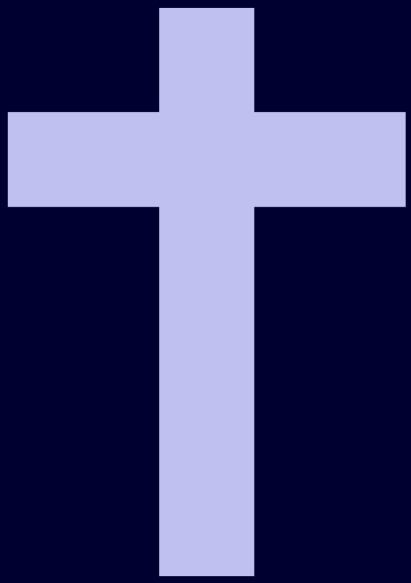

Nuni, Southern: Yɩ sʋywáŋʋ́ sagɩ New Testament

Nuni, Southern

Nuni, Southern: Yɪ sɔywáŋɔ́ sagɪ New Testament

Le Nouveau Testament en Nun

copyright © 1999 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nuni, Southern

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 17 May 2025 from source files dated 17 May 2025
d18530a7-7259-5f23-92b6-70e3abe5f3fa

Contents

Matiə 1
Marəkə 52
Likə 83
Zwan 137
Tʊtʊnan 177
Romə tìán 228
1 Korɛntə tìán 253
2 Korɛntə tìán 277
Galasi tìán 293
Efɛzə tìán 302
Filipə tìán 311
Kolosə tìán 317
1 Tɛsalonikə tìán 323
2 Tɛsalonikə tìán 328
1 Timote 331
2 Timote 339
Titə 344
Filemon 348
Ebərə-ba 350
Zwakə 369
1 Piyɛrə 376
2 Piyɛrə 383
1 Zwan 388
2 Zwan 394
3 Zwan 396
Zwidə 398
Apokalisə 401

Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́ sagı tə,
Matiə
nə púpʊ́ní
Matiə sagı tə yuu wa sʊgʊ

Lìù tə, ʊ nə púpʊ́ní sagı kʊ tə

Matiə yın lanpolınʊ. Zwezi kúrí wá, sə ʊ ya ʊ karbiu. Marəkə də Likə yà boŋə wá Levi ba sʊywáŋʊ́ tə wa. Matiə yı *Zwifə ʊ jigə *Kərisə lìù. Ʊ yəə́ Zwifə-ba Yıı saga zəni, ʊ ga yəə́ ba yofwamınan tə də.

Lìà tə nə, Matiə nə púpʊ́ní

Ʊ púpʊ́ní sʊywáŋʊ́ tə, ʊ bırı *Zwifə-ba nə jigə Kərisə lìà tə nə.

Sagı tə wa sʊgʊ

Ba mù *Zwifə-ba tə yəə́ Yıı sagı nədwan tə zəni. Matiə bırı də, Zwezi yı lìù tə, ba nə mɛ, sə ba twá ʊ nə, ba ma lwarı cwəŋə də nətʊ, ba nə mɛ, sə ba twá ka nə. Zwifə-ba yıjʊncwəŋə tə yáá tìán tə ba kàrà təntə yáá yoo swə. Matiə yà ja Zwezi ʊ boŋə *Kərisə, nə à yəə́ *Davidə nàʊ́, nə à yəə́ Zwifə-ba pìʊ́ tə. Lìà tə, ba nə sɛ̀e də, Zwezi yı lìù tə, Yıı nə tʊn, Yıı wá jon ba ba cʊna wa, də ba nə yı Zwifə-ba, nə à yəə́ də ba nə tà Zwifə-ba. Zwezi bwin ʊ nan tıan wa. Ʊ yı *Yuu-Tiu tə, ʊ nə wulə də nəba kʊ ja vəli lʊʊ zaŋʊ. Ʊ jon bara də kana ba cʊna wa, ʊ ga zwɛ̀e ba yayıran. Ʊ kwɛn ba cʊna tə, ʊ lı ba mù də Yıı pwərə wa. Ʊ tə wulə ʊ joŋə nəba nə cʊna wa, zàn kʊ tə də. Zwezi karbıa tə də wàrì yìàn təntə mama ba janı ba cıcı con. Ba də dàń mɛ, sə ba bırı Yıı sonu tə lʊʊ mama nə, də Yıı-*Siŋu tə dìàn ndə Zwezi nə.

Zwezi dwíí dəkuu
(Likə 3.23-38)

1 Nəń, Zwezi-*Kərisə dwíí tə dəkuu nə yı nətʊ: Zwezi-Kərisə yı pìʊ́ *Davidə nàʊ́, Davidə yı *Abərahamə nàʊ́.
2 Abərahamə lʊrı *Yızakə,
Yızakə lʊrı *Zwakɔbə,
Zwakɔbə lʊrı Zwida də ʊ nubıa.
3 Zwida də ʊ kan Tamarə lʊrı Pere
də Zera.
Pere lʊrı Esəron.
Esəron ma lʊrı Aramə.
4 Aramə ma lʊrı Amınadabə.
Amınadabə lʊrı Nasʊn.
Nasʊn lʊrı Saləma.
5 Saləma də ʊ kan Rahabə lʊrı Bozə.
Bozə də ʊ kan Rutə ma lʊrı Ɔbɛdə.
6 Ɔbɛdə lʊrı Yızayi.
Yızayi lʊrı Davidə.
Pìʊ́ Davidə də Yiri kan tə ma lʊrı Salʊmʊn.
7 Salʊmʊn lʊrı Rʊbʊamə.
Rʊbʊamə lʊrı Abıa.
Abıa lʊrı Aza.
8 Aza lʊrı Zwʊzafatə.
Zwʊzafatə ma lʊrı Yoramə.
Yoramə lʊrı Ɔzıasə.
9 Ɔzıasə ma lʊrı Yotamə.
Yotamə ma lʊrı Ahazə.
Ahazə lʊrı Ezekıasə.
10 Ezekıasə lʊrı Manase.
Manase ma lʊrı Amʊn.
Amʊn lʊrı Zwʊzıasə.
11 Zwʊzıasə ma lʊrı Yekʊnıa, də ʊ
nubıa tə Yızərayɛlə lìà tə ka
pɛ̀e ka ja va *Babılɔnə máŋá
tə wa.
12 Ba Babılɔnə vəli kwa nə, Yekʊnıa lʊrı Swıalətıɛlə.
Swıalətıɛlə ma lʊrı Zʊrʊbabɛlə.
13 Zʊrʊbabɛlə lʊrı Abiudə.
Abiudə ma lʊrı Elıakimə.
Elıakimə ma lʊrı Azorə.
14 Azorə lʊrı Sadokə.
Sadokə lʊrı Ahimə.
Ahimə lʊrı Elıʊdə.
15 Elıʊdə ma lʊrı Elıazarə.
Elıazarə lʊrı Matanə.
Matanə ma lʊrı Zwakɔbə.
16 Zwakɔbə lʊrı Zwʊzɛfə Mari barı.
Mari tə nə lʊrı Zwezi, ba nə boŋə
Kərisə.
17 Yızərayɛlə lìà dwíə́ fugə banıa nə wulə Abərahamə də Davidə pwərə wa, tə fugə banıa də ga ya Davidə də Yızərayɛlə lìà tə ka pɛ̀e ka ja va Babılɔnə pwərə wa, tə fugə banıa duən də yı tə zıgı kʊ mù Babılɔnə vəli təntə kʊ ja va Kərisə lʊrʊ.

Mari pùə́ tə yoo
(Likə 2.1-7; Galasi tìán 4.4)

18 Nə̀ń nətʋ, ba nə lʋrı Zwezi-
*Kərisə. Ʋ nuu Mari yà yı Zwʋzɛfə
bwàlʋ́, ʋ nə càrì, sə ʋ swe. Kʋ twá
Yıı-*Sinju tə dìàn nə, Mari ma ja pùə́,
də ʋ də Zwʋzɛfə tə yərì duən ndə
kan də bɛɛ nə.
19 Ʋ barı Zwʋzɛfə ʋ nə yı cígá tíú,
yà ba pìà, sə ʋ kə cavıra Mari nə.
Kʋ mʋ̀ nə pın, ʋ yà pìà, sə ʋ twá tıa
tıa ʋ ma yá wa.
20 Zwʋzɛfə yà nə jə ka pubʋŋa
təntə, *Yuu-Tiu *malıka twi, ka
swìn ʋ con ʋ pandwıa wa, ka wʋ́:
«*Davidə nàʋ́ Zwʋzɛfə, Mari bìú tə
pùə́ tə, ʋ nə jə, yı ka twi də Yıı-Siŋu
tə dìàn. Kʋ mʋ̀ nə pın, dàn ká pa
fən ja mʋ́, sə n tì wá ndə n kan nə.
21 Ʋ wá lʋra bibɛɛ, n ga wá kə ʋ
yırı Zwezi, kʋ mʋ̀ də̀ń nə yı ʋ wá
jon *Yızərayɛlə lìà ba cʋna wa».
22 Tə mʋ̀ yìən təntə mama twi tə
tʋn, sə Yuu-Tiu sʋgʋ tə, ʋ nə twá ʋ
nii *sʋ̀sʋ̀nʋ̀ tə nə, ʋ ma swìn tə nii
ma sú. Ʋ swìn, ʋ wʋ́:
23 «Nə̀ń, kacıın tə, ʋ nə tə yərì bɛɛ,
wá ja pùə́, ʋ wá lʋra bìú, ba
ga wá bon wá Emanuwɛlə».
(Kʋ mʋ̀ də̀ń nə yı: ‹Yıı wulə də
nəba›.)
24 Zwʋzɛfə nə zàn dwıan nə, ʋ twá
kʋ tə nə, Yuu-Tiu malıka tə nə swìn,
ʋ ga ja ʋ kan tə ʋ kə ʋ con.
25 Yá ba dàń nə wà duən yəni ndə
kan də bɛɛ nə, kʋ ja va Mari bìú tə,
ʋ nə dıga ʋ yırı Zwezi tə, lʋrʋ.

2

Yənu tìán twi, sə ba na Zwezi (Likə 2.22-38)

1 Máŋá tə, ba nə lʋrı Zwezi
Bɛtələhɛmə nə, kʋ nə wulə Zwide
nagwanaa wa, kʋ yı pìʋ́ *Erodə pàrì
máŋá wa. Yənu tìán nan yıı yipıan
con, ba bà *Zwerizalɛmə wa.
2 Yənu tìán tə bwe ba wʋ́:
«*Zwifə-ba pìʋ́ tə, ba nə lʋrı tə wa
yən? Nə nı ʋ kacılacɔ yıı yipıan con,
mə nə twi, sə nə pa wá dun».
3 Pìʋ́ Erodə nə nì ŋwɛn təntə, ʋ
də Zwerizalɛmə tıʋ lìà mama pwìí
cʋ̀gʋ̀.
4 Ʋ ken Zwifə-ba Yıı *joŋwana yun
tìán də Yıı nii *yənu tìán tə mama
duən nə, sə ʋ bwe ba ʋ lwarı bwálí
tə, ba nə mɛ, sə ba lʋra *Kərisə.
5 Ba ma swìn ʋ con, ba wʋ́: «Kʋ
yı Bɛtələhɛmə tıʋ nə, kʋ nə wulə
Zwide nagwanaa wa, ndə Yıı nii
*sʋ̀sʋ̀nʋ̀ tə nə pʋ́pʋ́ní nətʋ tə, ʋ
swìn ʋ wʋ́:
6 ‹Kʋ mʋ̀ Bɛtələhɛmə təntə, kʋ nə
wulə Zwida lʋʋ wa kʋ cígá jə
funə Zwida tıan təntə wa. Kʋ
mʋ̀ wa nə pìʋ́ wá nan, sə ʋ
yìrì *Yızərayɛlə lìà tə nə yı à
mʋ̀ Yıı lìà›.»
7 Erodə dàń ma twá tıa tıa ʋ bon
yənu tìán tə, sə ʋ bwe ba zəni ʋ
lwarı kacılacɔ tə naŋʋ máŋá.
8 Yá ʋ dàń tʋn ba Bɛtələhɛmə nə,
ʋ wʋ́: «Á vələ á bwe á lwarı bìsìná
tə yoo zəni. Á nə nı wá, sə á pìí á
bà á swìn à con, sə à də va à pa wá
dun».
9 Ba nə cʋgʋ pìʋ́ tə nii ba zwɛ̀e, ba
kɛ̀eń ba zʋ cwəŋə. Yá kacılacɔ tə, ba
nə nı yıı yipıan con tə, wulə ba yáá
kʋ vəli. Máŋá tə, kʋ nə yí bìsìná tə
yipaa bwálí, kʋ cán kʋ zıgı.
10 Ba nə nı kacılacɔ tə, ba pwìí poli
zənzən.
11 Ba zʋa dìà tə wa, ba ga na bìsìná
tə də ʋ nuu Mari. Ba tʋa tıa bìsìná
tə yáá con, ba pa wá dun. Ba kʋ̀rì
ba zıla, ba lı wiən tə, tə kwənə nə
dáá, ba ma də zìlə́ bìsìná tə yuu wa.
Ba pın wá sían də tıralı yirə duən,
ba nə ma boŋə ‹ansansə› də ‹mirə›.
12 Kʋ kwa nə, Yıı dàń bırı ba ba
pandwıa wa, də ba kʋ́ʋ̀ dàn ká twá
Erodə con ba ma vìí. Ba dàń ma tì
cwəŋə don ba va ba lʋʋ.

Zwʋzɛfə-ba dəri ba va Ezwipətə lʋʋ

13 Yənu tìán tə viru kwa nə, *Yuu-
Tiu *malıka nan ka swìn Zwʋzɛfə
con ʋ pandwıa wa, ka wʋ́: «Zàn, n
tì bisımaa tə də ʋ nuu, n ja dəri, n
va *Ezwipətə lʋʋ wa. Vəli, n ya lá,
də n ma dànì à kori, *Erodə nə wá
pìà wá, sə ʋ pa ba gʋ tə yırı».
14 Zwʋzɛfə zàn tıtın nə, ʋ tì
bisımaa tə də ʋ nuu ʋ ja va Ezwipətə
lʋʋ.

15 Ʊ yın lá kʊ ja va kʊ yí Erodə tıan, sə kʊ tə Yuu-Tiu nə twá ʊ nii
*sʊ̀sʊ̀nʊ̀ tə nə, ʊ ma swìn tə nii sú. Yıı nii sʊ̀sʊ̀nʊ̀ tə swìn Zwezi yoo, ʊ
wʊ́: «À bon à bìú à lı Ezwipətə lʊʊ wa».

Erodə pın ba zàn bisımaa gʊrı nə

16 Máŋá tə wa, *Erodə nə twi ʊ bà
ʊ lwarı də, yənu tìán tə yı ba gıgarı wá, ʊ lıŋa zàn zənzən. Ʊ dàń tʊn,
sə ba gʊ Bɛtələhɛmə də kʊ lʊʊ nii bisımabarı tə mama, ba nə yí bına
bələ də ba tə, ba nə tə wà yí. Erodə fwa kʊ nətʊ, ndə ʊ nə nì yənu tìán
tə nii nə.
17 Mə kʊ twá nətʊ, Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ Zweremi sʊgʊ tə nii ma sú. Ʊ swìn,
ʊ wʊ́:
18 «Ba nì bubwiə Rama tıʊ wa, kwirə
də zıra. Kʊ yı bìsíná tə nuu
Rasɛlə nə kwi ʊ bìsíná nə, yá
ʊ ga ba sɛ̀e, sə ba kòrì wá, ba
kʊ́ʊ̀ nə tə̀lə́ lʊʊ wa yırı».

Zwʊzɛfə-ba pìí ba nan Ezwipətə lʊʊ
(Likə 2.39-40)

19 Kʊ kwa nə, Erodə tıga. Yá
*Yuu-Tiu *malıka twi Zwʊzɛfə con
ʊ pandwıa wa *Ezwipətə lʊʊ wa, ka
swìn ʊ con, ka wʊ́:
20 «Zàn, n tì bisımaa tə də ʊ nuu
n ja va *Yızərayɛlə lʊʊ. Lìà tə, ba yà
nə pìà, sə ba lı bisımaa tə mıı tə, ba
tıga».
21 Zwʊzɛfə ma zàn, ʊ tì bisımaa tə
də ʊ nuu ʊ ja va Yızərayɛlə lʊʊ.
22 Fən jın wá, sə ʊ jə̀ń Zwide nag-
wanaa wa, ʊ nə nì də, Arəkelayisə
nə jə̀ə́ ʊ nyına *Erodə padaʊ tə
yuu wa yırı. Yá Yıı kwè Zwʊzɛfə
ʊ pandwıa wa, də ʊ vəli Galile
nagwanaa.
23 Ʊ vəli ʊ jə̀ń tıʊ don nə, ba nə
boŋə ‹*Nazarɛtə›. Mə kʊ twá nətʊ
Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nà tə sʊgʊ tə nii ma sú,
ba swìn Zwezi yoo, ba wʊ́: «Ba wá
bon wá Nazarɛtə tíú».

3

Zwan-Batisə kàrà tə yoo
(Marəkə 1.1-8; Likə 3.1-18; Zwan 1.19-28; Tʊtʊnan 19.4)

1 Máŋá don wa, bɛɛ don yın lá,
ʊ yırı nə yı *Zwan-Batisə. Kʊ bɛɛ
təntə twi ʊ nan Zwide kasɔɔ lan-
woru tə wa, ʊ kàrì Yıı yoo, ʊ bırı
lìà nə.
2 Ʊ yà swìn, ʊ wʊ́: «Máŋá bwələ,
sə Yıı dá ʊ pàrì tə lìà mama yuu wa.
Kʊ mʊ̀ nə pın, á vəvərə á kwa, á ma
sá á cʊna!»
3 Mə Zwan-Batisə yoo nə Yıı nii
*sʊ̀sʊ̀nʊ̀ *Ezayi yà swìn Yıı sagı tə
wa, ʊ wʊ́:
«Kʊ yı bɛɛ nə bubwi kasɔɔ lanworu
wa, ʊ wʊ́: ‹Á kwìán *Yuu-Tiu
cwəŋə tə, sə á cɛ̀e ʊ cwəmını
tə, sə tə ya mənə mənə›.»
4 Zwan yà zʊa nyʊgʊma kʊran
gànʊ̀, ʊ ga vwa tànʊ̀ voru ʊ tàŋá*
nə. Ʊ yà dá jərən də tʊran.
5 Kʊ nə zıgı *Zwerizalɛmə, kʊ ja
va Zwide nagwanaa, kʊ va kʊ kıkarı
Zwurədɛn mʊnaa tə nii mama, lìà
yà twi ʊ con.
6 Ba dàń swìn ba cʊna tə, ba
bırı Zwan, yá ʊ ga zıga lá ʊ li ba
Zwurədɛn mʊnaa tə wa, kʊ twá də
Yıı yırı.
7 Zwan-Batisə nə nı *Farızıan-
ba də *Sadısıan-ba də, ba nə twi
zənzən ʊ con, sə ʊ lə ba də níá tə
wa, ʊ swìn ba con, ʊ wʊ́: «Á mʊ̀
dəkwaa dwíí-ba! Wàà nə bırı aba
də, á wàá á dəri á jén Yıı lıŋa tə yáá
nə, tə nə bìàn?
8 Kʊ nə yı nətʊ, sə á twá á tʊtʊnan
nə, á ma bırı də, á vəvəri á kwa á
ma sá á cʊna.
9 Á jə cígá, sə á swìn də,
*Abərahamə yı á nıbɛɛ, yá kʊ cıcı
tə wà yí. À mʊ̀ nə swìn kʊ á con də,
Yıı wàá kapana tə tə ʊ lwànı́, ʊ pın
tə jì Abərahamə nìán.
10 Nə wàá kʊ nətʊ tə nə tì, nə ma
maŋa ndə dèrí nə manwarı kʊ wulə
tìán dəkurən nə. Tìʊ́ tə mama, kʊ
bıa nə ba ywán, ba wá goŋi kʊ, ba
kə mən nə.

* **3:4 3.4** Mə nətʊ nə, Yıı nii sʊ̀sʊ̀nà tə yà zwı tanan ganan də ba vwe tanan vwərən ba tàŋá nə.

11 À mù li aba níá wa, sə kʊ ma
bırı də, á wulə á vəvəri á kwa, sə
á ma sá á cʊna. Yá lìù don, ʊ dìàn
nə dáá, tə doni nə, wà pú à kwa ʊ
bà. À jıın mùrì, sə à tì ʊ nɛɛ natʊra,
à ja pú ʊ kwa. Ʊ mù nə wá lə aba
Yıı-*Sinju də mən wa.
12 Ʊ jə ʊ wocəri fıyaʊ ʊ jìàn wa, ʊ
kwɛn ʊ càrì ʊ wobıa tə, ʊ pwɛ̀e tə
də wopulə tə, ʊ lı duən wa. Ʊ pɛ̀e
wobıa tə, ʊ kə ʊ pulu wa, ʊ ga sʊrı
wosanan tə mən wa, tə nə ba dàŋì».

Zwan-Batisə ləgə Zwezi níá wa
(Marəkə 1.9-11; Likə 3.21-22; Zwan 1.32-34)

13 Zwezi dàń ma nan Galile nag-
wanaa, ʊ bà *Zwan-Batisə con
Zwurədɛn mʊnaa tə nii nə, sə Zwan
lə wá níá wa, kʊ twá də Yıı yırı.
14 Yá Zwan yà ba pìà, sə ʊ sɛ̀e, ʊ
swìn, ʊ wʊ́: «À mù nə mɛ, sə n lə nə
níá tə wa, mə kʊ nə n mù nə pìí n
bà à con?»
15 Zwezi ma le wá, ʊ wʊ́: «Yá, sə
kʊ ya nətʊ síʊ́n nə, kʊ nə mɛ, sə nə
tʊn won tə mama, kʊ nə ziən kʊ pa
Yıı nə yırı». Zwan dàń ma sɛ̀e.
16 Yá máŋá tə, ʊ nə ləgə Zwezi
níá tə wa, ʊ nan ʊ zwɛ̀e, də nə̀ń,
lanworu nə kʊ súrí, Zwezi ga na
Yıı-*Sinju tə, kʊ cwi ʊ yuu wa ndə
gunpwənə nə.
17 Yá kori dàń ga nan Yıı sàń nə,
kʊ wʊ́: «Ɔ tə yı à biswənə tə, ʊ nə
poli à pùá».

4

Sıtana dədən Zwezi
(Marəkə 1.12-13; Likə 4.1-13; Ebərə-ba 4.15)

1 Yıı-*Sinju tə dàń ma ja Zwezi, kʊ
ja va kasɔɔ lanworu wa, sə *Sıtana
dədən, sə ʊ yigu wá, ʊ pa ʊ tʊn
yokʊkwıʊn.
2 Ʊ vwə nii dıan sapwilə, yıcaʊ də
tıtın, yá niən dàń jın wá.
3 Sıtana ma boli ʊ nii, ʊ swìn ʊ
con, ʊ wʊ́: «Də n nə yı Yıı-Biu cígá
mama, sə n pa nii, sə kapana tə tə jì
wodiu».
4 Zwezi ma le wá, ʊ wʊ́: «Kʊ
pʊ́pʊ́ní Yıı sagı tə wa, kʊ wʊ́:
‹Kʊ tà wodiu cıcı nə wàá mıı kʊ pın
lìù nə. Kʊ yı sʊgʊ tə də mama,
kʊ nə naŋa Yıı nii, nə pın mıı
lìù nə›.»
5 Sıtana dàń ma ja wá, ʊ va tıʊ*
tə, kʊ nə yı Yıı nyiən tə wa, ʊ tún
*Zwifə-ba Yıı *dìà tə yuu wa,
6 ʊ ga swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «Kʊ
pʊ́pʊ́ní Yıı sagı tə wa, kʊ wʊ́:
‹Kʊ tə, kʊ nə yı n yoo, Yıı wá pa nii ʊ
*malıkɛ nə, sə tə tì mʊ́ tə jìàn
wa, n naa dàn ká mà kapan
nə›.
Kʊ mù yırı nə, n nə yı Yıı-Biu cígá
mama, sə n fan n tʊ tıa».
7 Zwezi ma le wá, ʊ wʊ́: «Kʊ kʊ́ù
pʊ́pʊ́ní Yıı sagı tə wa, kʊ wʊ́:
‹N wà mɛ, sə n dədən, sə n yigu n
*Yuu-Tiu tə, ʊ nə yı Yıı, n pa
ʊ tʊn yokʊkwıʊn›.»
8 Sıtana ma kʊ́ù ja wá, ʊ dì paan
nədarʊ nədarʊ yuu wa, ʊ ga pa ʊ
ywàń ʊ na lʊʊ pàrì də tə zəni tə
mama.
9 Ʊ ga swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «À wá pa
mʊ́ wiən tə tə mama, də n nə tʊa à
yáá con, n pa nə dun».
10 Zwezi ma le wá, ʊ wʊ́: «Kɛ̀eń
lá nə, Sıtana! Kʊ pʊ́pʊ́ní Yıı sagı tə
wa, kʊ wʊ́:
‹Pa dun n Yuu-Tiu nə, ʊ nə yı n Yıı,
sə n dàn ká tʊn won don, də
kʊ nə tà kʊ tə cıcı, ʊ nə swə›.»
11 Sıtana dàń ma yá Zwezi, malıkɛ
ga fàrʊ́ tə yí Zwezi yıra, tə tʊŋa tə
pın wá.

Zwezi wulə ʊ tʊtʊŋı tə wa Galile nagwanaa tə wa
(Marəkə 1.14-15; Likə 4.14-15)

12 Zwezi twi ʊ nì máŋá don wa də,
ba ken Zwan bàń dìà wa. Kʊ mù nə
pın, ʊ zàn ʊ va Galile nagwanaa wa.
13 Ʊ nan *Nazarɛtə, ʊ va ʊ jə̀á
Kapɛrənayimə nə, kʊ nə bwələ
Galile mʊnaa tə nii Zabılon də
Nɛfətali nagwanɛɛ tə wa.
14 Ʊ tʊn kʊ nətʊ tə, sə Yıı nii
*sʊ̀sʊ̀nʊ̀ *Ezayi sʊgʊ tə nii ma sú,
ndə ʊ nə swìn, ʊ wʊ́:

* **4:5 4.5** Kʊ yı *Zwerizalɛmə yoo nə kʊ swìn.

15-16 «Ba mù lìà təntə, ba yà nə
jə̀ə́ yikunu wa Zabılon də
Nɛfətali nagwanɛɛ tə wa, tə
nə wulə mʊnaa tə cwəŋə tə
vàn nə, də Zwurədɛn mʊnaa
tə kwa con, də ba tə, ba nə
wulə Galile nagwanaa tə wa,
kʊ nə yı lìà tə, ba nə tà
*Zwifə-ba, bwálí, dàń nı poni
nəfarʊ. Poni nan ba lìà təntə
nə, ba yà nə jə̀ə́ kʊ yikunu
lʊʊ nii† tə wa, kʊ nə yı tıan
bwálí».
17 Kʊ mù máŋá təntə wa nə, Zwezi
zàn ʊ wulə ʊ kàrì, ʊ wʊ́: «Máŋá
bwələ, sə Yıı də́ ʊ pàrì tə lìà mama
yuu wa. Kʊ mù nə pın, á vəvərə á
kwa, á ma sá á cʊna!»

Zwezi bon fəlijana banıa (Marəkə 1.16-20; Likə 5.1-11)

18 Zwezi nə wulə Galile mʊnaa tə
nii nə, ʊ vəli, ʊ nı nubıa bələ, ba
nə yı fəlijana. Kʊ mù nə yı Simon
tə, ba nə boŋə Piyɛrə, də ʊ nubiu
Andəre. Ba dàń yà wulə ba dılı ba
fələ gə̀gə̀lù mʊnaa tə wa, ba ma janı
fələ.
19 Zwezi ma swìn ba con, ʊ wʊ́: «Á
bìàn á twá à nə, à dàń wá pa, á pìà
lìà, sə ba twá à mù Zwezi nə».
20 Lala də ba dʊgʊ ba fələ gə̀gə̀lə̀n
tə lá, ba ga twá ʊ nə.
21 Ʊ kɛ̀eń lá, ʊ va yáá mancın, də ʊ
na lìà bələ duən də, ba nə yı nubıa.
Kʊ mù nə yı Zwakə də Zwan, ba
nə yı Zebede bıa. Ba də ba nyına
Zebede yà wulə nıá yuu bori wa, ba
kwɛn ba fələ gə̀gə̀lə̀n. Zwezi ma bon
ba.
22 Lala də, ba də kʊ́ʊ̀ yá ba nıá yuu
bori tə də ba nyına tə, ba ga twá ʊ
nə.
23 Kʊ kwa nə, Zwezi jiru Galile
nagwanaa tə mama wa, ʊ ma kàrì
*Zwifə-ba *jərə́ dii tə wa. Ʊ dàń
swìn sʊywáŋʊ́ tə, ʊ bırı də, Yıı wá
də́ ʊ pàrì tə lìà mama yuu wa. Yá
ʊ ga zwɛ̀e yayıran mama, ʊ ga pın
yazurə ba tə nə, ba nandaran nə wà
ce.
24 Ʊ yırı nan Siri lʊʊ nii tə mama
wa. Ba dàń ga ja lìà tə mama, ba nə
də́ càn, ba twi ʊ con. Kʊ mù nə yı
lìà tə, yayıran yiri mama nə jə, də
lìà tə, *zinə nə jə, də ba tə, ba nə
twı kwaran, də gwanı. Zwezi dàń
ga zwɛ̀e ba mama yayıran tə.
25 Lalʊʊ nan Galile nagwanaa wa,
də Tıan Fugə nagwanaa tə wa, də
Zwide nagwanaa wa, də *Zwer-
izalɛmə wa, də Zwurədɛn mʊnaa tə
vàn don nə, kʊ bà, kʊ twá ʊ nə.

5

Zwezi kàrà paan yuu wa

1 Kʊ máŋá tə wa, Zwezi nı lalʊʊ.
Ʊ dàń ma dì ʊ jə̀ə́ paan yuu wa. Ʊ
karbıa tə fàrʊ́ ba yí ʊ yıra.
2 Yá ʊ dàń wulə ʊ twá yìə̀n tə tə
nə, ʊ ma kàrì ba.

Pupwən lìà yoo (Likə 6.20-26)

3 Zwezi swìn, ʊ wʊ́:
«Pupwən lìà nə yı lìà tə, ba nə yə̀ə́
də, ba yı zʊra Yıı yáá con, Yıı
pàrì tə nə yı ba mù nyiən yırı!
4 Pupwən lìà nə yı lìà tə, ba nə yı
pucʊnı lìà, Yıı nə wá zùrì ba
bıcanı yırı!
5 Pupwən lìà nə yı lìà tə, ba nə yı
pubwanʊ tìán, ba nə wá tını
lʊʊ yırı!
6 Pupwən lìà nə yı lìà tə, ka tʊn Yıı
fıra nə yı ndə wodiu nə, kʊ
niən nə jə ba, kʊ ga yı ndə nıá
nə, kʊ nanyʊnı nə jə ba, ba
mù lìà təntə yıra nə wá zùrì
yırı!
7 Pupwən lìà nə yı lìà tə, ba nə
dəri ləzwənə yinəgə zənzən,
Yıı nə wá dəri ba də yinəgə
zənzən yırı!
8 Pupwən lìà nə yı lìà tə, ba nə yı
bıcapon lìà, ba nə wá na Yıı
də ba yíá yırı!
9 Pupwən lìà nə yı lìà tə, ba nə pìà,
sə nimarʊ ya lá, Yıı nə wá ja
ba ʊ bon ʊ bıa yırı!

† **4:15-16 4.15-16** Lìà tə mama, ba yà nə wulə tə nagwanɛɛ təsntə wa, yà yı ndə ba wulə yikunu wa, ba yà nə yərì Yıı yoo yırı. Zwezi nə vəli ba con, ʊ súrí ba yíá, ʊ pa ba lwarı Yıı.

10 Pupwən lìà nə yı lìà tə, ba nə twá
Yıı cígá tə nə, kʊ pa ba də́ càn,
Yıı pàrì tə nə yı ba mù nyiən
yırı!
11 Á yana pupwən wa, máŋá tə wa,
ba nə twın aba, ba nə ken aba càn
wa, ba nə swìn kʊnkʊn yolwan yiri
mama, ba pın aba, à mù yırı.
12 Á pıan á sú də pupwən, á
ŋwírán nə dáá, tə dànì aba Yıı con
yırı. Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nà tə, ba nə yın á
yáá, mə nətʊ nə ba ken ba càn wa».

Zwezi karbıa tə ya ndə nakwan nə
(Marəkə 9.50; Likə 14.34-35)

13 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «Á yı
ndə nakwan nə lʊʊ wa, sə kʊ ma ya
ywání. Yá nakwan nyaŋa nə nan,
bɛ̀eɛ̀e nə ba kʊ́ʊ̀ wá fwa, sə ka ma
ja nii? Ka kʊ́ʊ̀ ba funə jə, də kʊ nə
tà, ba wá dılı ka kàrá wa, sə lìà nını
ba kɛ̀eń».

Zwezi karbıa tə yı ndə poni nə
(1 Piyɛrə 2.9-12)

14 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «Á yı ndə
poni nə lʊʊ wa. Ba nə lwə̀ tıʊ paan
yuu wa, kʊ tıʊ tə wàrì kʊ sə̀gə̀.
15 Ba bá sʊrʊ cànʊ́, ba tì, ba sə̀gə̀
cənbo də̀ń. Kʊ yı ba yàá tì kʊ ba
zıgı canzılʊ yuu, sə kʊ poni pìrʊ̀ ba
tə mama, ba nə wulə dìə̀ tə wa.
16 Mə nətʊ nə á poni tə mɛ, sə kʊ
pəpəli ləzoni yáá con. Kʊ mɛ, sə ba
na á zəni tə, á nə fwa, sə ba ma pa
dun á nyına Yıı tə nə, ʊ nə wulə Yıı
*sàń nə».

Yıı nii tə, ʊ nə pın Moyizə nə, yuu wa kàrà
(Romə tìán 8.3-4; Likə 24.44)

17 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «Á dànà
ká bʊ́n də, à yı à twi, sə à pa Yıı *nii
tə, ʊ nə pın *Moyizə nə tə, də Yıı nii
*sʊ̀sʊ̀nà tə kàrà tə jén. Kʊ tà à twi,
sə à pa tə jén, kʊ yı à twi, sə à pa tə
cígá.
18 Cígá mama, à mù nə swìn kʊ á
con: Máŋá tə mama, lanworu də tıa
tə mɛ nə wá yà lá, Yıı nii tə, ʊ nə pın
Moyizə nə, tə wa yobiə də tətə wàrì
ka lı, halı ka nə swə ka yı nəmənbiə
nətʊ mama, kʊ ja vələ tə nii ka sú.
19 Kʊ mù nə pın, lìù tə mama, ʊ
nə pın Yıı nii təntə wa yobiə də tətə
jén, ʊ ga kwè lìà duən, sə ba fwa ndə
ʊ nə, ʊ mù lìù təntə wá jì talıkwa lìù
Yıı *sàń nə. Yá lìù tə, ʊ nə twá tə nii
nə, ʊ ga swìn, sə ba sɛ̀e tə nii, kʊ tíú
tə wá yà ləzwənfarʊ Yıı sàń nə.
20 Kʊ mù nə pın, á nə ba Yıı cígá
tə nə twá, á doni *Zwifə-ba Yıı nii
*yənu tìán tə də *Farızıan-ba, á bá
zʊ Yıı pàrì tə wa, abada».

Zwezi kàrì lıŋa yoo
(Likə 12.57-59; 1 Zwan 3.15)

21 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «Á nì də,
ba swìn nıbara-ba tə con* nə, ba wʊ́:
‹N wà mɛ, sə n gʊ lìù. Lìù tə, ʊ nə
gʊa lìù, kʊ mɛ, sə ba bʊ̀rì ʊ bʊ̀rà, sə
ba cʊ̀gʊ̀ wá.›
22 Yá à mù swìn kʊ á con: Lìù
mama lıŋa nə zàn ʊ nubiu yuu wa,
kʊ mɛ, sə ba bʊ̀rì ʊ bʊ̀rà, sə ba cʊ̀gʊ̀
wá. Də lìù nə twın ʊ don, ʊ wʊ́: ‹N
yı lakʊkwıʊn›, ʊ mɛ, sə ba bʊ̀rì ʊ
bʊ̀rà *Zwifə-ba yun tìán, ba nə bʊ̀rì
*bʊ̀rà tə, yáá con. Də lìù nə wʊ́ ʊ
don ‹yuu tə̀lə́›, ʊ mɛ, sə ʊ va mən
dìə̀ wa.
23 Mə kʊ mù nə pın, n nə pìà, sə
n fwa n *joŋi Zwifə-ba Yıı *dìə̀ wa,
n ga bʊ́n də, n nubiu zıga n nə,
24 n mɛ, sə n yá n joŋi tə Yıı dìə̀ tə
wa, n ga va n də n nubiu tə kə duən
nə. Kʊ kwa nə, n dàń wàá n twi, n
fwa n joŋi tə.
25 Kə cígá, sə n mù də n jarı don
kə duən yuu, máŋá tə wa, á nə wulə
cwəŋə wa, á ma vəli lìà tə nə bʊ̀rì
bʊ̀rà yáá con, sə ʊ dàn ká kə mʊ́ ba
jìàn wa. Kʊ dàn ká yà talıkwa kʊ
pa mʊ́, də ba nə wá kə mʊ́ bàń dìə̀
nəcıra jìàn wa, sə ba kə mʊ́ bàń dìə̀
wa.
26 Cígá mama, à mù nə swìn kʊ n
con: N bá nan ka bàń dìə̀ təntə wa,
də nə wà kʊ jını təntə talıkwa darısı
mama ŋwín n zwɛ̀e».

* **5:21 5.21** Yıı sagı tə wa, kʊ yoo təntə pʊ́pʊ́ní Yıı *nii tə wa, ʊ nə pın *Moyizə nə.

Zwezi kàrì ka cwàrì yuu wa (Marəkə 9.43-48)

27 Zwezi kúù swìn, ʋ wú: «Á nì
də, ba swìn, ba wú: ‹N wà mɛ, sə
n cwàrì›.
28 Yá à mù swìn kʋ á con nə də:
Bɛɛ mama nə wá ywàń kan, ʋ fɪra
ga zʋ wá, ʋ mù bɛɛ təntə dí yáá ʋ
cwàrì də kʋ kan tə ʋ waa con.
29 Kʋ nə yɪ, kʋ wá twá n jɪzən yii
nə, n ma tʋn cʋna, kʋ mɛ, sə n vuru
kʋ n dʋgʋ yɪŋʋnɪ də mú. Kʋ kʋkwa
kʋ pa mú, də n nə zʋa Yɪɪ *sàń tə
wa də yii nədʋ, kʋ doni də, n nə zʋa
mən dìə̀ də n yɪra tə mama.
30 Də kʋ nə kúù wá twá n jɪzən nə,
sə n ma tʋn cʋna, sə n gwəŋə kʋ n
dʋgʋ yɪŋʋnɪ də mú. Kʋ kʋkwa kʋ
pa mú, də n nə zʋa Yɪɪ sàń tə wa də
jɪkuku kʋ doni də, n nə zʋa mən dìə̀
də n yɪra tə mama».

Zwezi kàrì ka dʋgʋ kana yoo (Matiə 19.9; Marəkə 10.2-12; Likə 16.18)

31 Zwezi kúù swìn, ʋ wú: «Kʋ tə
swìn, kʋ súrí lá: ‹Lìù tə, ʋ nə dʋgʋ
ʋ kan, ʋ mɛ, sə ʋ pa wá ʋ dʋgʋ tə
sagɪ.›
32 Yá à mù dàń swìn kʋ á con: Bɛɛ
tə, ʋ nə dʋgʋ ʋ kan, kʋ ga tà ʋ cwàrì,
kʋ pɪn cwəŋə, sə kan tə fwa kacwan,
də ʋ nə swe bɛɛ don nə. Yá lìù tə, ʋ
nə tì kan, bɛɛ don nə dʋgʋ, ʋ də tətə
cwàrì də kʋ kan tə».

Zwezi kàrì ka dù dùrə̀ yoo (Matiə 12.36; 23.16-22; Zwakə 5.12)

33 Zwezi kúù swìn, ʋ wú: «Á nì də,
ba swìn nɪbara-ba tə con† nə, ba wú:
‹N wà mɛ, sə n dù də won tə, n nə
yə̀ə́ də, n bá fwa. Də n nə duə, n wà
mɛ, sə n kwìán n nii *Yuu-Tiu yáá
con.›
34 Yá à mù dàń swìn á con də, á wà
mɛ, sə á dù. Á dànà ká tì lanworu tə
á ma dù, kʋ nə yɪ Yɪɪ padaʋ tə yɪrɪ.
35 Á dànà ká tì tɪa tə á ma dù, kʋ
nə yɪ Yɪɪ nə tuŋə ʋ nɛɛ lá yɪrɪ. Á
dànà ká tì *Zwerizalɛmə yɪrɪ á ma
dù, kʋ mù nə nə yɪ pìú nəfarʋ‡ tə
tɪʋ yɪrɪ.
36 Dàn ká dù n kə n tìàn yuu wa,
n nə wàrì n yukʋʋ nədʋ tətə, n pa
ka pìrì, nə à yə̀ə́ ka beri tə yɪrɪ.
37 Á nə mɛ, sə á swìán ndə awo,
á swìn ndə awo. Á nə kúù mɛ, sə á
swìán ndə ɔn ɔn, á swìn ndə ɔn ɔn.
Á nə súrí yoo don lá, kʋ yɪ kʋ nan
*Sɪtana».

Zwezi kàrì ka bʋlɪ duən nə yoo (Likə 6.27-36)

38 Zwezi kúù swìn, ʋ wú: «Á nì də,
ba swìn, ba wú: ‹Də lìù nə lá n yii,
sə n də lá ʋ yii. Də lìù nə kén n yeli,
sə n də kén ʋ yeli.›
39 Yá à mù dàń wú: Á dànà ká zɪgɪ
wʋlwanyɪna tə nə. Də lìù nə mà n
jɪzən pɪpara nə, sə n vəvəri n jɪgwiə
nyiən tə, də n pa ʋ mà kʋ nə.
40 Də lìù nə pìà, sə ʋ pa ba bùrì n
bùrà, sə ʋ ma jon n gànù, yá kʋ tíú,
sə ʋ jon n gasɔɔ də.
41 Də lìù kálú mú, sə n ja wá n va
kilomɛtərə nədʋ§, sə n ja wá n va
kilomɛtərə bələ.
42 Pa lìù tə nə, ʋ nə lòrì won n con.
Dàn ká vɪ, sə n jɪŋa lìù tə, ʋ nə pìà,
sə ʋ jɪŋa won n con».

Ka sóní dʋŋa kàrà (Likə 6.27-28, 32-36; Romə tìán 12.17-21)

43 Zwezi kúù swìn, ʋ wú: «Á nì də,
ba swìn, ba wú: ‹N mɛ, sə n sóní n
yɪra lìù tə, n ga zɪgɪ n dʋŋʋ nə›.
44 Yá à mù dàń swìn á con, à wú:
Á swənə á dʋŋa, á ga lòrì Yɪɪ á pa
ba tə nə, ba nə keni aba càn wa.
45 Kʋ nətʋ nə wá pa, á wànî á ya á
nyɪna Yɪɪ tə, ʋ nə wulə Yɪɪ *sàń nə,
bɪa. Kʋ yɪ cígá, ʋ mù Yɪɪ tə nə pɪn
yɪcaʋ pén wʋlwanyɪna də pubwanʋ
tìán mama yuu wa. Ʋ pa dwà nì ba
tə yuu wa, ba nə yɪ cígá tìán, də ba
tə, ba nə yɪ kʋnkʋn yìən tìán yuu
wa.

† **5:33 5.33** Yɪɪ sagɪ tə wa, kʋ yoo təntə púpúní Yɪɪ *nii tə wa. ‡ **5:35 5.35** Pìú nəfarʋ təntə nə yɪ Yɪɪ. § **5:41 5.41** Kʋ yoo təntə yɪ, *Romə-ba pamana tə də ba yun tìán nə jə nii, sə ba kálí *Zwifə-ba lìù, ba pa ʋ bɪrɪ ba cwəŋə, nə à yə̀ə́ sə ʋ zɪn ba zɪla.

46 Də kʊ nə yɪ ba tə, ba nə swə aba
cɪcɪ nə á swə, kʊ ba ŋwírán jə, á nə
mɛ, sə á dàn Yɪɪ con. Lanpolɪna tətə
də fwa kʊ nətʊ.
47 Də á nə jʊ̀nì ba tə nə yɪ á
nubɪa *Kərisə yɪrɪ cɪcɪ, kʊ nətʊ ba
lìù mama gwárí. Ba tə, ba nə yərì
Yɪɪ tətə, də fwa kʊ nətʊ tə.
48 Á mɛ, sə á ya lìà tə, á yoo mama
nə ziən, ndə á nyɪna Yɪɪ tə nə wulə
Yɪɪ sàń nə, yoo mama nə ziən nətʊ».

6

Zwezi kàrì ka pa won zʊra nə yoo (Likə 12.1-2; Kolosə tìán 3.23-24)

1 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «Á cɪa
á tìàn nə, sə á dànà ká tʊn á cígá
yìàn tə ləzoni mama yáá con, sə lìà
mama na aba. Də á nə fwa kʊ nətʊ,
á bá na ŋwírán á nyɪna Yɪɪ tə con, ʊ
nə wulə Yɪɪ *sàń nə.
2 Də n nə pìà, sə n pa yɪlori won,
dàn ká fwa zuzugu, sə kʊ pa lìà
mama yíá ya n yuu wa, ndə níə́ bələ
tìán tə nə fwa nətʊ *Zwifə-ba *jə́rə́
dii tə wa, də coŋi yuu. Mə ba fwa
nətʊ, sə ləzoni ma pa ba dun. Cígá
mama, à mʊ̀ nə swìn kʊ á con: Ba
lìà təntə dí yáá ba na ba ŋwírán, ba
zwɛ̀e.
3 Də n dàń nə pìà, sə n pa yɪlori
won, fwa ndə n jɪgwiə tə wà mɛ, sə
ka lwarɪ won tə, n jɪzən tə nə fwa.
4 Pa, sə yɪlori won təntə, n nə pɪn,
ya yoməgu n mʊ̀ də n nyɪna Yɪɪ cɪcɪ
pwərə wa. Yá n nyɪna Yɪɪ tə, ʊ nə
nɪ kʊ tə, n nə sə̀gə̀ n fwa tə, wá pa
n ŋwírán».

Zwezi kàrì yɪjʊnɪ yoo (Matiə 18.21-35; Likə 11.2-4)

5 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «Máŋá tə
wa, á nə jʊ̀nì Yɪɪ, á dànà ká ya ndə
níə́ bələ tìán tə nə, ba nə swə, sə ba
zàn ba zɪgɪ yɪɪ nə *Zwifə-ba *jə́rə́ dii
tə wa, də coŋi yuu, ba jʊn Yɪɪ, sə lìà
mama na ba. Cígá mama, à mʊ̀ nə
swìn kʊ á con: Ba dí yáá ba na ba
ŋwírán, ba zwɛ̀e.
6 N mʊ̀ dàń nə pìà, sə n jʊn Yɪɪ, zʊ
n dəyaa wa, n pɪn n mimii, n ga jʊn
n nyɪna Yɪɪ tə, ʊ nə wulə kʊ yisəgə
bwálí təntə wa. Yá n nyɪna Yɪɪ tə, ʊ
nə nɪ kʊ tə, n nə sə̀gə̀ n fwa tə, wá
pa n ŋwírán.
7 Də á nə jʊ̀nì Yɪɪ, máŋá tə wa, á
dànà ká pa á níə́ sʊ̀ràn tə doni jɪɪn,
ndə ba tə nə, ba nə yərì Yɪɪ. Ba mʊ̀
nə bʊŋa də, ba níə́ sʊ̀ràn ka bwé də
ka bwé nə wá pa, sə Yɪɪ le ba.
8 Á dànà ká ya ndə ba nə, á nyɪna
Yɪɪ tə nə dí yáá ʊ yə̀ə́ kʊ tə, kʊ nə
mɛ də aba, də á tə wà kʊ lòrì ʊ con
tə yɪrɪ.
9 Á nəŋə, á nə mɛ, sə á jʊn Yɪɪ
nətʊ:
Nə nyɪna Yɪɪ tə, n nə wulə Yɪɪ *sàń
nə! N yɪrɪ mɛ də dun.
10 Bàá, n də́ n pàrì tə tɪa yuu wa. N
fɪra tə mɛ, sə kʊ tʊn tɪa yuu wa, ndə
Yɪɪ sàń nə.
11 Pa nəba nə zə̀n nii wodiu, kʊ nə
mɛ nəba.
12 Kwɛn nə cʊna, n lɪ nə mʊ̀ də n
mʊ̀ pwərə wa, ndə nə də nə kwɛn
lwanɪ tə, lìà nə tʊn nə yɪra, nə lɪ nə
mʊ̀ də ba pwərə wa.
13 N dàń jon nəba kʊ tə wa, kʊ nə
lwara*. Dàn ká pa yoo yí nəba, kʊ
nə wá yigu nəba, kʊ kə yokʊkwɪʊn
wa. [N mʊ̀ nə tɪ pàrì, də dìàn, də
dun, tə nə ba zwɛ̀e abada. Amɪɪna!]
14 Á nyɪna Yɪɪ tə, ʊ nə wulə Yɪɪ sàń
nə, ʊ wá kwɛn á cʊna ʊ lɪ á mʊ̀ də
wá pwərə wa, də á də nə kwɛn ba
tə, ba nə cʊ̀gʊ̀ á nə, cʊna á lɪ á mʊ̀
də ba pwərə wa.
15 Yá á nə vɪga, sə á kwɛn ba cʊna
tə, á lɪ á mʊ̀ də ba pwərə wa, á nyɪna
Yɪɪ də bá kwɛn á cʊna tə ʊ lɪ á mʊ̀
də wá pwərə wa».

Zwezi kàrì nivori yoo

16 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «Máŋá tə
wa, á nə vwə á nii, á dànà ká cʊ̀gʊ̀ á
yáá, ndə níə́ bələ tìán tə nə. Ba mʊ̀
yàá lwàń ba yéé, sə lìà mama yəni
də, ba vwə ba níə́. Cígá mama, à mʊ̀

* **6:13 6.13** Yɪɪ saga duən wa bwálí kʊ tə wa, kʊ yɪ: jon nəba *Sɪtana jɪɪn wa.

nə swìn kʊ á con: Ba dí yáá ba na
ba ŋwírán, kʊ zwɛ̀e.
17 Yá n mù, máŋá tə wa, n nə vwə
n nii, sə n pùlì n yáá, n ga zàŋá n
yuu,
18 sə lìà dàn ká yəni də, n vwə n
nii, də kʊ nə tà n nyɪna Yɪɪ cɪcɪ, ʊ
nə wulə kʊ yisəgə bwálí təntə wa.
Yá n nyɪna Yɪɪ tə, ʊ nə nɪ kʊ tə, n nə
sə̀gə̀ n fwa tə, wá pa n ŋwírán».

Jɪjə yoo
(Likə 12.33-34; 1 Timote 6.9-10)

19 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «Á dànà
ká pa tɪa ka tə yuu wa wiən tə, tə
kwənə nə dáá, ka pìà nə ja á bɪan
nə. Wiən təntə mama wá zwɛ̀e, ndə
kwìù nə dí tə, ndə lugu nə sɪnɪ kʊ
pʊ nə. Ŋwɪna də wàá tə ba zwɪ ba
ŋwìn dìə̀ tə wa.
20 Á pìà jɪjə tə, kʊ nə wulə Yɪɪ con,
á tún á tìàn nə, kʊ mù nə kwìù wàrì
kʊ də́, kʊ ga ba sɪnɪ ndə lugu nə kʊ
pʊ. Ŋwɪna də wàrì kʊ ba zwɪ ba
ŋwìn Yɪɪ *sàń tə wa.
21 N wiən tə, tə kwənə nə dáá, tə
wulə lá nə, n waa də yàá ya lá».

Ləzwənə yíá nə yɪ ʊ cànʊ́
(Likə 11.34-36)

22 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́:
«Ləzwənə yíá tə ya ndə n yɪra cànʊ́
nə. Də n yíá tə nə zurə, n yɪra tə
mama yàá pìrì də poni.
23 Yá də n yíá tə nə ba ziən, n yɪra
tə mama yàá ya yikunu wa. Də n
poni təntə, kʊ nə wulə n yɪra wa, nə
yɪ yikunu, tə yikunu tə yiri lwara».

Á jə̀lə́ Yɪɪ yuu wa
(Likə 16.13; 12.22-31)

24 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «Lìù tə̀lə́,
ʊ nə wàá ʊ tʊŋa, ʊ pɪn yun tìán bələ
nə. Ʊ nə fwa kʊ, ʊ wá sóní ʊ don, ʊ
ga dʊ́n ʊ don tə. Ʊ wá sɛ̀e ʊ don nii,
ʊ ga vɪ ʊ don nii. Á wàrì á twá duən,
á tʊŋa á pɪn Yɪɪ də tɪa yuu jɪjə nə.
25 Kʊ mù nə pɪn, à wʊ́: Á dànà ká
pa, á mɪɪ tə twara ja aba, də kʊ tə, á
nə wá də́, nə à yə̀ə́ á nə wá nyʊ, nə
à yə̀ə́ də kʊ tə, á nə wá zʊ á yɪra nə.
Á mɪɪ tə jə funə kʊ doni wodiu. Yá
á yɪra tə də jə funə tə doni gànʊ̀.
26 Á ywàŋá zənbii, tə nə pəri yɪɪ
nə! Tə ba dwì, tə ga ba ce, tə ba pɛ̀e,
tə keni təkələ wa. Yá á nyɪna Yɪɪ
tə, ʊ nə wulə Yɪɪ *sàń nə, pɪn tə nii
wodiu. Á ba zənbii kʊkwa zənzən,
naaa?
27 Á wà twara tə, ʊ nə jə nə wàá ʊ
mɪɪ tə, kʊ təni mancɪn tətə?
28 Bɛ̀eɛ̀e dàń nə pɪn, á pa gànʊ̀
twara jə aba? Á ywàŋá á jén kárí
gapunə nə naŋa nətʊ, tə ba tʊŋa, tə
ma ba gànʊ̀ də swɪ.
29 À mù nə swìn kʊ á con də, pìʊ́
*Salʊmʊn tətə də ʊ jɪjə tə mama, ʊ
wà gànʊ̀ zwɪ, kʊ nə ziən kʊ doni tə
gapunə təntə nədʊ də.
30 Yá Yɪɪ dàń nə ywàŋá tə mù gɛɛ
təntə yuu, tə nə yɪ tʊtʊ, də á mù á
nə ja funə zənzən á doni tə, ʊ wá
ywàń á yuu nətə? Tə mù gaʊ, tə nə
wulə kárí wa zən, wá kʊ̀, ba kə mən
wa jwɪan nə, Yɪɪ dàń wá zʊ aba də
ganan nətə. Á wà á waa ken à nə
wuuu!
31 Á kʊ́ʊ̀ dànà ká pa twara ja aba,
də kʊ tə, á nə wá də́, də kʊ tə, á nə
wá nyʊ, də kʊ tə, á nə wá zʊ á yɪra
nə.
32 Tə wiən təntə yɪ ba tə, ba nə
yə̀rì Yɪɪ nə pìà tə, ba ba sìí. Yá á mù
nyɪna Yɪɪ tə, ʊ nə wulə Yɪɪ sàń nə,
yə̀ə́ kʊ tə nə mɛ aba.
33 Á kənə dìàn á dí yáá, á pìà Yɪɪ
pàrì tə də ʊ cígá tə, yá kʊ kwa nə,
Yɪɪ wá pa aba tətə mama, tə nə mùrì
aba.
34 Á dànà ká pa twara ja aba də
jwɪan yoo, jwɪan nə wá ja kʊ yoo, kʊ
ja bà yɪrɪ. Dɪɪn mama də kʊ yoo!»

7

Á dànà ká bʊ̀rì duən bʊ̀rà
(Likə 6.37-42)

1 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «Á dànà
ká bʊ̀rì duən bʊ̀rà, sə Yɪɪ də dàn ká
bʊ̀rì á bʊ̀rà.
2 Ba wá bʊ̀rì á də bʊ̀rà, ndə á nə
bʊ̀rì lìà tə duən bʊ̀rà nətʊ. Won tə,

á nə ja maŋa, á pɪn lìà tə nə, kʊ mʊ̀ nə Yɪɪ wá ja man, ʊ pa á də nə.
3 Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, n ywàŋá gabiu tə,
kʊ nə wulə n nubiu yii wa, yá n ga
ba baŋa tə na, ka nə wulə n mʊ̀ yii
tə wa?
4 N dàń wá twá nətə, n ma swìn n
nubiu con, n wʊ́: ‹Yá, sə à lɪ gabiu
tə n yii wa›, n ga jə baŋa tə n tətə
yii tə wa?
5 Níə́ bələ tíú! Dí yáá, n lɪ baŋa
tə n yii tə wa. Kʊ kwa nə, n yíá wá
na lá zəni, sə n ma lɪ n nubiu tə yii
gabiu tə.
6 Á dànà ká pa wiən, tə nə ya Yɪɪ
nyiən, kukuri nə, sə tə ma pìí tə dɪŋɪ
aba. Á dànà ká dɪlɪ á kana bɪan
zanan twərən yáá nə, tə nə wá nɪŋa
tə, tə kə tə nɛɛ dəń yɪrɪ».

Á jʊ̀ná á nyɪna Yɪɪ
(Likə 11.5-13; 18.1-7)

7 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «Á lwərə,
yá ba wá pa aba! Á pìà, yá á wá na!
Á mà mimii nə, yá ba wá súrí, ba pa,
á zʊ!
8 Lìù mama nə lòrì, ba wá pa mʊ́.
Lìù mama nə pìà ʊ wá na. Yá ba
ga wá súrí, ba pa lìù tə nə, ʊ nə mà
mimii nə.
9 Á wàà nə wulə lá, ʊ nə wá sɛ̀e,
ʊ tì kapan ʊ pa ʊ bìú nə, də ʊ bìú tə
nə lòrì wodiu ʊ con?
10 Nə à yə̀ə́ ʊ wá pa wá dən, də ʊ
nə lòrì wá fəli?
11 Á mʊ̀ ləzwənwʊlʊnyɪna-ba, á
nə yə̀ə́ ka pa wozəŋə á bìsíná nə,
kʊ dàń wá yà nətə kʊ pa á nyɪna Yɪɪ
tə nə, ʊ nə wulə Yɪɪ *sàń nə, də á nə
lòrì wá won? Ʊ mʊ̀ dàń wá pa aba
wiən tə, tə nə ziən tə doni.
12 Kʊ tə, á nə pìà, sə ba fwa á yɪra,
á də fwa kʊ á duən yɪra. Mə nətʊ nə
Yɪɪ *nii tə, ʊ nə pɪn *Moyizə nə, saga
tə, də Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nà saga tə, bɪrɪ, sə
ba fwa».

Mimii pɪpɪan
(Likə 13.23-28)

13-14 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «Mim-
ifarʊ wulə, kʊ cwəŋə nə wala, kʊ
twagʊ nə yɪ mwálí mwálí. Yá kʊ
ja aba, kʊ vələ jíʊ́n bwálí nə, lìà
zənzən ga dáá ba nə twá kʊ. Mimii
pɪpɪan də ga wulə, kʊ cwəŋə tə
twagʊ nə cà. Yá kʊ mʊ̀ nə ja aba,
kʊ vəli mɪɪ bwálí nə, kʊ nə ba zwɛ̀e
Yɪɪ con. Yá lìà ga ba dáá, ba nə twá
kʊ. Á dàń twá mimii pɪpɪan tə, á ma
zʊ!»

Tìʊ́ bɪa nə bɪrɪ, kʊ yiri nə yɪ nətʊ
(Likə 6.43-45; 2 Timote 3.5-9; 2 Piyɛrə 2.1-3)

15 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «Á cɪa
á tìàn nə də kʊnkʊn sʊ̀sʊ̀nà-ba! Ba
wá bà á con ndə pee nə vəli pee con,
yá ba ga yɪ ndə buyurən nyankwan
nə, tə nə wá ja pee tə.
16 Á wá twá ba tʊtʊnɛɛ nə, á ma
lwarɪ ba. Ba ba lwɛ, nə à yə̀ə́ kacan
kwe casʊʊ yuu wa.
17 Tɪzəŋu yàá zɪn bizəŋə. Yá
tɪkʊkwɪʊn də yàá zɪn bɪa kʊkwɪnan.
18 Tɪzəŋu wàrì bɪa kʊkwɪnan kʊ
zɪŋa, yá tɪkʊkwɪʊn də wàrì bɪa tə
nə ziən, kʊ zɪŋa.
19 Tìʊ́ tə mama, kʊ nə ba bɪa, tə
nə ziən zɪŋa yɪ, ba wá gwəŋə kʊ, ba
dɪ mən nə.
20 Mə nətʊ nə, á wá twá, á ma yəni
lìà tə, ba nə yɪ kʊnkʊn sʊ̀sʊ̀nà tə».

Á fwa kʊ tə, á nə swìn!
(Likə 6.46; 13.25-27)

21 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «Kʊ tà ba
tə mama, ba nə boŋə nə ‹*Yuu-Tiu,
Yuu-Tiu› nə wá zʊ Yɪɪ pàrì tə wa. Kʊ
yɪ ba tə cɪcɪ, ba nə fwa à nyɪna Yɪɪ
fɪra tə, ʊ nə wulə Yɪɪ *sàń nə.
22 Yɪɪ bʊ̀rà tə dɪɪn nə wá yí, lìà
zənzən wá swìn, ba wʊ́: ‹Yuu-Tiu,
Yuu-Tiu! Nə wà n yɪrɪ tə, nə twá,
nə ma swìn Yɪɪ nii sʊ̀ràn, naaa? Nə
wà n yɪrɪ tə, nə twá, nə ma lɪ *zinə
lìà yuu wa, naaa? Nə wà n yɪrɪ tə,
nə twá, nə ma fwa yomɪlan, naaa?›
23 Kʊ kwa nə, à dàń wá swìn də ba
nəpon nəpon, à wʊ́: ‹À mʊ̀ wà aba
yəni, abada. Á vələ kwa à səpuni
nə, á mʊ̀ yokʊkwɪnan-ba!› »

Pìʊ̀ yuu dìə̀ də kasɪlʊ yuu dìə̀ yoo
(Likə 6.47-49)

24 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «Kʊ mʊ̀
nə pɪn, lìù tə mama, ʊ nə cʊga à

sʊ̀ràn tə, ʊ ga twá tə nii nə, ʊ wá
yà ndə wʊbʊŋa tíú nə, ʊ nə lwə̀ ʊ
dìə̀ pìʊ̀ yuu wa.
25 Dwà nəfarʊ nə twi, bun sú tə
palɪ. Dwà vʊʊ nəfarʊ tə fɪrʊ dìə̀ tə,
yá won mama wà ka fwa, ka dəkuu
nə zɪga pìʊ̀ tə yuu wa yɪrɪ.
26 Yá lìù tə, ʊ nə cʊga à sʊ̀ràn tə
tə, à nə swìn síʊ́n, ʊ ga ba tə nii nə
twá, ʊ wá yà ndə ləyigə nə, ʊ nə lwə̀
ʊ dìə̀ kasɪlʊ yuu wa.
27 Dwà nəfarʊ nə twi, bun sú tə
palɪ. Dwà vʊʊ nəfarʊ ma fuli, kʊ
zɪgɪ ka dìə̀ tə nə, ka làń ka tʊ, bɔɔɔ!
Ka cʊ̀gʊ̀ míámían».
28 Máŋá tə wa, Zwezi nə swìn tə
yìən təntə, ʊ zwɛ̀e, kʊ gwárí lìà tə
zənzən də kʊ kàrà təntə yiri.
29 Ka də Yɪɪ nii *yənu tìán tə kàrì
tə nə tà nədʊ yɪrɪ. Zwezi kàrà tə yà
bɪrɪ də, Yɪɪ nə ken dìàn ʊ jɪɪn wa, sə
ʊ swìn tə sʊ̀ràn təntə.

8

Zwezi zwɛ̀e bɛɛ don dayan
(Marəkə 1.40-45; Likə 5.12-16)

1 Zwezi nan paan yuu, ʊ cú. Yá
lalʊʊ dàń púə́ ʊ kwa.
2 Kʊ máŋá tə wa, də nə̀ń dayarʊ
don nə kʊ twi, ʊ tʊ ʊ yáá con, ʊ ga
wʊ́: «*Yuu-Tiu, də n nə swə, n wàá
n pɪn à dayan* tə zwɛ̀e, sə à də jì
ləzwənzəŋu».
3 Zwezi ma te ʊ jɪɪn ʊ nə, ʊ dwen
ʊ yɪra, ʊ ga wʊ́: «À swə, sə n dayan
tə zwɛ̀e». Lala də ʊ dayan tə zwɛ̀e.
4 Zwezi ga swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «Ja n
nii zəni! Dàn ká swìn kʊ lìù con. N
dàń nə vəli, n bɪrɪ n tìàn *Zwifə-ba
Yɪɪ *joŋwanʊ tə. N dàń ga pa wiən
tə, ʊ nə wá ja fwa *joŋi tə, ndə Yɪɪ
*nii tə, ʊ nə pɪn *Moyizə nə, nə bɪrɪ
Yɪɪ sagɪ tə wa, sə dayaran pa, də ba
dayan tə nə zwɛ̀e. Kʊ mʊ̀ nə wá bɪrɪ
də, n dayan tə cígá zwɛ̀e».

Zwezi zwɛ̀e pamanʊ yuu tíú don
tʊtʊnbiu yayɪgʊ
(Likə 7.1-10)

5 Máŋá tə wa, Zwezi nə zwɪ
Kapɛrənayimə, *Romə-ba pamana
bíí yuu tíú don twi, ʊ lòrì wá saŋʊ,
6 ʊ wʊ́: «*Yuu-Tiu, à tʊtʊnbiu tə́gə́
sàń nə, ʊ nandɛɛ tɪga, ʊ ga də́ càn
zənzən».
7 Zwezi ma swìn, ʊ wʊ́: «À wá va,
à zwɛ̀e ʊ yayɪgʊ tə».
8 Pamana yuu tíú tə ma swìn, ʊ
wʊ́: «Yuu-Tiu, à jɪɪn mùrì, sə n zʊ
à dìə̀ wa. N dàń pa nii cɪcɪ, yá à
tʊtʊnbiu tə yayɪgʊ tə wá zwɛ̀e.
9 À də tətə yɪ lìà duən nə tɪ nə, à
də ga tɪ pamana duən. À nə swìn
pamanʊ tə don con, à wʊ́: ‹Vəli!›
Ʊ wá va. À nə bon wà don, à wʊ́:
‹Bàá!› Ʊ wá bà. Yá à nə swìn à
tʊtʊnbiu con, à wʊ́: ‹Fwa kʊ tə!› Ʊ
wá fwa kʊ».
10 Máŋá tə, Zwezi nə nì tə sʊ̀ràn
təntə, tə poli ʊ pʊ́ə́ zənzən, ʊ ga
swìn ba tə con, ba nə twá ʊ nə, ʊ
wʊ́: «Cígá mama, à mʊ̀ nə swìn kʊ
á con: Lìù tə̀lə́ *Yɪzərayɛlə lʊʊ nii tə
wa, ʊ nə ken ʊ waa Yɪɪ nə, ndə bɛɛ
wà tə nə.
11 À mʊ̀ nə tə swìn kʊ, á con
nə: Lìà zənzən, ba nə tà *Zwifə-
ba, ndə Romə-ba pamana yuu tíú wà
tə nə, wá nan yɪɪ yipɪan con də yɪɪ
yizwɪa con, ba bà ba jə̀ń Yɪɪ pàrì tə
wa də *Abərahamə də *Yɪzakə də
*Zwakɔbə.
12 Yá Yɪzərayɛlə lìà tə, Yɪɪ *sàń tə
yà nə kwɛn, kʊ tún ba nə, wá na də,
ba dɪlɪ ba kàrá wa yikunu tə wa. Kʊ
bwálí təntə wa, ba wá bubwi, ba ga
dɪŋa ba jɪfwɪ ba fɪfaga.»
13 Zwezi dàń ma swìn pamana yuu
tíú tə con nə, ʊ wʊ́: «Vəli n bwálí!
Yoo tə n nə lòrì, kʊ wá tʊn, n nə ken
n waa à nə, tə yɪrɪ». Yá mə kʊ mʊ̀
máŋá təntə wa nə, pamana yuu tíú
tə tʊtʊnbiu tə nɪ ʊ tìàn.

Zwezi zwɛ̀e Piyɛrə tɪnkan yayɪgʊ
(Marəkə 1.29-34; Likə 4.38-41)

14 Kʊ kwa nə, Zwezi vələ Piyɛrə
sàń. Máŋá tə wa, ʊ nə zʊa Piyɛrə

* **8:2 8.2** *Zwifə-ba con, dayan nə jə lìù, ʊ yɪ ba yàá lɪ wá ba dwíí wa. Ʊ dayan tə nə zwɛ̀e də kʊ tə jə *joŋi, ʊ nə mɛ̀e, sə ʊ fwa, sə ʊ ma pìí, ʊ zʊ ʊ dwíí tə wa.

dìà, ʊ nɪ də, waran jə Piyɛrə tɪnkan, ʊ ga tə́gə́.
15 Zwezi dwen ʊ jɪɪn nə, yá waran
tə zwɛ̀e, ʊ ga nyí ʊ zàn lala, ʊ wulə
ʊ tanɪ, sə ʊ ma lɪ Zwezi vəri.
16 Máŋá tə, dədəni nə yí, ba ja lìà
zənzən, *zinə nə wulə ba yuu wa,
ba bà Zwezi con. Ʊ nii sʊgʊ cɪcɪ nə
ken tə zinə təntə mama cwəŋə nə,
yá yayɪran tə tìán mama ga zwɛ̀e.
17 Mə kʊ twá nətʊ, Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀
*Ezayi nii tə ma sú, ndə ʊ nə swìn,
ʊ wʊ́:
«Ɔ mʊ̀ nə jon nə càn, də nə yayɪran
mama ʊ zɪn.»

Ba tə ba nə pìà, sə ba twá Zwezi nə yoo
(Likə 9.57-62)

18 Zwezi nɪ də lalʊʊ twá ʊ kwa. Ʊ
dàń ma pa nii ʊ karbɪa tə nə, sə ba
bɛn mʊnaa tə bəbəru tə don nə.
19 Kʊ máŋá təntə wa, Yɪɪ nii *yənu
tíú don ma fàrʊ́ ʊ yí ʊ yɪra, ʊ ga
swìn, ʊ wʊ́: «Karnyɪna, à mʊ̀ wá
twá n nə, bwálí mama, n nə vələ».
20 Zwezi ma le wá, ʊ wʊ́:
«Ciləcərən jə tə bʊran tə zwɪ, zənbii
də ma jə tə pwalan, yá *Ləzwənə-
Biu† tə mʊ̀ ba bwálí ja, ʊ nə wá kə
ʊ yuu lá».
21 Ʊ karbiu don də ma swìn, ʊ wʊ́:
«*Yuu-Tiu, pa nə cwəŋə, sə à də́ yáá
à va à gùrì à nyɪna, sə à ga fwa ʊ
luə».
22 Zwezi ma le wá, ʊ wʊ́: «Twá à
nə! Yá, sə tɪga tə tìán tə, ba nə ba
mɪɪ tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con, jə gùrì
ba tɪga».

Zwezi pɪn, mʊnaa vʊʊ nəfarʊ zɪgɪ
(Marəkə 4.35-41; Likə 8.22-25)

23 Kʊ kwa nə, Zwezi də ʊ karbɪa
tə dìgà níá yuu bori wa, sə ba bɛn
vàn tə don nə.
24 Naa nədʊ, vʊʊ nəfarʊ nə kʊ
zàn, kʊ jə níá tə, kʊ mà kʊ pwí níá
yuu bori tə yuu nə. Yá Zwezi mʊ̀ yà
dwɛ̀e.
25 Ʊ karbɪa tə dàń ma yí ʊ yɪra,
ba zìn wá, ba ga wʊ́: «*Yuu-Tiu, jon
nəba, nə pìà, sə nə tɪ!»
26 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e
nə pɪn, fən jə aba nətʊ? Á ba á waa
keni à nə wuuu, naaa?» Ʊ ma zàn, ʊ
baa vʊʊ tə, də mʊnaa tə nii nə. Tə
dàń ma zɪgɪ. Yá bwálí tə mɛ siii.
27 Kʊ gwárí lìà tə mama kʊ bwálí
tə wa, ba ga bwe ba tìàn, ba wʊ́:
«Bɛɛ wà tə tà ndə lìà mɛ nə. Vʊʊ
də mʊnaa mɛ zìlí ʊ nii!»

Zwezi lɪ zinə bara bələ yuu wa
(Marəkə 5.1-20; Likə 8.26-39; 1 Zwan 3.8)

28 Kʊ kwa nə, Zwezi galɪ mʊnaa
tə, ʊ lɛ ʊ zʊ Gadara nagwanaa wa.
Kʊ máŋá tə wa, də nə̀ń bara bələ
*zinə nə jə, ba twi ba jərí Zwezi. Ba
mʊ̀ bara təntə yà yɪ ba wulə pìràn
bʊran wa, ba nə kʊa, ba ma kəni
tɪga. Yá lìù də mama yà kwàrì kʊ
bwálí təntə wa ʊ twá ba yɪrɪ, ba yà
nə tʊŋa yolwan zənzən yɪrɪ.
29 Ba dàń ma bubwi, ba wʊ́: «Yɪɪ-
Biu, bɛ̀eɛ̀e nə n pìà də nəba? Kʊ yɪ
n twi, sə n kə nəba càn wa, də kʊ
máŋá tə wà yí, naaa?»
30 Twərən zənzən yà wulə yáá nə,
tə də́ wodirən.
31 Zinə tə ma lòrì Zwezi, tə wʊ́:
«Də n nə wá dɪŋa nəba, sə n yá, sə
nə va nə zʊ twərən tə».
32 Zwezi ma le tə, ʊ wʊ́: «Á vələ!»
Tə dàń ma nan tə yá ba bara bələ
tə, tə va tə zʊ twərən tə wa. Lala
twərən tə dəru, tə bəbəli paan tə
yuu, tə tʊ mʊnaa tə níá tə wa, tə tɪ.
33 Twərən nəcɪra tə dəri, ba va tɪʊ
tə wa. Ba vəli, ba man kʊ tə mama,
kʊ nə yí ba, də ba mʊ̀ bara bələ
təntə.
34 Tɪʊ tə tìán mama dàń nan, ba
va ba jərí Zwezi. Yá ba nə twi, ba na
Zwezi, ba dàń lòrì wá, sə ʊ nan, ʊ yá
ba tɪʊ tə nə.

9

Zwezi zìn gwànʊ́ don
(Marəkə 2.1-12; Likə 5.17-26)

1 Zwezi kʊ́ʊ̀ pìí ʊ zʊ níá yuu bori
tə, ʊ bɛn mʊnaa tə, ʊ va ʊ yí ʊ tətə
tɪʊ Kapɛrənayimə.

† **8:20 8.20** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

2 Ba jɪn gwànʊ́ don, ba bà ʊ con
tɪtaʊ wa. Máŋá tə, Zwezi nə nɪ də,
lìà təntə ken ba waa ʊ nə, ʊ swìn
gwànʊ́ tə con, ʊ wʊ́: «À dabɛɛ, pa n
jɪɪn dàn! À kwɛn n cʊna tə, à lɪ n
mù də Yɪɪ pwərə wa».
3 Kʊ mù təntə yɪrɪ Yɪɪ nii *yənu
tìán tə dàń ma swìn ba waa con, ba
wʊ́: «Bɛɛ wà tə swìn, ʊ twɪn Yɪɪ nə!»
4 Zwezi nə lwarɪ ba pubʊŋɪ tə, ʊ
dàń ma bwe ba, ʊ wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə
pɪn, á ma jə pubʊŋɪ tətə yiri á waa
nə?
5 Kʊ kwà nə yɪ mwálí, kʊ doni kʊ
don, də à nə swìn, à wʊ́: À kwɛn n
cʊna, à lɪ n mù də Yɪɪ pwərə wa, nə
à yə̀ə́ də à nə wʊ́: Zàn yɪɪ nə, n va!
6 À yɪ à pìà, sə á yəni də, Yɪɪ ken
dìàn *Ləzwənə-Biu* jɪɪn wa, tɪa yuu
wa yəbə, sə ʊ kwɛn cʊna, ʊ lɪ lìà
də Yɪɪ pwərə wa». Ʊ dàń ma swìn
gwànʊ́ tə con, ʊ wʊ́: «Zàn yɪɪ nə, n
tì n tɪtaʊ tə, n va n sàń!»
7 Bɛɛ tə nyí ʊ zàn, ʊ vələ ʊ sàń.
8 Máŋá tə, lalʊʊ tə nə nɪ kʊ nətʊ,
fən zwa lìà tə. Ba dàń ga wulə ba
pɪn dun Yɪɪ nə, ʊ nə ken dìàn nətʊ
ləzwənə də nyan don jɪɪn wa.

Zwezi bon Matiə, sə ʊ twá ʊ nə
(Marəkə 2.13-17; Likə 5.27-32; Matiə 4.18-22)

9 Zwezi nə kɛ̀eń ʊ vələ yáá, ʊ nɪ
bɛɛ don, ba nə boŋə Matiə†, də ʊ
jə̀ə́ ʊ joŋə lanpoo ʊ tʊtʊnan dìə̀ wa.
Zwezi ma swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «Zàn n
bà, n twá à nə!» Matiə ma zàn, ʊ
twá ʊ nə.
10 Zwezi də ʊ karbɪa tə vəli Matiə
sàń. Ba nə wulə ʊ dìə̀ wa, ba də́
máŋá tə wa, lanpolɪna tə duən də
cʊna lìà tə duən də twi ba yà wulə
ba də́ də ba.
11 *Farɪzɪan-ba tə nɪ ba nətʊ, ba
dàń bwe Zwezi karbɪa tə, ba wʊ́:
«Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, á karnyɪna tə ma də́
də lanpolɪna də cʊna lìà tə?»
12 Zwezi nə nì kʊ, ʊ le ba, ʊ
wʊ́: «Lìà tə, ba yɪra nə zurə nə ba
dɪmʊtʊrʊ pìà. Kʊ yɪ yayɪŋa nə pìà
dɪmʊtʊrʊ».
13 Zwezi ma kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ súrí lá,
ʊ wʊ́: «Á vələ, á pìà Yɪɪ sagɪ tə wa
yoo tə dàń, kʊ nə wʊ́: ‹À swə, sə
á dəri duən yinəgə zənzən, à ba á
*joŋi won pìà.› Cígá, kʊ tà à twi, sə
à bon cígá tìán, kʊ yɪ à twí, sə à bon
cʊna lìà tə».

Zwezi bɪrʊ kàrà nədʊn nivori yuu wa
(Marəkə 2.18-22; Likə 5.33-39)

14 Zwan‡ karbɪa twi Zwezi con, ba
bwe wá, ba wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, nə
mù də *Farɪzɪan-ba tə yàá vwe nə
níə́, yá n mù karbɪa tə ga ba ba níə́
vwe?»
15 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́: «Bɛɛ nə
pìà ʊ vwa ʊ kan fúrú, ʊ dabara yàá
bà, sə ba twá ba də́ fúrú tə diŋə tə.
Á bʊŋa də, ba wá vwe ba níə́, ba dàn
ká də́ wodiu tə, yá fúrú bɛɛ ga wulə
də ba? Yá máŋá dàń wá bà, fúrú bɛɛ
tə bá ya lá. Kʊ mù máŋá təntə wa,
ba dàń wá vwa ba níə́.
16 Liù tə̀lə́, ʊ nə wá tì gantwandʊn,
ʊ ma pú gangwɪrʊ, gantwandʊn tə
nə wá vuri gangwɪrʊ tə vàn don
yɪrɪ, yá kʊ bʊʊ tə dàń wá doni də́
yáá tə tətə.
17 Ba ma ba swana, tə nə wulə tə
zaŋa, lwé ba kəni purə§ nədwara
wa. Kʊ nətʊ tə nə fwa, purə tə wá
pwin. Swana tə mama wá lwá tɪa,
yá purə tə wá va bwàná. Ba mɛ, sə
ba kə swana, tə nə wulə tə zaŋa,
purə nədʊra wa, sə swana tə, də
purə tə mɛ dàn ká cʊ̀gʊ̀».

Zwezi bwin bʊ̀á don, ʊ ga zwɛ̀e kan don yayɪgʊ
(Marəkə 5.21-43; Likə 8.40-56; Zwan 5.21, 28)

18 Də Zwezi tə nə zɪga lá, ʊ swìn
tə sʊ̀ràn təntə *Zwan-Batisə karbɪa
tə con, *Zwifə-ba *jə́rə́ dìə̀ don yuu
tíú don twi, ʊ tʊ Zwezi yáá con, ʊ ga
wʊ́: «À bʊ̀á tɪga, kʊ nə dían mancɪn.

* **9:6 9.6** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn. † **9:9 9.9** Matiə yɪrɪ don nə yɪ Levi. ‡ **9:14 9.14** Kʊ mù Zwan təntə nə yɪ *Zwan-Batisə, ʊ nə li lìà níá wa, kʊ twá də Yɪɪ yɪrɪ. § **9:17 9.17** *Yɪzərayɛlə lʊʊ wa, ba swana yà yɪ ba kəni purə wa.

Yá n ya bà, n tún n jìàn ʋ yuu wa, sə
ʋ mɪɪ ga ya lʋʋ».
19 Zwezi də ʋ karbɪa tə ma zàn ba
pú ʋ kwa.
20 Kʋ máŋá tə wa, kan don yɪ lá, ʋ
tàŋá nə twi, ka ba zɪga, kʋ nə yí bɪna
fugə bələ. Ʋ ma twá Zwezi kwa, ʋ
fàrʋ́ ʋ yí ʋ yɪra, ʋ ga dwen ʋ gànʋ̀
nii nə.
21 Kan tə yà swìn ʋ waa con: «À
nə ken cígá, à dwen ʋ gànʋ̀ tə cɪcɪ
nə, à yayɪgʋ tə wá zwɛ̀e».
22 Zwezi nə pìí ʋ vəvəri, ʋ na wá,
ʋ swìn, ʋ wʋ́: «À nakʋa, dàn n jìàn!
N ken n waa à nə, kʋ mʋ̀ nə pɪn,
n na yazurə». Də naa nədʋ, kan tə
yayɪgʋ tə zwɛ̀e.
23 Zwezi ma kɛ̀eń, ʋ yí jə́rə́ dìà tə
yuu tíú tə sàń. Kʋ máŋá tə wa, də
wuwurə də lalʋʋ, ba nə bubwi, yà
súə́ lá nə. Zwezi ma swìn, ʋ wʋ́:
24 «Á naŋa lá nə, bʋ̀á tə wà tɪ, kʋ
yɪ ʋ dwɛ̀e». Lìà tə dàń yà ma wulə
ba mʋŋa Zwezi.
25 Máŋá tə wa, ba nə lɪ lalʋʋ tə
kàrá wa, Zwezi zʋa dìà tə wa. Ʋ jɪn
bʋ̀á tə jɪɪn nə, bʋ̀á tə ga nyí ʋ zàn.
26 Kʋ mʋ̀ yoo təntə kʋ́ʋ̀ súə́ tɪa
mama.

Zwezi súrí lilirən bələ yíá
(Marəkə 8.22-26; 10.46-53)

27 Máŋá tə, Zwezi nə nan *Zwifə-
ba *jə́rə́ dìà yuu tíú tə kàrá wa,
ʋ vìrí, lilirən bələ duən dəri, ba
bubwi ʋ kwa, ba wʋ́: «Pìʋ́ *Davidə
nàʋ́, dəri nə yinəgə!»
28 Zwezi nə yí sàń, máŋá tə wa,
lilirən tə fàrʋ́ ba yí ʋ yɪra. Ʋ dàń
ma bwe ba, ʋ wʋ́: «Á pɪn cígá də, à
wàá kʋ yoo tə à tʋŋa naaa?» Ba ma
le wá, ba wʋ́: «Awo, *Yuu-Tiu».
29 Zwezi dàń ma dwen ba yíá nə,
ʋ ga swìn, ʋ wʋ́: «Kʋ nətʋ tə wá twá
á nə ken á waa à nə, kʋ ma tʋn».
30 Lala də ba yíá tə súrí, tə na lá.
Zwezi ma dù sú ba nii nə, ʋ wʋ́: «Á
cʋga zəni, á dànà ká pa lìù mama nì
kʋ».
31 Yá ba tə vəli, ba swìn Zwezi yoo,
ba sú tɪa mama.

Zwezi pɪn bəru nii pórí

32 Máŋá tə wa, Zwezi nə vìrí, ba
jɪn bəru, ba bà ʋ con. Bəru tə yà
wàrì kʋ swìn, *zini yà nə bəbəni wá
yɪrɪ.
33 Zwezi ma lɪ kʋ mʋ̀ zini təntə,
bəru tə nii ga pórí, ʋ wulə ʋ swìn.
Kʋ yoo tə yà gwárí lìà tə, ba dàń ga
swìn, ba wʋ́: «Nə tə wà kʋ tə don
nɪ *Yɪzərayɛlə lʋʋ nii wa!»
34 *Farɪzɪan-ba dàń ma swìn, ba
wʋ́: «Kʋ yɪ zinə yuu tíú tə nə pɪn
wá nii, ʋ ma lɪ zinə tə!»

Zwezi dəri lìà tə yinəgə
(Matiə 4.23-25; Marəkə 6.34; 3.7-12)

35 Zwezi jiru tɪfaran tə də tɪan tə
mama wa, ʋ swìn Yɪɪ sʋywáŋʋ́ tə. Ʋ
bɪrɪ də, Yɪɪ wá də́ ʋ pàrì lìà mama
yuu wa. Ʋ yàá zwɪ ʋ kàrì *Zwifə-ba
*jə́rə́ dii tə wa. Yá ʋ ga zwɛ̀e yayɪŋa
yayɪran yiri mama, ʋ ga pɪn yazurə
ba tə nə, ba nandaran nə wà cé.
36 Ʋ nə nɪ lìà tə, ba yinəgə jɪn wá,
lìà tə jìàn yà nə gwàrì, ba pwìí ga
cʋ̀gʋ̀ tə yɪrɪ. Ba yà yɪ ndə pee nə, tə
nə ba payɪrʋ jə.
37 Ʋ dàń ma swìn ʋ karbɪa tə con,
ʋ wʋ́: «Kárá tə wiən bɪga zənzən,
yá tʋ̀tʋ̀nà ga ba dáá.
38 Á dàń wá lòrì kárá tə tíú, sə ʋ
tʋn tʋ̀tʋ̀nà, sə ba za ʋ wiən tə».

10

Zwezi kúrí ʋ tʋntʋna fugə bələ tə
(Marəkə 3.13-19; Likə 6.12-16)

1 Dɪɪn don nə, Zwezi bon ʋ karbɪa
fugə bələ tə, sə ba bà, sə ʋ ken dìàn
ba jɪɪn wa, sə ba wàní ba lɪ *zinə.
Yá ba ga zwɛ̀e yayɪŋa yayɪran, ba ga
pɪn yazurə ba tə nə, ba nandaran nə
wà cé.
2 Ʋ karbɪa fugə bələ tə, ba nə yɪ ʋ
*tʋntʋna, tə yɪra nə nətən:
Ba təntən lìù nə yɪ Simon, ba
nə boŋə Piyɛrə, də ʋ nubiu
Andəre.
Kʋ súrí Zwakə də ʋ nubiu Zwan nə,
ba nə yɪ Zebede bɪa.
3 Kʋ súrí Filipə də
Barətelemi
də Toma
də Matiə, ʋ nə yɪ lanpolɪnʋ.

Kʊ súrí Aləfe bìú Zwakə də Tade,
4 də Simon tə, ba nə boŋə ‹Kananitə*›.
Kʊ súrí Yisəkariyɔtə Zwidasə, ʊ nə jɪn Zwezi ʊ pa ʊ dʊŋa nə.

Zwezi tʊn ba tʊntʊna fugə bələ tə (Marəkə 6.7-13; Likə 9.1-6; 10.1-12)

5 Zwezi tʊn ba *tʊntʊna fugə bələ tə, ʊ ga pa ba nii, ʊ wʊ́: «Á dànà ká va lìà tə, ba nə tà *Zwifə-ba con, nə à yə̀ə́ Samari tìán tɪan tə wa.
6 Á vələ *Yɪzərayɛlə lìà tə cɪcɪ con, ba nə nyɪn ndə pee nə, tə nə jén.
7 Á vələ, á swìn ba con də, máŋá tə bwələ, sə Yɪɪ də́ ʊ pàrì tə lìà tə mama yuu wa.
8 Á pɪan yayɪŋa yayɪran zwɛ̀e, á bwiən tɪga, sə á zwɛ̀e dayaran dayan, sə ba jì ləzwənzəŋə, á ga lɪ *zinə lìà yuu wa. Á pɪan tʊtʊ, ba nə pɪn aba tʊtʊ yɪrɪ.
9 Á dànà ká tì səbiu, ba nə fwa də sían, nə à yə̀ə́ ba nə fwa də cɪnɪa, nə à yə̀ə́ səbimɪnɪ á ganjɪga wa.
10 Á dànà ká tì lɔ̀ɔ̀, nə à yə̀ə́ gànù don, á súrí kʊ tə nə, á nə zʊa. Á dànà ká tì natʊra duən, nə à yə̀ə́ daduu, tʊ̀tʊ̀nʊ̀ nə wá na ʊ nii wodiu yɪrɪ.
11 Á nə yí tɪfarʊ, nə à yə̀ə́ tɪʊ, sə á pìà lìù tə, ʊ nə mɛ, á zʊrɪ kʊ tíú bwálí nə, kʊ ja vələ á viru.
12 Dìə̀ tə, á nə zʊa ka wa, sə á jʊn lìà tə, ba nə wulə ka wa.
13 Də ka mʊ̀ dìə̀ təntə lìà tə nə wá sɛ̀e ba jon aba, sə Yɪɪ pa á jʊ̀nà tə pa ba bɪcanɪ sìə́. Yá ba nə vɪga aba, sə kʊ tə Yɪɪ nə pɪn tə, pìí kʊ bà á con.
14 Kʊ nə ya dìə̀ wa, nə à yə̀ə́ tɪʊ wa, ba nə vɪga, sə ba pa á zʊ, nə à yə̀ə́, sə ba cʊgʊ á sʊ̀ràn tə, á virə kʊ bwálí tə nə, á ga zwarɪ á nɛɛ purən† á lwá ba yuu wa.
15 Cígá mama, à mʊ̀ nə swìn kʊ á con: Kʊ mʊ̀ tɪʊ təntə bʊ̀rà tə bʊ̀rʊ̀ dɪɪn nə *Sodɔmə də Gomɔrə lìà bá na càn, ndə kʊ tɪʊ tə tìán nə».

Wʊwalʊ tə nə bìàn (Marəkə 13.9-13; Likə 12.11-12; 21.12-17)

16 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «Á cʊga zəni! À tʊŋa aba ndə pee nə buyurən nyankwan tətəŋi wa. Kʊ mʊ̀ təntə yɪrɪ, á cɪa á tìàn nə ndə dɪŋa nə, sə á ga yà sənbwen ndə gunponi nə.
17 Ba wá ja aba, ba va lìà tə nə bʊ̀rì bʊ̀rà yáá con. Yá ba ga wá mà aba də fɪfɪran *Zwifə-ba *jérə́ dii tə wa. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, á cɪa á tìàn nə də lìà tə.
18 Ba wá ja aba, ba va pɛ̀egá tə də yáá tìán tə, pìʊ́ nəfarʊ tə nə lɪ ʊ tún, con à mʊ̀ Zwezi yɪrɪ. Kʊ nətʊ tə wá tʊn, sə kʊ ma bɪrɪ ba tətə, də dwíə́ tə duən mama lʊʊ mama wa, ba nə tà Zwifə-ba, kʊ tə, Yɪɪ nə fwa.
19 Yá ba nə jɪn aba, ba va lìà tə nə bʊ̀rì bʊ̀rà yáá con, á dànà ká pa kʊ tə, á nə wá swìn twara ja aba. Kʊ máŋá tə wa, Yɪɪ nə wá kə kʊ tə, á nə mɛ, sə á swìn, á nii wa.
20 Kʊ tà á mʊ̀ nə wá swìn, kʊ wá yà á nyɪna Yɪɪ *Siŋu tə, kʊ nə wulə də aba, nə wá swìn kʊ pa aba.
21 Lìà wá ja ba nubɪa ba pa, sə ba gʊ, yá bɪa nyɪna-ba də wá tʊn kʊ nyɪnyɪga də ba bɪa. Bɪa wá zàn, ba zɪgɪ ba nyɪna-ba nə, ba gʊ ba.
22 Lìà tə mama wá dʊ́n aba à mʊ̀ yɪrɪ. Yá lìù tə, ʊ nə wá ja pínʊ́, ʊ zɪgɪ ʊ dìàn kʊ yoo tə, kʊ va kʊ zwɛ̀e, kʊ tíú wá na mɪɪ tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con.
23 Ba nə fɪfɪn aba tɪʊ wa, sə á dəri á nan á va kʊ don. Cígá mama, à mʊ̀ nə swìn kʊ á con: Á bá wàní *Yɪzərayɛlə tɪan tə mama, á va, də *Ləzwənə-Biu tə wà pìí ʊ bà.
24 Karbiu tə̀lə́, ʊ nə dwə ʊ karnyɪna. Tʊtʊnbiu tə̀lə́, ʊ nə dwə ʊ yuu tíú.
25 Yá karbiu nə ya ndə ʊ karnyɪna nə, kʊ cɪcɪ mɛ. Tʊtʊnbiu də nə ya ndə ʊ yuu tíú nə, kʊ cɪcɪ mɛ. Yá ba nə jɪn dìə̀ tíú, ba bon Beləzebilə, ba

* **10:4 10.4** Kananitə yɪ lìà tə, ba nə zɪga *Romə-ba nə, ba nə jon ba lʊʊ nii tə yɪrɪ. Ba yɪrɪ don də nə yɪ *Zelotə. Ywàń Likə 6.15 də Tʊtʊnan 1.13. † **10:14 10.14** Kʊ nətʊ tə bɪrɪ də, Yɪɪ wá ŋwín kʊ tə, ba nə tʊn tə jɪŋɪ ba yɪra.

wá pa yıra tə nə dwə nətʊ ʊ dìə̀ lìà nə?»

Lìù tə, á nə mɛ, sə á dəri ʊ fən
(Likə 12.2-7)

26 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «Á dànà
ká dəri ləzoni! Kʊ tə mama nə sə̀gə̀
nə wá nan poni nə yırı. Yá kʊ tə nə
yı dìə̀ yoo wá nan kàrá.
27 Kʊ tə, à nə swìn á con yikunu
wa, sə á swìn kʊ yıcaʊ wa. Kʊ tə, á
nə nì á zıan wa, sə á cə̀rí kʊ dəyun
wa.
28 Á dànà ká dəri ba tə, ba nə wàá
yıra tə cıcı ba gwı, ba ga wàrì jə̀rə́
tə won ba fwa. Yá á dərə lìù‡ tə mʊ̀,
ʊ nə wàá á yıra tə, də á jə̀rə́ tə ʊ
cʊ̀gà mən dìə̀ wa.
29 Ba ba zənbii bələ yoli səbilugu
nədʊ, naaa? Yá kʊ nədʊ tətə wàrì
tıa kʊ twı, də á nyına Yıı nə wà nii
pın.
30 Yá Yıı gàlì á yukʊran tə mama
á yuu wa.
31 Á dànà ká pa fən ja aba. Á
kʊkwa zənbii tə nə dáá».

Lìù tə Zwezi nə yə̀ə́
(Likə 12.8-9)

32 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «Lìù tə
mama, ʊ nə wá swìn lìà yáá con nə
də, ʊ yə̀ə́ à mʊ̀ Zwezi, à də wá bırı
à nyına Yıı, ʊ nə wulə Yıı *sàń nə,
də ʊ yı à mʊ̀ cígá nə tı wá.
33 Yá lìù tə, ʊ nə bırı lìà yáá con
də, ʊ yə̀rì nə, à də wá bırı à nyına
Yıı yáá con, ʊ nə wulə Yıı sàń nə, də
à də yə̀rì wá».

Zwezi yı pwıa lìù
(Likə 12.51-53; 14.26-27)

34 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «Á dànà
ká bʊ́n də, kʊ yı à twí, sə à kə bıcan
sìə́ tıa yuu wa. Kʊ tà à twí kʊ mʊ̀
yırı, kʊ yı lagʊrı sìʊ́ nə, à ja bà.
35 À twi, sə à kə pwıa lìà pwərə
wa: Sə bìʊ́ zıgı ʊ nyına nə, sə bʊ̀á
zıgı ʊ nuu nə, sə bikını zıgı ʊ barı
nuu nə.
36 Lìù dʊŋa wá yà ʊ dìə̀ lìà.
37 Lìù tə, ʊ nə swə ʊ nuu də ʊ
nyına, ʊ doni nə, kʊ tíú tə wà mɛ,
sə ʊ ya à karbıa tə wa lìù. Lìù tə, ʊ
nə swə ʊ bìʊ́, nə à yə̀ə́ ʊ bʊ̀á ʊ doni
nə, kʊ tíú tə wà mɛ, sə ʊ ya à karbıa
tə wa lìù.
38 Lìù tə, ʊ nə pìà, sə ʊ twá nə, kʊ
tíú mɛ, sə ʊ sɛ̀e ʊ də́ càn də nə, kʊ ja
vəli ʊ tıan dagarʊ tə yuu wa. Kʊ nə
tà nətʊ, ʊ wà mɛ, sə ʊ ya à karbıa tə
wa lìù.
39 Lìù tə, ʊ nə pìà, sə ʊ jon ʊ mıı
tə, ʊ wá kwìn kʊ nə. Yá lìù tə, ʊ nə
wá kwìn ʊ mıı tə nə à mʊ̀ yırı, ʊ wá
na mıı, kʊ nə ba zwɛ̀e Yıı con».

Yıı ŋwírán
(Marəkə 9.41)

40 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «Lìù tə,
ʊ nə sɛ̀e aba, kʊ tíú sɛ̀e nə. Yá lìù tə,
ʊ nə sɛ̀e nə, kʊ tíú sɛ̀e lìù tə, ʊ nə
tʊn nə.
41 Lìù tə, ʊ nə jın Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀
tə zəni, ʊ nə yı Yıı nii sʊ̀sʊ̀nʊ̀ yırı,
Yıı wá pa wá Yıı nii sʊ̀sʊ̀nʊ̀ ŋwírán.
Yá lìù tə, ʊ nə jın cígá tíú tə zəni, ʊ
nə yı cígá tíú yırı, Yıı wá pa wá cígá
tíú ŋwírán.
42 Lìù nə kwán nazunə wʊ̀rú
zʊŋa tətə, ʊ pa à karbiu tə don
jımurinyʊga tətə nə, ʊ nə yı à kar-
biu tə yırı, cígá mama, à mʊ̀ nə swìn
kʊ á con: Ʊ bá kwìn ʊ ŋwírán nə Yıı
con».

11

1 Máŋá tə wa, Zwezi bırı kàrà
təntə ʊ karbıa fugə bələ tə nə, ʊ
zwɛ̀e, ʊ dàń lɛ ʊ va, sə ʊ kàrì Yıı
sʊ̀ràn tə nə yı nətʊ, ʊ bırı lìà tə nə,
kʊ mʊ̀ nagwanaa təntə tıan tə wa.

Zwan-Batisə tʊn ʊ karbıa tə Zwezi con
(Likə 7.18-35; Zwan 5.35-36)

2 Kʊ máŋá təntə wa, də Zwan*
wulə bàń dìə̀ wa. Ʊ zıgı ʊ bàń dìə̀ tə
wa, ʊ nì də, ba swìn Zwezi-*Kərisə
tʊtʊŋı tə yoo. Ʊ dàń ma lı ʊ karbıa
tə duən, sə ba va ba bwe Zwezi, ba
jə́n:
3 «N mʊ̀ nə yı lìù tə, Yıı nə swìn
də, ʊ wá bà, nə à yə̀ə́ nə mɛ, sə nə
dìàn ʊ don?»

‡ **10:28 10.28** Kʊ yı Yıı.
* **11:2 11.2** Kʊ mʊ̀ Zwan təntə nə yı *Zwan-Batisə, ʊ nə li lìà níá wa, kʊ twá də Yıı yırı.

4 Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́: «Á vələ á
man á bɪrɪ Zwan nə kʋ tə, á nə nì,
á ga na də, à fwa:
5 Lilirən yíá súrí, gwàní vəli,
dayaran dayan zwɛ̀e, ba ga jì
ləzwənzəŋə, zɪbʋŋa zɪan súrí, tɪga
bwin ba naŋa. Yá zʋra də ga nə̀ń
Yɪɪ sʋywáŋʋ́ tə.
6 Pupwən lìà nə ya lìà tə, ba nə bá
vɪ nə, ba dʋgʋ kʋ tə yɪrɪ, à nə fwa».
Máŋá tə wa, Zwan karbɪa tə nə
vìí, Zwezi zàn ʋ wulə ʋ swìn Zwan
yoo, ʋ bɪrɪ lalʋʋ tə nə, ʋ wʋ́:
7 «Ləzwənyiri nətə nə, á vəli á
balɪ kasɔɔ lanworu tə wa? Kʋ tà lìù
tə, ʋ nə nyɪn ndə mancanɪ nə, vʋʋ
nə vuvugə.
8 Ləzwənyiri nətə nə, á dàń vəli á
na? Kʋ tà lìù tə, ʋ nə zʋa ganmʋla.
Ba tə, ba nə zwɪ ganmʋla, tà ba wulə
pɛ̀egá dii wa naaa?
9 Ləzwənyiri nətə nə, á dàń vəli
á na? Kʋ tà Yɪɪ nii *sʋ̀sʋ̀nʋ̀, naaa?
Awo! À mʋ̀ nə swìn kʋ á con də, kʋ
lìù təntə dwə Yɪɪ nii sʋ̀sʋ̀nʋ̀ tətə.
10 Kʋ lìù təntə yoo pʋ́pʋ́ní Yɪɪ sagɪ
tə wa, kʋ wʋ́: ‹Nə̀ń, à mʋ̀ Yɪɪ nə tʋn
à tʋ̀tʋ̀nʋ̀, sə ʋ də́ n yáá, sə ʋ kwɛn n
cwəŋə tə ʋ pa mʋ́›.
11 Cígá mama, à mʋ̀ nə swìn kʋ á
con: Lʋʋ ləzoni wa, ba nə lʋrɪ, lìù
wà lá yɪn, ʋ nə doni Zwan-Batisə.
Yá lìù tə, ʋ nə yɪ ləzoni tə mama
nəmanbiə Yɪɪ pàrì tə wa, tə dwə wá.
12 Kʋ nə zɪgɪ Zwan-Batisə máŋá tə
wa, kʋ ja bà zàn, lìà pìà, sə ba də́
Yɪɪ pàrì tə ba pa ba tìàn nə də dìàn.
Yá kʋ yɪ lìà tə, ba nə yɪ dìàn tìán nə
nɪ kʋ.
13 Yɪɪ pàrì tə yoo dí yáá kʋ pʋ́pʋ́ní
Yɪɪ *nii tə, ʋ nə pɪn *Moyizə nə, sagɪ
tə wa. Yɪɪ nii sʋ̀sʋ̀nà tə mama ga
swìn kʋ yoo, kʋ ja bà kʋ yí Zwan
máŋá tə.
14 Də á nə pìà, sə á sɛ̀e à nii, Zwan
yɪ kʋ mʋ̀ Eli tə, ba nə dí yáá ba swìn
ʋ yoo.
15 Lìù mama dàń mɛ, sə ʋ kə dìàn,
ʋ súrí ʋ zɪan, ʋ cʋgʋ zəni!»
16 Zwezi ma kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ wʋ́: «Zə̀n
ləzoni tə yɪ à wá tì ba, à ma man də
bɛ̀eɛ̀e? Ba nyɪn ndə bìsíná nə, ba
nə jə̀ə́ yəə kanporu wa, ba ga boŋə
duən, ba wʋ́:
17 ‹Nə wúrú wii nə kə á nə, sə á sa,
á ga wà sɛ̀e! Nə nun pucʋnɪ nuŋi nə
pa aba, á ga wà kwi!›
18 Mə zə̀n lìà tə də yɪ nətʋ. Zwan
nə twi, ʋ ma ba wodiu nəzəŋu də́, ʋ
ga ba swana nywìn, ba swìn, ba wʋ́,
də *zinə nə jə wá.
19 Kʋ kwa nə, *Ləzwənə-Biu† tə
nə twi, ʋ mʋ̀ ma də́ wodiu nəzəŋu,
ʋ ga nywìn swana, ba kʋ́ʋ̀ swìn,
ba wʋ́: ‹Nə̀ń, bɛɛ wà tə, ʋ yoyuu
nə yɪ ka də́, də ka nyʋ swana, ka
sú. Ʋ yɪ lanpolɪna tə də cʋna lìà
tə dabɛɛ!› Yá wʋbʋŋa tíú yɪ ʋ yàá
twá ʋ yofwaŋa nə, ʋ ma bɪrɪ də, ʋ
jə wʋbʋŋa».

Tɪan tə, tə lìà nə vɪga Zwezi
(Likə 10.13-15; 12.47-48)

20 Zwezi dàń wulə ʋ caga lìà tə nii
nə, ʋ nə tʋn ʋ yomɪlan tə zʋnɪ ba
tɪan wa, ba ga wà ba kwa vəvəri, ba
ma sá ba cʋna tə yɪrɪ.
21 Zwezi kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ wʋ́:
«Yomɪlan tə, tə nə fwa á pwərə wa,
yiri yà nə fwa Tirə də Sidon tɪan
tə wa, tə tɪan təntə lìà yà wá zʋ
pucʋnɪ ganan, ba ga pìrì ba yɪra də
tʋ̀nʋ̀. Kʋ mʋ̀ nə pɪn, càn wá tʋ á mʋ̀
Korazɪn tìán yuu wa! Kʋ mʋ̀ nə pɪn,
càn wá tʋ á mʋ̀ Bɛtəsayɪda tìán yuu
wa!
22 Mə kʋ mʋ̀ nə pɪn, à swìn kʋ á
con: Bʋ̀rà tə bʋ̀rʋ̀ dɪɪn nə, Tirə də
Sidon tìán càn ba yí á mʋ̀ tɪan bələ
təntə lìà.
23 Sə á mʋ̀ Kapɛrənayimə tìán, á
bʋŋa də, á yuu wá dwen yɪɪ nə,
naaa? Abada! Yomɪlan tə, tə nə fwa
á pwərə wa yiri, yà nə fwa *Sodɔmə
wa, Yɪɪ yà bá cʋ̀gʋ̀ kʋ tɪʋ tə. Kʋ mʋ̀
nə pɪn, á wá mʋ̀rì, á cú á yí mən dìà.
24 Mə kʋ mʋ̀ nə pɪn, à swìn kʋ á
con: Bʋ̀rà tə bʋ̀rʋ̀ dɪɪn nə wá yí, á
wá də́ càn, á doni Sodɔmə tìán».

Bɪcan sìə́ yoo
(Likə 10.21-24; 1 Korɛntə tìán 1.26-29)

† **11:19 11.19** Zwezi yɪ ʋ tətə yoo nə ʋ swìn.

25 Kʊ máŋá tə wa, Zwezi swìn Yıı
con, ʊ wʊ́: «À nyına tə, n nə tı
lanworu də tıa, à kəni n lɛ̀eɛ̀e. N
bırı yìàn tətə lìà tə nə, ba nə mun
ba tìàn. Yá n ga sègè tə ba tə nə
bʊŋa də, ba yı wʊbʊŋa də yənu tìán
yáá nə.
26 À nyına, n mù cígá nə swə, sə
kʊ nətʊ tə tʊn».
27 Zwezi kʊ́ù swìn, ʊ wʊ́: «À nyına
Yıı ken wiən tə mama à jıın wa. Lìù
mama yèrì Yıı-Biu‡ tə, də kʊ nə tà à
nyına Yıı tə. Lìù də mama ma yèrì
à nyına Yıı tə, də kʊ nə tà Yıı-Biu tə,
də lìù tə, Yıı-Biu tə nə swə, sə ʊ súrí
ʊ yíá ʊ bırı wá.
28 Á bìàn à con, á mù lìà tə mama,
á nə zın á yun zıla á gwàrì! Yá à wá
pa aba sìə́.
29 Á yá, sə à kə aba cwəŋə nə, ndə
nıan nə, tə tíú nə ken daʊ tə bıan
nə, ʊ vaŋa, à nə yı pubwanʊ, də ka
mun tìán nə à jə tə yırı. Á ga wá na
sìə́ á pa á tìàn nə.
30 À bıan daʊ tə, kʊ nə wá kə aba
cwəŋə nə, tə ba dun jə. Yá kʊ zıŋʊ
ga ba cà də».

12

Zwezi nə tı sìə́ dıın tə (Marəkə 2.23-28; Likə 6.1-5)

1 Dıan təntə nii nə, Zwezi də ʊ
karbıa tə twá kárí wa, ba kɛ̀eń
*Zwifə-ba *sìə́ dıın nə. Ʊ karbıa tə
kén mına yun, ba dıŋı, nıən yà nə
jə ba yırı.
2 Kʊ máŋá tə wa, *Farızıan-ba nə
nı kʊ nətʊ, ba swìn Zwezi con, ba
wʊ́: «Nə̀ń, n karbıa tə nə fwa kʊ tə,
kʊ nə wà mɛ, sə ba fwa sìə́ dıın nə».
3 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́: «Á wà Yıı
sagı tə kàrì, á na kʊ tə, pìʊ́ *Davidə
tətə nə fwa dıın don nə, də ʊ kwa
lìà tə, də nıən nə jın ba, naaa?
4 Ʊ zʊa Yıı *dìə̀ tə wa. Yá ʊ mù
də ʊ kwa lìà tə dí dipɛn tə, kʊ nə
wulə Yıı dìə̀ tə wa, kʊ yà ga wà mɛ,
sə ba də́ kʊ. Yá nə Yıı *nii tə, ʊ nə
pın *Moyizə nə, yà ga pa cwəŋə Yıı
*joŋwana tə cıcı nə, sə ba mù nə də́
Yıı dìə̀ dipɛn təntə.
5 Nə à yə̀ə́, kʊ yı á wà Yıı nii tə, ʊ
nə pın Moyizə nə, sagı tə kàrì, á na
də, Yıı joŋwana tə ba sìə́ dıın tə nii
zìlí, kʊ ga tà cʊna ba tʊn Yıı yáá con,
də tʊtʊnan tə, ba nə tʊŋa Yıı dìə̀ tə
wa, kʊ dıın təntə nə, naaa?
6 Yá à mù dàń nə swìn kʊ á con
də, won don wulə yəbə, kʊ nə dwə
Yıı dìə̀ tə.
7 Kʊ pʊ́pʊ́ní Yıı sagı tə wa, kʊ wʊ́:
‹À ba á *joŋi pìà, à nə pìà, sə á yà
lìà tə, á nə dəri yinəgə zənzən›. Də
á yà nə nì sʊ̀ràn təntə də̀ń, á yà bá
manwarı á bʊ̀rì lìà tə duən, ba nə
wà cʊ̀gʊ̀, bʊ̀rà á zwɛ̀e.
8 *Ləzwənə-Biu tə nə tı sìə́ dıın
tə».

Bɛɛ don, ʊ jıın nə tıga yoo (Marəkə 3.1-6; Likə 6.6-11)

9 Zwezi kʊ́ù nan lá, ʊ va *Zwifə-ba
*jə́rə́ dìə̀ don wa.
10 Bɛɛ don yà wulə lá, ʊ jıın nə
tıga. Lìà duən ma bwe Zwezi, ba
wʊ́: «N jə cwəŋə, sə n zwɛ̀e yayıgʊ
*sìə́ dıın nə, naaa?» Yá kʊ yà yı ba
pìà, sə ba twá nətʊ, ba ma swìn ba
zıgı Zwezi nə.
11 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́: «Lìù tə̀lə́
á wa, ʊ nə jə piə nədʊ cıcı, ka ga tʊ
gwàlʊ́ wa, kʊ nə lù, sìə́ dıın nə, yá
ʊ ga yá ka, ʊ bá lı.
12 Sə ləzwənə ba piə kʊkwa
zənzən, naaa? Kʊ mù nə pın, nə jə
cwəŋə, sə nə fwa kʊ tə nə ziən, sìə́
dıın nə».
13 Zwezi dàń ma swìn bɛɛ tə con,
ʊ wʊ́: «Làrí n jıın tə à con!» Bɛɛ tə
ma làrì kʊ, kʊ ga jì nəzəŋu ndə kʊ
don tə nə.
14 *Farızıan-ba nə nı kʊ nətʊ, ba
nan ba vìí. Ba dàń vəli ba kə duən
nə, ba vʊrʊ ba jə́n, ba nə wá twá
nətʊ, ba ma gʊ Zwezi.

Tʊ̀tʊ̀nʊ̀ tə, Yıı nə kúrí yoo

15 Máŋá tə, Zwezi nə lwarı kʊ
nətʊ, ʊ kɛ̀eń kʊ bwálí təntə wa.
Yá lalʊʊ púə́ ʊ kwa. Ʊ pın yazurə
yayıŋa tə mama nə.

‡ **11:27 11.27** Zwezi yı ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

16 Yá ʋ dàń ga dù sú ba nii nə, sə
ba dàn ká swìn kʋ tə, ʋ nə yı ba bırı
lìà.
17 Mə kʋ twá nətʋ, Yıı nii *sʋ̀sʋ̀nʋ̀
*Ezayi nii sʋ̀ràn tə ma sú:
18 «Nə̀ń, à tʋ̀tʋ̀nʋ̀ tə nə, à nə kúrí, ʋ
mʋ̀ nə yı lìù tə, à nə swə, ʋ nə
poli à pʋ̀á. À wá pa à *Siŋu tə
wá. Yá ʋ ga wá bırı à cígá tə
lʋʋ dwíə́ tə mama nə.
19 Ʋ də lìù bá tʋ́tʋ̀ní duən, ʋ ga bà
zìn ʋ kori, ʋ kə yıı nə. Ba bá na wá
də ʋ zıga coŋi yuu, ʋ swìn sʋ̀ràn.
20 Ʋ bá cʋ̀gʋ̀ lìù tə, ʋ nə ba dìàn jə,
ʋ nə nyın ndə mıʋ nə, kʋ nə kén kʋ
zìà. Yá ʋ bá sɛ̀e ʋ cʋ̀gʋ̀ lìù tə, ʋ nə
nyın ndə cànʋ́ nə, ʋ mən nə ba dáá.
Mə nətʋ nə, ʋ wá tʋn wuuu, kʋ ja
vələ, lìà tə nə wá sɛ̀e Yıı cígá tə.
21 Yá lʋʋ dwíə́ tə də mama wá kə ba
yala ʋ yuu wa».

Zwezi le ʋ dʋŋa tə
(Marəkə 3.22-30; Likə 11.14-23; 12.10)

22 Kʋ kwa nə, ba jın bɛɛ don, ba bà
Zwezi con. Bɛɛ təntə yà yı *zinə nə
ja, ʋ ga yı liliu də bəru. Zwezi pın
wá yazurə, yá ʋ súrí ʋ nii ʋ wulə ʋ
swìn, ʋ ga na wiən.
23 Kʋ gwárí lalʋʋ tə. Yá lìà tə
mama dàń ga swìn Zwezi yoo, ba
wʋ́: «Ɗ yı pìʋ́ *Davidə nàʋ́ tə naaa?»
24 Yá *Farızıan-ba tə nə nı kʋ
nətʋ, ba swìn, ba wʋ́: «Ɗ wàá *zinə
ʋ lı lìà yuu wa, kʋ nə yı Beləzebilə,
ʋ nə yı zinə tə mama pìʋ́, nə pın wá
tə dìàn təntə yırı».
25 Zwezi nə yə̀ə́ ba pubʋŋı təntə, ʋ
dàń le ba, ʋ wʋ́: «Payuu lìà nə zıga
duən nə, kʋ payuu tə wá cʋ̀gʋ̀. Tıʋ,
nə à yə̀ə́ dìə̀ tìán nə zıga duən nə,
tə tʋrı nə ga.
26 Də *Sıtana nə dıŋı Sıtana, ʋ yı
ʋ zıga ʋ tətə nə. Yá ʋ ga yı ʋ tətə
payuu nə ʋ cʋ̀gà.
27 Á wʋ́, də kʋ yı Beləzebilə, zinə
pìʋ́ tə nə pın nə dìàn tə. Kʋ mʋ̀ nə
pın, à wàá zinə à lı lìà yuu wa. Sə
á bıa tə də yı wàà dìàn nə, ba ma lı
zinə tə? Mə kʋ mʋ̀ nə pın, á bıa tə
tətə nə wá bʋ̀rì á bʋ̀rà.
28 Yá kʋ cígá nə yı kʋ twá Yıı-*Siŋu
tə dìàn, à ma lı zinə tə, kʋ nətʋ tə
bırı də, Yıı də́ ʋ pàrì lìà yuu wa á
tətəŋi wa.
29 Lìù tə̀lə́, ʋ nə wá zʋ ladıa dìə̀, ʋ
ŋʋ ʋ wiən, kʋ nə tà ʋ dí yáá, ʋ vwa
ladıa tə ʋ tún. Kʋ kwa nə, ʋ dàń
wá wànı́ ʋ pɛ̀e kʋ tíú tə dìə̀ wiən tə
mama.
30 Lìù tə, ʋ nə tə̀lə́ à kwa, zıga à
nə. Yá lìù tə, ʋ nə ba à nə saŋa, ʋ
kəni duən nə, kʋ tíú yı ʋ làgà.
31 Mə kʋ mʋ̀ nə pın, à swìn kʋ á
con: Yıı wá kwɛn ləzoni cʋna yiri
mama, də ba tʋran yiri mama, ba nə
twın ʋ mʋ̀ Yıı, ʋ lı ʋ mʋ̀ də ba pwərə
wa. Yá lìù tə, ʋ nə twın Yıı-Siŋu tə,
ʋ cʋna ba kwɛn tə nan, abada.
32 Lìù tə mɛ, ʋ nə wá swìn sʋgʋ,
kʋ nə zıga *Ləzwənə-Biu* tə nə, kʋ
tíú wàá ʋ cʋna kwıʋn ʋ nı. Yá lìù tə,
ʋ nə swìn sʋgʋ ʋ zıgı Yıı-Siŋu tə nə,
kʋ tíú wàrì ʋ cʋna kwıʋn ʋ nı, zə̀n
də jwıan, abada».

Tìʋ́ də kʋ bıa
(Likə 6.43-45; Ebərə-ba 6.4-8; 10.26-29)

33 Zwezi kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ wʋ́: «Tìʋ́ yı
ba twá kʋ bıa nə, ba ma lwarı kʋ
tıyiri. Kʋ mʋ̀ nə pın, tìʋ́ nə ziən, kʋ
bıa də ziən, tìʋ́ nə ba ziən, kʋ bıa
də ba ziən.
34 Á nyın ndə dəkwaa dwíí nə! Á
wʋlʋŋʋ tə nə pın, á wàrì yozəŋu á
swìn á nii wa. Á tətə yə̀ə́ də, nii sʋgʋ
nə yàá bırı kʋ tə, kʋ nə wulə waa
nə.
35 Ləzwənzəŋu yàá pın yozəŋə
naŋa ʋ waa con. Yá ləzwənkʋkwıʋn
də yı yokʋkwınan nə, ʋ yàá pın tə
naŋa ʋ waa con.
36 À mʋ̀ nə swìn kʋ á con: Bʋ̀rà
tə bʋ̀rʋ̀ dıın nə, Yıı wá bʋ̀rì ləzoni
bʋ̀rà ba sʋ̀ràn tə mama yırı, ba nə
swìn, tə nə yı tʋtʋ.
37 Kʋ dàń yı kʋ wá twá n nii sʋ̀ràn
nə, ba ma yəni də, n yı cígá tíú Yıı
yáá con. Yá n nii sʋ̀ràn nə wá pa, ba

* **12:32 12.32** Zwezi yı ʋ tətə yoo nə ʋ swìn.

lwarı də, Yıı wá bùrì n bùrà, sə ʊ cùgù mʊ́».

Yıı dìàn mımınʊ yoo
(Marəkə 8.11-12; Likə 11.29-32; Matiə 16.1-4)

38 *Zwifə-ba Yıı nii *yənu tìán tə duən də *Farızıan-ba tə duən twi, ba yí Zwezi, ba swìn, ba wʊ́: «Karnyına, fwa Yıı dìàn mımınʊ, sə nə yíá na kʊ!»
39 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́: «Á mù zàn lìà tə! Á yı lakʊkwınan, á ba Yıı cıcı nə twá. Yá á mù nə pìà, sə á na Yıı dìàn mımınʊ. Á bá na mımınʊ nədʊ də tətə, də kʊ nə tà yoo tə, kʊ nə yí Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ Zwʊnasə.
40 Kʊ Zwʊnasə təntə nə fwa dıan batwa, tıtın də yıcaʊ, fəli pʊ́ə́ wa. Mə nətʊ nə, *Ləzwənə-Biu tə də wá fwa ləbəri wa.
41 Bʊ̀rà tə bʊ̀rʊ̀ dıın nə, Ninivə tìán wá zàn ba zıgı zən lìà ba tə nə. Ba wá bʊ̀rì á bʊ̀rà, sə ba cʊ̀gʊ̀ aba, ba mù nə sɛ̀e, ba vəvərə ba kwa ba ma sá ba cʊna, Zwʊnasə nə bırı ba Yıı sʊgʊ tə yırı. Yá lìù ga wulə yəbə, ʊ nə dwə Zwʊnasə.
42 Etiyopi pakan tə wà ja zıgı ʊ dàn, sə ʊ ma nan yınʊnı, ʊ bà ʊ cʊgʊ pìʊ́ *Salʊmʊn yənu sʊ̀ràn tə. Bʊ̀rà tə bʊ̀rʊ̀ dıın nə, kʊ mù kan təntə wá zıgı á mù, zən lìà ba tə nə, ʊ wá bırı aba də, á tələ́ cígá wa. Yá lìù ga wulə yəbə, ʊ nə dwə Salʊmʊn».

Zini nə vìí, kʊ ga pìí kʊ bà yoo
(Likə 11.24-26)

43 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «Máŋá tə wa, *zini nə nan kʊ yá lìù, kʊ yàá jijiri kasɔɔ lanworu wa, kʊ ma pìà bwálí, sə kʊ kə kʊ yuu lá, yá kʊ bá yizwıa bwálí na.
44 Kʊ mù nə pın, kʊ yàá swìn, kʊ wʊ́: ‹À wá pìí, à va à dìə̀ tə wa, à nə nan à yá.› Kʊ pìí kʊ bìàn, də dìə̀ tə zwarı, kʊ kwɛn zəni zəni kʊ tún lá. Yá lìù ga tələ́ kʊ wa.
45 Kʊ dàń wá va, kʊ ja zinə barpɛ duən, tə waa nə lıŋa tə doni kʊ, kʊ súrí kʊ tìàn nə. Tə dàń wá zʊ tə jə̀ə́, yá ʊ mù lìù təntə dí yáá wá kʊkwanı ʊ sí́ʊ́n. Mə kʊ wá yà nətʊ, kʊ pa zən lakʊkwınan tə nə».

Zwezi nubıa tə də ʊ nuu yoo
(Marəkə 3.31-35; Likə 8.19-21; Ebərə-ba 2.11-13)

46 Kʊ kwa nə, Zwezi zʊa dìə̀ wa. Máŋá tə wa, ʊ nə wulə ʊ swìn də lìà tə, ʊ nubıa də ʊ nuu twi, ba zıga kàrá wa, sə ba na wá.
47 Lìù don ma swìn Zwezi con, ʊ wʊ́: «Cʊgʊ zəni, n nuu də n nubıa wulə kàrá wa, ba pìà, sə ba swìn n con».
48 Zwezi ma le kʊ tíú tə, ʊ wʊ́: «Wàà nə yı à nuu, bərə́ ga nə yı à nubıa?»
49 Zwezi ma zìn ʊ jıın, ʊ làrì ʊ karbıa tə con, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: «Á ywàŋá, à nuu də à nubıa nə, ba wulə yəbə.
50 Kʊ yı lìù tə mɛ, ʊ nə fwa kʊ tə, à nyına Yıı tə, ʊ nə wulə Yıı *sàń nə pìà, kʊ tíú nə yı à nubiu, də à nakʊa, də à nuu».

13

Wodùrú zwansısara
(Marəkə 4.1-9; Likə 8.4-8; 1 Korɛntə tìán 3.9)

1 Kʊ dıın təntə nə, Zwezi nan dìə̀ tə wa, ʊ va ʊ jə̀ə́ mʊnaa tə nii nə.
2 Lìà zənzən kʊ́ʊ̀ pʊ́ə́ ʊ yuu nə. Ʊ dàń ma kʊ́ʊ̀ zàn, ʊ zʊ níá yuu bori wa, ʊ jə̀ə́ lá. Lalʊʊ tə kʊ́ʊ̀ pʊ́ə́ níá tə nii nə.
3 Ʊ dàń ma twá zwansısarı nə, ʊ ma kàrì ba yìàn zənzən, ʊ wʊ́:
4 «Wodùrú don nə nan, sə ʊ dù. Ʊ nə yí ʊ mí wobıa tə kárá tə wa, tə wobıa tə vàn don tʊa cwəŋə yuu. Zənbii ma bà, tə də́ tə.
5 Tə vàn don də tʊa kapataran tıa wa, tıran nə ba dáá lá. Kʊ bwálí tə nə, wobıa tə nan lala, kʊ nə yı tıtalʊ yırı.
6 Máŋá tə, yıı nə bıga, kʊ dí tə wobii tə, tə ga tı tə kʊ̀, tə dəkurən nə wà tıa zwı zəni yırı.
7 Wobıa tə vàn don də kʊ́ʊ̀ tʊa casʊran tıa wa. Tə nə pén máŋá tə wa, casʊran tə boru tə pú wobii tə yuu nə, tə dàń ga sìnì tə tı.

8 Yá wobıa tə vàn don tʋa tıa
nəzəŋu wa, tə mù wobıa təntə zàn
tə zın bıa. Tə duən zın bıa bíí. Tə
duən də zın bıa sapwıtwa. Tə duən
də zın bıa fıtwa.
9 Lìù mama dàń mɛ, sə ʋ kə dìàn,
ʋ súrí ʋ zıan, ʋ cʋgʋ zəni!»

Yoo tə nə pın, Zwezi swìn də zwansısarı
(Marəkə 4.10-12; Likə 8.9-10)

10 Zwezi karbıa tə fàrí ba yí ʋ yıra,
ba bwe wá, ba wʋ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə pın, n
twá zwansısarı nə, n ma swìn lìà tə
con?»
11 Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́: «Á mù
wàá Yıı pàrì yìən tə, tə nə sə̀gə̀ tə
dəń, á nì á pın á tìàn nə. Yá ba duən
tə ba kʋ pubʋŋa təntə jə.
12 Kʋ mù nə pın, lìù tə, ʋ nə jə
pubʋŋa mancın, Yıı wá súrí kʋ, ʋ
ga wá yà pubʋŋa tíú. Yá lìù tə, ʋ nə
ba pubʋŋa jə, Yıı wá jon mancın tə
tətə, ʋ nə jə.
13 Mə kʋ mù nə pın, à twá
zwansısarı à ma swìn lìà tə con, ba
yíá nə cə̀ lá, ba ga ba na, ba cʋga, yá
ba ga ba kʋ dəń nəń tə yırı.
14 Mə kʋ twá nətʋ, Yıı nii *sʋ̀sʋ̀nʋ̀
*Ezayi nii tə ma sú. Ʋ swìn, ʋ wʋ́:
‹Á zıan wá nì zəni, á ga ba nì tə dəń.
Á wá ywàŋá zəni, á ga ba won
mama na.
15 Ba lìà təntə yáá tə̀lə́ də won
mama. Ba zıan swın. Ba yíá pú. Ba
ba pìà, sə ba yíá də na won mama.
Ba ga ba pìà, sə ba nì yoo. Ba mù nə
ba pìà, sə ba lwarı yoo ba pubʋŋa
wa. Ba mù nə kʋ́ʋ́ bá vəvərə ba kwa
ba ma sá ba cʋna, sə à mù Yıı zwɛ̀e
ba yayıran tə›.»
16 Zwezi kʋ́ʋ́ swìn ʋ karbıa tə con,
ʋ wʋ́: «Á mù dàń yı pupwən lìà, á
mù yíá nə na lá, á zıan də ga nəń tə
yırı.
17 Cígá mama, à mù nə swìn kʋ
á con: Yıı nii *sʋ̀sʋ̀nà də cígá tìán
dáá, ba nə sóní, sə ba yà na kʋ tə, á
nə na á ga nəń. Yá ba ga wà kʋ nı,
ba ga wà tə nì də».

Zwezi gwin wodùrú tə zwansısara tə dəń
(Marəkə 4.13-20; Likə 8.11-15)

18 Zwezi kʋ́ʋ́ swìn, ʋ wʋ́: «Á nəŋə,
wodùrú tə zwansısara tə dəń:
19 Lìù tə mama, ʋ nə cʋga Yıı pàrì
sʋ̀ràn tə, ʋ ga ba kʋ dəń nəń, yı ndə
cwəŋə tə nə, wobıa tə nə tʋa ka nii
nə. *Sıtana yàá bà, ʋ lı kʋ tə, kʋ nə
tʋa ba waa nə.
20 Wobıa tə nə tʋa kapataran tıa
tə wa, nə yı ndə lìù tə nə, ʋ nə nì
Yıı sʋgʋ tə, ʋ sɛ̀e lala də pupoli.
21 Yá Yıı sʋgʋ tə wà ʋ mù lìù təntə
pubʋŋa tə wa zwı zənzən, ʋ ga ba
dìàn jə kʋ wa. Yá càn nə yí wá, nə
à yə̀ə́ ba nə wʋwalı wá Yıı sʋgʋ tə
yırı, ʋ yàá pìí ʋ yá Yıı cwəŋə.
22 Wobıa tə nə tʋa casʋran tə wa,
nə yı ndə lìù tə nə, ʋ nə nì Yıı sʋgʋ
tə, yá lʋʋ wiən twara də ka pìà jıjə
nə súə́ ʋ pubʋŋa tə. Tə wiən təntə
mɛ dàń yà pú Yıı sʋgʋ yuu nə. Kʋ
mù lìù təntə con, Yıı sʋgʋ tə wà dəń
jın kʋ pa wá.
23 Yá wobıa tə nə tʋa tıa nəzəŋu tə
wa, nə yı ndə lìù tə nə, ʋ yàá cʋgʋ
sʋgʋ tə, ʋ ga sɛ̀e kʋ zəni. Ʋ dàń yàá
tʋŋa yozəŋə, ndə wobıa nə zıŋa bıa
nətʋ. Kʋ don zın bıa bíí. Kʋ don də
zın bıa sapwıtwa. Kʋ don zın bıa
fıtwa».

Gakʋkwıʋn don zwansısara
(Matiə 13.36-43, 49-50; 1 Korɛntə tìán 4.5)

24 Zwezi kʋ́ʋ́ bırı zwansısara don,
ʋ wʋ́: «Á nəŋə, kʋ tə nə nyın də Yıı
pàrì tə. Bɛɛ don dùà wodwii nəzəŋu
ʋ kárá wa.
25 Tıtın don nə, lìà nə dwɛ̀e máŋá
wa, ʋ mù bɛɛ təntə dʋŋʋ twi, ʋ dù
gakʋkwıʋn bıa kárá tə wa, ʋ ga lɛ.
26 Máŋá tə, wiən tə nə yí pwìí
janʋ, gakʋkwıʋn tə də nan, kʋ zıga.
27 Bɛɛ tə tʋ̀tʋ̀nà ma bà, ba swìn
ʋ con, ba wʋ́: ‹Yuu tíú, n yà dùà
wozəŋə n kárá tə wa, sə gakʋkwıʋn
kʋ tə də nan yən nə?›
28 Ʋ ma le ba, ʋ wʋ́: ‹Kʋ yı dʋŋʋ
nə fwa kʋ›. Tʋ̀tʋ̀nà tə ma pìí ba bwe
wá, ba wʋ́: ‹N ba pìà, sə nə va nə
mùrí kʋ gaʋ təntə, naaa?›
29 Bɛɛ tə ma le ba, ʋ wʋ́: ‹Ɔn ɔn!
Á nə mùrí gakʋkwıʋn tə, á wá mùrí

mına tə də, á kə lá. Kʊ mù yırı nə, á dàṇà ká fwa kʊ!
30 Á yaga tə mama, á pa, tə bı. Yá tə zagʊ máŋá nə yí, à dàń wá swìn wocerə tə con, à wʊ́: Á díə́ yáá, á gıan gamʊʊ tə, á vwa púlə́ púlə́, sə nə kə mən nə! Á dàń ga kén mına tə, á kə pulu wa!› »

Wobiu nəmanbiə don yuu wa zwansısara
(Marəkə 4.30-32; Likə 13.18-19)

31 Zwezi kʊ́ʊ̀ bırı zwansısara don, ʊ wʊ́: «Yıı pàrì tə yı ndə wobiu nəmaa nə, lìù nə tì ʊ dù ʊ kárá wa.
32 Kʊ mù wobiu nəmaa tə nə yı wobıa mama wa nəmaa. Yá kʊ dàń nə pén, kʊ yuu yàá doni tıbii tə mama yun. Kʊ yàá fwa tìʊ́, zənbii bà, tə fwa tə pwalan kʊ yuu wa».

Sabwarı yuu wa zwansısara
(Likə 13.20-21)

33 Zwezi kʊ́ʊ̀ bırı zwansısara don, ʊ wʊ́: «Yıı pàrì tə yı ndə sabwarı nə, kan nə ken mun zʊŋı batwa wa. Tə mama dàń ga zàn tə fʊlı».

Zwezi bırı kʊ tə nə pın, ʊ twá zwansısarı, ʊ ma kàrì lìà

34 Tə yìàn tə mama yı Zwezi twá zwansısarı nə, ʊ ma bırı tə lìà tə nə. Ʊ yàá ba yoo swìn, də kʊ nə tà ʊ twá zwansısarı nə.
35 Ʊ fwa kʊ nətʊ, sə Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ tə sʊ̀ràn tə nii ma sú. Ʊ nə swìn, ʊ wʊ́:
«À wá súrí à nii, à ma twá zwansısarı, nə à bırı ba yìàn tə, tə nə sə̀gə̀, máŋá tə wa, Yıı nə fwa lʊʊ».

Zwezi gwin gakʊkwıʊn tə zwansısara tə dəń
(Matiə 13.24-30, 49-50)

36 Zwezi kɛ̀eń ʊ yá lalʊʊ tə, ʊ ga va sàń. Ʊ karbıa tə ma pú ʊ kwa, ba va ba yí wá, ba ga wʊ́: «Gwin kárá tə gakʊkwıʊn tə zwansısara tə dəń, n bırı nəba».
37 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́: «Lìù tə, ʊ nə dwì mına nəzəŋə tə, nə yı *Ləzwənə-Biu* tə.
38 Kárá tə nə yı lʊʊ. Wodwii nəzəŋu tə nə yı Yıı pàrì lìà tə. Gakʊkwıʊn tə nə yı *Sıtana lìà tə.
39 Dʊŋʊ tə, ʊ nə dwì kʊ mù gaʊ təntə nə, yı Sıtana. Woceri tə nə yı lʊʊ zaŋʊ. Tʊ̀tʊ̀nà tə, ba nə za wiən tə, nə yı Yıı *malıkɛ tə.
40 Nətʊ ba nə pùrì gakʊkwıʊn tə, ba kəni mən nə, mə kʊ wá yà nətʊ, lʊʊ zaŋʊ dıın nə.
41 Ləzwənə-Biu wá tʊn ʊ malıkɛ. Tə wá lı lìà tə mama ʊ pàrì tə wa, ba nə pın lìà duən twá ba nə, ba ma dʊgʊ Yıı tə, ba jén, də ba tə, ba nə tʊŋa yokʊkwınan tə.
42 Yá tə ga wá dılı ba mən bwálí wa. Kʊ bwálí təntə wa, ba wá bubwi, ba ga dıŋa ba jıfwı ba fıfaga.
43 Yá ba tə, ba nə yı cígá tìán, ba wá pəpəli ndə yıcaʊ nə ba nyına Yıı pàrì tə wa. Lìù mama dàń mɛ, sə ʊ kə dìàn, ʊ súrí ʊ zıan, ʊ cʊgʊ zəni!»

Wiən tə, tə kwənə nə dáá nə sə̀gə̀ zwansısara
(Ebərə-ba 11.24-26)

44 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «Yıı pàrì tə nyın ndə wiən tə, tə kwənə nə dáá, tə nə sə̀gə̀ kárá don wa. Bɛɛ ma na tə, ʊ tì ʊ kwɛn ʊ sə̀gə̀. Ʊ pùə́ nə poli zənzən tə, ʊ vəli ʊ yè kʊ tə mama, ʊ nə jə, ʊ də́, ʊ ga pìí ʊ bà, ʊ yè kʊ kárá təntə».

Kana bıan zanan zwansısara
(Filipə tìán 3.7-11)

45 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «Yıı pàrì tə nyın ndə bayolu nə fwa nətʊ, də ʊ nə pìà kana bıan zanan nəzəŋə.
46 Máŋá tə, ʊ nə nı kʊ nədʊ, kʊ nə ziən zənzən, ʊ vəli ʊ yoli ʊ wiən mama, ʊ nə jə, ʊ ga bà, ʊ yè kʊ mù kana bıan zàŋʊ́ təntə».

Fəlijanʊ gə̀gə̀lù yuu wa zwansısara

47 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «Yıı pàrì tə kʊ́ʊ̀ nyın ndə fəlijana nə. Ba yàá dılı gə̀gə̀lù mʊʊ wa, kʊ ga janı fələ yiri mama.
48 Máŋá tə, kʊ nə súə́, fəlijana tə yàá van, kʊ ba lı bəbəru yuu, ba

* **13:37 13.37** Zwezi yı ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

ga jə̀ń tıa, ba kúrí fələ tə. Ba kəni
fəlizəŋə tə fıyaran wa, ba ga dʊga
tə tə, tə nə ba ziən.
49 Mə nətʊ nə, kʊ wá yà lʊʊ zaŋʊ
máŋá wa. *Malıkɛ wá bà, tə pwɛ̀e
wʊlʊnyına də cígá tìán duən nə,
50 sə tə ma dılı ba mən bwálí
tə wa. Kʊ bwálí təntə wa, ba
wá bubwi, ba ga dıŋa ba jıfwı ba
fıfaga».

Síʊ́n də dí yáá jıjə

51 Máŋá tə wa, Zwezi nə zwɛ̀e
zwansısarı tə, ʊ bwe ʊ karbıa, ʊ wʊ́:
«Á nì tə yìən tə mama də̀ń?» Ba ma
le wá, ba wʊ́: «Awo».
52 Ʊ dàń ma swìn ba con, ʊ wʊ́:
«*Zwifə-ba Yıı nii *yənu tíú mama,
ʊ nə jigə Yıı pàrì tə karbiu, nyın
ndə dìə̀ tíú nə, ʊ nə lı wodʊra də
wodwara ʊ wiən tə, tə kwənə nə
dáá, wa».

Nazarɛtə tìán wà ba waa ken Zwezi nə
(Marəkə 6.1-6; Likə 4.16-30; Zwan 1.11)

53 Máŋá tə wa, Zwezi nə swìn
zwansısarı təntə ʊ zwɛ̀e, ʊ lɛ kʊ
bwálí tə wa, ʊ vìí.
54 Ʊ dàń vəli ʊ nyına tıʊ. Ʊ nə
vəli ʊ yí lá, ʊ zʊa *Zwifə-ba *jə́rə́
dìə̀ wa, ʊ wulə ʊ kàrì lantə. Yá kʊ
dàń gwárí lìà tə mama, ba nə yın kʊ
bwálí təntə wa. Ba ma swìn, ba wʊ́:
«Yə̀n nə nə ʊ nı wʊbʊŋa kʊ tə? Yá
kʊ yı kʊ twá nətə, ʊ ma fwa yomılan
tə tə?
55 Kʊ tà ʊ mù nə yı kapənta tə bìú
tə, naaa? Ʊ nuu tə yırı nə tà Mari,
naaa? Zwakə də Zwʊzɛfə də Simon
də Zwidə tà ʊ nubıa, naaa?
56 Yá ʊ nakwana tə mama mù tətə
yà tə̀lə́ nə tətəŋi wa, naaa? Yə̀n nə
nə ʊ nı tə dìàn təntə?»
57 Yá kʊ mù təntə dàń pın, ba yà ba
wá sɛ̀e. Zwezi dàń ma swìn ba con,
ʊ wʊ́: «Ba yàá zìlí Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀
bwálí mama nə, yá ʊ nyına tıʊ nə
də ʊ dìə̀ wa, ba ba wá zìlí».
58 Kʊ bwálí tə wa, Zwezi wà
yomılan zənzən fwa, ba nə ba Yıı
nii sɛ̀e tə yırı.

14

Zwan-Batisə gʊrı tə yoo
(Marəkə 6.14-29; Likə 9.7-9)

1 Kʊ mù máŋá təntə wa, *Erodə, ʊ
nə yı Galile nagwanaa tə yáá tíú, nì
də, ba swìn Zwezi yoo.
2 Ʊ swìn ʊ kwa lìà con, ʊ wʊ́: «Kʊ
yı *Zwan-Batisə nə pìí ʊ bwin ʊ nan.
Mə kʊ mù nə pın, ʊ wàá yomılan ʊ
fwa».
3 Kʊ yı cígá, Erodə yà pın, ba ja
Zwan, ba vwa ba kə bàń dìə̀ wa.
Erodə yà fwa nətʊ, ʊ zʊnʊ Filipə kan
Erodıadə yırı.
4 Zwan yà swìn Erodə con, ʊ wʊ́:
«Kʊ wà mɛ, sə n jon Erodıadə n ma
fwa n kan».
5 Erodə yà pìà cwəŋə, sə ʊ ma gʊ
Zwan, yá lalʊʊ tə fən yà jə wá, ba yà
nə bʊŋa də, Zwan ya Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀
tə yırı.
6 Dıın don twi kʊ yí, kʊ nə yı
Erodə lʊrʊ cànà dıın. Erodıadə bʊ̀á
dàń ma sa candərə tə yáá con, Erodə
pʊ̀á ga poli zənzən.
7 Ʊ dàń ma dù, ʊ wʊ́, ʊ wá pa wá
kʊ tə mama, ʊ nə pìà.
8 Bʊ̀á tə nuu nə nì kʊ, ʊ swìn bʊ̀á
tə con, sə ʊ va ʊ swìn Erodə con, ʊ
wʊ́: «À pìà, sə n kə Zwan-Batisə yuu
zʊŋa wa, n pa nə yəbə!»
9 Kʊ cʊ̀gʊ̀ pìʊ́ Erodə pʊ̀á, yá kʊ nə
twá ʊ nikanı tə nə candərə tə yáá
con, ʊ pın nii, sə ba pa kʊ bʊ̀á tə nə.
10 Ʊ dàń ma tʊn lìù, sə ʊ gwəŋə
Zwan yuu bàń dìə̀ wa.
11 Ba tún ʊ yuu tə zʊŋa wa, ba ja
bà, ba pa bʊ̀á tə nə, ʊ ma jon kʊ, ʊ
pa ʊ nuu nə.
12 Zwan karbıa ma bà, ba tì ʊ tıgı
tə, ba gùrì. Yá ba ga va ba swìn
Zwezi con, kʊ tə nə tʊn.

Zwezi pùlì dipɛn ʊ pa bara mʊ̀rʊ̀ bonu nə
(Marəkə 6.30-44; Likə 9.10-17; Zwan 6.1-14)

13 Máŋá tə nə, Zwezi nə nì kʊ yoo
təntə, ʊ nan lá nə. Ʊ vəli ʊ zʊ níá
yuu bori, ʊ va bwálí nə, kʊ nə vàn
kʊ nan kwa, ʊ cıcı. Yá lalʊʊ tə nì kʊ.
Ba dàń ma nan tıan tə wa də nɛɛ, ba
pú Zwezi kwa, ba vələ níá tə nii nə.

14 Máŋá tə wa, Zwezi nə nan níá
yuu bori tə wa, ʋ nı lalʋʋ tə. Ba lìà
tə yinəgə jın wá. Ʋ dàń ma wulə ʋ
zwɛ̀e ba yayıŋa yayıran.
15 Máŋá tə, tıa nə yí, Zwezi karbıa
tə fàrʋ́ ba yí ʋ yıra, ba wʋ́: «Máŋá
wulə ka lɛ, yá bwálí tə ga ba yigə.
Pa lalʋʋ tə pìí, kʋ va tıan tə wa, kʋ
yə̀ wodiu».
16 Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́: «Ba wà
mɛ, sə ba vìí. Á tətə pıan ba wodiu,
sə ba də́!»
17 Yá ba swìn ʋ con, ba wʋ́: «Nə
mʋ̀ yı dipɛn bonu də fələ bələ cıcı,
nə nə jə».
18 Zwezi ma swìn ba con, ʋ wʋ́: «Á
jana tə, á ja bà yəbə!»
19 Kʋ kwa nə, ʋ dàń ma pa nii lalʋʋ
tə nə, ʋ wʋ́, kʋ jənə gaʋ tə yuu wa.
Ʋ dàń ma tì dipɛn bonu tə də fələ
bələ tə, ʋ zìn ʋ yáá ʋ kə yıı nə, ʋ ga
kə Yıı lɛ̀eɛ̀e. Ʋ fʋ fʋ dipɛn tə, ʋ ga tì
ʋ pa ʋ karbıa tə nə, ba tàrì lalʋʋ tə.
20 Ba lìù mama dí ʋ sú. Yá Zwezi
karbıa tə ga pɛ̀e tə mumunə tə, ba
sú fıyaran fugə bələ.
21 Ba tə mama nə dí nii yí ndə bara
mʋ̀rʋ̀ bonu nə, kana də bìsíná nii ba
lá nə də́.

Zwezi vəli mʋnaa níá yuu wa (Marəkə 6.45-52; Zwan 6.16-21)

22 Kʋ kwa nə, lala Zwezi kálʋ́ ʋ
karbıa tə, ʋ pa ba zʋ níá yuu bori
tə wa. Ʋ pìà, sə ba dí yáá, ba va ba
dìàn wá mʋnaa tə bəbəru tə don nii
nə, sə ʋ ga kə lalʋʋ tə cwəŋə nə.
23 Yá máŋá tə nə, ʋ nə dʋgʋ lìà
tə, ʋ dìgà paan yuu bwálí nə, kʋ nə
nan kwa con, sə ʋ jʋn Yıı. Tıa yí, də
ʋ cıcı nə jə̀ń lá.
24 Níá yuu bori tə yà manwarı, kʋ
wulə mʋnaa tə tətəŋi wa. Nıkulə tə
yà wulə tə mà kʋ, vʋʋ tə yà nə fuli
kʋ zıga ba nə yırı.
25 Tıbınakʋnʋn wa, Zwezi zàn ʋ
zıga níá tə yuu wa, ʋ ma vəli ʋ
karbıa tə con.
26 Yá máŋá tə, ba nə nı wá, ʋ vəli
níá tə yuu wa, fən zʋa ba zənzən,
ba ga swìn, ba wʋ́: «Kʋ yı wojijiru!»
Ba dàń ma wulə ba mà bayalan níə́,
fən nə zʋa ba yırı.
27 Zwezi ma swìn ba con lala, ʋ
wʋ́: «Á dàŋá á jìàn! Kʋ yı à mʋ̀!
Á dànà ká pa fən ja aba!»
28 Piyɛrə ma swìn, ʋ wʋ́: «*Yuu-
Tiu, kʋ nə yı n mʋ̀ cígá, pa, sə à də
va níá tə yuu wa, à bà n con».
29 Zwezi ma swìn, ʋ wʋ́: «Bàá
yəbə!» Piyɛrə nan níá yuu bori tə
wa, ʋ va níá tə yuu, ʋ vələ Zwezi
con.
30 Yá máŋá tə nə, ʋ nə nı də vʋʋ
tə dáá, fən zʋa wá. Yá máŋá tə, ʋ
nə wulə ʋ mʋ̀rì níá tə wa, ʋ mà nii,
ʋ wʋ́: «Yuu-Tiu, jon nə!»
31 Lala, Zwezi te ʋ jıın, ʋ ja wá, ʋ
ga swìn, ʋ wʋ́: «Nə̀ń, n nə wà n waa
ken à nə wuuu, nətʋ! Bɛ̀eɛ̀e nə pın,
n ma bɛ̀eé?»
32 Ba mama bələ ma pɛ̀e duən, ba
zʋ níá yuu bori tə wa. Yá vʋʋ tə də
zıgı.
33 Zwezi karbıa tə mama, ba nə
yın níá yuu bori tə wa, tʋa ʋ yáá
con, ba ga wʋ́: «N cígá yı Yıı-Biu!»

Zwezi zwɛ̀e yayıŋa yayıran Zwenezarɛtə nə (Marəkə 6.53-56)

34 Ba nə galʋ mʋnaa tə, ba zwɛ̀e,
ba zʋa Zwenezarɛtə nagwanaa wa.
35 Ba nə yí tıa ba zwɛ̀e də kʋ bwálí
təntə, lìà tə lwarı Zwezi. Ba dàń ma
man bwálí mama nə də, Zwezi twi.
Ba ja yayıŋa zənzən, ba bà ʋ con.
36 Ba lòrì wá, sə ʋ yá, sə ba dwen
ʋ gànʋ̀ cıcı nii nə. Yá lìà tə mama,
ba nə dwen kʋ nə, ba yàá na yazurə.

15

Nıbara yofwamınan yuu wa kàrà (Marəkə 7.1-13; Likə 11.37-41)

1 Kʋ kwa nə, *Farızıan-ba də
*Zwifə-ba Yıı nii *yənu tìán nan
*Zwerizalɛmə, ba bà, ba bwe Zwezi,
ba wʋ́:
2 «N karbıa tə, ba ba ba jìàn sın,
ba ma də́ wodiu, ndə kʋ nə mɛ
nətʋ. Bɛ̀eɛ̀e nə pın, ba ba nə nıbara
yofwamınan tə nii zìlí?»

3 Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́: «Á mʋ̀ dàń
yı, bɛ̀eɛ̀e nə pın, á də ba Yıı *nii
tə, ʋ nə pın *Moyizə nə, nii zìlí, á
yofwamınan tə yırı?
4 Yıı yà swìn, ʋ wʋ́: ‹Zìlí n nuu də
n nyına. Yá lìù tə, ʋ nə zırı ʋ kə ʋ
nuu də ʋ nyına nə, ʋ mɛ, sə ba gʋ
wá›.
5 Yá á mʋ̀ bırı də, lìù nə swìn ʋ
nuu də ʋ nyına con nə, ʋ wʋ́: ‹N tori
tə, à yà nə wá ma san mʋ́, yı à tún,
sə kʋ ya *jonji, kʋ pa Yıı nə›. Kʋ mʋ̀
tíú təntə kʋ́ʋ̀ tà kálʋ́, sə ʋ zìlí ʋ nuu
də ʋ nyına.
6 Mə nətʋ nə á gonji Yıı sʋgʋ tə, á
dʋga, sə á ga twá á yofwamınan tə
nə.
7 Níə́ bələ tìán-ba! Yıı nii *sʋ̀sʋ̀nʋ̀
*Ezayi yà jə cígá də, ʋ nə dí yáá ʋ
swìn á yoo, fuən mama, ʋ wʋ́:
8 ‹Lìà-ba tə yı ba zìlí à mʋ̀ Yıı də ba
nii cıcı. Yá ba waa ga ŋʋ́ná də
nə.
9 Ba yıjʋnı tə yı tʋtʋ. Kʋ tə, ba nə
kàrì ba bırı, nə yı ləzoni kàrà də ba
yofwamınan nə, tə yırı›.»

Wiən tə nə pın, ləzwənə bıcan yı nəzonu Yıı yáá con (Marəkə 7.14-23)

10 Kʋ kwa nə, Zwezi bon lalʋʋ tə,
ʋ ga swìn ba con, ʋ wʋ́: «Á cʋga, á
ga nì kʋ tə!
11 Kʋ tà won tə, kʋ nə zwı ləzwənə
nii, nə pın, ʋ bıcan yı nəzonu Yıı
yáá con. Kʋ yı won tə, kʋ nə naŋa
ʋ nii wa nə pın, ʋ bıcan yı nəzonu
Yıı yáá con».
12 Zwezi karbıa tə dàń ma fàrʋ́ ba
yí ʋ yıra, ba ga swìn, ba wʋ́: «N yə̀ə́
də, n sʋgʋ tə dí *Farızıan-ba tə?»
13 Zwezi ma le, ʋ wʋ́: «À nyına Yıı
tə, ʋ nə wulə Yıı *sàń nə, wá múrí
tìʋ́ tə mama, ʋ nə wà cwén.
14 Á yaga Farızıan-ba! Ba yı ndə
lilirən nə vaŋa lilirən nə. Yá də liliu
nə van ʋ don liliu, ba mama bələ wá
tʋ gwàlʋ́ wa».
15 Piyɛrə ma swìn ʋ con, ʋ wʋ́:
«Bırı zwansısara tə dəń nəba!»
16 Zwezi ma swìn, ʋ wʋ́: «Á də tə
yı lìà tə, á nə wàrì yoo dəń á nì?
17 Á yərì də, kʋ tə mama nə zwı
lìù nii, yàá va ʋ pʋ́ə́ wa. Kʋ kwa nə,
kʋ yı ʋ yàá twa kʋ, ʋ dʋgʋ kaduəyuu
bwálí nə.
18 Yá kʋ tə nə naŋa nii wa, yı kʋ
zıgı waa kʋ ma naŋa. Mə kʋ mʋ̀ dàń
nə pın, ləzwənə bıcan yı nəzonu Yıı
yáá con.
19 Kʋ yı ləzwənə waa nə, pubʋŋı
kʋkwınan yàá nan, tə yugə wá, tə
pın ʋ gwı lìà, tə pın ʋ cwàrì, tə pın
ʋ ŋwìn, tə pın ʋ kʋnı kʋnkʋn, ʋ keni
lìà nii nə, tə pın ʋ kʋkʋlı Yıı yırı tə.
20 Mə tə mʋ̀ nə pın, ləzwənə bıcan
yı nəzonu Yıı yáá con. Kʋ tà ka də́,
də n nə wà n jìàn sın nə, wàá kʋ
pın, ləzwənə bıcan yanı nəzonu Yıı
yáá con».

Kavee don ken ʋ waa Zwezi nə (Marəkə 7.24-30)

21 Kʋ kwa nə, Zwezi lɛ lá nə, ʋ va
nagwanaa tə wa, Tirə də Sidon tıan
tə nə wulə kʋ wa.
22 Kan don, ʋ nə yı Kanan lʋʋ nii
tìán bʋ̀á, nan bwálí təntə wa, ʋ bà
Zwezi con, ʋ ga bubwi, ʋ wʋ́: «*Yuu-
Tiu, pìʋ́ *Davidə nàʋ́, dəri à yinəgə!
*Zini wʋwalı à bʋ̀á, kʋ kəni càn ʋ
nə zənzən».
23 Yá Zwezi wà yoo swìn. Ʊ karbıa
tə ma fàrʋ́ ba yí ʋ yıra, ba lòrì wá,
ba wʋ́: «Swìn ʋ con, sə ʋ vìí! Ʊ nə
púə́ nə kwa, ʋ fwa zuzugu tə yırı».
24 Zwezi ma le, ʋ wʋ́: «Yıı tʋn nə
*Yızərayɛlə dwíí tə cıcı con, ba nə
yı ndə pee nə, tə nə jén».
25 Yá kan tə twi, ʋ tʋ ʋ yáá con, ʋ
ga swìn, ʋ wʋ́: «Yuu-Tiu, san nə!»
26 Zwezi ma le, ʋ wʋ́: «Kʋ wà
mɛ, sə ba tì bìsíná wodiu, ba dılı
kukurbii yáá».
27 Kan tə ma kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ wʋ́:
«Awo, kʋ yı cígá Yuu-Tiu, yá kukur-
bii tə dàń nə də́ mumunə tə, tə nə
naŋa tə tìán tə jıın, tə twı tıa».
28 Zwezi dàń ma pìí ʋ le wá, ʋ
wʋ́: «Kan, n cígá ken n waa à nə,
míámían. Kʋ tə, n nə pìà tə wá jì».
Kʋ máŋá təntə wa, də ʋ bʋ̀á tə nı
yazurə.

Zwezi zwɛ̀e yayıran zənzən
(Marəkə 7.31-37)

29 Zwezi kúù zàn, ʋ vìí tə bwálá
təntə wa. Ʋ vəli Galile mʋnaa tə nii
nə, ʋ dì paan don yuu wa, ʋ jə̀ə́ lá.
30 Lalʋʋ dàń ga twi ʋ con, də
ba wa gwànán, də lilirən, də
ləzwənkıkaran, də bərən, də yayıŋa
duən zənzən. Ba jın ba mama ba
va Zwezi yáá con, yá ʋ ga zwɛ̀e ba
yayıran.
31 Kʋ gwárí lalʋʋ tə zəni, də
máŋá tə, ba nə nı bərən tə
swìn, ləzwənkıkaran wiən nə twe,
gwànán nə vəli, də lilirən nə na. Ba
dàń wulə ba bwı *Yızərayɛlə Yıı tə
nə.

*Zwezi pùlù dipɛn ʋ pa bara mʋ̀rʋ̀
banıa nə*
(Marəkə 8.1-10; Matiə 14.15-21)

32 Zwezi dàń bon ʋ karbıa tə, ʋ
swìn ba con, ʋ wʋ́: «Lalʋʋ tə yinəgə
jə nə, ba nə wulə də nə dıan batwa
nətən, ba ga ba won jə, ba də́ tə
yırı. À ba pìà, sə à pa ba vìí də niən.
Ba dìàn wàá tə zwɛ̀e cwəŋə yuu, ba
twı».
33 Karbıa tə ma bwe wá, ba wʋ́:
«Yə̀n nə, nə wá na wodiu, nə pa
lalʋʋ kʋ tə mama də́ kʋ sú, bwálí
kʋ tə wa, won mama nə tə̀lə́?»
34 Zwezi ma bwe ba, ʋ wʋ́: «Dipɛn
bagalı nə, á jə?» Ba ma le wá, ba
wʋ́: «Dipɛn barpɛ də fəlibii mancın
nə wulə».
35 Kʋ kwa nə, ʋ dàń pın nii lalʋʋ
tə nə, sə ba jə̀ń tıa.
36 Ʋ dàń ma tì dipɛn barpɛ tə, də
fələ tə, ʋ kə Yıı lɛ̀eɛ̀e, ʋ fʋ fʋ tə, ʋ
pa ʋ karbıa tə nə, ba ma tàrà lalʋʋ
tə.
37 Ba lìù mama dí ʋ sú. Karbıa tə
ga pɛ̀e tə mumunə, tə nə ga, ba sú
tìí barpɛ.
38 Ba tə mama, ba nə dí tə yí, ndə
bara mʋ̀rʋ̀ banıa nə. Kana də bìsíná
nii ba lá nə də́.
39 Zwezi nə pa, lalʋʋ tə vìí kwa
nə, ʋ zʋa níá yuu bori tə wa, ʋ va
Magadan nagwanaa wa.

16

Lìà pìà, sə ba ja Zwezi də̀ń nə
(Marəkə 8.11-13; Likə 12.54-56; Matiə 12.38-42)

1 *Farızıan-ba də *Sadısıan-ba
fàrʋ́ ba yí Zwezi yıra, sə ba ma wànı́
ba ja ʋ də̀ń nə. Ba lòrì wá, sə ʋ twá
mımınʋ nə, ʋ ma bırı ba də, ʋ dìàn
tə yı tə nan Yıı con.
2 Zwezi ma swìn ba con, ʋ wʋ́:
«Də yıcaʋ nə pìà, kʋ zʋ, á yàá swìn,
á wʋ́: ‹Tıa tə wá yà zəni, lanworu tə
nə yı nəsıan yırı.›
3 Yá jıjʋ fuən fuən, á yàá swìn, á
wʋ́: ‹Dwà wá nà zə̀n, tıa tə yáá nə
beri yırı.› Á wàá tıa yáá nə yı nətʋ
á lwarı, yá á ga wàrì sı́ʋ́n máŋá kʋ
tə Yıı mımınan tə də̀ń á lwarı.
4 Á mʋ̀ zə̀n lìà tə, á yı lakʋkwınan,
á ba Yıı cıcı nə twá. Yá á mʋ̀ nə pìà,
sə á na Yıı dìàn mımınʋ. Á bá na
mımınʋ nədʋ də tətə, də kʋ nə tà
yoo tə, kʋ nə yí Zwʋnasə*». Ʋ dʋgʋ
ba lá, ʋ ga ja kʋ ʋ lɛ ʋ vìí.

*Farızıan-ba də Sadısıan-ba sab-
warı*
(Marəkə 8.14-21)

5 Máŋá tə nə, karbıa tə nə lɛ
mʋnaa tə bəbəru tə don nə, ba yà
swɛ̀eé, sə ba tì dipɛn, ba kə ba yuu.
6 Yá Zwezi swìn ba con, ʋ wʋ́:
«Á zurə á yıra, á cıa á tìàn nə
zəni də *Farızıan-ba də *Sadısıan-
ba sabwarı tə!»
7 Karbıa tə ma swìn duən con, ba
wʋ́: «Ɒ swìn nətʋ, nə nə wà dipɛn
tì tə yırı».
8 Zwezi yəni kʋ tə, ba nə swìn, ʋ
dàń ma bwe ba, ʋ wʋ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə
pın, á swìn də, kʋ yı á nə wà dipɛn
jın, á ja bà tə nə pın, à swìn sabwarı
yoo? Á na, á nə ba á waa keni à nə
mı́ámı́án nətʋ!
9 Á tə ba nə̀ń, naaa? Á lie á tìàn
dipɛn bonu tə yoo, à nə pwɛ̀e à pa
lìà mʋ̀rʋ̀ bonu tə nə. Sə á lìí dipɛn
fıyaran tə nii, á nə pɛ̀e, á ja vìí!
10 Yá á tə lie á tìàn dipɛn barpɛ tə
yoo, à nə pwɛ̀e à pa lìà mʋ̀rʋ̀ banıa

* **16:4 16.4** Kʋ Zwʋnasə təntə nə fwa dıan batwa fəli pùə́ wa, ʋ nə wà Yıı nii zìlí tə yırı.

tə nə. Sə á lìí dipɛn tìí tə nii, á nə pɛ̀e, á ja vìí!
11 Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, á wà nì də, kʊ tà dipɛn tətə yoo nə, à swìn á con? Á cɪa á tìàn nə də Farɪzɪan-ba də Sadɪsɪan-ba sabwarɪ tə».
12 Karbɪa tə dàń lwarɪ də, kʊ tà dipɛn sabwarɪ nə, Zwezi swìn, sə ba cì ba tìàn nə də kʊ, kʊ yɪ Farɪzɪan-ba də Sadɪsɪan-ba kàrà tə yoo, nə ʊ swìn.

Piyɛrə bɪrɪ də, Zwezi yɪ Yɪɪ nə kúrí
(Marəkə 8.27-30; Likə 9.18-21; Zwan 6.66-69)
13 Zwezi vəli nagwanaa don wa, kʊ nə bwələ tɪʊ don, ba nə boŋə ‹Filipə Sezare›. Ʊ bwe ʊ karbɪa tə, ʊ wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə lìà tə swìn *Ləzwənə-Biu† tə yuu wa?»
14 Ba ma le, ba wʊ́: «Lìà duən wʊ́, n yɪ *Zwan-Batisə, ba duən wʊ́, n yɪ Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ Eli, ba duən də ga wʊ́, n yɪ Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nʊ̀ Zweremi, nə à yə̀ə́ Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nà tə don».
15 Zwezi ma bwe ba, ʊ wʊ́: «Sə á mʊ̀ con nə, wàà nə á wʊ́, à yɪ?»
16 Simon Piyɛrə ma le, ʊ wʊ́: «N yɪ *Kərisə, Yɪɪ tə, ʊ nə wulə mɪɪ wa, tə bìú».
17 Zwezi ma swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «Zwʊnasə bìú Simon, n yɪ pupwən lìù, kʊ nə tà ləzwənə nə bɪrɪ mʊ́ kʊ yoo tə yɪrɪ. Kʊ yɪ à nyɪna Yɪɪ tə, ʊ nə wulə Yɪɪ *sàń nə.
18 Yá à mʊ̀ nə swìn kʊ n con: N yɪrɪ nə yɪ Piyɛrə, kʊ dàń nə yɪ pìʊ̀. À wá kə à lìà tə púlí tə kʊ mʊ̀ pìʊ̀ təntə yuu wa, ndə lìù nə tún dìə̀ dəkuu pìʊ̀ yuu nətʊ. Tɪan də tə dìàn mama, tə ba wànì tə cʊ̀gʊ̀ kʊ púlí təntə.
19 À wá pa mʊ́ Yɪɪ pàrì borbɪa tə. Kʊ tə, n nə wá vɪ tɪa yuu wa, kʊ wá yà nətʊ Yɪɪ *sàń də nə. Kʊ tə, n nə wá sɛ̀e tɪa yuu wa, kʊ wá yà nətʊ Yɪɪ sàń də nə».
20 Kʊ kwa nə, Zwezi dùà sú ʊ karbɪa tə nii nə, sə ba dàn ká swìn kʊ, ba pa lìù mama yəni də, ʊ mʊ̀ nə yɪ Kərisə.

Zwezi swìn ʊ tɪan tə, də ʊ ka bwin ka nan tə yoo
(Marəkə 8.31–9.1; Likə 9.22-27; 14.25-27)
21 Kʊ nə zɪgɪ kʊ máŋá təntə wa, Zwezi swìn ʊ karbɪa tə con, də kʊ yɪ kálʊ́, sə ʊ va *Zwerizalɛmə. Mə kʊ mʊ̀ tɪfarʊ tə wa, ʊ wá də́ càn zənzən *Zwifə-ba *nəkwɪna, də ba Yɪɪ *joŋwana yun tìán, də ba Yɪɪ nii *yənu tìán-ba yáá con. Ba wá gʊ wá, yá dɪan batwa nii nə, ʊ wá pìí ʊ bwin ʊ nan.
22 Piyɛrə dàń ma bon Zwezi, ʊ ja nan kwa, ʊ ga caga ʊ nii nə, ʊ wʊ́: «*Yuu-Tiu, Yɪɪ dàn ká ja bà! Kʊ tə bá yí mʊ́, abada».
23 Yá Zwezi dàń pìí ʊ vəvəri, ʊ swìn Piyɛrə con, ʊ wʊ́: «Ja pìà bwálí, *Sɪtana! N cìgà à cwəŋə nə, n nə ba bʊŋa ndə Yɪɪ nə, n nə yɪ n bʊŋa ndə ləzoni nə tə yɪrɪ».
24 Zwezi ma kʊ́ʊ̀ swìn ʊ karbɪa tə con, ʊ wʊ́: «Lìù tə mama nə pìà, sə ʊ bà ʊ twá à nə, sə kʊ tíú kʊ́ʊ̀ dàn ká tì ʊ tìàn, ʊ ma fwa ʊ təntɪan puswənə. Kʊ tíú mɛ, sə ʊ sɛ̀e, ʊ twá ʊ də́ càn, də nə kʊ ja vələ ʊ tɪan dagarʊ tə yuu wa.
25 Lìù tə, ʊ nə pìà, sə ʊ jon ʊ mɪɪ tə, ʊ wá kwìn kʊ nə. Yá lìù tə, ʊ nə wá dʊgʊ ʊ mɪɪ tə à mʊ̀ yɪrɪ, kʊ tíú wá na mɪɪ, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con.
26 Kʊ funə wa yàn nə kʊ pa lìù nə, də ʊ nə nɪ tɪa yuu jɪjə tə mama, yá ʊ ga kwìn mɪɪ tə nə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con? Won wulə ləzwənə nə wá pa, sə kʊ ma yə̀ ʊ mɪɪ tə kʊ jon, naaa?
27 *Ləzwənə-Biu‡ tə wá bà, ʊ nyɪna Yɪɪ dun tə wa də ʊ *malɪkɛ. Yá ʊ wá ŋwín lìù mama, ndə ʊ nə tʊn nətʊ.
28 Cígá mama, à mʊ̀ nə swìn kʊ á con: Ba tə duən, ba nə wulə yəbə bá tɪ də ba nə wà Ləzwənə-Biu tə nɪ, ʊ twi də ʊ pàrì tə».

17

Zwezi lwàń ʊ tìàn
(Marəkə 9.2-13; Likə 9.28-36; 2 Piyɛrə 1.16-18)

† **16:13 16.13** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.
‡ **16:27 16.27** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

1 Dıan bardʊ kwa nə, Zwezi jın
Piyɛrə də Zwakə, ʊ súrí Zwakə nu-
biu Zwan nə, ʊ ja ba ʊ va paan
nədarʊ yuu, ʊ də ba cıcı.
2 Ʊ lwàń ʊ tìàn ba yíá yuu, ʊ yáá
wulə ka pəpəli, ndə yıcaʊ nə. Yá ʊ
ganan də lwàń nəpwənə, ndə poni
nə.
3 Yá ʊ karbıa tə dàń na *Moyizə
də Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ Eli, ba swìn də
Zwezi.
4 Piyɛrə dàń ma swìn Zwezi con,
ʊ wʊ́: «*Yuu-Tiu, kʊ ziən də, nə nə
wulə yəbə. Də n nə pìà, à wá pú
gansilə batwa yəbə. N mʊ̀ nədʊ,
Moyizə nədʊ, Eli də nədʊ».
5 Ʊ nə wulə ʊ swìn máŋá tə wa,
də bakwan kʊ nə cıcılı twi, kʊ pú
ba yuu nə. Yá kori ga nan kʊ wa, kʊ
wʊ́: «Ɔ tə yı à biswənə tə, ʊ nə poli
à pùə́. Á cʊga ʊ nii!»
6 Máŋá tə nə, karbıa tə nə nì kori
təntə, fən jın ba zənzən, ba tʊ tıa ba
yáá yuu.
7 Zwezi fàrʊ́ ʊ yí, ʊ dwen ba yıra,
ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: «Á zaŋa yıı nə! Á
dànà ká pa fən ja aba!»
8 Ba nə zìn ba yéé, ba kə yıı nə,
ba kʊ́ʊ̀ wà lìù don nı, ba súrí Zwezi
nə.
9 Ba nə nan paan tə yuu ba cwi,
Zwezi pın ba nii, ʊ wʊ́: «Á dànà ká
swìn yoo kʊ tə, á bırı lìù mama nə,
kʊ jə vələ, *Ləzwənə-Biu* tə tıan də
ʊ ka pìí ka bwin».
10 Zwezi karbıa tə dàń ma bwe wá,
ba wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə pın, *Zwifə-ba Yıı
nii *yənu tìán tə wʊ́, də Eli nə wá dí
yáá, ʊ bà?»
11 Ʊ ma le ba, ʊ wʊ́: «Eli mɛ, sə ʊ
cígá bà, ʊ kwɛn tə mama.
12 À mʊ̀ dàń nə swìn kʊ, á con: Eli
manwarı ʊ bà, lìà tə ga wà lwarı.
Yá ba tì wá, ba ma fwa ba tə swə tə.
Mə nətʊ nə, ba wá kə Ləzwənə-Biu
tə càn wa».
13 Karbıa tə dàń ma lwarı də, kʊ
yı *Zwan-Batisə yoo nə ʊ swìn.

Zwezi lı zini bìú don yuu wa
(Marəkə 9.14-29; Likə 9.37-42)

14 Máŋá tə, ba nə yí bwálí tə, lalʊʊ
tə nə wulə, bɛɛ don fàrʊ́ ʊ yí Zwezi
yıra, ʊ tʊ ʊ nadwana yuu ʊ yáá con,
ʊ ga swìn, ʊ wʊ́:
15 «*Yuu-Tiu dəri à bìú tə, ʊ nə twı
kwaran, tə yinəgə, ʊ na càn zənzən.
Kʊ nə zàn ʊ wàá, ʊ twı mən wa, nə
à yə̀ə́ níá wa.
16 À ja wá, à bà n karbıa tə con, yá
ba wà wá wání ba pa, ʊ na yazurə».
17 Zwezi ma swìn, ʊ wʊ́: «Á mʊ̀
zən lìà-ba, á tə nə ba Yıı nii sɛ̀e, á
ga fwa yotələn! Dıan bagalı nə à tə
wá yà də aba? Kʊ yı à wá ja pínʊ́ kʊ
mɛ nətə də aba? Á jana bisımaa tə,
á ja bà à con!»
18 Zwezi ma swìn ʊ zıgı *zini tə
nə. Kʊ ma nan kʊ yá bisımaa tə, ʊ
ga na yazurə, naa nədʊ.
19 Karbıa tə ma fàrʊ́ ba yí Zwezi
tətə yıra, ba bwe wá, ba wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e
nə pın, nə wà wání nə lı zini tə?»
20 Zwezi ma le, ʊ wʊ́: «Kʊ yı á nə
ba á waa keni à nə wuuu tə yırı.
Cígá mama, à mʊ̀ nə swìn kʊ á con:
Də á nə ken á waa à nə, ka nə dáá
ndə gabiu nəmanbiə nə, á wá wání
á swìn paan ka tə con: ‹Zàn yəbə, n
pə̀ń lá con›, yá kʊ ga wá zàn. Won
tə̀lə́, á nə ba wání, á fwa».
[
21 Yá kʊ dàń nə yı yıjʊnı də nivori
nə nə kʊ wá twá, ba ma lı kʊ zini
yiri kʊ tə.]

Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn ʊ tıan tə, də ʊ ka bwin ka nan tə yoo
(Marəkə 9.30-32; Likə 9.44-45)

22 Máŋá tə, Zwezi də ʊ karbıa tə
nə wulə ba vəli Galile nagwanaa
tə wa, Zwezi swìn ba con, ʊ wʊ́:
«*Ləzwənə-Biu† tə mɛ, sə ba ja wá,
ba kə ləzoni jìàn wa.
23 Ba wá gʊ wá, yá dıan batwa nii
nə, ʊ wá pìí ʊ bwin ʊ nan». Karbıa
tə pwìí cʊ̀gʊ̀ zənzən kʊ yoo təntə
yırı.

Yıı dìə̀ lanpoo tə ŋwírán yoo
(1 Korɛntə tìán 10.32; Matiə 22.15-22)

* **17:9 17.9** Zwezi yı ʊ tətə yoo nə ʊ swìn. † **17:22 17.22** Zwezi yı ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

24 Máŋá tə wa, Zwezi də ʋ karbıa
tə nə yí Kapɛrənayimə, *Zwifə-ba
Yıı *dìə̀ lanpolına tə fàrʋ́ ba yí
Piyɛrə yıra, ba ga bwe wá, ba wʋ́:
«Á karnyına tə ŋwín Yıı dìə̀ lanpoo
tə, naaa?»
25 Piyɛrə ma le, ʋ wʋ́: «Awo, ʋ
ŋwín kʋ». Máŋá tə wa, Piyɛrə nə
zwı dìə̀ tə wa, Zwezi nə təntən ʋ
swìn, ʋ wʋ́: «Simon‡ bɛ̀eɛ̀e nə n
bʋŋa yoo kʋ tə yuu wa? Wàà nə
ŋwín lanpoo, ʋ pın tıa yuu pɛ̀egá
nə? Wàà nə yàá lá wiən, ʋ pın tıa
yuu pɛ̀egá nə? Kʋ ya tıʋ tìán, nə à
yə̀ə́ vərə nə yàá fwa kʋ?»
26 Piyɛrə ma le, ʋ wʋ́: «Vərə nə».
Zwezi swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «Kʋ nətʋ tə
nə, tıʋ tìán tə mù tı ba tìàn, ba ba
won ŋwín.
27 Yá, sə nə dàn ká cʋ̀gʋ̀ lanpolına
tə pwìí nə, vəli mʋnaa tə wa, n dılı
gwala níá tə wa. Təntən fəli tə nii, n
nə wá ja, súrí kʋ nii, n wá na səbiu
lá, kʋ nə wá ŋwín à də mʋ́ lanpoo».

18

Wàà nə wá doni nə mama Yıı pàrì tə wa?
(Marəkə 9.33-37; Likə 9.46-48; 22.24-27)

1 Kʋ máŋá tə wa, karbıa tə fàrʋ́
ba yí Zwezi yıra, ba bwe wá, ba wʋ́:
«Wàà nə dwə nə mama Yıı pàrì tə
wa?»
2 Zwezi ma bon bisımaa, ʋ zıgı wá
ba tətəŋi wa,
3 ʋ ga swìn, ʋ wʋ́: «Cígá mama, à
mù nə swìn kʋ á con: Á nə wà lwàń,
á jì ndə bìsíná nə, á bá zʋ Yıı pàrì
tə wa.
4 Lìù tə, ʋ nə wá doni á mama Yıı
pàrì tə wa, yı lìù tə, ʋ nə wá mun ʋ
tìàn, ʋ ga jì ndə bisımaa nə.
5 Lìù tə, ʋ nə jın bisımabiə zəni,
ndə wà tə nə à mù yırı, kʋ yı à mù
tətə nə, kʋ tíú jın zəni».

Cʋna nə ba ziən nətʋ
(Matiə 5.29-30; Marəkə 9.42-48; Likə 17.1-12)

6 Zwezi kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ wʋ́: «Yá lìù
tə, ʋ nə pın, labwana təntə, ba nə
keni ba waa à nə wuuu, don twá ʋ
nə, ʋ dʋgʋ Yıı cwəŋə tə, ka jén, kʋ
wá kʋkwanı kʋ tíú con nə, də ba nə
vwə kapan nəfarʋ ʋ bıan nə, ba ja
va ba dı mʋʋ níá də̀ń nə.
7 Lɛɛ wá yà tıa yuu də yìən nə dáá,
tə nə pın ləzoni fwa cʋna! Tə mù
yìən təntə də wàrì, tə zwɛ̀e tıa yuu
wa. Yá lɛɛ dàń nə wá yí lìù tə, ʋ nə
wá pa, ʋ don fwa cʋna.
8 Kʋ nə yı də kʋ wá twá n jıın nə,
nə à yə̀ə́ n naa nə, sə n ma fwa cʋna,
gwəŋə tə n dılı yıŋʋna də mʋ́. Kʋ
kʋkwa kʋ pa mʋ́, də n nə nı mıı tə
Yıı con, də jıın kuku, nə à yə̀ə́ də
naa kuku, kʋ doni, də n nə jə jìàn tə
mama, nə à yə̀ə́ nɛɛ tə mama, ba ga
tì mʋ́ ba dılı mən wa, tə nə ba dəŋə.
9 Kʋ nə kʋ́ʋ̀ yı kʋ twá n yii nə,
n ma fwa cʋna, ja kʋ, n lı n dʋgʋ
yıŋʋna də mʋ́. Kʋ kʋkwa kʋ pa mʋ́,
də n nə nı mıı Yıı con də yii nədʋ,
kʋ doni, də n nə jə yíá bələ, ba ga tì
mʋ́ ba dılı mən dìə̀ tə wa».

Piə tə nə jén tə yuu wa zwansısara
(Likə 15.3-7)

10 Zwezi kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ wʋ́: «À mù nə
swìn kʋ á con nə: Á cıa á tìàn nə, á
dànà ká gwiən labwana tə, ba nə ba
dun jə. Ba wa ladʋa də tətə. Máŋá
mama ba *malıkɛ nə zıga à nyına
Yıı yáá con, ʋ nə wulə Yıı *sàń nə
yırı.
11 [*Ləzwənə-Biu* tə twi tıa yuu,
sə ʋ jon lìà tə, ba nə jén, ʋ pa Yıı
nə.]
12 Də lìù nə jə pee bíí, ka nədʋ ga
jén, ʋ wá yá tə sapwınıa də fugə də
nʋgʋ tə duən tə paan tə yuu wa, ʋ
ga va ʋ pìà ka tə, ka nə jén tə. Bɛ̀eɛ̀e
nə á bʋŋa kʋ yuu wa?
13 Cígá mama, à mù nə swìn kʋ
á con: Ʋ ga nə nı ka, ʋ pʋ́ʋ́ wá
poli, kʋ mù piə təntə yırı, kʋ doni
tə sapwınıa də fugə də nʋgʋ tə duən
tə, tə nə wà jén tə.

‡ **17:25 17.25** Simon yı Piyɛrə yırı don.
* **18:11 18.11** Zwezi yı ʋ tətə yoo nə ʋ swìn.

14 Mə nətʊ nə, á nyɪna Yɪɪ tə, ʊ nə
wulə Yɪɪ sàń nə, də ba pìà, sə ba mù
labwana təntə nədʊ jén».

N nubiu nə cùgù nə yoo
(Galasi tìán 6.1; 2 Tɛsalonikə tìán 3.14-15)

15 Zwezi kúù swìn, ʊ wú: «Də n
nubiu nə cùgù, n nə vəli n yí wá, n
ga bɪrɪ wá ʊ cʊna tə, n mù də wá
bələ pwərə wa. Ʊ nə cʊgʊ n nii, də
n jon wá, n kə cwəŋə nə.
16 Yá ʊ dàń nə nə vɪga, sə ʊ cʊgʊ
n nii, tì lìù nədʊ, nə à yəə́ lìà bələ,
n súrí n tìàn nə, sə kʊ ma yà ndə
kʊ nə púpúní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʊ wú:
‹Kʊ mɛ, sə kʊ ja lìà bələ, ba nə yəə́
kʊ yoo tə, nə à yəə́ lìà batwa.›
17 Yá ʊ tə nə vɪga, sə ʊ cʊgʊ ba nii,
sə n swìn kʊ *Kərisə lìà púlí tə con.
Yá ʊ tə nə vɪga, sə ʊ cʊgʊ lìà təntə,
sə n tì wá, n ma fwa ndə lìù tə nə, ʊ
nə yərì Yɪɪ, nə à yəə́ ndə lanpolɪnʊ
nə».

Zwezi kàrì yɪjʊnɪ yoo

18 Zwezi kúù swìn, ʊ wú: «Cígá
mama, à mù nə swìn kʊ á con: Kʊ
tə, á nə wá vɪ tɪa yuu wa, kʊ wá yà
nətʊ Yɪɪ *sàń də nə. Kʊ tə, á nə wá
sɛ̀e tɪa yuu wa, kʊ wá yà nətʊ Yɪɪ
sàń də nə.
19 Cígá mama, à mù nə kúù swìn
kʊ á con: Kʊ nə ya á lìà bələ, də nə
ken duən nə tɪa yuu wa, sə á ma lòrì
won mama yɪjʊnɪ wa, à nyɪna Yɪɪ tə,
ʊ nə wulə Yɪɪ sàń nə, wá pa kʊ aba.
20 Cígá, bwálí tə nə, lìà bələ, nə à
yəə́ batwa nə ken duən nə à mù yɪrɪ
tə nə, à wulə ba tətəŋi wa».

Nətʊ lìù nə mɛ, sə ʊ sɛ̀e ʊ kwɛn yoo ʊ lɪ ʊ də ʊ don pwərə wa
(Matiə 6.12, 14-15; Efɛzə tìán 4.32; Zwakə 2.13)

21 Piyɛrə dàń ma fàrú ʊ yí Zwezi
yɪra, ʊ ga bwe wá, ʊ wú: «*Yuu-Tiu,
nɛɛ bagalɪ nə à mɛ, sə à sɛ̀e à kwɛn
yoo à lɪ à mù də à don pwərə wa, ʊ
nə cùgù à nə, máŋá mama wa? Sə
kʊ ya nɛɛ barpɛ, naaa?» Zwezi ma
le wá, ʊ wú:
22 «À wà swìn də nɛɛ barpɛ nə mɛ,
à wú, sə kʊ ya nɛɛ sapwɪtwa də fugə
dəkurən barpɛ.
23 Kʊ mù nə pɪn, Yɪɪ pàrì tə nyɪn
ndə pìú don nə zàn, sə ʊ ma jon ʊ
jɪŋa ʊ tùtùnà con, ʊ kə duən nə.
24 Ʊ nə wulə ʊ gàlì máŋá tə wa, ba
jɪn tùtùnù tə don, ba bà ʊ con, ʊ jɪŋɪ
nə yí sían səbikʊlan† mùrù fugə (10
000).
25 Kʊ bɛɛ təntə yà ba won jə, sə
ʊ ma ŋwín səbiu təntə. Ʊ yuu tíú
tə ma pa nii, sə ba ja wá ba yè ndə
yoŋu nə, sə ba ga yè ʊ kan də ʊ bɪa
də kʊ tə mama, ʊ nə jə, sə jɪŋɪ tə ma
wàní kʊ ŋwín.
26 Tùtùnù təntə ma tʊ tíú tə yáá
con, ʊ ga lòrì wá, ʊ wú: ‹Ja pínú də
nə! À wá ŋwín n jɪŋɪ tə mama!›
27 Ʊ yuu tíú tə dəri ʊ yinəgə. Ʊ yá
jɪŋɪ tə, ʊ pa wá. Yá ʊ ga dʊgʊ wá, ʊ
pa ʊ vìí.
28 Tùtùnù təntə nə nan, ʊ jərí ʊ
tùtùnù don, ʊ cɪnɪa səbikʊlan‡ bíí nə
wulə ʊ yuu wa, ʊ pùrì ʊ kələru nə
ʊ kaŋa, ndə ʊ ka gʊ wá, ʊ ga wú:
‹Ŋwín à jɪŋɪ tə, kʊ nə wulə n yuu
wa!›
29 Ʊ tʊtʊndon tə ma tʊ ʊ nɛɛ nə ʊ
yáá con, ʊ lòrì wá, ʊ wú: ‹Ja pínú də
nə! À wá ŋwín mú!›
30 Yá ʊ wà kʊ sɛ̀e. Ʊ pɪn ba ja wá,
ba kə bàń dìə, sə ʊ ya lá, kʊ ja vələ,
ʊ nə wá ŋwín jɪŋɪ tə.
31 Máŋá tə wa, tùtùnà tə duən nə
nɪ kʊ nətʊ tə, ba pwìí cùgù zənzən.
Yá ba ga va ba tún kʊ mama, ba bɪrɪ
ba yuu tíú tə.
32 Yuu tíú tə dàń ma pa, ba ja
kʊ tùtùnù təntə ba bà, ʊ ga wú:
‹Tʊtʊnwʊlʊnyɪan! À yá à jɪŋɪ tə, à
pa mú, n nə lòrì nə, sə à fwa kʊ yɪrɪ.
33 N də yà mɛ, sə n dəri n twadon
tə yinəgə, ndə à nə dəri n yinəgə
nətʊ.›
34 Yuu tíú tə lɪŋa zàn zənzən, ʊ ma
pa, ba ja tùtùnù təntə, sə ba mà wá,

† **18:24 18.24** Sían səbikʊlʊ nədʊ yɪ yɪtʊrɪ mùrù bardʊ (6 000) tʊtʊŋɪ ŋwírán. ‡ **18:28 18.28** Cɪnɪa səbikʊlʊ nədʊ yɪ yɪtʊrɪ nədʊ tʊtʊŋɪ ŋwírán.

kʊ ja vələ, ʊ nə wá ŋwín jɪŋɪ tə».
35 Zwezi dàń ma súrí lá, ʊ wʊ́:
«Mə nətʊ nə à nyɪna Yɪɪ tə, ʊ nə
wulə Yɪɪ *sàń nə, wá tʊn aba, də á
lìù mama nə wà sɛ̀e ʊ kwɛn ʊ də ʊ
don yìən ʊ lɪ ba pwərə wa, də ʊ waa
mama».

19

Zwezi kàrì ka kwa kasweri yoo
(Marəkə 10.1-12; Matiə 5.31-32)

1 Máŋá tə wa, Zwezi nə kàrì ʊ
zwɛ̀e, ʊ nan Galile nagwanaa tə wa,
ʊ va Zwide nagwanaa wa, Zwurədɛn
mʊnaa tə vàn don nə.
2 Lalʊʊ pʊ́ʊ́ ʊ kwa, ʊ ga zwɛ̀e ba
yayɪŋa yayɪran, kʊ bwálí təntə wa.
3 *Farɪzɪan-ba tə duən fàrʊ́ ba yí ʊ
yɪra, ba bwe wá, sə ba ma ja ʊ dəń
nə, ba wʊ́: «Kʊ mɛ, sə bɛɛ dʊgʊ ʊ
kan yoo mama dəń nə, naaa?»
4 Zwezi ma le, ʊ wʊ́: «Á wà kàrì,
kʊ nə pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʊ wʊ́:
‹Máŋá tə, Yɪɪ nə fwa lʊʊ, ʊ fwa bɛɛ
də kan,
5 ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: Kʊ mʊ̀ yɪrɪ nə,
bɛɛ wá nan ʊ yá ʊ nuu də ʊ nyɪna,
ʊ ga vwa ʊ tìàn ʊ kan nə. Yá ba mɛ
bələ dàń wá jì won nədʊ›.»
6 Zwezi swìn ʊ súrí lá, ʊ wʊ́: «Yá
ba kʊ́ʊ̀ ba yà lìà bələ, ba dàń wá yà
won nədʊ. Ləzwənə mama kʊ́ʊ̀ wa
mɛ, sə ʊ dàn ká pwɛ̀e kʊ tə, Yɪɪ nə
vwə duən nə!»
7 Farɪzɪan-ba ma bwe wá, ba wʊ́:
«Bɛ̀eɛ̀e dàń nə pɪn Yɪɪ *nii tə, ʊ nə
pɪn *Moyizə nə, ma pa nii də, bɛɛ
nə pìà ʊ dʊgʊ ʊ kan, sə ʊ pa wá ka
kwa kasweri sagɪ?»
8 Zwezi ma le, ʊ wʊ́: «Moyizə
pɪn cwəŋə, sə á dʊgʊ á kana tə, á
zɪbaniun tə yɪrɪ. Yá máŋá tə wa, Yɪɪ
nə fwa lʊʊ, kʊ yà tà nətʊ.
9 À mʊ̀ nə swìn kʊ á con: Bɛɛ tə,
ʊ nə dʊgʊ ʊ kan, kʊ ga tà ʊ jɪn wá
kacwan wa, ʊ ga swe kan don, ʊ mʊ̀
bɛɛ təntə fwa bacwan».
10 Ʊ karbɪa tə ma swìn ʊ con, ba
wʊ́: «Də kʊ nə yɪ nətʊ kʊ pa bɛɛ
nə ʊ kan con nə, ʊ nə wà swe nə
kʊkwa».
11 Zwezi ma swìn ba con, ʊ wʊ́:
«Lìà mama wàrì kʊ yoo təntə dəń
ba nì, də kʊ nə tà ba tə, Yɪɪ nə pɪn,
sə ba nì kʊ dəń, cɪcɪ.
12 Yìən dáá zənzən, tə nə káŋá lìà
nə, sə ba dàn ká swe. Ba duən yɪ
ba lʊrɪ ba nətʊ. Ba duən də yɪ lìà
nə pɪn, ba jì batanɪ ba wàrì kan ba
swe. Ba talɪkwa lìà tə yɪ ba tə, ba nə
tà Yɪɪ pàrì yìən tə yɪrɪ, ba ba swe.
Lìù tə, ʊ nə wàá kʊ dəń ʊ nì, sə ʊ
nì!»

Zwezi də bìsíná yoo
(Marəkə 10.13-16; Likə 18.15-17)

13 Lìà jɪn bìsíná, ba bà Zwezi con
nə, sə ʊ tún ʊ jìàn ba yuu wa, ʊ lòrì
Yɪɪ ʊ pa ba. Yá ʊ karbɪa tə dàń wulə
ba caga ba nii nə.
14 Zwezi dàń ma swìn, ʊ wʊ́: «Á
yaga bìsíná tə, sə ba bà à con nə! Á
dànà ká cì ba nə! Yɪɪ pàrì tə nə yɪ ba
tə, ba nə nyɪn ndə ba nə tə nyiən».
15 Ʊ nə tún ʊ jìàn ba yuu ʊ zwɛ̀e,
ʊ zàn kʊ bwálí tə nə, ʊ vìí.

Jɪjə balandʊrʊ don yoo
(Marəkə 10.17-31; Likə 18.18-30;
1 Timote 6.9-10, 17-19)

16 Bɛɛ don fàrʊ́ ʊ yí Zwezi yɪra, ʊ
ga bwe wá, ʊ wʊ́: «Karnyɪna, bɛ̀eɛ̀e
nə à mɛ, sə à tʊn, kʊ nə ziən, sə à ma
na mɪɪ tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con?»
17 Zwezi ma le wá, ʊ wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e
nə pɪn, n ma bwe nə kʊ tə yuu wa,
kʊ nə ziən? Lìù nədʊ cɪcɪ nə ziən.
Də n nə pìà, sə n na mɪɪ tə, kʊ nə ba
zwɛ̀e Yɪɪ con, sɛ̀e n twá Yɪɪ *nii yìən
tə nə, ʊ nə pɪn *Moyizə nə». Ʊ ma
bwe wá, ʊ wʊ́: «Yɪɪ nii yoo kʊ kaa
tətə?»
18 Zwezi ma le, ʊ wʊ́:
«Dàn ká gʊ lìù!
Dàn ká cwàrì!
Dàn ká ŋʊ!
Dàn ká kʊna kʊnkʊn, n kə lìù nii nə!
19 Zìlí n nuu də n nyɪna nii!
Sóní n yɪra lìù ndə n tətə nə!»
20 Balandʊrʊ tə ma swìn ʊ con, ʊ wʊ́:
«À twá Yɪɪ nii yìən təntə mama nə.
Bɛ̀eɛ̀e don nə à kʊ́ʊ̀ mɛ, sə à fwa?»
21 Zwezi ma le wá, ʊ wʊ́: «Də n nə
pìà, sə n ya lìù tə, Yɪɪ yìən tə nə bɪga
n yuu wa, vəli n tì n wiən tə mama,
n nə jə, n yoli, n ga pa səbiu tə zʊra

nə. Yá n wá na wiən tə, tə kwənə nə dáá, Yıı *sàń nə. Kʊ kwa nə, n dàń bà n twá à nə!»
22 Yá máŋá tə wa, balandʊrʊ tə nə nì tə mù yìən təntə, ʊ vìí də pucʊnı, ʊ nə yı jıjə nəfarʊ tíú tə yırı.
23 Zwezi dàń ma swìn ʊ karbıa tə con, ʊ wʊ́: «Cígá mama, à mù nə swìn kʊ á con: Kʊ cà zənzən kʊ pa jıjə tíú nə, sə ʊ zʊ Yıı pàrì tə wa.
24 Yá à mù nə swìn kʊ á con nə: Nyʊgʊma ka twá gancıın bʊʊ kʊ nan yı mwálí, kʊ doni jıjə tíú nə pìà, sə ʊ zʊ Yıı pàrì tə wa».
25 Máŋá tə nə, karbıa tə nə nì tə yìən təntə, kʊ gwárí ba zəni. Yá ba ga swìn, ba wʊ́: «Də kʊ nə yı nətʊ, wàà dàń nə wá wàní ʊ na mıı tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yıı con?»
26 Zwezi ma ywàń ba, ʊ ga swìn ba con, ʊ wʊ́: «Ləzoni mù con kʊ wàrì! Yá tə mɛ wàá Yıı mù con».
27 Piyɛrə dàń ma swìn, ʊ wʊ́: «Ywàń, nə dʊgʊ won mama, nə ga twá n nə. Kʊ dàń wá yà nətə kʊ pa nəba?»
28 Zwezi ma swìn ba con, ʊ wʊ́: «Cígá mama, à mù nə swìn kʊ á con: Máŋá wá bà, *Ləzwənə-Biu* tə nə wá jə̀ń ʊ dun padaʊ tə yuu, lʊʊ nədʊn tə wa. Á mù karbıa fugə bələ tə, á nə twá à nə, á də wá jə̀ń padaran yuu wa. Kʊ máŋá tə wa, á də wá bʊ̀rì *Yızərayɛlə dwíí dəkurən fugə bələ tə lìà bʊ̀rà.
29 Yá lìù tə mɛ, ʊ nə wá taa à mù yırı, ʊ nan ʊ yá ʊ dii, nə à yə̀ə́ ʊ nubıa, nə à yə̀ə́ ʊ nakwana, nə à yə̀ə́ ʊ nuu, nə à yə̀ə́ ʊ nyına, nə à yə̀ə́ ʊ bìsíná, nə à yə̀ə́ ʊ kárí, ʊ wá na ŋwírán nɛɛ bíí. Kʊ tə nə súrí lá, ʊ wá na mıı tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yıı con.
30 Təntən lìà dáá, ba nə wá yà talıkwa lìà. Yá talıkwa lìà də ga dáá, ba nə wá yà təntən lìà».

20

Jıjʊ tʊ̀tʊ̀nà də yıcaʊ tʊ̀tʊ̀nà də dədəni tʊ̀tʊ̀nà ŋwírán zwansısara (Matiə 19.30)

1 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «Nə̀ń, Yıı pàrì tə nə nyın nətʊ: Kárá tíú don nan jıjʊ fuən fuən, sə ʊ pìà tʊ̀tʊ̀nà, ʊ kə ʊ kárá wa.
2 Máŋá tə, ʊ nə nı ba, ʊ sɛ̀e, sə ʊ ŋwín ba cınıa səbikʊlʊ* nədʊ, ndə kʊ nə mɛ nətʊ tə dıın mama. Yá ʊ ga tʊn ba, sə ba va ba tʊn ʊ kárá tə wa.
3 Ʊ tə pìí ʊ nan lugu nʊgʊ máŋá wa jıjʊ nə, ʊ kʊ́ʊ̀ na ba duən ba jə̀ə́ tʊtʊ.
4 Ʊ ma swìn ba con, ʊ wʊ́: ‹Á vələ, sə á də tʊn à kárá tə wa. Yá à ga wá pa á də nə, ndə kʊ nə mɛ nətʊ!›
5 Ba də ma kɛ̀eń ba va lá nə. Yıcaʊ lugu fugə bələ máŋá wa, bɛɛ tə kʊ́ʊ̀ nan. Dədəni lugu batwa máŋá wa, ʊ kʊ́ʊ̀ ʊ nan ʊ fwa, ndə dí yáá tə nə.
6 Yá kʊ nə kʊ́ʊ̀ yí dədəni lugu bonu, ʊ nan ʊ ma kʊ́ʊ̀ na ba duən, ba nə zıga. Ʊ ma bwe ba, ʊ wʊ́: ‹Bɛ̀eɛ̀e nə pın, á zıga yəbə jıjʊ tə mama, á ga ba won fwa?›
7 Ba le wá, ba wʊ́: ‹Kʊ yı lìù nə wà nəba tì, sə nə tʊn.› Ʊ ma swìn ba con, ʊ wʊ́: ‹Haya! Á də vələ, á tʊn à kárá tə wa!›
8 Dədəni nə twi kʊ yí, kárá tə tíú swìn ʊ lìù tə, ʊ nə ywàŋá ʊ tʊtʊnan tə yuu con, ʊ wʊ́: ‹Bon tʊ̀tʊ̀nà tə, sə n pa ba lìù mama ʊ ŋwírán. N wá zıgı talıkwa lìà tə, à nə tì tə, n ja va ba tə, à nə dí yáá à tì tə.›
9 Ba tə, ba nə vəli dədəni nii lugu bonu máŋá wa, ba tʊn tə twi ba yí. Ba lìù mama nı cınıa səbikʊlʊ nədʊ nədʊ.
10 Máŋá tə, ba tə, ba nə təntən ba tʊn tə nə twi, ba yà bʊŋa də, ba wá na ba doni ba duən tə. Yá ba dàń pın ba də lìù mama nə, cınıa səbikʊlʊ nədʊ nədʊ, ndə nətʊ tə, ba nə pın ba duən tə nə.
11 Ba na nı kʊ nətʊ, ba wulə ba ŋʊŋwın kárá tə tíú yuu wa,
12 ba ga swìn, ba wʊ́: ‹Tʊ̀tʊ̀nà tə, n nə talıkwa n tì tə, tʊn lugu nədʊ cıcı, yá n ga ŋwín ba ndə nə nə. Nə

* **19:28 19.28** Zwezi yı ʊ tətə yoo nə ʊ swìn. tʊtʊŋı ŋwírán.

* **20:2 20.2** Cınıa səbikʊlʊ nədʊ yı yıtʊrı nədʊ

mù ga tʊn nə gwàrì dɪɪn tə mama wa, yɪcaʊ tə nyʊa nə yuu wa, jɪjʊ tə mama›.
13 Yá kárá tə tíú dàń le ba wá don, ʊ wʊ́: ‹À dabɛɛ, à wà mʊ́ gɪgɪrɪ. N sɛ̀e, sə n tʊn cɪnɪa səbikʊlʊ nədʊ yɪra dɪɪn wa, kʊ tà nətʊ, naaa?
14 Jon n ŋwírán, n ja kɛ̀eń lá nə! À wá pa talɪkwa lìù tə də ŋwírán ndə n nə.
15 À ba cwəŋə jə, sə à fwa kʊ tə, à nə swə, də à səbiu, naaa? Nə à yə̀ə́ kʊ yɪ à nə yɪ pubwanʊ tíú tə nə pɪn n jə wʊgwɪʊ də nə?› »
16 Zwezi ma swìn ʊ súrí, ʊ wʊ́: «Mə nətʊ nə, təntən lìà wá yà talɪkwa lìà, yá talɪkwa lìà də wá yà təntən lìà».

Zwezi kʊ́ʊ̀ pìí ʊ swìn ʊ tɪan tə, də ʊ ka bwin ka nan tə yoo
(Marəkə 10.32-34; Likə 18.31-34)

17 Dɪɪn don nə, Zwezi zʊa cwəŋə, ʊ vələ *Zwerizalɛmə. Máŋá tə wa, ʊ nə wulə cwəŋə tə yuu wa, ʊ bon ʊ karbɪa fugə bələ tə, ʊ ja nan kwa, ʊ ga swìn ba con, ʊ wʊ́:
18 «Á cʊga zəni, nə wulə cwəŋə wa, nə ma vələ Zwerizalɛmə. Mə tɪʊ təntə wa nə, ba wá ja *Ləzwənə-Biu† tə, ba kə *Zwifə-ba Yɪɪ *joŋwana yun tɪ̀án, də Yɪɪ nii *yənu tɪ̀án jɪ̀àn wa. Ba wá bʊ̀rì ʊ bʊ̀rà, sə ba gʊ wá.
19 Ba wá kə wá lìà tə, ba nə yə̀rì Yɪɪ, jɪ̀àn wa. Ba wá mʊn wá, ba wá mà wá, ʊ yɪra lá, ba ga wá paa wá dagarʊ yuu wa. Yá dɪan batwa nii nə, Yɪɪ wá pìí ʊ bwin wá, ʊ lɪ tɪan wa».

Zwakə də Zwan nuu lòrì tə yoo
(Marəkə 10.35-45; Likə 22.24-27)

20 Kʊ kwa nə, Zebede bɪa tə nuu dàń ma fàrʊ́ ʊ yí Zwezi yɪra də ʊ bɪa tə. Ʊ tʊa ʊ yáá yuu, sə ʊ lòrì won ʊ con.
21 Zwezi ma bwe wá, ʊ wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə n pìà?» Kan tə ma le, ʊ wʊ́: «À pìà, sə n pa nii də, à bɪa bələ tə, ba nə zɪga, wá jə̀ń ladʊa n jɪzən nə, ʊ don n jɪgwiə nə, n pàrì tə máŋá wa».
22 Zwezi ma le kan tə də ʊ bɪa tə, ʊ wʊ́: «Á yə̀rì kʊ tə, á nə lòrì. Á wá wànɪ́ á zɪgɪ á dàn càn tə, à nə wá də́ naaa?» Ba ma swìn ʊ con, ba wʊ́: «Nə wàá».
23 Zwezi ma swìn, ʊ wʊ́: «Á cígá wá zɪgɪ á dàn tə. Yá kʊ tà à mù nə mɛ, sə à pa nii də, lìù wà tə nə wá jə̀ń à jɪzən nə, nə à yə̀ə́ à jɪgwiə nə. Tə bwálá təntə yɪ à nyɪna Yɪɪ nə kwɛn, sə ʊ pa lìà tə nə, tə nə mɛ də ba, kʊ tà à mù».
24 Máŋá tə nə, karbɪa fugə tə duən tə nə nì kʊ, ba lɪŋa zàn ba nubɪa bələ tə yuu wa.
25 Zwezi dàń ma bon ba mama tə, ʊ kə duən yáá, ʊ ga wʊ́: «Á yə̀ə́ də, lʊʊ pɛ̀egá yàá jə̀ə́ ba lìà yuu wa, ba fɪfɪn ba. Yá də ləzwənfaran tə də yàá də́ pàrì ba lìà yuu wa də dɪàn.
26 Yá nətʊ nə wà mɛ, sə kʊ fwa á mù pwərə wa. Á lìù tə, ʊ nə pìà, sə ʊ yà ləzwənfarʊ, ʊ mɛ, sə ʊ yà á tʊtʊnbiu.
27 Yá á lìù tə, ʊ nə pìà, sə ʊ yà á yáá tíú, ʊ mɛ, sə ʊ yà á yoŋu.
28 Mə nətʊ nə, *Ləzwənə-Biu‡ tə tà ʊ twi, sə ʊ pa lìà tʊn, ba pa wá. Ʊ yɪ ʊ twi, sə ʊ tʊn ʊ pa lìà nə. Yá ʊ ga pa ʊ mɪɪ tə ndə ŋwírán nə, sə ʊ ma jon lìà kapʊpʊ ba cʊna wa».

Zwezi súrí lilirən bələ yíá
(Marəkə 10.46-53; Likə 18.35-43)

29 Máŋá tə wa, Zwezi də ʊ karbɪa tə nə naŋa Zweriko, lalʊʊ púə́ Zwezi kwa.
30 Lilirən bələ tə nə jə̀ə́ cwəŋə nii nə nì də, Zwezi twi ʊ lɛ. Ba dàń ma wulə ba bubwi, ba wʊ́: «*Yuu-Tiu, pìʊ́ *Davidə nàʊ́, dəri nə yinəgə!»
31 Lìà tə yà wulə, ba caga ba nii nə, də ba táŋá ba níə́. Yá ba dàń tə kwɛn ba bubwi zənzən, ba wʊ́: «Yuu-Tiu, pìʊ́ Davidə nàʊ́, dəri nə yinəgə!»
32 Zwezi ma zɪgɪ, ʊ bon ba, ʊ ga bwe ba, ʊ wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə á pìà, sə à fwa à pa aba?»
33 Ba ma le wá, ba wʊ́: «Yuu-Tiu, pa, sə nə yíá tə na lá».

† **20:18 20.18** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn. ‡ **20:28 20.28** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

34 Zwezi dəri ba yinəgə, ʋ ga dwen
ba yíá nə. Lala də ba bara bələ
təntə yíá tə súrí. Yá ba dàń ga pú
ʋ nə.

21

Zwezi vəli Zwerizalɛmə
(Marəkə 11.1-11; Likə 19.28-40; Zwan 12.12-19)

1 Zwezi də ʋ karbıa dàń vəli, ba
bwələ *Zwerizalɛmə. Máŋá tə, ba
nə yí Bɛtəfazwe nə, kʋ nə wulə
*oliviye tìán paan tə con, Zwezi lı
ʋ karbıa tə bələ, ʋ tʋn,
2 ʋ ga swìn ba con, ʋ wʋ́: «Á vələ
yáá tıʋ tə wa, á wá na bınakan də
kʋ bìú, tə nə vwə. Á kʋra tə, á ja bà
à con.
3 Lìù nə bwe aba, sə á swìn də,
*Yuu-Tiu nə pìà tə. Yá ba dàń wá yá
aba, ba pa á ja tə á vìí lala».
4 Mə nətʋ nə, kʋ twá, sə Yıı nii
*sʊ̀sʊ̀nʊ̀ tə sʊ̀ràn tə nii ma sú. Ʊ
swìn, ʋ wʋ́:
5 «Á swìán Siyon* lìà con nə: Nə̀ń,
n pìʋ́ tə nə ʋ bìàn n con. Ʊ
súə́ də bıcabwanʋ. Ʊ dìgà
bınakan yuu. Ʊ dìgà bınabiə
yuu, ka nə yı bınakan tə, ka
nə mì zıla zıŋʋ, bìʋ́.»
6 Karbıa tə dàń ma va, ba fwa kʋ
tə, Zwezi nə pın ba nii, sə ba fwa.
7 Ba jın bınakan tə də bınabiə tə,
ba ja bà, ba lı ba ganan ba tʋ́n tə
yuu, ba pa Zwezi dì ʋ jə̀ə́.
8 Lalʋʋ tə wa lìà zənzən làrì ba
ganan cwəŋə tə wa. Ba duən də ga
za tìán vʋran, ba tuŋə cwəŋə† tə wa.
9 Lìà tə, ba nə wulə Zwezi yáá ba
vəli, də ba tə, ba nə wulə ʋ kwa
tə, zìn ba kwərə yıı nə, ba ma bwı
Zwezi nə, ba wʋ́:
«Ozana‡ pìʋ́ *Davidə nàʋ́ tə yuu wa!
Yıı wá fwa zəni lìù tə yıra, ʋ
nə bìàn Yuu-Tiu yırı yuu wa!
Ozana Yıı sàń nə!»
10 Máŋá tə nə, Zwezi nə zʋa Zw-
erizalɛmə wa, lìà tə mama wulə ba
kukuri, də ba bwe, ba wʋ́: «Wàà nə
yı kʋ bɛɛ wà tə?»
11 Lalʋʋ tə le, kʋ wʋ́: «Kʋ yı
Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ Zwezi tə, ʋ nə nan
*Nazarɛtə, kʋ nə wulə Galile nag-
wanaa wa».

Zwezi zʋa Yıı dìà tə wa
(Marəkə 11.15-19; Likə 19.45-48; Zwan 2.13-17)

12 Kʋ kwa nə, Zwezi zʋa *Zwifə-ba
Yıı *dìà dəwoo tə wa, ʋ ga dıŋı lìà
tə mama, ba nə yoli, də ba tə nə yə̀
kʋ bwálí tə wa. Ʊ yigu tabılan tə,
lìà tə nə lárí səbıa§ tə yuu, ʋ vəvəri
ʋ pú tıa. Ʊ ga yigu lìà tə, ba nə yoli
nasara gunponi* tə, gwələ ʋ dı tıa.
13 Ʊ dàń ma swìn ba con, ʋ wʋ́:
«Kʋ pʋ́pʋ́ní Yıı sagı tə wa, kʋ wʋ́:
‹Ba wá bon à dìà tə «yıjʋnı dìà».› Yá
á mʊ̀ janı ka, á ma fwa ŋwına yisəgə
bwálí!»
14 Lilirən də gwàní fàrʋ́ ba yí ʋ
yıra Yıı dìà dəwoo tə wa. Yá ʋ ga
zwɛ̀e ba yayıran.
15 Zwifə-ba Yıı *joŋwana yun tìán
tə, də Yıı nii *yənu tìán tə, nə nı
yomılan tə, ʋ nə fwa, bìsíná tə ga
wulə Yıı dìà dəwoo tə wa, ba bubwi,
ba wʋ́: «Ozana† pìʋ́ *Davidə nàʋ́ tə
yuu wa!» Kʋ zìn ba lıŋa.
16 Ba dàń swìn Zwezi con, ba wʋ́:
«N nə̀ń kʋ tə, bìsíná tə nə swìn?»
Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́: «Awo, à yə̀ə́
kʋ də̀ń. Á wà kʋ tə kàrì, kʋ nə
pʋ́pʋ́ní Yıı sagı tə wa, naaa? Kʋ
pʋ́pʋ́ní, kʋ wʋ́: ‹N pın bìsíná də
bìsíní tətə də pa mʋ́ dun›.»
17 Kʋ kwa nə, ʋ yá ba, ʋ ga nan
*Zwerizalɛmə nə, ʋ va Betani. Mə
kʋ tıʋ tə wa, ʋ vəli ʋ jʋ.

Zwezi zırı ʋ kə kapırʋ don nə
(Marəkə 11.12-14, 20-24; Likə 13.6-9)

18 Kʋ tıpʋrʋ tə nə, máŋá tə wa,
Zwezi nə pìí ʋ bìàn *Zwerizalɛmə
wa, niən yà jə wá.

* **21:5 21.5** Siyon yı paan tə Zwerizalɛmə nə lwə̀ kʋ yuu wa, yırı nədwan. † **21:8 21.8** Kʋ nətʋ bırı də, lìà tə pın dun Zwezi nə. ‡ **21:9 21.9** Kʋ də̀ń nə yı ‹Dun mɛ wa Yıı con!›. § **21:12 21.12** Kʋ yı ba ma ŋwín Yıı dìà tə yuu lanpoo. * **21:12 21.12** Nasara gunponi yı ba ma fwa *joŋı ba pa Yıı nə. † **21:15 21.15** Kʋ də̀ń nə yı ‹Dun mɛ wa Yıı con!›.

19 Ʊ nɪ kapɪrʋ don cwəŋə tə vàn
nə, ʋ ma fàrʋ́ ʋ yí kʋ nii, yá kʋ yɪ
vʋran cɪcɪ nə, ʋ nɪ kʋ yuu wa. Ʊ dàń
ma swìn kapɪrʋ tə con, ʋ wʋ́: «N
kʋ́ʋ̀ ba pìí n zɪn bɪa, abada!» Lala
də kapɪrʋ tə kʋa nəkʋrʋ.
20 Karbɪa tə nə nɪ kʋ nətʋ tə, kʋ
gwárí ba zənzən. Ba dàń ma bwe
Zwezi, ba wʋ́: «Kʋ yɪ kʋ twá nətə,
kapɪrʋ tə ma kʋ̀ lala nətʋ?»
21 Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́: «Cígá
mama, à mʋ̀ nə swìn kʋ á con: Də
á nə keni á waa à nə wuuu, á nə ba
bɛ̀eé, kʋ tà kʋ tə, à nə fwa kapɪrʋ tə
yɪra, cɪcɪ nə, á wá wàní á fwa. Yá á
dàń wá wàní á swìn paan ka tə con,
á wʋ́: ‹Zàn lá, n va, n tʋ mʋʋ wa!›
Yá kʋ yoo tə wá tʋn.
22 Də á nə keni á waa à nə wuuu,
á wá na kʋ tə mama, á nə lòrì Yɪɪ
con».

Wàà nə ken dìàn Zwezi jɪɪn wa? (Marəkə 11.27-33; Likə 20.1-8)

23 Zwezi zʋa *Zwifə-ba Yɪɪ *dìà tə
wa, ʋ wulə ʋ kàrì. Kʋ máŋá tə wa,
Zwifə-ba Yɪɪ *joŋwana yun tìán tə,
də ba *nəkwɪna fàrʋ́ ba yí ʋ yɪra, ba
ga bwe wá, ba wʋ́: «Wàà tətə dìàn
nə, n ma fwa yìàn tə tə ba? Wàà nə
ken dìàn təntə n jɪɪn wa?» Zwezi ma
le ba, ʋ wʋ́:
24 «À də kʋ́ʋ̀ wá bwe aba yoo nədʋ
cɪcɪ. Á nə le nə, kʋ kwa nə, à də dàń
wá swìn lìù tə, ʋ nə ken dìàn à jɪɪn
wa, à ma fwa tə yìàn tə.
25 Wàà nə ken dìàn Zwan jɪɪn wa,
sə ʋ lə lìà níá wa, kʋ twá də Yɪɪ yɪrɪ
tə? Kʋ ya Yɪɪ, nə à yə̀ə́ ləzoni?»
Kʋ pɪn ba dàń wulə ba tʋ́tʋ̀ní
duən, ba ga swìn duən con, ba wʋ́:
«Nə nə le, nə wʋ́: ‹Kʋ ya Yɪɪ nə ken
dìàn Zwan jɪɪn wa›, ʋ wá bwe nəba,
ʋ wʋ́: ‹Bɛ̀eɛ̀e dàń nə pɪn, á ma wà
cígá à sʋgʋ tə nə pɪn?›
26 Nə ma nə kʋ́ʋ̀ swìn, nə wʋ́: ‹Kʋ
yɪ ləzoni nə ken dìàn ʋ jɪɪn wá›, nə
mɛ, sə nə dəri lalʋʋ tə fən, lìà tə
mama nə bʋŋa də, Zwan yɪ Yɪɪ nii
*sʋ̀sʋ̀nʋ̀ tə yɪrɪ».
27 Ba dàń ma le Zwezi, ba wʋ́: «Nə
yərì». Zwezi də ma le ba, ʋ wʋ́: «À
də bá swìn lìù tə, ʋ nə ken dìàn à
jɪɪn wa, à ma fwa tə yìàn təntə».

Bɛɛ don bɪa bələ yuu wa zwansɪsara

28 Zwezi kʋ́ʋ̀ súrí zwansɪsara tə
don lá, ʋ wʋ́: «À wá bɪrɪ aba
zwansɪsara don, sə á swìn kʋ tə, á
nə bʋŋa kʋ yuu wa: Bɛɛ don yà jə
bɪa bələ. Ʊ dàń ma swìn təntən bìú
tə con, ʋ wʋ́: ‹À bìú, vəli à kárá tə
wa, n tʋn zən kʋ tə!›
29 Ʊ ma le, ʋ wʋ́: ‹À ba vələ›. Yá
kʋ nə vəli yáá, ʋ pìí ʋ lwàń pubʋŋa,
ʋ ga vu kárá tə wa.
30 Kʋ kwa nə, nyɪna tə ma swìn
bìú tə don tə con, kʋ mʋ̀ yoo nədʋ
tə. Ʊ də ma le wá, ʋ wʋ́: ‹À nyɪna,
à wá va›. Yá ʋ wà vəli.
31 Bɛ̀eɛ̀e nə á bʋŋa kʋ yoo tə yuu
wa? Á mʋ̀ con nə, ba wàà nə twá ʋ
nyɪna tə fɪra nə?» Ba le, ba wʋ́: «Kʋ
yɪ təntən lìù tə nə».
Zwezi dàń ma swìn, ʋ wʋ́: «Cígá
mama, à mʋ̀ nə swìn kʋ á con:
Lanpolɪna tə də kacwaran tə wá də́
yáá, ba zʋ Yɪɪ pàrì tə wa.
32 Zwan‡ yɪ ʋ twi á con nə, sə ʋ
bɪrɪ aba cígá cwəŋə tə. Yá á ga wà
cígá pɪn ʋ sʋgʋ tə nə. Yá lanpolɪna
tə də kacwaran tə mʋ̀ pɪn cígá ʋ
sʋgʋ tə nə. Yá də á nə nɪ kʋ tə kwa
nə, á tə wà á kwa vəvəri, á ma sá á
cʋna, sə á ma pa cígá ʋ sʋgʋ tə nə».

Vala wʋlʋnyɪna duən zwansɪsara (Marəkə 12.1-12; Likə 20.9-19)

33 Zwezi kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ wʋ́: «Á cʋga
zwansɪsara don! Kárá tíú don cwɛn
divɛn tìán kárá. Ʊ kɪkarɪ ka də
dabwaʋ. Ʊ kʋ̀ gwàlʋ́ kapataʋ wa, sə
ba ma kaŋɪ divɛn tìán bɪa tə. Yá ʋ
dàń ga lwà vuun, sə ba ma cì kárá
tə nə. Kʋ kwa nə, ʋ tì kárá tə, ʋ yá
vala duən jìàn wa, ʋ ga va cwəŋə.
34 Máŋá tə, divɛn tìán bɪa koru nə
yí, ʋ tʋn ʋ tʋ̀tʋ̀nà, ʋ pa ba va vala tə
con, sə ba jon ʋ tori.

‡ **21:32 21.32** Kʋ mʋ̀ Zwan təntə nə yɪ *Zwan-Batisə, ʋ nə li lìà níá wa, kʋ twá də Yɪɪ yɪrɪ.

35 Yá vala tə dàń jın ʊ tùtùnà tə,
ba mà ʊ don, ba gʊ ʊ don, ba ga dılı
batwa nii lìù tə də kapana ba gʊ.
36 Kárá tə tíú tə kʊ́ù tʊn tùtùnà tə
duən, də ba nə dáá ba doni dí yáá
tùtùnà tə. Yá vala tə tə tʊn ba, də
ndə ba nə dí yáá ba tʊn nətʊ.
37 Ʊ dàń ma tʊn ʊ tətə bilʊra ba
con, ʊ ga bʊ́n ʊ waa con, ʊ wʊ́: ‹Ba
wá zìlí à bìú tə›.
38 Yá máŋá tə wa, vala tə nə nı bìú
tə, ba dàń swìn duən con, ba wʊ́: ‹Á
nəŋə lìù tə, ʊ nə wá bà ʊ tını kárá
tə. Nə gwıa wá, yá nə wá tını ʊ kárá
tə›.
39 Ba dàń ma ja wá, ba dılı kárá tə
kwa con, ba ga gʊ wá».

40 Zwezi ma bwe ba, ʊ wʊ́: «Máŋá
tə nə, kárá tə tíú nə wá bà, bɛ̀eɛ̀ nə
ʊ wá fwa vala tə?»
41 Ba ma le wá, ba wʊ́: «Ɔ wá gʊ
ba ləzwənlwan təntə, ʊ bá dəri ba
yinəgə. Ʊ dàń ga wá jon ʊ kárá tə, ʊ
pa vala duən nə, ba nə wá lı ʊ tori
wozagʊ máŋá wa».

42 Zwezi dàń swìn, ʊ wʊ́: «Á wà
kàrì kʊ tə, kʊ nə pʊ́pʊ́ní Yıı sagı tə
wa, kʊ wʊ́:
‹Kapan tə, dəlwə̀rə́ tə yà nə vıga ba
dʊgʊ vàn nə, nə pìí kʊ jì dìə̀
nigwancıın wárí, kʊ yoo nə
cà. Kʊ yı *Yuu-Tiu nə fwa kʊ.
Yá kʊ yı yozəŋu kʊ pa nəba›.»
43 Zwezi kʊ́ù swìn, ʊ súrí lá, ʊ wʊ́:
«Mə kʊ mù nə pın, à mù nə swìn kʊ
á con: Yıı wá lı aba ʊ pàrì tə wa, ʊ
ga pa dwíí don lwàń kʊ ya lá, kʊ nə
sɛ̀e ʊ nii, yá kʊ ga tʊŋa zəni.
44 Lìù tə mama, ʊ nə wá tʊ kʊ kapan
tə, dəlwə̀rə́ tə yà nə dʊgʊ vàn nə,
yuu wa, ʊ wá nyʊnyʊgʊ ʊ tìàn kʊ
nə. Yá kʊ nə kʊ́ù tʊa lìù yuu wa, də
kʊ wá tıtaga wá!»

45 *Zwifə-ba Yıı *joŋwana yun
tìán-ba, də *Farızıan-ba cʊgʊ Zwezi
zwansısarı təntə, ba ga lwarı də, kʊ
yı ba mù nə, ʊ swìn.
46 Ba dàń pìà cwəŋə, sə ba ma ja
wá. Yá ba ga dəri lalʊʊ tə yíá, ba
nə tì Zwezi, ba ma fwa ndə Yıı nii
*sʊ̀sʊ̀nʊ̀ nə tə yırı.

22

Wodiu nəfarʊ don zwansısara (Likə 14.15-24; Matiə 20.16)

1 Zwezi tə kʊ́ù twá zwansısarı nə,
ʊ swìn ba con, ʊ wʊ́:
2 «Á nəŋə, Yıı pàrì tə nə yı nətʊ:
Pìʊ́ don bon lìà ʊ bìú fúrú diŋə nə.
3 Ʊ tʊn ʊ tùtùnà, sə ba bon lìà tə,
sə ba bà diŋə tə bwálí nə. Yá ba wà
sɛ̀e, sə ba bà boŋə tə.
4 Ʊ ma kʊ tʊn tùtùnà tə duən də
nii kʊ tə, ʊ wʊ́: ‹Á swìán lìà tə con
də, à wodiu tə fwa kʊ zwɛ̀e. À gʊa à
nabɛɛ də à vàná tə, tə nə jə nʊga, tə
mama sírí ken kʊ zwɛ̀e. Á bìàn fúrú
diŋə tə!›
5 Yá lìà tə, ʊ nə bon tə, tà nə wà
kʊ yoo tə tì, ba ma fwa kaka, ba ga
zàn, ba va ba yìèn kwıʊn nə. Ʊ don
va ʊ kárá wa, ʊ don va ʊ yolu.
6 Ba duən tə jın tùtùnà tə, ba fıfın
ba, ba gʊ.
7 Pìʊ́ tə lıŋa dàń zàn. Ʊ tʊn ʊ
pamana, ʊ pa ba va, ba gʊ kʊ mù
lagʊra təntə, ba ga sʊrʊ ba tıʊ.
8 Ʊ dàń ma swìn ʊ tùtùnà tə con
nə, ʊ wʊ́: ‹Fúrú tə wodiu fwa kʊ
zwɛ̀e. Yá lìà tə, à nə bon tə, wà kʊ
diŋə mɛ.
9 Á dàń vələ cwəywərə tə wa, á
bon ba tə mama, á nə nı lá, sə ba bà
wodiu tə nə.›
10 Tʊ̀tʊ̀nà tə vəli coŋi tə yuu,
ba kə lìà tə mama duən nə, ba
nə nı lá. Ba ken ləzwənzəŋə də
ləzwənkʊkwınan duən nə. Mə kʊ
twá nətʊ, fúrú tə diŋə dìə̀ nii ma sú
də lìà.
11 Pìʊ́ tə dàń zʊa, sə ʊ ywàń lìà tə,
ba nə twi boŋə tə. Yá ʊ dàń nı lìù
don, ʊ nə wà gànù zwı, kʊ nə mɛ də
fúrú tə.
12 Ʊ ma swìn ʊ con, ʊ wʊ́: ‹À
dabɛɛ, kʊ yı n twá nətə, n ma zʊ
yəbə, n ga wà gànù zwı, kʊ nə mɛ
də fúrú tə?› Yá kʊ bɛɛ tə táŋí ʊ nii.
13 Pìʊ́ tə dàń ma swìn ʊ tùtùnà tə
con, ʊ wʊ́: ‹Á vwiə ʊ nɛɛ də ʊ jìàn,
á ga tì wá, á dılı kàrá wa yikunu tə
wa. Kʊ bwálí təntə wa, ʊ wá bubwi,
ʊ ga dıŋa ʊ jıfwı ʊ fıfaga›.»

14 Zwezi ma kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «Yıı
boŋə lìà zənzən. Yá ba mancın nə,
Yıı yàá kʊ́rí».

Lanpoo ka ŋwín ka pa Romə-ba pìʊ́ nəfarʊ nə yoo
(Marəkə 12.13-17; Likə 20.20-26)

15 *Farızıan-ba tə dàń vʊrʊ, ba kə
duən nə, sə ba jə́n, ba nə wá fwa
nətʊ, ba ma ja Zwezi kʊ tə, ʊ nə wá
swìn, yuu wa.
16 Ba dàń ma tʊn ba lìà, də *Erodə
kwa lìà, sə ba va, ba swìn Zwezi con,
ba wʊ́: «Karnyına, nə yə̀ə́ də, n yı
cígá tíú. N ga bırı Yıı cwəŋə tə də
cígá, n ga ba lìù yii dəri, n yáá nə
tə̀lə́ də dun tə ləzoni nə jə yırı.
17 Bırı nəba n pubʊŋa yoo kʊ tə
yuu wa: Yıı *nii pın cwəŋə, sə nə
ŋwín, nə à yə̀ə́, sə nə dàn ká ŋwín
lanpoo, nə pa *Romə-ba pìʊ́ nəfarʊ
tə nə?»
18 Yá Zwezi dàń nə lwarı ba
wʊlʊŋʊ pubʊŋı tə, ʊ le ba, ʊ wʊ́:
«Níə́ bələ tìán-ba, bɛ̀eɛ̀e nə pın, á
maŋa, sə á ja à də̀ń nə?
19 Á bıra nə səbikʊlʊ tə, ba nə ma
ŋwín lanpoo tə». Ba ma lı cınıa
səbikʊlʊ* don, ba kə ʊ yáá con.
20 Zwezi dàń ga bwe ba, ʊ wʊ́:
«Wàà yuu də ʊ yırı nə ba pʊ́pʊ́ní
yəbə?»
21 Ba ma le wá, ba wʊ́: «Romə-
ba pìʊ́ nəfarʊ tə nə». Zwezi dàń ma
swìn ba con, ʊ wʊ́: «Á ŋwían kʊ tə
nə yı Romə-ba pìʊ́ nəfarʊ tə nyiən,
á pa wá, sə á ga ŋwín kʊ tə nə yı Yıı
nyiən, á pa Yıı də nə».
22 Máŋá tə nə, ba nə nì kʊ liu
təntə, kʊ gwárí ba zənzən. Ba ma
yá wá, ba ga vìí.

Ka tı ka pìí ka bwin ka nan tə yuu wa bwiə
(Marəkə 12.18-27; Likə 20.27-40; 2 Timote 3.7-9)

23 *Sadısıan-ba mʊ̀ bırı də, tıga ba
pìí ba bwin ba naŋa. Dıın don nə,
ba wa lìà duən twi Zwezi con. Ba
bwe wá, ba wʊ́:
24 «Karnyına, nə̀ń kʊ tə, kʊ nə
pʊ́pʊ́ní Yıı *nii tə wa, ʊ nə pın
*Moyizə nə. Kʊ swìn, kʊ wʊ́: ‹Bɛɛ
nə tıga, də ʊ ba bìú jə, ʊ nyánʊ́ mɛ,
sə ʊ də́ ʊ kadənu tə, sə ʊ mʊ̀ lʊra
bìú, ʊ pa wá›.
25 Nə dàń jın nubıa barpɛ də nəba.
Təntən tíú tə swe, ʊ tı ʊ yá kan tə, ʊ
pa ʊ nyánʊ́ don nə, də ʊ tə wà bìú,
ʊ nə lʊrı.
26 Mə kʊ yı nətʊ, kʊ pa bələ nii lìù
tə, də batwa tíú tə, kʊ ja va kʊ gúrí
ba mama barpɛ tə.
27 Ba mama tə tıan kwa nə, kan tə
də twi, ʊ bà, ʊ tı.
28 Dıın tə nə, tıga nə wá bwin ba
nan, ba wàà nə wá tını kan tə ba
barpɛ tə wa? Ba mama tə jın wá,
ba fwa ba kan».
29 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́: «Á dwə
á tìàn, á nə yə̀rì Yıı sagı tə də Yıı
dìàn tə də̀ń yırı.
30 Máŋá tə, tıga nə wá pìí ba bwin
ba nan, bara də kana bá swe duən
nə. Yá ba dàń wá yà ndə *malıkɛ nə
Yıı *sàń wa.
31 Á wà kàrì kʊ tə, Yıı nə swìn tıga
ka bwin ka nan tə yuu wa, naaa? Ʊ
swìn, ʊ wʊ́:
32 ‹À yı Yıı tə, *Abərahamə də
*Yızakə də *Zwakɔbə nə jʊ̀nì›.»
Zwezi ma swìn, ʊ súrí lá, ʊ wʊ́: «Kʊ
nətʊ bırı də, Yıı yı lìà tə, ba nə wulə
mıı wa Yıı, ʊ tà tıga Yıı».
33 Kʊ gwárí lìà tə, ba nə cʊgʊ ʊ
kàrà tə.

Yıı nii yoo tə, kʊ nə dwə tə mama
(Marəkə 12.28-34; Likə 10.25-37)

34 Máŋá tə wa, *Farızıan-ba nə nı
də, ʊ pın *Sadısıan-ba tə nii pú, ba
bon ba kə duən nə.
35 Ba wa lìù don, ʊ nə yı *Zwifə-
ba Yıı nii *yənu tíú bwe Zwezi yoo
don, sə ʊ ma ja ʊ də̀ń nə, ʊ bwe wá,
ʊ wʊ́:
36 «Karnyına, sə Yıı *nii yìən tə, ʊ
nə pın *Moyizə nə wa, nəfarʊ nə yı
kʊ kwa?»
37 Zwezi ma le wá, ʊ wʊ́: « ‹N mɛ,
sə n sóní *Yuu-Tiu, ʊ nə yı n Yıı də
n waa mama. N sóní kʊ tə nə ziən

* **22:19 22.19** Cınıa səbikʊlʊ nədʊ yı yıtʊrı nədʊ tʊtʊŋı ŋwírán.

kʊ pa Yɪɪ nə. N bʊ́n Yɪɪ yoo máŋá
mama›.
38 Mə kʊ mù nə yɪ Yɪɪ nii yoo tə,
kʊ nə yɪ tə wa nəfarʊ, kʊ nə dwə tə
mama.
39 Nə̀ń kʊ tə, kʊ nə púə́ kʊ kwa,
kʊ də yoo nə cà zənzən: ‹N mɛ, sə n
sóní n yɪra lìù ndə n nə swə n tətə
nətʊ›.
40 Yɪɪ nii tə, ʊ nə pɪn Moyizə nə,
saga tə, də Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nà saga tə
kàrì tə mɛ yɪ tə twá tə mù Yɪɪ nii
yìən bələ təntə kwa».

Kərisə yɪ Davidə nàʊ́, ʊ ga yɪ ʊ Yuu-Tiu
(Marəkə 12.35-37; Likə 20.41-44)

41 *Farɪzɪan-ba yà kun duən nə,
Zwezi dàń ma bwe ba bwiə kʊ tə:
42 «Bɛ̀eɛ̀e nə á bʊŋa *Kərisə yuu
wa? Ʊ yɪ wàà nàʊ́?» Ba ma le wá,
ba wʊ́: «Ɒ yɪ pìʊ́ *Davidə nàʊ́».
43 Zwezi kʊ́ʊ̀ ma bwe ba, ʊ wʊ́:
«Kʊ dàń yɪ nətə, Yɪɪ-*Siŋu tə ma
pa, Davidə bon Kərisə ‹*Yuu-Tiu›?
Davidə swìn, ʊ wʊ́:
44 ‹Yuu-Tiu Yɪɪ swìn à Yuu-Tiu con,
ʊ wʊ́: Bàá, jə̀ń à jɪzən† nə, də
à ma kəni n dʊŋa n nɛɛ də̀ń
nə!›
45 Də Davidə nə bon wá ʊ Yuu-Tiu,
kʊ dàń yɪ Kərisə wá twá nətʊ, ʊ ma
kʊ́ʊ̀ yà Davidə nàʊ́ də?»
46 Ba lìù nədʊ də kʊ́ʊ̀ wá wànɪ́ ʊ
le wá yoo, kʊ kwa nə. Yá kʊ nə zɪgɪ
kʊ dɪɪn təntə nə, lìù kʊ́ʊ̀ wà də́də́n,
sə ʊ bwe wá bwiə.

23

Zwezi swìn ʊ zɪgɪ Yɪɪ nii yənu tìán tə də Farɪzɪan-ba tə nə
(Matiə 6.1-5, 16; Marəkə 12.38-39; Likə 11.43, 46; 14.7; 20.45-46)

1 Zwezi dàń ma swìn lalʊʊ tə də ʊ
karbɪa tə con, ʊ wʊ́:
2 «*Zwifə-ba Yɪɪ nii *yənu tìán tə
də *Farɪzɪan-ba tə yɪ ba twi ba jon
*Moyizə yuu nə. Ba mù nə mɛ, sə
ba gwin Yɪɪ *nii tə, ʊ nə pɪn Moyizə
nə, də̀ń ba bɪrɪ.
3 Kʊ mɛ, sə á zìlí ba nii, á ga tʊn
kʊ tə mama, ba nə swìn á con nə.
Yá á nə dànà ká fwa, ndə ba tə fwa
tə, ba nə ba kʊ tə, ba nə bɪrɪ tə, nii
nə twá yɪrɪ.
4 Kʊ yɪ, ndə ba nə vwe zɪla tə nə
dù, ba tì ba kəni lìà vaparan wa. Yá
ba ga ba sɛ̀e, ba dwen tə yɪra də ba
jɪfʊa tətə.
5 Ba fwa ba tʊtʊnɛɛ mama, sə lìà
ma na ba. Kʊ mù nə pɪn, ba kəni
Yɪɪ saga ba tələ́* nə, nə à yə̀ə́ ba
vànà nə, tə nə dwə. Ba ganan nyanʊ
yɪ nəwalan nəwalan, tə níə́ ga jə
luloŋə nəmanbii.
6 Də ba nə vəli diŋə bwálí nə,
ba swə tətəŋi yíjàá. Də ba nə vəli
Zwifə-ba *jə́rə́ dii wa, ba swə dun
gwələ yuu jàá. Ba swə, sə lìà tʊ tɪa
ba jʊn ba kanporu wa.
7 Ba ga swə, sə lìà bon ba
‹karnyɪna-ba›.
8 Yá á mù, á dànà ká pa, ba ja aba,
ba bon ‹karnyɪna-ba›, á mama tə nə
yɪ nubɪa *Kərisə yɪrɪ, yá á karnyɪna
də ga yɪ nədʊ tə yɪrɪ.
9 Á dànà ká bon lìù mama tɪa yuu
wa ‹à nyɪna›, á nyɪna nə yɪ nədʊ, á
nə jə, wà tə, ʊ nə wulə Yɪɪ *sàń nə
yɪrɪ.
10 Á dànà ká pa, ba bon aba ‹yáá
tìán›, á yáá tíú tə, á nə jə, nə yɪ
nədʊ, ʊ mù nə yɪ Kərisə, tə yɪrɪ.
11 Á wa ləzwənfarʊ tə, ʊ nə dwə
ba duən tə, mɛ, sə ʊ mù nə yà á
tʊtʊnbiu.
12 Lìù tə, ʊ nə zìn ʊ tìàn, Yɪɪ wá
mun kʊ tíú. Yá lìù tə, ʊ nə mun ʊ
tìàn, Yɪɪ wá zìn wá yɪɪ nə».

Yɪɪ nii yənu tìán tə də Farɪzɪan-ba níə́ bələ tə yoo
(Marəkə 12.40; Likə 11.39-46, 52; 20.47)

13 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «Lɛɛ wá
yí aba, *Zwifə-ba Yɪɪ nii *yənu tìán-
ba də *Farɪzɪan-ba, á nə yɪ níə́ bələ
tìán tə yɪrɪ! Á cìgà lìà tə yáá nə, ba
dàn ká zʊ Yɪɪ pàrì tə wa. Á tətə ba

† **22:44 22.44** Ka jə̀ń pìʊ́ jɪzən vàn nə yɪ dun bwálí.
* **23:5 23.5** Saga nəmanbii tə ya Yɪɪ sagɪ tə wa pʊ́pʊ́ná nə wulə tə wa. Tə mù saga tə də luloŋə nəmanbii tə yɪ, Zwifə-ba pìà ba ma bɪrɪ də, ba twá Yɪɪ zəni.

zwɪ, á ga ba yá á pɪn lìà tə, ba nə
pìà ba zʊ nə, sə ba zʊ.
14 [Lɛɛ wá yí aba, Yɪɪ nii yənu
tìán-ba də Farɪzɪan-ba, á nə yɪ níə́
bələ tìán tə yɪrɪ! Á vɪrɪ kadənə
wiən, á ga fwa yɪjʊnɪ á ba zwɛ̀e
ləzoni yáá con, sə á ma bɪrɪ də, á
yɪ ləzwənzəŋə. Mə kʊ mù nə pɪn,
Yɪɪ wá bʊ̀rì á bʊ̀rà, ʊ ga cʊ̀gʊ̀ aba
mɪ́ámɪ́án!]
15 Lɛɛ wá yí aba, Yɪɪ nii yənu tìán-
ba də Farɪzɪan-ba, á nə yɪ níə́ bələ
tìán tə yɪrɪ! Á vəli mʊʊ tə də tɪa tə
yuu mama, á ma pìà ladʊa tətə, ʊ nə
wá sɛ̀e ʊ zʊ á Zwifə-ba *yɪjʊncwəŋə
tə wa. Yá á nə nɪ kʊ lìù, á yàá pa, ʊ
jì mən dìə̀ lìù, nɛɛ bələ ʊ doni aba.
16 Lɛɛ wá yí aba, á mù
ləzwənlilirən-ba! Á wʊ́: ‹Lìù nə twá
Zwifə-ba Yɪɪ *dìə̀ tə yɪrɪ nə, ʊ ma
dù, kʊ dʊ̀rə̀ tə ba wá də́. Yá kʊ nə
yɪ Yɪɪ dìə̀ sɪ́án tə yɪrɪ nə, ʊ ma dù,
kʊ dʊ̀rə̀ tə wàá wá, kʊ də́›.
17 Ləyigi də lilirən-ba! Kʊ kwà nə
jə funə kʊ doni kʊ don? Sɪ́án tə nə
dwə naaa, nə à yə̀ə́ Yɪɪ dìə̀ tə, ka nə
pɪn, tə mù sɪ́án tə jì Yɪɪ nyiən, nə
dwə?
18 Á tə kʊ́ʊ̀ wʊ́: ‹Lìù nə nə twá Yɪɪ
*jonji kúrí tə nə, ʊ ma dù, kʊ dʊ̀rə̀ tə
wàrì wá kʊ də́. Yá ʊ nə nə twá də
jonji won tə nə, kʊ nə wulə jonji kúrí
tə yuu wa, ʊ ma dù, kʊ dʊ̀rə̀ tə wàá
wá kʊ də́›.
19 Lilirən-ba! Kʊ kwà nə jə funə
kʊ doni kʊ don? Jonji won tə mù
naaa, nə à yə̀ə́ jonji kúrí tə, kʊ nə
pɪn, jonji won tə yɪ Yɪɪ nyiən tə nə
dwə?
20 Lìù tə, ʊ nə dʊ̀ə̀ jonji kúrí tə, ʊ
dʊ̀ə̀ də kʊ yuu wiən tə mama.
21 Lìù tə, ʊ nə dʊ̀ə̀ də Yɪɪ dìə̀ tə,
ʊ yɪ ʊ dʊ̀ə̀ də ka mù də Yɪɪ tə, ʊ nə
wulə ka wa.
22 Lìù tə, ʊ nə dʊ̀ə̀ də Yɪɪ *sàń tə
ʊ yɪ, ʊ dʊ̀ə̀ də Yɪɪ padaʊ tə, də Yɪɪ
tətə, ʊ nə jə̀ə́ kʊ yuu wa.
23 Lɛɛ wá yí aba, Yɪɪ nii yənu tìán-
ba də Farɪzɪan-ba, á nə yɪ níə́ bələ
tìán tə yɪrɪ! Á pɪn á fugə nii nyiən†
Yɪɪ nə, də kʊ nə swə, kʊ yɪ dəŋə
wiən nəmanbii tətə. Yá á yáá ga tə̀lə́
də yìə̀n tə yoo nə də́ lá, Yɪɪ nii tə nə
bɪrɪ. Tə mù nə yɪ cígá də ka dəri
yinəgə zənzən də ka twá Yɪɪ də pùə́
nədʊ. Mə tə mù yà nə á mɛ, sə á tʊn,
á ga kəni á yáá tə duən tə də con.
24 Ləzwənlilirən-ba! Á loni
bʊnbʊnɪ á nanywɪa wa. Yá á ga ləri
nyʊgʊma mù puŋi!
25 Lɛɛ wá yí aba, Yɪɪ nii yənu tìán-
ba də Farɪzɪan-ba, á nə yɪ níə́ bələ
tìán tə yɪrɪ! Á yàá sɪn wʊ̀rú zʊŋa də
zʊŋa kwa, yá tə waa ga sú də ŋwìràn
wiən də á pusoni wokʊkwɪnan.
26 Farɪzɪan liliu! Dí yáá n sɪn wʊ̀rú
zʊŋa tə waa tə. Yá kʊ kwa tə də wá
yà zəni.
27 Lɛɛ wá yí aba, Yɪɪ nii yənu tìán-
ba də Farɪzɪan-ba, á nə yɪ níə́ bələ
tìán tə yɪrɪ! Á yɪ ndə ləbərə nə, ba
nə pɪrɪ tə kwa zəni. Yá tə waa tə ga
sú də tɪga kurən də wopʊpʊnan yiri
mama.
28 Mə á də yɪ nətʊ. Kàrá con, á yɪ
cígá tìán. Yá á waa con á yɪ níə́ bələ
tìán, á ga sú də yokʊkwɪnan!»

Zwezi swìn càn tə yoo tə nə bìàn (Likə 11.47-51)

29 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «Lɛɛ wá
yí aba, *Zwifə-ba Yɪɪ nii *yənu tìán-
ba də *Farɪzɪan-ba, á nə yɪ níə́ bələ
tìán tə yɪrɪ! Á lwè Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nà
tə ləbərə, á ga kwɛn lìà tə, ba nə yɪ
cígá tìán, ləbərə.
30 Yá á dàń swìn, á wʊ́: ‹Kʊ nə yɪ
nə yɪn lá nə nɪbara-ba máŋá wa, nə
yà bá sɛ̀e, nə twá ba nə, nə gʊ Yɪɪ
nii sʊ̀sʊ̀nà tə›.
31 Kʊ mù tə yɪrɪ, á tətə bɪrɪ də, á
yɪ ba tə, ba nə gʊa Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nà tə,
dwíí tə lìà.
32 Kʊ mù nə pɪn, á dànà ká yá, á
fwa kʊ tə, á nɪbara-ba tə nə dɪga kʊ
də̀ń, ba fwa tə, á zwɛ̀e!
33 Á nyɪn ndə dɪŋa nə, ndə
dəkwaa dwíí nə! Kʊ yɪ á bʊŋa də,
á wá twá nətə, á ma jén mən dìə̀ tə
bʊ̀rà tə yáá nə?

† **23:23 23.23** Yɪɪ nii tə, ʊ nə pɪn Moyizə nə wa, Yɪɪ bɪrɪ, sə Zwifə-ba mama pa ba won mama fugə nii nyiən.

34 Á cʊga zəni! Kʊ mù nə pɪn, à wá
tʊn Yɪɪ nii sùsùnà də wʊbʊŋa tìán
də Yɪɪ nii yənu tìán. Á wá gʊ ba
duən, á paa ba duən dagaran yuu
wa. Á wá mà ba duən də də fɪfɪran
Zwifə-ba *jərə́ dii tə wa. Yá á ga wá
dɪŋa ba kwa, á ja twá á tɪfaran tə
wa, á vələ.
35 Kʊ nətʊ tə nə wá tʊn, sə kʊ pa
Yɪɪ tùtùnà tə mama gʊrɪ tə ya á yuu
zɪlɪ. Kʊ nə zɪgɪ cígá tíú Abɛlə nə, kʊ
ja va Zakari, Baraswi bìú tə, á nə gʊa
Yɪɪ dìə tə də Yɪɪ *joŋi kúrí tə tətəŋi
wa.
36 Cígá mama, à mù nə swìn kʊ á
con: Ba lìà təntə mama gʊrɪ tə càn
tə wá tʊ á mù, zən lìà tə yuu wa!»

Zwezi kwi Zwerizalɛmə lìà tə yɪrɪ (Likə 13.34-35; 19.41-44)

37 Zwezi kúù swìn, ʊ wú: «*Zwer-
izalɛmə tìán-ba, Zwerizalɛmə tìán-
ba! Á mù lìà tə, á nə gwɪ Yɪɪ nii
*sùsùnà tə, á ga dɪlɪ ba tə, Yɪɪ nə
tʊn á con, də kapana! Nɛɛ bagalɪ nə
à sóní, sə à kə aba à səpuni nə, ndə
cərú nə yàá kə kʊ cəbii kʊ vànà dəń
nə, yá á ga wà kʊ sɛ̀e!
38 Á nəŋə, Yɪɪ dʊgʊ ʊ *dìə tə, ka
nə wulə á con, mɪámɪán.
39 Yá də kʊ mama, à mù nə swìn
kʊ á con: Kʊ nə mɛ sɪ́ún nə, á kúù
bá na nə, kʊ ja vələ, á nə wá swìn,
á wú: ‹Yɪɪ wá fwa zəni lìù tə yɪra, ʊ
nə bìàn *Yuu-Tiu yɪrɪ yuu wa!› »

24

Zwezi swìn Yɪɪ dìə tə cʊna yoo (Marəkə 13.1-2; Likə 21.5-6)

1 Kʊ kwa nə, Zwezi nan *Zwifə-ba
Yɪɪ *dìə tə wa, ʊ vìrí. Kʊ máŋá tə
wa, ʊ karbɪa tə fàrú ba yí ʊ yɪra, sə
ba pa ʊ ywàń Yɪɪ dìə tə nə lwə̀ nətʊ.
2 Zwezi dàń swìn, ʊ wú: «Á ba kʊ
nətʊ tə na? Cígá mama, à mù nə
swìn kʊ á con: Kapan nədʊ tətə bá
ga yəbə, kʊ nə wá pə̀ń kʊ don yuu
wa. Tə mama mɪámɪán wá lwá tɪa».

Talɪkwa máŋá tə yoo (Marəkə 13.3-13; Likə 21.7-19; Matiə 10.17-22)

3 Kʊ kwa nə, Zwezi nə jə̀ə́ *oliviye
tìán paan yuu wa, ʊ karbɪa tə fàrú
ba yí ʊ yɪra, ba mù də wá cɪcɪ. Ba
taa ʊ yɪra ba bwe wá, ba wú: «Bɪrɪ
nəba máŋá tə, kʊ yoo tə nə wá tʊn,
də mɪmɪnan, tə nə wá bɪrɪ nəba də,
n pìí n bìàn də lʊʊ zaŋʊ máŋá yí».
4 Zwezi le ba, ʊ wú: «Á cɪa á tìàn
nə, sə liù mama dàn ká gɪgarɪ aba.
5 Lìà zənzən wá ja à yɪrɪ, ba bà.
Ba liù mama ga wá swìn, ʊ wú: ‹À
mù nə yɪ *Kərisə›. Yá ba ga wá
gɪgarɪ lìà zənzən.
6 Á wá dí yáá, á nì kùù yoo də kʊ
bwələ. Yá á tə kúù wá nì də, kùù tə
yí. Á dànà ká pa fən ja aba. Kʊ mɛ,
sə kʊ nətʊ tə yí. Yá kʊ tà lʊʊ zaŋʊ
máŋá nə yí.
7 Dwíə́ tə lʊʊ mama wa wá ta tə
zɪgɪ duən nə. Yá payuu wá ta kʊ
zɪgɪ kʊ don payuu nə. Niən də tɪa
səsəgu wá yà bwálá kapʊpʊ nə.
8 Tə mù yìən təntə mama wá yà,
ndə kan pùə́ təntən yɪŋa nə, ʊ lʊrɪ
máŋá wa.
9 Yá ləzoni wá pa, ba ja aba, ba kə
càn wa, ba ga wá gʊ aba. Lìà mama
mɪámɪán wá dún aba à mù yɪrɪ.
10 Kʊ mù máŋá təntə wa, lìà
zənzən wá pìí, ba yá nə. Ba wá gwin
duən dəń, ba ga wá dún duən.
11 Kʊnkʊn nii sùsùnà zənzən wá
nan, ba ga wá gɪgarɪ lìà zənzən.
12 Yokʊkwɪnan wá sú tɪa, kʊ pa
lakapʊpʊ sonu fʊ kʊ mun.
13 Yá lìù tə, ʊ nə jɪn pínú wuuu, ʊ
dàn ká pìí ʊ kə ʊ kwa, ʊ va ʊ gúrí, ʊ
wá na mɪɪ, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con.
14 Ba wá kàrì sʊywáŋʊ́ tə, kʊ nə
bɪrɪ, Yɪɪ nə wá də́ ʊ pàrì tə nətʊ, lìà
yuu wa. Lʊʊ mama wa, ba wá bɪrɪ
kʊ lìà tə mama nə, sə ba nì kʊ. Kʊ
kwa nə, lʊʊ dàń wá zàn».

Wokʊkwɪʊn tə, Yɪɪ nə zʊnɪ yoo (Marəkə 13.14-23; Likə 21.20-24)

15 Zwezi kúù swìn, ʊ wú: «Á wá na
kʊ tə, ba nə ma boŋə ‹wokʊkwɪʊn›
tə, kʊ nə cùgà. Yɪɪ nii *sùsùnù
Daniyɛlə swìn kʊ yoo də, kʊ wá jə̀ń
*Zwifə-ba Yɪɪ *dìə tə wa. (Sə lìù tə,
ʊ nə kàrì, zùrì ʊ yɪra!)

16 Kʊ máŋá tə wa, sə lìà tə, ba nə
wá yà Zwide nagwanaa con, dəri ba
dì pɛɛn.
17 Lìù tə, ʊ nə wá yà dəyuu wa,
kúù dàn ká cú, ʊ tì ʊ dìə̀ wiən, ʊ ja
vìí.
18 Yá lìù tə də, ʊ nə wá yà kárá wa,
dàn ká pìí ʊ va sàń, sə ʊ tì ʊ gànù
don.
19 Kʊ wá yà lɛɛ máŋá təntə wa, kʊ
pa kana tə nə, ba nə jə pwìí, də ba
tə nə, bıa nə ŋwà ba nyʊnı nə!
20 Á lòrì Yıı, sə á dəru tə dàn ká ya
waran máŋá wa, nə à yə̀ə́ Zwifə-ba
*sìə́ dıın nə,
21 kʊ máŋá təntə càn tə nə ba don
ja yırı. Tə yiri wà lá yın lʊʊ nə jə̀ń
kʊ jıjʊ mama, kʊ ja bà kʊ yí zə̀n. Yá
tə yiri don də ga bá yà lá, abada.
22 Kʊ nə tà Yıı pın nii, sə tə máŋá
tə pwàrì ka mun yırı, lìù yà bá yà
lá ʊ na mıı, kʊ nə ba zwɛ̀e Yıı con.
Yá tə máŋá tə dàń fʊa ka mun lìà tə
yırı, Yıı nə kúrí.

23 Lìù dàń nə swìn á con, ʊ wú:
‹Á ywàŋá, *Kərisə wulə yəbə!› Nə
à yə̀ə́: ‹Ʊ wulə lá con!› Á dànà ká
sɛ̀e kʊ tíú nii.
24 Kʊnkʊn Kərisə-ba də kʊnkʊn
nii sʊ̀sʊ̀nà wá bà. Ba wá tʊn yikunu
dìàn mımınan nə dáá də yomılan,
sə ba ma gıgarı lìà tə tətə, Yıı nə
kúrí tə. Də kʊ nə wàá, sə ba lı ba
Yıı con.
25 Á cʊga zəni! À mù nə dí yáá, à
swìn kʊ á con nə.
26 Də lìù nə swìn á con nə, ʊ wú:
‹Á nəŋə, ʊ wulə kasɔɔ lanworu wa!›
Á dànà ká va lá nə! Nə à yə̀ə́ lìù nə
swìn á con nə, ʊ wú: ‹Á nəŋə, ʊ sə̀gə̀
dìə̀ wa!› Á dànà ká sɛ̀e kʊ tíú nii.
27 Ndə dwà pıpılʊ nə yàá pìrù
lanworu, kʊ zıgı yıı yipıan, kʊ ja
va yıı yizwıa tə, mə nətʊ *Ləzwənə-
Biu* tə wá pìí ʊ bà.
28 Kʊ wá yà, ndə kʊ nə swìn, kʊ
wú: ‹Bwálí tə nə wotıgʊ nə wulə,
dilən yàá kun duən nə lá›.»

Nətʊ Ləzwənə-Biu tə wá pìí ʊ bà tıa yuu wa
(Marəkə 13.24-27; Likə 21.25-28)

29 Zwezi kúù swìn, ʊ wú: «Kʊ
máŋá təntə càn tə kwa nə, yıcaʊ tə
wá jì yikunu. Cànà tə kúù bá ja poni.
Kacılacɛ wá nan lanworu wa, tə tʊ.
Yá dìàn tə, tə nə wulə lanworu tə
wa də wá gugurə.
30 Kʊ kwa nə, mımınʊ wá nan
lanworu wa, kʊ nə bırı *Ləzwənə-
Biu† túrí tə. Tıa yuu ləzoni mama
dàń wá bubwi, ba wá na Ləzwənə-
Biu tə bakwan tə wa, də ʊ bìàn də
dìàn də dun, tə nə dáá.
31 Nabwana kori nəfarʊ wá wúrú.
Yá ʊ ga wá tʊn ʊ *malıkɛ tə tıa
saparan banıa tə mama nə. Tə wá
kə lìà tə, ʊ nə kúrí tə mɛ duən nə».

Zwezi kàrì kapırʊ yoo
(Marəkə 13.28-31; Likə 21.29-33)

32 Zwezi kúù swìn, ʊ wú: «Á nəŋə,
yoo tə, à nə pìà, sə à twá kapırʊ tə
kàrà tə, nə à swìn: Máŋá tə nə, kʊ
nɛɛ tə nə yı wabwalan, yá kʊ ga twè
vʊran, á yə̀ə́ də, sii bwələ.
33 Kʊ nətʊ tə pìà kʊ bırı də, á dàń
nə nı tə mù wiən tə də tə yí, á mɛ,
sə á lwarı də, yoo tə bwələ, sə kʊ
tʊn.
34 Cígá mama, à mù nə swìn kʊ á
con: Kʊ yoo təntə wá tʊn, də zə̀n lìà
tə mama, ba nə wulə tıa yuu wa, tə
wà tı, ba zwɛ̀e.
35 Lanworu də tıa mɛ wá jén, yá à
sʊ̀ràn tə mù bá jén, abada!»

Yıı cıcı nə yə̀ə́ lʊʊ zaŋʊ máŋá
(Marəkə 13.32-37; Likə 17.26-30, 34-36)

36 Zwezi kúù swìn, ʊ wú: «Lìù
mama yə̀rì dıın tə, nə à yə̀ə́ máŋá
tə, yìə̀n təntə nə wá tʊn. *Malıkɛ tə
Yıı *sàń nə, də Yıı-Biu‡ tə tətə yə̀rì
kʊ. À nyına Yıı cıcı nə yə̀ə́ kʊ.
37 Máŋá tə *Ləzwənə-Biu§ tə nə
wá pìí ʊ bà, yìə̀n tə wá yà, ndə tə
nə yın nətʊ Nowe máŋá tə wa.
38 Kʊ yı nətʊ, máŋá təntə wa, də
dwà nəfarʊ tə, tə nə wà twi. Kʊ

* **24:27 24.27** Zwezi yı ʊ tətə yoo nə ʊ swìn. † **24:30 24.30** Zwezi yı ʊ tətə yoo nə ʊ swìn. ‡ **24:36 24.36** Zwezi yı ʊ tətə yoo nə ʊ swìn. § **24:37 24.37** Zwezi yı ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

máŋá tə wa, lìà tə yà dá, ba nywìn, ba swe duən nə, də ba swe ba bwìí lìà yuu wa, kʊ ja va dɪɪn tə, Nowe nə zʊa níá yuu bori nəfarʊ tə wa.
39 Ba wà yoo mama bɛ̀eé, kʊ ja va kʊ yí máŋá tə, dwà nəfarʊ tə nə twi, kʊ pɛ̀e ba mama.
Mə kʊ wá yà nətʊ də Ləzwənə-Biu tə nə wá pìí ʊ bà.
40 Kʊ máŋá tə wa, bara bələ wá yà kárí wa. Yɪɪ wá tì ʊ don, ʊ ga yá ʊ don lá.
41 Kana bələ wá gà mun duən nə, nʊŋʊ yuu wa. Yɪɪ wá tì ʊ don, ʊ ga yá ʊ don lá.
42 Á dànà ká dwɛ̀e, á nə yərì máŋá tə, á *Yuu-Tiu tə nə wá bà yɪrɪ.
43 Á cʊga kʊ tə zəni: Də dìə tíú yà nə yəə́ máŋá tə, ŋwìàn nə wá bà tɪtɪn nə, ʊ bá dwɛ̀e. Yá ʊ ga bá yá, sə ŋwìàn tə kén ʊ dìə tə, ʊ zʊ ka wa.
44 Mə kʊ mù nə pɪn, á də kənə á sírí, Ləzwənə-Biu tə nə wá bà máŋá tə wa, á nə ba bʊŋa yɪrɪ».

Tʊtʊnzəŋu də tʊtʊnkʊkwɪʊn yoo (Likə 12.42-48)

45 Zwezi kúù swìn, ʊ wú: «Wàà dàń nə yɪ kʊ mù tʊ̀tʊ̀nʊ̀ təntə, ʊ nə sɛ̀e nii də pùə́ nədʊ, ʊ ga cì ʊ tìàn nə, ʊ yuu tíú nə pɪn wá cwəŋə, sə ʊ ywàń tʊ̀tʊ̀nà tə duən tə yuu, sə ʊ pa ba wodiu, máŋá tə nə, kʊ nə mɛ?
46 Kʊ tʊ̀tʊ̀nʊ̀ təntə wá yà pupwən wa, də yuu tíú tə ka pìí ka bà dìə wa nə, ʊ nə yí wá, də ʊ wulə kʊ tʊtʊŋɪ tə wa!
47 Cígá mama, à mù nə swìn kʊ á con: Yuu tíú tə wá pa wá cwəŋə, sə ʊ ywàń ʊ wiən tə mama yuu.
48 Yá də kʊ mù tʊ̀tʊ̀nʊ̀ təntə nə yɪ lakʊkwɪʊn, ʊ wá swìn ʊ waa con, ʊ wú: ‹À yuu tíú tə dání, ʊ bá bà síʊ́n›.
49 Yá ʊ ga zàn, ʊ tʊ ʊ duən tʊ̀tʊ̀nà tə yuu wa, ʊ mà ba, ʊ ga zʊ diŋu də sanyʊra wa, ʊ mù də sanyʊra tə duən.
50 Kʊ mù nə wá pa, ʊ yuu tíú tə wá bà dɪɪn don nə, ʊ dì ʊ yuu, máŋá tə wa, ʊ nə ba wá dànì.
51 Ʊ dàń wá kə kʊ tʊ̀tʊ̀nʊ̀ təntə càn wa zənzən. Yá ʊ ga wá pa, ʊ tì níə́ bələ tìán tori, bwálí təntə nə, ʊ nə wá bubwi, ʊ ga dɪŋa ʊ jɪfwɪ ʊ fɪfaga».

25

Kacɪan fugə zwansɪsara (Matiə 24.42-44; Likə 12.35-40; 13.25-28; Apokalisə 3.1-5; 19.6-9)

1 Zwezi kúù swìn, ʊ wú: «Yɪɪ pàrì tə kúù wá yà ndə kacɪan fugə nə, ba tì ba cànán ba nan, sə ba jərí bɛɛ don, ʊ nə pìà, sə ʊ vwa ʊ kan fúrú.
2 Ba wa kacɪan bonu yà yɪ ləyigi, ba bonu tə duən də ga yɪ wʊbʊnyɪna tə.
3 Ba tə, ba nə yɪ ləyərən tə, tì ba cànán tə, ba ga wà nʊga tì, sə ba ma cì ba tìàn nə.
4 Yá ba tə mù, ba nə yɪ wʊbʊnyɪna tə, tì nʊga kunkoli də ba cànán.
5 Bɛɛ tə dàń nə dání, ʊ ba twi, kacɪan fugə tə mama twá duən, ba dwɛ̀e.
6 Tɪa nə gwəŋə ka tàrà máŋá wa, kori bubwi, kʊ wú: ‹Á nəŋə, fúrú bɛɛ tə nə! Á naŋa, á va á jərí wá!›
7 Kacɪan tə dàń ma wùrù ba zàn, ba wulə ba kwɛn ba cànán.
8 Ba wa ləyərən tə swìn ba wʊbʊnyɪna tə con, ba wú: ‹Á pɪan nəba á nʊga tə mancɪn, nə cànán tə nə wulə tə dəŋi yɪrɪ›.
9 Ba wʊbʊnyɪna tə ma swìn, ba wú: ‹Abada, kʊ wàrì, ka nə bá yí nə mù, də á mama kənu yɪrɪ. Á vələ, á yə̀ yəə wa!›
10 Ba dàń ma kɛ̀eń ba va, sə ba yə̀ nʊga tə. Kʊ máŋá təntə wa, fúrú bɛɛ tə twi, ʊ yí, ba tə bonu tə, ba nə ken ba sírí ba zwɛ̀e, ba dànì wà tə. Ba twá ʊ nə, ba zʊ fúrú dìə tə wa, sə ba dá fúrú diŋə tə. Yá lìù ga tagʊ mimii tə.
11 Kʊ kwa nə, kacɪan tə duən tə twi, ba yí, ba ga bubwi, ba wú: ‹Yuu tíú, yuu tíú, súrí mimii tə, sə nə zʊ!›
12 Yá fúrú bɛɛ tə le, ʊ wú: ‹Cígá mama, à mù nə swìn kʊ á con: À yərì aba!› »
13 Zwezi dàń ma súrí lá nə, ʊ wú: «Á dànà ká dwɛ̀e, á nə yərì dɪɪn tə,

nə à yəə́ máŋá tə, *Ləzwənə-Biu* tə nə wá pìí ʋ bà».

Tʊ̀tʊ̀nà batwa duən zwansısara (Likə 19.11-27)

14 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʋ wʊ́: «Yıı pàrì tə kʊ́ʊ̀ yı, ndə bɛɛ don nə pìà, ʋ va cwəŋə. Ʊ dàń ma bon ʋ tʊ̀tʊ̀nà, ʋ tì ʋ jıjə, ʋ pa ba.
15 Ʊ pın sían səbikʋlan† bonu ʋ don nə, ʋ pa sían səbikʋlan bələ ʋ don də nə, ʋ ga pa sían səbikʋlʋ nədʋ talıkwa lìù tə nə. Ba lìù mama jon kʋ tə nə mɛ ʋ dìàn. Ʊ dàń ga vìí.
16 Tʊ̀tʊ̀nʊ̀ tə, ʋ nə nı sían səbikʋlan bonu tə, vəli lala ʋ yolu də kʋ səbiu tə, ʋ na sían səbikʋlan bonu duən, ʋ súrí lá nə.
17 Ʊ tə də, ʋ nə nı sían səbikʋlan bələ tə, də fwa nətʋ, ʋ də ga na sían səbikʋlan bələ duən, ʋ súrí.
18 Yá ʋ tə, ʋ nə nı sían səbikʋlʋ nədʋ tə, tíú vəli ʋ kʊ̀ bʋʋ tıa, ʋ sə̀gə̀ ʋ yuu tíú səbiu tə lá.
19 Kʋ nə dían dían, tʊ̀tʊ̀nà tə yuu tíú pìí, ʋ bà. Ʊ dàń ken ʋ tʊ̀tʊ̀nà tə duən nə, sə ʋ jən, bɛ̀ɛ̀e nə ba fwa də ʋ səbiu tə.
20 Ʊ tə, ʋ nə nı sían səbikʋlan bonu tə fàrʋ́ ʋ yí ʋ yıra, ʋ ga bırı wá sían səbikʋlan bonu tə duən tə, ʋ nə nı ʋ súrí lá tə, ʋ ga wʊ́: ‹Yuu tíú, n yà pın nə sían səbikʋlan bonu. Nə̀ń, tə bonu duən nə, à nı à súrí lá nə›.
21 Ʊ yuu tíú ma swìn ʋ con, ʋ wʊ́: ‹Kʋ ziən, n yı tʋtʋnzəŋu, n ga sɛ̀e à nii də pʊ́ə́ nədʋ. N tʋŋa zəni wiən tə wa, tə nə ba funə jə zənzən. Kʋ mʊ̀ tə yırı, à dàń wá pa n ywàń wiən tə yuu wa, tə nə jə funə zənzən. Bàá, n ga yà pupwən wa də nə›.
22 Tʊ̀tʊ̀nʊ̀ tə, ʋ nə nı sían səbikʋlan bələ tə də fàrʋ́ ʋ yí, ʋ də ga wʊ́: ‹Yuu tíú, n yà pın nə sían səbikʋlan bələ. Nə̀ń, tə bələ duən nə, à nı à súrí lá nə.›
23 Ʊ yuu tíú ma swìn ʋ con, ʋ wʊ́: ‹Kʋ ziən, n yı tʋtʋnzəŋu, n ga sɛ̀e à nii də pʊ́ə́ nədʋ. N tʋŋa zəni wiən tə wa, tə nə ba funə jə zənzən. Kʋ mʊ̀ tə yırı, à dàń wá pa n ywàń wiən tə yuu wa, tə nə jə funə zənzən. Bàá, n ga yà pupwən wa də nə›.
24 Kʋ kwa nə, tʊ̀tʊ̀nʊ̀ tə, ʋ nə nı sían səbikʋlʋ nədʋ tə də fàrʋ́ ʋ yí, ʋ ga wʊ́: ‹Yuu tíú, à yà yəə́ də, n yı lìù tə, n yoo nə dà. N yàá za bwálí tə nə, n nə wà dwì. N ganı bwálí tə nə, n nə wà wobıa mí.
25 Fən jın nə, yá à vəli à kʊ̀ tıa, à sə̀gə̀ n səbiu tə lá. Nə̀ń, n səbiu tə nə, n jon›.
26 Ʊ yuu tíú ma swìn ʋ con, ʋ wʊ́: ‹Tʋtʋnkʋkwıʋn! Yayınyıan! N yəə́ də, à za bwálí tə nə, à nə wà dwì. À ganı bwálí tə nə, à nə wà wobıa mí.
27 Kʋ nə yı nətʋ tə, n yà wá tún à səbiu tə səbiu daka wa. Yá à túrí tə wa nə, à yà wá jon à səbiu tə də kʋ yuu nywarı›.
28 Yuu tíú tə dàń ma swìn ʋ lìà tə con, ʋ wʊ́: ‹Á joŋə sían səbikʋlʋ nədʋ tə ʋ con, á pa lìù tə nə jə sían səbikʋlan fugə tə nə.
29 Ba wá pa lìù tə nə, ʋ nə jə, yá kʋ tíú wá yà jıjə tíú. Yá lìù tə, ʋ nə ba jə, ba wá jon mancın tə də, ʋ nə jə.
30 Kʋ mʊ̀ tʋtʋnkʋkwıʋn təntə, á dıla wá kàrá wa yikunu tə wa. Kʋ bwálí təntə wa, ʋ wá bubwi, ʋ ga dıŋa ʋ jıfwı ʋ fıfaga›.»

Bʊ̀rà bʊ̀rì dıın tə yoo (Zwan 5.22, 27-29; Apokalisə 20.11-15)

31 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʋ wʊ́: «Máŋá tə nə, *Ləzwənə-Biu‡ tə nə wá bà də ʋ dun də ʋ *malıkɛ tə mama, ʋ wá jə̀ń ʋ dun padaʋ tə yuu wa.
32 Lʋʋ dwíə́ tə mama wá kun duən nə ʋ yáá con. Yá ʋ dàń wá pwɛ̀e lìà tə duən wa, ndə payırʋ nə pwɛ̀e pee də bʊ̀ní duən wa.
33 Ʊ wá kə pee tə ʋ jızən§ nə, ʋ ga kə bʊ̀ní tə də ʋ jıgwiə nə.
34 Ʊ mʊ̀ pìʊ́ tə dàń wá swìn ba tə con, ba nə wulə ʋ jızən nə, ʋ wʊ́:

* **25:13 25.13** Zwezi yı ʋ tətə yoo nə ʋ swìn. † **25:15 25.15** Sían səbikʋlʋ nədʋ yı yıtʋrı mʊ̀rʊ̀ bardʋ (6 000) tʋtʋŋı ŋwírán. ‡ **25:31 25.31** Zwezi yı ʋ tətə yoo nə ʋ swìn. § **25:33 25.33** Ka jə̀ń pìʊ́ jızən vàn nə yı dun bwálí.

‹Á mù lìà tə, à nyına Yıı nə pìà, sə
ʊ fwa zəni á yıra, á bìàn, á tını Yıı
pàrì tə. Yıı kwɛn kʊ ʊ tún lá nə, sə
ʊ pa aba, lʊʊ nə fwa máŋá tə wa.
35 Niən jın nə, yá á ga pa nə wodiu.
Nanyʊnı jın nə, yá á ga pa nə níá, à
nyʊ. À yın vee, yá á ga ja nə, á kə á
con.
36 À yın yatanwala tíú, yá á ga pa
nə gànù, à zʊ. À yın yayıŋʊ, yá á ga
ywarı nə. À yın bàń dìə wa, yá á twi
á na nə›.

37 Cígá tìán tə dàń wá le wá, ba
wʊ́: ‹Yuu-Tiu, máŋá kwà wa nə,
nə nı mʊ́ də niən jə, nə ga pa mʊ́
wodiu, n də́. Nə à yə̀ə́ də nanyʊnı
jə, nə ga pa mʊ́ níá, n nyʊ?
38 Máŋá kwà wa nə, nə jın mʊ́, nə
kə nə con nə, də n yı vee, yá nə ga
zʊ mʊ́ gànù, də n yı yatanwala?
39 Máŋá kwà wa nə, nə nı mʊ́ də
n yì, nə à yə̀ə́ də n wulə bàń dìə wa,
nə ga va nə na mʊ́?›
40 Ʊ mù pìʊ́ tə dàń wá le ba, ʊ wʊ́:
‹Cígá mama, à mù nə swìn kʊ á con:
Nɛɛ tə mama, á yà nə fwa kʊ à nubiu
tə nədʊ yıra, ʊ nə swə ʊ yı ba mɛ
labwanʊ də tətə, kʊ yı à mù yıra nə,
á fwa kʊ.›

41 Kʊ kwa nə, ʊ mù pìʊ́ tə wá swìn
ba tə con nə, ba nə wulə ʊ jıgwiə nə,
ʊ wʊ́: ‹Á fàrá, á nan kwa à yıra! Á
mù lìà tə, Yıı nə zırı, ʊ kə á nə, á
vələ mən tə wa, tə nə ba dəŋə, tə
nə kwɛn tə tə́gə́ lá nə tə pa *Sıtana
də ʊ malıkɛ nə!
42 Niən jın nə, yá á ga wà nə pın à
də́, nanyʊnı jın nə, á ga wà nə pın
à nyʊ.
43 À yın vee, á ga wà nə jın, á kə
á con. À yın yatanwala tíú, á ga wà
nə gànù pın à zʊ. À yın yayıŋʊ, à yı
bàń dìə wa, á ga wà nə nı›.
44 Ba də kʊ́ʊ̀ wá le, ba wʊ́: ‹Yuu-
Tiu, máŋá kwà wa nə, nə nı mʊ́ də
niən jə, nə à yə̀ə́ də nanyʊnı jə, nə
à yə̀ə́ də n yı vee, nə à yə̀ə́ də n yı
yatanwala, nə à yə̀ə́ də n yı yayıŋʊ,
nə à yə̀ə́ də n wulə bàń dìə wa. Yá
nə ga wà mʊ́ san?›
45 Ʊ mù pìʊ́ tə wá le ba, ʊ wʊ́:
‹Cígá mama, à mù nə swìn kʊ á con:
Nɛɛ tə mama, á nə wà kʊ fwa lìù
nədʊ yıra, ʊ nə swə ʊ yı labwanʊ
də, kʊ yı à mù yıra nə, á wà kʊ fwa.
46 Ba mù dàń wá va càn bwálí nə,
tə nə ba zwɛ̀e. Yá cígá tìán tə wá na
mıı tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yıı con›.»

26

Lìà vʊrʊ, sə ba gʊ Zwezi
(Marəkə 14.1-2; Likə 22.1-2; Zwan 11.47-53)

1 Máŋá tə wa, Zwezi nə fwa ʊ kàrì
tə mama, ʊ zwɛ̀e, ʊ swìn ʊ karbıa tə
con, ʊ wʊ́:
2 «Á yə̀ə́ də, kʊ ga dıan bələ, sə
*Pakə cànà də́. Ba wá twá cànà
təntə nə, ba ma ja *Ləzwənə-Biu*
tə, ba pa, sə ba paa wá dagarʊ yuu
wa, sə ʊ tı».
3 *Zwifə-ba Yıı *joŋwana yun tìán
də ba *nəkwına dàń kun duən nə
Kayifə Yıı joŋwana yun tìán nəkwıa
dəwoo wa.
4 Ba vʊrʊ ba kə duən nə, sə ba tʊn
yíá swıan, ba ja Zwezi, ba gʊ.
5 Ba swìn, ba wʊ́: «Nə wà mɛ,
sə nə ja wá cànà tə máŋá wa, sə
gurəgurə dàn ká zàn lalʊʊ tə tətəŋi
wa».

Kan don lwá tıralı Zwezi yuu wa
(Marəkə 14.3-9; Likə 7.36-50; Zwan 12.1-8)

6 Zwezi yà wulə Betani nə, Simon
tə, ʊ yà nə yı dayarʊ, dìə wa.
7 Kan don fàrʊ́ ʊ yí ʊ yıra. Ʊ yà
jə pìù kapan kunkoli, ba nə boŋə
‹alıbatırı›. Kʊ nii yà súə́ də tıralı
nʊga, kʊ kwənə nə dáá. Ʊ lwá kʊ
mù tıralı nʊga təntə Zwezi yuu wa
də máŋá tə, ba nə wulə ba də́.
8 Máŋá tə wa, Zwezi karbıa tə nə
nı kʊ mù təntə, kʊ wà ywání yı kʊ
pa ba, ba ga swìn duən con, ba wʊ́:
«Bɛ̀eɛ̀e nə pın, ʊ ma cʊ̀gʊ̀ wofarʊ kʊ
tə?

* **26:2 26.2** Zwezi yı ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

9 Ba yà wàá kʊ tɪralɪ nʊga tə ba
yoli səbifarʊ. Yá ba ga pɪn səbiu tə
zʊra nə».
10 Zwezi dàń lwarɪ də, kʊ yɪ nətʊ
nə ba swìn, ʊ ga swìn ba con, ʊ wʊ́:
«Bɛ̀eɛ̀e yɪrɪ nə á ma cʊ̀gà kan tə pʊ̀ə́
nə? Kʊ tə, ʊ nə tʊn ʊ pa nə, kʊ ziən.
11 Zʊra wulə də aba máŋá mama.
Yá à mʊ̀ ga bá ya də aba máŋá
mama.
12 Kan tə lwá tɪralɪ nʊga tə à yɪra,
sə ʊ ma kwɛn nə à ləbəri wa.
13 Cígá mama, à mʊ̀ nə swìn kʊ á
con: Bwálí tə mama wa, ba nə wá
swìn kʊ sʊywáŋʊ́ təntə, lʊʊ mama
wa, ba wá man kʊ tə, kan wà tə nə
tʊn, sə ba ma wá lìí ʊ nə».

Zwidasə ken sírí, sə ʊ ja Zwezi ʊ pa ʊ dʊŋa nə
(Marəkə 14.10-11; Likə 22.3-6)

14 Zwezi karbɪa fugə bələ tə wa
ladʊa don, ba nə ma boŋə Zwidasə
Yisəkariyɔtə, vəli ʊ yí *Zwifə-ba Yɪɪ
*joŋwana yun tìán tə.
15 Ʊ vəli ʊ swìn ba con, ʊ wʊ́:
«Bɛ̀eɛ̀e nə á wá pa nə, də à nə ken
Zwezi á jìàn wa?» Ba dàń ma gàlà
cɪnɪa səbikʊlan fɪtwa, ba pa wá.
16 Kʊ nə zɪgɪ kʊ máŋá təntə nə,
Zwidasə dàń yà pìà cwəŋə nəzəŋu,
sə ʊ ma kə Zwezi ba jìàn wa.

Zwezi də ʊ karbɪa tə də́ Pakə cànà wodiu
(Marəkə 14.12-21; Likə 22.7-14, 21-23; Zwan 13.21-30)

17 Kʊ yɪ cànà tə dɪɪn tə nə, *Zwifə-
ba də́ dipɛn tə, kʊ nə ba sabwarɪ
kəni. Kʊ təntən dɪɪn tə nə, Zwezi
karbɪa tə twi, ba bwe wá, ba wʊ́:
«Yèn nə n pìà, sə nə tanɪ *Pakə cànà
wodiu tə?»
18 Zwezi dàń ma swìn ba con, ʊ
wʊ́: «Á vələ tɪʊ tə wa, lìù don con, á
swìn kʊ tíú con, də karnyɪna wʊ́: ‹À
tɪan máŋá yí. Kʊ yɪ n mʊ̀ bwálí nə
nə, à wá də́ Pakə cànà tə də à karbɪa
tə›.»
19 Karbɪa tə fwa kʊ tə, Zwezi nə
pɪn nii, sə ba fwa. Ba tʊŋa, ba ga
tanɪ Pakə wodiu tə.
20 Máŋá tə dədəni nə yí, Zwezi də
ʊ karbɪa fugə bələ tə dàń twi, ba jə̀ń
duən nə, ba wulə ba də́.
21 Máŋá tə wa, ba nə wulə ba də́,
Zwezi swìn, ʊ wʊ́: «Cígá mama, à
mʊ̀ nə swìn kʊ á con: Á lìù don wá
ja nə ʊ pa».
22 Karbɪa tə pwìí cʊ̀gʊ̀ zənzən. Ba
dàń ma bwe wá ladʊ ladʊ, ba wʊ́:
«*Yuu-Tiu, kʊ ya à mʊ̀, naaa?»
23 Zwezi ma le, ʊ wʊ́: «Lìù tə, ʊ nə
kuli ʊ dipɛn tə də nə zʊŋa tə wa, mə
kʊ tíú nə wá ja nə ʊ pa.
24 *Ləzwənə-Biu† tə wá tɪ, ndə kʊ
nə pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa nətʊ. Yá
kʊ dàń wá yà càn kʊ pa lìù təntə
nə, ʊ nə wá jaLəzwənə-Biu tə, ʊ pa.
Ba yà nə wà kʊ bɛɛ tə lʊrɪ, kʊ yà
kʊkwa!»
25 Zwidasə, ʊ mʊ̀ lìù tə, ʊ nə
wá ja Zwezi, ʊ pa tə swìn, ʊ wʊ́:
«Karnyɪna, kʊ yɪ à mʊ̀, naaa?»
Zwezi ma le, ʊ wʊ́: «Mə kʊ nə n
swìn, n mʊ̀ nə!»

Yuu-Tiu nimarʊ wodiu tə yoo
(Marəkə 14.22-26; Likə 22.14-20; 1 Korɛntə tìán 11.23-25)

26 Máŋá tə wa, Zwezi də ʊ karbɪa
nə wulə ba də́, Zwezi tì dipɛn, ʊ kə
Yɪɪ lɛ̀eɛ̀e kʊ yɪrɪ. Kʊ kwa nə, ʊ fʊa
fʊa kʊ, ʊ tì ʊ pa ʊ karbɪa tə nə, ʊ ga
swìn ba con, ʊ wʊ́: «Á joŋə kʊ tə, á
də́! Kʊ yɪ à yɪra tə nə».
27 Kʊ kwa nə, ʊ tì divɛn wùrú
zʊŋa, ʊ kə Yɪɪ lɛ̀eɛ̀e ka yɪrɪ. Kʊ kwa
nə, ʊ tì ka, ʊ pa ba, ʊ ga wʊ́: «Á
mama tə nywɪan divɛn tə!
28 Cígá, kʊ tə yɪ à mʊ̀ jana nə.
Jana təntə nə bɪrɪ á də Yɪɪ *nimarʊ
tə. Jana təntə nə wá nan lìà zənzən
yɪrɪ, sə Yɪɪ kwɛn ba cʊna ʊ lɪ ʊ mʊ̀
də ba pwərə wa.
29 À mʊ̀ nə swìn kʊ á con: Kʊ nə
mɛ zə̀n, à kʊ́ʊ̀ bá nyʊ divɛn kʊ tə, kʊ
ja vələ dɪɪn tə, à nə kʊ́ʊ̀ wá nyʊ kʊ
də aba à nyɪna Yɪɪ *sàń nə».
30 Ba nun cànà tə nuŋi. Kʊ kwa
nə, ba dàń ga pɛ̀e duən, ba va
*oliviye tìán paan tə yuu wa.

† **26:24 26.24** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

Zwezi bırı də, Piyɛrə wá swìn də, ʋ yèrì wá
(Marəkə 14.27-31; Likə 22.31-34; Zwan 13.36-38)

31 Zwezi dàń ma swìn ʋ karbıa tə con nə, ʋ wʋ́: «Á mama wá vı nə á dʋgʋ tıtın kʋ tə tətə nə. Kʋ pʋ́pʋ́ní Yıı sagı tə wa, kʋ wʋ́: ‹À wá gʋ payırʋ tə, yá ʋ pee tə wá laga duən yáá nə›.»
32 Zwezi ma kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ wʋ́: «Yá máŋá tə wa, à nə wá pìí à bwin à nan, kʋ kwa nə, à wá va à dìàn aba Galile nagwanaa wa».
33 Piyɛrə ma swìn, ʋ wʋ́: «Ba duən tə mama nə wá vı mʋ́ ba dʋgʋ, à mʋ̀ bá mʋ́ vı à dʋgʋ, abada».
34 Zwezi ma le wá, ʋ wʋ́: «Cígá mama, à mʋ̀ nə swìn kʋ n con: Zən tıtın kʋ tə tətə mama, də cəbıʋ tə wà kwi, n wá tɛn nɛɛ batwa də, n yèrì nə».
35 Piyɛrə ma le wá, ʋ wʋ́: «À bá tɛn mama də, à yèrì mʋ́, də kʋ nə swə kʋ yı, à wá tı də mʋ́». Ʋ karbıa tə duən tə də swìn kʋ mʋ̀ yoo nədʋ təntə.

Zwezi jʋn Yıı Zwesemane nə
(Marəkə 14.32-42; Likə 22.39-46; Zwan 18.1; Ebərə-ba 5.7-8)

36 Zwezi də ʋ karbıa tə dàń vəli ba yí bwálí don, ba boŋə ‹Zwesemane›. Ʋ dàń ma swìn ba con, ʋ wʋ́: «Á jənə yəbə, də à vələ yáá, sə à jʋn Yıı».
37 Ʋ dàń ma ja Piyɛrə də Zebede‡ bıa bələ tə, ʋ kə ʋ kwa. Yá pucʋnı nəfarʋ wulə kʋ zwı wá.
38 Ʋ dàń ma swìn ba con, ʋ wʋ́: «Tıan pucʋnı súə́ nə. Á jənə yəbə, á dànà ká dwɛ̀e, ndə à nə ba dwɛ̀e nətʋ».
39 Ʋ dàń ma va yáá mancın, ʋ tʋ tıa ʋ yáá yuu, ʋ ga lòrì Yıı, ʋ wʋ́: «À nyına, də kʋ nə wàá kʋ tʋŋa, sə n twiən n lı yacara tə tə, n yá nə. Kʋ nə tà, sə kʋ twá, ndə à mʋ̀ nə nə pìà nətʋ. Yá kʋ dàń mɛ, sə kʋ yà, ndə n mʋ̀ nə nə swə nətʋ».
40 Kʋ kwa nə, ʋ pìí ʋ bà ʋ karbıa batwa tə con, yá ʋ nı də, ba dwɛ̀e. Ʋ ma swìn Piyɛrə con, ʋ wʋ́: «Á wà wànı́, sə á súrí á yíá á yà də nə lugu nədʋ də tətə?
41 Á súrə́ á yíá, á ga lòrì Yıı, sə ʋ san aba, sə *Sıtana dàn ká wànı́ aba, ʋ dədə́n, sə ʋ yigu ʋ pa á tʋn yokʋkwıʋn. Ləzwənə pubʋŋa mʋ̀ yàá pìà, sə kʋ fwa zəni, yá ʋ yıra tə ga ba dìàn jə kʋ fwa kʋ».
42 Ʋ ma kʋ́ʋ̀ pìí ʋ va nɛɛ bələ nii nə, ʋ tə kʋ́ʋ̀ lòrì Yıı, ʋ wʋ́: «À nyına, də yacara tə nə wàrì tə lɛ, də à nə wà tə dí, sə n mʋ̀ puswənə tə nə tʋn!»
43 Ʋ ma kʋ́ʋ̀ pìí ʋ bà ʋ karbıa tə con, yá ʋ kʋ́ʋ̀ nı də, ba dwɛ̀e, ba wàrì ba yíá ba súrí, dwıan tə yırı.
44 Zwezi ma kʋ́ʋ̀ lɛ, ʋ yá ba, ʋ va yıŋʋna. Ʋ kʋ́ʋ̀ lòrì Yıı nɛɛ batwa tə nii nə, ʋ tə ga bwé tə sʋ̀ràn təntə tətə.
45 Ʋ kʋ́ʋ̀ pìí ʋ bà ʋ karbıa tə con, ʋ ga wʋ́: «Á tə yı á tə́gə́, á dwɛ̀e? Á nəŋə, máŋá tə, ba nə wá ja *Ləzwənə-Biu§ tə, ba kə cʋna lìà tə jìàn wa, tə bwələ.
46 Á zaŋa, nə vìí! Á nəŋə, bɛɛ tə, ʋ nə wá ja nə, ʋ pa tə nə, ʋ bwələ!»

Zwezi janʋ tə yoo
(Marəkə 14.43-52; Likə 22.47-53; Zwan 18.3-12)

47 Zwezi yà tə wulə ʋ swìn, də Zwidasə yí. Ʋ yà yı ʋ karbıa fugə bələ tə wa, lìù don. Lalʋʋ yà wulə ʋ kwa də ba jìàn lagʋrı sìán də dangwələn. Ba yı *Zwifə-ba Yıı *joŋwana yun tìán tə də ba *nəkwına tə nə tʋn ba.
48 Lìù tə, ʋ nə wá ja Zwezi ʋ pa tə yà bırı kʋ mʋ̀ lìà təntə, ba nə pʋ́ə́ ʋ kwa tə, mımınʋ tə, ʋ nə wá twá, sə ʋ ma bırı Zwezi. Ʋ dàń ma swìn, ʋ wʋ́: «Lìù tə, à nə wá kʋkwalı tə, mə ʋ mʋ̀ nə, á pìà. Á jana kʋ lìù təntə».
49 Zwidasə fàrʋ́ lala ʋ yí Zwezi yıra, ʋ ga swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «À jʋ̀nì mʋ́, karnyına!» Ʋ dàń ga kʋkwalı wá.

‡ **26:37 26.37** Zebede bıa bələ tə nə ya Zwakə də Zwan.
§ **26:45 26.45** Zwezi yı ʋ tətə yoo nə ʋ swìn.

50 Zwezi dàń ma swìn ʊ con, ʊ wʊ́:
«À dabɛɛ, kʊ tə, n nə twi, sə n fwa,
fwa kʊ lala».
Ba duən tə dàń ma fàrʊ́ ba yí, ba
ja Zwezi.
51 Lìù don, ʊ nə yɪn də Zwezi cʊ̀rʊ́
ʊ lagʊrɪ sìʊ́, ʊ ma za Yɪɪ joŋwana
yun tìán nəkwɪa tʊ̀tʊ̀nʊ̀ zɪɪn, ʊ
gwəŋə.
52 Zwezi ma swìn kʊ tíú tə con, ʊ
wʊ́: «Lìà tə mɛ, ba nə cʊ̀rí lagʊrɪ
sìʊ́, ba ma gwɪ, ba də yɪ lagʊrɪ sìʊ́
nə wá gʊ. Kʊ mʊ̀ tə yɪrɪ, pìí, n kə n
lagʊrɪ sìʊ́ tə kʊ bwálí nə.
53 N yərì də, à wàá à nyɪna Yɪɪ
saŋʊ à lòrì, ʊ ga wàá ʊ tʊŋa *malɪkɛ
kapʊpʊ púlə́ fugə bələ lala, naaa?
54 Yá kʊ dàń nə yɪn nətʊ, kʊ nə
púpʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, nii wá fwa
nətə kʊ ma sú. Də tə nə swìn də, kʊ
wá twá nətʊ, kʊ ma tʊn».
55 Zwezi dàń ma swìn lalʊʊ tə con
nə, ʊ wʊ́: «Á twi də lagʊrɪ sìán də
dangwələn, sə á ma ja nə, ndə à yɪ
ŋwìàn tə, à nə gwɪ lìà. Dɪɪn mama,
à jəni *Zwifə-ba Yɪɪ *dìè tə wa, à
kàrì lá nə, á ga ba nə janɪ.
56 Yá tə yìèn tə mama dàń yí, sə kʊ
tə nə púpʊ́ní Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nà saga tə
wa, nii ma sú».
Ʊ karbɪa tə mama dàń ma dəri, ba
yá wá.

Zwezi wulə Zwifə-ba yun tìán tə, ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà yáá con

(Marəkə 14.53-65; Likə 22.54-55, 63-71; Zwan 18.12-14, 19-24)

57 Lìà tə, ba nə jɪn Zwezi tə ja
wá, ba va *Zwifə-ba Yɪɪ *joŋwana
yun tìán nəkwɪa Kayifə con. Lantə
nə, Yɪɪ nii *yənu tìán tə də Zwifə-ba
*nəkwɪna tə yà kun duən nə.
58 Piyɛrə yɪn Zwezi kwa yɪŋʊna, ʊ
ja va Yɪɪ joŋwana yun tìán nəkwɪa
tə dəwoo wa. Ʊ vəli ʊ zʊ ʊ jə̀ə́ kàrá
tə wa, ʊ də Yɪɪ joŋwana yun tìán
nəkwɪa tə tʊ̀tʊ̀nà, sə ʊ ma na nətʊ
tə, kʊ nə wá zwɛ̀e.
59 Yɪɪ joŋwana yun tìán tə də
Zwifə-ba yun tìán tə, ba nə bʊ̀rì
*bʊ̀rà tə mama yà pìà lìà, ba nə wá
swìn kʊnkʊn yoo, ba kə Zwezi yuu
wa, sə ba ma gʊ wá.
60 Lìà zənzən nan, ba kʊnɪ
kʊnkʊn ba keni Zwezi nii nə. Yá də
kʊ mama ba wà yoo nɪ, sə ba kə ʊ
yuu wa. Talɪkwa, talɪkwa nə, bara
bələ duən nan ba zɪgɪ tətəŋi wa,
61 ba ga wʊ́: «Bɛɛ wà tə swìn, ʊ
wʊ́: ‹À wàá Yɪɪ *dìà tə à mà, à ga
pìí à lwà ka dɪan batwa nii nə›.»
62 Yɪɪ joŋwana yun tìán nəkwɪa tə
zàn, ʊ swìn Zwezi con, ʊ wʊ́: «N
ba yoo le, naaa? Bɛ̀eɛ̀e nə lìà ba tə
swìn, ba kəni n yuu wa?»
63 Yá Zwezi púə́ ʊ nii. Yɪɪ joŋwana
yun tìán nəkwɪa tə ma kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ
wʊ́: «À lòrì mʊ́, taa Yɪɪ tə, ʊ nə wulə
mɪɪ wa tə yɪrɪ, n le nəba, də n cígá
nə yɪ *Kərisə, Yɪɪ-Biu».
64 Zwezi ma le wá, ʊ wʊ́: «Mə kʊ
yɪ nətʊ, ndə n tətə nə swìn tə. Yá
à mʊ̀ nə swìn kʊ á con, à súrí lá:
Kʊ nə zɪgɪ síʊ́n, á wá na *Ləzwənə-
Biu* tə, ʊ jə̀ə́ Yɪɪ tə, ʊ nə wulə tə mɛ
yuu wa, jɪzən† vàn nə. Á wá na wá
də, ʊ naŋa lanworu bakwan tə wa,
ʊ bìàn».
65 Yɪɪ joŋwana yun tìán nəkwɪa tə
dàń ma cɪrʊ ʊ gànʊ̀ də lɪŋa, ʊ ga
swìn, ʊ wʊ́: «Ɒ twɪn Yɪɪ! Nə kʊ́ʊ̀
ba lìà pìà, sə ba bɪrɪ nəba yoo don!
Á nì síʊ́n kʊ tə, ʊ nə twɪn Yɪɪ. Bɛ̀eɛ̀e
nə á bʊŋa kʊ yuu wa?»
66 Ba le wá, ba wʊ́: «Ɒ mɛ, sə ba
gʊ wá».
67 Ba dàń ma pi mɪmɪan, ba lwá
ʊ yáá wa. Yá ba ga mà wá də
jɪgungulə. Ba duən farʊ ʊ pɪpara nə,
68 ba ga wʊ́: «Kərisə, lwarɪ lìù tə,
ʊ nə mà mʊ́!»

Piyɛrə swìn də, ʊ yərì Zwezi

(Marəkə 14.66-72; Likə 22.56-62; Zwan 18.15-18, 25-27)

69 Piyɛrə yà jə̀ə́ dəwoo tə wa.
Tʊtʊnbʊa don fàrʊ́ ʊ yí ʊ yɪra, ʊ ga
wʊ́: «N də yà wulə də Zwezi Galile
tíú tə».

---

* **26:64 26.64** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn. † **26:64 26.64** Ka jə̀ń pìʊ́ jɪzən vàn nə yɪ dun bwálí.

70 Yá ʋ tɛn lìà tə mama yáá con nə,
ʋ wʋ́: «À yərì kʋ tə, n nə pìà, sə n
swìn».
71 Kʋ kwa nə, ʋ nə zàn, ʋ vələ
dəwoo tə mimii kwə́lə́ wa, tʋtʋnbʋa
tə don də kʋ́ʋ̀ nɪ wá, ʋ ma swìn lìà
tə con, ba nə wulə kʋ bwálí tə nə, ʋ
wʋ́: «Ɔ tə yɪ də Zwezi *Nazarɛtə tíú
tə».
72 Piyɛrə ma kʋ́ʋ̀ tɛn, ʋ dù, ʋ wʋ́:
«À mʋ̀ yərì kʋ bɛɛ təntə».
73 Kʋ nə fwa mancɪn, ba tə, ba nə
zɪga lá tə fàrʋ́ ba yí Piyɛrə yɪra, ba
ga swìn, ba wʋ́: «Cígá mama, n yɪ
ba wa lìù. N nii sʋgʋ tətə bɪrɪ bwálí
tə, n nə nan».
74 Piyɛrə ma kʋ súrí ʋ nii, ʋ wulə
ʋ dwì də ʋ poli ʋ kəni ʋ tìàn nə, ʋ
wʋ́: «À yərì kʋ bɛɛ təntə!» Kʋ máŋá
təntə tətə wa nə, cəbɪʋ kwi.
75 Yá Piyɛrə dàń lìí kʋ tə, Zwezi
nə swìn ʋ con nə, ʋ wʋ́: «Də cəbɪʋ
tə nə wà kwi, n wá tɛn nɛɛ batwa,
də n yərì nə!» Ʋ dàń nan, ʋ ga kwi
yinənkurə.

27

Ba jɪn Zwezi, ba va Pilatə con
(Marəkə 15.1; Likə 23.1-2; Zwan 18.28-32)

1 Jɪjʋ fuən fuən *Zwifə-ba Yɪɪ
*joŋwana yun tìán tə mama də ba
*nəkwɪna tə kun duən nə, ba vʋrʋ,
sə ba gʋ Zwezi.
2 Ba jɪn wá, ba vwa ba ja va ba
pa *Pilatə nə, ʋ nə yɪ yáá tíú, pìʋ́
nəfarʋ tə nə lɪ ʋ tún.

Zwidasə tɪan tə yoo
(Tʋtʋnan 1.16-20)

3 Máŋá tə wa, Zwidasə, ʋ nə jɪn
Zwezi ʋ pa, tə nə nɪ də, ba wá gʋ
Zwezi, ʋ zʋa pucʋnɪ nəfarʋ wa. Ʋ
dàń ma pìí ʋ ja səbikʋlan fɪtwa tə,
ʋ ja va ʋ pa *Zwifə-ba Yɪɪ *joŋwana
yun tìán tə də ba *nəkwɪna tə nə.
4 Ʋ swìn ba con, ʋ wʋ́: «À cʋ̀gʋ̀, à
nə pɪn, ba gʋ lìù tə, ʋ nə wà yoo cʋ̀gʋ̀
tə yɪrɪ». Yá ba dàń le wá, ba wʋ́:
«Nə mʋ̀ yáá tə̀lə́, kʋ ywàŋá mʋ́!»
5 Zwidasə dɪlɪ səbiu tə Zwifə-ba
Yɪɪ *dìà tə wa, ʋ ga vìí. Ʋ vəli ʋ kʋ̀rʋ́
ʋ tìàn.
6 Yɪɪ joŋwana yun tìán tə tì səbiu
tə, ba ga wʋ́: «Kʋ culi, sə nə kə kʋ nə
Yɪɪ dìà səbiu daka wa, kʋ nə yɪ səbiu
tə, ba nə ŋwín, ba ma gʋ ləzwənə
yɪrɪ».
7 Ba nə vʋrʋ ba kə duən nə, kʋ
kwa nə, ba tì kʋ səbiu təntə, ba ma
yə̀ nəkənmarʋ don kárá, sə ba ma
fwa vərə ləbərə bwálí.
8 Mə kʋ mʋ̀ nə pɪn, kʋ kárá təntə
yɪrɪ nə yɪ ‹jana kárá›, kʋ ja bà, kʋ
yí zən.
9 Mə kʋ twá nətʋ Yɪɪ nii *sʋ̀sʋ̀nʋ̀
Zweremi sʋ̀ràn tə nii ma sú, ʋ nə
wʋ́: «Ba tì səbikʋlan fɪtwa tə, kʋ mʋ̀
nə yɪ səbiu tə, *Yɪzərayɛlə lìà tə nə
jə̀ń ba vʋrʋ, ba ŋwín ba pa wá.
10 Yá ba tì kʋ, ba ma yə̀
nəkənmarʋ tə kárá, ndə nətʋ tə
*Yuu-Tiu nə pɪn nə nii, sə à swìn».

Ba ja Zwezi ba va Pilatə con
(Marəkə 15.2-5; Likə 23.3-5, 13-25; Zwan 18.33-38)

11 Kʋ kwa nə, ba ja Zwezi ba va
yáá tíú *Pilatə con, pìʋ́ nəfarʋ tə nə
lɪ ʋ tún. Yáá tíú dàń ma wulə wá ʋ
bwe, ʋ wʋ́: «N mʋ̀ nə yɪ *Zwifə-ba
pìʋ́ tə?» Zwezi ma le wá, ʋ wʋ́: «Mə
kʋ yɪ nətʋ, ndə n nə swìn tə».
12 Zwezi ga wà yoo mama le yìən
tə yuu wa, Zwifə-ba Yɪɪ *joŋwana
yun tìán tə də ba *nəkwɪna tə nə
swìn, ba ja zɪgɪ ʋ nə.
13 Pilatə dàń ma swìn ʋ con, ʋ wʋ́:
«N ba tə tə mama nə̀ń, ba nə swìn,
ba ja zɪga n nə, naaa?»
14 Yá Zwezi kʋ́ʋ̀ wà wá le kʋ yoo tə
yuu wa mɪámɪán. Kʋ dàń ga gwárí
yáá tíú tə zənzən.

Ba bʋ̀rì Zwezi bʋ̀rà, sə ba gʋ wá
(Marəkə 15.6-15; Likə 23.13-25; Zwan 18.39-40; 19.4-16)

15 *Pakə cànà mama nə yí, yáá tíú
tə yàá pa, ba dʋgʋ bàń dìà lìù tə,
lalʋʋ tə nə lòrì, sə ʋ dʋgʋ.
16 Yá kʋ mʋ̀ máŋá təntə wa, bàń
dìà lìù don yɪn lá, ba nə boŋə
Barabasə, ʋ yɪrɪ nə nan zənzən.
17 Yáá tíú *Pilatə dàń ma bwe lìà
tə nə kun duən nə tə, ʋ wʋ́: «Wàà
nə á pìà, sə à dʋgʋ: Barabasə, nə

à yəə́ Zwezi tə, ba nə boŋə *Kərisə tə?»
18 Cígá, Pilatə yà yəə́, ba nə ja Zwezi, ba bà ʋ con, tə dəń. Kʋ yı wʋgwıʋ yırı nə.
19 Máŋá tə wa, Pilatə nə wulə bʋ̀rà tə bwálí nə, ʋ kan pın lìù bà, ʋ swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «Tıtın kʋ tə nə, à dí càn zənzən cígá tíú wà tə yırı à pandwıa wa. Kʋ mʋ̀ yırı nə, dàn ká kə n tìàn ʋ yìən wa!»
20 *Zwifə-ba Yıı *joŋwana yun tìán tə də ba *nəkwına tə vəvəri lìà tə pubʋŋa, ba kə ba con, ba pa ba lòrì Barabasə ba dʋgʋ, ba ga pìà, sə ba gʋ Zwezi mʋ̀.
21 Yáá tíú tə bwe ba, ʋ wʋ́: «Ba wàà tətə nə á pìà, sə à dʋgʋ ba bələ tə wa?» Ba ma le, ba wʋ́: «Barabasə!»
22 Pilatə ma bwe, ʋ wʋ́: «Kʋ dàń yı à wá fwa Zwezi tə, ba nə boŋə Kərisə tə nətə?» Ba mama ma le, ba wʋ́: «Pa, sə ba paa wá dagarʋ yuu wa!»
23 Yáá tíú ma bwe, ʋ wʋ́: «Bɛ̀eɛ̀e yokʋkwıʋn nə ʋ fwa?» Yá ba dàń ken ba dìàn mama lá, ba bubwi, ba wʋ́: «Pa, sə ba paa wá dagarʋ yuu wa!»
24 Máŋá tə, Pilatə nı də, ʋ wàrì won mama ʋ fwa, yá lìà tə ga kwɛn ba cə̀rí ba súrí lá, ʋ tì níá, ʋ ma sın ʋ jìàn lalʋʋ tə yáá con, ʋ ga wʋ́: «À yáá twá ka tə̀lə́ cígá tíú wà tə tıan tə wa! Kʋ yı á mʋ̀ yoo!»
25 Lalʋʋ tə mama le, ba wʋ́: «Ɗ tıan tə yoo wá tʋ nə mʋ̀, də nə bıa yuu wa!»
26 Pilatə dàń ma dʋgʋ Barabasə. Ʋ pa ba mà Zwezi də kafıran, ʋ yıra lá, ba ga tì wá, ba pa, sə ba paa dagarʋ tə yuu wa.

Pamana mʋn Zwezi (Marəkə 15.16-20; Zwan 19.1-3)

27 Yáá tíú *Pilatə pamana tə jın Zwezi, ba va bʋ̀rà dìə̀. Yá pamana tə duən tə mama dàń twi, ba kun ʋ yuu nə.
28 Ba jın ʋ ganan tə, ba lı, ba ga zʋ wá də gasɔɔ nəsıan.
29 Kʋ kwa nə, ba dàń sʋa casʋran yupuu, ba pú ʋ yuu nə. Yá ba ga kə mıʋ daduu ʋ jızən wa. Ba dàń ga tʋ ba nadwana nii nə, ʋ yáá con, ba mʋn wá, ba wʋ́: «Nə jʋ̀nʋ̀ mʋ́, *Zwifə-ba pìʋ́!»
30 Ba pi mımıan ba lwá ʋ nə, ba ga jon mıʋ daduu tə, ba ma mà ʋ yuu wa.
31 Máŋá tə wa, ba nə mʋn wá, ba zwɛ̀e, ba jın gasɔɔ tə ba lı, ba ga kʋ́ʋ̀ pìí ba zʋ wá ʋ tətə ganan tə. Ba dàń ga ja wá ba va, sə ba paa dagarʋ yuu wa.

Ba paa Zwezi dagarʋ yuu wa (Marəkə 15.21-32; Likə 23.26-43; Zwan 19.17-27)

32 Pamana tə nə ja Zwezi, ba naŋa tıʋ tə nii wa, ba jə́rí bɛɛ don, ʋ yırı nə yı Simon, ʋ nə yı Sirɛnə tíú. Pamana tə kálʋ́ wá, ba pa ʋ zın Zwezi dagarʋ tə.
33 Ba yí bwálí don, ba nə boŋə ‹Goləgʋta›, kʋ dəń nə yı ‹yuzʋŋa bwálí›.
34 Yá lá nə, ba pın divɛn, ba nə gùlí yacara tìʋ́, kʋ nə cà, tə wa, Zwezi nə, sə ʋ nyʋ. Ʋ nə də́də́n kʋ ʋ nii nə, ʋ vıga, sə ʋ nyʋ kʋ.
35 Ba paa wá dagarʋ tə yuu wa, ba ga tá kwé, ba ma tara ʋ ganan.
36 Ba ga kori ba jə̀ə́ lá, sə ba cì ʋ nə.
37 Ʋ yuu con nə, ba ken pʋ́pʋ́ná duən lá nə, tə nə bırı won tə, kʋ nə pın, ba ma gʋ wá. Tə wʋ́: «Ɗ tə nə yı Zwezi, *Zwifə-ba pìʋ́ tə».
38 Ba pa ŋwına bələ, ba nə gwı lìà tə, kʋ máŋá tə wa, kʋ bwálí təntə nə də Zwezi. Ʋ don yı Zwezi jızən yuu, ʋ don tə yı ʋ jıgwiə yuu.
39 Lìà tə, ba nə twá lá, ba lɛ yàá vuvugu ba yuu, ba ga twın wá.
40 Ba yàá swìn ʋ con, ba wʋ́: «N mʋ̀ lìù tə, n yà nə pìà, sə n mà Zwifə-ba Yıı *dìə̀ tə, n ga lwà ka dıan batwa nii nə. N tətə dàń jon n tìàn, də n nə ya Yıı-Biu, sə n nan dagarʋ tə yuu wa, n cú!»
41 Zwifə-ba Yıı *joŋwana yun tìán tə, də Yıı nii *yənu tìán-ba tə də *nəkwına tə də yà wulə ba mʋŋa Zwezi, ba ga wʋ́:

42 «Ɔ wàá lìà duən ʊ joŋə, yá ʊ
wàrì ʊ tətə ʊ joŋə! Ʊ tà *Yɪzərayɛlə
pìʊ́, naaa? Ʊ dàń nan dagarʊ tə yuu,
ʊ cú sɪʊ́n, sə nə ga kə nə waa ʊ nə.
43 Ʊ pɪn ʊ tìàn Yɪɪ nə. Yɪɪ nə swə
wá, sə ʊ jon wá, sɪʊ́n nə. Ʊ swìn də,
ʊ yɪ Yɪɪ-Biu».
44 Yá ŋwɪna tə, ba nə gwɪ lìà tə, ba
nə paa dagaran tə yuu ʊ səpuni nə,
də wulə ba twɪn wá, ndə ba duən tə
nə.

Zwezi tɪan tə yoo
(Marəkə 15.33-41; Likə 23.44-49; Zwan 19.28-37)

45 Kʊ nə zɪgɪ lugu fugə bələ máŋá
wa, yikunu púə́ tɪa tə mama nə, kʊ
ja va dədəni lugu batwa.
46 Lugu batwa tə nə yí, Zwezi
bubwi ʊ kə yɪɪ nə də ʊ lʊʊ sʊgʊ, ʊ
wʊ́: «Eli, Eli, lama sabatanɪ!» Kʊ
dàń nə yɪ: «À Yɪɪ, à Yɪɪ, bɛ̀eɛ̀e nə
pɪn, n ma vɪ nə n dʊgʊ?»
47 Lìà tə duən yà nə wulə lá nì ʊ
kori, ba ga swìn, ba wʊ́: «Ɔ boŋə Yɪɪ
nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ Eli!»
48 Ba wa don dəri lala, ʊ va ʊ tì
canfɪnsɪʊ ʊ lə divɛn nyʊnʊ wa. Ʊ tì
kʊ ʊ vwa mɪʊ nii nə, ʊ làrì Zwezi nə,
sə ʊ nyʊ.
49 Yá ba duən tə dàń swìn, ba wʊ́:
«Zɪgɪ, nə wá na də, Eli nə wá bà, ʊ
jon wá!»
50 Zwezi ma bubwi ʊ kə yɪɪ nə, ʊ
ga tɪ.
51 Yá *Zwifə-ba Yɪɪ *dìə̀ tə wa,
mimii gànʊ̀ tə zɪgɪ yɪɪ nə, kʊ cɪrɪ*,
kʊ cú kʊ ja tɪa, kʊ pwɛ̀e bələ. Tɪa tə
səsəgi, pɪran kapana ga lwa.
52 Ləbərə súrú, yá lìà tə zənzən,
ba nə yɪ Yɪɪ nə tɪ, ba yà nə tɪga, pìí
ba bwin, ba nan tɪga wa.
53 Zwezi bwiun tə kwa nə, lìà
təntə nan ləbərə tə wa, ba va tɪʊ† tə,
kʊ nə yɪ Yɪɪ nyiən wa. Yá lìà zənzən
ga na ba lá nə.
54 *Romə-ba pamana bíí yuu tíú də
pamana tə, ba nə cì Zwezi nə, tə
mama nɪ tɪa tə səsəgu tə, də kʊ tə
mɛ, kʊ nə yí. Fən dàń jɪn ba zənzən,
ba ga wʊ́: «Ɔ cígá yà yɪ Yɪɪ-Biu».
55 Kana, ba nə dáá, də yà twá
Zwezi kwa, də ʊ tə yà wulə Galile
nagwanaa wa, sə ba tʊn ba pa wá.
Ba də yà zɪga yɪŋʊna, ba ga ywàŋá.
56 Ba wa kana duən nə yɪ: Mari
Madəlɛnə, də Mari, ʊ nə yɪ Zwakə
də Zwʊzɛfə nuu, də kan don, ʊ nə
yɪ Zebede bɪa tə nuu.

Zwezi ləbəri wa kənu yoo
(Marəkə 15.42-47; Likə 23.50-56; Zwan 19.38-42)

57 Dədəni nə twi kʊ yí, jɪjə tíú don
twi, ʊ nə nan Arimate, ʊ yɪrɪ nə ya
Zwʊzɛfə. Ʊ də yà yɪ Zwezi karbiu.
58 Ʊ vəli ʊ yí *Pilatə, ʊ ga lòrì
cwəŋə, sə ʊ gùrì Zwezi. Pilatə dàń
ma pa cwəŋə, sə ba pa wá Zwezi.
59 Ʊ ma tì wá, ʊ pəpəni ʊ kə
ganpon wa,
60 ʊ ja wá ʊ va ʊ tún ləbəri nədʊn
wa, ʊ nə pa ba kʊ̀ pìʊ̀ kapan wa, ʊ
tətə yɪrɪ. Kʊ kwa nə, ʊ bəbəli pìʊ̀
kapan nəfarʊ, ʊ ma pú ləbəri tə nii
nə, ʊ ga vìí.
61 Mari Madəlɛnə tə, də Mari tə
don də yà yɪn lá. Ba yà jə̀ń ləbəri
tə nii nə.

Pamana cìgà Zwezi ləbəri tə nə

62 Kʊ tɪkʊnɪ yà yɪ *Zwifə-ba *sìə́
dɪɪn tə. Yá Zwifə-ba Yɪɪ *joŋwana
yun tìán tə, də *Farɪzɪan-ba twá
duən, ba va ba yí Pilatə.
63 Ba ga swìn, ba wʊ́: «Yuu tíú, nə
yə̀ə́ də, kʊ mʊ̀ kʊnkʊnʊ təntə, máŋá
tə wa, ʊ tə nə wà tɪ tə, ʊ yà swìn, ʊ
wʊ́: ‹Dɪan batwa nii nə, à wá pìí à
bwin à nan tɪan wa›.
64 Kʊ mʊ̀ tə yɪrɪ, pa nii, sə ba cì
ləbəri tə nə, kʊ ja vələ dɪan batwa.
Ʊ karbɪa tə dàn ká bà, ba ŋʊ̀ wá. Yá
kʊ kwa nə, ba ga swìn lalʊʊ tə con
nə, ba wʊ́: ‹Ʊ pìí ʊ bwin, ʊ nan tɪga
wa›. Kʊ mʊ̀ talɪkwa kʊnkʊn təntən
càn wá doni dí yáá nyiən tə».

* **27:51 27.51** Mimii gànʊ̀ təntə nə pwɛ̀e bwálí tə, Yɪɪ joŋwana yun tìán nəkwɪa tə cɪcɪ nə yàá zʊ, ʊ fwa *joŋi tə ʊ pɪn Yɪɪ nə, də lìà tə duən tə nə zwɪ, ba mɛ lá tə duən nə. Gànʊ̀ təntə cɪrʊ tə bɪrɪ də, lìù mama dàń wàá Yɪɪ yɪra, ʊ yí. † **27:53 27.53** Kʊ yɪ *Zwerizalɛmə yoo nə kʊ swìn.

65 Pilatə ma swìn, ʊ wʊ́: «Á nəŋə,
pamana nə, sə ba cì ləbəri tə nə. Á
vələ á cì ləbəri tə nə, ndə á nə pìà
nətʊ».
66 Ba dàń ma va, ba kwɛn ba sun
ləbəri tə nii zəni, ba tún pamana lá,
sə ba cì kʊ nə.

28

Zwezi pìí ʊ bwin ʊ nan
(Marəkə 16.1-11; Likə 24.1-12; Zwan 20.1-18; Tʊtʊnan 2.24-38; 1 Korɛntə tìán 15.1-4)

1 *Zwifə-ba *sìə́ dɪɪn tə nə zwɛ
kwa nə, Mari Madəlɛnə, də Mari
tə don twi jɪjʊ fuən fuən, sə ba na
ləbəri tə.
2 Naa nədʊ, də tɪa tə səsəgi
zənzən, *Yuu-Tiu *malɪka nan yɪɪ
nə, ka cú ka bəbəli kapan tə, ka tún
vàn nə, ka ga jə̀ń kʊ yuu wa.
3 Malɪka tə yà nyɪn ndə dwà pɪpɪlʊ
nə. Yá ka ganan tə yɪ nəpwənə ndə
janfɪnpon nə.
4 Fən tì pamana tə, ba wulə ba
vɪvaga, ba ga tɪ, ba kʊ̀ yɪɪ nə.
5 Malɪka tə ma swìn kana tə con,
ka wʊ́: «Á dànà ká pa fən ja aba. À
yə̀ə́ də, á pìà Zwezi, lìù tə, ba nə paa
dagarʊ tə yuu wa.
6 Ʊ tə̀lə́ yəbə, ʊ pìí ʊ bwin ʊ nan
tɪan wa, ndə ʊ yà nə swìn kʊ nətʊ. Á
bìàn, á ywàń bwálí tə, ʊ yà nə pə̀ń.
7 Á dàń vələ lala, á swìn ʊ karbɪa
tə con, də Zwezi pìí ʊ bwin ʊ nan
tɪan wa. Ʊ dàń ga dí yáá ʊ vələ, sə
ʊ dàn ba Galile nagwanaa wa, sɪ́ʊ́n
nə. Mə lá nə, ba wá na wá. Mə kʊ
tə nə à jə, sə à swìn á con».
8 Ba kɛ̀eń lala, ba vìí ləbəri tə nii
nə, də fən də pupoli nəfarʊ. Ba ga
dəri ba va, ba pa ŋwɛn təntə Zwezi
karbɪa tə nə.
9 Naa nədʊ, də Zwezi twi ʊ jə́rí ba,
ʊ ga wʊ́: «À jʊ̀nì aba!» Kana tə fàrʊ́
ba yí ʊ yɪra, ba tʊ ba nadwana nii
nə, ba ja ʊ nɛɛ nə, ba ga pa wá dun.
10 Zwezi dàń ma swìn ba con, ʊ
wʊ́: «Á dànà ká pa fən ja aba. Á
vələ, á swìn à nubɪa tə con, ndə ba
vələ Galile nagwanaa. Mə lá nə, ba
wá na nə».

Pamana tə, ba nə cìgà Zwezi ləbəri tə nə nii tuŋu
(Matiə 27.62-66)

11 Máŋá tə wa, kana tə nə pìí
ba vəri, pamana tə duən, ba nə cì
ləbəri tə nə, pìí ba bà *Zwerizalɛmə
wa. Ba swìn *Zwifə-ba Yɪɪ *joŋwana
yun tìán tə con, kʊ tə mama, kʊ nə
yí.
12 Yɪɪ joŋwana yun tìán tə bon
jə́rə́ ba mʊ̀ də Zwifə-ba *nəkwɪna
tə. Ba nə vʊrʊ ba kə duən nə,
ba zwɛ̀e kwa nə, ba pɪn səbifarʊ
pamana tə nə,
13 ba ga swìn ba con, ba wʊ́: «Á
wá swìn də, Zwezi karbɪa tə nə twi
tɪtɪn nə, ba ŋʊ̀ wá, də á dwɛ̀e.
14 Də yáá tíú, pìʊ́ nəfarʊ tə nə lɪ ʊ
tún, tə nì kʊ, nə yə̀ə́ nə tə wá swìn ʊ
con nətʊ, sə wʊwala dàn ká yí aba».
15 Pamana tə jon səbiu tə, ba ga
twá ba nii nə, ndə ba nə swìn nətʊ.
Mə nətʊ nə, kʊ yoo tə carɪ kʊ sú
Zwifə-ba pwərə wa, kʊ ja bà zə̀n.

Zwezi bɪrɪ ʊ tìàn ʊ karbɪa fugə nədʊ tə nə
(Marəkə 16.12-20; Likə 24.13-53; Zwan 20.19-29; 21.1-23; Tʊtʊnan 1.1-12; 1 Korɛntə tìán 15.5-8)

16 Zwezi karbɪa fugə nədʊ tə vəli
Galile paan tə yuu, Zwezi nə bɪrɪ ba.
17 Máŋá tə nə, ba nə nɪ wá, ba pɪn
wá dun. Ba wa lìà duən ga bɛ̀eé, də
kʊ yɪ ʊ mʊ̀.
18 Zwezi fàrʊ́ ʊ yí, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́:
«Yɪɪ ken dìàn tə mama Yɪɪ *sàń nə,
də tɪa yuu wa à jɪɪn wa.
19 Á vələ, á yí dwíə́ tə mama lʊʊ
mama wa, sə á ja ba, á fwa à karbɪa.
Á liə ba níá wa, kʊ twá də nyɪna Yɪɪ,
də Yɪɪ-Biu tə, də Yɪɪ-*Siŋu tə yɪrɪ.
20 Á ga kàrì ba, sə ba twá kʊ tə
mama nii nə, à nə bɪrɪ aba. Á cʊga
zəni, à wá yà də aba, dɪɪn mama, kʊ
ja vələ lʊʊ zaŋʊ».

Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́ sagı tə, Marəkə nə púpʊ́ní

Marəkə sagı tə yuu wa sʊgʊ

Lìù tə, ʊ nə púpʊ́ní sagı kʊ tə

Marəkə nə púpʊ́ní kʊ mù Zwezi sʊywáŋʊ́ tə. Marəkə yà tà Zwezi karbiu, ʊ yı ʊ dí yáá ʊ tʊn də *tʊntʊnʊ Polə. Ʊ dàń yın də Piyɛrə də Yıı tʊtʊŋı tə wa. Mə tə vələ tə wa nə, ʊ nì Zwezi tʊtʊnan tə, də ʊ yìèn tə mɛ, ʊ nə fwa tə yoo Piyɛrə con. Kʊ kwa nə, ʊ púpʊ́ní tə tə, ʊ nə nì.

Lìà tə nə, Marəkə nə púpʊ́ní

Marəkə púpʊ́ní ʊ sagı tə ʊ pa lìà tə nə, ba nə tà *Zwifə-ba, ba nə tèlə́ *Yızərayɛlə lʊʊ nii wa.

Sagı tə wa sʊgʊ

Marəkə bırı ba də, Zwezi nə yı *Kərisə tə, Yıı nə tʊn, *Zwifə-ba dwíí tə yà nə dànì. Ʊ mù Kərisə təntə yı Yıı-Biu tə, ʊ nə swə zənzən. Yìèn tə, Marəkə nə zən ʊ swə, kʊ yı Zwezi tʊtʊnan tə yoo, də ʊ mıı yìèn də ʊ nii sʊ̀ràn tə. Ʊ tʊtʊnan tə bırı də, ʊ cígá yı Yıı nə tı.

Zwan-Batisə kàrà tə yoo
(Matiə 3.1-12; Likə 3.1-18)

1 Kʊ yı máŋá tə, Yıı-Biu Zwezi-*Kərisə sʊywáŋʊ́ tə nə twi.
2 Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ *Ezayi sagı tə wa, Yıı swìn Zwezi yoo:
«Ywàń, à tʊn à tʊntʊnʊ n yáá nə, sə
ʊ kwɛn cwəŋə ʊ pa mʊ́.
3 Kʊ yı bɛɛ nə bubwi kasɔɔ lanworu wa, ʊ wʊ́: ‹Á kwìán *Yuu-Tiu cwəŋə tə, sə á cɛ ʊ cwəmını tə, sə tə ya mənə mənə›.»
4 Kʊ mù tʊntʊnʊ təntə yı *Zwan-Batisə. Nətʊ nə ʊ nan kasɔɔ tə wa, ʊ swìn Yıı yoo ʊ bırı lìà nə, ʊ wʊ́: «Á vəvərə á kwa á ma sá á cʊna. Á pıan, ba lə aba níá wa, kʊ twá də Yıı yırı. Yá Yıı dàń wá kwɛn á cʊna tə, ʊ lı á mù də wá pwərə wa».
5 Zwide nagwanaa lìà mɛ də Zwerizalɛmə tıʊ lìà twi ʊ con. Ba dàń swìn ba cʊna ba bırı Zwan, yá ʊ ga zıga lá ʊ li ba Zwurədɛn mʊnaa tə wa, kʊ twá də Yıı yırı.
6 Zwan yà zʊa nyʊgʊma kʊran gànù, ʊ ga vwa tànù voru ʊ tàŋá* nə. Ʊ yà də́ jərən də tʊran.
7 Ʊ dàń kàrì Yıı yoo ʊ bırı lìà tə nə, ʊ wʊ́: «Lìù don, ʊ dìàn nə dáá tə doni nə, ʊ pú à kwa ʊ bà. À jıın mùrì, sə à tʊ à nadwana nii nə, sə à kʊrʊ† ʊ natʊra.
8 À mù ləgə aba níá wa, kʊ twá də Yıı yırı, yá ʊ mù wá pa, Yıı-*Siŋu tə sú aba».

Zwan-Batisə ləgə Zwezi níá wa
(Matiə 3.13-17; Likə 3.21-22)

9 Zwezi dàń nan *Nazarɛtə tıʊ wa, Galile nagwanaa wa, ʊ bà *Zwan con. Zwan ləgə wá Zwurədɛn mʊnaa tə wa.
10 Máŋá tə, Zwezi nə naŋa níá tə wa, ʊ nı lanworu də kʊ súrí, yá Yıı-*Siŋu tə cúə́ ʊ yuu wa ndə gunpwənə nə.
11 Kori dàń ga nan Yıı sàń nə, kʊ wʊ́: «N yı à biswənə tə, ʊ nə poli à pùə́».

Sıtana dədə́n Zwezi
(Matiə 4.1-11; Likə 4.1-13)

12 Kʊ kwa nə, Yıı-*Siŋu tə yigu Zwezi, kʊ pa ʊ va kasɔɔ lanworu wa.
13 Ʊ yı kasɔɔ tə wa dıan sapwilə. Kʊ bwálí tə nə, *Sıtana dədə́n, sə ʊ yigu wá, ʊ pa ʊ tʊn yokʊkwıʊn. Zwezi də ganaŋa yà nə wulə duən nə. *Malıkɛ dàń yà ga tʊŋa tə pın wá.

Zwezi wulə Galile nagwanaa wa
(Matiə 4.12-17; Likə 4.14-15)

---

* **1:6 1.6** Mə nətʊ nə, Yıı nii sʊ̀sʊ̀nà tə yà zwı tanan ganan, də ba vwə tanan vwərən ba tàŋá nə.
† **1:7 1.7** *Zwifə-ba con, ba yàá pa yoŋu, nə à yə̀ə́ lìù tə, ba nə ba wá dun pın, sın lìù nɛɛ, sə kʊ bırı də, ba sɛ̀e wá, ndə ba vee nə ba dìə̀ wa, nə à yə̀ə́, sə kʊ bırı də, ʊ yı dun tíú.

14 Kʊ kwa nə, ba nə ken Zwan bàń
dìè wa, Zwezi vəli Galile nagwanaa.
Ʊ swìn ʊ kàrì Yıı sʊywáŋʊ́ tə lá,
15 ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: «Máŋá tə, Yıı
nə lı ʊ tún, tə yí. Yá máŋá bwələ, sə
Yıı də́ ʊ pàrì tə lìà mama yuu wa.
Kʊ mʊ̀ nə pın, á vəvərə á kwa, á ma
sá á cʊna, á ga sɛ̀e Yıı sʊywáŋʊ́ tə».

Zwezi bon fəlijana banıa (Matiə 4.18-22; Likə 5.1-3, 10-11; Zwan 1.35-43)

16 Zwezi nə wulə Galile mʊnaa tə
nii nə ʊ vəli, ʊ nı Simon də ʊ nubiu
Andəre, ba nə yı fəlijana. Ba dàń yà
wulə ba dılı ba fələ gəgəlù mʊnaa
tə wa, ba ma janı fələ.
17 Zwezi ma swìn ba con, ʊ wʊ́: «Á
bìàn à mʊ̀ con, à dàń wá pa, á pìà
lìà, sə ba twá à mʊ̀ Zwezi nə».
18 Lala də ba dʊgʊ ba fələ gəgəlèn
tə lá, ba ga twá ʊ nə.
19 Ʊ nə kɛ̀eń ʊ va yáá mancın də ʊ
na Zwakə də ʊ nubiu Zwan, ba nə yı
Zebede bıa. Ba yà wulə ba níá yuu
bori wa, ba kwɛn ba fələ gəgəlèn.
20 Lala də Zwezi bon Zwakə də
Zwan. Ba nan ba yá ba nyına
Zebede də ʊ tʊ̀tʊ̀nà tə níá yuu bori
tə wa, ba ga twá Zwezi nə.

Zwezi dıŋı zini ʊ lı bɛɛ don yuu wa (Likə 4.31-37)

21 Zwezi də ʊ karbıa tə yí
Kapɛrənayimə tıʊ. *Zwifə-ba *sìə́
dıın nə, Zwezi zʊa Zwifə-ba *jə́rə́
dìè wa, ʊ ga wulə ʊ kàrì.
22 Lìà tə cʊga wá, ʊ kàrà tə gwárí
ba zənzən. Ʊ yı ʊ kàrì ba də dìàn,
Yıı nə ken ʊ jıın wa. Kʊ mʊ̀ nə pın,
ʊ nə ba yı ndə Yıı nii *yənu tìán tə
nə.
23 Kʊ máŋá tə wa, bɛɛ don, *zini
yà nə jə, zʊa Zwifə-ba jə́rə́ dìè tə wa.
Zini tə bubwi, kʊ wʊ́:
24 «Bɛ̀eɛ̀e nə n pìà fwa nə yıra,
*Nazarɛtə Zwezi? N yı n twi, sə n
cʊ̀gʊ̀ nəba. À yə̀ə́ mʊ́. N ya lìù, ʊ nə
lı ʊ tún Yıı cıcı yırı».
25 Zwezi dàń caga zini tə nii nə, ʊ
wʊ́: «Pú n nii, n ga nan n yá bɛɛ tə!»
26 Zini tə vuvugu bɛɛ tə, kʊ ga nan
də kʊ mà nii.
27 Kʊ kələ lìà tə mama, ba ga bwe
duən: «Bɛ̀eɛ̀e nə yı kʊ tə? Kàrà dʊ̀n
kʊ pın də dìàn. Kʊ mʊ̀ bɛɛ təntə pın
zini zìlí ʊ nii wa».
28 Naa nədʊ, Zwezi yırı súə́ tıa
mama Galile nagwanaa tə wa.

Zwezi zwɛ̀e lìà zənzən yayıran (Matiə 8.14-17; Likə 4.38-41; Tʊtʊnan 10.38)

29 Zwezi də ʊ karbıa tə nan
*Zwifə-ba *jə́rə́ dìè wa, ba ga va
Simon də Andəre sàń. Zwakə də
Zwan də yà wulə də ba.
30 Waran yà jə Simon tınkan, ʊ ga
təgə́. Máŋá tə Zwezi nə yí, ba swìn
ʊ yoo ba bırı wá.
31 Zwezi fàrʊ́ ʊ yí ʊ yıra, ʊ ja ʊ jıın
nə, ʊ van wá ʊ zìn gədoo tə yuu. Ʊ
waran tə zwɛ̀e, ʊ ga zàn, ʊ wulə ʊ
tanı, sə ʊ ma lı Zwezi vəri.
32 Máŋá tə dədəni nə yí, yıı nə zʊa
kwa nə, lìà tə mama tì ba yayıŋa də
lìà tə *zini nə jə, ba ja va Zwezi yáá
nə.
33 Tıʊ tə lìà mama yà kun dìè tə
mimii yáá nə.
34 Zwezi dàń zwɛ̀e lìà kapʊpʊ
yayıran tə yirə yirə yà nə jə ba, ʊ
ga dıŋı zinə zənzən ʊ lı lìà yuu wa.
Ʊ wà yá ʊ pa zinə tə swìn, ʊ yà nə
yə̀ə́ də, tə yə̀ə́ wá yırı.

Zwezi kàrà Galile nagwanaa wa (Likə 4.42-44)

35 Kʊ tıa nə pʊrı, Zwezi zàn ʊ nan
tıʊ tə wa, də tıbılakʊnʊ tə wà yí.
Ʊ vəli bwálí tə, won mama nə tələ́.
Lantə nə, ʊ dàń zıga ʊ jʊ̀nì Yıı.
36 Simon də karbıa tə duən zàn ba
bıbarı, ba twarı ʊ nɛɛ.
37 Máŋá tə wa, ba nə nı wá, ba
swìn ʊ con: «Lìà tə mama pìà mʊ́».
38 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́: «Nə vələ
bwálá tə duən də səpuni tıan tə wa.
À pìà, sə à kàrì lantə də, mə kʊ yırı
nə à twi».
39 Zwezi dàń ma jiru Galile nag-
wanaa tə mɛ wa, ʊ ma kàrì *Zwifə-
ba *jə́rə́ dii tə wa, yá ʊ ga dıŋı *zinə
ʊ lı lìà yuu wa.

Zwezi zwɛ̀e bɛɛ don dayan
(Matiə 8.1-4; Likə 5.12-16; 17.12-19)

40 Dayarʊ don twi Zwezi con, ʊ tʊ
ʊ nadwana nii nə ʊ yáá con, ʊ ga
lòrì wá, ʊ wʊ́: «N nə swə, n wàá
n pɪn à dayan‡ tə zwɛ̀e, sə à də jì
ləzwənzəŋu».
41 Ʊ yinəgə jɪn Zwezi, ʊ te ʊ jɪɪn ʊ
nə, ʊ dwen ʊ yɪra, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́:
«À swə, sə n dayan tə zwɛ̀e».
42 Lala də dayan tə zwɛ̀e.
43 Kʊ kwa nə, Zwezi pɪn bɛɛ tə vìí,
ʊ ga bɪrɪ wá yìàn tə nə cà, ʊ nə mɛ,
sə ʊ va ʊ tʊn.
44 Ʊ ga swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «Ja n nii
zəni! Dàn ká swìn kʊ lìù con. N dàń
nə vəli, n bɪrɪ n tìàn *Zwifə-ba Yɪɪ
*joŋwanʊ tə nə. N dàń ga pa wiən
tə, ʊ nə wá ma fwa *joŋi tə, ndə Yɪɪ
*nii tə, ʊ nə pɪn *Moyizə nə, nə bɪrɪ
Yɪɪ sagɪ tə wa, sə dayaran pa, də ba
dayan tə nə zwɛ̀e».
45 Yá bɛɛ tə vəli, ʊ man bwálí
mama kʊ tə, kʊ nə yí wá. Kʊ mù
yɪrɪ, Zwezi yà kʊ wàrì ʊ vəli ʊ naŋa
tɪʊ mama wa, pwənə pwənə. Ʊ
yàá mɛ kwa con, bwálá tə, lìà nə
ba bwələ. Yá ba ga tə naŋa bwálá
mama, ba twi ʊ con.

2

Zwezi zìn gwànʊ́ don
(Matiə 9.1-8; Likə 5.17-20)

1 Kʊ kwa nə, Zwezi pìí ʊ va
Kapɛrənayimə, yá lìà dàń nì də ʊ
wulə dìà don wa.
2 Lìà zənzən twi ba kun duən nə.
Halɪ bwálí mama yà súə́, yá bwálí
ya kʊ́ù tə̀lə́ kàrá wa, mimii tə yáá
nə. Zwezi yà wulə ba ʊ kàrì Yɪɪ
sʊywáŋʊ́ tə.
3 Lìà duən twi də gwànʊ́ don, ba
wa bara banɪa ga zɪŋa gwànʊ́ tə.
4 Lìà tə nə dáá tə pɪn, ba yà wàrì
wá Zwezi nə ba bɪrɪ. Ba dàń ma dì
ba poru bʊʊ dəyuu tə wa, kʊ mɛ də
bwálí tə Zwezi nə wulə. Ba dàń ga
twá bʊʊ tə, ba cú gwànʊ́ tə nə tə́gə́
ʊ tɪtaʊ tə wa, dìà tə wa.
5 Zwezi nə nɪ də, bara tə ken ba
waa ʊ nə, ʊ dàń swìn gwànʊ́ tə con,
ʊ wʊ́: «À dabɛɛ, à kwɛn n cʊna tə, à
lɪ n mù də Yɪɪ pwərə wa».
6 Yɪɪ nii *yənu tìán yà nə jə lá, yà
bʊŋa ba waa con nə, ba wʊ́:
7 «Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, bɛɛ wà tə swìn
nətən? Kʊ yɪ Yɪɪ nə, ʊ twɪn! Wàà
nə wàá cʊna ʊ kwɛn ʊ lɪ ʊ mù də
Yɪɪ pwərə wa? Kʊ yɪ Yɪɪ cɪcɪ!»
8 Zwezi zəzən ʊ lwarɪ kʊ tə, ba nə
bʊŋa, ʊ waa con, yá ʊ ga swìn ba
con, ʊ wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, á ma jə
pubʊŋɪ tətə yiri á waa con?
9 Də à nə swìn gwànʊ́ tə con, à wʊ́:
‹À kwɛn n cʊna tə, à lɪ à mù də Yɪɪ
pwərə wa›, nə à yə̀ə́, à nə wʊ́: ‹Zàn
yɪɪ nə, n tì n tɪtaʊ, n vìí!› Kʊ kwa nə
yɪ mwálí?
10 Yá à dàń pìà, sə á yəni də, Yɪɪ
ken dìàn *Ləzwənə-Biu* jɪɪn wa tɪa
yuu wa, sə ʊ kwɛn cʊna, ʊ lɪ ʊ mù də
Yɪɪ pwərə wa». Zwezi dàń ga swìn
sʊ̀ràn tətə gwànʊ́ tə con, ʊ wʊ́:
11 «À mù nə swìn kʊ n con nə:
Zàn, n tì n tɪtaʊ, n va n sàń».
12 Máŋá tə wa, lìà tə mama yà nə
wulə ba ywàŋá, lala də bɛɛ tə zàn, ʊ
tì ʊ tɪtaʊ, ʊ vìrí. Kʊ gwárí ba mama,
ba dàń ga bwɪ Yɪɪ nə, ba ga swìn, ba
wʊ́: «Nə tə wà kʊ tə ba tə nyɪnyɪga
nɪ!»

Zwezi bon Levi, sə ʊ twá ʊ nə
(Matiə 9.9-13; Likə 5.27-32)

13 Zwezi pìí ʊ va Galile mʊnaa tə
nii nə. Lalʊʊ zənzən yà twi ʊ con, ʊ
kàrì ba.
14 Ʊ nə kɛ̀eń, ʊ nɪ Aləfe bìú Levi,
də ʊ jə̀ə́ ʊ joŋə lanpoo. Zwezi ma
swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «Zàn, n bà, n twá
à nə!» Levi dàń zàn, ʊ twá ʊ nə.
15 Kʊ kwa nə, Zwezi də ʊ karbɪa
tə vələ Levi sàń nə, sə ba də́ wodiu.
Lìà tə, ba nə joŋə lanpoo, də cʊna
lìà duən, ba yà wulə ba də́ də ba.
Ba mù ləzwənyirə tə yà dáá, ba nə
pwí ʊ kwa.

‡ **1:40 1.40** *Zwifə-ba con, dayan nə jə liù, ʊ yɪ ba yàá lɪ wá ba dwíí wa. Ʊ dayan tə nə zwɛ̀e də kʊ tə jə *joŋi, ʊ nə mɛ̀e, sə ʊ fwa, sə ʊ ma pìí, ʊ zʊ ʊ dwíí tə wa. * **2:10 2.10** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

16 Yıı nii *yənu tìán tə, ba yà nə
wulə *Farızıan-ba kwa də yà wulə
lá nə. Ba nı Zwezi də ʋ wulə ʋ də́
də lìà tə, ba nə joŋə lanpoo, də cʋna
lìà duən. Ba dàń swìn Zwezi karbıa
tə con, ba wʋ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə pın, ʋ ma
də́ də lìà tə, ba nə joŋə lanpoo, də
cʋna lìà tə?»
17 Zwezi ma nì kʋ, yá ʋ dàń swìn
ba con, ʋ wʋ́: «Lìà tə, ba yıra nə
zurə, ba dımʋtʋrʋ pìà, kʋ yı yayıŋa
nə pìà dımʋtʋrʋ. À wà twi, sə à bon
cígá tìán, yá cʋna lìà tə».

Zwezi bırʋ kàrà nədʋn nivori yuu wa
(Matiə 9.14-17; Likə 5.33-39)

18 Dıın don nə, Zwan† karbıa də
*Farızıan-ba yà vwə ba níə́. Lìà dàń
twi ba bwe Zwezi, ba wʋ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə
pın Zwan karbıa də Farızıan-ba tə
yàá vwe ba níə́, yá n mʋ̀ karbıa tə
ga ba ba níə́ vwe?»
19 Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́: «Bɛɛ nə
pìà ʋ vwa ʋ kan fúrú, ʋ dabara yàá
bà, sə ba twá ba də́ fúrú tə diŋə tə.
Á bʋŋa də, ba wá vwe ba níə́, ba dàn
ká də́ wodiu tə, yá fúrú bɛɛ ga wulə
də ba?
20 Yá máŋá dàń wá bà, fúrú bɛɛ tə
nə ba ya lá. Kʋ mʋ̀ máŋá təntə wa,
ba dàń wá vwə ba níə́.
21 Lìù tələ́, ʋ nə wá fʋ gantwandʋn
ʋ ma pú gangwırʋ. Kʋ nətʋ tə nə
fwa, gandʋn tə wá vuri gangwırʋ tə
vàn don, yá bʋʋ tə dàń wá doni də́
yáá tə tətə.
22 Yá lìù mama ba swana tə nə
wulə tə zaŋa lwé ʋ kəni purə
nədwara wa. Kʋ nətʋ tə nə fwa, tə
mʋ̀ swana tə wá pa purə tə pwin,
yá swana tə də purə tə mɛ wá va
bwàná. Kʋ mɛ, sə ba kə swana tə
nə wulə tə zaŋa purə nədʋra wa».

Zwezi nə tı sìə́ dıın tə
(Matiə 12.1-8; Likə 6.1-5)

23 *Zwifə-ba *sìə́ dıın don nə,
Zwezi yà twá kárí wa ʋ kɛ̀eń. Ʋ
karbıa tə ma vəli də ba kén mına
yun tə cwəŋə tə nii nə.
24 *Farızıan-ba tə dàń ma swìn
Zwezi con, ba wʋ́: «Ywàń, bɛ̀eɛ̀e nə
pın, n karbıa tə fwa kʋ tə, kʋ nə wà
mɛ, sə kʋ fwa sìə́ dıın nə?»
25 Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́: «Á tə wà
kàrì pìʋ́ *Davidə yoo naaa? Bɛ̀eɛ̀e
nə ʋ fwa máŋá tə wa, nıən tə nə jın
ʋ də ʋ kwa lìà tə, yá wodiu də ga
tələ́ ba də́?
26 Ʋ zʋa Yıı *dìà tə wa, ʋ də́ dipɛn
tə, kʋ nə wulə lá nə. Abıatarə yà nə
yı *Zwifə-ba Yıı *joŋwanʋ yuu tíú
kʋ máŋá tə wa. Yá Yıı *nii tə, ʋ nə
pın *Moyizə nə, yà pın cwəŋə Yıı
joŋwana tə cıcı nə, sə ba mʋ̀ nə də́
Yıı dìà dipɛn təntə. Yá Davidə tì tə,
ʋ də́ ʋ ga lı tə duən ʋ pa ʋ lìà tə nə».
27 Zwezi kʋ́ʋ̀ swìn ba con, ʋ wʋ́:
«Yıı yà ʋ fwa sìə́ dıın, sə kʋ ma
kwɛn ləzoni, ləzwənə tà ba fwa sìə́
dıın yırı.
28 Kʋ mʋ̀ nə pın, *Ləzwənə-Biu‡ tə
ma tı sìə́ dıın tə də tətə».

3

Bɛɛ don ʋ jıın nə tıga yoo
(Matiə 12.9-14; Likə 6.6-11)

1 Kʋ kwa nə, Zwezi pìí ʋ zʋ *Zwifə-
ba *jə́rə́ dìà tə wa. Yá bɛɛ don yà
wulə lá, ʋ jıın nə tıga.
2 Lìà duən yà pàlì Zwezi, ba ga
cʋga ʋ nə, sə ba jə́n ʋ nə wá pa ʋ
yayıgʋ tə zwɛ̀e Zwifə-ba *sìə́ dıın tə
nə. Ba yà pìà, sə ba twá nətʋ, ba ma
swìn, ba zıgı Zwezi nə.
3 Zwezi swìn bɛɛ tə, ʋ jıın nə tıga,
tə con, ʋ wʋ́: «Zàn yıı nə, lìà tə mɛ
yáá con!»
4 Ʋ dàń ga bwe lìà tə, ba nə ywàŋá
tə, ʋ wʋ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə Yıı *nii tə swìn,
sə ba fwa sìə́ dıın nə? Yozəŋu nə à
yə̀ə́ yolwan? Kʋ mɛ, sə à jon bɛɛ tə
mıı, à kə lʋʋ, nə à yə̀ə́, sə à yá wá ʋ
cʋ̀gʋ̀?» Yá ba yà ba le.
5 Zwezi ywàń ba mɛ də lıŋa. Ʋ
pʋə́ ga cʋ̀gʋ̀ zənzən ba yuu wa, ba
pubʋnkʋkwınan tə yırı. Ʋ dàń ma
swìn bɛɛ tə con, ʋ wʋ́: «Làrí n jıın

† **2:18 2.18** Kʋ mʋ̀ Zwan təntə nə yı *Zwan-Batisə, ʋ nə li lìà níá wa, kʋ twá də Yıı yırı. ‡ **2:28 2.28** Zwezi yı ʋ tətə yoo nə ʋ swìn.

tə à con!» Ʊ ma làrì kʊ, kʊ ga lwàń
kʊ jì jɪɪn nəzəŋu.
6 *Farɪzɪan-ba tə zàn ba nan ba
vìí. Ba vəli ba na *Erodə kwa lìà,
ba vʊrʊ ba jén, ba nə wá twá nətʊ,
ba ma gʊ Zwezi.

Lìà twi Zwezi con
(Matiə 12.15-21; Likə 6.17-19)

7 Zwezi də ʊ karbɪa tə nan lìà tə
wa, ba va Galile mʊnaa tə nii nə.
Lalʊʊ tə púə́ ʊ kwa. Ba yà naŋa
Galile də Zwide nagwanɛɛ,
8 də *Zwerizalɛmə tɪʊ, də Yidime
nagwanaa, də nagwanaa tə, kʊ nə
wulə Zwurədɛn mʊnaa tə vàn tə
don nə, də lʊʊ tə, kʊ nə bwələ Tirə
də Sidon tìán tə. Lalʊʊ təntə mɛ
yà twi Zwezi con, ba yà nə nì kʊ tə
mama, ʊ nə fwa tə yɪrɪ.
9 Zwezi dàń ma swìn ʊ karbɪa
tə con, sə ba kwɛn níá yuu bori
nəmanbiə ba tún lá ʊ nə, lìà tə dàn
ká nyin wá yɪrɪ.
10 Kʊ yɪ cígá, yayɪŋa tə mama fàrʊ́
ba yí, sə ba dwen ʊ yɪra, ʊ nə wulə
ʊ zwɛ̀e lìà zənzən yayɪran yɪrɪ.
11 Yá máŋá tə nə, *zinə tə nə yàá
na wá, lìà tə, zinə tə nə jə, tə yàá tʊ
ʊ yáá nə ba mà nii, ba ga wʊ́: «N yɪ
Yɪɪ-Biu».
12 Yá Zwezi dàń yàá caga zinə tə
nii nə, sə tə dàn ká swìn kʊ tə, ʊ nə
yɪ.

Zwezi kúrú ʊ karbɪa fugə bələ
(Matiə 10.1-4; Likə 6.12-16; Tʊtʊnan 1.13)

13 Kʊ kwa nə, Zwezi dìgà paan don
yuu wa, ʊ ga bon lìà tə, ʊ nə pìà, kʊ
tìán ma bà.
14 Ʊ lɪ ba wa lìà fugə bələ. Ʊ kúrí
ba, sə ba ya də wá,
15 sə ʊ pa ba va ba swìn Yɪɪ sʊgʊ
tə. Ʊ pa ba dìàn, sə ba ma wàní ba
dɪŋa *zinə ba lɪ lìà yuu wa.
16 Ba lìà fugə bələ tə nə yɪ: Simon,
Zwezi nə ken ʊ yɪrɪ Piyɛrə,
17 Zebede bɪa Zwakə də Zwan,
Zwezi pɪn ba yɪrɪ Bwanɛrəzwɛsə, kʊ
dàń nə yɪ: ‹ləzoni, ba nə nyɪn ndə
dwà baga nə›,
18 Andəre, də Filipə, də
Barətelemi, də Matiə, də Toma,
də Aləfe bìú Zwakə, də Tade, də
Kananitə Simon,
19 də Yisəkariyɔtə Zwidasə, ʊ tə ʊ
nə jɪn Zwezi ʊ pa ʊ dʊŋa nə tə.

Zwezi lìà twi, sə ba ja wá, ba ja vìí

20 Kʊ kwa nə, Zwezi pìí ʊ va sàń.
Lìà tə dáá kʊ pa Zwezi də ʊ karbɪa
tə yà wàrì ba də́.
21 Ʊ dìà lìà nə nì tə yìàn tə, máŋá
tə nə, ba zàn ba bà, sə ba ja wá. Ba
yà wʊ́: «Ɔ yuu tə̀lə́».

Zwezi dìàn tə naŋa Yɪɪ
(Matiə 12.22-32; Likə 11.14-23)

22 *Zwifə-ba Yɪɪ nii *yənu tìán tə
yà nə nan *Zwerizalɛmə ba bà lá yà
swìn, ba wʊ́: «*Zinə pìʊ́ tə, ba nə
boŋə ‹Beləzebilə›, nə wulə ʊ yɪra, ʊ
mʊ̀ ga nə tɪ wá. Kʊ yɪ zinə tə mama
pìʊ́ tə nə pɪn wá dìàn, sə ʊ ma lɪ
zinə tə lìà yuu wa».
23 Zwezi dàń ma bon ba, ʊ swìn
ba con də zwansɪsarɪ: «Nətə nə
*Sɪtana wá wàní ʊ dɪŋa ʊ tətə?
24 Á ywàŋá á jén: Payuu lìà nə
zɪga duən nə, kʊ payuu tə tʊrɪ nə
ga.
25 Dìà tìán nə zɪga duən nə, kʊ tʊrɪ
nə ga.
26 Kʊ mʊ̀ tə yɪrɪ, Sɪtana nə tɛ ʊ
tìàn, ʊ lʊʊ tə nə pwɛ̀e, ʊ dìàn tə
wàrì lá tə yanɪ, tə wá zwɛ̀e.
27 Lìù mama wàrì ladɪa dìà wa ʊ
zwɪ ʊ ŋwìn ʊ wiən, də ʊ dìàn nə ba
wá dwə, sə ʊ dí yáá ʊ vwa wá. Kʊ
kwa nə, ʊ dàń wàá won mama ʊ tì
ʊ dìà tə wa.
28 Cígá mama, à mʊ̀ nə swìn kʊ á
con: Yɪɪ wá kwɛn ləzoni cʊna yiri
mama, də ba tʊran yiri mama, ba
nə twɪn ʊ mʊ̀ Yɪɪ, ʊ lɪ ʊ mʊ̀ də ba
pwərə wa.
29 Yá lìù tə mɛ, ʊ nə wá twɪn Yɪɪ-
*Siŋu tə, Yɪɪ ba kʊ tíú cʊna kwɛn ʊ
lɪ ʊ mʊ̀ də wá pwərə wa, mama. Kʊ
cʊna təntə ba zwɛ̀e, abada».
30 Zwezi swìn ba con nətʊ, ba yà
nə swìn də, zinə wulə ʊ yɪra tə yɪrɪ.

Zwezi nubɪa tə də ʊ nuu yoo
(Matiə 12.46-50; Likə 8.19-21)

31 Kʊ kwa nə, Zwezi nubɪa də ʊ
nuu twi, ba zɪga kàrá wa, ba ga tʊn
lìù, sə ʊ bon wá.
32 Lalʊʊ yà jə ba kɪkarɪ Zwezi, yá
ba ga swìn ʊ con, ba wʊ́: «Cʊgʊ
zəni, n nuu də n nubɪa wulə kàrá
wa, ba bwe n yoo».
33 Ʊ ma le, ʊ wʊ́: «Wàà nə yɪ à
nuu, bərá ga nə yɪ à nubɪa?»
34 Ʊ dàń ga ywàń lìà tə, ba nə jə
ba kɪkarɪ wá, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: «Á
ywàŋá, à nuu də à nubɪa nə ba wulə
yəbə.
35 Kʊ yɪ lìù tə mɛ, ʊ nə zìlí Yɪɪ nii
nə yɪ à nubiu, də à nakʊa, də à nuu».

4

Wodùrú zwansɪsarɪ
(Matiə 13.1-9; Likə 8.1-8)

1 Dɪɪn don nə, Zwezi yà kʊ́ʊ̀ wulə
ʊ kàrì Galile mʊnaa tə nii nə. Lìà
zənzən twi ba kɪkarɪ wá, kʊ pa ʊ
zàn ʊ zʊ níá yuu bori wa ʊ jə̀ə́. Kʊ
níá yuu bori tə yà zɪga mʊnaa tə wa
bəbəru tə nii nə. Lìà tə mʊ̀ ga jə̀ə́
tɪa, buu tə bəbəru nə.
2 Zwezi yà twá zwansɪsarɪ, ʊ ma
bɪrɪ ba yìən zənzən. Ʊ kàrà tə wa,
ʊ wʊ́:
3 «Á cʊga, wodùrú nan, sə ʊ dù.
4 Ʊ dàń nə wulə ʊ mí wodwii tə,
kʊ vàn don tʊa cwəŋə yuu. Zənbii
twi tə də́ tə.
5 Kʊ vàn don tʊa kapatʊ tɪa wa,
tɪran nə ba dáá lá. Kʊ bwálí tə nə,
wobɪa tə nan lala, kʊ nə yɪ tɪtalʊ
yɪrɪ.
6 Máŋá tə, yɪɪ nə bɪga, kʊ dí wobii
tə, tə ga tɪ tə kʊ̀, tə ŋʊnan nə wà tɪa
zwɪ zəni yɪrɪ.
7 Wodwii tə vàn don tʊa casʊran
tɪa wa. Tə nə pén máŋá tə nə,
casʊran tə boru tə pú wobii tə yuu
nə, tə dàń ga sìnì tə tɪ. Tə wà won
mama fwa.
8 Yá tə duən tʊa tɪa nəzəŋu wa, tə
boru tə kwɛn, tə zɪn bɪa: Tə duən
zɪn bɪa fɪtwa, tə duən sapwɪtwa, yá
tə duən bíí».
9 Zwezi dàń ma swìn ʊ súrí lá, ʊ
wʊ́: «Lìù mama dàń mɛ, sə ʊ kə
dìàn, ʊ súrí ʊ zɪan, ʊ cʊgʊ zəni!»

Yoo tə nə pɪn, Zwezi swìn də zwansɪsarɪ
(Matiə 13.10-15; Likə 8.9-10)

10 Máŋá tə, Zwezi yà nə ŋʊ́ná də
lìà tə, ba tə, ba nə boli ʊ nii, də ʊ
karbɪa fugə bələ tə lòrì, sə ʊ gwin
zwansɪsara tə də̀ń ʊ bɪrɪ ba.
11 Ʊ ma le ba, ʊ wʊ́: «Á mʊ̀ wàá
Yɪɪ pàrì yìən tə, tə nə sə̀gə̀ tə də̀ń á
nì, á pɪn á tìàn nə. Yá lìà tə, ba nə
ba à nə twá, tə mʊ̀ yɪ zwansɪsarɪ nə,
ba wá twá ba ma nì yìən tə mama.
12 Kʊ dàń wá pa, ba ywàń, ba ga
ba na. Kʊ wá pa ba cʊgʊ, ba ga ba
kʊ də̀ń nə̀ń. Ba yà nə nə̀ń kʊ də̀ń,
ba yà wá lwàń ba pubʊŋa, ba ga va
Yɪɪ con. Yá Yɪɪ yà wá kwɛn ba cʊna
tə ʊ lɪ ba mʊ̀ də wá pwərə wa».

Zwezi gwin wodùrú zwansɪsara tə də̀ń
(Matiə 13.18-23; Likə 8.11-15)

13 Kʊ kwa nə, Zwezi swìn ʊ karbɪa
tə con ʊ wʊ́: «Á yərì zwansɪsara ka
tə də̀ń? Nətə nə á dàń wá fwa á ma
yəni tə duən tə mɛ?
14 Wodùrú tə nə dwì tə yɪ ndə lìù
tə nə, ʊ nə swìn Yɪɪ sʊgʊ tə.
15 Ləzoni duən yɪ ndə cwəŋə tə nii
nə, wodwii tə yàá nə tʊ kʊ wa. Ba
nə zəzən ba nì Yɪɪ sʊgʊ tə, lala də
*Sɪtana twi, ʊ lɪ kʊ ba waa.
16 Yá ba duən də yàá yɪ ndə
kapatʊ tɪa nə, wodwii tə nə tʊa kʊ
wa. Ba mʊ̀ yàá nə nì sʊgʊ tə, ba yàá
sɛ̀e kʊ lala də pupoli.
17 Yá Yɪɪ sʊgʊ tə wà ba mʊ̀ lìà
təntə pubʊŋa tə wa zwɪ zənzən, ba
ga ba dìàn jə kʊ waa. Ba nə dí càn,
də ba nə wʊwalɪ ba Yɪɪ sʊgʊ tə yɪrɪ,
ba yàá pìí ba yá Yɪɪ cwəŋə.
18 Ba duən də yɪ ndə casʊran tɪa
nə, wodwii tə nə tʊa lá. Ba yàá nì
sʊgʊ tə,
19 yá lʊʊ kʊ tə wiən twara jə ba
zənzən. Ba swə ka pìà jɪjə. Lʊʊ
wiən duən də fɪra jə ba. Tə wiən
təntə mɛ yàá pú Yɪɪ sʊgʊ tə yuu nə,
tə pa sʊgʊ tə kʊ́ʊ̀ wàrì won kʊ fwa.
20 Ləzoni duən yɪ ndə tɪzəŋu nə,
wodwii tə nə tʊa lá. Ba yàá nì
sʊgʊ tə, ba sɛ̀e kʊ. Kʊ mʊ̀ nə pɪn,
ba yɪ ndə wobɪa nə, tə nə zɪŋa

bıa. Ba duən zın bıa fıtwa, ba duən sapwıtwa, yá ba duən bíí».

Cànʊ́ yuu wa zwansısara
(Likə 8.16-18)

21 Kʊ kwa nə, Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn ʊ karbıa tə con, ʊ wʊ́: «Lìù tə̀lə́, ʊ nə wá sʊrʊ cànʊ́ ʊ tún garwa də̀ń nə, nə à yə̀ə́ gədoo də̀ń nə. Kʊ yı ʊ wá tún kʊ canzılʊ yuu wa.
22 Won tə mama nə sə̀gə̀ wá na, yá won tə mama yà nə wulə yikunu wa, wá nan poni nə».
23 Zwezi dàń ma swìn ʊ súrí lá, ʊ wʊ́: «Lìù mama dàń mɛ, sə ʊ kə dìàn, ʊ súrí ʊ zıan, ʊ cʊgʊ zəni!»
24 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn ba con, ʊ wʊ́: «Á cıa á tìàn nə də kʊ tə, á nə nə̀ń. Yıı wá pa aba kʊ tə, á də nə pın lìà duən nə. Yá ʊ ga wá pa aba, ʊ doni kʊ tə, á nə pın.
25 Ba wá pa lìù tə nə, ʊ nə jə ba súrú lá. Yá ʊ tə nə ba jə, ba wá jon mancın tə tətə, kʊ nə wulə ʊ con».

Wobıa nə pén tə ga zaŋa yuu wa zwansısara

26 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «Á ywàŋá nətʊ tə, Yıı nə də́ ʊ pàrì tə. Kʊ yı ndə bɛɛ don nə dùà ʊ kárá.
27 Kʊ kwa nə, ʊ pəni də ʊ zaŋa dıın mama, yá kʊ máŋá tə wa, wobıa tə pén, tə ga bori. Bɛɛ tə yə̀rì nətʊ tə, kʊ nə fwa.
28 Tıa tə yàá pa wobıa tə pén tə bori ka tətə nə. Sısıʊ yàá də́ yáá kʊ nan. Kʊ kwa nə, kʊ yàá lʊra, kʊ ga kə bıa.
29 Máŋá tə, wobıa tə nə bıga, bɛɛ tə yàá zàn, ʊ za wiən tə də ʊ sìʊ́. Kʊ nətʊ tə bırı də, wiən zagʊ máŋá yí».

Wobiu nəmanbiə don yuu wa zwansısara
(Matiə 13.31-32, 34-35; Likə 13.18-19)

30 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə nə wàá nə ma maŋa Yıı pàrì tə? Bɛ̀eɛ̀e zwansısara nə nə wàá nə tì nə ma maŋa kʊ?
31 Kʊ yı ndə wobiu nəmanbiə nə, ba nə dùà. Kʊ mʊ̀ nə yı wobıa tə mama nəmaa. Yá kʊ dwiu kwa nə, kʊ yàá pén.
32 Kʊ yàá boru, kʊ jì nədarʊ, kʊ doni dəvʊran mama. Kʊ nɛɛ tə yàá dara, zənbii tətə wàá tə pwalan tə kəni kʊ yuu wa».
33 Nətʊ nə Zwezi yà twá də zwansısarı zənzən, ndə tə tə nə, ʊ ma swìn Yıı sʊgʊ tə ʊ bırı lìà tə nə. Ʊ yàá swìn Yıı sʊgʊ tə ba con ndə nətʊ tə, ba nə wá wànı́ ba nì kʊ də̀ń.
34 Ʊ yàá ba swìn, də kʊ nə tà də zwansısarı. Yá ʊ dàń nə wulə də karbıa tə cıcı, ʊ yàá yá zwansısarı tə, ʊ ga gwin tə yìən tə mama ʊ bırı ba.

Zwezi pın, mʊnaa vʊʊ nəfarʊ zıgı
(Matiə 8.23-27; Likə 8.22-25)

35 Kʊ dıın tə tətə nə kʊ dədəni nə, Zwezi swìn ʊ karbıa tə con, ʊ wʊ́: «Nə vələ mʊnaa tə vàn tə don nə!»
36 Ba dàń nan lalʊʊ tə wa. Ʊ karbıa tə jın wá də nıá yuu bori tə, ʊ nə wulə kʊ wa, ba ja vìí. Nıá yuu bwərə duən yà bwələ də wá.
37 Kʊ kwa nə, vʊʊ nəfarʊ zàn, kʊ mà nıá kʊ kəni nıá yuu bori tə wa, kʊ pa kʊ swí.
38 Zwezi yà tə́gə́ kʊ kwa con, ʊ dwɛ̀e ʊ ganpuri yuu wa. Ʊ karbıa tə ma zìn wá, ba swìn ʊ con, ba wʊ́: «Karnyına, nə wá tı! Kʊ yoo ba mʊ́ jə?»
39 Zwezi ma zàn, ʊ baa vʊʊ tə nii nə, yá ʊ ga swìn mʊnaa nıá tə con, ʊ wʊ́: «Pa n zəzugu tə nyʊ lá!» Kʊ máŋá tə wa, vʊʊ tə zıgı. Yá bwálí tə mɛ zùrì siii.
40 Zwezi dàń ga swìn ʊ karbıa tə con, ʊ wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə pın, fən jə aba nətʊ? Á ba á waa kəni à nə wuuu, naaa?»
41 Yá fən yà jə ba zənzən. Ba dàń swìn duən con, ba wʊ́: «Bɛɛ wà tə tà ndə lìà mɛ nə. Vʊʊ də mʊnaa mɛ zìlí ʊ nii!»

5

Zwezi lı zinə bɛɛ don yuu wa
(Matiə 8.28-34; Likə 8.26-39)

1 Kʊ kwa nə, Zwezi yí Galile mʊnaa tə vàn don nə, Zwerazenıan-ba nagwanaa wa.

2-3 Ba nan níá yuu bori tə wa. Kʊ máŋá tə wa, bɛɛ don twi ʊ jə́rí Zwezi. *Zini yà jə kʊ bɛɛ təntə. Ʊ yɪ ʊ nan pìràn bʊran wa. Ʊ yà wulə tə pìràn bʊran tə wa, ba nə kʊa, ba ma kəni tɪga. Lìù yà tə̀lə́, ʊ nə wàá wá ʊ vwe də banzala tətə.
4 Kʊ nɛɛ ce duən, ba nə vwə ʊ nɛɛ də lugu ŋoni, ba vwə ʊ jìàn də banzala, yá ʊ kàrʊ́ banzala tə də lugu ŋoni tə. Lìù mama dìàn yà wà wá yí.
5 Máŋá mama, tɪtɪn də yɪcaʊ, ʊ yàá jírí tɪga pìràn bʊran ba tə wa də pɛɛn yuu wa. Ʊ mà nii də ʊ bìrì ʊ yɪra ʊ kàrí də kapana.
6 Ʊ nɪ Zwezi yɪŋʊna, ʊ dàń ma dəri ʊ bà, ʊ tʊ ʊ yáá con.
7 Ʊ ga bubwi zənzən, ʊ kə yɪɪ nə, ʊ wʊ́: «Zwezi, Yɪɪ tə, ʊ nə wulə tə mɛ yuu wa, bìú, bɛ̀eɛ̀e nə n pìà à con nə? À lòrì mʊ́, sə n taa Yɪɪ yɪrɪ, dàn ká kə nə càn wa».
8 Zwezi yà swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «Zini, n nan bɛɛ tə yɪra!»
9 Zwezi dàń ma bwe, ʊ wʊ́: «N yɪrɪ nə ya bɛ̀eɛ̀e?» Kʊ ma le wá, kʊ wʊ́: «À yɪrɪ nə yɪ ‹buruburu›.» Kʊ yɪ cígá, zinə zənzən yà dáá bɛɛ yuu wa.
10 Yá kʊ dàń lòrì pwəpwə, sə ʊ dàn ká dɪŋa tə, ʊ lɪ lʊʊ nii tə wa.
11 Twərən zənzən yà wulə kʊ bwálí tə nə paan yɪra, tə də́ wodirən.
12 Zinə tə ma lòrì Zwezi, sə ʊ kə tə twərən tə yɪra.
13 Zwezi ma pa tə cwəŋə. Zinə tə dàń ma nan bɛɛ tə yɪra, tə zʊ twərən tə. Tə yí mʊ̀rʊ̀ bələ. Tə mama míámían nan paan tə yuu, tə tʊ mʊnaa tə wa, tə tɪ.
14 Twərən nəcɪra tə dàń dəri, ba va ba swìn kʊ yoo tə tɪʊ tə də tɪbii tə wa. Lìà dàń zàn ba va ba ywàń kʊ tə, kʊ nə tʊn.
15 Ba twi ba yí Zwezi də bɛɛ tə, ʊ yà nə jə zinə buruburu tə. Ʊ yà jə̀ə́, ʊ zʊ ganan, ʊ yía ga na tɪa. Fən zʊa ba.
16 Twərən nəcɪra tə man kʊ tə mama, ba nə nɪ ba bɪrɪ lìà tə. Ba man kʊ tə nə yí bɛɛ tə, zinə tə yà nə jə, tə ma nan tə zʊ twərən tə.
17 Ba dàń ma lòrì Zwezi, sə ʊ nan ba nagwanaa tə wa.
18 Zwezi nə pìà, sə ʊ zʊ níá yuu bori tə, bɛɛ tə, ʊ yà nə jə zinə zənzən, tə lòrì wá, sə ʊ yá ʊ pa ʊ twá ʊ nə.
19 Yá Zwezi dàń vɪga, ʊ ga swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «Pìí, n va n dìə̀ n lìà con, n man kʊ tə mama, *Yuu-Tiu nə dəri n yinəgə zənzən ʊ ma fwa ʊ pa mʊ́».
20 Bɛɛ tə ma va nagwanaa tə wa, ba nə boŋə ‹Tɪan-Fugə› tə, ʊ man won tə mama, Zwezi nə tʊn ʊ pa wá. Kʊ gwárí lìà tə mama, ba nə cʊgʊ ʊ nii sʊgʊ tə.

Zwayirisə bʊ̀á bwiun də kan don yayɪgʊ ka zwɛ̀e yoo
(Matiə 9.18-26; Likə 8.40-56)

21 Zwezi pìí ʊ va mʊnaa tə vàn tə don nə də níá yuu bori tə. Lalʊʊ twi, kʊ kɪkarɪ wá, də ʊ zɪga mʊnaa tə nii nə.
22 *Zwifə-ba *jə́rə́ dìə̀ don yuu tíú twi ʊ con. Ʊ yɪrɪ nə yɪ Zwayirisə. Ʊ nə nɪ Zwezi, ʊ tʊa ʊ nɛɛ nə,
23 ʊ ga lòrì pwəpwə, sə ʊ san ʊ nə. Ʊ swìn, ʊ wʊ́: «À bʊ̀á wulə ʊ tɪ». Ʊ dàń lòrì wá, ʊ wʊ́: «Bàá, n tún n jìàn ʊ yuu wa, sə n ma jon wá tɪan jɪɪn wa, sə ʊ mɪɪ ga ya lʊʊ».
24 Zwezi vəli də Zwayirisə. Lalʊʊ púə́ ʊ kwa də kʊ nɪŋɪ ʊ nɛɛ nə.
25 Yá kan don yà wulə ba wa, ʊ tàŋá nə twi ka ba zɪga, kʊ nə yí bɪna fugə bələ.
26 Ʊ dí càn zənzən máŋá tə wa, ʊ nə ywarɪ ʊ tìàn dɪmʊtʊra zənzən con. Ʊ cʊ̀gʊ̀ wiən tə mɛ, ʊ nə jə, kʊ ga tə ba kʊkwa. Kʊ dàń yà kwɛn kʊ jə wá zənzən.
27 Ʊ nì Zwezi ŋwɛn. Ʊ dàń twi lalʊʊ tə wa, ʊ twá Zwezi kwa con, ʊ dwen ʊ gànʊ̀ nə.
28 Ʊ yà swìn, ʊ wʊ́: «À nə kən cígá, à dwen ʊ ganan tə cɪcɪ nə, à yayɪgʊ tə wá zwɛ̀e».
29 Naa nədʊ, də ʊ jana tə lwagʊ tə zɪga, ʊ ga na ʊ tìàn, ʊ yayɪgʊ tə nə zwɛ̀e yɪrɪ.

30 Kʊ máŋá tə wa, Zwezi lwarɪ də
dìàn nan ʊ yɪra. Ʊ dàń vəvəri lalʊʊ
tə tətəŋi wa, ʊ bwe, ʊ wʊ́: «Wàà nə
dwen à ganan nə?»
31 Ʊ karbɪa tə ma swìn ʊ con, ba
wʊ́: «N na də, lalʊʊ tə wulə mʊ́ kʊ
yugə tɪa tə mama, yá n ga bwe, də
wàà nə dwen n yɪra».
32 Yá Zwezi yà wulə ʊ ywàŋá, sə ʊ
lwarɪ lìù tə nə fwa kʊ nətʊ tə.
33 Fən zʊa kan tə, ʊ dàń ga vɪvaga,
ʊ yà nə yəə́ yoo tə nə yí wá yɪrɪ. Ʊ
dàń ma bà ʊ tʊ Zwezi nɛɛ nə, ʊ swìn
cígá mama ʊ con.
34 Zwezi ma swìn, ʊ wʊ́: «À nakʊa,
n nə ken n waa à nə tə yɪrɪ, Yɪɪ jon
mʊ́. Vəli də bɪcan sìə́, n yayɪgʊ tə
zwɛ̀e mɪ́ámɪ́án».
35 Zwezi nə wulə ʊ swìn nətʊ tə,
də lìà nan jə́rə́ dìə̀ yuu tɪ́ú tə sàń, ba
bà ba swìn ʊ con, ba wʊ́: «N bʊ̀á tə
mɪɪ zwɛ̀e. N kʊ́ʊ̀ wà mɛ, sə n wʊwalɪ
karnyɪna tʊtʊ».
36 Yá Zwezi wà sʊ̀ràn təntə con
tan, ʊ swìn jə́rə́ dìə̀ yuu tɪ́ú tə con, ʊ
wʊ́: «Dàn ká pa fən ja mʊ́, kə n waa
cɪcɪ à nə».
37 Ʊ wà yá ʊ pa lìù mama kwé ba,
də kʊ nə tà Piyɛrə, də Zwakə, də ʊ
nyánʊ́ Zwan.
38 Ba nə yí jə́rə́ dìə̀ yuu tɪ́ú tə sàń,
Zwezi nɪ lìà tə, ba yà wulə ba fwa
zəzugu, ba kwi, də ba mà nii.
39 Ʊ zʊa dìə̀ tə wa, ʊ swìn ba con,
ʊ wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e yɪrɪ nə á fwa zəzugu
nətən, yá á ga kwi? Bisɪmaa tə wà
tɪ, ʊ yɪ ʊ dwɛ̀e».
40 Ba dàń wulə ba mʊŋa wá. Ʊ ma
pa ba mama nan, ʊ ga yá bʊ̀á tə nuu
də ʊ nyɪna, də ba tə, ba yà nə yɪn də
wá. Ʊ dàń zʊa bwálí tə, bisɪmaa tə
nə wulə.
41 Ʊ jɪn bʊ̀á tə jɪɪn nə, ʊ ga swìn
ʊ con də ʊ lʊʊ sʊgʊ, ʊ wʊ́: «Talɪta
kumi!» - Kʊ dàń nə yɪ: Bisɪmakana,
à mʊ̀ nə swìn kʊ n con: Zàn yɪɪ nə!
42 Bisɪmakana tə zəzən ʊ nyí ʊ zàn
ʊ vəli. Ʊ yà jə bɪna fugə bələ. Ba nə
nɪ kʊ nətʊ tə, kʊ gwárí ba mama, kʊ
nə dìgà ba yuu zənzən yɪrɪ.
43 Yá Zwezi dàń dʊ̀ə́ súú ba nii nə,
də ba dàn ká pa, sə lìù mama lwarɪ
kʊ. Kʊ kwa nə, ʊ swìn ba con, ʊ wʊ́:
«Á pɪan wodiu bʊ̀á tə nə, sə ʊ də́!»

6

Ba vɪga Zwezi Nazarɛtə nə (Matiə 13.54-58; Likə 4.16-30)

1 Zwezi nan kʊ mʊ̀ bwálí tə nə, ʊ
va ʊ nyɪna sàń. Ʊ karbɪa yà kwé wá.
2 *Zwifə-ba *sìə́ dɪɪn nə, ʊ yà wulə
ʊ kàrì Zwifə-ba *jə́rə́ dìə̀ wa. Lìà
zənzən yà nə cʊga wá, kʊ gwárí ba,
yá ba ga swìn, ba wʊ́: «Yèn nə ʊ
yəə́ yìən tətə mama? Bɛ̀eɛ̀e nə yɪ
wʊbʊŋa kʊ tə, ʊ nə jə, də yomɪlan
tə tə mɛ, ʊ nə tʊŋa?
3 Kʊ tà ʊ mʊ̀ nə yɪ kapənta tə, ʊ
nə yɪ Mari bìú tə naaa? Kʊ tà ʊ mʊ̀
nə yɪ Zwakə də Zwoze də Zwidə də
Simon zʊnʊ tə naaa? Ʊ nakwana tə
tə̀lə́ nə wa yəbə naaa?» Yá kʊ nətʊ
dàń pɪn, ba yà ba wá sɛ̀e.
4 Zwezi dàń ma swìn ba con, ʊ wʊ́:
«Ba yàá zìlí Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ bwálí
mama nə, yá ʊ nyɪna sàń nə də ʊ
dwíí tɪán wa, də ʊ dìə̀ wa, ba ba wá
zìlí».
5 Zwezi wà wànɪ́ ʊ fwa yomɪlan
duən lá, də kʊ nə tà, ʊ nə tʊ́n ʊ jɪàn
yayɪŋa mancɪn yuu wa, ʊ ma zwɛ̀e
ba yayɪran.
6 Ba yà nə wà Yɪɪ *nii sɛ̀e, tə gwárí
wá.
Kʊ kwa nə, Zwezi jírʊ́ ʊ kàrì bwálí
təntə tɪan tə mama wa.

Zwezi tʊn ʊ karbɪa fugə bələ tə, bələ bələ (Matiə 10.1, 5-14; Likə 9.1-6; 10.1-20)

7 Ʊ dàń ma bon ʊ karbɪa fugə bələ
tə, ʊ tʊn ba bələ bələ. Ʊ pɪn ba dìàn,
sə ba lɪ *zinə lìà yuu wa.
8-9 Ʊ pɪn ba nii, ʊ wʊ́: «Á dànà ká
tì won mama á kə á yuu. Á dànà ká
ja wodiu də lɔ̀ɔ̀ də səbiu á ganjɪgɪ
wa, á ja nan cwəŋə. Á tiə daduu, á
kənə natʊra, á nə dànà ká zʊ ganan
bələ».
10 Ʊ swìn ba con, ʊ wʊ́: «Máŋá tə,
á nə yí tɪʊ wa, sə á mé dìə̀ tə wa, á
nə zʊa, kʊ jə vəli á nə wá nan kʊ mʊ̀
tɪʊ təntə wa.

11 Tıʊ don lìà nə vıga, sə ba ja aba,
nə à yə̀ə́, sə ba cʊgʊ aba, á naŋa lá.
Á zwara á nɛɛ purən, sə kʊ ya ba
yuu yoo».
12 Ʊ karbıa tə dàń ma va ba kàrì
lìà, ba wʊ́, ba mɛ, sə ba bà Yıı con,
sə ba vəvəri ba kwa, ba ma sá ba
cʊna.
13 Ba dıŋı zinə zənzən ba lı, ba
zwɛ̀e yayıŋa zənzən yayıran də ba
kəni nʊga ba yuu wa.

Zwan-Batisə gʊrı tə yoo
(Matiə 14.1-12; Likə 3.19-20; 9.7-9)

14 Zwezi ŋwɛn súə́ bwálí mama,
yá pìʊ́ *Erodə də dàń yà nì ʊ yoo.
Lìà duən yà swìn də, Zwezi tətə nə
yı *Zwan-Batisə ʊ nə pìí ʊ bwin, ʊ
nan tıan wa. Mə kʊ mʊ̀ nə pın, ʊ jə
dìàn, ʊ ma tʊŋa yomılan.
15 Yá ba duən də yà wʊ́, ʊ yı Yıı
nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ Eli. Ba duən də wʊ́, ʊ yı
fuən Yıı nii sʊ̀sʊ̀nà tə wa lìù don.
16 Erodə nì kʊ, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́:
«Kʊ yı Zwan nə! À pın ba gwəŋə ʊ
yuu, yá ʊ pìí ʊ bwin».
17 Kʊ yı cígá, Erodə tətə yà nə
pın ba ja Zwan, ba vwa, ba kə bàń
dìə̀ wa. Erodə yà fwa nətʊ, ʊ zʊnʊ
Filipə kan Erodıadə yırı, ʊ nə jon.
18 Zwan yà ma swìn, ʊ wʊ́: «Kʊ wà
mɛ, sə n jon n zʊnʊ kan».
19 Kʊ yırı nə Erodıadə lıŋa yà
zaŋa zənzən Zwan yuu wa, ʊ yà ga
jə kʊ ʊ bıcan wa. Ʊ yà pìà cwəŋə,
sə ʊ ma gʊ Zwan. Yá ʊ yà wàrì.
20 Erodə yà dəri Zwan, ʊ yà nə yə̀ə́
də, ʊ yı cígá tíú, ʊ ga yı Yıı nə tı tə
yırı. Ʊ dàń ma cì ʊ nə. Ʊ yàá nə
cʊga ʊ sʊ̀ràn tə, kʊ yàá gwárí wá,
yá ʊ yàá cʊgʊ wá də puswənə.
21 Erodə lʊrı dıın cànà nə twi kʊ
yí, kʊ yın yuywaŋʊ kʊ pa Erodıadə
nə. Erodə dàń zàn ʊ fwa wodirən
zənzən, ʊ pa ləzwənfaran tə nə, də
pamana yun tìán tə nə, də Galile
nagwanaa yáá tìán tə nə.
22 Erodıadə bʊ̀á zʊa ʊ sa. Ʊ sıʊ tə
yın ywání kʊ pa Erodə də ʊ candərə
tə nə. Pìʊ́ Erodə dàń ma swìn bʊ̀á
tə con, ʊ wʊ́: «Lòrì won tə mama, n
nə pìà, à wá pa kʊ mʊ́».
23 Ʊ dàń ga wʊ́, ʊ dʊ̀ə̀: «À wá pa
mʊ́ won tə mama, n nə pìà, kʊ nə
swə kʊ yı à lʊʊ tə fan də».
24 Bʊ̀á tə dàń ma nan, ʊ bwe ʊ
nuu: «Bɛ̀eɛ̀e nə à mɛ, sə à lòrì?» Ʊ
nuu ma wʊ́: «Swìn ndə Zwan-Batisə
yuu nə n pìà».
25 Bʊ̀á tə ma dəri ʊ va ʊ swìn pìʊ́
tə con, ʊ wʊ́: «À pìà, sə n gwəŋə
Zwan-Batisə yuu tə síʊ́n síʊ́n n kə
zʊŋa wa n pa nə».
26 Pìʊ́ pʊ̀ə́ cʊ̀gʊ̀, yá ʊ yà ba pìà, sə
ʊ vı, ʊ nə dʊ̀ə̀ ʊ candərə tə yáá con
tə yırı.
27 Ʊ dàń ma zəzən ʊ tʊn pamanʊ
don, sə ʊ va ʊ gwəŋə Zwan yuu ʊ ja
bà. Pamanʊ tə nan ʊ va bàń dìə̀ tə
wa, ʊ gwəŋə Zwan yuu.
28 Ʊ tì kʊ ʊ kə zʊŋa wa, ʊ ja bà ʊ
pa bʊ̀á tə nə. Bʊ̀á tə ja nan ʊ pa ʊ
nuu nə.
29 Máŋá tə Zwan karbıa tə nə nì
kʊ, ba twi, ba tì ʊ tıgı tə ba gùrì.

Zwezi pùlì dipɛn ʊ pa bara mʊ̀rʊ̀ bonu nə
(Matiə 14.13-21; Likə 9.10-17; Zwan 6.1-14; Marəkə 8.1-9)

30 Zwezi *tʊntʊna tə pìí ba bà ʊ
con. Ba man ba bırʊ wá won tə
mama, ba nə fwa, də ba nə kàrì lìà
tə nətʊ.
31 Lìà tə nə twi, də ba pìí ba vìrí, tə
yà dáá zənzən, kʊ pa ba wàrì wodiu
ba jəni ba də́. Kʊ mʊ̀ nə pın, ʊ ma
swìn ba con, ʊ wʊ́: «Á twaga à nə,
sə nə nan kwa con bwálí tə nə, lìù
nə tə̀lə́, sə á wání á sìí mancın».
32 Ba dàń zàn ba tì níá yuu bori tə,
ba va bwálí tə, lìà nə ba bwələ.
33 Yá lìà zənzən nı ba, ba ga lwarı
ba. Ba nan tıan tə mama, ba va
bwálí tə nə də nɛɛ, də Zwezi də ʊ
karbıa tə tə wà lá yí.
34 Zwezi də ʊ karbıa tə nə nan níá
yuu bori tə wa máŋá tə, ʊ nı lìà tə
mama, ba yinəgə jın wá, ba yà nə yı
ndə pee nə, tə nə ba payırʊ jə yırı.
Ʊ dàń ma zàn ʊ kàrì ba yìèn zənzən.
35 Máŋá tə wa, tıa nə ja kʊ yí,
Zwezi karbıa tə fàrí ba yí, ba swìn
ʊ con, ba wʊ́: «Tıa yí, yá won mama
tə̀lə́ bwálí kʊ tə wa.

36 Pa, sə lìà tə pìí ba va tıʊ tə wa
də tıbii tə wa, ba yə̀ wodiu».
37 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́: «Á tətə
pıan ba wodiu, sə ba də́!» Ba dàń
ma swìn ʊ con, ba wʊ́: «Nə ba səbiu
zənzən jə, sə nə ma yə̀ wodiu nə pa
lìà ba tə nə».
38 Zwezi dàń ma bwe ba, ʊ wʊ́:
«Dipɛn bagalı nə wulə á con? Vələ á
jə́n!» Ba nə ywàń tə kwa nə, ba twi
ba swìn ʊ con, ba wʊ́: «Nə jə dipɛn
bonu də fələ bələ».
39 Kʊ kwa nə, Zwezi pın nii ʊ
karbıa tə nə, ʊ wʊ́: «Á pıan lìà tə
jə̀ń púlə́ púlə́ galıʊ tə yuu wa!»
40 Ba dàń ma pa ba jə̀ń tıa, bíí bíí,
də finu finu.
41 Kʊ kwa nə, Zwezi tì dipɛn bonu
tə də fələ bələ tə, ʊ zìn ʊ yáá yıı nə,
ʊ kə Yıı lɛ̀eɛ̀e. Ʊ fʊ fʊ dipɛn tə ʊ pa
karbıa tə nə, sə ba ma tara lalʊʊ tə.
Ʊ tàrì fələ bələ tə, də ʊ pa ba mɛ nə.
42 Ba lìù mama dí ʊ sú.
43 Ba pɛ̀e dipɛn tə də fələ tə
mumunə, tə nə súə́ fıyaran fugə
bələ.
44 Bara yı mùrù bonu ba wa, ba nə
dí wodiu tə.

Zwezi vəli níá yuu wa
(Matiə 14.22-33; Zwan 6.15-22)

45 Kʊ kwa nə, Zwezi zəzən ʊ pa ʊ
karbıa tə zʊ níá yuu bori tə wa, sə
ba də́ yáá, ba galʊ mʊnaa tə vàn don
nə Bɛtəsayıda tıʊ con. Ʊ mù tətə
dàń wá kə lìà tə cwəŋə nə.
46 Ʊ nə pın ba vìí tə máŋá wa, ʊ
dìgà paan don yuu wa, sə ʊ jʊn Yıı.
47 Tıa yí máŋá tə nə, níá yuu bori
tə də karbıa tə yà wulə mʊnaa tə
tətəŋi wa, yá Zwezi cıcı ga wulə tıa.
48 Ʊ nı də, ʊ karbıa tə na càn də
níá yuu bori tə ka va, vʊʊ yà nə
fuli kʊ naŋa bwálí tə, ba nə vələ tə
yırı. Tıbılakʊnʊ nii nə, ʊ zàn ʊ wulə
níá tə yuu wa ba səpuni nə, ʊ vəli
mancın mancın.
49 Yá máŋá tə nə, karbıa tə nə nı
wá də, ʊ vəli níá tə yuu wa, ba bʊ́n
də, kʊ yı wojijiru. Ba dàń ma mà nii,
50 fən yà nə zʊa ba zənzən yırı.
Zwezi ma ʊ swìn ba con lala, ʊ wʊ́:
«Á dàŋá á jìàn! Kʊ yı à mù nə! Á
dànà ká pa fən ja aba!»
51 Kʊ kwa nə, ʊ dàń zʊa níá yuu
bori tə wa, ba səpuni nə, yá vʊʊ
tə ga zıgı. Kʊ gwárí ʊ karbıa tə
zənzən.
52 Ba nə nı Zwezi də, ʊ fʊa dipɛn
tə, ba yà tə wà ʊ dìàn tə dəń lwarı.
Ba pubʊŋı yà wà yí.

Zwezi zwɛ̀e yayıŋa yayıran Zwenezarɛtə nə
(Matiə 14.34-36)

53 Zwezi də ʊ karbıa tə galı mʊnaa
tə ba zwɛ̀e, ba cú tıa Zwenezarɛtə
nagwanaa wa. Lantə nə, ba zıgı ba
níá yuu bori tə.
54 Ba nə cúə́, də lìà tə zəzən ba
lwarı Zwezi.
55 Bwálí tə mama lìà nə nì də,
Zwezi wulə lìà tə yàá nan nagwanaa
tə mama, ba janı yayıŋa ba ja twi ba
tıtaran yuu wa.
56 Bwálí tə mama Zwezi nə vəli,
kʊ yı tıan wooo, tıfaran wooo, tıbii
wooo, lìà yàá ja ba yayıŋa, ba va ba
tún jə́rə́ bwálá nə. Ba yàá lòrì wá,
sə ʊ yá ʊ pa ba dwen ʊ gànù nii nə.
Lìù tə mama yàá nə dwen ʊ gànù tə
nii nə, kʊ tíú yayıgʊ yàá zwɛ̀e.

7

Kàrà nədwan tə yoo, kʊ nə kwɛn nə də Yıı yìən duən nə
(Matiə 15.1-9; Likə 11.37-41)

1 *Farızıan-ba də Yıı nii *yənu
tìán duən nə nan *Zwerizalɛmə ba
bà. Ba twi ba kıkarı Zwezi.
2 Ba mìnì də, Zwezi karbıa tə
duən yàá də́ wodiu də ba jıdurən.
Kʊ dəń nə yı, ba wà ba jìàn sın ndə
nətʊ tə nə, kʊ nə mɛ.
3 Farızıan-ba də *Zwifə-ba tə
duən mɛ yà twá yofwamınan tə nə,
ba nyına-ba nə yá ba pa ba. Ba yà
ba də́, də ba nə wà ba jìàn sın zəni.
4 Ba nə nan jə́rə́ bwálí də ba bà,
ba yàá də́ yáá ba sın ba jìàn, ba dàń
ga də́. Ba twá dí yáá nə zənzən,
sə ba də Yıı yìən ma kwɛn duən
nə, ndə ka sın wùrú zwıın, də lugu
zwıın, də nəkəni nə.

5 Farızıan-ba də Yıı nii yənu tìán
tə dàń ma bwe Zwezi, ba wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e
nə pın n karbıa tə ba nyına-ba
yofwamınan tə nə twá? Ba də́
wodiu də jìàn, tə nə wà sın».
6 Zwezi ma le ba, ʋ wʊ́: «Yıı nii
*sʊ̀sʊ̀nʊ̀ *Ezayi yà jə cígá, də ʋ nə
dí yáá ʋ swìn á mʊ̀ níə́ bələ tìán tə
yoo, ndə kʊ yà nə pʊ́pʊ́ní nətən:
‹Lìà-ba tə yı ba zìlí à mʊ̀ Yıı də ba
nii cıcı, yá ba waa ga ŋʊ́ná də
nə.
7 Ba yıjʊnı tə yı tʊtʊ, kʊ tə, ba nə
kàrì ba bırı nə yı ləzoni kàrà, də ba
yofwamınan tə yırı›.»
8 Zwezi swìn ba con, ʋ wʊ́: «Á yá
Yıı bıra tə kwa, á ga twá ləzoni
yofwamınan nə».
9 Zwezi dàń ga súrí lá, ʋ wʊ́: «Á
vıga Yıı bıra tə mwálí mwálí, sə á
ga twá á tətə yofwamınan nə.
10 Yıı *nii tə, ʋ nə pın *Moyizə nə,
cígá swìn, kʊ wʊ́: ‹Zìlí n nuu də n
nyına! Yá lìù tə, ʋ nə zırı ʋ kə ʋ
nuu də ʋ nyına nə, ʋ mɛ, sə ba gʊ
wá›.
11-12 Yá á mʊ̀ bırı də, lìù wàá ʋ
swìn ʋ nuu də ʋ nyına con, ʋ wʊ́:
‹N tori tə, à yà nə wá ma san mʊ́ tə
yı à tún, sə kʊ yı *jonji kʊ pa Yıı nə›.
Kʊ dàń nə yı ‹kɔrəban› də Zwifə-ba
sʊgʊ. Yá á dàń pın cwəŋə lìù nə, sə
ʋ dàn ká kʊ́ʊ̀ san ʋ nuu də ʋ nyına
nə.
13 Mə á yofwamınan tə, á nə kàrì
lìà tə nə nə, á twá á ma lı Yıı sʊgʊ
tə nywarı. Á fwa yìèn duən zənzən
tə nə nyın ndə tə nə».

Wiən tə nə cʊ̀gà ləzwənə Yıı yáá nə (Matiə 15.10-20)

14 Zwezi ma kʊ́ʊ̀ bon lìà tə, ʋ swìn
ba con, ʋ wʊ́: «Á mama cʊga, á ga nì
kʊ tə dàń.
15 Won tə mama nə naŋa kàrá
con, kʊ zwı ləzwənə wa, wàrì wá
kʊ cʊ̀gà. Won tə nə naŋa ləzwənə
waa, kʊ mʊ̀ won tə nə wàá wá kʊ
cʊ̀gà».
16 [Lìù mama dàń mɛ, sə ʋ kə
dìàn, ʋ súrí ʋ zıan, ʋ cʊgʊ zəni!]
17 Máŋá tə, Zwezi nə nan lìà tə
wa ʋ zʊ dìà, ʋ karbıa tə bwe wá kʊ
zwansısara təntə dàń nə.
18 Ʊ dàń ma swìn, ʋ wʊ́: «Á də tə
yı lìà tə, á nə wàrì yoo dàń á nì? Á
ba nàń də, won tə nə twá nii kʊ zʊ
lìù waa wàrì wá kʊ cʊ̀gà?
19 Á yàrì də, wodiu tə ba ʋ pubʊŋa
tə wa zwı. Kʊ yı ʋ pʊ́ə́ wa nə kʊ zwı,
yá kʊ kwa nə, ʋ yàá twa kʊ ʋ dʊgʊ
kaduəyuu bwálí nə». Tə mʊ̀ sʊ̀ràn
tə nə nə Zwezi twá ʋ ma swìn də,
wodiu tə̀lə́, kʊ nə jə durən Yıı yáá
con.
20 Yá ʋ ga kʊ́ʊ̀ swìn, ʋ wʊ́: «Won
tə, kʊ nə naŋa ləzwənə yıra nə pın
ʋ bıcan yı nəzonu Yıı yáá con.
21 Lìù waa con nə pubʊŋı
kʊkwınan yàá nan, tə pın ʋ cwàrì,
ʋ ŋwìn, ʋ gwı,
22 ʋ pìà lìà kana, lìà duən wiən jə
yimən tə pa wá, ʋ tʊŋa wʊlʊŋʊ, ʋ
gıgarı lìà, ʋ kʊkʊlı Yıı yırı tə, ʋ yii
zwı lìà wiən, ʋ cəgə lìà, ʋ fwa fwiə,
ʋ ga yərì ʋ yáá.
23 Tə mʊ̀ yokʊkwınan tə mama yı
ləzwənə waa nə tə naŋa, yá tə ga
pın ʋ bıcan yı nəzonu Yıı yáá con».

Kavee don ken ʋ waa Zwezi nə (Matiə 15.21-28)

24 Kʊ kwa nə, Zwezi kɛ̀eń lá, ʋ
va nagwanaa don wa, Tirə tıʊ tə nə
wulə lá. Ʊ zʊa dìà don wa, yá ʋ ga
ba pìà, sə lìù lwarı ʋ nii nə, yá ʋ dàń
nə wà wání ʋ cì, sə ba dàn ká nì ʋ
ŋwɛn.
25 Kan don yà nì Zwezi yoo. Ʊ yà jə
bʊ̀á, *zini yà wulə kʊ bʊ̀á təntə yuu
wa. Ʊ dàń ma zàn ʋ bà ʋ tʊ Zwezi
nɛɛ nə.
26 Kan tə yà yı *Gərɛkə. Ba lʊrı wá
Fenisi nagwanaa wa, Siri nə tı lá. Ʊ
lòrì Zwezi, sə ʋ dıŋı zini tə ʋ lı ʋ bʊ̀á
tə yuu wa.
27 Yá Zwezi swìn kan tə con, ʋ wʊ́:
«Də́ yáá n yá n pa dìà lìà də ba sú,
ka tì bìsíná wodiu ka dılı kukurbii
yáá, nə ba ziən yırı».
28 Ʊ ma le wá, ʋ wʊ́: «Karnyına,
kʊ yı cígá! Yá kukuri tə yàá də́
wodimumunə tə, bìsíná tə nə yá ba
pın tə twı tıa nə».

29 Zwezi ma swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «N
nə le nə nətʋ tə yırı, n wàá n pìí n
vìrí, zini tə nan n bʋ̀á tə yıra».
30 Ʋ pìí ʋ va ʋ sàń, ʋ na ʋ bisımaa
tə də ʋ tə́gə́ gədoo yuu wa. Zini tə
ga nan ʋ yıra.

Zwezi súrú bəru don zıan ʋ ga pʋrı ʋ nii
(Matiə 15.29-31)

31 Zwezi nan nagwanaa tə wa,
Tirə tıʋ nə wulə lá, ʋ twá Sidon
tıʋ. Ʋ zıgı lá ʋ va ʋ twá Tıan-Fugə
nagwanaa tə wa, ʋ va Galile mʋnaa
tə vàn nə.
32 Ba jın bɛɛ don ʋ zıan nə bwın,
ʋ ga bəbe ba ja va ʋ con. Ba lòrì
Zwezi, sə ʋ tʋ́n ʋ jıın bɛɛ tə yuu wa.
33 Zwezi ma ja ʋ cıcı ʋ ja nan lìà
tə wa, ʋ va yıŋʋna. Ʋ tì ʋ jıfwı ʋ tırı
bɛɛ tə zıan wa. Ʋ lı mımıan, ʋ ma
dwen bɛɛ tə nəndəli nə.
34 Ʋ zìn ʋ yáá yıı nə, ʋ sìí fʋʋn,
ʋ ga swìn də ʋ lʋʋ sʋgʋ, ʋ wʋ́:
«Efata!» - Kʋ dəń nə yı: ‹Súrí n
tìàn.›
35 Naa nədʋ də bɛɛ tə zıan tə súrí,
ʋ nəndəli kòlù, ʋ ga swìn zəni.
36 Zwezi ma swìn lìà tə mama con
də, ba dàn ká man kʋ, ba bırı lìù
nə. Yá ba tə zəzəgi kʋ, ba pa kʋ nan
kàrá wa.
37 Kʋ dàń ga gwárí lìà zəni. Ba
dàń yàá swìn, ba wʋ́: «Won tə
mama, ʋ nə fwa ziən zəni. Ʋ pın
zıbʋŋa nə̀ń, bərən ga swìn».

8

Zwezi pùlù dipɛn ʋ pa lìà mʋ̀rʋ̀ banıa nə
(Matiə 15.32-39; Marəkə 6.35-44)

1 Kʋ máŋá tə wa, lìà zənzən yà
kʋ́ʋ̀ kun duən nə, ba yà ga ba won
mama jə, sə ba də́. Zwezi dàń bon ʋ
karbıa tə, ʋ swìn ba con, ʋ wʋ́:
2 «Lalʋʋ tə yinəgə jə nə, nə ba nə
wulə də nə dıan batwa nətən, yá ba
ga ba won jə, ba də́ tə yırı.
3 À nə pın ba vìí də niən, ba dìàn
wá zwɛ̀e, ba nan ba tʋ cwəŋə yuu,
ba wa lìà duən nə nan yıŋʋna yırı».
4 Ʋ karbıa tə ma le wá, ba wʋ́: «Nə
wàrì ba dipɛn nə pın, ba də́ ba swí,
bwálí kʋ tə wa, won mama nə tə̀lə́».
5 Zwezi ma bwe ba, ʋ wʋ́: «Dipɛn
bagalı nə á jə?» Ba ma le, ba wʋ́:
«Dipɛn barpɛ».
6 Ʋ dàń ma pa nii lalʋʋ tə nə, sə
ba jə̀ń tıa. Ʋ dàń ga tì dipɛn barpɛ
tə, ʋ kə Yıı lɛ̀eɛ̀e, ʋ fʋ fʋ tə, ʋ pa ʋ
karbıa tə nə, ba ma tara lìà tə.
7 Ba yà tə jə fəlibii də. Zwezi ken
Yıı lɛ̀eɛ̀e fələ tə yırı, ʋ ga swìn ʋ
karbıa tə con, sə ba tàrà tə ba pa
lìà tə nə.
8 Ba lìù mama dí ʋ sʋ́. Karbıa tə
ga pɛ̀e tə mumunə, tə nə ga, ba sʋ́
tìí barpɛ.
9 Yá ba yà ga yí lìà mʋ̀rʋ̀ banıa.
Zwezi dàń pın ba vìí.
10 Kʋ kwa nə, Zwezi də ʋ karbıa
tə zəzən ba zʋ níá yuu bori tə, ba
va Daləmanʋta nagwanaa wa.

Farızıan-ba pìà, sə Zwezi bırı ba ʋ dìàn
(Matiə 16.1-4; 12.38-39; Likə 11.16, 29)

11 *Farızıan-ba tə twi, ba wulə ba
swìn də Zwezi. Ba pìà, sə ba ja ʋ
dəń nə. Ba lòrì wá, sə ʋ tʋn yomılʋ
don ʋ ma bırı ba də, ʋ dìàn tə yı tə
nan Yıı con.
12 Zwezi sìí fʋʋn ʋ kə ʋ waa, ʋ ga
swìn, ʋ wʋ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə pın zə̀n lìà
ma pìà, sə à fwa Yıı dìàn mımınʋ à
bırı ba? Cígá mama, à mʋ̀ nə swìn
kʋ á con: À bá fwa Yıı dìàn mımınʋ
mama à bırı ba».
13 Zwezi dàń kɛ̀eń ʋ ga yá ba, ʋ pìí
ʋ zʋ níá yuu bori tə wa, ʋ va mʋnaa
tə vàn don nə.

Zwezi karbıa tə wà lwarı won tə, ʋ nə yı
(Matiə 16.5-12)

14 Ʋ karbıa tə yà swɛ̀eé, sə ba tì
wodiu. Ba yà jə dipɛn nədʋ cıcı níá
yuu bori tə wa.
15 Zwezi dàń ma swìn ba con, ʋ
wʋ́: «Á zurə á yıra, á cıa á tìàn nə
zəni də *Farızıan-ba sabwarı tə. Á
cıa á tìàn nə də *Erodə sabwarı tə».

16 Ʊ karbıa tə ma swìn ba pwərə
wa, ba wʊ́: «Kʊ yı nə nə ba dipɛn
jə, tə nə pın ʊ ma swìn nətʊ».
17 Zwezi lwarʊ kʊ tə, ba nə wʊ́, ʊ
dàń ma bwe ba, ʊ wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə pın
á ma wʊ́: ‹Kʊ yı nə nə ba dipɛn jə
tə yırı nə›? Á tə wà lwarʊ! Á tə wà
kʊ də̀ń nì! Á pubʊŋa wà yí!
18 Á jə yíá, tə ba lá na! Á jə zıan
tə ba nə̀ń! Á tə wà lìí!
19 Máŋá tə wa, à nə fʊa dipɛn
bonu tə à pa bara mʊ̀rʊ̀ bonu tə
nə, á pɛ̀e tə mumunə á sú fıyaran
bagalı?» Ʊ karbıa tə le, ba wʊ́:
«Fıyaran fugə bələ».
20 «Sə máŋá tə wa, à nə fʊa dipɛn
barpɛ tə à pa lìà mʊ̀rʊ̀ banıa tə nə,
dipɛn mumunə tìí bagalı nə á tì?»
Ba le wá, ba wʊ́: «Tìí barpɛ».
21 Zwezi dàń ma swìn ba con, ʊ
wʊ́: «Yá á ga tə ba nə̀ń?»

Zwezi súrú liliu don yíá Bɛtəsayıda nə
(Marəkə 10.46-53; Zwan 9.1-11)

22 Zwezi də ʊ karbıa tə dàń vəli
ba yí Bɛtəsayıda tıʊ. Lantə nə, lìà
jın liliu don, ba ja bà Zwezi con, ba
lòrì wá, sə ʊ dwen ʊ yıra, sə ʊ súrí
ʊ yíá tə.
23 Zwezi jın liliu tə jıın nə, ʊ van
wá ʊ ja nan tıʊ tə kwa con. Ʊ dàń
ga lı mımıan mancın ʊ kə bɛɛ tə yíá
yuu wa. Ʊ tún ʊ jìàn ʊ yuu, ʊ ga bwe
wá, ʊ wʊ́: «N wàá won n nı?»
24 Liliu tə súrí ʊ yíá, ʊ ga le, ʊ wʊ́:
«À na ləzoni, à na ba ndə tìán nə, yá
ba ga vəli».
25 Zwezi kʊ́ʊ̀ tún ʊ jìàn bɛɛ tə yíá
yuu. Liliu tə nə ywàń ʊ yáá mənə
mənə, ʊ yíá tə dàń na wiən tə mama
pwənə pwənə. Ʊ nı yazurə.
26 Zwezi dàń ma swìn, ʊ wʊ́: «Vəli
n sàń! Dàn ká va tıʊ tə wa!»

Piyɛrə swìn də, Zwezi nə yı Kərisə
(Matiə 16.13-20; Likə 9.18-21)

27 Zwezi də ʊ karbıa dàń ja ba yáá
ba man Filipə Sezare tıan tə con. Ba
nan cwəŋə yuu, ʊ ma bwe ba, ʊ wʊ́:
«Bɛ̀eɛ̀e nə lìà tə swìn à yuu wa?»
28 Ba ma le wá, ba wʊ́: «Ba duən
wʊ́, n yı *Zwan-Batisə. Ba duən wʊ́,
n yı Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ Eli. Ba duən
də wʊ́, n yı Yıı nii sʊ̀sʊ̀nà tə wa lìù
don».
29 Zwezi ma kʊ́ʊ̀ bwe ba, ʊ wʊ́:
«Sə á mʊ̀ con nə? Wàà nə á wʊ́,
à yı?» Piyɛrə ma le, ʊ wʊ́: «N yı
*Kərisə».
30 Zwezi dàń ma dù súú ba nii nə,
sə ba dàn ká swìn kʊ lìù mama con.

Zwezi swìn ʊ tıan də ʊ ka bwin ka nan yoo
(Matiə 16.21-23; Likə 9.22)

31 Kʊ kwa nə, Zwezi yà wulə ʊ kàrì
ʊ karbıa tə, ʊ wʊ́: «*Ləzwənə-Biu*
mɛ, sə ʊ də́ càn zənzən. *Zwifə-
ba *nəkwına, də Yıı *joŋwana yun
tìán, də Yıı nii *yənu tìán wá vı wá
ba dʊgʊ. Ba wá gʊ wá, kʊ nə yí dıan
batwa, ʊ wá pìí ʊ bwin».
32 Ʊ yàá maŋa kʊ, ʊ bırı ba pwənə
pwənə. Piyɛrə dàń ma bon wá ʊ ja
nan kwa con, ʊ wulə ʊ caga ʊ nii nə.
33 Yá Zwezi dàń pìí ʊ vəvəri, ʊ
ywàń ʊ karbıa tə duən tə, ʊ ga caga
Piyɛrə nii nə, ʊ wʊ́: «Ja pìà bwálí,
*Sıtana, n nə yı n bʊŋa ndə ləzoni
nə, n ba bʊŋa ndə Yıı nə tə yırı».

Zwezi ka twá ŋwírán
(Matiə 16.24-28; Likə 9.23-27)

34 Kʊ kwa nə, Zwezi bon ʊ karbıa
tə də lìà tə, ʊ kə duən nə, ʊ swìn ba
con, ʊ wʊ́: «Lìù tə mama nə pìà, sə
ʊ bà ʊ twá à nə, kʊ tíú kʊ́ʊ̀ dàn ká
fwa ʊ təntıan puswənə. Kʊ tíú mɛ,
sə ʊ sɛ̀e ʊ twá ʊ də́ càn də nə, kʊ ja
vələ ʊ tıan dagarʊ tə yuu wa.
35 Kʊ yı cígá, lìù tə, ʊ nə pìà, sə ʊ
jon ʊ mıı tə, ʊ wá kwìn kʊ nə. Yá lìù
tə, ʊ nə wá dʊgʊ ʊ mıı tə à mʊ̀ yırı
də Yıı sʊywáŋʊ́ tə swıʊn yırı, kʊ tíú
wá jon ʊ mıı.
36 Kʊ funə wa yàn nə kʊ pa lìù nə,
də ʊ nə nı tıa yuu jıjə tə mama, yá
ʊ ga kwìn mıı tə nə, kʊ nə ba zwɛ̀e
Yıı con?

* **8:31 8.31** Zwezi yı ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

37 Won wulə ləzwənə nə wá pa, sə
kʊ ma yə̀ ʊ mɪɪ tə kʊ jon, naaa?
38 Zə̀n ləzoni tə yáá tə̀lə́ də Yɪɪ,
ba ba Yɪɪ nii zìlí. Yá lìù dàń nə
dəri cavɪra, sə ʊ bɪrɪ də, ʊ ya à mù
nə tɪ, ʊ ga dəri cavɪra, sə ʊ swìn
à sʊywáŋʊ́ tə, *Ləzwənə-Biu† tə bá
sɛ̀e ʊ jon kʊ tíú, máŋá tə, ʊ nə wá
pìí ʊ bà də *malɪkɛ ʊ nyɪna tə dun
tə wa».

9

1 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn ba con, ʊ wʊ́:
«Cígá mama, à mù nə swìn kʊ á con:
Lìà duən, ba nə wulə yəbə, bá tɪ, də
ba nə wà Yɪɪ pàrì tə nɪ də, kʊ bìàn
də dìàn».

Zwezi lwàń ʊ tìàn
(Matiə 17.1-13; Likə 9.28-36; 2 Piyɛrə 1.16-18)

2 Kʊ dɪan bardʊ kwa nə, Zwezi
bon Piyɛrə də Zwakə də Zwan, ʊ ja
dì paan nəfarʊ yuu, ba də wá cɪcɪ.
Ba nə dìgà ba yí lá, ʊ lwàń ʊ tìàn ba
yíá yuu wa.
3 Ʊ ganan tə yà cɪcɪlɪ. Tə yà pìrì
tə doni nətʊ tə, ləzwənə nə wàá ka
pɪn tə pìrì tɪa yuu wa.
4 Kʊ kwa nə, Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ Eli də
*Moyizə nan ʊ karbɪa batwa tə nə.
Ba yà wulə ba swìn də Zwezi.
5 Piyɛrə dàń swìn Zwezi con, ʊ
wʊ́: «Karnyɪna, kʊ ziən də, nə nə
wulə yəbə. Nə dàń wá pú gansilə
batwa, n mù nədʊ, Moyizə nədʊ, Eli
də nədʊ».
6 Piyɛrə yà yərì kʊ tə də̀ń, ʊ nə
swìn, ʊ də karbɪa tə duən yà nə
zəzəgə zənzən yɪrɪ.
7 Bakwan don nan kʊ pəri Moyizə
də Eli yuu nə. Bakwan tə wa Yɪɪ
kori swìn lá, kʊ wʊ́: «Ɒ tə nə yɪ à
biswənə, á cʊga ʊ nii sʊgʊ».
8 Naa nədʊ, də karbɪa tə ywàń ba
səpuni nə, yá ba kʊ́ʊ̀ wà lìù mama
nɪ. Zwezi yà yɪ ʊ cɪcɪ də ba.
9 Ba nə naŋa paan tə yuu ba cwi,
Zwezi pɪn karbɪa tə nii, ʊ wʊ́: «Á
dànà ká man kʊ tə, á nə nɪ tə, á bɪrʊ
lìù mama. Á jana kʊ á nii nə, kʊ
ja vələ *Ləzwənə-Biu* tə ka pìí ka
bwin tɪga wa».
10 Ba zìlí ʊ nii, yá ba dàń yà bwe
duən, ba wʊ́: «Ka tɪ ka pìí ka bwin,
tə də̀ń nə yɪ bɛ̀eɛ̀e?»
11 Karbɪa tə dàń ma bwe Zwezi, ba
wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn Yɪɪ nii *yənu tìán
tə ma wʊ́, də Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nʊ̀ Eli nə wá
dá jonu tə yáá ʊ bà lʊʊ?»
12 Ʊ ma le ba, ʊ wʊ́: «Eli nə mɛ,
sə ʊ dá yáá ʊ bà ʊ kwɛn wiən tə mɛ
ʊ kə duən nə. Kʊ pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ
tə wa, kʊ wʊ́: ‹Ləzwənə-Biu wá dá
càn zəni. Lìà ga wá nyáŋá wá. Tə
də yìən tə wá tʊn cígá.›
13 Yá à mù nə swìn kʊ á con: Eli
cígá nə twi, lìà duən ja wá, ba ma
fwa kʊ tə, ba nə pìà, ndə kʊ nə
pʊ́pʊ́ní nətʊ tə!»

Zwezi lɪ bisɪmaa don yuu zini, kʊ nə wʊwalɪ wá
(Matiə 17.14-21; Likə 9.37-43)

14 Kʊ kwa nə, Zwezi də ʊ karbɪa
batwa tə, Piyɛrə də Zwakə də Zwan
pìí ba va karbɪa tə duən tə con.
Máŋá tə, ba nə twi ba yí, lìà zənzən
yà kɪkarɪ karbɪa tə duən tə. Yɪɪ
nii *yənu tìán yà wulə ba tʊ́tʊ̀ní də
karbɪa tə.
15 Máŋá tə wa, lìà tə nə nɪ Zwezi,
ba zəzəgə, yá ba ga dəri ba va, sə ba
jʊn wá.
16 Zwezi bwe ba, ʊ wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə
á wulə á tʊ́tʊ̀ní duən pwərə wa?»
17 Bɛɛ don ma le lìà tə wa, ʊ wʊ́:
«Karnyɪna, à bìú nə à ja bà n con.
*Zini jə wá, kʊ pa ʊ nii dəŋə.
18 Máŋá tə mama, zini tə nə zàn ʊ
nə, kʊ yàá dɪ wá tɪa. Ʊ mɪmɪan pàlì,
ʊ yələ ga za duən nə, ʊ ga yàá kʊ. À
lòrì n karbɪa tə, sə ba lɪ zini tə ʊ yuu
wa, ba ga wà kʊ dìàn jɪn».
19 Zwezi ma swìn karbɪa tə con, ʊ
wʊ́: «Á mù zə̀n lìà-ba, á tə nə ba Yɪɪ
nii sɛ̀e. Dɪan bagalɪ nə à tə wá yà də
aba? Kʊ yɪ à wá ja pínʊ́ kʊ mɛ nətə
də aba? Á jana wá, á ja bà à con!»
20 Ba jɪn bìú tə, ba pa wá. Máŋá
tə, zini tə nə nɪ Zwezi, kʊ vuvugu

† **8:38 8.38** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.
* **9:9 9.9** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

bìú tə zəni. Bìú tə tʋa tɪa ʋ bəbəli,
yá ʋ mɪmɪan ga pàlì.
21 Zwezi dàń ma bwe bìú tə nyɪna,
ʋ wʋ́: «Kʋ dɪan bagalɪ nə ʋ yɪ
nətən?» Ʋ nyɪna tə ma swìn, ʋ wʋ́:
«Kʋ yɪ ʋ bìsíní mama nə.
22 Nɛɛ kapʋpʋ, zini tə yàá yigu wá,
kʋ dɪ mən wa, nə à yə̀ə́ níá wa, sə
kʋ gʋ wá. Yá n nə wàá won n fwa,
sə n dəri nə yinəgə, n ga san nə nə».
23 Zwezi ma swìn, ʋ wʋ́: «Bɛ̀eɛ̀e
nə pɪn n le də, à nə wàá won à fwa?
Won mama wàá kʋ pa lìù tə nə, ʋ
nə keni ʋ waa Yɪɪ nə».
24 Naa nədʋ də bìú tə nyɪna cə̀rí
ʋ kə yɪɪ nə, ʋ wʋ́: «À ken à waa Yɪɪ
nə, yá n dàń nə san nə, sə à kʋ́ʋ̀ dàn
ká bɛ̀eé».
25 Zwezi nə na də, lìà dəri ba twi
ba nə tə, ʋ baa zini tə nii nə, ʋ wʋ́:
«Zini tə nə cì kʋ pɪn lìù ba swìn də
lìù ba nə̀ń, à mʋ̀ nə pɪn nii, sə n nan
bìú tə yɪra. N kʋ́ʋ̀ dàn ká pìí n zʋ wá
mama!»
26 Zini tə mà nii, kʋ vuvugu bìú tə
zənzən, kʋ ga nan. Bìú tə yà yɪ ndə
ʋ tɪga, kʋ pa, lìà duən yà nə zɪga lá,
yà swìn də, ʋ tɪga.
27 Yá Zwezi jɪn ʋ jɪɪn nə, ʋ van wá
ʋ zìn. Bìú tə zàn ʋ zɪga yɪɪ nə.
28 Zwezi nə vəli sàń máŋá tə nə, ʋ
də ʋ karbɪa tə cɪcɪ nə wulə, ba dàń
bwe wá, ba wʋ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, nə
wà wàní nə lɪ zini tə?»
29 Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́: «Kʋ yɪ
yɪjʋnɪ cɪcɪ nə wàá zini kʋ tə yiri kʋ
lɪ!»

Zwezi kʋ́ʋ̀ swìn ʋ tɪan tə də ʋ ka bwin tə yoo
(Matiə 17.22-23; Likə 9.43-45; Marəkə 8.31-33)

30 Zwezi də ʋ karbɪa tə nan lantə,
ba twá Galile nagwanaa. Zwezi yà
ba pìà, sə ba lwarɪ ʋ bwálí,
31 ʋ yà nə kàrì ʋ karbɪa tə yɪrɪ.
Ʋ swìn ba con, ʋ wʋ́: «Lìà wá tì
*Ləzwənə-Biu†. Ʋ wá zʋ ləzoni jìàn
wa. Ba wá gʋ wá. Kʋ dɪan batwa
dɪɪn nə, ʋ wá pìí ʋ bwin».
32 Yá ʋ karbɪa tə wà sʋgʋ tə də̀ń
nì, ba ga dəri fən, sə ba bwe wá.

Wàà nə wá yà nə yuu wa?
(Matiə 18.1-5; Likə 9.46-48; Marəkə 10.42-45)

33 Zwezi də ʋ karbɪa tə dàń yí
Kapɛrənayimə tɪʋ. Máŋá tə, ba yà
nə wulə dìə̀ wa, Zwezi bwe ʋ karbɪa
tə, ʋ wʋ́: «Bɛ̀eɛ̀e də̀ń nə nə á tʋ́tʋ̀ní
duən, də nə nə wulə cwəŋə tə yuu
wa?»
34 Ba yà pʋ́á ba nii, ba yà nə yɪ ba
tʋ́tʋ̀ní duən, sə ba lwarɪ lìù tə, ʋ nə
wá yà ba yuu wa yɪrɪ.
35 Zwezi dàń ma jə̀ń tɪa, ʋ ga bon
ʋ karbɪa fugə bələ tə, sə ba boli ʋ
yɪra. Ʋ swìn ba con, ʋ wʋ́: «Lìù tə,
ʋ nə pìà, sə ʋ yà yuu wa, kʋ tíú tə
mɛ, sə ʋ ya ba mama wa nəmaa. Ʋ
ga mɛ, sə ʋ tʋn ʋ pa ba mɛ nə».
36 Ʋ dàń ga tì bisɪmabiə, ʋ zɪgɪ ba
yáá con. Ʋ kʋkwalɪ wá ʋ kə ʋ nyʋnɪ
nə, ʋ ga swìn, ʋ wʋ́:
37 «Lìù tə, ʋ nə jɪn bisɪmabii ba tə
don zəni à mʋ̀ yɪrɪ, kʋ yɪ à mʋ̀ tətə
nə kʋ tíú jɪn zəni. Yá lìù tə, ʋ nə jɪn
nə zəni, kʋ tíú bɪrɪ də, ʋ jɪn lìù tə, ʋ
nə tʋn nə, zəni».

Lìù tə, ʋ nə ba nə nə zɪga, yɪ nə lìù
(Likə 9.49-50)

38 Zwan swìn Zwezi con, ʋ wʋ́:
«Karnyɪna, nə nɪ bɛɛ don ʋ ja n yɪrɪ
tə, ʋ ma lɪ *zinə, yá ʋ ga tə̀lə́ də
nəba. Nə yà swìn də, ʋ ba cwəŋə
jə, sə ʋ fwa kʋ, ʋ nə tə̀lə́ də nəba tə
yɪrɪ».
39 Yá Zwezi dàń le ba, ʋ wʋ́: «Á
dànà ká cì ʋ nə, á yaga wá, sə ʋ fwa!
Lìù tə, ʋ nə wá twá à yɪrɪ tə nə, ʋ ma
fwa yomɪlʋ, ʋ wàrì à yolwan ʋ pìí ʋ
swìn sʋ́ʋ́n sʋ́ʋ́n.
40 Cígá, lìù tə, ʋ nə ba nə nə zɪga,
yɪ nə lìù.
41 Lìù nə pɪn aba wʋ̀rʋ́ zʋŋa də
níá, á nə yɪ à mʋ̀ *Kərisə lìà yɪrɪ,
cígá mama, à mʋ̀ nə swìn kʋ á con,
kʋ lìù təntə bá kwìn ʋ ŋwírán nə Yɪɪ
con».

Ka dá càn kʋkwa cʋna fàŋʋ́
(Matiə 18.6-11; 5.29-30; Likə 17.1-2)

† **9:31 9.31** Zwezi yɪ ʋ tətə yoo nə ʋ swìn.

42 Kʊ kwa nə, Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn,
ʊ wʊ́: «Lìù tə, ʊ nə pɪn, labwana
təntə, ba nə keni ba waa à nə wuuu,
don twá ʊ nə, ʊ dʊgʊ Yɪɪ cwəŋə tə,
ka jén, kʊ wá kʊkwanɪ kʊ tíú con nə,
də ba nə vwə kapan nəfarʊ ʊ bɪan
nə, ba ja va, ba dɪ mʊʊ wa.
43 Də kʊ nə wá twá n jɪɪn nə, n ma
tʊn cʊna, sə n gwəŋə kʊ. N nə zʊa
mɪɪ tə wa, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con, də
jɪɪn nədʊ, kʊ kʊkwa n nə zʊa mən
dìə̀ wa də jìàn bələ. Tə mən təntə
nə ba dəŋi.
44 Lantə, zʊnzʊran wulə, tə nə də́
yɪra, tə ga ba tɪ, yá mən tə ga ba dəŋi
abada.
45 Də kʊ nə wá twá n naa nə, n ma
tʊn cʊna, sə n gwəŋə ka. N nə zʊa
mɪɪ tə wa, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con, də
naa nədʊ, kʊ kʊkwa n jə nɛɛ bələ,
yá n ga zʊ mən dìə̀ wa.
46 [Lantə, zʊnzʊran wulə, tə nə də́
yɪra, tə ga ba tɪ, yá mən tə ga ba dəŋi
abada.]
47 Də kʊ nə wá twá n yii nə, n ma
tʊn cʊna, sə n lɪ kʊ dʊgʊ. N nə zʊa
Yɪɪ pàrì wa də yii nədʊ, kʊ kʊkwa n
nə jə yíá bələ, yá n ga zʊ mən dìə̀
wa.
48 Lantə, zʊnzʊran wulə, tə nə də́
yɪra, tə ga ba tɪ, yá mən tə də ga ba
dəŋi abada.
49 Càn mən wá cú lìù mama yuu
wa. Tə wá kwɛn lìù mama tə lɪ cʊna
wa.
50 Nakwan yɪ won, kʊ nə ziən. Yá
ka nyɪŋa nə nan, á kʊ́ʊ̀ wàrì ka á
pɪn ka pìí ka janɪ nyɪŋa. Á yana
ndə nakwan nə, á ga ya də duən də
bɪcan sìə́».

10

Zwezi kàrì ka kwa kasweri yoo (Matiə 19.1-12; 5.31-32)

1 Zwezi nan ʊ yá kʊ bwálí tə. Kʊ
kwa nə, Zwezi vəli Zwide nagwanaa
wa, Zwurədɛn mʊnaa tə vàn don nə.
Lìà zənzən kʊ́ʊ̀ twi ba pú ʊ yuu nə.
Ʊ yà kàrì ba, ndə ʊ yàá nə fwa máŋá
mama nətʊ.
2 *Farɪzɪan-ba duən fàrʊ́ ba yí wá,
sə ba ja ʊ dàń nə. Ba dàń bwe wá,
ba wʊ́: «*Zwifə-ba Yɪɪ *nii yìən tə,
ʊ nə pɪn *Moyizə nə, yàá pa cwəŋə
bɛɛ nə, sə ʊ dʊgʊ ʊ kan?»
3 Zwezi ma pìí ʊ bwe ba, ʊ wʊ́:
«Kàrà kwà nə Moyizə bɪrʊ aba?»
4 Ba ma wʊ́: «Moyizə pɪn cwəŋə
bɛɛ nə, sə ʊ pʊ́pʊ́ní ka kwa kasweri
sagɪ, ʊ ga dʊgʊ ʊ kan».
5 Zwezi ma swìn, ʊ wʊ́: «Moyizə
pʊ́pʊ́ní kʊ mʊ̀ bɪra tə ʊ pa aba, á
zɪbaniun tə yɪrɪ.
6 Yá kʊ nə zɪgɪ máŋá tə nə, Yɪɪ
nə fwa wiən mɛ, Yɪɪ fwa ləzwənə,
ʊ fwa bɛɛ də kan.
7 Mə nətʊ nə kʊ pʊ́pʊ́ní, kʊ wʊ́:
‹Kʊ mʊ̀ yɪrɪ nə, bɛɛ wá nan ʊ yá ʊ
nuu də ʊ nyɪna, ʊ ga vwa ʊ tìàn ʊ
kan nə.
8 Yá ba mɛ bələ wá jì won nədʊ›.»

Zwezi swìn ʊ súrí lá, ʊ wʊ́: «Yá
ba kʊ́ʊ̀ bá yà lìà bələ, ba dàń wá yà
won nədʊ.
9 Ləzwənə mama kʊ́ʊ̀ wa mɛ, sə ʊ
pwɛ̀e won tə, Yɪɪ nə vwə duən nə».

10 Máŋá tə, ba nə zʊa dìə̀, ʊ karbɪa
tə kʊ́ʊ̀ bwe wá tə mʊ̀ yìən tə yuu wa.
11 Ʊ swìn ba con, ʊ wʊ́: «Bɛɛ tə, ʊ
nə dʊgʊ ʊ kan, ʊ ga swe ʊ don, kʊ yɪ
bacwan nə ʊ fwa də təntən kan tə.
12 Nətʊ nə, kan də kʊ́ʊ̀ nə dʊgʊ ʊ
barɪ, ʊ ga va ʊ swe bɛɛ don, ʊ də kʊ́ʊ̀
yɪ kacwan nə ʊ fwa».

Zwezi də bìsíná yoo (Matiə 19.13-15; Likə 18.15-17)

13 Lìà yà jɪn bìsíná ba ja ba Zwezi
con, sə ʊ dwen ba yɪra. Yá ʊ karbɪa
tə dàń wulə ba caga ba nii nə.
14 Zwezi nə nɪ kʊ, ʊ lɪŋa zàn. Ʊ
swìn ʊ karbɪa tə con, ʊ wʊ́: «Á yaga
bìsíná tə, sə ba bà à con. Á dànà ká
cì ba nə. Lìà tə, ba nə yɪ ndə bìsíná
tə nə, nə wá yà də Yɪɪ ʊ pàrì tə dɪŋə
wa.
15 Cígá mama, à mʊ̀ nə swìn kʊ
á con: Də lìù nə ba sɛ̀e, ʊ jì ndə
bisɪmaa, ʊ ba wání Yɪɪ pàrì tə wa
ʊ zʊ abada».
16 Kʊ kwa nə, ʊ kʊkwalɪ bìsíná tə
ʊ kə ʊ nyʊnɪ nə, yá ʊ tún ʊ jìàn ba
yuu wa. Ʊ lòrì Yɪɪ ʊ pa ba.

Jɪjə balandʋrʋ don yoo
(Matiə 19.16-30; 6.19-21; Likə 18.18-30; Romə tɪán 10.3)

17 Zwezi yà ma vìrí, də bɛɛ don dəri, ʋ yí wá. Ʋ tʋ ʋ nadwana nii nə Zwezi yáá con, yá ʋ ga bwe wá, ʋ wʋ́: «Karnyɪna, n yɪ pubwanʋ tíú. Bɛ̀eɛ̀e nə à mɛ, sə à fwa, sə à ma na mɪɪ tə, kʋ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con?»
18 Zwezi ma le wá, ʋ wʋ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, n ma boŋə nə pubwanʋ tíú? Lìù tə̀lə́, ʋ nə yɪ pubwanʋ tíú, də kʋ nə tà Yɪɪ cɪcɪ.
19 N yə̀ə́ Yɪɪ *nii yìən tə, ʋ nə pɪn *Moyizə nə: ‹Dàn ká gʋ lìù! Dàn ká cwàrì! Dàn ká ŋù! Dàn ká kʋna kʋnkʋn n kə lìù nii nə! Dàn ká gɪgarɪ lìà! Zìlí n nuu də n nyɪna nii!› »
20 Bɛɛ tə ma le wá, ʋ wʋ́: «Karnyɪna, à zìlí Yɪɪ nii yìən təntə mɛ, də à tə yɪ bisɪmaa».
21 Zwezi ywàń bɛɛ tə də sonu. Ʋ dàń ma swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «Won nədʋ nə ga, sə n fwa: Vəli n yə̀ wiən tə mɛ nə wulə n con. N tì tə səbiu tə n pa zʋra nə. Yá n wá na wiən tə, kwənə nə dáá Yɪɪ *sàń nə. Kʋ kwa nə, n dàń bà n twá à nə».
22 Yá máŋá tə, bɛɛ tə nə nì sʋ̀ràn təntə, ʋ yáá cʋ̀gʋ̀. Ʋ kɛ̀eń ʋ vìí, ʋ yà nə yɪ wiən zənzən tíú yɪrɪ.
23 Zwezi ywàń ʋ karbɪa tə, də ba nə kəkəli wá, ʋ dàń ga swìn ba con, ʋ wʋ́: «Kʋ bá yà mwálí kʋ pa jɪjə tɪán nə, sə ba zʋ Yɪɪ pàrì tə wa».
24 Sʋ̀ràn tə gwárí ʋ karbɪa tə zəni. Yá Zwezi kʋ́ʋ̀ pìí ʋ swìn ba con, ʋ wʋ́: «À bɪa-ba, Yɪɪ pàrì tə wa zwɪʋ cígá tà mwálí.
25 Nyʋgʋma ka twá gancɪɪn bʋʋ kʋ nan yɪ mwálí, kʋ doni jɪjə tíú nə pìà, sə ʋ zʋ Yɪɪ pàrì tə wa».
26 Sʋ̀ràn tə kwɛn tə gwárí ʋ karbɪa tə, ba dàń ga swìn duən nə, ba wʋ́: «Kʋ nə yɪ nətʋ, lìù tə̀lə́, Yɪɪ nə wá wàní ʋ jon kʋ tíú ʋ cʋna wa».
27 Zwezi ywàń ba ʋ ga swìn, ʋ wʋ́: «Kʋ yɪ won tə, ləzoni nə wàrì ba fwa, yá kʋ tà Yɪɪ mù! Yɪɪ mù wàá won mama ʋ fwa».
28 Piyɛrə dàń ma swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «Ywàń, nə dʋgʋ won mama, nə ga twá n nə».
29 Zwezi ma le wá, ʋ wʋ́: «Cígá mama, à mù nə swìn kʋ á con: Lìù nə taa à mù də Yɪɪ sʋywáŋʋ́ tə yɪrɪ, ʋ nan ʋ ga yá ʋ sàń, nə à yə̀ə́ ʋ nubɪa, də ʋ nuu, də ʋ nyɪna, də ʋ bɪa, də ʋ kárí.
30 Kʋ tíú wá na sɪʋ́n máŋá kʋ tə wa dii, də nubɪa, də ninə, də bɪa, də kárí, kʋ nədʋ mama nɛɛ bíí. Yá ʋ ga wá də́ càn də. Yá máŋá tə, kʋ nə wulə yáá kʋ bìàn, ʋ wá na mɪɪ, kʋ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con.
31 Təntən lìà dáá, ba nə wá yà talɪkwa lìà. Yá talɪkwa lìà də ga dáá, ba nə wá yà təntən lìà».

Zwezi kʋ́ʋ̀ pìí swìn ʋ tɪan tə, də ʋ ka pìí ka bwin ka nan tə yoo
(Matiə 20.17-19; Likə 18.31-34; Marəkə 8.31-33)

32 Zwezi də ʋ karbɪa tə yà wulə cwəŋə yuu ba vələ *Zwerizalɛmə. Zwezi yà wulə ba yáá ʋ vəli. Ʋ karbɪa tə pwìí cʋ̀gʋ̀, yá fən ga zʋ lìà tə nə twá ba kwa. Zwezi kʋ́ʋ̀ bon ʋ karbɪa fugə bələ tə ʋ kə duən nə. Ʋ man won tə nə wá yí wá sɪʋ́n nə, ʋ bɪrɪ ba.
33 Ʋ swìn ba con, ʋ wʋ́: «Á cʋga zəni, nə wulə cwəŋə wa, nə ma vələ Zwerizalɛmə. Mə tɪʋ təntə wa nə, ba wá ja *Ləzwənə-Biu* tə, ba kə Yɪɪ *joŋwana yun tɪán də Yɪɪ nii *yənu tɪán jìàn wa. Ba wá bʋ̀rì ʋ bʋ̀rà, sə ba gʋ wá. Ba wá kə wá lìà tə, ba nə yə̀rì Yɪɪ, jìàn wa.
34 Ba wá mʋn wá, ba pi mɪmɪan ba lwá ʋ yuu wa. Ba wá mà wá ʋ yɪra lá, yá ba ga gʋ wá. Yá dɪan batwa nii nə, Yɪɪ wá pìí ʋ bwin wá, ʋ lɪ tɪan wa».

Zwakə də Zwan pìà, sə ba na dun
(Matiə 20.20-28; Likə 22.24-27; Zwan 13.3-17)

35 Kʋ kwa nə, Zebede bɪa tə, Zwakə də Zwan, twi Zwezi bɪan nə, ba swìn ʋ con, ba wʋ́: «Karnyɪna, nə pìà, sə n tʋn kʋ tə, nə nə lòrì tə n pa nəba».

* **10:33 10.33** Zwezi yɪ ʋ tətə yoo nə ʋ swìn.

36 Zwezi ma bwe ba, ʋ wʋ́: «Bɛ̀eɛ̀e
nə á pìà, sə à tʋn à pa aba?»
37 Ba ma le, ba wʋ́: «Máŋá tə, n nə
wá də́ n pàrì tə, pa nə jə̀ń nə boli n
yɪra dun gwələ yuu, ʋ don n jɪzən
nə, ʋ don də n jɪgwiə nə».
38 Zwezi dàń ma swìn ba con, ʋ
wʋ́: «Á yərì kʋ tə, á nə lòrì. Á wá
wàní á zɪgɪ á də́ càn tə, à nə wá də́
naaa? Á ken á sírí, sə á kə á tìàn
yacara tə wa, ndə à nə naaa?»
39 Ba dàń ma le wá, ba wʋ́: «Nə
wàá». Zwezi ma swìn ba con, ʋ wʋ́:
«Kʋ yɪ cígá, á wá də́ càn tə, à nə wá
də́. Á wá kə á tìàn yacara tə wa, tə
nə wá yí nə.
40 Yá kʋ tà à mʋ̀ nə mɛ, sə à pa nii,
də lìù wà tə nə wá jə̀ń à jɪzən nə,
nə à yə̀ə́ à jɪgwiə nə. Yɪɪ nə kwɛn
tə mʋ̀ bwálá tə, ʋ tʋ́n lìà tə nə, tə
nə mɛ də ba, kʋ tà à mʋ̀».
41 Máŋá tə ʋ karbɪa fugə tə duən
nə nì kʋ, ba lɪŋa zàn Zwakə də Zwan
yuu.
42 Zwezi dàń ma bon ba mama ʋ
swìn, ʋ wʋ́: «Á yə̀ə́ də lìà tə, ba nə
tì ba tìàn ndə pɛ̀egá nə, yàá wʋwalɪ
ba lìà tə, ba nə jə̀ə́ ba yuu wa, ndə
ba ywəŋə nə. Yá ladɪra tə yàá pa ba
lwarɪ ba dìàn nii nə.
43 Yá kʋ mʋ̀ nə wà mɛ, sə kʋ fwa
á pwərə wa. Á lìù tə, ʋ nə pìà, sə ʋ
yà ləzwənfarʋ, kʋ tíú mɛ, sə ʋ yà á
tʋtʋnbiu.
44 Á lìù tə, ʋ nə pìà, sə ʋ yà á yáá
tíú, kʋ tíú mɛ, sə ʋ yà á mɛ yoŋu.
45 *Ləzwənə-Biu† tə nə tà ʋ twi, sə
ʋ jə̀ń, sə ba tʋn ba pa wá yɪrɪ. Ʋ yɪ
ʋ twi, sə ʋ tʋn ʋ pa lìà nə, sə ʋ pa ʋ
mɪɪ ndə ŋwírán nə, sə ʋ ma jon lìà
kapʋpʋ ba cʋna wa».

Liliu Barətime lòrì, sə ʋ yíá súrí (Matiə 20.29-34; Likə 18.35-43)

46 Zwezi də ʋ karbɪa tə dàń vələ
ba yí Zweriko tɪʋ. Ba də lìà zənzən
nə nan tɪʋ təntə wa, ba vələ *Zwer-
izalɛmə. Ba nə nan máŋá tə wa, də
Time bìú Barətime, liliu don, yà jə
cwəŋə nii nə ʋ lòrì.
47 Ʋ nə nì də, kʋ yɪ *Nazarɛtə
Zwezi, ʋ dàń wulə ʋ boŋə, ʋ
wʋ́: «Zwezi, *Davidə nàʋ́, dəri à
yinəgə!»
48 Lìà zənzən caga ʋ nii nə, sə ba
pa, ʋ pʋ́ ʋ nii. Yá ʋ dàń nə kwɛn
ʋ cə̀rí ʋ kəni yɪɪ nə, ʋ wʋ́: «Davidə
nàʋ́, dəri à yinəgə!»
49 Zwezi ma zɪgɪ ʋ swìn, ʋ wʋ́: «Á
boŋə wá!» Ba dàń ma bon liliu tə,
ba ga swìn ʋ con, ba wʋ́: «Pa n jìàn
ja dìàn, zàn yɪɪ nə, ʋ boŋə mʋ́».
50 Liliu tə dʋgʋ ʋ ganyaʋ lala, ʋ
zàn ʋ va Zwezi con.
51 Zwezi ma bwe wá, ʋ wʋ́: «Bɛ̀eɛ̀e
nə n pìà, sə à fwa à pa mʋ́?» Liliu
tə ma le wá, ʋ wʋ́: «Karnyɪna pa, sə
à yíá tə kʋ́ʋ̀ na».
52 Zwezi ma swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «N
wàá n vìrí! N nɪ yazurə, n nə ken n
waa à nə tə yɪrɪ». Naa nədʋ, də ʋ na
lá. Ʋ dàń ma pʋ́ Zwezi kwa cwəŋə
tə yuu wa.

11

Zwezi zwɪ Zwerizalɛmə (Matiə 21.1-11, 14-17; Likə 19.28-44; Zwan 12.12-19)

1 Zwezi də ʋ karbɪa tə vəli ba yí
*Zwerizalɛmə. Ba twá Bɛtəfazwe də
Betani tɪan tə wa *oliviye tìán paan
tə səpuni nə ba lɛ. Zwezi ma tʋn ʋ
karbɪa bələ. Ʋ swìn ba con, ʋ wʋ́:
2 «Á vələ tɪʋ tə nə wulə á yáá. Á
nə zəzən á yí, á wá na bɪnabiə də ka
vwə. Lìù mama tə wà ka yuu jə̀ń. Á
kʋra ka á ja bà.
3 Yá lìù nə bwe aba, ʋ wʋ́: ‹Bɛ̀eɛ̀e
nə pɪn, á ma fwa kʋ?›, sə á swìn
ʋ con: ‹*Yuu-Tiu nə pìà ka›. Á nə
swìn nətʋ, kʋ tíú tə wá yá ʋ pa á ja
ka á bà yəbə sɪʋ́n sɪʋ́n».
4 Ba nə vəli ba cígá nɪ bɪnabiə
kàrá wa cwəŋə yuu, də ka vwə dìà
don mimii nə. Ba ma kʋrʋ ka.
5 Lìà tə duən yà nə wulə lá bwe
ba, ba wʋ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə á wulə á fwa?
Bɛ̀eɛ̀e yɪrɪ nə á ma kʋ̀rì bɪnabiə ka
tə?»

† **10:45 10.45** Zwezi yɪ ʋ tətə yoo nə ʋ swìn.

6 Karbıa tə ma le lìà tə nətʊ, Zwezi
yà nə swìn ba con. Lìà tə ma yá ba,
ba vìí.
7 Ba jın bınabiə tə ba ja va, ba pa
Zwezi nə. Ba tún ba ganan bìnà tə
yuu, Zwezi dì ʊ jəə́.
8 Lìà zənzən làrì ba ganan cwəŋə
tə wa. Ba duən də làrì tìán vʊran*,
ba nə za ba kárí wa.
9 Lìà tə, ba nə wulə Zwezi yáá ba
vəli, də ba tə, ba nə wulə ʊ kwa, càrí
ba kəni yıı nə, ba wʊ́:
«Ozana† Yıı *sàń nə! Yıı wá fwa
zəni lìù tə yıra, ʊ nə bìàn Yuu-
Tiu yırı yuu wa!
10 Yıı wá fwa zəni pàrì tə yuu wa, kʊ
nə bìàn! Yıı wá fwa zəni nə nıbɛɛ
pìʊ́ *Davidə pàrì tə yuu wa, kʊ nə
kʊ́ʊ̀ pìí kʊ bìàn! Dun mɛ wa Yıı sàń
nə ʊ con».
11 Kʊ kwa nə, Zwezi zʊa Zwer-
izalɛmə wa, ʊ va Yıı *dìà tə wa. Ʊ
nə ywàń wiən tə mɛ ʊ zwɛ̀e, tıa tə
yí tə. Ʊ dàń nan ʊ də ʊ karbıa fugə
bələ tə va Betani.

Zwezi zırı ʊ kə kapırʊ don nə
(Matiə 21.18-22; Likə 13.6-9; Zwakə 5.16-18)

12 Kʊ tıa nə pʊrı, Zwezi də ʊ
karbıa tə nə naŋa Betani máŋá tə
wa, niən jın Zwezi.
13 Ʊ nı kapırʊ don yıŋʊna, kʊ yà
nə jə vʊran. Ʊ vəli ʊ ywàń, sə ʊ jə́n
ʊ wá na bıa kʊ yuu. Máŋá tə, ʊ nə
yí tìʊ́ tə yıra, vʊran cıcı ya nə wulə,
kapıra bıʊ máŋá yà tə nə wà yí yırı.
14 Zwezi dàń ma swìn kapırʊ tə
con, ʊ wʊ́: «N kʊ́ʊ̀ ba zın bıa, sə lìù
də́!» Ʊ karbıa tə nì kʊ tə, ʊ nə swìn.

Zwezi dıŋı baywələ ʊ lı Yıı dìà tə wa
(Matiə 21.12-13; Likə 19.45-48; Zwan 2.13-17)

15 Kʊ kwa nə, Zwezi də ʊ karbıa tə
yí *Zwerizalɛmə. Zwezi zʊa *Zwifə-
ba Yıı *dìà dəwoo tə wa, ʊ ga dıŋı
lìà tə mama, ba nə yoli, də ba tə, ba
nə yə̀, kʊ bwálí tə wa. Ʊ dıŋı lìà tə.
Ʊ yigu ba tə nə lárí səbıa‡ tabılan,
də ba tə, ba nə yoli nasara gunponi§
tə gwələ ʊ dı tıa.
16 Ʊ ga kʊ́ʊ̀ ba yá ʊ pın lìù mama
zıŋa won ʊ ja twá Yıı dìà tə wa ʊ lɛ.
17 Kʊ kwa nə, Zwezi kàrì ba, ʊ wʊ́:
«Kʊ pʊ́pʊ́ní Yıı sagı tə wa, kʊ wʊ́:
‹Ba wá ʊon à dìà tə «lʊʊ dwíə́ tə
mama yıjʊnı dìà».› Yá á mù janı ka
á ma fwa ŋwına yisəgə bwálí!»
18 Zwezi kàrà tə yà zʊa lìà tə zəni.
Máŋá tə, Zwifə-ba Yıı *joŋwana yun
tìán, də Yıı nii *yənu tìán nə nì kʊ
mù təntə, ʊ fən zʊa ba. Ba dàń pìà
nətʊ tə, ba nə wá twá ba ma pa ba
gʊ Zwezi.
19 Dədəni nə yí, Zwezi də ʊ karbıa
tə nan Zwerizalɛmə wa.

Á kənə á waa Yıı nə wuuu

20 Kʊ tıa nə pʊrı, jıjʊ fuən fuən,
Zwezi də ʊ karbıa tə nə twá cwəŋə
tə, ba nı kapırʊ tə, də kʊ kʊa kʊ yí
kʊ ŋʊnan.
21 Piyɛrə ma lìí kʊ tə, kʊ nə fwa
dıan tə nə, ʊ ma swìn Zwezi con, ʊ
wʊ́: «Karnyına, ywàń kapırʊ tə, n
nə zırı n kə kʊ nə tə kʊa».
22 Zwezi ma swìn ʊ karbıa tə con,
ʊ wʊ́: «Cígá mama, à swìn kʊ á con:
Á kənə á waa Yıı nə!
23 Lìù wàá paan con ʊ swìn, ʊ wʊ́:
‹Zàn lá n va, n tʊ mʊʊ wa›. Də ʊ nə
ba kʊ bɛ̀eé ʊ waa con, də ʊ nə pın
cígá də, kʊ tə, ʊ nə swìn tə mɛ, sə
kʊ tʊn, kʊ cígá wá tʊn nətʊ.
24 Kʊ mù yırı nə, à ma swìn á con,
à wʊ́: Á nə jʊn Yıı á ga lòrì won ʊ
con, á kənə á waa də á nı kʊ won
təntə. Á ga wá na kʊ won tə.
25 Máŋá tə, á nə wulə á jʊ̀nì Yıı, á
nə jə yoo də lìù, sə á kwɛn kʊ, á lı
á mù də kʊ tíú pwərə wa. Á nə fwa
kʊ nətʊ, á nyına Yıı tə, ʊ nə wulə
Yıı *sàń nə, də ʊ wá kwɛn á cʊna
tə, ʊ lı á mù də ʊ mù pwərə wa.
26 [Yá á dàń nə vıga, sə á kwɛn
yoo, á lı á mù də lìà tə pwərə wa,
á nyına Yıı tə də, ʊ nə wulə Yıı sàń

* **11:8 11.8** Kʊ nətʊ bırı də, lìà tə pın dun Zwezi nə. † **11:9 11.9** Kʊ dàń nə yı ‹Dun mɛ wa Yıı con!› ‡ **11:15 11.15** Kʊ yı ba ma ŋwín Yıı dìà tə yuu lanpoo. § **11:15 11.15** Nasara gunponi yı ba ma fwa *joŋi ba pın Yıı.

nə, wá vı, sə ʋ kwɛn á də cʋna tə, ʋ lı á mù də ʋ mù pwərə wa».]

Zwezi dìàn tə naŋa yèn?
(Matiə 21.23-27; Likə 20.1-8; Zwan 2.18-21)

27 Zwezi də ʋ karbıa tə kʋ́ù pìí ba va *Zwerizalɛmə. Zwezi nə wulə *Zwifə-ba Yıı *dìə̀ tə wa ʋ vəli, máŋá tə nə, Yıı *joŋwana yun tìán, də Yıı nii *yənu tìán, də Zwifə-ba *nəkwına vəli ba yí wá.

28 Ba bwe wá, ba wʋ́: «Dìàn taa nə, n ma fwa yìèn tə tə? Wàà nə pın mʋ́ cwəŋə, sə n fwa tə?»

29 Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́: «À wá bwe aba yoo nədʋ. Á nə wàní á le nə, à də dàń wá le aba. À wá man won tə nə pın, à ma fwa yìèn təntə.

30 Wàà nə ken dìàn Zwan jıın wa, sə ʋ lə lìà níá wa, kʋ twá də Yıı yırı tə? Kʋ yı Yıı, nə à yə̀ə́ ləzoni? Á nə wàá, sə á le nə!»

31 Kʋ pın, ba dàń wulə ba tʋ́tʋ̀ní duən, ba ga swìn duən con, ba wʋ́: «Nə nə le, nə wʋ́: ‹Kʋ ya Yıı nə ken dìàn Zwan jıın wa›, ʋ wá bwe nəba, ʋ wʋ́: ‹Bɛ̀eɛ̀e dàń nə pın, á ma wà cígá ʋ sʋgʋ tə nə pın?›

32 Yá nə ma wàrì nə le də, kʋ yı ləzoni nə ken dìàn ʋ jıın wa». Ba swìn nətʋ, ba yà nə dəri lìà tə fən yırı. Lìà tə mama yà yə̀ə́ də, Zwan yı Yıı nii *sʋ̀sʋ̀nʋ̀ cígá cígá.

33 Ba dàń ma le Zwezi, ba wʋ́: «Nə yərì». Zwezi də ma swìn ba con, ʋ wʋ́: «À də bá swìn lìù tə, ʋ nə ken dìàn à jıın wa, à ma fwa tə yìèn təntə».

12

Divɛn tìán kárá vala wʋlʋnyına duən zwansısara
(Matiə 21.33-46; Likə 20.9-19)

1 Zwezi ma zàn ʋ swìn *Zwifə-ba Yıı *joŋwana yun tìán tə, də Yıı nii *yənu tìán tə, də ba *nəkwına tə con də zwansısara ka tə, ʋ wʋ́: «Bɛɛ don cwɛn ʋ divɛn tìán kárá. Ʋ kıkarı ka də dabwaʋ. Ʋ kʋ̀ gwàlʋ́ kapataʋ wa, sə ba ma kanı divɛn tìán bıa tə. Yá ʋ dàń ga lwà vuun, sə ba ma cì kárá tə nə. Kʋ kwa nə, ʋ tì kárá tə ʋ yá vala duən jìàn wa, ʋ ga va cwəŋə.

2 Máŋá tə, divɛn tìán bıa tə koru nə yí, ʋ tʋn tʋ̀tʋ̀nʋ̀ don vala tə con. Ʋ pìà ʋ divɛn tìán bıa tə vàn don.

3 Máŋá tə, ʋ nə yí lá, vala tə jın tʋ̀tʋ̀nʋ̀ tə ba mà, ba pa ʋ pìí ʋ vìí də ʋ jıkʋrıkɛ.

4 Kárá tə tíú kʋ́ù pìí ʋ tʋn tʋ̀tʋ̀nʋ̀ don, ba mà ʋ yuu ba kàrí, ba ga twın wá.

5 Kárá tə tíú kʋ́ù pın tʋ̀tʋ̀nʋ̀ don va, ba gʋa ʋ mù təntə. Ba ga tʋn kʋ nyınyıga tʋ̀tʋ̀nà zənzən duən yıra. Ba mà ba duən, ba gʋ ba duən.

6 Kʋ dàń yà ga bɛɛ nədʋ cıcı kárá tíú tə con. Ʋ mù bɛɛ tə nə yı ʋ biswənə. Ʋ dàń ma talıkwa ʋ tʋn ʋ bìú tə vala tə con. Ʋ dàń swìn ʋ waa con, ʋ wʋ́: ‹Ba wá zìlí à bìú tə!›

7 Yá vala tə də swìn duən con, ba wʋ́: ‹Á ywàŋá, ʋ tə nə wá bà ʋ tını bwálí tə, ʋ nyına tıan kwa nə. Nə gwıa wá, sə nə dàń ga ja kárá tə›.

8 Ba dàń ma ja bìú tə, ba gʋ wá, ba dılı ʋ tıgı tə kárá tə kwa con».

9 Zwezi dàń ma bwe, ʋ wʋ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə kárá tə tíú dàń wá fwa? Kʋ yı, ʋ wá va ʋ kárá tə wa, ʋ gʋ vala tə mama, ʋ ga tì kárá tə ʋ kə lìà duən jìàn wa.

10 Á kàrì Yıı sagı tə wa, ba nə pʋ́pʋ́ní, kʋ wʋ́:

‹Kapan tə, dəlwə̀rə́ tə yà nə vıga ba dʋgʋ vàn nə, kʋ mù nə pìí kʋ jì dìə̀ nigwancıın wárí, kʋ yoo nə cà.

11 *Yuu-Tiu nə ken, sə kʋ ya nətʋ, yá kʋ yı yozəŋu kʋ pa nəba›.»

12 Yıı joŋwana yun tìán tə, də Yıı nii yənu tìán tə, də Zwifə-ba nəkwına tə yà yə̀ə́ də, zwansısara tə yı, Zwezi ma swìn ba mù con. Ba dàń pìà, sə ba ja wá. Yá ba dàń yà nə dəri lìà tə fən. Ba yá wá, ba ga vìí.

Ba dədə́n, sə ba pa Zwezi swìn ʋ zıgı Romə-ba pìʋ́ tə nə
(Matiə 22.15-22; Likə 20.20-26)

13 *Zwifə-ba Yıı *joŋwana yun
tìán, də Yıı nii *yənu tìán, də ba
*nəkwına tʊn *Farızıan-ba duən, də
*Erodə kwa lìà duən Zwezi con, sə
ba ma ja ʊ dàń nə də bwiə don.
14 Ba twi ba swìn ʊ con, ba wʊ́:
«Karnyına, nə yə̀ə́ də, n yı cígá tíú.
N ba lìù yii dəri, n yáá nə tə̀lə́ də
dun tə ləzwənə nə jə yırı. Yá n ga
bırı Yıı cwəŋə tə də cígá. Swìn bırʊ
nəba: Yıı nii pın cwəŋə, sə nə ŋwín,
nə à yə̀ə́, sə nə dàn ká ŋwín lanpoo,
nə pa *Romə-ba pìʊ́ nəfarʊ tə nə?
Kʊ yı kálʊ́, sə nə ŋwín kʊ mù naaa,
nə à yə̀ə́ kʊ wà mɛ?»
15 Yá Zwezi yà yə̀ə́ də, ba yı níə́
bələ tìán. Ʊ ma swìn ba con, ʊ wʊ́:
«Bɛ̀eɛ̀e nə pın á ma pìà, sə á ja à dàń
nə? Á pıan nə cınıa səbikʊlʊ nədʊ,
sə à jə́n».
16 Ba ma ja kʊ don ba ja bà, Zwezi
dàń ma bwe ba, ʊ wʊ́: «Wàà yuu də
ʊ yırı nə ba pʊ́pʊ́ní yəbə?» Ba ma
le wá, ba wʊ́: «Romə-ba pìʊ́ nəfarʊ
tə nə!»
17 Zwezi dàń ma swìn ba con, ʊ
wʊ́: «Á ŋwían kʊ tə nə yı Romə-ba
pìʊ́ nəfarʊ tə nyiən, á pa wá, sə á ga
ŋwín kʊ tə nə yı Yıı nyiən, á pa Yıı
də nə!» Ʊ liu tə, ʊ nə le ba tə gwárí
ba.

Ka tı ka pìí ka bwin ka nan tə yuu wa bwiə
(Matiə 22.23-33; Likə 20.27-40)

18 *Sadısıan-ba mù bırı də, tıga bá
pìí ba bwin ba naŋa. Ba wa lìà duən
dàń twi Zwezi con, ba bwe wá, ba
wʊ́:
19 «Karnyına, *Moyizə pʊ́pʊ́ní Yıı
*nii kʊ tə, ʊ pa nəba, ʊ wʊ́: ‹Bɛɛ nə
tıga, ʊ yá ʊ kan nə, yá ʊ də ʊ kan
tə wà bìú lʊrı, ʊ nyánʊ́ mɛ, sə ʊ tì
kadənu tə. Ʊ lʊra bıa ʊ nə, ʊ ma
tún dwíí ʊ pa ʊ zʊnʊ tə nə tıga tə
nə›.
20 Yá nubıa barpɛ duən yà nə
wulə. Nəkwıa tə swe, ʊ tı də ʊ tə
wà bìú lʊrı.
21 Bələ tíú tə tì kadənu tə, ʊ də tıga
də ʊ ba bìú jə. Kʊ tətə nə tʊn batwa
tíú tə də yıra, də ba duən tə mɛ.
22 Kadənu tə dí nubıa barpɛ tə mɛ
duən kwa nə. Yá ʊ də ba lìù mama
ga wà bìú duən nə lʊrı.
23 Ba mɛ barpɛ tə jın wá, ba ma
fwa ba kan. Kʊ mù tə yırı, dıın tə
nə tıga nə wá pìí ba bwin, wàà nə
wá tını kan tə?»
24 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́: «Á dwá á
tìàn. Á nə yə̀rì Yıı sagı tə, á ma yə̀rì
Yıı dìàn tə də yırı.
25 Máŋá tə tıga nə wá pìí ba bwin
ba nan, bara də kana bá swe duən.
Yá ba dàń wá yà ndə *malıkɛ nə Yıı
*sàń wa.
26 Á wà kàrì kʊ tə, Yıı nə swìn
Moyizə sagı tə wa, tıga ka pìí ka
bwin ka nan tə yuu wa, naaa? Ʊ
swìn yoo tə, kʊ nə nan Moyizə nə
tuni tə wa. Lá nə Yıı swìn Moyizə
con, ʊ wʊ́: ‹À yı Yıı tə, *Abərahamə
də *Yızakə də *Zwakɔbə nə jʊ̀nì›.»
27 Zwezi ma swìn ʊ súrí lá, ʊ wʊ́:
«Kʊ nətʊ bırı də, Yıı yı lìà tə, ba nə
wulə mıı wa Yıı, ʊ tà tıga Yıı. Á dwá
á tìàn míámían».

Yıı nii yoo tə, kʊ nə dwə tə mama
(Matiə 22.34-40; Likə 10.25-37; Romə tìán 13.8-10)

28 Yıı nii *yənu tíú don nì də,
Zwezi də *Sadısıan-ba wulə ba
tʊ́tʊ̀ní duən. Ʊ yəni də, Zwezi le ba
zəni. Ʊ dàń ma fàrʊ́ ʊ yí ʊ yıra ʊ
bwe wá, ʊ wʊ́: «Yıı *nii yoo kwà nə
dwə tə mama?»
29 Zwezi ma le wá, ʊ wʊ́: «Nə̀ń
yoo kʊ tə, nə dwə tə mama.
‹*Yızərayɛlə-ba, á cʊga! *Yuu-Tiu
don tə̀lə́, də kʊ nə tà Yıı. Ʊ mù nə
yı nə Yuu-Tiu.
30 N mɛ, sə n sóní Yuu-Tiu, ʊ nə yı
n Yıı də n waa mama. N sóní kʊ tə
nə ziən kʊ pa Yıı nə. N bʊ́n Yıı yoo
máŋá mama. N kə n kajaŋa mama
n pın Yıı nə.›
31 N ga nə̀ń bələ nii nyiən: ‹N mɛ,
sə n sóní n yıra lìù, ndə n nə swə n
tətə nətʊ›. Yıı nii yoo don kʊ́ʊ̀ tə̀lə́,
kʊ nə dwə tə tə bələ tə».
32 Yıı nii yənu tíú tə ma swìn
Zwezi con, ʊ wʊ́: «Karnyına, kʊ
ziən. Kʊ tə, n nə swìn tə yı cígá cıcı:

Yıı yı nədʋ, yá yıa duən tàlə́ tə súrí ʋ mʋ̀ nə.
33 Ləzwənə mɛ, sə ʋ sóní Yıı də ʋ waa mɛ. Ʋ mɛ, sə ʋ sóní kʋ tə nə ziən kʋ pa Yıı nə. Ʋ mɛ, sə ʋ bʋ́n Yıı nə máŋá mama. Ʋ mɛ, sə ʋ kə ʋ kajaŋa tə mama Yıı nə. Ʋ mɛ, sə ʋ sóní ʋ yıra lìù ndə ʋ tətə nə. Kʋ mʋ̀ nə kʋkwa ka gʋ vàná ka sʋrʋ ka pa Yıı nə, də ka ŋwán wiən yiri mama».
34 Zwezi nı də, ʋ le də yənu, ʋ dàń ma swìn, ʋ wʋ́: «N ba ŋʋ́ná də Yıı pàrì tə». Kʋ kwa nə, lìù mama waa dìàn yà kʋ́ʋ̀ wà yí, sə ʋ kʋ́ʋ̀ bwe Zwezi bwiə don.

Kərisə yı pìʋ́ Davidə nàʋ́, ʋ ga yı ʋ Yuu-Tiu də
(Matiə 22.41–23.12; Likə 20.41-47)

35 Zwezi nə wulə ʋ kàrì lìà *Zwifə-ba Yıı *dìà wa, ʋ dàń bwe bwiə tə tə: «Nətə nə Yıı nii *yənu tìán tə wàá ba swìn ba wʋ́, *Kərisə ʋ nə yı jonu tə, Yıı nə kʋ́rí, yı *Davidə nàʋ́?
36 Yıı-*Siŋu tə cʋ́ə́ Davidə tətə yuu wa, ʋ ga swìn, ʋ wʋ́: ‹*Yuu-Tiu Yıı swìn à Yuu-Tiu con, ʋ wʋ́: «Bàá jə̀ń à jızən* nə, də à ma kəni n dʋŋa n nɛɛ də̀ń nə, sə n nıŋa ba!» ›
37 Də Davidə tətə nə ja Kərisə, ʋ ma boŋə ‹Yuu-Tiu›, ʋ dàń wá twá nətə, ʋ ma kʋ́ʋ̀ ya ʋ nàʋ́ də?»

Zwezi bırı, sə lìà tə cì ba tìàn nə də Yıı nii yənu tìán tə

Lìà zənzən yà cʋga Zwezi sʋ̀ràn tə də pupoli.
38 Ʋ swìn ba tə con, ʋ nə kàrì tə, ʋ wʋ́: «Á cıa á tìàn nə də Yıı nii *yənu tìán tə. Ba mʋ̀ nə swə, sə ba zʋ gandaran ba ja jijiri. Ba ga swə, sə ba jʋn ba jə́rə́ bwálá wa.
39 Ba twá lá, ba kʋ́rí gwələ tə, ba nə nàn zəni, *Zwifə-ba *jə́rə́ dii tə wa. Ba jəni bwálá nəzəŋə nə, diŋə nəfaran wa.
40 Ba vırı kadənə wiən, ba ga fwa yıjʋnı ba ba zwɛ̀e, ləzoni yáá con, sə ba ma bırı də, ba yı ləzwənzəŋə. Yıı wá bʋ̀rì ba bʋ̀rà, ʋ ga cʋ̀gʋ̀ ba mıámıán».

Pırı tə kadənu don nə pın
(Likə 21.1-4; 2 Korɛntə tìán 8.1-5)

41 Kʋ kwa nə, Zwezi jə̀ń Yıı səbiu daka yikənə bwálí tə bıan nə, *Zwifə-ba Yıı *dìà wa. Zwezi yà ywàŋá nətʋ tə, lìà nə kəni səbiu tə. Wiən tìán yà pın səbiu zənzən.
42 Kadənu zʋrʋ don twi ʋ tì səbibii bələ ʋ kə lá.
43 Zwezi dàń ma bon ʋ karbıa tə, ʋ swìn ba con, ʋ wʋ́: «Cígá mama, à mʋ̀ nə swìn kʋ á con: Won tə, kan tə nə ken lá dáá, kʋ doni lìà tə mɛ nyiən.
44 Ba duən tə yı səbiu tə nə pàlí nə ba ken lá. Yá ʋ mʋ̀ də ʋ zʋrı tə mɛ, ʋ ken kʋ tə mama, ʋ yà nə jə, kʋ tə, ʋ yà nə ma kʋnı ʋ tìàn».

13

Zwezi swìn Yıı dìà tə cʋna yoo
(Matiə 24.1-2; Likə 21.5-6)

1 Zwezi yà nə naŋa *Zwifə-ba Yıı *dìà tə wa máŋá tə nə, ʋ karbiu tə don swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «Karnyına, ywàń Yıı dìà tə! Kʋ lwə̀ zəni! Kʋ ziən yii wa! Kʋ lwə̀ də kapana nəfaran!»
2 Zwezi ma le wá, ʋ wʋ́: «Dəfaran tə tə, n nə na, tə mɛ wá tʋ tə pʋ́ dıın don nə. Kapan nədʋ tətə bá pə̀ń kʋ don yuu wa. Tə mama mıámıán wá lwá tıa».

Talıkwa máŋá tə yoo
(Matiə 24.3-14; Likə 21.7-19)

3 Zwezi jə̀ń *oliviye tìán paan tə yuu wa. Kʋ paan tə wulə *Zwifə-ba Yıı *dìà tə yáá con. Ʋ karbıa Piyɛrə də Zwakə də Zwan də Andəre cıcı yà nə wulə də wá, ba bwe wá, ba wʋ́:
4 «Man máŋá tə, kʋ nə wá tʋn n bırı nəba, də won tə, kʋ nə yı mımınʋ, kʋ nə bırı máŋá tə, tə wiən təntə mama nə wá bà».
5 Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́: «Á cıa á tìàn nə, sə lìù mama dàn ká gıgarı aba.

* **12:36 12.36** Ka jə̀ń pìʋ́ jızən vàn nə yı dun bwálí.

6 Lìà zənzən wá ja à yırı ba bà. Ba
lìù mama ga wá swìn, ʊ wʊ́: ‹À mù
nə yı *Kərisə!› Yá ba wá gıgarı lìà
zənzən.
7 Á nə nì kʊ̀ʊ̀ ŋwɛn də kʊ bwələ, á
nə nì kʊ̀ʊ̀ ŋwɛn də kʊ ŋʊ́ná, fən dàn
ká ja aba. Nətʊ nə kʊ mɛ, sə kʊ tʊn,
yá kʊ ga tə tà lʊʊ zaŋʊ nə.
8 Dwíə́ tə lʊʊ mama wa wá ta, tə
zıgı duən nə. Yá payuu wá ta kʊ
zıgı kʊ don payuu nə. Tıa wá səsəgi
bwálá kapʊpʊ nə, nıən də ga wá yà
lá. Kʊ wá nyın ndə kapuə pùə́ yàá
nə zàn ka yì, sə ʊ lʊra.

9 Á cıa á tìàn nə! Lìà wá ja aba,
ba ma bʊ̀rì bʊ̀rà. Ba wá mà aba də
fıfıran *Zwifə-ba *jə́rə́ dii wa. Ba
wá ja aba, ba ja va yáá tìán, pìʊ́
nəfarʊ tə nə lı ʊ tún, də pɛ̀egá yáá
con à mù yırı, sə á swìn kʊ tə, á nə
yə̀ə́ á bırı ba.
10 Yıı sʊywáŋʊ́ tə mɛ, sə kʊ mù nə
də́ yáá kʊ swìn kʊ bırı lʊʊ tə mɛ nə,
kʊ kwa nə, tə yìən tə wá bà.
11 Yá máŋá tə nə, ba nə wá ja aba,
sə ba ma bʊ̀rì bʊ̀rà, kʊ tə ba tə, á nə
wá swìn, á dànà ká də́ yáá á pa, kʊ
mù yoo ja aba. Kʊ máŋá tə wa, sə
á swìn sʊ̀ràn tə nə wá bà á nii wa,
tə nə ba á mù naŋa, tə yı tə naŋa
Yıı-*Siŋu tə yırı.

12 Lìà wá ja ba nubıa ba pa, sə ba
gʊ, yá bıa nyına-ba də wá tʊn kʊ
nyınyıga də ba bıa. Bıa wá zàn ba
zıgı ba nyına-ba nə, ba gʊ ba.
13 Lìà tə mama wá dʊ́n aba, à mù
yırı. Yá lìù tə, ʊ nə wá ja pínʊ́, ʊ zıgı
ʊ dìàn kʊ yoo tə, kʊ va kʊ zwɛ̀e, kʊ
tíú wá na mıı tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yıı
con.

Wokʊkwıʊn tə Yıı nə zʊnı (Matiə 24.15-28; Likə 17.20-37; 21.20-24)

14 Á wá na wokʊkwıʊn tə nə cʊ̀gà,
də kʊ wulə bwálí tə nə, kʊ nə wà
mɛ. (Sə lìù tə, ʊ nə kàrì, zʊ̀rì ʊ yıra!)
Kʊ máŋá tə wa, sə lìà tə, ba nə wá
yà Zwide nagwanaa con, dəri ba dì
pɛɛn.

15 Lìù tə, ʊ nə wá yà dəyuu wa,
kʊ́ʊ̀ dàn ká cʊ́, ʊ dàn ká zʊ ʊ dìə̀, ʊ
tì ʊ zıla.
16 Yá lìù tə də, ʊ nə wá yà kárí wa,
dàn ká pìí ʊ va sàń ʊ tì ʊ gànʊ̀ don.
17 Kʊ wá yà lɛɛ máŋá təntə wa, kʊ
pa kana tə nə, ba nə jə pwìí, də ba
tə nə, bıa nə ŋwà ba nyʊnı nə!
18 Á lòrì Yıı, sə tə mù càn təntə
dàn ká yí yıdıın wa.
19 Kʊ mù dıan tə nii nə, càn tə wá
doni càn tə mɛ nə yı lá. Kʊ nə zıgı
máŋá tə, Yıı nə fwa lʊʊ, woyiri nətʊ
tə wà twi, yá càn yiri təntə də kʊ́ʊ̀
bá bà abada.
20 *Yuu-Tiu nə wà dıan tə nii lı ʊ
ga ga, lìù mama yà bá jon ʊ mıı. Yá
ʊ dàń lı tə nii ʊ ga ga, ʊ lìà tə, ʊ nə
kúrí, sə ba ya ʊ nyiən tə yırı.
21 Lìù dàń nə swìn á con, ʊ wʊ́:
‹Á ywàŋá, *Kərisə wulə yəbə!›, nə
à yə̀ə́: ‹Á ywàŋá, ʊ wulə lá con!› Á
dànà ká sɛ̀e kʊ tíú nii.
22 Kʊnkʊn Kərisə-ba də kʊnkʊn
nii sʊ̀sʊ̀nà wá bà. Ba wá tʊn yikunu
dìàn mımınan də yomılan. Də kʊ
nə wàá, ba wá gıgarı lìà tə tətə, Yıı
nə kúrí.
23 Á mù dàń ya cıa á tìàn nə! À dí
yáá à man tə à bırı aba.

Ləzwənə-Biu túrí tə yoo (Matiə 24.29-31; Likə 21.25-33)

24 Kʊ máŋá tə nə, càn təntə kwa
nə, yìən zənzən wá tʊn: Yıcaʊ tə wá
jì yikunu. Cànà tə kʊ́ʊ̀ bá ja poni.
25 Kacılacɛ wá nan lanworu wa tə
tʊ. Yá dìàn tə, tə nə wulə lanworu
tə wa, də wá gugurə.
26 Ba dàń wá na *Ləzwənə-Biu* tə
bakwan tə wa, də ʊ bìàn də dìàn tə
nə dáá, də dun.
27 Ʊ wá tʊn *malıkɛ lʊʊ sapara
banıa tə nə, lʊʊ yɛɛ tə mɛ nə, sə ba
kə lìà tə, Yıı nə kúrí, tə duən nə».

Kapırʊ yuu wa kàrà (Matiə 24.32-35)

28 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «Á nəŋə
yoo tə, à nə pìà, sə à twá kapırʊ tə
kàrà tə nə, à swìn: Máŋá tə nə, kʊ

* **13:26 13.26** Zwezi yı ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

nɛɛ tə nə yı wobwalan, yá kʊ ga twè vʊran, á yèə́ də, sii bwələ.
29 Mə kʊ yı nətʊ, də á nə nı tə
wiən təntə, à nə swìn tə yoo, á mɛ,
sə á lwarı də, *Ləzwənə-Biu† túrí tə
bwələ. Ʊ wulə cwəŋə wa, ʊ yí ʊ
zwɛ̀e.
30 Cígá mama, à mù nə swìn kʊ á
con: Kʊ yoo təntə wá tʊn, də zən lìà
tə mama, ba nə wulə tıa yuu wa, tə
wà tı ba zwɛ̀e.
31 Lanworu də tıa mɛ wá jén, yá à
sʊ̀ràn tə mù bá jén, abada!»

Yıı cıcı nə yèə́ lʊʊ zaŋʊ máŋá
(Matiə 24.36, 42; Likə 12.40-38)

32 «Lìù mama yərì dıın tə, nə à
yèə́ máŋá tə, yìən təntə nə wá tʊn.
*Malıkɛ tə Yıı *sàń nə, də Yıı-Biu‡
tə tətə yərì kʊ. À nyına Yıı cıcı nə
yèə́.
33 Á cıa á tìàn nə, á dànà ká dwɛ̀e,
á nə yərì máŋá tə kʊ nə wá tʊn yırı.
34 À vəru də à ka pìí ka bà wá yà
nətʊ: Bɛɛ don vələ cwəŋə. Ʊ nan ʊ
yá ʊ sàń ʊ pa ʊ tʊ̀tʊ̀nà nə. Ʊ pın ba
lìù mama tʊtʊŋı. Yá ʊ ga swìn lìù tə
nə cì mimii tə nə, sə kʊ tíú súrú ʊ
yíá zəni.
35-36 Á dàń súrə́ á yíá zəni, á nə
yərì máŋá tə, dìə́ tíú nə wá pìí ʊ bà
yırı. Ʊ nə pìí ʊ bà, ʊ dì á yuu, ʊ wà
mɛ, sə ʊ na aba, də á dwɛ̀e. Ʊ túrí tə
wàá dədəni kʊ yanı, nə à yèə́ tıtın
kwıʊn nə, cəbıa kurə máŋá wa, nə
à yèə́ jıjʊ nə.
37 Kʊ tə à nə swìn á con yəbə, kʊ
mù nə à swìn lìà tə mɛ con: Á súrə́
á yíá!»

14

Lìà vʊrʊ, sə ba gʊ Zwezi
(Matiə 26.1-5; Likə 22.1-2; Zwan 11.47-53)

1 Kʊ ga dıan bələ, sə *Pakə cànà tə
də́. Kʊ máŋá tə wa nə, *Zwifə-ba tə
yàá də́ dipɛn tə, kʊ nə ba sabwarı
kəni. *Zwifə-ba Yıı *joŋwana yun
tìán, də Yıı nii *yənu tìán yà pìà, sə
ba tʊn yíá swıan, ba ja Zwezi ba gʊ.
2 Ba yà swìn də duən, ba wʊ́: «Nə
wà mɛ, sə nə ja wá cànà tə máŋá
wa, sə gurəgurə dàn ká zàn lalʊʊ tə
tətəŋi wa».

Kan don lwá tıralı nʊga Zwezi yuu wa
(Matiə 26.6-13; Likə 7.36-50; Zwan 12.1-8)

3 Zwezi yà wulə Betani nə, Simon
tə, ʊ yà nə yı dayarʊ, dìə wa. Máŋá
tə wa, ʊ wulə ʊ də́, kan don zʊa. Ʊ
yà jə pìù kapan kunkoli, ba nə boŋə
‹alıbatırı›. Tıralı nʊga yà wulə kʊ
wa, kʊ yı ba fwa narədə paa tətə, yá
kʊ kwənə də ga dáá. Ʊ lwə kunkoli
tə, ʊ tì tıralı nʊga tə ʊ lwá Zwezi yuu
wa.
4 Kʊ wà ywání yı kʊ pa lìà tə duən
yà nə jèə́ lá, yá ba dàń swìn duən
con, ba wʊ́: «Tıralı nʊga kʊ tə ka
cʊ̀gʊ̀ tə ba dəń jə.
5 Ba yà wàá kʊ ba tì ba yè cınıa
səbikʊlan* biətwa, ba pın səbiu tə
zʊra nə». Ba lıŋa dàń zàn zəni kan
tə yuu wa.
6 Yá Zwezi swìn ba con, ʊ wʊ́: «Á
yaga wá sənbwen. Bɛ̀eɛ̀e yırı nə á
ma cʊ̀gà ʊ pùə́ nə? Kʊ tə, ʊ nə fwa
ʊ pa nə, tə ziən.
7 Zʊra wulə də aba máŋá mama.
Á wàá ba zəni á fwa máŋá tə, á nə
swə. Yá à mù ga bá ya də aba máŋá
mama.
8 Ʊ fwa ʊ dìàn maŋa. Ʊ manwarı
ʊ lwə́ tıralı nʊga à yıra nə, sə ʊ ma
kwɛn tə, tə nə wá zʊ ləbəri wa yırı.
9 Cígá mama, à mù nə swìn kʊ á
con: Bwálí tə mama wa, ba nə wá
swìn Yıı sʊywáŋʊ́ tə lʊʊ mama wa,
ba wá man kʊ tə, kan wà tə nə tʊn,
sə ba ma lìí ʊ nə».

Zwidasə ken sírí, sə ʊ ja Zwezi ʊ pa ʊ dʊŋa nə
(Matiə 26.14-16; Likə 22.3-6)

10 Yisəkariyɔtə Zwidasə, Zwezi
karbıa fugə bələ tə wa lìù don, dàń
vəli ʊ swìn *Zwifə-ba Yıı *joŋwana

† **13:29 13.29** Zwezi yı ʊ tətə yoo nə ʊ swìn. ‡ **13:32 13.32** Zwezi yı ʊ tətə yoo nə ʊ swìn. * **14:5 14.5** Cınıa səbikʊlʊ nədʊ yı yıtʊrı nədʊ tʊtʊŋı ŋwírán.

yun tìán tə con də, ʋ mù pìà, sə ʋ kə Zwezi ba jìàn wa.
11 Ba nə nì kʋ nətʋ, kʋ poli ba pùə́. Ba dàń ga swìn də, ba wá pa wá səbiu. Zwidasə dàń yà wulə ʋ pìà cwəŋə nəzəŋu, sə ʋ ma kə Zwezi ba jìàn wa.

Zwezi də ʋ karbɪa tə də́ Pakə cànà wodiu
(Matiə 26.17-25; Likə 22.7-13, 21-23; Zwan 13.21-30)

12 Kʋ yɪ cànà tə təntən dɪɪn tə nə, *Zwifə-ba nə də́ dipɛn tə, kʋ nə ba sabwarɪ kəni. Kʋ dɪɪn tə nə, ba yàá gʋ pabii, sə ba ma fwa *Pakə cànà wodiu.
Kʋ máŋá tə wa, Zwezi karbɪa tə bwe wá, ba wʋ́: «Yən nə n pìà, sə nə va nə tanɪ Pakə cànà wodiu?»
13 Zwezi dàń ma tʋn ʋ karbɪa bələ, ʋ ga swìn ba con, ʋ wʋ́: «Á vələ *Zwerizalɛmə wa. Á wá jə́rí bɛɛ də ʋ zɪŋa níá kwàrá, sə á pʋ́ kʋ bɛɛ tə kwa.
14 Bwálí tə, ʋ nə zʋa, sə á swìn dìà tə tíʋ́ con, á wʋ́: ‹Karnyɪna bwe, sə ʋ jə́n dìà tə, ʋ də ʋ karbɪa tə nə wá də́ Pakə cànà wodiu ka wà tə, wa yən?›
15 Ʋ dàń wá bɪrɪ aba dəyuu dìà nəfarʋ don, də ba kwɛn ka də zɪla, tə nə mɛ. Mə lá nə á wá tanɪ nə cànà tə wodiu».
16 Ʋ karbɪa tə vəli tɪʋ tə wa, ba nɪ tə yìən tə, ndə Zwezi yà nə man ʋ bɪrɪ ba nətʋ tə. Ba dàń ga tanɪ Pakə cànà wodiu tə lá nə.
17 Máŋá tə dədəni nə yí, Zwezi twi də ʋ karbɪa fugə bələ tə.
18 Máŋá tə, ba nə jə̀ń, ba wulə ba də́ tə, Zwezi swìn, ʋ wʋ́: «Cígá mama, à mù nə swìn kʋ á con: Á mù lìà tə, á nə wulə á də́ də nə, á lìù don wá ja nə ʋ pa».
19 Ʋ karbɪa tə mɛ pwìí cùgù, yá ba dàń ga wulə wá, ba bwe duən də̀ń nə, ba wʋ́: «Kʋ ya à mù, naaa?»
20 Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́: «Kʋ yɪ á mù fugə bələ tə wa lìù don nə. Kʋ tíʋ́ də twá ʋ kuli ʋ dipɛn tə də nə zʋŋa nədʋ tə wa.
21 *Ləzwənə-Biu† wá tɪ, ndə kʋ nə pʋ́pʋ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa nətʋ tə. Yá kʋ dàń wá yà càn kʋ pa lìù təntə nə, ʋ nə wá ja Ləzwənə-Biu tə ʋ pa. Ba yà nə wà kʋ bɛɛ tə lʋrɪ, kʋ yà kʋkwa».

Yuu-Tiu nimarʋ wodiu tə yoo
(Matiə 26.26-30; Likə 22.14-20, 39; 1 Korɛntə tìán 11.23-26; 10.16-17)

22 Máŋá tə wa, ba nə wulə ba də́, Zwezi tì dipɛn, ʋ kə Yɪɪ lɛ̀ɛ̀ɛ kʋ yɪrɪ. Kʋ kwa nə, ʋ fʋa fʋa kʋ, ʋ pa ʋ karbɪa tə nə, ʋ ga swìn ba con, ʋ wʋ́: «Á joŋə kʋ tə, kʋ yɪ à yɪra tə nə!»
23 Kʋ kwa nə, ʋ tì divɛn wùrú zʋŋa, ʋ kə Yɪɪ lɛ̀ɛ̀ɛ ka yɪrɪ, ʋ ga tì ka ʋ pa ba. Ba mɛ nyʋa.
24 Zwezi swìn ba con, ʋ wʋ́: «Kʋ tə yɪ à mù jana nə. Jana təntə nə bɪrɪ á də Yɪɪ *nimarʋ tə. Jana təntə nə wá nan, lìà zənzən yɪrɪ.
25 Cígá mama, à mù nə swìn kʋ á con: À kʋ́ʋ́ bá nyʋ divɛn kʋ tə, kʋ ja vələ dɪɪn tə, à nə kʋ́ʋ́ wá nyʋ kʋ Yɪɪ *sàń nə».
26 Kʋ kwa nə, ba nun cànà tə nuŋi, ba ga zàn ba va paan tə yuu wa, ba nə boŋə ‹*oliviye tìán paan›.

Zwezi bɪrɪ də, Piyɛrə wá swìn də, ʋ yərì wá
(Matiə 26.31-35; Likə 22.31-34; Zwan 13.36-38)

27 Zwezi swìn ʋ karbɪa tə con, ʋ wʋ́: «Á mama wá vɪ nə á dʋgʋ. Kʋ pʋ́pʋ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʋ wʋ́: ‹À wá gʋ payɪrʋ tə, pee tə wá laga duən yáá nə›.
28 Yá máŋá tə wa, à nə wá pìí à bwin à nan, kʋ kwa nə, à wá va à dìàn aba Galile nagwanaa wa».
29 Piyɛrə ma swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «Lìà mama nə swə ba vɪ mʋ́ ba dʋgʋ, à mù bá mʋ́ vɪ à dʋgʋ».
30 Zwezi ma le wá, ʋ wʋ́: «Cígá mama, à mù nə swìn kʋ n con: Zən tɪtɪn kʋ tə tətə mama, də cəbɪʋ tə wà kwi nɛɛ bələ, n wá tɛn nɛɛ batwa də, n yərì nə».

† **14:21 14.21** Zwezi yɪ ʋ tətə yoo nə ʋ swìn.

31 Piyɛrə ma kwɛn ʋ swìn ʋ kə yıı
nə, ʋ wʋ́: «À bá swìn mama də, à
yərì mʋ́, də kʋ nə swə kʋ yı, à wá
tı də mʋ́». Ʋ karbıa tə duən tə də
swìn kʋ mʋ̀ yoo nədʋ təntə.

Zwezi jʋn Yıı Zwesemane nə
(Matiə 26.36-46; Likə 22.39-46;
Zwan 18.1)

32 Kʋ kwa nə, Zwezi də ʋ karbıa tə
dàń vəli ba yí bwálí tə, ba nə boŋə
‹Zwesemane›. Zwezi swìn ʋ karbıa
tə con, ʋ wʋ́: «Á jənə yəbə, də à vələ
yáá, sə à jʋn Yıı».
33 Ʋ jın Piyɛrə də Zwakə də Zwan,
ʋ ja va yáá. Yá fən də pucʋnı wulə
tə zwı wá.
34 Ʋ dàń ma swìn ba con, ʋ wʋ́:
«Tıan pucʋnı súə́ nə. Á jənə yəbə,
á dànà ká dwɛ̀e!»
35 Ʋ dàń ma va yáá mancın, ʋ tʋ
tıa ʋ yáá yuu, ʋ ga lòrì Yıı, ʋ wʋ́:
«Kʋ yà nə wàá, sə càn máŋá kʋ tə
va yıŋʋna kʋ yá nə».
36 Ʋ swìn, ʋ wʋ́: «Baba, à nyına,
wiən tə mɛ wàá tə tʋŋa n con nə.
Pa, sə yacara tətə twiən tə yá nə. Yá
kʋ nə tà, sə kʋ tʋn, ndə à mʋ̀ nə pìà
nətʋ, kʋ yı, sə kʋ tʋn ndə n mʋ̀ nə
nə pìà nətʋ tə».
37 Kʋ kwa nə, ʋ pìí ʋ bà ʋ karbıa
batwa tə con, də ba dwɛ̀e. Ʋ ma bwe
Piyɛrə, ʋ wʋ́: «Simon, n dwɛ̀e naaa?
N wà wàní n súrí n yíá, n dìàn nə
lugu nədʋ də tətə?
38 Á súrə́ á yíá, á ga lòrì Yıı, sə
ʋ san aba, sə *Sıtana dàn ká wàní
aba, ʋ də́də́n, sə ʋ yigu, ʋ pa á tʋn
yokʋkwıʋn. Ləzwənə pubʋŋa mʋ̀
yàá pìà, sə kʋ fwa zəni, yá ʋ yıra
ga ba dìàn jə kʋ fwa kʋ».
39 Ʋ kʋ́ʋ̀ lɛ ʋ va yıŋʋna, ʋ lòrì Yıı,
ʋ tə ga bwé tə sʋ̀ràn təntə tətə.
40 Ʋ ga kʋ́ʋ̀ pìí ʋ bà ʋ karbıa tə con.
Ʋ kʋ́ʋ̀ yí də ba dwɛ̀e, ba wàrì ba yíá
ba súrí dwıan tə yırı. Ba yà kʋ́ʋ̀ yərì
yoo tə, ba nə wá swìn ʋ con.
41 Ʋ nə pìí ʋ bà kʋ batwa tə nə, ʋ
swìn ba con, ʋ wʋ́: «Á tə yı á təgə́
á dwɛ̀e? Kʋ mɛ nətʋ! Máŋá yí. Á
nəŋə, ba wá ja *Ləzwənə-Biu‡, ba kə
cʋna lìà tə jìàn wa.
42 Á zaŋa yıı nə, nə virə! Á nəŋə,
bɛɛ tə nə wá ja nə ʋ pa, tə bwələ
yəbə».

Zwezi janʋ tə yoo
(Matiə 26.47-56; Likə 22.47-53;
Zwan 18.2-12)

43 Zwezi yà tə wulə ʋ swìn, lala
də Zwidasə yí. Ʋ də yà yı ʋ karbıa
fugə bələ tə wa lìù don. Lalʋʋ yà
wulə ʋ kwa də ba jìàn lagʋrı sìán
də dangwələn. Ba yı *Zwifə-ba Yıı
*joŋwana yun tìán tə, də Yıı nii
*yənu tìán, də ba *nəkwına tə yà
nə tʋn ba.
44 Zwidasə, bɛɛ tə nə wá ja Zwezi
ʋ pa tə, bırı lìà tə nətʋ tə, ʋ yà nə wá
fwa: «Bɛɛ tə, à nə wá ja à kʋkwalı§
tə, mə ʋ mʋ̀ nə, á nə pìà. Á jana wá,
á cıa ʋ nə zəni».
45 Máŋá tə Zwidasə nə yí, lala də
ʋ fàrʋ́ ʋ yí Zwezi yıra, ʋ ga swìn ʋ
con, ʋ wʋ́: «Karnyına!» Ʋ dàń ga
kʋkwalı wá.
46 Ba duən tə dàń ma ja Zwezi.

47 Yá karbıa tə yà nə wulə lá tə wa
lìù don cʋrı ʋ lagʋrı sìʋ́, ʋ ma za Yıı
joŋwana yun tìán nəkwıa tə tʋ̀tʋ̀nʋ̀
zıın ʋ gwəŋə.
48 Zwezi swìn ba con, ʋ wʋ́: «Á twi
də lagʋrı sìán də dangwələn, sə á
ma ja nə, ndə à yı ŋwìàn tə, à nə
gwı lìà.
49 Dıın mama, à yà wulə də aba, à
yà kàrì lìà *Zwifə-ba Yıı *dìà tə wa,
á ga wà nə jın. Yá kʋ tə dàń tʋn, sə
kʋ tə nə pʋ́pʋ́ní Yıı sagı tə wa nii
ma sʋ́».
50 Ʋ karbıa tə mɛ dàń yá wá, ba ga
dəri.
51 Balandʋrʋ don yà pʋə́ Zwezi
kwa. Ganyaʋ cıcı nə ʋ yà bıbarı.
Lìà tə yà pìà, sə ba ja wá,
52 yá ʋ pìrʋ́ ʋ jon, ʋ dʋgʋ ganyaʋ
tə, ʋ ga dəri də ʋ yaswələ.

‡ **14:41 14.41** Zwezi yı ʋ tətə yoo nə ʋ swìn.
§ **14:44 14.44** Kʋ nətʋ tə yı *Zwifə-ba yofwamıʋn, də ba nə jərí duən, nə à yəə́ də ba nə vəli duən sàń, sə ba na duən.

Zwezi wulə Zwifə-ba yun tìán tə, ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà yáá con
(Matiə 26.57-68; Likə 22.54-55, 63-71; Zwan 18.12-14, 19-24)

53 Lìà tə jɪn Zwezi, ba ja va *Zwifə-ba Yɪɪ *joŋwana yun tìán nəkwɪa tə sàń. Yɪɪ joŋwana yun tìán tə, də Zwifə-ba *nəkwɪna tə, də Yɪɪ nii *yənu tìán tə yà kun kʊ bwálí təntə nə.
54 Piyɛrə yà púə́ Zwezi kwa yɪŋʊna. Ʊ zʊa Yɪɪ joŋwana yun tìán nəkwɪa tə dəwoo wa. Ʊ jə̀ə́ lantə də Yɪɪ *dìà lìà tə nə cì ka nə, ʊ ywèrì mən.
55 Yɪɪ joŋwana yun tìán tə, də yun tìán tə duən mama, ba nə bʊ̀rì *bʊ̀rà tə, yà pìà yoo, sə ba kə Zwezi yuu wa. Ba yà pìà, sə ba gʊ wá, yá ba ba yoo mama na.
56 Lìà nə dáá yà kʊnɪ kʊnkʊn ba kəni Zwezi nii nə, yá ba níə́ yà ba duən twá.
57 Ba duən dàń ma zàn ba kʊna kʊnkʊn tə tə, ba kə ʊ nii nə, ba wʊ́:
58 «Nə nì də, ʊ swìn, ʊ wʊ́: ‹À wá mà Zwifə-ba Yɪɪ dìə ka tə, lìà nə lwə̀. Dɪan batwa nii nə, à wá lwà ka don, ka nə bá yà ləzoni nə lwə̀›.»
59 Yá də kʊ mʊ̀ yoo təntə mɛ, ba níə́ yà tə ba duən twá.
60 Yɪɪ joŋwana yun tìán nəkwɪa tə dàń ma zàn lìà tə mɛ yáá nə, ʊ bwe Zwezi, ʊ wʊ́: «N ba yoo le, naaa? Bɛ̀eɛ̀e nə lìà ba tə swìn, ba kəni n yuu wa?»
61 Yá Zwezi púə́ ʊ nii, ʊ ga ba yoo swìn. Yɪɪ joŋwana yun tìán nəkwɪa tə kʊ́ʊ̀ bwe wá, ʊ wʊ́: «N yɪ *Kərisə tə, ʊ nə yɪ Yɪɪ tə, ba nə bwɪ, ʊ nə bìú naaa?»
62 Zwezi ma le, ʊ wʊ́: «À mʊ̀ nə yɪ wá. Á ga wá na *Ləzwənə-Biu*, də ʊ jə̀ə́ Yɪɪ tə, ʊ nə wulə tə mɛ yuu wa, jɪzən† nə. Á wá na wá də ʊ naŋa lanworu bakwan tə wa, ʊ bìàn».
63 Yɪɪ joŋwana yun tìán nəkwɪa tə dàń ma cɪrʊ ʊ gànʊ̀ də lɪŋa, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: «Nə kʊ́ʊ̀ ba lìà pìà, sə ba bɪrɪ nəba yoo don.
64 Á nì, ʊ nə swìn ʊ twɪn Yɪɪ nətʊ. Bɛ̀eɛ̀e nə á bʊŋa kʊ yuu wa?» Ba mɛ dàń ma swìn də, ʊ mɛ, sə ba bʊ̀rì ʊ bʊ̀rà, sə ba gʊ wá.
65 Ba duən dàń ga pi mɪmɪan ba lwá Zwezi yuu wa. Ba pú ʊ yíá nə, ba mà wá də jɪgungulə, yá ba ga swìn ʊ con, ba wʊ́: «Lwarɪ lìù tə nə fwa mʊ́ kʊ tə!» Yɪɪ dìə̀ lìà tə nə cì ka nə tə jɪn Zwezi, ba farʊ ʊ pɪpara nə.

Piyɛrə swìn də, ʊ yərì Zwezi
(Matiə 26.69-75; Likə 22.56-62; Zwan 18.15-18, 25-27)

66 Piyɛrə yà tə nə wulə dəwoo tə wa, də nə̀ń Yɪɪ *joŋwana yun tìán nəkwɪa tə tʊtʊnbʊa nə ʊ yí.
67 Ʊ nɪ Piyɛrə, də ʊ wulə ʊ ywèrì mən tə, ʊ ywàń wá zəni, ʊ ga swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «N mʊ̀, n də yà wulə də *Nazarɛtə Zwezi tə».
68 Yá Piyɛrə dàń tɛn, ʊ wʊ́: «À yərì kʊ tə, n nə wulə n swìn tə, à ba kʊ də̀ń nə̀ń». Ʊ nə zàn ʊ nan dəwoo tə wa, ʊ zʊ kwələ wa, cəbɪʊ nə kʊ kwi.
69 Yá tʊtʊnbʊa tə nə nɪ wá kʊ́ʊ̀ zàn ʊ swìn lìà tə, yà nə wulə lá tə con, ʊ wʊ́: «Bɛɛ wà tə yɪ ba wa lìù don». Piyɛrə ma kʊ́ʊ̀ tɛn kʊ.
70 Kʊ fwa mɛ̀e, də lìà tə, ba nə wulə lá, tə kʊ́ʊ̀ swìn Piyɛrə con, ba wʊ́: «N də cígá yɪ ba wa lìù don, n də nə yɪ Galile tíú tə yɪrɪ».
71 Piyɛrə dàń ma dù, ʊ wʊ́: «Sə Yɪɪ cʊ̀gʊ̀ nə, də à nə kʊnɪ. À dʊ̀ə̀ də, à yərì bɛɛ tə, á nə swìn ʊ yoo».
72 Kʊ máŋá tə nə, də cəbɪʊ tə kʊ́ʊ̀ kwi nɛɛ bələ nii nə. Piyɛrə dàń ma lìí kʊ tə, Zwezi yà nə swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «Də cəbɪʊ tə nə wà kwi nɛɛ bələ, n wá tɛn nɛɛ batwa də, n yərì nə». Ʊ dàń ma wulə ʊ kwi.

15

Ba ja Zwezi, ba va Pilatə yáá con
(Matiə 27.1-2, 11-14; Likə 22.66-71; 23.1-5; Zwan 18.28, 33-38)

1 Jɪjʊ fuən fuən, *Zwifə-ba Yɪɪ *joŋwana yun tìán, də ba *nəkwɪna, də Yɪɪ nii *yənu tìán, də yun tìán tə

* **14:62 14.62** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn. † **14:62 14.62** Ka jə̀ń pìʊ́ jɪzən vàn nə yɪ dun bwálí.

duən mɛ, ba nə bùrì *bùrà tə, kun duən nə, ba vʊrʊ, sə ba na won tə, ba nə wá ma fwa Zwezi. Ba jɪn wá, ba vwa ba ja va ba pa *Pilatə nə.
2 Pilatə dàń bwe wá, ʊ wʊ́: «N mù nə yɪ Zwifə-ba pìʊ́ tə?» Zwezi ma le wá, ʊ wʊ́: «Mə kʊ yɪ nətʊ, ndə n nə swìn tə!»
3 Yɪɪ joŋwana yun tìán yà jə yìən, ba ja zɪga Zwezi nə.
4 Pilatə ma kʊ́ʊ̀ kwɛn ʊ bwe wá, ʊ wʊ́: «N nəń yìən tə, ba nə kəni n yuu wa! N bá sʊgʊ jə?»
5 Yá Zwezi kʊ́ʊ̀ wà yoo mama le, kʊ pa kʊ gwárí Pilatə.

Ba bùrì Zwezi bùrà, sə ba gʊ wá (Matiə 27.15-26; Likə 23.13-25; Zwan 18.39–19.1, 4-16)

6 *Pakə cànà mama nə yí, *Pilatə yàá dʊgʊ bàń dìə̀ lìù don, wà tə lìà tə mama nə yàá lòrì, sə ʊ dʊgʊ.
7 Bɛɛ don, ba nə boŋə Barabasə, yà wulə bàń dìə̀ wa. Ʊ yà wulə lá də lìà duən, ʊ də ba nə sugu lìà, ba kə *Romə-ba yáá tìán tə nə, máŋá don wa, yá ba ga gʊ lìù yɪrɪ.
8 Lalʊʊ tə dàń ma dì Pilatə con. Ba ma lòrì wá kʊ tə, ʊ yàá nə fwa ʊ pa ba Pakə cànà máŋá mama wa, sə ʊ fwa kʊ ʊ pa ba.
9 Pilatə ma bwe ba, ʊ wʊ́: «Á pìà, sə à dʊgʊ *Zwifə-ba pìʊ́ tə naaa?»
10 Ʊ yà yə̀ə́ Yɪɪ *joŋwana yun tìán tə nə ja Zwezi ba bà ʊ con tə dəń. Ba pɪn wá Zwezi, ba yà nə jə wʊgwɪʊ də wá tə yɪrɪ.
11 Yá Yɪɪ joŋwana yun tìán tə sugu lalʊʊ tə, sə ba lòrì Pilatə, sə ʊ dʊgʊ Barabasə mʊ̀ʊ́.
12 Pilatə ma kʊ́ʊ̀ bwe lìà tə, ʊ wʊ́: «Bɛ̀ɛɛ̀ nə á dàń pìà, sə à ja ʊ tə, á nə ma boŋə ‹Zwifə-ba pìʊ́› tə, à ma fwa?»
13 Ba ma le wá, də ba cə̀rí, ba wʊ́: «Pa, sə ba paa wá dagarʊ yuu wa!»
14 Pilatə ma bwe ba, ʊ wʊ́: «Bɛ̀ɛɛ̀ yokʊkwɪʊn nə ʊ fwa?» Yá ba kʊ kwɛn ba cə̀rí, ba kə yɪɪ nə, ba wʊ́: «Pa, sə ba paa wá dagarʊ yuu wa!»
15 Pilatə yà pìà, sə ʊ poli lalʊʊ tə pùə́, ʊ dàń ma zàn ʊ dʊgʊ Barabasə, ʊ pa ba. Kʊ kwa nə, ʊ pɪn ba mà Zwezi də fɪfɪran, ʊ ga tì wá ʊ pa, sə ba paa wá dagarʊ yuu wa.

Pamana mʊŋa Zwezi (Matiə 27.27-31; Zwan 19.2-3)

16 Pamana tə jɪn Zwezi, ba ja zʊ yáá tíú tə dəwoo wa, bùrà dìə̀ tə nə wulə lá. Ba dàń ga bon ba duən pamana tə mɛ.
17 Ba tì gansɪan mwin, ba ma zʊ Zwezi, ba sʊ casʊran yupuu, ba tún ʊ yuu wa.
18 Ba dàń ga wulə ba jùnì wá, ba wʊ́: «Nə jùnì mʊ́, *Zwifə-ba pìʊ́!»
19 Ba dàń ga mà ʊ yuu nə də mɪʊ. Ba pi mɪmɪan ba lwá ʊ yuu wa. Ba dàń ga toli ba nadwana yuu, ba kwé tɪa ʊ yáá con.
20 Ba nə mʊn wá ba zwɛ̀e, ba lɪ gansɪan mwin tə, ba ga kʊ́ʊ̀ pìí ba zʊ wá ʊ tətə ganan tə. Kʊ kwa nə, ba jɪn wá ba va, sə ba paa dagarʊ yuu wa.

Ba paa Zwezi dagarʊ yuu wa (Matiə 27.32-44; Likə 23.26-43; Zwan 19.17-27)

21 Máŋá tə, Zwezi də pamana tə nə wulə cwəŋə wa, ba jə́rí bɛɛ don, ba nə boŋə Sirɛnə Simon. Ʊ yɪ Alɛkəzandərə də Rifisə* nyɪna. Ʊ yà yɪ ʊ naŋa ʊ kárá wa. Pamana tə kálʊ́ ba pa ʊ zɪn Zwezi dagarʊ tə.
22 Ba jɪn Zwezi ba ja va bwálí don, ba nə boŋə ‹Goləgʊta›. Kʊ dəń nə yɪ ‹yuzʊŋa bwálí›.
23 Ba yà pìà, sə ba pa wá divɛn, ba nə gùlí yacara tìʊ́, ba nə boŋə ‹mirə› tə wa, yá Zwezi vɪga.
24 Kʊ kwa nə, ba paa wá dagarʊ tə yuu wa. Ba tá kwé ba ma tara ʊ ganan, sə ba na kʊ tə, ba lìù mama nə wá tì.
25 Ba paa wá jɪjʊ lugu nʊgʊ máŋá wa.
26 Daʊ tə yuu, ba ken pʊ́pʊ́ná duən lá nə, tə nə bɪrɪ won tə, kʊ nə pɪn, ba ma gʊ wá. Kʊ pʊ́pʊ́ní, kʊ wʊ́: ‹*Zwifə-ba pìʊ́›.

* **15:21 15.21** Ywàń Romə tìán 16.13.

27 Ba paa ŋwɪna bələ duən, ba nə
gwɪ lìà, kʊ máŋá tə wa kʊ bwálí
təntə nə də Zwezi. Ʊ don yɪ ʊ jɪzən
yuu, ʊ don tə yɪ ʊ jɪgwiə yuu.
28 [Kʊ tʊn nətʊ, sə kʊ tə nə púpúní
Yɪɪ sagɪ tə wa, nii ma sú: «Ba gàlì
wá ba kə yolwanfwana wa».]
29 Lìà tə, ba nə twá lá, ba lɛ
yàá vuvugu ba yuu, ba ga twɪn wá:
«Həyi! N mù lìù tə, n yà nə pìà, sə
n mà Zwifə-ba Yɪɪ *diè tə, n ga lwà
ka don dɪan batwa nii nə.
30 N tətə dàń jon n tìàn! Nan
dagarʊ tə yuu n cú».
31 Zwifə-ba Yɪɪ *joŋwana yun tìán
tə, də Yɪɪ nii *yənu tìán tə də yà
mʊŋa Zwezi, ba ga swìn duən con,
ba wú: «Ʊ wàá lìà duən ʊ joŋə, yá ʊ
wàrì ʊ tətə ʊ joŋə.
32 Ʊ mù lìù tə, ʊ nə wú, ʊ yɪ
*Kərisə tə, ʊ nə yɪ *Yɪzərayɛlə pìú,
ʊ dàń nan dagarʊ tə yuu ʊ cú síún.
Nə nə nɪ kʊ mù təntə, nə dàń wá kə
nə waa ʊ nə». Lìà tə, ba yà nə paa
Zwezi səpuni nə də yà twɪn wá.

Zwezi tɪan tə yoo
(Matiə 27.45-56; Likə 23.44-49; Zwan 19.28-30)

33 Yikunu púə́ tɪa tə mɛ nə, kʊ nə
zɪgɪ yɪcaʊ lugu fugə bələ máŋá, kʊ
ja va dədəni lugu batwa.
34 Yá lugu batwa máŋá nə yí,
Zwezi bubwi ʊ kə yɪɪ nə də ʊ lʊʊ
sʊgʊ, ʊ wú: «Eloyi, Eloyi, lama
sabatanɪ?» Kʊ dàń nə yɪ: «À Yɪɪ,
à Yɪɪ, bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, n ma vɪ nə n
dʊgʊ?»
35 Lìà tə duən yà nə wulə lá nì ʊ
kori, ba ga swìn, ba wú: «Á cʊga, ʊ
boŋə Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ Eli».
36 Ba lìù don dəri ʊ va ʊ tì
canfɪnsɪʊ, ʊ lə divɛn nyʊnʊ wa. Ʊ
tì kʊ ʊ vwa mɪʊ nii nə, ʊ làrì Zwezi
nə, sə ʊ nyʊ. Ʊ ga swìn, ʊ wú: «Á
zɪga, nə wá na də, Eli nə wá bà ʊ cú
wá dagarʊ tə yuu».
37 Yá Zwezi bubwi ʊ kə yɪɪ nə, ʊ
mɪɪ ga zwɛ̀e.
38 *Zwifə-ba Yɪɪ *dìè tə wa, mimii
gànù zɪgɪ yɪɪ nə, kʊ cɪrɪ† kʊ cú tɪa,
kʊ pwɛ̀e bələ.
39 *Romə-ba pamana bíí yuu tíú yà
nə zɪga Zwezi yáá con, nɪ nətʊ ʊ nə
tɪga, ʊ swìn, ʊ wú: «Bɛɛ tə cígá yà
yɪ Yɪɪ-Biu!»
40 Kana duən də yà zɪga yɪŋʊna,
ba ywàŋá. Mari Madəlɛnə, də
Zwakə nəmaa də Zwoze nuu Mari,
də Salome də yà wulə ba wa.
41 Ba kana təntə yà púə́ Zwezi
kwa, máŋá tə, ʊ yà nə wulə Galile
nagwanaa wa, ba tʊŋa ba pɪn wá.
Kana duən də yà wulə lá, ba nə twá
ʊ nə ba va *Zwerizalɛmə.

Zwezi ləbəri wa kənu
(Matiə 27.57-61; Likə 23.50-56; Zwan 19.38-42)

42-43 Dədəni twi kʊ yí, ba ga wulə
ba kəni *Zwifə-ba *sìə́ dɪɪn tə sírí.
Kʊ máŋá tə wa, Arimate Zwʊzɛfə
yí bwálí tə wa, ba nə paa Zwezi.
Zwʊzɛfə yà wulə lìà tə wa, ba nə
bʊ̀rì bʊ̀rà tə. Ʊ yà yɪ lìù tə lìà mɛ
nə zìlí. Ʊ yà dànì Yɪɪ pàrì tə, kʊ nə
wá bà wiən tə mɛ yuu wa. Zwʊzɛfə
wà fən dəri, sə ʊ va *Pilatə con, ʊ
lòrì cwəŋə, sə ʊ gùrì Zwezi.
44 Máŋá tə wa, Pilatə nə nì də
Zwezi manwarɪ ʊ tɪ, tə gwárí wá
zəni. Ʊ dàń ma tʊn ba bon pamana
yuu tíú, sə ʊ bwe wá: «Zwezi cígá
tɪga kʊ díán naaa?»
45 Máŋá tə, pamana yuu tíú tə nə
le wá, ʊ dàń pɪn cwəŋə Zwʊzɛfə nə,
sə ʊ tì Zwezi.
46 Zwʊzɛfə vəli ʊ yà ganpon. Ʊ cú
Zwezi dagarʊ tə yuu wa. Ʊ pəpəni
wá də gànù tə, ʊ ja va ʊ tún ləbəri
wa, ba nə kʊa pìù kapan wa. Kʊ kwa
nə, ʊ yigu kapan nəfarʊ, ʊ ma sun
bʊʊ tə nii nə.
47 Mari Madəlɛnə, də Zwoze nuu
Mari yà wulə ba ywàŋá bwálí tə, ba
nə kəni Zwezi.

† **15:38 15.38** Mimii gànù təntə nə pwɛ̀e bwálí tə, Yɪɪ joŋwana yun tìán nəkwɪa tə cɪcɪ nə yàá zʊ, ʊ fwa *joŋi tə ʊ pɪn Yɪɪ nə, də lìà tə duən tə nə zwɪ, ba mɛ lá tə duən nə. Gànù təntə cɪrʊ tə bɪrɪ də, lìù mama dàń wàá Yɪɪ yɪra, ʊ yí.

16

Malıka swìn kana tə con də, Zwezi bwin ʋ nan tıan wa
(Matiə 28.1-8; Likə 24.1-12; Zwan 20.1-10; Tʋtʋnan 2.23-32; 26.8)

1 *Zwifə-ba *sìə́ dıın tə nə kɛ̀eń, Mari Madəlɛnə, də Zwakə nuu Mari, də Salome yə̀ tıralı, ba ja kʋ ba va, sə ba ma tùrì Zwezi yıra.
2 Kʋ dıın tə jıjʋ fuən fuən, yıı pı́ʋ́n máŋá wa, ba zàn ba va ləbəri tə bwálí nə.
3 Ba yà swìn duən con, ba wʋ́: «Wàà nə wá bəbəli kapan, tə nə wulə ləbəri tə nii nə, ʋ pa nəba?»
4 Yá máŋá tə, ba nə ywàń, ba nı də, ba bəbəli kapan nəfarʋ tə ba tún səpuni nə.
5 Ba dàń nə zʋa ləbəri tə wa, ba nı balandʋrʋ don, də ʋ jə jızən yuu, ʋ zʋ gandarʋ nəpon. Fən ma zʋ ba.
6 Yá ʋ dàń swìn ba con, ʋ wʋ́: «Á dànà ká pa fən ja aba. *Nazarɛtə Zwezi tə, ba nə paa dagarʋ yuu nə, á pìà? Ʋ pìí ʋ bwin ʋ nan tıan wa, ʋ kʋ́ʋ̀ tə̀lə́ yəbə. Á ywàŋá bwálí tə, ba yà nə ken wá.
7 Á dàń vələ á swìn Piyɛrə, də ʋ karbıa tə duən tə con, də ʋ dí yáá ʋ vələ, sə ʋ dàn aba Galile nagwanaa wa. Mə lá nə, á wá na wá, ndə ʋ yà nə swìn á con nətʋ tə».
8 Ba dàń nan ləbəri tə wa, ba dəri ba va yıŋʋna, ba yà nə yı ba vıvaga tə yırı. Fən yà jə ba. Yá ba ga wà yoo lìù mama con swìn, fən yà nə jə ba tə yırı.

Zwezi bırı ʋ tìàn Mari Madəlɛnə nə
(Matiə 28.9-10, 16-20; Likə 24.36-53; Zwan 20.11-29; 1 Korɛntə tìán 15.3-8)

9 [Zwezi bwin ʋ nan *Zwifə-ba *sìə́ dıın tıkʋnı jıjʋ fuən fuən, ʋ dí yáá ʋ bırı ʋ tìàn Mari Madəlɛnə nə. Kʋ mʋ̀ Mari tə yıra nə ʋ yà dıŋı *zinə barpɛ tə.
10 Mari jın kʋ ŋwɛn tə ʋ va ʋ man ʋ bırı ba tə, ba yà nə yı də Zwezi. Ʋ twi də ba yà wulə ba kwi, ba pwìí yà nə cʋ̀gʋ̀ yırı.
11 Ba nə nì də, Zwezi wulə mıı wa, yá də Mari nı wá, ba wà kʋ sɛ̀e.

Zwezi bırı ʋ tìàn ʋ karbıa bələ duən nə
(Likə 24.13-35)

12 Kʋ kwa nə, Zwezi kʋ́ʋ̀ pìí lwàń yiri don, ʋ bırı ʋ tìàn ʋ karbıa tə bələ duən nə. Ba yà wulə cwəŋə yuu ba vəli gaʋ.
13 Ba mʋ̀ pìí ba bà, ba man kʋ, ba bırʋ ba duən tə nə. Ba də tə wà sɛ̀e.

Zwezi bırı ʋ tìàn ʋ karbıa fugə də nədʋ tə nə

14 Kʋ zwıʋ wa, Zwezi pìí ʋ bırı ʋ tìàn ʋ karbıa fugə də nədʋ tə nə, də ba wulə ba dá. Ʋ caga ba nii nə, ba nə ba Yıı nii sɛ̀e, də ba zıbaniun tə yırı, ba nə vıga mı́ámı́án, sə ba sɛ̀e lìà tə nii, ba nə nı Zwezi, ʋ bwiun tə kwa nə yırı.
15 Ʋ dàń ma swìn ba con, ʋ wʋ́: «Á vələ lʋʋ tə mama wa, á swìn Yıı sʋywáŋʋ́ tə á bırı lìà mɛ nə.
16 Lìù tə nə ken ʋ waa Yıı nə, yá ba ga lə kʋ tı́ú nı́á wa, kʋ twá də *Kərisə yırı, Yıı wá jon wá ʋ cʋna wa. Yá lìù tə, ʋ nə bá kə ʋ waa Yıı nə, Yıı wá bʋ̀rì kʋ tı́ú bʋ̀rà, ʋ ga cʋ̀gʋ̀ wá.
17 Á nəŋə Yıı dìàn mımınan tə, tə nə wá twá ba tə nə, ba nə ken ba waa Yıı nə: Ba wá lı *zinə lìà yıra à yırı yuu nə. Ba wá swìn sʋ̀ràn yiri duən tə, ba nə yə̀rì.
18 Ba nə jın dıŋa, nə à yə̀ə́ ba nə nyʋa fanan, tə bá fwa ba won mama. Ba wá tún ba jìàn yayıŋa yuu wa, ba yayıran ga wá zwɛ̀e».

Zwezi pìí ʋ va Yıı sàń

19 *Yuu-Tiu nə swìn ba con tə kwa nə, ʋ dìgà yıı. Ʋ jə̀ə́ Yıı jızən* vàn nə.
20 Ʋ karbıa tə dàń zàn, sə ba va ba swìn Yıı sʋywáŋʋ́ tə bwálí mama nə. Yuu-Tiu yà saŋa ba tʋtʋŋı tə wa, ʋ ga twá Yıı dìàn mımınan nə ʋ bırı ba də, sʋgʋ tə yı cígá.]

* **16:19 16.19** Ka jə̀ń pìʋ́ jızən vàn nə yı dun bwálí.

Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́ sagı tə, Likə nə púpʊ́ní

Likə sagı tə yuu wa sʊgʊ

Lìù tə, ʊ nə púpʊ́ní sagı kʊ tə

Likə nan dwíí don yofwamınan wa, tə mù də Matiə də Marəkə də Zwan ba dwíí tə yofwamınan tə nə tà nədʊ. Likə tətə tà Zwifə, ʊ ga jì *Kərisə lìù. Kʊ nə twá nətʊ tə, ba nə kàrì wá də ʊ ləzwənyiri tə nə yı nətʊ, ʊ yı lìù tə, ʊ nə pìà yənu. Yá ʊ ga swə yìèn tə nə tʊn, tə lɛ. Nə zən nə yèə́ də, ʊ yı dımʊtʊrʊ.

Lìà tə duən tə, ba nə púpʊ́ní sʊywáŋán tə, yà yı lìà tə, ba nə nı tə yìèn tə də ba yíá. Likə mù yà wà tə nı də ʊ yíá. Ʊ yı ʊ bwe tə yìèn tə nɛɛ nə zəni zəni, lìà tə con, ba nə nı tə də ba yíá. Ʊ sóní nətʊ, ba nə lʊrı Zwezi tə də yoo.

Ʊ mù də *tʊntʊnʊ Polə ken duən, ba va bwálá, máŋá tə wa, Polə nə vəli, sə ʊ swìn sʊywáŋʊ́ tə, ʊ bırı lìà tə, ba nə tà *Zwifə-ba nə.

Likə púpʊ́ní saga bələ. Ʊ sagı tə don yı sʊywáŋʊ́ sagı kʊ tə, kʊ don tə də yı tʊntʊna tʊtʊnan sagı tə.

Lìà tə nə, Likə nə púpʊ́ní

Likə yı ʊ pìà, ʊ swìn Zwezi sʊywáŋʊ́ tə, ʊ bırı lìà tə nə, ba nə tà *Zwifə-ba tə. Ba lìà təntə swìn *Gərɛkə-ba sʊgʊ, ba ga tèlə́ *Yızərayɛlə lʊʊ nii wa. Ʊ gwin Zwifə-ba sʊ̀ràn tə, tə dəń niun nə cà, də Zwifə-ba yofwamınan tə, ba nə yərì, ʊ bırı ba. Yá kʊ dàń pın lìà tə, ba nə tà Zwifə-ba lʊʊ mama wa wàá ba lwarı də, Zwezi yı lìù tə, ʊ nə jon ba.

Sagı tə wa sʊgʊ

Likə bırı də, Zwezi yı lìù tə, ʊ joŋə lìà ba cʊna wa, ʊ ga yı *Yuu-Tiu. Zwezi swə lìà tə, ba nə muŋə ba: Kʊ mù nə yı cʊna lìà, də bìsíná də zʊra də yayıŋa.

Likə bırı ʊ sagı tə nətən (Marəkə 1.1; Tʊtʊnan 1.1-3)

1-3 À yáá tíú Teofilə, yìèn tə, tə nə tʊn nə pwərə wa, lìà zənzən dədən, sə ba púpʊ́ní tə, ba tún. Ba tún yìèn təntə, ndə tə tìán tə nə nı tə, kʊ máŋá tə wa, tə nə tʊn. Kʊ ga ya ba yuu zılı, sə ba swìn Yıı sʊgʊ tə. Mə kʊ mù nə pın, kʊ nə yí à də, à də ma bwe zəni yìèn tə yuu wa, tə nə tʊn, kʊ máŋá tə nə. Yá kʊ ya ziən, kʊ pa à mù nə, sə à púpʊ́ní tə à pa aba, ndə kʊ nə zıgı nətʊ.

4 À fwa kʊ nətʊ tə, sə n ma wàní n lwarı kàrà tə cígá tə, n nə nı tə.

Malıka swìn Zwan-Batisə lʊrʊ tə yoo

5 Máŋá tə wa, *Erodə nə yı Zwide nagwanaa tə wa pìʊ́, Yıı *joŋwanʊ don yà yı lá, ba ma boŋə Zakari. Ʊ də yı Abıa púlí tə wa Yıı joŋwanʊ don. Ʊ kan yırı nə Elizabɛtə. Ʊ ya *Arɔn Yıı joŋwanʊ nəkwıa dwíí tə wa bʊ̀á.

6 Ba mɛ bələ yà yı cígá tìán Yıı yáá con, ba ga zìlí yìèn tə mama, Yıı nə nə pın ʊ *nii tə yuu wa zəni. Ba ba yoo jə, ba nə wá caga ba nii nə kʊ yırı.

7 Elizabɛtə yà yı kadıŋʊ. Kʊ mù nə pın, ba yà ba bìú jə, yá ba mɛ bələ tə də ga kwın.

8 Dıın don nə, kʊ yà twi kʊ yí Zakari dwíí púlí tə, sə ba tʊn Yıı tʊtʊŋı tə. Kʊ mù nə pın, Zakari yà wulə *Zwifə-ba Yıı *dìè tə wa, ʊ fwa kʊ tʊtʊŋı tə,

9 ndə kʊ nə yı Yıı joŋwana tə yofwamıʊ nə. Kʊ tʊa Zakari yuu wa, sə ʊ zʊ bwálí tə wa, kʊ nə yı Yıı nyiən nə, ʊ sʊrı tıralı ʊ pa Yıı nə.

10 Máŋá tə wa, ʊ nə wulə ʊ sʊrı tıralı tə, lalʊʊ tə mama yà zıga kàrá wa, ba jʊ̀nì Yıı.

11 *Yuu-Tiu *malıka twi, ka nan Zakari nə. Ka twi ka zıga *joŋi kúrí tə jızən nə.

12 Máŋá tə, Zakari nə nı ka, ʋ
bıcan dıŋı, ʋ ga zəzəgə.
13 Yá malıka tə dàń swìn ʋ con, ka
wʋ́: «Dàn ká pa fən ja mʋ́, Zakari.
Yıı nì n yılori tə: N kan Elizabɛtə
wá lʋrı bibɛɛ ʋ pa mʋ́, n ga wá kə ʋ
yırı Zwan.
14 Ʋ wá yà pupwən nəfarʋ, ʋ pa
mʋ́. Yá lìà zənzən də ga wá jwɛ ʋ
lʋrı tə yırı.
15 Ʋ wá yà ləzwənfarʋ Yuu-Tiu yáá
nə. Ʋ bá nyʋ divɛn, nə à yə̀ə́ swana
yiri mama. Ʋ wá sʋ́ də Yıı-*Siŋu tə,
də ʋ tə wulə ʋ nuu pùə́ wa.
16 Ʋ wá van *Yızərayɛlə lìà
zənzən, ʋ ja bà Yuu-Tiu tə con, ʋ nə
yı ba Yıı.
17 Ʋ tətə nə wá va ʋ tìàn nə, Yıı
yáá nə, də Yıı-Siŋu dìàn tə, tə nə yı
də Yıı nii *sʋ̀sʋ̀nʋ̀ Eli. Ʋ wá pa nyına
də bıa kə duən nə. Ʋ wá ja ba tə, ba
nə vı nii, ʋ ja bà cígá tìán tə, ba nə
jə wʋbʋŋa con. Ʋ wá tanı lìà tə, ʋ
pa ba ma dìàn Yuu-Tiu».

18 Zakari dàń ma swìn malıka tə
con, ʋ wʋ́: «À wá twá nətə à ma
lwarı də, kʋ yı cígá? À də à kan
mama nə kwın».
19 Malıka tə ma le wá, ka wʋ́: «À
yırı nə ya Gabəriyɛlə. À mʋ̀ nə wulə
Yıı yáá nə, à tʋŋa à pın wá. Ʋ tʋn
nə, sə à swìn n con, sə à ga pa mʋ́
sʋywáŋʋ́ kʋ tə.
20 Yá n wà à sʋ̀ràn tə cígá pın, tə
nii ga wá sʋ́, də tə máŋá nə yí. Mə
kʋ mʋ̀ nə pın, nə̀ń n wá jì bəru, n
bá wání n swìn, kʋ ja va dıın tə, tə
yìən tə nii nə wá sʋ́».

21 Kʋ máŋá təntə wa, kʋ gwárí
lalʋʋ tə, kʋ yà nə dànì Zakari kàrá
wa, ʋ dánʋ́ tə yırı Yıı dìə̀ tə wa.
22 Yá ʋ nə nan máŋá tə wa, ʋ yà
kʋ́ʋ̀ wàrì də ba ʋ swìn. Lìà tə dàń
ma lwarı də, kʋ ya ʋ nı won, kʋ nə
nan Yıı, Yıı dìə̀ tə wa. Ʋ jìàn nə, ʋ
ma swìn ba con, ʋ nii ga də̀ŋə̀.

23 Zakari dàń tʋn Yıı dìə̀ tə wa ʋ
zwɛ̀e, ʋ pìí ʋ va ʋ sàń.
24 Kʋ nə twi kʋ bà, kʋ dání kwa
nə, ʋ kan Elizabɛtə jın pùə́, yá ʋ dàń
yı dìə̀ wa cànì bonu. Kʋ máŋá tə wa,
ʋ swìn ʋ tìàn con, ʋ wʋ́:
25 «Nə̀ń kʋ tə, Yuu-Tiu nə pìà, sə
ʋ fwa ʋ pa nə: Sívn nə ʋ pìà, sə ʋ lı
nə, kʋ tə wa, kʋ nə yı nə kana cavıra
lìà yáá con».

Malıka swìn Zwezi lʋrʋ tə yoo (Matiə 1.18-23)

26 Elizabɛtə pùə́ tə janʋ cànì
bardʋ máŋá wa, Yıı tʋn *malıka
Gabəriyɛlə Galile nagwanaa tıʋ don
nə, ba nə boŋə ‹*Nazarɛtə›.
27 Ʋ tʋn wá kacıın don con, ʋ tə
nə yə̀rì bɛɛ, ʋ yırı nə yı Mari. Ʋ yı
Zwʋzɛfə bwàlʋ́, ʋ nə pìà, sə ʋ swe.
Zwʋzɛfə tə nan pìʋ́ *Davidə dwíí tə
wa.
28 Malıka tə yí, ka swìn Mari con,
ka wʋ́: «Ya pupwən wa, Yıı fwa
pubwanʋ n yıra. *Yuu-Tiu wulə də
mʋ́».
29 Tə yìən tə wʋwalı Mari zənzən,
ʋ ga bwe ʋ tìàn yoo tə, kʋ mʋ̀ jʋnʋ
təntə nə pìà kʋ swìn ʋ con.
30 Malıka tə dàń swìn ʋ con, ka
wʋ́: «Mari, dàn ká pa fən ja mʋ́. Yıı
fwa pubwanʋ n yıra.
31 Nə̀ń n wá ja pùə́, n ga wá lʋra
bìʋ́, n wá kə ʋ yırı Zwezi.
32 Ʋ wá yà ləzwənfarʋ, ba ga wá
bon wá ‹Yıı tə, ʋ nə wulə tə mɛ yuu
wa, bìʋ́›. Yuu-Tiu Yıı wá pa ʋ jì pìʋ́,
ndə ʋ nıbɛɛ Davidə nə.
33 Yá ʋ ga wá tını də pàrì
*Yızərayɛlə lìà tə yuu wa máŋá
mama. Ʋ pàrì tə bá zwɛ̀e də mama».
34 Mari ma swìn malıka tə con, ʋ
wʋ́: «Kʋ nətʋ tə ya kʋ wá zıgı nətə,
sə à nə yə̀rì bɛɛ?»
35 Malıka tə ma le Mari, ka wʋ́:
«Yıı-*Siŋu tə wá bà n yuu wa. Yá Yıı
tə, ʋ nə wulə tə mɛ yuu wa, dìàn tə
wá pʋ́ n yuu nə, ndə ywárí nə. Mə
kʋ mʋ̀ nə wá pa bisımaa tə, n nə wá
lʋra tə, ya Yıı nə tı, ba ga wá bon wá
Yıı-Biu.
36 Elizabɛtə, ʋ nə yı n dwíí tíʋ́, də
wá lʋra bìʋ́ tə don, də ʋ kazʋnı tə
mama. Ba yà wʋ́, ʋ wàrì bìʋ́ ʋ lʋrı,
yá sívn nə, ʋ wulə ʋ pùə́ cànì bardʋ
wa.
37 Won tə̀lə́, Yıı nə wàrì ʋ fwa».

38 Mari dàń ma swìn, ʋ wʋ́: «Nə̀ń
à yı Yuu-Tiu tʋtʋnbʋa, sə kʋ fwa
nətʋ, ndə n nə swìn kʋ». Malıka tə
dàń ma kɛ̀eń ka yá wá.

Mari vəli, sə ʋ na Elizabɛtə

39 Kʋ kwa nə, Mari bıbarı, ʋ zàn ʋ
zʋ cwəŋə, ʋ ma vələ lala tıʋ don nə,
kʋ nə wulə Zwide nagwanaa vàn tə
con, kʋ nə jə pɛɛn tə.
40 Ʊ vəli ʋ yí, ʋ zʋ Zakari dìə wa,
ʋ jʋn ʋ kan Elizabɛtə.
41 Máŋá tə wa, Elizabɛtə nə nì
Mari jʋ̀nà tə, Elizabɛtə bisımaa tə
lulugu ʋ pʋ̀ə́ wa. Elizabɛtə ga sʋ́ də
Yıı-*Siŋu tə,
42 ʋ bubwi ʋ kə yıı nə, ʋ ga wʋ́:
«Yıı fwa zəni n yıra, n duən kana
wa. Yıı wá fwa zəni n bisımaa tə
yıra, n nə wá lʋra!
43 À mʋ̀ də nə yı wàà, *Yuu-Tiu
nuu ma bà à sàń?
44 Nə̀ń máŋá tə, à nə nì n jʋ̀nà tə, à
bisımaa tə lulugu də pupwən à pʋ̀ə́
wa.
45 N pın cígá kʋ tə, nə Yuu-Tiu nə
pın, ba swìn n con də, kʋ nii tə wà
sʋ́. Kʋ mʋ̀ nə pın, n yı pupwən tíʋ́».

Mari bʋ̀à Yıı nə

46 Mari dàń ma swìn, ʋ wʋ́:
«À bwı *Yuu-Tiu nə.
47 À pʋ̀ə́ poli, Yıı nə jon nə à cʋna tə
wa yırı.
48 Yıı bʋ́n à də nyiən don yoo, ndə ʋ
tʋtʋnbʋa nə. Cígá, sı́ʋ́n dàń nə, lʋʋ
ləzwənə dwíí mama wá swìn də, à
mʋ̀ yı pupwən tíʋ́.
49 Yıı tə, ʋ nə wulə tə mɛ yuu wa,
fwa yìən, tə nə ziən zəni, ʋ pa nə. Ʊ
yırı ziən, kʋ ba don ja.
50 Ʊ wá dəri lìà tə nə zìlí wá yinəgə
zənzən, máŋá də máŋá, kʋ nə ba
zwɛ̀e.
51 Ʊ tʋn yìən nəfaran, ʋ ma bırı ʋ
dìàn tə. Ʊ dıŋı ləzoni tə, ba nə jə
fwiə, ba dəri ba jén duən yáá nə.
52 Ʊ zìn pɛ̀egá tə nə jə dìàn, ba
padaran yuu ʋ dı, ʋ ga zìn ba tə, ba
nə mun ba tìàn, ʋ kə yıı nə.
53 Ʊ pın wiən zənzən, ba tə nə, ba
nə ba jə ba də́. Ʊ pın, jıjə tìán pìí ba
vìí də jıkʋrıkɛ.
54 Ʊ twi, sə ʋ san *Yızərayɛlə lìà
nə, ba nə yı ʋ tʋtʋnbıa. Ʊ lìí máŋá
mama, sə ʋ dəri ba yinəgə zənzən.
55 Ʊ kàn nii nə nıbara-ba con də, kʋ
wá yà nətʋ máŋá mama. Ʊ kàn kʋ
mʋ̀ nii təntə, ʋ pa *Abərahamə də ʋ
dwíí nə».
56 Mari fwa ndə cànì batwa nə
Elizabɛtə con. Kʋ kwa nə, ʋ ma pìí,
ʋ va ʋ sàń.

Zwan-Batisə lʋrʋ tə yoo (Likə 1.13-17; 2.25-32; 3.4-9)

57 Elizabɛtə lʋrʋ máŋá nə yí, ʋ twi
ʋ bà, ʋ lʋrı bibɛɛ.
58 Elizabɛtə yıra lìà də ʋ dwíí
tìán nì də, *Yuu-Tiu dəri ʋ yinəgə
zənzən. Ba də pʋ̀ə́ dàń ma poli də
wá, kʋ yoo tə yırı.
59 Ba *goŋi bìsìná tə, ʋ dıan nana
dıın nə. Kʋ máŋá tə wa, ba yà pìà,
sə ba pa wá ʋ nyına Zakari yırı.
60 Ʊ nuu dàń ma swìn, ʋ wʋ́: «Ɔn
ɔn! À wà sɛ̀e. Ʊ yırı wá yà Zwan».
61 Ba ma swìn ʋ con, ba wʋ́: «Lìù
mama tə̀lə́ n dwíí tə wa, ʋ nə jə kʋ
mʋ̀ yırı təntə».
62 Ba dàń ma bwe ʋ nyına də jìàn,
sə ba jén, bɛ̀eɛ̀e yırı nə ʋ wá pa ʋ
bìú tə nə.
63 Zakari ma lòrì ba, sə ba pa
wá pʋ́pʋ́nʋ́ daborubiə, ʋ dàń ma
pʋ́pʋ́ní kʋ yuu wa, ʋ wʋ́: «Ɒ yırı
nə yı Zwan». Kʋ gwárí ba mama
mı́ámı́án.
64 Kʋ máŋá tə wa, Zakari nii kʋ́ʋ̀
pórí, kʋ wàá yìən kʋ́ʋ̀ swìn. Ʊ súrí
ʋ nii ʋ kə yıı nə, ʋ ma bwı Yıı nə.
65 Kʋ dìgà lìà tə mama yuu, ba
nə bwələ lá. Zwide nagwanaa pɛɛn
yuu lìà tə mama yà swìn tə mʋ̀ yìən
təntə yoo.
66 Ba tə mɛ, ba nə nə̀ń tə yìən
təntə yà dwı tə yoo, ba ga bwe ba
tìàn, ba wʋ́: «Kʋ bisımaa təntə dàń
wá yà nətə?» Yıı dìàn tə cígá yà
wulə də wá.

Zakari bʋ̀à Yıı nə

67 Yıı-*Siŋu tə sʋ́ə́ bisımaa tə
nyına Zakari, kʋ pa ʋ swìn Yıı nii
sʋ̀ràn tə tə, ʋ wʋ́:

68 «À wá bʊ *Yɪzərayɛlə lìà *Yuu-Tiu
Yɪɪ tə nə. Yɪɪ ywàń ba yuu, ʊ
ga yə̀ ba ʊ jon.
69 Ʊ tʊn lìù, sə ʊ lɪ nəba nə yoo wa
mɪámɪán. Kʊ mù lìù tə, ʊ nə wá lɪ
nəba nə yoo tə wa, yɪ ʊ nan ʊ tʊ̀tʊ̀nʊ̀
pìʊ́ *Davidə dwɪí tə wa,
70 ndə ʊ nə twá ʊ nii *sʊ̀sʊ̀nà tə nə,
ʊ ma swìn, kʊ máŋá nə ba yigə.
71 Ʊ yà kàn nii də, ʊ wá lɪ nəba nə
dʊŋa də lìà tə, ba nə culi nəba, jɪɪn
wa.
72 Yɪɪ lìí ʊ *nimarʊ tə yoo. Ʊ dəri nə
nɪbara tə yinəgə zənzən.
73 Yɪɪ fwa kʊ nətʊ, ʊ yà nə dùə̀ də
nə nɪbɛɛ *Abərahamə də,
74-75 ʊ wá jon nəba nə dʊŋa tə dìàn
jɪɪn yɪrɪ. Kʊ nətʊ nə wá wàní nə bʊ
ʊ nə də zìlə́. Kʊ nətʊ tə, sə nə ma
wàní nə yà lìà tə, nə nə yɪ Yɪɪ nə
tɪ, nə ga tə yɪ cígá tìán Yɪɪ yáá con,
dɪɪn mama, nə mɪɪ tə wa.
76 N mù con nə, à bìú, n wá va Yuu-
Tiu yáá con nə, sə n ma kwɛn ʊ
cwəŋə. Kʊ mù nə pɪn, ba wá bon
mʊ́ Yɪɪ tə, ʊ nə wulə tə mɛ yuu wa,
nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀.
77 Yá n mù, à bìú, n wá bɪrɪ Yɪɪ lìà
tə də, Yɪɪ wá jon ba ba cʊna wa ʊ ga
kwɛn tə, ʊ lɪ ʊ mù də ba pwərə wa.
78 Nə Yɪɪ tə swə nəba zənzən, ʊ ga
dəri nə yinəgə zənzən. Ʊ wá pa
poni nan yɪɪ, kʊ pɪpɪlɪ nə yuu con
ndə yɪcaʊ nə pén.
79 Poni tə wá san ba tə nə wulə
yɪkunu wa, də ba tə nə wulə tɪan
fən wa. Kʊ mù poni tə nə wá kə
nəba cwəŋə tə wa, kʊ nə jə bɪcan
sìə́».
80 Bisɪmaa tə bori, yá ʊ pubʊŋa
də ga daŋa kʊ súrí lá. Ʊ yɪ kasɔɔ
lanworu wa, kʊ ja va dɪɪn tə, ʊ nə
bɪrɪ ʊ tìàn Yɪzərayɛlə lìà tə yáá con.

2

Mari lʊrɪ ʊ bìú Zwezi (Matiə 1.18-25)

1 Kʊ máŋá təntə wa, pafarʊ
Ogisətə pɪn nii, sə ba gàlà ʊ lʊʊ
ləzoni tə mama.
2 Kʊ mù təntən lagala tə fwa, də
Kirinisə nə ya Siri nagwanaa tə yáá
tíú, pìʊ́ nəfarʊ tə nə lɪ ʊ tún.
3 Lìà tə mama vəli, ba púpʊ́ní ba
tìàn ba dəkuu bwálí nə.
4-5 Zwʊzɛfə də nan *Nazarɛtə
nə, kʊ nə wulə Galile nagwanaa
wa, ʊ va Zwide nagwanaa tə
wa, pìʊ́ *Davidə tɪʊ, ba nə boŋə
‹Bɛtələhɛmə›, ʊ də ʊ bwàlʊ́ Mari.
Ba vəli lá, Zwʊzɛfə nə yɪ Davidə nàʊ́
tə yɪrɪ. Mari tə, ʊ nə pìà, sə ʊ swe
Zwʊzɛfə nə, tə pùə́ yí. Ʊ də Zwʊzɛfə
vəli lá, sə ba pʊ́pʊ́ní ba tìàn.
6 Máŋá tə wa, ba nə wulə
Bɛtələhɛmə nə, ʊ bìú tə lʊrʊ yí.
7 Mari lʊrɪ bibɛɛ, ʊ kacarɪ bìú.
Vərə dii tə mama yà súə́. Kʊ mù nə
pɪn, Mari baa ʊ bìú də ganan, ʊ ga
tì wá ʊ tún vàná kurəbori wa.

Malɪka nan lìà nə cì vàná nə

8 Kʊ mù nagwanaa təntə tətə wa,
payɪra yà cì ba vàná nə tɪtɪn nə, gaʊ
wa.
9 *Yuu-Tiu *malɪka twi, ka nan ba
nə. Yá Yɪɪ poni tə pɪrɪ ba kʊ kɪkarɪ,
fən ga zʊ ba zənzən.
10 Yá malɪka tə swìn ba con, ka
wʊ́: «Á dànà ká pa fən ja aba. À ja
sʊywáŋʊ́ à bà, sə à pa aba, kʊ nə wá
poli *Yɪzərayɛlə lìà mɛ pwìí zənzən:
11 Tɪtɪn kʊ tə nə, ba lʊrɪ lìù tə, ʊ nə
wá jon aba á cʊna wa, pìʊ́ *Davidə
tɪʊ wa. Ʊ mù nə yɪ *Kərisə, ʊ nə yɪ
Yuu-Tiu.
12 Á nəŋə nətʊ tə, á nə wá twá, á
ma lwarɪ wá: Á wá na bìsìná, ba nə
baa wá də ganan, ba tún wá vàná
kurəbori wa».
13 Naa nədʊ, malɪkɛ kapʊpʊ nan
Yɪɪ sàń, tə bà tə súrí ka tə nə, tə bwɪ
Yɪɪ nə, tə wʊ́:
14 «Dun wulə Yɪɪ con, ʊ nə wulə ʊ
*sàń nə, ʊ bɪcan sìə́ tə wá yà
tɪa yuu wa ləzoni tə, ʊ mù Yɪɪ
nə swə, pwərə wa».

Lìà tə nə cì vàná tə nə vəli Bɛtələhɛmə

15 Máŋá tə wa, *malɪkɛ tə nə pìí
tə dì Yɪɪ *sàń nə, payɪra tə swìn
duən con, ba wʊ́: «Nə dàń vələ nə
yí Bɛtələhɛmə nə. Kʊ mɛ, sə nə na

kʊ tə nə tʊn lá nə, kʊ tə *Yuu-Tiu nə
pɪn nə yəni tə».
16 Ba twi lala ba yí lá, ba na Mari
də Zwʊzɛfə də bìsìná tə. Bìsìná tə
təgə́ vàná kurəbori tə wa.
17 Ba nə nɪ bìsìná tə, ba tún kʊ tə
mama, malɪka tə nə swìn ba con, kʊ
bìsìná tə yuu wa.
18 Kʊ gwárí ba tə mama, ba nə nì
kʊ tə, payɪra tə nə swìn ba con.
19 Ʊ mʊ̀ Mari də jɪn tə yìən təntə
mama ʊ waa con, ʊ ga bʊŋa tə nə
də ʊ waa mama.
20 Kʊ kwa nə, payɪra tə pìí ba vìrí
də ba bwɪ Yɪɪ nə, ba ga pɪn wá dun
tə tə mama yɪrɪ, ba nə nì ba ga na.
Ba bwɪ ʊ nə, yìən tə mama nə fwa
nətʊ, ndə malɪka tə nə swìn ba con,
tə yɪrɪ.

Ba pɪn bìsìná tə yɪrɪ Zwezi

21 Bìsìná tə lʊrɪ dɪan nana dɪɪn nə,
ba *goŋi wá, ba ga kə ʊ yɪrɪ Zwezi.
Mə kʊ yɪrɪ təntə *malɪka tə bɪrɪ də,
ʊ nuu tə wà ʊ pùə́ jɪn.

Ba ja Zwezi, ba va Zwifə-ba Yɪɪ dìə wa

22 Kʊ kwa nə, máŋá yí, sə Mari
də twá kʊ tə nə, Yɪɪ *nii tə, ʊ nə
pɪn *Moyizə nə, nə bɪrɪ, sə kʊ fwa
kan nə lʊrɪ kwa nə. Zwʊzɛfə də
Mari dàń ma tì bisɪmaa tə, ba ja va
*Zwerizalɛmə nə, sə ba pa wá *Yuu-
Tiu Yɪɪ nə.
23 Kʊ yɪ ndə kʊ nə púpʊ́ní Yuu-Tiu
nii tə wa nətʊ, kʊ wʊ́: «Lìù mama
cárí bisɪmabara yɪ, ba wá tún vàn
nə, sə ʊ ya Yɪɪ cɪcɪ nə tɪ».
24 Ba də fwa kʊ *joŋi tə, ndə Yuu-
Tiu nii tə nə pìà nətʊ. Kʊ yɪ kʊ fwa
də gunponi bələ, nə à yə̀ə́ nasara
gunpobii bələ.

Simeyon bʊ̀à Yɪɪ nə (1 Piyɛrə 1.11)

25 Bɛɛ don yà wulə *Zwerizalɛmə
wa, ba ma boŋə Simeyon. Kʊ bɛɛ
təntə yà yɪ cígá tíú Yɪɪ yáá con, ʊ
twá Yɪɪ cwəŋə tə zəni, ʊ yà ga dànì
lìù tə, ʊ nə wá zùrì *Yɪzərayɛlə lìà
tə bɪcanɪ. Yɪɪ-*Siŋu tə yà wulə də
Simeyon.
26 Kʊ yà pɪn, ʊ yəni də, ʊ bá tɪ, də
ʊ nə wà *Kərisə nɪ də ʊ yíá. Kərisə
tə, *Yuu-Tiu nə kúrú, sə ʊ tʊn.
27 Yɪɪ-Siŋu tə nə pɪn, Simeyon
lwarɪ də, ʊ mɛ, sə ʊ va *Zwifə-ba Yɪɪ
*dìə tə wa. Máŋá tə, Zwezi nuu də
ʊ nyɪna tə nə ja ba bisɪmaa tə, ba ja
bà, sə ba ma fwa kʊ tə, Yɪɪ *nii tə, ʊ
nə pɪn *Moyizə nə, nə pìà.
28 Simeyon tì wá, ʊ kə ʊ nyʊnɪ nə,
ʊ ga pa dun Yɪɪ nə, ʊ wʊ́:
29-30 «Síʊ́n nə, kʊ tə Yɪɪ nə swìn də,
kʊ wá tʊn tə jigə: Yuu-Tiu, à
nɪ lìù tə, n nə tʊn, sə ʊ jon
lìà ba cʊna wa, də à tətə yíá.
Kʊ mʊ̀ yɪrɪ nə, n dàń wàá n
tʊ̀tʊ̀nʊ̀ tə n yá, sə ʊ tɪ də bɪcan
sìí.
31 N tanɪ lìù təntə lʊʊ ləzoni mɛ yíá
yuu.
32 Kʊ lìù təntə yɪ ndə poni nə, kʊ nə
wá pa lʊʊ dwíə́ tə mama yəni mʊ́.
Kʊ ga wá pa dun Yɪzərayɛlə lìà tə
nə, ba nə yɪ n mʊ̀ lìà».
33 Simeyon yìən tə, ʊ nə swìn
Zwezi yuu wa, yà gwárí Zwezi nuu
də ʊ nyɪna zənzən.
34 Simeyon lòrì Yɪɪ, sə ʊ fwa zəni
Zwezi də ʊ nuu də ʊ nyɪna yuu wa.
Ʊ swìn Zwezi nuu Mari con, ʊ wʊ́:
«Yɪɪ kúrú bisɪmaa ka tə, sə ʊ twá
ʊ nə, ʊ ma bʊ̀rì Yɪzərayɛlə lʊʊ lìà
zənzən bʊ̀rà, ʊ ga sɛ̀e ba duən də
zənzən. Ʊ wá yà lìù tə, ʊ nə wá bɪrɪ
də, Yɪɪ tʊŋa ʊ pɪn ləzoni nə, yá ba
ga vɪ wá. Bisɪmaa tə wá pa pubʊŋɪ,
tə nə wulə waa, nan poni nə.
35 Yá n mʊ̀, bìú tə nuu, n wá na
càn. Tə càn tə wá cʊ̀gʊ̀ n bɪcan
mɪámɪán, ndə lagʊrɪ sìʊ́ nə pórí
won nə. Ʊ wá pa lìà zənzən swìn
kʊ tə, kʊ cígá nə wulə ba waa».

Anə, Yɪɪ nii sʊsʊnkana, bʊ̀à Yɪɪ nə

36 Yɪɪ nii *sʊsʊnkana don, ʊ yɪrɪ
nə yɪ Anə, də yɪ *Zwifə-ba Yɪɪ *dìə
wa. Ʊ yɪ Fanʊwɛlə bʊ̀á, Azɛrə dwíí
dəkuu tə wa. Ʊ bɪna yà dáá. Ʊ swe
ʊ kacɪɪn máŋá wa, yá bɪna barpɛ nii
nə, ʊ barɪ tə tɪga ʊ yá wá.
37 Ʊ yà kʊ́ʊ̀ ba barɪ jə. Ʊ bɪna dàń
yà dáá, ʊ yà jə bɪna sapwɪnɪa də

banıa. Ʊ yàá va ʋ wulə Yıı dìə̀ tə wa, tıtın də yıcaʋ, ʋ ma tʋŋa Yıı tʋtʋŋı tə. Ʊ vwe ʋ nii, ʋ ga jʊ̀nì Yıı.

38 Anə də nə twi, ʋ zʋ Zwifə-ba Yıı dìə̀ tə wa, də Zwezi də ʋ nuu də ʋ nyına wulə lá, ʋ də wulə ʋ pın dun Yıı nə. Ʊ dàń swìn bisımaa tə yoo lìà tə mama con, ba yà nə dànì, sə Yıı yə̀ *Yızərayɛlə lìà ʋ jon.

Zwʋzɛfə-ba pìí ba va Nazarɛtə

39 Máŋá tə wa, Zwezi nuu də ʋ nyına tə nə tʋn kʋ tə mama, *Yuu-Tiu Yıı *nii tə nə pìà tə, ba dàń pìí, ba ja wá, ba va ba tıʋ *Nazarɛtə, kʋ nə wulə Galile nagwanaa tə wa.

40 Bisımaa tə bori, ʋ wʋbʋŋa ga súrí. Ʊ yà jə wʋbʋŋa zənzən, yá Yıı ga fwa ʋ pubwanʋ tə ʋ yıra.

Zwezi wulə Zwifə-ba Yıı dìə̀ tə wa

41 Bını mama Zwezi nuu də ʋ nyına yàá va, ba də́ *Pakə cànà tə *Zwerizalɛmə wa.

42 Máŋá tə wa, Zwezi nə jə bına fugə bələ, ʋ nyına-ba jın wá, ba ja kə lá, ba va cànà təntə, kʋ nə yı ba yofwamıʋn.

43 Cànà tə nə zwɛ̀e, ba pìí ba vìí, yá ba bìú Zwezi mʊ̀ mɛ Zwerizalɛmə nə, ʋ nyına-ba yà ga wà kʋ lwarı.

44 Ba yà bʋŋa də, Zwezi wulə ʋ twaduən tə con, cwəŋə tə yuu. Ba vəli dıın pırı, ba dàń ga zıgı lá, ba pìà wá ba nubıa də ba dabara con.

45 Yá ba dàń ba wá na. Ba dàń ma ga ba pìí ba va Zwerizalɛmə, sə ba pìà wá lá.

46 Dıan batwa nii nə, ba nı Zwezi *Zwifə-ba Yıı *dìə̀ wa, də ʋ jə̀ə́ Zwifə-ba Yıı nii *yənu tìán tə tətəŋi wa. Ʊ wulə ʋ cʋga ba, yá ʋ ga bwe ba yìən.

47 Ʊ yənu tə də yìən tə ka le gwárí ba tə mama, ba yà nə cʋga wá.

48 Máŋá tə wa, ʋ nuu də ʋ nyına tə nə nı wá, kʋ yà gwárí ba zəni. Ʊ nuu ma swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «À bìú, bɛ̀eɛ̀e nə pın, n ma fwa nəba nətən? Nə̀ń, n yoo yà jın à də n nyına zəni, nə ma twá lá, nə pìà mʊ́».

49 Ʊ ma le, ʋ wʋ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə pın, á pìà nə? Á mɛ, sə á lwarı də, à mɛ, sə à ywàń à nyına yìən yuu nə».

50 Yá ba wà kʋ tə də̀ń nì, ʋ nə pìà, sə ʋ swìn ba con nə.

51 Zwezi dàń ma pìí, ʋ twá ba nə, ʋ va *Nazarɛtə. Ʊ sɛ̀e ʋ nyına-ba tə nii. Ʊ nuu jın tə yìən təntə mama ʋ waa nə, ʋ ga lìí tə yoo.

52 Zwezi bori ʋ kəni lá, ʋ wʋbʋŋa də ga súrí, ʋ dàń ga pın pupoli Yıı də ləzoni nə.

3

Zwan-Batisə kàrà tə yoo (Matiə 3.1-12; Marəkə 1.1-8; Zwan 1.6-8, 19)

1-2 Yıı kori tə twi Zakari bìú Zwan con nə, kasɔɔ lanworu tə wa, pafarʋ Tibɛrə pàrì tə bına fugə də bonu máŋá wa. Kʋ máŋá təntə wa, də Ponsə *Pilatə nə tı Zwide nagwanaa, pìʊ́ *Erodə də ma tı Galile nagwanaa. Yá Erodə zʋnʋ, pìʊ́ Filipə də yà tı Yitire nagwanaa də Tərakonitə nagwanaa, pìʊ́ Lisaniyasə də yà tı Abilɛnə nagwanaa. Anə də Kayifə də yà yı *Zwifə-ba Yıı *joŋwana yun tìán nəkwına.

3 Zwan dàń zàn ʋ jijiri Zwurədɛn mʋnaa tə yıra nagwanaa tə mama wa. Ʊ dàń ma kàrì Yıı yoo ʋ bırı lìà nə, ʋ wʋ́: «Á vəvərə á kwa á ma sá á cʋna. Á pıan ba lə aba níá wa, kʋ twá də Yıı yırı. Yá Yıı dàń wá kwɛn á cʋna tə, ʋ lı á mʊ̀ də ʋ mʊ̀ pwərə wa.

4 Mə nətʋ nə, Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ *Ezayi pʊ́pʊ́ní ʋ sagı tə wa, ʋ wʋ́:
‹Kʋ yı bɛɛ don nə bubwi kasɔɔ lanworu wa, ʋ wʋ́: «Á kwìán *Yuu-Tiu cwəŋə tə, sə á cɛ ʋ cwəmını tə, sə tə ya mənə mənə.

5 Buu gwàlʊ́ mama wá sʊ̀ń, pɛɛn də dədwələn mama wá cú, tə mɛ də tıa, cwəŋə gogwələn tə mama wá kwìán, cokʋkwınan tə mama wá pàrì, tə mɛ duən.

6 Yá lìà mama wá na nətʋ, Yıı nə wá jon ba ba cʋna wa»›.»

7 Lìà kapʋpʋ yà nə twi Zwan con, sə ʋ lə ba níá wa, kʋ twá də Yıı yırı.

Ʊ dàń yà swìn ba con, ʋ wʋ́: «Á mʋ̀
dəkwaa dwíí-ba! Wàà nə bırı aba
də, á wàá á dəri á jén Yıı lıŋa tə yáá,
tə nə bìàn?
8 Kʋ nə yı nətʋ, sə á twá á tʋtʋnan
nə, á ma bırı də, á vəvəri á kwa á
ma sá á cʋna. Á jə cígá, sə á swìn də,
*Abərahamə yı á nıbɛɛ, yá kʋ cıcı tə
wà yí. À mʋ̀ nə swìn kʋ á con də, Yıı
wàá kapana tə tə ʋ lwànı́ ʋ pın, tə
jì Abərahamə nìán.
9 Nə wàá kʋ nətʋ tə nə tì, nə ma
maŋa ndə dèrí nə manwarı kʋ wulə
tìán dəkurən nə. Tìʋ́ tə mama, kʋ
bıa nə ba ywán, ba wá goŋi kʋ, ba
kə mən nə».
10 Lìà tə dàń ma bwe wá, ba wʋ́:
«Bɛ̀eɛ̀e nə, nə dàń mɛ, sə nə fwa?»
11 Ʊ ma le ba, ʋ wʋ́: «Lìù tə, ʋ nə
jə ganzʋbii bələ, ʋ mɛ, sə ʋ pa nədʋ
ʋ tə nə, ʋ nə ba jə. Yá ʋ tə də, ʋ
nə jə wodiu ʋ də́, ʋ də mɛ, sə ʋ fwa
nətʋ».
12 Lanpolına də twi, sə ʋ lə ba də
nıá tə wa, kʋ twá də Yıı yırı tə, ba
ga bwe Zwan, ba wʋ́: «Karnyına, nə
mɛ, sə nə fwa nətə?»
13 Ʊ ma le ba, ʋ wʋ́: «Á dànà ká
pa ba ŋwín, ba doni kʋ nii tə, ba nə
ŋwín!»
14 Pamana də bwe wá, ba wʋ́: «Nə
mʋ̀ dàń yı bɛ̀eɛ̀e nə, nə mɛ, sə nə
fwa?» Ʊ ma le ba, ʋ wʋ́: «Á dànà ká
kálʋ́ lìù, nə à yə̀ə́ á kʋna á kə ʋ nii
nə, á ma jon kʋ tíú səbiu də dìàn.
Á dàń pıan á ŋwírán tə cıcı nə mɛ
aba».
15 Lalʋʋ tə yà dànì də yala, yá
ba lìù də mama yà bʋŋa, ʋ ga bwe
ʋ tìàn, də kʋ nə tà Zwan nə ya
*Kərisə.
16 Zwan dàń ma swìn ba mɛ con, ʋ
wʋ́: «À mʋ̀ li aba də nıá, kʋ twá də
Yıı yırı, yá lìù don ʋ dìàn nə dáá,
tə doni nə, wá bà. À jıın mùrì, sə
à kʋ̀rʋ̀ ʋ nɛɛ natʋra*. Ʊ wá lə aba
Yıı-*Siŋu tə wa də mən.
17 Ʊ jə ʋ wocəri fıyaʋ ʋ jìàn wa, ʋ
kwɛn ʋ cə̀rì ʋ wobıa tə, ʋ pwɛ̀e tə
də wopulə tə, ʋ lı duən wa. Ʊ pɛ̀e
wobıa tə, ʋ kə ʋ pulu wa, ʋ ga sʋrı
wasanan tə mən wa, tə nə ba də̀ŋə̀».
18 Yá kʋ tə ya, Zwan twá kwìə̀
zənzən nə, ʋ ma swìn Yıı sʋywáŋʋ́
tə lalʋʋ tə con nə.
19 Kʋ máŋá təntə wa, Zwan vəli ʋ
caga pìʋ́ *Erodə nii nə, ʋ nə jon ʋ
zʋnʋ kan Erodıadə, ʋ ma fwa ʋ kan,
tə yırı, kʋ súrí ʋ nə fwa yokʋkwınan
duən, də tə nə dáá, yırı.
20 Erodə dàń tə súrí yolwan tə don
lá, ʋ pa, ba ja Zwan, ba kə bàń dìə̀
wa.

Zwan-Batisə ləgə Zwezi níá wa (Matiə 3.13-17; Marəkə 1.9-11)

21 Lalʋʋ tə mama níá tə liu kwa
nə, Zwan ləgə Zwezi də níá tə wa.
Kʋ kwa nə, ʋ nə wulə ʋ jʋ̀nì Yıı,
lanworu tə súrí.
22 Yá Yıı-*Siŋu tə cʋ́ə́ ʋ yuu wa,
ndə won nə, kʋ nə ja yıra, ndə
gunpwənə nə. Yá kori dàń ga nan
Yıı *sàń nə, kʋ wʋ́: «N yı à biswənə
tə, ʋ nə poli à pʋ̀ə́.»

Zwezi nıbara dəkuu (Matiə 1.1-17)

23 Zwezi dıga ʋ tʋtʋŋı tə də̀ń, də
ʋ jə ndə bına fıtwa nə. Ʊ yà ya ndə
ba nə bʋŋa tə, Zwʋzɛfə bìʋ́.
Zwʋzɛfə tə, ʋ nə yı Eli bìʋ́,
24 ʋ nə yı Matatə bìʋ́,
ʋ nə yı Levi bìʋ́,
ʋ nə yı Mɛləki bìʋ́,
ʋ nə yı Yanayi bìʋ́,
ʋ nə yı Zwʋzɛfə bìʋ́,
25 ʋ nə yı Matatıasə bìʋ́,
ʋ nə yı Amosə bìʋ́,
ʋ nə yı Nahumə bìʋ́,
ʋ nə yı Esəli bìʋ́,
ʋ nə yı Nagayi bìʋ́,
26 ʋ nə yı Maatə bìʋ́,
ʋ nə yı Matatıasə bìʋ́,
ʋ nə yı Səmeyin bìʋ́,
ʋ nə yı Yoze bìʋ́,
ʋ nə yı Yoda bìʋ́,
27 ʋ nə yı Yʋanan bìʋ́,
ʋ nə yı Reza bìʋ́,
ʋ nə yı Zorobabɛlə bìʋ́,
ʋ nə yı Swıalətıɛlə bìʋ́,

* **3:16 3.16** Zwifə-ba con, ba yàá pa, yoŋu, nə à yə̀ə́ lìù tə, ba nə ba wá dun pın, sın lìù nɛɛ, sə kʋ bırı də, ba sɛ̀e wá ndə ba vee nə ba dìə̀ wa, nə à yə̀ə́, sə kʋ bırı də, ʋ yı dun tíú.

ʋ nə yı Neri bìú,
28 ʋ nə yı Mɛləki bìú,
ʋ nə yı Adi bìú,
ʋ nə yı Kʋzamə bìú,
ʋ nə yı Ɛləmadamə bìú,
ʋ nə yı Erə bìú,
29 ʋ nə yı Zwezi bìú,
ʋ nə yı Eliezɛrə bìú,
ʋ nə yı Yorimə bìú,
ʋ nə yı Matatə bìú,
ʋ nə yı Levi bìú,
30 ʋ nə yı Simeyon bìú,
ʋ nə yı Zwida bìú,
ʋ nə yı Zwʋzɛfə bìú,
ʋ nə yı Yonamə bìú,
ʋ nə yı Elıakimə bìú,
31 ʋ nə yı Meleya bìú,
ʋ nə yı Mena bìú,
ʋ nə yı Matata bìú,
ʋ nə yı Natan bìú,
ʋ nə yı *Davidə bìú,
32 ʋ nə yı Yızayi bìú,
ʋ nə yı Obɛdə bìú,
ʋ nə yı Bozə bìú,
ʋ nə yı Saləmon bìú,
ʋ nə yı Naasʋn bìú,
33 ʋ nə yı Amınadabə bìú,
ʋ nə yı Adəmin bìú,
ʋ nə yı Arəni bìú,
ʋ nə yı Esərʋmə bìú,
ʋ nə yı Pere bìú,
ʋ nə yı Zwida bìú,
34 ʋ nə yı *Zwakɔbə bìú,
ʋ nə yı *Yızakə bìú,
ʋ nə yı *Abərahamə bìú,
ʋ nə yı Tera bìú,
ʋ nə yı Nahɔrə bìú,
35 ʋ nə yı Sərugə bìú,
ʋ nə yı Rehu bìú,
ʋ nə yı Pelɛgə bìú,
ʋ nə yı Ebɛrə bìú,
ʋ nə yı Swila bìú,
36 ʋ nə yı Kayinamə bìú,
ʋ nə yı Arəfakəzadə bìú,
ʋ nə yı Sɛmə bìú,
ʋ nə yı Nowe bìú,
ʋ nə yı Lemɛkə bìú,
37 ʋ nə yı Matısalɛmə bìú,
ʋ nə yı Enokə bìú,
ʋ nə yı Yerɛdə bìú,
ʋ nə yı Malelıelə bìú,
ʋ nə yı Kenamə bìú,
38 ʋ nə yı Enosə bìú,
ʋ nə yı Sɛtə bìú,
ʋ nə yı Adamə bìú,
ʋ nə yı Yıı bìú.

4

Sıtana dədən Zwezi
(Matiə 4.1-11; Marəkə 1.12-13)

1 Kʋ máŋá tə wa, Zwezi nə súə́
də Yıı-*Siŋu tə, ʋ nan Zwurədɛn
mʋnaa tə con nə, də Yıı-*Siŋu tə, kʋ
nə wulə də wá. Kʋ jın wá, kʋ va
kasɔɔ lanworu wa.
2 *Sıtana dədən, sə ʋ yigu wá, ʋ
pa ʋ tʋn yokʋkwıʋn lá dıan sapwilə.
Tə dıan təntə mama nə, ʋ wà wodiu
dí. Yá tə dàń nə zwɛ̀e kwa nə, niən
dàń jın wá.
3 Sıtana dàń swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «Də
n nə ya Yıı-Biu cígá mama, sə n pa
nii kapan kʋ tə nə, sə kʋ jì wodiu».
4 Zwezi ma le wá, ʋ wʋ́: «Kʋ
pʋ́pʋ́ní Yıı sagı tə wa, kʋ wʋ́: ‹Kʋ
tà wodiu cıcı nə wàá mıı kʋ pın lìù
nə!› »
5 Sıtana ma ja wá, ʋ va ban ʋ
súrí lá, ʋ pa ʋ ywàń tıa yuu pàrì tə
mama, naa nədʋ,
6-7 ʋ ga swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «Ba pın
nə tə wiən tə mama, à ga wàá tə à
pın lìù tə nə, à nə pìà. N nə sɛ̀e, sə
n tʋ à yáá con, n pa dun nə, à wá pa
mʋ́ dìàn tə tə mama, də tə pàrì tə
dun tə».
8 Zwezi ma le wá, ʋ wʋ́: «Kʋ
pʋ́pʋ́ní Yıı sagı tə wa, kʋ wʋ́: ‹Pa
dun n *Yuu-Tiu Yıı tə nə, sə n dàn
ká tʋn won don, də kʋ nə tà kʋ tà
cıcı, ʋ nə swə›.»
9 Sıtana ma kʋ́ʋ̀ ja wá ʋ va *Zw-
erizalɛmə, ʋ tún *Zwifə-ba Yıı *dìà
tə yuu wa, ʋ ga swìn, ʋ wʋ́: «Də n
nə yı Yıı-Biu cígá mama, sə n zıgı
yəbə, n fan n tʋ tıa.
10 Kʋ pʋ́pʋ́ní Yıı sagı tə wa, kʋ wʋ́:
‹Yıı wá pa nii ʋ *malıkɛ nə n yırı, sə
tə cì n nə.
11 Yá tə wá tì mʋ́ tə jìàn wa, sə n
naa dàn ká mà kapan nə›.»
12 Zwezi ma le wá, ʋ wʋ́: «Kʋ
pʋ́pʋ́ní Yıı sagı tə wa, kʋ wʋ́: ‹Dàn
ká dədən Yuu-Tiu tə, ʋ nə yı n Yıı,

sə n yigu, ka pa ʋ tʋn yokʋkwɪʋn!›
»
13 Ʋ nə dədən Zwezi yigu yiri
mama, sə ʋ yigu, kʋ pa ʋ tʋn
yokʋkwɪʋn ʋ zwɛ̀e, Sɪtana kɛ̀eń ʋ vìí
ʋ yá wá, də kʋ ma kʋ́ʋ̀ vəli máŋá
don, kʋ nə wá tʋ kʋ mɛ.

Zwezi wulə ʋ tʋtʋŋɪ tə wa Galile nagwanaa tə wa
(Matiə 4.12-17; Marəkə 1.14-15)

14 Zwezi pìí ʋ va Galile nagwanaa
tə wa də Yɪɪ-*Siŋu tə dìàn tə. Ba dàń
ma zàn, ba swìn ʋ yoo, kʋ nagwanaa
təntə mama wa.
15 Ʋ yà kàrì *Zwifə-ba *jə́rə́ dii tə
wa nə, yá lìà tə mɛ yà wulə ba pɪn
wá dun.

Ba vɪga Zwezi Nazarɛtə nə
(Matiə 13.53-58; Marəkə 6.1-6)

16 Zwezi vəli *Nazarɛtə. Mə kʋ
bwálí tə nə nə, ʋ bori. *Zwifə-ba
*sìə́ dɪɪn nə, ʋ zʋa ba *jə́rə́ dìə̀ wa,
ndə kʋ nə ya ʋ yofwamɪʋn nə. Ʋ
zàn yɪɪ nə, sə ʋ kàrì Yɪɪ sagɪ tə.
17 Ba dàń ma tì Yɪɪ nii *sʋ̀sʋ̀nʋ̀
*Ezayi sagɪ tə, ba pa wá. Ʋ ja sagɪ
tə ʋ súrí, ʋ dàń ga kàrì bwálí tə, kʋ
nə pʋ́pʋ́ní, kʋ wʋ́:
18 «*Yuu-Tiu Yɪɪ-*Siŋu tə wulə à yuu
wa. Kʋ kúrú nə, sə à pa
sʋywáŋʋ́ tə zʋra nə. Ʋ tʋn nə,
sə à swìn bàń dìə̀ lìà tə con
də, Yɪɪ wá jon ba, sə à ga swìn
lilirən con, də ba wá na lá, sə
à swìn lìà tə, ba nə wulə càn
wa, də Yɪɪ wá jon ba,
19 sə à swìn máŋá tə, Yuu-Tiu nə
kúrí, sə ʋ ma fwa pubwanʋ ba yɪra».
20 Kʋ kwa nə, Zwezi pʋ́ə́ sagɪ tə,
ʋ tì ʋ pa jə́rə́ dìə̀ tʋ̀tʋ̀nʋ̀ tə nə, ʋ ga
jə̀ə́. Lìà tə mama, ba nə wulə jə́rə́
dìə̀ tə wa, zìn ba yíá, ba kə ʋ yuu.
21 Ʋ dàń ma swìn ba con, ʋ wʋ́:
«Kʋ tə ba tə, Yɪɪ nə swìn kʋ bwálí
təntə wa, à nə kàrì də á nə nì tə, nii
dàń súə́ zən kʋ tə, máŋá kʋ tə tətə
wa, á nə nì kʋ».
22 Ba mama dàń ga bwɪ Zwezi nə,
ʋ pubwanʋ sʋ̀ràn tə yɪrɪ, ʋ nə swìn,
tə yà ga gwárí ba. Ba swìn, ba wʋ́:
«Kʋ tà ʋ mʋ̀ nə yɪ Zwʋzɛfə bìú tə
naaa?».
23 Zwezi ma swìn ba con, ʋ wʋ́:
«À yə̀ə́ də, á wá swìn zwansɪsarɪ
ka tə à con nə: ‹Dɪmʋtʋrʋ, zwɛ̀e n
tətə yayɪgʋ tə!› Á tə kʋ́ʋ̀ wá swìn
à con, á wʋ́: ‹Nə nì kʋ tə, n nə fwa
Kapɛrənayimə tɪʋ tə wa. Fwa tə mʋ̀
yìən təntə də yəbə n tɪʋ tə wa›.»
24 Ʋ ma kʋ́ʋ̀ swìn ʋ súrí lá, ʋ wʋ́:
«Cígá mama, à mʋ̀ nə swìn kʋ á con:
Yɪɪ nii sʋ̀sʋ̀nʋ̀ tə̀lə́, ba nə sɛ̀e wá ʋ
təntɪan tɪʋ wa.
25 À mʋ̀ nə swìn kʋ á con, kʋ
yɪ cígá: Yɪɪ nii sʋ̀sʋ̀nʋ̀ Eli máŋá tə
wa, dwà wà nì, bɪna batwa də cànì
bardʋ. Kʋ dàń yà dɪga niən nəfarʋ
*Yɪzərayɛlə lʋʋ nii tə wa. Kʋ máŋá
tə wa, kadənə yà dáá zənzən lá nə.
26 Yá Yɪɪ wà Eli tʋn ba ladʋa con,
də kʋ nə tà kadənu tə con, ʋ nə wulə
Sarɛpəta tɪʋ wa, kʋ nə wulə Sidon
nagwanaa tə wa.
27 Yɪɪ nii sʋ̀sʋ̀nʋ̀ Elize máŋá tə
wa, dayaran də zənzən yà wulə
Yɪzərayɛlə lʋʋ nii tə wa. Yá ba
wa ladʋa dayan wá zwɛ̀e, də ʋ jì
ləzwənzəŋu, də kʋ nə tà Naman
cɪcɪ, ʋ nə nan Siri nagwanaa wa».
28 Lìà tə mɛ Zwifə-ba jə́rə́ dìə̀ tə
wa nə nì tə yìən təntə tì lɪŋa zənzən.
29 Ba zàn ba van Zwezi, ba ja nan
tɪʋ tə wa, kʋ yà nə lwə̀ paan don yuu
wa, sə ba lɪ wá paan tə yuu, ba dɪlɪ
tɪa.
30 Ʋ dàń ma twá ba tətəŋi wa, ʋ
nan ʋ vìí.

Bɛɛ don zini nə wʋwalɪ wá
(Matiə 4.13-16; Marəkə 1.21-28)

31 Zwezi vəli Kapɛrənayimə tɪʋ
Galile nagwanaa wa. Yá ʋ dàń ma
wulə ba ʋ kàrì *Zwifə-ba *sìə́ dɪɪn
nə.
32 Ʋ yà swìn də dìàn, kʋ mʋ̀ nə
pɪn, kʋ gwárí lìà tə zənzən də ʋ
kàrà təntə yiri.
33 Zwifə-ba *jə́rə́ dìə̀ tə wa, bɛɛ
don yà wulə lá, *zini yà nə wʋwalɪ
wá. Ʋ mà nii zənzən, ʋ wʋ́:
34 «Aa! Bɛ̀eɛ̀e nə n pìà fwa nə
yɪra, *Nazarɛtə Zwezi? Nə yə̀ə́ də,
kʋ ya n twi, sə n cʋ̀gʋ̀ nəba. À yə̀ə́
zəni lìù tə, n nə yɪ. N yɪ lìù, ʋ nə lɪ
ʋ tún Yɪɪ cɪcɪ yɪrɪ».

35 Zwezi dàń caga zini nii nə, ʋ wʋ́:
«Pú n nii, n ga nan n yá bɛɛ tə!» Zini
tə dılı wá tıa, lìà tə mɛ yáá nə, kʋ ga
nan, kʋ yá wá, kʋ wà wá lwanı fwa.
36 Kʋ dìgà ba mama yuu zənzən,
yá ba dàń ga swìn duən con, ba wʋ́:
«Bɛ̀eɛ̀e sʋgʋ nə yı kʋ mʋ̀ təntə? Kʋ
mʋ̀ bɛɛ təntə yàá baa də dìàn, ʋ ga
pın zinə zìlí ʋ nii wa, tə ga naŋa də».
37 Yá ba dàń swìn Zwezi yoo, bwálí
mama kʋ nagwanaa təntə wa.

Zwezi zwɛ̀e lìà zənzən yayıran (Matiə 8.14-17; Marəkə 1.29-34)

38 Zwezi nan *Zwifə-ba *jərə́ dìə
tə wa, ʋ va Simon sàń. Waran yà
ja Simon tınkan zənzən. Ba dàń ma
lòrì wá, sə ʋ pa wá yazurə.
39 Ʊ ma kwá ʋ yuu con. Yá ʋ ga baa
ʋ pa nii, sə waran tə zwɛ̀e. Waran tə
zwɛ̀e tə yá wá, yá ʋ zàn lala, ʋ wulə
ʋ tanı, sə ʋ ma lı Zwezi vəri.
40 Yıı nə zʋa kwa nə, ba jın ba tə
mama, yayıran yirə yirə nə ja, ba
ja bà Zwezi con. Ʊ tún jìàn ba lìù
mama yuu wa, ʋ zwɛ̀e ba yayıran.
41 Zinə də nan tə yá yayıŋa
zənzən, də tə bubwi, tə wʋ́: «N yı
Yıı-Biu». Yá Zwezi dàń baa tə nii nə
də sʋ̀ràn, tə nə dà. Ʊ pìà, sə ʋ cì tə
nə, sə tə dàn ká swìn, tə mʋ̀ nə yə̀ə́
də, ʋ yı *Kərisə tə yırı.

Zwezi kàrì Zwide nagwanaa wa (Marəkə 1.35-39)

42 Tıa nə twi ka pʋrʋ, Zwezi nan
tıʋ tə wa, ʋ va kwa con bwálí tə, lìù
nə tə̀lə́. Lalʋʋ dàń twá lá, ba pìà wá.
Máŋá tə, ba nə twi, ba na wá, ba yà
kʋ́ʋ̀ vəli, sə ba cì ʋ nə, ʋ dàn ká kɛ̀eń
ʋ yá ba.
43 Yá Zwezi swìn ba con, ʋ wʋ́: «À
mɛ, sə à kàrì də à swìn sʋywáŋʋ́ tə
tıan tə duən də wa, à bırı də, Yıı wá
də́ pàrì ba yuu wa. Mə kʋ yırı nə,
Yıı tʋn nə».
44 Ʊ dàń ma twá lá ʋ kàrì Zwide*
nagwanaa tə wa *Zwifə-ba *jərə́ dii
tə wa.

5

Zwezi bon lìà, sə ba ya ʋ karbıa (Matiə 4.18-22; Marəkə 1.16-20; Zwan 21.1-11)

1 Dıın don nə, Zwezi yà zıga
Zwenezarɛtə mʋnaa tə nii nə, lalʋʋ
tə ga kıkarı wá. Ba yugə duən, sə
ba ma cʋgʋ Yıı sʋywáŋʋ́ tə.
2 Ʊ nı nı́á yuu bwərə bələ bəbəru
tə nii nə. Fəlijana tə yà nan ba nı́á
yuu bwərə tə wa, ba cú, sə ba sın
ba fələ gə̀gə̀lə̀n.
3 Zwezi dìgà nı́á yuu bori tə don
wa, kʋ tə nə yı Simon* nyiən, ʋ ga
lòrì wá, sə ba fàrʋ́ ba nan bəbəru
tə yıra, ba va yáá mancın nı́á tə wa.
Máŋá tə wa, ʋ nə jə̀ń nı́á yuu bori
tə wa ʋ zwɛ̀e, ʋ wulə ʋ kàrì lìà tə.
4 Ʊ nə kàrì ʋ zwɛ̀e, ʋ swìn Simon
con, ʋ wʋ́: «Van nı́á yuu bori tə, n
ja va naluŋə bwálí nə. Kʋ kwa nə,
sə á dılı á fələ gə̀gə̀lə̀n tə, sə á ma
gwàn».
5 Simon ma le wá, ʋ wʋ́:
«Karnyına, nə tʋn tıtın tə mama,
nə ga wà won nı. Yá à wá twá n nii
tə nə, à dılı fələ gə̀gə̀lə̀n tə».
6 Ba dàń ma dılı tə, yá ba jın fələ
zənzən. Kʋ pa ba gə̀gə̀lə̀n tə wulə
tə kàrí.
7 Ba dàń ma gwɛn ba twaduən tə,
ba nə wulə nı́á yuu bori tə don wa,
sə ba bà ba san ba. Ba nə twi, ba
kòrí fələ, ba sú ba nı́á yuu bwərə tə
mɛ bələ. Tə ga tə pìà, sə tə mʋrı nı́á
tə wa.
8-9 Máŋá tə wa, Simon Piyɛrə nə
nı də, fələ tə nə dáá zənzən nətʋ,
ba nə jın, kʋ dìgà ʋ yuu zənzən, də
ba tə mɛ, ba nə yın də wá. Ʊ dàń tʋa
ʋ nadwana nii nə Zwezi yáá con, ʋ
ga swìn, ʋ wʋ́: «Nan kwa, n ga yá
nə, *Yuu-Tiu, à nə ya cʋna lìù yırı».
10 Kʋ yın nətʋ də Simon
tʋtʋnduən tə, ba nə yı Zebede bıa,
ba nə boŋə Zwakə də Zwan. Yá
Zwezi dàń swìn Simon con, ʋ wʋ́:
«Dàn ká pa fən ja mʋ́. Kʋ nə zıgı
sı́ʋ́n nə, n wá pìà lìà, sə ba twá à
mʋ̀ Zwezi nə».

* **4:44 4.44** Púpʋ́ná duən də bırı də, kʋ yı Galile nagwanaa.

* **5:3 5.3** Simon yı Zwezi karbiu Piyɛrə yırı don.

11 Ba dàń ma lı ba níá yuu bwərə
tə, ba tún bəbəru yuu nə. Kʊ kwa
nə, ba yá tə mɛ lá, ba ga twá Zwezi
nə.

Zwezi zwɛ̀e bɛɛ don dayan
(Matiə 8.2-4; Marəkə 1.40-45; Likə 17.12-19)

12 Dıın don nə, Zwezi yà nə wulə
tıʊ don nə. Də nə̀ń, bɛɛ don, ʊ nə
goŋi dayan, ʊ zwɛ̀e míámían twi ʊ
bà, ʊ tʊ Zwezi yáá con, ʊ ga lòrì wá,
ʊ wʊ́: «*Yuu-Tiu, də n nə swə, n
wàá n pın à dayan† tə zwɛ̀e, sə à jì
ləzwənzəŋu».
13 Zwezi ma te ʊ jıın ʊ nə, ʊ dwen
ʊ yıra, ʊ ga wʊ́: «À swə, sə n dayan
tə zwɛ̀e». Lala də dayan tə zwɛ̀e, ka
ga yá wá.
14 Zwezi ma pa nii kʊ tə wá, ʊ wʊ́:
«Dàn ká swìn kʊ yoo tə lìù mama
con. Yá n dàń vəli n bırı n tìàn n nə
nyın nətʊ tə *Zwifə-ba Yıı *joŋwanʊ
tə nə. N ga fwa *joŋi tə, ndə Yıı *nii
tə, ʊ nə pın *Moyizə nə bırı Yıı sagı
tə wa, sə ba fwa dayaran pa, də ba
dayan tə nə zwɛ̀e. Kʊ mʊ̀ nə bırı wá
də, n dayan tə cígá zwɛ̀e».
15 Də kʊ mɛ, Zwezi yırı tə ga tə súá
tıa mama. Lalʊʊ twi, ba kun ʊ yuu
nə, sə ba cʊgʊ wá, ba ga pa ʊ zwɛ̀e
ba yayıran.
16 Yá Zwezi dàń yà lı ʊ tìàn, ʊ ja
va kasɔɔ lanworu wa, ʊ ma jʊ̀nì Yıı.

Zwezi zìn gwànʊ́ don
(Matiə 9.1-8; Marəkə 2.1-12)

17 Dıın don nə, Zwezi yà wulə ʊ
kàrì. *Farızıan-ba də Yıı nii *yənu
tìán tə yà jə̀ə́ ʊ bıan nə. Ba yà nan
Galile nagwanaa tıan tə mama wa,
də Zwide nagwanaa tıan tə mama
wa, də *Zwerizalɛmə tə wa, ba bà.
*Yuu-Tiu dìàn tə yà wulə də Zwezi
tə ga pın ʊ zwɛ̀e yayıŋa yayıran.
18 Bara duən zın gwànʊ́ don tıtaʊ
wa, ba ja bà ba yí. Ba pìà, sə ba ja
wá, ba zʊ dìə̀ tə wa, ba tún Zwezi
yáá con.
19 Yá ba yà yə̀rì bwálí tə, ba nə wá
twá, sə ba ja wá ba zʊ, lìà tə dání tə
yırı. Ba dàń ma twá dəyuu wa, ba
te wá, ba ga dì ba poru dəyuu tə, ba
twá lá nə, ba cú gwànʊ́ tə lalʊʊ tə
tətəŋi wa Zwezi yáá con.
20 Zwezi nə nı də, ba ken ba waa ʊ
nə, ʊ dàń swìn yayıŋʊ tə con, ʊ wʊ́:
«À dabɛɛ, à kwɛn n cʊna tə à lı n mʊ̀
də Yıı pwərə wa».
21 Yıı nii yənu tìán tə də Farızıan-
ba tə wulə, ba bʊŋa ba waa con nə,
ba wʊ́: «Wàà nə yı kʊ bɛɛ tə, ʊ nə
swìn nətʊ ʊ twın Yıı nə? Wàà nə
wàá cʊna ʊ kwɛn ʊ lı ʊ mʊ̀ də Yıı
pwərə wa? Kʊ yı Yıı cıcı!»
22 Zwezi lwarı ba pubʊŋı tə, ʊ ga
swìn ba con, ʊ wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə pın, á
ma jə pubʊŋı tə tə yiri á waa nə?
23 Də à nə swìn, à wʊ́: ‹À kwɛn n
cʊna à lı à mʊ̀ də Yıı pwərə wa›, nə
à yə̀ə́, à nə wʊ́: ‹Zàn yıı nə, n va!› -
Kʊ kwà nə yı mwálí?
24 Yá à dàń pìà, sə á yəni də, Yıı
ken dìàn *Ləzwənə-Biu‡ jıın wa tıa
yuu wa, sə ʊ kwɛn cʊna ʊ lı ʊ mʊ̀ də
Yıı pwərə wa». Zwezi dàń ga swìn
sʊ̀ràn tətə gwànʊ́ tə con, ʊ wʊ́: «À
mʊ̀ nə swìn kʊ n con nə: Zàn n tì n
tıtaʊ, n va n sàń!»
25 Lala bɛɛ tə zàn lìà tə mɛ yáá
con, ʊ tì ʊ tıtaʊ tə, ʊ yà nə tə́gə́ kʊ
yuu wa tə, ʊ ja kɛ̀eń ʊ sàń, də ʊ bwı
Yıı nə.
26 Kʊ gwárí ba mama zənzən. Kʊ
də dìgà ba mama yuu wa, ba dàń
ga bwı Yıı nə, ba wʊ́: «Nə zə̀n nı
yogwaran nə, tə nə wà nı abada».

Zwezi bon Levi, sə ʊ twà ʊ nə
(Matiə 9.9-13; Marəkə 2.13-17)

27 Kʊ kwa nə, Zwezi nan, ʊ ga na
lanpolınʊ. Ʊ yırı nə yı Levi, də ʊ jə̀ə́
ʊ joŋə lanpoo. Zwezi ma swìn ʊ con,
ʊ wʊ́: «Zàn n bà, n twá à nə!»
28 Levi ma zàn, ʊ yá ʊ wiən mama,
ʊ ga twá ʊ nə.
29 Kʊ kwa nə, Levi bon Zwezi, sə
ʊ də́ ʊ dìə̀ wa. Lanpolına zənzən də

† **5:12 5.12** *Zwifə-ba con, dayan nə jə lìù, ʊ yı ba yàá lı wá ba dwíí wa. Ʊ dayan tə nə zwɛ̀e də kʊ tə jə *joŋi, ʊ nə mɛ̀e, sə ʊ fwa, sə ʊ ma pìí, ʊ zʊ ʊ dwíí tə wa. ‡ **5:24 5.24** Zwezi yı ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

lìà duən də twi, yá yà wulə ba də́ də ba.
30 *Farızıan-ba də Yıı nii *yənu tìán tə, ba nə wulə ba vàn tə yuu tə ŋʊŋwın, ba ga swìn Zwezi karbıa tə con, ba wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə pın, á ma də́ də á nywìn də lanpolına-ba, də cʊna lìà?»
31 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́: «Lìà tə, ba yıra nə zurə, ba dımʊtʊrʊ pìà, kʊ ya yayıŋa nə pìà dımʊtʊrʊ.
32 À wà twi, sə à bon cígá tìán. Kʊ ya cʊna lìà tə, à twí, sə à bon, sə ba vəvəri ba kwa, ba ma sá ba cʊna tə».

Zwezi bırı kàrà nədʊn nivori yuu wa (Matiə 9.14-17; Marəkə 2.18-22)

33 Lìà duən swìn Zwezi con, ba wʊ́: «Zwan§ karbıa tə mʊ̀ yàá vwə ba níə́ nɛɛ kapʊpʊ, ba jʊ̀nì Yıı, ndə *Farızıan-ba fwa nətʊ. Yá n mʊ̀ karbıa tə mʊ̀ ga də́ də ba nywìn».
34 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́: «Bɛɛ nə pìà ʊ vwa ʊ kan fúrú, ʊ dabara yàá bà, sə ba twá ba də́ fúrú tə diŋə tə. Á bʊŋa də, ba wá vwe ba níə́, ba dàn ká də́ wodiu tə, yá fúrú bɛɛ ga wulə də ba?
35 Yá máŋá dàń wá bà, fúrú bɛɛ tə nə bá ya lá. Kʊ mʊ̀ máŋá təntə wa, ba dàń wá vwa ba níə́».
36 Zwezi dàń ma swìn zwansısara ba con, ʊ wʊ́: «Lìù tə̀lə́, ʊ nə wá cırʊ gandʊn, ʊ ma pú gandwan. Kʊ nətʊ tə nə fwa, ʊ wá cʊ̀gʊ̀ gandʊn tə, yá gantwandʊn tə ga bá jə̀ń gandwan tə yuu wa.
37 Yá lìù mama ba swana, tə nə wulə tə zaŋa, lwé ʊ kəni purə nədwara wa. Kʊ nətʊ tə nə fwa, tə mʊ̀ swana tə wá pa, purə tə pwin. Swana tə mama wá lwá tıa, yá purə tə wá va bwàná.
38 Kʊ mɛ, sə ba kə swana, tə nə wulə tə zaŋa, purə nədʊra wa.
39 Yá lìù tə̀lə́, ʊ nə wá nyʊ swana, tə nə zàn tə zwɛ̀e, ʊ ga pìí ʊ lòrì swana, tə nə wulə tə zaŋa. Cígá, ba yàá swìn, ba wʊ́: ‹Swana tə nə zàn tə zwɛ̀e, tə nə ywán*›.»

6

Zwezi nə tı sìə́ dıın nə (Matiə 12.1-8; Marəkə 2.23-28)

1 *Zwifə-ba *sìə́ dıın don nə, Zwezi twá kárí wa ʊ kɛ̀eń, ʊ karbıa tə kén mına yun, tə ba pʊpwaga ba jìàn wa, ba dıŋı.
2 *Farızıan-ba tə duən dàń ma swìn, ba wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə pın, á fwa kʊ tə, kʊ nə wà mɛ, sə ba fwa sìə́ dıın nə?»
3 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́: «Á wà Yıı sagı tə kàrì, á na kʊ tə, pìʊ́ *Davidə tətə nə fwa dıın don nə, də ʊ kwa lìà tə, də nıən nə jın ba naaa?
4 Ʊ zʊa Yıı *dìə̀ tə wa, ʊ tì dipɛn tə, kʊ nə wulə lá nə, ʊ də́ ʊ ga lı ʊ pa ʊ lìà tə nə. Yá nə Yıı *nii tə, ʊ nə pın *Moyizə nə, yà ga pa cwəŋə Yıı *joŋwana tə cıcı nə, sə ba mʊ̀ nə də́ Yıı dìə̀ dipɛn təntə».
5 Zwezi tə kʊ́ʊ̀ pìí, ʊ swìn ba con nə, ʊ wʊ́: «*Ləzwənə-Biu* tə nə tı sìə́ dıın tə tətə».

Bɛɛ don ʊ jıın nə tıga yoo (Matiə 12.9-14; Marəkə 3.1-6; Likə 14.1-6; 13.10-17)

6 *Zwifə-ba *sìə́ dıın don nə, Zwezi zʊa ba *jə́rə́ dìə̀ don wa, ʊ wulə lá ʊ kàrì. Bɛɛ don yà wulə lá, ʊ jızən vàn tə tıga.
7 Zwifə-ba Yıı nii *yənu tìán də *Farızıan-ba tə yà pàlì Zwezi, ba ga cʊga ʊ nə, sə ba jə́n, də ʊ nə wá zwɛ̀e lìù yayıgʊ kʊ sìə́ dıın tə nə. Ba fwa kʊ nətʊ tə, ba yà pìà cwəŋə, sə ba twá kʊ nə, ba kʊnı ba kə ʊ nii nə, ba nə zıga ʊ nə yırı.
8 Yá Zwezi yà yə̀ə́ ba pubʊŋı tə zəni. Ʊ dàń ma swìn bɛɛ tə con, ʊ jıın tə nə tıga, ʊ wʊ́: «Zàn yıı nə, n zıgı yəbə lìà tə mɛ yáá con!» Bɛɛ tə ma zàn ʊ zıgı lá.
9 Kʊ kwa nə, Zwezi swìn ba con, ʊ wʊ́: «À bwe aba yoo kʊ tə: Bɛ̀eɛ̀e nə

§ **5:33 5.33** Kʊ mʊ̀ Zwan təntə nə yı *Zwan-Batisə, ʊ nə li lìà níá wa, kʊ twá də Yıı yırı. * **5:39 5.39** Swana tə, ba nə yàá fwa Yızərayɛlə lʊʊ nii tə wa, yı divɛn. Tə nə dání, tə ya ywán, tə doni máŋá tə, ba nə fwa tə. * **6:5 6.5** Zwezi yı ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

Yıı *nii tə swìn, sə ba fwa sìə́ dıın
nə? Yozəŋu nə à yə̀ə́ yolwan? Kʊ
mɛ, sə à jon bɛɛ tə mıı, à kə lʊʊ, nə
à yə̀ə́, sə à yá wá, ʊ cʊ̀gʊ̀?»
10 Ʊ zìn ʊ yáá ʊ ywàń ba mɛ tə, ʊ
ga swìn bɛɛ tə con, ʊ wʊ́: «Làrí n
jıın tə à con!» Ʊ ma fwa kʊ, kʊ ga
lwàń, kʊ jì jıın nəzəŋu.
11 Ba nə nı kʊ nətʊ tə, lıŋa súə́ Yıı
nii yənu tìán tə də Farızıan-ba, ba
dàń ga vʊrı kʊ tə yuu wa, ba nə wá
fwa Zwezi.

Zwezi kúrú ʊ tʊntʊna fugə bələ tə (Matiə 10.1-4; Marəkə 3.13-19; Tʊtʊnan 1.13)

12 Kʊ máŋá təntə wa, Zwezi dìgà
paan yuu wa, ʊ jʊn Yıı wuuu tıtın
tə mama, ʊ wà dwɛ̀e.
13 Tıa nə twi ka pʊrı, ʊ bon ʊ
karbıa tə, ʊ kúrí ba wa lìà fugə bələ,
ʊ kə ba yırı *tʊntʊna:
14 Simon tə, ʊ nə bon ʊ yırı
don Piyɛrə, də ʊ nubiu Andəre,
də Zwakə, də Zwan, də Filipə, də
Barətelemi,
15 də Matiə, də Toma, də Aləfe
bìú Zwakə, də Simon tə, ba nə boŋə
‹*Zelotə›,
16 də Zwakə bìú Zwidə, də
Zwidasə Yisəkariyɔtə, ʊ tə ʊ nə wá
ja Zwezi ʊ pa ʊ dʊŋa nə.

Zwezi kàrì, ʊ ga zwɛ̀e lìà yayıran (Matiə 4.23-25)

17 Zwezi nan paan tə yuu ʊ cú,
ʊ də ʊ karbıa fugə bələ tə, ba ga
va ba zıga bwálí don nə, kʊ nə mɛ
duən. Yá ʊ karbıa zənzən duən də
lìà duən zənzən yà wulə lá. Ba
lìà təntə yà nan Zwide nagwanaa
də *Zwerizalɛmə tə wa də Tirə də
Sidon mʊʊ nii tıan tə mama. Ba yà
twi, sə ba nì ʊ kori, sə ba ga pa ʊ
zwɛ̀e ba yayıran.
18 Ba tə, *zinə nə wʊwalı, nı
yazurə.
19 Dìàn yà naŋa ʊ yıra, tə zwɛ̀e
yayıran. Kʊ mʊ̀ nə pın, lalʊʊ tə
mama kəni dìàn, sə ba dwen ʊ yıra.

Pupwən də pucʊnı yoo (Matiə 5.1-12)

20 Zwezi dàń ma ywàń ʊ karbıa tə,
ʊ ga swìn, ʊ wʊ́:
«Á yana pupwən wa, á mʊ̀, á nə yı
zʊra, Yıı nə tı aba tə yırı.
21 Á yana pupwən wa, á mʊ̀ nıən nə
jə sı́ʊ́n, á nə wá də́ wodiu á sú
tə yırı.
Á yana pupwən wa, á mʊ̀ lìà tə, á
nə kwi sı́ʊ́n, á nə wá mʊn tə
yırı.
22 Á yana pupwən wa, á mʊ̀ lìà
tə, ləzoni nə vıga ba dʊgʊ,
ba twın aba, ba swìn tə tə,
tə nə ba ywán ba pın aba,
*Ləzwənə-Biu† tə yırı.
23 Á yana pupwən wa máŋá tə wa,
də kʊ nətʊ nə yí, á faŋa də pupwən
ŋwírán nəfarʊ nə dànì aba Yıı *sàń
nə yırı. Mə nətʊ nə ba nıbara ba tə
wʊwalı Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nà tə.
24 Lɛɛ nə wá yí á mʊ̀, á nə yı wıən
tìán, á nə dí yáá, á na á
pupwən tə yırı.
25 Á yana pucʊnı wa, á mʊ̀ tə wodiu
nə wà mʊ̀rì sı́ʊ́n nə, nıən nə
wá ja aba yırı.
Á yana pucʊnı wa, á mʊ̀, á nə mʊŋa,
á nə wá yà luə wa, á ga wá
kwi tə yırı.
26 Á yana pucʊnı wa, də lìà mama
nə bwı á nə. Mə kʊ ya nətʊ
nə ba nıbara tə də ba kʊnkʊn
sʊ̀sʊ̀nà tə fwa».

Ka sóní dʊŋa kàrà (Matiə 5.38-48; 7.12; Romə tìán 12.17-21)

27 «À mʊ̀ nə swìn kʊ á con, á mʊ̀ tə
ba, á nə cʊga nə: Á swənə á dʊŋa!
Á fwa zəni ba tə yıra, ba nə dʊŋa
aba!
28 Á lòrì Yıı, sə ʊ fwa zəni ba tə
yuu wa, ba nə zırı ba kəni á nə! Á
lòrì Yıı á pa lìà tə nə, ba nə wʊwalı
aba.
29 Də lìù nə mà n pıpara nədʊ nə,
sə n vəvəri kʊ don tə, sə ʊ mà. Də
lìù nə tì n gasɔɔ, yá, sə ʊ tì n ganbiə,
də ʊ kə lá.
30 Pa lìù tə mama nə, ʊ nə lòrì won
n con. Yá lìù nə tì kʊ tə, kʊ nə ya n

† **6:22 6.22** Zwezi yı ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

mù nyiən, dàn ká bwe wá kʋ yoo nə,
sə ʋ kwan kʋ ʋ pa mʋ́.
31 Kʋ tə, n də nə pìà, sə ba tʋn ba
pa mʋ́, tʋn kʋ, n pa ba duən tə nə.
32 Də á nə swə lìà tə, ba nə swə
aba cɪcɪ, bɛ̀eɛ̀e jwɪan dɪɪn won nə,
á wá dìàn? Ba tə də tətə ba nə yɪ
cʋna lìà, də swə lìà tə, ba nə swə
ba!
33 Də á nə fwa zəni ba tə cɪcɪ yɪra,
ba də nə fwa á ba zəni, á wá fwa
nətʋ, á ma dìàn jwɪan won? Ba tə də
tətə, ba nə yɪ cʋna lìà də fwa nətʋ!
34 Yá də á nə jɪŋɪ á wiən ba tə cɪcɪ,
á nə yə̀ə́ də, ba wá pìí ba pa aba kʋ
tə, ba nə jɪŋɪ, á dàń wá twá nətə, á
ma na kʋ jwɪan won? Ba tə, ba nə yɪ
cʋna lìà, də yàá jɪŋɪ duən də səbiu,
ba ga twi ba ŋwín, ndə nətʋ nə, ba
nə jɪŋɪ kʋ.
35 Kʋ dàń nə ya á mù: Á swənə
á dʋŋa, á fwa ba zəni! Á jɪŋa á ga
lɪ yala á waa də, ba wá ŋwín aba.
Á wá na ŋwírán tə nə dáá Yɪɪ con, á
ga wá yà Yɪɪ tə, ʋ nə wulə tə mɛ yuu
wa, bɪa, Yɪɪ nə ywán, ʋ pa ləzwən-
yə̀rì-jwɪan də wʋlʋnyɪna-ba nə yɪrɪ.
36 Á pɪan á dəri yinəgə zənzən,
ndə á nyɪna Yɪɪ də nə dəri yinəgə
zənzən nətʋ».

Á dànà ká bʋ̀rì duən bʋ̀rà
(Matiə 7.1-5, 15-20; 12.36-37; Zwakə 4.11-12)

37 Zwezi kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ wʋ́: «Á dànà
ká bʋ̀rì duən bʋ̀rà, sə Yɪɪ də dàn ká
bʋ̀rì á bʋ̀rà. Á dànà ká kə ba duən
tə càn wa, Yɪɪ də bá kə aba càn wa.
Á kwìán ba duən tə yìèn tə, á lɪ á mù
də ba pwərə wa, Yɪɪ də wá kwɛn á
cʋna tə, ʋ lɪ á mù də wá pwərə wa.
38 Á pɪan ba duən nə, Yɪɪ də wá pa
aba. Ʋ wá lwá á garwa tə wa maŋʋ
tə, kʋ nə ziən, kʋ nə zʋzʋgʋ, kʋ ga
sú zəni kʋ pàlí. Yɪɪ wá ywàń á maŋʋ
tə, á nə maŋa á pɪn ba duən tə nə,
ʋ ma man ʋ pa á də nə».
39 Zwezi ma kʋ́ʋ̀ tì zwansɪsara kʋ
tə, ʋ sɪsarɪ ba, ʋ wʋ́: «Liliu wàrì
ʋ don liliu ʋ vaŋa, kʋ ya kʋnkʋn,
naaa? Kʋ nə nə yɪn nətʋ, ba mama
wá tʋ bʋʋ wa.
40 Karbiu tə̀lə́ ʋ nə dwə ʋ
karnyɪna, yá ʋ dàń nə kálʋ́ ʋ tìàn ʋ
kàrì ʋ zwɛ̀e, ʋ wá yà ndə ʋ karnyɪna
nə.
41 Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, n ywàŋá gabiu tə,
kʋ nə wulə n nubiu yii wa, yá n ga
ba baŋa tə na, ka nə wulə n tətə yii
tə wa?
42 N wá twá nətə, n ma swìn n
nubiu con, n wʋ́: ‹À nubiu, yá, sə
à lɪ gabiu kʋ tə, kʋ nə wulə n yii tə
wa›, n mù ga ba baŋa tə, ka nə wulə
n tətə yii tə wa na? Níə́ bələ tíʋ́, dí
yáá n lɪ baŋa tə n yii tə wa. Yá n dàń
wá na lá zəni, sə n ma lɪ gabiu tə, kʋ
nə wulə n nubiu tə yii tə wa».

Tɪzəŋu də tɪkʋkwɪʋn ba duən nyɪn
(Matiə 7.16-20; 12.33-35)

43 Zwezi kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ wʋ́: «Tɪzəŋu
ba bìʋ́ kʋkwɪʋn zɪŋa, yá tɪkʋkwɪʋn
ba bìʋ́ nəzəŋu zɪŋa.
44 Tìʋ́ mama yɪ kʋ bìʋ́ nə nə, ba
yàá ma lwarɪ kʋ. Ba ba lwɛ nə à
yə̀ə́ kacan kwe casʋʋ yuu wa.
45 Ləzwənzəŋu yàá pɪn yozəŋə
naŋa kʋ tə nə súə́ ʋ waa con. Yá
ləzwənkʋkwɪʋn də yɪ yokʋkwɪnan
nə, ʋ yàá pɪn tə naŋa ʋ waa con.
Ləzwənə nii yɪ kʋ tə nə súə́ ʋ waa
nə, kʋ swìn».

Dii bələ tə yoo
(Matiə 7.21-27; Zwakə 1.22-25; 2 Piyɛrə 1.5-10)

46 Zwezi kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ wʋ́: «Á ja nə
á boŋə ‹*Yuu-Tiu, Yuu-Tiu›, á ga ba
fwa kʋ tə, à nə wʋ́.
47 Lìù tə mama, ʋ nə twi à con, ʋ
cʋga à sʋ̀ràn tə, yá ʋ ga twá tə nii
nə, à wá bɪrɪ aba lìù tə, ʋ də wá nə
nyɪn duən.
48 Ʋ ya ndə lìù tə nə, ʋ nə wulə
ʋ lwè dìə̀. Ʋ kʋa tɪa tə zənzən, kʋ
zʋ, yá ʋ ga tún ka dəkuu tə kapatau
yuu wa. Dwà níá nə twi, navwə tə
mà dìə̀ tə, yá kʋ wà wàní kʋ gùrì ka,
ka nə lwə̀ zəni yɪrɪ.
49 Lìù tə, ʋ nə cʋgʋ, ʋ ga wà kʋ nii
nə twá yɪ ndə bɛɛ nə, ʋ nə tún ʋ dìə̀
dəkuu tɪtalʋ yuu wa, ʋ ga wà ka də̀ń
kwì. Navwə nə twi kʋ mà ka, ka tʋa

mwálí mwálí, yá ka cʊna bwálí yɪn dání».

7

Zwezi zwɛ̀e pamana yuu tíú don tʊtʊnbiu yayɪgʊ
(Matiə 8.5-13; 15.21-28; Zwan 4.46-53)

1 Máŋá tə wa, Zwezi nə swìn lalʊʊ tə con, ʊ zwɛ̀e, ʊ kɛ̀eń ʊ va Kapɛrənayimə.
2 Kʊ bwálí tə nə, *Romə-ba pamana bíí yuu tíú don yà jə ʊ tʊtʊnbiu don, ʊ yoo nə cà kʊ pa wá. Kʊ tʊtʊnbiu təntə yà yì, ʊ pìà, sə ʊ tɪ.
3 Máŋá tə wa, pamana bíí yuu tíú tə nə nì Zwezi ŋwɛn, ʊ tʊn *Zwifə-ba *nəkwɪna duən, sə ba lòrì wá, sə ʊ bà ʊ jon ʊ tʊtʊnbiu tə mɪɪ, ʊ kə lʊʊ wa.
4 Ba twi Zwezi con, ba ga lòrì wá pwə pwə, ba wʊ́: «Kʊ bɛɛ tə mɛ, sə n pa wá n saŋʊ.
5 Ʊ swə nə lʊʊ lìà tə, yá ʊ mʊ̀ nə pa, ba lwà nə *jə́rə́ dìà tə».
6 Zwezi dàń ma pú ba kwa ʊ kɛ̀eń. Ʊ nə bwələ pamana bíí yuu tíú tə dìà tə, ʊ zwɛ̀e, də pamana bíí yuu tíú tə tʊn ʊ dabara Zwezi con, ba swìn ʊ con, ba wʊ́: «*Yuu-Tiu, dàn ká wʊwalɪ n tìàn n súrí lá, à jɪɪn nə mùrì, sə n zʊ à dìà wa yɪrɪ.
7 Mə kʊ mʊ̀ nə pɪn, à wà nɪ, sə à tətə bà n yáá con. N dàń pa nii cɪcɪ, yá à tʊtʊnbiu tə yayɪgʊ tə wá zwɛ̀e.
8 À də tətə yɪ lìà duən nə tɪ nə, à də ga tɪ pamana duən. À nə swìn pamana tə don con, à wʊ́: ‹Vəli!› Ʊ wá va. À nə bon wà don, à wʊ́: ‹Bàá!› Ʊ wá bà. Yá à nə swìn à tʊtʊnbiu con, à wʊ́: ‹Fwa kʊ tə!› Ʊ wá fwa kʊ».
9 Máŋá tə nə, Zwezi nə nì tə sʊ̀ràn təntə, tə poli ʊ pʊ́ə́. Ʊ pìí ʊ vəvəri, ʊ ga swìn lalʊʊ tə con, ba nə twá ʊ kwa, ʊ wʊ́: «À mʊ̀ nə swìn kʊ á con: À tə wà lìù nɪ *Yɪzərayɛlə lìà tə wa, ʊ nə keni ʊ waa Yɪɪ nə wuuu, ʊ dwən wà tə».
10 Lìà tə, ʊ nə tʊn tə ma pìí, ba va pamana bíí yuu tíú tə dìà wa, ba na tʊtʊnbiu tə, də ʊ jə̀ə́ də yazurə.

Zwezi bwin kadənu don bìú
(Likə 8.49-56)

11 Kʊ kwa nə, Zwezi vəli tɪʊ don, ba nə boŋə ‹Nayɛn›. Ʊ karbɪa tə də lìà zənzən yà twá də wá.
12 Máŋá tə nə, ʊ nə bwələ tɪʊ tə nii, də ba ja tɪgɪ don, ba vələ ləbərə bwálí wa. Kʊ tɪgɪ tə yɪ kadənu don bidʊa. Tɪʊ tə lìà yà dáá zənzən, ba nə wulə də kan tə.
13 Máŋá tə *Yuu-Tiu nə nɪ kadənu tə, ʊ yinəgə zʊa wá zəni, ʊ ma swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «Dàn ká kwi!»
14 Ʊ ma fàrʊ́ ʊ yí, ʊ dwen tɪga tɪtaʊ tə yɪra, lìà tə nə zɪŋa tɪgɪ tə, ma zɪgɪ. Zwezi ma swìn, ʊ wʊ́: «Bisɪmaa, à pɪn nii mʊ́, zàn yɪɪ nə!»
15 Tɪgɪ tə ma kwìán ʊ zàn, ʊ ga wulə ʊ swìn. Zwezi ma tì wá, ʊ pa ʊ nuu nə.
16 Kʊ gwárí lìà tə mama zənzən, ba dàń ga bwɪ Yɪɪ nə, ba wʊ́: «Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ nəfarʊ twi nə pwərə wa! Yá Yɪɪ twi, sə ʊ san ʊ lìà nə tə nə».
17 Yá Zwide nagwanaa də kʊ tɪbii tə mama tə nə kɪkarɪ kʊ lìà nì kʊ tə, Zwezi nə fwa.

Zwan-Batisə tʊn ʊ karbɪa tə Zwezi con
(Matiə 11.2-19)

18 Zwan* karbɪa tə swìn kʊ mama ʊ con.
19 Zwan ma bon ba wa lìà bələ. Ʊ tʊn *Yuu-Tiu con, sə ba bwe wá: «N mʊ̀ nə yɪ lìù tə, Yɪɪ nə swìn də, ʊ wá bà, nə à yə̀ə́ nə mɛ, sə nə dìàn ʊ don?»
20 Ba nə vəli, ba yí Zwezi yɪra, máŋá tə nə, ba swìn ʊ con, ba wʊ́: «Zwan-Batisə tʊn nəba n con nə, sə nə bwe mʊ́, nə jə́n: ‹N mʊ̀ nə yɪ lìù tə, Yɪɪ nə swìn də, ʊ wá bà tə, nə à yə̀ə́ nə mɛ, sə nə dìàn ʊ don?› »
21 Kʊ máŋá təntə wa, Zwezi zwɛ̀e yayɪŋa zənzən yayɪran də ba nandatɪran. Ʊ lɪ *zinə ba yuu wa, ʊ ga pɪn lilirən zənzən yíá súrí.

* **7:18 7.18** Kʊ mʊ̀ Zwan təntə nə yɪ *Zwan-Batisə, ʊ nə li lìà níá wa, kʊ twá də Yɪɪ yɪrɪ.

22 Kʊ kwa nə, ʊ dàń ma le Zwan
karbıa tə, ʊ wʊ́: «Á vələ á man á
bırı Zwan nə kʊ tə, á nə nı, á ga
nì də à fwa: Lilirən yíá súrí, gwànı́
vəli, dayaran dayan zwɛ̀e, ba ga jì
ləzwənzəŋə, zıbʊŋa zıan súrí, tıga
bwin ba naŋa. Yá zʊra də ga nə̀ń
Yıı sʊywáŋʊ́ tə.
23 Pupwən lìà nə yı lìà tə, ba nə
ba nə vı nə, ba dʊgʊ kʊ tə yırı, à nə
fwa».
24 Máŋá tə wa, Zwan karbıa tə
nə vìí, Zwezi zàn ʊ wulə ʊ swìn
Zwan yoo, ʊ bırı lalʊʊ tə nə, ʊ wʊ́:
«Ləzwənyiri nətə nə á vəli á balı
kasɔɔ lanworu tə wa? Kʊ tà lìù tə,
ʊ nə yı ndə mancanı nə, vʊʊ nə
vuvugə.
25 Ləzwənyiri nətə nə á dàń vəli á
na? Kʊ tà bɛɛ, ʊ nə zʊa ganmʊla.
Lìà tə, ba nə zwı ganmʊla, ba ga
wulə ywání wa, tà ba wulə pɛ̀egá dii
wa, naaa?
26 Ləzwənyiri nətə nə á dàń vəli
á na? Kʊ tà Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀, naaa?
Awo! À mʊ̀ nə swìn kʊ á con, də kʊ
lìù təntə dwə Yıı nii sʊ̀sʊ̀nʊ̀ tətə.
27 Kʊ lìù tə yoo pʊ́pʊ́ní Yıı sagı tə
wa, kʊ wʊ́:
‹Nə̀ń, à mʊ̀ Yıı nə tʊn à tʊntʊnʊ n
yáá con, sə ʊ kwɛn n cwəŋə
tə, ʊ pa mʊ́›.»
28 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn ʊ súrí lá, ʊ wʊ́:
«À mʊ̀ nə swìn kʊ á con: Lʊʊ ləzoni
wa, ba nə tʊrı, lìù wà lá yın, ʊ nə
doni Zwan. Yá lìù tə, ʊ nə yı ləzoni
tə mama nəmanbiə Yıı pàrì tə wa,
tə dwə wá.
29 Lalʊʊ tə mɛ, də lanpolına tə yà
cʊga wá. Ba lwarı də, Yıı nə yı cígá,
ba ga pa Zwan lə ba níá tə wa, kʊ
twá də Yıı yırı.
30 Yá *Farızıan-ba tə mʊ̀ də Yıı nii
*yənu tìán tə mʊ̀ vıga kʊ tə, Yıı nə
dí yáá ʊ tanı ʊ tún, sə ʊ pa ba, ba ga
vı, sə Zwan lə ba níá tə wa, kʊ twá
də Yıı yırı».
31 Zwezi ma kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «Zə̀n
ləzoni tə yı à wá tì ba, à ma man də
bɛ̀eɛ̀e? Ba yı ndə wàà nə?
32 Ba yı ndə bìsíná nə, ba nə jə̀ə́
yəə kanporu wa, ba nə boŋə duən,
ba swìn, ba wʊ́: ‹Nə wúrú wii nə
kə á nə, sə á sa, á ga wà sɛ̀e. Nə
nun pucʊnı nuŋi, nə pa aba, á ga
wà kwi!› Mə zə̀n lìà tə də yı nətʊ.
33 Zwan-Batisə nə twi, ʊ ma ba
wodinʊnʊ də́, ʊ ga ba swana nywìn,
á swìn, á wʊ́: ‹Zinə nə jə wá›.
34 Kʊ kwa nə, *Ləzwənə-Biu† tə nə
twi, ʊ mʊ̀ ma də́ wodiu nəzəŋu, ʊ
ga nywìn swana, á kʊ́ʊ̀ swìn, á wʊ́:
‹Nə̀ń, bɛɛ wà tə, ʊ yoyuu nə yı ka
də́, də ka nyʊ swana ka sú. Ʊ yı
lanpolına tə də cʊna lìà tə dabɛɛ!›
»
35 Kʊ twá də ba tə, ba nə sɛ̀e wá,
Yıı yənu tə ma bırı kʊ tìàn ndə cígá
nə.

Zwezi zʊa Farızıan Simon dìə̀ (Matiə 26.6-13; Zwan 12.1-8)

36 Dıın don nə, *Farızıan don bon
Zwezi, sə ʊ də́ də wá. Zwezi ma va
kʊ bɛɛ tə bwálí nə, ba jə̀ə́ wodiu tə
yuu wa, sə ba də́.
37 Kan don dàń yà yın tıʊ tə wa,
ʊ yà nə yı kan tə, ʊ nə yı cʊna kan.
Kan təntə nì də, Zwezi jə̀ə́ Farızıan
tə bwálí nə, sə ʊ də́. Ʊ dàń ma
ja pìù kapan kunkoli, ba nə boŋə
‹alıbatırı›, ʊ bà. Kʊ nii yà nə súə́
də tıralı nʊga.
38 Ʊ zıga Zwezi kwa con, ʊ nɛɛ‡
con nə. Ʊ wulə ʊ kwi, ʊ ga lwé
ʊ yinıa ʊ ma tɛ Zwezi nɛɛ, ʊ ja ʊ
yukʊran ʊ ma pupugu tə mama. Kʊ
kwa nə, ʊ kʊkwalı Zwezi nɛɛ tə ʊ
lwé tıralı nʊga tə ʊ nɛɛ tə yuu wa.
39 Farızıan tə, ʊ nə bon Zwezi, nə
nı kʊ nətʊ, ʊ dàń swìn ʊ tìàn con
nə, ʊ wʊ́: «Bɛɛ wà tə yà nə ya Yıı
nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀, ʊ yà wá yəni kan wà tə
nə dwen ʊ yıra nə ya lìù tə: Kan tə
yı cʊna kan».
40 Zwezi dàń ma swìn Farızıan tə
con, ʊ wʊ́: «Simon, à ja yoo à swìn n
con nə». Simon ma le, ʊ wʊ́: «Swìn,
karnyına!»
41 Ʊ dàń ma swìn, ʊ wʊ́: «Lìù don
jıŋa yà wulə lìà bələ yuu wa, ʊ don

† **7:34 7.34** Zwezi yı ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.
‡ **7:38 7.38** *Zwifə-ba con, ba yàá pəni ganpurə yuu wa, ba ma də́ wodiu.

yà jə cınıa səbikʊlan§ biənu, ʊ don
də cınıa səbikʊlan finu.
42 Ʊ nı də, ba lìù mama wàrì jını
tə ʊ ŋwín. Ʊ yá tə, ʊ ma ca ba bələ
tə. Ba wàà nə wá sóní wá, ʊ doni ʊ
don, ba bələ tə wa?»
43 Simon ma le wá, ʊ wʊ́: «À bʊŋa
də, kʊ wá yà wà tə, ʊ jını tə nə dáá
tə tíú». Zwezi ma le wá, ʊ wʊ́: «N ja
cígá!»
44 Ʊ pìí ʊ vəvəri ʊ yáá ʊ kə kan tə
con, ʊ ga swìn Simon con, ʊ wʊ́: «N
na kan wà tə? À zʊa n dìà, n ga wà
nə à nɛɛ níá* pın. Yá kʊ kan wà tə
mù ya ʊ yinıa nə, ʊ ma tɛ à nɛɛ, ʊ
ga pupugu tə də ʊ yukʊran.
45 N wà nə jərí n kʊkwalı† n kə n
nyʊnı nə. Kʊ kan wà tə mù tə wà sìí
də ʊ nə kʊkwalı à nɛɛ tə, à nə zʊa
tə mama.
46 N wà nʊga lwé à yuu wa, yá ʊ
mù lwá tıralı nʊga à nɛɛ yuu wa!
47 Mə kʊ mù nə pın, à wʊ́: Ʊ sonu
nəfarʊ tə, ʊ nə bırı tə, nə pın, də ʊ
cʊna tə mɛ, sə tə kwɛn tə nan. Yá lìù
tə, ba nə wà ʊ cʊna kwɛn zənzən ba
lı, ʊ də bá bırı sonu zənzən».
48 Zwezi dàń ma swìn kan tə con,
ʊ wʊ́: «N cʊna tə kwɛn tə nan n mù
də Yıı pwərə wa».
49 Ba tə, ba nə də́ də wá tə wulə
ba ŋʊŋwın ba tìàn con nə, ba wʊ́:
«Wàà nə yı lìù tə, ʊ wàá ʊ kwɛn lìà
cʊna, ʊ lı ba mù də Yıı pwərə wa?»
50 Yá Zwezi dàń swìn kan tə con
nə, ʊ wʊ́: «N keni n waa à nə wuuu,
kʊ mù nə pın, Yıı ma jon mʊ́ n cʊna
wa. Ve də bıcan sìə́!»

8

Kana tə, ba nə twá Zwezi kwa (Marəkə 15.40-41)

1 Kʊ kwa nə, Zwezi vəli ʊ twá tıan
tə də tıbii tə wa, ʊ kàrì də ʊ swìn
sʊywáŋʊ́ tə, ʊ bırı də, Yıı də́ pàrì
ba yuu wa. Karbıa fugə bələ tə yà
wulə ʊ kwa.
2 Kʊ súrí kana duən nə, ba nə
jon ba tìàn *zinə də yayıran jıın.
Kʊ yı Mari tə, ba nə boŋə ‹Mari
Madəlɛnə›, Zwezi nə lı zinə barpɛ
ʊ yuu wa,
3 də Suza, ʊ nə ywàŋá *Erodə
tʊtʊnan tə yuu, kan Zwanə, də
Sızanə, də kana duən, ba nə dáá. Ba
mù kana təntə tì ba jıjə, ba ma san
Zwezi də ʊ karbıa tə nə.

Wodùrú zwansısara (Matiə 13.1-9; Marəkə 4.1-9)

4 Lìà tə naŋa tıan də tıan, ba twi
Zwezi con. Lìà tə nə twi, ba kun
duən nə ba dáá, máŋá tə wa, ʊ tì
zwansısara kʊ tə ʊ sısarı ba, ʊ wʊ́:
5 «Wodùrú don nə nan, sə ʊ dù
wodwii. Ʊ dàń nə wulə ʊ mí wodwii
tə kárá tə wa nə, kʊ vàn don tʊa
cwəŋə yuu. Ba nıŋı kʊ yuu ba kɛ̀eń,
yá zənbii dí kʊ.
6 Kʊ vàn don də tʊa kapatav tıa
wa. Yá wobıa tə nə nan tə zwɛ̀e, tə
kʊa, zuni nə wà tə yí yırı.
7 Wobıa tə vàn don də tʊa casʊran
tıa wa, tə də casʊran tə mɛ twá
duən, tə boru, yá casʊran tə dàń púə́
wobii tə yuu nə, tə dàń ga sìnì tə tı.
8 Yá tə vàn don də tʊa tızəŋu wa,
wobıa tə zàn tə bori tə kə yun. Kʊ
nədʊ mama zın bıa bíí». Zwezi dàń
ma swìn ʊ kə yıı nə, ʊ wʊ́: «Lìù
mama dàń mɛ, sə ʊ kə dìàn, ʊ súrí
ʊ zıan, ʊ cʊgʊ zəni!»

Yoo tə nə pın, Zwezi swìn də zwansısarı (Matiə 13.10-17; Marəkə 4.10-12)

9 Zwezi karbıa tə bwe wá, sə ʊ
gwin zwansısara tə dəń, ʊ bırı ba.
10 Ʊ ma le ba, ʊ wʊ́: «Á mù wàá Yıı
pàrì yìən tə, tə nə səgə tə dəń, á nì,
á pın á tìàn nə. Lìà tə duən mù con
nə, kʊ yı zwansısarı nə, à wá swìn
ba con, ba yíá nə cə lá, ba ga ba na,
ba cʊga, yá ba ga ba kʊ dəń nəń».

Zwezi gwin wodùrú tə zwansısara tə dəń (Matiə 13.18-23; Marəkə 4.13-20)

§ **7:41 7.41** Cınıa səbikʊlʊ nədʊ yı yıtʊrı nədʊ tʊtʊŋı ŋwírán. * **7:44 7.44** Zwifə-ba con, ba yàá pa, yoŋu, nə à yə́ə́ lìù tə, ba nə ba wá dun pın, sın lìù nɛɛ, sə kʊ bırı də, ba sɛ̀e wá ndə ba vee nə ba dìà wa, nə à yə́ə́, sə kʊ bırı də, ʊ yı dun tíú. † **7:45 7.45** Kʊ nətʊ tə yı Zwifə-ba yofwamıʊn, də ba nə jərí duən, nə à yə́ə́ də ba nə vəli duən sàń, sə ba na duən.

11 Zwezi dàń swìn, ʋ wʋ́: «Zwansısara tə dèń nə nətən: Wodwii tə yı ndə ya Yıı sʋgʋ tə nə.
12 Lìà duən yı ndə cwəŋə vàn nə, wobıa nə twı lá: Ba nèń, yá *Sıtana yàá bà, ʋ lı sʋgʋ tə ba waa wa, sə ʋ ma cì ba nə, sə ba dàn ká kə ba waa Yıı nə, sə ʋ ga jon ba ba cʋna wa.
13 Ba duən də yı ndə kapatau tıa nə. Ba nə nì Yıı sʋgʋ tə, ba yàá jon kʋ də pupwən. Yá ba ba kʋ yá, ba pın kʋ zwı ba pubʋŋa wa. Ba yàá ken ba waa Yıı nə, máŋá kukuə wa, yá dədəŋu nə yí ba, máŋá don wa, ba yàá tʋ.
14 Wobıa tə nə tʋa casʋran tə wa, yı ndə ba tə nə, ba nə nèń, yá ba ga yá ba pa twara, də ka pìà jıjə, də lʋʋ wiən fıra jə ba, tə dàń ga pú Yıı sʋgʋ tə yuu nə ba waa. Sʋgʋ tə ba bıa keni, tə nə wá wàní tə bı.
15 Wobıa tə nə tʋa tızəŋu tə wa, yı ndə ba tə nə, ba nə cʋga Yıı sʋgʋ tə, ba ga twá kʋ nə zəni də ba cígá mama. Kʋ tìán tə yàá ja pínʋ́ wuuu, ba dàn ká pìí ba kə ba kwa, ba tʋŋa zəni, ndə wobıa nə zıŋa bıa nətʋ».

Cànʋ́ yuu wa zwansısara (Marəkə 4.21-26; Likə 11.33-36)

16 Zwezi kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ wʋ́: «Lìù tèlá, ʋ nə wá sʋrʋ càńʋ́, ʋ tì ʋ pú garwa dèń nə, nə à yəə́ ʋ tì ʋ tún gədoo dèń. Kʋ yı ba yàá tì kʋ ba tún canzılʋ yuu, sə lìà tə mɛ nə zwı dìə̀ tə wá na poni.
17 Won tə mama nə sègə̀ wá na, yá won tə mama yà nə wulə yikunu wa, wá nan poni nə. Yá lìà tə mama wá lwarı kʋ.
18 Á zurə á yıra, də á cʋgʋ tə yiri tə, á nə cʋga: Ba wá pa ʋ tə nə, ʋ nə jə ba súrí, yá ba wá jon mancın tə tətə ʋ tə con, ʋ nə bʋŋa də, ʋ jə».

Zwezi nubıa tə də ʋ nuu yoo (Matiə 12.46-50; Marəkə 3.31-35)

19 Zwezi nubıa tə də ʋ nuu twi ba na wá, yá ba ga wàrì ʋ yıra ba yí, lalʋʋ tə nə dáá tə yırı.
20 Ba ma swìn kʋ Zwezi con nə, ba wʋ́: «N nuu tə də n nubıa tə zıga kàrá wa, ba ga pìà, sə ba na mʋ́».
21 Yá Zwezi dàń swìn ba mɛ con, ʋ wʋ́: «À nuu də à nubıa nə yı ba tə nə cʋga Yıı sʋgʋ tə, ba ga twá kʋ nii nə».

Zwezi pın mʋnaa vʋʋ nəfarʋ zıgı (Matiə 8.23-27; Marəkə 4.33-41)

22 Dıın don nə, Zwezi də ʋ karbıa tə vələ ba zʋa níá yuu bori wa. Ʋ swìn ba con nə, ʋ wʋ́: «Nə vələ mʋnaa tə vàn tə don nə». Ba dàń ma vìí.
23 Máŋá tə, ba nə wulə níá tə yuu wa, ba vəli, Zwezi mʋ̀ tə́gə́ ʋ dwɛ̀e. Naa nədʋ, vʋʋ nəfarʋ zàn kʋ fuli mʋnaa tə yuu wa. Níá yuu bori tə ja kʋ swí. Kʋ dàń yà ga yı càn, kʋ pa ba pìà ba tı.
24 Karbıa tə fàrʋ́ ba yí Zwezi yıra ba zìn wá, ba ga swìn ʋ con, ba wʋ́: «Karnyına, karnyına! Nə wá tı!» Zwezi ma zàn, ʋ baa vʋʋ tə də nakulə tə nii nə, tə ma tʋ. Yá bwálí tə mɛ zùrì, siii.
25 Zwezi ma swìn ʋ karbıa tə con, ʋ wʋ́: «Á ba á waa keni à nə wuuu, naaa?» Yá fən yà jə ba, də kʋ dìgà ba yuu wa. Ba dàń swìn duən con, ba wʋ́: «Bɛɛ wà tə tà ndə lìà mɛ nə. Vʋʋ də nakulə mɛ zìlí ʋ nii!»

Zwezi lı zinə bɛɛ don yuu wa (Matiə 8.28-34; Marəkə 5.1-20)

26 Ba yı də níá yuu bori, ba va ba yí Zwerazenıan-ba nagwanaa wa, kʋ nə wulə mʋnaa tə vàn tə don nə, Galile nagwanaa yáá nə.
27 Zwezi nə cʋ́ə́ tıa ʋ zwɛ̀e, tıʋ tə bɛɛ don twi, ʋ jərí wá. *Zinə yà nə vəvəri kʋ bɛɛ təntə yuu. Kʋ nə ba yigə, kʋ bɛɛ təntə yà kʋ́ʋ̀ ba gànʋ̀ zwı, ʋ ga ba dìə̀ də zwı, ʋ yà yı ʋ wulə pìràn* bʋran wa, ba nə kʋa, ba ma keni tıga.
28 Kʋ máŋá təntə, bɛɛ təntə nı Zwezi, ʋ mà bubwiə, ʋ tʋ ʋ yáá con, ʋ ga zìn ʋ kori ʋ kə yıı nə, ʋ wʋ́: «Zwezi, Yıı tə, ʋ nə wulə tə mɛ yuu

* **8:27 8.27** Yızərayɛlə lʋʋ nii wa, tıʋ mama jə kʋ kwì ləbərə bwálí. Ba kwì tə yı ba tə pìràn wa.

wa, bìú, bɛ̀eɛ̀e nə n pìà à con nə? À
lòrì mú, dàn ká kə nə càn wa!»

29 Ʊ swìn kʊ nətʊ, Zwezi nə baa
zini tə nii nə, sə kʊ nan kʊ yá wá
yɪrɪ. Kʊ zinə tə yàá dì wá nɛɛ
kapʊpʊ. Ba dàń yà yàá vwa bɛɛ tə
jìàn də ʊ nɛɛ də banzala də lugu
ŋoni, sə ba ma wàní ba ja wá ba tún.
Yá ʊ yàá karʊ banzala tə, zinə tə ga
yàá van wá, kʊ ja va kasɔɔ lanworu
wa.
30 Zwezi ma bwe kʊ, ʊ wú: «N yɪrɪ
nə ya bɛ̀eɛ̀e?» Kʊ ma le wá, kʊ wú:
«À yɪrɪ nə ya ‹buruburu›.» Kʊ yɪ
cígá, zinə zənzən yà dáá ʊ yuu wa.
31 Yá tə zinə təntə yà lòrì Zwezi,
sə ʊ dàn ká dɪŋa tə, ʊ kə bʊʊ tə, kʊ
dàń nə lù zənzən.

32 Twərən zənzən yà wulə kʊ
bwálí tə nə, tə pìà wodiu paan don
yuu wa. Zinə tə lòrì Zwezi, sə ʊ pa
cwəŋə tə, sə tə va tə zʊ twərən tə
yɪra. Ʊ ma pa tə cwəŋə.
33 Zinə tə dàń ma nan bɛɛ tə con,
tə va tə zʊ twərən tə. Twərən tə
mama ma bəbəri tə cú, tə tʊ mʊnaa
tə wa, tə gʊ tə tìàn.

34 Máŋá tə wa, lìà tə, ba nə cì
twərən tə nə, nə nɪ kʊ mù təntə kʊ
tʊn, ba dəri ba ja kʊ ŋwɛn təntə, ba
va ba swìn tɪʊ tə də tɪbii tə wa.
35 Lìà tə nan, sə ba jén won tə nə
fwa. Ba yí Zwezi nii, ba nɪ bɛɛ tə,
zinə tə nə nan tə yá. Ʊ jèé Zwezi
səpuni nə, ʊ zʊ ganan, ʊ ga yèé ʊ
yáá zəni. Fən ma zʊ ba.
36 Ba tə, ba nə nɪ tə mɛ tə, swìn
ba bɪrɪ, kʊ nə fwa nətʊ, zinə tə ma
nan bɛɛ tə yuu wa.
37 Kʊ nagwanaa tə lìà tə mama
dàń ma lòrì Zwezi, sə ʊ vìí, fən zʊa
ba zənzən yɪrɪ. Zwezi ma zʊ níá yuu
bori tə wa, sə ʊ vìí.
38 Yá bɛɛ tə, zinə tə nə nan tə yá,
twi ʊ lòrì Zwezi, sə ʊ yá ʊ pa ʊ twá
ʊ nə. Yá Zwezi pìí wá, ʊ ga wú:
39 «Pìí, n va n dìə, sə n ga swìn n
bɪrɪ kʊ tə, Yɪɪ nə fwa n yɪra». Bɛɛ
tə dàń ma pìí ʊ va, ʊ swìn tɪʊ tə mɛ
wa kʊ tə, Zwezi nə fwa ʊ pa wá.

Zwayirisə bʊ̀á tə də kan tə nə dwen Zwezi gànʊ̀ tə nə yoo
(Matiə 9.18-26; Marəkə 5.21-43; Likə 7.11-17)

40 Máŋá tə nə, Zwezi nə pìí ʊ naŋa
mʊnaa tə bəbəru tə don nə, ʊ bìàn,
lalʊʊ tə jérí wá, ba yà dànì wá yɪrɪ.
41 Kʊ bwálí tə nə, bɛɛ don, ba nə
boŋə Zwayirisə, ʊ yà nə yɪ *Zwifə-
ba *jérá dìə yuu tíú, twi ʊ bà ʊ tʊ
Zwezi nɛɛ nə. Ʊ lòrì Zwezi, sə ʊ bà
ʊ sàń nə,
42 ʊ yà nə ja bʊ̀á nədʊ, ʊ bɪna nə
yí ndə fugə bələ nə, ʊ yà nə wulə ʊ
tɪ yɪrɪ.

Zwezi vələ lá máŋá tə wa, lalʊʊ tə
púə ʊ yuu nə, də ba nɪŋɪ ʊ nɛɛ nə.
43 Yá kan don yà wulə ba wa, ʊ
tàŋá nə twi ka ba zɪga, kʊ nə yí
bɪna fugə bələ. Ʊ yà cʊ̀gʊ̀ ʊ wiən
mama dɪmʊtʊra con. Yá lìù mama
wà wání, sə ʊ zwɛ̀e ʊ yayɪgʊ tə.
44 Ʊ ma twá Zwezi kwa con, ʊ fàrʊ́
ʊ yí ʊ yɪra, ʊ ga dwen ʊ gànʊ̀ nii nə.
Naa nədʊ, də ʊ jana tə lwagʊ tə zɪga.
45 Zwezi ma bwe, ʊ wú: «Wàà nə
dwen à yɪra?» Ba mama tə wà sɛ̀e
də, ba fwa yoo, Piyɛrə dàń ma swìn,
ʊ wú: «Karnyɪna, lalʊʊ tə nə púə n
yuu nə, ba ga nɪŋɪ n nɛɛ nə».
46 Yá Zwezi le, ʊ wú: «À nɪ də, dìàn
nan à yɪra. Kʊ mù nə pɪn, à yèə́ də,
lìù dwen à yɪra».
47 Kan tə nə nɪ də, ba jɪn ʊ dàń
nə, ʊ twi ʊ bà ʊ tʊ Zwezi nɛɛ nə,
də ʊ vɪvaga. Ʊ dàń ma tún lìà tə
mɛ yáá con won tə, kʊ nə pɪn, ʊ ma
dwen Zwezi yɪra, də kʊ nə twá nətʊ,
ʊ yayɪgʊ tə ma zwɛ̀e naa nədʊ.
48 Zwezi ma swìn ʊ con, ʊ wú: «À
nakʊa, n nə keni n waa à mù nə tə
yɪrɪ, Yɪɪ jon mú. Vəli də bɪcan sìə́!»
49 Máŋá tə wa, Zwezi nə wulə ʊ
swìn nətʊ, lìù don nan jérá dìə yuu
tíú tə sàń, ʊ bà ʊ swìn ʊ con, ʊ wú:
«N bʊ̀á tə mɪɪ zwɛ̀e. N kʊ́ʊ̀ dàn ká
wʊwalɪ karnyɪna tʊtʊ».
50 Zwezi nə nì kʊ tə, ʊ swìn jérá
dìə yuu tíú tə con, ʊ wú: «Dàn ká pa
fən ja mú! N ya kə waa cɪcɪ à mù nə
wuuu, yá ʊ wá na yazurə».

51 Máŋá tə wa, ba nə yí sàń, Zwezi
wà sɛ̀e, sə ʋ pa lìà tə mama twá ʋ nə
ʋ bá zʋ, də kʋ nə tà Piyɛrə də Zwan
də Zwakə, də bisɪmaa tə nuu də ʋ
nyɪna.
52 Ba mama tə kwi, də ba zɪra
bisɪmaa tə yɪrɪ. Zwezi dàń ma swìn,
ʋ wʋ́: «Á dànà ká kwi. Ʋ wà tɪ, kʋ
yɪ ʋ dwɛ̀e!»
53 Ba wulə ba mʋŋa Zwezi, ba nə
yə̀ə́ də, bʋ̀á tə yɪ ʋ tɪga yɪrɪ.
54 Yá Zwezi jɪn ʋ jɪɪn nə, ʋ ga swìn
ʋ kə yɪɪ nə, ʋ wʋ́: «Bisɪmaa, zàn yɪɪ
nə!»
55 Ʋ pìí ʋ bwin, ʋ ga zàn naa nədʋ.
Zwezi ma pa nii, sə ba pa wá wodiu.
56 Kʋ dìgà ʋ nyɪna-ba yuu zənzən,
yá Zwezi swìn ba con də, ba dàn ká
swìn kʋ tə, kʋ nə tʋn lìù mama con.

9

Zwezi tʋn ʋ karbɪa fugə bələ tə
(Matiə 10.5-15; Marəkə 6.7-13; Likə 10.1-16)

1 Zwezi ken ʋ karbɪa fugə bələ tə
duən nə, ʋ ga pa ba nii də dìàn, sə
ba lɪ *zinə lìà yuu wa, sə ba ga zwɛ̀e
yayɪran.
2 Ʋ dàń ma tʋn ba, sə ba va ba kàrì
ba bɪrɪ də, Yɪɪ də́ ʋ pàrì tə lìà yuu
wa, sə ba ga zwɛ̀e yayɪŋa yayɪran.
3 Ʋ swìn ba con nə, ʋ wʋ́: «Á
dànà ká tì wiən tətə nətən á ja nan
cwəŋə. Tə mʋ̀ nə yɪ: Daduu, də lɔ̀ɔ̀,
də wodiu, də səbiu, də ganzwɪran
bələ.
4 Bwálí tə mama á nə zʋrɪ, á yana
kʋ dìə̀ tə wa, kʋ ja vələ á viru.
5 Bwálí tə mama, ba nə vɪga, sə á
zʋ, sə á nan, á yá ba tɪʋ. Á ga zwarɪ*
á nɛɛ purən, sə kʋ yà ba yuu yoo».
6 Karbɪa tə ma vìí, ba vəli tɪan tə
mɛ pa wa, ba swìn sʋywáŋʋ́ tə, ba
ga zwɛ̀e yayɪŋa yayɪran.

Erodə twara tə yoo
(Matiə 14.1-12; Marəkə 6.14-29)

7-8 Máŋá tə, *Erodə, ʋ nə yɪ Galile
nagwanaa tə yáá tíú, nə nì kʋ tə nə
wulə kʋ tʋŋa, kʋ gwárí wá zəni. Lìà
duən yà wʋ́: «Zwan† nə pìí, ʋ bwin
ʋ nan tɪan wa». Ba duən də wʋ́: «Kʋ
ya Yɪɪ nii *sʋ̀sʋ̀nʋ̀ Eli nə pìí ʋ bà».
Ba duən də tə kʋ́ʋ̀ wʋ́: «Fuən Yɪɪ nii
sʋ̀sʋ̀nà tə don nə pìí ʋ bwin». Kʋ mʋ́
nə pɪn, Erodə yàá kʋ́ʋ̀ yərì kʋ tə, ʋ
nə wulə kʋ kwa.
9 Erodə dàń ma swìn, ʋ wʋ́: «À pɪn
ba gwəŋə Zwan yuu. Wàà tətə dàń
nə yɪ bɛɛ təntə à nə nə̀ń ʋ ŋwɛn də
ba swìn nətən?» Ʋ dàń yà ga pìà, sə
ʋ na Zwezi.

Zwezi pùlì dipɛn ʋ pa bara mʋ̀rʋ̀ bonu nə
(Matiə 14.13-21; 15.32-38; Marəkə 6.30-44; Zwan 6.1-14)

10 Zwezi *tʋntʋna tə pìí ba bà ʋ
con, ba man kʋ tə mama, ba nə fwa,
ba bɪrɪ wá. Ʋ ma ja ba, ʋ də ba cɪcɪ
ma va, ba nan kwa, tɪʋ don nii nə,
kʋ yɪrɪ nə yɪ Bɛtəsayɪda.
11 Yá lalʋʋ tə lwarɪ kʋ, ba ma zàn
ba pú ʋ kwa. Zwezi ma jə́rí ba
zəni, ʋ swìn Yɪɪ pàrì tə yoo, ʋ bɪrɪ
ba. Ʋ zwɛ̀e ba tə, ba nə pìà yazurə
yayɪran.
12 Yɪɪ nə wulə kʋ zwɪ máŋá tə
wa, tʋntʋna fugə bələ tə fàrʋ́ ba yí
Zwezi yɪra, ba ga wʋ́: «Swìn lalʋʋ
tə con, sə ba va tɪan tə də tɪbii tə
wa, tə nə bwələ tɪa lá, ba pìà ba nii
wodiu, də yipaa bwálí. Bwálí kʋ tə
nə nə wulə lá, won mama tə̀lə́ wa».
13 Yá Zwezi swìn ba con, ʋ wʋ́: «Á
tətə pɪan ba wodiu, sə ba də́!» Ba
ma le wá, ba wʋ́: «Dipɛn bonu də
fələ bələ cɪcɪ nə nə jə. Də nə nə pìà
nə pa wodiu lìà tə mama nə, nə tətə
nə mɛ, sə nə va nə yə̀ kʋ wodiu tə».
14 Bara mʋ̀rʋ̀ bonu yà nə wulə kʋ
bwálí təntə nə. Zwezi ma swìn ʋ
karbɪa tə con, ʋ wʋ́: «Á pɪan ba jə̀ń
ndə finu finu nə púlí mama wa».
15 Karbɪa tə twá ʋ nii nə, ba pa ba
mama tə jə̀ń tɪa.
16 Zwezi tì dipɛn bonu tə də fələ
bələ tə, ʋ zìn ʋ yáá, ʋ kə yɪɪ nə, ʋ
ga kə Yɪɪ lɛ̀eɛ̀e. Ʋ fʋ fʋ dipɛn tə, ʋ
pa karbɪa tə nə, sə ba ma tara lalʋʋ
tə.

* **9:5 9.5** Kʋ nətʋ tə bɪrɪ də, ba yaga lìà tə yìən mɛ ba yuu wa. † **9:7-8 9.7-8** Kʋ mʋ̀ Zwan təntə nə yɪ *Zwan-Batisə, ʋ nə li lìà níá wa, kʋ twá də Yɪɪ yɪrɪ.

17 Ba mama tə dí, ba sú, ba ga pɛ̀e
dipɛn tə mumunə ba sú fɪyaran fugə
bələ.

Piyɛrə swìn də, Zwezi nə yɪ Kərisə
(Matiə 16.13-19; Marəkə 8.27-29)

18 Dɪɪn don nə, Zwezi nə kwɛn ʊ
nan kwa ʊ jʊ̀nì Yɪɪ, ʊ karbɪa tə ga
wulə də wá, ʊ bwe ba, ʊ wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e
nə lìà tə swìn à yuu wa?»
19 Ba ma le, ba wʊ́: «Lìà duən wʊ́,
n yɪ *Zwan-Batisə, ba duən wʊ́, n yɪ
Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ Eli, ba duən də ga
kʊ́ʊ̀ wʊ́, kʊ yɪ Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nʊ̀ tə don
nə pìí ʊ bwin ʊ nan».
20 Zwezi ma bwe ba, ʊ wʊ́: «Sə
á mʊ̀ con nə, wàà nə á wʊ́ à yɪ?»
Piyɛrə ma le, ʊ wʊ́: «N yɪ *Kərisə
tə, lìù tə, Yɪɪ nə kúrú ʊ tʊn».

Zwezi swìn ʊ ka tɪ də ʊ ka pìí ka bwin ka nan tə yoo
(Matiə 16.20-28; Marəkə 8.30–9.1)

21 Zwezi ma dù súú ba nii nə, sə
ba dàn ká swìn kʊ lìù con.
22 Ʊ ga swìn ʊ súrí lá, ʊ wʊ́:
«Kʊ mɛ sə, *Ləzwənə-Biu‡ tə də́ càn
zənzən. *Zwifə-ba *nəkwɪna tə, də
Yɪɪ *joŋwana yun tìán, də Yɪɪ nii
*yənu tìán tə wá vɪ wá, ba wá gʊ
wá. Yá dɪan batwa nii nə, ʊ wá pìí
ʊ bwin ʊ nan».
23 Ʊ ma swìn ba mama tə con, kʊ
kwa nə, ʊ wʊ́: «Lìù tə mama nə pìà,
sə ʊ bà ʊ twá à nə, kʊ tíú kʊ́ʊ̀ dàn
ká fwa ʊ təntɪan puswənə. Ʊ mɛ,
sə ʊ sɛ̀e ʊ twá ʊ də́ càn də nə, dɪɪn
mama, kʊ ja vələ ʊ tɪan dagarʊ tə
yuu wa.
24 Kʊ yɪ cígá, lìù tə, ʊ nə pìà, sə ʊ
jon ʊ mɪɪ tə, ʊ wá kwìn kʊ nə. Yá
lìù tə, ʊ nə wá dʊgʊ ʊ mɪɪ tə à mʊ̀
yɪrɪ, kʊ tíú wá jon ʊ mɪɪ.
25 Kʊ funə wa yən nə, kʊ pa lìù nə,
də ʊ nə nɪ tɪa yuu jɪjə tə mama, yá
ʊ ga kwìn mɪɪ tə nə, kʊ nə ba zwɛ̀e
Yɪɪ con, nə à yə̀ə́ ʊ nə cʊ̀gʊ̀.
26 Lìù nə dəri à mʊ̀ də à sʊ̀ràn tə
cavɪra, *Ləzwənə-Biu tə də wá dəri
n cavɪra máŋá tə wa, ʊ nə wá bà
ʊ dun tə wa, də ʊ nyɪna Yɪɪ də ʊ
*malɪkɛ tə dun tə wa.
27 Cígá mama, à mʊ̀ nə swìn kʊ á
con: Á wa lìà, ba nə wulə yəbə, mɛ
bá tɪ, də ba nə wà Yɪɪ pàrì tə nɪ, də
kʊ twi».

Zwezi lwàń ʊ tìàn
(Matiə 17.1-9; Marəkə 9.2-10; Zwan 1.14; 2 Piyɛrə 1.16-18)

28 Ʊ swìn nətʊ ndə dɪan nana kwa
nə, Zwezi jɪn Piyɛrə də Zwan də
Zwakə, ʊ ja dì ʊ con paan don yuu
wa, sə ʊ jʊn Yɪɪ.
29 Máŋá tə nə, ʊ nə jʊ̀nì Yɪɪ, ʊ yáá
lwàń. Yá ʊ ganan jì nəpon tə pɪpɪlɪ.
30 Də nə̀ń, lìà bələ, ba wulə ba ve
də Zwezi. Kʊ yɪ *Moyizə də Eli,
31 nə nan də Yɪɪ dun tə. Ba wulə
ba swìn də Zwezi, ʊ nə mɛ, sə ʊ tɪ
ʊ pìí ʊ nan ʊ va Yɪɪ con, kʊ yoo tə
nə mɛ, sə kʊ tʊn nətʊ *Zwerizalɛmə
wa.
32 Piyɛrə də karbɪa tə duən yà
dwɛ̀e tətə, yá ba dàń twi ba zàn, ba
ga na Zwezi dun tə, də bara bələ tə,
ba nə wulə də wá.
33 Ba bara bələ tə dàń nə pìrí, ba
vìrí máŋá tə wa, Piyɛrə swìn Zwezi
con nə, ʊ wʊ́: «Karnyɪna, kʊ ziən
də, nə wulə yəbə. Nə wá pú gansilə
batwa, n mʊ̀ nədʊ, Moyizə nədʊ, Eli
də nədʊ». Ʊ yà yə̀rì kʊ tə, ʊ nə swìn.
34 Máŋá tə wa, ba nə wulə ba swìn
nətʊ, bakwan yɪywara púə́ ba yuu
nə. Fən zʊa karbɪa tə, də ba nə nɪ
bakwan tə, kʊ púə́ ba yuu nə.
35 Karbɪa tə nì kori, kʊ nə swìn
bakwan tə wa, kʊ wʊ́: «Wàà tə ya
à bìú tə, à nə kúrú. Á cʊga ʊ kori!»
36 Kori tə nə swìn kʊ zwɛ̀e kwa nə,
Zwezi cɪcɪ nə ba kʊ́ʊ̀ na lá. Karbɪa
tə púə́ ba nii. Kʊ máŋá tə wa, ba ba
kʊ tə, ba nə nɪ tə, yoo swìn lìù con.

Zwezi lɪ bìú don yuu zini
(Matiə 17.14-21; Marəkə 1.23-27; 9.14-29)

37 Kʊ tɪkʊnɪ nə, ba nə nan paan tə
yuu ba cú máŋá tə, lalʊʊ twi ba jə́rí
Zwezi.
38 Bɛɛ don bubwi lalʊʊ tə tətəŋi
wa, ʊ wʊ́: «Karnyɪna, à lòrì mʊ́, sə

‡ **9:22 9.22** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

n ywàń à bìú tə con! Ʊ mù nə yı à bidʋa.
39 *Zini tə yàá ja wá, naa nədʋ kʋ pa, ʋ mà nii kʋ zʋzʋgʋ wá də dìàn, ʋ mımanpon ga sùrì. Kʋ yàá wʋwalı wá, kʋ ga ba naŋa mwálí mwálí.
40 À lòrì n karbıa tə, sə ba lı zini tə ʋ yuu wa, yá ba ga wà wání».
41 Zwezi dàń ma le, ʋ wʋ́: «Á mù zən lìà-ba, á tə nə ba Yıı nii sɛ̀e, á ga fwa yotələn! Dıan bagalı nə à tə wá yà də aba, sə à ga ja pínʋ́ də aba? Ja n bìú tə n ja bà yəbə».
42 Bìú tə nə fàrʋ́, sə ʋ boli Zwezi yıra, máŋá tə, zini tə jan wá, kʋ taŋʋ tıa, kʋ ga vʋvʋgʋ wá zənzən. Yá Zwezi dàń caga zini tə nii nə, ʋ wʋ́, kʋ nan kʋ yá bìú tə. Ʊ tì wá, ʋ pa ʋ nyına nə.
43 Yá Yıı dìàn nə dáá nə tʋn kʋ mù yoo təntə, kʋ dàń gwárí ba mama zənzən.

Zwezi pìí ʋ swìn ʋ tıan tə də ʋ ka pìí ka bwin ka nan tə yoo
(Matiə 17.22-23; Marəkə 9.30-32)

Ndə yìən tə mama Zwezi nə fwa, tə nə gwárí lìù mama, ʋ swìn ʋ karbıa tə con nə, ʋ wʋ́:
44 «Á jana kʋ tə, à nə wá swìn á con, síʋ́n nə zəni: Ba wá ja *Ləzwənə-Biu§ tə, ba kə ləzoni jìàn wa, sə ʋ də́ càn».
45 Ba wà kʋ sʋgʋ tə dàń nì. Kʋ dàń yà sə̀gə̀ ba con nə, sə ba dàn ká wání kʋ ba nì, yá ba yà kʋ́ʋ̀ wàrì, sə ba bwe Zwezi kʋ sʋgʋ tə dàń nə.

Wàà nə wá doni ʋ don?
(Matiə 18.1-5; Marəkə 9.33-37)

46 Zwezi karbıa tə dıga tʋ́tʋ̀ní, sə ba ma lwarı lìù tə, ʋ nə wá yà ba yuu wa.
47 Zwezi lwarı ba pubʋŋı tə. Ʊ dàń ma tì bisımaa ʋ kə ʋ yıra,
48 ʋ ga swìn, ʋ wʋ́: «Lìù tə, ʋ nə jın bisımabiə wà tə zəni à mù yırı, kʋ yı à mù tətə nə kʋ tíú jın zəni. Yá lìù tə, ʋ nə jın nə zəni, kʋ tíú jın lìù tə, ʋ nə tʋn nə zəni. Lìù tə, ʋ nə ya nəmaa á mama wa, kʋ tíú nə ya yuu tíú».

Lìù tə, ʋ nə ba nə nə zıga yı nə lìù
(Marəkə 9.38-40)

49 Zwan ma swìn, ʋ wʋ́: «Karnyına, nə nı bɛɛ don ʋ ja n yırı tə, ʋ ma lı *zinə. Nə yà swìn də, ʋ ba cwəŋə jə, sə ʋ fwa kʋ, ʋ nə twá ʋ tà nə wa lìù tə yırı».
50 Yá Zwezi le wá, ʋ wʋ́: «Á dànà ká cì ʋ nə, á yaga wá, sə ʋ fwa! Cígá, lìù tə, ʋ nə ba á nə zıga, yı á lìù».

Samari tıʋ don lìà vıga, sə ba ja Zwezi
(Zwan 4.9-20)

51 Zwezi ka tı də ʋ ka dì yıı nə máŋá nə bwələ, ʋ zıgı dìàn, kʋ máŋá tə wa, sə ʋ va *Zwerizalɛmə tə wa.
52 Zwezi dí yáá ʋ tʋn lìà ʋ yáá nə. Ba dí yáá ba vu ba zʋ Samari nagwanaa tıʋ don wa, sə ba kwɛn bwálí lá ba pa wá.
53 Yá kʋ tıʋ tə lìà vıga, sə ba sɛ̀e Zwezi, ʋ nə vələ Zwerizalɛmə tə con yırı.
54 Máŋá tə nə, Zwakə də Zwan nə nı kʋ nətʋ, ba swìn, ba wʋ́: «*Yuu-Tiu n pìà, sə nə lòrì mən, sə tə nan yıı tə cú, tə dí ba naaa?»
55 Zwezi ma pìí ʋ vəvəri ʋ caga ba nii nə.
56 Ba ma lɛ ba va tıʋ don nə.

Ba tə ba nə pìà, sə ba twá Zwezi nə yoo
(Matiə 8.19-22)

57 Ba wulə cwəŋə yuu, də bɛɛ don swìn Zwezi con, ʋ wʋ́: «À wá twá n nə, bwálí mama, n nə vələ».
58 Zwezi ma le wá, ʋ wʋ́: «Ciləcərən jə tə bʋran tə zwı, zənbii də ma jə tə pwalan, yá *Ləzwənə-Biu* tə mù ba bwálí ja, ʋ nə wá kə ʋ yuu lá».
59 Ʊ ma swìn bɛɛ don con, ʋ wʋ́: «Twá à nə!» Yá bɛɛ tə swìn, ʋ wʋ́: «*Yuu-Tiu pa nə cwəŋə, sə à də́ yáá à va à gùrì à nyına, sə à ga fwa ʋ luə».

§ **9:44 9.44** Zwezi yı ʋ tətə yoo nə ʋ swìn.
* **9:58 9.58** Zwezi yı ʋ tətə yoo nə ʋ swìn.

60 Zwezi ma le wá, ʋ wʋ́: «Yá, sə tıga tə tìán tə, ba nə ba mıı tə, kʋ
nə ba zwɛ̀e Yıı con, gùrì ba tıga. Yá
n mʋ̀ n wá va n swìn Yıı pàrì tə yoo
n bırı».
61 Bɛɛ don ma kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ wʋ́:
«Yuu-Tiu, à wá twá n nə, yá n dàń
nə yá nə, sə à va à jʋn à dìə̀ lìà».
62 Zwezi ma le wá, ʋ wʋ́: «Kʋ yı
ndə̀ lìù tə, ʋ nə wulə ʋ vàrì də nıan
varʋ, yá ʋ ga pìí ʋ palı ʋ kwa. Kʋ
nətʋ bırı də, kʋ tíú jə pubʋŋı bələ.
Ʋ mʋ̀ lìù təntə yiri ba wànı́ Yıı pàrì
tə tʋtʋnan tə ʋ tʋn».

10

Zwezi tʋn karbıa sapwıtwa də fugə də bələ tə (Matiə 10.7-16)

1 Kʋ kwa nə, *Yuu-Tiu kúrí bara
duən sapwıtwa* də fugə də bələ, ʋ
tʋn bələ bələ ʋ yáá. Ʋ tʋn ba tıan tə
mɛ wa də bwálá tə mɛ, ʋ tətə yà nə
mɛ, sə ʋ va lá.
2 Ʋ swìn ba con, ʋ wʋ́: «Kárá tə
wiən tə bıga zənzən, yá wocərə ba
dáá, sə ba kə tə dìə̀ wa. Á lorə kárá
tə tíú, sə ʋ tʋn wocərə ʋ súrí lá, sə
ba kə ʋ wiən tə dìə̀ wa.
3 À tʋŋa aba cwəŋə yuu, ndə pabii
nə buyurən tətəŋi wa.
4 Á dànà ká tì səbiu, nə à yə̀ə́ lɔ̀ɔ̀
nə à yə̀ə́ natʋra! Á dànà ká zıgı
cwəŋə yuu, á jʋn lìù.
5 Á nə zʋa sàń wa, sə á dí yáá á
swìn, á wʋ́: ‹Yıı bıcan sìə́ tə wá yà
də aba›.
6 Də lìù nə wulə sàń təntə wa, ʋ
nə pìà, sə Yıı pa bıcan sìə́, á bıcan
sìə́ sʋgʋ tə wá yà də kʋ tíú. Kʋ nə
tà kʋ mʋ̀, sə á kwìn á bıcan sìə́ sʋgʋ
tə.
7 Sàń tə tìán nə sɛ̀e aba, á yana kʋ
sàń tə wa, á də́, á ga nyʋ kʋ tə, ba
nə pın aba lá, tʋ̀tʋ̀nʋ̀ nə mɛ, sə ʋ də́
ʋ ŋwírán tə yırı. Á dànà ká twá dii
wa á va!
8 Á nə zʋa tıʋ wa, ba ga sɛ̀e aba,
sə á də́ kʋ tə, ba nə pın aba.
9 Á zwìá kʋ tıʋ tə tìán yayıŋa
yayıran, á ga swìn ba con də, máŋá
bwələ, sə Yıı də́ ʋ pàrì tə lìà mama
yuu wa.
10 Yá máŋá tə, á nə zʋa tıʋ wa, ba
ga wà aba sɛ̀e, á naŋa coŋi yuu, á ga
swìn:
11 ‹Nə pi† purən tə nə marʋ nə nɛɛ
nə, á tıʋ tə wa, nə kəni á yuu wa. Yá
á nə mɛ, sə á lwarı zəni də, máŋá
boli, sə Yıı də́ ʋ pàrì tə á yuu wa›.
12 À mʋ̀ nə swìn kʋ á con nə də,
bʋ̀rà tə bʋ̀rʋ̀ dıın nə, Sodɔmə tıʋ
càn tə bá yí kʋ mʋ̀ tıʋ təntə».

Tıan tə, tə lìà tə nə vıga Zwezi (Matiə 11.20-24)

13 Zwezi ma kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ wʋ́:
«Yomılan tə tə nə fwa á pwərə wa,
yiri yà nə fwa Tirə də Sidon tıan tə
wa, tə tıan təntə lìà yà wá zʋ pucʋnı
ganan, ba ga pìrì ba yıra də tʋ̀nʋ̀.
Kʋ nətʋ bırı də, ba vəvəri ba kwa,
ba ma sá ba cʋna. Kʋ mʋ̀ nə pın,
càn wá tʋ á mʋ̀ Korazın tìán yuu
wa! Kʋ mʋ̀ nə pın, càn wá tʋ á mʋ̀
Bɛtəsayıda tìán yuu wa!
14 Mə kʋ mʋ̀ nə pın, bʋ̀rà bʋ̀rʋ̀
dıın nə, Tirə lìà də Sidon tìán càn
tə ba yí á mʋ̀ tìán bələ təntə lìà.
15 Sə á mʋ̀ Kapɛrənayimə tìán, á
bʋŋa də, á yuu wá dwen yıı nə,
naaa? Abada! Á wá cú á yí tıga
bwálí».
16 Ʋ kʋ́ʋ̀ swìn ʋ karbıa tə con, ʋ
wʋ́: «Lìù tə, ʋ nə cʋgʋ á sʋgʋ, kʋ tíú
cʋgʋ à sʋgʋ. Lìù tə, ʋ nə vıga aba,
kʋ tíú vıga à də. Yá lìù tə, ʋ nə vıga
nə, kʋ tíú vıga lìù tə, ʋ nə tʋn nə».

Zwezi karbıa sapwıtwa də fugə də bələ tə ka pìí ka bà tə yoo

17 Ba karbıa sapwıtwa‡ də fugə də
bələ tə, Zwezi nə tʋn tə, pìí ba bà də
ba súə́ də pupwən, ba ga swìn, ba
wʋ́: «*Yuu-Tiu, ba *zinə də tətə sɛ̀e

* **10:1 10.1** Saga duən wa nə, kʋ yı karbıa sapwıtwa yoo nə kʋ swìn. † **10:11 10.11** Kʋ yı Zwifə-ba mımınʋ. Ba nə dıga lìù, ba lı ba tıʋ wa, ʋ yàá pi ʋ nɛɛ pùrú, sə kʋ bırı də, ʋ lı yoo ʋ yuu wa, ʋ kə ba yuu wa. ‡ **10:17 10.17** Saga duən wa nə, kʋ yı karbıa sapwıtwa yoo nə kʋ swìn.

nə nii, də nə nə twá n yırı tə nə, nə ma pın tə nii».

18 Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́: «À nı *Sıtana ʋ tʋa tıa, ndə dwà pıpılʋ nə.

19 Á cʋga: À pın aba nii, sə á va dıŋa də nıŋa yun wa, sə á ga tıtaga dʋŋʋ tə də ba dìàn tə mama. Yá won tə̀lə́, kʋ nə wá fwa aba yoo.

20 Á yana pupwən wa, á yıra nə pʋ́pʋ́nı́§ sagı tə wa Yıı *sàń nə yırı. Á nə dànà ká pa, á pwìí poli, zinə nə sɛ̀e á nii yırı».

Zwezi pupwən tə yoo (Matiə 11.25-27; 13.16-17)

21 Kʋ máŋá təntə wa, Yıı-*Sinju tə pın Zwezi sú də pupwən, ʋ ga swìn, ʋ wʋ́: «À nyına tə, n nə tı lanworu də tıa. À kəni n lɛ̀eɛ̀e. N bırı yìən tətə lìà tə nə, ba nə mun ba tìàn. Yá n ga sə̀gə̀ tə ba tə nə bʋŋa də, ba yı wʋbʋŋa də yənu tìán yáá nə. À nyına, n mʋ̀ cígá nə swə, sə nətʋ tə tʋn.

22 À nyına Yıı ken wiən tə mama à jıın wa. Lìù mama yə̀rì Yıı-Biu tə, də kʋ nə tà à nyına Yıı tə. Lìù də mama ma yə̀rì à nyına Yıı tə, də kʋ nə tà Yıı-Biu tə, də lìù tə, Yıı-Biu tə nə swə, sə ʋ súrí ʋ yíá ʋ bırı wá».

23 Kʋ kwa nə, Zwezi pìí ʋ vəvəri ʋ yáá, ʋ kə ʋ karbıa tə con, ʋ ma ga swìn ba cıcı con nə, ʋ wʋ́: «Á mʋ̀ dàń yı pupwən lìà, kʋ tə á nə na yırı.

24 À mʋ̀ nə swìn kʋ á con nə də, Yıı nii *sʋ̀sʋ̀nà, ba nə dáá, də pɛ̀egá sóní, sə ba na kʋ tə, á nə na, yá ba ga wà kʋ nı. Ba sóní, sə ba nì kʋ tə, á nə nə̀ń. Yá ba ga wà kʋ nì».

Samari tíú don, ʋ nə yı bıcabwanʋ tíú (Matiə 7.12; Romə tìán 13.8-10)

25 Yıı nii *yənu tíú don dàń ma zàn, ʋ bwe Zwezi yoo don, sə ʋ ma ja ʋ də̀ń nə, ʋ wʋ́: «Karnyına, bɛ̀eɛ̀e nə à mɛ, sə à fwa, sə à ma na mıı tə, kʋ nə ba zwɛ̀e Yıı con?»

26 Zwezi ma swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə Yıı swìn ʋ *nii tə wa, ʋ nə pın *Moyizə? N nə̀ń kʋ nətə, də n nə kàrì kʋ?»

27 Ʋ ma le, ʋ wʋ́: «N mɛ, sə n sóní *Yuu-Tiu, ʋ nə yı n Yıı, də n waa mama. N sóní kʋ tə nə ziən, kʋ pa Yıı nə. N bʋ́n Yıı yoo máŋá mama. N kə n kajaŋa tə mama n pın Yıı nə. Yá n tə mɛ, sə n sóní n yıra lìù ndə n nə swə n tətə nətʋ».

28 Zwezi dàń ma swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «N le zəni! N nə fwa nətʋ, n wá na mıı tə, kʋ nə ba zwɛ̀e Yıı con».

29 Yá Yıı nii yənu tíú tə yà tə pìà, sə ʋ pa cígá ʋ tìàn nə. Ʋ dàń ma bwe Zwezi, ʋ wʋ́: «Wàà nə yı à yıra lìù?»

30 Zwezi ma le də zwansısara, ʋ wʋ́: «Bɛɛ don nan *Zwerizalɛmə, ʋ cwí Zweriko. Máŋá tə wa, ʋ nə wulə cwəŋə tə wa, ʋ vəli, də nə̀ń, ŋwìnà, ba nə gwı lìà nə, ba fan, ba tʋ ʋ yuu wa, ba vıra wá, ba lı ʋ ganan, ba mà wá, ba ga kɛ̀eń ba yá wá, ʋ bɛlʋ ʋ tə́gə́.

31 Kʋ zàn kʋ tʋ kʋ mɛ, də *Zwifə-ba Yıı *joŋwanʋ don də twá cwəŋə təntə ʋ cwí Zweriko. Máŋá tə wa, ʋ nə nı bɛɛ tə, ʋ lwə ʋ twá cwəŋə tə vàn nə ʋ lɛ ʋ vìí.

32 *Levitə dwíí tə wa lìù don də kʋ́ʋ̀ twí, ʋ bà ʋ yí kʋ bwálí tə. Ʋ nə nı bɛɛ tə ʋ zwɛ̀e, ʋ lwə ʋ twá cwəŋə tə vàn don, ʋ kɛ̀eń ʋ vìí.

33 Yá Samari tə wa lìù don, ʋ də nə vələ ʋ cwəŋə, də twá bwálí təntə ʋ lɛ. Ʋ də ma va ʋ yí bɛɛ tə, ba nə mà tə yıra. Máŋá tə wa, ʋ nə nı wá ʋ yinəgə jın wá zənzən.

34 Ʋ kwɛn ʋ fàrʋ́ ʋ yí lá, ʋ lwá divɛn də nʋga ʋ nʋran tə yuu wa. Ʋ vwa tə də gantwan. Kʋ kwa nə, ʋ tì wá, ʋ kə ʋ tətə wodıʋ yuu wa. Ʋ ja vu, ʋ tún vərə yipaa bwálí nə. Ʋ ywàń ʋ yuu nə.

35 Kʋ tıpʋrʋ nə, ʋ lı cınıa səbikʋlan* bələ, ʋ pa yipaa bwálí tə tíú nə, ʋ ga swìn, ʋ wʋ́: ‹Ywàń, bɛɛ wà tə yuu nə. À nə pìí à bà máŋá tə

§ **10:20 10.20** Kʋ bırı də, á ja bwálí Yıı sàń nə. tʋtʋŋı ŋwírán.

* **10:35 10.35** Cınıa səbikʋlʋ nədʋ yı yıtʋrı nədʋ

wa, à wá ŋwín mú kʋ tə, n nə cʋ̀gʋ̀
ʋ yıra à kwa nə›.»
36 Zwezi ma swìn, ʋ wʋ́: «N mʋ̀
waa con, sə ba batwa tə wa lá, wàà
nə ya bɛɛ tə, ʋ nə tʋa ŋʋ̀nà tə tətəŋi
wa, yıra lìù?»
37 Yıı nii yənu tíú tə ma le, ʋ wʋ́:
«Kʋ yı lìù tə, ʋ nə dəri bɛɛ tə yinəgə
zənzən». Zwezi dàń ma swìn ʋ con
nə, ʋ wʋ́: «Mə n də vəli n tʋn nətʋ!»

Zwezi vəli Marətə də Mari bwálí nə
(Zwan 11.1-5; 12.1-7; Matiə 6.33)

38 Máŋá tə, Zwezi də ʋ karbıa tə
nə pìí ba zʋ cwəŋə, ba vəli ʋ zʋ tıʋ
don wa. Kan, ʋ yırı nə Marətə ma
ja ba zəni ʋ sàń nə.
39 Kan tə yà ja nyánʋ́, ba ma boŋə
Mari. Mari mʋ̀ yà jə̀ə́ Zwezi nɛɛ nə,
ʋ cʋga kʋ tə, ʋ nə kàrì ba.
40 Yá Marətə mʋ̀ yà wulə ʋ tʋŋa
zənzən. Ʋ ma nan, ʋ ga swìn, ʋ wʋ́:
«*Yuu-Tiu, kʋ ba mʋ́ yoo fwa də, à
nyánʋ́ tə nə yá à cıcı ʋ pa à tʋŋa
tʋtʋnan tə mama? Swìn ʋ con, sə ʋ
zàn ʋ san nə».
41 Yuu-Tiu ma le wá, ʋ wʋ́:
«Marətə, Marətə, twara ja mʋ́, n ga
wʋwalı n tìàn. N wulə yıı nə, n
kəkəri wiən nə dáá yıra.
42 Yá won nədʋ nə jə dàń. Mari
mʋ̀ kúrí kʋ tə, kʋ nə ziən, kʋ nə
wàrì kʋ joŋə ʋ con».

11

Zwezi bırı yıjʋnı ʋ karbıa tə nə
(Matiə 6.9-13; 7.7-11; Likə 18.1-8; Zwakə 1.5-7; 1 Zwan 5.14-15)

1 Dıın don nə, Zwezi jʋn Yıı bwálí
don nə. Máŋá tə wa, ʋ nə jʋn ʋ
zwɛ̀e, ʋ karbiu tə don bwe wá, ʋ wʋ́:
«*Yuu-Tiu, bırı nəba nə nə wá jʋn
Yıı nətʋ, ndə *Zwan* nə bırı kʋ ʋ
karbıa tə nə nətʋ».
2 Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́: «Máŋá tə
nə, á nə jʋ̀nì Yıı, sə á swìn ndə:
‹Nə Nyına Yıı! N yırı mɛ də dun!
Bàá, n də́ n pàrì tə tıa yuu wa.
3 Pa nəba nə nii wodiu tə, kʋ nə mɛ
nəba, dıın mama.
4 Kwɛn nə cʋna n lı nə mʋ̀ də n mʋ̀
pwərə wa, ndə nə də nə kwɛn lwanı
tə, lìà nə tʋn nə yıra, nə lı nə mʋ̀
də ba pwərə wa. N dàn ká pa yoo
yí nəba, kʋ nə wá yigu nəba, kʋ kə
yokʋkwıʋn wa›.»
5-6 Zwezi kʋ́ʋ̀ swìn ba con nə, ʋ
wʋ́: «Də á wa lìù nə ja ʋ dabɛɛ, ʋ
ma zàn ʋ va ʋ con tıtın kwıʋn nə,
ʋ swìn ʋ con, ʋ wʋ́: ‹À dabɛɛ don
nan cwəŋə ʋ bà, ʋ dì à yuu, à ga ba
won ja à pın wá. Kʋ mʋ̀ nə yırı nə,
à dabɛɛ, jıŋa nə dipɛn batwa!›
7 Də ʋ də nə zıgı ʋ dìə̀ tə wa, ʋ le,
ʋ wʋ́: ‹Yá nə sənbwen! Mimii taŋʋ
kʋ zwɛ̀e, à də à bıa tə́gə́ nə zwɛ̀e. À
kʋ́ʋ̀ wàrì à zaŋa à pın mʋ́ dipɛn.›
8 Kʋ nətʋ tə! À mʋ̀ nə swìn kʋ á
con nə də, ʋ wá zàn ʋ pa tə wá. Kʋ
nə tà ʋ nə yı ʋ dabɛɛ tə cıcı yırı. Kʋ
yı ʋ nə ba vìí, ʋ tə nə wá zıŋı lá, ʋ
mà mimii tə nə yırı. Mə kʋ mʋ̀ yırı
ʋ wá zàn, ʋ pa wá kʋ tə mama, ʋ nə
pìà.
9 À mʋ̀ ga nə swìn á con, à wʋ́: Á
lorə, yá ba wá pa aba! Á pìà, á ga
wá na! Á mà mimii nə, yá ba wá
súrí ba pa á zʋ.
10 Lìù mama nə lòrì, ba wá pa wá.
Lìù mama nə pìà, ʋ wá na. Yá ba ga
ba wá súrí ba pa lìù tə nə, ʋ nə mà
mimii nə.
11 Də á wa lìù nə ya nyına, ʋ nə
wà sɛ̀e, ʋ pa dən ʋ bìú tə nə, də ʋ
bìú nə lòrì wá fəli, naaa?
12 Nə à yə̀ə́, ʋ wá pa wá nən, də ʋ
nə lòrì wá cacalı?
13 Á mʋ̀ ləzwənwʋlʋnyına-ba, á
nə yə̀ə́ ka pa wozəŋə á bıa nə. Kʋ
dàń wá yà nətə, kʋ pa á nyına Yıı tə
nə, ʋ nə wulə Yıı *sàń nə, də á nə
lòrì wá won. Ʋ mʋ̀ dàń wá pa aba ʋ
*Siŋu tə».

Zwezi le ʋ dʋŋa tə
(Matiə 9.32-34; 12.22-30; Marəkə 3.22-27)

14 Dıın don nə, Zwezi wulə ʋ lı
*zini bɛɛ don yuu wa, kʋ nə pın bɛɛ
tə nii ba swìn. Máŋá tə, zinə tə nə

* **11:1 11.1** Kʋ mʋ̀ Zwan təntə nə yı *Zwan-Batisə, ʋ nə li lìà níá wa, kʋ twá də Yıı yırı.

nan, bəru tə zàn, ʋ wulə ʋ swìn. Kʋ
dàń gwárí lalʋʋ tə zənzən.
15 Ba wa lìà swìn, ba wʋ́: «Kʋ ya
Beləzebilə, zinə tə mama pìʋ́ tə, nə
pɪn wá dìàn, ʋ ma lɪ zinə lìà yuu
wa».
16 Ba duən yà pìà ba ja ʋ dəń nə.
Ba ma wʋ́, ʋ fwa yomɪlʋ ʋ bɪrɪ ba,
sə ba ma yəni də, ʋ dìàn tə naŋa Yɪɪ.
17 Zwezi yəə́ ba pubʋŋɪ tə, ʋ dàń
ma swìn ba con, ʋ wʋ́: «Payuu lìà
nə zɪgɪ duən nə, kʋ payuu tə wá
cʋ̀gʋ̀, kʋ dii wá tʋ duən yuu nə.
18 Də *Sɪtana nə pwɛ̀e ʋ zɪga ʋ tətə
nə, ʋ payuu tə bá wànî kʋ yà lá. Á
wʋ́ Beləzebilə nə pɪn nə dìàn, à ma
lɪ zinə tə.
19 Kʋ nə yɪ Beləzebilə nə pɪn nə
dìàn tə, kʋ mʋ̀ nə pɪn, à wàá zinə à
lɪ lìà yuu wa. Sə á bɪa tə də yɪ wàà
dìàn nə, ba ma lɪ zinə tə? Mə kʋ
mʋ̀ nə pɪn, á bɪa tə tətə nə wá bʋ̀rì
á bʋ̀rà.
20 Cígá, kʋ yɪ də Yɪɪ dìàn nə, à ma
lɪ zini tə, kʋ nətʋ tə bɪrɪ də, Yɪɪ də́
ʋ pàrì lìà yuu wa á tətəŋi wa.
21 Ladɪa nə cì ʋ sàń nə də ʋ
kwatara wiən, ʋ jɪjə wiən tə́gə́ tə
bwálí nə, fən ga tə̀lə́.
22 Kʋ wàá kʋ yí də lìù don, ʋ də nə
kʋ́ʋ̀ yɪ ladɪa, ʋ doni twi. Kʋ tíú wá
ja dìə̀ tə tíú də dìàn, ʋ jon ʋ kwatara
wiən tə, ʋ yà nə jə tə dìàn. Yá ʋ dàń
wá wànî ʋ pɛ̀e ʋ wiən tə ʋ tàrì.
23 Lìù tə, ʋ nə tə̀lə́ à kwa, zɪga à
nə. Yá lìù tə, ʋ nə ba nə saŋa, ʋ keni
duən nə, kʋ tíú yɪ ʋ làgà».

Zini nə vìí, kʋ ga pìí kʋ bà yoo (Matiə 12.43-45)

24 Zwezi kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ wʋ́: «Máŋá
tə wa, *zini nə nan kʋ yá lìù, kʋ yàá
jijiri kasɔɔ lanworu wa, kʋ ma pìà
bwálí, sə kʋ kə kʋ yuu lá. Kʋ nə wà
yizwɪa bwálí nɪ, kʋ yàá swìn, kʋ wʋ́:
‹À wá pìí, à va à dìə̀ tə wa, à nə nan,
à yá.›
25 Kʋ pìí kʋ bìàn, də dìə̀ tə zwarɪ,
kʋ kwɛn zəni zəni kʋ tún lá.
26 Kʋ dàń wá va, kʋ ja zinə barpɛ
duən, tə waa nə lɪŋa tə doni kʋ, kʋ
súrí kʋ tìàn nə, kʋ ja bà kʋ tíú tə
nə. Tə dàń wá zʋ tə jə̀ə́, yá ʋ mʋ̀ lìù
təntə dí yáá wá kʋkwanɪ ʋ sɪ́ʋ́n».

Cígá pupwən yoo

27 Zwezi swìn nətʋ, ʋ va ʋ zwɛ̀e,
máŋá tə wa, kan don swìn ʋ con lìà
tə tətəŋi wa, ʋ wʋ́: «Pupwən wulə
kan tə nə, ʋ nə lʋrɪ mʋ́, n nə ŋwà ʋ
yɪlɪ!»
28 Yá Zwezi dàń le, ʋ wʋ́: «Pupwən
wa ba tə nə, ba nə cʋga Yɪɪ sʋgʋ tə,
ba ga sɛ̀e kʋ nii!»

Yɪɪ dìàn mɪmɪnʋ yoo (Matiə 12.38-42; 16.1-4)

29 Lalʋʋ tə nə pʋ́ə́ Zwezi yuu nə,
máŋá tə wa, ʋ zàn ʋ swìn, ʋ wʋ́: «Á
mʋ̀ zən lìà ba tə á nə yɪ lakʋkwɪnan,
á lòrì Yɪɪ dìàn mɪmɪnʋ. Yá á bá
na mɪmɪnʋ nədʋ də tətə, də kʋ nə
tà mɪmɪnʋ tə, Yɪɪ nə twá də ʋ nii
*sʋ̀sʋ̀nʋ̀ Zwʋnasə ʋ bɪrɪ.
30 Kʋ tə Zwʋnasə nə fwa, kʋ
yɪ mɪmɪnʋ kʋ pa lìà nə, ba nə
wulə Ninivə† tə wa. Mə nətʋ nə
*Ləzwənə-Biu‡ tə də wá yà mɪmɪnʋ,
ʋ pa zən lìà tə nə.
31 Bʋ̀rì tə bʋ̀rʋ̀ dɪɪn nə, Etiyopi
pakan tə wá zàn ʋ zɪgɪ zən lìà ba
tə nə. Ʋ wá bʋ̀rì á bʋ̀rà, sə ba cʋ̀gʋ̀
aba, ʋ mʋ̀ nə nan bwálí kʋ nə ŋʋ́ná
ʋ bà, sə ʋ cʋgʋ pìʋ́ *Salʋmʋn yənu
sʋ̀ràn tə yɪrɪ. Yá lìù ga wulə yəbə, ʋ
nə dwə Salʋmʋn!
32 Bʋ̀rà tə bʋ̀rʋ̀ dɪɪn nə, Ninivə
tɪán wá zàn ba zɪgɪ zən lìà ba tə nə.
Ba wá bʋ̀rì á bʋ̀rà, sə ba cʋ̀gʋ̀ aba,
ba mʋ̀ nə sɛ̀e ba vəvəri ba kwa, ba
ma sá ba cʋna, Zwʋnasə nə swìn Yɪɪ
sʋgʋ tə ba con nə yɪrɪ. Yá lìù ga wulə
yəbə, ʋ nə dwə Zwʋnasə!»

Ləzwənə yíá nə yɪ ʋ cànʋ́ (Matiə 5.15; 6.22-23; Likə 8.16-18)

33 Zwezi kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ wʋ́:
«Ləzwənə bá sɛ̀e ʋ sʋrʋ cànʋ́ ʋ tì ʋ
sə̀gə̀, nə à yə̀ə́ ʋ tì ʋ pú garwa dəń.
Də kʋ nə tà, sə ʋ tì ʋ tún canzɪlʋ

† **11:30 11.30** Ninivə yɪ tɪfarʋ, kʋ wa lìà tə yà yɪ cʋna lìà zənzən Yɪɪ yáá con. ‡ **11:30 11.30** Zwezi yɪ ʋ tətə yoo nə ʋ swìn.

yuu, sə ba tə, ba nə zwɪ, sə ba na poni.
34 Ləzwənə yíá tə ya ndə n yɪra tə
càń nə. Də n yíá tə nə zurə, n yɪra
tə mama yàá pìrì də poni. Yá də n
yíá tə nə ba ziən, n yɪra tə mama ya
yikunu wa.
35 N dàń nə zùrì n yɪra, sə poni tə
nə wulə n yɪra tə dàn ká jì yikunu.
36 Də n yɪra tə mama nə wulə
poni wa, n bwálí ga wà gɛ, kʊ nə
wulə yikunu wa kʊ mama pɪan wá
yà poni wa, ndə càń nə pìrì mʊ́ də
kʊ poni mɛ pɪan».

Zwezi swìn ʊ zɪgɪ Farɪzɪan-ba də Yɪɪ nii yənu tìán tə nə (Matiə 23.1-36; Marəkə 7.1-16)

37 Zwezi nə swìn ʊ zwɛ̀e, máŋá tə
nə, *Farɪzɪan don bon wá, sə ʊ də́ ʊ
bwálí nə. Zwezi ma zʊ ʊ jə̀ə́, sə ʊ
də́.
38 Kʊ gwárí Farɪzɪan tə də, ʊ nə nɪ
Zwezi, ʊ də́ ʊ ga wà ʊ jìàn§ sìn.
39 *Yuu-Tiu dàń ma swìn ʊ con,
ʊ wʊ́: «Nə̀ń, á nə ya nətʊ á mʊ̀
Farɪzɪan-ba tə. Á yàá sɪn wùrú zʊŋa
tə də zʊŋa tə kwa, yá á waa con súə́
də ŋwìràn pubʊŋɪ də wʊlʊŋʊ.
40 Á mʊ̀ ləyigi-ba! Yɪɪ tə, ʊ nə fwa
kwa tə, ʊ mʊ̀ nə fwa waa tə də.
41 Á pɪan zʊra nə mʊ̀, kʊ tə nə
wulə á wùrú zʊŋɪ wa də á zʊŋɪ
wa. Kʊ máŋá təntə wa, á bɪcanɪ yɪ
nəpon Yɪɪ yáá con.
42 Càn wulə də aba, á mʊ̀ Farɪzɪan-
ba! Á pɪn wiən tə, á nə nɪ fugə nii
nyiən, də davʊran yiri tətə mama
fugə nii nyiən. Yá á ga ba cígá də
sonu nə keni ndə Yɪɪ nə pìà nətʊ.
Kʊ ga ya mə kʊ mʊ̀ nə á mɛ, sə á
fwa, á yà wà mɛ, sə á dʊgʊ kʊ kwa.
43 Càn wulə də aba Farɪzɪan-ba! Á
swə, sə á jə̀ń yáá gwələ yuu *Zwifə-
ba *jə́rə́ dìà wa, á ga swə, sə ba jʊn
aba, ba zìlí ba jə́rə́ bwálá wa.
44 Càn wulə də aba! Á ya ndə
ləbərə nə, ba nə ba na, ba nə yə̀rì
ba ga vəli tə yuu».
45 Yɪɪ nii *yənu tíú tə don ma swìn
ʊ con, ʊ wʊ́: «Karnyɪna, n nə swìn
nətʊ, kʊ ya nə də nə n twɪn!»
46 Zwezi ma le, ʊ wʊ́: «Càn wulə á
də Yɪɪ nii yənu tìán tə yuu wa, á nə
zɪŋa lìà də zɪla, tə nə wàrì tə zɪŋa,
yá á tətə ba tə yɪra janɪ də á jɪfʊa
nədʊ tətə yɪrɪ.
47 Càn wulə də aba, á nə wulə
á lwè ləbərə nəzəŋə, á pɪn Yɪɪ nii
*sʊ̀sʊ̀nà tə nə. Ba mʊ̀ Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nà
təntə yɪ á nɪbara ba nə gʊa!
48 Á twá nətʊ á ma bɪrɪ də, á də
swə kʊ tə, á nɪbara-ba tə nə fwa tə,
də pupwən. Ba gʊa Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nà
tə, yá á də wulə á lwè ba ləbərə.
49 Mə kʊ mʊ̀ nə pɪn, Yɪɪ ma twá
ʊ wʊbʊŋa tə nə, ʊ ma swìn, ʊ wʊ́:
‹À wá tʊn Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nà də Yɪɪ
*tʊntʊna ba nə. Ba wá gʊ ba wa lìà
duən, ba ga wá wʊwalɪ ba duən də.›
50 Kʊ mʊ̀ tə yɪrɪ nə, ba wá bʊ̀rì zən
lìà bʊ̀rà Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nà tə mɛ gʊrɪ tə
də̀ń nə ba nə gʊa, də jɪjʊ mama.
51 Kʊ nə zɪgɪ Abɛlə gʊrɪ nə, kʊ ja
va Zakari gʊrɪ tə nə, ba nə gʊa Yɪɪ
dəyaa tə də *joŋi kurə tə pwərə wa.
Cígá, à mʊ̀ nə swìn kʊ á con nə: Ba
wá bʊ̀rì zən lìà bʊ̀rà tə mʊ̀ lagʊrɪ
təntə mɛ yɪrɪ!
52 Càn wulə də aba, Yɪɪ nii yənu
tìán tə. Á lɪ borbiu tə, kʊ nə wàá kʊ
pɪn cwəŋə aba, sə á ma súrí yənu
mimii. Á tətə ba zwɪ, á ga kʊ cìgà
lìà tə nə, ba nə pìà, sə ba zʊ».
53 Máŋá tə nə, Zwezi nə vìí kʊ
bwálí tə nə, Yɪɪ nii yənu tìán tə də
Farɪzɪan-ba tə lɪŋa yɪn tə zàn Zwezi
yuu wa. Ba dàń zàn, ba bwe wá
bwiə mama yoyirə yirə yuu wa,
54 sə ba ma kə cígá, ba twá ʊ nii
sʊ̀ràn nə, ba ma ja wá.

12

Ka cì tìàn nə də gɪgara yoo (Matiə 10.12, 26-27; 16.6-12)

1 Lìà tə twi, kʊ máŋá təntə wa, ba
tʊ duən nə mʊ̀rʊ̀ də mʊran, ba ga
ba vəli duən nɛɛ yun wa. Zwezi ma

§ **11:38 11.38** Kʊ yɪ Zwifə-ba Yɪɪ nii, sə ba ba jìàn sìn, ba ga də́ wodiu.

dí yáá, ʋ swìn ʋ karbɪa tə con, ʋ wʋ́:
«Á cɪa á tìàn nə də *Farɪzɪan-ba níə́
bələ tə nə, kʋ nə yɪ ndə sabwarɪ nə,
kʋ nə yàá ŋùnì.
2 Kʋ tə mama, kʋ nə sə̀gə̀, wá nan
poni nə. Yá kʋ tə mama, kʋ nə yɪ
dìə̀ yoo, wá nan kàrá.
3 Mə kʋ mù nə pɪn, kʋ tə mɛ, á nə
wá swìn yikunu wa, wá zəzəgi yɪcaʋ
wa. Yá kʋ tə á nə wá sʋsʋnɪ lìù zɪɪn
nə dìə̀ wa, kʋ nə sùń, wá cə̀rí dəyun
wa».

Lìù tə nə mɛ, sə á dəri ʋ fən (Matiə 10.28-31)

4 Zwezi kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ wù: «À swìn
kʋ á con, à dabara-ba: Á dànà ká
dəri lìà tə, ba nə gwɪ yɪra, yá ba ga
wàrì won don kʋ kwa nə, ba fwa ba
súrí lá.
5 À wá bɪrɪ aba lìù tə, á nə mɛ, sə
á dəri. Á dərə lìù* tə, ʋ nə wàá aba,
ʋ dɪlɪ mən dìə̀ wa, də ʋ nə gwa aba
kwa nə. Cígá, à swìn kʋ á con, mə
ʋ mù nə á mɛ, sə á dəri!
6 Ba ba zənbii bonu yoli səbilurən
bələ, naaa? Yá Yɪɪ ga ba ka nədʋ nə
swɛ̀eé.
7 Yá Yɪɪ gàlì á yukʋran tə mama á
yuu wa. Á dànà ká pa fən ja aba. Á
kʋkwa zənbii tə nə dáá!»

Ka twá Zwezi nə yoo (Matiə 12.32; 10.19-20; 10.32-33)

8 Zwezi kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ wʋ́: «À mù
nə swìn kʋ á con nə: Də lìù nə
swìn lìà yáá con nə, də ʋ yə̀ə́ à mù
Zwezi, *Ləzwənə-Biu† tə də wá bɪrɪ
Yɪɪ *malɪkɛ tə yáá con də, ʋ yɪ ʋ mù
cígá nə tɪ wá.
9 Yá lìù tə, ʋ nə wá bɪrɪ də, ʋ yə̀rì
nə, lìà yáá con, Ləzwənə-Biu tə də
wá bɪrɪ Yɪɪ malɪkɛ tə yáá con, də ʋ
yə̀rì wá.
10 Lìù tə mɛ, ʋ nə wá swìn sʋgʋ, ʋ
zɪgɪ Ləzwənə-Biu tə nə kʋ tíú wàá ʋ
cʋna kwɪʋn ʋ nɪ. Yá lìù tə, ʋ nə wá
twɪn Yɪɪ-*Siŋu tə, kʋ tíú wàrì ʋ cʋna
kwɪʋn ʋ nɪ, abada.
11 Ba wá ja aba ba va *Zwifə-ba
*jə́rə́ dii wa, nə à yə̀ə́ tɪʋ tìán yáá
con nə, sə ba bʋ̀rì á bʋ̀rà. Kʋ máŋá
tə wa, á dànà ká pa kʋ tə, á nə wá
fwa, sə á ma jon á tìàn, nə à yə̀ə́ kʋ
tə, á nə wá swìn, yoo ja aba.
12 Yɪɪ-Siŋu tə wá kàrì aba, kʋ
máŋá təntə wa, kʋ tə á nə mɛ, sə
á swìn».

Jɪjə ləyəru tíú zwansɪsara (Matiə 16.26; Likə 16.19-26)

13 Lalʋʋ tə wa, lìù don wulə ʋ swìn
Zwezi con, ʋ wʋ́: «Karnyɪna, swìn à
nubiu con, sə ʋ tàrà də nə, wiən tə
nə nyɪna nə yá də nəba».
14 Zwezi le wá, ʋ wʋ́: «À dabɛɛ,
wàà nə tún nə, sə à bʋ̀rì á wiən
bʋ̀rà, nə à yə̀ə́, sə à tàrà á wiən?»
15 Ʋ ma pìí ʋ swìn ba mɛ con nə,
ʋ wʋ́: «Á zurə á yɪra, á cɪa á tìàn nə
zəni də lìà duən wiən ka ja yimən
tə pa aba. Ləzwənə mɪɪ cígá tà kʋ
wulə ʋ wojan wa, də ʋ nə swə ʋ yá
jɪjə tíú nəfarʋ də».
16 Ʋ dàń ma sɪsarɪ zwansɪsara kʋ
tə ba con, ʋ wʋ́: «Bɛɛ don kárí
wodirən bɪga zəni.
17 Ʋ dàń ma dù ʋ ga swìn ʋ tìàn
con, ʋ wʋ́: ‹À wá fwa nətə? À ba
bwálí jə, à keni à wodirən tə mɛ lá›.
18 Ʋ ma ga ʋ swìn ʋ tìàn con, ʋ wʋ́:
‹Nə̀ń, kʋ tə à nə wá fwa: À wá mà à
təkələ tə, à pìí à lwà nəfaran, à pɛ̀e
à mɪbɪa tə mama, də à wiən tə duən
à kə tə wa.
19 Kʋ kwa nə, à dàń wá swìn à tìàn
con, à wʋ́: Bìú, n jə wiən zənzən, n
də́ kʋ nə ja vələ bɪna də bɪna, n dàń
wá piən, n sìí n nyʋ, n də́ cànà!›
20 Yá Yɪɪ swìn ʋ con, ʋ wʋ́: ‹Bɛɛ
ləyəru! Tɪtɪn kʋ tə tətə nə, n mɪɪ wá
zwɛ̀e! Yá wiən tə mama nə kwɛn n
tún n tìàn nə wá jì lìù don nyiən!› »
21 Zwezi ma súrí lá, ʋ wʋ́: «Mə kʋ
wá yà nətʋ kʋ pa lìù tə nə, ʋ nə pɛ̀e
wiən tə, tə kwənə nə dáá, ʋ pɪn ʋ
tìàn nə, yá ʋ ga ba won ja Yɪɪ yáá
con nə».

Kəni á waa Yɪɪ nə (Matiə 6.22-34; 1 Timote 4.6-8; Ebərə-ba 13.5)

22 Kʋ kwa nə, Zwezi swìn ʋ karbɪa
tə con, ʋ wʋ́: «Nə̀ń, won tə nə pɪn à

* **12:5 12.5** Kʋ yɪ Yɪɪ. † **12:8 12.8** Zwezi yɪ ʋ tətə yoo nə ʋ swìn.

swìn á con nə, à wʊ́: Á dànà ká pa á mɪɪ twara ja aba, də kʊ tə, á nə wá də́, nə à yə̀ə́ də kʊ tə, á nə wá zʊ á yɪra nə.
23 Á mɪɪ tə jə funə, kʊ doni wodiu. Yá á yɪra tə də jə funə, kʊ doni gànù.
24 Á ywàŋá batɪɛnkanan‡. Tə ba dwì, tə ma ba ce, tə ba pɛ̀e tə kəni təkələ wa. Yá Yɪɪ ga pɪn tə tə nii wodiu! Á kʊkwa zənbii tə mama zənzən!
25 Á wa twara tə, ʊ nə jə, wàá ʊ mɪɪ tə kʊ təni mancɪn tətə?
26 Də á nə wàrì kʊ tə nə mun tətə á fwa, bɛ̀eɛ̀e dàń nə pɪn yoo don twara jə aba?
27 Á ywàŋá á jə́n kárí gapunə nə naŋa nətʊ, tə ba tʊŋa tə ma ba gànù də swɪ. À mù nə swìn kʊ á con nə də, pìʊ́ *Salʊmʊn tətə də ʊ jɪjə tə mama, ʊ wà gànù zwɪ, kʊ nə ziən kʊ doni gapunə təntə nədʊ də.
28 Yá Yɪɪ dàń nə ywàŋá tə mù kárí wa garan tətə yuu, tə nə yɪ tʊtʊ, də á mù, á nə jə funə zənzən á doni tə, ʊ wá ywàń á yuu nətə? Tə mù garan wulə kárí wa zə̀n tə nə, wá kù, ba dɪ mən nə jwɪan nə, Yɪɪ dàń wá zʊ aba də ganan nətə! Á wà á waa ken à nə wuuu!
29 Á dànà ká gʊ á tɪàn á pɪà máŋá mama kʊ tə, á nə wá də́, də kʊ tə, á nə wá nyʊ.
30 Kʊ ya lɪà tə, lʊʊ nə tɪ ba, ba nə yə̀rì Yɪɪ tə, nə gwɪ ba tɪàn ba pɪà tə mù təntə máŋá mama. Yá á mù á ja nyɪna Yɪɪ, ʊ nə yə̀ə́ kʊ tə nə mɛ aba.
31 Á təntən á kə á yáá lá, á pɪà Yɪɪ pàrì tə, yá kʊ kwa nə, Yɪɪ wá pa aba tə tə mama, tə nə mùrì aba».

Yɪɪ sàń jɪjə wiən (Matiə 6.19-21)

32 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «Dàn ká pa fən ja mʊ́, pulibiə, kʊ nə ywán də á nyɪna tə yɪrɪ, sə ʊ pa á twá á də́ ʊ pàrì tə.
33 Á yəgə á wiən, á ga pa tə səbiu tə, á nə nɪ, zʊra nə! Á tíə́ səbɪa lwaran tə, tə nə ba cʊ̀gà. Á pɪà Yɪɪ *sàń wozəŋə tə mù wiən tə, tə nə wàrì tə jə́n, abada. Tə wiən təntə ŋʊ̀nà nə wàrì tə ba yí, zʊnzʊran də ga wàrì tə cʊ̀gà.
34 Bwálí tə nə, á wiən tə, tə kwənə nə dáá, nə wulə lá, mə lá nə á waa tə də wulə».

Tʊ̀tʊ̀nà tə, ba nə ba dwɛ̀e (Matiə 24.36-44; 25.1-30; Marəkə 13.33-37)

35 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «Á vwiə á tàŋá də voru, sə á sʊrʊ á canan, á ja!
36 Á yana ndə lɪà tə nə, ba nə dànì ba yuu tíú, ʊ naŋa fúrú vwiu cànà ʊ pɪí ʊ bɪàn, ʊ nə mà, sə ba súrú ba pa, ʊ zʊ.
37 Pupwən wá yà də tʊ̀tʊ̀nʊ̀ tə yuu tíú nə wá bà, ʊ na də, ba nəŋə! Cígá mama, à mù nə swìn kʊ á con: Ʊ wá vwa ʊ tàŋá ʊ pa, ba jə̀ń wodiu yuu wa. Yá ʊ ga twá ba ladʊa ladʊa nii nə, ʊ pa ba, ba də́.
38 Ʊ nə twi tɪtɪn kwɪʊn nə, nə à yə̀ə́ tɪbɪnakʊnʊ wa, yá ʊ ga na də, ba nəŋə, ba wá yà pupwən wa!
39 À wá tì, à ma man kʊ tə: Də dɪə̀ tíú yà nə yə̀ə́ máŋá tə, ŋwɪàn yàá nə wá bà, ʊ yàá bá yá wá, ʊ pa ʊ zʊ dɪə̀ tə wa.
40 Á kənə á sírí, á də nyɪən nə. *Ləzwənə-Biu§ tə wá bà, máŋá tə nə, á nə ba bʊŋa».

Tʊtʊnzəŋu də tʊtʊnkʊkwɪʊn yoo (Matiə 24.45-51)

41 Piyɛrə dàń ma swìn, ʊ wʊ́: «*Yuu-Tiu, zwansɪsara tə yɪ nə cɪcɪ nyɪən mù naaa, kʊ yɪ lɪà mama nyɪən?»
42 Yuu-Tiu ma le, ʊ wʊ́: «Wàà dàń nə yɪ kʊ mù tʊ̀tʊ̀nʊ̀ yuu tíú təntə, ʊ nə jə pùə́ nədʊ, ʊ ga jə wʊbʊŋa. Ʊ nə wá yà tʊ̀tʊ̀nà tə duən tə yuu wa, sə ʊ pa ba wodiu, máŋá tə nə, kʊ nə mɛ.
43 Kʊ tʊ̀tʊ̀nʊ̀ təntə wá yà pupwən wa, də yuu tíú tə ka pɪí ka bà dɪə̀ wa nə, ʊ nə yí wá də ʊ wulə kʊ tʊtʊŋɪ tə wa.

‡ **12:24 12.24** Lɪà duən boŋə zənbii kʊ tə ‹sabakanan›.
§ **12:40 12.40** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

44 À mù nə swìn kʋ á con, cígá
mama: Yuu tíú tə wá pa wá, ʋ wiən
tə mama yuu ywàŋʋ́.
45 Yá də kʋ mù tʋ̀tʋ̀nʋ̀ təntə, nə
swìn ʋ təntɪan con nə, ʋ wʋ́: ‹À yuu
tíú tə dání, ʋ ba twi.› Ʋ dàń zàn ʋ tʋ
ʋ tʋtʋnduən tə yuu wa, ʋ mà ba, ʋ ga
zʋ diŋu də sanyʋra wa, sə ʋ bʋbʋnɪ.
46 Kʋ mù tə wa nə, yuu tíú tə dàń
wá bà dɪɪn don nə, ʋ dì tʋ̀tʋ̀nʋ̀ tə
yuu wa, máŋá tə wa, ʋ nə ba wá
dànì. Ʋ dàń wá kə kʋ tʋ̀tʋ̀nʋ̀ təntə
càn wa zənzən, kʋ ja vəli ʋ tɪan. Ʋ
ga wá pa ba kə ʋ mù də lìà tə, ba nə
yərì Yɪɪ bwálí nədʋ.
47 Tʋ̀tʋ̀nʋ̀ tə, ʋ nə yə̀ə́ kʋ tə, ʋ yuu
tíú nə pìà, yá ʋ ga ba ʋ sírí keni, ʋ
ga ba kʋ tə fwa ʋ yuu tíú nə pìà, ʋ
wá na kafɪʋ yíá zənzən.
48 Kʋ ga nə ya tʋ̀tʋ̀nʋ̀ tə, ʋ nə yərì
kʋ tə, ʋ yuu tíú nə pìà nə tʋn, yìən
tə nə mɛ, sə ba mà wa tə yɪra ba wá
mà kafɪʋ yíá mancɪn. Lìù tə nə, ba
nə pɪn zənzən, ba wá jon kʋ tíú con
nə zənzən. Lìù tə con nə, ba nə tún
zənzən, ba wá bwe kʋ tíú con nə, ba
jon ba pàlí lá».

Zwezi yɪ pwɪa lìù
(Matiə 10.34-36)

49 Zwezi kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ wʋ́: «À yɪ à
twi, sə à kə mən tɪa yuu wa. Yá à
swə zənzən, sə tə manwarɪ tə sʋrʋ!
50 À mɛ, sə ba kə nə càn wa, ndə
ba nə ləgə lìù níá wa. Yá à wulə
pucʋnɪ zənzən wa, kʋ ja vələ máŋá
tə, kʋ nii nə wá sú!
51 Á bʋŋa də à twi, sə à kə bɪcan
sìə́ tɪa yuu wa, yá kʋ tà nətʋ. À mù
nə swìn kʋ á con də, kʋ yɪ pwɪa, à
wá kə tɪa yuu wa.
52 Kʋ nə zɪgɪ sʋ́ʋ́n, lìà nə yɪ bonu
dìə̀ wa ba wá pwɛ̀e, batwa zɪgɪ bələ
nə, bələ zɪgɪ batwa nə.
53 Nyɪna wá zɪgɪ bìú nə, bìú wá
zɪgɪ nyɪna nə. Nuu wá zɪgɪ bʋ̀á nə,
bʋ̀á də ga wá zɪgɪ nuu nə. Barɪ nuu
wá zɪgɪ ʋ bikɪnɪ nə, bikɪnɪ də wá
zɪgɪ ʋ barɪ nuu nə».

Ka lwarɪ máŋá tə tə də̀ń yoo
(Matiə 16.2-3)

54 Zwezi kʋ́ʋ̀ swìn lalʋʋ tə con nə,
ʋ wʋ́: «Máŋá tə wa, á nə nɪ bakwan,
də kʋ zaŋa yɪɪ yizwɪa con, də á swìn,
lala, á wʋ́: ‹Dwà* wá nà›. Yá mə kʋ
mù nə yàá tʋn.
55 Yá də á nə nɪ vʋʋ kʋ fuli, kʋ
naŋa jɪzən vàn yuu, á yàá swìn, á
wʋ́: ‹Tɪa tə wá cɛn›. Yá mə kʋ mù
nə yàá tʋn.
56 Níə́ bələ tìán-ba! Á wàá lʋʋ yuu
də lanworu mɪmɪnan tətə mù də̀ń á
lwarɪ. Kʋ dàń ya nətə, á ma wàrì
sʋ́ʋ́n máŋá tə mù yáá á lwarɪ?»

N də n dʋŋʋ ka kə duən nə yoo
(Matiə 5.25-26)

57 Zwezi kʋ́ʋ̀ swìn ʋ súrí lá, ʋ wʋ́:
«Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, á ba na á tìàn con nə,
á tə mɛ, sə á tʋn nətʋ tə?
58 Á nəŋə kʋ nyɪnyɪga: Kə cígá, sə
n də n jarɪ don kə duən nə, də á tə
nə wulə cwəŋə wa. Kʋ nə tà kʋ mù,
kʋ wàá kʋ pɪn, ʋ kəni mʋ́ lìù tə nə
bʋ̀rì bʋ̀rà tə jɪɪn wa. Sə kʋ dàn ká
yà talɪkwa kʋ pa mʋ́, də ba nə wá
kə mʋ́ bàń dìə̀ nəcɪrʋ jɪɪn wa, sə ba
dɪlɪ mʋ́ bàń dìə̀ wa.
59 Kʋ ya cígá mama nə, à swìn n
con: N bá nan ka bàń dìə̀ təntə wa,
də n wà kʋ jɪŋɪ təntə talɪkwa tanya
tə ŋwín».

13

Ka vəvəri kwa ka ma sá cʋna nə à yə̀ə́ ka tɪ
(Zwan 8.24)

1 Kʋ máŋá təntə wa, lìà duən twi,
ba swìn Zwezi con Galile nagwanaa
lìà tə yoo, *Pilatə nə pɪn ba gʋ.
Máŋá tə wa, ba nə wulə ba gwɪ vàná
ba ma fwa *jwəŋə, ba pɪn Yɪɪ nə, ba
gʋa ba də. Ʋ guli ba jana də vàná tə
jana duən wa.
2 Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́: «Á bʋŋa
də, ba mù Galile tìán təntə, ba nə
gʋa nə, yà lìà, ba nə yɪ cʋna lìà, ba
dwən Galile tìán tə duən tə, kʋ yoo
təntə nə yí ba tə yɪrɪ, naaa?

* **12:54 12.54** *Yɪzərayɛlə lʋʋ nii wa, dwà yɪ ka zɪga yɪɪ yizwɪa ka ma nì.

3 À mù nə swìn kʋ á con də, á nə
wà vəvəri á kwa, á ma sá á cʋna, á
də mama wá tɪ ndə ba nə.
4 Silowe bə́rə́ naa tə ba nə lwə̀, ba
ja dì ban ban tə tʋa, kʋ mà lìà fugə
nana kʋ gʋ. Á bʋŋa də, ba mù nə
cʋ̀gʋ̀, ba dwən *Zwerizalɛmə tìán tə
duən tə, naaa?
5 À mù nə swìn də aba, nətʋ dìán.
Yá də á nə wà vəvəri á kwa, á ma sá
á cʋna, á mama wá tɪ ndə ba nə».

Tìʋ́ kʋ nə ba bɪa zɪŋa tə zwansɪsara
(Matiə 21.18-19, 43; Romə tìán 2.3-6)

6 Kʋ kwa nə, Zwezi ma swìn
zwansɪsara kʋ tə ba con nə, ʋ wʋ́:
«Bɛɛ yà jə kapɪrʋ, kʋ nə wulə ʋ kárá
wa. Ʋ twi, sə ʋ kwa kapɪra, yá ʋ ga
wà won mama nɪ.
7 Ʋ dàń ma swìn kárá tə vala tə
con nə, ʋ wʋ́: ‹Nə̀ń, bɪna batwa nə
à yàá bà, à pìà kapɪra kapɪrʋ tə yuu
wa, à ga ba won mama na. Gwəŋə
kʋ! Kʋ jon bwálí tə tʋtʋ›.
8 Yá kárá tə valʋ tə le wá, ʋ wʋ́:
‹Yuu tíú yá kʋ dədən kʋ tə, də à wá
kʋ̀ kʋ də̀ń tə mama, à kɪkarɪ à kə
bɪbana.
9 Nətʋ dɪɪn don, kʋ wá zɪn bɪa bɪnɪ
don nə. Kʋ nə tà nətʋ, sə n dàń pa
ba gwəŋə kʋ›.»

Zwezi kwìán kan don tàŋá nə kwá
(Matiə 12.9-13; Likə 14.1-6)

10 *Zwifə-ba *sìə́ dɪɪn nə, Zwezi
wulə ʋ kàrì ba *jə́rə́ dìə̀ don wa.
11 Kayayɪŋʋ don də yà wulə lá nə.
Kʋ nə jə bɪna fugə də nana, *zini yà
jɪn wá kʋ gori, kʋ pa ʋ yà kʋ́ʋ̀ wàrì
ʋ kwànɪ́ mɪ́ámɪ́án.
12 Máŋá tə nə, Zwezi nə nɪ kan tə,
ʋ bon wá, ʋ ga swìn, ʋ wʋ́: «N jon
n tìàn n yayɪgʋ tə jɪɪn».
13 Ʋ tún ʋ jìàn ʋ yuu wa, yá lala ʋ
kwìán, ʋ ga wulə ʋ bwɪ Yɪɪ nə.
14 Yá jə́rə́ dìə̀ yuu tíú tə lɪŋa zàn,
də Zwezi nə zwɛ̀e kʋ mù kan təntə
yayɪgʋ tə sìə́ dɪɪn nə. Ʋ dàń ma swìn
lalʋʋ tə con, ʋ wʋ́: «Dɪan bardʋ
wulə á nə mɛ, sə á tʋn, á bìàn tə
mù dɪan təntə nə, á pa ba zwɛ̀e
á yayɪran tə, á ga yá sìə́ dɪɪn tə!»
*Yuu-Tiu ma le wá, ʋ wʋ́:
15 «Níə́ bələ tìán-ba! Sìə́ dɪɪn nə,
á ba yàá kʋ̀rì á nav, nə à yə̀ə́ á bìnà,
á pa kʋ nyʋ níá.
16 Sə kʋ mù kan wà tə, ʋ nə yɪ
*Abərahamə nàʋ́ *Sɪtana nə vwə,
bɪna fugə də nana, kʋ yà mɛ, sə à
kʋ̀rì wá ʋ ŋwanɪ tə wa, sìə́ dɪɪn nə».
17 Zwezi liu tə ken ʋ dʋŋa tə mama
də cavɪra, yá lalʋʋ tə mɛ pùə́ poli
Zwezi tʋtʋnzəŋə tə mɛ yuu wa, ʋ nə
tʋŋa.

Wobiu nəmanbiə don yuu wa zwansɪsara
(Matiə 13.31-32; Marəkə 4.30-32)

18 Zwezi ma swìn, ʋ wʋ́: «Yɪɪ pàrì
tə də bɛ̀eɛ̀e nə nyɪn? Bɛ̀eɛ̀e nə à wàá
kʋ à ma maŋa?
19 Kʋ yɪ ndə wobiu nəmanbiə nə.
Bɛɛ don dàń tì kʋ, ʋ dù ʋ dəŋə vara
wa. Kʋ ma pén kʋ fwa tìʋ́, zənbii də
ga bà, tə fwa tə pwalan kʋ nɛɛ wa».

Sabwarɪ yuu wa zwansɪsara
(Matiə 13.33)

20 Zwezi ma kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ wʋ́:
«Bɛ̀eɛ̀e nə à wàá Yɪɪ pàrì tə, à ma
maŋa?
21 Kʋ yɪ ndə sabwarɪ nə, kan don
nə tì mun zʋŋa yiə batwa, ʋ kə kʋ
wa. Tə mama dàń ga zàn tə fʋlɪ».

Mimii pɪpɪan yoo
(Matiə 7.13-14, 21-23; 8.1-12)

22 Zwezi twá tɪan də tɪbii wa, ʋ
kàrì ʋ ga vələ *Zwerizalɛmə.
23 Lìù don ma bwe wá, ʋ wʋ́:
«*Yuu-Tiu, lìà mancɪn nə wá jon ba
tìàn, sə ba ja mɪɪ tə, kʋ nə ba zwɛ̀e
Yɪɪ con?» Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́:
24 «Á kənə dìàn, sə á twá mimii
pɪpɪan tə, á ma zʋ. À mù nə swìn
kʋ á con nə, lìà zənzən wá pìà, sə
ba zʋ ba ga bá wànɪ́.
25 Máŋá tə nə, dìə̀ tíú nə wá zàn,
ʋ swaga ʋ mimii, á wá ga kàrá wa.
Á wá mà mimii nə, á ga swìn, á wʋ́:
‹Yuu-Tiu, súrú n pa nə zʋ!› Ʋ wá
le aba, ʋ wʋ́: ‹À yərì bwálí tə, á nə
nan!›

26 Á dàń wá swìn ʋ con, á wʋ́: ‹Nə
dí, nə ga nyʋ də mʋ́. N kàrì nə tɪʋ
coŋi wa›.
27 Ʋ tə kʋ́ʋ̀ wá swìn á con nə, ʋ wʋ́:
‹À yərì bwálí tə, á nə nan. Á fàrá á
nan kwa à bɪan nə, á mʋ̀ mama, á
nə tʋn yokʋkwɪnan›.
28 Á vələ bwálí tə nə, á nə
wá bubwi, á ga dɪŋa á jɪfwɪ á
fɪfaga, máŋá tə, á nə wá na á
nɪbara *Abərahamə də *Yɪzakə də
*Zwakɔbə də Yɪɪ nii *sʋ̀sʋ̀nà tə
mama Yɪɪ pàrì tə wa. Yá ba ga wá
dɪlɪ á mʋ̀ bə́rə́ kwa!
29 Lìà wá nan saparan banɪa tə
mɛ, ba bà ba fwa diŋə Yɪɪ pàrì tə
wa.
30 Kʋ mʋ̀ nə pɪn, lìà tə duən, ba
nə ya talɪkwa lìà sɪ́ʋ́n tə, dàń wá yà
təntən lìà. Yá ba tə, ba nə ya təntən
lìà sɪ́ʋ́n tə, wá yà talɪkwa lìà».

Zwezi wulə cwəŋə wa, ʋ vələ Zwerizalɛmə
(Matiə 23.34-39; Likə 19.41-44)

31 Kʋ máŋá təntən wa, *Farɪzɪan-
ba wa lìà duən twi, ba yí Zwezi yɪra,
ba ga wʋ́: «Nan yəbə, n va bwálí
don, *Erodə nə pìà, sə ʋ pa, ba gʋ
mʋ́ yɪrɪ».
32 Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́: «Á vələ
á swìn kʋ mʋ̀ bɛɛ təntə, ʋ nə ja
yɪpʋrɪ ndə zwəŋə də, à lɪ *zinə, à ga
zwɛ̀e yayɪran, zən də jwɪan. Yá dɪan
batwa nii nə, à wá zwɛ̀e à tʋtʋŋɪ.
33 Yá kʋ mɛ, sə à lɛ à va à cwəŋə
tə zən də jwɪan də kaan, kʋ nə wà
mɛ, sə ba gʋ Yɪɪ nii *sʋ̀sʋ̀nʋ̀ bwálí
don nə, də kʋ nə tà *Zwerizalɛmə
nə yɪrɪ.
34 Zwerizalɛmə tɪ̀án-ba, Zwer-
izalɛmə tɪ̀án-ba, á mʋ̀ lìà tə, á nə
gwɪ Yɪɪ nii *sʋ̀sʋ̀nà tə, á ga dɪlɪ ba
tə, Yɪɪ nə tʋn á con, də kapana!
Nɛɛ bagalɪ nə, à sóní, sə à kə aba
à səpuni nə, ndə cə̀rú nə yàá kə kʋ
cəbii kʋ vànà də̀ń nə, yá á ga wà kʋ
sɛ̀e!
35 Á nəŋə, Yɪɪ wá dʋgʋ ʋ *dìà tə,
ka nə wulə á con, mɪ́ámɪ́án. Yá də
kʋ mama, à mʋ̀ nə swìn kʋ á con:
Á kʋ́ʋ̀ bá na nə, kʋ ja vələ, á nə
wá swìn, á wʋ́: ‹Yɪɪ wá fwa zəni lìù
tə yɪra, ʋ nə bìàn *Yuu-Tiu yɪrɪ yuu
wa!› »

14

Zwezi zwɛ̀e yayɪŋʋ yayɪgʋ Zwifə-ba sìə́ dɪɪn tə nə
(Likə 6.6-11; 13.10-17)

1 *Zwifə-ba *sìə́ dɪɪn don nə,
Zwezi vəli *Farɪzɪan-ba yuu tɪ́ú don
sàń, sə ʋ də́ wodiu. Yá ba yɪ́á ga
wulə ʋ yuu wa.
2 Bɛɛ don, yayɪgʋ nə yàá fʋlɪ wá,
zɪga Zwezi yáá con nə.
3 Zwezi ma bwe Yɪɪ nii *yənu tɪ̀án
tə də Farɪzɪan-ba, ʋ wʋ́: «Nə Yɪɪ *nii
tə, ʋ nə pɪn *Moyizə nə, pɪn cwəŋə,
nə à yə̀ə́ kʋ wà pɪn cwəŋə, sə ba
zwɛ̀e yayɪgʋ nə sìə́ dɪɪn nə?»
4 Yá ba taŋɪ ba nii. Zwezi dàń ma
jə wá ʋ zwɛ̀e ʋ yayɪgʋ tə, ʋ ga pa ʋ
vìí.
5 Ʋ dàń swìn ba con nə, ʋ wʋ́: «Á
lìù bìú, nə à yə̀ə́ ʋ naʋ nə, tʋa vəli
wa sìə́ dɪɪn nə, kʋ tɪ́ú yàá lɪ kʋ lala.
Nə à yə̀ə́, kʋ tà nətʋ?»
6 Ba wà wàní wá ba le kʋ yoo tə
yuu wa.

Ka kúrí bwálá yoo
(Matiə 23.5-12; Romə tɪ̀án 12.3)

7 Zwezi nɪ nətʋ lìà tə, ba nə twi
diŋə tə nə, kúrí bwálá ba jəni. Ʋ
dàń ma sɪsarɪ zwansɪsara kʋ tə, ʋ
ma swìn ba mama tə con, ʋ wʋ́:
8 «Də lìù nə bon mʋ́ ʋ fúrú
vwiu cànà wa, dàn ká va n jə̀ń
ləzwənfaran yijaa nə. Ba wàá
ləzwənfarʋ don ba boŋə, ʋ nə dwən
mʋ́.
9 Yá dìə̀ tə tɪ́ú, ʋ nə bon á mɛ bələ
tə, wàá ʋ twi, ʋ swìn n con, ʋ wʋ́:
‹Zàn n yá bwálí tə, n pa kʋ tɪ́ú nə›.
Kʋ máŋá tə wa, kʋ wá yà kaŋʋ kʋ
pa mʋ́, sə n zàn də cavɪra, n va n
jə̀ń kwa con nə.
10 Kʋ mʋ̀ tə yɪrɪ nə, ba nə bon mʋ́
diŋə, sə n va jə̀ń kwa con, sə máŋá
tə wa, lìù tə, ʋ nə bon mʋ́, nə wá bà,
sə ʋ swìn n con nə, ʋ wʋ́: ‹À dabɛɛ,
bàá, dì yuu con bwálí nəzəŋu nə!›
Kʋ mʋ̀ tə kwa nə, kʋ wá yà dun kʋ
pa mʋ́ lìà tə mɛ yáá con, n də ba nə
də́.

11 Lìù tə mama, ʋ nə wá zìn ʋ tìàn
yɪɪ nə, ʋ wá cú. Yá lìù tə, ʋ nə wá
mun ʋ tìàn, yuu wá kə yɪɪ nə».
12 Zwezi dàń ga swìn lìù tə con,
ʋ nə bon wá diŋə tə, ʋ wʊ́: «Máŋá
tə, n nə bon diŋə, kʋ nə swə kʋ yɪ
yɪcaʋ, nə à yə̀ə́ dədəni, dàn ká bon
n dabara, nə à yə̀ə́ n nubɪa, nə à yə̀ə́
n dìà lìà, nə à yə̀ə́ n səpuni jɪjə lìà.
Də n nə bon ba, ba də wá wànɪ́ mʊ́
ba bon. Yá ba wá twá nətʋ, ba ma
ŋwín mʊ́.
13 Yá n dàń nə fwa cànà wodiu, sə
n bon zʋra, də ləzwənkɪkaran, də
gwanan, də lilirən.
14 N pùə́ wá poli, ba nə bá wànɪ́
tə ba ŋwín yɪrɪ. Yɪɪ nə wá ŋwín mʊ́
máŋá tə wa, ba tə, ba nə yɪ cígá tìán
tə nə wá bwin ba nan».

Wodiu nəfarʋ don zwansɪsara (Matiə 22.1-14)

15 Tə yìàn təntə kwa nə, lìù tə, ba
nə bon tə wa lìù don swìn Zwezi
con, ʋ wʊ́: «Pupwən wulə də lìù tə,
ʋ nə wá də́ wodirən cànà Yɪɪ pàrì tə
wa!»
16 Zwezi sɪsarɪ zwansɪsara kʋ tə,
ʋ swìn ʋ con, ʋ wʊ́: «Bɛɛ don ken
diŋə nəfarʋ, ʋ ga bon lìà zənzən.
17 Wodiu tə diŋə máŋá wa, ʋ tʋn
ʋ tʊ̀tʊ̀nʊ̀, sə ʋ swìn lìà tə con, ʋ nə
bon tə, ʋ wʊ́: ‹Á bìàn síʊ́n, wiən tə
mɛ sírí ken›.
18 Yá ba ladʋa mama lwàń ʋ nii də,
ʋ bá bà bɛɛ tə con nə. Təntən bɛɛ tə
swìn tʊ̀tʊ̀nʊ̀ tə con, ʋ wʊ́: ‹À nɪ kárá
yá kʋ mɛ, sə à va à na ka. À lòrì mʊ́,
sə n yá nə, à ba wànɪ́›.
19 Ʊ don də swìn ʋ con, ʋ wʊ́: ‹À
yə̀ nɪan fugə, à ga vələ, sə à də́də́n
tə. À lòrì mʊ́, sə n yá nə, à ba wànɪ́›.
20 Ʊ don də kʊ́ʊ̀ ma swìn, ʋ wʊ́:
‹À dàń nə swe síʊ́n. Kʋ mʊ̀ nə pɪn,
à wàrì lá à vəli›.
21 Tʊ̀tʊ̀nʊ̀ tə ma pìí ʋ va ʋ yuu
tíú tə con, ʋ pa wá ba nə le nətʋ.
Dìà tíú tə lɪŋa zàn, ʋ ga swìn ʋ
tʊ̀tʊ̀nʊ̀ tə con, ʋ wʊ́: ‹Vəli lala tɪʋ
tə cwəŋə yuu, də kanporu wa, sə n
ja zʋra də ləzwənkɪkaran, də lilirən,
də gwanan, n ja bà›.
22 Kʋ nə kɛ̀eń mancɪn, tʊ̀tʊ̀nʊ̀ tə
twi, ʋ swìn, ʋ wʊ́: ‹Yuu tíú, nə twá
n nii tə nə, yá bwálí tə ga lá›.
23 Yuu tíú tə ma kʊ́ʊ̀ swìn ʋ tʊ̀tʊ̀nʊ̀
tə con, ʋ wʊ́: ‹Vəli gaʋ coŋi yuu
dabwaran yɪra nə, sə n kálí lìà tə,
sə ba zʋ, sə à dìà tə sú.
24 À mʊ̀ nə swìn kʋ á con: Lìà tə,
ba nə dí yáá, ba bon tə nədʋa də bá
də́ à wodiu tə!› »

Nətə nə lìù twá ʋ ma jì Zwezi karbiu (Matiə 10.37-39; 16.24-26; Marəkə 9.49-51)

25 Lalʋʋ púə́ Zwezi kwa cwəŋə
yuu. Ʊ ma pìí ʋ vəvəri, ʋ swìn ba
con, ʋ wʊ́:
26 «Lìù tə, ʋ nə twi à con, kʋ tíú
mɛ, sə ʋ lɪ ʋ nuu, də ʋ nyɪna, də
ʋ kan, də ʋ bìsíná, də ʋ nubɪa, də
ʋ nakwana, də ʋ tə təntɪan mɪɪ tə
sonu yoo ʋ waa. Kʋ nə tà nətʋ, ʋ bá
yà à karbiu.
27 Lìù tə, ʋ nə pìà, sə ʋ ya à karbiu,
kʋ tíú mɛ, sə ʋ sɛ̀e ʋ də́ càn də nə.
Kʋ càn təntə yɪn də ʋ nə tɪga dagarʋ
yuu wa.
28 Də á lìù nə pìà, sə ʋ lwà bə́rə́
naa, kʋ dì ban ban, kʋ tíú mɛ, sə ʋ
jə̀ń tɪa ʋ dí yáá, ʋ pìà dìà tə səbiu
nii, sə ʋ ga jə́n, də ʋ nə ja səbiu kʋ
yí, sə ʋ ma lwà ka ʋ zwɛ̀e.
29 Kʋ nə tà kʋ mʊ̀, ʋ nə dɪga ka
də̀ń, ʋ ga wà zwɛ̀e. Ba dàń tə mɛ, ba
nə wá na kʋ nətʋ, wá mʊn kʋ tíú,
30 də ba swìn, ba wʊ́: ‹Bɛɛ wà tə
dɪga ʋ dìà də̀ń, ʋ ga wà zwɛ̀e›.»
31 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʋ wʊ́: «Pìʊ́ don
nə pìà, sə ʋ va ʋ ta ʋ don pìʊ́. Ʊ dàń
dí yáá ʋ jə̀ń, ʋ bʊ́n ʋ jə́n, də ʋ nə
wàá pamana mʊ̀rʊ̀ fugə, ʋ ma tɛ ʋ
dʊŋʊ tə pamana mʊ̀rʊ̀ sapʋa.
32 Ʊ nɪ də, ʋ wàrì, ʋ wá tʋn lìà, sə
ba pa kori pìʊ́ tə don tə nə də, ʋ tə
ba bwələ, sə sìə́ ya ba pwərə wa».
33 Zwezi ma kʊ́ʊ̀ swìn, ʋ wʊ́: «Kʋ
nətʋ tə nə, á lìù mama wàrì à karbiu
ʋ yanɪ, də kʋ tíú nə wà vɪ ʋ wiən tə
mɛ, ʋ nə jə».

Nakwan ka nə ba funə jə yoo (Matiə 5.13; 11.15; Marəkə 9.50)

34 «Nakwan ya won, kʊ nə ziən.
Yá ka nyɪŋa nə nan, ba kʊ́ʊ̀ wàrì ka
ba pɪn ka pìí ka janɪ nyɪŋa.
35 Ka kʊ́ʊ̀ ba ziən, ka pa tɪa də nə,
ka ma kʊ́ʊ̀ wàrì kárá wa ka kəni, sə
kárá tə wiən bɪ zəni. Ka dàń ya ba
wá dʊgʊ kàrá wa. Lìù mama dàń
mɛ, sə ʊ kə dìàn, ʊ súrí ʊ zɪan, ʊ
cʊgʊ zəni!»

15

Piə tə nə jɪn zwansɪsara (Matiə 18.11-14)

1 Lanpolɪna tə, də lìà tə duən tə,
ba nə yɪ cʊna lìà, tə mama fàrʊ́ ba
yí Zwezi yɪra, sə ba cʊgʊ ʊ sʊgʊ.
2 *Farɪzɪan-ba də *Zwifə-ba Yɪɪ nii
*yənu tɪán tə ŋʊŋwɪn, ba wʊ́: «Bɛɛ
wà tə də cʊna lìà sɛ̀e ba wulə duən
nə, ʊ ga dá də ba».
3 Zwezi dàń ma sɪsarɪ zwansɪsara
kʊ tə, ʊ ma sɪsarɪ ba, ʊ wʊ́:
4 «Bɛ̀eɛ̀e nə á bʊŋa yoo kʊ tə yuu
wa? Bɛɛ nə jə pee bíí, yá tə wa nədʊ
ga jén. Ʊ wá yá tə sapwɪnɪa də fugə
də nʊgʊ tə duən tə gaʊ tə wa. Ʊ dàń
ga va ʊ pìà ka tə, ka nə jén tə, wuuu
ʊ va ʊ na ka.
5 Ʊ dàń nə nɪ ka, ʊ pùá poli, ʊ tì
ka ʊ kə ʊ para wa, ʊ ja va ʊ sàń nə.
6 Máŋá tə wa, ʊ nə yí ʊ sàń nə,
ʊ wá bon ʊ dabara də ʊ yɪra lìà, ʊ
swìn, ʊ wʊ́: ‹Á fwa pupwən, ndə à
mù nə, à nə nɪ à piə tə, ka nə yà jén
tə yɪrɪ›.
7 Mə nətʊ nə, à swìn á con nə, də
pupwən wá yà Yɪɪ sàń nə, də cʊna
lìù nədʊ nə nə vəvəri ʊ kwa, ʊ ma
sá ʊ cʊna tə. Kʊ dwən lìà sapwɪnɪa
də fugə də nʊgʊ, ba nə bʊŋa, də ba
yɪ cígá tɪán, ba nə ba bʊŋa də ba
mɛ, sə ba vəvəri ba kwa, ba ma sá
ba cʊna tə».

Səbikʊlʊ tə nə jén

8 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «Kan nə
ja cɪnɪa səbikʊlan* fugə, nədʊ ga jén
yoo. Ʊ dàń sʊrʊ cànʊ́, ʊ zwarʊ dìè
tə, ʊ ga pìà kʊ zəni, ʊ na.
9 Ʊ nə twi, ʊ bà ʊ na kʊ, ʊ bon ʊ
budonən, də ʊ yɪra lìà, ʊ ga swìn, ʊ
wʊ́: ‹Á yana pupwən wa də nə, à nə
nɪ à səbikʊlʊ tə, kʊ nə jén tə yɪrɪ!›.
10 Mə kʊ nətʊ tə nə, à swìn á con
nə, də Yɪɪ *malɪkɛ yàá na pupwən
zənzən Yɪɪ *sàń nə, də cʊna lìù nədʊ
nə vəvəri ʊ kwa, ʊ ma sá ʊ cʊna».

Bìú tə, ʊ nə jén yoo (1 Zwan 3.1)

11 Zwezi ma kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «Bɛɛ
don jə bɪa bələ.
12 Ba wa nəmaa tɪ́ʊ́ tə swìn ʊ
nyɪna tə con, ʊ wʊ́: ‹À nyɪna, pa nə
n jɪjə tori tə, à nə mɛ, sə à na›. Ʊ
nyɪna tə ma tàrà ʊ jɪjə wiən tə ʊ pa
ʊ bɪa bələ tə nə.
13 Kʊ nə fwa dɪan bələ, ba nəmaa
tɪ́ʊ́ tə yè ʊ tori tə, ʊ dá ʊ ga nan, ʊ
va lʊʊ, kʊ nə ŋʊ́ná. Kʊ mù bwálí
tə wa nə, ʊ cʊ̀gʊ̀ ʊ jɪjə tə mama mɪɪ
kʊkwɪʊn tə wa, ʊ nə tì ʊ tɪàn ʊ kə.
14 Máŋá tə wa, ʊ nə cʊ̀gʊ̀ ʊ jɪjə tə
mɛ ʊ zwɛ̀e, nɪən nəfarʊ twi, tə tʊ
lʊʊ təntə wa, yá ʊ dàń kʊ́ʊ̀ ba won
mama jə.
15 Ʊ dàń ma va, ʊ pìà tʊtʊŋɪ tɪʊ tə
lìù don con. Kʊ tɪ́ʊ́ ma tì wá, ʊ pa ʊ
va ʊ kárí wa, ʊ pa ʊ cì ʊ twərən† nə.
16 Ʊ yà swə, sə ʊ twá ʊ dá twərən
tə wodirən tə, yá lìù mama ga ba tə
wá pɪn.
17 Ʊ dàń ma jə̀ń ʊ bʊ́n ʊ càn tə yuu
wa, ʊ ga swìn ʊ tɪàn con nə, ʊ wʊ́: ‹À
nyɪna tʊ̀tʊ̀nà tə mama dá wodirən
ba gɛ, yá à ga tɪ də nɪən yəbə!
18 À wá pìí à va à nyɪna tə con, à
ga wá swìn ʊ con, à wʊ́: À nyɪna, à
cʊ̀gʊ̀ Yɪɪ nə, à ma cʊ̀gʊ̀ n də nə.
19 À kʊ́ʊ̀ wà mɛ, sə n ywàń nə ndə
n bìú nə. N dàń tì nə, n ma fwa ndə
n tʊ̀tʊ̀nʊ̀ tə don nə.›
20 Ʊ dàń ma tʊ cwəŋə wa, ʊ pìí ʊ
bìàn ʊ nyɪna tə con.

Də ʊ tə nə ŋʊ́ná də ba dìà, ʊ nyɪna
nɪ wá, ʊ yinəgə ga tì wá. Ʊ dəri ʊ va
ʊ jə́rí wá, ʊ pùrì wá ʊ kə ʊ nə, ʊ ga
kʊkwalɪ wá.

* **15:8 15.8** Cɪnɪa səbikʊlʊ nədʊ yɪ yɪtʊrɪ nədʊ tʊtʊŋɪ ŋwírán. † **15:15 15.15** *Zwifə-ba con, twərən yɪ vàná tə, tə nə yɪ durən wiən.

21 Bìú tə dàń ma swìn ʋ con nə, ʋ
wʋ́: ‹À nyɪna, à cʋ̀gʋ̀ Yɪɪ nə, à ma
cʋ̀gʋ̀ n də nə. À kʋ́ʋ̀ wà mɛ, sə n ja
nə n bon n bìú›.
22 Yá ʋ nyɪna tə swìn ʋ tʋ̀tʋ̀nà con,
ʋ wʋ́: ‹Á jana gànʋ̀ tə kʋ zəni, nə
dwən tə duən tə mama, á ja bà lala,
á ma zʋ wá. Á kənə jɪfɪlɪ‡ ʋ jɪfʋa nə
də natʋra ʋ nɛɛ nə.
23 Á jana napwala tə, nə nə kʋnɪ,
kʋ tʋ́n nʋga tə, á ja bà á gʋ. Nə fwa
pupwən diŋə.
24 À bìú tə, á nə na, yà tɪga, yá ʋ
dàń pìí ʋ bwin ʋ nan tɪan wa, ʋ yà
jén, yá à pìí à na wá›. Ba dàń ma
wulə ba fwa pupwən diŋə.

25 Kʋ máŋá təntə wa, də kʋ bɛɛ tə
bìú nəkwɪa tə wulə kárí wa. Máŋá
tə, ʋ nə pìí, ʋ bà ʋ bwələ sàń, ʋ nì
gwaran kori, ba ga sɛ.
26 Máŋá tə, ʋ yí sàń, ʋ bon ʋ nyɪna
tə tʋtʋnbiu tə don ʋ bwe, sə ʋ na kʋ
tə nə fwa tə dàń.
27 Tʋtʋnbiu tə ma le wá, ʋ wʋ́: ‹N
nyánʋ́ tə nə pìí ʋ bà. N nyɪna ma
pa, ba gʋ napwala tə, nə nə kʋnɪ ka
jɪgɪ tə, ʋ nə pìí ʋ na ʋ bìú tə də ʋ
yɪra zurə yɪrɪ›.
28 Bìú nəkwɪa tə lɪŋa ma zàn, ʋ ga
vɪ, sə ʋ zʋ dìə tə wa. Ʋ nyɪna ma
nan, sə ʋ ja wá, ʋ ja zʋ.
29 Yá bìú tə le ʋ nyɪna, ʋ wʋ́: ‹À
nyɪna, cʋgʋ yəbə! Bɪna kapʋpʋ nə,
à tʋŋa à pɪn mʋ́. Yá à ga wà n nii vɪ
yoo nədʋ wa. Yá n ga wà nə bʋna
tətə də pɪn, sə à ma fwa pupwən
diŋə, sə à də à dabara də́.
30 Yá máŋá tə, n bìú wà tə nə pìí ʋ
bà, ʋ mʋ̀ tə, ʋ nə dí n jɪjə tə mama
ʋ zwɛ̀e də kacwara, mə ʋ mʋ̀ tə nə
nə n pa, ba gʋ napwala tə, ka nə ja
nʋga tə ba pa!›
31 Ʋ nyɪna tə ma swìn, ʋ wʋ́: ‹À
bìú, n wulə máŋá mama də nə. Yá
kʋ tə mama à nə ja yɪ n mʋ̀ nyiən.
32 Yá nə mɛ, sə nə fwa pupwən
diŋə. N nyánʋ́ tə, n nə na tə, yà tɪga.
Yá ʋ ma pìí ʋ bwin ʋ nan tɪan wa. Ʋ
yà jén, yá à ga pìí à na wá!› »

‡ **15:22 15.22** Kʋ yɪ, sə ba ma pa dun bìú tə nə.

16

Jɪjə tíú don də lìù tə, ʋ nə ywàŋá ʋ tʋtʋnan yuu swɪan yoo
(1 Timote 6.17-19; 1 Piyɛrə 5.2; Matiə 6.24)

1 Zwezi swìn ʋ karbɪa tə con, ʋ wʋ́:
«Jɪjə tíú don nə wulə ʋ yà jə lìù, ʋ
nə ywàŋá ʋ tʋtʋnan yuu. Ba ma bà
ba swìn ʋ con də, lìù tə, ʋ nə ywàŋá
ʋ tʋtʋnan yuu, tə gɪgɪrɪ ʋ wiən tə.
2 Yuu tíú tə ma bon wá, ʋ ga swìn,
ʋ wʋ́: ‹Bɛ̀eɛ̀e nə, à nə̀ń n yuu wa?
Bɪrɪ nə, n nə tʋn n tʋtʋŋɪ tə nətʋ,
n nə kʋ́ʋ̀ wàrì à tʋtʋnan tə yuu n
ywàŋá tə yɪrɪ›.
3 Bɛɛ tə ma swìn ʋ tìàn con, ʋ wʋ́:
‹À yuu tíú tə wá dɪŋɪ nə à tʋtʋŋɪ tə
wa. À dàń wá fwa nətə? À ba dìàn
jə, sə à ma vara à də́, cavɪra ga wá
ja nə, sə à lòrì, à də́.
4 À yə̀ə́ kʋ tə, à nə wá fwa. Máŋá
tə nə, à nə wá kwìn à bwálí tə nə,
sə lìà wá ja nə, ba kə ba dìə̀ wa›.
5 Ʋ dàń ma pa, ʋ yuu tíú jɪjɪŋa tə
mama bà nədʋ nədʋ. Ʋ ma swìn
təntən tíú tə con, ʋ wʋ́: ‹Bagalɪ nə
wulə n mʋ̀ də à yuu tíú tə pwərə
wa?›
6 Ʋ ma le wá, ʋ wʋ́: ‹Nʋga barikiə
bíí›. Bɛɛ tə ma swìn, ʋ wʋ́: ‹Nə̀ń n
jɪŋɪ sagɪ tə nə, jə̀ń tɪa lala, n pʋ́pʋ́ní
barikiə finu›.
7 Ʋ ma kʋ́ʋ̀ swìn ʋ don də con,
ʋ wʋ́: ‹Sə n mʋ̀, bagalɪ nə wulə n
yuu wa?› Ʋ də ma le, ʋ wʋ́: ‹Mɪna
ganlwaran biənu›. Bɛɛ tə ma swìn
ʋ con, ʋ wʋ́: ‹Nə̀ń, n jɪŋɪ sagɪ tə,
pʋ́pʋ́ní biənɪa.›
8 Kʋ mʋ̀ lìù təntə, ʋ nə ywàŋá
tʋtʋnan tə yuu, ʋ nə yɪ ʋ nə tʋŋa
kʋnkʋn yìən tə, yuu tíú tə bʋ̀à ʋ nə,
ʋ nə fwa kʋ swɪan təntə yɪrɪ. Kʋ yɪ
cígá, lìà tə, ba nə yɪ lʋʋ kʋ tə nə tɪ
ba, yə̀ə́ swɪan ba doni lìà tə, ba nə
ya poni lìà».
9 Zwezi ma súrí lá, ʋ wʋ́: «Yá à mʋ̀
nə swìn á con, à wʋ́: Á jana lʋʋ jɪjə
ka tə, á ma pìà dabara. Máŋá tə wa,
á wiən tə nə twí tə zwɛ̀e, sə ba wànɪ
ba sɛ̀e aba dii tə wa, tə nə bá cʋ̀gà.

10 Lìù tə, ʋ nə yı pùə́ nədʋ tíú yobii
wa, ʋ wá yà pùə́ nədʋ tíú yofaran
tə də wa. Lìù tə, ʋ nə tʋŋa kʋnkʋn
yìèn yobii wa, ʋ wá tʋn kʋnkʋn yìèn
yofaran tə də wa.
11 Də á nə wà pùə́ nədʋ tìán yın á
kʋnkʋn yìèn tətə, ka ja tʋn waa nə,
wàà nə wá pa aba cígá cígá wozəŋə
tə, naaa?
12 Də á nə wà pùə́ nədʋ tìán yın
də lìù don jıjə wiən, wàà nə wá pa
aba jıjə wiən tə, tə nə yı á təntıan
nyiən?
13 Tʋtʋnbiu tèlə́, ʋ nə wàá ʋ tʋŋa,
ʋ pın yun tìán bələ nə. Ʋ nə fwa kʋ,
ʋ wá sóní ʋ don, ʋ ga dʋ́n ʋ don. Ʋ
wá sɛ̀e ʋ don nii, ʋ ga vı ʋ don nii.
Á wàrì á twá duən á tʋŋa á pın Yıı,
də tıa yuu jıjə nə».

Zwezi swìn yìèn duən yuu wa (Matiə 5.18, 31-32; 11.12-13; Marəkə 10.11-12)

14 *Farızıan-ba tə, ba nə swə səbiu
tə, cʋgʋ Zwezi sʋ̀ràn tə, ba ga zàn ba
wulə ba mʋŋa wá.
15 Zwezi ma swìn ba con, ʋ wʋ́: «Á
yı lìà tə, á nə bırı á tìàn də, á yı
cígá tìán ləzoni yáá con, yá Yıı yə̀ə́ á
bıcan tə waa tə. Kʋ tə kʋ nə jə funə
ləzoni yáá con nə, ya wopʋ̀pʋ̀nʋ̀ Yıı
yáá con nə.
16 Kʋ jıjʋ nə, kʋ yà yı Yıı *nii tə,
ʋ nə pın *Moyizə nə saga tə, də Yıı
nii *sʋ̀sʋ̀nà saga tə yà nə tʋŋa. Kʋ
twi kʋ zıgı Zwan* nə. Kʋ kwa nə,
ba swìn sʋywáŋʋ́, ba wʋ́, Yıı wá də́
ʋ pàrì tə, yá lìù də mama ya ʋ kəni
dìàn, sə Yıı də́ pàrì ʋ yuu wa.
17 Lanworu tə də tıa wàá tə jén
mwálí mwálí, yá won ga wàrì Yıı
nii tə mancın də kʋ cʋ̀gà.
18 Lìù tə mama, ʋ nə dʋgʋ ʋ kan, ʋ
ga swe ʋ don, ʋ fwa bacwan. Yá lìù
tə, ʋ nə swe kan tə, ʋ barı nə dʋgʋ,
ʋ də fwa bacwan».

Jıjə tíú tə də Lazarə (Likə 6.20-21, 24-25)

19 Zwezi ma sısarı, ʋ wʋ́: «Jıjə
tíú don nə yın lá, ʋ nə zwı gansıan
mwin, də gankıkalan nəpon tə dıın
mama. Ʋ yà wulə ywání wa, ʋ ga də́
kʋ tə, kʋ nə ziən.
20 Lalaŋʋ don də yın lá, ba nə
boŋə Lazarə, ʋ yıra nə súə́ də
nʋran. Ʋ yà tə́gə́ jıjə tíú tə dìè mimii
nə.
21 Ʋ yàá pìà, sə ʋ də́ womunə tə,
tə nə naŋa wodiu tabılʋ tə yuu nə,
tə twı. Kʋ nə dwən nətʋ, kukuri twi,
tə dàlì ʋ yıra nʋran tə.
22 Dıın don nə, zʋrʋ tə twi ʋ tı,
yá *malıkɛ tì wá, tə ja va Yıı *sàń,
*Abərahamə səpuni nə. Jıjə tíú tə
də twi ʋ tı, ba ma gùrì wá.
23 Jıjə tíú tə wulə, ʋ də́ càn zənzən
tıga bwálí tə nə. Ʋ zìn ʋ yáá ʋ kə
yıı, ʋ ga na Lazarə, ʋ jə̀ə́ yıŋʋnı
Abərahamə səpuni nə.
24 Ʋ dàń ma mà nii, ʋ wʋ́: ‹À nyına
Abərahamə dəri à yinəgə, à nə də́
càn zənzən mən tətə wa yırı. Tʋn
Lazarə, sə ʋ kə ʋ jıfʋa nii níá wa, ʋ
ma zùrì à nəndəli›.
25 Yá Abərahamə dàń swìn, ʋ wʋ́:
‹À bìú, lìí n tìàn də, n nı wiən
zənzən n tıa yuu yanʋ tə wa. Yá
Lazarə mʋ̀ ya lìù tə, ʋ nə dí càn də
càn ʋ mıı tə wa. Síʋ́n nə, ʋ bıcan
dàń zùrì, n mʋ̀ ga wulə càn wa.
26 Kʋ tə nə dwən tətə, woru
nəfarʋ wulə nə də aba pwərə wa.
Yá lìà tə, ba nə pìà, sə ba zıgı á con,
ba bà nə con kʋ wàrì. Nə də ga wàrì
á con nə vəli›.
27 Jıjə tíú tə ma swìn, ʋ wʋ́: ‹À lòrì
mʋ́, à nyına, sə n tʋn Lazarə à nyına
dìə wa nə.
28 À ja nubıa bonu lá nə. Tʋn
Lazarə, sə ʋ va ʋ swìn ba con, sə ba
də dàn ká bà càn bwálí kʋ tə nə›.
29 Abərahamə ma le, ʋ wʋ́: ‹N
nubıa tə jə Yıı *nii tə, ʋ nə pın
*Moyizə nə saga tə, də Yıı nii
*sʋ̀sʋ̀nà saga tə. Ba mɛ, sə ba twá
sʋgʋ tə nii nə, kʋ nə pʋ́pʋ́ní saga tə
wa›.
30 Jıjə tíú tə swìn, ʋ wʋ́: ‹Kʋ cıcı
wà yí, à nyına Abərahamə. Lìù dàń

* **16:16 16.16** Kʋ mʋ̀ Zwan təntə nə yı *Zwan-Batisə, ʋ nə li lìà níá wa, kʋ twá də Yıı yırı.

nə pìí ʋ nan tɪga con nə, ʋ va ʋ yí ba, ba wá vəvəri ba kwa, ba ma sá ba cʋna›.
31 Yá Abərahamə tə swìn ʋ con, ʋ wʋ́: ‹Də ba nə bá sɛ̀e Yɪɪ nii tə, ʋ nə pɪn Moyizə nə saga tə nii, də Yɪɪ nii sʋ̀sʋ̀nà saga tə nii, ba bá sɛ̀e lìù don də nii, də kʋ tíú nə swə, sə ʋ nan tɪga wa də›.»

17

Ka pìí ka yá Yɪɪ cwəŋə yoo
(Matiə 18.6-9, 21-22; Marəkə 9.42; 1 Korɛntə tìán 8.9-13; 10.32)

1 Zwezi swìn ʋ karbɪa tə con nə, ʋ wʋ́: «Yìàn wá yà lá, tə nə wá pa lìà dʋgʋ Yɪɪ cwəŋə tə ka jén. Yá lɛɛ wulə də lìù tə, ʋ nə pɪn ləzoni fwa cʋna!
2 Kʋ wá kʋkwanɪ kʋ tíú con nə, də ba nə vwə kapan nəfarʋ ʋ bɪan nə, ba dɪ mʋʋ níá wa, də ʋ nə pa ba labwana tʋn cʋna.
3 Á cɪa á tìàn nə zəni!
Də lìù tə, ʋ yɪ n nubiu *Kərisə yɪrɪ, nə fwa cʋna, swìn ʋ con də n yaŋwɪan mama. Yá də ʋ nə vəvəri ʋ kwa, ʋ ma sá ʋ cʋna tə, sə n kwɛn tə n lɪ n də wá pwərə wa.
4 Də n nubiu nə cʋ̀gʋ̀ n nə, nɛɛ barpɛ də dɪɪn nədʋ wa, yá də kʋ nɛɛ təntə mama, ʋ yàá bà ʋ swìn n con də, ʋ pìà, sə ʋ vəvəri ʋ kwa, ʋ ma sá ʋ cʋna tə, sə n də kwɛn tə n lɪ ʋ pwərə wa».

Kən n waa Zwezi nə
(Matiə 17.20; Marəkə 11.22-26)

5 *Tʋntʋna tə swìn *Yuu-Tiu con, ba wʋ́: «Pa nə waa tə, nə nə kəni n nə súrí wuuu!»
6 Ʊ ma le, ʋ wʋ́: «Də á nə keni á waa Yɪɪ nə mancɪn tətə, yá kʋ ga yɪ ndə wobiu nəmanbiə nə, á wàá tìʋ́ nəfarʋ con, á swìn: ‹Gʋ n zàn n va n cwɛn mʋʋ tə wa!› Yá kʋ wá sɛ̀e á nii».

Tʋtʋnbiu tʋtʋŋɪ

7 Zwezi kʋ́ʋ̀ ma swìn, ʋ wʋ́: «Á wa lìù mama bá sɛ̀e, ʋ fwa yoo kʋ tə: Lìù nə jə tʋtʋnbiu, ʋ nə vəli kárá ʋ vàrì, nə à yə̀ə́ ʋ cì vàná nə, də ʋ nə pìí ʋ bìàn, kʋ tíú tə bá swìn ʋ con də, ʋ bà lala, sə ʋ də́.
8 Ʊ wá swìn tʋtʋnbiu tə con nə, ʋ wʋ́: ‹Kwɛn wodiu, n kə duən nə, zʋ n tʋtʋnganan, n tì à wodiu, n tún n pa nə, à də́ à ga nywìn. Kʋ kwa nə, sə n də dàń də́, n ga nyʋ›.
9 Tʋtʋnbiu tə bá ja jʋ̀nà ʋ nə, ʋ nə tʋn kʋ tʋtʋŋɪ tə, ʋ pa wá tə yɪrɪ?
10 Mə kʋ yà nətʋ, kʋ pa á də nə: Máŋá tə nə, á nə wá fwa kʋ tə mama, ba nə yà bɪrɪ aba, á swìán, á wʋ́: ‹Nə ya tʋtʋnbɪa, kʋ ya nə tʋtʋŋɪ, nə nə tʋn mʋ̀ʋ́›.»

Zwezi pɪn yazurə dayaran fugə nə
(Likə 5.12-14; Matiə 8.2-4)

11 Zwezi twá Samari də Galile nagwanɛɛ sʋswɪan tə wa, ʋ kɛ̀eń, ʋ ma vəli *Zwerizalɛmə.
12 Ʊ nə vəli ʋ zʋ tɪʋ don wa nə, ʋ nə zwɪ, də dayaran* fugə nə tə bìàn, sə tə jərí wá. Ba twi, ba zɪga yɪŋʋna, ba ga bubwi, ba wʋ́:
13 «Karnyɪna Zwezi, dəri nə yinəgə!»
14 Zwezi nɪ ba, ʋ ga swìn ba con, ʋ wʋ́: «Á vələ á bɪrɪ á tìàn *Zwifə-ba Yɪɪ *joŋwana tə nə!» Máŋá tə wa, ba nə pìí ba vələ lá nə, ba dayan tə zwɛ̀e, ba ga jì ləzwənzəŋə.
15 Ba wa lìù don nə nɪ də, ʋ yɪra tə zʋ̀rì, ʋ pìí ʋ nɛɛ tə nə, ʋ bìàn, ʋ ga zìn ʋ kori, ʋ kə yɪɪ nə, ʋ bwɪ Yɪɪ nə.
16 Ʊ twi ʋ bà, ʋ tʋ Zwezi nɛɛ nə, ʋ ga kə ʋ lɛ̀eɛ̀e. Kʋ mʋ̀ bɛɛ təntə yà yɪ Samari tíú.
17 Zwezi dàń ma swìn, ʋ wʋ́: «Ba mama fugə tə nɪ yazurə. Kʋ tà cígá naaa? Sə ba nʋgʋ tə duən tə wa yən?
18 Ba lìù mama wà bʋ́n, sə ʋ pìí ʋ bà ʋ kə Yɪɪ lɛ̀eɛ̀e, kʋ nə tà də vee wà tə?»
19 Zwezi dàń ma swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «Zàn, n va! N nə keni n waa à mʋ̀ nə wuuu tə yɪrɪ, Yɪɪ jon mʋ́».

* **17:12 17.12** *Zwifə-ba con, dayan nə jə lìù, ʋ yɪ ba yàá lɪ wá ba dwíí wa. Ʊ dayan tə nə zwɛ̀e də kʋ tə jə *joŋi, ʋ nə mɛ̀e, sə ʋ fwa, sə ʋ ma pìí, ʋ zʋ ʋ dwíí tə wa.

Yıı pàrì tə túrí yoo
(Matiə 24.3-42)

20 Dıın don nə, *Farızıan-ba tə twi, ba bwe Zwezi, ba wú: «Máŋá kwa nə, Yıı wá zıgı ʋ də́ pàrì tə?» Ʋ ma le ba, ʋ wú: «Yıı pàrì tə yı kʋ yàá bà kʋ pa, ba wání ba na kʋ.

21 Ba bá swìn, ba wú: ‹Á nəŋə, kʋ wulə yəbə!› Nə à yə̀ə́: ‹Kʋ wulə lá con!› Yıı wulə ʋ də́ ʋ pàrì tə á tətəŋi wa».

22 Ʋ dàń ma swìn ʋ karbıa tə con, ʋ wú: «Máŋá don wá bà, á nə wá pìà, sə á na *Ləzwənə-Biu† dıan tə tə wa dıın nədʋ cıcı, yá á bá wání kʋ á na.

23 Ba wá swìn á con, ba wú: ‹Á ywàŋá yəbə!› Nə à yə̀ə́: ‹Á ywàŋá lá con!› Yá á dànà ká va lá, á dànà ká dəri á va lá nə.

24 Ndə dwà pıpılʋ nə yàá pıpılı lanworu tə wa, kʋ zıgı kʋ də̀ń nə, kʋ pìrʋ̀ kʋ ja va kʋ yuu nə, mə nətʋ təLəzwənə-Biu tə wá yà ʋ dıın tə nə, ʋ nə wá pìí ʋ bà.

25 Yá kʋ dàń mɛ, sə ʋ də́ càn zənzən, sə zə̀n lìà ga vı wá.

26 Máŋá tə,Ləzwənə-Biu tə nə wá pìí ʋ bà, yìən tə wá yà ndə tə nə yın nətʋ Nowe‡ máŋá tə wa.

27 Kʋ máŋá tə wa, lìà tə yà də́, ba nywìn, ba swe duən nə, də ba swe ba bwìí lìà yuu wa, kʋ ja va dıın tə, Nowe nə zʋa níá yuu bori nəfarʋ tə wa. Dwà nəfarʋ tə dàń twi, kʋ gʋ ba mama.

28 Kʋ wá yà ndə lìà tə, ba nə yı lá Lɔtə§ máŋá tə wa. Lìà tə yàá də́, ba nywìn, ba yə̀ ba ga yoli, ba dwì, ba ga lwè dii.

29 Yá máŋá tə, Lɔtə nə nan *Sodɔmə tıʋ wa, mən də jirəbuu dwà twi tə nà, tə gʋ ba mama.

30 Mə kʋ wá yà nətʋ, máŋá tə,Ləzwənə-Biu tə nə wá bà.

31 Kʋ máŋá tə nə, lìù tə, ʋ nə wá yà dəyuu wa, kúù wà mɛ, sə ʋ cú, ʋ zʋ dìə̀ wa, ʋ tì ʋ zıla tə nə wulə lá. Mə kʋ wá yà nətʋ, kʋ pa lìù tə nə, ʋ nə wá yà kárá wa, ʋ kúù wà mɛ, sə ʋ pìí ʋ bà sàń.

32 Á lie á tìàn Lɔtə kan tə yoo!

33 Lìù tə, ʋ nə wá pìà ʋ tìàn nə, sə ʋ jon ʋ mıı tə, ʋ wá kwìn kʋ nə. Yá lìù tə, ʋ nə wá kwìn ʋ mıı tə nə, wá na mıı, kʋ nə ba zwɛ̀e Yıı con.

34 À mʋ̀ nə swìn kʋ á con, à wú: Kʋ tıtın təntə nə, lìà bələ wá piən gədoo yuu. Yıı wá tì ʋ don, ʋ ga yá ʋ don lá.

35 Kana bələ wá gà mun duən nə nʋŋʋ yuu wa. Yıı wá tì ʋ don, ʋ ga yá ʋ don lá.

36 [Bara bələ wá yà kárá wa, Yıı wá tì ʋ don, ʋ ga yá ʋ don lá.]»

37 Karbıa tə ma bwe wá, ba wú: «*Yuu-Tiu yən nə nə, kʋ mʋ̀ təntə wá fwa?» Ʋ ma le, ʋ wú: «Bwálí tə nə, wotıgʋ nə wulə, dilən də yàá kun duən nə lá».

18

Kadənu tə də lìù tə, ʋ nə bʋ̀rì bʋ̀rà tə zwansısara tə
(Marəkə 7.24-30; Likə 11.5-10)

1 Zwezi kúù sısarı zwansısara kʋ tə. Ʋ bırı ʋ karbıa tə nə, sə ba ma lwarı də, ba jìàn mɛ, sə tə dàn máŋá mama yıjʋnı wa.

2 Ʋ ma swìn, ʋ wú: «Lìù don nə wulə, ʋ nə bʋ̀rì bʋ̀rà tıʋ don nə. Ʋ ba Yıı zìlí, ʋ ga ba ləzwənə tì, ʋ ma fwa won tətə.

3 Kʋ mʋ̀ tıʋ təntə wa, kadənu don də wulə lá nə, ʋ twi, máŋá mama, ʋ yí wá, sə ʋ bʋ̀rì ʋ bʋ̀rà. Ʋ yàá swìn bɛɛ tə con nə, ʋ wú: ‹Bʋ̀rì à də à jarı don tə bʋ̀rà tə!›

4 Lìù nə bʋ̀rì bʋ̀rà tə vıga kʋ nɛɛ kapʋpʋ. Kʋ kwa nə, ʋ ma bà ʋ swìn ʋ tìàn con nə, ʋ wú: ‹À cígá ba Yıı zìlí, à ga ba ləzwənə tì, à ma fwa won tətə.

5 Yá kadənu wà tə nə wʋwalı nə tə yırı, à wá bʋ̀rì ʋ bʋ̀rà tə. Kʋ nə

† **17:22 17.22** Zwezi yı ʋ tətə yoo nə ʋ swìn. ‡ **17:26 17.26** Nowe máŋá lìà tə yà ba Yıı nii zìlí. Kʋ mʋ̀ yırı, Yıı pın dwà nəfarʋ nà dıan sapwilə. Níá tə gʋa lìà tə mama, kʋ va kʋ ga Nowe də ʋ dìə̀ lìà. Ba mʋ̀ yın níá yuu bori wa. Nowe nə zìlí Yıı nii, ʋ fwa. § **17:28 17.28** Lɔtə yı *Abərahamə nyánú bìú. Ʋ mʋ̀ tətə nə kúrí ʋ tı, sə ʋ va Sodɔmə wa. Kʋ mʋ̀ tıʋ təntə lìà tə ba Yıı nii zìlí. Kʋ mʋ̀ nə pın, Yıı pa mən nan yıı nə, tə bà tə də́ tıʋ tə mama.

tà kʋ mù, ʋ wá bà máŋá mama, ʋ ja
à bɪan nə›.»
6 Kʋ kwa nə, *Yuu-Tiu tə ma swìn,
ʋ wʋ́: «Á cʋga kʋ tə, lìù wʋlʋnyɪn tə
nə bʋ̀rì bʋ̀rà nə swìn!
7 Mə Yɪɪ wá twá nətʋ, ʋ ma pa cígá
tə, á nə lòrì ʋ con tɪtɪn də yɪcaʋ. Ʋ
bá díán, ʋ ma san ba.
8 À mù nə swìn kʋ á con nə də, ʋ
wá pa ba cígá tə, ba nə pìà tə lala.
Yá máŋá tə, *Ləzwənə-Biu* tə nə wá
bà, ʋ wá na lìà, ba nə keni ba waa
Yɪɪ nə lìà tə wa, ba nə wulə tɪa yuu
naaa?»

Farɪzɪan tə də lanpolɪnʋ tə zwansɪsara tə
(Zwakə 4.6, 9-10; 1 Piyɛrə 5.5-6)

9 Zwezi sɪsarɪ zwansɪsara kʋ tə, ʋ
pa lìà tə nə, ba nə bʋŋa də, ba yɪ
cígá tíú Yɪɪ yáá nə, ba ga ba ba duən
tə jələ.
10 Ʋ swìn, ʋ wʋ́: «Bara bələ vələ
*Zwifə-ba Yɪɪ *dìà wa, sə ba jʋn Yɪɪ.
Ʋ don yɪ *Farɪzɪan, ʋ don ma yɪ
lanpolɪnʋ.
11 Farɪzɪan tə zɪga ʋ cɪcɪ, ʋ ga jʋ̀nì
Yɪɪ, ʋ wʋ́: ‹Yɪɪ, à keni n lɛ̀ɛ̀ɛ, à nə tà
ndə ləzoni tə duən nə, ba nə yɪ lìà
tə, ba nə vɪrɪ lìà wiən də dìàn, də
lìà, ba nə tʋŋa kʋnkʋn yoo, də lìà,
ba ga cwàrì tə yɪrɪ. À keni n lɛ̀ɛ̀ɛ,
à nə tà ndə lanpolɪnʋ ʋ tə nə yɪrɪ.
12 À vwe à nii nɛɛ bələ dɪan barpɛ
wa. Yá à ga pɪn mʋ́ won mama, à nə
nɪ fugə nii nyiən›.
13 Lanpolɪnʋ tə mù ga zɪga dìà tə
vàn don nə. Ʋ wàrì ʋ yáá tətə ʋ zìn,
ʋ keni yɪɪ nə. Yá ʋ dàń yɪ ʋ wulə ʋ
zɛ ʋ jìàn, ʋ ga swìn, ʋ wʋ́: ‹Yɪɪ dəri
à yinəgə à yɪ cʋna lìù!› »
14 Zwezi ma kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ wʋ́: «À
mù nə swìn kʋ á con də, kʋ mù bɛɛ
təntə nɪ cígá Yɪɪ yáá con, ʋ ja pìí ʋ
va ʋ dìà. Yá kʋ nə tà Farɪzɪan tə mù.
Lìù tə mama, ʋ nə wá zìn ʋ tìàn kʋ
tíú wá cú. Yá lìù tə, kʋ tíú nə wá kə
ʋ tìàn tɪa, Yɪɪ wá zìn kʋ tíú yɪɪ nə».

Zwezi də bìsíná yoo
(Matiə 18.1-4; 19.13-15; Marəkə 10.13-16)

15 Lìà yà jɪn bìsíná ba bà Zwezi
con, sə ʋ dwen ba yɪra. Zwezi
karbɪa tə nə nɪ kʋ nətʋ, ba dàń wulə
ba caga ba nii nə.
16 Yá Zwezi pɪn ba ja bìsíná tə, ba
fàrʋ́ ba yí lá, ʋ ga swìn, ʋ wʋ́: «Á
yágá bìsíná tə, sə ba bà à con nə! Á
dànà ká cì ba nə! Yɪɪ pàrì tə nə yɪ
ba tə, ba nə yɪ ndə ba nə nyiən.
17 Cígá mama, à mù nə swìn kʋ
á con: Də lìù nə bá sɛ̀ɛ, ʋ jì ndə
bisɪmaa, ʋ ba wání Yɪɪ pàrì tə wa
ʋ zʋ».

Jɪjə balandʋrʋ don yoo
(Matiə 19.16-30; Marəkə 10.17-31)

18 *Zwifə-ba yuu tíú don lòrì
Zwezi, ʋ wʋ́: «Karnyɪna n yɪ pub-
wanʋ tíú. Bɛ̀ɛ̀ɛ nə à mɛ, sə à fwa,
sə à ma na mɪɪ tə, kʋ nə ba zwɛ̀ɛ Yɪɪ
con?»
19 Zwezi ma le wá, ʋ wʋ́: «Bɛ̀ɛ̀ɛ
nə pɪn, n ma boŋə pubwanʋ tíú?
Lìù tə̀lə́, ʋ nə yɪ pubwanʋ tíú, də kʋ
nə tà Yɪɪ cɪcɪ.
20 N yə̀ə́ Yɪɪ *nii yìàn tə, ʋ nə pɪn
*Moyizə: ‹Dàn ká cwàrì! Dàn ká gʋ!
Dàn ká ŋʋ! Dàn ká kʋna kʋnkʋn, n
kə lìù nii nə! Zìlí n nuu də n nyɪna
nii!› »
21 Bɛɛ tə le, ʋ wʋ́: «À twá tə mù Yii
nii yìàn təntə mama nii nə, də à tə
ya bisɪmaa».
22 Zwezi nə nì kʋ mù təntə nətʋ,
ʋ swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «Won nədʋ tə
nə ga, sə n fwa: Yə̀ tə tə mɛ, n nə
jə, n ga tàrà səbiu tə n pa zʋra nə.
Yá n wá na wiən tə, kwənə nə dáá,
Yɪɪ *sàń nə. Kʋ kwa nə, n dàń bà, n
twá à nə».
23 Yá máŋá tə wa, bɛɛ tə nə nì tə
sʋ̀ràn təntə, ʋ pùə́ cʋ̀gʋ̀ mɪ́ámɪ́án, ʋ
yà nə yɪ jɪjə nəfarʋ tíú yɪrɪ.
24 Zwezi nə na də, ʋ pùə́ cʋ̀gʋ̀ tə,
ʋ swìn, ʋ wʋ́: «Kʋ cà zəni, kʋ pa jɪjə
tɪán nə, sə ba zʋ Yɪɪ pàrì tə wa.
25 Nyʋgʋma ka twá gancɪɪn bʋʋ kʋ
nan, yɪ mwálí, kʋ doni jɪjə tíú nə
pìà, sə ʋ zʋ Yɪɪ pàrì tə wa».
26 Lìà tə, ba nə cʋga Zwezi tə,
swìn, ba wʋ́: «Kʋ nə yɪ nətʋ, wàà

* **18:8 18.8** Zwezi yɪ ʋ tətə yoo nə ʋ swìn.

nə wá na mɪɪ tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ
con?»
27 Zwezi ma le, ʊ wʊ́: «Won tə,
ləzoni nə wàrì ba fwa, Yɪɪ mʊ̀ wàá
kʊ ʊ fwa».
28 Piyɛrə dàń ma swìn, ʊ wʊ́:
«Ywàń, nə dʊgʊ nə wiən mɛ, nə ga
twá n nə».
29 Zwezi ma swìn ba con, ʊ wʊ́:
«Cígá mama, à mʊ̀ nə swìn kʊ á con:
Lìù nə taa Yɪɪ pàrì tə yɪrɪ, ʊ nan ʊ ga
yá ʊ sàń, nə à yə̀ə́ ʊ kan, də ʊ nubɪa,
də ʊ nuu, də ʊ nyɪna, də ʊ bɪa,
30 kʊ tíú wá na ʊ doni kʊ tə, ʊ nə
dʊgʊ tɪa yuu wa yəbə. Yá máŋá kʊ
tə wa, də máŋá tə mɛ, kʊ nə bìàn,
ʊ wá na mɪɪ tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ
con».

Zwezi kʊ́ʊ̀ pìí ʊ swìn ʊ tɪan, də ʊ ka pìí ka bwin ka nan tə yoo
(Matiə 20.17-19; Marəkə 10.32-34; Likə 9.22, 44-45)

31 Zwezi jɪn ʊ karbɪa fugə bələ tə,
ʊ kə ʊ con, ʊ ga swìn ba con, ʊ wʊ́:
«Á cʊga zəni, nə wulə cwəŋə wa, nə
vələ *Zwerizalɛmə, yá mə lá nə, Yɪɪ
nii *sʊ̀sʊ̀nà tə níə́ sʊ̀ràn tə mama, ba
nə swìn *Ləzwənə-Biu† tə yuu wá,
nii wá sú.
32 Ba wá ja wá, ba pa lìà tə nə, ba
nə ba nə yə̀rì Yɪɪ. Ba wá mʊn wá,
ba twɪn wá, ba pi mɪmɪan, ba kə ʊ
yuu wa.
33 Ba wá mà wá, ʊ yɪra lá, ba ga
gʊ wá. Yá dɪan batwa nii nə, Yɪɪ wá
pìí ʊ bwin wá, ʊ lɪ tɪan wa».
34 Karbɪa tə wà kʊ də̀ń nì mancɪn
də. Tə sʊ̀ràn təntə də̀ń yà sə̀gə̀. Yá
ba yà ga yə̀rì yoo tə, Zwezi nə swìn.

Zwezi pɪn liliu don yíá súrí
(Matiə 20.29-34; Marəkə 10.46-53)

35 Dɪɪn don nə, Zwezi bwələ tɪʊ,
ba nə boŋə ‹Zweriko›. Liliu don yà
jə̀ə́ cwəŋə yuu, ʊ lòrì.
36 Ʊ nì də, lalʊʊ tə nə lɛ tə, ʊ ma
bwe, ʊ wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə?»
37 Ba ma swìn ʊ con də, kʊ yɪ
Zwezi, ʊ nə yɪ *Nazarɛtə tíú tə nə
twá lá nə ʊ lɛ.
38 Ʊ dàń ma bubwi, ʊ kə ʊ nə, ʊ
wʊ́: «Pìʊ́ *Davidə nàʊ́, Zwezi, dəri à
yinəgə!»
39 Ba tə, ba nə wulə yáá nə, ba vəli
tə caga ʊ nii nə, ba wʊ́, ʊ pʊ́ ʊ nii lá.
Yá ʊ tə kwɛn ʊ bubwi zənzən, ʊ wʊ́:
«Davidə nàʊ́ dəri à yinəgə!»
40 Zwezi ma zɪgɪ, ʊ ga pa, ba ja wá
ba bà ʊ con. Máŋá tə nə, ba nə jɪn
wá, ba yí lá, Zwezi bwe wá, ʊ wʊ́:
41 «Bɛ̀eɛ̀e nə n pìà, sə à fwa à pa
mʊ́?» Ʊ ma le, ʊ wʊ́: «*Yuu-Tiu pa,
sə à kʊ́ʊ̀ na».
42 Zwezi ma swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «N
kəni n waa à mʊ̀ nə. Kʊ mʊ̀ yɪrɪ nə,
sə n yíá tə pìí tə na lá. Yɪɪ jon mʊ́».
43 Naa nədʊ, də ʊ na lá, ʊ ga twá
Zwezi kwa, də ʊ bwɪ Yɪɪ nə. Lìà tə
mama nɪ kʊ nətʊ. Yá ba dàń ga wulə
ba bwɪ Yɪɪ nə.

19

Zwezi də Zaswe yoo
(Likə 3.8; 5.32)

1 Zwezi yà twá Zweriko tɪʊ wa, ʊ
lɛ.
2 Bɛɛ don yà wulə lá, ba nə boŋə
Zaswe. Ʊ yà yɪ lanpolɪnʊ yuu tíú, ʊ
ga yɪ jɪjə tíú.
3 Ʊ yà pìà, sə ʊ na lìù tə, ʊ nə yɪ
Zwezi. Yá ʊ nə yɪ ləzwənkukuə, tə
pɪn ʊ wàrì Zwezi ʊ nɪ, lalʊʊ tə yà nə
púə́ ʊ yuu nə yɪrɪ.
4 Zaswe dàń ma dəri, ʊ va yáá
cwəŋə tə yuu, Zwezi nə wá twá. Ʊ
dì tìʊ́ yuu, sə ʊ ma wàní ʊ na Zwezi,
ʊ nə wá lɛ.
5 Zwezi nə twi, ʊ yí kʊ bwálí təntə,
ʊ zìn ʊ yáá yɪɪ nə, ʊ ga swìn Zaswe
con, ʊ wʊ́: «Zaswe, cú tɪa lala! Kʊ
mɛ, sə à zə̀n zʊrʊ n dìə̀ wa».
6 Zaswe dàń pìí lala, ʊ cú tɪa, ʊ ga
ja Zwezi ʊ zʊ ʊ dìə̀ də pupwən.
7 Lìà tə mama nə nɪ kʊ nətʊ, ba
ŋʊŋwɪn, ba ga swìn, ba wʊ́: «Bɛɛ
wà tə zàn ʊ va ʊ zʊrʊ cʊna lìù wà
tə dìə̀ wa».
8 Zaswe dàń ma fàrʊ́ ʊ yí *Yuu-Tiu
yɪra, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: «Yuu-Tiu nə̀ń,
à wá pa à jɪjə tə fan zʊra nə. À nə

† **18:31 18.31** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

gıgırı lìù, à jon ʋ won, à wá pìí à pa
kʋ tíú tə, kʋ won tə nɛɛ banıa».
9 Zwezi ma swìn Zaswe con, ʋ wʋ́:
«Zèn kʋ tə, Yıı jon lìà tə, ba nə wulə
dìà təntə wa, ba cʋna wa. Zaswe də
bırı də, ʋ yı *Abərahamə nàʋ́ cígá.
10 *Ləzwənə-Biu* tə yı ʋ twi, sə ʋ
pìà, ʋ ga jon lìà tə, ba nə jén ba cʋna
wa».

Sían səbikʋlan fugə zwansısara (Matiə 25.14-30)

11 Ba nə wulə, ba cʋga tə yìən
təntə, Zwezi kʋ́ʋ̀ sısarı zwansısara,
ʋ súrí lá. Ʋ bırʋ lìà tə, ba nə bʋŋa
də, ʋ nə bwələ *Zwerizalɛmə, ʋ nə
yí lá nə ʋ zwɛ̀e, Yıı wá də́ ʋ pàrì tə
sıʋ́n sıʋ́n.
12 Ʋ dàń swìn, ʋ wʋ́: «Pabiu don
nə vəli lʋʋ nii, kʋ nə ŋʋ́ná, sə ba pa
wá pàrì, sə ʋ ga pìí ʋ bà.
13 Sə ʋ ga zıgı lá nə, ʋ vìí ʋ pın, ʋ
tʋ̀tʋ̀nà tə wa lìà fugə bà ʋ yáá nə. Ʋ
tì sían səbikʋlʋ† nədʋ nədʋ, ʋ pa ba,
ʋ ga swìn ba con, ʋ wʋ́: ‹Á ywələ də
səbiu kʋ tə, də à ma pìí à bìàn›.
14 Yá ʋ lʋʋ nii lìà tə ba wá swə. Ba
dàń ma twá ʋ dəń wa, ba tʋn lìà, ba
wʋ́: ‹Nə ba bɛɛ wà tə pìà, sə ʋ yà nə
pìʋ́›.
15 Ʋ pìí ʋ nan kʋ lʋʋ tə, ʋ bà ʋ pàrì
tə pírí kwa nə. Ʋ pa ba bon tʋ̀tʋ̀nà
tə, ʋ nə pın səbiu tə, sə ʋ jén kʋ tə,
ba nə nı.
16 Təntən lìù tə fàrʋ́ ʋ yí, ʋ ga wʋ́:
‹Yuu tíú, à nı sían səbikʋlan fugə
nywarı də sían səbikʋlʋ nədʋ tə, n
nə pın nə›.
17 Yuu tíú tə ma swìn ʋ con, ʋ wʋ́:
‹N yı tʋtʋnzəŋu, n ga sɛ̀e à nii də
pʋ́ə́ nədʋ. N tʋn zəni wiən tə wa, tə
nə ba funə jə zənzən. Kʋ mʋ̀ tə yırı,
à pın mʋ́ cwəŋə, sə n də́ pàrì à tıan
fugə yuu wa›.
18 Bələ nii lìù tə də fàrʋ́ ʋ yí lá
nə, ʋ ga wʋ́: ‹Yuu tíú, à nı sían
səbikʋlan bonu nywarı, à súrí kʋ tə
nə, n nə pın nə tə›.
19 Yuu tíú tə ma kʋ́ʋ̀ swìn ʋ də con,
ʋ wʋ́: ‹N mʋ̀, à pın n də cwəŋə, sə
n də́ pàrì à tıan bonu yuu wa›.
20 Tʋ̀tʋ̀nà tə wa lìù don mʋ̀ fàrʋ́
ʋ yí, ʋ ga wʋ́: ‹Yuu tíú nə̀ń, n sían
səbikʋlʋ tə nə. À tì kʋ à ja va, à
pəpəni à sə̀gə̀ gànʋ̀ nii nə.
21 N fən yà jə nə, n nə yı lìù tə, n
yoo nə dà tə yırı. N yı lìù tə, n nə tì
kʋ tə, n nə wà tún, n ga ce kʋ tə, n
nə wà dwì›. Ʋ yuu tíú tə ma le wá,
ʋ wʋ́:
22 ‹N yı tʋtʋnkʋkwıʋn. À wá twá
n nii sʋ̀ràn tə nə, à ma bʋ̀rì n bʋ̀rà.
N n yə̀ə́ də, à yı lìù tə, à yoo nə dà,
də à tì kʋ tə, à nə wà tún, à ga ce kʋ
tə, à nə wà dwì.
23 Bɛ̀eɛ̀e dàń nə pın, n wà à səbiu
tə jıŋı, n pa baywələ nə? À nə twi
nətən, à yà wá jon kʋ də kʋ yuu
nywarı›.
24 Ʋ dàń ma swìn lìà tə con, ba nə
wulə lá, ʋ wʋ́: ‹Á joŋə sían səbikʋlʋ
nədʋ tə ʋ con, á pa lìù tə nə jə sían
səbikʋlan fugə tə nə›.
25 Ba dàń ma swìn ʋ con, ba wʋ́:
‹Yuu tíú, sə ʋ nə də́ yáá ʋ jə sían
səbikʋlan fugə!›
26 ‹À mʋ̀ nə swìn kʋ á con: Ba wá
pa lìù tə nə, ʋ nə jə. Yá lìù tə, ʋ nə
ba jə, ba wá jon mancın tə, də ʋ nə
jə.
27 Á mʋ̀, á jana à dʋŋa tə, ba nə ba
pìà, sə à də́ pàrì ba yuu wa, á ja bà
yəbə. Á gwıa ba à yía yuu!› »

Zwezi ma zwı Zwerizalɛmə wa bınabiə yuu wa (Matiə 21.1-11; Marəkə 11.1-11; Zwan 12.12-19)

28 Zwezi nə swìn nətʋ kwa nə,
ʋ zàn ʋ wulə lìà tə yáá, ʋ vələ
*Zwerizalɛmə.
29 Ʋ nə bwələ Bɛtəfazwe də Betani
tıan də paan tə nii nə, ba nə boŋə
‹*oliviye tían paan› tə, ʋ lı ʋ karbıa
tə wa lìà bələ, ʋ tʋn yáá,
30 ʋ ga swìn, ʋ wʋ́: «Á vələ tıʋ tə
nə wulə yáá. Á nə vəli, á yí lá, á wá
na bınabiə. Bìnà təntə, ka nə vwə
lá, lìù tə wà ka yuu jə̀ń. Á kʋ̀rà ka á
ja bà yəbə.

* **19:10 19.10** Zwezi yı ʋ tətə yoo nə ʋ swìn. † **19:13 19.13** Sían səbikʋlʋ nədʋ yı yıtʋra bíí (100) tʋtʋŋı ŋwírán.

31 Lìù nə bwe aba, ʋ wʋ́: ‹Bɛ̀eɛ̀e
nə, á pìà, sə á ja ka á ma fwa?› Á
swìán kʋ tíú tə con də, kʋ ya *Yuu-
Tiu nə pìà ka».
32 Karbɪa tə vəli, ba na bìnà tə ndə
Zwezi nə swìn nətʋ.
33 Ba nə wulə ba kʋ̀rì bìnà tə, ka
tìán bwe ba, ʋ wʋ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, á
kʋ̀rì bɪnabiə ka tə?»
34 Ba ma le, ba wʋ́: «Kʋ yɪ Yuu-Tiu
nə pìà ka».
35 Ba dàń ma ja bɪnabiə tə, ba va
Zwezi con. Ba lɪ ba ganan, ba tún ka
tàŋá wa. Ba dàń pa Zwezi dì ʋ jə̀ə́
tə yuu wa.
36 Bɪnabiə tə nə zàn də Zwezi ka
vìrí, máŋá tə wa, lìà tə làrì ba ganan
cwəŋə‡ tə wa.
37 Zwezi nan oliviye tìán paan
tə yuu ʋ zìní ʋ cú, ʋ ba ʋ bwələ
Zwerizalɛmə nə. Kʋ máŋá tə wa, ʋ
karbɪa tə yà dáá zənzən, ba ga sú də
pupwən zənzən, ba zìn ba kwərə,
ba ma bwɪ Yɪɪ nə yomɪlan tə mama
yɪrɪ, ba nə nɪ.
38 Ba yà bwɪ Yɪɪ nə, ba wʋ́:
«Yɪɪ wá fwa zəni pìʋ́ tə yɪra, ʋ nə
bìàn ʋ mʋ̀ Yuu-Tiu yɪrɪ yuu
wa! Bɪcan sìə́ də dun wulə lìù
tə con, ʋ nə wulə Yɪɪ *sàń nə!»
39 *Farɪzɪan-ba wa lìà duən, ba də
yà nə wulə kʋ lalʋʋ tə wa, swìn
Zwezi con, ba wʋ́: «Karnyɪna, swìn
n karbɪa tə con, sə ba pú ba nii».
40 Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́: «À mʋ̀ nə
swìn kʋ á con: Də ba nə swə ba pú
ba nii, kʋ ba kwɛ̀e, kapana tə nə wá
fwa kʋ zuzugu təntə».

Zwezi kwi Zwerizalɛmə nə

41 Máŋá tə nə, Zwezi nə bwələ
*Zwerizalɛmə tə, ʋ nə nɪ kʋ ʋ zwɛ̀e,
ʋ kwi kʋ lìà tə yɪrɪ, ʋ ga swìn, ʋ wʋ́:
42 «Á mʋ̀ Zwerizalɛmə tìán, á yà
wàá zən dɪɪn kʋ tə yəni, á ma lwarɪ
yìèn tə, á nə wá twá tə nə, á ma na
bɪcan sìə́! Yá sʋ́ʋ́n nə, tə yìèn təntə
sə̀gə̀ á yáá nə. Á yʋ́á wàrì tə tə nɪ!
43 Dɪan wá bà, tə tʋ á yun wa, n
dʋŋa wá kʋ̀ bʋran ba kɪkarɪ aba, ba
wá kəkəli aba ba kə tətəŋi wa, ba ga
pú á yun nə tɪa mama.
44 Ba wá cʋ̀gʋ̀ aba mʋ́ámʋ́án, ba
ga pupugu Zwerizalɛmə tə, də lìà tə
mama, ba nə wulə kʋ wa. Ba bá yá
kapan nədʋ, kʋ pə̀ń kʋ don yuu wa,
á tɪʋ tə wa. Tə yìèn tə mɛ wá yí, á
nə wà lwarɪ máŋá tə, Yɪɪ nə twi, sə
ʋ san aba tə yɪrɪ!»

Zwezi dɪŋɪ baywələ ʋ lɪ Zwifə-ba Yɪɪ dìə̀ tə wa

(Matiə 21.12-17; Marəkə 11.15-19; Zwan 2.13-22)

45 Zwezi zʋa *Zwifə-ba Yɪɪ *dìə̀
dəwoo tə wa, ʋ dɪŋɪ baywələ lá nə,
46 ʋ ga swìn ba con, ʋ wʋ́: «Kʋ
pʋ́pʋ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʋ wʋ́: ‹À
dìə̀ tə mɛ, sə ka yà yɪjʋnɪ dìə̀›. Yá á
mʋ̀ janɪ ka, á ma fwa ŋwɪna yisəgə
bwálí».
47 Zwezi yà kàrì dɪɪn mama Yɪɪ dìə̀
tə wa. Zwifə-ba Yɪɪ *joŋwana yun
tìán tə, də Yɪɪ nii *yənu tìán tə, də
lìà tə, ba nə yɪ lalʋʋ tə yáá tìán tə,
yà pìà cwəŋə, sə ba pa ba gʋ Zwezi.
48 Yá ba yà yə̀rì kʋ tə, ba nə wá
fwa, lalʋʋ tə lìà tə mama nə yà fin
ba yʋ́á ba kəni ʋ sʋ̀ràn tə con yɪrɪ.

20

Wàà nə ken dìàn Zwezi jɪɪn wa?

(Matiə 21.23-27; Marəkə 11.27-33; Likə 2.34-35)

1 Dɪɪn don nə, Zwezi yà wulə ʋ
kàrì Yɪɪ sʋywáŋʋ́ tə, ʋ bɪrɪ lìà nə,
*Zwifə-ba Yɪɪ *dìə̀ tə wa. Zwifə-ba
Yɪɪ *joŋwana yun tìán tə, də Yɪɪ nii
*yənu tìán tə, də ba *nəkwɪna tə twi
ba yí wá.
2 Ba dàń swìn ʋ con, ba wʋ́: «Bɪrɪ
nəba lìù tə nə ken dìàn n jɪɪn wa, n
ma fwa yìèn tə tə, nə à yə̀ə́ wàà nə
ken dìàn təntə n jɪɪn wa?»
3 Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́: «À də wá
bwe aba yoo.
4 Á swìn, á bɪrɪ nə: Wàà nə ken
dìàn Zwan* jɪɪn wa, sə ʋ lə lìà nʋ́á
wa, kʋ twá də Yɪɪ yɪrɪ tə? Kʋ ya Yɪɪ,
nə à yə̀ə́ ləzoni?»

‡ **19:36 19.36** Kʋ nətʋ bɪrɪ də, lìà tə pɪn dun Zwezi nə.

* **20:4 20.4** Kʋ mʋ̀ Zwan təntə nə yɪ *Zwan-Batisə.

5 Kʊ pɪn ba dàń wulə ba tʊ́tʊ̀ní
duən, ba ga swìn duən con, ba wʊ́:
«Nə nə le, nə wʊ́: ‹Kʊ ya Yɪɪ nə ken
dìàn Zwan jɪɪn wa›, ʊ wá bwe nəba,
ʊ wʊ́: ‹Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, á wà cígá ʊ
sʊgʊ tə nə pɪn?›
6 Yá nə nə swìn, nə wʊ́: ‹Kʊ yɪ
ləzoni nə ken dìàn ʊ jɪɪn wa›, lìà tə
mama wá dɪlɪ nəba də kapana ba
gʊ, lìà tə yə̀ə́ zəni ba waa con də,
Zwan yɪ Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ tə yɪrɪ».
7 Mə kʊ mʊ̀ nə pɪn, ba le, ba wʊ́,
ba yərì lìù tə nə ken dìàn Zwan jɪɪn
wa.
8 Zwezi də ma le ba, ʊ wʊ́: «À də
bá swìn lìù tə, ʊ nə ken dìàn à jɪɪn
wa, à ma fwa tə yìən təntə».

Vala wʊlʊnyɪna duən zwansɪsara (Matiə 21.33-46; Marəkə 12.1-12)

9 Kʊ kwa nə, Zwezi wulə ʊ sɪsarɪ
zwansɪsara lalʊʊ tə con, ʊ wʊ́: «Bɛɛ
don cwén divɛn tìán kárá. Ʊ tì ka ʊ
yá də tʊtʊnvala duən, sə ba ywàń ka
yuu, sə ʊ ga ŋwín ba də tìán tə bɪa
vàn don. Kʊ bɛɛ tə dàń ga va lʊʊ nii
don wa, sə ʊ dànì lá.
10 Tìán tə bɪa tə bɪga máŋá tə, ʊ
tʊn ʊ tʊ̀tʊ̀nʊ̀ don tʊtʊnvala tə con,
sə ba pa wá ʊ kárá tìán bɪa tə tori.
Yá kárá tə tʊ̀tʊ̀nà tə mà tʊ̀tʊ̀nʊ̀ tə ba
dɪŋa, ba dʊgʊ ba pa ʊ pìí ʊ vìí də
jɪkʊrɪkɛ.
11 Kárá tə tíú tə kʊ́ʊ̀ pìí ʊ tʊn ʊ
tʊ̀tʊ̀nʊ̀ don. Yá kárá tə tʊtʊnvala tə
kʊ́ʊ̀ mà ʊ də ba twɪn wá, ba ga dɪŋa
wá ʊ vìí tʊtʊ.
12 Ʊ tə kʊ́ʊ̀ pìí ʊ tʊn tʊ̀tʊ̀nʊ̀ batwa
nii nyiən. Ba mà ʊ mʊ̀ tə, də ba pɪra
wá, ba ga dɪŋa wá, ba pa ʊ vìí.
13 Kárá tə tíú dàń ma bwe ʊ tìàn
won tə, ʊ nə kʊ́ʊ̀ wá fwa. Ʊ dàń ma
bʊ́n ʊ waa con, ʊ wʊ́: ‹À wá tʊn à
biswənə tə lá nə, dɪɪn don, ba wá
zìlí à bìú tə mʊ̀›.
14 Yá máŋá tə, kárá tə tʊtʊnvala
tə nə nɪ bìú tə, də ʊ bìàn, ba swìn
duən con nə, ba wʊ́: ‹Á nəŋə, lìù tə
nə wá tɪnɪ kárá tə. Nə gwɪa wá, sə
kárá tə yà nə mʊ̀ nyiən›.
15 Ba ma ja wá, ba dɪlɪ kárá tə kwa,
ba ga gʊ wá».

Zwezi dàń ma bwe, ʊ wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e
nə kárá tə tíú dàń wá ma fwa ba
tʊtʊnvala təntə?
16 Kʊ yɪ ʊ wá va ʊ kárá tə wa, ʊ gʊ
tʊtʊnvala tə mama, ʊ ga tì kárá tə, ʊ
kə lìà duən jìàn wa».

Máŋá tə, lìà tə nə nì tə sʊ̀ràn
təntə, ba le, ba wʊ́: «Sə kʊ nətʊ tə
dàn ká yí, abada».
17 Yá Zwezi ywàń ba yéé wa, ʊ ga
swìn, ʊ wʊ́: «Á wàrì sʊgʊ kʊ tə nə
pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə dàń á nì.
‹Kapan tə, dəlwərá tə yà nə vɪga ba
dʊgʊ vàn nə, kʊ mʊ̀ nə pìí kʊ
jì dìə nigwancɪɪn wárí, kʊ yoo
nə cà›.
18 Lìù tə mama, ʊ nə wá tʊ kʊ yuu
wa, ʊ wá nyʊnyʊgʊ ʊ tìàn kʊ nə. Yá
kʊ kapan tə nə kʊ́ʊ̀ tʊa lìù yuu wa,
də kʊ wá tɪtaga wá!»
19 Kʊ máŋá təntə wa, *Zwifə-ba
Yɪɪ *joŋwana yun tɪan tə, də Yɪɪ nii
*yənu tìán tə yà pìà, sə ba ja Zwezi,
ba yà yə̀ə́ də, zwansɪsara tə yɪ ʊ ma
swìn ba mʊ̀ con yɪrɪ. Ba yà pìà, ba
fwa kʊ nətʊ tə, yá lalʊʊ tə fən yà ga
jə ba.

Lanpoo ka ŋwín ka pa Romə-ba pìʊ́ nəfarʊ nə yoo (Matiə 22.15-22; Marəkə 12.13-17)

20 *Zwifə-ba Yɪɪ nii *yənu tìán tə
də Yɪɪ *joŋwana yun tɪan dàń yà
wulə ba mɪnɪ Zwezi. Ba twá tɪa ba
yə̀ lìà, ba tʊn ʊ nə. Ba lìà tə tì ba
tìàn ba fwa ndə ləzwənzəŋə nə. Ba
pìà ba twá bwiə nə, ba ma ja Zwezi,
ba kə lìà tə jɪɪn, ba nə bʊ̀rì bʊ̀rʊ̀, sə
ba pa wá yáá tíú tə, pìʊ́ nəfarʊ tə nə
lɪ ʊ tún.
21 Ba lìà tə bwe Zwezi, ba swìn, ba
wʊ́: «Karnyɪna, nə yə̀ə́ də, sʊgʊ tə,
kʊ nə naŋa n nii, də kàrà tə, n nə
kàrì, tə yɪ cígá. N ba ləzwənə yii
dəri, n yáá nə tə̀lə́ də dun tə, ləzoni
nə jə yɪrɪ. Yá n ga bɪrɪ Yɪɪ cwəŋə də
cígá.
22 Yɪɪ *nii pɪn cwəŋə, sə nə ŋwín,
nə à yə̀ə́, sə nə dàn ká ŋwín lanpoo,
nə pa *Romə-ba pìʊ́ nəfarʊ tə nə?»

23 Yá Zwezi yà lwarı ba swıan tə,
ʊ ma swìn ba con, ʊ wʊ́:
24 «Á pıan nə cınıa səbikʊlʊ† yəbə! Wàà yuu də ʊ yırı nə ba
pʊ́pʊ́ní yəbə?» Ba ma le, ba wʊ́:
«Romə-ba pìʊ́ nəfarʊ tə nə».
25 Ʊ dàń ma swìn ba con, ʊ wʊ́:
«Mə á ŋwían kʊ tə nə yı Romə-ba
pìʊ́ nəfarʊ tə nyiən, á pa wá, sə á
ga ŋwín kʊ tə nə yı Yıı nyiən, á pa
Yıı də nə!»
26 Ba kʊ́ʊ̀ wà wání yoo ba pìí ba
swìn, ʊ con. Lalʊʊ tə yáá nə, ba púə́
ba nii, kʊ nə dìgà ba yun wa yırı.

Ka tı ka bwin ka nan tə yuu wa bwiə

(Matiə 22.23-33; Marəkə 12.18-27; 1 Korɛntə tìán 15)

27 *Sadısıan-ba wa lìà duən twi
Zwezi con. Mə ba mù nə wʊ́ lìù ba
tı, ʊ pìí ʊ bwin ʊ naŋa tə. Ba twi ba
bwe wá, ba wʊ́:
28 «Karnyına, kʊ pʊ́pʊ́ní Yıı *nii
nə, ʊ nə pın *Moyizə nə ka tə ʊ pa
nəba, ʊ wʊ́: ‹Bɛɛ nə tıga, ʊ yá ʊ kan
nə, yá ʊ də ʊ kan tə wà bìʊ́ lʊrı, ʊ
nyánʊ́ mɛ, sə ʊ tì kadənu tə. Ʊ lʊra
bıa ʊ nə, ʊ ma tún dwíí ʊ pa ʊ zʊnʊ
tə nə tıga tə nə›.
29 Yá nubıa barpɛ duən yà nə
wulə. Ba nəkwıa tíʊ́ tə ma swe kan,
ʊ tı ʊ yá wá, də ʊ wà bìʊ́ ʊ nə lʊrı.
30 Bələ tíʊ́ tə də tì kan tə ʊ tı, də ʊ
də wà ba bìʊ́ duən nə jə.
31 Batwa nii nyiən tə də tì kan tə ʊ
tı, də ʊ də wà ba bìʊ́ jə. Kʊ nətʊ tə
fwa ba nubıa barpɛ tə mɛ yıra. Ba
mama tıga də ba lìù nədʊ ba bìʊ́ jə
də kadənu tə.
32 Kʊ kwa nə, kan tə də twi ʊ bà ʊ
tı.
33 Máŋá tə wa, tıga nə wá bwin ba
nan, ba nubıa barpɛ tə wàà dàń nə
wá ja kan tə, ʊ ma fwa ʊ kan? Ba
mama barpɛ tə yəni kan tə, ndə ba
kan nə lʊʊ wa».
34 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́: «Bara tə
də kana tə nə wulə zən tə, ba swe
duən.
35 Yá lìà tə nə kʊ́rí, sə ba yà də Yıı
*sàń nə, ba ka bwin tə kwa nə kʊ́ʊ̀
bá swe duən.
36 Ba kʊ́ʊ̀ bá tı. Ba wá yà ndə
*malıkɛ nə. Ba wá yà Yıı bıa. Ʊ lı
ba tıan wa, ʊ kə mıı wá.
37 Yıı dí yáá, ʊ bırı *Moyizə nə
də, tıga wàá ba bwin ba naŋa máŋá
tə wa, ʊ nə swìn ʊ con kasɔɔ lan-
woru tə wa. Moyizə bon Yıı tə,
ʊ nə yı ləzoni *Yuu-Tiu Yıı tə, nə
nıbara *Abərahamə də *Yızakə də
*Zwakɔbə nə jʊ̀nì.
38 Kʊ nətʊ bırı də, Yıı yı lìà tə, ba
nə wulə mıı wa, Yıı, ʊ tà tıga Yıı.
Lìà tə mama, ba nə wulə də Yıı, nə
yı lìà tə, ba nə wulə mıı wa ʊ yáá
con yırı».
39 Yıı nii yənu tìán tə wa lìà duən
ma swìn, ba wʊ́: «Karnyına, n le
zəni!»
40 Lìà tə dàń ga pʊ́ ba nii, fən jə
ba, sə ba kʊ́ʊ̀ bwe Zwezi yìən duən.

Davidə də Zwezi, wàà nə yı Yuu-Tiu?

(Matiə 22.41-46; Marəkə 12.35-37)

41 Zwezi ma swìn ba con, ʊ wʊ́:
«Kʊ yı kʊ wá twá nətə, lìà tə ma
swìn də, *Kərisə yı pìʊ́ *Davidə nàʊ́
cıcı, naaa?
42 Pìʊ́ Davidə tətə pʊ́pʊ́ní ʊ
gwaran sagı tə wa, ʊ wʊ́:
‹*Yuu-Tiu swìn à Yuu-Tiu con, ʊ wʊ́:
«Bàá jəń à jızən‡ nə,
43 də à ma kəni n dʊŋa n nɛɛ dəń
nə, sə n nıŋa ba!» ›
44 Də Davidə nə boŋə Kərisə ʊ ‹Yuu-
Tiu›, kʊ dàń wá twá nətʊ, kʊ pa
Davidə yuu tíʊ́ pìí ʊ yà ʊ nàʊ́?»

Zwezi bırı, sə lìà tə cì ba tìàn nə də Yıı nii yənu tìán tə

(Matiə 23.1-36; Marəkə 12.38-40)

45 Lìà tə mama nə wulə ba cʊga
Zwezi, máŋá tə wa, ʊ swìn ʊ karbıa
tə con, ʊ wʊ́:
46 «Á cıa á tìàn nə də Yıı nii *yənu
tìán tə. Ba mù nə swə, sə ba zʊ
gandaran, ba ga jijiri, ba ga swə, sə
ba jʊn ba jərə́ bwálá wa. Ba twá

† **20:24 20.24** Cınıa səbikʊlʊ nədʊ yı yıtʊrı nədʊ tʊtʊŋı ŋwírán. ‡ **20:42 20.42** Ka jəń pìʊ́ jızən vàn nə yı dun bwálí.

lá, ba kúrí gwələ tə, ba nə nan zəni
*Zwifə-ba *jə́rə́ dii tə wa. Ba jəni
bwálá nəzəŋə nə, diŋə nəfaran wa.
47 Ba vırı kadənə wiən, ba ga fwa
yıjʊnı, ba ba zwɛ̀e, ləzoni yáá con,
sə ba ma bırı də, ba yı ləzwənzəŋə.
Yıı wá bʊ̀rì ba bʊ̀rà, ʊ ga cʊ̀gà ba
mıámían».

21

Pírí tə, kadənu don nə pın (Marəkə 12.41-44)

1 Zwezi nə wulə ʊ ywàŋá máŋá tə
wa, ʊ nı jıjə tìán də, ba wulə ba dı
səbiu *Zwifə-ba Yıı *dìà səbiu daka
tə wa.
2 Ʊ nı kadənu don, ʊ nə yı zʊrʊ. Ʊ
ken səbibii bələ daka tə wa.
3 Kʊ kwa nə, ʊ pìí ʊ swìn, ʊ wʊ́:
«Cígá mama, à mʊ̀ nə swìn kʊ á con:
Kadənzʊrʊ təntə ken səbiu, ʊ doni
ba duən tə mama.
4 Ba duən tə yı səbiu, tə nə búrí
nə, ba tì ba pa. Ʊ mʊ̀ yı kʊ tə nə ga
ʊ jıın dəń nə nə, sə ʊ ma yə̀ ʊ də́, ʊ
tì ʊ pa».

Zwezi swìn yìən tə yoo, tə nə tʊn lʊʊ ma zàn (Matiə 24.1-2; Marəkə 13.1-2)

5 Lìà duən yà wulə ba swìn
*Zwifə-ba Yıı *dìà tə yoo, ba wʊ́:
«Kʊ cígá ziən zəni, də kʊ kapana
nəzəŋə, ba nə sarı, də wiən duən,
ba nə pın Yıı nə, tə nə ken, sə tə ma
nàn kʊ».
6 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́: «Á ywàŋá
tə wiən tə mama. Máŋá don wá bà,
kapan nədʊ tətə bá pə̀ń kʊ don yuu
wa. Tə mama mıámían wá lwá tıa».

Talıkwa máŋá tə yoo (Matiə 24.3-7; Marəkə 13.3-8)

7 Lìà tə bwe Zwezi, ba wʊ́:
«Karnyına, máŋá ka wa nə, kʊ wá
tʊn? Bɛ̀eɛ̀e won nə wá yà mımınʊ,
kʊ nə bırı máŋá tə, tə wiən təntə nə
wá bà?»
8 Zwezi swìn, ʊ wʊ́: «Á cıa á tìàn
nə, á dànà ká pa ba gıgarı aba. Lìà
zənzən wá ja à yırı, ba bà. Ba lìù
mama ga wá swìn, ʊ wʊ́: ‹À mʊ̀ nə
yı *Kərisə›, yá ‹Wiən tə mɛ yígúrə́
máŋá yí›. Á dànà ká twá ba kwa.
9 Á wá nì də, lʊʊ ləzoni duən zàn,
ba wulə ba tɛ duən. Lìà duən wá
zàn, ba vı ba yun tìán nii. Á dànà
ká pa fən ja aba. Tə yìən təntə mɛ,
sə tə tʊn. Yá kʊ tà lʊʊ zaŋʊ máŋá nə
yí síʊ́n síʊ́n nətʊ».
10 Zwezi dàń ma swìn, ʊ wʊ́:
«Dwíə́ tə lʊʊ mama wa wá ta, tə zıgı
duən nə. Yá payuu wá ta, kʊ zıgı kʊ
don payuu nə.
11 Tıa wá səsəgi zənzən. Kʊ súrí
niən də yayıpwaran nə. Yá bwálá
kapʊpʊ nə, wiən wá bà tə, nə wá kə
fən lìà waa, tə duən də ga wá nan
lanworu wa.

Ba wá wʊwalı Zwezi karbıa yoo (Matiə 24.8-14; Marəkə 13.9-13)

12 Də tə yìən təntə tə wá yí, ba wá
ja aba, ba wʊwalı ba ja aba. Ba va
*Zwifə-ba *jə́rə́ dii lìà tə, ba nə bʊ̀rì
bʊ̀rà yáá con, sə ba bʊ̀rì á bʊ̀rà, ba
ga kə aba bàń dìà wa. Á nə sɛ̀e à nii
tə yırı, ba wá ja aba, ba va pɛ̀egá də
yáá tìán, pìʊ́ nəfarʊ tə nə lı ʊ tún,
yáá con.
13 Kʊ mʊ̀ wʊwala təntə, nə wá pa
aba cwəŋə, sə á ma swìn kʊ tə, á nə
yə̀ə́ à yuu wa.
14 Kʊ mʊ̀ nə pın, á wà mɛ, sə á də́
yáá á pa kʊ tə, á nə wá swìn, á ma
jon á tìàn, tə yoo ja aba.
15 À mʊ̀ tətə nə wá kə yənu sʊ̀ràn
á nii wa. Kʊ pa ba tə, ba nə swìn, ba
zıga á nə, bá wání ba ja nii, ba ma
tʊ́tʊ̀ní á nii wa.
16 Á ninə-ba, də á nyına-ba, də á
nubıa, də á dabara tətə nə wá ja
aba, ba pa lìà tə nə, ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà.
Lìà duən wá tı á waa.
17 Lìà tə mama wá dʊ́n aba à mʊ̀
yırı.
18 Yá won mama bá fwa aba,
abada. Á yukʊʊ nədʊ tətə bá jén.
19 Kʊ wá twá á pínʊ́ nə, á ma na
mıı tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yıı con».

Zwerizalɛmə cʊna yoo (Matiə 24.15-21; Marəkə 13.14-19)

20 Zwezi kúù ma swìn, ʋ wʋ́: «Á
nə wá na də, pamana kɪkarɪ *Zwer-
izalɛmə, sə ba ta kʋ, máŋá tə, á mɛ,
sə á yəni də, kʋ cʋna máŋá bwələ.
21 Kʋ máŋá tə wa, sə ba lìà tə,
ba nə wá yà Zwide nagwanaa con,
dəri ba dì pɛɛn. Ba tə, ba nə wá yà
Zwerizalɛmə wa nə, mɛ, sə ba dəri
ba nan, ba yá tɪʋ tə. Ba tə, ba nə wá
yà tɪbii tə wa kúù dàn ká pìí ba zʋ
Zwerizalɛmə wa nə.
22 Tə dɪan təntə nə, Yɪɪ wá fwìn
ʋ lɪŋa kʋ máŋá təntə wa. Yá kʋ wá
twá nətʋ, kʋ pa yìèn tə mɛ, Yɪɪ nii
*sʋ̀sʋ̀nà tə nə pʋ́pʋ́ní tə nii ma sú.
23 Kʋ wá yà lɛɛ máŋá təntə wa,
kana tə nə, ba nə jə pwìí, də ba tə
nə, bɪa nə ŋwà ba nyʋnɪ nə. Kʋ lʋʋ
təntə lìà wá də́ càn zənzən, Yɪɪ lɪŋa
ga wá zàn ba yuu wa.
24 Kʋ lʋʋ tə lìà dʋŋa wá gʋ ba
duən də lagʋrɪ sìʋ́, ba ga ja ba duən
ba fwa bàń dìə̀ lìà lʋʋ níə́ kapʋpʋ
wa. Lìà tə nə ba *Zwifə-ba wá mà
Zwerizalɛmə tìán, ba pʋ́ duən yuu
ba nɪŋɪ ba kɛ̀eń. Ba wá fwa kʋ, kʋ
ja vələ máŋá tə, ba dìàn nə wá bà
tə zwɛ̀e».

Nətʋ Ləzwənə-Biu tə wá pìí ʋ bà tɪa yuu wa
(Matiə 24.29-31; Marəkə 13.24-27)

25 Zwezi kúù ma swìn, ʋ wʋ́: «Yìèn
wá tʋn yɪcaʋ tə nə pén tə waa. Tə
wá tʋn cànà tə də kacɪlacɛ tə wa.
Fən zənzən wá zʋ lìà tə nə wulə
tɪa yuu wa, vʋʋ tə də mʋʋ nakulə
tə zuzugu nəfarʋ tə yɪrɪ.
26 Kʋ tə nə bìàn tɪa yuu wa tə,
fən wá gʋ lìà, ba nə wá bʋ́n kʋ yoo.
Dìàn tə nə wulə lanworu tə wa wá
gugurə.
27 Kʋ kwa nə, ba dàń wá na
Ləzwənə-Biu tə bakwan tə wa, də
ʋ bìàn də dìàn də dun tə nə dáá.
28 Máŋá tə, tə yìèn təntə nə wá
wulə tə tʋŋa, á zɪan á yun yɪɪ nə,
á kwɛn á tìàn á zɪgɪ mənə mənə, á
ga ywàń. Yɪɪ wá jon aba á jɪɪn wa,
sʋ́ʋ́n sʋ́ʋ́n».

Zwezi kàrì kapɪrʋ yoo
(Matiə 24.32-35; Marəkə 13.28-31)

29 Kʋ kwa nə, Zwezi swìn, ʋ wʋ́:
«Á ywàŋá kapɪrʋ də tìán tə duən:
30 Máŋá tə, á nə nɪ tə zɪan tə də,
tə wulə tə twe, lìù nə bá swìn á con
də, wocəri máŋá bwələ.
31 Mə kʋ yɪ nətʋ, də á nə nɪ tə yìèn
tə, tə twi tə tʋn á lwara də, Yɪɪ pàrì
diŋə tə bwələ.
32 Cígá mama, à mù nə swìn kʋ á
con: Kʋ yoo təntə wá tʋn, də zèn lìà
tə mama, ba nə wulə tɪa yuu wa, tə
wà tɪ ba zwɛ̀e.
33 Lanworu də tɪa wá jén, yá à
sʋ̀ràn tə mù bá jén, abada!»

Kʋ mɛ, sə á dànà ká dwɛ̀e á ma dìàn Zwezi túrí dɪɪn tə
(Matiə 24.44)

34 Zwezi kúù ma swìn, ʋ wʋ́: «Á
cɪa á tìàn nə, á dànà ká pa swanyʋa
də wiən tə, á nə pìà, sə á ma yà lʋʋ
wa twara jon á pubʋŋɪ tə. Kʋ nə tà
nətʋ, kʋ dɪɪn tə wá dì á yuu wa naa
nədʋ.
35 Kʋ dɪɪn tə nə, kʋ wá yà ndə
waya nə, kʋ nə janɪ ganaŋa, kʋ pa
lìà tə mama nə, ba nə wulə tɪa ka tə
mama yuu wa.
36 Á dànà ká dwɛ̀e, á jʋ̀nà Yɪɪ máŋá
mama, sə á ma wànɪ́ á ja dìàn á jon á
tìàn kʋ tə jɪɪn wa, kʋ nə wá bà. Nətʋ
nə á wá wànɪ́ á zɪgɪ *Ləzwənə-Biu†
tə yáá nə».
37 Yɪcaʋ wa, Zwezi yà kàrì *Zwifə-
ba Yɪɪ *dìə̀ tə wa. Tɪtɪn nə ʋ yà nan,
ʋ va ʋ pʋrɪ tɪa *oliviye tìán paan tə
yuu wa.
38 Jɪjʋ fuən fuən lalʋʋ tə mama yà
dəri, ba va ʋ con, Yɪɪ dìə̀ tə wa, ba
cʋga wá.

22

Lìà vʋrʋ, sə ba gʋ Zwezi
(Matiə 26.1-13; Marəkə 14.1-9; Zwan 11.47-53)

1 Cànà tə *Zwifə-ba nə də́ dipɛn
tə, kʋ nə ba sabwarɪ kəni tə, ba nə

* **21:27 21.27** Zwezi yɪ ʋ tətə yoo nə ʋ swìn.
† **21:36 21.36** Zwezi yɪ ʋ tətə yoo nə ʋ swìn.

boŋə ‹*Pakə› cànà tə, máŋá yí kʋ zwɛ̀e.
2 Zwifə-ba Yıı *joŋwana yun tìán
tə, də Yıı nii *yənu tìán tə, yà pìà
cwəŋə, sə ba ma gʋ Zwezi, yá ba yà
dəri lìà tə fən.

Zwidasə ken sírí, sə ʋ ja Zwezi, ʋ pa ʋ dʋŋa nə
(Matiə 26.14-16; Marəkə 14.10-11)

3 *Sıtana dàń ma ja Zwidasə,
Zwezi karbıa fugə bələ tə wa lìù
don, ba nə boŋə ‹Yisəkariyɔtə›, ʋ zʋ.
4 Zwidasə vəli, ʋ vʋrʋ də *Zwifə-
ba Yıı *joŋwana yun tìán tə, də Yıı
*dìè lìà tə nə cì ka nə tə yun tìán tə,
ʋ bırı ba nətʋ tə, ʋ nə wá twá tə, ʋ
ma kə wá ba jìàn wa.
5 Ba lìà tə pwìí poli zəni. Ba dàń
kàn nii də, ba wá pa wá səbiu.
6 Zwidasə də ba ken duən yuu, ʋ
dàń ga pìà cwəŋə nəzəŋu tə, ʋ nə
wá twá ʋ ma kə wá ba jìàn wa.

Zwezi karbıa tanı Pakə cànà wodiu
(Matiə 26.17-20; Marəkə 14.12-17)

7 Dıan tə, ba nə yàá də́ dipɛn tə,
kʋ nə ba sabwarı kəni, tə twi tə yí.
Kʋ təntən dıın tə nə nə, ba mɛ, sə
ba gʋ pabii, ba ma fwa *Pakə cànà
tə wodiu.
8 Zwezi dàń ma tʋn Piyɛrə də
Zwan, ʋ swìn ba con, ʋ wʋ́: «Á vələ,
á tanı wodiu tə, á pa nəba, sə nə
də́».
9 Ba ma bwe wá, ba wʋ́: «Yən nə n
pìà, sə nə tanı kʋ mù wodiu təntə?»
10 Zwezi swìn ba con nə, ʋ wʋ́: «Á
cʋga zəni! Máŋá tə wa, á nə wá zʋ
tıʋ tə wa, á wá jə́rí bɛɛ don, ʋ nə
zıŋa níá kwàrá. Á wá pʋ́ kʋ bɛɛ tə
nə, á zʋ sàń tə wa, ʋ nə zwı.
11 Á ga swìn dìè tə tíú con, ʋ wʋ́:
‹Karnyına bwe, sə ʋ jə́n dìè tə, ʋ
də ʋ karbıa tə nə wá də́ Pakə cànà
wodiu ka wà tə, wa yən?›
12 Ʋ dàń wá bırı aba dəyuu dìè
nəfarʋ don, də kʋ wa zıla. Mə lá
nə, á wá tanı Pakə cànà wodiu tə».
13 Ʋ karbıa tə dàń ma va, ba na tə
yìən tə mama, ndə Zwezi nə man,
ʋ bırı ba nətʋ. Ba dàń ga kə Pakə
cànà wodiu tə sírí lá nə.

Yuu-Tiu nimarʋ wodiu tə yoo
(Matiə 26.26-30; Marəkə 14.22-26; 1 Korɛntə tìán 11.23-26)

14 Cànà tə wodiu diŋə máŋá yí,
Zwezi də ʋ *tʋntʋna tə dàń twi ba
jə̀ń duən nə, sə ba wulə ba də́.
15 Ʋ swìn ba con, ʋ wʋ́: «À sóní
zəni, sə nə mama tə kə duən nə, nə
də́ *Pakə cànà wodiu kʋ tə, də à càn
máŋá tə wà yí.
16 Yá à mù nə swìn kʋ á con: À kʋ́ʋ̀
bá pìí à də́ kʋ tə, kʋ ja vələ máŋá tə,
ba nə wá nì kʋ cànà təntə dàń, Yıı
pàrì tə wa».
17 Ʋ dàń ma tì wùrú zʋŋa tə, ʋ kə
ʋ con, ʋ ga kə Yıı lɛ̀eɛ̀e. Kʋ kwa nə,
ʋ swìn, ʋ wʋ́: «Á joŋə á nyʋ, á tàrà
duən!
18 À mù nə swìn kʋ á con: À kʋ́ʋ̀
bá nyʋ divɛn də aba, kʋ nə zıgı sı́ʋ́n,
kʋ ja vələ máŋá tə, Yıı nə wá də́ ʋ
pàrì tə».
19 Kʋ kwa nə, ʋ tì dipɛn tə, ʋ kə
Yıı lɛ̀eɛ̀e kʋ yırı. Kʋ kwa nə, ʋ fʋa
fʋa kʋ, ʋ pa ba, ʋ ga swìn ba con, ʋ
wʋ́: «Kʋ yı à yıra tə nə, kʋ nə pın
aba. Á dàń fwa kʋ nətʋ tə, á ma lìí
à yoo».
20 Ba nə dí ba zwɛ̀e, máŋá tə wa,
Zwezi kʋ́ʋ̀ tì divɛn wùrú zʋŋa wa,
ʋ fwa nətʋ, də ʋ pa ba, ʋ ga swìn,
ʋ wʋ́: «Divɛn kʋ tə wùrú zʋŋa ka
tə wa nə yı à jana tə, tə nə yı Yıı
*nimarʋ dʋ̀n tə, tə nə wá nan á
yırı».

Zwezi bırı də, ba wá ja wá, ba pa dʋŋa nə
(Matiə 26.21-25; Marəkə 14.18-21; Zwan 13.21-30)

21 Zwezi kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ wʋ́: «Á
ywàŋá, lìù tə, ʋ nə wá ja nə, ʋ pa
tə, wulə də nə, wodiu kʋ tə yuu wa.
22 *Ləzwənə-Biu* tə mɛ, sə ʋ vìí,
ndə kʋ nə mɛ nətʋ, yá kʋ wá yà càn
kʋ pa lìù tə nə, ʋ nə wá ja wá, ʋ pa».

* **22:22 22.22** Zwezi yı ʋ tətə yoo nə ʋ swìn.

23 Ba dàń ma wulə ba bwe duən,
sə ba jén, wàà nə wá fwa kʊ yoo
təntə ba wa.

Wàà nə dwə nə mama?
(Matiə 18.1-4; 19.28; 20.25-28; Marəkə 10.35-45; Zwan 13.2-17)

24 Zwezi karbɪa tʊ́tʊ̀ní duən, sə ba
jén, ba wa nə mɛ, sə ʊ jə̀ń ba mama
yuu wa. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, tʊ́tʊ̀ná dàń
twi, tə tʊ ba tətəŋi wa.
25 Zwezi swìn ba con, ʊ wʊ́:
«Pɛ̀egá də́ dìàn ba lʊʊ dwíə́ tə mama
yuu wa. Yá ba boŋə lʊʊ pabɪa mʊ̀
‹lìà tə, ba nə fwa zəni›.
26 Yá kʊ wà mɛ, sə kʊ ya nətʊ á
mʊ̀ con. Lìù tə, ʊ nə yɪ ləzwənfarʊ
á wa, mɛ, sə ʊ ya ndə bisɪmabiə nə.
Yá lìù tə, ʊ nə tɪ aba, mɛ, sə ʊ ya ndə
lìù tə nə, ʊ nə tʊŋa ʊ pɪn aba.
27 Lìù tə, ba nə tuŋə wodiu, ba pɪn,
ʊ də́, də ʊ tə, ʊ mʊ̀ nə nə tuŋə kʊ, ba
wàà nə dwə ʊ don? Kʊ tà lìù tə, ʊ nə
də́ tə, naaa? Á wa nə, à mʊ̀ Zwezi,
à yɪ ndə lìù tə nə, ʊ nə tʊŋa, ʊ pɪn
aba.
28 Á yɪ lìà tə, á nə yɪ də nə, dɪɪn
mama à càn tə də máŋá tə wa,
yìən nə yugu nə, sə tə pa à tʊn
yokʊkwɪʊn.
29 À swə, sə á də də́ kʊ pàrì təntə,
ndə à nyɪna nə pɪn, sə à də də́ kʊ
nətʊ.
30 Á wá də́ cànà də nə, à pàrì dìə
tə wa. Á wá jə̀ń padaran yun á bʊ̀rì
*Yɪzərayɛlə dwíə́ dəkurən fugə bələ
tə bʊ̀rà».

Zwezi bɪrɪ də, Simon Piyɛrə wá swìn də, ʊ yərì wá
(Matiə 26.31-35; Marəkə 14.27-31; Zwan 13.36-38)

31 Zwezi swìn Simon Piyɛrə con, ʊ
wʊ́: «Simon, Simon, cʊgʊ! *Sɪtana
lòrì cwəŋə, sə ʊ zɪzaga aba, ndə ba
nə zɪzaga wobɪa, sə ba lɪ tə də tə
wopulə duən wa.
32 Yá à dàń jʊn Yɪɪ à pa mʊ́, sə n
waa tə, n nə ken Yɪɪ nə tə, dàn ká
jén. Máŋá tə wa, n nə wá pìí n bà à
con, sə n dàn n nubɪa jìàn».
33 Simon Piyɛrə le wá, ʊ wʊ́:
«*Yuu-Tiu, à ken à sírí, sə à zʊ bàń
dìə̀ də mʊ́, sə à tɪ də mʊ́».
34 Zwezi ma le wá, ʊ wʊ́: «Piyɛrə,
à mʊ̀ nə swìn kʊ n con: N wá tɛn də,
n yərì nə zən, nɛɛ batwa, də cəbɪʊ
tə wà kwi».

Zwezi bɪrɪ, nətʊ tə, ba nə wàá ba tɛ

35 Zwezi swìn ba con, ʊ wʊ́: «Də à
yà nə tʊn aba, à ga swìn də, á dànà
ká tì səbiu, nə à yə̀ə́ lɔ̀ɔ̀, nə à yə̀ə́
natʊra, bɛ̀eɛ̀e yà nə mʊ̀rì aba?» Ba
ma le wá, ba wʊ́: «Won mama wà
nəba mʊ̀rì».
36 Zwezi ma kʊ́ʊ̀ le, ʊ wʊ́: «Sɪʊ́n
nə, sə lìù tə, ʊ nə jə səbiu, sə ʊ tì,
sə lìù tə, ʊ nə jə lɔ̀ɔ̀, sə ʊ tì, sə lìù
tə, ʊ nə ba lagʊrɪ sɪʊ́ jə, sə kʊ tíú yə̀
ʊ gandarʊ, ʊ də́ yáá, ʊ ma yə̀ lagʊrɪ
sɪʊ́.
37 À mʊ̀ nə swìn kʊ á con: Kʊ mɛ,
sə kʊ pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa nii ma
sú, tə tʊn à yɪra: ‹Ba gàlì wá, ba ma
cen yolwanfwana nii nə›. Cígá, kʊ
tə nə pʊ́pʊ́ní à yuu wa, tə bìàn, sə
kʊ jì».
38 Karbɪa tə le, ba wʊ́: «*Yuu-Tiu,
nə̀ń lagʊrɪ sɪán bələ». Zwezi ma le
ba, ʊ wʊ́: «Kʊ mɛ nətʊ».

Zwezi jʊ̀nì Yɪɪ Zwesemane nə
(Matiə 26.36-46; Marəkə 14.32-42; Zwan 18.1-2)

39 Kʊ kwa nə, Zwezi nan, ndə ʊ
dɪan mɛ nə fwa nətʊ tə, ʊ va *oliviye
tɪán paan tə yuu wa. Ʊ karbɪa tə ga
púə́ ʊ kwa.
40 Máŋá tə wa, ʊ nə vəli, ʊ yí kʊ
bwálí təntə, ʊ swìn ba con, ʊ wʊ́:
«Á lòrì Yɪɪ, sə ʊ san aba, sə *Sɪtana
dàn ká wàní aba, ʊ də́də́n, sə ʊ yigu,
ʊ pa á tʊn yokʊkwɪʊn».
41 Ʊ dàń ga fàrʊ́ ʊ nan kwa, ʊ va
yáá mancɪn, ndə lìù ka dɪlɪ kapan,
kʊ va kʊ tʊ bwálí nə, ʊ tʊ ʊ nadwana
yuu, ʊ ga lòrì Yɪɪ.
42 Ʊ dàń swìn, ʊ wʊ́: «À nyɪna, də
n nə pìà kʊ, pa, sə yacara tətə twiən
tə yá nə. Yá à pìà, sə n mʊ̀ puswənə
nə tʊn, sə à mʊ̀ nyiən tə ga kwɛ̀e».

43 *Malıka dàń ma zàn Yıı *sàń nə,
ka bà ka nan Zwezi nə, ka cú ka dàn
ʊ jìàn.
44 Zwezi pùá cùgù zənzən. Kʊ mù
nə pın, ʊ lòrì Yıı də dìàn zənzən. Ʊ
tılʊŋʊ palı ndə jana nə, kʊ loni, kʊ
twı tıa.
45 Ʊ nə lòrì Yıı ʊ zwɛ̀e, ʊ zàn ʊ pìí
ʊ bà ʊ karbıa tə con. Yá ʊ twi, də ba
pwìí cùgù. Kʊ mù nə pın, ba tə́gə́ ba
dwɛ̀e.
46 Ʊ swìn ba con, ʊ wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə
pın, á dwɛ̀e? Á zaŋa, á ga lòrì Yıı, sə
Sıtana dàn ká wànı́ aba ʊ də́də́n, sə
ʊ yigu, sə ʊ pa, á tʊn yokʊkwıʊn».

Zwezi janʊ tə yoo
(Matiə 26.47-56; Marəkə 14.43-50; Zwan 18.3-12)

47 Zwezi nə wulə ʊ swìn, máŋá tə
wa, də nə̀ń lìà nə ba bìàn. Lìù tə, ba
nə boŋə Zwidasə, ʊ də nə yı Zwezi
karbıa fugə bələ tə wa, lìù don, yà
nə wulə ba yáá, ʊ vəli. Ʊ fàrʊ́ ʊ yí
Zwezi yıra, sə ʊ kʊkwalı† wá.
48 Zwezi dàń ma swìn, ʊ wʊ́: «Mə
kʊ wá twá kʊkwalʊ nə, n ma ja
*Ləzwənə-Biu‡ n pa!»
49 Lìà tə nə wulə də Zwezi tə, nə
na yoo tə, kʊ nə bìàn, ba swìn, ba
wʊ́: «*Yuu-Tiu, nə wá za də lagʊrı
sìán, naaa?»
50 Ba wa lìù don ma cʊ̀rí lagʊrı
sìʊ́, ʊ ma za *Zwifə-ba Yıı *joŋwana
yun tìán nəkwıa tʊ̀tʊ̀nʊ̀ jızən zıın, ʊ
gwəŋə.
51 Zwezi dàń ma swìn, ʊ wʊ́: «Á
yágá, kʊ mɛ nətʊ!» Ʊ ma dwen bɛɛ
tə zıın tə nə, ʊ ga zùrì kʊ.
52 Kʊ kwa nə, Zwezi swìn Yıı
joŋwana yun tìán tə, də Yıı *dìà
lìà tə nə cì ka nə tə yun tìán tə,
də Zwifə-ba *nəkwına tə con, ba nə
twi, sə ba ja wá tə, ʊ wʊ́: «Á twi də
lagʊrı sìán də dangwələn, sə á ma
ja à nə, ndə à yı ŋwìàn tə, à nə gwı
lìà.
53 À yà wulə də aba dıın mama,
Zwifə-ba Yıı dìà tə wa, á ga wà nə
jın. Yá máŋá kʊ tə yı á mʊ̀, də lìù
tə, ʊ nə yı yikunu pìʊ́ tə nyiən».

Piyɛrə swìn də, ʊ yərì Zwezi
(Matiə 26.69-75; Marəkə 14.66-72; Zwan 18.25-27)

54 Ba nə jın Zwezi, ba ja wá, ba
va *Zwifə-ba Yıı *joŋwana yun tìán
nəkwıa tə dìà wa. Piyɛrə púá ba
kwa yıŋʊna.
55 Ba ken mən, ba jə̀ə́ tə yáá, Yıı
joŋwana yun tìán nəkwıa tə kàrá
tətəŋi wa. Piyɛrə də twá ʊ jə̀ə́ ba
tətəŋi wa lá.
56 Tʊtʊnbʊa don nə nı wá, mən tə
yáá nə, ʊ ywàń wá zən, ʊ ga swìn, ʊ
wʊ́: «Bɛɛ wà tə də yın də Zwezi!»
57 Yá Piyɛrə tɛn, ʊ wʊ́: «À nakʊa,
à yərì wá!»
58 Kʊ nə fwa mancın, bɛɛ don də
nə kʊ́ʊ̀ ʊ nı wá, ʊ swìn, ʊ wʊ́: «N
də wulə ba lìà tə wa». Piyɛrə ma le
bɛɛ tə, ʊ wʊ́: «À twá à tə̀lə́ ba wa!»
59 Kʊ nə lɛ ndə lugu nədʊ nə, lìù
don də tə zıgı dìàn, ʊ wʊ́: «Cígá
mama, bɛɛ wà tə də yı Galile tíú. Ʊ
də yın də Zwezi».
60 Piyɛrə le, ʊ wʊ́: «À dabɛɛ, à yərì
kʊ tə, n nə swìn!» Kʊ máŋá tə wa,
ʊ nə wulə ʊ swìn, də cəbıʊ kwi.
61 *Yuu-Tiu pìí ʊ vəvəri, ʊ ywàń
Piyɛrə. Piyɛrə dàń lìí kʊ tə, Yuu-Tiu
nə swìn ʊ con nə, ʊ wʊ́: «Zən, də
cəbıʊ tə nə wà kwi, n wá tɛn nɛɛ
batwa də, n yərì nə».
62 Piyɛrə dàń nan, ʊ ga kwi
yinənkurə.

Ba mà Zwezi də ba twın wá
(Matiə 26.57-68; Marəkə 14.53-65; Zwan 18.12-24)

63 Bara tə nə jə Zwezi tə wulə ba
mʊŋa wá də ba mà.
64 Ba yàá pú ʊ yíá nə, ba ga bwe
wá, ba wʊ́: «Lwarı lìù tə, ʊ nə mà
mʊ́!»
65 Ba swìn sʊ̀ràn duən, tə nə twın
Yıı, ba pa wá.

Zwezi wulə Zwifə-ba yun tìán tə, ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà, yáá con

† **22:47 22.47** Kʊ nətʊ tə yı *Zwifə-ba yofwamıʊn, də ba nə jə́rí duən, nə à yə̀ə́ də ba nə vəli duən sàń, sə ba na duən. ‡ **22:48 22.48** Zwezi yı ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

66 Tıa nə twi ka pʊrı, máŋá tə wa, *Zwifə-ba *nəkwına, də Yıı *joŋwana yun tìán tə, də Yıı nii *yənu tìán tə twi, ba kun duən nə, ba ga pa ba ja Zwezi, ba ja bà ba yun tìán tə, ba nə bʊ̀rì *bʊ̀rà tə yáá con.
67 Ba swìn, ba wʊ́: «Swìn nə con də, n nə yı *Kərisə». Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́: «À nə swìn kʊ á con, á bá pa kʊ cígá.
68 À ma nə bwe aba bwiə nədʊ, á bá le nə.
69 Kʊ nə zıgı sívn, *Ləzwənə-Biu§ tə wá jə̀ń Yıı tə, ʊ nə wulə tə mɛ yuu wa, jızən* vàn nə».
70 Ba mama tə dàń ma swìn, ba wʊ́: «Kʊ mʊ̀ yırı nə, n yı Yıı-Biu?» Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́: «À yı wá, ndə á nə swìn nətʊ».
71 Ba dàń ma swìn, ba wʊ́: «Nə kʊ́ʊ̀ ba lìà pìà, sə ba bırı nəba yoo don. Nə tətə nì kʊ ʊ nii wa».

23

Ba ja Zwezi, ba va Pilatə yáá con (Matiə 27.11-14; Marəkə 15.2-5; Zwan 18.28-38; Tʊtʊnan 4.25-28)

1 *Zwifə-ba *nəkwına, də Yıı *joŋwana yun tìán tə, də Yıı nii *yənu tìán tə mama ken duən, ba zàn ba ja Zwezi, ba ja va *Pilatə yáá con.
2 Ba swìn ba zıgı Zwezi nə, ba wʊ́: «Nə nı bɛɛ wà tə, də ʊ sugə nə lʊʊ dwíí tə, ʊ kəni *Romə-ba nə. Ʊ cì, sə ba dàn ká ŋwín lanpoo, ba pa Romə-ba pìʊ́ nəfarʊ tə nə, ʊ ga wʊ́, ʊ mʊ̀ nə yı *Kərisə, kʊ də̀ń nə yı pìʊ́».
3 Pilatə dàń ma wulə wá ʊ bwe, ʊ wʊ́: «N mʊ̀ nə yı Zwifə-ba pìʊ́ tə?» Zwezi ma le wá, ʊ wʊ́: «Mə kʊ yı nətʊ, ndə n nə swìn tə».
4 Pilatə ma swìn Yıı joŋwana yun tìán tə, də lalʊʊ tə con, ʊ wʊ́: «À ba yolwan na bɛɛ wà tə yuu wa».
5 Yá ba tə zıgı dìàn kʊ yuu wa, ba swìn, ba wʊ́: «Ɒ kàrà tə, ʊ nə kàrì Zwide nagwanaa tə mama wa, sugə lìà tə, ka kəni Romə-ba nə, kʊ nə zıgı Galile nagwanaa, kʊ ja ba kʊ nan yəbə».

Pilatə pın, ba ja Zwezi, ba va Erodə yáá con

6 Máŋá tə wa, *Pilatə nə nì tə yìə̀n təntə, ʊ bwe, sə ʊ lwarı, də Zwezi nə yı Galile tíú.
7-8 Ʊ nə twi, ʊ nì də, kʊ yı nətʊ, ʊ lwarı də, ʊ nan pìʊ́ *Erodə payuu tə wa. Kʊ dıan dáá, Erodə nə nì də, ba swìn Zwezi yoo. Ʊ pìà, sə ʊ na Zwezi, ʊ də yà bʊŋa də, Zwezi wá fwa yomılʊ don, ʊ bırı wá. Erodə də yà twi kʊ máŋá tə wa, *Zwerizalɛmə wa. Kʊ mʊ̀ nə pın, Pilatə pa, ba ja Zwezi, ba va, ba pa Erodə nə. Máŋá tə wa, ʊ nə nı Zwezi, ʊ pʊ̀á poli zənzən.
9 Pìʊ́ Erodə bwe Zwezi bwiə kapʊpʊ, yá Zwezi ga wà wá le.
10 *Zwifə-ba Yıı *joŋwana yun tìán tə, də Yıı nii *yənu tìán tə də yà zıga lá, ba swìn sʊlwana ba zıga Zwezi nə.
11 Erodə də ʊ pamana tə wulə ba mʊŋa wá. Ba nə mʊn wá, ba zwɛ̀e, ba tì ganmʊlı, ba ma zʊ wá, ba ga pa ba pìí ba ja wá, ba va Pilatə con.
12 Kʊ dıın tə nə, pìʊ́ Erodə də Pilatə pìí ba jì dabara, ndə kʊ tà ba mʊ̀ yà nə dʊŋa duən fuən.

Ba bʊ̀rì Zwezi bʊ̀rà, sə ba gʊ wá (Matiə 27.15-30; Marəkə 15.6-19; Zwan 18.39–19.16)

13 *Pilatə ken *Zwifə-ba Yıı *joŋwana yun tìán, də Zwifə-ba yun tìán tə, də lalʊʊ tə duən nə,
14 ʊ ga swìn ba con, ʊ wʊ́: «Á jın bɛɛ wà tə, á ja bà, á ga á wʊ́, ʊ sugə lìà, ʊ kəni *Romə-ba nə. À mʊ̀ nə bwe wá á yáá con, à mʊ̀ wà yolwan nədʊ nı, tə mʊ̀ yìə̀n təntə wa, á nə swìn á zıgı ʊ nə.
15 Pìʊ́ *Erodə də wà yoo nı ʊ yuu wa. Kʊ mʊ̀ nə pın, ʊ pa ba pìí ba ja wá, ba bà nə con. Bɛɛ wà tə wà yoo fwa, kʊ nə mɛ, sə ba gʊ wá, kʊ yırı nə.
16 À dàń wá pa, ba mà wá, ba ga tì wá ba dʊgʊ».

§ **22:69 22.69** Zwezi yı ʊ tətə yoo nə ʊ swìn. * **22:69 22.69** Ka jə̀ń pìʊ́ jızən vàn nə yı dun bwálí.

17 [Kʊ yà yɪ kálʊ́, *Pakə cànà
mama nə yí, sə ba dʊgʊ bàń dìə̀ lìù
nədʊ.]
18 Ba mama tə twá duən, ba
bubwi, ba wʊ́: «Pa, ba gʊ wà tə, sə
ba ga dʊgʊ Barabasə!»
19 Kʊ Barabasə təntə zàn ʊ sugu
*Zwerizalɛmə tìán, ʊ kəni Romə-ba
nə, máŋá don wa. Kʊ tə súrí lagʊrɪ
don nə, ʊ nə fwa. Kʊ mù nə pɪn, ba
yà jɪn wá, ba kə bàń dìə̀.
20 Pilatə nə pìà, sə ʊ dʊgʊ Zwezi
tə, ʊ dàń pìí ʊ kʊ́ù tì sʊgʊ, sə ʊ swìn
lìà tə con.
21 Lìà tə dàń cèrí, ba wʊ́: «Pa, sə
ba paa wá dagarʊ yuu wa! Pa, sə ba
paa wá dagarʊ yuu wa!»
22 Pilatə kʊ́ù bwe, ʊ swìn ba con,
nɛɛ batwa nii nə, ʊ wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e
yokʊkwɪʊn nə, ʊ fwa? À mù wà yoo
nɪ ʊ yuu wa, kʊ nə mɛ, sə ba gʊ wá
kʊ yɪrɪ. À dàń wá pa, ba mà wá, à
ga tì wá ba dʊgʊ».
23 Yá lìà tə dàń tə bubwi, ba kəni
yɪɪ nə, ba wʊ́, ʊ pa, sə ba paa Zwezi
dagarʊ tə yuu wa. Ba bubwiə tə kálí
Pilatə.
24 Pilatə ma sɛ̀e, sə ʊ fwa kʊ tə, ba
nə pìà.
25 Ʊ ma tì Zwezi, ʊ pa ba, sə ba ma
fwa kʊ tə, ba nə pìà. Ʊ dàń ga dʊgʊ
bɛɛ tə, ba nə lòrì. Ʊ mù lìù tə, ʊ nə
sugə lìà duən ʊ kəni Romə-ba nə, ʊ
ga fwa lagʊrɪ də. Kʊ mù nə pɪn, ba
ma kə wá bàń dìə̀.

Pamana ja Zwezi, ba vələ ʊ gʊrɪ bwálí
(Matiə 27.31-34; Marəkə 15.20-23)

26 Pamana tə nə ja Zwezi, ba vəli
máŋá tə wa, ba jərí bɛɛ don, ba nə
boŋə ‹Simon, Sirɛnə tíú›, də ʊ naŋa
gaʊ ʊ bìàn. Ba jɪn kʊ bɛɛ tə, ba jon
Zwezi dagarʊ tə, ba ma zɪn wá, ʊ ja
pìí ʊ wulə Zwezi kwa.
27 Lìà zənzən púə́ Zwezi kwa, də
kana ba nə wori, ba ga zalɪ ba jìàn.
28 Zwezi ma pìí ʊ vəvəri, ʊ swìn
ba con, ʊ wʊ́: «*Zwerizalɛmə tìán
kana-ba, á dànà ká kwi á pa à mù
nə! Á kwíə́ á pa á mù də á bɪa nə!
29 Máŋá don wá bà, ba nə wá
swìn, ba wʊ́: ‹Pupwən wulə də kana
tə, ba nə wàrì bìú ba lʊrɪ. Pupwən
wulə də ba tə, ba nə wà lʊrɪ də
mama. Pupwən wulə də ba tə, bìú
wà ba nyʊnɪ nə nyʊa›.
30 Kʊ máŋá tə wa, lìà wá lòrì
pɛɛn, sə tə tʊ ba yuu nə, də ba lòrì
dədwələn, sə tə də pú ba yuu nə.
31 Də ba nə fwa à mù, à nə yɪ
ndə dalɪʊ nə nətʊ, ba wá fwa á
mù, Zwerizalɛmə tìán, á nə yɪ ndə
dakʊran nə, ba dwen nətʊ».
32 Pamana tə nə jə Zwezi, ba
vələ, sə ba gʊ, máŋá tə wa, ba jɪn
yolwanfwana bələ, də ba kə lá, ba
súrí Zwezi nə, sə ba gʊ də wá.

Ba paa Zwezi dagarʊ yuu wa
(Matiə 27.35-44; Marəkə 15.24-32; Zwan 19.16-24)

33 Pamana tə nə vəli, ba yí bwálí
tə, ba nə boŋə ‹yuzʊŋa bwálí› tə,
máŋá tə, ba paa Zwezi dagarʊ tə yuu
lá nə. Ba paa yolwanfwana bələ tə
də dagaran bələ duən yuu, ʊ don ʊ
jɪzən yuu, ʊ don tə də ʊ jɪgwiə yuu.
34 Zwezi dàń ma swìn, ʊ wʊ́: «À
nyɪna, ba yèrì kʊ tə, ba nə fwa. Kʊ
mù yɪrɪ nə, kwɛn ba cʊna tə, n lɪ n
mù də ba mù pwərə wa». Ba tá kwé,
ba ma tàrà ʊ ganan.
35 Lìà zɪga lá, ba ywàŋá kʊ tə nə
fwa. *Zwifə-ba yun tìán tə mù wulə
ba mʊŋa wá, ba ga swìn, ba wʊ́: «Ʊ
jon lìà duən, ʊ nə yɪ *Kərisə tə, Yɪɪ
nə kúrí, sə ʊ jon ʊ tətə».
36 Pamana tə də wulə ba mʊŋa
wá, ba fàrʊ́ ba yí ʊ yɪra, ba làrì
divɛn nyʊnʊ ʊ nə,
37 ba ga swìn, ba wʊ́: «N cígá nə
yɪ Zwifə-ba pìʊ́, sə n tətə dàń jon n
tìàn!»
38 Ba ken pʊ́pʊ́ná duən ʊ yuu con
nə, ba wʊ́: «Ʊ tə nə yɪ Zwifə-ba
pìʊ́».
39 Yolwanfwanʊ tə don, ba nə paa
dagarʊ tə yuu, də wulə ʊ twɪn wá, ʊ
wʊ́: «N nə yɪ Kərisə, jon n tətə tìàn,
sə n ga jon nəba, n kə lá!»
40 Ʊ don tə dàń caga ʊ nii nə, ʊ
ga swìn, ʊ wʊ́: «N mù, n ba Yɪɪ fən

dəri, n mù lìù tə, n mù də ʋ mù mɛ,
nə wulə tə càn tətə wa?
41 Kʋ yɪ kʋ twá, nə mù tʋtʋnɛɛ nə.
Kʋ mù nə pɪn, nə mù bələ tə mɛ, sə
nə də́ càn tə tə. Yá ʋ mù wà won
mama fwa, kʋ nə lwara».
42 Kʋ kwa nə, ʋ swìn Zwezi con, ʋ
wʋ́: «Lìí à yoo, máŋá tə wa, n nə wá
də́ n pàrì tə».
43 Zwezi ma le wá, ʋ wʋ́: «Cígá
mama, à mù nə swìn kʋ n con: Zən,
n wá yà də nə Yɪɪ *sàń nə».

Zwezi tɪan tə yoo
(Matiə 27.45-56; Marəkə 15.33-41; Zwan 19.25-30)

44-45 Kʋ nə zɪgɪ lugu fugə bələ
máŋá wa, yɪcaʋ tə kʋ́ʋ̀ ba poni jə,
yikunu ga púə́ tɪa tə mama nə, kʋ
ja va dədəni lugu batwa. *Zwifə-ba
Yɪɪ *dìə̀ mimii gànù tə cɪrɪ* bələ.
46 Zwezi bubwi ʋ kə yɪɪ nə, ʋ ga
swìn, ʋ wʋ́: «À nyɪna, à ken à mɪɪ
tə n jɪɪn wa». Ʋ nə swìn tə sʋ̀ràn tə
kwa nə, nə ʋ mɪɪ zwɛ̀e.
47 *Romə-ba pamana bíí yuu tíú tə
nə nɪ kʋ tə nə tʋn, ʋ pɪn dun Yɪɪ nə,
ʋ ga swìn, ʋ wʋ́: «Cígá mama, bɛɛ
wà tə yà yɪ cígá tíú».
48 Lalʋʋ tə mama nə twi, ba na yoo
tə nə tʋn, pìí ba vìrí, də ba zalɪ ba
jìàn nə də pucʋnɪ.
49 Ba tə mama nə yə̀ə́ Zwezi, də
kana tə nə kwé wá ba nan Galile
nagwanaa, də yà zɪga yɪŋʋna, ba ga
ywàŋá won tə nə tʋŋa.

Zwezi ləbəri wa kənu yoo
(Matiə 27.57-61; Marəkə 15.42-47; Zwan 19.38-42)

50-51 Bɛɛ don yà wulə lìà tə nə bʋ̀rì
bʋ̀rà tə wa, ʋ yɪrɪ nə Zwʋzɛfə. Ʋ
nan *Zwifə-ba tɪʋ don, ba nə boŋə
‹Arimate›. Ʋ yɪ cígá tíú, ʋ ga jə
bɪcabwanʋ də. Ʋ yà yɪ lìù tə, ʋ nə
dànì, sə Yɪɪ də́ ʋ pàrì tə. Ʋ mù bɛɛ
təntə wà sɛ̀e, ʋ twá ʋ duən tə nə
bʋ̀rì bʋ̀rà tə ba yofwanɛɛ tə wa.
52 Ʋ vəli ʋ yí *Pilatə, ʋ ga lòrì
cwəŋə, sə ʋ gùrì Zwezi.
53 Ʋ lɪ wá dagarʋ tə yuu, ʋ kə tɪa,
ʋ pəpəni kʋ, ʋ kə ganpon wa. Ʋ dàń
ja wá va, ʋ tún ləbəri wa, ba nə kʋa
pìʋ̀ kapan wa, ba nə tə wà lìù lá ken.
54 Zwifə-ba *sìə́ dɪɪn tə yà bwələ.
Kʋ mù nə pɪn, lìà tə mama wulə ba
kəni ba sírí.
55 Kana tə nə nan Galile nag-
wanaa, ba twá Zwezi kwa, ba bà tə
kwé Zwʋzɛfə, ba va ba na ləbəri tə,
də nətʋ tə, ba nə ken Zwezi bʋʋ tə
wa.
56 Ba nə pìí, ba vìí, ba tanɪ tɪralɪ
də tɪralɪ nʋga, ba kə duən nə. Ba
sìí, kʋ kwa nə, ndə Yɪɪ *nii yìàn tə,
ʋ nə pɪn *Moyizə nə, nə bɪrɪ, sə kʋ
fwa nətʋ tə *sìə́ dɪɪn nə.

24

Zwezi bwin ʋ nan tɪan wa
(Matiə 28.1-10; Marəkə 16.1-11; Zwan 20.1-10)

1 *Zwifə-ba *sìə́ dɪɪn tə tɪkʋnɪ nə,
kana tə zàn jɪjʋ fuən fuən, ba zɪn
tɪralɪ tə, ba nə kwɛn, ba ja va ləbəri
tə nii nə.
2 Ba nə vəli ba yí lá nə, ba nɪ də,
kapan tə bəbəli, kʋ nan ləbəri tə nii
nə.
3 Ba dàń zʋa ba yí lá, ba ga na də,
*Yuu-Tiu Zwezi tɪgɪ tə tə̀lə́ lá nə.
4 Ba nə yà yə̀rì kʋ tə, ba nə wá
swìn kʋ yuu wa, də nə̀ń lìà bələ,
ba nə zʋa ganpwənə, tə nə cɪcɪlɪ, ba
twi, ba nan ba nə.
5 Fən dàń nə zʋa ba, yá ba kə ba
yáá tɪa. Lìà tə dàń swìn ba con, ba
wʋ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, á pìà lìù tə, ʋ nə
wulə mɪɪ wa, tɪga wa?
6 Ʋ tə̀lə́ yəbə. Ʋ pìí ʋ bwin ʋ nan
tɪan wa. Á pirə á lìí á tìàn nətʋ tə,
ʋ nə swìn á con, də ʋ tə wulə Galile
nagwanaa wa.
7 Ʋ swìn, ʋ wʋ́ də, kʋ mɛ, sə ba ja
Ləzwənə-Biu tə, ba pa lìà tə nə, ba
nə yɪ cʋna lìà, sə ba paa wá dagarʋ

* **23:44-45 23.44-45** Mimii gànù təntə nə pwɛ̀e bwálí tə, Yɪɪ joŋwana yun tìán nəkwɪa tə cɪcɪ nə yàá zʋ, ʋ fwa *joŋi tə ʋ pɪn Yɪɪ nə, də lìà tə duən tə nə zwɪ, ba mɛ lá tə duən nə. Gànù təntə cɪrʋ tə bɪrɪ də, lìù mama dàń wàá Yɪɪ yɪra, ʋ yí. * **24:7 24.7** Zwezi yɪ ʋ tətə yoo nə ʋ swìn.

yuu, sə ʋ ga pìí ʋ bwin ʋ nan dɪan
batwa nii nə».
8 Ba dàń ma pìí ba lìí Zwezi sʋ̀ràn
tə yoo.
9 Ba nan ləbəri tə wa, ba pìí ba ja
tə yìàn təntə mama, ba va ba swìn
Zwezi *tʋntʋna fugə nədʋ tə də lìà
tə duən tə mama con.
10 Ba mʋ̀ kana təntə, ba nə swìn
tə yìàn tə tʋntʋna tə con nə yɪ: Mari
Madəlɛnə, Zwanə, Zwakə nuu Mari,
də ba duən tə nə yɪn də ba.
11 Yá tʋntʋna tə bʋ́n də, kana tə
sʋ̀ràn tə yɪ yomanan. Kʋ pa, ba wà
tə cígá nə pɪn.
12 Yá Piyɛrə də kʋ́ʋ̀ zàn ʋ dəri, ʋ
va ləbəri tə nii nə. Ʋ nə kwá tɪa
ʋ ywàń, ʋ nɪ ganan tə, ba nə ma
pəpəni Zwezi tə, də tə cɪcɪ nə tə́gə́
tɪa. Kʋ yoo tə nə tʋn tə gwárí wá. Ʋ
ma pìí ʋ va sàń.

Zwezi nan ʋ karbɪa bələ nə Emayisə cwəŋə yuu wa (Marəkə 16.12-13)

13 Kʋ dɪɪn tə tətə nə, Zwezi karbɪa
bələ yà vələ tɪʋ don, ba ma boŋə
‹Emayisə›. Kʋ tɪʋ tə də *Zwer-
izalɛmə yí kilomɛtərə fugə nədʋ.
14 Ba yà wulə ba swìn yìàn tə
mama nə tʋn tə yoo.
15 Ba nə wulə ba swìn tə yìàn
təntə, máŋá tə wa, Zwezi twi, ʋ də
ba kə duən, ba vəli cwəŋə tə yuu
wa.
16 Ba nɪ wá, yá won yà cìgà, kʋ pa
ba wà wá lwarɪ.
17 Ʋ swìn ba con, ʋ wʋ́: «Bɛ̀eɛ̀e
yuu wa nə, á ve də á vəli?» Ba cwən
ba zɪgɪ, ba yéé ga ŋwìń.
18 Ba wa lìù don, ba nə boŋə
Kəleyopasə, ma le wá, ʋ wʋ́: «N
mʋ̀ cɪcɪ nə yɪ vee, n nə wulə Zwer-
izalɛmə wa, n nə yərì yìàn tə, tə nə
tʋn lá, dɪan tətə nii nə?»
19 Ʋ ma le ba, ʋ wʋ́: «Bɛ̀eɛ̀e yìàn
nə?» Ba ma le wá, ba wʋ́: «Yoo
tə nə yí *Nazarɛtə Zwezi, ʋ nə yɪ
Yɪɪ nii *sʋ̀sʋ̀nʋ̀, ʋ nə jɪn dìàn Yɪɪ də
*Yɪzərayɛlə lìà tə mama yáá con, ʋ
tʋtʋnan də ʋ nii sʋ̀ràn wa nə.
20 Nətʋ tə nə Yɪɪ *joŋwana yun
tìán, də lìà tə nə bʋ̀rì bʋ̀rà yáá tìán
tə nə jɪn wá ba pa, ba bʋ̀rì ʋ gʋrɪ
bʋ̀rà, ba ga pa, ba paa wá dagarʋ
yuu wa.
21 Yá nə də yà ga jə yala də, ʋ mʋ̀
yà nə wá jon Yɪzərayɛlə lʋʋ lìà. Yá
də kʋ mama, zàn kʋ tə dɪan batwa
nə tə yìàn tə nə tʋn.
22 Kʋ nə dwən nətʋ, nə púlí tə
wa kana duən gwárí nəba zənzən.
Kana təntə vəli, kʋ jɪjʋ tə fuən fuən
ləbəri tə nii nə,
23 ba ga na də, Zwezi tɪgɪ tə tə̀lə́
lá nə. Ba pìí ba bà, ba wʋ́, *malɪkɛ
nan ba nə, tə ga swìn ba con, tə wʋ́,
Zwezi wulə ʋ mɪɪ wa.
24 Nə wa lìà duən, ba nə yɪn də
nəba, vəli ləbəri tə nii, ba ga na tə
yìàn tə, ndə kana tə nə swìn nətʋ
tə, yá ba wà Zwezi nɪ».
25 Zwezi ma swìn ba con, ʋ wʋ́: «Á
mʋ̀ lìà tə, á nə ba yuu jə, á ga wà
cígá pɪn lala Yɪɪ nii sʋ̀sʋ̀nà tə sʋ̀ràn
tə mama nə:
26 *Kərisə tə, Yɪɪ nə tʋn tə, yà mɛ,
sə ʋ də́ càn nətʋ, sə ʋ ma zʋ ʋ dun
tə wa».
27 Ʋ dàń ma twá *Moyizə, də Yɪɪ
nii sʋ̀sʋ̀nà tə duən tə nii sʋ̀ràn tə nə,
ʋ man yoo tə mama Yɪɪ sagɪ tə nə
swìn ʋ yuu wa.

28 Máŋá tə, ba nə vəli, ba bwələ
tɪʋ tə, Zwezi fwa, ndə ʋ lɛ ʋ vələ yáá
con.
29 Ba dàń ma kálí wá, ba swìn ʋ
con, ba wʋ́: «Zɪgɪ də nəba, yɪɪ tʋa,
tɪa yí kʋ zwɛ̀e». Ʋ ma zʋ, ʋ zʋrɪ ba
con.
30 Ba nə wulə ba də́ máŋá tə wa,
ʋ tì dipɛn tə, ʋ kə Yɪɪ lɛ̀eɛ̀e, ʋ ga fʋ
kʋ, ʋ pa ba.
31 Ba yíá súrú ʋ yuu wa, ba nə
lwarʋ wá ba zwɛ̀e, ʋ jén ba yáá con.
32 Ba dàń ma swìn duən nə, ba wʋ́:
«Ʋ nə swìn də nəba, ʋ gùlí yìàn tə
də̀ń, tə nə pʋ́pʋ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, ʋ
bɪrɪ nəba cwəŋə tə yuu, yá ba nə
bɪcan nə də́ nə?».
33 Ba bɪbarɪ ba zàn lala, ba pìí
ba va Zwerizalɛmə. Ba vəli ba na
karbɪa fugə nədʋ tə, də ba twá duən
tə, ba kun duən nə.
34 Karbɪa fugə də nədʋ dàń ma
swìn ba con, ba wʋ́: «*Yuu-Tiu cígá

mama pìí ʋ bwin, ʋ nan tıan wa, ʋ bırı ʋ tìàn Simon† nə».
35 Ba lìà bələ tə dàń ma man kʋ tə
nə yí ba cwəŋə tə yuu wa, ba bırı
ba. Ba twi, ba man də, ba lwarʋ də,
kʋ yı ʋ mù, máŋá tə wa, ʋ nə wulə
ʋ fwı dipɛn tə.

Zwezi bırı ʋ tìàn ʋ tʋntʋna tə nə (Marəkə 16.14-18; Zwan 20.19-29; Matiə 28.16-20; Tʋtʋnan 1.1-8)

36 Ba nə wulə ba swìn máŋá tə wa,
Zwezi tətə twi, ʋ bà, ʋ nan ba tətəŋi
wa, ʋ ga jʋn ba, ʋ wʋ́: «Bıcan sìə́ wá
yà də aba!»
37 Ba zəzəgə, fən ga zʋ ba zənzən,
ba bʋŋa də, kʋ yı ciru nə nan ba nə.
38 Zwezi ma swìn ba con, ʋ wʋ́:
«Bɛ̀eɛ̀e nə pın, kʋ ma gwárí aba, yá
pubʋnyirə tə tə də ga wulə də aba?
39 Á ywàŋá à jìàn də à nɛɛ. Kʋ
cígá yı à mù! Á dwiən à yıra, á ga
na! Ciru ba yatana də kurən jə, ndə
à nə jə tə, à zıga nətən».
40 Ʋ nə wulə ʋ swìn kʋ nətʋ, ʋ bırı
ba ʋ jìàn də ʋ nɛɛ.
41 Pupwən zʋa ba, ba ga tə wà cígá
pın, ba zwɛ̀e, kʋ nə gwárí ba tə yırı.
Zwezi bwe ba, ʋ wʋ́: «Á ba won jə
yəbə, ba nə də́, naaa?»
42 Ba ma pa wá fəli kıkaʋ, kʋ nə
wùə̀.
43 Ʋ jon kʋ, ʋ də́ ba mama tə yíá
wa.

Zwezi pın tʋtʋŋı ʋ tʋntʋna tə nə

44 Zwezi swìn ʋ *tʋntʋna tə con,
ʋ wʋ́: «Mə kʋ nə, à nə swìn á con,
də à nə yın də aba. À swìn də yìèn
tə mama, ba nə pʋ́pʋ́ní Yıı *nii tə
wa, ʋ nə pın *Moyizə nə, də Yıı nii
*sʋ̀sʋ̀nà saga tə wa, də gwaran saga
wa, à yuu wa mɛ, sə tə nii sʋ́».
45 Ʋ súrí ba yíá, sə ba nì yìèn tə
dàń, tə nə pʋ́pʋ́ní Yıı sagı tə wa.
46 Ʋ swìn ba con, ʋ wʋ́: «Kʋ
pʋ́pʋ́ní saga təntə wa, kʋ wʋ́ də,
*Kərisə mɛ, sə ʋ dí càn, ʋ tı, ʋ ga pìí
ʋ bwin ʋ nan tıan wa, dıan batwa
nii nə.
47 Kʋ mɛ, sə ba zıgı *Zwerizalɛmə
nə, ba swìn ʋ yırı yuu wa sʋywáŋʋ́
tə, ba pa lʋʋ dwíə́ tə mama nə. Ba
bon ba, sə ba vəvəri ba kwa, sə ba
ma sá ba cʋna, sə Yıı ga kwɛn tə ʋ
lı ʋ mù də ba pwərə wa.
48 Á yı lìà tə, á nə wàá á bırı, də á
nı yìèn təntə.
49 Kʋ tə, à nyına nə kàn nii də à
wá pa aba tə, kʋ wá bà á yuu wa.
Yá á nə mɛ, sə á yà tıʋ tə wa, kʋ ja
vələ, á nə wá sú də dìàn tə, tə nə
wá nan Yıı nə, tə bà».

Zwezi Kərisə pìí ʋ va Yıı sàń (Marəkə 16.19-20; Tʋtʋnan 1.9-12)

50 Zwezi jın ba, ʋ ja va Betani tıʋ
con, ʋ zìn ʋ jìàn, ʋ lòrì Yıı, sə ʋ fwa
zəni ba yuu wa.
51 Máŋá tə, ʋ nə wulə ʋ fwa zəni
ba yuu wa, ʋ zàn ʋ pwɛ̀e də ba, ʋ ga
zàn ʋ dì yıı.
52 Ba də tʋa ba nadwana yuu, ba
ga bʋ ʋ nə. Yá kʋ kwa nə, ba pìí ba
va *Zwerizalɛmə də pupwən.
53 Dıın mama ba yàá va *Zwifə-ba
Yıı *dìə̀ tə wa, ba bwı Yıı nə.

† **24:34 24.34** Simon yı Zwezi karbiu Piyɛrə yırı don.

Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́ sagı tə, Zwan nə púpʊ́ní
Zwan sagı tə yuu wa sʊgʊ

Lìù tə, ʊ nə púpʊ́ní sagı kʊ tə

Zwan yı Zwezi karbıa fugə bələ tə wa lìù don. Mə ʊ mù karbiu təntə nə gùnì ʊ kə Zwezi con máŋá tə, ba nə wulə ba də́ *Yuu-Tiu *nimarʊ wodiu tə. Zwan ba ʊ tətə yırı boŋə mama. Ʊ boŋə ʊ tìàn ‹karbiu tə don tə ba wa lìù tə, Zwezi yà nə swə tə›.

Zwan púpʊ́ní yìèn mancın, Zwezi nə fwa tıa yuu wa, ndə ʊ duən tə nə. Ʊ púpʊ́ní tə duən də, tə nə tèlə́ ba duən tə saga tə wa. Yá ʊ dàń ken kajaŋa zənzən, ʊ gwin Zwezi sʊ̀ràn tə də ʊ tʊtʊnan tə dèń ʊ bırı. Matiə də Marəkə də Likə nə dí yáá ba púpʊ́ní ba sʊywáŋá tə. Kʊ kwa nə nə, kʊ wàá kʊ pın Zwan púpʊ́ní ʊ sʊywáŋʊ́ tə Azi nagwanaa wa Efɛzə nə.

Lìà tə nə, Zwan nə púpʊ́ní

Zwan yə̀ə́ də, ʊ lìà tə nə, ʊ nə púpʊ́ní, ba yə̀ə́ Zwezi sʊ̀ràn tə də ʊ tʊtʊnan tə, tə nə wulə sʊywáŋʊ́ saga batwa tə wa. Ʊ dàń pìà ʊ súrí yìèn duən tə nə, ʊ pa ba.

Sagı tə wa sʊgʊ

Zwan sagı tə ba nyın ndə Matiə də Marəkə də Likə saga tə nə. Zwan pìà, sə lìù tə, ʊ nə kàrì ʊ sagı tə, sə ʊ lwarı də, Zwezi yı lìù tə, Yıı nə tʊn. Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nà dí yáá ba swìn ʊ yoo, də ʊ yı Yıı-Biu. Zwan púpʊ́ní ʊ sagı tə sʊyun bələ yuu wa, tə mù nə yı, sə lìà kə ba waa Zwezi-*Kərisə nə, də mıı tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yıı con.

Zwezi-Kərisə yı Yıı sʊgʊ
(1 Zwan 1.1-3; 5.20)

1 Yıı sʊgʊ tə yà nə wulə, də lʊʊ tə wà fwa. Sʊgʊ tə wulə də Yıı. Yá kʊ mù sʊgʊ tə yà nə yı Yıı.
2 Də lʊʊ tə wà fwa, kʊ mù yà nə wulə də Yıı.
3 Yıı twá də kʊ mù sʊgʊ tə, ʊ ma fwa won mama. Won mama tèlə́, kʊ nə tà kʊ mù sʊgʊ təntə, nə Yıı ma fwa kʊ.
4 Mə kʊ mù sʊgʊ təntə nə pın mıı ləzoni nə. Yá kʊ mù nə pın poni ləzoni nə.
5 Poni yàá pıpılı yikunu wa. Yá yikunu tə wà poni yáá nə cì.

6 Yıı nə tʊn bɛɛ don, ʊ yırı nə yı Zwan*.
7 Ʊ mù nə yə̀ə́ poni tə. Ʊ dàń twi, sə ʊ bırı poni nə yı nətʊ, sə lìà tə mama twá ʊ nii sʊ̀ràn tə nə, ba kə ba waa lìù tə nə, ʊ nə yı poni.
8 Zwan tətə yà nə tà poni tə. Ʊ yı ʊ twi, sə ʊ bırı poni nə yı nətʊ.
9 Sʊgʊ təntə nə yı cígá cígá poni. Kʊ mù nə twi lʊʊ wa, kʊ pırʊ ləzoni mama.
10 Kʊ mù Yıı sʊgʊ təntə yà nə wulə lʊʊ tə wa. Yıı twá sʊgʊ tə nə, ʊ ma fwa lʊʊ. Yá lìà tə lʊʊ nə tı ba ga wà kʊ lwarı.
11 Kʊ sʊgʊ təntə twi kʊ dwíí tìán con, ba lʊʊ nii wa, yá ba ga wà kʊ sɛ̀e.
12 Lìà tə mama, ba nə sɛ̀e kʊ, yá ba kə ba waa kʊ nə, kʊ pın cwəŋə ba mù lìà təntə nə, sə ba jì Yıı bıa.
13 Ba nə ya Yıı bıa, kʊ tà kʊ twá də ləzoni lʊrı, nə à yə̀ə́ ləzwənə fıra nə. Kʊ yı kʊ twá də Yıı fıra, ba ma yı ʊ bıa.

14 Kʊ mù Yıı sʊgʊ təntə jigə ləzwənə. Lìù təntə yın nə tətəŋi wa. Nə nı ʊ dun tə. Dun təntə yı ʊ nyına Yıı nə pın wá. Kʊ yı bidʊa kələn tə dun nə. Ʊ súə́ də pubwanʊ də cígá.
15 Zwan swìn ʊ yoo, ʊ bırı ʊ bubwi, ʊ wʊ́: «Mə ʊ mù yoo nə à swìn də, lìù don wulə à kwa ʊ bìàn. Ʊ mù nə dwə nə. Ʊ yà dí yáá ʊ wulə, də à tə tèlə́.

* **1:6 1.6** Kʊ mù Zwan təntə nə yı *Zwan-Batisə, ʊ nə li lìà níá wa, kʊ twá də Yıı yırı.

16 Nə mama nı nə tori ʊ jıjə tə wa.
Nə nı tə pubwanʊ nəfarʊ tə wa. Nə
nı tə, tə pú duən kwa, wuuu.
17 Yıı twá də *Moyizə, ʊ ma pa
nəba ʊ *nii tə. Yá ʊ kúù twá də
Zwezi-*Kərisə, ʊ ma fwa ʊ pubwanʊ
tə nə yıra, ʊ ga pa nəba ʊ cígá tə.
18 Lìù tə wà Yıı nı mama. Bidʊa
kələn tə nə pın, ba lwarı Yıı. Ʊ mù
də Yıı nə yı nədʊ, ʊ ga wulə ʊ nyına
Yıı səpuni nə».

Kʊ tə, Zwan-Batisə nə swìn ʊ bırı (Matiə 3.1-12; Marəkə 1.1-18; Likə 3.15-18; Zwan 5.33-36)

19 *Zwifə-ba yun tìán nə zıgı *Zw-
erizalɛmə nə, ba tʊn Yıı *joŋwana
tə, də *Levi dwíí tə wa lìà duən
Zwan con. Ba dàń vəli ba yí wá, ba
bwe wá, ba wʊ́: «N mù nə yı wàà?»
Nə̀ń, kʊ tə, Zwan nə swìn ʊ bırı, kʊ
máŋá tə wa.
20 Zwan swìn kʊ cígá tə, ʊ bırı ba,
ʊ wʊ́: «À mù nə tà *Kərisə!»
21 Ba tə ma bwe wá, ba wʊ́: «N mù
dàń nə yı wàà? N yı Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀
Eli naaa?» Ʊ ma le ba, ʊ wʊ́: «À mù
nə tà Eli!» Ba tə ma bwe wá, ba wʊ́:
«N yı Yıı nii sʊ̀sʊ̀nà tə naaa?» Ʊ ma
kúù le, ʊ wʊ́: «À mù nə tà Yıı nii
sʊ̀sʊ̀nà tə!»
22 Ba dàń ma swìn ʊ con, ba wʊ́:
«N mù dàń nə yı wàà? Nə pìà kori,
sə nə ja pìí nə va nə pa lìà tə nə, ba
nə tʊn nəba. Bɛ̀ɛɛ̀ɛ nə n tətə bʊŋa
də, n yı?»
23 Zwan-Batisə ma le, ʊ wʊ́: «À yı
bɛɛ tə, Yıı nii sʊ̀sʊ̀nʊ̀ *Ezayi nə swìn
ʊ yoo də, ʊ bubwi kasɔɔ lanworu
wa, ʊ wʊ́:
‹Á kwıan *Yuu-Tiu cwəŋə tə, á pa ka
ya mənə mənə›.»
24 Lìà tə, ba yà nə tʊn Zwan-Batisə
con, ba duən yà yı *Farızıan-ba.
25 Ba ma bwe wá, ba wʊ́: «N mù
nə nə tà Kərisə, n ma kúù tà Eli, n
ma kúù tà Yıı nii sʊ̀sʊ̀nʊ̀ tə, bɛ̀ɛɛ̀ɛ nə
pın, n dàń ma li lìà níá wa, kʊ twá
də Yıı yırı?»
26 Zwan-Batisə ma le ba, ʊ wʊ́: «À
mù yı à li lìà tə níá wa. Yá á tətəŋi
wa lìù wulə lá, á nə yərì wá.
27 Ʊ mù nə wá pú à kwa ʊ bà. À
jıın mùrì, sə à kʊ̀rì† ʊ nɛɛ natʊra
tətə».
28 Yoo kʊ tə mama yà yı Betani
nə, nə kʊ tʊn, Zwurədɛn mʊnaa tə
bıbın tə don nə, Zwan yà nə li lìà tə
níá tə wa.

Zwezi yı Yıı pabiə

29 Kʊ tıpʊrı nə, Zwan-Batisə na
Zwezi də, ʊ ma bìàn ʊ con. Ʊ ma
swìn Zwezi yoo lìà tə con, ʊ wʊ́:
«Á nəŋə, Yıı *pabiə tə, ka nə lı lìà
mama cʊna.
30 Mə ʊ mù yoo nə à swìn də, ʊ yı
bɛɛ tə, ʊ nə wá pú à kwa ʊ bà. Ʊ mù
nə dwə nə. Ʊ yà dí yáá ʊ wulə, də à
tə tə̀lə́.
31 À mù yà yərì wá. À mù yı à twi,
sə à lə lìà níá wa, kʊ twá də Yıı yırı.
À twi, sə à pa *Yızərayɛlə lìà lwarı
wá».
32-33 Zwan kúù swìn yoo kʊ tə, ʊ
bırı, ʊ wʊ́: «À mù yà yərì wá. Yá
Yıı tʊn nə, sə à bà à lə lìà níá wa.
Ʊ tʊn nə, ʊ ga swìn də, à wá na Yıı-
*Siŋu tə, kʊ cúə́ lìù yuu wa. Mə kʊ
tíú nə li lìà Yıı-*Siŋu tə wa. À dàń
nı Yıı-Siŋu tə, kʊ nan yıı nə, ndə
gunpwənə nə, kʊ cú kʊ jə̀ə́ Zwezi
yuu wa.
34 Yá à nı kʊ, à swìn à bırı də, ʊ
mù nə ya Yıı-Biu tə».

Zwezi təntən karbıa tə (Matiə 4.18-22)

35 Kʊ tıpʊrı nə, Zwan kúù pìí ʊ bà
lá, ʊ mù də ʊ karbıa bələ.
36 Ʊ nı Zwezi, də ʊ ma kɛ̀ɛń, ʊ
ma swìn ʊ yoo, ʊ wʊ́: «Á nəŋə, Yıı
*pabiə tə nə!»
37 Zwan karbıa bələ tə nì kʊ sʊgʊ
təntə. Ba dàń púə́ Zwezi kwa.
38 Zwezi vəvəri ʊ ywàń, də kʊ yı
ʊ mù kwa nə ba púə́. Ʊ ma bwe
ba, ʊ wʊ́: «Bɛ̀ɛɛ̀ɛ nə á pìà?» Ba ma

† **1:27 1.27** *Zwifə-ba con, ba yàá pa yoŋu, nə à yə̀ə́ lìù tə, ba nə ba wá dun pın, sın lìù nɛɛ, sə kʊ bırı də, ba sɛ̀e wá ndə ba vee nə ba dìà wa, nə à yə̀ə́, sə kʊ bırı də, ʊ yı dun tíú.

le wá, ba wʊ́: «Rabi, (kʊ dàń nə yɪ karnyɪna), n yɪ n zʊrɪ yàn nə?»
39 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́: «Á bìàn, yá á wá na!» Ba dàń vəli, ba na bwálí tə, Zwezi yà nə wulə. Ba də wá yɪn duən nə kʊ dɪɪn tə nə. Kʊ yà yɪ ndə dədəni nii lugu banɪa nə.
40 Karbɪa bələ tə, ba nə nì Zwan sʊ̀ràn tə, ba ga pìí ba twá Zwezi nə tə, lìù don yɪrɪ nə yɪ Andəre. Ʊ yɪ Simon Piyɛrə nyánʊ́.
41 Andəre dàń dí yáá, ʊ va ʊ yí ʊ tətə zʊnʊ Simon, ʊ swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «Nə mʊ̀ nɪ lìù tə, ʊ nə yɪ Mesi tə». Mesi dàń yɪ *Kərisə.
42 Andəre dàń ma ja Simon, ʊ va Zwezi con. Zwezi ma ywàń Simon, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: «N mʊ̀ nə yɪ Zwʊnasə bìú Simon. Ba wá bon mʊ́ Sefasə, kʊ mʊ̀ dàń nə yɪ ‹kapan›.»

Zwezi bon Filipə də Natanayɛlə, sə ba twá ʊ nə

43 Kʊ tɪpʊrɪ nə, Zwezi yà pìà, sə ʊ va Galile nagwanaa wa. Ʊ dàń ma va ʊ jərí Filipə. Zwezi swìn Filipə con, ʊ wʊ́: «Twá à nə!»
44 Filipə yà yɪ Bɛtəsayɪda tíú. Andəre də Piyɛrə də nan kʊ mʊ̀ tɪʊ təntə.
45 Filipə də vəli ʊ jərí Natanayɛlə. Ʊ ma swìn Natanayɛlə con, ʊ wʊ́: «Nə nɪ Zwezi. Ʊ yɪ *Nazarɛtə tíú, ʊ ga yɪ Zwʊzɛfə bìú. Mə ʊ yoo nə swìn Yɪɪ *nii sagɪ tə wa, ʊ nə pɪn *Moyizə nə, də Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nà saga tə wa».
46 Natanayɛlə ma swìn Filipə con, ʊ wʊ́: «Wozəŋu wàá Nazarɛtə nə kʊ naŋa naaa?»
47 Filipə ma le wá, ʊ wʊ́: «Bàá, yá n wá na!» Zwezi na Natanayɛlə, də ʊ ma bìàn ʊ con, ʊ ma swìn ʊ yoo, ʊ wʊ́: «Á nəŋə, lìù tə, ʊ nə yɪ *Yɪzərayɛlə lìù cígá cígá. Ʊ ba lìà gɪgɪrɪ».
48 Natanayɛlə ma bwe Zwezi, ʊ wʊ́: «N yə̀ə́ nə yàn nə?» Zwezi ma le wá, ʊ wʊ́: «À nɪ mʊ́, də n yà tə wulə kapɪrʊ tə dàń, də Filipə tə wà mʊ́ bon».
49 Natanayɛlə dàń ma pìí, ʊ wʊ́: «Rabi, n mʊ̀ nə yɪ Yɪɪ-Biu tə! N mʊ̀ nə ga yɪ Yɪzərayɛlə lìà pìʊ́!»
50 Zwezi ma swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «À nə swìn də, à yà nɪ mʊ́ kapɪrʊ tə dàń nə, tə dàń nə pɪn, n kə n waa à nə. N tə wá na yofaran, tə nə dwə tətə».
51 Zwezi ma swìn, ʊ súrí lá, ʊ wʊ́: «Cígá mama, à mʊ̀ nə swìn kʊ á con: Á wá na lanworu də kʊ súrí. Yá Yɪɪ *malɪkɛ dì də tə cwi *Ləzwənə-Biu‡ tə yuu con».

2

Zwezi vəli fúrú Káná nə

1 Dɪan bələ kwa nə, ba vwə fúrú Káná nə, Galile nagwanaa tə wa. Zwezi nuu də yɪn lá.
2 Ba bon Zwezi də ʊ karbɪa tə də, ba nə wàá, sə ba bà, kʊ fúrú tə wa.
3 Máŋá don wa, divɛn tə, ba nə nywìn cànà tə wa, twi tə zwɛ̀e. Zwezi nuu tə dàń swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «Ba kʊ́ʊ̀ ba divɛn jə».
4 Zwezi ma le ʊ nuu tə, ʊ wʊ́: «Kan, bɛ̀eɛ̀e n pìà də nə? À tʊtʊnan máŋá tə wà yí!»
5 Ʊ nuu tə ma swìn tʊtʊnbɪa tə con, ʊ wʊ́: «Á fwa kʊ tə mama, ʊ nə wá swìn á con».
6 Sawurən bardʊ, ba nə fwa də kapana, yà zɪga kʊ bwálí tə wa. Kʊ nədʊ mama ya zwɪ litərə sapwɪtwa, nə à yə̀ə́ bíí. *Zwifə-ba yà kəni níá tə wa, ba ma sɪn ba tìàn, ndə kʊ nə yɪ ba yofwamɪʊn, ba fwa nətʊ.
7 Zwezi ma swìn ba con, ʊ wʊ́: «Á kənə níá á sú sawurən tə tə!» Tʊ̀tʊ̀nà tə ma kə níá ba sú tə nii.
8 Zwezi dàń ma swìn ba con, ʊ wʊ́: «Á dàń kwaŋa, á ja va á pa lìù tə nə, ʊ nə ywàŋá wodirən tə yuu». Ba ma kwán tə, ba ja va, ba pa kʊ tíú nə.
9 Lìù tə, ʊ nə ywàŋá wodirən tə yuu, jon níá təntə, tə nə jigə divɛn tə, ʊ nyʊ mancɪn. Ʊ yà yə̀rì divɛn təntə mʊ̀ nə nan lá bwálí. Yá tʊ̀tʊ̀nà tə, ba nə kwán níá tə mʊ̀ yà yə̀ə́. Lìù tə, ʊ nə ywàŋá wodirən tə yuu, dàń ma bon kanbarɪ tə,

‡ **1:51 1.51** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

10 ʊ swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «Lìà tə
mama yàá dí yáá, ba pa divɛn tə, kʊ
nə ywán zənzən. Yá máŋá tə wa, lìà
tə nə nyʊa ba sú, kʊ kwa nə, ba dàń
yàá pa ba divɛn tə, kʊ nə ba ywán
zənzən. N mù yá divɛn tə, kʊ nə
ywán, kʊ bà kʊ yí síʊ́n».
11 Mə Zwezi dɪga ʊ Yɪɪ dìàn
mɪmɪnan tə dàń nətʊ. Kʊ yoo təntə
tʊn Káná nə, Galile nagwanaa tə wa.
Kʊ twá nətʊ, Zwezi ma bɪrɪ ʊ dun tə.
Yá ʊ karbɪa tə ken ba waa ʊ nə.
12 Kʊ mù təntə kwa nə, ʊ mù də
ʊ nuu, də ʊ nyáná tə, də ʊ karbɪa
tə vəli Kapɛrənayimə. Ba wà kʊ tɪʊ
təntə wa yɪn ba dání, ba fwa dɪan
bagalɪ cɪcɪ kʊ wa.

Zwezi dɪŋɪ baywələ, ʊ lɪ Yɪɪ dìà tə wa
(Matiə 12.38-40; 21.12-13; Marəkə 11.15-17; Likə 19.45-46)

13 *Zwifə-ba *Pakə cànà tə yà
bwələ. Zwezi ma zàn, ʊ va *Zwer-
izalɛmə.
14 Ʊ nə yí lá, ʊ vəli *Zwifə-ba Yɪɪ
*dìà dəwoo tə wa. Ʊ dàń nɪ baywələ
lá, də ba wulə ba yoli nɪan, də pee
də nasara gunponi*. Ʊ na lìà duən
də, ba nə tún ba tabɪlan, ba ma lárí
səbɪa.
15 Zwezi ma zàn ʊ ja ŋoni, ʊ ma
fwa fɪfɪʊ, ʊ ma dɪŋɪ ba mù də ba
nɪan tə, də ba pee tə mama, ʊ lɪ Yɪɪ
dìà dəwoo tə wa. Ʊ yigu səbilara tə
səbɪa tə, ʊ lwá tɪa. Ʊ yigu ba tabɪlan
tə, ʊ vəvəri ʊ pú tɪa.
16 Zwezi dàń ma swìn lìà tə, ba nə
yoli nasara gunponi tə con, ʊ wʊ́: «Á
lɪa tə mù wiən təntə yəbə! Á dànà
ká tì à nyɪna Yɪɪ dìà tə, á ma fwa
yolu dìà!»
17 Zwezi nə fwa nətʊ, ʊ karbɪa tə
lìí ba tìàn, də kʊ pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə
wa, kʊ wʊ́: «Sonu tə, à nə jə à pa
n dìà tə nə, yɪ ndə mən nə, tə dɔ́ à
bɪcan wa».
18 Zwifə-ba yun tìán dàń ma bwe
Zwezi, ba wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e Yɪɪ dìàn
mɪmɪnʊ nə, n wá fwa n bɪrɪ nəba,
sə nə ma lwarɪ də, n jə cwəŋə, sə n
fwa yoo kʊ tə yiri?»
19 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́: «Á cʊ̀gá
Yɪɪ dìà ka tə. Yá à wá pìí à lwà ka,
dɪan batwa nii nə».
20 Zwifə-ba yun tìán ma swìn, ba
wʊ́: «Ba fwa bɪna sapwilə də bardʊ,
sə ba ma lwà Yɪɪ dìà ka tə, ba pa, ka
zwɛ̀e. Yá n mù dàń wʊ́, n wá lwà ka
dɪan batwa nii nə?»
21 Zwezi yà nə swìn, də Yɪɪ dìà tə,
kʊ yà yɪ ʊ tətə yɪra tə yoo nə, ʊ swìn.
22 Kʊ mù nə pɪn, ʊ karbɪa tə lìí ba
tìàn, də ʊ yà swìn kʊ yoo təntə, ʊ nə
pìí ʊ bwin ʊ nan tɪan wa, kwa nə. Yá
ba dàń pɪn cígá kʊ tə nə pʊ́pʊ́ní Yɪɪ
sagɪ tə wa, də sʊgʊ tə nə, Zwezi nə
swìn.

Zwezi yə̀ə́ ləzwənə pubʊŋa mama

23 *Pakə cànà tə máŋá wa, Zwezi
yà wulə *Zwerizalɛmə nə. Lìà
zənzən ken ba waa ʊ nə, Yɪɪ dìàn
mɪmɪnan tə yɪrɪ, ba nə nɪ də, ʊ fwa.
24 Yá Zwezi bɪcan yà wà sɪn ba yuu
wa. Ʊ yà yə̀ə́ kʊ tə, ba mama nə yɪ.
25 Zwezi yà tà lìù tə, ba nə mɛ, sə
ba swìn kʊ tə lìù nə yɪ, ba bɪrɪ wá. Ʊ
tətə yə̀ə́ kʊ tə, kʊ nə wulə ləzwənə
bɪcan wa.

3

Zwezi də Nikodɛmə viyə yoo
(Matiə 18.3; Zwan 1.12-13; 2 Korɛntə tìán 5.17)

1 Bɛɛ don yà wulə *Farɪzɪan-ba
wa, ʊ yɪ *Zwifə-ba pìʊ́, ʊ yɪrɪ nə yɪ
Nikodɛmə.
2 Dɪɪn don nə, ʊ zàn ʊ va Zwezi
con tɪtɪn nə, ʊ swìn ʊ con, ʊ wʊ́:
«Karnyɪna, nə yə̀ə́ də, n yɪ lìù tə,
Yɪɪ nə tʊn, sə n kàrì nəba. Kʊ mù
nə pɪn, n ma fwa Yɪɪ dìàn mɪmɪnan
tə, lìù mama nə wàrì ʊ fwa, də Yɪɪ
nə tə̀lə́ də kʊ tíú».
3 Zwezi ma le wá, ʊ wʊ́: «Cígá
mama, à mù nə swìn kʊ n con: Lìù
nə wà ʊ tìàn lʊrɪ lʊrdʊn, ʊ wàrì Yɪɪ
pàrì tə wa lìù ʊ yanɪ».
4 Nikodɛmə ma swìn Zwezi con,
ʊ wʊ́: «Nətə nə lìù wá lʊrɪ ʊ tìàn
lʊrdʊn, də ʊ nə yɪ nəkwɪa? Ʊ kʊ́ʊ̀
wàá ʊ pìí ʊ zwɪ ʊ nuu pùə́ wa, sə ʊ
lʊrɪ wá, naaa?»

* **2:14 2.14** Vàná təntə yɪ ba ma fwa *joŋi ba pa Yɪɪ nə.

5 Zwezi ma le wá, ʋ wʋ́: «Cígá
mama, à mʋ̀ nə swìn kʋ n con: Də
lìù nə wà twá də níá, də Yıı-*Sıŋu
tə, ʋ ma lʋrı ʋ tìàn, ʋ wàrì Yıı pàrì
tə wa, ʋ zwı.
6 Lìà tə, ba nə yı bɛɛ də kan nə
lʋrı, ba yı ləzwənə dwíí nə tı ba. Yá
lìà tə, ba nə yı Yıı-Sıŋu tə nə lʋrı,
ba də yı Yıı-Sıŋu tə nə tı ba.
7 Dàn ká pa kʋ dì n yuu, də à nə
swìn n con, à wʋ́: Á mɛ, sə á lʋrı á
tìàn lʋrdʋn.
8 Vʋʋ yı kʋ fuli bwálí tə nə, kʋ nə
swə. N yàá nə̀ń kʋ zəzugu, n ga yə̀rì
bwálí tə, kʋ nə naŋa, nə à yə̀ə́ bwálí
tə, kʋ nə vələ. Mə kʋ yı nətʋ də lìù
tə mama, Yıı-Sıŋu tə nə lʋrı».
9 Nikodɛmə dàń ma bwe Zwezi, ʋ
wʋ́: «Nətə nə kʋ nətʋ tə wàá kʋ
tʋŋa?»
10 Zwezi ma le wá, ʋ wʋ́: «N yı
karnyına, n yırı nə nan *Yızərayɛlə
wa. N ga yə̀rì yìàn tə tə?
11 Cígá mama, à mʋ̀ nə swìn kʋ n
con: Nə yàá swìn kʋ tə, nə nə yə̀ə́.
Nə ga swìn nə bırı aba kʋ tə, nə nə
nı. Yá á ba nə sʋgʋ joŋə.
12 Á ba cígá pın à sʋ̀ràn tə nə, də
à nə swìn tıa ka tə yuu yìàn tə yoo
á con. Nətə nə á dàń wá pa cígá à
sʋ̀ràn tə nə, də à nə wá swìn Yıı sàń
yìàn tə yoo á con?
13 Lìù mama tə wà Yıı sàń nə dì,
də kʋ tà *Ləzwənə-Biu* tə, ʋ nə nan
Yıı sàń, ʋ cú.
14 *Moyizə fwa dən†, ʋ kə yıı nə
daʋ yuu wa, ʋ zıgı lìà tə mama yáá
con. Mə nətʋ tətə nə ba mɛ, sə ba
zìn Ləzwənə-Biu‡ tə də ba kə yıı nə
lìà mama yáá con.
15 Yá lìù tə mama, ʋ dàń nə ken ʋ
waa ʋ nə, ʋ wá na mıı tə, kʋ nə ba
zwɛ̀e Yıı con.
16 Cígá, Yıı sóní lìà mama zənzən.
Kʋ mʋ̀ nə pın, ʋ pa ʋ bidʋa kələn tə,
sə lìù tə mama, ʋ nə ken ʋ waa ʋ nə,
ʋ kʋ́ʋ̀ dàn ká jén mama. Yá ʋ wá na
mıı tə, kʋ nə ba zwɛ̀e Yıı con.
17 Yıı mʋ̀ yà wà ʋ bìú tə tʋn lʋʋ
wa, sə ʋ bʋ̀rì lìà bʋ̀rà. Yıı tʋn wá,
sə ʋ jon lìà ba cʋna tə wa.
18 Lìù tə, ʋ nə keni ʋ waa ʋ nə
wuuu, ba kʋ́ʋ̀ bá bʋ̀rì kʋ tíú bʋ̀rà.
Yá lìù tə, ʋ nə ba ʋ waa keni ʋ nə,
kʋ tíú bʋ̀rà dí yáá ka bʋ̀rì, ʋ nə ba ʋ
waa keni Yıı bidʋa kələn tə nə yırı.
19 Á nəŋə, nətʋ tə gʋrı bʋ̀rà tə nə
wá twá, kʋ ma bà. Poni twi lʋʋ wa,
yá ləzoni ga sóní yikunu, ba doni
poni tə, ba nə tʋŋa yolwana tə yırı.
20 Lìù tə mama, ʋ nə tʋŋa yol-
wana, ʋ culi poni, ʋ ga ba poni wa
naŋa. Fən ja wá, də dıın don ʋ
tʋtʋnkʋkwınan tə nə wá nan poni
tə nə yırı.
21 Yá lìù tə, ʋ nə twá cígá cwəŋə,
ʋ yàá bà poni wa, sə ʋ tʋtʋnɛɛ tə
nan poni tə wa, sə lìà mama na, də
ʋ tʋtʋŋı mama twá Yıı fıra nə».

Zwan-Batisə kʋ́ʋ̀ swìn Zwezi yoo (Zwan 1.19-24)

22 Kʋ mʋ̀ təntə kwa nə, Zwezi
karbıa tə kwé wá, ba va Zwide
nagwanaa wa. Ʊ mʋ̀ də ba dàń yà
wulə lá, ʋ ga li lìà níá wa, kʋ twá də
Yıı yırı.
23 Zwan§ də yà wulə Enon nə, kʋ
nə bwələ də Salimə. Níá yà dáá kʋ
bwálí tə wa. Ʊ dàń li lìà níá wa. Yá
lìà dàń yà twi ʋ con, sə ʋ lə ba níá
tə wa.
24 Kʋ máŋá tə wa, də ba tə wà
Zwan ken bàń dìə wa.
25 Zwan karbıa tə, də *Zwifə-ba
yuu tíú don, zìn tʋ́tʋ̀ná ba pwərə
wa. Ba tʋ́tʋ̀ná tə yı nətʋ lìù nə wá
sın ʋ tìàn də níá, ndə ba nə mɛ,
sə ba fwa nətʋ, ba ma zìlí Zwifə-ba
yofwamıʋn tə.
26 Zwan karbıa tə zàn ba va ba
yí wá, ba swìn ʋ con, ba wʋ́:
«Karnyına, lìù don yà yın də mʋ́,
Zwurədɛn mʋnaa tə kwa con. N
swìn ʋ yoo n bırı nəba. Nə̀ń, ʋ də
wulə ʋ li lìà níá wa, kʋ twá də Yıı
yırı. Yá lìà tə mama vələ ʋ mʋ̀ con».

* **3:13 3.13** Zwezi yı ʋ tətə yoo nə ʋ swìn. † **3:14 3.14** Kʋ dən tə yı ʋ fwa kʋ də cınıa. Də dən nə dıŋı lìù, kʋ tíú ga ywàń kʋ, ʋ kʋ́ʋ̀ bá tı. ‡ **3:14 3.14** Zwezi yı ba nə wá paa wá dagarʋ tə yuu wa, də ʋ nə wá pìí ʋ va Yıı con tə yoo nə, ʋ swìn nətʋ. § **3:23 3.23** Kʋ mʋ̀ Zwan təntə nə yı *Zwan-Batisə.

27 Zwan ma le, ʋ wʋ́: «Ləzwənə
mama wàrì won ʋ nɪ, də kʋ nə tà
kʋ tə, Yɪɪ nə ken kʋ dìàn ʋ jɪɪn wa.
28 Á tətə yə̀ə́, də à swìn à bɪrɪ də,
à mʋ̀ nə tà *Kərisə tə. À yɪ Yɪɪ nə
tʋn nə, sə à ya Kərisə yáá, à bà.
29 Kʋ yɪ ndə lìù nə, ʋ nə jə ʋ kan,
ʋ nə pìà, sə ʋ swe. Kanbarɪ nə tɪ ʋ
kan. Yá kanbarɪ tə dabɛɛ tə, ʋ nə jə̀ń
ʋ səpuni nə, ʋ yàá cʋga kanbarɪ tə
sʋgʋ. Ʋ pùə́ ya poli kanbarɪ tə sʋ̀ràn
tə yɪrɪ. Mə à pupoli tə dáá zənzən
nətʋ.
30 Kʋ mʋ̀ tə yɪrɪ, Zwezi dun mɛ, sə
tə súrí, wuuu, sə à mʋ̀ dun ga mun».
31 «Lìù tə nə nan Yɪɪ, wulə lìà tə
mama yuu wa. Lìù tə, ʋ nə yɪ tɪran
nə fwa, ʋ yɪ tɪa tə nə tɪ. Yá ʋ yàá
swìn ndə lìù tə nə, ʋ nə yɪ tɪa nyiən.
Lìù tə, ʋ nan Yɪɪ *sàń, ʋ wulə lìà tə
mama yuu wa.
32 Lìù təntə yàá swìn kʋ tə ba tə, ʋ
nə nɪ də ʋ nə nì, ʋ bɪrɪ. Yá lìù mama
ga ba ʋ sʋgʋ tə joŋə.
33 Lìù tə, ʋ nə sɛ̀e ʋ sʋgʋ, kʋ tíú
bɪrɪ də, Yɪɪ ya cígá.
34 Lìù tə, Yɪɪ nə tʋn, ʋ yàá swìn
Yɪɪ sʋ̀ràn tə. Yá Yɪɪ yàá pa wá ʋ mʋ̀
Yɪɪ-*Siŋu tə zənzən.
35 Nə nyɪna Yɪɪ swə ʋ bìú tə. Yá ʋ
ken won mama ʋ jɪɪn wa.
36 Lìù tə, ʋ nə keni ʋ waa Yɪɪ-Biu
tə nə wuuu, ʋ jə mɪɪ tə, kʋ ba zwɛ̀e
Yɪɪ con. Yá lìù tə, ʋ nə wà Yɪɪ-Biu tə
nii zìlí, ʋ bá na mɪɪ. Yá Yɪɪ lɪŋa tə
zaŋa ʋ yuu wa, máŋá mama».

4

Samari tìán kan don yoo (Zwan 7.37-39; Tʋtʋnan 8.25)

1-3 *Farɪzɪan-ba nì də, Zwezi na
karbɪa, ʋ doni Zwan. Ʋ ga li lìà də
níá wa, kʋ twá də Yɪɪ yɪrɪ, ʋ doni
wá. Kʋ cígá yà tà Zwezi tətə nə li
lìà tə níá wa. Kʋ yà yɪ ʋ karbɪa
tə. *Yuu-Tiu nə lwarɪ kʋ, ʋ dàń zàn
ʋ nan Zwide nagwanaa tə wa, ʋ va
Galile nagwanaa wa.
4 Yá Zwezi nə pìà, sə ʋ va Galile
nagwanaa tə wa, kʋ yà mɛ, sə ʋ twá
Samari nagwanaa wa ʋ lɛ.
5 Ʋ dàń vəli ʋ yí Samari nagwanaa
tə tɪʋ don, ba nə boŋə ‹Sikarə›.
Kʋ tɪʋ təntə yà bwələ də *Zwakɔbə
kárá tə, ʋ nə pɪn ʋ bìú Zwʋzɛfə nə.
6 Zwakɔbə vɪlɪ yà wulə kárá təntə
wa. Zwezi vəli ʋ gwàrì. Ʋ dàń twi ʋ
jə̀ə́ vɪlɪ tə nii nə. Kʋ máŋá təntə yà
yɪ ndə yɪcaʋ lugu fugə bələ nə.
7-8 Zwezi karbɪa tə mʋ̀ yà vəli
tɪfarʋ tə wa, sə ba yə̀ wodiu. Samari
tìán kan don twi, sə ʋ tan níá vɪlɪ tə
wa. Zwezi ma swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «À
lòrì níá, sə à nyʋ!»
9 Kan tə ma le wá, ʋ wʋ́: «À mʋ̀
yɪ Samari tìán kan. Yá n mʋ̀ ga yɪ
*Zwifə. Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, n ma lòrì níá à
con, sə n nyʋ?» Zwifə-ba də Samari
tìán yofwamɪnan yà tà nədʋ. Kʋ mʋ̀
nə pɪn, ʋ swìn nətʋ.
10 Zwezi ma pìí ʋ le kan tə, ʋ wʋ́:
«N yə̀rì won tə, kʋ nə yɪ Yɪɪ tarpɪʋn
tə. Yá n yə̀rì lìù tə, ʋ nə lòrì, sə n
pa wá níá, sə ʋ nyʋ. N yà nə yə̀ə́ kʋ
tíú, n mʋ̀ yà nə wá lòrì níá ʋ con, sə
n nyʋ. Yá ʋ wá pa mʋ́ níá, tə nə pɪn
mɪɪ».
11 Kan tə ma kʋ́ʋ̀ swìn Zwezi con,
ʋ wʋ́: «Yuu-Tiu, n dàń nə ba won jə,
kʋ nə wàá níá kʋ taŋa. Yá vɪlɪ tə də
də̀ń ma lù. N dàń wá na níá təntə
yə̀n, tə nə pɪn mɪɪ?
12 Vɪlɪ kʋ tə, yɪ nə nɪbɛɛ Zwakɔbə
nə pɪn nəba. Ʋ tətə Zwakɔbə, də ʋ
bɪa, də vàná tə mama, nyʋa kʋ níá.
N bʋŋa də, n mʋ̀ nə dwə wá, naaa?»
13 Zwezi ma kʋ́ʋ̀ le kan tə, ʋ wʋ́:
«Lìù mama nə nyʋa vɪlɪ kʋ tə níá
tə, nanyʋnɪ tə wá pìí kʋ ja wá.
14 Yá lìù nə nyʋa níá tə, à nə wá pa
wá, nanyʋnɪ kʋ́ʋ̀ ba pìí kʋ ja kʋ tíú
mama. Yá níá tə, à nə wá pa kʋ tíú
nə, níá təntə wá jì nabuliyii ʋ waa,
tə dəri wuuu, tə pɪn wá mɪɪ tə, kʋ
nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con».
15 Kan tə ma kʋ́ʋ̀ lòrì Zwezi, ʋ
wʋ́: «Yuu-Tiu, pa nə níá təntə, sə
nanyʋnɪ kʋ́ʋ̀ dàn ká pìí kʋ ja nə.
Sə à kʋ́ʋ̀ dàn ká pìí à bà, à tan níá
yəbə».
16 Zwezi ma swìn kan tə con, ʋ wʋ́:
«Vəli, n bon n barɪ, sə á bà yəbə!»

17 Kan tə le Zwezi, ʋ wʋ́: «À ba barı jə!» Zwezi ma kʋ́ʋ̀ swìn kan tə
con, ʋ wʋ́: «N jə cígá, sə n swìn də,
n ba barı jə.
18 N jın bara bonu. Yá n barı tə, n
nə jə sı́ʋ́n nə, ʋ də tà n barı. N swìn
cígá à con!»
19 Kan tə dàń ma swìn Zwezi con,
ʋ wʋ́: «Yuu-Tiu, à na də, n yı Yıı nii
*sʋ̀sʋ̀nʋ̀.
20 Nə nıbara Samari tìán yà pın
dun Yıı nə paan ka tə yuu wa. Yá
á mʋ̀ Zwifə-ba mʋ̀ bırı də, bwálí tə,
ba nə mɛ, sə ba pa dun Yıı nə, yı kʋ
wulə *Zwerizalɛmə wa».
21 Zwezi ma swìn ʋ con, ʋ wʋ́:
«Kan, pa cígá à sʋgʋ tə nə. Máŋá
bìàn, kʋ máŋá təntə nə twi, lìà
kʋ́ʋ̀ ba va paan ka tə yuu wa, sə
ba pa dun Yıı nə. Kʋ ma ba ya
Zwerizalɛmə wa, nə á wá pa dun
nyına Yıı nə.
22 Á mʋ̀ Samari tìán, á yèrì lìù tə, á
nə pın dun wá. Nə mʋ̀ Zwifə-ba, nə
yə̀ə́ lìù tə, nə nə pın dun wá. Lwarı
də, Yıı nə twá Zwifə-ba, ʋ ma joŋə
ləzoni ba cʋna wa.
23 Máŋá bìàn. Yá kʋ máŋá tətə yí
sı́ʋ́n. Yá cígá cígá lìà tə, ba nə pın
dun Yıı nə tə, dàń wá twá Yıı-Siŋu
tə də cígá nə, ba ma pa dun nyına
Yıı nə. Mə ba mʋ̀ Yıı jʋ̀nà təntə yiri
nə, nyına Yıı pìà.
24 Yıı yı Siŋu. Yá lìà tə, ba nə pın
wá dun mɛ, sə ba pın wá dun, də
Yıı-Siŋu tə saŋʋ, də cígá mama».
25 Kan tə ma swìn Zwezi con, ʋ
wʋ́: «À yə̀ə́ də Mesi tə, ba nə boŋə
*Kərisə, wá bà. Ʋ nə twi, ʋ wá swìn
tə mama yáá, ʋ bırı nəba».
26 Zwezi ma swìn kan tə con, ʋ wʋ́:
«À mʋ̀ nə yı kʋ lìù təntə tətə! À mʋ̀,
à nə swìn n con».
27 Máŋá don wa, Zwezi karbıa tə
dàń pìí ba bà. Kʋ dìgà ba yuu də,
kʋ tə nə pın Zwezi swìn də kan tə.
Ba lìù mama də wà Zwezi bwe, ʋ wʋ́:
«Bɛ̀eɛ̀e nə n pìà kan tə con?» Nə à
yə̀ə́: «Bɛ̀eɛ̀e yoo nə n swìn kan tə
con?»
28 Kan tə dàń yá ʋ kwàrá tə, ʋ ga
va tıfarʋ tə wa, ʋ swìn lìà tə con, ʋ
wʋ́:
29 «Á bìàn, á nə̀ń bɛɛ, ʋ nə swìn
won tə mama, à nə fwa. Dıın don,
kʋ wá ya Kərisə nə».
30 Samari tìán dàń nan ba tıʋ tə
wa, ba bà Zwezi con.
31 Kʋ twi kʋ yí máŋá don wa,
Zwezi karbıa tə yà wulə ba lòrì
wá, ba wʋ́: «Karnyına, yá, sə n də́
wodiu!»
32 Zwezi ma swìn ba con, ʋ wʋ́: «À
jə wodiu, à nə də́. Yá á ga yèrì kʋ
wodiu təntə».
33 Ʋ karbıa tə dàń swìn duən con,
ba wʋ́: «Mə kʋ nə yı lìù nə ja wodiu,
ʋ bà ʋ pa wá, sə ʋ də́, naaa?»
34 Zwezi ma swìn ba con, ʋ wʋ́: «À
wodiu nə yı, sə à fwa kʋ tə nə yı lìù
tə, ʋ nə tʋn nə, tə fıra. À mɛ, sə à
tʋn ʋ tʋtʋnan tə, à pa tə nii sú.
35 Á tətə swìn də, kʋ ga cànì banıa,
sə ba za wiən. À mʋ̀ swìn kʋ á con,
á zıan á yíá á kə yıı nə, á ga jén kárí
tə nə pìrì nətʋ, tə pìà zagʋ.
36 Lìù tə, ʋ nə za tə, ʋ də́ yáá ʋ
na ʋ ŋwírán. Yá ʋ ga kəni wobıa tə
duən nə. Wobıa tə, ʋ nə kəni duən
yı lìà tə, Yıı nə van ba, ʋ jon, sə ba
na mıı, kʋ nə ba zwɛ̀e ʋ con. Kʋ mʋ̀
nə wá pa wodùrú tə, də lìù tə nə za
mɛ wá yà pupwən wa.
37 Kʋ mʋ̀ yırı nə, yoo kʋ tə, ba nə
swìn tə, yı cígá: ‹Lìù yàá dù, ʋ don
ga za›.
38 À tʋn aba, à pa á va á za kárá
wiən, á ga wà ka wa tʋn mama. Lìà
duən nə dí yáá ba tʋn ka wa. Á mʋ̀
yı tori nə, á tì tʋtʋŋı tə nywarı wa».
39 Kan tə bırı də, Zwezi swìn ʋ
con, won tə mama, ʋ nə fwa. Kʋ mʋ̀
nə pın, Samari tìán zənzən nan tıʋ
tə wa, ba bà, ba kə ba waa Zwezi nə.
40 Ba tə twi Zwezi con, ba lòrì wá,
sə ʋ ya də ba. Yá Zwezi fwa dıan
bələ ba con.
41 Lìà duən zənzən tə ken ba waa
Zwezi nə, sʋ̀ràn tə yırı, ʋ mʋ̀ Zwezi
tətə nə swìn ba con.
42 Ba dàń ma swìn kan tə con, ba
wʋ́: «Kʋ kʋ́ʋ̀ tà n sʋ̀ràn tə nə pın,
nə kə nə waa ʋ nə. Nə tətə dàń nì ʋ
sʋ̀ràn tə. Kʋ mʋ̀ nə pın, nə yə̀ə́ cígá

mama də, ʋ joŋə lìà mama ba cʋna wa».

Zwezi zwɛ̀e pìʋ́ don kwa lìù bìú yayıgʋ
(Likə 7.1-10)

43 Zwezi fwa dıan bələ kʋ bwálí təntə wa. Kʋ kwa nə, ʋ zàn ʋ lɛ ʋ va Galile nagwanaa.
44 Zwezi tətə nə swìn də, Yıı nii *sʋ̀sʋ̀nʋ̀ ba zìlə́ nı ʋ tətə nyına tıʋ wa.
45 Yá Zwezi nə yí Galile, Galile tìán tə sɛ̀e, ba jon wá, ba də yà nə vəli *Zwerizalɛmə *Pakə cànà tə, ba ga na kʋ tə mama, ʋ nə tʋn kʋ cànà tə wa yırı.
46 Zwezi kʋ́ʋ̀ pìí ʋ va Káná, kʋ nə wulə Galile nagwanaa tə wa. Mə kʋ mʋ̀ tıʋ təntə wa nə, ʋ lwàń níá tə, ʋ pa tə jì divɛn.

Pìʋ́ don kwa lìù yà wulə Kapɛrənayimə nə, ʋ bìú yà nə yì.
47 Ʋ yà nì də, Zwezi nan Zwide nagwanaa tə wa, ʋ bà Galile. Ʋ dàń twi ʋ yí Zwezi yıra, ʋ ga lòrì wá, ʋ wʋ́: «À lòrì mʋ́, sə n bà Kapɛrənayimə, n zwɛ̀e yayıgʋ tə, kʋ nə pìà, kʋ gʋ à bìú tə».
48 Zwezi ma swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «Máŋá mama, á nə wà Yıı dìàn mımınan də yomılan nı, á ba sɛ̀e, á kəni á waa à nə».
49 Pìʋ́ kwa lìù tə ma swìn Zwezi con, ʋ wʋ́: «*Yuu-Tiu, bà à sàń, də à bìú tə tə wà tı».
50 Zwezi ma kʋ́ʋ̀ pìí ʋ le wá, ʋ wʋ́: «Vəli n sàń, n bìú tə wulə ʋ mıı nə!» Bɛɛ tə pın cígá Zwezi sʋgʋ tə nə. Yá ʋ dàń ga lɛ, ʋ vìrí.
51 Máŋá tə, ʋ nə tə wulə cwəŋə wa, ʋ ma vəli ʋ sàń, də ʋ tʋtʋnbıa nə ba twi, ba jórí wá cwəŋə tə wa, ba swìn ʋ con, ba wʋ́: «N bìú tə nı yazurə, ʋ wulə ʋ mıı nə».
52 Ʋ ma bwe ba, sə ʋ jón máŋá ka wa nə, ʋ nı yazurə. Ʋ tʋtʋnbıa tə ma swìn ʋ con, ba wʋ́: «Dıan dıın tə dədəni nii lugu nədʋ máŋá wa nə, yalıŋa tə dʋgʋ wá».
53 Bìú tə nyına tə dàń lwarı də, kʋ ya máŋá tə tətə wa, Zwezi nə swìn ʋ con də, ʋ bìú tə nı yazurə, ʋ wulə ʋ mıı nə. Kʋ dàń pın ʋ mʋ̀ də ʋ dìà lìà mama kə ba waa Zwezi nə.
54 Kʋ mʋ̀ Yıı dìàn mımınʋ təntə, nə yı bələ nii nyiən, Zwezi nə fwa, də ʋ nə nan Zwide ʋ va Galile.

5

Zwezi pın yazurə bɛɛ don nə, ʋ yà nə yı gwànʋ́
(Marəkə 2.28; Zwan 7.19-24; 9.1-17)

1 Kʋ kwa nə, *Zwifə-ba dí cànà don. Zwezi dàń ma zàn ʋ va *Zwerizalɛmə.
2 Zwerizalɛmə wa, càrʋ́ yà wulə mimii don nii nə, ba nə boŋə kʋ mimii təntə ‹pabii mimii›. *Ebərə-ba sʋgʋ wa, ba yà jə càrʋ́ təntə, ba boŋə ‹Bɛtɛsəda›. Càrʋ́ təntə yà jə napakʋlan bonu.
3 Yayıŋa kapʋpʋ, də lilirən, də gwanan, də kwanan yà nə tə́gə́ napakʋlan təntə wa. [Ba yà tə́gə́ lá, ba dànì də, càrʋ́ tə níá tə dwanı.
4 Máŋá don wa, *malıka yàá cʋ́, ka dwanı níá tə. Lìù tə, ʋ nə dí yáá, ʋ zʋ níá tə wa, də tə nə dwan tə zwɛ̀e, kʋ tíʋ́ yàá na yazurə. Də ʋ yayıgʋ tə nə swə, kʋ ya nətʋ mama.]
5 Bɛɛ don də yà tə́gə́ lá də ʋ yayıgʋ, kʋ nə jə bına fıtwa də nana.
6 Zwezi yà dí yáá ʋ yə̀ə́ də, kʋ bɛɛ təntə nə yì kʋ dání. Zwezi nə nı bɛɛ tə ʋ tə́gə́, ʋ bwe wá, ʋ wʋ́: «N pìà, sə n na yazurə, naaa?»
7 Yayıŋʋ tə ma le wá, ʋ wʋ́: «*Yuu-Tiu, à ba lìù jə, sə ʋ ja nə ʋ kə níá tə wa, máŋá tə wa, tə nə dwanı. Tə nə wulə tə dwanı, à nə pìà, sə à yí lá nə, də lìù don dí yáá, ʋ zʋ, də à tə wà yí».
8 Zwezi ma swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «Zàn yıı nə, n tì n sara tə, n vìí!»
9 Naa nədʋ, də bɛɛ tə yayıgʋ tə zwɛ̀e, ʋ zàn, ʋ tì ʋ sara tə, ʋ vìrí. Kʋ mʋ̀ yoo təntə yı, kʋ tʋn *Zwifə-ba *sìə́ dıın nə.
10 Kʋ mʋ̀ nə pın, Zwifə-ba yun tìán tə dàń ma swìn bɛɛ tə, ʋ nə nı yazurə tə con, ba wʋ́: «Zə̀n dıın tə yı sìə́ dıın. Kʋ culə, sə n zın n sara tə!»

11 Bɛɛ tə ma pìí ʋ le ba, ʋ wʋ́: «Lìù
tə, ʋ nə zwɛ̀e à yayıgʋ tə, swìn à con,
də à zàn, à tì à sara tə, à ga vìí».
12 Zwifə-ba yun tìán tə dàń ma
bwe wá, ba wʋ́: «Wàà nə yı kʋ lìù
təntə, ʋ nə swìn n con də, n zàn, n
tì n sara tə, n ga vìí?»
13 Yá bɛɛ tə, ʋ yayıgʋ tə nə zwɛ̀e
tə, də yà yərì kʋ lìù tə, ʋ nə zwɛ̀e kʋ.
Zwezi yà lɛ ʋ vìí lalʋʋ tə yırı, ba yà
nə wulə kʋ bwálí tə wa.
14 Kʋ kwa nə, Zwezi pìí ʋ na bɛɛ
təntə Zwifə-ba Yıı *dìà tə wa, ʋ ma
swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «Cʋgʋ zəni, sí ʋ́n
nə n nı yazurə, n kʋ́ʋ̀ dàn ká pìí n
tʋn cʋna, sə yoo don, kʋ nə dwə kʋ
tə, kʋ́ʋ̀ dàn ká pìí, kʋ yí mʋ́».
15 Bɛɛ tə dàń vəli, ʋ swìn Zwifə-ba
yun tìán tə con də, kʋ ya Zwezi nə
zwɛ̀e ʋ yayıgʋ tə.
16 Kʋ mʋ̀ yırı nə, Zwifə-ba yun
tìán dàń zàn, ba zıga Zwezi nə, kʋ
nə yı ba sìə́ dıın tə nə, ʋ fwa kʋ yoo
təntə yırı.

(Zwan 10.30-38; 2 Korɛntə tìán 5.10)

17 Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́: «À nyına
Yıı yı ʋ tʋŋa wuuu, də sí ʋ́n mama,
à də yı à tʋŋa».
18 Zwezi sʋgʋ təntə kʋ́ʋ̀ súrí lá, kʋ
pa Zwifə-ba yun tìán tə dàń kwɛn,
ba pìà cwəŋə, sə ba gʋ wá. Kʋ tà ʋ
nə cʋ̀gʋ̀ ba sìə́ dıın tə cıcı nə pın,
ba pìà, ba gʋ wá. Kʋ yı ʋ nə kʋ́ʋ̀
swìn də, Yıı nə ya ʋ nyılʋra tə yırı.
Kʋ nətʋ pìà kʋ bırı də, ʋ jə ʋ tìàn,
ʋ ma man də Yıı.
19 Zwezi dàń pìí ʋ swìn Zwifə-ba
yun tìán tə con, ʋ wʋ́: «Cígá mama,
à mʋ̀ nə swìn kʋ á con: Yıı-Biu tə
wàrì won mama ʋ fwa ʋ tìàn nə. Kʋ
tə, Yıı-Biu tə nə na, də ʋ nyına Yıı
fwa, ʋ də yàá fwa kʋ.
20 Yıı swə ʋ bìú tə. Yá ʋ dàń yàá
bırı wá kʋ tə mama, ʋ mʋ̀ Yıı tətə nə
fwa. Ʋ wá bırı tʋtʋnan, tə nə dwə tə
tə, ʋ bìú tə nə, sə kʋ ma gwárí aba.
21 Kʋ yı cígá, à nyına Yıı yàá bwin
tıga, ʋ pa ba mıı. Kʋ mʋ̀ nə pın, Yıı-
Biu tə də pın mıı lìà tə nə, ʋ nə pìà.
22 Kʋ tə súrí lá, à nyına Yıı ba lìù
mama bʋ̀rà bʋ̀rì. Ʋ yá bʋ̀rà tə mama
ʋ bìú tə jıın wa.
23 Ʋ fwa kʋ nətʋ, sə lìà tə mama
pa dun ʋ bìú tə nə, ndə ba nə pın
dun nyına Yıı nə. Nyına Yıı nə tʋn
bìú tə. Lìù tə, ʋ nə ba dun bìú tə nə
pın, kʋ tíú ba dun pın nyına tə də
nə.
24 Cígá mama, à mʋ̀ nə swìn kʋ á
con: Lìù tə, ʋ nə cʋga à sʋ̀ràn tə,
ʋ ga kəni ʋ waa lìù tə nə, ʋ nə tʋn
nə wuuu, kʋ tíú jə mıı tə, kʋ nə ba
zwɛ̀e Yıı con. Yá Yıı bʋ̀rà tə, kʋ ba
də́ wá. Ʋ yı ʋ twá də tıan, ʋ ma na
mıı Yıı con.
25 Cígá mama, à mʋ̀ nə swìn kʋ á
con: Máŋá bìàn, yá kʋ máŋá təntə
yí sí ʋ́n tətə. Tıga tə də wá nì Yıı-Biu
tə kori. Yá ba tə, ba nə nì ʋ kori tə,
ba ga sɛ̀e ʋ kori tə, ba wá na mıı tə,
kʋ nə ba zwɛ̀e Yıı con.
26 Ndə nətʋ nyına Yıı nə jə mıı ʋ
tətə jìàn wa, mə nətʋ nə ʋ pın ʋ bìú
tə də jə mıı ʋ jìàn wa.
27 Yıı ken dìàn ʋ bìú tə jıın wa, sə
ʋ bʋ̀rì lìà bʋ̀rà, ʋ nə ya *Ləzwənə-
Biu* tə yırı.
28 Máŋá don bìàn, á dànà ká pa
yìèn tə tə dì á yuu. Kʋ máŋá tə wa,
lìà tə mama, ba nə wulə ləbərə wa,
wá nì Ləzwənə-Biu tə kori.
29 Lìà tə nə tʋn zəni wá bwin ba
nan, ba ya mıı wa, kʋ nə ba zwɛ̀e Yıı
con. Ba tə də, ba nə tʋn lwanı, wá
bwin ba nan, sə Yıı bʋ̀rì ba bʋ̀rà».

Won tə nə bırı də, Zwezi jə dìàn

30 Kʋ kwa nə, Zwezi kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ
wʋ́: «À mʋ̀ wàrì won mama à fwa
à tìàn nə, də kʋ nə tà kʋ tə, Yıı nə
bırı nə, sə à bʋ̀rì kʋ bʋ̀rà. Yá à bʋ̀rà
tə də ga yı cígá cıcı. À pìà, sə à fwa
lìù tə, ʋ nə tʋn nə tə fıra. À ba pìà,
sə à fwa à tətə fıra.
31 Də à tətə nə swìn à tìàn yoo, kʋ
sʋgʋ tə bá lá nə də́.
32 Kʋ yı lìù don nə swìn à yoo ʋ
bırı. À ga yə̀ə́ də, kʋ tə, ʋ nə swìn à
yuu wa, yı cígá.

* **5:27 5.27** Zwezi yı ʋ tətə yoo nə ʋ swìn. † **5:33 5.33** Kʋ mʋ̀ Zwan təntə nə yı *Zwan-Batisə, ʋ nə li lìà níá wa, kʋ twá də Yıı yırı.

33 Á tʊn lìà Zwan† con, ʊ də swìn
cígá tə, ʊ bɪrɪ.
34 À mù tà ləzwənə nə mɛ, sə ba
swìn à yoo. À swìn yoo kʊ tə, sə kʊ
jon aba á cʊna wa.
35 Zwan yɪ ndə cànú nə, kʊ poni
nə pìrì aba. Kʊ mù nə pɪn, á sɛ̀e, á
poli á pùá də wá, máŋá mancɪn wa.
36 Kʊ tə Zwan nə swìn à yuu wa,
yoo wulə kʊ nə dwə kʊ. À nyɪna Yɪɪ
pɪn nə tʊtʊnan, sə à tʊn. Tə tʊtʊnan
tə, à nə tʊŋa nə bɪrɪ də, kʊ ya nyɪna
Yɪɪ nə tʊn nə.
37 Nyɪna Yɪɪ tə, ʊ nə tʊn nə, yə̀ə́ kʊ
tə, à nə yɪ. Á tə wà ʊ kori nì, mama.
Á ga tə wà ʊ yáá nɪ á yii wa.
38 Lìù tə, Yɪɪ nə tʊn, á wà á waa
ken kʊ tíú nə. Kʊ mù nə pɪn, á ba ʊ
sʊgʊ tə sɛ̀e.
39 Á kàrì kʊ tə nə púpúní Yɪɪ sagɪ
tə wa, á ma pìà mɪɪ tə, kʊ nə ba
zwɛ̀e Yɪɪ con. Kʊ Yɪɪ sagɪ təntə nə
bɪrɪ kʊ tə, à nə yɪ.
40 Yá á ba pìà, sə á bà à con, sə á
na mɪɪ tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con.

41 À mù ba pìà, sə ləzoni nə pa
dun nə.
42 À yə̀ə́ aba də, á ba Yɪɪ sonu tə
jə.
43 À mù twi lʊʊ wa à nyɪna Yɪɪ yuu
yɪrɪ, yá á wà nə sɛ̀e. Yá lìù don nə
twi lʊʊ wa ʊ tətə yuu yɪrɪ, á wá sɛ̀e
kʊ tíú.
44 Á dun yɪ á tətə nə pɪn duən nə,
á ga kʊ́ʊ̀ ba dun tə, Yɪɪ cɪcɪ nə wá pa
aba, pìà. Kʊ mù nə pɪn, á kʊ́ʊ̀ ba á
waa kəni Yɪɪ nə.
45 Á dànà ká bʊ́n də, à mù nə wá
kə talɪ á yuu wa, à nyɪna Yɪɪ yáá con.
Á ja yala *Moyizə nə. Ʊ mù Moyizə
nə wá kə talɪ á yuu wa.
46 Kʊ yɪ à mù yoo Moyizə púpúní.
Á yà nə kəni á waa Moyizə nə, á yà
wá kə á waa à də nə wuuu.
47 Á wà cígá pɪn kʊ tə, Moyizə nə
púpúní tə nə. Kʊ mù nə pɪn, á bá
cígá à də sʊgʊ tə nə pɪn».

6

Zwezi pùlì dipɛn ʊ pa bara mʊ̀rʊ̀ bonu nə
(Matiə 14.13-21; Marəkə 6.30-44; Likə 9.10-17)

1 Kʊ kwa nə, Zwezi zàn, ʊ va Galile
mʊnaa tə vàn tə don nə. Mʊnaa
təntə yɪrɪ don yà nə yɪ ‹Tiberiyadə
mʊnaa›.
2 Lalʊʊ tə nɪ Yɪɪ dìàn mɪmɪnan tə,
Zwezi nə fwa. Ʊ yàá zwɛ̀e yayɪŋa tə
yayɪran. Kʊ mù nə pɪn, lìà zənzən
yà púá ʊ kwa.
3 Zwezi də ʊ karbɪa tə dìgà, ba jə̀ə́
paan yuu wa.
4 Kʊ máŋá tə wa, də *Zwifə-ba
cànà tə, ba nə boŋə ‹*Pakə› tə
bwələ.
5 Zwezi zìn ʊ yáá, sə ʊ ywàń, də
nə̀ń lalʊʊ nə, kʊ bìàn ʊ con. Ʊ ma
swìn Filipə con, ʊ wʊ́: «Nə wá na
dipɛn yə̀n, nə yə̀, nə pa lìà ba tə mɛ
də́?»
6 Zwezi nə swìn kʊ nətʊ Filipə
con, kʊ ga yɪ, sə ʊ ma ja Filipə də̀ń
nə, ʊ tətə yà yə̀ə́ kʊ tə, ʊ nə wá fwa.
7 Filipə ma le wá, ʊ wʊ́: «Nə nə yə̀
dipɛn cɪnɪa səbikʊlan* biələ (200)
də tətə, ba lìù mama wàrì dipɛn
kuku ʊ nɪ».
8 Zwezi karbiu tə don, ba nə boŋə
Andəre, ʊ nə yɪ Simon Piyɛrə nubiu,
dàń ma le Zwezi, ʊ wʊ́:
9 «Dipɛn bonu, ba nə fwa də
ɔrəzə† mun, də fələ bələ nə wulə
bisɪmabara don con yəbə. Kʊ bɪrɪ
də, tə yɪ ndə tʊtʊ nə, lìà zənzən ba
tə yáá con».
10 Gaʊ yà dáá kʊ bwálí təntə wa.
Zwezi ma swìn ba con, ʊ wʊ́: «Á
pɪan lìà tə mama jə̀ń tɪa». Bara tə
yí ndə mʊ̀rʊ̀ bonu (5 000) nə, ba nə
mɛ tɪa ba jə̀ə́.
11 Zwezi tì dipɛn tə, ʊ ga kə Yɪɪ
lɛ̀eɛ̀e. Ʊ nə kən Yɪɪ lɛ̀eɛ̀e ʊ zwɛ̀e, ʊ
tàrì ba də tə, ʊ ga tàrì fələ tə, də ʊ
pa ba. Ba lìù tə mama, ʊ nə jə̀ń tɪa,
ʊ nɪ tori, ndə ʊ nə pìà nətʊ.
12 Máŋá tə wa, ba mama nə dí ba
sú, Zwezi swìn ʊ karbɪa tə con, ʊ

* **6:7 6.7** Cɪnɪa səbikʊlʊ nədʊ yɪ yɪtʊrɪ nədʊ tʊtʊŋɪ ŋwírán. † **6:9 6.9** Ɔrəzə mun təntə yɪ ndə nyanswə mun nə.

wʊ́: «Á pɛ̀egà dipɛn mumunə tə, tə
nə gá tə, sə tə won mama dàn ká
jén».
13 Zwezi karbɪa tə pɛ̀e dipɛn mu-
munə tə. Tə súə́ fɪyaran fugə bələ.
Kʊ ga yɪ dipɛn bonu tə, lìà tə nə dí,
ba gá.
14 Lìà tə nə nɪ Yɪɪ dìàn mɪmɪnʊ
təntə, Zwezi nə fwa, ba swìn, ba wʊ́:
«Cígá mama, bɛɛ wà tə nə yɪ Yɪɪ nii
*sʊ̀sʊ̀nʊ̀ tə, ʊ nə mɛ, sə ʊ bà lʊʊ wa».
15 Zwezi lwarɪ də, ba wá bà, ba ja
wá dìàn yuu wa, sə ba ma fwa ba
pìʊ́. Ʊ kʊ́ʊ̀ zàn ʊ kwɛn ʊ fàrí, ʊ va
paan tə yuu, ʊ cɪcɪ.

Zwezi vəli níá yuu wa (Matiə 14.22-34; Marəkə 6.45-53)

16 Kʊ dədəni nii nə, Zwezi karbɪa
tə vəli, ba nan mʊnaa tə nə.
17 Ba zʊa níá yuu bori wa, sə ba
bɛn, ba va Kapɛrənayimə. Kʊ tɪʊ tə
wulə mʊnaa tə kwa. Tɪa yà bəbəri
ka zwɛ̀e, də Zwezi tə wà ba con vəli,
ʊ yí.
18 Vʊʊ dàń nyí kʊ zàn, kʊ fuli də
dìàn. Mʊʊ tə níá dàń ga zaŋa yɪɪ nə.
19 Zwezi karbɪa tə ye níá tə, kʊ
yí ndə kilomɛtərə bonu, nə à yə̀ə́
bardʊ. Kʊ máŋá tə wa, ba dàń nɪ
Zwezi, də ʊ vəli níá tə yuu wa, ʊ ma
bìàn ba níá yuu bori tə con. Fən dàń
yà zʊa ba.
20 Zwezi swìn ba con, ʊ wʊ́: «Kʊ
ya à mʊ̀ nə, á dànà ká pa fən ja aba!»
21 Ba yà pìà ba tì wá, ba kə níá
yuu bori tə wa. Kʊ máŋá tə wa, də
níá yuu bori tə dwen bəbəru tə yɪra,
bwálí tə nə, ba yà nə vəli tə.

Zwezi yɪ wodiu, kʊ nə pɪn mɪɪ (1 Zwan 5.10-13; 1 Korɛntə tìán 10.3-4)

22 Kʊ tɪpʊrɪ nə, lalʊʊ, kʊ yà nə
wulə bəbəru tə don tə nə, lwarɪ də
níá yuu bori nədʊ nə wulə lá. Ba
lwarɪ də, Zwezi wà ʊ karbɪa tə níá
yuu bori tə wa zwɪ, kʊ yɪ ba cɪcɪ nə
vìí.
23 Níá yuu bwərə duən nan
Tiberiyadə, tə bà tə yí bwálí tə nə,
ba nə dí dipɛn tə, Yuu-Tiu Zwezi nə
kən Yɪɪ lɛ̀eɛ̀e.
24 Lalʊʊ tə lwarɪ də, Zwezi də
ʊ karbɪa tə tə̀lə́ lá, ba dàń zʊa
níá yuu bwərə təntə wa, ba vəli
Kapɛrənayimə, sə ba pìà Zwezi.
25 Lalʊʊ tə vəli, kʊ na Zwezi
mʊnaa tə bəbəru tə don nə. Ba ma
bwe wá, ba wʊ́: «Karnyɪna dədwə
nə n twi yəbə?»
26 Zwezi le ba, ʊ wʊ́: «Cígá mama,
à mʊ̀ nə swìn kʊ á con: Kʊ tà á nə nɪ
Yɪɪ dìàn mɪmɪnan tə, nə pɪn á twá
lá á pìà nə. Kʊ ya dipɛn tə, á nə dí
á sú, tə nə pɪn, á twá lá á pìà nə.
27 Á dànà ká tʊn wodiu cɪcɪ yɪrɪ,
kʊ nə wàá kʊ cʊ̀gà. Á tʊŋa wodiu
tə yɪrɪ, kʊ nə wulə wuuu, kʊ ga
pɪn mɪɪ tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con.
*Ləzwənə-Biu‡ tə nə wá pa aba kʊ
wodiu təntə. À nyɪna Yɪɪ pɪn ʊ nii
tə nə, sə à tʊn à pa wá».
28 Ba ma bwe Zwezi, ba wʊ́:
«Bɛ̀eɛ̀e nə nə mɛ, sə nə fwa, sə nə
ma tʊn tʊtʊnan tə, Yɪɪ nə swə?»
29 Zwezi le ba, ʊ wʊ́: «Won tə, kʊ
nə ya Yɪɪ tʊtʊŋɪ tə, ʊ nə swə, kʊ mʊ̀
nə yɪ, sə á kə á waa lìù tə nə, ʊ mʊ̀
Yɪɪ nə tʊn».
30 Ba dàń swìn ʊ con, ba wʊ́:
«Bɛ̀eɛ̀e Yɪɪ dìàn mɪmɪnan nə, n wá
fwa, n bɪrɪ nəba, sə kʊ pa, nə kə nə
waa n nə? Bɛ̀eɛ̀e tʊtʊŋɪ nə n wá tʊn?
31 Kʊ máŋá ba yigə, nə nɪbara-
ba tə yɪn kasɔɔ lanworu tə wa. Kʊ
bwálí təntə wa, ba dí wodiu, ba nə
boŋə ‹manə§›. Kʊ tʊn, ndə kʊ nə
pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʊ wʊ́:

‹Yɪɪ pɪn, wodiu nan Yɪɪ sàń nə, kʊ
bà, kʊ pa ba, ba də́›.»

32 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́: «Cígá
mama, à mʊ̀ nə swìn kʊ á con: Kʊ
tà *Moyizə nə pɪn aba dipɛn tə, kʊ
nə nan Yɪɪ sàń tə. Kʊ ya à nyɪna Yɪɪ
nə pɪn aba cígá cígá dipɛn tə, kʊ nə
nan Yɪɪ sàń kʊ bà.
33 Dipɛn tə, Yɪɪ nə pɪn, kʊ mʊ̀ nə
yɪ lìù tə, ʊ nə nan Yɪɪ sàń ʊ cú. Ʊ
mʊ̀ nə pɪn mɪɪ ləzoni nə».

‡ **6:27 6.27** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.
§ **6:31 6.31** Manə yɪ wodiu tə, Yɪɪ nə pɪn Yɪzərayɛlə lìà tə nə, kasɔɔ lanworu tə wa.

34 Lìà dàń swìn Zwezi con, ba
wʊ́: «*Yuu-Tiu, pa nəba wodiu təntə
dɪɪn mama!»
35 Zwezi dàń ma swìn ʊ bɪrɪ ba,
ʊ wʊ́: «À mʊ̀ nə yɪ wodiu tə, kʊ nə
pɪn mɪɪ, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con. Lìù
tə, ʊ nə twi à con, niən kʊ́ʊ̀ bá ja kʊ
tíú míámían. Lìù tə, ʊ də nə ken ʊ
waa à nə, nanyʊnɪ kʊ́ʊ̀ bá ja kʊ tíú
míámían.
36 À dàń swìn kʊ á con, á nɪ nə də,
yá á tə ba á waa kəni à nə.
37 Lìà tə mama, à nyɪna Yɪɪ nə pɪn
nə, wá bà à con. Yá lìù tə, ʊ nə twi à
con, à bá vàrì kʊ tíú à dʊgʊ, abada.
38 Kʊ tà à nan Yɪɪ à cú, sə à tʊn à
tətə fɪra. Kʊ yɪ, sə à tʊn lìù tə, ʊ nə
tʊn nə, fɪra.
39 Á dàń nəŋə, kʊ tə nə yɪ lìù tə, ʊ
nə tʊn nə tə, fɪra. Ʊ ba pìà, sə lìà tə
mama, ʊ nə pɪn nə, tə ladʊa tətə jén.
Kʊ ya ʊ pìà, sə à bwin ba mama, à
zìn tɪan wa, à kə mɪɪ tə wa, kʊ nə
ba zwɛ̀e ʊ con, lʊʊ zaŋʊ máŋá nə.
40 À nyɪna Yɪɪ fɪra nə ya kʊ tə
nətən. Ʊ pìà, sə lìù tə mama, ʊ nə nɪ
Yɪɪ-Biu tə, ʊ ga kə ʊ waa ʊ nə, sə kʊ
tíú na mɪɪ tə, kʊ nə ba zwɛ̀e ʊ con.
Yá à wá bwin wá, à zìn tɪan wa, à
kə mɪɪ tə wa, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con,
lʊʊ zaŋʊ máŋá nə».
41 *Zwifə-ba yun tìán ŋʊŋwɪn
Zwezi yoo duən con, də ʊ nə swìn, ʊ
wʊ́: «À mʊ̀ yɪ wodiu, kʊ nan Yɪɪ sàń
kʊ cú».
42 Ba dàń swìn, ba wʊ́: «Kʊ tà
Zwezi, ʊ nə yɪ Zwʊzɛfə bìú tə, naaa?
Nə yə̀ə́ ʊ nuu də ʊ nyɪna. Bɛ̀eɛ̀e nə
pɪn, ʊ ma kʊ́ʊ̀ pìí ʊ swìn də, ʊ yɪ ʊ
nan Yɪɪ sàń, ʊ bà?»
43 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́: «Á dànà
ká ŋʊŋwɪn duən con!
44 Lìù mama wàrì à con ʊ twi, də
à nyɪna Yɪɪ tə, ʊ nə tʊn nə tə, nə wà
kʊ tíú van, ʊ pa nə, sə à bwin wá à
zìn tɪan wa, lʊʊ zaŋʊ máŋá nə.
45 Kʊ pʊ́pʊ́ní Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ saga
tə wa, kʊ wʊ́:
‹Yɪɪ nə wá kàrì ba mama›.
Lìù tə mama, ʊ nə cʊgʊ à nyɪna Yɪɪ
sʊgʊ tə, ʊ ga sɛ̀e ʊ kàrà tə, ʊ wá bà
à con.
46 Kʊ nətʊ ba pìà kʊ bɪrɪ də, lìù don
nɪ à nyɪna Yɪɪ. Kʊ yɪ lìù tə, ʊ nə nan
Yɪɪ con, ʊ mʊ̀ nə nɪ à nyɪna Yɪɪ.
47 Cígá mama, à mʊ̀ nə swìn kʊ á
con: Lìù tə, ʊ nə ken ʊ waa à mʊ̀
nə, ʊ jə mɪɪ tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ
con.
48 À mʊ̀ nə yɪ wodiu tə, kʊ nə pɪn
mɪɪ ləzwənə nə.
49 Á nɪbara-ba tə dí wodiu tə, ba nə
boŋə ‹manə›, kasɔɔ lanworu tə wa,
yá ba tɪga.
50 Yá wodiu tə, kʊ nə nan Yɪɪ sàń, kʊ
cú tə, kʊ mʊ̀ ya yiri don. Lìù tə, ʊ nə
dí kʊ, ʊ kʊ́ʊ̀ bá tɪ.
51 À mʊ̀ yɪ wodiu tə, kʊ nə pɪn mɪɪ,
kʊ nə nan Yɪɪ sàń kʊ cú. Lìù tə, ʊ nə
dí kʊ wodiu təntə, ʊ wá yà mɪɪ wa,
kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con, abada. À yɪra
tə nə yɪ wodiu təntə, à nə wá pa, sə
ləzoni na mɪɪ tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ
con».
52 Zwifə-ba yun tìán tʊ́tʊ̀ní duən,
kʊ yoo təntə yɪrɪ, ba swìn, ba wʊ́:
«Kʊ wá twá nətə, sə bɛɛ wà tə ma
pa nəba ʊ yɪra tə, nə də́?»
53 Zwezi dàń ma swìn ba con, ʊ
wʊ́: «Cígá mama, à mʊ̀ nə swìn kʊ
á con: Də á nə wà *Ləzwənə-Biu* tə
yɪra tə dí, á nə wà à jana tə nywìn,
á ba mɪɪ tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con,
tə jə á tìàn nə.
54 Lìù tə, ʊ nə dí à yɪra tə, ʊ nə
nyʊa à jana tə, ʊ jə mɪɪ tə, kʊ nə ba
zwɛ̀e Yɪɪ con. Yá à wá bwin wá à zìn
tɪan wa, á kə mɪɪ wa, kʊ nə ba zwɛ̀e,
lʊʊ zaŋʊ máŋá nə.
55 À yɪra tə yɪ cígá cígá wodiu. Yá
à jana tə də yɪ cígá cígá nanywɪa.
56 Lìù tə, ʊ nə dí à yɪra tə, ʊ ga nyʊ
à jana tə, kʊ tíú wulə də nə, à də ga
wulə də wá.
57 À nyɪna Yɪɪ nə tʊn nə. Ʊ mʊ̀ nə
jə mɪɪ. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, à twá də wá,
à də ma jə mɪɪ. Yá lìù tə, ʊ nə dí nə,
ʊ də wá twá nə ʊ jə mɪɪ, kʊ nə ba
zwɛ̀e Yɪɪ con.

* **6:53 6.53** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

58 Nəń, wodiu təntə, kʊ nə nan Yɪɪ
sàń kʊ cú, tə dəń nə. Kʊ wodiu təntə
ba yɪ ndə wodiu tə, à nɪbara-ba nə
dí, yá ba tə ga tɪ tə. Lìù tə, ʊ nə dí
wodiu təntə, ʊ wá yà mɪɪ wa, kʊ nə
ba zwɛ̀e Yɪɪ con, abada».
59 Zwezi swìn sʊ̀ràn təntə, máŋá
tə wa, ʊ nə wulə Kapɛrənayimə nə,
Zwifə-ba *jórə́ dìə tə wa, ʊ kàrì.

Sʊgʊ tə, kʊ nə pɪn mɪɪ tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con
(Ebərə-ba 3.12; 4.12-13; 10.38-39; 1 Piyɛrə 2.6-9)

60 Zwezi karbɪa tə cʊgʊ ʊ sʊ̀ràn
tə, ba zwɛ̀e. Kʊ kwa nə, ba zʊnɪ
swìn, ba wʊ́: «Kàrà ka tə dà ka lɛ,
lìù mama wàrì ka tə n sɛ̀e».
61 Zwezi yà yə̀ə́ ʊ waa con də, ʊ
karbɪa tə ŋʊŋwɪn yoo təntə yɪra. Ʊ
dàń ma swìn ba con, ʊ wʊ́: «Kʊ yoo
təntə gwàrì á vànà, naaa?
62 Sə á dàń nə nɪ *Ləzwənə-Biu†
tə, də ʊ ma dì bwálí tə nə, ʊ ya nə
wulə, kʊ wá yà nətə kʊ pa aba?
63 Kʊ ya Yɪɪ-*Siŋu tə nə pɪn mɪɪ
ləzwənə nə. Ləzwənə dìàn mʊ̀ ya
tʊtʊ. Sʊ̀ràn tə, à nə swìn á con, tə
mʊ̀ nə yɪ Yɪɪ-Siŋu tə, tə mʊ̀ ga nə yɪ
mɪɪ tə.
64 Lìà duən wulə á tətəŋi wa, ba
nə ba ba waa kəni à nə». Zwezi yà
dí yáá, ʊ yə̀ə́ lìà tə, ba nə wà ba waa
ken ʊ nə. Ʊ yà dí yáá, ʊ yə̀ə́ lìù tə, ʊ
nə wá ja ʊ mʊ̀, ʊ pa.
65 Ʊ tə bwé ʊ swìn, ʊ wʊ́: «Mə kʊ
mʊ̀ nə pɪn, à ma swìn á con də, lìù
mama wàrì à con ʊ twi, də à nyɪna
Yɪɪ nə wà cwəŋə pɪn kʊ tíú nə».
66 Kʊ nə mɛ, kʊ máŋá təntə wa, ʊ
karbɪa tə zʊnɪ pìí ba yá wá, ba kʊ́ʊ̀
ba ʊ nə twá.
67 Zwezi ma swìn karbɪa fugə bələ
tə con, ʊ wʊ́: «Á mʊ̀ ba pìà, sə á vìí
naaa?»
68 Simon Piyɛrə ma le wá, ʊ wʊ́:
«*Yuu-Tiu, wàà con nə, nə wá pìí nə
va? N mʊ̀ nə jə sʊ̀ràn tə, tə nə pɪn
mɪɪ, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con.
69 Yá nə mʊ̀ ken nə waa n nə, nə
ga yə̀ə́ də, n mʊ̀ nə yɪ lìù tə, n nə yɪ
Yɪɪ nə tɪ».
70 Zwezi le ba, ʊ wʊ́: «Kʊ tà à mʊ̀
nə kúrí á mʊ̀ lìà fugə bələ tə mɛ,
naaa? Kʊ ya nətʊ, yá á wa lìù don
yɪ *Sɪtana».
71 Kʊ yà yɪ Zwidasə Yisəkariyɔtə,
ʊ nə yɪ Simon bìú tə, yoo nə, Zwezi
yà swìn nətʊ. Karbɪa fugə bələ tə
wa, mə ʊ mʊ̀ Zwidasə tə, nə wá ja
Zwezi, ʊ pa.

7

Zwezi nubɪa tə wà wá sɛ̀e
(Zwan 15.18-19; Matiə 10.16)

1 Kʊ mʊ̀ təntə kwa nə, Zwezi yàá
jijiri Galile nagwanaa tə wa. *Zwifə-
ba yun tìán pìà wá, sə ba gʊ. Kʊ mʊ̀
nə pɪn, ʊ yà kʊ́ʊ̀ ba pìà, sə ʊ jijirə
Zwide nagwanaa tə wa.
2 Kʊ máŋá tə wa, də Zwifə-ba cànà
tə, ba nə boŋə ‹silə cànà*›, tə bwələ.
3 Zwezi nyáná tə dàń ma swìn ʊ
con, ba wʊ́: «Nan yəbə! N va Zwide,
sə n karbɪa tə wànì ba na yìèn tə, n
nə tʊŋa.
4 Lìù tə, ʊ nə pìà, sə ba lwarɪ kʊ
tə, ʊ nə yɪ, ʊ ba ʊ yìèn səgə̀ ʊ fwa.
Yìèn tə tə, n nə tʊŋa nətən, n dàń
tʊn tə, sə lìà mɛ na mʊ́».
5 Ʊ nyáná tə sʊgʊ təntə bɪrɪ də, ba
wà ba waa ʊ nə ken.
6 Zwezi ma swìn ba con, ʊ wʊ́: «À
mʊ̀ máŋá tə wà yí. Á mʊ̀ con nə,
máŋá mama ziən, ka pa aba.
7 Lìà tə, ba nə yɪ lʊʊ nə tɪ, wàrì
á mʊ̀ ba dʊŋa. À mʊ̀ swìn də, ba
tʊtʊnɛɛ tə ba ziən. Kʊ mʊ̀ nə pɪn,
ba dʊŋa nə.
8 Á mʊ̀ vəli cànà tə! À mʊ̀ tə ba
cànà təntə vəli síʊ́n, à máŋá tə wà
yí».
9 Ʊ swìn sʊ̀ràn təntə ba con. Yá ʊ
pìí ʊ wulə Galile nə.

Zwezi vəli Zwerizalɛmə silə cànà tə máŋá wa
(Zwan 4.10-14)

† **6:62 6.62** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

* **7:2 7.2** Wiən zagʊ kwa nə, Zwifə-ba yàá də́ kʊ cànà təntə.

10 Zwezi nyáná tə vəli cànà tə. Kʊ kwa nə, ʊ də tətə zàn ʊ va lá. Ʊ nə vəli tə, ʊ sègè ʊ tìàn. Ʊ wà ʊ tìàn bɪrɪ.
11 *Zwifə-ba yun tìán yà twá lá, ba pìà Zwezi cànà tə wa, də ba bwe, ba wʊ́: «Ɗ wa yèn nə?»
12 Lalʊʊ tə sʊsʊnɪ duən nə zənzən ba tətəŋi wa, ʊ yuu wa. Ba duən swìn, ba wʊ́: «Ɗ yɪ bɛɛ tə, ʊ nə tʊŋa zəni». Ba duən də kʊ́ʊ̀ wʊ́: «Ɔn ɔn! Kʊnkʊn nə! Ʊ mʊ̀ nə pɪn lalʊʊ tə gugurə».
13 Fən yà jə lìà tə, Zwifə-ba yun tìán tə yɪrɪ. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, ba lìù də mama yà ba Zwezi yoo swìn nəpon nəpon ʊ nii wa.
14 Máŋá tə, cànà tə nə zʊa ka tətəŋi wa, Zwezi zàn ʊ va *Zwifə-ba Yɪɪ *dìà tə wa. Ʊ wulə ʊ kàrì lìà tə.
15 Kʊ gwárí Zwifə-ba yun tìán tə, ba ga swìn, ba wʊ́: «Bɛɛ ʊ tə wà kàrì. Kʊ dàń nə fwa nətə, ʊ ma yə̀ə́ Yɪɪ sagɪ tə zəni zəni?»
16 Zwezi le ba, ʊ wʊ́: «Kàrà tə à nə kàrì, kʊ tà kʊ nan à tətə. Kʊ yɪ kʊ nan Yɪɪ tə, ʊ nə tʊn nə.
17 Lìù tə, ʊ nə sɛ̀e, sə ʊ tʊn Yɪɪ fɪra, kʊ tíú wá lwarɪ, à kàrà kʊ tə nə nan Yɪɪ, nə à yə̀ə́ də kʊ nə yɪ à tətə sʊ̀ràn.
18 Lìù tə, ʊ sʊ̀ràn nə naŋa ʊ tətə, kʊ yɪ ʊ pìà, sə ʊ pa dun ʊ tətə nə. Yá lìù tə, ʊ nə pìà, sə ʊ pa dun lìù don nə, kʊ tíú nə tʊn wá, ʊ yàá swìn cígá. Yá kʊnkʊn yoo tə̀lə́ də wá.
19 *Moyizə nə pɪn aba Yɪɪ *nii tə. Yá á lìù mama ba kʊ nii zìlí. Bɛ̀eɛ̀e dàń nə pɪn, á pìà, sə á gʊ nə?»
20 Lalʊʊ tə le wá, kʊ wʊ́: «N yɪ *zinə nə jə mʊ́! Wàà nə pìà, sə ʊ gʊ mʊ́?»
21 Zwezi kʊ́ʊ̀ le ba, ʊ wʊ́: «À tʊn yoo nədʊ, kʊ ga gwárí á mama.
22 Moyizə pɪn aba nii, sə á *gwəŋə bɛɛ. Ʊ pɪn kʊ nii təntə, kʊ ga tà ʊ mʊ̀ nə dɪga ka gwəŋə tə dàń. Kʊ yɪ kʊ nan də á nɪbara-ba. Yá á gwəŋə bɛɛ Zwifə-ba *sìə́ dɪɪn tə də tətə nə.
23 Á gwəŋə lìù sìə́ dɪɪn tə nə, sə á dànà ká cʊ̀gʊ̀ Yɪɪ nii tə, ʊ nə pɪn Moyizə nə. Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, á lɪŋa zaŋa à yuu wa, də à nə pɪn ləzwənpɪrɪ nə yazurə sìə́ dɪɪn nə?
24 Á dànà ká ywàń də yíá, á ma bʊ̀rì bʊ̀rà. Á nə wá bʊ̀rì bʊ̀rà, sə á pa kʊ twá də cígá».

Zwezi nə yɪ lìù tə, Yɪɪ nə tʊn

25 *Zwerizalɛmə tìán duən swìn, ba wʊ́: «Kʊ tà bɛɛ wà tə nə, ba pìà, sə ba gʊ tə, naaa?
26 Nə̀ń, ʊ nə ʊ zɪga ʊ swìn ʊ fɪra lìà tə mama yáá con, ba ga ba yoo mama ʊ con swìn. Yá nə yun tìán tə lwarɪ də, ʊ mʊ̀ nə yɪ lìù tə, ʊ nə yɪ *Kərisə tə cígá mama, naaa?
27 Lìù tə, ʊ nə yɪ Kərisə, wá bà. Ʊ nə twi, lìù mama bá yəni bwálí tə, ʊ nə nan. Yá kʊ nə yɪ bɛɛ wà tə mʊ̀, nə yə̀ə́ bwálí tə, ʊ nə nan».
28 Máŋá tə wa, Zwezi nə wulə ʊ kàrì *Zwifə-ba Yɪɪ *dìà tə wa, ʊ swìn ʊ kə yɪɪ nə, ʊ wʊ́: «Á bʊŋa də, á yə̀ə́ nə? Á yə̀ə́ à nə nan lá, cígá mama, naaa? À tətə nə wà lʊʊ twi à tìàn nə, kʊ ya lìù nə tʊn nə. Á yərì lìù tə, ʊ nə tʊn nə. Kʊ lìù təntə nə yɪ cígá tíú.
29 Mə ʊ mʊ̀ con nə, à nan. Ʊ mʊ̀ nə tʊn nə. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, à mʊ̀ yə̀ə́ wá».
30 Zwezi nə swìn kʊ nətʊ tə, ba dàń pìà, sə ba ja wá. Yá ba lìù mama jìàn wà ʊ yɪra dwən. Máŋá tə wà yí, sə ba ja wá.
31 Lalʊʊ tə wa, lìà zənzən ken ba waa ʊ nə, ba ga swìn, ba wʊ́: «Kərisə tə nə twi lʊʊ wa, ʊ wá fwa Yɪɪ dìàn mɪmɪnan, ʊ doni tətə bɛɛ wà tə nə fwa, naaa?»
32 *Farɪzɪan-ba nì kʊ tə, lìà tə nə ŋʊŋwɪn ba tətəŋi wa, Zwezi yɪrɪ. Ba mʊ̀, də Yɪɪ *joŋwana yun tìán tə dàń tʊn Yɪɪ dìə̀ lìà tə nə cì ka nə tə, sə ba ja wá.
33 Zwezi swìn ba con, ʊ wʊ́: «À tə wulə də aba, máŋá mancɪn wa. Kʊ kwa nə, à wá pìí à va lìù tə con, ʊ nə tʊn nə.
34 Bwálí tə, à nə vəli, á wàrì lá á twi. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, á wá pìà nə. Yá á bá na nə».

35 Zwifə-ba yun tìán dàń bwe
duən, ba wʊ́: «Yèn nə, ʊ wá va, sə
nə ba wá nɪ? Kʊ yɪ ʊ pìà, sə ʊ va
Zwifə-ba con, ba nə wulə *Gərɛkə-
ba tìán tə wa, naaa? Kʊ dàń nə ya,
ʊ pìà ʊ kàrì Gərɛkə-ba, naaa?
36 Sʊgʊ təntə də̀ń nə yɪ bɛ̀eɛ̀e? Ʊ
swìn də, nə wá pìà wá, yá nə bá na
wá. Ʊ tə swìn də, bwálí tə, ʊ nə vəli,
nə wàrì lá, nə vəli».

Zwezi yɪ ndə nabuliyii nə

37 Cànà tə talɪkwa dɪɪn tə yɪn dɪɪn
nəfarʊ. Zwezi dàń zàn ʊ zɪga yɪɪ nə,
ʊ swìn, ʊ wʊ́: «Də nanyʊnɪ nə jə lìù,
sə ʊ bà à con, ʊ nyʊ níá.
38 Lìù tə, ʊ nə keni ʊ waa à nə
wuuu, níá wá nan ʊ con tə dəri.
Níá təntə pɪn mɪɪ. Mə nətʊ nə, kʊ
pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa».
39 Zwezi nə swìn nətʊ tə, kʊ ya
Yɪɪ-*Siŋu tə yoo nə, ʊ swìn. Kʊ mʊ̀
Siŋu təntə nə Yɪɪ nə wá pa lìà tə nə,
ba nə keni ba waa ʊ nə wuuu. Zwezi
yà tə wà ʊ dun tə wa pìí ʊ dì. Kʊ mʊ̀
nə pɪn, ʊ yà tə wà pɪn, Yɪɪ-Siŋu tə bà
lʊʊ wa.

Lalʊʊ tə pwɛ̀e duən wa Zwezi yɪrɪ (Tʊtʊnan 28.23-27)

40 Lalʊʊ tə wa lìà duən nə nì tə
sʊ̀ràn təntə, ba swìn, ba wʊ́: «Bɛɛ
wà tə cígá ya Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ tə!»
41 Ba duən də swìn, ba wʊ́: «Ɒ mʊ̀
nə yɪ *Kərisə!» Ba duən də tə kʊ́ʊ̀
swìn, ba wʊ́: «Kərisə tə mɛ, sə ʊ nan
Galile nagwanaa wa?»
42 Kərisə wá nan pìʊ́ *Davidə dwíí
tə wa. Yá kʊ wá yà Bɛtələhɛmə
nə. Mə Bɛtələhɛmə tɪʊ təntə wa nə
Davidə nan. Kʊ pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə
wa nətʊ.
43 Kʊ mʊ̀ nə pɪn, lìà tə dàń ma
pwɛ̀e duən wa, Zwezi yɪrɪ.
44 Lalʊʊ tə wa lìà duən yà pìà, sə
ba ja wá. Yá ba lìù mama jìàn wà ʊ
yɪra dwən.
45 Lìà tə, ba nə tʊn, sə ba ja
Zwezi, dàń ma pìí ba va *Zwifə-
ba Yɪɪ *joŋwana yun tìán tə, də
*Farɪzɪan-ba con. Ba bwe, ba wʊ́:
«Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, á ma wà Zwezi jɪn,
á ja á bà?»
46 Lìà təntə ma le ba, ba wʊ́: «Lìù
mama tə wà sʊgʊ swìn, ndə bɛɛ
təntə nə».
47 Farɪzɪan-ba ma pìí ba bwe ba,
ba wʊ́: «Yá á mʊ̀ tətə wà á tìàn dʊgʊ,
á pa ʊ gɪgarɪ aba?
48 Lìù wulə yun tìán tə, də
Farɪzɪan-ba wa, ʊ nə ken ʊ waa
Zwezi nə, naaa?
49 Lalʊʊ təntə, kʊ nə yərì Yɪɪ *nii
tə, ʊ nə pɪn *Moyizə nə, wá cʊ̀gʊ̀».
50 Farɪzɪan-ba wa lìù don, də ya
yɪn lá, ʊ yɪrɪ nə Nikodɛmə. Ʊ mʊ̀
nə dí yáá ʊ va Zwezi con, máŋá don
wa. Ʊ zàn ʊ swìn ba duən tə con, ʊ
wʊ́:
51 «Kʊ nə twá də Yɪɪ nii tə, ʊ nə
pɪn Moyizə nə, nə wàrì lìù bʊ̀rà nə
bʊ̀rì, də ʊ nə wà ʊ nii tún, ʊ bɪrɪ
nəba, sə nə cʊgʊ ʊ sʊgʊ, nə lwarɪ
kʊ tə, ʊ nə fwa».
52 Ba ma le Nikodɛmə, ba wʊ́: «N
də tətə yɪ Galile tíú, naaa? Vəli, n
kàrì kʊ tə, kʊ nə pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ
tə wa. N wá na də, Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀
nədʊ mama tə wà Galile nan!»

Kacwarʊ don ba nə jɪn yoo (Romə tìán 2.1-3, 17-23)

53 [Kʊ kwa nə, ba lìù də mama
zàn, ʊ va ʊ sàń.

8

1 Yá Zwezi vəli *oliviye tìán paan
tə yuu.
2 Kʊ tɪpʊrɪ jɪjʊ tətə nə, Zwezi kʊ́ʊ̀
pìí ʊ va *Zwifə-ba Yɪɪ *dìà tə wa.
Lalʊʊ tə mama twi ʊ con. Yá ʊ dàń
ga jə̀ə́ tɪa, ʊ kàrì ba.
3 Kʊ máŋá tə wa, Yɪɪ nii *yənu tìán
tə, də *Farɪzɪan-ba jɪn kan don, ba ja
bà. Ba zɪgɪ kan tə lìà tə mama yáá
con. Kan təntə yà yɪ ba dìgà ʊ yuu,
də ʊ wulə ʊ cwàrì.
4 Yá ba swìn Zwezi con, ba wʊ́:
«Karnyɪna, kan wà tə yɪ, ba zàn ba
ja nəpon nəpon də, ʊ wulə ʊ cwàrì.
5 *Moyizə pɪn nəba nii Yɪɪ *nii sagɪ
tə wa, sə nə dɪlɪ kayirə təntə də
kapana nə gʊ. N mʊ̀ dàń wʊ́ bɛ̀eɛ̀e?»
6 Ba yà swìn kʊ nətʊ tə, sə ba ma
ja Zwezi də̀ń nə, sə ba dàń twá kʊ
nə, ba kə yoo ʊ nii nə. Zwezi kwá
tɪa, ʊ ja ʊ jɪfʊa, ʊ ma pʊ́pʊ́ní tɪa.

7 Ba dàń nə tə zıga lá, ba bwe wá,
ʋ kwìán yıı nə, ʋ swìn ba con, ʋ wʋ́:
«Á wa lìù tə, ʋ tə nə wà cʋna fwa, sə
ʋ dí yáá, ʋ tì kapan, ʋ ma dılı kan
tə».
8 Yá ʋ kʋ́ù pìí ʋ kwá, ʋ wulə ʋ
pʋ́pʋ́ní tıa.
9 Máŋá tə, ba nə nì kʋ nətʋ tə,
kʋ zıgı ba nəkwıa tíú tə nə, ba nan
nədʋ nədʋ, ba va ba zwɛ̀e. Yá kʋ ga
Zwezi cıcı də kan tə, ʋ nə zıga ʋ yáá
con.
10 Zwezi dàń ma kwìán yıı nə, ʋ
swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «Kan, lìà tə, ba
nə pìà, ba kə yoo n yuu wa, tə wa
yən nə? Ba lìù mama wà mʋ́ yoo
fwa, sə kʋ cʋ̀gʋ̀ mʋ́, naaa?»
11 Kan tə ma le Zwezi, ʋ wʋ́:
«*Yuu-Tiu, lìù mama tə̀lə́». Zwezi
ma swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «À də nə bá
fwa mʋ́ yoo, sə à cʋ̀gʋ̀ mʋ́. Vəli, n
dàń nə kʋ́ù dàn ká pìí n tʋn cʋna,
mıámıán».]

Zwezi pın poni ləzoni nə
(Zwan 1.4-5, 9-12; 5.26-37; 12.46-50)

12 Zwezi dàń kʋ́ù pìí, ʋ swìn lìà tə
con, ʋ wʋ́: «À mʋ̀ nə yı ləzoni poni.
Lìù tə, ʋ nə twá də nə, kʋ tíú bá va
yikunu wa, abada. Yá ʋ wá na poni
tə, kʋ nə pın mıı tə, kʋ nə ba zwɛ̀e
Yıı con».
13 Kʋ yuu wa, *Farızıan-ba swìn ʋ
con, ba wʋ́: «N tətə nə swìn n tətə
yoo. Kʋ mʋ̀ nə pın, n sʋgʋ tə ba də̀ń
jə».
14 Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́: «Də à nə
swə à swìn à tətə yoo, kʋ yı cígá. À
mʋ̀ yə̀ə́ bwálí tə, à nə nan lá à bà, à
ga yə̀ə́ à tə vəli lá. Á mʋ̀ yərì bwálí
tə, à nə nan lá, á ma kʋ́ù yərì bwálí
tə, à nə vəli.
15 Á mʋ̀ yàá twá də ləzoni yənu
nə, á ma bʋ̀rì lìà bʋ̀rà. À mʋ̀ ba lìù
mama bʋ̀rà bʋ̀rì.
16 Yá à mʋ̀ nə wá bʋ̀rì lìù bʋ̀rà də,
kʋ yàá ya kʋ cígá wa. Kʋ tà à cıcı. À
nyına Yıı tə, ʋ nə tʋn nə, ʋ yàá wulə
də nə.
17 Kʋ pʋ́pʋ́ní Yıı *nii sagı tə wa, ʋ
nə pın *Moyizə nə ʋ pa aba, də lìà
bələ nə swìn yoo nədʋ, kʋ yoo tə yı
cígá.
18 À mʋ̀ swìn à tətə yoo, yá à nyına
tə, ʋ nə tʋn nə, ʋ də swìn kʋ yoo
təntə».
19 Ba dàń ma swìn ʋ con, ba wʋ́:
«N nyına tə wa yən nə?» Zwezi le
ba, ʋ wʋ́: «Á yərì à tətə, á ma yərì
à nyına tə də. Də á nə yə̀ə́ nə, á wá
yəni à nyına tə də».
20 Zwezi yà wulə *Zwifə-ba *Yıı
dìə̀ tə wa, səbıa tə nə kəni lá bwálí
nə, ʋ kàrì lìà tə. Mə kʋ bwálí tə wa,
ʋ swìn sʋ̀ràn təntə. Kʋ máŋá təntə
wa, də ʋ janʋ máŋá tə wà yí. Kʋ mʋ̀
nə pın, lìù mama wà wá jın.

Zwezi bırı də, ʋ vələ ʋ nyına Yıı con
(Zwan 7.33-36)

21 Zwezi kʋ́ù pìí ʋ swìn lìà con, ʋ
wʋ́: «À mʋ̀ wá vìí, á wá pìà nə, á
ga. Yá á wá tı á cʋna tə wa. Á wàrì
bwálí tə, à nə vələ, á vəli».
22 *Zwifə-ba yun tìán dàń swìn
duən con, ba wʋ́: «Ɔ nə swìn də, nə
wàrì bwálí tə, ʋ nə vələ tə, nə vəli,
kʋ bá ya ʋ pìà, ʋ gʋ ʋ tìàn?»
23 Zwezi le ba, ʋ wʋ́: «Á dəkuu yı
kʋ wulə tıa ka tə yuu, à mʋ̀ dəkuu
ga yı kʋ nan Yıı. Á mʋ̀ sàń nə yı lʋʋ
kʋ tə, à mʋ̀ tà lʋʋ kʋ tə lìù.
24 Kʋ mʋ̀ nə pın, à ma swìn á con
də, á wá tı á cʋna tə wa. Á nə wà
cígá pın də, à mʋ̀ nə yı lìù tə, ʋ nə
wulə máŋá mama, wuuu, á wá tı á
cʋna tə wa».
25 Ba ma bwe wá, ba wʋ́: «N mʋ̀
nə yı wàà?» Zwezi le ba, ʋ wʋ́: «À
dí yáá à swìn á con kʋ jıjʋ tə mama.
26 Á yuu yìən dáá zənzən, à nə mɛ,
sə à swìn tə yoo á con. Lìù tə, ʋ nə
tʋn nə, yı cígá tíú. Yá kʋ tə, ʋ nə bırı
nə, kʋ mʋ̀ nə, à də swìn lìà con, ba
nə yı lʋʋ nə tı».
27 Ba yà wà lwarı də, kʋ ya nyına
Yıı yoo nə, ʋ swìn.

* **8:28 8.28** Zwezi yı ʋ nə wá pìí ʋ va Yıı con tə yoo nə ʋ swìn nətʋ.

28 Zwezi dàń ma swìn ba con,
ʋ wʋ́: «Máŋá tə, á nə wá zìn
Ləzwənə-Biu tə, á kə yıı nə, kʋ
máŋá tə wa, á dàń wá lwarı də, à
mʋ̀ nə yı lìù tə, à nə wulə máŋá
mama, wuuu. Á wá lwarı də, à ba
won mama fwa à tìàn nə. Yá à sʋ̀ràn
tə yı kʋ tə à nyına Yıı nə kàrì nə, à
swìn à bırı lìà tə.
29 Máŋá mama, à fwa kʋ tə, lìù tə,
ʋ nə tʋn nə, nə swə. Kʋ mʋ̀ nə pın,
ʋ wulə də nə. Ʋ wà nə yá à cıcı».
30 Máŋá tə wa, Zwezi swìn kʋ nətʋ
tə, lìà zənzən ken ba waa ʋ nə.

Cígá yı ka naŋa Yıı con
(Romə tìán 6.14-23; Galasi tìán 3.7, 29; 1 Zwan 3.8-10)

31 Zwezi swìn *Zwifə-ba con, ba
nə keni ba waa ʋ nə, ʋ wʋ́: «Á nə
jon à sʋ̀ràn tə, á zìlí tə nii, də á cígá
yı à karbıa.
32 Kʋ nətʋ nə wá pa á lwarı cígá
tə. Yá cígá tə nə wá jon aba á cʋna
tə wa, sə á tını á tìàn».
33 Zwifə-ba tə ma pìí ba le Zwezi,
ba wʋ́: «Nə mʋ̀ yı ba lʋrı nəba
*Abərahamə dwíí tə wa. Nə mʋ̀ wà
lìù yoŋu yın mıámıán. Kʋ fwa nətə,
n ma wʋ́: ‹Á dàń wá tını á tìàn?› »
34 Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́: «Cígá
mama, à mʋ̀ nə swìn kʋ á con: Lìù
tə mama, ʋ nə tʋŋa cʋna, ʋ yı cʋna
yoŋu.
35 Yá yoŋu tà ʋ wulə sàń wa, máŋá
mama. Sàń tə bìú nə wulə sàń tə wa,
máŋá mama wuuu.
36 Də Yıı-Biu tə dàń nə jon aba á
cʋna wa, á wá tını á tìàn, cígá cígá.
37 À yəə́ də, ba lʋrı aba
Abərahamə dwíí tə wa. Á ba à sʋ̀ràn
tə joŋə. Kʋ mʋ̀ nə pın, á pìà, sə á
gʋ nə.
38 Kʋ tə, à nyına nə pın à na, kʋ
mʋ̀ nə à swìn á con. Á də yı kʋ tə, á
də nyına tə nə bırı aba, nə á cʋga,
nə á tʋŋa».
39 Ba kʋ́ʋ̀ pìí ba le wá, ba wʋ́: «Nə
nyına nə yı Abərahamə!» Zwezi ma
swìn ba con, ʋ wʋ́: «Də á cígá nə
nan Abərahamə dwíí tə wa, á mɛ,
sə á fwa kʋ tə Abərahamə nə fwa.
40 Á nə pìà, sə á gʋ nə, à mʋ̀ lìù
tə, à nə swìn cígá tə, Yıı nə bırı nə
á con, Abərahamə wà kʋ nyın don
fwa.
41 Kʋ yı á nyına tə tʋtʋnan nə, á
tʋŋa». Ba ma kʋ́ʋ̀ swìn ʋ con, ba
wʋ́: «Nə tà bıa tə, ba nə lʋrı yirə
duən nə. Nə nyına yı nədʋ, kʋ mʋ̀
nə yı Yıı».
42 Zwezi le ba, ʋ wʋ́: «Də Yıı cígá
yà nə yı á nyına, á yà wá sóní nə.
Kʋ ya Yıı con nə, à nan à bà. Kʋ tà
à tətə nə twi à tìàn nə, kʋ ya ʋ mʋ̀
nə tʋn nə.
43 Bɛ̀eɛ̀e nə pın, á ba à sʋgʋ tə dəń
nəń? Kʋ yı á nə ba pìà, sə á sɛ̀e à
sʋ̀ràn tə.
44 Á nyına nə yı *Sıtana. Kʋ mʋ̀ nə
pın, á pìà á tʋn á nyına təntə fıra
yìən. Kʋ jıjʋ mama, ʋ yın lagʋrʋ.
Ʋ wà cígá swənə mama. Yıı cígá
ga tələ́ ʋ con. Máŋá tə, ʋ nə kʋnı
kʋnkʋn tə, ʋ sʋ̀ràn yàá yı, ndə ʋ tətə
nə yı nətʋ. Ʋ yı kʋnkʋnʋ tə, ʋ nə ya
kʋnkʋna nyına.
45 À mʋ̀ yı, à nə swìn cígá tə nə
pın, á ba nə cígá pın.
46 Á wa lá, wàà nə wàá ʋ bırı də,
à tʋn cʋna? Də kʋ nə yı cígá nə à
swìn, bɛ̀eɛ̀e nə pın, á ma ba nə cígá
pın?
47 Lìù tə, ʋ nə ya Yıı nyiən, ʋ yàá
cʋgʋ Yıı sʋ̀ràn tə. Á tà Yıı nyiən. Kʋ
mʋ̀ nə pın, á ba Yıı sʋ̀ràn tə cʋga».

Zwezi də Abərahamə yoo
(Zwan 10.25-33)

48 *Zwifə-ba yun tìán tə dàń ma
swìn Zwezi con, ba wʋ́: «Nə ba cígá
jə, sə nə swìn də, n yı Samari tíú, yá
*zinə də wulə n yuu wa, naaa?»
49 Zwezi le ba, ʋ wʋ́: «Zinə tələ́ à
yuu wa. Kʋ yı à mʋ̀ bwı à nyına Yıı
nə. Yá á mʋ̀ wulə á muŋə nə.
50 À mʋ̀ ba à dun pìà. Lìù nədʋa
nə wulə, ʋ nə pìà dun tə, sə ʋ pa nə.
Ʋ mʋ̀ ga nə bʋ̀rì lìà bʋ̀rà.
51 Cígá mama, à mʋ̀ nə swìn kʋ á
con: Lìù tə, ʋ nə zìlí à sʋ̀ràn tə nii,
ʋ bá tı abada».
52 Zwifə-ba yun tìán ma swìn ʋ
con, ba wʋ́: «Sıʋ́n nə, nə dàń nə

yə̀ə́ də, n yı zinə nə wulə n yuu wa.
*Abərahamə tıga, Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nà tə
də tıga. Yá n mʊ̀ swìn də, lìù nə zìlí
n sʊ̀ràn tə nii, ʊ bá tı abada.
53 N dwə nə nıbɛɛ Abərahamə, ʊ
nə tıga, naaa? Yıı nii sʊ̀sʊ̀nà tə də
tıga. N mʊ̀ bʊŋa də n yı wàà?»
54 Zwezi le ba, ʊ wʊ́: «Kʊ nə yı à
tətə nə pın dun à tìàn nə, tə dun tə
yı tʊtʊ. Kʊ yı à nyına Yıı tə nə pın
dun nə. Ʊ mʊ̀ lìù tə, á nə swìn də, ʊ
yı á Yıı tə.
55 Á mʊ̀ yərì wá, à mʊ̀ ga yə̀ə́ wá.
Də à nə swìn də, à yərì wá, à ya
kʊnkʊnʊ ndə á nə. À yə̀ə́ wá, à ga
jə ʊ sʊgʊ tə.
56 Á nıbɛɛ Abərahamə pʊ̀ə́ poli də,
ʊ nə bʊ́n də, ʊ wá na à túrí dıın tə. Ʊ
nı kʊ dıın tə, yá ʊ yın pupwən wa».
57 Zwifə-ba yun tìán swìn ʊ con,
ba wʊ́: «N tə nə ba bına finu jə, yá
n nı Abərahamə, naaa?»
58 Zwezi le ba, ʊ wʊ́: «Cígá mama,
à mʊ̀ nə swìn kʊ á con: À mʊ̀ yà
wulə, də ba tə wà Abərahamə lʊrı».
59 Kʊ mʊ̀ sʊgʊ təntə yuu wa, ba
pɛ̀e kapana, sə ba ma dılı wá. Kʊ
mʊ̀ nə pın, Zwezi sə̀gə̀, ʊ nan Zwifə-
ba Yıı *dìə̀ tə wa.

9

Zwezi pori bɛɛ don yíá (Marəkə 8.22-25; 10.46-52)

1 Dıın don nə, Zwezi tì cwəŋə don,
ʊ lɛ. Ʊ nə ma lɛ, máŋá tə wa, ʊ nı
bɛɛ don. Ba lʊrı wá liliu.
2 Zwezi karbıa tə ma bwe wá, ba
wʊ́: «Karnyına, ba lʊrı bɛɛ tə liliu.
Wàà nə tʊn cʊna? Kʊ yı ʊ mʊ̀, nə à
yə̀ə́ ʊ nyına-ba nə tʊn cʊna, kʊ ma
pa ʊ yı liliu?»
3 Zwezi le ba, ʊ wʊ́: «Kʊ tà ʊ mʊ̀
nə tʊn cʊna, nə à yə̀ə́ ʊ nyına-ba nə
tʊn cʊna. Kʊ yı kʊ yí nətʊ, sə Yıı
tʊtʊnan tə twá ʊ nə, tə bırı tə tìàn.
4 À mɛ, sə à tʊn Yıı tʊtʊnan tə, də
tıa tə wà yí. Ʊ mʊ̀ Yıı nə tʊn nə. Tıa
nə twi ka yí, lìù mama kʊ́ʊ̀ bá wàní
ʊ tʊn.
5 Máŋá tə wa, à nə tə wulə lʊʊ wa,
à yı ləzwənə poni».
6 Zwezi nə swìn tə sʊ̀ràn təntə
kwa nə, ʊ pi mımıan tıa, ʊ ma bu
tıran mancın. Ʊ ga fwa tıran təntə,
ʊ ma tà liliu tə yíá nə.
7 Yá ʊ ga swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «Vəli
càrʊ́ tə wa, ba nə boŋə ‹Silowe›,
n kwán níá, n ma puli n yáá tə».
Silowe tə də̀ń nə yı ‹lìù, ba nə tʊn›.
Liliu tə vəli, ʊ puli ʊ yáá tə. Ʊ pìí ʊ
bìàn, máŋá tə, ʊ yíá tə pórí tə na lá
zəni.
8 Ʊ jə̀ń duən, də ba tə, ba nə dí
yáá, ba na wá də, ʊ lòrì tə, dàń ma
swìn, ba wʊ́: «Kʊ tà bɛɛ wà tə, yà
nə jə̀ə́ tıa, ʊ lòrì tə, naaa?»
9 Ba duən swìn, ba wʊ́: «Mə ʊ nə».
Ba duən də swìn, ba wʊ́: «Kʊ tà ʊ
mʊ̀. Kʊ yı ʊ nyınyıga». Bɛɛ tə tətə
dàń ma swìn, ʊ wʊ́: «Kʊ cígá ya à
mʊ̀!»
10 Ba dàń ma bwe wá, ba wʊ́:
«Nətə nə kʊ twá, n yíá tə ma pórí?»
11 Ʊ ma le ba, ʊ wʊ́: «Bɛɛ tə, ba nə
boŋə Zwezi tə, nə fwa tıran, ʊ ma
tà à yíá tə nə, ʊ ga swìn à con, sə à
va à puli à yáá tə càrʊ́ tə wa, ba nə
boŋə ‹Silowe›. À ma va lá, à nə puli
à yíá tə à zwɛ̀e, kwa nə, à yíá tə na
lá».
12 Ba tə ma bwe wá, ba wʊ́: «Bɛɛ
təntə wulə yən nə?» Ʊ ma le ba, ʊ
wʊ́: «À yərì ʊ bwálí».

Farızıan-ba tə bwe liliu tə, ʊ yíá nə pórí tə

13 Ba dàń ma ja bɛɛ tə, ʊ yíá tə nə
pórí tə, ba ja va *Farızıan-ba con.
14 Dıın təntə yın *Zwifə-ba *sìə́
dıın, yá Zwezi ga fwa tıran, ʊ ma
pórí bɛɛ tə yíá.
15 Kʊ mʊ̀ nə pın, Farızıan-ba də
kʊ́ʊ̀ bwe bɛɛ tə, ba wʊ́: «Kʊ fwa
nətə, n yíá tə ma pórí?» Ʊ le ba, ʊ
wʊ́: «Zwezi fwa tıran mancın, ʊ kə
à yíá tə nə. À vəli à puli à yáá tə.
Mə kʊ nə, à na lá».
16 Kʊ yoo təntə yuu wa, Farızıan-
ba wa lìà swìn, ba wʊ́: «Kʊ bɛɛ
təntə wà Yıı nan. Kʊ mʊ̀ nə pın, ʊ
ba sìə́ dıın tə nii zìlí». Ba duən də
kʊ́ʊ̀ swìn, ba wʊ́: «Nətə nə cʊna lìù
wá twá, ʊ ma fwa Yıı dìàn mımınʊ

tətə yiri?» Kʊ nətʊ tə pɪn ba pwɛ̀e
duən wa.
17 Ba kʊ́ʊ̀ bwe bɛɛ tə, ʊ yà nə yɪ
liliu tə, ba wʊ́: «N mʊ̀ con, n bʊŋa
də bɛɛ təntə, ʊ nə pórí n yíá tə, yɪ
wàà?» Bɛɛ tə ma le ba, ʊ wʊ́: «Ɒ yɪ
Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀».
18 Zwifə-ba yun tɪ̀án tə wà cígá pɪn
də, ʊ tətə yà yɪn liliu, yá ʊ yíá tə ga
pórí. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, ba ma bon ʊ
nuu də ʊ nyɪna.
19 Ba nə twi ba yí lá, ba bwe ba,
ba wʊ́: «Bɛɛ wà tə cígá ya á mʊ̀ bɪ̀ú,
naaa? Cígá mama, á wʊ́ ʊ yɪ ba lʊrɪ
wá liliu? Kʊ dàń fwa nətə, ʊ ma na
lá?»
20 Ʊ nuu də ʊ nyɪna tə ma le, ba
wʊ́: «Nə yə̀ə́ də, ʊ ya nə mʊ̀ bɪ̀ú, yá
ʊ ga yɪ ba lʊrɪ wá liliu.
21 Kʊ nə fwa nətʊ, ʊ dàń ma na lá
sɪ́ʊ́n nə, nə yə̀rì kʊ mʊ̀. Nə ma kʊ́ʊ̀
yə̀rì lɪ̀ʊ tə də, ʊ nə pórí ʊ yíá tə. Á
bwiə ʊ tətə, ʊ də yɪ nəkwɪa, ʊ wàá
ʊ tətə yoo ʊ swìn».
22 Zwifə-ba yun tɪ̀án fən yà jə ʊ
nuu də ʊ nyɪna tə. Kʊ mʊ̀ nə pɪn,
ba swìn kʊ nətʊ tə. Zwifə-ba yun
tɪ̀án yà ken nii nədʊ, sə ba dɪŋɪ lɪ̀ʊ
tə mama, ʊ nə wá swìn də, Zwezi nə
yɪ *Kərisə, ba lɪ ba *jə́rə́ dɪ̀ə tə wa.
23 Kʊ mʊ̀ nə pɪn, ʊ nuu də ʊ nyɪna
tə ma swìn də, ʊ də yɪ nəkwɪa, ba
bwiə ʊ tətə.
24 Farɪzɪan-ba kʊ́ʊ̀ bon liliu tə, ʊ
yíá tə nə pórí tə, nɛɛ bələ nii nə, ba
swìn ʊ con, ba wʊ́: «Swìn cígá Yɪɪ
yáá con. Nə mʊ̀ yə̀ə́ də, bɛɛ wà tə yɪ
cʊnʊ».
25 Ʊ le ba, ʊ wʊ́: «Də ʊ nə yɪ cʊnʊ,
à mʊ̀ yə̀rì kʊ. Yoo nədʊ nə, à yə̀ə́. À
yà yɪ liliu, yá sɪ́ʊ́n nə à yíá dàń na
lá».
26 Ba ma swìn ʊ con, ba wʊ́: «Nətə
nə, ʊ fwa mʊ́? Kʊ yɪ ʊ fwa nətə, ʊ
ma pwə́rə́ n yíá tə?»
27 Bɛɛ tə kʊ́ʊ̀ le ba, ʊ wʊ́: «À dí
yáá à swìn kʊ, à bɪrɪ aba, yá á wà
kʊ cʊgʊ. Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, á pɪ̀à, sə à
kʊ́ʊ̀ pɪ́í à bwé kʊ? Kʊ yɪ á də tətə
pɪ̀à, sə á jì ʊ karbɪa, naaa?»
28 Ba dàń twɪn wá, ba ga swìn, ba
wʊ́: «Kʊ yɪ n mʊ̀ nə ya ʊ karbiu, nə
mʊ̀ yɪ *Moyizə karbɪa.
29 Nə yə̀ə́ də, Yɪɪ swìn Moyizə con.
Ʊ tə ba tə mʊ̀, nə yə̀rì bwálí tə, ʊ nə
nan».
30 Bɛɛ tə ma le ba, ʊ wʊ́: «Mə kʊ
yoo təntə nə gwárí nə də, á nə yə̀rì
ʊ nə nan lá, yá ʊ ga pórí à mʊ̀ yíá.
31 Nə yə̀ə́ də, Yɪɪ ba cʊnʊ yɪjʊnɪ
le. Kʊ ya lɪ̀ʊ tə, ʊ nə zìlí Yɪɪ nii, ʊ ga
tʊŋa Yɪɪ fɪra nə, Yɪɪ yàá cʊgʊ.
32 Nə tə wà nì mama abada də, lɪ̀ʊ
pórí liliu yíá, ba nə lʊrɪ wá, də ʊ yɪ
nətʊ.
33 Də bɛɛ təntə yà nə wà Yɪɪ nan,
ʊ yà wàrì won mama, ʊ tʊŋa».
34 Ba ma le wá, ba wʊ́: «N tətə
mama yɪ ba lʊrɪ mʊ́ cʊna wa, n ga
pɪ̀à, sə n kàrì nəba!» Ba dàń ma
dɪŋɪ wá, ba lɪ ba jə́rə́ dɪ̀ə tə wa.

(Likə 10.21; 2 Korɛntə tɪ̀án 4.3-6; 1 Piyɛrə 2.6-8)

35 Zwezi dàń nì də, Farɪzɪan-ba
dɪŋɪ bɛɛ tə, ʊ yà nə yɪ liliu tə, ba
lɪ ba jə́rə́ dɪ̀ə tə wa. Zwezi ma jə́rí
bɛɛ tə, ʊ bwe wá, ʊ wʊ́: «N ken n
waa *Ləzwənə-Biu* tə nə, naaa?»
36 Bɛɛ tə le Zwezi, ʊ wʊ́: «Kʊ mʊ̀
nə yɪ wàà, *Yuu-Tiu? À swə, sə à kə
à waa ʊ nə».
37 Zwezi ma swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «N
yíá cə kʊ tɪ́ʊ́ yuu wa. Mə ʊ mʊ̀ nə
wulə ʊ swìn n con, sɪ́ʊ́n nə!»
38 Bɛɛ tə dàń ma swìn, ʊ wʊ́: «Yuu-
Tiu, à ken à waa n nə». Yá ʊ ga tʊ ʊ
nadwana yuu, ʊ bʊ Zwezi nə.

39 Zwezi dàń ma swìn, ʊ wʊ́: «À
twi lʊʊ kʊ tə wa, sə à bʊ̀rì lɪ̀à bʊ̀rà.
À pa lilirən yíá pórí, à ga pa lɪ̀à tə,
ba yíá nə na lá, lwàń ba jì lilirən».
40 Farɪzɪan-ba lɪ̀à duən yà wulə kʊ
bwálí tə wa. Ba nə nì tə sʊ̀ràn təntə,
ba bwe Zwezi, ba wʊ́: «Nə də yɪ
lilirən, naaa?»
41 Zwezi le ba, ʊ wʊ́: «Á yà nə ya
lilirən, á yà ba cʊna jə. Á dàń nə
swìn də, á na lá. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, á
cʊna tə wulə wuuu».

* **9:35 9.35** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

10

Zwezi yı payırʊ nəzəŋu (1 Piyɛrə 2.24-25, 5, 1-4)

1-2 Zwezi kàrì lìà tə də zwansısarı, ʊ wʊ́: «Cígá mama, à mʊ̀ nə swìn kʊ á con: Lìù tə, ʊ nə twá mimii, ʊ ma zwı patuu wa, kʊ tíú nə yı payırʊ tə. Yá lìù tə, ʊ nə ba patuu mimii twá, ʊ ma zwı, ʊ ga twá kʊ bwálí don, ʊ ma zwı, kʊ tíú yı ŋwìàn, ʊ ga yı lagʊrʊ.

3 Lìù tə, ʊ nə cì patuu tə nii nə, ʊ yàá súrí kʊ mimii, ʊ pa payırʊ tə nə. Yá pee tə ga cʊga tə payırʊ tə kori. Ʊ yàá bon ʊ piə mama də ka yırı, ʊ ma lı tə patuu tə wa.

4 Ʊ nə lı pee tə mama, ʊ zwɛ̀e, ʊ dàń yàá ya tə yáá, pee tə ga pú ʊ kwa. Kʊ nətʊ bırı də, tə yə̀ə́ ʊ kori swían.

5 Pee tə bá sɛ̀e, tə pwí lìù don kwa. Tə yərì ʊ kori swían. Kʊ mʊ̀ nə pın, tə nə nı lìù don, tə wá dəri, tə jén ʊ yáá nə».

6 Zwezi kàrì lìà tə də zwansısara tə, ba ga wà yoo tə, ʊ nə pìà, sə ʊ swìn ba con, tə dəń nì.

7 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ súrí lá, ʊ wʊ́: «Cígá mama, à mʊ̀ nə swìn kʊ á con: À mʊ̀ nə yı patuu tə mimii.

8 Lìà tə mama, ba nə dí à yáá, ba bà tə yı ŋwına də lagʊra. Yá pee tə wà ba cʊgʊ.

9 À mʊ̀ nə yı ndə mimii nə. Lìù tə, ʊ nə twá də nə, ʊ ma zʊ Yıı wá jon kʊ tíú. Ʊ wàá ʊ zwı də ʊ naŋa ndə pee tə nə, ʊ ga wá na ʊ nii wodiu də.

10 Ŋwìàn mʊ̀ yı ʊ yàá bà, sə ʊ ŋʊ, sə ʊ gʊ, sə ʊ cʊ̀gʊ̀. À mʊ̀ yı à twi, sə à tı, sə lìà tə ma na mıı, sə ba na mıı, kʊ nə ywán cígá cígá.

11 À mʊ̀ nə yı payırʊ nəzəŋu. Payırʊ nəzəŋu yàá ja ʊ mıı, ʊ ma lárí ʊ pee yuu nə.

12 Yá lìù tə, ʊ nə cì pee nə, sə ba ŋwín wá, kʊ tíú mʊ̀ yı səbiu tə nə, ʊ ywàŋá. Yá pee tə tà ʊ mʊ̀ nyiən. Kʊ mʊ̀ nə pın, ʊ nə nı buyuru, də nyankwan kʊ bìàn, ʊ yàá dʊgʊ pee tə, ʊ ga dəri ʊ jén. Buyuru tə dàń yàá tʊ pee tə wa, kʊ ja tə, kʊ laga tə duən yáá nə.

13 Kʊ nətʊ dàń bırı də, ʊ yı ʊ tʊŋa səbiu yırı, pee tə yoo ba wá jə.

14 À mʊ̀ nə yı payırʊ nəzəŋu tə. À yə̀ə́ à pee tə, à pee tə də ga yə̀ə́ nə.

15 Mə nətʊ nə, à mʊ̀ də à nyına Yıı tə yə̀ə́ duən. Ʊ yə̀ə́ nə à də ga yə̀ə́ wá. À ja à mıı, à ma lárí à pee yuu nə.

16 À tə jə pee duən, tə nə tə̀lə́ patuu kʊ tə wa. À mɛ, sə à pìà tə pee təntə, də à ja bà. Pee tə mama dàń wá nì à kori. Kʊ dàń wá yà patuu nədʊ, yá payırʊ tə də wá yà nədʊ.

17 À pın à mıı tə, sə à kʊ́ʊ̀ pìí à jon. Kʊ mʊ̀ nə pın, à nyına Yıı swə nə.

18 Lìù mama wàrì à mıı tə, ʊ lı ʊ tìàn nə. À mʊ̀ tətə nə ja cwəŋə, sə à pa à mıı tə, à mʊ̀ nə ma ja cwəŋə də, sə à pìí à jon à mıı tə. À nyına Yıı nə pın nə kʊ nii təntə».

19 Zwezi sʊ̀ràn təntə kʊ pın, Zwifə-ba yun tìán tə kʊ́ʊ̀ pìí ba pwɛ̀e duən wa.

20 Ba wa lìà zənzən yà swìn, ba wʊ́: «*Zini nə wulə ʊ yuu wa, ʊ ga nyàŋà. Á dànà ká cʊgʊ ʊ sʊ̀ràn tə!»

21 Ba duən də swìn, ba wʊ́: «Zini nə wulə lìù yuu wa, ʊ wàrì sʊ̀ràn tətə ʊ swìn. Lìù tə zini nə jə, ʊ wàrì lìù yíá ʊ pórí».

Zwifə-ba yun tìán vıga Zwezi (Zwan 8.51-59; 14.9-11)

22 Ba yà wulə ba də́ cànà don, ka nə yı *Zwifə-ba Yıı *dìà tə nii súrú bını cànà, *Zwerizalɛmə nə. Kʊ máŋá tə yà yı waran máŋá.

23 Zwezi vəli Yıı dìà tə wa. Ʊ jijiri bwálí tə nə, ba nə boŋə ‹Salʊmʊn napakʊlʊ›.

24 Zwifə-ba yun tìán kıkarı wá, ba ga swìn ʊ con, ba wʊ́: «N pìà, sə nə bɛ̀eé n yoo nə waa con, wuuu, kʊ jə vələ dıın don? Swìn kʊ nə con nəpon nəpon də, n cígá nə yı *Kərisə».

25 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́: «À dí yáá à swìn kʊ á con, yá á wà cígá pın à sʊgʊ tə nə. Yìən tə, à nyına Yıı nə pın nii, à ma fwa, tə mʊ̀ nə bırı lìù tə, à nə ya.

26 Á twá á tàlə́ à pee tə wa. Kʊ mù
nə pɪn, á wà cígá pɪn à sʊgʊ tə nə.
27 À mù pee tə cʊga à kori. À də
yàə́ tə swían, yá tə ga pwí à kwa.
28 À pɪn tə mɪɪ tə, kʊ nə ba zwèe
Yɪɪ con. Tə kʊ́ù bá jén, abada. Yá lìù
də mama kʊ́ù wàrì tə, ʊ lɪ à jìàn wa.
29 À nyɪna Yɪɪ dìàn tə dwə won
mama. Ʊ mù nə pɪn pee tə nə. Yá lìù
mama kʊ́ù wàrì tə, ʊ lɪ ʊ mù nyɪna
Yɪɪ jìàn wa.
30 À mù də à nyɪna Yɪɪ ya nədʊ».
31 Zwifə-ba yun tìán kʊ́ù pèe ka-
pana, sə ba ma dɪlɪ Zwezi, ba gʊ.
32 Zwezi ma bwé, ʊ swìn ba con, ʊ
wʊ́: «À nyɪna Yɪɪ dìàn tə pɪn, à tʊn
tʊtʊnzəŋə zənzən, á yía yuu wa. Kʊ
ka tətə yɪrɪ nə, á pìà, sə á dɪlɪ nə, á
gʊ?»
33 Zwifə-ba yun tìán le wá, ba wʊ́:
«Kʊ tà nə pìà nə dɪlɪ mù, nə gʊ, n nə
tʊn tʊtʊnzəŋu yɪrɪ. N swìn n twɪn
Yɪɪ. N də ya ləzwənə, n ga pìà, n ja
n tìàn, n ma fwa Yɪɪ».
34 Zwezi le ba, ʊ wʊ́: «Kʊ pʊ́pʊ́ní á
sagɪ tə wa də, Yɪɪ swìn də, á yɪ yɪa.
35 Kʊ mù sagɪ təntə wa, Yɪɪ swìn
ləzoni con, ʊ ga ja ba, ʊ boŋə ‹yɪa›.
Nə ga yàə́ də, nə wàrì kʊ tə, Yɪɪ nə
swìn ʊ sagɪ tə wa nə, nə pɪn kʊ jén
lá.
36 À mù ya nyɪna Yɪɪ nə kúrí nə, ʊ
kə vàn nə, ʊ tʊn lʊʊ kʊ tə wa. Yá à
dàń swìn də, à yɪ Yɪɪ-Biu. Á dàń fwa
nətə, á ma wʊ́, də à twɪn Yɪɪ?
37 Də à nə bá à nyɪna Yɪɪ tʊtʊnan
tə tʊŋa, á dànà ká pa nə cígá!
38 Yá à dàń nə tʊŋa à nyɪna Yɪɪ
tʊtʊnan tə, á mɛ, sə á pa nə cígá.
Á nə ba pìà, sə á pa nə cígá, kʊ mɛ,
sə á tà tʊtʊŋɪ tə yɪrɪ, á pa nə cígá.
Kʊ nətʊ wá pa á lwarɪ də, à nyɪna
Yɪɪ wulə də nə, à də ga wulə də à
nyɪna Yɪɪ».
39 Ba kʊ́ù zàn, ba pìà, ba ja Zwezi.
Ʊ ma jén ba yía yuu.
40 Zwezi kʊ́ù pìí, ʊ va Zwurədɛn
mʊnaa tə nii nə, bwálí tə, Zwan* nə
dí yáá, ʊ lə lìà tə nía wa. Ʊ vəli ʊ
wulə kʊ bwálí təntə nə.
41 Lìà zənzən twi ʊ con, ba swìn,
ba wʊ́: «Zwan mù wà Yɪɪ dìàn
mɪmɪnʊ mama fwa. Yá yìàn tə
mama, ʊ nə swìn bɛɛ wà tə yuu wa,
tə ya cígá».
42 Kʊ bwálí təntə nə, lìà zənzən
ken ba waa Zwezi nə.

11

Zwezi bwin Lazarə, ʊ lɪ tɪan wa
(Likə 10.38-40; 7.11-16; Marəkə 5.35-43; Zwan 5.21; 6.40)

1-2 Betani tìán bɛɛ don, ba nə boŋə
Lazarə, tʊa yayɪgʊ. Mə kʊ tɪʊ təntə
wa nə, Mari, də ʊ zʊnʊ Marətə də
yà wulə. Mari yà nə yɪ kan tə, ʊ
nə lwə́ tɪralɪ Zwezi nɛɛ nə, ʊ ga ja
ʊ yukʊran, ʊ ma pupugu tə. Ʊ mù
nabʊa yà nə yɪ Lazarə tə.
3 Lazarə nakwana tə dàń ma tʊn
lìù, sə ʊ swìn Zwezi con, ʊ wʊ́:
«*Yuu-Tiu, nə̀ń, n dabaswənə tə tʊa
yayɪgʊ».
4 Zwezi nə nì kʊ yoo təntə, ʊ swìn,
ʊ wʊ́: «Lazarə yayɪgʊ tə bá gʊ wá.
Yayɪgʊ təntə ya Yɪɪ nə pìà, ʊ twá kʊ
nə, ʊ ma bɪrɪ ʊ dun tə, sə ʊ pa, Yɪɪ-
Biu* tə na dun».
5 Yá Zwezi yà swə Marətə, də ʊ
nyánʊ́ Mari, də Lazarə.
6 Zwezi nə nì də, Lazarə yì tə, ʊ tə
fwa dɪan bələ bwálí təntə wa, ʊ yà
nə wulə.
7 Kʊ kwa nə, ʊ swìn ʊ karbɪa tə
con, ʊ wʊ́: «Nə pirə, nə va Zwide
nagwanaa tə wa».
8 Ʊ karbɪa tə ma le wá, ba wʊ́:
«Karnyɪna, kʊ yɪ nətə? *Zwifə-ba
yun tìán pìà, ba dɪlɪ mʊ́ də kapana,
ba gʊ lá nə. Kʊ tə wà dìán, yá n ga
tə pìà, sə n pìí n va lá?»
9 Zwezi le ba, ʊ wʊ́: «Dɪɪn wa, lugu
fugə bələ nə wulə lá. Lìù nə vəli
yɪcaʊ wa, ʊ ba ʊ naa mà won nə.
Lʊʊ kʊ tə yɪcaʊ tə dàń nə pɪn ʊ yía
na lá.
10 Yá lìù nə kʊ́ù ʊ lwàń, ʊ vəli tɪtɪn
nə, ʊ yía nə ba poni na tə, ʊ yàá mà
ʊ naa won nə».

* **10:40 10.40** Kʊ mù Zwan təntə nə yɪ *Zwan-Batisə, ʊ nə li lìà nía wa, kʊ twá də Yɪɪ yɪrɪ. * **11:4 11.4** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

11 Zwezi nə swìn sʊ̀ràn təntə kwa
nə, ʊ swìn ba con, ʊ wʊ́: «Nə dabɛɛ
Lazarə yɪ ʊ dwɛ̀e, yá à mɛ, sə à va à
zìn wá».
12 Ʊ karbɪa tə ma le wá, ba wʊ́:
«Yuu-Tiu, də kʊ nə yɪ ʊ dwɛ̀e, ʊ
yayɪgʊ tə wá zwɛ̀e».
13 Zwezi yà pìà, sə ʊ swìn də,
Lazarə yɪ ʊ tɪga. Yá ʊ karbɪa tə mʊ̀
yà bʊŋa də, kʊ cígá yɪ ʊ dwɛ̀e.
14 Zwezi dàń ma swìn kʊ nəpon tə
ba con, ʊ wʊ́: «Lazarə yɪ ʊ tɪga.
15 À jə pupwən də, á tətə nə yə̀ə́
də, à wà lá vəli tə yɪrɪ. Kʊ mʊ̀ nə wá
pa, á kə á waa à nə. Nə dàń vələ ʊ
con».
16 Toma tə, ba yà nə boŋə ‹yɪyɔɔ›,
ʊ dàń ma swìn ʊ karbiduən tə con,
ʊ wʊ́: «Nə də vələ, nə twá karnyɪna
nə, nə tɪ».
17 Máŋá tə, Zwezi nə vəli ʊ yí lá, ʊ
nɪ də, ba nə gùrì Lazarə, kʊ jə dɪan
banɪa.
18 Betani yà bwələ *Zwerizalɛmə,
ndə kilomɛtərə batwa nə.
19 Yá Zwifə-ba tə yà dáá, ba nə
twi Marətə də Mari con, sə ba kə ba
pupuə ba nabʊa tə tɪan tə yɪrɪ.
20 Marətə dàń nə nì də, Zwezi
bìàn, ʊ nan ʊ va, sə ʊ jə́rí wá. Mari
mʊ̀ pìí sàń nə, ʊ jə̀ə́ ba dìà.
21 Marətə nə jə́rí Zwezi, ʊ swìn ʊ
con, ʊ wʊ́: «Yuu-Tiu, də n yà nə yɪn
yəbə, à nabʊa tə yà ba tɪ.
22 Yá də kʊ mɛ, à yə̀ə́ də, máŋá kʊ
tə də tətə wa, won tə mama, n nə
lòrì Yɪɪ con, Yɪɪ wá pa kʊ mʊ́».
23 Zwezi ma swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «N
nabʊa tə wá pìí ʊ bwin, ʊ nan tɪan
wa».
24 Marətə le Zwezi, ʊ wʊ́: «À yə̀ə́
də, Yɪɪ wá bwin wá, ʊ lɪ tɪan wa. Kʊ
yoo tə wá tʊn, máŋá tə wa, Yɪɪ nə wá
bwin tɪga tə, ʊ lɪ tɪan wa, lʊʊ zaŋʊ
máŋá nə».
25 Zwezi ma swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «À
mʊ̀ nə yɪ ka bwin tɪga, à mʊ̀ ga nə
yɪ mɪɪ tíú. Lìù tə, ʊ nə keni ʊ waa à
nə wuuu, ʊ wá yà mɪɪ wa, də ʊ nə
swə, ʊ tɪ də.
26 Yá lìù tə də, ʊ nə wulə mɪɪ wa,
ʊ ga kə ʊ waa à nə, ʊ mʊ̀ kʊ́ʊ̀ bá tɪ,
abada. N pɪn cígá kʊ yoo təntə nə,
naaa?»
27 Marətə le Zwezi, ʊ wʊ́: «Awo,
Yuu-Tiu, à pɪn cígá yoo təntə nə də,
n yɪ *Kərisə, n ga yɪ Yɪɪ-Biu. N mʊ̀
nə ya lìù tə, ʊ nə mɛ, sə ʊ bà lʊʊ
wa».
28 Marətə nə swìn kʊ nətʊ tə kwa
nə, ʊ pìí ʊ vìí. Ʊ dàń vəli, ʊ bon ʊ
nyánʊ́ Mari, ʊ sə̀gə̀, ʊ swìn ʊ con, ʊ
wʊ́: «Karnyɪna twi yəbə, yá ʊ boŋə
mʊ́».
29 Mari nə nì tə sʊ̀ràn təntə, ʊ nyí
ʊ zàn lala, ʊ ma vələ Zwezi con.
30 Zwezi yà tə wulə bwálí tə nə,
Marətə nə jə́rí wá. Ʊ yà tə wà Betani
tɪʊ tə wa zwɪ.
31 Zwifə-ba yà twi dìà tə wa, sə ba
kə Mari pupwən. Ba dàń nɪ wá də, ʊ
zàn lala, ʊ naŋa kàrá wa. Ba də ma
zàn, ba pú ʊ kwa. Ba yà bʊŋa də, kʊ
yɪ ʊ vəli ləbəri tə yuu, sə ʊ kwi.
32 Ʊ vəli ʊ yí bwálí tə, Zwezi nə
wulə lá. Máŋá tə, ʊ nə nɪ wá, ʊ tʊa
Zwezi nɛɛ də̀ń, ʊ ga swìn ʊ con, ʊ
wʊ́: «Yuu-Tiu, də n yà nə yɪn yəbə,
à nabʊa tə yà ba tɪ».
33 Zwezi dàń nɪ də, Mari yɪ ʊ kwi,
yá Zwifə-ba tə, ba nə wulə ʊ kwa,
də ga kwi. Kʊ vuvugu ʊ bɪcan, yá
pucʊnɪ ga zʊ wá.
34 Ʊ dàń ma bwe ba, ʊ wʊ́: «Yə̀n
nə nə, á gùrì wá?» Ba le wá, ba wʊ́:
«Yuu-Tiu bàá, n wá na kʊ bwálí».
35 Zwezi dàń wulə ʊ kwi.
36 Zwifə-ba dàń ma swìn, ba wʊ́:
«Á nɪ nətʊ tə, ʊ yà nə swə Lazarə».
37 Ba wa lìà duən də kʊ́ʊ̀ swìn, ba
wʊ́: «Ʊ mʊ̀ lìù tə, ʊ nə pórí liliu tə
yíá tə, ʊ yà kʊ́ʊ̀ wàrì ʊ fwa, sə bɛɛ
wà tə dàn ká tɪ, naaa?»
38 Kʊ kʊ́ʊ̀ vuvugu Zwezi bɪcan, yá
ʊ dàń ga vələ ləbəri tə nii nə. Ləbəri
tə yà yɪ ba kʊa paan wa. Yá kapan
dàń yà sun kʊ mimii nə.
39 Zwezi swìn, ʊ wʊ́: «Á surə
kapan tə!» Tɪgɪ tə nakʊa Marətə ma
swìn Zwezi con, ʊ wʊ́: «Yuu-Tiu, ʊ
dàń lwá síʊ́n nə. Kʊ dɪan banɪa nə
zə̀n, ba nə gùrì wá».
40 Zwezi le wá, ʊ wʊ́: «À wà n con
swìn də, n nə keni n waa à nə, n wá
na Yɪɪ dun tə».

41 Ba dàń ma súrí kapan tə. Zwezi
zìn ʋ yíá ʋ kə yıı nə, ʋ ga swìn, ʋ
wʋ́: «À nyına, à kəni n lɛ̀eɛ̀e, n nə le
nə tə yırı.
42 À mʋ̀ yə̀ə́ də, n le nə dıın mama.
Kʋ dàń yı lalʋʋ tə yırı, kʋ nə wulə
yəbə nə, à swìn kʋ. À pìà, sə ba pa
cígá də, kʋ yı n mʋ̀ nə tʋn nə».
43 Ʋ nə swìn kʋ nətʋ tə kwa nə,
ʋ swìn də dìàn, ʋ kə yıı nə, ʋ wʋ́:
«Lazarə, nan yəbə!»
44 Tıgı tə nan ləbəri tə wa, ʋ jìàn
də ʋ nɛɛ ga vwə də gantwɛn. Yá
gànù də ga pú ʋ yáá nə. Zwezi ma
swìn lìà tə con, ʋ wʋ́: «Á kʋra tə, sə
ʋ vìí».

Zwifə-ba yun tìán pìà Zwezi, sə ba gʋ

(Likə 16.31)

45 *Zwifə-ba wa lìà zənzən, ba yà
nə twi Mari con, nı kʋ tə Zwezi nə
fwa, ba ga kə ba waa ʋ nə.
46 Yá ba wa lìà duən vəli, ba man
kʋ tə, Zwezi nə fwa tə, ba bırı
*Farızıan-ba.
47 Farızıan-ba də Yıı *joŋwana
yun tìán tə dàń bon Zwifə-ba yun
tìán duən, ba nə bʋ̀rì *bʋ̀rà tə,
ba kun duən nə, ba ga swìn, ba
wʋ́: «Bɛɛ tə tʋŋa Yıı dìàn mımınan
zənzən. Bɛ̀eɛ̀e won nə, nə wá fwa ʋ
yıra?
48 Də nə nə yá wá, sə ʋ tʋn tə, lìà
tə mama wá kə ba waa ʋ nə. Yá
*Romə-ba lìà wá bà, ba lı nəba, ba
ga cʋ̀gʋ̀ nə Zwifə-bə Yıı *dìà tə, də
nə dwíí tìán tə nə lʋʋ tə mama wa».
49 Lìù don yın ba wa, ʋ nə yı Yıı
joŋwana yun tìán nəkwıa, kʋ bını
təntə nə, ʋ yırı nə Kayifə. Ʋ swìn
ba con, ʋ wʋ́: «Á ba yoo mama də̀ń
nə̀ń.
50 Á bʋŋa zəni, sə á yəni də, bɛɛ
nədʋa nə tıga nə dwíí tìán tə yırı,
kʋ kʋkwa kʋ pa aba, kʋ doni, ba nə
wá cʋ̀gʋ̀ nə dwíí tə mama».
51 Sʋ̀ràn təntə yà tà ʋ tətə fıra
sʋ̀ràn. Kʋ yı ʋ yà nə yı Yıı joŋwana
yun tìán nəkwıa kʋ bını təntə nə
yırı. Kʋ mʋ̀ nə pın, Yıı twá də wá,
ʋ ma swìn ʋ nii sʋgʋ də, Zwezi mɛ,
sə ʋ tı Zwifə-ba dwíí tə yırı.
52 Kʋ nətʋ tə yà tà ba cıcı dwíí tə
yırı nə, ʋ wá tı. Kʋ yı, sə ʋ pìí ʋ van
Yıı bıa tə, ba nə laga duən yáá nə, ʋ
ja bà, ʋ kə duən nə, ʋ pa ba jì dwíí
nədʋ.
53 Kʋ nə zıgı kʋ dıın təntə nə,
Zwifə-ba yun tìán tə ken ba nii
nədʋ, sə ba gʋ Zwezi.
54 Kʋ mʋ̀ nə pın, Zwezi yà kʋ́ʋ̀
bá jijiri, ʋ vəli Zwifə-ba pwərə wa.
Ʋ nan kʋ bwálí təntə wa, ʋ zʋ
nagwanaa don wa, kʋ nə bwələ də
kasɔɔ lanworu. Ʋ mʋ̀ də ʋ karbıa tə
yà yın nagwanaa təntə tıʋ don nə,
ba nə boŋə ‹Efərayimə›.
55 Zwifə-ba *Pakə cànà tə yà
bwələ. Lìà zənzən dàń nan nag-
wanaa təntə wa, ba va *Zwer-
izalɛmə də cànà tə tə wà yí, sə ba
kwɛn ba yìàn ba mʋ̀ də Yıı pwərə
wa.
56 Lìà dàń yà twá lá, ba pìà Zwezi
Zwifə-ba Yıı dìà tə wa, də ba bwe
duən, ba wʋ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə, á bʋŋa ʋ
yoo wa? Á yə̀rì də, ʋ nə wá bà cànà
tə, naaa?»
57 Yıı joŋwana yun tìán tə, də
Farızıan-ba yà pın nii kʋ tə də, lìù
tə mama, ʋ nə yə̀ə́ Zwezi bwálí, sə
ʋ swìn kʋ ʋ bırı, ʋ pa ba yəni, sə ba
va, ba ja wá.

12

Mari lwə́ tıralı nʋga Zwezi nɛɛ nə

(Matiə 26.6-13; Marəkə 14.3-9)

1 Zwezi vəli Betani, də *Pakə cànà
tə ga dıan bardʋ, sə ka yí. Mə
Lazarə tə, ʋ nə tıga, Zwezi ma bwin
wá tə, yà wulə kʋ tıʋ təntə nə.
2 Ba fwa wodiu, ba pa Zwezi nə.
Marətə yà nə wulə, ʋ tàrì wodiu tə.
Lazarə də yın lìà tə wa, ba mʋ̀ də
Zwezi nə jə̀ə́, ba də́.
3 Mari dàń tì tıralı nʋga litərə fan,
kʋ kwənə nə dáá. Kʋ yı ba fwa kʋ
də narədə paa tətə. Ʋ twɛ kʋ Zwezi
nɛɛ nə, yá ʋ ga ja ʋ yukʋran, ʋ ma
pupugu ʋ nɛɛ nə. Dìà tə mama nii
súə́ də tıralı nʋga tə lwán tə.

4 Karbiu don yın karbıa tə wa, ba
nə boŋə Yisəkariyɔtə Zwidasə. Mə
ʋ mù karbiu təntə, nə wá ja Zwezi,
ʋ pa dʋŋa nə. Ʋ zàn ʋ swìn, ʋ wʋ́:
5 «Kʋ ya nətə, n ma wà tıralı nʋga
kʋ tə yoli səbikʋlan* biətwa, sə n pa
zʋra nə?»
6 Yá ʋ nə swìn kʋ nətʋ tə, kʋ tà
zʋra yoo cígá nə jə wá. Kʋ yı ʋ ya
ŋwìàn. Ʋ yà nə jə ba səbıa lɔ̀ɔ̀ tə,
ʋ yàá ŋwìn səbiu tə, ba nə kəni kʋ
wa.
7 Zwezi dàń ma swìn Zwidasə con,
ʋ wʋ́: «Yá wá sənbwen! Tıralı nʋga
kʋ tə yı, ʋ lwə́ à nə, sə kʋ ma kwɛn
nə dıın tə nə, ba nə wá kə nə ləbəri
wa.
8 Zʋra wulə də aba máŋá mama.
Yá à mù ga bá ya də aba máŋá
mama».
9 *Zwifə-ba lalʋʋ nì də, Zwezi
wulə Betani nə. Ba dàń vəli, ba yí
lá, ba pìà Zwezi. Kʋ kʋ́ʋ̀ tà Zwezi
cıcı nə, ba pìà, sə ba na, kʋ dàń yı
də Lazarə tə, Zwezi nə bwin ʋ zìn
tıan wa, nə ba pìà, sə ba na.
10-11 Zwifə-ba lìà zənzən yà naŋa
ba wa, ba kəni ba waa Zwezi nə, ʋ
nə bwin Lazarə ʋ zın tıan tə wa yırı.
Kʋ mù nə pın, Yıı joŋwana yun tìán
tə yà pın nii, sə ba gʋ Lazarə də.

Zwezi vəli Zwerizalɛmə
(Matiə 21.1-11; Marəkə 11.1-10; Likə 19.29-44)

12 Kʋ tıpʋrı nə, lalʋʋ tə, kʋ nə twi
*Pakə cànà tə, nì də, Zwezi wulə
cwəŋə wa, ʋ ma bìàn *Zwerizalɛmə.
13 Ba za† kʋra nɛɛ ba ja nan, sə ba
jərí wá, də ba bubwi, ba wʋ́:
«Ozana! Sə dun tə mɛ ya lìù tə yuu
wa, ʋ nə bìàn *Yuu-Tiu yırı tə
yuu nə. Ʋ mù lìù təntə nə yı
*Yızərayɛlə pìʋ́».
14 Zwezi nı bınabiə, ʋ dì ʋ jə̀ə́ ka
yuu. Kʋ yoo təntə pʋ́pʋ́ní Yıı sagı
tə wa, kʋ wʋ́:
15 «Siyon‡ tìán-ba, á dànà ká pa fən
ja aba. Á nəŋə, á pìʋ́ tə bìàn.
Ʋ yı ʋ jə̀ə́ bınabiə yuu wa».

16 Kʋ máŋá təntə wa, Zwezi karbıa
tə yà wà yìèn təntə dəń lwarı.
Zwezi nə bwin, ʋ nan tıan wa, ʋ na
dun Yıı con, kʋ mù təntə kwa nə, ba
dàń lìí ba tìàn də, kʋ yı ʋ mù yoo yà
nə pʋ́pʋ́ní, Yıı sagı tə wa. Yá ʋ mù
dàń yı ʋ tʋn tə, sə sʋ̀ràn təntə nii sú.
17 Lalʋʋ, ba nə yın də Zwezi, máŋá
tə wa, ʋ nə bon Lazarə ləbəri tə wa,
ʋ bwin ʋ lı tıan wa, yà wulə ba swìn
kʋ yoo təntə, ba bırı lìà nə.
18 Zwezi nə tʋn Yıı dìàn mımınʋ
təntə. Kʋ mù nə pın, lìà tə, ba nə nì
kʋ, ma bà, sə ba jərí wá.
19 *Farızıan-ba dàń ma swìn duən
con, ba wʋ́: «Á tətə na də, á wàrì
won mama á fwa. Á nəŋə, lalʋʋ tə
mama pʋ́ə́ ʋ kwa».

Gərɛkə-ba lìà duən də pìà, ba na Zwezi
(Matiə 16.24-27; Ebərə-ba 2.9-10, 14-15)

20 *Gərɛkə-ba lìà yà twá, ba wulə
lìà tə wa, ba nə twi *Zwerizalɛmə,
sə ba bʋ Yıı nə *Pakə cànà tə wa.
21 Ba vəli ba yí Filipə con, ʋ mù nə
nan Bɛtəsayıda. Kʋ tıʋ tə nə wulə
Galile nagwanaa tə wa. Ba lòrì wá,
ba wʋ́: «Yuu tíú, nə pìà, sə nə na
Zwezi!»
22 Filipə də ma va, ʋ swìn kʋ
Andəre con. Ba lìà bələ tə mɛ dàń
vəli, ba swìn kʋ Zwezi con.
23 Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́: «Máŋá
dàń yí, sə *Ləzwənə-Biu§ tə na dun.
24 Cígá mama, à mù nə swìn kʋ á
con: Mıbiu nə wà tıa dəń zwı, sə kʋ
pʋ, kʋ wá yà mıbiu nədʋ cıcı, wuuu.
Yá kʋ nə pʋa, kʋ kwa nə, kʋ yàá fwa
bıa zənzən.
25 Lìù tə, ʋ nə swə ʋ mıı, ʋ wá
kwìn kʋ nə. Yá lìù tə, ʋ tətə mıı tə
yoo nə ba wá ja, lʋʋ kʋ tə wa, ʋ ba
kwìn ʋ mıı tə nə. Ʋ wá yà mıı tə
wa, kʋ nə ba zwɛ̀e Yıı con.
26 Lìù tə, ʋ nə pìà, sə ʋ tʋn ʋ pa
nə, sə ʋ pʋ́ à kwa. Kʋ nətʋ tə dàń
wá pa bwálí tə, à nə wulə, à tʋ̀tʋ̀nʋ̀
tə də wá yà lá. Lìù tə, ʋ nə tʋŋa ʋ

* **12:5 12.5** Səbikʋlʋ nədʋ yı yıtʋrı nədʋ tʋtʋŋı ŋwírán. † **12:13 12.13** Ba fwa kʋ nətʋ tə, sə ma pa dun Zwezi nə. ‡ **12:15 12.15** Siyon yı Zwerizalɛmə yırı don. § **12:23 12.23** Zwezi yı ʋ tətə yoo nə ʋ swìn.

pın nə, à nyına Yıı wá pa kʊ tíú na dun».

Zwezi swìn ʊ tıan tə yoo

27 Zwezi kúù súrí lá, ʊ wʊ́: «Síʊ́n nə, à bıcan yı gurəgurə. À dàń nə kúù wá swìn bɛ̀eɛ̀e? À kúù wàrì à nyına Yıı à lòrì, sə ʊ van nə ʊ lı càn tətə wa. Kʊ yı máŋá ka tə càn tə nə, à twi, sə à dá.
28 À dàń wá lòrì à nyına Yıı, sə ʊ pa ʊ yırı tə na dun». Kori dàń ma swìn yıı nə, kʊ wʊ́: «À dí yáá à bırı à dun tə, à tə wá kwɛn à bırı tə».
29 Lalʊʊ tə kʊ nə yın lá, nì kori təntə, ba dàń swìn, ba wʊ́: «Kʊ yı dwà nə baa». Ba duən də swìn, ba wʊ́: «Kʊ yı *malıka nə swìn ʊ con».
30 Zwezi dàń ma swìn, ʊ bırı ba, ʊ wʊ́: «Kʊ tà à mù yırı nə, kori tə swìn. Kʊ yı á mù yırı nə, kʊ swìn.
31 Síʊ́n nə, máŋá yí, sə Yıı bùrì ləzoni bùrà. Máŋá yí, sə Yıı dıŋı lʊʊ kʊ tə pìʊ́* tə.
32 Yá kʊ nə yı à mù, máŋá tə wa, ba nə wá zìn nə yıı nə, à wá van ləzoni mama, à kə à con».
33 Ʊ yà swìn kʊ nətʊ tə, sə ʊ ma bırı ʊ tıan tə yiri, ʊ nə wá yà nətʊ.
34 Lalʊʊ tə ma le wá, kʊ wʊ́: «Yıı sagı tə bırı nəba də, *Kərisə tə, ʊ mɛ, sə ʊ ya lá máŋá mama, wuuu, kʊ nə ba zwɛ̀e. Bɛ̀eɛ̀e nə pın, n dàń ma swìn, də kʊ mɛ, sə ba zìn *Ləzwənə-Biu tə, ba kə yıı nə? Ləzwənə-Biu təntə nə yı wàà?»
35 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́: «Poni tə wulə á tətəŋi wa, máŋá mancın wa. Á vələ poni tə wa, máŋá tə wa, kʊ nə tə wulə də aba, sə yikunu dàn ká bà tə dì á yuu. Lìù tə, ʊ nə vələ yikunu wa, ʊ yèrì bwálí tə, ʊ nə vələ.
36 Máŋá kʊ tə wa, poni tə nə tə wulə də aba, á mɛ, sə á sɛ̀e poni tə, sə kʊ pa á wání á ya poni lìà». Zwezi nə swìn sʊ̀ràn təntə kwa nə, ʊ nan ʊ yá ba, ʊ va ʊ sə̀gə̀ ʊ tìàn bwálí don nə.

Zwifə-ba vıga, sə ba kə ba waa Zwezi nə

37 Zwezi fwa Yıı dìàn mımınan zənzən *Zwifə-ba yíá yuu. Yá də kʊ mama ba tə vıga, sə ba kə ba waa ʊ nə.
38 Kʊ yın nətʊ, sə kʊ pa Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ *Ezayi sʊgʊ tə nii ma sú. Ʊ yà swìn, ʊ wʊ́:
«*Yuu-Tiu, wàà nə pın cígá nə sʊgʊ tə nə, nə swìn nə bırı? Yuu-Tiu dìàn tə yı ʊ bırı tə wàà nə?»
39 Zwifə-ba yà wàrì cígá ba pın Yuu-Tiu sʊgʊ tə nə. Ezayi swìn kʊ yoo təntə, ʊ wʊ́:
40 «Yıı púə́ ba yíá nə, ʊ ga pa ba pubʊŋa jén. Kʊ mù nə pın, ba yíá kúù ba na. Ba pubʊŋa də wàrì yoo dàń kʊ lwarı. Yá ba wàrì, ba lwanı pubʊŋı ba twi Yıı con, sə ʊ jon ba ba yayıran tə wa».
41 Ezayi dí yáá, ʊ na Zwezi dun tə. Yá kʊ dàń yı ʊ mù Zwezi yoo nə, ʊ swìn.
42 Də kʊ nətʊ mɛ, Zwifə-ba yun tìán tə wa lìà zənzən ken ba waa Zwezi nə. Yá *Farızıan-ba tə yırı nə, ba yà ba kʊ swìn ba nii wa, sə ba dàń ka dıŋı ba *jə́rə́ dìà tə wa.
43 Kʊ bırı də, ba yà swə ləzoni dun, ba doni Yıı dun.

Zwezi twi, sə ʊ jon lìà ba cʊna wa

44 Zwezi bubwi, ʊ wʊ́: «Lìù tə, ʊ nə keni ʊ waa à nə, kʊ tà à mù cıcı nə, ʊ keni ʊ waa tə. Kʊ yı lìù tə, ʊ nə tʊn nə tə nə, ʊ keni ʊ waa tə wuuu.
45 Lìù tə, ʊ nə nı nə, ʊ nı lìù tə də, ʊ nə tʊn nə.
46 À mù twi lʊʊ kʊ tə wa, sə à ya poni à pa ləzoni nə. Lìù tə mama, ʊ nə keni ʊ waa à nə, ʊ dàn ká mé yikunu wa.
47 Də lìù nə nì à sʊ̀ràn tə, yá ʊ ga ba tə nii nə twá, kʊ tà à mù nə bùrì ʊ bùrà, sə à cʊ̀gʊ̀ wá. À mù tà à twi, sə à bùrì lìà tə, lʊʊ nə tı, ba bùrà. Kʊ ya à twi, sə à jon lìà ba cʊna wa.
48 Lìù tə, ʊ nə vıga nə, ʊ ga wà à sʊ̀ràn tə sɛ̀e, kʊ mù yoo təntə nə wá bùrì kʊ tíú bùrà. Sʊ̀ràn tə, à nə swìn

* **12:31 12.31** Kʊ yı *Sıtana.

tə, nə wá bùrì ʋ bùrà lʋʋ zaŋʋ máŋá wa.
49 À nyɪna Yɪɪ nə tʋn nə. Ʋ mù nə ken sùràn tə, à nə wá swìn, də tətə à nə wá kàrì à bɪrɪ, à nii wa. Kʋ mù nə pɪn, à sùràn tə tà à tətə fɪra sùràn.
50 Yá à yəə́ də, à nyɪna Yɪɪ nii tə, ʋ nə pɪn nə, nə pɪn mɪɪ tə, kʋ nə ba zwɛ̀e ʋ con. Kʋ mù nə pɪn, kʋ tə à nə swìn, kʋ yɪ à swìn ndə nətʋ tə nə, à nyɪna Yɪɪ nə pɪn nii, sə à swìn kʋ».

13

Zwezi sɪn ʋ karbɪa tə nɛɛ
(Likə 22.14-18, 24-27; Marəkə 10.43-45)

1 Də tɪa tə nə wà pʋrɪ, sə ba də́ *Pakə cànà tə, Zwezi yà dí yáá ʋ yəə́ də, ʋ máŋá yí. Ʋ yà yəə́ də, ʋ mɛ, sə ʋ yá lʋʋ kʋ tə, sə ʋ pìí ʋ va ʋ nyɪna Yɪɪ con. Zwezi yà sóní ʋ kwa lìà tə, ba nə wulə lʋʋ kʋ tə wa, yá ʋ tə sóní ba zənzən, ʋ ja lɛ.
2 Zwezi də ʋ karbɪa tə yà jəə́ duən nə, ba də́ wodiu. *Sɪtana mù yà dí yáá, ʋ kə pubʋŋa Zwidasə Yisəkariyɔtə bɪcan wa, ʋ nə yɪ Simon bìú, sə ʋ pa Zwezi dʋŋa ja wá.
3 Zwezi yà yəə́ də, ʋ yɪ ʋ nan ʋ nyɪna Yɪɪ con. Yá ʋ yɪ ʋ pìí ʋ vəli ʋ nyɪna Yɪɪ con. Ʋ yəə́ də, ʋ nyɪna Yɪɪ ken wiən tə mɛ dìàn ʋ jɪɪn wa.
4 Ʋ dàń nyí ʋ zàn wodiu tə yuu, ʋ kʋ̀rì gànù tə, ʋ nə zʋa yuu wa, ʋ tún. Kʋ kwa nə, ʋ tì pʋ̀pɔ̀ɔ́, ʋ vwa ʋ tàŋá nə.
5 Kʋ kwa nə, ʋ dàń twɛ níá ʋ kə tasaʋ wa, ʋ ga wulə ʋ sɪn ʋ karbɪa tə nɛɛ. Yá ʋ ja pʋ̀pɔ̀ɔ́ tə, kʋ nə vwə ʋ tàŋá nə, ʋ ma pupugə tə.
6 Ʋ dàń ma sɪn ba nɛɛ tə, ʋ va ʋ yí Simon Piyɛrə. Simon Piyɛrə ma swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «N mù *Yuu-Tiu, n bá sɪn à mù nɛɛ tə!»
7 Zwezi ma le wá, ʋ wʋ́: «Síʋ́n nə n tə yərì kʋ tə, à nə fwa tə dəń. Yá n wá nì kʋ dəń, máŋá don wa».
8 Piyɛrə ma swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «Abada! N bá sɪn à mù nɛɛ, mama!» Zwezi le wá, ʋ wʋ́: «Də à nə wà n nɛɛ tə sɪn, n bá ja tori à con».
9 Simon Piyɛrə ma swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «Yuu-Tiu, kʋ kʋ́ʋ̀ tà à nɛɛ cɪcɪ nə, n wá sɪn, n dàń sɪn à jìàn tə, də à yuu tə mɛ».
10 Zwezi le wá, ʋ wʋ́: «Lìù tə, ʋ nə swɛ níá, ʋ kʋ́ʋ̀ ba pìà, sə ba swɛ ʋ yɪra tə mama, də kʋ nə tà, ʋ nɛɛ ka sɪn. Ʋ yɪra tə mama ziən. Ʋ bɪcan yɪ nəpon Yɪɪ yáá con. Á bɪcan yɪ nəpon. Yá kʋ dàń nə tà á mama».
11 Ʋ yà yəə́ lìù tə, ʋ nə wá ja wá, ʋ pa. Kʋ mù nə pɪn, ʋ ma swìn də, kʋ tà ba mama bɪcan nə ya nəpon Yɪɪ yáá con.
12 Máŋá tə wa, Zwezi nə sɪn ba nɛɛ tə, ʋ zwɛ̀e, ʋ tì ʋ ganan tə, ʋ zʋ, ʋ ga pìí ʋ va ʋ jəə́ ʋ bwálí nə wodiu tə bɪan nə. Ʋ dàń ga swìn ba con, ʋ wʋ́: «Á yəə́ kʋ tə, à nə fwa aba, tə dəń, naaa?
13 Á boŋə nə, á wʋ́: ‹karnyɪna›, nə à yəə́ ‹Yuu-Tiu›. Kʋ yɪ cígá nə, á swìn. À yɪ karnyɪna, à ga yɪ Yuu-Tiu.
14 Də à mù lìù tə, à nə yɪ Yuu-Tiu, à nə yɪ karnyɪna, à dàń nə sɪn á nɛɛ, á də tətə dàń mɛ, sə á sɪn duən nɛɛ.
15 Kʋ tə à nə fwa tə, à fwa kʋ, sə kʋ ya nyɪnyɪga, kʋ pa aba, sə á də fwa kʋ duən yɪra, ndə à nə fwa kʋ á yɪra nətʋ.
16 Cígá mama, à mù nə swìn kʋ á con: *Tʋtʋnbiu ba ʋ yuu tíú dwə. Tʋntʋnʋ tə, ba nə tʋn, də ma ba lìù tə, ʋ nə tʋn wá, dwə.
17 Síʋ́n nə, á dàń yəə́ kʋ yoo təntə mama. Á fwa kʋ tə, à nə swìn á con, yá á wá yà pupwən wa».
(Matiə 26.21-25; Marəkə 14.18-21; Likə 22.21-23)
18 «Kʋ tà á mama yoo nə à swìn, à yəə́ lìà tə, à nə kúrí. Kʋ tə nə pʋ́pʋ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, nii mɛ, sə kʋ sú. Kʋ swìn, kʋ wʋ́: ‹Lìù tə, à mù də wa nə wulə, nə də́ wodiu tə duən nə, kʋ tíú vəvəri ʋ zɪga à nə›.
19 À swìn kʋ yoo təntə á con də, kʋ máŋá tə wà yí. À pìà, kʋ nə yí, máŋá tə wa, sə á pa cígá də, à mù nə yɪ lìù tə, à nə wulə, wuuu.

20 Cígá mama, à mù nə swìn kʊ á
con: Lìù tə, ʊ nə sɛ̀e lìù tə, à nə tʊn,
kʊ tíú sɛ̀e à tətə. Yá lìù ʊ nə sɛ̀e nə,
kʊ tíú sɛ̀e lìù* tə, ʊ nə tʊn nə».

Zwidasə wá ja Zwezi, ʊ pa
(Matiə 26.31-35; Marəkə 14.27-31; Likə 22.31-34; 1 Zwan 4.7-12)

21 Zwezi nə swìn tə sʊ̀ràn təntə
kwa nə, ʊ bɪcan gugurə, ʊ ga swìn
yoo kʊ tə, ʊ bɪrɪ ba, ʊ wʊ́: «Cígá
mama, à mù nə swìn kʊ á con: Á
wa lìù don wá ja nə, ʊ pa».
22 Karbɪa tə jə̀ə́, ba ywàń duən yɛɛ
wa, də ba bwe ba tìàn, sə ba jə́n, kʊ
yɪ wàà yoo nə Zwezi swìn.
23 Karbɪa tə wa karbiu† tə, Zwezi
yà nə swə tə, yà nə jə̀ə́ ʊ dà Zwezi
nə.
24 Simon Piyɛrə dàń ma gwɛn wá,
sə ʊ bwe Zwezi ʊ jə́n kʊ yɪ wàà nə,
ʊ swìn.
25 Karbiu təntə ma guni ʊ kə
Zwezi con, ʊ ga bwe wá, ʊ wʊ́:
«*Yuu-Tiu, kʊ tíú nə yɪ wàà?»
26 Zwezi le, ʊ wʊ́: «Kʊ tíú nə yɪ lìù
tə, à nə wá kuli dipɛn kɪkaʊ zʊŋa
tə wa, à lɪ à pa wá». Zwezi dàń ma
tì dipɛn, ʊ kuli zʊŋa tə wa, ʊ lɪ ʊ
pa Zwidasə Yisəkariyɔtə nə, ʊ nə yɪ
Simon bìú.
27 Máŋá tə, Zwidasə nə jon dipɛn
kɪkaʊ tə, də *Sɪtana zʊa ʊ bɪcan wa.
Zwezi ma swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «Kʊ tə,
n nə pìà, sə n fwa tə, fwa kʊ lala!»
28 Lìà tə, ba yà nə jə̀ə́ wodiu tə
bɪan nə ladʊa tətə yà wà kʊ tə,
Zwezi nə swìn ʊ con, tə dàń lwarɪ.
29 Kʊ yɪ cígá, Zwidasə yà nə jə ba
səbiu lɔ̀ɔ̀ tə. Kʊ mù nə pɪn, ba wa
lìà duən bʊŋa də, kʊ yɪ ndə Zwezi
tʊn wá, sə ʊ va ʊ yə̀ cànà tə zɪla, nə
à yə̀ə́, sə ʊ pa won zʊra tə nə.
30 Zwidasə nə jon dipɛn kɪkaʊ tə,
mə ʊ ka nan də nə. Kʊ máŋá tə wa,
də tɪa yí.

Zwezi pɪn nii nədʊn
(Zwan 7.33-36)

31 Zwidasə nə nan tə, kwa nə,
Zwezi swìn, ʊ wʊ́: «Síʊ́n nə,
*Ləzwənə-Biu‡ tə dàń wá na dun.
Yá Yɪɪ wá twá wá, ʊ bɪrɪ ʊ dun tə.
32 Yɪɪ twá də wá, ʊ bɪrɪ ʊ dun tə,
yá ʊ wá pa ʊ na dun tə, tə nə wulə
ʊ mù Yɪɪ con. Ʊ wá pa à na tə dun
təntə, síʊ́n síʊ́n.
33 À bɪa-ba, à dàń yɪ à wulə də aba
máŋá mancɪn wa. Kʊ kwa nə, á wá
pìà nə. Síʊ́n nə, à dàń swìn á də
con, ndə à nə swìn *Zwifə-ba con
də, bwálí tə, à nə vəli, á wàrì lá, á
vəli.
34 À pɪn aba *nii yìàn nədʊn: Á
swənə duən. Kʊ mɛ, sə á sóní duən,
ndə à nə sóní aba nətʊ.
35 Də á nə swə duən, mə kʊ wá
twá nətʊ, lìà mama ma lwarɪ də, á
ya à mù karbɪa».

Zwezi bɪrɪ də, Piyɛrə wá swìn də,
ʊ yərì wá
(Matiə 26.31-35; Marəkə 14.27-31; Likə 22.31-34; 1 Zwan 4.7-12)

36 Kʊ kwa nə, Simon Piyɛrə bwe
Zwezi, ʊ wʊ́: «*Yuu-Tiu, yən nə
n vələ?» Zwezi ma le wá, ʊ wʊ́:
«Bwálí tə, à nə vələ, n wàrì à nə
n twá, n vəli lá síʊ́n. Máŋá don wa
nə, n wá twá à nə n va».
37 Piyɛrə ma swìn, ʊ wʊ́: «Yuu-
Tiu, bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, à ma wàrì n nə
à twá, à vəli lá, síʊ́n? À ken à sírí,
sə à tɪ n yɪrɪ».
38 Zwezi le wá, ʊ wʊ́: «N ken n
sírí cígá mama, sə n tɪ à yɪrɪ? Cígá
mama, à mù nə swìn kʊ n con: N
wá swìn də, n yərì nə, nɛɛ batwa,
də cəbɪʊ tə wà kwi».

14

Zwezi yɪ cwəŋə, ka nə vələ ʊ nyɪna Yɪɪ sàń
(2 Korɛntə tìán 4.17–5.1; Ebərə-ba 9.24; 10.19-22; Kolosə tìán 3.1-4; Zwan 16.23-24)

1 Zwezi swìn ʊ karbɪa tə con, ʊ wʊ́:
«Á dànà ká pa á bɪcan gugurə. Á
kənə á waa Yɪɪ nə, sə á kə á waa
à də nə.
2 Dii dáá à nyɪna Yɪɪ sàń tə wa, á
nə wàá tə wa á yanɪ. Də dìà yà nə

* **13:20 13.20** Kʊ nə yɪ Yɪɪ. † **13:23 13.23** Kʊ nə yɪ Zwan, ʊ nə pʊ́pʊ́ní kʊ sagɪ təntə. ‡ **13:31 13.31** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn

tèlə́ lá, à yà wá swìn kʊ á con. À dàń
vəli, sə à kwɛn dìə̀ tə, á nə wá yà lá,
à tún á nə.
3 Yá máŋá tə wa, à nə vəli, à kwɛn
á bwálí, à zwɛ̀e, à wá pìí à bà à tì
aba, à ja va à con. Kʊ nətʊ tə dàń wá
pa á də ya bwálí tə wa, à nə wulə.
4 Á yə̀ə́ cwəŋə tə, ka nə vəli bwálí
tə, à nə vələ».

5 Toma ma swìn ʊ con, ʊ wʊ́:
«*Yuu-Tiu, nə dàń nə yərì bwálí tə,
n nə vələ tətə. Nə wá fwa nətə, nə
ma lwarı kʊ cwəŋə?»
6 Zwezi le wá, ʊ wʊ́: «À mù nə yı
cwəŋə, à mù nə yı cígá tíú, à mù
nə yı mıı. Lìù mama wàrì nyına Yıı
con, ʊ vəli, də ʊ nə wà à nə twá.
7 Də á nə yə̀ə́ nə, á yə̀ə́ à nyına Yıı
də. Yá sʃʊ́n tətə, á yə̀ə́ wá, á nı wá».

8 Filipə ma swìn Zwezi con, ʊ wʊ́:
«Yuu-Tiu, bırı nəba n nyına Yıı tə,
kʊ cıcı mɛ nəba».
9 Zwezi ma swìn Filipə con, ʊ wʊ́:
«Filipə, à wulə də aba, kʊ dıan kʊ
mɛ nətən, yá n tə yərì nə, naaa? Lìù
tə, ʊ nə nı nə, ʊ nı à nyına Yıı. Bɛ̀eɛ̀e
nə pın, n ma swìn də, à bırı aba à
nyına Yıı?
10 N wà cígá pın də, à ya à wulə
də à nyına Yıı, yá à nyına Yıı də
ga wulə də nə, naaa? Sʊ̀ràn tə, à
nə swìn á con, kʊ tà à tətə pubʊŋa
sʊ̀ràn. À nyına Yıı tə, ʊ nə wulə də
nə, ʊ mù nə tʊŋa ʊ tətə tʊtʊnan.
11 Á mɛ, sə á pa cígá də, à nə swìn,
à wʊ́, à wulə də à nyına Yıı, yá à
nyına Yıı də wulə də nə. Kʊ nə
kʊ́ù tà nətʊ, á mɛ, sə á pa nə cígá,
tʊtʊnan tə yırı, à nə tʊŋa.
12 Cígá mama, à mù nə swìn kʊ á
con: Lìù tə, ʊ nə keni ʊ waa à nə, ʊ
də wá fwa tʊtʊnan tə, à nə fwa. Ʊ
wá fwa tʊtʊnan, tə nə dwə tə. À mù
dàń vəli à nyına Yıı con.
13 Yá won tə mama, á nə wá twá
də à yırı tə, á lòrì, à wá tʊn kʊ, sə à
nyına Yıı wànı́ ʊ na dun, à mù bìú
tə yırı.
14 Á nə twá də à yırı tə, á ma lòrì
won mama, à wá tʊn kʊ».

Zwezi kàn nii də, ʊ wá pa Yıı-Siŋu tə bà
(Zwan 16.5-15; Filipə tìán 4.6-7; 1 Zwan 2.3-5)

15 Zwezi kʊ́ù swìn, ʊ súrí, ʊ wʊ́:
«Də á nə swə nə, á wá zìlí à nii yìə̀n
tə.
16 À wá lòrì à nyına Yıı, sə ʊ pa lìù
tə, ʊ nə wá san aba, bà, ʊ ya də aba,
máŋá mama, wuuu.
17 Kʊ mù nə yı Yıı-*Siŋu tə, kʊ nə
bırı ʊ cígá tə. Lìà tə, ba nə yı lʊʊ nə
tı ba, ba wàrì kʊ ba nı, ba ma wàrì
kʊ ba lwàrì. Kʊ mù nə pın, ba wàrì
kʊ ba sɛ̀e. Kʊ wulə də á mù, yá kʊ
wá yà də aba. Kʊ mù nə pın, á mù
yə̀ə́ kʊ.
18 À bá yá aba ndə bitaran nə, à
wá pìí à bà á con.
19 Máŋá mancın wa, lìà tə, ba nə
yı lʊʊ nə tı ba, ba kʊ́ù wàrì nə ba
nı. À wulə mıı wa, yá á də wá yà
mıı wa. Kʊ mù nə pın, á mù wá na
nə.
20 Kʊ dıın tə nə, á wá lwàrì də, à
mù wulə də à nyına Yıı. Á mù wá
yà də nə, à də ga wá yà də aba.
21 Lìù tə, ʊ nə tún à *nii yìə̀n tə ʊ
bıcan wa, ʊ ga zìlí tə nii, kʊ tíú swə
nə, cígá cígá. À nyına Yıı wá sóní
lìù tə, ʊ nə swə nə. À də wá sóní
wá, yá à wá bırı à tìàn wá».
22 Ʊ karbiu tə don, ba nə
boŋə Zwidə, kʊ nə tà Zwidasə
Yisəkariyɔtə, ma bwe wá, ʊ wʊ́:
«*Yuu-Tiu, bɛ̀eɛ̀e nə pın, n ma pìà,
sə n bırı n tìàn nəba, yá n ga bá bırı
n tìàn lìà tə nə, ba nə yı lʊʊ nə tı?»
23 Zwezi le wá, ʊ wʊ́: «Lìù tə, ʊ nə
swə nə, ʊ wá zìlí à sʊgʊ tə nii. Yá
à nyına Yıı wá sóní wá. À mù də à
nyına Yıı mɛ dàń wá bà ʊ con, nə ya
də wá.
24 Lìù tə, ʊ nə ba nə swə, ʊ ba à
sʊ̀ràn tə nii zìlí. Kʊ tə á nə nə̀ń də,
à swìn nətən, kʊ tà à tətə sʊgʊ. Kʊ
yı kʊ nan à nyına Yıı con, ʊ nə tʊn
nə.
25 À swìn kʊ yoo təntə á con də, à
tə wulə də aba.
26 Lìù tə, ʊ nə wá san aba, à nyına
Yıı nə wá twá də à yırı tə, ʊ tʊn, kʊ

mù nə yı Yıı-Sinu tə. Kʊ nə twi, kʊ
mù nə wá kàrì aba yoo mama. Yá kʊ
wá lìí aba yìən tə mama, à nə swìn
á con.
27 À yá bıcan sìə́ də aba, à pın aba
à tətə bıcan sìə́ tə. Bıcan sìə́ tə, à nə
pın aba, kʊ tà ndə bıcan sìə́ tə nə,
lìà tə, ba nə yı lʊʊ nə tı ba, nə pın
nətʊ. Á dànà ká pa á bıcan gugurə,
á dànà ká pa fən ja aba.
28 Á nì, də à nə swìn á con, à wʊ́:
À vìrí yá à wá pìí à bà á con. Də á
nə swə nə, á pùə́ mɛ, sə ka poli, à nə
vələ à nyına Yıı con, tə yırı. Cígá, à
nyına Yıı nə dwə nə.
29 À swìn tə yìən təntə á con síʊ́n
nə də, tə máŋá tə wà yí, sə kʊ pa
máŋá tə wa, tə nə yí, sə á pa cígá à
sʊgʊ tə nə.
30 Lʊʊ kʊ tə pìʊ́* tə ma bìàn. Yá ʊ
ba dìàn mama jə à mù yuu wa. Kʊ
mù nə pın, à kʊ́ʊ̀ bá pìí à swìn á con
zənzən.
31 Yá kʊ mɛ, sə lìà tə, ba nə yı lʊʊ
nə tı ba, lwàrì də, à swə à nyına Yıı,
yá à ga tʊŋa nətʊ tə, ʊ nə pın nə nii,
sə à tʊn. Á zaŋa yıı nə, sə nə vìí
bwálí kʊ tə wa».

15

Zwezi də ʊ karbıa tə yı ndə divɛn tìʊ́ də kʊ nɛɛ nə
(Kolosə tìán 2.6-7; Efɛzə tìán 3.17-19; Zwan 13.34-35; 14.21-23; 1 Zwan 3.16-19; 4.7-12)

1 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ súrí lá, ʊ wʊ́:
«À mù nə yı cígá cígá divɛn tìʊ́. Yá
à nyına Yıı tə dàń nə yı kʊ tíʊ́.
2 Naa mama nə wulə à yıra, ka nə
ba bıa zıŋa, ʊ yàá gwəŋə ka, ʊ lı. Yá
naa tə mama, ka nə zıŋa bıa, ʊ yàá
tá ka, sə ka kwɛn ka zın bıa zənzən,
ka súrí lá.
3 Kàrà tə, à nə kàrì aba, ka dí yáá,
ka pìrì á bıcan tə Yıı yáá con.
4 Á dàń mara à yıra, ndə à nə marı
á yıra nətʊ. Tìʊ́ naa wàrì bıa ka
zıŋa ka tìàn nə, də ka nə wà tìʊ́ tə
dəkuu yıra marı. Mə nətʊ á də wàrì
bıa á zıŋa á tìàn nə, də á nə wà à
yıra marı.
5 À mù yı ndə divɛn tìʊ́ dəkuu nə,
á mù dàń nə yı kʊ nɛɛ tə. Naa tə ka
nə marı à yıra, à də ga marı ka yıra,
ka yàá zən bıa zənzən. Á wàrì won
mama á fwa, də à nə tàlə́ də aba.
6 Lìù tə, ʊ nə wà à yıra marı, ʊ yı
ndə tìʊ́ tə naa nə, ba nə gwəŋə ba
dʊgʊ. Yá ka wá kʊ̀. Kʊ kwa nə, ba
wá pɛ̀e ka dɛɛ tə wakʊran təntə, ba
kə mən wa, sə tə də́.
7 Də á nə marı à yıra, yá à sʊ̀ràn
tə də ga wulə á bıcanı wa, á lwərə
kʊ tə mama, á nə pìà, yá á wá na kʊ.
8 Á nə zın bıa zənzən, á ma bırı
də, á ya à karbıa, kʊ mù nə wá pa
dun à nyına Yıı nə.
9 À swə aba, ndə à nyına Yıı nə
sóní nə nətʊ. Á dàń pıan à sonu tə
ya á waa.
10 Də á nə zìlí à *nii yìən tə, à sonu
tə wá yà á waa. Mə nətʊ nə à də zìlí
à nyına Yıı nii, yá ʊ sonu tə ga wulə
à waa.
11 À swìn kʊ nətʊ tə á con, sə kʊ pa
à pupwən tə ya də aba. Yá kʊ wá pa
á pupwən tə ya cígá cígá pupwən.
12 Á nəŋə, à nii yìən nə, à nə pın
aba: Á swənə duən, ndə à nə sóní
aba nətʊ.
13 Lìù mama con, sonu don kʊ́ʊ̀
tàlə́ kʊ, də nə dwə lìù nə tì ʊ mıı,
ʊ ma lárí ʊ dabara mıa yuu nə.
14 Á ya à dabara, də á nə fwa kʊ
tə, à nə pın nii, sə á fwa.
15 À kʊ́ʊ̀ bá bon aba tʊtʊnbıa.
Tʊtʊnbiu yèrì kʊ tə, ʊ tʊtʊnyına tə
nə fwa. À pın á lwarı kʊ tə mama, à
nyına Yıı nə bırı nə. Kʊ mù nə pın,
à dàń boŋə aba à dabara.
16 À mù nə kúrí aba, á mù nə wà
nə kúrí. À mù nə pın nii aba, sə á va
á zın bıa. Á bıa tə mɛ, sə ba ya lá,
wuuu. Yá won tə mama, á nə twá də
à yırı tə, á ma lòrì à nyına Yıı con,
ʊ wá pa kʊ aba.
17 À nii tə, à nə pın aba, kʊ yı, sə
á sóní duən».

* **14:30 14.30** Kʊ yı *Sıtana yoo nə kʊ swìn.

Lìà tə ba Zwezi də ʋ kwa lìà tə swə
(Matiə 10.22-33; Zwan 16.1-3, 33)

18 Zwezi kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ súrí lá: «Də
lìà tə, ba nə yı lʋʋ nə tı ba, nə dʋŋa
aba, á mɛ, sə á lwarı də, ba dí yáá
ba dʋ́n à tətə.
19 Də á yà nə yı lìà tə, lʋʋ nə tı
aba, ba yà wá sóní aba, á nə yı ba
mʋ̀ lìà tə yırı. À kúrí aba, à van à lı
ba waa, á tà ba mʋ̀ waa lìà. Kʋ mʋ̀
nə pın, ba ba aba swə.
20 Á lie á tìàn də sʋgʋ tə, à nə swìn
á con: Tʋtʋnbiu ba ʋ tʋtʋnyına dwə.
Də ba nə fıfın nə, ba wá fıfın á də.
Ba nə zìlí à sʋgʋ tə nii, ba wá zìlí á
də sʋgʋ tə nii.
21 Ba yərì lìù tə, ʋ nə tʋn nə. Kʋ
mʋ̀ nə pın, ba wá fwa tə yìən təntə
mama á yıra, à mʋ̀ yırı nə.
22 Ba yuu yà bá jə cʋna, də à yà nə
wà twi, də à yà nə wà ba con swìn.
Yá sʋ́n nə, ba kʋ́ʋ̀ wàrì ba swìn də,
ba yərì ba cʋna yoo.
23 Lìù tə, ʋ nə dʋŋa nə, ʋ dʋŋa à
nyına Yıı də.
24 Də à yà nə wà tʋtʋnan tʋn, ba
tətəŋi wa, lìù don nə wà tə yiri ʋ tʋn,
ba yuu yà ba cʋna jə. Sʋ́n nə, ba nı
tʋtʋnan təntə, ba ga tə dʋŋa nə, ba
dʋŋa à nyına Yıı də.
25 Kʋ yı nətʋ, sə kʋ pa tə nə
pʋ́pʋ́ní ba Yıı sagı tə wa, nii sú. Kʋ
pʋ́pʋ́ní, kʋ wʋ́: ‹Ba dʋŋa nə, yá kʋ
ba dəń jə›.
26 À wá pa, à nyına Yıı pa lìù tə, ʋ
nə wá san aba, bà á con. Ʋ mʋ̀ lìù
təntə nə yı Yıı-*Siŋu tə. Ʋ yı ʋ nan à
nyına Yıı con. Ʋ mʋ̀ nə wá bırı aba
cígá tə, ʋ ga wá swìn à yoo.
27 Á də yın də nə, kʋ jıjʋ mama.
Kʋ mʋ̀ nə pın, á də wá swìn à yoo,
á bırı».

16

(Zwan 15.18-25; Likə 6.22-23)

1 Zwezi kʋ́ʋ̀ swìn ʋ súrí lá, ʋ wʋ́:
«À dí yáá, à swìn yìən təntə á con,
sə tə máŋá nə yí, á dànà ká pìí á kə
á kwa, á yá nə.
2 Ba wá dıŋı aba, ba lı *Zwifə-ba
*jərə́ dii tə wa. Máŋá don tətə wá
bà, lìù tə mama, ʋ nə wàní ʋ gʋ aba,
ʋ tə wá bʋ́n də, kʋ yı yozəŋu nə, ʋ
fwa ʋ pa Yıı nə.
3 Ba wà nə yəni, ba ga wà à nyına
Yıı yəni. Kʋ mʋ̀ nə pın, ba wá fwa
nətʋ.
4 À swìn kʋ nətʋ tə á con, sə kʋ
máŋá nə yí, sə á pìí á lìí á tìàn də, à
dí yáá à swìn kʋ á con. À wà kʋ yoo
təntə swìn á con, kʋ jıjʋ tə mama, à
yà nə tə wulə də aba tə yırı».

Yıı-Siŋu tə tʋtʋŋı yoo
(Zwan 14.16-17, 26; 1 Korɛntə tìán 7.10-16; 1 Zwan 2.27)

5 Zwezi kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ súrí lá, ʋ wʋ́:
«Sʋ́n nə, à pìí à vələ lìù tə con, ʋ nə
tʋn nə. Yá á ladʋa tətə ba nə bwe,
sə ʋ jə́n, à vələ yən.
6 À nə swìn kʋ nətʋ tə á con, kʋ
mʋ̀ nə pın, á pʋ́ə́ cʋ̀gà zənzən.
7 Kʋ ga yı cígá nə, à swìn á con. À
nə vìí, kʋ mʋ̀ nə wá san aba. Də à
nə wà vìí, lìù tə, ʋ nə wá bà ʋ san
aba, bá bà. Yá à nə vìí, à wá pa ʋ bà
á con.
8 Máŋá tə wa, ʋ mʋ̀ lìù tə, ʋ nə wá
san aba, nə twi. Ʋ wá bırı lìà tə, ba
nə yı lʋʋ nə tı ba, cʋna nə yı nətʋ,
kʋ tə nə yı Yıı cígá tə, də nətʋ, Yıı
nə wá bʋ̀rì lìà bʋ̀rà.
9 Ba wà ba waa ken à nə. Kʋ mʋ̀
nə pın, ba dwé duən ba cʋna tə yoo
wa.
10 À vələ à nyına Yıı con, yá á kʋ́ʋ̀
bá pìí á na nə. Kʋ mʋ̀ nə pın, ba
dwé duən Yıı cígá tə yoo wa.
11 Yıı dí yáá ʋ bʋ̀rì lʋʋ kʋ tə pìʋ́*
tə bʋ̀rà. Kʋ mʋ̀ nə pın, ba dwé duən
Yıı bʋ̀rà tə yoo wa.
12 À tə jə yìən duən zənzən, sə à
swìn á con. Á dàń nə tə wàrì tə á
janı.
13 Máŋá tə, Yıı-*Siŋu tə, kʋ nə bırı
cígá tə, nə twi, kʋ mʋ̀ nə wá bırı
aba Yıı cígá tə mama. Kʋ bá swìn
kʋ tətə sʋ̀ràn. Kʋ ya yìən tə mama,
kʋ nə dí yáá kʋ nì, də tə wá bà nə
kʋ wá swìn kʋ bırı aba.

* **16:11 16.11** Kʋ nə yı *Sıtana.

14 Kʊ wá jon kʊ tə nə ya à mù
nyiən, kʊ swìn kʊ bırı aba. Yá kʊ
dàń wá pa, à na dun.
15 Won tə mama, à nyına Yıı nə jə,
kʊ ya à də nyiən. Kʊ mù nə pın, à
ma swìn á con də, Yıı-Sıŋu tə wá jon
kʊ tə nə ya à mù nyiən, kʊ swìn kʊ
bırı aba».

Pucʊnı wá lwàń kʊ jə pupwən (Zwan 14.18-19)

16 Zwezi kúù swìn, ʊ súrí lá, ʊ wú:
«[À mù vəli à nyına Yıı con.] Kʊ wá
fwa mancın, də á kúù wàrì nə á nı.
Kʊ kwa nə mancın, də á kúù wá pìí
á na nə».
17 Zwezi karbıa tə duən dàń swìn
duən con, ba wú: «Bɛ̀eɛ̀e nə ʊ pìà,
sə ʊ swìn nə con də, ʊ mù wá va
ʊ nyına Yıı con? Yá kʊ wá fwa
mancın, də nə kúù wàrì wá nə nı.
Kʊ kwa nə mancın, nə kúù wá pìí,
nə na wá?»
18 Ʊ karbıa tə swìn, ba wú: «Zwezi
nə swìn nə con də, máŋá mancın,
nə ba pìí nə na wá, kʊ nətʊ tə də̀ń
ya bɛ̀eɛ̀e? Nə yərì kʊ tə, ʊ nə pìà, sə
ʊ swìn».
19 Zwezi yà yə̀ə́ də, ba pìà ba bwe
wá kʊ də̀ń nə. Ʊ dàń ma swìn ba
con, ʊ wú: «À swìn kʊ á con də, kʊ
wá fwa mancın, də á kúù wàrì nə
á nı. Kʊ kwa nə mancın, á kúù wá
pìí, á na nə. Kʊ mù də̀ń nə nə, á
bwe duən, naaa?
20 Cígá mama, à mù nə swìn kʊ á
con: Á wá kwi, á pùə́ cùgù, yá lìà tə,
ba nə yı lʊʊ nə tı, ba mù ga wulə ba
jwɛ. Pucʊnı wà yí aba, yá á pucʊnı
tə wá lwàń, kʊ jì pupwən.
21 Kʊ yı ndə máŋá tə, kan nə pìà ʊ
lʊra, kʊ nə ya càn kʊ nə pa wá nətʊ.
Yá máŋá tə, ʊ nə lʊrı bisımaa tə, kʊ
kwa nə, ʊ yàá sú də pupwən, ʊ nə
lʊrı ləzwənə, ʊ kə lʊʊ wa tə yırı. Kʊ
mù nə pın, ʊ yàá swɛ̀eé ʊ càn tə yoo.
22 Mə kʊ yı nətʊ á də con. Á wulə
càn wa síún, yá à wá pìí à na aba.
Kʊ máŋá tə wa, á dàń wá yà pupwən
wa. Yá lìù mama ga bá wání ʊ cì á
pupwən tə yáá nə.
23 Kʊ dıın təntə nə, á kúù bá bwe
nə yoo mama. Cígá mama, à mù nə
swìn kʊ á con: Won tə mama, á nə
wá lòrì à nyına Yıı con, ʊ wá pa kʊ
aba, à mù yırı.
24 Də zə̀n mama, á tə wà à yırı tə
nə twá á lòrì won mama. Á lwərə,
yá á wá na, sə kʊ pa á pupwən tə sú.
25 À twá də zwansısarı, à ma swìn
yìən tə tə á con. Máŋá bìàn, à
nə kúù bá twá də zwansısarı, à ma
swìn á con. À dàń wá bırı aba kʊ
tə mama, kʊ nə yı à nyına Yıı yoo,
nəpon nəpon.
26-27 Máŋá təntə nə yí, á wá twá də
à yırı tə, á ma lòrì à nyına Yıı con.
Kʊ tà à pìà à swìn də, à wá lòrì à
nyına Yıı à pa aba. À nyına Yıı tətə
swə aba, á nə swə nə, á ga pa cígá
də, à ya à nan ʊ con tə yırı.
28 À ya à nan à nyına Yıı con, à bà
lʊʊ wa. Síún nə, à kúù naŋa lʊʊ wa,
à vələ à nyına Yıı con».
29 Ʊ karbıa tə dàń ma swìn ʊ con,
ba wú: «Á nəŋə, kʊ nə síún nə, n
dàń swìn nəpon nəpon nə con. N
kúù ba zwansısarı nə twá, n ma
swìn nə con.
30 Síún nə, nə dàń yə̀ə́ də, n yə̀ə́
yìən tə mama, yá n bá pìà, sə ba
bwe mú bwiə. Kʊ mù nə pın, nə ma
pa cígá də, n nan Yıı con».
31 Zwezi ma swìn, ʊ wú: «Síún nə,
á dàń pın cígá, naaa?
32 Á nəŋə, máŋá don bìàn, ka yí
ka zwɛ̀e tətə. Á wá dəri á jén duən
yáá nə. Á lìù mama wá pìà bwálí ʊ
va. Á wá yá à cıcı. Kʊ máŋá tə wa,
à ga tà à cıcı. À nyına Yıı wulə də
nə.
33 À swìn kʊ nətʊ tə á con, sə kʊ
pa á ya bıcan sìə́ wa, à mù də á mù
nimarʊ tə yırı. Á wá də́ càn lʊʊ kʊ
tə wa. Á dàń nə daŋa á bıcan, à mù
dí dìàn lʊʊ yuu wa».

17

Zwezi lòrì Yıı ʊ karbıa tə yırı (Romə tìán 8.34; Ebərə-ba 4.14-16; 7.24-28)

1 Zwezi nə swìn kʊ nətʊ tə, ʊ
zwɛ̀e, ʊ zìn ʊ yáá, ʊ kə yıı nə, ʊ ga

swìn, ʋ wʋ́: «À nyɪna Yɪɪ, máŋá yí. Pa à mʋ̀, n bìú tə na dun. Sə n bìú tə də wànî ʋ bɪrɪ n dun tə.
2 N ken dìàn nə cwəŋə n bìú tə jɪɪn wa, sə ʋ ya ləzwənə mama yuu wa, sə ʋ wànî ʋ pa mɪɪ tə, kʋ nə ba zwɛ̀e n mʋ̀ con, lìà tə mama nə, n nə pɪn wá.
3 Mɪɪ tə, kʋ nə ba zwɛ̀e, tə nə ya, sə ba lwarɪ, n mʋ̀ Yɪɪ nədʋ tə, n nə yɪ cígá, də lìù tə n nə tʋn tə, kʋ mʋ̀ nə yɪ Zwezi-*Kərisə.
4 À pɪn, n na dun tɪa yuu yəbə. À tʋn n tʋtʋŋɪ tə, n nə pɪn nə, sə à tʋn tə, à zwɛ̀e.
5 À yà jə̀ə́ n səpuni nə dun wa, də lʋʋ nə tə wà fwa. À nyɪna Yɪɪ, sɪ́ʋ́n nə, n dàń pa, sə à pìí à na à dun təntə n səpuni nə.
6 Ləzoni tə, ba nə yɪ lʋʋ nə tɪ ba, n tì ba wa lìà, n pa nə. À pɪn, ba lwàrì n mʋ̀ Yɪɪ. Ba yà yɪ n mʋ̀ nə tɪ, ba zìlí n sʋgʋ tə nii.
7 Ba dàń lwarɪ də, won tə mama, n nə pɪn nə yɪ kʋ nan n con.
8 Sʋ̀ràn tə, n nə pɪn nə, à swìn tə ba con, yá ba ga sɛ̀e, ba jon tə. Ba lwarɪ də, à cígá nan n mʋ̀ con, ba ga pa cígá də, kʋ yɪ n mʋ̀ nə tʋn nə.
9 À lòrì mʋ́ à pɪn ba. À ba mʋ̀ lòrì lìà tə, ba nə yɪ lʋʋ nə tɪ ba, yɪrɪ. Kʋ yɪ à lòrì mʋ́ lìà tə yɪrɪ, n nə pɪn nə, ba nə yɪ n mʋ̀ nyiən.
10 Won tə mama, kʋ nə yɪ à mʋ̀ nyiən, kʋ yɪ n mʋ̀ nyiən. Kʋ tə ga nə yɪ n mʋ̀ nyiən, kʋ yɪ à də nyiən. Yá ba mʋ̀ lìà təntə, ba nə yɪ n mʋ̀ nyiən, nə bɪrɪ à dun tə.
11 À mʋ̀ kʋ́ʋ̀ tə̀lə́ lʋʋ wa. Ba mʋ̀ tə ga wulə lʋʋ wa. À mʋ̀ wá bà n con. À nyɪna Yɪɪ, n ba man don ja. N pɪn nə n yɪrɪ tə. À twá n yɪrɪ təntə dìàn tə nə, à cì n lìà tə nə. Pa, sə ba ya nədʋ, ndə à mʋ̀ də mʋ́ nə yɪ nədʋ nətʋ.
12 Máŋá tə, à nə yɪn də ba, à yà cì ba tə nə, n nə pɪn nə, də n yɪrɪ tə dìàn tə. Lìà təntə, n nə pɪn nə, à cìgà ba nə, yá ba lìù mama wà jén, də kʋ nə tà lìù tə, ʋ nə mɛ, sə ʋ jén. Kʋ yí nətʋ, sə kʋ tə nə pʋ́pʋ́nî Yɪɪ sagɪ tə wa, nii ma sú.
13 Sɪ́ʋ́n nə, à bìàn n mʋ̀ con. À swìn sʋ̀ràn təntə lʋʋ wa, sə kʋ pa, n lìà tə na à pupwən tə. Sə kʋ mʋ̀ pupwən tə sú ba, cígá cígá.
14 À swìn n sʋgʋ tə, à bɪrɪ ba. Lìà tə, ba nə yɪ lʋʋ nə tɪ ba, dʋ́n ba, ba nə tà ba lìà tə yɪrɪ, ndə à nə tà ba lìù tə nətʋ.
15 Kʋ tà à lòrì mʋ́, sə n lɪ n lìà tə lʋʋ wa. À yɪ à lòrì mʋ́, sə n cì ba nə, ba dàn ká tʋ *Sɪtana jɪɪn wa.
16 Ndə nətʋ tə, à nə tà lʋʋ nə tɪ nə. Mə nətʋ ba də tà lʋʋ nə tɪ ba.
17 Twá n cígá tə nə, n pa, sə ba ya n mʋ̀ nə tɪ ba. N sʋgʋ tə nə yɪ kʋ mʋ̀ cígá tə.
18 Ndə nətʋ tə, n nə tʋn nə lʋʋ wa, mə nətʋ tətə nə, à də tʋn ba lʋʋ wa.
19 À tà ba mʋ̀ yɪrɪ, à yá à tìàn à pa mʋ́, sə kʋ pa, ba də ya n mʋ̀ lìà, cígá cígá.
20 Kʋ tà à lìà tə cɪcɪ yɪrɪ nə, à lòrì mʋ́. À lòrì mʋ́ ba tə mama yɪrɪ, ba nə wá twá ba kàrà tə nə, ba ma kə ba waa à nə.
21 À fɪra nə yɪ, sə ba mama ya nədʋ, ndə n mʋ̀ à nyɪna Yɪɪ də à mʋ̀, nə wulə də duən nətʋ. À pìà, sə ba mʋ̀ də nə mʋ̀ mama ya nədʋ, sə kʋ pa lìà tə, ba nə yɪ lʋʋ nə tɪ ba, pa cígá də, kʋ yɪ n mʋ̀ nə tʋn nə.
22 À mʋ̀ də n mʋ̀ nə yɪ nədʋ. À pɪn ba dun tə, n nə pɪn nə, sə kʋ pa ba də ya nədʋ.
23 À wulə də ba, n də ga wulə də nə, sə kʋ pa ba wànî ba ya nədʋ, cígá cígá. Kʋ wá pa lìà tə, ba nə yɪ lʋʋ nə tɪ ba, lwàrì də, n mʋ̀ nə tʋn nə. Yá ba wá lwarɪ də, n mʋ̀ sónî ba, ndə n nə sónî nə nətʋ.
24 À nyɪna Yɪɪ, à pìà cígá mama, sə à mʋ̀ də lìà tə, n nə pɪn nə tə, ya bwálí tə nə, à nə wá yà. Kʋ wá pa, ba na à dun tə. Dun tə, n nə pɪn nə, də lʋʋ tə wà fwa, n nə sónî nə, tə yɪrɪ.
25 À nyɪna Yɪɪ tə, n nə yɪ cígá tíú. Lìà tə, ba nə yɪ lʋʋ nə tɪ ba, ba mʋ̀ yərì mʋ́. À mʋ̀ ga yə̀ə́ mʋ́. Yá lìà tə,

n nə pɪn nə tə, də lwarɪ də, n mù nə tʊn nə.
26 À pɪn ba lwarɪ n yɪrɪ tə. Yá à tə
wá bwé, à pa ba lwarɪ n yɪrɪ tə. À
fɪra nə yɪ, sə sonu tə, n nə swə nə,
tə dàń ya də ba, sə à də tətə wànɪ́ à
ya də ba».

18

Zwezi janʊ tə yoo
(Matiə 26.36-56; Marəkə 14.32-50; Likə 22.39-53)

1 Zwezi nə swìn kʊ nətʊ tə, ʊ zwɛ̀e
kwa nə, ʊ mù də ʊ karbɪa tə zàn, ba
nan, ba va, ba galʊ nacwəŋə tə, ba
nə boŋə ‹Sedəron›. Kʊ mù nacwəŋə
təntə nii nə, tìán kárá don yà wulə
lá. Ʊ mù də ʊ karbɪa tə vəli, ba zʊ
ka kwa.
2 Máŋá mama, Zwezi də ʊ karbɪa
tə yàá vəli ba jəni kʊ bwálí təntə nə.
Kʊ mù nə pɪn, Zwidasə dàń ma yə̀ə́
kʊ bwálí. Ʊ mù Zwidasə təntə nə
wá ja Zwezi ʊ pa.
3 Zwidasə jɪn pamana púlí, də
*Zwifə-ba Yɪɪ *dìə̀ lìà tə nə cì ka
nə tə, ʊ ja va kʊ bwálí təntə nə.
Ba mù lìà təntə yà yɪ Zwifə-ba Yɪɪ
*joŋwana yun tìán tə, də *Farɪzɪan-
ba yà nə tʊn ba. Pamana tə də lìà
duən tə yà jə sɪsɪran mən, də cànán,
də kwatara zɪla.
4 Zwezi də yà yə̀ə́ yoo tə mama, kʊ
nə wá yí wá. Ʊ dàń ma va ʊ yí ba
nii, ʊ bwe ba, ʊ wʊ́: «Wàà nə á pìà?»
5 Ba le wá, ba wʊ́: «Zwezi,
*Nazarɛtə tíú tə!» Zwezi ma swìn ba
con, ʊ wʊ́: «À mù nə!» Yá Zwidasə
tə, ʊ nə wá ja Zwezi ʊ pa tə, yà zɪga
də ba.
6 Máŋá tə wa, Zwezi nə swìn ba
con də, kʊ yɪ ʊ mù tə, ba twən ba kə
ba kwa, ba ga tʊ tɪa.
7 Zwezi kʊ́ʊ̀ bwé ʊ bwe ba, ʊ wʊ́:
«Wàà nə á pìà?» Ba də kʊ́ʊ̀ le, ba
wʊ́: «Zwezi, Nazarɛtə tíú tə!»
8 Zwezi kʊ́ʊ̀ le ba, ʊ wʊ́: «À dí yáá,
à swìn á con də, kʊ yɪ à mù nə. Də
kʊ nə yɪ à mù nə, á pìà, sə á yá bara-
ba tə mù, sə ba vìí».
9 Kʊ yɪn nətʊ, sə kʊ tə, ʊ nə dí yáá
ʊ swìn, nii ma sú. Ʊ swìn, ʊ wʊ́:
«Lìà tə, n mù à nyɪna Yɪɪ nə pɪn nə,
à wà ba lìù mama dʊgʊ».
10 Simon Piyɛrə yà jə lagʊrɪ sìʊ́.
Ʊ dàń ma van ʊ lagʊrɪ sìʊ́ tə, ʊ
cʊ̀rì, ʊ ma za Yɪɪ joŋwana yun
tìán nəkwɪa tə tʊ̀tʊ̀nʊ̀ jɪzən zɪɪn,
ʊ gwəŋə. Tʊ̀tʊ̀nʊ̀ təntə yɪrɪ nə yɪ
Maləkisə.
11 Zwezi ma swìn Piyɛrə con, ʊ
wʊ́: «Pìí n tʊrɪ n lagʊrɪ sìʊ́ tə kʊ
lɔ̀ɔ̀ wa. N bʊŋa də, kʊ wà mɛ, sə
yacara tə, à nyɪna Yɪɪ nə pɪn nə yí
nə, naaa?»

Ba ja Zwezi, ba va Anə con
(Zwan 11.49-50)

12 Pamana púlí tə, də ba yuu tíú
tə, də *Zwifə-ba Yɪɪ *dìə̀ lìà tə nə cì
ka nə tə, Zwifə-ba yun tìán nə tʊn
tə, dàń jɪn Zwezi ba vwa.
13 Ba dí yáá, ba ja wá, ba va Anə
con. Anə yà yɪ Kayifə tɪnbɛɛ. Kayifə
yà ga nə yɪ Yɪɪ *joŋwana yun tìán
nəkwɪa kʊ bɪnɪ təntə nə.
14 Mə Kayifə təntə yà nə kwè
Zwifə-ba yun tìán tə, ʊ wʊ́: «Bɛɛ
nədʊa nə tɪga nə dwíí tə yɪrɪ, kʊ
kʊkwa kʊ pa aba, kʊ doni, ba nə wá
cʊ̀gʊ̀ nə dwíí tə mama».

Piyɛrə swìn də, ʊ yàrì Zwezi
(Matiə 26.69-70; Marəkə 14.66-68; Likə 22.54-57)

15 Simon Piyɛrə də Zwezi karbiu
don yà púə́ Zwezi kwa. *Zwifə-ba
Yɪɪ *joŋwana yun tìán nəkwɪa tə yà
yə̀ə́ karbiu təntə. Kʊ mù nə pɪn, ʊ
pú Zwezi kwa, ʊ zʊ Yɪɪ joŋwana yun
tìán nəkwɪa tə dəwoo wa.
16 Yá Piyɛrə mù yà zɪga kàrá yáá
dəwoo tə mimii nii nə. Karbiu
tə don tə, Yɪɪ joŋwana yun tìán
nəkwɪa tə nə yə̀ə́ tə, nan ʊ swìn kan
tə con, ʊ nə cì mimii tə nə. Karbiu
təntə ga pa Piyɛrə zʊ dəwoo tə wa.
17 Tʊtʊnbʊa tə, ʊ nə cì mimii tə
nə, dàń ma swìn Piyɛrə con, ʊ wʊ́:
«N də yà tà bɛɛ wà tə karbɪa tə wa
lìù don, naaa?» Piyɛrə le, ʊ wʊ́: «À
mù tà ʊ karbiu!»
18 Waran yà wulə kʊ máŋá təntə
wa. Kʊ mù nə pɪn, joŋwana yun
tìán nəkwɪa tʊ̀tʊ̀nà tə, də Yɪɪ dìə̀ lìà

tə nə cì ka nə tə yà kən mən, ba zɪga tə yáá, ba ywèrì. Piyɛrə də yà zɪga ba con, ʊ ywèrì mən tə.

(Matiə 26.57-68; Marəkə 14.53-65; Likə 22.63-71)

19 Yɪɪ joŋwana yun tìán nəkwɪa tə bwe Zwezi ʊ karbɪa tə, də ʊ kàrà tə yoo yuu wa.

20 Zwezi ma le wá, ʊ wʊ́: «À swìn à sʊ̀ràn tə pwənə pwənə lìà tə mama yíá yuu. À yàá kàrì *Zwifə-ba *jə́rə́ dìà tə wa, də Zwifə-ba Yɪɪ *dìà tə wa, kʊ yɪ bwálá tə nə, Zwifə-ba mama nə yàá kun duən nə. Yá à wà yoo mama sə̀gə̀, à swìn.

21 Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, n kʊ́ʊ̀ pìí n bwe nə? N dàń bwe lìà tə, ba nə cʊgʊ à sʊ̀ràn tə, bɛ̀eɛ̀e yoo nə à swìn ba con. Ba mʊ̀ nə yə̀ə́ kʊ tə, à mʊ̀ nə swìn».

22 Máŋá tə, Zwezi nə swìn sʊ̀ràn təntə ʊ zwɛ̀e, də Yɪɪ dìà lìù tə nə cì ka nə tə don, ʊ yà nə zɪga Zwezi səpuni nə, farɪ Zwezi pɪpara nə, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, n ma le Yɪɪ joŋwana yun tìán nəkwɪa tə nətʊ?»

23 Zwezi ma le wá, ʊ wʊ́: «Də kʊ tə, à nə swìn, tə nə yɪ yolwan, sə n bɪrɪ nəba kʊ lwanɪ tə bwálí. Kʊ dàń nə kʊ́ʊ̀ ya cígá nə à swìn, bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, n mà nə?»

24 Anə dàń ma pa, ba ja wá, ba kɛ̀eń də ʊ jìàn ŋoni tə mɛ, ba ja va joŋwana yun tìán nəkwɪa Kayifə con.

Piyɛrə kʊ́ʊ̀ bwé ʊ swìn də, ʊ yə̀rì Zwezi

(Matiə 26.71-75; Marəkə 14.69-72; Likə 22.58-62)

25 Kʊ máŋá təntə wa, də Simon Piyɛrə mʊ̀ zɪga mən yáá nə ʊ ywèrì. Ba ma bwe wá, ba wʊ́: «N mʊ̀ tà bɛɛ wà tə karbiu tə don, naaa?» Ʊ tɛn kʊ, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: «À mʊ̀ tà ʊ karbiu!»

26 *Zwifə-ba Yɪɪ *joŋwana yun tìán nəkwɪa tʊ̀tʊ̀nà tə tʊ̀tʊ̀nʊ̀ don yɪn lá, ʊ nə yɪ bɛɛ tə, Piyɛrə nə za ʊ zɪɪn tə ʊ gwəŋə, dwíí tíú. Tʊ̀tʊ̀nʊ̀ təntə də kʊ́ʊ̀ bwe Piyɛrə, ʊ wʊ́: «Kʊ tà n mʊ̀ nə, à nɪ tìán kárá tə wa də wá, naaa?»

27 Piyɛrə tə kʊ́ʊ̀ tɛn kʊ, də kʊ tà cígá. Kʊ máŋá təntə tətə wa nə, cəbɪʊ kwi.

Ba ja Zwezi ba va Pilatə yáá con

(Matiə 27.1-2, 11-30; Marəkə 15.1-15; Likə 23.1-25; Zwan 12.32-33)

28 Kʊ mʊ̀ təntə kwa nə, ba kʊ́ʊ̀ ja Zwezi ba nan Kayifə con, ba va yáá tíú tə, pìʊ́ nəfarʊ tə nə lɪ ʊ tún, bʊ̀rà dìà wa. Kʊ yɪn jɪjʊ fuən fuən. *Zwifə-ba yun tìán tə wà bʊ̀rà dìà tə wa zwɪ ba culu tə yɪrɪ. Ba cìgà ba tìàn nə də durən yoo, sə kʊ pa ba wànɪ́ ba də́ *Pakə cànà tə.

29 Kʊ mʊ̀ nə pɪn, *Pilatə ma nan ʊ yí ba kàrá wa, ʊ bwe ba, ʊ wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə bɛɛ wà tə cʊ̀gʊ̀, á nə pìà, sə á swìn á zɪgɪ ʊ nə?»

30 Ba ma le wá, ba wʊ́: «Də ʊ yà nə tà yolwanfwanʊ, nə yà ba ja wá, nə bà nə pa mʊ́».

31 Kʊ mʊ̀ sʊgʊ təntə yuu wa, Pilatə swìn ba con, ʊ wʊ́: «Á tətə joŋə wá, á twá á culu tə nə, á bʊ̀rì ʊ bʊ̀rà». Zwifə-ba yun tìán le wá, ba wʊ́: «Nə ba cwəŋə jə, sə nə gʊ lìù».

32 Zwezi yà dí yáá, ʊ bɪrɪ nətʊ tə, ʊ nə mɛ, sə ʊ tɪ*. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, kʊ dàń ma ya nətʊ, sə Zwezi sʊ̀ràn tə nii ma sú.

33 Pilatə dàń pìí ʊ zʊ bʊ̀rà dìà tə wa, ʊ ga bon Zwezi ʊ bwe, ʊ wʊ́: «N mʊ̀ nə yɪ Zwifə-ba pìʊ́, naaa?»

34 Zwezi le wá, ʊ wʊ́: «Kʊ tə, n nə swìn tə, yɪ n tətə nə bʊ́n kʊ, nə à yə̀ə́ kʊ yɪ lìà nə swìn à yoo n con?»

35 Pilatə ma le, ʊ wʊ́: «À mʊ̀ tà Zwifə. N mʊ̀ dwíí tìán də ba Yɪɪ joŋwana yun tìán tə nə ken mʊ́ à jìàn wa. Bɛ̀eɛ̀e nə n cʊ̀gʊ̀?»

36 Zwezi le wá, ʊ wʊ́: «À mʊ̀ pàrì tə tà tɪa ka tə yuu wa. À pàrì tə yà nə wulə tɪa ka tə yuu wa, à tʊ̀tʊ̀nà yà nə wá ta à yɪrɪ, sə ba dàn ká ja

* **18:32 18.32** *Romə-ba nə pìà ba gʊ lìù, ba yàá paa wá dagarʊ yuu wa. Zwifə-ba mʊ̀ ba lìù gwɪ nətʊ. Ba mʊ̀ yàá dɪlɪ wá də kapana ba gʊ. Yá Romə lìà yà culi kʊ mʊ̀ máŋá təntə wa.

nə, ba pa Zwifə-ba yun tìán nə. À
pàrì tə dàń nə tà tıa ka tə yuu wa».
37 Pilatə dàń ma swìn ʋ con, ʋ wʋ́:
«Yá n dàń yı pìʋ́, naaa?» Zwezi le
wá, ʋ wʋ́: «Mə kʋ nə n swìn, à yı
pìʋ́. Ba lʋrı nə, à bà lʋʋ wa, sə à
swìn cígá tə à bırı. Yá lìù tə mama,
ʋ nə yı cígá lìù, ʋ yàá cʋgʋ à sʋ̀ràn
tə».
38 Pilatə ma bwe wá, ʋ wʋ́: «Bɛ̀eɛ̀e
nə ya cígá tə?»
Ʋ nə bwe kʋ nətʋ tə kwa nə, ʋ kʋ́ʋ̀
pìí ʋ nan Zwifə-ba con. Ʋ swìn ba
con, ʋ wʋ́: «À mʋ̀ wà yoo mama nı
ʋ yuu wa, kʋ nə mɛ, sə ba gʋ wá, kʋ
yırı.
39 Yá kʋ tə nə ya á yofwamıʋn,
bını mama *Pakə cànà tə nə yí, à
yàá lı bàń dìə̀ lìù nədʋ, à dʋgʋ. Á
dàń pìà, sə à dʋgʋ Zwifə-ba pìʋ́ tə,
naaa?»
40 Ba kʋ́ʋ̀ bubwi, ba wʋ́: «Kʋ tà ʋ
mʋ̀! Barabasə nə nə pìà, sə n dʋgʋ!»
Barabasə təntə yà yı ŋwìàn, ʋ nə
gwı lìà.

19

1 Kʋ mʋ̀ təntə kwa nə, Pilatə dàń
pın nii, sə ba ja Zwezi ba mà də
fıfıran, ʋ yıra lá.
2 Pamana tə sʋa casʋran yupuu,
ba pú Zwezi yuu nə, ba ga zʋ wá də
gasɔɔ nəsıan mwin.
3 Ba dàń yàá va ba yí ʋ yıra, ba
swìn, ba wʋ́: «Nə jʋ̀nì mʋ́, Zwifə-ba
pìʋ́!» Yá ba farı ʋ pıpara nə.
4 Pilatə kʋ́ʋ̀ pìí ʋ nan, ʋ swìn
Zwifə-ba yun tìán tə con, ʋ wʋ́: «Á
cʋga, à wá lı wá, à ja à nan á con
kàrá wa, sə kʋ pa á lwarı də, à mʋ̀
ba yoo mama na ʋ yuu wa, kʋ nə
mɛ, sə ba gʋ wá kʋ yırı».
5 Zwezi nan bʋ̀rà dìə̀ tə wa, də
casʋran yupuu tə ʋ yuu nə, də gasɔɔ
nəsıan mwin tə ʋ yıra nə. Pilatə ma
swìn ba con, ʋ wʋ́: «Á nəŋə, bɛɛ tə
nə!»
6 Máŋá tə, Yıı joŋwana yun tìán
tə, də Yıı *dìə̀ lìà tə nə cì ka nə tə,
nı wá, ba bubwi, ba wʋ́: «Pa, sə ba
paa wá dagarʋ yuu wa! Pa, sə ba
paa wá dagarʋ yuu wa!» Pilatə ma
swìn ba con, ʋ wʋ́: «Á tətə joŋə wá,
á paa dagarʋ yuu wa. À mʋ̀ ba yoo
mama na ʋ yuu wa, kʋ nə mɛ, sə ba
gʋ wá kʋ yırı».
7 Zwifə-ba yun tìán pìí ba le, ba
wʋ́: «Nə jə culu, yá nə culu təntə
yırı nə, ʋ mɛ, sə ʋ tı. Ʋ jın ʋ tìàn, ʋ
ma jì Yıı-Biu».
8 Máŋá tə, Pilatə nə nì sʋ̀ràn təntə,
fən kʋ́ʋ̀ kwɛn tə zʋ wá.
9 Ʋ pìí ʋ zʋ bʋ̀rà dìə̀ tə wa, ʋ ga
swìn Zwezi con, ʋ wʋ́: «N yı n nan
yə̀n?» Yá Zwezi wà wá le. Pilatə ma
pìí ʋ swìn ʋ con, ʋ wʋ́:
10 «À mʋ̀ con nə, n ba pìà swìn,
naaa? N yə̀rì də, à dìàn yí, sə à
pa ba paa mʋ́ dagarʋ tə yuu wa? À
dìàn ma kʋ́ʋ̀ yí, sə à pa ba dʋgʋ mʋ́,
naaa?»
11 Zwezi le Pilatə, ʋ wʋ́: «N ba
dìàn mama jə à yuu wa, də kʋ nə
tà dìàn tə, Yıı nə pın mʋ́ tə. Kʋ mʋ̀
nə pın, lìù tə, ʋ nə jın nə, ʋ pa mʋ́,
kʋ tíú cʋna tə nə dwə tə mɛ».
12 Zwezi sʋgʋ təntə yırı, Pilatə dàń
pìà, sə ʋ dʋgʋ wá. Zwifə-ba tə dàń
bubwi, ba wʋ́: «N nə dʋgʋ bɛɛ wà
tə, də n kʋ́ʋ̀ tà *Romə-ba pìʋ́ nəfarʋ
tə dabɛɛ. Lìù tə mama, ʋ nə jın ʋ
tìàn ma jì pìʋ́, kʋ tíú tə yı ʋ zıga pìʋ́
nəfarʋ tə nə».
13 Pilatə nə nì ba sʋ̀ràn təntə, ʋ
pın Zwezi nan kàrá wa. Ʋ tətə dàń
ga nan, ʋ jə̀ə́ ʋ bwálí tə nə, ʋ nə
jəni, ʋ ma bʋ̀rì bʋ̀rà tə. Ba yà ja
kʋ bwálí təntə, ba boŋə ‹kapana
bwálí›. *Ebərə-ba sʋgʋ də yà boŋə
kʋ ‹Gabata›.
14 Dıın təntə nə nə, Zwifə-ba yàá
wulə ba tanı *Pakə cànà tə, sə ba
zàn tıa ba də́ ka. Kʋ máŋá tə yın ndə
yıcaʋ lugu fugə bələ nə. Pilatə dàń
swìn Zwifə-ba con, ʋ wʋ́: «Á nəŋə,
á pìʋ́ tə nə!»
15 Ba dàń bubwi, ba wʋ́: «Á gwıa
wá! Á gwıa wá! Pa, sə ba paa wá
dagarʋ yuu wa!» Pilatə ma swìn ba
con, ʋ wʋ́: «À pa, sə ba paa á pìʋ́ tə
dagarʋ yuu wa, naaa?» Yıı joŋwana
yun tìán tə ma le, ba wʋ́: «Nə mʋ̀

ba pìú don jə, də kʊ nə tà Romə-ba pìú nəfarʊ tə».
16 Pilatə dàń ma dʊgʊ Zwezi, ʊ pa ba, sə pamana paa wá dagarʊ yuu wa. Ba ma ja wá, ba ja kɛ̀eń.

Ba paa Zwezi dagarʊ yuu wa (Matiə 27.32-56; Marəkə 15.21-41; Likə 23.26-49)

17 Zwezi tətə nə zɪn ʊ dagarʊ tə, ʊ ja nan tɪʊ tə wa, ʊ va ʊ yí bwálí tə, ba nə boŋə ‹yuzʊŋa bwálí›. *Ebərə-ba sʊgʊ də yà boŋə kʊ bwálí təntə ‹Goləgʊta›.
18 Mə kʊ bwálí təntə wa nə, pamana tə paa Zwezi dagarʊ tə yuu, yá ba ga paa lìà bələ, də ba súrí ʊ nə dagaran yuu. Ba paa lìù tə don ʊ vàn tə don nə, Zwezi tətə ga wulə ba tətəŋi wa.
19 *Pilatə pɪn, ba púpúní sʊ̀ràn daborubiə wa, ba kə Zwezi dagarʊ tə yuu wa. Ba púpúní, ba wʊ́: «*Nazarɛtə Zwezi, *Zwifə-ba pìú tə».
20 Bwálí tə nə, ba nə paa Zwezi dagarʊ tə yuu, yà bwələ də tɪʊ tə nii. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, Zwifə-ba dáá zənzən, ba nə kàrì púpúná təntə. Yá kʊ yà yɪ də Ebərə-ba, də Latɪn-ba, də *Gərɛkə-ba sʊgʊ nə, ba ma púpúní tə.
21 Zwifə-ba Yɪɪ *joŋwana yun tìán tə ma swìn Pilatə con, ba wʊ́: «N nə púpúní, də ʊ ya Zwifə-ba pìú, kʊ wà mɛ, sə n yá kʊ nətʊ. Kʊ mɛ, sə n púpúní, də bɛɛ wà tə nə wʊ́, ʊ yɪ Zwifə-ba pìú».
22 Pilatə ma le ba, ʊ wʊ́: «Kʊ tə à nə púpúní, mə kʊ nə, à púpúní».
23 Pamana tə nə paa Zwezi ba zwɛ̀e, ba tì ʊ ganan tə, ba tún púlə́ banɪa. Kʊ kwa nə, ba tì púlí nədʊ nədʊ, ba pa pamanʊ mama nə. Ba tì ʊ gandarʊ tə, kʊ nə tà ba gwəŋə ba nyɛn, kʊ yɪ ba zɪgɪ kʊ yuu nə, ba sʊ ba bà ba yí kʊ tɪa con.
24 Ba dàń swìn duən con, ba wʊ́: «Nə dàn ká kàrí kʊ, nə pwárá, sə nə lwarɪ lìù tə, kʊ nə wá ya ʊ nyiən». Kʊ nətʊ tə tʊn, sə kʊ pa sʊ̀ràn tə, tə nə púpúní Yɪɪ sagɪ tə wa tə, nii ma sú. Kʊ púpúní, kʊ wʊ́:

«Ba tàrì à ganan, ba ga pwárí à gandarʊ tə yɪrɪ».

Mə kʊ mʊ̀ yoo təntə nə, pamana tə tʊn.
25 Zwezi nuu tə, də ʊ nuu nyánʊ́ tə, də Kələpasə kan Mari, də Mari Madələnə yà zɪga ba bwələ dagarʊ tə yɪra, ba nə paa Zwezi kʊ yuu wa.
26 Zwezi nuu tə, də ʊ karbiu tə, ʊ nə swə tə, yà zɪga duən səpuni nə. Zwezi nə nɪ ba, ʊ swìn ʊ nuu tə con, ʊ wʊ́: «À nuu, nə̀ń, n bìú nə!»
27 Kʊ kwa nə, ʊ kʊ́ʊ̀ swìn ʊ karbiu tə con, ʊ wʊ́: «Nə̀ń, n nuu nə!» Yá kʊ nə zɪgɪ kʊ máŋá təntə wa, karbiu tə jon Zwezi nuu Mari, ʊ kə ʊ con.
28 Yìən təntə kwa nə, Zwezi yə̀ə́ də, yoo mama tʊn kʊ zwɛ̀e. Ʊ dàń swìn, ʊ wʊ́: «Nanyʊnɪ jə nə». Ʊ swìn kʊ nətʊ tə, sə sʊ̀ràn tə, tə nə púpúní Yɪɪ sagɪ tə wa, nii ma sú.
29 Sawuru yà zɪga bwálí təntə wa, kʊ nii nə súə́ də divɛn nyʊnʊ. Pamana tə dàń ma tì canfɪnsɪʊ, ba lə divɛn nyʊnʊ təntə wa, ba kə mɪʊ nii nə, ba nə boŋə ‹yizopə›, ba ja va, ba kə Zwezi nii nə.
30 Zwezi nə nyʊa divɛn nyʊnʊ təntə, ʊ swìn, ʊ wʊ́: «Yoo mama tʊn kʊ zwɛ̀e». Kʊ kwa nə, Zwezi ken ʊ yuu tɪa, mə ʊ tɪan də nə.

Pamanʊ zwə Zwezi səpuni ʊ pórí

31 Kʊ yɪ dɪɪn tə, *Zwifə-ba yà nə wulə ba tanɪ ba *sìə́ dɪɪn tə, kʊ yoo nə cà ba nə. Kʊ ya Zwifə-ba sìə́ dɪɪn nəfarʊ. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, Zwifə-ba yun tìán yà ba pìà, sə tɪga tə ya dagaran tə yuu wa. Ba dàń vəli, ba lòrì *Pilatə, sə ʊ pa ba cwəŋə, sə ba kén lìà tə nɛɛ, ba nə wulə dagaran tə yuu wa. Ba ga cú kʊ tìán tɪga tə.
32 Pamana tə dàń twi, ba kén lìà tə, ba nə paa ba mʊ̀ də Zwezi tə nɛɛ. Ba kén təntən lìù tə nɛɛ, ba zàn ba kén ʊ don tə də nɛɛ.
33 Ba nə yí Zwezi, ba nɪ də, ʊ mʊ̀ tɪga. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, ba kʊ́ʊ̀ wà ʊ mʊ̀ nɛɛ kén.

34 Yá pamana tə wa lìù don ja
cwiin, ʋ ma pórí Zwezi səpuni, lala
də jana də níá ga nan tə lwə́ tɪa.
35 Bɛɛ tə, ʋ nə púpúní yìàn tə tə
ya ʋ nɪ tə, ʋ ma ʋ bɪrɪ tə aba, sə kʋ
pa á də pa cígá ʋ sʋgʋ tə nə. Yá kʋ
tə, ʋ nə púpúní tə, yɪ cígá. Yá ʋ yàá
də kʋ ya cígá nə, ʋ swìn.
36 Kʋ púpúní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʋ wʋ́:

«Ɔ yɪra kuu mama wà mɛ, sə kʋ
kén».

Yìàn təntə tʋn, sə kʋ pa sʋ̀ràn təntə
nii sú.
37 Kʋ tə púpúní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʋ
wʋ́:

«Ba wá ywàń, ba na lìù tə, ba nə
pórí tə».

Ba ken Zwezi ləbəri wa
(Matiə 27.57-61; Marəkə 15.42-47; Likə 23.50-56)

38 Kʋ kwa nə, Zwʋzɛfə tə, ʋ nə yɪ
Arimate tíú, zàn ʋ va ʋ na *Pilatə. Ʊ
mʋ̀ Zwʋzɛfə tə yà yɪ Zwezi karbiu.
Ʊ yà sə̀gə̀ ʋ tìàn, ʋ nə dəri *Zwifə-
ba yun tìán tə fən yɪrɪ. Ʊ lòrì
cwəŋə Pilatə con, sə ʋ lɪ Zwezi tɪgɪ
tə. Pilatə dàń ma pa wá cwəŋə.
Zwʋzɛfə dàń vəli ʋ pa ba tì Zwezi
tɪgɪ tə.
39 Nikodɛmə tə, ʋ dɪɪn nə vəli
Zwezi con tɪtɪn tə nə, də ja tɪralɪ,
kʋ nə yí ndə kilo fɪtwa nə, ʋ ja bà.
Tɪralɪ təntə yà yɪ mirə də alwɛsə nə,
ba guli duən wa, ba ma fwa kʋ.
40 Ba mʋ̀ bələ tə mɛ nə tì Zwezi
tɪgɪ tə, ba pəpəni də gantwɛn, ba ga
kə tɪralɪ ʋ nə. Mə nətʋ nə Zwifə-ba
yàá fwa, də ba nə pìà, ba gùrì tɪgɪ.
41 Tìán kárá yà wulə bwálí tə wa,
ba nə paa Zwezi dagarʋ tə yuu. Ba
yà kʋa ləbəri nədʋn kʋ mʋ̀ tìán kárá
tə wa, ba nə tə wà lìù mama kʋ wa
ken.
42 Ba yà wulə ba kəni Zwifə-ba
*sìə́ dɪɪn tə sírí. Ləbəri tə bwálí yà
ga bwələ. Kʋ mʋ̀ nə pɪn, Zwʋzɛfə
də Nikodɛmə ma tì Zwezi, ba ja va,
ba kə kʋ wa.

20

Zwezi bwin ʋ nan tɪan wa
(Matiə 28.1-8; Marəkə 16.1-8; Likə 24.1-12; Tʋtʋnan 2.23-32; 1 Korɛntə tìán 15.1-28)

1 *Zwifə-ba *sìə́ dɪɪn tə tɪkʋnɪ nə,
jɪjʋ fuən fuən, tɪa nə fwa gana gana
máŋá wa, Mari Madələɛnə zàn, ʋ va
ləbəri tə nii nə. Ʊ nə yí lá nə, ʋ nɪ
də, kapan tə, kʋ yà nə sun ləbəri tə
nii nə, súrí kʋ yá ləbəri tə nə.
2 Ʊ dàń pìí ʋ dəri, ʋ va ʋ yí Simon
Piyɛrə, də karbiu tə, Zwezi yà nə
swə tə, ʋ swìn ba con, ʋ wʋ́: «Ba
lɪ *Yuu-Tiu ʋ ləbəri tə wa, yá nə ga
yərì bwálí tə, ba nə ken wá».
3 Piyɛrə də karbiu təntə dàń zàn,
ba va ləbəri tə nii nə.
4 Ba mɛ bələ tə yà yɪ ba dəri, yá
karbiu tə don tə dəri lala, ʋ doni
Piyɛrə. Ʊ dí yáá, ʋ yí ləbəri tə nii
nə.
5 Ʊ nə kwá tɪa, sə ʋ ywàń ləbəri tə
wa, ʋ nɪ gantwɛn tə, tə tə́gə́ tɪa, yá
ʋ wà zwɪ.
6 Simon Piyɛrə púə́ ʋ kwa, ʋ yí lá,
ʋ lɛ, ʋ zʋ ləbəri tə wa. Ʊ də kʋ́ʋ̀ nɪ
gantwɛn tə, tə tə́gə́ tɪa.
7 Ʊ nɪ gantwan tə də, ba yà nə baa
Zwezi yuu nə, də tə mʋ̀ pəpəni kʋ
tə́gə́ vàn nə.
8 Karbiu tə don tə, ʋ nə dí yáá ʋ yí
ləbəri tə nii nə, də dàń zʋa ləbəri tə
wa. Ʊ də nɪ kʋ nətʋ, ʋ ga sɛ̀e də, kʋ
yɪ cígá.
9 Kʋ máŋá tə wa, ba yà tə wà lwarɪ
də, Yɪɪ sagɪ tə wa kʋ bɪrɪ də, Zwezi
mɛ, sə ʋ pìí ʋ bwin ʋ nan tɪan wa.
10 Kʋ kwa nə, karbɪa tə pìí, ba va
ba sàń.

Zwezi bɪrɪ ʋ tìàn Mari Madələɛnə nə
(Matiə 28.9-10; Marəkə 16.9-11)

11 Kʋ máŋá təntə wa, Mari mʋ̀ yà
zɪga kàrá wa, ləbəri tə nii nə, ʋ kwi.
Ʊ nə zɪga lá ʋ kwi nətʋ tə, ʋ kwá tɪa,
sə ʋ ywàń ləbəri tə wa.
12 Ʊ dàń nɪ *malɪkɛ bələ, tə nə zʋa
ganpwənə, tə jə̀ə́ bwálí tə nə, Zwezi
tɪgɪ tə yà nə tə́gə́ lá. Ka don jə̀ə́ yuu
con, ka don tə də jə̀ə́ nɛɛ con.

13 Malıkɛ tə dàń ma bwe Mari, tə
wʊ́: «Kan, bɛ̀eɛ̀e nə pın, n ma kwi?»
Mari pìí ʊ le ba, ʊ wʊ́: «Ba lı à *Yuu-
Tiu tə, à ga yərì bwálí tə nə, ba nə
ken wá».
14 Ʊ nə swìn kʊ nətʊ tə, ʊ vəvəri,
sə ʊ ywàń ʊ nı Zwezi, də ʊ zàn ʊ
zıga yıı nə. Ʊ yà ga wà lwarı də, kʊ
yı Zwezi.
15 Zwezi ma swìn ʊ con, ʊ wʊ́:
«Kan, bɛ̀eɛ̀e nə pın, n ma kwi? Wàà
nə n pìà?» Mari yà bʊŋa də, kʊ yı
bɛɛ tə, ʊ nə cì tìán kárá tə nə. Kʊ
mù nə pın, ʊ ma swìn bɛɛ tə con, ʊ
wʊ́: «Yuu tíú, də kʊ nə yı n mù nə
tì Zwezi, sə n bırı nə bwálí tə, n nə
ken wá, sə à va à tì wá».
16 Zwezi le wá, ʊ wʊ́: «Mari!» Də
ʊ vəvəri, ʊ ga swìn Zwezi con, ʊ wʊ́:
«Rabuni!» Kʊ dàń nə yı ‹karnyına›.
17 Zwezi ma swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «N
kʊ́ʊ̀ dàn ká dwen à yıra, à tə wà à
nyına Yıı con vəli. Yá vəli n yí à
nubıa tə, n ga swìn ba con də, à vəli
à nyına con. Nyına təntə nə yı á də
nyına. Ʊ mù nə yı à Yıı, ʊ ga yı á də
Yıı».
18 Mari Madəlɛnə dàń vəli, ʊ swìn
kʊ ʊ bırı Zwezi karbıa tə nə. Ʊ swìn
ba con də, ʊ nı Yuu-Tiu. Ʊ ga tún
tə tə mama, Zwezi nə swìn ʊ con, ʊ
bırı ba.

Zwezi bırı ʊ tìàn ʊ karbıa tə nə (Matiə 28.16-20; Marəkə 16.14-18; Likə 24.36-49)

19 *Zwifə-ba *sìá dıın tə tıkʊnı
dədəni nii nə, Zwezi karbıa tə yà
dəri Zwifə-ba yun tìán tə fən. Ba
dàń yà kun duən nə dìà don wa, ba
ga tagʊ ka də borbiu. Zwezi dʊ̀à ʊ
nan ba tətəŋi wa, dìà tə wa, ʊ ga
swìn ba con, ʊ wʊ́: «Bıcan sìá wá
ya də aba!»
20 Ʊ nə swìn sʊ̀ràn təntə kwa nə,
ʊ bırı ba ʊ jìàn tə, də ʊ səpuni tə.
Karbıa tə súá də pupwən, ba nə pìí,
ba na *Yuu-Tiu tə yırı.
21 Zwezi kʊ́ʊ̀ bwé, ʊ swìn ba con, ʊ
wʊ́: «Bıcan sìá wá ya də aba. Nətʊ
tə, à nyına Yıı nə tʊn nə, mə nətʊ
nə, à də tʊŋa aba».
22 Sʊ̀ràn təntə kwa nə, ʊ fwı vʊʊ
ʊ kə ba yuu wa, ʊ ga swìn ba con, ʊ
wʊ́: «Á joŋə Yıı-*Siŋu tə.
23 Lìà tə, á nə wá kwɛn ba cʊna,
á lı ba mʊ̀ də aba pwərə wa, Yıı də
wá kwɛn ba cʊna, ʊ lı ba mʊ̀ də wá
pwərə wa. Yá lìà tə, á nə wà ba cʊna
kwɛn, á lı ba mʊ̀ də aba pwərə wa,
Yıı də bá ba cʊna kwɛn, ʊ lı ba mʊ̀
də wá pwərə wa».

Zwezi bırı ʊ tìàn Toma nə (1 Piyɛrə 1.8-9)

24 Toma tə, ba nə boŋə ‹yıyɔɔ›, ʊ
də nə yın karbıa fugə bələ tə wa,
wà twá ʊ yà lá, máŋá tə wa, Zwezi
nə twi tə.
25 Karbıa tə duən tə dàń ma swìn
Toma con, ba wʊ́: «Nə nı *Yuu-Tiu».
Ʊ ma le ba, ʊ wʊ́: «Də à nə wà cıan
tə bʊran tə nı ʊ jìàn tə wa, à nə wà
à jıfʊa ken ʊ səpuni tə wa, à mʊ̀ bá
pa cígá á sʊgʊ tə nə».
26 Dıan nana nii nə, Zwezi karbıa
tə kʊ́ʊ̀ pìí ba kun duən nə dìà təntə
wa. Yá Toma də dàń yın lá. Mimiə
tə yà tagʊ də borbiu, Zwezi ga bà ʊ
zıga ba tətəŋi wa, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́:
«Bıcan sìá wá ya də aba!»
27 Kʊ kwa nə, ʊ swìn Toma con, ʊ
wʊ́: «Kə n jıfʊa yəbə, sə n ga ywàń
à jìàn tə. Làrì n jıın, n kə à səpuni
tə nə! N dàń yá n tʊ́tʊ̀ná tə nə, sə n
sɛ̀e cígá tə!»
28 Toma ma le wá, ʊ wʊ́: «N mʊ̀
nə ya à Yuu-Tiu də à Yıı!»
29 Zwezi ma swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «Kʊ
yı n nə nı nə, tə nə pın, n ma kə n
waa à nə. Pupwən lìà nə yı ba tə,
ba nə ken ba waa à nə, də ba wà nə
nı».

Won tə yırı sagı kʊ tə nə pʊ́pʊ́ní

30 Zwezi tʊn Yıı dìàn mımınan
duən tə nə dáá zənzən, ʊ karbıa tə
yíá yuu. Tə yoo wà pʊ́pʊ́ní sagı kʊ
tə wa.
31 Yá yìàn tətə yı tə pʊ́pʊ́ní, sə á pa
cígá də, Zwezi yı *Kərisə, ʊ yı Yıı-
Biu də. Yá á dàń nə keni á waa ʊ nə
wuuu, á wá twá də wá, á ma na mıı,
kʊ nə ba zwɛ̀e Yıı con.

21

Zwezi bırı ʋ tìàn ʋ karbıa nə Tiberiyadə mʋnaa tə nii nə
(Matiə 28.16; Likə 5.1-11)

1 Kʋ kwa nə, Zwezi kʋ́ʋ̀ bırı ʋ tìàn karbıa tə nə, də ba wulə Tiberiyadə mʋnaa tə nii nə. Nəŋə nətʋ tə, ʋ nə bırı ʋ tìàn ba.
2 Simon Piyɛrə yın lá, də Toma, ba nə boŋə ‹yıyɔɔ›, Natanayɛlə də yın lá, ʋ tıʋ nə yı Káná Galile nagwanaa tə wa, də Zebede bıa tə, də Zwezi karbıa bələ duən. Ba lìà təntə mama yà nə wulə duən nə.
3 Simon Piyɛrə ma swìn ba con, ʋ wʋ́: «À vəli, sə à ja fələ». Ba də ma swìn ʋ con, ba wʋ́: «Nə də wá twá n nə, nə va». Ba dàń vəli ba zʋ níá yuu bori wa. Kʋ tıtın təntə nə, ba wà won mama jın.
4 Tıa nə twi ka pʋrı máŋá wa, Zwezi nan ʋ zıga mʋnaa tə nii nə. Ʋ karbıa tə yà wà lwarı də, kʋ yı ʋ mʋ̀.
5 Zwezi ma bwe ba, ʋ wʋ́: «À bıa-ba, á ba wodiu mama jə, naaa?» Ba pìí ba le wá, ba wʋ́: «Nə ba won mama jə!»
6 Ʋ dàń ma swìn ba con, ʋ wʋ́: «Á dıla fələ gəgəlù tə níá yuu bori tə jızən vàn tə yuu, á wá ja fələ». Ba nə dılı fələ gəgəlù tə, ba kʋ́ʋ̀ wàrì kʋ ba pìí ba vaŋa ba lı, fələ nə súə́ kʋ nii yırı.
7 Karbiu tə, Zwezi yà nə swə tə, dàń ma swìn Piyɛrə con, ʋ wʋ́: «Kʋ yı *Yuu-Tiu!» Simon Piyɛrə yà yı ʋ zıga swələ. Ʋ nə nì də, kʋ yı Yuu-Tiu, ʋ tì ʋ gànʋ̀ ʋ zʋ, ʋ ga vwa ʋ voru ʋ tàŋá nə. Kʋ kwa nə, ʋ fan ʋ tʋ níá tə wa.
8 Karbıa tə duən tə ya ba níá tə nii ŋʋ́ná zənzən. Bwálí tə, ba yà nə wulə, də níá tə nii yà yı ndə mɛtərə bíí nə. Ba dàń twi də níá yuu bori tə. Ba nə pìí ba bìàn, fələ gəgəlù tə súə́ də fələ, ba dàń ga vaŋa kʋ.
9 Ba nan níá tə wa. Máŋá tə wa, ba nə nan, ba nı cala tə nə jə mən, fəli də dipɛn ga təgə́ tə yuu.
10 Zwezi swìn ba con, ʋ wʋ́: «Á lıa fələ duən, á nə jın sıʋ́n, á ja bà».
11 Simon Piyɛrə zʋa níá yuu bori tə wa, ʋ van fələ gəgəlù tə, ʋ ja nan bəbəru tə nii nə. Kʋ yà súə́ də fələ kəkərən. Tə mama yın bíí də finu də batwa. Yá də tə nə dáá nətʋ tə mama, fələ gəgəlù tə wà karı.
12 Zwezi swìn ba con, ʋ wʋ́: «Á bìàn, á də́». Fən zʋa karbıa tə mama, sə ba bwe wá, ba na lìù tə, ʋ nə yı. Ba yà lwarı də, kʋ ya Yuu-Tiu nə.
13 Zwezi twən ʋ yí lá, ʋ tì dipɛn tə, də fəli tə, ʋ ma tàrì ba.

Zwezi pìí ʋ kə Piyɛrə ʋ tʋtʋŋı wa
(Likə 24.34; 1 Piyɛrə 5.1-4; Zwan 20.30-31)

14 Mə nɛɛ batwa nə, Zwezi nə bırı ʋ tìàn ʋ karbıa tə nə, ʋ nə pìí ʋ bwin ʋ nan tıan tə wa, kwa nə.
15 Ba nə dí ba zwɛ̀e kwa nə, Zwezi swìn Simon Piyɛrə con, ʋ wʋ́: «Zwʋnasə bìú Simon, n swə nə, n doni ba duən tə, ba nə swə nə, naaa?» Ʋ ma le wá, ʋ wʋ́: «Cígá, *Yuu-Tiu, n yə́ə́ də, à swə mʋ́». Zwezi mʋ̀ swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «Ywàń à pabii tə yoo».
16 Ʋ kʋ́ʋ̀ pìí ʋ swìn ʋ con, nɛɛ bələ nii nə, ʋ wʋ́: «Zwʋnasə bìú Simon, n swə nə, naaa?» Ʋ də ma kʋ́ʋ̀ le Zwezi, ʋ wʋ́: «Cígá, Yuu-Tiu, n yə́ə́ də, à swə mʋ́». Zwezi ma kʋ́ʋ̀ swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «Ywàń à pee tə nə».
17 Zwezi tə kʋ́ʋ̀ pìí ʋ swìn ʋ con, nɛɛ batwa nii nə, ʋ wʋ́: «Zwʋnasə bìú Simon, n swə nə, naaa?» Piyɛrə pʋ́ə́ cʋ̀gʋ̀ də, Zwezi nə bwe wá, nɛɛ batwa tə nii nə, də ʋ nə swə wá. Ʋ dàń ma le Zwezi, ʋ wʋ́: «Yuu-Tiu, n yə́ə́ yoo mama, n yə́ə́ də, à swə mʋ́». Zwezi ma swìn, ʋ wʋ́: «Ywàń à pee tə nə.
18 Cígá mama, à mʋ̀ nə swìn kʋ n con: Máŋá tə, n yà nə yı balandʋrʋ, n tətə yàá nə vwe n tàŋá voru. Yá n yà ga vəli bwálí tə, n nə swə. Yá n nə twi, n bà n kwın, n wá zìn n vànà, lìù don ga vwa n tàŋá voru ʋ pa mʋ́. Yá ʋ wá ja mʋ́, ʋ ja va bwálí tə, n nə bá pìà».
19 Zwezi sʋ̀ràn təntə yà yı ʋ swìn, sə ʋ ma bırı tıan tə yiri, Piyɛrə nə

wá tı, sə Yıı ma na dun. Kʊ kwa nə,
Zwezi swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «Twá à nə!»
20 Piyɛrə dàń vəvəri, ʊ ywàń ʊ
kwa, ʊ na karbiu tə, Zwezi nə swə
tə, də ʊ nan ba kwa con, ʊ bìàn.
Mə ʊ mʊ̀ karbiu təntə nə yà guni ʊ
kə Zwezi con, máŋá tə wa, ba yà nə
wulə ba də́ wodiu tə. Ʊ yà ga bwe
wá, ʊ wʊ́: «Yuu-Tiu, wàà nə yı lìù
tə, ʊ nə wá ja mʊ́, ʊ pa n dʊŋa tə
nə?»
21 Piyɛrə nə nı wá, ʊ swìn Zwezi
con, ʊ wʊ́: «Sə ʊ tə mʊ̀, Yuu-Tiu,
bɛ̀eɛ̀e nə wá yí ʊ mʊ̀?»
22 Zwezi ma le wá, ʊ wʊ́: «À nə
swə, sə ʊ mʊ̀ ya lá wuuu, kʊ ja vəli
máŋá tə, à nə wá pìí à bà, kʊ jə n
bıan nə, naaa?
23 N mʊ̀ twá à nə!» Kʊ mʊ̀ sʊgʊ
təntə, Zwezi nə swìn tə tàá tıa
mama, lìà tə, ba nə yı nubıa *Kərisə
yırı, tətəŋi wa, ba swìn də, karbiu
təntə mʊ̀ bá tı. Zwezi ga wà Piyɛrə
con swìn də, ʊ mʊ̀ bá tı. Kʊ yı ʊ
swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «Də à nə swə, sə
ʊ mʊ̀ ya lá, wuuu, kʊ jə vəli máŋá
tə, à nə wá pìí à bà, kʊ jə n bıan nə,
naaa?»
24 Mə ʊ mʊ̀ karbiu təntə nə swìn
yìàn təntə tə nə tʊn, ʊ ga pʊ́pʊ́ní tə.
Kʊ mʊ̀ nə pın, nə ma yə̀ə́ də kʊ tə,
ʊ nə pʊ́pʊ́ní, tə yı cígá.
25 Zwezi tə tʊn yìàn duən, tə nə
dáá zənzən. Də ba yà nə pʊ́pʊ́ní tə
nədʊ nədʊ, à bʊŋa də, saga tə, ba
nə wá pʊ́pʊ́ní, yà wàrì lʊʊ tə tətə
wa mıámıán.

Zwezi-Kərisə tʊntʊna tʊtʊnan yoo

Tʊtʊnan sagɪ tə yuu wa sʊgʊ

Lìù tə, ʊ nə pʊ́pʊ́ní sagɪ kʊ tə

Kʊ yɪ Likə nə pʊ́pʊ́ní kʊ. Mə kʊ mù nə púə́ ʊ sʊywáŋʊ́ tə nə. Ʊ təntən sagɪ tə wa, ʊ bɪrɪ yìən tə, Zwezi nə swìn, də tə tə, ʊ nə fwa tɪa yuu wa. Kʊ kwa nə, Likə nə kʊ́ù pʊ́pʊ́ní tʊntʊna sagɪ tə də.

Lìà tə nə, Likə nə pʊ́pʊ́ní

Likə pʊ́pʊ́ní sagɪ kʊ tə ʊ pa *Zwifə-ba nə, də ba tə nə, ba nə tà Zwifə-ba, ba nə jigə *Kərisə lìà, ndə ʊ təntən sagɪ tə nə.

Sagɪ tə wa sʊgʊ

Zwezi-*Kərisə *tʊntʊna tə tʊtʊnan yoo nə kʊ swìn. Likə bɪrɪ kʊ nə twá nətʊ *Kərisə lìà púlí tə ma pùlì mancɪn mancɪn, kʊ sú nagwanɛɛ tə wa, Mediterane mʊʊ tə nii nə. Kərisə lìà púlí tə dəń təntən kʊ dì *Zwerizalɛmə nə, *Pantəkɔtə cànà tə dɪɪn nə máŋá tə wa, Yɪɪ-*Siŋu tə nə cúə́ tʊntʊna tə yuu wa. Yìən yà cì kʊ yáá nə, tə nə duən də ga wʊwalɪ kʊ, yá də kʊ nətʊ mɛ kʊ tə pùlì lala kʊ súrí. Máŋá tə, ba nə ken càn Kərisə lìà púlí tə nə, kʊ làgà Zwide də Samari nagwanɛɛ tə wa, kʊ ga swìn sʊywáŋʊ́ tə, kʊ bɪrɪ dwíə́ tə nə, kʊ nə vəli kʊ jə́rí. *Yuu-Tiu bɪrɪ Piyɛrə nə, sə ʊ lwarɪ də, mɪɪ tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con, tə yɪ lìà tə, ba nə tà *Zwifə-ba də nyiən.

Bələ nii yoo tə sagɪ tə nə bɪrɪ nəba, kʊ yɪ nətʊ tʊntʊnʊ Polə nə vəli ʊ swìn sʊywáŋʊ́ tə nɛɛ batwa duən dəń nə ʊ bɪrɪ lʊʊ níə́ tə, tə nə kɪkarɪ Mediterane mʊʊ tə, ba ja va ba yí *Romə, kʊ nə yɪ Romə-ba pàrì dəkuu bwálí. Tɪan yɪra də Polə nɛɛ batwa nii vəlu wulə sagɪ tə bwálí don nə, ba nə fwa lʊʊ níə́ ba tún kʊ wa, sagɪ tə talɪkwa yáá tə wa.

Tʊtʊnan sagɪ tə pìí kʊ lìí nəba kʊ tə, Kərisə lìà púlí nə mɛ, sə kʊ fwa máŋá mama, bwálí mama nə dɪɪn mama. Nə mɛ, sə nə swìn Zwezi-Kərisə yoo nə bɪrɪ bara də kana də bìsíná də nəkwɪna də jɪjə tìán də zʊra máŋá mama wuuu, kʊ jə vələ lʊʊ zaŋʊ.

Zwezi pìí ʊ dì Yɪɪ sàń nə

(Likə 1.1-4; 24.33-51; Matiə 28.18-20; Marəkə 16.15-19; Efɛzə tìán 4.8-10)

1-2 À dabɛɛ Teofilə*, à təntən sagɪ tə wa, à pʊ́pʊ́ní yìən tə mama, Zwezi nə tʊn də tə tə, ʊ nə kàrì ʊ bɪrɪ lìà nə. Ʊ kàrì tə ʊ bɪrɪ ʊ tʊtʊŋɪ tə jɪjʊ mama, kʊ ja va kʊ yí máŋá tə wa, Yɪɪ nə lɪ wá tɪa yuu, ʊ kə ʊ con. Zwezi nə yɪn lʊʊ wa, ʊ kúrí lìà, ʊ ma fwa ʊ *tʊntʊna. Ʊ twá Yɪɪ-*Siŋu tə dìàn nə, ʊ ma bɪrɪ ba kʊ tə, ba nə mɛ, sə ba fwa.

3 Ʊ nə dí càn ʊ tɪ kwa nə, ʊ bɪrɪ ʊ tìàn ʊ tʊntʊna tə nə də, ʊ cígá wulə mɪɪ wa. Ʊ bɪrɪ ʊ tìàn ba wuuu, nɛɛ kapʊpʊ dɪan sapwilə, ʊ ma swìn Yɪɪ pàrì tə yìən, ʊ bɪrɪ ba.

4 Kʊ máŋá təntə wa, Zwezi də ʊ tʊntʊna tə yà jə̀ə́ ba də́ wodiu. Kʊ mù wodiu tə yuu, ʊ swìn ba con, ʊ wʊ́: «Á dànà ká nan *Zwerizalɛmə wa. Á dàná won tə, à nyɪna Yɪɪ nə kàn nii, sə ʊ pa aba. À dí yáá à swìn kʊ yoo á con:

5 Zwan† ləgə lìà níá wa, kʊ twá də Yɪɪ yɪrɪ, yá kʊ dàń nə yí yáá mɛ̀e, Yɪɪ wá lə ba ʊ *Siŋu tə wa».

6 Tʊntʊna tə, ba nə kun duən nə, dàń ma bà ba bwe Zwezi, ba wʊ́: «*Yuu-Tiu, kʊ máŋá təntə wa nə, n wá pìí n tún *Yɪzərayɛlə pàrì tə, naaa?»

7 Ʊ ma le ba, ʊ wʊ́: «Kʊ mù təntə ba aba ywàŋá. À nyɪna Yɪɪ tətə nə jə cwəŋə, sə ʊ tún kʊ máŋá tə, də kʊ dɪɪn tə, kʊ nə wá tʊn.

* **1:1-2 1.1-2** Likə pʊ́pʊ́ní Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́ tə də ʊ pa ʊ mù Teofilə nə. † **1:5 1.5** Kʊ mù *Zwan-Batisə tə yɪ lìù təntə.

8 Yá Yıı-Siŋu tə nə twi á yuu wa,
á wá na dìàn, sə á ya à lìà tə,
á nə wàá á bırı kʊ tə, á nə nı
à con Zwerizalɛmə wa, də Zwide
nagwanaa tə mama wa, də Samari
nagwanaa tə mama wa, halı, kʊ ja
vələ tıa tə yuu mama».
9 Zwezi nə swìn kʊ mù təntə ʊ
zwɛ̀e, Yıı pın, ʊ zàn ʊ dì yıı nə ba
yíá yuu. Yá bakwan twi kʊ pú ʊ nə.
10 Ba dàń nə zıga, ba ywàŋá
yıı nə zən, Zwezi zaŋʊ tə máŋá
wa, də nə̀ń, bara bələ, ba nə zʊa
ganpwənə, nan ba nə.
11 Ba bwe ba, ba wʊ́: «Galile tìán-
ba, bɛ̀eɛ̀e nə pın, á ma zıga, á ywàŋá
yıı nə? Yıı nə tì ʊ mù Zwezi tə, ʊ ja
dì ʊ mù Yıı *sàń nə. Ʊ wá pìí ʊ bà
nətʊ, ndə á nə nı wá də, ʊ dì Yıı sàń
nə».

Ba ken lìù don Zwidasə yuu nə (Likə 24.52-53)

12 Zwezi-*Kərisə *tʊntʊna tə dàń
pìí, ba nan *oliviye tìán paan tə
yuu, ba va *Zwerizalɛmə. Paan tə
də Zwerizalɛmə yı ndə kilomɛtərə
nədʊ‡ nə.
13 Ba nə vəli ba yí Zwerizalɛmə, ba
dìgà dəyuu dìə̀ tə wa, ba nə yàá kun
duən nə máŋá mama. Kʊ yı Piyɛrə,
də Zwan, də Zwakə, də Andəre,
də Filipə, də Toma, də Barətelemi,
də Matiə, də Aləfe bìú Zwakə, də
Simon, ʊ nə yı *Zelotə, də Zwakə bìú
Zwidə.
14 Ba mama tə pubʊŋa yà yı nədʊ,
ba yà ŋwìń ba yáá lá ba jʊ̀nì Yıı, ba
mù də kana tə, də Zwezi nuu Mari
də Zwezi nyáná tə.

(Zwan 12.4-6; Matiə 26.14-16, 46-50; 27.3-10)

15 Ba lìà tə mama, ba nə yı nubıa
Kərisə yırı, ba yà nə kun bwálí tə
wa, yí ndə lìà bíí də sapʊa nə. Dıan
təntə wa, dıın don nə, Piyɛrə zàn yıı
nə ba tətəŋi wa ʊ swìn, ʊ wʊ́:
16 «Nubıa-ba, Yıı sagı tə wa,
kʊ bırı də, Yıı-*Siŋu tə pın, pìʊ́
*Davidə swìn Zwidasə yoo fuən nə.
Kʊ yı kálʊ́, sə kʊ nii sú. Ʊ mù
Zwidasə tə nə yın lìà yáá, ʊ pa ba
ja Zwezi.
17 Zwidasə yà yın nə mù Zwezi-
Kərisə tʊntʊna tə wa lìù. Ʊ də yà
jə tori tʊtʊnan tə wa, Zwezi nə tàrì
ʊ pa nəba.
18 Ʊ mù Zwidasə tə tʊn yoo, kʊ nə
lwara zənzən. Ba ga pa wá səbiu kʊ
yırı. Ʊ tì kʊ mù səbiu tə, ʊ ma yə̀
kárá. Kʊ mù kárá tə wa, ʊ kén ʊ tʊ
ʊ yarı, ʊ pùə́ pwin, ʊ lʊran nan tə
gàrì tıa.
19 Zwerizalɛmə lìà mama nì kʊ mù
yoo təntə. Ba dàń ma kə kárá tə yırı
də ba sʊgʊ Akɛlədama. Kʊ də̀ń nə yı
‹jana kárá›.
20 Kʊ pʊ́pʊ́ní gwaran sagı tə wa,
kʊ wʊ́:
‹Yıı wá pa, ʊ sàń jì digə, lìù mama
dàn ká yà lá›.
Kʊ tə súrí lá nə, kʊ wʊ́:
‹Yıı wá pa, lìù don jon ʊ yuu nə›.
21-22 Kʊ mù tə yırı, kʊ mɛ, sə lìù
don, ʊ nə wàá ʊ bırı də, ʊ nı *Yuu-
Tiu Zwezi bwiu tə nə súrí nə nə. Ʊ
mù lìù təntə mɛ, sə ʊ yà lìù tə, ʊ
nə yın də nəba, máŋá tə wa, nə mù
də Zwezi nə yà wulə duən nə. Kʊ
nə zıgı, Zwan ka lə lìà níá wa, kʊ
twá də Yıı yırı, kʊ ja va máŋá tə nə,
Zwezi nə dìgà Yıı *sàń nə».
23 Ba dàń ma lı lìà bələ ba
zıgı. Kʊ mù nə yı Zwʊzɛfə, ba nə
boŋə Barəsabasə, ʊ yırı don də ya
Zwisətisə də Matıasə.
24 Ba dàń lòrì Yıı, ba wʊ́: «Yuu-
Tiu, n mù nə yə̀ə́ lìù mama pubʊŋa.
Bırı lìù tə, n nə kúrí lìà bələ tə wa.
25 Sə ʊ ya Zwezi-Kərisə tʊntʊnʊ, sə
ʊ tún wá, sə ʊ ya ʊ tʊntʊna, ʊ tʊn
tʊtʊŋı tə, Zwidasə nə dʊgʊ, ʊ ga va
bwálí tə nə, Yıı nə tún ʊ nə».
26 Ba dàń ma pwárí kʊ ja Matıasə.
Ʊ mù dàń nə ken tʊntʊna fugə nədʊ
tə nii nə, ba yà nə ga.

2

Yıı-Siŋu tə cúə́ Pantəkɔtə dıın nə (Matiə 3.11; Zwan 14.16-17, 26; 1 Korɛntə tìán 12.13)

‡ **1:12 1.12** Zwifə-ba yà wà mɛ, sə ba va bwálí, kʊ nə dwə kilomɛtərə nədʊ, ba *sìə́ dıın tə nə.

1 *Pantəkɔtə cànà tə dɪɪn nə yí,
ba mɛ tə kun duən nə, kʊ mù bwálí
nədʊ tə nə.
2 Naa nədʊ, Yɪɪ pɪn zəzugu ndə
vʊʊ nəfarʊ nə bà, kʊ sú dìà tə mama
nii, ba yà nə jə̀ə́ ka wa.
3 Yá ba zəzən ba na wiən ndə
mənvoo nə, tə nə nyɪn ndə nəndələ
nə, tə twi. Tə mù wiən təntə twi, tə
pwɛ̀e duən nə, tə jə̀ə́ ba lìù mama
yuu wa.
4 Yɪɪ-*Siŋu tə súə́ ba lìù mama, ba
ga wulə ba swìn sʊ̀ràn yirə duən, kʊ
nə pɪn ba, sə ba swìn.
5 Kʊ máŋá təntə nə, lʊʊ nii mama
*Zwifə-ba yà twi, ba wulə *Zwer-
izalɛmə nə. Ba yɪ lìà tə, ba yà twá
Yɪɪ cwəŋə tə nə zəni.
6 Zəzugu tə pɪn, lìà zənzən kɛ̀eń
ba va ba kun kʊ bwálí nə. Ba nə yí
lá, kʊ gwárí ba, də ba lìù mama yà
nə nə̀ń ʊ tətə dwíí sʊgʊ, ba nə swìn
lá.
7 Kʊ gwárí ba mama, kʊ ga jì yoo
ba nə zɪga ba balɪ. Ba dàń ma swìn
duən con, ba wʊ́: «Á nəŋə, lìà ba
tə mɛ, ba nə swìn nətən tà Galile
nagwanaa lìà naaa?
8 Yá kʊ dàń twá nətə, nə lìù mama
ma nə̀ń ʊ tətə dwíí sʊgʊ lìà tə nii nə,
də ba swìn?
9 Lìà təntə yà yɪ ba nan Parətə, də
Mediə, də Elamə nagwanɛɛ tə wa.
Ba duən də yɪ ba nan Mezopotami
nagwanaa də Zwide nagwanaa tə
wa lìà, də Kapadɔsə nagwanaa tə
wa lìà, də Pon nagwanaa tə wa lìà,
də Azi nagwanaa tə wa lìà.
10 Kʊ súrí Fərizwi nagwanaa tə wa
lìà nə, də Panfili nagwanaa tə wa
lìà, kʊ ja Ezwipətə lʊʊ nii lìà, kʊ
kə Libi lʊʊ nii lìà con, kʊ nə pwɛ̀e
sɪswɪan də Sirɛnə. Kʊ súrí lìà tə,
ba nə nan *Romə. Lìà təntə yà yɪ
Zwifə-ba, də lìà tə, ba nə sɛ̀e, ba zʊ
Zwifə-ba *yɪjʊncwəŋə tə wa,
11 də Kərɛtə tìán də Arabi tìán
mama. Kʊ twá nətə, nə lìù mama
ma nə̀ń ʊ tətə dwíí sʊgʊ, ba ma bwɪ
Yɪɪ nə yofaran tə yɪrɪ, ʊ nə fwa?»
12 Halɪ, ba lìù mama yɪ ndə ʊ kʊ́ʊ̀
ba ʊ tìàn tɪ ba pubʊŋɪ mama jén. Ba
dàń swìn duən con, ba wʊ́: «Yoo kʊ
tə dəkuu yɪ bɛ̀eɛ̀e?»
13 Yá lìà duən də kʊkʊlɪ ba, ba wʊ́:
«Kʊ yɪ swana tə, kʊ yà tə nə wà zàn
zənzən nə ba nyʊa ba sú!»

Tʊntʊnʊ Piyɛrə swìn lalʊʊ tə con (Tʊtʊnan 1.8; Likə 24.47; Tʊtʊnan 3.13-26; 10.34-43)

14 Piyɛrə dàń ma zɪgɪ yɪɪ nə, ʊ mù
də *tʊntʊna fugə nədʊ tə, ʊ kə ʊ
kori yɪɪ nə, ʊ swìn, ʊ wʊ́: «*Zwifə-
ba, də á mù lìà tə mama, á nə wulə
*Zwerizalɛmə wa! Á mɛ, sə á yəni
yoo kʊ tə! Á cʊga kʊ tə, à nə pìà, sə
à swìn á con zəni!
15 Kʊ tà swana nə jə lìà tə, ndə á
mù nə bʊŋa nətʊ. Sí́ʊ́n nə, yɪɪ tə wà
bɪ, kʊ tə yɪ lugu nʊgʊ nə.
16 Mə kʊ tə yoo nə Yɪɪ twá ʊ nii
*sʊ̀sʊ̀nʊ̀ Zwʊwɛlə nə, ʊ ma swìn, ʊ
wʊ́:
17 ‹Talɪkwa dɪan tə wa, à mù Yɪɪ
wá mí à *Siŋu tə ləzwənyiri
mama yuu wa. Á bɪa də á
bwìí wá swìn à nii sʊ̀ràn. À
wá pa ləzwəndʊn tə na wiən,
tə nə nan à mù con, à ga wá
bɪrɪ tə duən á bazʊnan nə ba
pandwɪa wa.
18 Tə mù dɪan təntə wa, à cígá
wá mí à Siŋu tə, à tʊtʊnbara də à
tʊtʊnkana yuu wa. Yá ba wá swìn à
nii sʊ̀ràn.
19 À wá pa yomɪlan nan yɪɪ nə, à ga
pa Yɪɪ dìàn mɪmɪnan ya tɪa yuu wa:
Jana də mən də nywìń wá yà lá.
20 Yɪcaʊ tə wá lwàń kʊ jì yikunu,
yá cànà tə wá lwàń ka jì nəsɪan
ndə jana nə, sə *Yuu-Tiu dun dɪɪn
nəfarʊ tə ga zɪgɪ lá kʊ bà.
21 Yá lìù tə mama, ʊ nə bon Yuu-Tiu
yɪrɪ tə, ʊ wá jon kʊ tíú ʊ cʊna wa›.
22 Á mù *Yɪzərayɛlə lìà-ba, á cʊga
sʊ̀ràn tə tə! Yɪɪ bɪrɪ də, *Nazarɛtə
Zwezi yɪ ʊ mù tətə nə pɪn wá nii,
kʊ mù nə pɪn, Yɪɪ pa ʊ fwa yomɪlan
də yogwaran də Yɪɪ dìàn mɪmɪnan
á tətəŋi wa, ndə á tətə nə yə̀ə́ nətʊ.
23 Yɪɪ yà yə̀ə́ ʊ janʊ tə yoo, kʊ wà
ʊ yuu dì. Ʊ mù tətə nə kúrí wá, ʊ
tún vàn nə, kʊ nə ba yigə, ndə ʊ nə

tanɪ kʊ, sə kʊ ya nətʊ. Ʊ sɛ̀e ʊ pa á ja wá, á pa lìà tə nə, ba yáá tə̀lə́ Yɪɪ. Ba paa wá dagarʊ yuu, ʊ tɪ.

24 Yá Yɪɪ dàń cʊ̀gʊ̀ tɪan dìàn ʊ pìí ʊ bwin wá ʊ lɪ tɪan wa. Tɪan yà wàrì wá, tə janɪ tə con mɪ́ámɪ́án.

25 Pìʊ́ *Davidə yà swìn ʊ yoo, ʊ wʊ́:

‹Máŋá mama, à na Yuu-Tiu à yáá nə.
Ʊ wulə à jɪzən vàn nə, sə à dàn ká dʊgʊ Yɪɪ cwəŋə tə.

26 Kʊ mʊ̀ nə pɪn, à jwɛ à ga swìn də pupwən. À mʊ̀ nə swə à wá tɪ, də à jə yala,

27 də n bá yá nə tɪga bwálí nə. N ma bá sɛ̀e, n pa lìù tə n lɪ n tún n cɪcɪ yɪrɪ, sə ʊ pʊ.

28 N bɪrɪ nə coŋi tə, tə nə pɪn mɪɪ. Yá n ga wá ya də nə, n pa à sú də pupwən›.

29 À nubɪa-ba, à jə cwəŋə, sə à swìn nɪbɛɛ Davidə yoo á con nəpon nəpon. Ʊ tɪga, ba gùrì wá. Də zàn mama ʊ ləbəri tə wulə nə tətəŋi wa.

30 Ʊ yà yɪ Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nʊ̀, yá ʊ yà yə̀ə́ də, Yɪɪ kàn nii də wá ʊ dù də, ʊ mʊ̀ Yɪɪ wá pa, Davidə nàʊ́ də́ ʊ nɪbɛɛ Davidə pàrì tə.

31 Ʊ nə swìn də, ba bá yá wá tɪga bwálí nə, yá ʊ yatana tə bá pʊ, kʊ yɪ *Kərisə nə wá tɪ ʊ pìí ʊ bwin tə yoo nə, ʊ yà yə̀ə́. Yá mə kʊ mʊ̀ yoo nə, ʊ swìn nətʊ.

32 Ʊ mʊ̀ Zwezi təntə nə, Yɪɪ pìí ʊ bwin ʊ lɪ tɪga wa, nə mama wàá nə bɪrɪ də, nə nɪ kʊ.

33 Yɪɪ pɪn, ʊ dì ʊ jə̀ə́ ʊ jɪzən* vàn nə. Ʊ yà kàn nii də, ʊ wá pa ʊ Siŋu tə. Yá ʊ mʊ̀ Zwezi dàń nə jon Yɪɪ-Siŋu tə nə nyɪna Yɪɪ con, ʊ mí tɪa yuu. Mə kʊ mʊ̀ nə á nə̀ń, á ga na nətən.

34 Pìʊ́ Davidə tətə wà Yɪɪ *sàń nə dì, yá ʊ swìn, ʊ wʊ́:

‹Yuu-Tiu swìn à Yuu-Tiu con, ʊ wʊ́:
«Bàá n jə̀ń à jɪzən vàn nə,

35 də à ma kəni n dʊŋa n nɛɛ də̀ń nə!» ›

36 Yɪzərayɛlə dwíí tə mama dàń mɛ, sə kʊ lwarɪ cígá cígá də, Yɪɪ pɪn Zwezi tə, á nə pɪn ba paa dagarʊ tə yuu, jì Yuu-Tiu, ʊ tə zɪgɪ lá ʊ yɪ Kərisə».

Lìà mʊ̀rʊ̀ batwa ken ba waa Zwezi nə
(Zwan 16.8; Tʊtʊnan 4.4; Likə 5.10)

37 Ba cʊgʊ tə mʊ̀ sʊ̀ràn təntə, yá ba bɪcanɪ dí zənzən. Ba dàń ga bwe Piyɛrə də *tʊntʊna tə duən tə, ba wʊ́: «À nubɪa-ba, bɛ̀eɛ̀e tətə nə nə dàń mɛ, sə nə fwa?»

38 Piyɛrə ma le ba, ʊ wʊ́: «Á vəvərə á kwa á ma sá á cʊna, sə Yɪɪ kwɛn ʊ lɪ á cʊna tə á mʊ̀ də wá pwərə wa, sə ba bon Zwezi-*Kərisə yɪrɪ, ba ma lə aba nɪá wa, kʊ twá də Zwezi-Kərisə yɪrɪ. Yá kʊ nətʊ tə nii nə súə́, á wá na Yɪɪ-*Siŋu tə tarpɪʊn tə.

39 Yɪɪ nikanɪ tə yɪ á mʊ̀ də á bɪa, də lìà tə mama, ba nə ŋʊ́ná nyiən. Kʊ yɪ lìà tə mama, nə *Yuu-Tiu Yɪɪ nə wá bon ba, sə ba bà ʊ con nyiən».

40 Yá Piyɛrə tə tì sʊ̀ràn duən, ʊ swìn ʊ bɪrɪ ba, ʊ ma kwè ba, ʊ wʊ́: «Á naŋa, á ga yá zən cʊna lìà tə, sə á jon á tìàn».

41 Ba ləgə lìà tə, ba nə sɛ̀e Piyɛrə sʊgʊ tə, nɪá wa, kʊ twá də Zwezi-Kərisə yɪrɪ. Yá kʊ mʊ̀ dɪɪn tə nə, lìà yí ndə mʊ̀rʊ̀ batwa nə, ba nə súrí Zwezi kwa lìà tə nii nə.

Nətʊ tə Zwezi kwa lìà tə nə wulə duən nə
(Tʊtʊnan 4.32-37)

42 Ba yà ŋwìń ba yáá lá də kàrà tə, Zwezi *tʊntʊna tə nə bɪrɪ ba. Ba yà jə *nimarʊ, ba də́ ba wodiu duən nə, yá ba jʊ̀nì Yɪɪ.

43 Yɪɪ yà twá də tʊntʊna tə, ʊ tʊŋa yogwaran də Yɪɪ dìàn mɪmɪnan zənzən. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, ba lìù mama yà dəri fən.

44 *Kərisə lìà tə mama yà ken duən nə, yá ba mɛ won yà yɪ nədʊ.

45 Ba yà yoli ba wiən, də won tə mama, ba nə jə. Kʊ tə, ba nə yoli ba na, ba yàá tì kʊ ba tàrà ba pa lìù

* **2:33 2.33** Ka jə̀ń pìʊ́ jɪzən vàn nə yɪ dun bwálí.

mama nə, ndə nətʊ tə kʊ nə mɛ də wá.
46 Ba yà ja pínʊ́ wuuu, ba dàn ká
pìí ba kə ba kwa, ba ga wulə duən
nə *Zwifə-ba Yıı *dìə̀ tə wa. Yá
ba yàá kun duən nə ba dii wa, ba
də́ *Yuu-Tiu nimarʊ wodiu tə, ba ga
də́ ba wodiu də pupwən. Ba ga ba
yokʊkwınan tuŋə ba bıcanı wa.
47 Ba yàá bʊ Yıı nə, lìà tə mama
pwìí ga poli ba yuu wa. Yá dıın
mama Yuu-Tiu yàá súrí lìà ʊ lìà púlí
tə nii nə, ba nə ken ba waa Zwezi
nə, sə ʊ jon ba ba cʊna wa.

3

Gwànʊ́ don nı yazurə
(Tʊtʊnan 4.9-22; 9.32-35; 14.8-10)

1 Dədəni nii lugu batwa máŋá wa,
Piyɛrə də Zwan yà vəli *Zwifə-ba Yıı
*dìə̀ wa, sə ba jʊn Yıı. Kʊ máŋá
təntə yà yı Zwifə-ba yıjʊnı máŋá, kʊ
nə mì ba.
2 Bɛɛ don, ba nə lʊrı wá, də ʊ yı
gwànʊ́, də yà wulə. Dıın mama, ba
yàá ja wá, ba va ba jə̀ə́ Yıı dìə̀ tə
mimii nə, ba nə boŋə ‹mimii zaŋʊ›,
sə lìà tə, ba nə zwı Yıı dìə̀ tə wa, pa
wá yılori wiən.
3 Ʊ mʊ̀ bɛɛ təntə nı Piyɛrə də
Zwan də, ba pìà, sə ba zʊ Yıı dìə̀ tə
wa, ʊ ma lòrì yılori won ba con.
4 Piyɛrə də Zwan mama ma fin ba
yíá, ba kə ʊ yuu, ba ga swìn ʊ con,
ba wʊ́: «Ywàń nəba!»
5 Bɛɛ tə ma ywàń ba zən, ʊ ga
dànì, sə ba pa wá won.
6 Piyɛrə dàń ma swìn ʊ con, ʊ wʊ́:
«À ba səbiu jə, à dàń wá pa mʊ́ kʊ tə,
à nə jə. Də *Nazarɛtə Zwezi-*Kərisə
yırı tə, zàn yıı nə, n va!»
7-8 Ʊ ga ja ʊ jızən nə ʊ van wá, ʊ
zìn. Də naa nədʊ, bɛɛ tə napıra də
ʊ nɛɛ tə mama dàn, yá ʊ ga fan ʊ
zıga yıı nə, ʊ vəli. Ʊ twá ba nə, ʊ zʊ
Yıı dìə̀ tə wa, ʊ vəli də ʊ faŋa, ʊ ga
bwı Yıı nə.
9 Yá lalʊʊ tə mama nı wá, də ʊ vəli
də ʊ bwı Yıı nə.
10 Lìù mama nə nı wá, n yə̀ə́ ʊ
swían. N yə̀ə́ də, ʊ mʊ̀ yà nə jəni
Yıı dìə̀ tə, ‹mimii zaŋʊ› tə nə, ʊ
lòrì yılori wiən tə. Kʊ kə lá lìà tə
zənzən. Kʊ yoo təntə, kʊ nə tʊn bɛɛ
tə yıra, yı yogwarʊ kʊ pa ba.
11 Bɛɛ tə kʊ́ʊ̀ ba Piyɛrə də Zwan
kwa naŋa. Kʊ gwárí lìà tə, ba dàń
dəri, ba va ba kıkarı ba. Yıı dìə̀ tə
bwálí don nə, kʊ nə jə napakʊlʊ, ba
boŋə kʊ napakʊlʊ təntə ‹*Salʊmʊn
napakʊlʊ›.

Piyɛrə sʊgʊ
(Tʊtʊnan 4.5-12; 2.22-36; 5.30, 32)

12 Piyɛrə nə nı kʊ mʊ̀ təntə,
ʊ swìn lalʊʊ tə con, ʊ wʊ́:
«*Yızərayɛlə lìà-ba, bɛ̀eɛ̀e nə pın,
kʊ ma gwárí aba? Bɛ̀eɛ̀e nə pın á
mama yíá ma cə̀ nə yuu? Á bʊŋa
də, kʊ yı nə mʊ̀ dìàn, nə à yə̀ə́ nə
ka twá Yıı cwəŋə tə nə zəni yırı,
bɛɛ tə ma zàn ʊ vəli, naaa?
13 Yıı tə, nə nıbara *Abərahamə,
də *Yızakə, də *Zwakɔbə, də nə
nıbara-ba duən nə jʊn tə nə pın, ʊ
tʊ̀tʊ̀nʊ̀ Zwezi na dun. Ʊ mʊ̀ Zwezi tə,
á tətə nə jın, á pa *Pilatə nə. Pilatə
yà pìà, sə ʊ dʊgʊ wá, á ga wà sɛ̀e.
14 Zwezi yà yı lìù tə, Yıı nə lı ʊ tún
ʊ cıcı yırı, ʊ ga yı cígá tíú də. Də
kʊ mɛ á vıga wá, á ga lòrì, sə Pilatə
dʊgʊ lagʊrʊ tə.
15 Á zıgı kʊ tə nə, pìʊ́ Pilatə yà
nə pìà, sə ʊ fwa á kálí á pa, mıı tíú
Zwezi tı. Yıı pìí ʊ bwin wá, ʊ lı tıga
wa, nə yı lìà tə nə, nə nı kʊ.
16 Bɛɛ wà tə nətən, á nə na, á yə̀ə́
wá, kʊ ga yı Zwezi yırı tə dìàn nə
pın ʊ na yazurə, nə nə ken nə waa
Zwezi nə yırı. Kʊ yı ʊ nə ken ʊ waa
Zwezi nə tə, kʊ mʊ̀ nə pın, ʊ ma na
yazurə míámían.
17 À nubıa-ba, à yə̀ə́ də, á mʊ̀ də
á yáá tìán tə mama yı á tʊn kʊ mʊ̀
yoo təntə á ləyəri wa.
18 Yıı dí yáá, ʊ twá ʊ nii *sʊ̀sʊ̀nà
tə mama nə, ʊ swìn də, *Kərisə wá
na càn. Yá síʊ́n nə, Yıı sʊgʊ tə nii
dàń súá.
19 Kʊ mʊ̀ tə yırı, á vəvərə á kwa á
ma sá á cʊna, sə ʊ kwɛn ʊ lı á cʊna
tə á mʊ̀ də wá pwərə wa.
20 Á nə fwa nətʊ, *Yuu-Tiu wá pa
aba sìə́ máŋá. Yá ʊ wá tʊn Kərisə,

ʊ nə kúrí tə, ʊ pa ʊ bà á con. Ʊ mù
Kərisə tə nə yɪ Zwezi.
21 Síʊ́n nə, Zwezi jə̀ə́ Yɪɪ *sàń nə,
ʊ ma dànì won mama nə wá pìí kʊ
jì, ndə Yɪɪ nə twá ʊ nii sʊ̀sʊ̀nà tə, ba
nə yɪ ʊ nə tɪ, ʊ ma swìn fuən fuən.
22 *Moyizə swìn, ʊ wʊ́: ‹Yuu-Tiu
Yɪɪ wá lɪ ʊ nii sʊ̀sʊ̀nʊ̀ á nubɪa tə wa,
ndə à nə ʊ pa aba. Á cʊga sʊ̀ràn tə
mama, ʊ nə wá swìn á con.
23 Lìù tə mama, ʊ nə ba ʊ mù Yɪɪ
nii sʊ̀sʊ̀nʊ̀ təntə sʊgʊ cʊga, ba wá lɪ
wá Yɪɪ lìà tə dwíí wa›.
24 Yá Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nà tə mama, kʊ
nə zɪgɪ Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nʊ̀ Samɪyɛlə nə,
kʊ ja va ba duən tə, ba mama swìn
dɪan təntə yoo.
25 Á yɪ Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nà tə bɪa, yá Yɪɪ
jɪn *nimarʊ də á nɪbara-ba. Ʊ swìn
*Abərahamə con, ʊ wʊ́: ‹Tɪa yuu lìà
mama wá twá n dwíí nə, sə Yɪɪ fwa
zəni ba yɪra›.
26 Yɪɪ dí yáá, ʊ tàà á mù yɪrɪ, ʊ pa ʊ
tʊ̀tʊ̀nʊ̀ tə nan, sə ʊ fwa zəni á yɪra.
Sə Yɪɪ pa, á lìù mama dàń lwàń ʊ
pubʊŋa, ʊ ga yá ʊ yokʊkwɪnan».

4

Piyɛrə də Zwan zɪga Zwifə-ba yun tìán, ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà, yáá con
(Matiə 10.17-20, 26-33; Zwan 15.20-21; 1 Piyɛrə 3.14-15)

1 Piyɛrə də Zwan yà tə wulə ba
swìn lìà tə con, də *Zwifə-ba Yɪɪ
*joŋwana tə, də lìà tə, ba nə cì
Zwifə-ba Yɪɪ *dìə̀ tə nə yáá tíú, də
*Sadɪsɪan-ba twi ba yí.
2 Ba lɪŋa zàn Piyɛrə də Zwan yuu
zənzən, ba nə yà kàrì lìà tə, ba ga
bɪrɪ də, Zwezi pìí ʊ bwin, ʊ nan tɪan
wa tə yɪrɪ. Kʊ kàrà təntə pìà kʊ bɪrɪ
də, lìà duən tə wá bwin, ba nan tɪan
wa.
3 Kʊ yà yɪ dədəni nii nə. Kʊ mù
nə pɪn, ba ja ba, ba kə bàń dìə̀, kʊ ja
va tɪpʊrɪ.
4 Lìà tə, ba nə cʊgʊ sʊgʊ tə wa lìà
zənzən, ken ba waa Zwezi nə. Ba
mama nə ken duən nə, ba yí ndə
bara mʊ̀rʊ̀ bonu nə.
5-6 Kʊ tɪa nə pʊrɪ, Zwifə-ba yáá
tìán, də ba *nəkwɪna, də Yɪɪ nii
*yənu tìán, də Yɪɪ joŋwana yun
tìán nəkwɪa Anə tətə, də Kayifə, də
Zwan, də Alɛkəzandərə, də lìà tə
mama, ba nə də́ joŋwana yun tìán
dwíí tə wa, vəli ba kun duən nə
*Zwerizalɛmə wa.
7 Ba ja Piyɛrə də Zwan tə, ba bà,
ba zɪgɪ ba tətəŋi wa, ba ga bwe ba,
ba wʊ́: «Kʊ yɪ bɛ̀eɛ̀e dìàn nə á jə, nə
à yə̀ə́ kʊ yɪ wà tətə yɪrɪ nə, á twá á
ma pa, gwànʊ́ tə zàn?»
8 Kʊ máŋá tə wa, Piyɛrə nə súə́ də
Yɪɪ-*Siŋu tə, ʊ le ba, ʊ wʊ́:
9 «*Yɪzərayɛlə lìà yáá tìán-ba, də
ba nəkwɪna-ba, zàn kʊ tə, á bwe
nəba yozəŋu tə yoo, kʊ nə tʊn
gwànʊ́ tə yɪra. Á pìà, sə á lwarɪ, kʊ
nə twá nətʊ, ʊ ma na yazurə.
10 Kʊ mù tə yɪrɪ á mama mɛ, sə
á lwarɪ! Sə Yɪzərayɛlə lìà tə mama
lwarɪ! Kʊ yɪ kʊ twá də *Nazarɛtə
Zwezi-*Kərisə yɪrɪ tə dìàn, bɛɛ wà
tə ma zɪga á yáá con də yazurə. Á
paa ʊ mù Zwezi təntə dagarʊ yuu.
Yá Yɪɪ dàń bwin wá, ʊ lɪ tɪan wa.
11 Mə ʊ mù yoo nə Yɪɪ sagɪ tə yà
dí yáá kʊ swìn, ʊ wʊ́:
‹Kapan tə, á mù dəlwə̀rə́ tə nə vɪga
á dʊgʊ vàn nə, kʊ mù nə pìí
kʊ jì dìə̀ tə nigwancɪɪn wárí,
kʊ yoo nə cà›.
12 Lʊʊ tə mɛ wa, Yɪɪ wà yɪrɪ lìù don
nə pɪn, nə nə wá twá kʊ tíú nə, sə
Yɪɪ jon nəba nə cʊna wa. Kʊ mù nə
pɪn, Yɪɪ twá Zwezi cɪcɪ nə, ʊ ma jon
lìà nə ba cʊna wa».
13 Ba nɪ də, fən ba Piyɛrə də Zwan
jə kʊ yoo tə wa, yá kʊ ga gwárí ba
zəni. Kʊ gwárí ba, ba ga lwarɪ də,
ba yɪ lìà tə, ba nə tà yənu tìán, ba
ga wà kàrà fwa. Ba lwarɪ də, Piyɛrə
də Zwan yɪ Zwezi twaduən.
14 Yá ba nə na bɛɛ tə, ʊ nə nɪ
yazurə, ʊ zɪga ba nii nə, ba wàrì yoo
mama ba le.
15 Ba dàń ma pa Piyɛrə-ba nan dìə̀
tə, Zwifə-ba yun tìán, ba nə bʊ̀rì
*bʊ̀rà tə wa, ba ga swìn duən con,
ba wʊ́:
16 «Bɛ̀eɛ̀e nə nə wá fwa də bara ba
tə? Cígá mama *Zwerizalɛmə tìán
tə mama yə̀ə́ Yɪɪ dìàn mɪmɪnan kʊ

tə yoo, lìà təntə nə fwa. Kʊ ba sègè,
nə də ga wàrì kʊ nə tɛn.
17 Kʊ wà mɛ, sə yoo kʊ tə tàà tɪa
mama, kʊ súrí lá lìà tə wa. Nə dàń
wá dù súú ba nii nə, ba kúù dàn ká
swìn, ba za kʊ mù Zwezi təntə yɪrɪ,
lìù mama con».
18 Ba dàń ma kúù bon Piyɛrə də
Zwan, ba swìn ba con, sə ba pa kʊ
mɛ lá. Ba kúù dàn ká pìí, ba bon
Zwezi yɪrɪ, nə à yəə́, sə ba kàrì lìà
də kʊ mù yɪrɪ təntə.
19 Piyɛrə-ba ma le, ba wʊ́: «Á tətə
ywàŋá kʊ wa, Yɪɪ yáá con kʊ mɛ, sə
nə zìlí á mù nii, nə ga yá Yɪɪ, naaa?
20 Kʊ tə nə mù nə nɪ də nə yíá, nə
ga nì kʊ yoo də nə zɪan, nə wàrì kʊ
nə nə cì, nə pa nə ba kʊ yoo swìn».
21 Zwifə-ba yun tìán tə, ba nə bʊ̀rì
bʊ̀rà tə, kúù caga ba nii nə, ba ga lɪ
ba ba dʊgʊ. Lalʊʊ tə mama yɪ ba
bwɪ Yɪɪ nə, yoo tə yɪrɪ, kʊ nə tʊn.
Kʊ mù nə pɪn, ba yà yərì cwəŋə tə,
ba nə wá tì, sə ba ma kə ba càn wa.
22 Bɛɛ tə, Yɪɪ dìàn mɪmɪnʊ tə nə
tʊn ʊ yɪra, kʊ pa ʊ na yazurə tə, bɪna
yà dwə sapwilə.

Karbɪa tə lòrì dìàn Yɪɪ con (Matiə 18.19-20)

23 Ba zəzən ba dʊgʊ Piyɛrə də
Zwan, ba vəli ba nubɪa tə con. Ba
vəli ba man kʊ tə mama, *Zwifə-ba
Yɪɪ *joŋwana yun tìán tə də Zwifə-
ba *nəkwɪna tə nə swìn ba con.
24 Ba nubiduən tə nə cʊgʊ ba nii
tə, ba zwɛ̀e, yá *Kərisə lìà tə mama
ken ba kori yɪɪ nə, ba swìn Yɪɪ con,
ba wʊ́: «*Yuu-Tiu, n mù nə fwa
lanworu də tɪa də mʊʊ, də wiən tə
mama, tə nə wulə tə wa.
25 N mù nə twá n *Siŋu tə nə, n
ma kə sʊ̀ràn tə tə nə nɪbɛɛ *Davidə,
ʊ nə yɪ n tʊ̀tʊ̀nʊ̀, nii wa. Ʊ swìn, ʊ
wʊ́:
‹Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, lʊʊ dwíə́ tə mama
lɪŋa ma zaŋa duən yun wa?
Yá lìà ma jə pubʊŋɪ tə nə ba
ziən?
26 Tɪa yuu pɛ̀egá ken duən nə, yáá
tìán boli duən yɪra, sə ba jì nədʊ,
ba ma jan də Yuu-Tiu›.
27 Cígá, *Erodə də Ponsə *Pilatə ken
duən nə tɪfarʊ kʊ tə wa. Ba mù də
lʊʊ dwíə́ tə mama də *Yɪzərayɛlə
lìà, sə ba zɪgɪ n mù Yɪɪ cɪcɪ tʊ̀tʊ̀nʊ̀
Zwezi nə, n nə kúrí, sə ʊ ya Kərisə.
28 Ba fwa kʊ tə mama, n dìàn tə də
n pubʊŋa tə yà nə ken kʊ sírí.
29 Yá síʊ́n nə, Yuu-Tiu cʊgʊ ba
wʊlwan sʊ̀ràn tə, sə n pa n *tʊntʊna
tə swìn n sʊgʊ tə də bɪcadɪʊ.
30 Bɪrɪ n dìàn tə, sə n zwɛ̀e lìà
yayɪran, sə n dìàn mɪmɪnʊ yìàn də
yomɪlan twá n mù Yɪɪ cɪcɪ tʊ̀tʊ̀nʊ̀
Zwezi yɪrɪ tə nə tə tʊn».
31 Ba nə lòrì Yɪɪ ba zwɛ̀e máŋá wa,
bwálí tə, ba yà nə jə̀ń tə, vuvugu.
Ba mama ga sú də Yɪɪ-Siŋu tə, ba ga
swìn Yɪɪ sʊgʊ tə də bɪcadɪʊ.

Kərisə lìà púlí tə nimarʊ yoo (Tʊtʊnan 2.44-47; 1 Zwan 3.16-19; Likə 12.33; 2 Korɛntə tìán 8.13-15)

32 Kʊ máŋá tə wa, ba lwarɪ də,
*Kərisə lìà tə mama pubʊŋa yà yɪ
nədʊ. Ba lìù mama ba swìn də, ʊ
won yɪ ʊ mù cɪcɪ nə tɪ. Ba mama
won yà yɪ nədʊ.
33 *Tʊntʊna tə swìn Zwezi yoo ba
bɪrɪ də dìàn. Ba bɪrɪ də, *Yuu-Tiu
Zwezi pìí ʊ bwin ʊ nan tɪga wa. Yá
Yɪɪ yà fwa pubwanʊ ba mama yuu
wa.
34-35 Won mama yà wà ba wa lìù
mama mùrì. Ba wa lìù tə, ʊ nə jə
kárí, nə à yəə́ dii, ʊ yàá tì tə ʊ yoli,
ʊ ja kʊ kwənə, ʊ ja bà tʊntʊna tə
con. Ba dàń yà tàrà səbiu tə, ndə kʊ
nə mɛ də lìù mama, ba pa wá.
36 Zwʊzɛfə, də yà yɪ bɛɛ don
Zwezi tʊntʊna tə nə, ken ʊ yɪrɪ
Barənabasə, kʊ dəń nə yɪ ‹kwinu›,
də yà wulə də ba. Ʊ mù Zwʊzɛfə
təntə yɪ Levi tə dwíí tə wa lìù. Ba
lʊrɪ wá Swipərə lʊʊ nii wa.
37 Zwʊzɛfə tə yoli ʊ kárá, ʊ ja kʊ
səbiu tə, ʊ bà, ʊ pa tʊntʊna tə nə.

5

Ananɪasə də Safɪra gɪgɪra tə yoo (Tʊtʊnan 4.35-37; Likə 12.1-5)

1 Bɛɛ don yà wulə, ʊ yɪrɪ yɪ
Ananɪasə, də ʊ kan, ʊ də yɪrɪ yɪ

Safıra. Ʊ mù Ananıasə təntə də ʊ kan ken nimarʊ, ba tì ba kárá, ba yè.
2 Ba dàń ga lı kʊ səbiu tə vàn don, ba sègè, sə ba ma fwa ba nyiən. Yá ba dàń ga ja kʊ gıganı tə, ba va ba pa Zwezi *tʊntʊna tə nə.
3 Piyɛrə dàń ma bwe wá, ʊ wʊ́: «Ananıasə, bɛ̀eɛ̀e nə pın, n ma cʊgʊ *Sıtana kwìè? Kʊ pa n kʊna kʊnkʊn, n kə Yıı-*Siŋu tə nii nə. N lı səbiu tə vàn don, n ma fwa n nyiən?
4 Kárá tə yà nə wà yè, ka yà tə n mù nyiən, naaa? Yá də ka nə yè tə, ka səbiu tə yà tə tà n mù nyiən, naaa? Kʊ yı nətə, n ma bʊ́n pubʊŋa kʊ tə yiri n waa con? Kʊ tà ləzoni con nə, n kʊnı, kʊ ya Yıı con nə n kʊnı».
5 Ananıasə nə nì tə sʊ̀ràn tə, ʊ tʊa, yá mə ʊ tıan də nə. Yá fən dàń gən lìà tə mama, ba yà nə zıgı lá.
6 Balandʊra tə nyí ba zàn, ba pəpəni wá, ba tì ba ja va ba gùrì.
7 Kʊ nə kɛ̀eń ndə lugu batwa nə, Ananıasə kan twi ʊ zʊ. Yá ʊ ga wà lwarı kʊ tə, kʊ nə tʊn kʊ lɛ.
8 Piyɛrə ma bwe, ʊ wʊ́: «Swìn cígá à con! Mə á kárá tə səbiu nə nətən, á nə yè á na?» Kan tə ma le, ʊ wʊ́: «Awo, mə kʊ nii nə».
9 Piyɛrə dàń ma swìn ʊ con: «Bɛ̀eɛ̀e nə pın, á ma kə kʊ nimarʊ təntə, sə á ma pìà *Yuu-Tiu Yıı-Siŋu tə nii nə? Haya, nàń lìà tə, ba nə gùrì n barı tə nə, ba wulə mimii nə. Yá ba kʊ́ʊ̀ wá gùrì n də».
10 Naa nədʊ, də kan tə də tʊa, kʊ máŋá tə tətə wa, Piyɛrə yáá nə, ʊ tı. Balandʊra tə zʊa də ʊ tıga, ba ma tì ʊ də, ba ja va ba gùrì ʊ barı tə səpuni nə.
11 Fən gən *Kərisə lìà púlí tə, də lìà tə mama, ba nə nì kʊ yoo təntə.

Yomılan tə nə tʊn Zwerizalɛmə nə yoo
(Tʊtʊnan 19.11-20; Matiə 5.6-7)

12 Zwezi-*Kərisə *tʊntʊna tə yà tʊŋa Yıı dìàn mımınan zənzən də yomılan zənzən, lalʊʊ tə tətəŋi wa. Kərisə lìà tə mama dàń yà zıga duən yáá nə, *Salʊmʊn napakʊlʊ tə dàń nə.
13 Yá lìù mama dàń kʊ́ʊ̀ ba lalʊʊ tə wa naŋa, ʊ gùlí ba wa. Yá lalʊʊ tə mama dàń yà ga bwı ba nə zəni.
14 Bara də kana kapʊpʊ, ba nə ken ba waa *Yuu-Tiu nə, dàń yà pùlì ba súrí lá.
15 Kʊ pa, ba dàń janı yayıŋa, ba naŋa coŋi tə yuu, ba tuŋə gədərən yuu də sarı wa. Piyɛrə dàń nə twi ʊ lɛ, sə ʊ yıywara tə twá ba duən mə yuu.
16 Lalʊʊ, kʊ nə nan *Zwerizalɛmə nii tıan duən də dəri kʊ twi də kʊ yayıŋa, də lìà, *zinə nə wʊwalı ba. Yá ba mama ga na yazurə.

Ba nə fifın Zwezi-Kərisə tʊntʊna tə yoo
(Tʊtʊnan 12.3-11; 4.5-12, 18-20)

17 Kʊ máŋá tə wa, *Zwifə-ba Yıı *joŋwana yun tìán nəkwıa tə, də ba tə, ba nə wulə də wá, kʊ mù nə nə ya *Sadısıan-ba tə, dàń zàn də wʊgwıʊ.
18 Ba jın Zwezi-*Kərisə *tʊntʊna tə, ba kə bàń dìà wa.
19 Yá kʊ tıtın nə, *Yuu-Tiu *malıka twi, ka súrú bàń dìà mimiən tə, ka lı ba, ka ga swìn ba con:
20 «Á vələ Zwifə-ba Yıı *dìà tə wa, á swìn sʊywáŋʊ́ tə, kʊ nə bırı mıı tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yıı con».
21 Ba nə nì kʊ sʊgʊ təntə, kʊ jıjʊ tətə nə, ba zʊa Yıı dìà tə wa, ba ga wulə ba kàrì.
Yıı joŋwana yun tìán nəkwıa tə, də ʊ kwa lìà dàń zàn, ba bon yun tìán tə, ba nə bʊ̀rì *bʊ̀rà tə, də *Yızərayɛlə dwíí tə wa *nəkwına tə, ba kə duən nə. Ba dàń ga tʊn ba lìà, sə ba va ba lı tʊntʊna tə bàń dìà tə wa.
22 Ba lìà tə dàń nə vəli, ba yí lá, ba wà ba nı bàń dìà tə wa. Ba ma pìí ba va, ba tún ba nii,
23 ba wʊ́: «Nə vəli, də bàń dìà tə tagʊ, yá pamana tə, ba yà nə cìgà ba nə tə, də wulə mimiən tə nə. Yá nə dàń súrú, nə wà lìù mama nı bàń dìà tə wa».
24 Máŋá tə wa, Yıı dìà tə tʊtʊnbıa yuu tíú tə, də joŋwana yun tìán tə

nə nì sʊ̀ràn təntə, ba kʊ́ʊ̀ yərì kʊ tə, ba nə wá fwa də yoo tə, kʊ nə wá bà yoo təntə kwa nə.

25 Lìù don kʊ́ʊ̀ twi, ʊ swìn ba con, ʊ wʊ́: «Á nəŋə, bara tə, á nə ken bàń dìə̀ tə wa, wulə Zwifə-ba Yıı dìə̀ tə wa, ba kàrì lalʊʊ tə».

26 Tʊtʊnbıa yuu tíú tə də ʊ kwa lìà tə, dàń vəli sənbwen, ba ja ba ba ja vìí. Lalʊʊ tə yà swə tʊntʊna tə. Yá kʊ yà wàá tʊtʊnbıa yuu tíú tə də ʊ kwa lìà tə, ba dılı də kapana. Kʊ mʊ̀ nə pın, ba yà dəri fən, sə ba fıfın tʊntʊna tə.

27 Kʊ kwa nə, ba jın tʊntʊna tə, ba pìí ba va yun tìán tə, ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə yáá con. Yıı joŋwana yun tìán nəkwıa tə dàń bwe ba, ʊ wʊ́:

28 «Nə wà sını nə swìn á con, sə á kʊ́ʊ̀ dànà ká twà də Zwezi yırı tə, á ma kàrì lalʊʊ tə, naaa? Kʊ nə á pa, á kàrà tə sú *Zwerizalɛmə mama. Á dàń ga pìà, sə nə mʊ̀ nə zın bɛɛ təntə tıan tə talı nə yun wa».

29 Piyɛrə də tʊntʊna tə duən tə dàń ma le, ba wʊ́: «Kʊ tà ləzwənə nii nə, nə mɛ, sə nə zìlí. Kʊ ya Yıı nii nə, nə mɛ, sə nə zìlí.

30 Yıı tə, nə nıbara-ba tə nə jʊ̀nì, nə bwin ʊ mʊ̀ Zwezi təntə, á nə paa dagarʊ tə yuu wa, á gʊ.

31 Yıı ken wá ʊ dun bwálí wa, ʊ jızən* vàn nə, sə ʊ yà pìʊ́ tə, ʊ nə wá jon lìà ba cʊna wa. Ʊ wá san Yızərayɛlə lìà tə nə, sə ba vəvəri ba kwa ba sá ba cʊna tə, sə ʊ ma wàní ʊ kwɛn ba cʊna tə, ba mʊ̀ də wá pwərə wa.

32 Nə ya yìə̀n təntə, tə nə tʊn tə sʊ̀sʊ̀nà, nə wàá nə swìn nə bırı də, nə nı tə. Nə mʊ̀ də Yıı-*Sinju tə, Yıı nə pın lìà tə nə, ba nə zìlí ʊ nii tə».

(Matiə 5.10-12; 1 Piyɛrə 4.13-16; Apokalisə 3.8)

33 Yun tìán tə, ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə, nə nì tə sʊ̀ràn təntə, ba súá də lıŋa, ba dàń ga pìà, sə ba gʊ tʊntʊna tə.

34 Yá bɛɛ don dàń yın lá, ʊ yırı nə yı Gamalıɛlə. Ʊ yı *Farızıan-ba púlí tə wa lìù, ʊ nə yı Yıı nii *yənu tíú. Ba mɛ yà zìlí wá zənzən. Ʊ nyí ʊ zàn yun tìán tə, ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə wa, ʊ ga pa nii, sə ba lı tʊntʊna tə kàrá wa, máŋá mancın.

35 Kʊ kwa nə, ʊ dàń ma swìn, ʊ wʊ́: «Á cıa á tətə nə, á mʊ̀ lìà tə, á nə ya Yızərayɛlə dwíí tə, də won tə, á nə pìà, á tʊn ba mʊ̀ lìà təntə yıra.

36 Máŋá kʊ nə lɛ, kʊ tə wà dání, Tıdasə də yà zàn, ʊ bırı də, ʊ jə dun. Lìà, ba nə yí ndə biənıa nə, yà nə vəli ba twá ʊ nə. Yá ba gʊa wá, ʊ kwa lìà tə, də ba tʊtʊnan tə mama jén lá.

37 Ʊ mʊ̀ təntə kwa nə, Zwidasə, ʊ nə ya Galile tíú, də kʊ́ʊ̀ nan, gàlʊ̀ tə máŋá wa. Ʊ də yà kʊ́ʊ̀ van lalʊʊ tə, ʊ kə ʊ con. Ʊ mʊ̀ təntə də tıga, ʊ kwa lìà tə ga jén duən yáá nə.

38 Kʊ mʊ̀ nə pın, à swìn á con sívn nə, sə á dànà ká tan bara-ba tə də con. Á mʊ̀ dàń yá ba, sə ba vìí. Ba tʊtʊŋı təntə nə yı ləzwənə yıra kʊ nan, kʊ wá cʊ̀gʊ̀, kʊ jén lá.

39 Yá kʊ dàń nə ya kʊ nan Yıı, á wàrì kʊ á cʊ̀gà, á pa kʊ jén. Á cıa á tətə nə, kʊ dàn ká bà, kʊ ya á mʊ̀ də Yıı nə jaŋa».

40 Yun tìán tə mama dàń sɛ̀e Gamalıɛlə pubʊŋa təntə. Ba dàń pìí, ba bon tʊntʊna tə, ba pa, ba mà ba də kafıran. Ba ga caga ba nii nə də, ba kʊ́ʊ̀ kwárí, ba pìí ba twá də Zwezi yırı tə, ba ma swìn yoo. Kʊ kwa nə, ba yá ba, ba pa ba vìí.

41 Tʊntʊna tə nan Zwifə-ba yun tìán tə, ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə con, ba vìí də pupwən, Yıı nə pın, ba na dun, ba nə dí càn Zwezi yırı nə.

42 Yá dıın mama, Zwifə-ba Yıı dìə̀ tə wa, də ba sàń nə, ba tə wà kàrà tə də Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́ tə sʊgʊ nə yaga.

6

Ba kúrí lìà barpɛ, sə ba san Zwezi-Kərisə tʊntʊna nə
(1 Timote 3.8-13)

1 Kʊ máŋá tə wa, Zwezi karbıa tə dàń pùlì, ba súrí lá zənzən. Ba yà ba

* **5:31 5.31** Ka jə̀ń pìʊ́ jızən vàn nə yı dun bwálí.

*Zwifə-ba tə, ba nə swìn *Gərɛkə tə, kadənə tə yoo jələ dɪɪn mama ba nii wodiu tarʋ máŋá wa. Kʋ mù nə pɪn, ba də dàń ŋʋŋwɪn ba duən tə, ba nə swìn *Ebərə tə yuu wa.

2 Zwezi-*Kərisə *tʋntʋna fugə bələ tə dàń ma bon Zwezi karbɪa tə mama, ba kə duən nə, ba ga swìn ba con, ba wʋ́: «Kʋ wà mɛ, sə nə yá Yɪɪ sʋgʋ tə kàrà nə, nə ga pìí nə pa, wodirən tarʋ nə yà nə yuu zɪlɪ.

3 Nə nubɪa-ba, kʋ mù nə pɪn, á kúrə́ á waa bara barpɛ, ba nə swìn ba lìù mama yozəŋə. Ba lìà təntə lìù mama mɛ, sə ʋ ya lìù tə, ʋ nə súə́ də Yɪɪ-*Siŋu tə. Ba lìà təntə lìù mama mɛ, sə ʋ ya wobʋnyiən, sə nə ma kʋ tʋtʋŋɪ təntə, nə ma zɪn ba.

4 Nə mù mɛ, sə nə wànı́ nə tɪnɪ nə máŋá tə, nə kə yɪjʋnɪ wa, də nə kàrì Yɪɪ sʋgʋ tə, nə bɪrɪ».

5 Kʋ mù yoo təntə dàń yɪn ywánı́, kʋ pa lalʋʋ tə mama nə. Ba dàń ma kúrí Etɪyɛnə. Ʊ ya bɛɛ tə, ʋ nə ken ʋ waa Zwezi nə zənzən, ʋ ga sú də Yɪɪ-Siŋu tə. Kʋ súrí Filipə, də Prɔswɔrə, də Nɪkanɔrə, də Timon, də Parəmenasə, də Nikolasə nə. Nikolasə ya Antɪʋswə bɛɛ don, ʋ də nə yà zʋa Zwifə-ba *yɪjʋncwəŋə tə wa.

6 Ba ja ba, ba va ba bɪrɪ tʋntʋna tə nə. Tʋntʋna tə də ma jʋn Yɪɪ, ba ga tún* ba jìàn lìà təntə yuu wa.

7 Ba dàń yà swìn Yɪɪ sʋgʋ tə, ba súrí lá wuuu. Zwezi karbɪa tə nii dàń pùlì, ba súrí zənzən *Zwerizalɛmə nə. Yá Zwifə-ba Yɪɪ *joŋwana kapʋpʋ də twi, ba kə ba waa Zwezi nə, sə ba zìlí ʋ nii.

Ba nə jɪn Etɪyɛnə tə yoo

(Ebərə-ba 2.4; Likə 21.14-15; Zwan 15.18-21)

8 Yɪɪ pɪn ʋ dìàn tə də ʋ pubwanʋ tə Etɪyɛnə nə. Kʋ pɪn ʋ tʋŋa yomɪlan də Yɪɪ dìàn mɪmɪnan nəfaran lalʋʋ tə tətəŋi wa.

9 Bara duən zàn, ba zɪgɪ ʋ nə. Lìà təntə yà yɪ *Zwifə-ba *jə́rə́ dìà tə, ba nə boŋə ‹ywəŋə, ba nə jon ba tìàn› jə́rə́ dìà tə lìà. Kʋ mù nə yɪ Zwifə-ba lìà duən, ba nə nan Sirɛnə də Alɛkəzandəri. Ba mù də Zwifə-ba, ba nə nan Silisi lʋʋ nii tə wa, də Azi nagwanaa tə wa, dàń tʋ́tʋ̀nı́ də Etɪyɛnə.

10 Etɪyɛnə yɪ wʋbʋŋa tə, Yɪɪ-*Siŋu tə nə pɪn wá nə, ʋ ma swìn. Yá kʋ dàń pɪn ba wàrì ba le.

11 Ba dàń ma ga ba vwɪn lìà, sə ba mù lìà təntə dàń nə swìn ndə: «Nə mù nì də, Etɪyɛnə swìn sʋlwan, ʋ zɪgɪ *Moyizə də Yɪɪ nə».

12 Ba dàń twá nətʋ, ba sú lalʋʋ tə, də Zwifə-ba *nəkwɪna tə, də Yɪɪ nii *yənu tìán tə, ba kə ʋ nə. Ba ma ja Etɪyɛnə, ba ja va yun tìán tə, ba nə bʋ̀rì *bʋ̀rà tə yáá con.

13 Ba tanɪ lìà, ba nə wá kʋnɪ kʋnkʋn, ba kə ʋ nii nə, ba ja vu. Kʋnkʋna təntə dàń nə swìn, ba wʋ́: «Ʊ mù bɛɛ təntə nə swìn sʋ̀ràn, máŋá mama, ʋ ma zɪga nə Zwifə-ba Yɪɪ *dìà tə də Yɪɪ *nii tə nə, ʋ nə pɪn Moyizə nə.

14 Nə nì də, ʋ swìn də, ʋ mù *Nazarɛtə Zwezi təntə wá cʋ̀gʋ̀ Yɪɪ dìà tə, ʋ ga lwàń Yɪɪ nii tə, Moyizə nə pɪn nəba tə».

15 Lìà tə mama, ba yà nə yɪ yun tìán tə wa, ba nə bʋ̀rì bʋ̀rà, yíá dàń fin Etɪyɛnə yuu wa. Yá ba nɪ də, ʋ yáá tə nyɪn ndə *malɪka yáá nə.

7

Etɪyɛnə nii tuŋu

(Tʊtʊnan 6.9-15; Ebərə-ba 11.23-29; Zwan 5.45-47)

1 *Zwifə-ba Yɪɪ *joŋwana yun tìán nəkwɪa tə bwe Etɪyɛnə nə, ʋ wʋ́: «Mə yìàn tə nɛɛ nə nətən cígá?»

2 Etɪyɛnə ma le, ʋ wʋ́: «À nubɪa-ba, də à nyɪna-ba, á cʋga nə! Yɪɪ tə, ʋ jə dun, nə nan nə nɪbɛɛ *Abərahamə nə. Kʋ máŋá tə wa, də ʋ wulə Mezopotami nagwanaa wa, ʋ tə wà vəli, sə ʋ jə̀ń Aran nə.

3 Yɪɪ swìn ʋ con, ʋ wʋ́: ‹Nan, n ga yá n lʋʋ nii, də n dwíí tìán, sə n ga va lʋʋ nii tə wa, à nə wá bɪrɪ mʋ́›.

* **6:6 6.6** *Zwifə-ba nə yàá tún ba jìàn lìà yun wa, sə kʋ bɪrɪ də, ba ken yuywaŋʋ ba yuu wa, nə à yə̀ə́, sə kʋ bɪrɪ də, ba pɪn ba Yɪɪ nə.

4 Abərahamə ma nan Kaləde, ʊ va
ʊ jə̀ń Aran nə. Ʊ nyɪna tɪan kwa nə,
kʊ bwálí təntə wa, Yɪɪ dàń pɪn ʊ nan
Aran, ʊ bà lʊʊ nii kʊ tə nətən wa, á
nə wulə kʊ wa zə̀n.
5 Kʊ máŋá tə wa, Yɪɪ wà wá bwálí
pɪn, sə ʊ tɪnɪ kʊ. Ʊ wà bwálí tətə
pɪn, sə ʊ tún ʊ naa kʊ wa. Kʊ ya Yɪɪ
kàn nikana mù də, ʊ wá pa kʊ lʊʊ nii
təntə Abərahamə də ʊ dwíí tə nə, ʊ
nə wá kə lʊʊ wa. Abərahamə yà ga
tə ba bìú jə.
6 Á nəŋə kʊ tə, Yɪɪ nə swìn:
‹Abərahamə dwíí tə wá jə̀ń lʊʊ nii
don nə. Ba wá jì lʊʊ nii təntə ywəŋə,
yá ba wá də́ càn bɪna bɪənɪa.
7 Lʊʊ tə, ba nə wá yà kʊ tɪán
ywəŋə, à mù Yɪɪ nə wá bʊ̀rì kʊ bʊ̀rà.
Kʊ mù təntə kwa nə, ba dàń wá bà,
ba fwa yɪjʊnɪ bwálí kʊ tə wa, à nə
dí yáá à kàn kʊ nii də ba›.
8 Yɪɪ dàń ma kàn nikanɪ də
Abərahamə. Kʊ mɪmɪnʊ nə ya
bɛɛ *gwəŋə tə. Kʊ mù nə pɪn,
Abərahamə ma goŋi ʊ bìú *Yɪzakə,
ʊ lʊrɪ dɪan nana dɪɪn nə. Yɪzakə
də nə lʊrɪ *Zwakɔbə, ʊ də goŋi wá.
Zwakɔbə də goŋi ʊ bɪa fugə bələ tə,
ba nə yɪ nə nɪbara fugə də bələ tə.
9 Nə nɪbara-ba tə jɪn wʊgwɪʊ də
ba nyánʊ́ Zwʊzɛfə, ba ma yə̀ wá lɪà
yuu wa, ba nə vəli *Ezwipətə lʊʊ nii.
10 Yɪɪ dàń yɪn də wá. Ʊ lɪ wá
ʊ wʊwalʊ mama wa. Yɪɪ pɪn ʊ
na pubwanʊ də wʊbʊŋa Ezwipətə
pìʊ́ *Farawon yáá con. Farawon lɪ
Zwʊzɛfə ʊ tún, sə ʊ tɪnɪ Ezwipətə
lʊʊ nii, də ʊ dìə̀ tə ʊ ywàń tə yuu.
11 Niən dàń twi tə zʊ Ezwipətə lʊʊ
nii tə, də Kanan lʊʊ nii tə mama wa.
Kʊ yɪn càn zənzən, nə nɪbara-ba tə
dàń yà kʊ́ʊ̀ ba won na ba də́.
12 Zwakɔbə nə nì də, mɪna wulə
Ezwipətə nə, ʊ təntən ʊ tʊn nə
nɪbara-ba tə naa nədʊ.
13 Yá ba nə vəli nɛɛ bələ tə nii nə,
Zwʊzɛfə pɪn ʊ nubɪa tə lwarɪ wá,
Farawon də dàń lwarɪ Zwʊzɛfə dwíí
tɪán tə.
14 Zwʊzɛfə dàń ma tʊn ʊ pa, ba ja
ʊ nyɪna Zwakɔbə də ʊ dìə̀ lɪà, ba nə
yí sapwɪtwa də fugə də bonu, ba bà.
15 Mə nətʊ nə, Zwakɔbə vəli
Ezwipətə. Yá mə lá nə, ʊ tɪga. Nə
nɪbara tə də mama tɪga lá nə.
16 Ba zɪn ba tɪga tə, ba jə va
Siswɛmə nə, ba gùrì ləbəri tə wa,
Abərahamə yə̀ də səbiu Emɔrə bɪa
tə con Siswɛmə nə.
17 Yá máŋá tə wa, Yɪɪ nikanɪ tə, ʊ
nə kàn də Abərahamə nii nə, bwələ,
sə kʊ sú, nə dwíí tə dàń pùlì zənzən
Ezwipətə nə.
18 Kʊ kwa nə, pìʊ́ don də kʊ́ʊ̀ jon
pàrì tə, ʊ nə wà Zwʊzɛfə yəni.
19 Ʊ mù pìʊ́ təntə dàń nə tʊn yíá
swɪan nə dwíí tə yɪra. Ʊ dàń fɪfɪn nə
nɪbara-ba tə, ʊ pa, ba vɪ ba bìsìní ba
dʊga, sə kʊ pa ba tɪ.
20 Kʊ máŋá təntə wa nə, ba lʊrɪ
Moyizə. Ʊ yɪ binanʊnʊ Yɪɪ yíá yuu.
Ba kʊnɪ wá cànì batwa ʊ nyɪna dìə̀
tə wa.
21 Máŋá tə wa, ba nə dʊgʊ wá,
Farawon bʊ̀á nɪ wá, ʊ tì ʊ ja va, ʊ
kʊnɪ, ndə ʊ tətə bilʊra nə.
22 Ezwipətə tɪán wʊbʊŋa tə nə, ba
ma kwè wá. Moyizə yɪ dìàn tíú, kʊ
twá də ʊ nii sʊgʊ də ʊ tʊtʊnɛɛ nə.
23 Ʊ bɪna sapwilə nii nə, ʊ ken sírí,
sə ʊ va ʊ nubɪa *Yɪzərayɛlə lìà tə
con.
24 Ʊ nɪ Ezwipətə tíú don də, ʊ wulə
ʊ fɪfɪn ʊ dwíí tə wa lìù don. Yá ʊ dàń
gʊa Ezwipətə tíú tə, sə ʊ ma wànɪ́ ʊ
jon ʊ nubiu tə, Ezwipətə tíú tə yà nə
fɪfɪn.
25 Ʊ yà bʊŋa də, ʊ nubɪa
Yɪzərayɛlə lìà tə yà wá lwarɪ də,
kʊ wá twá də wá, sə Yɪɪ ma jon ba.
Yá ba wà kʊ lwarɪ.
26 Kʊ tɪa nə pʊrɪ, ʊ kʊ́ʊ̀ nɪ
Yɪzərayɛlə lìà tə bələ, ba wulə ba
mà duən, ʊ ma kʊ́ʊ̀ pìà, sə ʊ kwɛ̀e
ba. Ʊ dàń ma swìn ba con, ʊ wʊ́: ‹À
dabara-ba, á yɪ nubɪa, bɛ̀eɛ̀e nə pɪn,
á də ma fɪfɪn duən?›
27 Yá ba lìù tə, ʊ nə fɪfɪn ʊ don tə,
yugu Moyizə, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: ‹Wàà
nə tún mʊ́, sə n ya pìʊ́, sə n bʊ̀rì
bʊ̀rà nə yuu wa?
28 N pìà, sə n gʊ à də, ndə n dɪɪn
nə gʊa Ezwipətə tíú tə, naaa?›

29 Kʊ sʊgʊ təntə pɪn Moyizə dəri,
ʊ va Madɪan nagwanaa wa. Ʊ lʊrɪ
bɪa bələ, kʊ lʊʊ nii təntə wa.
30 Kʊ bɪna sapwilə nii nə, *malɪka
nan ʊ nə, kasɔɔ lanworu tə wa,
*Sinayi paan tə yuu, mənvoo kʊ nə
jə tuni wa.
31 Kʊ yiri tə gwárí Moyizə. Ʊ dàń
ma va, sə ʊ ywàń kʊ ʊ lwarɪ. Ʊ dàń
ma nì *Yuu-Tiu kori, kʊ nə wʊ́:
32 ‹À yɪ Yɪɪ tə, n nɪbara-ba
tə nə jʊ̀nì! À yɪ Yɪɪ tə, n
nɪbara Abərahamə, də Yɪzakə, də
Zwakɔbə, ba nə jʊ̀nì!› Moyizə dàń
vɪvaga, yá ʊ kʊ́ʊ̀ ba wʊdɪʊ jə, sə ʊ
ywàń.
33 Yuu-Tiu dàń ma swìn ʊ con, ʊ
wʊ́: ‹Lɪ n natʊra tə n nɛɛ nə! Bwálí
təntə, n nə zɪga lá, yɪ à mʊ̀ tətə
bwálí.
34 À nɪ wʊwalʊ tə à lìà tə wulə
kʊ wa Ezwipətə nə. À nì ba yinəgə
kwirə tə. Yá à cuə, sə à jon ba ba
càn tə wa. N dàń bàá síʊ́n nə, à wá
tʊn mʊ́ Ezwipətə nə›.»
35 Etɪyɛnə ma kʊ́ʊ̀ swìn ʊ súrí lá, ʊ
wʊ́: «Ʊ mʊ̀ Moyizə təntə, ba yà tɛn,
ba ga swìn, ba wʊ́: ‹Wàà nə tún mʊ́,
sə n yà pìʊ́ də n bʊ̀rì nə bʊ̀rà?› Mə
ʊ mʊ̀ nə Yɪɪ tʊn, sə ʊ yà pìʊ́, də ʊ lɪ
ba ba càn wa. Kʊ twá də malɪka tə,
ʊ nɪ tuni tə wa, saŋʊ.
36 Ʊ mʊ̀ nə lɪ ba Ezwipətə lʊʊ nii
tə wa. Kʊ twá də ʊ nə tʊn yomɪlan
də Yɪɪ dìàn mɪmɪnan yìàn, Ezwipətə
lʊʊ nii tə wa, də ‹mʊʊ nəsɪan*› tə
wa, də kasɔɔ lanworu tə wa bɪna
sapwilə.
37 Mə ʊ mʊ̀ Moyizə təntə nə swìn
Yɪzərayɛlə lìà tə con, ʊ wʊ́: ‹Yɪɪ wá
lɪ á wa lìù, sə ʊ yà Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀,
ndə à mʊ̀ nə›.
38 Máŋá tə nə, Moyizə nə yɪn də
Yɪzərayɛlə púlí tə kasɔɔ lanworu tə
wa, ʊ nə yɪn də nə nɪbara-ba tə, ʊ
ga ya də malɪka tə. Ʊ mʊ̀ con nə
malɪka tə swìn Sinayi paan tə yuu
wa, ʊ ga jon Yɪɪ sʊgʊ tə, kʊ nə pɪn
mɪɪ ʊ pa nəba.

39 Nə nɪbara-ba tə yà ba pìà, sə ba
zìlí ʊ nii. Ba vɪga wá, ba pubʊŋa ga
pìí, kʊ wulə Ezwipətə lʊʊ nii nə.
40 Kʊ mʊ̀ nə pɪn, ba swìn *Arɔn
con, ba wʊ́: ‹Fwa yɪa, n pa nəba, sə
tə yà nə yáá. Ʊ mʊ̀ Moyizə təntə, ʊ
nə pɪn, nə nan Ezwipətə lʊʊ nii tə
wa, nə kʊ́ʊ̀ yərì kʊ tə, ʊ nə jigə›.
41 Kʊ mʊ̀ dɪan təntə wa, ba fwa
woŋwanʊ, kʊ nə nyɪn ndə nabiə nə,
ba ga gʊ wiən, ba ma fwa *jonji kʊ
mʊ̀ woŋwanʊ təntə yuu wa. Ba dàń
ga jwɛ kʊ mʊ̀ won təntə yɪrɪ, ba tətə
nə fwa.
42 Yɪɪ ma vəvəri ʊ kwa, ʊ ma te ba,
ʊ ga yá ba, kʊ pa, ba dàń jʊ̀nì yɪcaʊ
də cànà də kacɪlacɛ tə, lanworu tə
wa. Yoo təntə pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa,
kʊ twá də Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nà tə, kʊ wʊ́:

‹Yɪzərayɛlə lìà-ba, á bɪna sapwilə
tə mɛ kasɔɔ lanworu tə wa, á
fwa joŋə, də á gwɪ vàná, á pɪn
nə, naaa?
43 Kʊ yɪ á zɪn yɪɪ Molɔkə† gansili tə,
də á yɪɪ Ronfan kacɪlacɔ tə, á tətə nə
fwa. Tə mʊ̀ kʊnkʊn yɪa təntə mama
yɪ á tətə nə fwa, sə á bʊ tə nə. Kʊ
mʊ̀ nə pɪn, à dàń wá pa, á va á galɪ
*Babɪlɔnə lʊʊ nii yuu›.

44 Kasɔɔ lanworu tə wa, á nɪbara-
ba yà jɪn Yɪɪ *wulu gansili tə. Kʊ
yɪ kʊ fwa ndə nətʊ tə, Yɪɪ nə swìn
Moyizə con, sə kʊ fwa, ndə Moyizə
tətə nə nɪ kʊ yiri tə.
45 Nə nɪbara tə, ba də nə kʊ́ʊ̀ pʊ́ə́
ba kwa, də nə kʊ́ʊ̀ jon kʊ mʊ̀ gansili
təntə, ba zɪn, máŋá tə wa, Zwozuwe
də nə kʊ́ʊ̀ yɪn ba yáá tíʊ́, ba ja bà
lʊʊ nii kʊ tə wa. Yɪɪ ma san ʊ ta lʊʊ
nii təntə tìán, ʊ dɪŋɪ ba yáá con. Yɪɪ
wulu gansili tə yɪn bwálí kʊ tə wa,
kʊ ja va kʊ yí pìʊ́ *Davidə pàrì tə
máŋá.

* **7:36 7.36** Máŋá tə wa, Moyizə nə lɪ Yɪzərayɛlə lìà tə Ezwipətə lʊʊ nii tə wa, mə ‹mʊʊ nəsɪan› tə wa nə Yɪɪ pɪn, kʊ níá tə pwèe duən wa, tə ga yá cwəŋə, tə pa, ba kɛ̀eń tɪa nəkʊrʊ wa, ba va Kanan lʊʊ nii. Kʊ mʊʊ təntə wa nə Farawon kwatara tə mé, máŋá tə wa, ba nə dɪŋɪ Yɪzərayɛlə lìà tə, sə ba ja. † **7:43 7.43** Molɔkə də Ronfan yɪ woŋwanan. Fuən lìà tə, ba yà nə wulə Kanan lʊʊ nii tə wa, yà nə jʊ̀nì tə.

46 Davidə nɪ yuywaŋʊ Yɪɪ yáá con,
ʊ dàń ma lòrì cwəŋə, sə ʊ lwà bwálí
ʊ kə Zwakɔbə Yɪɪ‡ tə lá nə.
47 Yá kʊ yɪ *Salʊmʊn nə lwà dìà
təntə.
48 Yɪɪ tə, ʊ nə wulə ban ban, ga ba
dìà tə, ləzwənə nə lwà, wa yanɪ. Yɪɪ
nii sʊ̀sʊ̀nʊ̀ swìn də, Yuu-Tiu swìn, ʊ
wʊ́:
49 ‹Lanworu tə nə yɪ à padaʊ, yá tɪa
tə mʊ̀ yɪ goli, à naa cɪcɪ kə tún
bwálí. Bakʊn dìà yiri nə, á
wàá á lwè, á pɪn nə? Bwálí
kʊkwa wa nə, à wàá à pəni, à
sìí?
50 Kʊ tà à mʊ̀ nə fwa won mama,
naaa?›
51 Á mʊ̀, á yɪ lìà tə, á yɪ vɪʊ lìà.
Á mantɪa á gwəŋə bɛɛ. Yá á waa
tə də á zɪan mʊ̀ ba Yɪɪ sʊgʊ tə sɛ̀e,
Yɪɪ-*Siŋu tə nə swìn á con. Á də á
nɪbara-ba tə nə yɪ won nədʊ.
52 Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nà tə wa, ba wà tətə
nə, á nɪbara-ba tə nə wà fɪfɪn? Lìà
tə, ba nə dí yáá ba swìn cígá tíú§ tə
túrí tə yoo, á nɪbara-ba tə nə gʊa ba.
Yá mə kʊ lìù təntə, á də kʊ́ʊ̀ gɪgɪra
á gʊ.
53 Á mʊ̀ yɪ lìà tə, á nə twá də
malɪkɛ, á ma na Yɪɪ *nii tə, ʊ nə pɪn
Moyizə nə. Yá də kʊ nətʊ mɛ, á wà
kʊ nii təntə zìlí».

Ba dɪlɪ Etɪyɛnə də kapana ba gʊ

54 Etɪyɛnə nə tún ʊ nii wuuu, ʊ va
ʊ zwɛ̀e. Ʊ sʊ̀ràn tə ma pɪn, ba bɪcanɪ
sú də lɪŋa ʊ yuu wa. Ba ga vwa ba
nipʊrʊ.
55 Etɪyɛnə, súə́ də Yɪɪ-*Siŋu tə, ʊ
zìn ʊ yáá ʊ kə lanworu tə wa, ʊ ga
na Yɪɪ dun tə, də Zwezi ʊ zàn ʊ zɪga
Yɪɪ jɪzən vàn nə.
56 Ʊ ma swìn, ʊ wʊ́: «Á cʊga, à
na lanworu tə kʊ súrí, yá *Ləzwənə-
Biu* tə zɪga Yɪɪ jɪzən vàn tə yuu».
57 Ba mama dàń ma mà cə̀rí zəgə
zəgə ba sun ba zɪan, ba ga gàrì duən
ʊ yuu wa.
58 Ba tùrì wá, ba ja nan tɪʊ tə nii
nə. Ba dàń ga wulə ba dɪlɪ wá də
kapana, sə ba gʊ. Balandʊrʊ don, ʊ
yɪrɪ nə yɪ Solə† nə cìgà lìà tə, ba nə
dɪlɪ Etɪyɛnə, ganan nə.
59 Máŋá tə wa, ba nə wulə ba dɪlɪ
wá də kapana tə, Etɪyɛnə lòrì Zwezi,
ʊ wʊ́: «*Yuu-Tiu Zwezi, jon à siŋu tə
n kə n con».
60 Ʊ ga jə̀ń ʊ nadwana yuu, ʊ
bubwi, ʊ wʊ́: «Yuu-Tiu, dàn ká jələ
cʊna tə tə, n kə ba yuu wa». Etɪyɛnə
nə swìn tə sʊ̀ràn təntə, ʊ zwɛ̀e kwa
nə, ʊ mɪɪ zwɛ̀e.

8

1 Solə də yà bɪrɪ də, Etɪyɛnə mɛ
tɪan.

Solə nə fɪfɪn Kərisə lìà púlí tə yoo
(Tʊtʊnan 11.19-21; Filipə tìán 1.12-14; Zwan 6.70)

Kʊ dɪɪn təntə nə, ba dàń fɪfɪn
*Kərisə lìà púlí tə mama, kʊ nə wulə
*Zwerizalɛmə wa. Ba mama dəri ba
pwɛ̀e duən yáá nə, ba yá tà Zwezi-
*Kərisə *tʊntʊna tə cɪcɪ. Ba dəri
ba va Zwide nagwanaa tə də Samari
nagwanaa tə mama wa.
2 Bara-ba nə zìlí Yɪɪ nii zəni tì
Etɪyɛnə, ba gùrì, ba ga kwi zənzən
ʊ yɪrɪ.
3 Solə mʊ̀ dàń yɪ ʊ kəni dìàn, sə
ʊ cʊ̀gʊ̀ Kərisə lìà púlí tə. Ʊ twá dii
də dii wa ʊ vəli, ʊ ma janɪ bara də
kana, ba nə ken ba waa Zwezi nə, ʊ
pa ba kəni bàń dìà.
4 Ba tə, ba nə dəri ba pwɛ̀e duən
yáá tə, dàń tə swìn Zwezi-Kərisə
sʊywáŋʊ́ tə, bwálí tə mama, ba nə
vəli.

Filipə swìn sʊywáŋʊ́ tə Samari nagwanaa wa
(Zwan 4.1-42; Tʊtʊnan 1.8)

5 Filipə vəli ʊ zʊ Samari nagwanaa
tə tɪfarʊ tə wa, ʊ wulə ʊ swìn Zwezi-
*Kərisə sʊywáŋʊ́ tə.
6 Lalʊʊ tə mama, kʊ nə kun duən
nə, nii yà yɪ nədʊ, kʊ ma cʊga Filipə
sʊgʊ tə zəni zəni də waa nədʊ.

‡ **7:46 7.46** Kʊ yɪ *Zwifə-ba Yɪɪ *dìà. Wiən tə mama, tə yà nə wulə Yɪɪ wulu gansili tə wa, ba ken tə mama Yɪɪ dìà tə wa. § **7:52 7.52** Lìù təntə nə yɪ Zwezi. * **7:56 7.56** Lìù təntə nə yɪ Zwezi.
† **7:58 7.58** Solə jə yɪrɪ don, kʊ nə yɪ Polə.

Lìà tə yà nə̀ń, ba ga na Yıı dìàn mımınan tə, Filipə nə tʊŋa.
7 Cígá, *zinə nan, tə yá lìà zənzən
nə də tə bubwi. Yá gwanan zənzən
yayıran zwɛ̀e.
8 Kʊ yın pupwən nəfarʊ kʊ mʊ̀
tıfarʊ təntə wa.
9 Bɛɛ don yà dí yáá, ʊ wulə kʊ
tıfarʊ tə wa, ʊ yırı nə yı Simon. Ʊ
də yà pın dun ʊ tìàn nə, ʊ yà fwa
jinəmori, ʊ ma gwárí Samari lalʊʊ
tə zənzən.
10 Kʊ yà nə zıgı bisımabii nə, kʊ
ja va kʊ yı bazʊnan nə, ba mama
míámían yà twá ʊ nə, də ba swìn,
ba wʊ́: «Ʊ tə mʊ̀ yı Yıı dìàn tə tətə,
ba nə boŋə ‹dìàn nəfarʊ›.»
11 Ʊ yà gwárí ba, máŋá kʊ nə darı
də ʊ jinəmori tʊtʊnɛɛ tə. Kʊ mʊ̀ nə
pın, ba yà twá ʊ nə.
12 Yá Filipə dàń twi, ʊ swìn Yıı
pàrì tə, də Zwezi-Kərisə yırı tə yoo,
ʊ bırı ba. Kʊ mʊ̀ nə pın, bara də
kana mama dàń pìí ba yá jinəmori
tə, ba kə ba waa Zwezi sʊywáŋʊ́ tə
nə, ba ga pa, ba lə ba níá wa, kʊ twá
də Zwezi-Kərisə yırı tə.
13 Simon də tətə ken ʊ waa Zwezi
nə. Yá ba ga lə wá níá tə wa, kʊ twá
də Zwezi-Kərisə yırı tə. Ʊ dàń zıga
Filipə səpuni nə, kʊ ga gwárí wá
zənzən, ʊ nə na Yıı dìàn mımınan
də dìàn wiən, tə nə tʊŋa tə yırı.

(Tʊtʊnan 19.5-6; 1 Timote 6.9-10; Matiə 6.24)

14 Zwezi *tʊntʊna tə, ba yà nə
wulə *Zwerizalɛmə wa, dàń nə nì
də, Samari tìán sɛ̀e Yıı sʊgʊ tə, ba
dàń tʊn Piyɛrə də Zwan lá nə.
15 Ba də nə vəli, ba yí Samari tìán
tə, ba lòrì Yıı ba pa ba, sə Yıı-*Siŋu
tə wání kʊ cú ba yun wa.
16 Kʊ yà tə wà ba lìù yuu wa cwi,
kʊ ya Filipə ləgə ba níá wa, *Yuu-
Tiu Zwezi yırı nə cıcı.
17 Piyɛrə də Zwan dàń ma tún* ba
jìàn ba yun wa, Yıı-Siŋu tə ga cú ba
yun wa.
18 Máŋá tə nə, Simon nə nı də,
Yıı-Siŋu tə ya kʊ twá Zwezi-Kərisə
tʊntʊna tə jìàn ka tún yuu wa, kʊ
ma nı, ʊ pın ba səbiu.
19 Ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: «Á pıan dìàn
tə tə à də nə, sə lìù tə mama, à də
nə tún à jıın ʊ yuu wa, sə Yıı-Siŋu
tə cú kʊ tíú yuu wa».
20 Piyɛrə dàń vıga səbiu tə, ʊ ga
swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «Yıı wá cʊ̀gʊ̀ n
mʊ̀ də n səbiu tə mɛ, n nə bʊ́n də
Yıı tarpıʊn tə wàá kʊ yə̀ də səbıa tə
yırı.
21 N tori tə̀lə́ yoo kʊ tə wa, kʊ ga tà
n yáá con yoo. N pubʊŋa tə ba cígá
nə twá Yıı yáá con.
22 Vəvəri n kwa, n ma sá n cʊna
tə, sə n yá n wʊlʊŋʊ tə, sə n lòrì
Yuu-Tiu də, kʊ nə wàá, sə ʊ kwɛn
n cʊna tə n mʊ̀ də wá pwərə wa, n
pubʊnkʊkwıʊn kʊ tə yırı.
23 À na də, n waa tə lwara zənzən,
n ga yı kʊnkʊn yìə̀n yoŋu».
24 Simon ma swìn, ʊ wʊ́: «Mə á
tətə lòrì Yıı á pa nə, sə tə tə mama
á nə swìn tə, nədʊ tətə dàn ká yí
nə».
25 Piyɛrə də Zwan dàń kàrì Yuu-
Tiu sʊgʊ tə, ba bırı Samari tìán nə.
Kʊ kwa nə, ba bələ tə pìí ba va
Zwerizalɛmə. Ba nə ma vìrí, ba tə
swìn sʊywáŋʊ́ tə ba bırı Samari tıbii
zənzən wa.

Filipə pın, Etiyopi bɛɛ don lwarı sʊywáŋʊ́ tə

26 Dıın don nə, *Yuu-Tiu *malıka
twi, kʊ swìn Filipə con, kʊ wʊ́:
«Zàn, n va lʊʊ jızən saparʊ yuu,
sə n tì kasɔɔ cwəŋə tə, ka nə nan
*Zwerizalɛmə nə, ka vəli Gaza».
27 Filipə zàn ʊ vəli, də nə̀ń Etiyopi†
tìán batana nə, ʊ nə yı ba lʊʊ nii tə
kapıʊ minisə. Kapıʊ tə yırı nə yı
Kandasə. Ʊ mʊ̀ batana təntə yà nə
ywàŋá kapıʊ tə wiən tə mama yuu,
tə kwənə nə dáá. Ʊ mʊ̀ bɛɛ təntə yà
vəli Zwerizalɛmə, ʊ jʊn Yıı.

* **8:17 8.17** *Zwifə-ba nə yàá tún ba jìàn lìà yun wa, sə kʊ bırı də, ba ken yuywaŋʊ ba yuu wa, nə à yə̀ə́, sə kʊ bırı də, ba pın ba Yıı nə. † **8:27 8.27** Etiyopi yı kʊ wulə ləzwənzwənən lʊʊ wa, ba nə boŋə Afərikə. Mə Etiyopi yırı nə ba lwàń ba boŋə Sudan.

28 Ʊ dàń jə̀ə́ ʊ səsen tərəko wa, ʊ
pìí ʊ ma vìrí, ʊ ga kàrì Yɪɪ sagɪ tə wa,
Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ *Ezayi nə pʊ́pʊ́ní.
29 Yɪɪ-*Siŋu tə swìn Filipə con:
«Vəli ʊ boli səsen tərəko kʊ tə yɪra».
30 Filipə dəri ʊ boli kʊ yɪra, ʊ
nì Etiyopi minisə tə nə kàrì Yɪɪ nii
sʊ̀sʊ̀nʊ̀ Ezayi pʊ́pʊ́ná tə. Ʊ dàń ma
bwe wá, ʊ wʊ́: «N nə̀ń kʊ tə, n nə
kàrì, tə də̀ń?»
31 Minisə tə ma le, ʊ wʊ́: «À wá
fwa nətə, à ma nì kʊ də̀ń, də lìù nə
wà à nə san?» Ʊ ma bon Filipə, ʊ pa,
ʊ bà ʊ zʊ səsen tərəko tə wa, ʊ jə̀ə́
ʊ səpuni nə.
32 Sagɪ tə wa bwálí tə, minisə tə
yà nə kàrì tə nə, yɪ kʊ tə:

«Ba jɪn wá ndə piə nə, ba ja va
nangʊra dìə̀ wa. Ʊ yɪ ndə
*pabiə nə ka nii nə ba swìn,
də ba nə swə ba fɪnɪ‡ ka
kʊran də. Ʊ wà ʊ nii súrí.

33 Ʊ dí càn də yinəgə mama. Yá tə
mama wa, ba tə wà wá cígá pɪn.
Wàà nə wá man, ʊ bɪrɪ ʊ máŋá lìà
tə, sə ba ma lwarɪ yoo də̀ń? Ba lɪ ʊ
mʊ̀ mɪɪ lʊʊ kʊ tə wa».
34 Minisə tə dàń tə ma swìn Filipə
con, ʊ wʊ́: «À lòrì mʊ́, Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nʊ̀
tə yɪ wàà tətə yoo nə ʊ swìn nətʊ?
Kʊ yɪ ʊ tətə, nə à yə̀ə́ kʊ yɪ lìù don
yoo?»
35 Kʊ máŋá təntə wa, Filipə dàń
twá kʊ pʊ́pʊ́ná təntə nə, ʊ ma swìn
Zwezi sʊywáŋʊ́ tə, ʊ bɪrɪ minisə tə
nə.
36 Ba vəli wuuu, ba va ba yí yáá,
də nə̀ń, níá nə. Minisə tə ma swìn,
ʊ wʊ́: «Nə̀ń níá nə, bɛ̀ɛ̀ɛ dàń nə
cìgà, sə n li nə níá tə wa kʊ twá də
Zwezi-*Kərisə yɪrɪ tə?»
37 [Filipə swìn, ʊ wʊ́: «Də n nə ken
n waa mama, kʊ yoo təntə wàá kʊ
tʊŋa». Minisə tə ma pìí ʊ le, ʊ wʊ́:
«À ken à waa də Zwezi-Kərisə yɪ Yɪɪ-
Biu».]
38 Minisə tə pɪn, ʊ səsen tərəko
tə zɪgɪ. Filipə də minisə tə cúə́, ba
mʊ̀ bələ tə zʊ níá tə wa, Filipə ma
lə minisə tə níá tə wa, kʊ twá də
Zwezi-Kərisə yɪrɪ tə.
39 Máŋá tə nə, ba nə pìí ba nan
níá tə wa, Yuu-Tiu Siŋu tə tì Filipə,
yá minisə tə kʊ́ʊ̀ ba wá na. Yá ʊ súə́
də pupwən, ʊ ga tì cwəŋə, ʊ vìrí.
40 Yɪɪ-Siŋu tə ken Filipə Azɔtə nə.
Ʊ zɪgɪ Azɔtə, ʊ twá tɪfaran duən wa,
ʊ va ʊ nan Sezare. Ʊ dàń ga swìn
sʊywáŋʊ́ tə tɪan tə mama wa, ʊ nə
twá tə wa.

9

Zwezi bɪrɪ ʊ tìàn Solə nə
(Tʊtʊnan 22.3-16; 26.9-20; Galasi tìán 1.11-16)

1 Máŋá don wa, Solə mʊ̀ yɪ ʊ tə
wulə ʊ fɪfɪn *Yuu-Tiu karbɪa tə, ʊ ga
pìà ba gʊrɪ. Ʊ dàń vəli *Zwifə-ba Yɪɪ
*joŋwana yun tìán nəkwɪa tə con.
2 Ʊ lòrì, sə ʊ pa saga ʊ mʊ̀ Solə
nə, ʊ nə wá bɪrɪ Zwifə-ba *jə́rə́ dii
tə wa, tə nə wulə Damasə nə. Solə
pìà, sə ba lwarɪ də, ʊ jə cwəŋə, ʊ
nə nɪ lìà, ba nə zʊa Zwezi cwəŋə tə
wa, kʊ nə yɪ bara, nə à yə̀ə́ kana, sə
ʊ vwa ba, ʊ jə bà *Zwerizalɛmə wa.
3 Máŋá tə wa, ʊ nə wulə cwəŋə tə
wa, də ʊ dàń yà bwələ Damasə, naa
nədʊ, də poni nan yɪɪ nə, kʊ pɪpɪlɪ
kʊ kɪkarɪ wá.
4 Ʊ tʊa tɪa, ʊ ga nì kori, kʊ nə swìn
ʊ con, kʊ wʊ́: «Solə, Solə, bɛ̀ɛ̀ɛ nə
pɪn, n ma fɪfɪn nə?»
5 Ʊ dàń ma le, ʊ wʊ́: «N mʊ̀ nə
yɪ wàà, Yuu-Tiu?» Yuu-Tiu dàń ma
swìn, ʊ wʊ́: «À mʊ̀ nə yɪ Zwezi tə, n
nə fɪfɪn.
6 Zàn yɪɪ nə, sə n va tɪfarʊ tə wa,
ba wá bɪrɪ mʊ́ kʊ tə, n nə mɛ, sə n
fwa».
7 Bara tə, ba nə yà kwé wá tə mʊ̀,
yɪ ba zɪga cùrù. Ba nì kori tə mʊ̀, yá
ba dàń nə wà lìù mama nɪ.
8 Solə nyí ʊ zàn yɪɪ nə, ʊ yíá tə
súrí, yá ʊ dàń nə bá won mama na.
Ba jɪn ʊ jɪɪn nə, ba ga van wá, ba ja
va Damasə.
9 Ʊ fwa dɪan batwa, də ʊ tə ba lá
na. Ʊ ba də́, ʊ ba nywìn.

‡ **8:32 8.32** *Zwifə-ba lʊʊ nii wa, də lʊʊ níə́ duən wa, ba yàá fɪnɪ pee kʊran, ba ma swɪ ganan.

10 Kʊ tɪʊ təntə tətə wa, Zwezi
karbiu don də yɪn Damasə nə, ʊ
yɪrɪ nə yɪ Ananɪasə. Yuu-Tiu bɪrɪ
ʊ tìàn wá, ʊ ga swìn ʊ con, ʊ wʊ́:
«Ananɪasə!» Ʊ ma sɛ̀e, ʊ wʊ́: «Nə̀ń
à nə, Yuu-Tiu!»
11 Yuu-Tiu dàń ma swìn ʊ con, ʊ
wʊ́: «Zàn, n tì cwəŋə tə, ba nə boŋə
‹cwəmənə mənə› tə, n va Zwidasə
sàń nə! Vəli, n pìà bɛɛ don, ʊ yɪrɪ
nə yɪ Solə. Ʊ yɪ Tarəsə tíú. Ʊ wulə
ʊ jʊ̀nì Yɪɪ.
12 À pɪn, ʊ na bɛɛ don, ʊ yɪrɪ nə yɪ
Ananɪasə. Ʊ mʊ̀ bɛɛ təntə twi ʊ zʊ,
ʊ ga tún ʊ jɪɪn ʊ yuu wa, sə ʊ yíá tə
pìí tə na lá».
13 Ananɪasə ma le, ʊ wʊ́: «Yuu-
Tiu, à nì bɛɛ təntə yìàn lìà zənzən
nə swìn də, ʊ fwa lìà tə yɪra, ba nə
yɪ n mʊ̀ nə tɪ, Zwerizalɛmə nə.
14 Yá Yɪɪ joŋwana yun tìán tə ken
dìàn ʊ jɪɪn wa yəbə, sə ʊ vwa lìà tə
mama, ba nə yɪ n mʊ̀ Yuu-Tiu nə tɪ».
15 Yá Yuu-Tiu tə pìí ʊ swìn, ʊ wʊ́:
«Vəli, ʊ mʊ̀ bɛɛ təntə yɪ à kúrú wá
à lɪ, sə à ma tʊn. Ʊ wá bɪrɪ à yɪrɪ tə
dwíə́ tə mama lʊʊ mama wa, pɛ̀egá
yáá con, *Yɪzərayɛlə lìà tə yáá con.
16 Yá à dàń wá bɪrɪ wá càn yiri tə
mama, ʊ nə mɛ, sə ʊ də́ à yɪrɪ».
17 Ananɪasə dàń ma nan ʊ vìí.
Máŋá tə wa nə, ʊ nə vəli ʊ yí, ʊ zʊa
dìə̀ tə wa. Ʊ tún ʊ jɪɪn Solə yuu wa, ʊ
ga swìn, ʊ wʊ́: «Solə, à nubiu, Yuu-
Tiu Zwezi tə, ʊ nə nan n nə cwəŋə
tə wa, də n ma bìàn tə, ʊ mʊ̀ nə tʊn
nə, sə n yíá tə ma wàní tə pìí tə na
lá, sə n sú də Yɪɪ-*Siŋu tə».
18 Kʊ máŋá tə tətə wa, kʊ fwa ndə
wiən pʊran nə nan Solə yíá tə wa,
tə tʊ. Ʊ yíá tə dàń ga na lá. Ʊ ma
zàn, ʊ pa, ba lə wá níá wa, kʊ twá
də Zwezi-*Kərisə yɪrɪ tə.
19 Kʊ kwa nə, ʊ dí wodiu, yá ʊ dìàn
dàń pìí tə bà.

Solə swìn sʊywáŋʊ́ tə Damasə wa

Solə yɪn də Zwezi karbɪa tə, ba yà
nə wulə Damasə nə, ndə dɪan bagalɪ
nii nə.
20 Ʊ zàn lala, ʊ swìn Yɪɪ sʊgʊ tə,
*Zwifə-ba *jə́rə́ dii tə wa, ʊ bɪrɪ də,
Zwezi yɪ Yɪɪ-Biu.
21 Lìà tə mama nə nì Solə sʊ̀ràn
tə, kʊ gwárí ba, ba dàń ga swìn,
ba wʊ́: «Kʊ tà bɛɛ wà tə, yà nə
fɪfɪn lìà tə, ba nə boŋə Zwezi yɪrɪ
tə *Zwerizalɛmə wa, naaa? Mə kʊ
nə tà ʊ yà twi yəbə, sə ʊ kʊ́ʊ̀ vwa ba
duən, ʊ ja va Yɪɪ *joŋwana yun tìán
tə yáá con, naaa?»
22 Kʊ máŋá təntə wa, Solə dìàn
dàń nə kwɛn tə súrí, wuuu. Ʊ
vuvugə Zwifə-ba tə, ba nə wulə
Damasə wa, ʊ bɪrɪ də, Zwezi nə yɪ
*Kərisə.

Solə vəli Zwerizalɛmə də Tarəsə (2 Korɛntə tìán 11.32-33; Galasi tìán 1.18-24; Tʊtʊnan 22.17-21)

23 Kʊ dàń vəli, kʊ yí máŋá don wa,
*Zwifə-ba yun tìán tə ken nimarʊ,
sə ba gʊ Solə.
24 Solə dí yáá ʊ gɪgan ʊ lwarɪ ba
pubʊŋa təntə. Ba dàń yà cì mimiən
tə nə, tɪtɪn də yɪcaʊ, ba ma pìà wá,
sə ba lɪ ʊ mɪɪ.
25 Kʊ nətʊ dàń pɪn, ʊ karbɪa tə ken
wá fɪyafarʊ wa, tɪtɪn don nə, ba ga
twá bə́rə́, ba cú wá.
26 Máŋá tə, ʊ nə pìí ʊ va *Zwer-
izalɛmə wa, ʊ kɛ̀eń lala, ʊ va ʊ wulə
də Zwezi karbɪa tə. Ba də mama
dàń yà dəri wá, ba yà ba bʊŋa də,
ʊ yɪ Zwezi karbiu tə yɪrɪ.
27 Barənabasə dàń bon wá, ʊ kə ʊ
con, ʊ ja wá, ʊ ja va Zwezi-*Kərisə
*tʊntʊna tə con. Barənabasə dàń
man ʊ bɪrɪ ba kʊ tə, kʊ nə tʊn
cwəŋə tə wa, Solə ma na *Yuu-Tiu.
Ʊ man Yuu-Tiu nə swìn Solə con
nətʊ, də Solə nə kàrì Damasə nə
pwənə pwənə də Zwezi yɪrɪ tə.
28 Kʊ kwa nə, Solə də tʊntʊna tə
dàń vəli Zwerizalɛmə wa. Yá Solə
swìn Yɪɪ sʊgʊ tə pwənə pwənə də
Yuu-Tiu yɪrɪ tə.
29 Solə swìn, ʊ ga tʊ́tʊ̀ní Zwifə-ba
tə, ba nə swìn *Gərɛkə. Ba mʊ̀ təntə
mʊ̀ dàń yà pìà ba lɪ ʊ mɪɪ.
30 Lìà tə, ba nə yɪ ʊ nubɪa Kərisə
yɪrɪ tə dàń nə lwarɪ kʊ, ba ja wá, ba
va Sezare ba pa ʊ va Tarəsə.

Piyɛrə zwɛ̀e gwànʊ́, ʊ yırı, nə yı Ene, yayıgʊ

31 Mə kʊ twá nətʊ *Kərisə lìà púlí tə dàń ma na sìə́ Zwide də Galile də Samari nagwanɛɛ tə mama wa. Ba jìàn daŋa tə súrí wuuu, ba ga zìlí *Yuu-Tiu nii, yá Yıı-*Siŋu tə də dàń saŋa ba, kʊ pın ba pùlì ba súrí wuuu.
32 Piyɛrə yà nan ʊ twá lá, ʊ vəli bwálá tə mama, ʊ ma nı lìà tə, ba nə yı Kərisə nə tı. Ʊ dàń vəli ba duən con, ba də nə yà wulə Lida nə.
33 Ʊ nə vəli ʊ yí lá, ʊ nı bɛɛ, ʊ yırı nə yı Ene. Ʊ yı gwànʊ́, ʊ yí bına nana, ʊ nə tə́gə́ gədoo yuu wa.
34 Piyɛrə ma swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «Ene, Zwezi-Kərisə nə zwɛ̀e n yayıgʊ tə. Zàn yıı nə, sə n kwɛn n gədoo tə». Naa nədʊ də Ene nyí ʊ zàn.
35 Lìà tə mama, ba nə wulə Lida də Saron vara tə wa nı wá. Ba ma lwàń ba pubʊŋı tə, ba bà Yuu-Tiu con.

Piyɛrə bwin Tabıta ʊ lı tıan wa

36 Kan don yà wulə Zwezi karbıa tə wa Zwafa nə. Ʊ yırı nə yı Tabıta. Kʊ dàń nə yı ‹sə́gə́›. Ʊ yà tʊŋa tʊtʊnzəŋə zənzən, də ʊ fwa yılori wiən də zənzən.
37 Ʊ mʊ̀ kan təntə twi, ʊ tʊ yayıgʊ, ʊ tı kʊ máŋá tə wa. Máŋá tə nə, ba nə swɛ wá, ba zwɛ̀e ba ja wá, ba zʊ ba tún dəyuu dìə don wa.
38 Lida də Zwafa yà bwələ də duən. Kʊ mʊ̀ nə pın, Zwezi karbıa tə yà nì də, Piyɛrə wulə Lida nə. Ba dàń ma tʊn bara bələ ʊ con, sə ba lòrì wá, sə ʊ bà ba con lala, ʊ dàn ká dání.
39 Piyɛrə zàn, ʊ mʊ̀ də bara tə kə duən ba va. Máŋá tə nə, ba nə vəli ba yí lá, ba yın ʊ yáá, ba ja zʊ dəyuu dìə tə wa. Kadənə tə mama dàń kıkarı Piyɛrə də ba kwi, ba ga bırı wá ganvwirən də ganzʊran Tabıta yà nə fwa, də ʊ nə yın də ba.
40 Piyɛrə dàń ma pa lìà tə mama nan, ʊ ga tòlì ʊ nadwana yuu ʊ jʊn Yıı. Ʊ pìí ʊ vəvəri ʊ yáá, ʊ kə tıgı tə con, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: «Tabıta, zàn yıı nə!» Kan tə súrí ʊ yía, ʊ nə nı Piyɛrə, ʊ zàn ʊ jə̀ə́.
41 Piyɛrə ma te ʊ jıın ʊ nə, ʊ ga van wá ʊ zìn yıı nə. Kʊ kwa nə, ʊ bon lìà tə, ba nə yı Kərisə nə tı tə, də kadənə tə, ʊ ga bırı ba kan tə də ʊ bwin.
42 Zwafa tìán mama yəni kʊ yoo təntə, lìà zənzən ga kə ba waa Yuu-Tiu nə.
43 Piyɛrə yın Zwafa nə, ʊ dání lá nə zənzən gɔ̀ɔ́ don con, ʊ nə nıŋı tànàn, ʊ yırı nə yı Simon.

10

Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́ tə yí lìà tə, ba nə tà Zwifə-ba, con
(Tʊtʊnan 10.30-35; 11.13-14)

1 Bɛɛ don yà wulə Sezare nə, ʊ yırı nə yı Kɔrənɛyə. Ʊ mʊ̀ bɛɛ təntə yà yı pamana púlí don wa yuu tíú, ba nə boŋə kʊ pamana púlí təntə Yitalıyɛnə*.
2 Kɔrənɛyə yı bɛɛ tə, ʊ nə twá Yıı cwəŋə tə nə zəni, ʊ ga zìlí Yıı nii, ʊ mʊ̀ də ʊ dìə̀ lìà mama. Ʊ yà pın yılori wiən zənzən zʊra tə nə, ʊ ga jʊ̀nì Yıı dıın mama.
3 Dıın don nə, kʊ vəli kʊ yí ndə dədəni nii lugu batwa máŋá wa nə, Yıı pın, ʊ na ʊ *malıka ʊ yía wa pwənə pwənə, də ka twi, ka zʊ ʊ con. Yá ka ga swìn ʊ con, ka wʊ́: «Kɔrənɛyə!»
4 Ʊ fin ʊ yía, ʊ kə malıka tə yuu wa, fən də dàń ga zʊ wá. Ʊ ma le, ʊ wʊ́: «Kʊ yı nətə, *Yuu-Tiu?» Malıka tə ma swìn ʊ con, ka wʊ́: «N yıjʊnı tə də n yılori wiən tə mama, n pın zʊra tə nə, dìgà tə yí Yıı con, ndə *joŋi nə, kʊ nə pın, ʊ lìí n yoo.
5 Síʊ́n nə, n dàń tʊn Zwafa nə, sə Simon tə, ʊ yırı don nə yı Piyɛrə, bà.
6 Ʊ yı ʊ wulə Simon tə, ʊ nə yı gɔ̀ɔ́ ʊ nıŋı tànàn tə, dìə̀. Ʊ dìə̀ tə yı kʊ wulə mʊʊ tə nii nə».
7 Máŋá tə nə, malıka tə, ka yà nə swìn ʊ con tə, vìí, Kɔrənɛyə bon ʊ tʊtʊnbıa bələ, də ʊ pamana tə

* **10:1 10.1** Yitalıyɛnə ya *Romə-ba pamana púlí don yırı.

wa pamanʊ nədʊ, ʊ də nə twá Yɪɪ
cwəŋə tə nə zəni, ʊ ga tʊŋa ʊ pɪn
wá.
8 Kɔrənɛyə ma man won tə mama,
kʊ nə tʊn tə nɛɛ ʊ bɪrɪ ba, ʊ ga tʊn
ba Zwafa nə.
*(Tʊtʊnan 11.1-18; 15.7-9; Romə
tìán 9.25-26)*
9 Kʊ tɪa nə pʊrɪ, ba nan ba zʊ
cwəŋə, ba ma vələ Zwafa. Ba vəli
wuuu, ba va ba bwələ Zwafa. Kʊ
máŋá tə wa, də Piyɛrə dìgà dəyuu
wa, sə ʊ jʊn Yɪɪ. Kʊ yɪn lugu fugə
bələ máŋá wa.
10 Niən dàń jɪn Piyɛrə, ʊ ga pìà
won, sə ʊ də́. Máŋá tə wa, ba nə
wulə ba fwa wodiu, sə ʊ də́, yiviru
tì wá.
11 Yiviru tə máŋá wa, ʊ nɪ lanworu
tə də kʊ súrí. Yá ʊ na won don ndə
gansara nəfarʊ nə, ba nə vwa kʊ níə́
banɪa tə nə, də kʊ ma cwi tɪa.
12 Vàná† yiri mama tə nə vəli də
nɛɛ banɪa, də vàná yiri tə mama, tə
nə vəli tə pùə́ ban tɪa yuu wa, də
zə́ŋə́ yiri mama, tə nə pərə yɪɪ nə,
yà nə wulə gansara təntə wa.
13 Piyɛrə ma nì kori, kʊ nə wʊ́:
«Piyɛrə, zàn, n gʊ, n də́!»
14 Piyɛrə ma le, ʊ wʊ́: «Yuu-Tiu,
à ba tə pìà, sə à də́. À tə wà won
mama dí, kʊ nə yɪ culu won, nə à
yə̀ə́ pʊpwalan won».
15 Nɛɛ bələ nii nə, ʊ kʊ́ʊ̀ nì kori tə:
«Won tə, Yɪɪ nə bɪrɪ də kʊ mɛ, dàn
ká ywàń kʊ ndə culu won nə».
16 Kʊ fwa nətʊ nɛɛ batwa. Kʊ kwa
nə, won tə dàń pìí, kʊ dì yɪɪ nə.
17 Piyɛrə yà tə wà won tə, ʊ nə
nɪ, tə də̀ń lwarɪ, də nə̀ń, bara tə,
Kɔrənɛyə nə tʊn tə nə, ba bwe
Simon dìə̀ tə bwálí nə, ba bà ba zɪga
ʊ mimii yáá nə.
18 Ba ga bòrì ba kə yɪɪ nə, ba bwe,
sə ba jə́n, də Simon tə, ʊ yɪrɪ tə don
nə yɪ Piyɛrə tə, wulə yəbə tə nə.
19 Piyɛrə yà yɪ ʊ tə bʊŋa won tə, ʊ
nə nɪ tə yoo. Yɪɪ-*Siŋu tə ma swìn
ʊ con, kʊ wʊ́: «Nə̀ń, bara batwa nə,
ba bwe n bwiə.
20 Zàn n cú, twá ba nə, n vìí. Dàn
ká fwa bábìá, kʊ yɪ à mʊ̀ nə tʊn ba».
21 Piyɛrə ma cú, ʊ swìn bara tə
con, ʊ wʊ́: «Á nəŋə à nə, à mʊ̀ nə
yɪ lìù tə á nə pìà. Bɛ̀ɛ̀e yoo nə ja
aba kʊ bà?»
22 Ba ma pìí, ba le wá, ba wʊ́: «Kʊ
yɪ Kɔrənɛyə nə tʊn nəba n con. Ʊ
yɪ pamana yuu tíú, ʊ nə yɪ cígá tíú,
ʊ ga zìlí Yɪɪ nii. *Zwifə-ba tə mama
nə swìn ʊ yozəŋə yoo. Yɪɪ malɪka
nə cúə́ ka swìn ʊ mʊ̀ Kɔrənɛyə tə
con, sə ʊ pa n bà ʊ dìə̀, sə ʊ ma nì n
sʊ̀ràn».
23 Piyɛrə dàń ma pa ba zʊ, ʊ ga pa
ba bwálí.
Kʊ tɪa tə nə pʊrɪ, Piyɛrə zàn, ʊ mʊ̀
də ba kə duən ba vìí. Lìà tə duən,
ba nə yɪ ʊ nubɪa Kərisə yɪrɪ, ba nə
wulə Zwafa nə, nan, ba kwé wá.
24 Ba viru tɪpʊrɪ nə, ba yí Sezare.
Kɔrənɛyə yà bon ʊ dwíí tìán, də ʊ
dabazəŋə, ʊ dàń ga dànì ba.
25 Máŋá tə nə, Piyɛrə nə twi ʊ zʊ,
Kɔrənɛyə zàn, ʊ va ʊ jə́rí wá, ʊ ga
tʊa ʊ nɛɛ nə Piyɛrə yáá con, ʊ jʊn
wá zəni zəni.
26 Piyɛrə ma zìn wá, ʊ ga swìn
ʊ con, ʊ wʊ́: «Zàn yɪɪ nə, à də yɪ
ləzwənə!»
27 Piyɛrə də Kɔrənɛyə swìn duən
nə, ʊ ga lɛ, ʊ zʊ dìə̀ tə wa. Ʊ zʊa ʊ
na lìà, ba nə dáá zənzən də ba jə̀ə́
duən yáá.
28 Piyɛrə ma swìn ba con, ʊ wʊ́:
«Á yə̀ə́ də, Zwifə-ba lìù wà mɛ, sə
n ja nimarʊ də vee, nə à yə̀ə́, sə n
zʊ ʊ dìə̀ wa. Yá Yɪɪ dàń bɪrɪ à mʊ̀,
sə à dàn ká ywàń ləzwənə mama,
ndə ʊ nə yɪ cʊna lìù, nə à yə̀ə́, ndə
pʊpwalan lìù nə, ʊ nə wà mɛ̀e, sə ba
yí ʊ yɪra.
29 Kʊ mʊ̀ nə pɪn, à ma wà tʊ́tʊ̀ní
də yəbə túrí. Á nə bon nə tə, à dàń
pìà, sə à bwe à jə́n, bɛ̀ɛ̀e nə pɪn á
ma tʊn, á pa ba bon nə».
30 Kɔrənɛyə ma le, ʊ wʊ́: «Kʊ yí
dɪan banɪa zən kʊ tə, à wulə à jʊ̀nì
dədəni nii lugu batwa yɪjʊnɪ tə, à
dìə̀ wa nə. Də nə̀ń bɛɛ nə, ʊ nə zʊa

† **10:12 10.12** Vàná təntə yɪ *Zwifə-ba dʊ̀rə̀, Piyɛrə də ma yɪ Zwifə.

gànù, kʊ nə pɪpɪlɪ, ʊ nan à yáá con. Ʊ ga swìn ʊ wʊ́:
31 ‹Kɔrənɛyə, Yɪɪ jon n yɪjʊnɪ, ʊ ga
lìí n yɪlori wiən tə lìə́.
32 N dàń tʊn lìù Zwafa nə, sə ʊ pa
Simon tə, ʊ yɪrɪ tə don nə yɪ Piyɛrə
tə, bà. Ʊ yɪ ʊ wulə Simon tə, ʊ nə yɪ
gɔ̀ɔ́ ʊ nɪŋɪ tànàn tə, dìə̀ mʊʊ tə nii
nə›.
33 À də ma tʊn lìù lala, sə ʊ bà
ʊ bon mʊ́. N də nə twi tə, n fwa
zəni. Sɪʊ́n nə, nə mama dàń wulə
Yɪɪ yáá con, sə nə wànɪ́ nə cʊgʊ won
tə mama, Yuu-Tiu nə bɪrɪ mʊ́, sə n
swìn nə con».
34 Piyɛrə dàń ma swìn, ʊ wʊ́:
«Sɪʊ́n nə, cígá mama à dàń yə̀ə́ də,
Yɪɪ ba lìù kʊ́rí, ʊ ma kwanɪ ʊ don.
35 Lʊʊ dwíí tə mama wa nə, lìù tə,
ʊ nə zìlí Yɪɪ nii, ʊ ga vəli də cígá, kʊ
tíú təntə ziən ʊ mʊ̀ Yɪɪ yáá con.
36 Yɪɪ pɪn ʊ sʊgʊ tə *Yɪzərayɛlə lìà
tə nə, ʊ ma dí yáá, ʊ swìn ʊ bɪrɪ
ba də, bɪcan sìə́ wulə Zwezi-*Kərisə
con, ʊ nə yɪ lìà tə mama Yuu-Tiu.
37 Zwan dí yáá ʊ kàrì ka lə lìà
níá wa kʊ twá də Yɪɪ yɪrɪ kàrà te.
Kʊ kwa nə, á yə̀ə́ won tə, kʊ nə
tʊn. Kʊ tə nə dí yáá kʊ tʊn Galile
nagwanaa tə wa, də kʊ tə nə tʊn
Zwide nagwanaa tə mama wa.
38 Á yə̀ə́ nətʊ tə, Yɪɪ nə pɪn ʊ
Siŋu tə də ʊ dìàn tə Zwezi nə, ʊ nə
yɪ *Nazarɛtə tíú. Ʊ mʊ̀ yà nə vəli
bwálá tə mama, ʊ fwa zəni də ʊ pɪn
yazurə lìà tə mama nə, ba yà nə
wulə *Sɪtana wʊwalʊ tə wa. Yɪɪ yà
wulə də wá.
39 Wiən tə mama, ʊ nə tʊn Zwifə-
ba lʊʊ nii tə wa də *Zwerizalɛmə
wa, nə nɪ tə də nə yíá. Ʊ yɪ ba paa
wá dagarʊ tə yuu wa, ba gʊ.
40 Yá Yɪɪ dàń pìí ʊ bwin wá, dɪan
batwa dɪɪn nə. Yɪɪ pɪn ʊ tə pìí ʊ nan,
ʊ bɪrɪ ʊ tìàn.
41 Kʊ kʊ́ʊ̀ tà lalʊʊ tə mama nə, ʊ
wá bɪrɪ ʊ tìàn, kʊ yɪ lìà tə, Yɪɪ nə
ʊ kʊ́rí, sə ba na wá də ba yíá, nə ʊ
wá bɪrɪ ʊ tìàn. Yɪɪ dí yáá ʊ kʊ́rí ba
mʊ̀ lìà təntə. Nə mʊ̀ yɪ lìà tə, nə nə
dí də wá, nə nyʊ də wá, ʊ ka pìí, ka
bwin ka nan tɪga wa, kwa nə.
42 Zwezi nə pɪn nii nəba, ʊ wʊ́, nə
swìán nə bɪrɪ lìà tə nə, sə nə pa ba
yəni də, kʊ yɪ ʊ mʊ̀ nə Yɪɪ tʊ́n, sə ʊ
ya lìù tə, ʊ nə bʊ̀rì lìà tə, ba nə wulə
mɪɪ wa, də ba tə, ba nə tɪga də mɛ
bʊ̀rà.
43 Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nà tə mama swìn
də, lìù tə mama, ʊ nə ken ʊ waa ʊ
mʊ̀ Zwezi nə, ʊ wá kwɛn ʊ cʊna tə
ʊ mʊ̀ də Yɪɪ pwərə wa, kʊ twá də ʊ
yɪrɪ tə nə».
44 Piyɛrə nə wulə ʊ swìn tə sʊ̀ràn
təntə, Yɪɪ-Siŋu tə cuə lìà tə mama,
ba nə cʊga sʊgʊ tə, yun wa.
45 Kʊ gwárí Kərisə lìà tə, ba nə
kwé Piyɛrə, ba ja bà, ba nə yɪ Zwifə-
ba. Kʊ gwárí ba, də Yɪɪ tarpɪʊn tə,
kʊ nə yɪ Yɪɪ-Siŋu tə cuə lìà tə, ba nə
tà Zwifə-ba tə, də yun wa.
46 Ba dàń yà nə̀ń, ba nə swìn də
sʊyirə duən, də ba ga bwɪ Yɪɪ nə.
47 Piyɛrə dàń ma swìn, ʊ wʊ́: «Nə
wàá nə vɪ, sə nə lə lìà tə, ba də nə
nɪ Yɪɪ-Siŋu tə, ndə nə tətə nə, níá
wa, naaa?»
48 Piyɛrə ma pa nii, sə ba lə ba níá
wa də Zwezi-Kərisə yɪrɪ tə. Kʊ mʊ̀
təntə yuu wa, ba lòrì wá, sə ʊ ya ba
nii nə, ndə dɪan bagalɪ nə.

11

Nii tə, Piyɛrə nə tʊ́n Zwerizalɛmə Kərisə lìà tə yáá con

(Tʊtʊnan 10; Efɛzə tìán 2.11-22; Titə 2.11; 1 Timote 2.4)

1 Kʊ máŋá tə wa, Zwezi-*Kərisə
*tʊntʊna tə, də lìà tə duən, ba nə yɪ
nubɪa Kərisə yɪrɪ, ba nə wulə Zwide
nagwanaa tə wa, twi ba nì də, lìà tə,
ba nə tà *Zwifə-ba tətə, də sɛ̀e Yɪɪ
sʊgʊ tə.
2 Máŋá tə wa, Piyɛrə nə pìí ʊ bà
*Zwerizalɛmə wa, Kərisə lìà tə, ba
nə yɪ Zwifə-ba tə, zàn ba wulə ba
caga ʊ nii nə, ba swìn, ba wʊ́:
3 «N zʊa lìà tə, ba nə ba bɛɛ *goŋi,
con. Yá n mʊ̀ də ba dí* də duən də».

* **11:3 11.3** Zwifə-ba bara mama yà *gwəŋə ba, ba ga culi, sə ba jə nimarʊ, nə à yə̀ə́, sə ba də́ wodiu də lìà tə, ba nə ba gwəŋə.

4 Piyɛrə dàń tì yoo tə nɛɛ mama, ʊ
twarı kʊ zıgı nətʊ, kʊ ma tʊn, də kʊ
yígúrə́, ʊ bırı ba nətən:
5 «À yà wulə Zwafa wa, à jʊ̀nì Yıı,
də naa nədʊ yiviru tì nə, Yıı ga pa
à na won yıjʊnı tə wa: À nı won
don ndə gansara nəfarʊ nə, ba nə
vwə kʊ níə́ banıa tə nə, də kʊ naŋa
lanworu tə wa, kʊ cwi tıa. Won tə
twi, kʊ bà kʊ yí à nii.
6 À dàń ma ywàń kʊ zən, à ga na
tıa yuu vàná yiri mama, tə nə vəli
də nɛɛ banıa, də ganaŋa də wiən tə,
tə nə vəli tə pù́ə́ ban, də lanworu
zə́ŋə́ tə, də tə wulə won tə wa.
7 À ga nì kori, kʊ swìn à con, kʊ
wʊ́: ‹Piyɛrə, zàn, n gʊ, n də́!›
8 À ma swìn, à wʊ́: ‹*Yuu-Tiu, à
ba tə pìà, sə à də́. À tə wà won
mama dí, kʊ nə yı culu won, nə à
yə̀ə́ pʊpwalan won!›
9 Nɛɛ bələ nii nə, kori tə kʊ́ʊ̀ bwe,
kʊ zıgı lanworu tə wa, kʊ swìn:
‹Won tə, Yıı nə bırı də kʊ mɛ, dàn
ká ywàń kʊ ndə culu won nə!›
10 Kʊ fwa nətʊ nɛɛ batwa. Kʊ kwa
nə, tə mama pìí tə dì lanworu tə wa.
11 Lala də nə̀ń, bara batwa nə, ba
tʊn ba, ba nan Sezare, ba bà ba yí
dìə̀ tə wa, nə nə wulə.
12 Yıı-*Siŋu tə swìn à con, sə à
twá də ba à vìí, à dàn ká fwa bábìá.
Lìà bardʊ kʊ tə, ba nə yı nə nubıa
Kərisə yırı, nə kwé nə, nə ma va nə
zʊ Kɔrənɛyə dìə̀.
13 Ʊ mʊ̀ Kɔrənɛyə tə dàń nə man,
ʊ bırı nəba nətʊ tə, ʊ nə nı *malıka
tə ʊ dìə̀ tə wa, də ka nə nan ʊ nə,
ka ga swìn, ka wʊ́: ‹Tʊn lìà, sə ba
va Zwafa nə, ba pìà Simon tə, ʊ yırı
don nə yı Piyɛrə, ba ja bà.
14 Ʊ mʊ̀ nə wá swìn sʊ̀ràn n con,
n mʊ̀ də n dìə̀ tə mama nə wá twá
tə nə, sə Yıı jon aba á cʊna wa›.
15 Máŋá tə, à nə wulə à swìn, Yıı-
Siŋu tə cuə ba yun wa, ndə kʊ nə
fwa nətʊ tə, kʊ təntən dıın tə nə,
nə də yun wa.
16 À dàń ma lìí Yuu-Tiu sʊgʊ kʊ tə
yoo, kʊ nə wʊ́: ‹Zwan yı níá wa nə,
ʊ ləgə lìà duən. Yá á mʊ̀ ya Yıı-Siŋu
tə wa nə, ba wá lə aba›.
17 Nə mʊ̀ lìà tə nə, nə ken nə waa
Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə, mə kʊ pırı
təntə ʊ pın nəba. Mə Yıı dàń nə pın
ba kʊ mʊ̀ pırı təntə. À mʊ̀ dàń nə
kʊ́ʊ̀ yı wàà, à ma zıga Yıı yoo nə?»
18 Ba nə nì tə sʊ̀ràn təntə kwa nə,
ba yá kʊ sʊgʊ tə nə, ba ga bwı Yıı nə,
ba wʊ́: «Yıı tətə dàń nə pın cwəŋə
lìà tə nə, ba nə tà Zwifə-ba tə, sə ba
vəvəri ba kwa, ba ma sá ba cʊna,
sə ba ga na mıı tə, kʊ nə ba zwɛ̀e ʊ
con».

Barənabasə də Solə vəli Antıʊswə
(Tʊtʊnan 8.4; 1 Tɛsalonikə tìán 1.9-10; Kolosə tìán 2.6-7)

19 Lìà tə yà pwɛ̀e duən yáá nə,
wʊwalʊ tə yırı, kʊ nə twi kʊ tə
Etıyɛnə nə swìn tə yırı. Ba duən
vəli Fenisi nagwanaa, də Swipərə
nagwanaa, də Antıʊswə. Ba ga ba
Yıı sʊgʊ tə swìn lìù don, də kʊ nə tà
*Zwifə-ba con.
20 Bara duən də yın ba wa, ba nə
yı Swipərə, də Sirɛnə tìán ba nə twi
Antıʊswə. Ba də nə swìn *Gərɛkə-
ba tə con, ba ga swìn *Yuu-Tiu Zwezi
sʊywáŋʊ́ tə, ba bırı ba.
21 Yuu-Tiu dìàn tə yın də ba, yá lìà
zənzən ken ba waa Zwezi nə, ba ga
lwàń ba pubʊŋa, ba bà Yıı con.
22 *Kərisə lìà púlí tə, kʊ nə wulə
*Zwerizalɛmə wa, lìà twi, ba nì kʊ
mʊ̀ yoo təntə. Ba dàń ma tʊn
Barənabasə, sə ʊ va Antıʊswə.
23 Máŋá tə nə, ʊ nə yí lá ʊ ga na
pubwanʊ tə, Yıı nə pın ba, ʊ jwɛ, ʊ
ga kwè ba mama, sə ba zıgı ba waa
nədʊ tə yuu wa, ba ga vwa ba tìàn
Yuu-Tiu yıra.
24 Barənabasə yı wʊywanyiən, ʊ
nə súə́ də Yıı-*Siŋu tə. Ʊ yà ken ʊ
waa Zwezi nə wuuu. Lalʊʊ nə pın
ba tìàn Yuu-Tiu nə, ba súrí ba duən
tə nə.
25 Kʊ kwa nə, Barənabasə nan lá
nə, ʊ va Tarəsə, sə ʊ pìà Solə.
26 Máŋá tə, ʊ nə nı wá, ʊ ja wá,
ʊ va Antıʊswə. Barənabasə də Solə
fwa bını pírí də Kərisə lìà púlí tə, ba

ga kàrì lalʊʊ, kʊ nə dáá zənzən. Mə kʊ zɪgɪ máŋá təntə wa Antɪʊswə nə, ba ma kə Zwezi karbɪa tə yɪrɪ Kərisə lìà.
27 Kʊ dɪan təntə nii nə, Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nà nan Zwerizalɛmə, ba bà Antɪʊswə.
28 Ba wa lìù don, ʊ yɪrɪ nə yɪ Agabisə, nyí ʊ zàn, ʊ twá də Yɪɪ-Siŋu tə, ʊ ma swìn də, niən nəfarʊ wá bà tɪa yuu wa bwálí mama nə. *Kəlodə máŋá tə wa, kʊ niən tə cígá twi.
29 Zwezi karbɪa tə vʊrɪ duən nə, sə ba tʊn saŋʊ ndə nətʊ tə, ba lìù mama nə wàá, sə kʊ va kʊ pa lìà tə nə, ba nə yɪ ba nubɪa Kərisə yɪrɪ, ba nə wulə Zwide nagwanaa tə wa.
30 Ba cígá fwa kʊ yoo təntə: Ba ken kʊ saŋʊ təntə Barənabasə də Solə jìàn wa, sə ba ja kʊ, ba va ba pa Kərisə lìà púlí yáá tìán tə nə, Zwerizalɛmə nə.

12

Ba gʊa Zwakə, ba ga pɪn Piyɛrə bàń dìə̀
(Tʊtʊnan 5.17-24; Ebərə-ba 1.14; Apokalisə 2.10)

1 Kʊ máŋá təntə wa, pìʊ́ *Erodə dàń zàn, ʊ fɪfɪn *Kərisə lìà púlí tə wa lìà duən.
2 Ʊ pɪn, ba gʊ Zwan zʊnʊ Zwakə də lagʊrɪ sìʊ́.
3 Ʊ nə nɪ də, kʊ yoo təntə ywán kʊ pa *Zwifə-ba yun tìán, ʊ kʊ́ʊ̀ pɪn nii, sə ba ja Piyɛrə. Kʊ yɪn cànà* tə, ba nə də́ də dipɛn tə, kʊ nə ba sabwarɪ kəni, tə máŋá wa.
4 Ba nə jɪn Piyɛrə ba zwɛ̀e kwa nə, Erodə pɪn, ba kə wá bàń dìə̀, ʊ ga tún pamana púlə́ banɪa, kʊ nədʊ mama nə ja lìà banɪa, sə ba cì ʊ nə. Ʊ pubʊŋa dàń yà nə yɪ, sə ʊ ja wá ʊ va lalʊʊ tə yáá con, *Pakə cànà tə kwa nə.
5 Piyɛrə dàń yà yɪ ba cìgà ʊ nə bàń dìə̀ tə wa. Yá Kərisə lìà púlí tə dàń yà wulə ba lòrì Yɪɪ ba pɪn wá wuuu.
6 Dɪɪn tə tɪa nə wá pʊrɪ, sə Erodə pa, ba bʊ̀rì ʊ bʊ̀rà, Piyɛrə dwɛ̀e pamana bələ tətəŋi wa, kʊ tɪtɪn tə nə. Ʊ yà yɪ ba vwə wá də banzala bələ, yá ba duən də ga cì bàń dìə̀ tə mimii tə nə.
7 Naa nədʊ, də *Yuu-Tiu *malɪka twi, yá poni ga pɪpɪlɪ kʊ pìrì bàń dìə̀ tə wa. Ka pɪpaga Piyɛrə ka zìn, ka ga swìn ʊ con, ka wʊ́: «Zàn yɪɪ nə, lala!» Kʊ máŋá tə wa, banzala tə nan ʊ jìàn nə, tə tʊ.
8 Malɪka tə swìn ʊ con, ka wʊ́: «Vwa n tàŋá voru tə lá, sə n ga kə n natʊra». Piyɛrə fwa kʊ nətʊ tə ʊ zwɛ̀e, malɪka tə kʊ́ʊ̀ swìn ʊ con, ka wʊ́: «Zʊ n gandarʊ tə, sə n ga pú à kwa».
9 Ba nə nan kàrá wa ba zwɛ̀e, Piyɛrə púə́ kʊ kwa. Yá ʊ yà yərì cígá mama də kʊ yɪ malɪka nə twi ʊ con. Ʊ yà bʊŋa də, kʊ yɪ Yɪɪ nə pɪn, ʊ na won ʊ pandwɪa wa.
10 Ba vəli, ba lɛ təntən bwálí tə, ba nə cìgà kʊ nə, ba tə va ba lɛ kʊ bələ nii nyiən tə, də ba va ba yí lugu mimii tə yáá, kʊ nə naŋa tɪfarʊ tə wa. Kʊ lugu boru təntə də súrí kʊ tìàn nə, kʊ pa ba. Ba nan, ba va ba jɪrɪ cwəŋə yuu. Naa nədʊ də malɪka tə jén.
11 Piyɛrə waa dàń pìí ka bà, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: «Síʊ́n nə, à dàń lwarɪ cígá də, Yuu-Tiu nə tʊn ʊ malɪka à con, ka ga van nə, ka lɪ Erodə də won tə mama, Zwifə-ba lʊʊ lìà yà nə dànì, tə jɪɪn wa».
12 Ʊ nə bʊ́n kʊ nətʊ, ʊ zwɛ̀e ʊ vəli Mari dìə̀. Mari yɪ Zwan tə, ʊ yɪrɪ don nə yɪ Marəkə, nuu. Lìà-ba nə dáá yà kun duən nə kʊ dìə̀ təntə wa, ba jʊ̀nì Yɪɪ.
13 Piyɛrə ma kʊkwaga boru tə nə. Tʊtʊnkana don, ʊ yɪrɪ nə ya Rodə, twi ʊ boli mimii tə nii, sə ʊ cʊgʊ.
14 Ʊ lwarɪ Piyɛrə kosʊgʊ tə. Pupoli cɪcɪ súə́ wa, kʊ pa ʊ wà mimii tə súrí. Ʊ dəri, ʊ va dìə̀ tə tətəŋi wa, ʊ swìn ʊ bɪrɪ də, Piyɛrə wulə mimii tə yáá kàrá wa.
15 Ba duən tə swìn ʊ con, ba wʊ́: «N yɪ n nyaŋa». Yá ʊ dàń tə swìn,

* **12:3 12.3** Kʊ pìà kʊ bɪrɪ də *Pakə cànà tə lɛ. jə malɪka, ka nə cì ʊ nə.

† **12:15 12.15** *Zwifə-ba tə yà bʊŋa də, lìù mama

də kʊ ya cígá mama. Ba dàń ma wʊ́:
«Kʊ ya ʊ malıka† nə».
16 Piyɛrə də con nə, ʊ də tə wà
boru tə kʊkwagʊ nə yá. Máŋá tə,
ba nə súrí boru tə, ba nı wá, kʊ ga
gən ba.
17 Ʊ dàń ma ja ʊ jıın, ʊ ma fwa
mımınʊ, sə ba yá zəzugu tə nə, ʊ ga
tún, kʊ nə zıgı nətʊ, Yuu-Tiu ma lı
wá bàń dìà tə wa. Ʊ dàń swìn ba
con, ʊ wʊ́: «Á pıan Zwakə‡, də ba
duən tə, ba nə yı nə nubıa Kərisə
yırı, tə yəni kʊ». Ʊ ga nan, ʊ va
bwálí don nə.
18 Kʊ tıa tə nə pʊrı, dwanı nəfarʊ
dwan pamana tə tətəŋi wa, ba ga
bwe duən, ba wʊ́, Piyɛrə yı ʊ fwa
nətə.
19 Erodə pın ba pìà wá, yá ba wà
wá nı. Ʊ dàń ma pa, ba bwe lìà tə,
ba nə cìgà ʊ nə tə, ʊ ga pa nii də, sə
ba gʊ.

Nətʊ Erodə nə tıga

Kʊ kwa nə, *Erodə nan Zwide
nagwanaa tə wa, ʊ va Sezare.
20 Ʊ lıŋa dàń yà zaŋa Tirə, də
Sidon tìán yuu wa zənzən. Kʊ tıan
təntə tìán də ken nimarʊ, sə ba ma
wànı́ ba bà ba yí wá. Ba dí yáá ba
dá dabarı də Bəlasətisə ʊ nə ya pìʊ́
Erodə dìà tə yáá tíú. Kʊ kwa nə, ba
vəli ba lòrì, sə sìá ya ba pwərə wa,
ba nagwanaa tə nii wodiu yà nə yı
kʊ naŋa pìʊ́ Erodə nagwanaa tə wa
yırı.
21 Kʊ dıın tə nə yí, Erodə tì ʊ
paganʊ ʊ zʊ, ʊ ga nan ʊ jèə́ ʊ padaʊ
yuu. Ʊ dàń ga swìn sʊ̀ràn ba con
pwənə pwənə.
22 Lalʊʊ tə cə̀rí, ba wʊ́: «Kʊ yı
yıı don nə swìn, kʊ tà ləzwənə nə
swìn».
23 Kʊ máŋá təntə tətə wa, *Yuu-
Tiu *malıka mà Erodə ʊ nə wà dun
pın ʊ mʊ̀ Yıı nə tə yırı. Kʊ pın
zʊnzʊran zıgı ʊ waa tə dá wá, tə
nan poni nə, ʊ ga tı.
24 Yá Yıı sʊgʊ tə dàń yı kʊ zwı kʊ
súrí, wuuu.
25 Barənabasə də Solə tʊtʊŋı tə nə
zwɛ̀e *Zwerizalɛmə nə, ba jın Zwan,
ʊ yırı don nə yı Marəkə, ba súrí ba
tìàn nə, ba ja pìí ba bà.

13

Barənabasə də Solə vəli Swipərə (Galasi tìán 2.7-9; 2 Timote 3.8-9)

1 Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nà də karnyına-ba
də yà wulə *Kərisə lìà púlí tə wa, kʊ
nə wulə Antıʊswə nə. Kʊ mʊ̀ nə yı
Barənabasə də Simeyon, ba nə boŋə
‹nəzonu›, də Lisiyisə Sirɛnə tíú tə,
də Manayın pìʊ́ *Erodə bìsìní dabɛɛ
tə, də Solə.
2 Dıın don nə, ba nə kun duən
nə, ba bwı *Yuu-Tiu nə, də ba fwa
nivori, Yıı-*Siŋu tə dàń swìn, kʊ wʊ́:
«Á kənə Barənabasə də Solə vàn nə
tʊtʊŋı tə yırı, à nə pın ba».
3 Ba dàń nə vwə nii, ba ga jʊn Yıı,
ba zwɛ̀e kwa nə, ba tún* ba jìàn ba
mʊ̀ lìà bələ təntə yuu wa. Yá ba ga
kə ba cwəŋə wa.
4 Ba mʊ̀ təntə Yıı-Siŋu tə nə tʊn,
ba vəli Seləsi, ba zʊ níá yuu bori, ba
va Swipərə nagwanaa.
5 Ba nə vəli ba yí Salaminə, ba
zıgı lá, ba swìn Yıı sʊgʊ tə *Zwifə-
ba *jə́rə́ dii tə wa. Ba jın Zwan ba
kə ba con, sə ʊ san ba.
6-8 Máŋá tə, ba nə vəli ba jijiri lʊʊ
nii təntə wa, ba vəli ba yí Pafɔsə. Ba
nı jinəmori don, kʊnkʊn nii sʊ̀sʊ̀nʊ̀.
Ʊ yı Zwifə, ʊ yırı ga yı Barə-Zwezi,
ʊ yırı tə don də *Gərɛkə-ba sʊgʊ nə
yı Elimasə. Bɛɛ təntə yà wulə də
yáá tíú tə, pìʊ́ nəfarʊ tə nə lı ʊ tún.
Ʊ yırı nə yı Sɛrəgisə Polisə. Ʊ yı
yənu tíú. Ʊ mʊ̀ yáá tíú təntə dàń
pın ba bon Barənabasə də Solə, ʊ
ga bırı də, ʊ swə, sə ʊ nì Yıı sʊgʊ tə.
Jinəmori tə dàń zàn ʊ zıgı ba nə, ʊ
pìà, sə ʊ vəvəri yáá tíú tə, sə ʊ dàn
ká kə ʊ waa Zwezi nə.
9 Solə, ʊ yırı don nə yı Polə, ʊ nə
súə́ də Yıı-Siŋu tə dàń ma fin ʊ yíá,

‡ **12:17 12.17** Zwakə wà tə yà yı *Zwerizalɛmə *Kərisə lìà púlí tə yáá tíú.
* **13:3 13.3** *Zwifə-ba nə yàá tún ba jìàn lìà yun wa, sə kʊ bırı də, ba ken yuywaŋʊ ba yuu wa, nə à yə̀ə́, sə kʊ bırı də, ba pın ba Yıı nə.

ʊ kə jinəmori tə yuu wa, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́:
10 «N mʊ̀ bɛɛ təntə, n yɪ n súə́ də yíá swɪan yiri mama də wʊlʊŋʊ. N mʊ̀ *Sɪtana bìú! N yɪ cígá yiri mama dʊŋʊ! Cì n tìàn nə, də Yɪɪ cígá cwəŋə tə ka cʊ̀gʊ̀.
11 Síʊ́n nə, nə̀ń Yuu-Tiu jɪɪn wulə n yuu wa. N wá jì liliu, yá máŋá don wa nə, n bá na yɪcaʊ tə». Lala, də yikunu púə́ ʊ yuu nə, ʊ dàń ga twá lá, ʊ tɪtɛ ʊ pìà lìà, sə ba van wá, ba kə cwəŋə nə.
12 Haya, yáá tíú tə nə nɪ kʊ tə, kʊ nə tʊn, Yɪɪ sʊgʊ tə zʊa wa, ʊ ga kə ʊ waa Zwezi nə.
(Tʊtʊnan 7.1-50; 10.36-43)
13 Polə də ʊ twaduən tə tì níá yuu bori Pafɔsə nə, ba va Pɛrəgə, Panfili nagwanaa wa. Yá Zwan mʊ̀ pìí ʊ yá ba Panfili nə, ʊ va *Zwerizalɛmə.
14 Ba kʊ́ʊ̀ zɪgɪ Pɛrəgə nə, ba va ba yí Antɪʊswə don Pisidi nagwanaa wa. Ba zʊa *Zwifə-ba *jə́rə́ dìə̀ tə wa ba *sìə́ dɪɪn nə, ba jə̀ə́ lá nə.
15 Máŋá tə, ba nə kàrì Yɪɪ *nii tə, ʊ nə pɪn *Moyizə nə saga tə, də Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nà saga tə, ba zwɛ̀e, kʊ kwa nə, jə́rə́ dìə̀ yáá tìán tə tʊn, sə ba swìn ba con ndə: «Nə nubibara-ba, də á nə jə kwìə̀, á nə pìà, sə á ma kwè lìà tə, á swìán».
16 Polə nyí ʊ zàn ʊ ja jɪɪn, ʊ ma fwa ba mɪmɪnʊ, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: «*Yɪzərayɛlə lìà-ba, də á mʊ̀ lìà tə, á nə sɛ̀e á zʊ Zwifə-ba *yɪjʊncwəŋə tə wa, á cʊga:
17 Yɪɪ tə, ʊ nə yɪ nə mʊ̀ Yɪzərayɛlə lìà Yɪɪ, nə kúrí nə nɪbara-ba tə. Ʊ mʊ̀ nə pɪn, kʊ lìà təntə pʊ̀lì zənzən, máŋá tə wa, ba nə yɪn vərə *Ezwipətə lʊʊ nii tə wa. Yá kʊ twá ʊ vàn tə dìàn tə nə, ʊ ma pa ba nan lá nə.
18 Kʊ dání kʊ yí ndə bɪna sapwilə nə, Yɪɪ kálí ʊ tìàn, ʊ ma ywàń ba yuu kasɔɔ lanworu tə wa.
19 Yɪɪ cʊ̀gʊ̀ dwíə́ barpɛ Kanan lʊʊ nii tə wa, yá kʊ kwa nə, ʊ pɪn ba mʊ̀ nə tɪnɪ ba lʊʊ tə.
20 Kʊ nətʊ tə yí ndə bɪna biənɪa də finu (450) nə.

Kʊ kwa nə, ʊ pɪn ba yáá tìán, kʊ ja va kʊ yí Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nʊ̀ Samɪyɛlə.
21 Kʊ mʊ̀ təntə kwa nə, ba lòrì pìʊ́. Yɪɪ ma pa ba Sayilə, ʊ nə yɪ Kisə bìú Bɛnzwamɛn dwíí dəkuu tə wa. Ʊ də fwa bɪna sapwilə.
22 Kʊ kwa nə, Yɪɪ vɪga wá, ʊ ga tún *Davidə pàrì tə yuu wa. Yɪɪ swìn Davidə yoo, ʊ wʊ́: ‹À nɪ Yɪzayi bìú Davidə, də ʊ yɪ bɛɛ tə, ʊ nə súə́ à yii, ʊ nə wá tʊn à fɪra wiən tə mama tə sú›.
23 Mə ʊ mʊ̀ dwíí tə wa nə, Yɪɪ pɪn Zwezi bà, ndə ʊ nə kàn nii nətʊ. Ʊ mʊ̀ Zwezi təntə nə wá jon Yɪzərayɛlə lìà ba cʊna wa.
24 Máŋá tə Zwezi tətə nə wà twi, Zwan kàrì ʊ bɪrɪ Yɪzərayɛlə lìà tə mama nə, sə ba vəvəri ba kwa ba ma sá ba cʊna, sə ʊ lə ba níá wa, kʊ twá də Yɪɪ yɪrɪ tə.
25 Zwan mɪɪ nə bwələ, sə kʊ zwɛ̀e, ʊ swìn, ʊ wʊ́: ‹À mʊ̀ nə tà kʊ tə, á nə bʊŋa də, à yɪ. Á nəŋə, à mʊ̀ kwa nə lìù don wá bà. À jɪɪn mʊ̀rì, sə à kʊ̀rì ʊ natʊra tətə›.
26 À nubɪa-ba, *Abərahamə dwíí wa nìán-ba, də á mʊ̀ təntə, á nə zìlí Yɪɪ! Kʊ yɪ nə mʊ̀ con nə, nə Yɪɪ tʊn ʊ sʊgʊ tə, kʊ nə bɪrɪ də, ʊ wàá nəba ʊ joŋə nə cʊna wa.
27 Zwerizalɛmə tìán də ba pɛ̀egá wà Zwezi təntə yəni, ba ga wà Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nà tə sʊ̀ràn tə də̀ń nì. Kʊ pɪn, ba gʊ wá, sə Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nà tə sʊ̀ràn tə, ba nə kàrì Zwifə-ba sìə́ dɪɪn mama, tə nii sú.
28 Də ba nə wà yoo mama nɪ ʊ yuu wa, kʊ nə bɪrɪ də, ʊ mɛ tɪan, ba tə lòrì *Pilatə, sə ʊ pa, ba gʊ wá.
29 Yá ba dàń lɪ wá dagarʊ tə yuu wa, ba gùrì ləbəri wa. Kʊ nətʊ tə yà dí yáá, kʊ pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, yá kʊ nii dàń súə́.
30 Yɪɪ dàń ma bwin wá, ʊ lɪ tɪan wa.
31 Ʊ bɪrɪ ʊ tìàn dɪan də dɪan ba tə nə, ba mʊ̀ də wá nə ken duən, ba nan Galile nagwanaa tə wa, ba va Zwerizalɛmə. Yá síʊ́n nə, kʊ tìán tə nə swìn sʊywáŋʊ́ tə Yɪzərayɛlə lìà tə yáá con.

32 Nə də tətə yɪ kʊ mù sʊywáŋʊ́ tə
nə, nə jə bà, sə nə bɪrɪ aba. Kʊ mù
nə yɪ won tə, Yɪɪ nə kàn nikanɪ də
nə nɪbara-ba tə.
33 Yɪɪ pɪn kʊ nii sú síʊ́n nə kʊ pa
nə mù nə, nə nə yɪ ba nìán. Yɪɪ lɪ
Zwezi tɪan wa, ʊ kə mɪɪ wa, ndə kʊ
nə pʊ́pʊ́ní bələ nii gwaran sagɪ tə
wa, kʊ nə yɪ bələ nii nyiən tə wa,
kʊ wʊ́:

‹Kʊ yɪ n mù nə ya à bìú! À mù nə
lʊrɪ mʊ́ zən›.

34 Yɪɪ yà swìn, ʊ ka bwin ka nan tə
yoo də, ʊ wá bwin wá ʊ lɪ tɪan wa,
ʊ kə mɪɪ wa, sə ʊ dàn ká pʊ. Ʊ yà
swìn, ʊ wʊ́:

‹À wá pa aba wozəŋə tə, à nə ken
vàn nə, tə nə yɪ cígá wiən. À
kàn tə nikanɪ pìʊ́ Davidə con›.

35 Kʊ mù nə pɪn, kʊ tə ma swìn
gwaran sagɪ tə bwálí don wa, kʊ wʊ́:

‹N bá sɛ̀e n pa ləzwənə tə, ʊ nə yɪ n
mù nə tɪ, pʊ ləbəri wa›.

36 Pìʊ́ Davidə mù twá də Yɪɪ pubʊŋa
tə, ʊ ma tʊn ʊ pa Yɪɪ nə ʊ máŋá
tə wa. Ʊ nə twi ʊ tɪ, ba gùrì wá ʊ
nɪbara-ba tə con, ʊ də ga pʊ.
37 Yá Zwezi tə, Yɪɪ nə bwin, ʊ kə mɪɪ
wa, wà pwɪ.
38 À nubɪa-ba, á lwara də, kʊ yɪ kʊ
twá də ʊ mù Zwezi tə, ba ma swìn
də, Yɪɪ wá kwɛn nə cʊna tə nə mù
də wá pwərə wa. Ʊ wá kwɛn á cʊna
yiri mama, tə nə wà kwɛn á mù də
wá pwərə wa, máŋá tə, á nə twá də
Yɪɪ nii tə, ʊ nə pɪn Moyizə nə.
39 Kʊ twá də Zwezi yɪrɪ tə, lìù tə
mama, ʊ nə ken ʊ waa ʊ nə, ʊ wá
kwɛn kʊ tíú cʊna ʊ mù də wá pwərə
wa.
40 Á cɪa á tìàn nə, sə yoo tə, kʊ nə
pʊ́pʊ́ní Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nà saga tə wa dàn
ká yí aba. Kʊ mù yoo tə swìn, kʊ wʊ́:

41 ‹Á mù lìà tə, á nə goni lìà, á
ywàŋá, sə kʊ gwárí aba, sə á
jén lá. À tʊn yoo á lʊʊ wulu
wa. Á yà bá sɛ̀e kʊ, də ba yà
nə man kʊ ba bɪrɪ aba›.»

(Romə tìán 15.8-13; 1 Tɛsalonikə tìán 2.14-16)

42 Máŋá tə wa, Polə də
Barənabasə nə nan jórə́ dìà tə wa,
ba lòrì ba, sə ba tə pìí, ba bà sìə́ dɪɪn
tə, kʊ nə daa lá tə, ba bwé kʊ yoo
təntə yuu wa.
43 Jórə́ tə kwa nə, Zwifə-ba zənzən
də lìà tə, ba nə sɛ̀e ba zʊ Zwifə-
ba *yɪjʊncwəŋə tə wa, púə́ Polə
də Barənabasə kwa. Polə də
Barənabasə dàń yà kwè ba ba daŋa
ba jìàn, sə ba zɪgɪ dìàn zəni Yɪɪ
pubwanʊ tə wa.
44 Sìə́ dɪɪn tə, kʊ nə daa lá tə nə
yí, kʊ yɪ ndə tɪfarʊ tə mama nə twi
duən yáá, sə kʊ cʊgʊ Yɪɪ sʊgʊ tə.
45 Yá Zwifə-ba yun tìán tə nə nɪ kʊ
lalʊʊ təntə, kʊ jigə wʊgwɪʊ kʊ pa ba.
Yá kʊ dàń yɪ ba twá də tʊran, ba ma
swìn, ba zɪga Polə nə.
46 Polə də Barənabasə swìn ba con
pwənə pwənə, ba wʊ́: «Kʊ yɪ á mù
mama mɪ́ámɪ́án con nə, Yɪɪ sʊgʊ tə
yà mɛ, sə kʊ dí yáá kʊ swìn. Á də vɪ
kʊ á dʊga, á ga kʊ́ʊ̀ ba bʊŋa á waa
con də, á tətə mɛ, sə á na mɪɪ tə, kʊ
nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con tə. Kʊ mù nə
pɪn, nə mù dàń wá vəvəri lìà tə, ba
nə tà Zwifə-ba tə con.
47 Yá mə yoo kʊ tə nə, Yɪɪ pìà, sə
nə fwa. Yɪɪ swìn, ʊ wʊ́:

‹À tʊn mʊ́, sə n va lʊʊ tə mama wa,
sə n ya ndə poni nə. N súrí lìà
tə, ba nə tà Zwifə-ba tə yíá, sə
ba lwarɪ də, Yɪɪ wàá ba ʊ joŋə
ba cʊna tə wa›.»

48 Ba tə, ba nə tà Zwifə-ba tə, nə
nì kʊ nətʊ tə, ba pwìí poli, yá ba dàń
ga bwɪ Yuu-Tiu nə ʊ sʊgʊ tə yɪrɪ. Yá
lìà tə mama, Yɪɪ nə kʊ́rí, sə ba na
mɪɪ tə, kʊ nə ba zwɛ̀e ʊ con tə, dàń
ken ba waa kʊ nə.
49 Yuu-Tiu sʊgʊ tə làrì kʊ tà lʊʊ nii
tə mama.
50 Zwifə-ba yun tìán tə dàń sugu
kana tə, ba nə jə dun, ba nə yà
jʊ̀nì Yɪɪ, də tɪfarʊ tə nəkwɪna-ba tə,
ba kə Polə də Barənabasə nə. Ba
fwa nətʊ, ba kə wʊwalʊ Polə də

† **13:51 13.51** Ba yàá fwa kʊ nətʊ tə, ba ma bɪrɪ Zwifə-ba də, ba nə vɪga tə, ba tanyɪnɪ tə càn wá mé ba yuu wa.

Barənabasə nə, ba ma dɪŋɪ ba ba nagwanaa tə wa.
51 Bara bələ təntə də pi† ba nɛɛ purən, ba kə ba yuu wa, yá ba ga va Yikoniomə.
52 Antɪʊswə nə karbɪa tə yà súə́ də pupwən də Yɪɪ-Siŋu tə.

14

Polə də Barənabasə vəli Yikoniomə
(Tʊtʊnan 17.2-14; Matiə 10.23; 2 Timote 3.11)

1 Yikoniomə nə, Polə də Barənabasə kʊ́ù zʊa *Zwifə-ba *jə́rə́ dìà wa, ndə kʊ don tə də nə. Ba swìn sʊgʊ kʊ yiri tə nə pɪn Zwifə-ba zənzən də *Gərɛkə-ba kə ba waa Zwezi nə.
2 Yá Zwifə-ba tə, ba nə vɪga, sə ba kə ba waa Zwezi nə tə, sugu ba tə, ba nə tà Zwifə-ba tə, ba kə lìà tə nə, ba nə yɪ nubɪa *Kərisə yɪrɪ.
3 Polə də Barənabasə tə wànɪ́ ba ya lá, kʊ dánɪ́.

Fən yà ba ba jə *Yuu-Tiu yɪrɪ, ba ga swìn pwənə pwənə. Yuu-Tiu pɪn, ba tʊŋa ʊ dìàn mɪmɪnan də tʊtʊnan tə nə bɪrɪ ʊ dìàn tə. Tə mù nə bɪrɪ də, Yɪɪ sʊ̀ràn tə yɪ cígá, tə ga bɪrɪ ʊ pubwanʊ tə.
4 Tɪʊ tə ləzwənbɪa tə pwɛ̀e duən wa. Ba duən yà yɪ Zwifə-ba yun tìán nə tɪ, ba duən tə də yɪ Zwezi-Kərisə *tʊntʊna tə nə tɪ.
5 Zwifə-ba də ba yun tìán, də ba tə, ba nə tà Zwifə-ba tə, də ba də yun tìán dàń yà wulə ba tanɪ, sə ba kə Polə də Barənabasə càn wa, sə ba dɪlɪ ba də kapana, ba gʊ.
6 Zwezi tʊntʊna tə nə twi, ba lwarɪ kʊ, ba dəri ba va Likaʊni nagwanaa tə tɪfaran tə con, tə nə yɪ Lisətərə, də Dɛrəbe də tə səpunə tə nə.
7 Yá kʊ bwálí təntə də nə, Polə də Barənabasə vəli ba swìn sʊywáŋʊ́ tə.

Polə də Barənabasə wulə Lisətərə nə
(Tʊtʊnan 3.1-12; 17.22-31)

8 Lisətərə nə, bɛɛ don yà wulə lá nə, ʊ nə yà jə̀ə́ tɪa, ʊ nɛɛ nə tɪga. Ʊ yɪ ba lʊrɪ wá gwànʊ́, yá ʊ dàń yà tə wà yɪɪ nə zàn, ʊ va mama.
9 Ʊ yà cʊga kʊ tə, Polə nə swìn. Polə ma ywàń wá zən, ʊ ga na də, ʊ ken ʊ waa Zwezi nə, kʊ nə wàá kʊ pɪn ʊ nɪ yazurə.
10 Polə ma swìn ʊ con də kofarʊ, ʊ wʊ́: «Zàn, n zɪgɪ mənə mənə n nɛɛ tə yuu wa!» Bɛɛ tə fan, ʊ cú ʊ nɛɛ tə yuu wa, ʊ ga wulə ʊ vəli.
11 Ba nə nɪ kʊ tə, Polə nə fwa tə, lìà tə bubwi də Likaʊni-ba sʊgʊ, kʊ wʊ́: «Yɪa tə dàń jigə ləzoni, tə cú nə con».
12 Ba yà jə Barənabasə ba boŋə Zeizə*, Polə də nə yɪ Ɛrəmɛsə, mə ʊ mù yà nə swìn sʊgʊ tə.
13 Zeizə yɪɪ tə dìà yà lwà tɪʊ tə nii nə. Kʊ joŋwanʊ tə jɪn nabɛɛ, ʊ nə nan tə də tìán punə, ʊ jə bà mimiən tə yáá. Ʊ pìà, sə ʊ mù də lalʊʊ tə fwa joŋi ba pa Zwezi *tʊntʊna tə nə.
14 Polə də Barənabasə nə nì kʊ, ba kàrí† ba ganan, ba ga bɪbarɪ ba vələ lalʊʊ tə con də ba bubwi, ba wʊ́:
15 «Bɛ̀eɛ̀e won nə, á fwa lá nə, bara-ba? Nə də tətə yɪ ləzoni yiri nədʊ, ndə á də nə. Yá kʊ ya sʊywáŋʊ́ tə, nə kàrì nə bɪrɪ aba, sə á dʊgʊ woŋwanʊ tə, sə á lwàń á pubʊŋa tə, á bà Yɪɪ tə, ʊ nə wulə mɪɪ wa, con, ʊ mù Yɪɪ tə nə fwa lanworu də tɪa, də mʊʊ tə, də wiən tə mama, tə nə wulə kʊ wa.
16 Bɪna də bɪna tə nə lɛ, Yɪɪ yá dwíə́ tə lʊʊ mama wa, ba nə tà *Zwifə-ba, sə ba tʊn ba fɪra.
17 Də kʊ nətʊ mama ʊ tə bɪrɪ ʊ tìàn, ʊ ga fwa zəni, kʊ twá də, ʊ nə pɪn dwà naŋa yɪɪ nə, ka nì ka pɪn á ce, də kʊ máŋá nə yí. Ʊ pɪn aba wodiu kʊ yí aba, ʊ ga sú aba də pupwən».
18 Də ba nə swìn nətʊ tə mama, kʊ tə wà mwálí yɪn, sə ba ma wànɪ́, ba cì lalʊʊ tə nə, kʊ dàn ká fwa joŋi kʊ pa ba.
19 Zwifə-ba yun tìán tə nan

* **14:12 14.12** *Gərɛkə-ba con, Zeizə nə ya ba yɪa tə yuu tíú, yá Ɛrəmɛsə də ga yɪ tə tʊ̀tʊ̀nʊ̀. † **14:14 14.14** Ba nə kàrí ba ganan tə, kʊ pìà kʊ bɪrɪ, ba pʊ̀ə́ nə cʊ̀gʊ̀ zənzən.

Antɪʊswə də Yikoniomə ba bà. Ba gɪgarɪ lalʊʊ tə, ba ga dɪlɪ Polə də kapana. Ba bʊ́n də, ʊ tɪga, ba tùrì wá, ba ja nan tɪfarʊ tə nii nə.
20 Yá karbɪa tə nə twi, ba kun ʊ nə tə pɪn Polə pìí ʊ zàn, ʊ zʊ tɪʊ tə wa. Kʊ tɪa tə nə pʊrɪ, ʊ mù də Barənabasə vəli Dɛrəbe.
21 Máŋá tə, ba nə wàní ba kàrì sʊywáŋʊ́ tə kʊ tɪfarʊ təntə wa, ba ga pa lìà zənzən jì Zwezi karbɪa ba pìí ba va Lisətərə. Ba zàn lá ba va Yikoniomə, ba zàn Yikoniomə, ba va Antɪʊswə.
22 Tɪʊ mama wa, ba daŋa karbɪa tə waa, ba swìn, sə ba zɪgɪ dìàn, ba nə ken ba waa Zwezi nə tə yuu wa. Ba bɪrɪ də, kʊ mɛ, sə nə twá càn də càn wa, sə nə ma wàní nə zʊ Yɪɪ pàrì tə wa.
23 *Kərisə lìà púlí mama wa nə, ba kúrí *nəkwɪna. Ba dàń yàá jʊn Yɪɪ ba vwə ba nii. Kʊ kwa nə, ba yàá tì ba, ba pa *Yuu-Tiu nə, ba nə ken ba waa ʊ nə.
24 Kʊ kwa nə, ba bɛn Pisidi nagwanaa tə, ba va ba yí Panfili nagwanaa tə wa.
25 Ba pɪn Pɛrəgə tìán nì Yɪɪ sʊgʊ tə. Kʊ kwa nə, ba lɛ ba va Atali.
26 Ba zɪgɪ lá nə, ba tì níá yuu bori, ba va Antɪʊswə con bwálí tə nə, ba nə nan. Mə kʊ bwálí təntə nə, ba ken ba Yɪɪ pubwanʊ tə wa, tʊtʊŋɪ tə yɪrɪ, ba nə vəli ba tʊn.
27 Máŋá tə, ba nə yí Antɪʊswə, ba bon Kərisə lìà púlí tə, ba kun duən nə. Ba dàń ga tún won tə mama, Yɪɪ nə twá də ba ʊ ma tʊn. Ba tə swìn də, Yɪɪ pɪn cwəŋə lìà tə, ba nə tà Zwifə-ba nə, sə ba də kə ba waa Zwezi nə.
28 Ba yɪn lá nə, ba dání zənzən, ba mù də Zwifə-ba karbɪa tə.

15

Zwerizalɛmə Kərisə lìà púlí tə yoo

(Galasi tìán 2.1-9)

1 Bara duən nan Zwide nagwanaa tə wa, ba bà Antɪʊswə, ba kàrì kàrà kʊ tə, ba bɪrɪ lìà tə, ba nə yɪ nubɪa *Kərisə yɪrɪ tə, ba wʊ́: «Də á mù bara tə nə wà *goŋi aba, ndə Yɪɪ *nii tə, ʊ nə pɪn *Moyizə nə, nə bɪrɪ nətʊ tə, Yɪɪ bá jon aba á cʊna tə wa».
2 Kʊ zìn tʊ́tʊ̀ná nəfarʊ ba də Polə də Barənabasə tətəŋi wa. Kʊ pɪn Polə də Barənabasə, də ba lìà duən kə sírí, sə ba va *Zwerizalɛmə, Zwezi-Kərisə *tʊntʊna tə, də Kərisə lìà púlí yáá tìán tə con, sə ba lɪ kʊ yoo təntə yáá.
3 Ba lìà təntə, Kərisə lìà púlí tə nə ken cwəŋə tə wa, vəli ba lɛ Fenisi nagwanaa, ba lɛ Samari nagwanaa. Cwəŋə tə wa, ba tə swìn Kərisə lìà tə con nətʊ lìà tə, ba nə tà *Zwifə-ba tə, nə lwàń ba pubʊŋa, ba bà Yɪɪ con. Yá kʊ yoo təntə yà ga pɪn, lìà tə mama, ba nə yɪ nubɪa Kərisə yɪrɪ, jə pupwən zənzən.
4 Ba nə yí Zwerizalɛmə, Kərisə lìà púlí tə sɛ̀e ba jon Zwezi-Kərisə tʊntʊna tə, də Kərisə lìà púlí yáá tìán tə. Yá ba dàń ga twarɪ won tə mama, Yɪɪ nə twá də ba, ʊ ma fwa.
5 *Farɪzɪan-ba púlí tə wa lìà duən, ba də nə yà ken waa Zwezi nə, dàń zàn ba wʊ́, kʊ mɛ, sə ba yà goŋi ba bara tə, yá ba ga kálʊ́ ba, sə ba zìlí Yɪɪ nii tə, ʊ nə pɪn Moyizə nə.
6 Tʊntʊna tə də Kərisə lìà púlí yáá tìán tə kun duən nə, sə ba balɪ kʊ yoo təntə.
7 Tʊ́tʊ̀ná nəfarʊ kwa nə, Piyɛrə zàn, ʊ wʊ́: «À nubɪa-ba, á də tətə yə̀ə́ də, Yɪɪ kúrí nə á tətəŋi wa, təntən dɪan tə nə, sə lìà tə, ba nə tà Zwifə-ba tə, nì Yɪɪ sʊywáŋʊ́ tə à nii wa, sə ba kə ba waa Zwezi nə.
8 Yɪɪ tə, ʊ nə yə̀ə́ ba waa tə, pɪn ba ʊ *Siŋu tə, ʊ nə pɪn nə də nə, sə ʊ ma bɪrɪ də, ba də yɪ ʊ mù lìà, ndə nə də nə yɪ ʊ mù lìà nətʊ.
9 Yɪɪ wà pwɪa ken nə mù də ba pwərə wa. Ʊ sɪn ba bɪcanɪ tə, sə tə ya nəpon ʊ yáá con, ba nə ken ba waa Zwezi nə yɪrɪ.
10 Á pìà, sə á kə zɪlɪ Zwezi karbɪa tə nə, nə nɪbara-ba tə də tətə nə wà kʊ wàní ba zɪn. Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, á pìà Yɪɪ nii nə?
11 Nə yə̀ə́ də, *Yuu-Tiu Zwezi pubwanʊ tə jon ba ba cʊna wa, ndə nə də tətə nə».

12 Lalʊʊ tə mama púə́ kʊ nii, yá
ba ga cʊga Polə də Barənabasə, ba
nə twarɪ Yɪɪ dìàn mɪmɪnan tə, də
yomɪlan tə, Yɪɪ nə twá də ba, ʊ tʊn
lìà tə, ba nə tà Zwifə-ba, con.
*(Romə tìán 15.8-12; Kolosə tìán
2.11-17; Galasi tìán 5.1-6; Tʊtʊnan
21.25)*
13 Máŋá tə, ba nə swìn ba zwɛ̀e,
Zwakə dàń swìn, ʊ wʊ́: «À nubɪa-
ba, á cʊga à con.
14 Simon tún nətʊ tə mama, Yɪɪ nə
dí yáá, ʊ kúrí lìà tə, ba nə tà Zwifə-
ba tə lìà, sə ba ya ʊ mʊ̀ lìà.
15 Kʊ sʊgʊ təntə də Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nà
tə də ga vəli duən nə zəni. Kʊ nə
pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʊ wʊ́:
16 ‹Kʊ mʊ̀ təntə kwa nə, à wá pìí, à
bà à zìn pìʊ́ *Davidə diboo tə,
kʊ yà nə tʊa. À wá pìí à lwà
kʊ bə́rə́ kɪkaran tə, à zɪgɪ yɪɪ
nə.
17 Kʊ wá pa ləzoni tə gɪganɪ tə pìà
Yuu-Tiu, ba mʊ̀ də dwíə́ tə mama,
tə nə tà Zwifə-ba, à nə wá pa à yɪrɪ*
tə ba. Yuu-Tiu nə swìn kʊ, ʊ mʊ̀ nə
fwa wiən tə mama.
18 Ʊ mʊ̀ nə pɪn, ba lwarɪ tə yìàn
təntə, halɪ kʊ máŋá nə, ba yigə!›
19 Kʊ mʊ̀ nə pɪn, à də yà swə, sə
nə dàn ká kə wʊwalʊ lìà tə nə, ba nə
tà Zwifə-ba, ba nə lwàń ba pubʊŋa,
ba bà Yɪɪ con.
20 À dàń nə pìà, sə nə pʊ́pʊ́ní ba
nə, nə pa ba nii, sə ba cì ba tìàn nə
də yìàn tə tə: Ba dàn ká də́ nàŋʊ́
tə, ba nə gʊa woŋwanʊ nə. Sə ba
dàn ká cwàrì də duən, ba dàn ká də́
wotɪgʊ nàŋʊ́. Ba dàn ká də́ jana.
21 Máŋá don wa, kʊ nə dání
zənzən, lìà yɪn tɪfarʊ mama wa, ba
nə kàrì Yɪɪ nii tə, ʊ nə pɪn Moyizə
nə, sagɪ tə, ba bɪrɪ Zwifə-ba *jə́rə́ dii
tə wa ba *sìə́ dɪɪn mama nə».
22 Zwezi-Kərisə tʊntʊna tə, də
Kərisə lìà púlí yáá tìán tə, də Kərisə
lìà púlí tə mama dàń bʊ́n də, kʊ mɛ,
sə ba kúrí ba waa lìà duən, sə ba
tʊn ba mʊ̀ də Polə də Barənabasə
Antɪʊswə nə. Kʊ mʊ̀ nə yɪ Zwidə, ʊ
yɪrɪ don nə yɪ Barəsabasə də Silasə.
Ba bələ tə yà yɪ yáá tìán, ba nə jə
dun lìà tə, ba nə yɪ nubɪa Kərisə
yɪrɪ, tə tətəŋi wa.
23 Ba dàń pɪn ba sagɪ kʊ tə, ba nə
pʊ́pʊ́ní kʊ wa, ba wʊ́:
«Nə mʊ̀ Zwezi tʊntʊna tə, də
Kərisə lìà púlí yáá tìán tə, nə nə yɪ
nubɪa Kərisə yɪrɪ, nə pʊ́pʊ́ní sagɪ
kʊ tə, nə pɪn á mʊ̀ lìà tə nə, á nə
tà Zwifə-ba, á wulə Antɪʊswə nə,
Siri nagwanaa tə wa, də Silisi lʊʊ
nii tə wa. Nə jʊ̀nì aba.
24 Nə nì də, lìà nan nə con, ba
ja sʊ̀ràn duən ba bà á con, ba ma
gugurə aba ba cʊ̀gʊ̀ á pʊ̀ə́ nə. Yá
kʊ nətʊ tə ga tà nə mʊ̀ nə pɪn kʊ
cwəŋə.
25 Nə mama ken nii nədʊ, nə ga
bʊ́n nə na də, kʊ ziən, sə nə kúrí
bara nə tʊn ba mʊ̀ də nə nubizəŋə
Barənabasə də Polə á con.
26 Polə də Barənabasə təntə
dʊgʊ ba mɪɪ Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə
yɪrɪ.
27 Nə dàń tʊŋa Zwidə də Silasə,
sə ba swìn á con kʊ tə, nə nə pʊ́pʊ́ní
tə yuu wa.
28 Yɪɪ-Siŋu tə də nə tətə nə bʊ́n
nə na də, kʊ mɛ, sə nə dàn ká kə
zɪla yirə duən á yuu wa, də kʊ nə tà
yìàn tə tə, tə mʊ̀ yoo nə cà.
29 Tə mʊ̀ nə yɪ: Á dànà ká də́
nàŋʊ́ tə, ba nə gʊa woŋwanʊ nə! Á
dànà ká də́ jana, nə à yə̀ə́ vàná, tə
nə tɪga nàŋʊ́! Á dànà ká cwàrì də
duən! Á nə cìgà á tìàn nə də tə yìàn
təntə, də á fwa zəni. Yɪɪ nə wá ya
də aba!»
*(Efɛzə tìán 2.17-19; 1 Piyɛrə 4.10-
11)*
30 Ba yá lìà tə, ba də ga va
Antɪʊswə. Ba nə yí lá ba bon lalʊʊ
tə, ba kə duən nə, ba ga tì sagɪ tə,
ba pa ba.
31 Ba kàrì sagɪ tə, ba mama ga jwɛ,
kʊ nə dàn ba jìàn tə yɪrɪ.
32 Zwidə də Silasə tətə yà yɪ Yɪɪ nii
sʊ̀sʊ̀nà. Ba swìn kʊ dání, sə ba ma
kwè lìà tə, ba nə yɪ ba nubɪa Kərisə
yɪrɪ, sə ba ma dàn ba jìàn.

* **15:17 15.17** Kʊ nətʊ tə bɪrɪ də, ba yɪ Yɪɪ nyiən.

33 Ba dání mancɪn, kʊ kwa nə, lìà
tə, ba nə yɪ ba nubɪa Kərisə yɪrɪ, pɪn
ba cwəŋə, sə ba pìí ba va lìà tə con,
ba nə tʊn ba də bɪcan sìə́.
34 [Silasə mù pìí ʊ yá də ba.]
35 Polə də Barənabasə mù tə fwa
dɪan də dɪan Antɪʊswə nə. Ba də lìà
duən zənzən kàrì də ba swìn Yuu-
Tiu sʊgʊ tə sʊywáŋʊ́ tə.
(2 Korɛntə tìán 11.28; Romə tìán 15.29; Ebərə-ba 13.18)
36 Dɪan bagalɪ nii nə, Polə ma swìn
Barənabasə con, ʊ wʊ́: «Nə pìə́ nə
va tɪfaran tə mama wa, nə nə swìn
Yuu-Tiu sʊgʊ tə lá, nə jə́n nə nubɪa
tə yɪ nətə».
37 Sə yə̀ə́ Barənabasə yà pìà ʊ ja
Zwan, ʊ yɪrɪ don nə yɪ Marəkə, ʊ
súrí ba nə.
38 Yá Polə mù yà ba pìà, sə Marəkə
twá, ʊ nə dí yáá ʊ pìí ʊ yá ba Panfili
nagwanaa tə wa, yá ʊ kʊ́ʊ̀ wà tʊn də
ba tə yɪrɪ.
39 Kʊ jigə tʊ́tʊ̀ná nəfarʊ ba pwərə
wa, kʊ pa ba pwɛ̀e də duən.
Barənabasə jɪn Marəkə, ʊ ma kwé
ʊ tìàn, ba ga tì níá yuu bori ba va
Swipərə nagwanaa.
40 Polə kúrí Silasə, lìà tə, ba nə yɪ
ba nubɪa Kərisə yɪrɪ, tə ga tì ba, ba
kə Yɪɪ pubwanʊ tə wa, ba də ga vìí.
41 Ʊ vəli ʊ jijiri Siri nagwanaa də
Silisi lʊʊ nii tə wa, ʊ daŋa Kərisə lìà
púlə́ tə jìàn.

16

Timote kwé Polə də Silasə
(Romə tìán 16.21; Filipə tìán 2.19-22; Galasi tìán 4.13-15)
1 Polə vəli Dɛrəbe, ʊ lɛ ʊ va
Lisətərə. Lìù don yà wulə lá nə, ʊ nə
yɪ Zwezi karbiu, ʊ yɪrɪ nə yɪ Timote.
Ʊ nuu yɪ *Zwifə, ʊ də nə ken ʊ waa
Zwezi nə. Yá ʊ nyɪna də yɪ *Gərɛkə.
2 Lìà tə, ba nə yɪ nubɪa *Kərisə
yɪrɪ, Lisətərə nə də Yikoniomə nə,
yà swìn ʊ yozəŋə tə yoo. Polə yà
ken sírí, sə ʊ ja wá, ʊ kə ʊ con.
3 Ʊ dàń ma *goŋi wá Zwifə-ba yɪrɪ,
ba nə wulə tə nagwanɛɛ təntə wa.
Lìà tə mama yà yə̀ə́ də, ʊ nyɪna tə
yɪ Gərɛkə.
4-5 Tɪfaran tə wa, ba nə twá ba
lɛ, ba yàá swìn kʊ tə, Zwezi-Kərisə
*tʊntʊna tə, də Kərisə lìà púlí yáá
tìán tə nə swìn ba tún *Zwerizalɛmə
nə. Ba swìn ba con, sə ba zìlí tə nii.
Kərisə lìà púlə́ tə dàń kwɛn tə na
dìàn, sə ba ma kwɛn ba kə ba waa
Zwezi nə, yá ba ga súrí dɪɪn mama.
6 Yɪɪ-*Siŋu tə cìgà ba nə, ba dàn
ká swìn Yɪɪ sʊgʊ tə Azi nagwanaa
tə wa. Ba dàń ma twá Fərizwi də
Galasi nagwanɛɛ tə wa ba lɛ.
7 Máŋá tə, ba nə vəli, ba lɛ Misi
nagwanaa tə, ba yà ken sírí, sə ba
va Bitini nagwanaa. Zwezi Siŋu tə
ma vɪ kʊ ba con.
8 Ba dàń ma twá Misi nagwanaa tə
wa, ba va Tərowasə.
9 Tɪtɪn nə, Yɪɪ pɪn Polə na yoo
ʊ dwɪan wa. Ʊ nɪ Masedwanə
nagwanaa tə wa bɛɛ don də ʊ zɪga,
ʊ dàń ga lòrì wá, ʊ wʊ́: «Bàá
Masedwanə, n san nəba!»
10 Kʊ mù yoo təntə pɪn, nə va
Masedwanə nə ga yə̀ə́ də, kʊ yɪ Yɪɪ
nə pɪn nii nəba, sə nə ja sʊywáŋʊ́
tə, nə va nə bɪrɪ ba.
(Matiə 18.20; Zwan 6.44-45; Matiə 13.23)
11 Nə tì níá yuu bori Tərowasə nə,
nə te mənə mənə nə va Samotərasə
nagwanaa tə wa. Kʊ tɪa nə pʊrɪ, nə
lɛ nə va Neyapolisə.
12 Nə zɪgɪ lá, nə va Filipə. Filipə yɪ
Masedwanə nagwanaa tə wa tɪfarʊ,
kʊ nə dwə tə mama, kʊ nə yɪ
*Romə-ba pàrì, tɪʊ. Nə yɪn kʊ tɪfarʊ
təntə wa, ndə dɪan bagalɪ nə.
13 Zwifə-ba *sìə́ dɪɪn nə yí, nə nan
nə yá tɪfarʊ tə, nə va nacwəŋə don
nii nə. Nə bʊ́n də, bwálí təntə wá
ya yɪjʊnɪ bwálí. Nə jə̀ń tɪa, nə dàń
swìn də kana, ba yà nə kun lá nə.
14 Kan don yɪn lá, ʊ yɪrɪ nə yɪ Lidi.
Ʊ yɪ Tiyatirə tíú. Ʊ yà yoli gansɪan
mwin. Kan təntə yà zìlí Yɪɪ fuən. Ʊ
dàń yà cʊga sʊgʊ tə. *Yuu-Tiu súrí
ʊ yíá, sə ʊ zùrì ʊ yɪra də kʊ tə, Polə
nə swìn tə.
15 Yá ba ləgə kan təntə də ʊ dìə
lìà níá wa, kʊ twá də Zwezi-Kərisə
yɪrɪ tə. Kʊ kwa nə, ʊ dàń lòrì nəba,
ʊ wʊ́: «Á nə wàní á bʊ́n də, à ken

à waa Yuu-Tiu nə, á bìàn á yá à dìə wa». Yá ʊ kálí nəba lá nə.

(Tʊtʊnan 19.23-24; 1 Tɛsalonikə tìán 2.2; 1 Piyɛrə 4.12-13; Filipə tìán 1.12)

16 Dɪɪn don nə, nə ma vəli yɪjʊnɪ bwálí nə, nə jərí tʊtʊnkana don, ʊ nə jə cicirə. Ʊ yàá swìn lìà yìən, tə nə wá bà. Kʊ mù nə pɪn, ʊ vʊa tə yà pɪn, lìà tə, ba nə tɪ wá, yà na wiən zənzən.
17 Ʊ púə́ nə mù də Polə kwa, də ʊ bubwi, ʊ wʊ́: «Lìà-ba tə yɪ Yɪɪ tə, ʊ nə wulə tə mɛ yuu wa, tʊ̀tʊ̀nà. Ba twi, sə ba swìn ba bɪrɪ nəba cwəŋə, sə Yɪɪ jon nəba nə cʊna wa».
18 Kan tə tə pìí ʊ bwé kʊ, dɪan də dɪan. Polə waa nan kʊ, ʊ dàń ma pìí ʊ vəvəri, ʊ swìn ʊ cicirə tə con, ʊ wʊ́: «Də Zwezi-Kərisə yɪrɪ tə, à pɪn mʊ́ nii, sə n nan kan wà tə waa!» Kʊ máŋá tə tətə wa, də tə nan.
19 Ʊ lìà tə, ba nə tɪ wá, nə lwarɪ də, ba kʊ́ʊ̀ wàrì nywarɪ ba nɪ ʊ yɪra, ba dàń jɪn Polə də Silasə, ba ga van ba, ba ja nan kanporu wa tɪʊ tə yun tìán yáá con.
20 Ba ja ba, ba va lìà tə, ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà yáá con, ba ga swìn, ba wʊ́: «Lìà-ba tə nə gugurə nə tɪʊ kʊ tə lìà tə. Ba yɪ Zwifə-ba tə.
21 Yá ba mù nə kàrì nəba kàrà yiri don, kʊ nə wà nəba nii pɪn, nə mù Romə-ba lìà nə, sə nə sɛ̀e, nə à yə̀ə́, sə nə fwa».
22 Lalʊʊ tə nyí kʊ zàn ba zɪga Polə də Silasə nə. Lìà tə, ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə pɪn, ba dí yáá ba ja ba, ba kʊ̀rì ba ganan tə, ba ga pa nii, sə ba mà ba də kafɪran.
23 Ba nə mà ba, ba zwɛ̀e kwa nə, ba ken ba bàń dìə wa. Yá ba dàń ga pa nii lìù tə, ʊ nə cì bàń dìə tə nə, sə ʊ cì ba nə zəni.
24 Kʊ tíú təntə də nə nì kʊ nii təntə, ba nə pɪn wá, ʊ də ken ba bàń dìə tə tətəŋi dìə tə wa. Ʊ dàń ga kə daran ba nɛɛ nə.
25 Máŋá tə tɪa nə pwɛ̀e ka tàrà, Polə də Silasə wulə ba jʊ̀nì Yɪɪ də ba nuŋə Yɪɪ gwaran tə. Yá bàń dìə lìà tə ga cʊga ba.
26 Naa nədʊ də tɪa tə lulugu zənzən, kʊ pa bàń dìə tə dəkuu tə mama sʊsʊgʊ. Kʊ máŋá təntə tətə wa, mimiən tə mama súrí, yá bàń dìə lìà tə mama banzala tə kʊ̀rì.
27 Bàń dìə cìrʊ́ tə nə wʊ̀rì, ʊ zàn dwɪan wa, ʊ ga na mimiən tə, də tə súrí, ʊ van lagʊrɪ sìʊ́ ʊ cʊ̀rí, sə ʊ ma gʊ ʊ tìàn. Ʊ yà bʊŋa də, bàń dìə lìà tə mama nan ba dəri ba jén.
28 Polə dàń ma bubwi də kofarɪ, ʊ wʊ́: «Dàn ká fwa lwanɪ nədʊ mama n yɪra, nə mama wulə yəbə».
29 Bàń dìə nəcɪrʊ tə dàń lòrì mən, ʊ ga bɪbarɪ ʊ zʊ, ʊ tʊ Polə də Silasə yáá con də ʊ vɪvaga.
30 Kʊ kwa nə, ʊ jɪn ba ʊ ja nan kàrá wa, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: «Yun tìán-ba, bɛ̀eɛ̀e nə à mɛ, sə à fwa, sə Yɪɪ jon nə à cʊna tə wa?»
31 Ba ma le wá, ba wʊ́: «Kə n waa Yuu-Tiu Zwezi nə, yá Yɪɪ wá jon n də n dìə lìà á cʊna wa».
32 Yá ba dàń swìn Yuu-Tiu sʊgʊ tə, ba bɪrɪ ʊ mù də lìà tə mama, ba nə wulə ʊ dìə wa.
33 Kʊ máŋá təntə wa, tɪtɪn tə nə, ʊ lɪ ba, ʊ kə ʊ con, ʊ ga sɪn ba yɪra nʊran tə. Kʊ kwa nə, lala də ba ləgə ʊ mù də ʊ dìə lìà níá wa, kʊ twá də Yɪɪ yɪrɪ tə.
34 Ʊ pɪn, ba zʊ ʊ dìə, ʊ ga pa ba fwa wodiu ba pa ba, ba də́. Yá ʊ mù də ʊ dìə lìà mama fwa pupwən, də ba nə wání ba kə ba waa Yɪɪ nə.

(Tʊtʊnan 22.25-29; Filipə tìán 1.27-30)

35 Tɪa nə pʊrɪ, lìà tə, ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə, tʊn lìà, sə ba swìn bàń dìə nəcɪrʊ tə con, ba wʊ́: «Dʊgʊ lìà bələ təntə».
36 Bàń dìə nəcɪrʊ tə twi, ʊ swìn kʊ, ʊ bɪrɪ Polə nə, ʊ wʊ́: «Lìà tə, ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə, tʊn ba swìn, sə à dʊgʊ aba. Á naŋa síʊ́n nə, á vìí də bɪcan sìə́».
37 Polə dàń swìn lìà tə, ba nə tʊn tə con, ʊ wʊ́: «Ba mà nəba lìà yáá con, ba ga wà nə bʊ̀rà bʊ̀rì də. Nə mù lìà tə, nə nə ya Romə-ba lìà, yá ba ga kə nəba bàń dìə tə wa. Yá síʊ́n nə, ba dàń pìà ba sə̀gə̀ ba lɪ nəba ba

dʊgʊ. Abada, kʊ wàrì! Ba tətə bìàn, ba lı nəba!»
38 Lìà tə, ba nə jın tʊŋa tə, ba bà
tə pìí ba va ba swìn tə sʊ̀ràn təntə,
ba bırı lìà tə, ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə nə.
Fən zʊa ba, də ba nə nì də, Polə də
Silasə yı Romə-ba* lìà.
39 Ba dàń twi, ba kori ba, ba lı ba
dʊgʊ, ba ga lòrì ba, sə ba nan ba tıʊ
tə wa.
40 Máŋá tə, Polə də Silasə nə nan
bàń dìə tə wa, ba vəli Lidi dìə. Ba nı
lìà tə, ba nə yı ba nubıa Kərisə yırı,
ba ga kwé ba. Kʊ kwa nə, ba vìí.

17

Polə də Silasə wulə Tɛsalonikə nə (1 Tɛsalonikə tìán 1.4-7; 2.11-16; Filipə tìán 4.16; Zwan 15.19-21, 25; 16.2-3)

1 Polə də Silasə twá Anfipolisə də
Apoloni, ba kɛ̀eń ba va Tɛsalonikə.
*Zwifə-ba yà jə *jə́rə́ dìə lá nə.
2 Polə zʊa ka wa, ndə kʊ nə yı ʊ
yofwamıʊn nə. Ʊ fwa Zwifə-ba *sìə́
dıan tə batwa, ʊ mʊ̀ də ba ma swìn
də duən Yıı sagı tə yoo yuu wa.
3 Ʊ yàá gwin Yıı sagı sʊ̀ràn tə də̀ń,
ʊ bırı ba də, *Kərisə yà mɛ, sə ʊ də́
càn, sə ʊ pìí ʊ bwin ʊ nan tıga wa.
Polə swìn, ʊ wʊ́: «Ʊ mʊ̀ Zwezi tə,
à nə swìn ʊ yoo à bırı aba, nə yı
Kərisə».
4 Sʊgʊ tə zʊa ba wa lìà duən, ba
ga nan ba súrí Polə də Silasə nə, kʊ
súrí lalʊʊ nə, ba nə yı *Gərɛkə-ba,
yá ba ga zìlí Yıı, də kana duən, ba
də nə jə dun kana wa.
5 Yá Zwifə-ba yáá tìán kʊ́ʊ̀ zàn də
wʊgwıʊ, ba ja bara duən, ba nə yı
ləzwənyanan lalʊʊ tə wa, ba ma zìn
lìà tə lıŋa, ba ga gugurə tıʊ tə. Ba
vəli ba kun Zwason dìə yáá, sə ba
pìà Polə də Silasə, ba ja bà lalʊʊ tə
yáá con.
6 Ba vəli ba wà ba nı, ba dàń pìí ba
van Zwason, də lìà duən də, ba nə
yı ʊ nubıa Kərisə yırı, ba ja bà tıʊ
tìán tə yáá con, də ba bubwi, ba wʊ́:
«Lìà tə, ba nə gugurə nə tıa yuu lìà
tə mama twi yəbə.
7 Yá kʊ ya Zwason nə sɛ̀e ʊ jon ba
ʊ dìə wa. Ba mʊ̀ lìà təntə mama
tʊtʊnɛɛ də yı tə zıga *Romə-ba pìʊ́
nəfarʊ tə nii yìən tə nə. Ba ga tə
swìn də, pìʊ́ don wulə, ʊ yırı nə yı
Zwezi».
8 Tə sʊ̀ràn təntə gugurə lalʊʊ tə də
tıʊ tìán tə.
9 Kʊ mʊ̀ nə pın, Zwason də ba
duən tə ŋwín vwinən, ba pa tıʊ tìán
tə nə, sə ba dàń ma zıgı lá, ba dʊgʊ
ba.

Polə də Silasə wulə Bere nə (1 Tɛsalonikə tìán 5.21)

10 Tıa nə twi, ka yì máŋá tə wa,
lìà tə, ba nə yı Polə də Silasə nubıa
*Kərisə yırı tə, lı ba, ba pa ba va
Bere. Máŋá tə, ba vəli ba yí lá, ba
vəli *Zwifə-ba *jə́rə́ dìə tə wa.
11 Ba mʊ̀ Bere tìán tə yà ken ba
sírí, sə ba cʊgʊ Yıı sʊgʊ tə ba doni
Tɛsalonikə tìán tə. Ba sɛ̀e Yıı sʊgʊ
tə də yawala zənzən. Ba yàá bɛ̀eé
Yıı sagı tə dıın mama, sə ba jə́n kʊ
tə, Polə nə swìn, tə yı cígá, naaa.
12 Ba lìà zənzən ken ba waa Zwezi
nə. Kʊ súrí *Gərɛkə-ba wa kana
zənzən, ba nə ja dun kana wa, də
bara zənzən də ken ba waa Zwezi
nə.
13 Yá Tɛsalonikə Zwifə-ba yáá tìán
tə nə lwarı də, Polə wulə ʊ swìn
Yıı sʊgʊ tə, ʊ bırı Bere tìán tə nə.
Ba twi, ba zìn ba lìà tə lıŋa, ba ga
gugurə lalʊʊ tə Bere də nə.
14 Lìà tə, ba nə yı Polə nubıa
Kərisə yırı, ma pa, Polə va mʊʊ
tə vàn nə lala, ba ga yá Silasə də
Timote mʊ̀ Bere nə.
15 Lìà tə, ba nə kwé Polə tə, ja wá
ba va wuuu, ba yí Atɛnə. Ba mé lá
nə ba pìí ba vìí də Polə tʊŋı, sə tə pa
Silasə də Timote nə, sə ba bà lala, ba
yí wá.

* **16:38 16.38** Yìən tə, ba nə ba Romə-ba yıra tʊŋa: Ba nə wà ʊ bʊ̀rà bʊ̀rì, ba ba wá vwe də banzala, ba ga ba wá mà də kası. Ba ba wá pɛ dagarʊ yuu wa. Ba nə wulə ba bʊ̀rì ʊ bʊ̀rà, ʊ wàá ʊ boŋə ʊ kəni Romə-ba pìʊ́ nəfarʊ tə nə, sə ʊ mʊ̀ nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə.

Won tə, Polə nə kʊ́ù fwa Atɛnə wa
(Tʊtʊnan 14.14-17; 26.17-20; 1 Korɛntə tìán 1.18-25)

16 Máŋá tə, Polə nə dànì Silasə də
Timote Atɛnə wa, ʊ pùá cʊ̀gʊ̀ zənzən
də nətʊ, ʊ nə na tɪʊ tə də kʊ súá də
woŋwanan.
17 Ʊ mʊ̀ də *Zwifə-ba də lìà tə, ba
nə zìlí Yɪɪ tə, dàń yà ve duən nə
*jə́rə́ dìà tə wa. Dɪɪn mama, ʊ yàá
vəli kanporu tə wa, ʊ ve də lìà tə, ʊ
nə yàá na lá nə.
18 Yipʊrɪnyɪna duən yɪn lá nə,
ba də nə swə ka pìà yənu zənzən.
Ba duən yà yɪ yipʊrɪnyɪna, ba nə
boŋə ba ‹Epikurɪan-ba*›, ba duən
də ga yɪ yipʊrɪnyɪna ‹Sətoyisɪan-
ba†›. Ba duən swìn, ba wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e
nə kʊnkʊn sʊ̀sʊ̀nʊ̀ wá tə pìà, sə ʊ
swìn?» Ba duən də kʊ́ù swìn, ba wʊ́:
«Ʊ yɪ ndə lìù tə, ʊ nə swìn yɪa duən
yoo, nə nə yərì tə yoo». Kʊ wàá nətʊ
kʊ yanɪ, ʊ swìn Zwezi sʊywáŋʊ́ tə.
Ʊ ma swìn ka pìí ka bwin ka nan də
yoo.
19-20 Ba dàń ma ja wá, ba ja va
bwálí don, ba nə yàá jə́rí duən, kʊ
bwálí tə nə. Ba boŋə kʊ Arɪʊpazə.
Ba dàń ga swìn ʊ con, ba wʊ́: «N
pa nə nə̀ń yodʊra nə zɪɪn wa. Yá
nə dàń pìà, sə nə lwarɪ tə də̀ń. Kʊ
mʊ̀ nə pɪn, nə pìà, sə n twarɪ kàrà
nədʊn tə nɛɛ n bɪrɪ nəba».
21 Atɛnə tìán də vərə yà nə wulə
duən nə. Ba mɛ tʊtʊnan yà nə yɪ,
yodʊn ka cʊgʊ də yodʊn ka swìn, ka
bɪrɪ lìà nə cɪcɪ.
22-23 Polə nyí ʊ zàn yɪɪ nə
Arɪʊpazə tə wa, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́:
«Atɛnə tìán-ba, à nə twá á tɪʊ tə
wa, à jiri à nɪ wiən tə, á nə ŋwanɪ
tə nə. À nɪ *joŋi bwálí don, á nə
lwə̀, á pʊ́pʊ́ní kʊ yuu wa, á wʊ́: ‹Kʊ
yɪ yɪɪ tə, á nə yərì nyiən›. Kʊ mʊ̀
nə pɪn, á dí yáá á yɪ lìà tə, á nə bwɪ
wiən zənzən nə. Kʊ yɪ won tə, á nə
jʊ̀nà kʊ, á ga yərì kʊ. Mə kʊ mʊ̀ nə
à pìà, sə à swìn á con.
24 Yɪɪ tə, ʊ nə fwa tɪa tə də wiən
tə mama, tə nə wulə ka wa, ʊ mʊ̀
yɪ lanworu də tɪa mɛ *Yuu-Tiu. Ʊ
mʊ̀ Yɪɪ təntə ba dii tə, ləzoni jìàn nə
lwə̀, wa yanɪ.
25 Ʊ ga kʊ́ù ba pìà, sə ləzoni jìàn
tʊn wiən, tə pa ʊ mʊ̀ Yɪɪ nə. Kʊ dàn
ká nyɪn ndə ʊ pìà, sə ləzoni san wá
də won mama. Ʊ mʊ̀ nə pɪn mɪɪ
də siŋu, də wiən tə mama ləzoni tə
mama nə.
26 Ʊ mʊ̀ nə twá də bɛɛ nədʊ nə,
ʊ ma pa ləzoni pùlì ba wulə tɪa tə
yuu mama wa. Ʊ mʊ̀ nə tún máŋá,
ʊ pa dwíí mama nə, ʊ ga fwa ba
nagwanɛɛ tə sɪswɪan ʊ pa ba.
27 Ʊ fwa kʊ nətʊ tə, sə ləzoni ma
wàní ba tɪtɛ, ba ma pìà ʊ mʊ̀ Yɪɪ ba
na. Yɪɪ ga ba ŋʊ́ná də nə lìù mama.
28 Ʊ mʊ̀ con, nə nə ja mɪɪ, nə ga
wàá nə yɪra wa nə dwanɪ. Ʊ mʊ̀ nə
pɪn, nə wulə. Á də tətə wa gwɛɛ
duən swìn kʊ, ba wʊ́: ‹Nə də yɪ ʊ
dwíí tə wa lìà›.
29 Nə dàń nə yɪ Yɪɪ dwíí tə bɪa, nə
kʊ́ù wà mɛ, sə nə bʊ́n də, Yɪɪ wàá ʊ
nyɪn ndə sían nə, nə à yə̀ə́ ndə cɪnɪa
nə, nə à yə̀ə́ ndə kapan nə, ləzoni nə
sarɪ də ba təntɪan pubʊŋa.
30 Yɪɪ yà ba ləzoni tə ləyəri tə
máŋá tə ywàŋá, sə ʊ kə ba càn wa.
Sían nə, Yɪɪ dàń pɪn nii ləzoni tə
mama nə bwala tə mama nə, sə ba
vəvəri kwa, ba ma sá ba cʊna.
31 Yɪɪ kúrí dɪɪn ʊ tún, ʊ ga lɪ lìù, sə
ʊ twá kʊ tíú nə, ʊ ma bʊ̀rì tɪa yuu lìà
tə mama bʊ̀rà, ʊ cígá tə wa. Kʊ mʊ̀
lìù təntə, ʊ nə kúrí tə, ʊ pɪn kʊ tíú
pìí ʊ bwin, ʊ nan tɪga wa, sə kʊ pa,
lìà tə mama lwarɪ də, kʊ yɪ cígá».
32 Máŋá tə, ba nə nì də Polə swìn,
ka pìí ka bwin ka nan tɪga wa yoo,
ba duən dí bɪyɪrɪ ʊ yuu wa, ba duən
tə ga swìn, ba wʊ́: «Nə tə dànì mʊ́
dɪɪn don nə, kʊ yoo təntə yuu wa».
33 Nətʊ nə kʊ yɪn, Polə dàń ma
nan ba tətəŋi wa.
34 Də kʊ nətʊ tə mama, bara duən
tə vwə ba tìàn Polə nə, ba ga kə ba

* **17:18 17.18** Epikurɪan-ba yɪ *Gərɛkə-ba yənu tíú don, ba nə boŋə Epikurə, karbɪa. † **17:18 17.18** Sətoyisɪan-ba yɪ Gərɛkə-ba yənu tíú don, ba nə boŋə Zenon, karbɪa.

waa Zwezi nə. Ba wa lìù don yırı nə yı Denisə, ʊ nə yı Arıʊpazə tə yáá tìán tə wa lìù don, də kan, ʊ yırı nə yı Damarisə, də lìà duən də.

18

Polə vəli Korɛntə
(1 Korɛntə tìán 1.1-9; 2.1-5; 2 Korɛntə tìán 11.5-12; 12.12-13)

1 Kʊ kwa nə, Polə nan Atɛnə ʊ va Korɛntə.
2 Ʊ vəli, ʊ yí *Zwifə don lá, ʊ yırı nə yı Akilasə, ʊ nə yı Pon nagwanaa tə wa lìù. *Romə-ba pìʊ́ nəfarʊ *Kəlodə yà pın nii Zwifə-ba mama nə, sə ba nan Romə wa. Kʊ mʊ̀ nə pın, Akilasə də ʊ kan Pərisilə də yà nan Yitali nagwanaa, ba bà kʊ máŋá tə wa. Polə vwə ʊ tìàn kʊ bɛɛ təntə də ʊ kan tə yıra.
3 Ba mɛ tʊtʊŋı yà yı won nədʊ, kʊ mʊ̀ nə yı gansilə fwàŋʊ́. Polə dàń ga wulə də ba, ʊ mʊ̀ də ba tʊŋa də duən.
4 Polə yà ve də Zwifə-ba də *Gərɛkə-ba *sìə́ dıın mama nə, *jə́rə́ dìə̀ tə wa, ʊ ma swìn də ba, sə ʊ wànı́ ba, ʊ kə ʊ nyiən wa.
5 Silasə də Timote dàń nə nan Masedwanə nagwanaa tə wa, ba bà, Polə dàń tì ʊ máŋá mama, ʊ ma swìn sʊgʊ tə. Ʊ swìn kʊ ʊ bırı Zwifə-ba nə, də Zwezi nə yı *Kərisə.
6 Zwifə-ba dàń zàn ba zıga ʊ nə, ba twın wá. Polə dàń ma bıbaga* ʊ ganan kukulu. Ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: «Á tanyını tə càn wá pìí kʊ tʊ á tətə yuu wa. Kʊ tà à mʊ̀ yoo. Yá sı́ʊ́n nə à dàń wá va lìà tə, ba nə tà Zwifə-ba tə, con».
7 Polə nan lá nə, ʊ va bɛɛ don dìə̀ wa. Ʊ yırı nə yı Titiusə Zwisətisə. Kʊ bɛɛ təntə yı lìù tə, ʊ nə zìlí Yıı zəni. Ʊ dìə̀ yà wulə jə́rə́ dìə̀ tə səpuni nə.
8 Kərisəpisə, ʊ nə yı jə́rə́ dìə̀ tə yáá tíú, də ʊ dìə̀ lìà mama, ken ba waa *Yuu-Tiu nə. Korɛntə tìán zənzən, ba də nə cʊgʊ Polə sʊ̀ràn tə, ken ba waa Zwezi nə, ba ga lə ba níá wa, kʊ twá də Zwezi-Kərisə yırı.
9 Tıtın nə Polə dwɛ̀e, ʊ na Yuu-Tiu, də ʊ swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «Dàn ká pa fən ja mʊ́! Swìn, sə n dàn ká pʊ́ n nii!
10 À jə lalʊʊ tıfarʊ kʊ tə wa. À wulə də mʊ́, yá lìù mama ba zìn ʊ jìàn, sə ʊ ma fwa mʊ́ lwanı».
11 Polə yın lá nə, bını də cànì bardʊ, ʊ ma kàrì Yıı sʊgʊ tə ba tətəŋi wa.
12 Kʊ máŋá tə wa, də Galion nə yı Akayi nagwanaa tə yáá tíú, pìʊ́ nəfarʊ tə nə lı ʊ tún. Zwifə-ba yáá tìán ken nii nədʊ, ba ja Polə ba ja va yáá tìán tə, ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə, púlí tə yáá con.
13 Ba ga swìn, ba wʊ́: «Kʊ bɛɛ wà tə yı ʊ wulə ʊ yigə lìà tə, sə ʊ pa ba bʊ Yıı nə yiri don kʊ, də nə Yıı *nii tə, ʊ nə pın *Moyizə nə tə, nə zıga duən nə».
14 Polə nə pìà, sə ʊ súrí ʊ nii ʊ swìn, də Galion le Zwifə-ba, ʊ wʊ́: «Kʊ yà nə yı kʊnkʊn wiən, nə à yə̀ə́ yokʊkwıʊn nə ʊ fwa, à yà wá tì máŋá, à ma cʊgʊ á mʊ̀ Zwifə-ba sʊ̀ràn tə ndə cígá nə.
15 Kʊ nətən tə dàń nə yı á tʊ́tʊ̀nı́ duən lìà yıra, də á tətə Yıı nii tə, ʊ nə pın Moyizə nə tə, də á kàrà tə yuu wa, kʊ mʊ̀ tà à yáá yoo. À ba pìà, sə à bʊ̀rì kʊ bʊ̀rà».
16 Galion nə swìn kʊ nətʊ tə, ʊ zwɛ̀e ʊ dʊgʊ ba, sə ba nan lìà tə, ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà púlí tə yáá con.
17 Ba mama dàń jın Sosətɛnə, ʊ nə yı jə́rə́ dìə̀ tə yáá tíú, ba wulə ba mà wá lìà tə, ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə púlí tə yáá con. Yá Galion tə nə wà pa, kʊ yoo yì wá.

Polə kʊ́ʊ̀ pìí ʊ va Antıʊswə
(Tʊtʊnan 21.23-26; 20.16)

18 Polə dání Korɛntə nə zəni. Kʊ kwa nə, ʊ kʊ́ʊ̀ lòrì cwəŋə lìà tə con, ba nə yı ʊ nubıa *Kərisə yırı, ʊ ga tì níá yuu bori, ʊ mʊ̀ də Pərisilə də Akilasə, ba dàń ma vəli Siri

* **18:6 18.6** Ba yàá fwa kʊ nətʊ tə, ba ma bırı Zwifə-ba də, ba nə vıga tə, ba tanyını tə wá mé ba yuu wa.

nagwanaa. Polə yà fwa kʊ mù nə pɪn, ʊ yà pɪn ba gɪan ʊ yukʊran† tə, Sankəre nə, kʊ máŋá tə wa.
19 Ba vəli ba yí Efɛzə nə, Polə ma yá ʊ twaduən tə lá nə, yá ʊ ga zʊ *Zwifə-ba *jə́rə́ dìə̀ tə wa, ʊ vʊrɪ də ba.
20 Zwifə-ba lòrì wá, sə ʊ ya də ba máŋá mancɪn wa. Yá Polə wà kʊ sɛ̀e.
21 Ʊ lòrì cwəŋə ba con, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: [«Yoo nədʊ nə à pìà, kʊ mù nə yɪ, sə à fwa cànà tə, ka nə bìàn tə *Zwerizalɛmə wa.] À tə wá pìí à bà á con, də Yɪɪ nə swə kʊ». Ʊ dàń ga tì níá yuu bori Efɛzə nə, ʊ vìí.
22 Ʊ vəli ʊ twá Sezare nə, ʊ jʊn Kərisə lìà púlí tə, ʊ ga lɛ ʊ va ʊ cú Antɪʊswə nə.

Apɔlɔsə yanʊ tə, ʊ nə yɪ Efɛzə də Korɛntə nə yoo
(Tʊtʊnan 15.41; 16.4-6; 1 Korɛntə tìán 3.4-8)

23 Polə fwa máŋá mancɪn Antɪʊswə nə, ʊ ga pìí ʊ va, ʊ jijiri Galasi nagwanaa tə wa də Fərizwi nagwanaa tə wa, ʊ ma daŋa Zwezi karbɪa tə mama jìàn.
24 *Zwifə don, ʊ yɪrɪ nə yɪ Apɔlɔsə, ʊ nə ya Alɛkəzandəri tíú, twi ʊ yí Efɛzə. Bɛɛ təntə yə̀ə́ sʊgʊ yáá, ʊ ga yə̀ə́ Yɪɪ saga tə zənzən.
25 Ba yà kàrì wá *Yuu-Tiu cwəŋə tə yoo wa. Ʊ yà ga jə yawala də kʊ. Apɔlɔsə dàń yà swìn ʊ bɪrɪ də ʊ kàrì, ndə nətʊ tə nə, kʊ nə mɛ, Zwezi yoo wa. Ʊ yà fwa kʊ nətʊ tə, ʊ ga yɪ Zwan nə ləgə lìà tə níá wa, kʊ twá də Yɪɪ yɪrɪ, tə cɪcɪ nə ʊ yə̀ə́.
26 Ʊ zàn ʊ wulə ʊ swìn nəpon nəpon Zwifə-ba *jə́rə́ dìə̀ tə wa. Pərisilə də Akilasə nə cʊgʊ ʊ sʊ̀ràn tə kwa nə, ba jɪn wá, ba kə ba con, yá ba ga bɪrɪ wá Yɪɪ cwəŋə tə də cígá mama.
27 Kʊ kwa nə, Apɔlɔsə ken ʊ sírí, sə ʊ va Akayi nagwanaa tə wa. Lìà tə, ba nə yɪ ʊ nubɪa *Kərisə yɪrɪ, tə dàn ʊ jìàn, ba ga pʊ́pʊ́ní sagɪ ba pa Zwezi karbɪa tə nə, ʊ nə yí lá, sə ba ja wá zəni. Ʊ nə vəli ʊ yí lá nə, ʊ san ba tə nə, ba nə ken ba waa Zwezi nə zənzən, kʊ twá də Yɪɪ pubwanʊ tə.
28 Kʊ yà yɪ kanporu wa nə, ʊ swìn Zwifə-ba con də barɪ ʊ bɪrɪ ba nəpon nəpon də, ba tə̀lə́ cwəŋə wa. Ʊ tì Yɪɪ saga tə, ʊ twá tə nə, ʊ ma bɪrɪ də, Zwezi nə yɪ Kərisə.

19

Polə kàrì Efɛzə nə
(Tʊtʊnan 8.14-17; 5.15-16; Romə tìán 15.25-27)

1 Máŋá tə wa, Apɔlɔsə nə wulə Korɛntə nə, Polə mù vəli ʊ twá pɛɛn* tə wa, kʊ lʊʊ nii tə nagwanɛɛ tə wa, ʊ kɛ̀eń ʊ va Efɛzə. Ʊ vəli, ʊ jə́rí Zwezi karbɪa duən.
2 Ʊ dàń ma swìn ba con, ʊ wʊ́: «Yɪɪ-*Siŋu tə cuə á yuu wa, máŋá tə wa, á nə ken á waa Zwezi nə, naaa?» Ba ma le wá, ba wʊ́: «Nə tà nə wà nì tətə də, Yɪɪ-Siŋu tə yɪ ba pɪn».
3 Polə tə kʊ́ʊ̀ pìí ʊ bwe ba, ʊ wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e wa nə ba dàń ləgə aba, kʊ twá də Yɪɪ yɪrɪ tə?» Ba ma kʊ́ʊ̀ le wá, ba wʊ́: «Kʊ ya Zwan† níá liu tə».
4 Polə dàń ma kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «Zwan ləgə lìà mama níá wa, kʊ twá də Yɪɪ yɪrɪ. Kʊ nətʊ bɪrɪ də, ba mɛ, sə ba vəvəri ba kwa, ba ma sá ba cʊna, ba bà Yɪɪ con. Ʊ yàá swìn lalʊʊ tə con, ʊ wʊ́, ba kəni ba waa lìù tə nə, ʊ nə wulə ʊ mù Zwan kwa ʊ bìàn, kʊ mù nə yɪ Zwezi».
5 Tə sʊ̀ràn təntə kwa nə, ba ləgə ba níá wa də *Yuu-Tiu Zwezi yɪrɪ tə.
6 Polə tún ʊ jìàn ba yuu wa, yá Yɪɪ-Siŋu tə ga cú ba yuu wa. Ba wulə ba swìn sʊyirə duən, də ba swìn Yɪɪ nii sʊ̀ràn.
7 Bara təntə mama yà yɪ ndə lìà fugə bələ nə.
8 Polə zʊa *Zwifə-ba *jə́rə́ dìə̀ tə wa, ʊ swìn cígá tə pwənə pwənə wuuu, cànì batwa. Ʊ swìn ba con

† **18:18 18.18** *Zwifə-ba con, lìà duən yà wulə, ba nə yàá fwa Yɪɪ lɛ̀eɛ̀e kənu yɪlori. Kʊ yɪlori təntə yàá pa, ba yá ba yukʊran kʊ dání zənzən. Ba nə pìà, ba fɪnɪ tə, ba yàá fwa Yɪɪ lɛ̀eɛ̀e kənu yɪlori wiən, sə ba yoo ma kwɛn Yɪɪ yáá con. * **19:1 19.1** Ʊ vəli ʊ twá Azi nagwanaa pɛɛn tə wa, ʊ lɛ.
† **19:3 19.3** Ywàń Matiə 3.

də, Yıı wá də́ ʊ pàrì tə ba yuu wa. Yá ʊ sʊ̀ràn tə yà ga dı ba.
9 Lìà duən dàń yın lá nə, ba nə za ba vaparan, ba ga vı, sə ba kə ba waa Zwezi nə. Yá ba dàń swìn ba pwé Yuu-Tiu cwəŋə tə lalʊʊ tə yáá con. Polə dàń ma nan ba tətəŋi wa, ʊ jə Zwezi karbıa tə, ʊ va ʊ kàrì ba dıın mama Tiranisə kardiə tə wa.
10 Kʊ nətʊ tə dání bına bələ, kʊ pa Zwifə-ba də *Gərɛkə-ba, ba nə wulə Azi nagwanaa tə wa, nì Yuu-Tiu sʊgʊ tə.

Seva bıa tə yoo

11 Yıı yà twá Polə nə, ʊ tʊŋa ʊ yogwaran tə yiri nə yı tə cıcı.
12 Kʊ yiri tə pın, ba pəri ganan nə à yə̀ə́ gantwɛn tə nə dwen Polə yıra yayıŋa yuu nə, yá yayıran tə yàá nan, tə yá ba. *Zinə də naŋa, tə yá ba.
13 *Zwifə-ba duən, ba də nə yà twá lá ba vəli, də́də́n, sə ba ja *Yuu-Tiu Zwezi yırı tə, ba ma dıŋa zinə lìà yuu wa. Ba dàń yàá swìn, ba wʊ́: «À dwì à kəni á nə də Zwezi tə, Polə nə kàrì ʊ yoo tə».
14 Lìà tə, ba nə yà fwa kʊ yoo təntə, yà yı bɛɛ don, ʊ yırı nə yı Seva, bıa barpɛ. Ʊ mʊ̀ Seva təntə yà yı Zwifə-ba Yıı *joŋwana yuu tíú don.
15 Zini tə dàń ma le ba, kʊ wʊ́: «À yə̀ə́ Zwezi, à ma yə̀ə́ lìù tə, ʊ nə yı Polə, sə á mʊ̀, á mʊ̀ nə yı bə̀rə́?»
16 Yá bɛɛ tə, zini tə nə wulə ʊ yuu wa, dàń fan ʊ tʊ ba mama yuu wa. Ʊ jın ba duən, ʊ bırı ba də, ʊ dìàn dwə ba. Ʊ fıfın ba də dìàn yiri don, kʊ pa ba dəri dìə̀ təntə wa wala, ʊ ga tún nʊran ba yıra.
17 Zwifə-ba də *Gərɛkə-ba, ba nə yın Efɛzə nə, lwarı kʊ yoo təntə. Yá fən dàń zʊa ba mama, Yuu-Tiu Zwezi yırı tə ga na dun.
18 Ba tə, ba nə ken ba waa Zwezi nə tə, lìà zənzən naŋa, ba twi ba lòrì, sə Yıı kwɛn ba cʊna ba mʊ̀ də wá pwərə wa, ba ga swìn ba cırı tə mama, ba nə fwa.
19 Ba mʊ̀ lìà təntə ja ba saga, ba nə ma fwa cırı, ba bà ba pa ba sʊrı tə, lìà tə mama yáá con. Ba jələ tə səbiu, ba na də kʊ yı səbikʊlan‡ mʊ̀rʊ̀ finu (50 000).
20 Mə nətʊ nə, kʊ dàń twá də Yuu-Tiu dìàn tə, ʊ sʊgʊ tə ma swìn, kʊ sú nagwanaa tə mama wa.
21 Tə mʊ̀ yìàn tə nə tʊn tə zwɛ̀e kwa nə, Polə ken ʊ pubʊŋa wa, sə ʊ twá Masedwanə də Akayi nagwanɛɛ tə wa, ʊ lɛ ʊ va *Zwerizalɛmə. Ʊ yà pìà də máŋá tə wa, ʊ nə yí Zwerizalɛmə, sə ʊ kɛ̀eń, ʊ va ʊ na *Romə.
22 Ʊ lı ʊ lìà tə, ba nə saŋa wá, lìà bələ ʊ tʊn Masedwanə nə, kʊ mʊ̀ nə yı Timote də Erasətə. Ʊ tətə ga ya Azi nagwanaa tə wa, máŋá mancın wa.

Yarʊ Demetəriyisə təgurə tə yoo (1 Korɛntə tìán 16.8-9; 15.32; 2 Korɛntə tìán 1.8-10)

23 Kʊ máŋá təntə wa, təgurə nəfarʊ twi, kʊ ya lá nə, *Yuu-Tiu cwəŋə tə yırı.
24 Cınayarʊ don yın lá, ʊ yırı nə yı Demetəriyisə. Ʊ yà fwa Arətemisə§ dìə̀ tə, ba nə yàá jʊ̀nì ka wa tə, nəmanbii də cınıa. Ʊ dàń yà pın lìà tə, ba mʊ̀ də wá nə tʊŋa tʊtʊŋı təntə, na nywarı zənzən kʊ wa.
25 Demetəriyisə ken ba tə, ʊ mʊ̀ də ba nə tʊŋa kʊ tʊtʊnyiri nədʊ təntə, də ba tə, ba də nə tʊŋa kʊ tʊtʊnyiri təntə yáá tìán tə duən yáá nə, ʊ ga swìn ba con, ʊ wʊ́: «À dabara-ba, á mʊ̀ yə̀ə́ də, nə wojan tə yı ka naŋa tʊtʊŋı kʊ tə nətən wa.
26 Á na, á ga nə̀ń kʊ tə, bɛɛ təntə, ʊ yırı nə yı Polə, nə fwa. Kʊ tà Efɛzə cıcı wa, kʊ yı də Azi nagwanaa tə də mɛ. Ʊ sʊ̀ràn tə vəvəri lalʊʊ zənzən, də ʊ nə bırı ba də, yıa tə, ləzwənə jìàn nə fwa, tə tà yıa.

‡ **19:19 19.19** Səbikʊlʊ nədʊ yı yıtʊrı nədʊ tʊtʊŋı ŋwírán. § **19:24 19.24** Arətemisə yı *Gərɛkə-ba sʊgʊ, Diyanə ga yı *Romə-ba sʊgʊ, yá kʊ yı yoo nədʊ nə kʊ swìn. Kʊ yı kʊnkʊn yıı, ba nə lwə̀ dìə̀, ba kə kʊ lá Efɛzə nə. Azi nagwanaa lìà yà boŋə kʊ yıı tə, kʊ nə yı yınuu.

27 Kʊ yoo təntə wá bà kʊ cùgù nə
tʊtʊŋɪ tə. Kʊ ga tà kʊ cɪcɪ, kʊ wá
pa yɪkan nəfarʊ Arətemisə dìà tə
ya ndə tʊtʊ nə. Kʊ yɪkan təntə wá
kwìn dun tə nə, Azi nagwanaa lìà,
də tɪa yuu lìà tə mama yà nə pɪn
kʊ».

28 Lìà tə nə nì tə sʊ̀ràn tə ba zwɛ̀e,
ba súá də lɪŋa, ba ga bubwi, ba
wʊ́: «Efezɪan-ba yɪkan Arətemisə
nə dáá!»
29 Kʊ yoo tə zìn tɪfarʊ tə mama
kʊ zɪgɪ yɪɪ nə. Ba vəli ba kun duən
nə bwálí don nə, ba nə fwa mʊmʊn
lá, ba ga van Masedwanə tìán bələ,
ba ja bà. Kʊ mù nə ya Gayisə də
Arisətarəkə, ba nə yɪ Polə twaduən
ʊ vələ tə wa.
30 Polə yà pìà, sə ʊ nan lalʊʊ tə
yáá con, ʊ pa ba na wá. Zwezi
karbɪa tə ma kán ʊ nə, sə ʊ dàn ká
fwa kʊ.
31 Azi nagwanaa yáá tìán duən, ba
də nə yɪ Polə dabara, tʊn lìà, sə ba
kwè wá, ʊ dàn ká va bwálí təntə nə.
32 Kʊ máŋá təntə wa, lalʊʊ tə
gugurə. Ba duən yàá bubwi yiri don,
ba duən də bubwi yiri don. Yá ba
zʊnɪ tətə yərì won tə tətə yɪrɪ, ba
nə kun duən nə.
33 Ba dàń ma pa Alɛkəzandərə
nan lalʊʊ tə wa. Ʊ mù Alɛkəzandərə
tə yɪ *Zwifə-ba yà nə yigə wá, ba
kəni yáá. Yá Alɛkəzandərə də dàń
yà ja ʊ jìàn, ʊ ma fwa mɪmɪnʊ ʊ pìà,
sə ʊ swìn ʊ ma jon ʊ tìàn lalʊʊ tə
yáá con.
34 Ba nə lwarɪ də, ʊ yɪ Zwifə, ba
mama bubwi də kori nədʊ, kʊ dání
ndə lugu bələ nə, ba wʊ́: «Efezɪan-
ba yɪkan Arətemisə nə dáá!»

35 Kʊ máŋá təntə wa, ba tɪʊ tə
sekəretɛrə pɪn, ba yá zəzugu tə nə,
ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: «Efezɪan-ba, lìù
mama tə̀lə́, ʊ nə yərì də, Efɛzə tɪʊ
tə nə cì yɪkan nəfarʊ Arətemisə dìà
tə, də kʊ pìù kapan ciciru tə, kʊ nə
nan yɪɪ kʊ tʊ, tə nə.
36 Kʊ yoo təntə nə ba tʊ́tʊ̀ná jə tə
yɪrɪ, á mɛ, sə á ja á tìàn sənbwen. Á
dànà ká bɪbarɪ, á fwa won mama.
37 Á jɪn bara-ba tə, á ja á bà yəbə.
Ba mù nə wà won ŋwìn nə yɪkan tə
dìà tə wa, ba ga wà nə yɪkan tə twɪn.
38 Də kʊ nə yɪ Demətəriyisə də
tʊ̀tʊ̀nà tə, ba nə wulə də wá, nə ja
yoo də lìù, dɪan wulə, ba nə bʊ̀rì
yìàn bʊ̀rà, tɪʊ tə yun tìán ma wulə.
Ba vələ ba bon kʊ tíú lá nə.
39 Nə à yə̀ə́, də kʊ nə yɪ yoo don
nə wulə, á nə pìà, sə á swìn á púlí
tə kʊ lìà tə nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə nə mɛ,
sə kʊ lɪ kʊ yoo təntə yáá.
40 Kʊ nə tà nətʊ, nə wá bà, nə tì
talɪ yoo kʊ tə nətən yɪrɪ kʊ nə fwa
zə̀n. Cígá mama tə̀lə́ yoo kʊ tə wa,
nə nə wàá nə bɪrɪ də, kʊ mù nə pɪn,
nə mɛ, sə nə kun duən nə, nə fwa
jara».
41 Sekəretɛrə tə nə swìn nətʊ ʊ
zwɛ̀e, ʊ pɪn nii, sə lalʊʊ tə vìí.

20

Polə vəli Masedwanə, ʊ lɛ ʊ va Gərɛsə
(1 Korɛntə tìán 16.1-7; 2 Korɛntə tìán 7.5; Romə tìán 15.25-27)

1 Máŋá tə wa, gugurə tə nə zwɛ̀e
Efɛzə wa, Polə bon Zwezi karbɪa tə,
ʊ kə ʊ con. Ʊ nə kwè ba ʊ zwɛ̀e, kwa
nə, ʊ lòrì cwəŋə ba con, ʊ ga zàn,
ʊ zʊ cwəŋə, ʊ ma vəli Masedwanə
nagwanaa tə wa.
2 Polə twá kʊ lʊʊ níə́ təntə wa, ʊ
lɛ də ʊ pɪn kwìà zənzən lìà tə nə. Ʊ
nə lɛ lá nə, ʊ vəli Gərɛsə lʊʊ nii tə
wa.
3 Ʊ fwa cànì batwa lá nə, yá ʊ dàń
yà ken ʊ sírí, sə ʊ tì níá yuu bori
ʊ va Siri nagwanaa con. *Zwifə-ba
yáá tìán nə yà ken tɪjaŋa ba ja zɪga
ʊ nə. Kʊ mù nə pɪn, Polə pìí ʊ kə ʊ
pubʊŋa wa, sə ʊ pìí ʊ va Masedwanə
nagwanaa tə wa.
4 Lìà tə, ba yà nə kwé wá, nə
yɪ Sopatɛrə, ʊ nə yɪ Pirisə bìú, ʊ
tɪʊ nə yɪ Bere. Ba duən də nə
yɪ Arisətarəkə də Sekondisə, ba nə
yɪ Tɛsalonikə tìán, də Gayisə ʊ nə
yɪ Dɛrəbe tíú, də Timote, kʊ súrí
Tiswikə, də Tərofimə nə, ba nə yɪ
Azi nagwanaa lìà.

5 Ba mù lìà təntə dí yáá ba va, ba
dìàn nəba Tərowasə nə.
6 Nə tətə zʊa níá yuu bori Filipə
nə, cànà tə, ba nə də́ də dipɛn tə, kʊ
nə ba sabwarɪ kəni tə nə lɛ, kwa nə.
Yá nə dɪan bonu nii nə, nə vəli nə yí
ba Tərowasə nə. Nə fwa dɪan barpɛ
lá nə.

Polə bwin Etikisə Tərowasə nə (Tʊtʊnan 9.36-42)

7 Dapanɪ tə təntən dɪɪn tə nə,
nə kun duən nə, sə nə mumuni
*nimarʊ dipɛn tə, nə də́. Polə dàń
yà mɛ, sə ʊ vìí kʊ tɪpʊrɪ nə. Kʊ mù
nə pɪn, ʊ dàń yà wulə, ʊ ve də lìà tə,
ba nə wulə lá. Ʊ ve ʊ viə tə kʊ dání
kʊ yí tɪtɪn lugu fugə bələ.
8 Cànán yà yɪn dání dəyuu dìà tə
wa, nə yà nə wulə kʊ wa.
9 Yə̀ə́ balandʊrʊ don, ʊ yɪrɪ nə yɪ
Etikisə, yà jə̀ə́ təkurə nəfarʊ nii nə.
Dwan zàn tə tì wá lɪgɪ, máŋá tə wa,
Polə nə tə wulə ʊ viə tə wa. Dwan
tə lɪ wá dəyuu dii batwa nii nə, ʊ bà
ʊ tʊ tɪa. Ba twi ba zìn wá, də ʊ tɪga.
10 Polə dàń cuə, ʊ kwá ʊ yuu con,
ʊ tì wá, ʊ kə ʊ vànà wa, ʊ ga swìn,
ʊ wʊ́: «Á dànà ká pa á pwìí cʊ̀gʊ̀, ʊ
mɪɪ tə wulə, ʊ tə wà tɪ».
11 Máŋá tə wa, ʊ nə pìí ʊ dì dəyuu
dìà tə wa, ʊ mumuni dipɛn tə, ʊ
ga fʊ ʊ də́. Kʊ kwa nə, ʊ tə pìí
ʊ swìn kʊ dání wuuu, kʊ va kʊ yí
tɪbɪlakʊnʊ. Kʊ máŋá təntə wa nə, ʊ
vìí.
12 Ba ja balandʊrʊ tə, ba pìí ba bà
də ʊ wulə mɪɪ wa, yá kʊ dàń yɪn
jɪdarɪ zənzən kʊ pa ba.

Polə zɪgɪ Tərowasə nə, ʊ va Mile

13 Nə mù nə dí yáá, nə zʊ níá yuu
bori tə wa. Yá kʊ dàń tì nəba, kʊ ja
va Asosə bwálí tə nə, níá yuu bwərə
tə nə zɪga lá. Mə kʊ bwálí təntə wa
nə, nə wá tì Polə níá tə nii nə. Mə
nətʊ nə ʊ yà swìn, ʊ tún də ʊ pìà,
sə ʊ va kʊ bwálí tə nə də nɛɛ.
14 Máŋá tə, ʊ nə twi ʊ yí Asosə nə,
nə tì wá níá tə nii nə, yá nə ga lɛ nə
va Mitilɛnə.
15 Nə kʊ́ʊ̀ zɪgɪ lá nə, nə vìí də
níá yuu bori tə mʊʊ tə yuu wa. Kʊ
tɪpʊrɪ nə, nə yí Swio nagwanaa tə
vàn nə. Dɪɪn tə, kʊ nə daa lá, nə lɛ
nə yí Samosə nagwanaa tə. Nə nə yí
Samosə tɪpʊrɪ nə, nə lɛ nə yí Mile.
16 Polə yà ken sírí, sə ʊ twá Efɛzə
nii nə, ʊ lɛ, sə ʊ dàn ká cʊ̀gʊ̀ ʊ
máŋá Azi nagwanaa tə wa. Ʊ yà
yɪ ʊ bɪbarɪ də kʊ nə wàá, sə ʊ ya
*Zwerizalɛmə nə *Zwifə-ba cànà tə,
ba nə boŋə *Pantəkɔtə tə dɪɪn nə.

Polə swìn Efɛzə Kərisə lìà púlí nəkwɪna tə con

(1 Tɛsalonikə tìán 2.1-12; 1 Piyɛrə 5.1-4; Matiə 7.15-20; 2 Piyɛrə 2.1-3; Titə 1.9-14)

17 Kʊ máŋá təntə wa nə, Polə zɪgɪ
Mile nə, ʊ tʊn Efɛzə *Kərisə lìà púlí
*nəkwɪna tə nə, sə ba bà.
18 Máŋá tə, ba nə twi ba yí ʊ nii,
ʊ swìn ba con, ʊ wʊ́: «Á yə̀ə́ nətʊ, à
nə yɪn á tətəŋi wa, kʊ jɪjʊ dɪɪn tə nə,
à nə dìgà à naa Azi nagwanaa wa.
19 À cuə à tìàn míámíán, à ma tʊn
à pa *Yuu-Tiu nə də yinɪa *Zwifə-ba
càn tə wa, ba nə yà kəni à nə.
20 Á yə̀ə́ də, à wà aba won mama
sə̀gə̀. À yàá swìn tə à bɪrɪ aba də,
à kàrì aba won tə mama, kʊ nə jə
funə kʊ pa aba, kanporu tə wa, də
dii tə wa.
21 À swìn Zwifə-ba con də
*Gərɛkə-ba con, sə ba vəvəri kwa,
ba ma sá ba cʊna, sə ba kə ba waa
Yuu-Tiu Zwezi nə.
22 Yá síʊ́n nə, Yɪɪ-*Siŋu tə kálí nə
kʊ pa, à vəli *Zwerizalɛmə, à ga yə̀rì
won tə, kʊ nə wá yí nə lá.
23 À dàń nə yə̀ə́ yoo nədʊ. Tɪfarʊ
mama wa nə, Yɪɪ-Siŋu tə yàá swìn à
con də, bàń dìà zʊrɪ, də càn nə dànì
nə.
24 Yá à mɪɪ tə yoo ba nə jə kʊ nədʊ
mama wa, sə kʊ dàn ká ya, ndə à
mɪɪ tə jə funə kʊ pa nə. À mù yoo nə
yɪ, sə à wání à yí à vəli tə yígúrə́, sə
à wání à tʊn Yuu-Tiu Zwezi tʊtʊŋɪ
tə, ʊ nə pɪn nə, sə kʊ nii sú. Sə à
swìn sʊywáŋʊ́ tə à bɪrɪ də, Yɪɪ jə
pubwanʊ.
25 Yá síʊ́n nə á nəŋə, à yə̀ə́ də, á
kʊ́ʊ̀ ba pìí á na à yáá. Á mù lìà tə

mama, à nə twá á tətəŋi wa, à ga
swìn də, Yɪɪ wá də́ ʊ pàrì tə.
26 Kʊ mù nə pɪn, à swìn kʊ á con
zən. Á lìù mama talɪ tə̀lə́ à yuu wa.
27 À wà aba sə̀gə̀ won mama wa.
À swìn kʊ tə mama, kʊ nə yɪ Yɪɪ
puswənə tə, à bɪrɪ aba.
28 Á dàń cɪa á tətə nə də Kərisə lìà
púlí tə mama nə. Yɪɪ-Siŋu tə nə tún
aba púlí təntə yuu wa, sə á ya kʊ
cìrá, á cì kʊ nə. Kʊ twá ʊ tətə bìú tə
tɪan tə nə, Kərisə lìà púlí təntə ma
yɪ ʊ mù nyiən.
29 À yə̀ə́ də lìà, ba nə yɪ ndə
buyurən nyankwɪn nə, wá zʊ á
tətəŋi wa, à kwa nə, ba nə bá yá
Kərisə lìà púlí tə.
30 Yá á tətə wa, bara wá ya lá nə,
ba nə wá zàn ba swìn kʊnkʊn sʊ̀ràn,
sə ba ma van Zwezi karbɪa tə, ba kə
ba con.
31 Kʊ mù nə pɪn, á mɛ, sə á cì kʊ
nə, sə á lìí á tìàn, də à fwa bɪna
batwa tɪtɪn də yɪcaʊ, à ma dí yáá à
swìn á lìù mama con də yinɪa à tuŋə
lá.
32 Yá síʊ́n nə, à pɪn aba Yɪɪ nə, sə
ʊ twá ʊ sʊgʊ tə nə, kʊ nə jə dìàn,
kʊ ga bɪrɪ ʊ pubwanʊ tə, ʊ ma kwè
aba. Sʊgʊ təntə nə wá pa tori lìà tə
mama nə, ba nə ya Yɪɪ cɪcɪ nə tɪ.
33 À wà lìà səbiu nə à yə̀ə́ ganan
pìà.
34 Á yə̀ə́ də, kʊ wà nətʊ yɪn. Á nɪ
də, à tətə jìàn nə tʊn tə pa nə, à mù
də à twaduən tə won mama wa.
35 Won mama wa, à bɪrɪ aba də,
kʊ mɛ, sə á tʊn, sə á wànɪ́ á san lìà
tə, ba nə ba dìàn jə nə. Á lie Yuu-Tiu
Zwezi sʊ̀ràn tə, ʊ tətə nə swìn, ʊ wʊ́:
‹N nə pɪn won lìù nə, kʊ jə pupwən
kʊ doni, lìù nə pɪn mʊ́ won›.»
36 Ʊ nə swìn nətʊ, ʊ tòlì ʊ nad-
wana yuu, sə ʊ jʊn Yɪɪ də ba mama.
37 Ba mama tə dàń kwi zənzən, ba
ga vwa Polə bɪan nə, ba pùrí wá ba
kə ba nyʊnɪ nə.
38 Pucʊnɪ yà zʊa ba, ʊ nə swìn ba
con də, ba kʊ́ʊ̀ ba pìí ba na ʊ yáá tə
yɪrɪ. Kʊ kwa nə, ba kwé wá ba ja va,
ba yí níá yuu bori tə.

21

Polə vəli Zwerizalɛmə
(Tʊtʊnan 20.36-38; 8.5, 40; 20.22-24)

1 Nə mù də ba dʊgʊ duən. Kʊ kwa
nə, nə zʊa níá yuu bori nə va mʊʊ
tətəŋi Kosə nagwanaa mənə mənə.
Kʊ tɪa nə pʊrɪ, nə vəli Rodə mʊʊ
tətəŋi nagwanaa tə wa, nə zɪgɪ lá,
nə va Patara.
2 Nə dàń nɪ níá yuu bori, də kʊ pìà
kʊ bɛn kʊ va Fenisi nagwanaa con.
Nə vəli nə zʊ kʊ wa, sə nə kwɛn nə
va yɪŋʊnɪ.
3 Máŋá tə, nə yíá nə na Swipərə
mʊʊ tətəŋi nagwanaa, nə ken kʊ nə
jɪgwiə con. Níá yuu bori tə ga ja
nəba, kʊ vəli Siri nagwanaa con, sə
nə va nə cú Tirə nə. Mə bwálí təntə
wa nə, níá yuu bori tə mɛ, sə kʊ cú
kʊ zɪla tə.
4 Nə vəli nə na Zwezi karbɪa tə,
nə fwa dɪan barpɛ lá nə. Yɪɪ-*Siŋu
tə yigu ba, ba ga swìn Polə con, ʊ
dàn ká va *Zwerizalɛmə.
5 Dɪan təntə dàń nə lɛ tə zwɛ̀e, ba
mama də ba kana, də ba bɪa kwé
nəba, nə va wuuu, nə va nə lɛ tɪfarʊ
tə nii. Nə dàń tòlì nə nadwana yuu
nə bəbəru tə nii nə, sə nə jʊn Yɪɪ.
6 Kʊ kwa nə, nə mù də ba mù dʊgʊ
duən, nə ga zʊ níá yuu bori tə. Yá
ba də ga pìí, ba va ba bwálí nə.
7 Níá yuu bori tə ja nəba kʊ nan
Tirə, kʊ va Pətolemayisə. Nə jʊn lìà
tə, ba nə yɪ nə nubɪa *Kərisə yɪrɪ, ba
nə wulə lá nə, nə ga fwa dɪɪn nədʊ
ba con.
8 Kʊ tɪpʊrɪ nə, nə zàn nə va nə yí
Sezare nə. Nə vəli nə zʊ Filipə dìə̀
wa, nə ya lá nə. Ʊ də yɪ sʊywáŋʊ́ tə
*sʊ̀sʊ̀nʊ̀. Filipə təntə yà yɪ lìà barpɛ
tə, ba nə san *tʊntʊna tə nə, wa lìù
don.
9 Ʊ yà jə bwìí banɪa, ba tə nə yə̀rì
bɛɛ. Ʊ bwìí banɪa təntə yà joŋə Yɪɪ
nii sʊ̀ràn, ba swìn.
10 Nə dàń nə yɪn lá nə, dɪan tə
pùlì, Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nʊ̀ don, ʊ yɪrɪ nə
yɪ Agabisə, nan Zwide nagwanaa tə
wa, ʊ bà nə con.
11 Ʊ tì Polə voru, ʊ ma vwə ʊ
tətə nɛɛ də ʊ jìàn, ʊ ga swìn, ʊ

wʊ́: «Á nəŋə kʊ tə, Yɪɪ-Siŋu tə nə swìn: ‹Bɛɛ tə, voru kʊ tə nə yɪ ʊ mʊ̀ nyiən, *Zwifə-ba wá vwa wá nətʊ Zwerizalɛmə nə. Yá ba ga wá ja wá, ba kə lìà tə, ba nə tà Zwifə-ba tə jìàn wa›.»

12 Nə nə nì tə sʊ̀ràn tə kwa nə, nə mʊ̀ də bwálí tə tìán mɛ san duən nə, nə lòrì Polə, sə ʊ dàn ká va Zwerizalɛmə.

13 Polə dàń ma le, ʊ wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, á kwi á ma cʊ̀gà à pʊ̀ə́ nə? À mʊ̀ ken à sírí də kʊ yoo təntə, sə ba vwa nə. Kʊ tà kʊ cɪcɪ, sə à tɪ Zwerizalɛmə nə *Yuu-Tiu Zwezi yɪrɪ».

14 Nə nɪ də, ʊ bá sɛ̀e, ʊ pa nə swìn wá nə dì, nə kʊ́ʊ̀ wà kʊ nə jɪn kan kan. Nə dàń swìn, nə wʊ́: «Yuu-Tiu nə wá tʊn ʊ fɪra».

Polə yí Zwerizalɛmə nə (1 Korɛntə tìán 9.19-23)

15 Tə dɪan təntə kwa nə, nə ken nə zɪla, nə ga va *Zwerizalɛmə.

16 Zwezi karbɪa duən də twá nə nə, ba nan Sezare ba bà. Yá ba yɪn nə yáá, ba ja va bɛɛ don sàń, ʊ yɪrɪ nə yɪ Mənason. Ʊ yɪ Zwezi karbid-warʊ fuən fuən, ʊ ga yɪ Swipərə tíú. Ʊ mʊ̀ dìà nə nə mɛ, sə nə zʊrɪ.

17 Nə nə vəli nə yí Zwerizalɛmə nə, lìà tə, ba nə yɪ nə nubɪa *Kərisə yɪrɪ, sɛ̀e nəba də pupwən.

18 Kʊ tɪpʊrɪ nə, nə mʊ̀ də Polə mɛ vəli Zwakə sàń. Yá Kərisə lìà púlí tə *nəkwɪna tə, də mama twi lá nə.

19 Polə nə jʊn ba ʊ zwɛ̀e, ʊ dàń wulə ʊ tori yìàn tə nədʊ nədʊ, Yɪɪ nə twá də ʊ tʊtʊŋɪ tə nə, ʊ fwa lìà tə, ba nə tà *Zwifə-ba tətəŋi wa.

20 Ba nə cʊgʊ wá ba zwɛ̀e, ba bʊ̀à Yɪɪ nə. Yá ba dàń swìn ʊ con, ba wʊ́: «À nubiu, n na Zwifə-ba mʊ̀rʊ̀ dəkurən fugə fugə nə ken ba waa Zwezi nə. Yá ba mama ga jə yawala Yɪɪ *nii tə, ʊ nə pɪn *Moyizə nə, yoo wa.

21 Síʊ́n nə, ba swìn n yoo ba con, də n kàrì Zwifə-ba mama, ba nə wulə lìà tə, ba nə tà Zwifə-ba tətəŋi wa, sə ba vəvəri, ba yá Yɪɪ nii tə, ʊ nə pɪn Moyizə nə. Kʊ mʊ̀ nə yɪ sʊgʊ tə, n nə swìn ba con, n wʊ́, ba dàn ká *gwəŋə ba bisɪmabarɪ, ba dàn ká twá Zwifə-ba yofwamɪnan tə nə.

22 Nə dàń wá fwa bɛ̀eɛ̀e? Nə zán nə yə̀ə́ də, kʊ ba tʊ́tʊ̀ná jə, lalʊʊ tə wá kun duən nə, ba wá lwarɪ də, n twi.

23 Kʊ mʊ̀ yɪrɪ nə, fwa kʊ tə, nə nə wá swìn n con. Bara banɪa wulə nə tətəŋi wa, ba nə fwa Yɪɪ lɛ̀eɛ̀e kənu yɪlori.

24 Ja ba n kə n con, sə n mʊ̀ də ba tanɪ á tìàn kʊ Yɪɪ lɛ̀eɛ̀e kənu yɪlori* tə wa. Yá n ga tì kʊ jɪŋɪ tə n zɪn, sə ba ma fɪna ba yun tə. Lìà tə mama dàń wá lwarɪ də, cígá tə̀lə́ kʊ tə wa, ba nə swìn ba pa mʊ́. Yá ba wá lwarɪ də, n tətə yɪ n twá Yɪɪ nii tə, ʊ nə pɪn Moyizə nə, n ma vəli.

25 Kʊ nə yɪ lìà tə, ba nə tà Zwifə-ba tə, ba nə ken ba waa Zwezi nə yoo, nə bʊ́n nə na də kʊ mɛ, sə nə pʊ́pʊ́ní nə pa ba. Nə swìn ba con, sə ba cì ba tìàn nə də nàŋʊ́, ba nə gʊa woŋwanan nə, ba dàn ká də́ jana, ba dàn ká də́ wotɪgʊ nàŋʊ́, sə ba dàn ká cwàrì də duən də».

26 Kʊ tɪpʊrɪ nə, Polə jɪn bara təntə, ʊ kə ʊ con. Ʊ mʊ̀ də ba mɛ dàń ga tanɪ ba tìàn kʊ Yɪɪ lɛ̀eɛ̀e kənu yɪlori tə wa. Kʊ kwa nə, ʊ zʊa Zwifə-ba Yɪɪ *dìà tə wa, ʊ swìn ʊ bɪrɪ dɪɪn tə, ba yɪlori tə, ba nə tanɪ, tə nə wá zwɛ̀e. Ʊ ga bɪrɪ dɪɪn tə, də *joŋi won tə, ba nə wá pa Yɪɪ nə ba lìù mama yɪrɪ.

Polə janʊ tə yoo (Tʊtʊnan 20.23; 24.5-19; Romə tìán 15.30-31; 1 Tɛsalonikə tìán 2.15-16)

27 Máŋá tə nə, dɪan barpɛ tə nə bwələ, sə tə zwɛ̀e, Azi nagwanaa *Zwifə-ba tə nɪ Polə Yɪɪ *dìà tə wa. Ba sugu lalʊʊ tə ba kə ʊ nə, ba ma ja wá.

28 Ba dàń ga bubwi, ba wʊ́: «*Yɪzərayɛlə bara-ba, á bìàn á san

* **21:24 21.24** Zwifə-ba con, lìà duən yà wulə, ba nə yàá fwa Yɪɪ lɛ̀eɛ̀e kənu yɪlori. Kʊ yɪlori təntə yàá pa, ba yá ba yukʊran kʊ dání zənzən. Ba nə pìà, ba fɪnɪ tə, ba yàá fwa Yɪɪ lɛ̀eɛ̀e kənu yɪlori wiən, sə ba yoo ma kwɛn Yɪɪ yáá con.

nəba. Á nəŋə bɛɛ tə, ʊ nə kàrì bwálá tə mama, lìà tə mama con, ʊ ma zɪga nə lʊʊ lìà tə, də Yɪɪ *nii tə, ʊ nə pɪn *Moyizə nə, də Yɪɪ dìè kʊ tə nə. Ʊ bɪlɪ ʊ jə *Gərɛkə-ba lìà duən, ʊ zʊ Yɪɪ dìè tə wa, ʊ ma cʊ̀gʊ̀ kʊ ʊ kə durən kʊ bwálí təntə wa, kʊ nə yɪ Yɪɪ cɪcɪ nə tɪ».

29 Máŋá don wa, ba nɪ Polə də Efɛzə tìán bɛɛ don, ʊ yɪrɪ nə yɪ Tərofimə tɪʊ tə wa. Yá ba dàń yà bʊŋa də, Polə pɪn ʊ zʊ Yɪɪ dìè tə wa. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, ba swìn nətʊ.

30 Tɪʊ tə mama sʊsʊgʊ, lalʊʊ ga dəri kʊ naŋa bwálí mama kʊ twi. Ba jɪn Polə, ba tətəli wá, ba jə nan Yɪɪ dìè tə wa, ba ga pɪn ka mimiən lala.

31 Polə dàń yà yɪ ba pìà, sə ba gʊ. Pamana yuu tíú don ma nì də gugurə zʊa *Zwerizalɛmə mama wa.

32 Kʊ máŋá tə tətə wa, ʊ nə nì kʊ, ʊ zàn ʊ lɪ pamana də lìà, ba də nə cì ʊ ja dəri, ʊ va ba con. Máŋá tə, ba nə nɪ pamana yuu tíú tə də pamana tə, ba yá Polə maran tə nə.

33 Pamana yuu tíú tə dàń ma bà, ʊ yí lá nə ʊ pʊ̀rì Polə, ʊ ga pa nii, sə ba vwa wá də banzala bələ. Kʊ kwa nə, ʊ bwe Polə, sə ʊ na lìù tə, ʊ nə yɪ, də won tə, ʊ nə fwa.

34 Lalʊʊ tə tətəŋi wa nə, lìà duən yà bubwi yiri don, ba duən də bubwi yiri don. Zəzugu tə dàń pɪn ʊ wàrì cígá yoo mama ʊ nì. Kʊ mʊ̀ yɪrɪ nə ʊ pɪn nii, sə ba ja Polə ba va pamana sàń tə wa.

35 Máŋá tə Polə nə dìgà nətənə tə yuu, kʊ yɪ pamana tə ga ba tì wá, ba zɪn lalʊʊ tə tutugu tə yɪrɪ.

36 Yá tɪʊ tə ləzwənbɪa tə yà tə púó ʊ kwa, ba bubwi, ba wʊ́: «Á gwɪa wá!»

Polə swìn Zwerizalɛmə tìán tə con
(Matiə 10.19-20; Tʊtʊnan 9.1-30; 26.9-21)

37 Máŋá tə wa, ba nə pìà, ba kə Polə pamana sàń tə wa, ʊ swìn pamana yuu tíú tə con, ʊ wʊ́: «À jə cwəŋə, sə à swìn yoo n con, naaa?» Pamana yuu tíú tə ma le wá, ʊ wʊ́: «N nə̀ń *Gərɛkə-ba sʊgʊ naaa?

38 Kʊ nə yɪ nətʊ, sə mə kʊ tà n mʊ̀ nə yɪ Ezwipətə tíú tə, ʊ kanya nə sugu lìà ʊ kə *Romə-ba nə. Yá ʊ ga jə lagʊra mʊ̀rʊ̀ banɪa (4 000), də ba cəcərə sìán, ʊ ja va kasɔɔ lanworu tə wa?»

39 Polə ma swìn, ʊ wʊ́: «À mʊ̀ yɪ *Zwifə, Tarəsə tíú, Silisi lʊʊ nii tə wa, kʊ tɪʊ tə yɪrɪ nan. À lòrì mʊ́, sə n pa nə cwəŋə, sə à swìn lalʊʊ tə con».

40 Pamana yuu tíú tə ma pa wá nii, sə ʊ swìn. Polə dàń zàn ʊ zɪga nətənə tə yuu wa. Yá ʊ ga jə ʊ jɪɪn, ʊ ma fwa mɪmɪnʊ lalʊʊ tə yáá con. Zəzugu tə mama zwɛ̀e. Polə dàń wulə ʊ swìn lalʊʊ tə con də *Ebərə-ba sʊgʊ.

22

1 Polə swìn, ʊ wʊ́: «À nubɪa-ba də à nyɪna-ba! Á cʊga kʊ tə, à nə jə, sə à swìn, à ma jon à tìàn!»

2 Máŋá tə, ba nì də, Polə yɪ Ebərə-ba sʊgʊ nə, ʊ ma swìn ba con, ba kʊ́ʊ̀ kwɛn ba kə sə̀gə̀ sə̀gə̀. Yá Polə dàń swìn ba con, ʊ wʊ́:

3 «À mʊ̀ yɪ Zwifə, ba lʊrɪ nə Tarəsə nə, kʊ nə wulə Silisi lʊʊ nii tə wa. Mə tɪfarʊ kʊ tə, kʊ nə yɪ Zwerizalɛmə wa, nə ba kʊnɪ nə. Gamalɪɛlə yà nə yɪ à karnyɪna, ʊ nə kàrì nə, sə à twá Yɪɪ *nii tə, ʊ nə pɪn nə nyɪna-ba tə nə zəni zəni. À yà jə yawala zənzən də Yɪɪ nyiən tə, ndə á də mama nə yɪ nətʊ tə zən kʊ tə.

4 À tətə fɪfɪn ba tə, ba nə wulə *Yuu-Tiu cwəŋə ka tə wa, à gʊ. À vwə bara də kana à kə bàń dìè.

5 *Zwifə-ba Yɪɪ *joŋwana yun tìán nəkwɪa tə, də *nəkwɪna tə mama yə̀ə́ kʊ tə, à nə fwa. Ba tətə pɪn nə saga, sə à bɪrɪ Zwifə-ba nubɪa tə nə, ba nə wulə Damasə nə. À vəli kʊ tɪʊ təntə də saga təntə, tə nə pɪn nii nə, sə à vwa lìà tə, ba nə zʊa Zwezi cwəŋə tə wa, à ja bà Zwerizalɛmə, sə à pa, ba kə ba càn wa.

6 À vəli cwəŋə tə wa, kʊ bà kʊ
bwələ lugu fugə bələ, də à dàń yà
bwələ Damasə. Kʊ máŋá tə wa, naa
nədʊ də poni nəfarʊ nan yɪɪ nə. Kʊ
pɪpɪlɪ kʊ kɪkarɪ nə.
7 À tʊa tɪa, à ga nì kori, kʊ nə swìn
à con, kʊ wʊ́: ‹Solə, Solə, bɛ̀eɛ̀e nə
pɪn, n ma fɪfɪn nə?›
8 À dàń ma le, à wʊ́: ‹N mʊ̀ nə yɪ
wàà, Yuu-Tiu?› Ʊ ma swìn à con, ʊ
wʊ́: ‹À mʊ̀ nə yɪ *Nazarɛtə Zwezi, n
nə fɪfɪn.›
9 Lìà tə, à mʊ̀ də ba nə twá duən
tə, nɪ poni tə, yá ba nə wà lìù tə, ʊ
nə swìn à con tə, kori nì.
10 À dàń ma swìn, à wʊ́: ‹Bɛ̀eɛ̀e nə
à dàń mɛ̀e, sə à fwa Yuu-Tiu?› Yuu-
Tiu ma swìn à con, ʊ wʊ́: ‹Zàn, n va
Damasə, yá mə lá nə, ba wá swìn n
con won tə mama, à nə pɪn nii, sə n
fwa›.
11 À yíá yà kʊ́ʊ̀ ba won mama na,
poni təntə nə pɪpɪlɪ tə yɪrɪ. Lìà tə,
ba nə yɪn də nə tə nə jɪn à jɪɪn nə,
ba van nə, à ma va à yí Damasə.
12 Bɛɛ don yɪn lá nə, ʊ yɪrɪ nə yɪ
Ananɪasə. Ʊ yà zìlí Yɪɪ nii tə, ʊ nə
pɪn *Moyizə nə, zəni zəni. Damasə
Zwifə-ba mama yà swìn ʊ yozəŋə
yoo.
13 Kʊ mʊ̀ bɛɛ təntə dàń twi ʊ yí nə,
ʊ swìn à con, ʊ wʊ́: ‹À nubiu Solə,
sə n yíá tə pìí, tə na lá!› Kʊ máŋá
tə tətə wa, à yíá tə pórí. Yá à ga na
wá.
14 Ʊ dàń ma swìn, ʊ wʊ́: ‹Yɪɪ tə, ʊ
nə yɪ nə Zwifə-ba nɪbara-ba Yɪɪ nə
tún mʊ́, sə n yəni ʊ fɪra tə, sə n na
cígá tíú Zwezi, sə n nì sʊgʊ tə, ʊ tətə
nii wa.
15 Kʊ mʊ̀ nə pɪn, n wá swìn ʊ yoo
lìà tə mama yáá con. N wá bɪrɪ ba
kʊ tə, n nə nɪ də kʊ tə, n nə nì tə.
16 Yá síʊ́n nə, bɛ̀eɛ̀e nə n dàń kʊ́ʊ̀
dànì? Zàn yɪɪ nə, n bon Zwezi yɪrɪ
tə, sə n pa ba lə mʊ́ níá wa, sə n
cʊna tə durən tə ma sɪn tə nan›.»

Won tə, kʊ nə ken Polə lìà tə, ba nə tà Zwifə-ba, con
(Tʊtʊnan 7.57-58)

17 Polə kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «À pìí à bà
*Zwerizalɛmə wa, yá à dàń yà wulə
à jʊ̀nì Yɪɪ *Zwifə-ba Yɪɪ *dìə̀ tə wa.
Kʊ fwa ndə yiviru nə tì nə, Yɪɪ ga
bɪrɪ nə won.
18 À nɪ *Yuu-Tiu də ʊ swìn à con,
ʊ wʊ́: ‹Bɪbarɪ n bà, n lɛ n nan
Zwerizalɛmə wa lala, ba bá jon n
sʊ̀ràn tə, n nə swìn n bɪrɪ à yuu wa›.
19 Yá à dàń swìn, à wʊ́: ‹Yuu-Tiu,
ba tətə yə̀ə́ zəni də, à yà twá Zwifə-
ba *jə́rə́ dii tə wa, à vəli, à ma pìà
ba, sə à pa ba kə ba bàń dìə̀, də à
pa ba mà lìà tə, ba nə keni ba waa
n nə.
20 Máŋá tə wa, ba nə gʊa n
*sʊ̀sʊ̀nʊ̀ Etɪyɛnə, ʊ nə swìn n sʊgʊ
tə, à tətə yɪn lá nə. À ken à nii ba
kwa, à ga jon lìà tə, ba nə gʊa wá
ganan, à ja tə nə›.
21 Ʊ dàń ma swìn à con, ʊ wʊ́:
‹Vəli, n yɪ à tʊŋa mʊ́ yɪŋʊnɪ dwíí tə,
ba nə tà Zwifə-ba tə, con›.»

Polə bɪrɪ də, ʊ yɪ Romə-ba bìú
(Tʊtʊnan 16.22-23, 35-39; 25.16)

22 Lìà tə cʊgʊ wá, wuuu, kʊ va kʊ
yí Polə sʊgʊ təntə yuu wa. Ba dàń
zìn ba kwərə yɪɪ nə, ba ga swìn, ba
wʊ́: «Á gwɪa kʊ mʊ̀ bɛɛ wà tə yiri
tə! Kʊ wà mɛ, sə á yá wá á pa ʊ mɪɪ
sìí lʊʊ wa!»
23 Ba bubwi, ba lɪ* ba ganan, ba
dɪlɪ, ba dʊga, ba ga pɛ̀e purən, ba
mí yɪɪ nə.
24 Pamana yuu tíú tə pɪn nii, sə ba
kə Polə pamana sàń tə wa, sə ba ga
fɪrɪ wá də kafɪʊ, sə ʊ swìn won tə,
kʊ nə pɪn, ba bubwi nətʊ ʊ yuu wa.
25 Yá máŋá tə wa, ba nə vwə wá,
sə ba mà, Polə swìn pamana bíí yuu
tíú tə con, ʊ yà nə wulə lá, ʊ wʊ́: «N
jə nii, sə n mà *Romə-ba bìú, ba nə
tə wà ʊ bʊ̀rà bʊ̀rì, naaa?»
26 Tə sʊ̀ràn təntə pɪn, pamana bíí
yuu tíú tə va ʊ tún tə nii ʊ yuu tíú tə
con, ʊ wʊ́: «Bɛɛ tə yɪ Romə-ba bìú,
bɛ̀eɛ̀e nə n dàń wá fwa?»
27 Pamana yuu tíú tə dàń ma bà,
ʊ swìn Polə con, ʊ wʊ́: «Swìn à con

* **22:23 22.23** Kʊ nətʊ bɪrɪ lɪŋa.

də, n nə yɪ Romə-ba bìú». Polə ma le
wá, ʊ wʊ́: «Awo, à yɪ Romə-ba bìú».
28 Pamana yuu tíú tə ma súrí lá nə,
ʊ wʊ́: «À mʊ̀ yɪ səbifarʊ nə à ŋwín,
sə à ma jì Romə-ba bìú». Polə də ma
kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «À mʊ̀ yɪ Romə-ba
nə lʊrɪ nə».
29 Lala də lìà tə, ba yà nə mɛ, sə
ba mà Polə ba pa, ʊ swìn tə pìí, ba
kə ba kwa. Fən dàń yà zʊa pamana
yuu tíú tə, də ʊ nə lwarɪ də, Polə yɪ
Romə-ba bìú, ʊ nə pɪn ba vwa wá tə
yɪrɪ.
*(Tʊtʊnan 23.28; Matiə 23.27-28;
10.16)*
30 Kʊ tɪpʊrɪ nə, ʊ nə pìà, sə ʊ
lwarɪ cígá mama won tə, kʊ nə pɪn
*Zwifə-ba bubwi ʊ yuu wa, ʊ pɪn ba
kʊ̀rì Polə. Ʊ dàń ga pa nii, sə Yɪɪ
*joŋwana yun tìán tə də Zwifə-ba
yáá tìán tə, ba nə bʊ̀rì *bʊ̀rà tə, bà
duən yáá nə. Kʊ kwa nə, ʊ pɪn Polə
cú, ʊ ga zɪgɪ wá ba tətəŋi wa.

23

1 Polə ywàń Zwifə-ba yáá tìán tə,
ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́:
«À nubɪa-ba, à mʊ̀ waa con, à wà yoo
nɪ, à nə dwá kʊ wa, Yɪɪ yáá con, kʊ
ja bà kʊ yí zən».
2 Zwifə-ba Yɪɪ joŋwana yun tìán
nəkwɪa Ananɪasə pɪn nii lìà tə, ba
nə bwələ Polə yɪra, sə ba mà ʊ nii
tə nə.
3 Polə dàń ma swìn ʊ con, ʊ wʊ́:
«Yɪɪ wá mà mʊ́, bə́rə́ pwə! N yɪ n
jə̀ń, sə n twá də Yɪɪ *nii tə, ʊ nə pɪn
*Moyizə nə, n ma bʊ̀rì à bʊ̀rà, yá n
yɪ n zɪga Yɪɪ nii təntə nə, də n nə
pɪn nii, sə ba mà nə».
4 Lìà tə, ba nə wulə lá nə, swìn ba
wʊ́: «Kʊ yɪ n twɪn Yɪɪ joŋwana yun
tìán nəkwɪa tə».
5 Polə ma le, ʊ wʊ́: «À nubɪa-ba,
à yà yə̀rì də, kʊ yɪ Yɪɪ joŋwana yun
tìán nəkwɪa. Kʊ dí yáá, kʊ swìn Yɪɪ
sʊ̀ràn saga tə wa, kʊ wʊ́: ‹N wà mɛ,
sə n swìn n lʊʊ nii lìà tə yáá tíú tə
yolwan›.»
6 Polə yà yə̀ə́ də, ba púlí tə vàn
don yà yɪ *Sadɪsɪan-ba, kʊ vàn don
də ga yɪ *Farɪzɪan-ba. Kʊ mʊ̀ nə
pɪn, ʊ bubwi Zwifə-ba yáá tìán tə,
ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə, yáá con, ʊ
wʊ́: «À nubɪa-ba, à mʊ̀ yɪ Farɪzɪan.
Farɪzɪan-ba nə lʊrɪ nə. Kʊ yɪ à nə
pɪn cígá də, tɪga wàá ba bwin ba
naŋa tə, nə pɪn, ba wulə ba bʊ̀rì à
bʊ̀rà».
7 Polə nə swìn kʊ nətʊ tə, ʊ zwɛ̀e,
tʊ́tʊ̀ná nyí tə zàn Farɪzɪan-ba də
Sadɪsɪan-ba pwərə wa. Púlí tə dàń
pwɛ̀e púlə́ bələ.
8 Sadɪsɪan-ba mʊ̀ yà swìn də, tɪga
ka bwin ka nan, də *malɪka, də siŋu
tə̀lə́. Yá Farɪzɪan-ba də con nə, ba
də wʊ́, tə wulə.
9 Kʊ zìn tʊ́tʊ̀ná nəfarʊ. Farɪzɪan-
ba wa Yɪɪ nii *yənu tìán dàń ma zàn
ba caga kʊ zənzən, ba ga swìn, ba
wʊ́: «Nə ba lwanɪ yiri mama na, kʊ
bɛɛ wà tə yuu wa. Kʊ wàá kʊ yanɪ
siŋu, nə à yə̀ə́ malɪka nə, swìn ʊ
con».
10 Tʊ́tʊ̀ná tə dàń nə súrí zənzən tə,
kʊ pɪn fən zʊ pamana yuu tíú tə. Ʊ
yà bʊŋa də, ba wá za Polə, ba pwɛ̀e
kɪkaran ba tətəŋi wa. Kʊ mʊ̀ nə pɪn,
ʊ ma pa nii ʊ pamana púlí nə, sə ba
lɪ Polə ba tətəŋi wa, ba ja va pamana
sàń tə wa.
11 Kʊ tɪa tə nə yì, *Yuu-Tiu twi
Polə con, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: «Pa n
jɪɪn dàn! Nətʊ tə, n nə swìn à yoo
n bɪrɪ *Zwerizalɛmə nə, kʊ mɛ, sə n
tə swìn à yoo *Romə də wa».

*Zwifə-ba ken nimarʊ, sə ba gʊ
Polə*
*(Tʊtʊnan 9.23-25; 2 Korɛntə tìán
11.23, 26)*
12 Kʊ tɪa tə nə pʊrɪ, *Zwifə-ba
duən ken tɪjaŋa. Ba dùə̀ ba kə ba
tìàn nə, ba ga kə ba sírí, də ba bá də́
wodiu, ba bá nyʊ mama, kʊ ja vəli
máŋá tə, ba nə wá gʊ Polə.
13 Lìà tə, ba yà nə fwa kʊ tɪjaŋa
təntə yà dwə lìà sapwilə.
14 Ba vəli ba yí *Zwifə-ba Yɪɪ
*joŋwana yun tìán tə, də Zwifə-ba
*nəkwɪna tə, ba swìn ba con, ba wʊ́:
«Nə mʊ̀ dùə̀ nə kə nə tìàn nə, nə
ken nə sírí, sə nə dàn ká də́ wodiu,
də nə nə wà Polə gwɪ.

15 Á mù də nə yáá tìán tə, ba nə
bùrì *bùrà tə, dàń kəni nimarʊ, sə á
va á yí pamana yuu tíú tə. Á dàń wá
swìn ʊ con, sə ʊ ja Polə, ʊ bà á yáá
con, sə kʊ ya ndə á pìà, sə á kwɛn á
balı ʊ yoo tə cígá cígá. Nə mù ken
nə sírí, sə nə gʊ Polə, də ʊ tə wà aba
yí».
16 Polə nakwabiu nì kʊ tıjaŋa
sùràn təntə. Yá ʊ zàn, ʊ va ʊ zʊ
pamana sàń tə wa, sə ʊ swìn Polə
con.
17 Polə ma bon pamana bíí yuu
tíú tə don, ʊ swìn ʊ con, ʊ wú: «Ja
balandʊrʊ wà tə, n va pamana yuu
tíú tə con, ʊ jə yoo ʊ pìà, sə ʊ swìn
ʊ bırı wá».
18 Pamana bíí yuu tíú tə jın wá,
ʊ ja va ʊ yuu tíú tə con, ʊ ga swìn,
ʊ wú: «Polə, ʊ nə wulə bàń dìà tə
wa, nə bon nə, ʊ ga lòrì nə, sə à ja
balandʊrʊ wà tə, à bà n con. Ʊ wú ʊ
jə yoo, ʊ pìà, sə ʊ swìn ʊ bırı mú».
19 Pamana yuu tíú tə ma ja ʊ jıın
nə, ʊ ga ja wá, ʊ nan kwa. Ʊ dàń ma
bwe wá, ʊ wú: «Bɛ̀eɛ̀e yoo nə, n jə
n pìà, sə n swìn n bırı nə?»
20 Ʊ ma le wá, ʊ wú: «Zwifə-ba
ken nimarʊ, sə ba lòrì mú, sə n
jwıan ja Polə, n ja bà ba yáá tìán tə,
ba nə bùrì bùrà tə yáá con, sə kʊ ya,
ndə ba pìà ba kwɛn ba balı ʊ yoo tə
zəni.
21 Dàn ká cʊgʊ ba lòrì tə. Ba wa lìà
dwə sapwilə ba nə tanı, sə ba sàgà
ba gʊ Polə. Kʊ tìán tə dùà ba kə ba
tìàn nə, ba dàn ká dá wodiu mama,
ba dàn ká nyʊ níá, də ba nə wà Polə
gwı. Ba ken ba sírí ba zwɛ̀e, síún nə,
kʊ dàń yı ba dànì, sə n sɛ̀e kʊ yoo
təntə».
22 Pamana yuu tíú tə ma swìn ʊ
con, sə ʊ dàn ká swìn kʊ yoo təntə,
ʊ bırı lìù don. Kʊ kwa nə, ʊ pın wá
cwəŋə, sə ʊ vìí.

Nətʊ ba nə ja Polə, ba va Sezare Felikəsə con

23 Kʊ kwa nə, pamana yuu tíú tə
bon pamana bíí yun tìán bələ, ʊ
swìn ba con, ʊ wú: «Á tana pamana
biələ (200), də sısadıra sapwıtwa də
fugə, də pamana biələ (200), ba nə
wá tì cwiən, sə tıtın lugu nʊgʊ máŋá
wa, sə ba va Sezare.
24 Á tana vàná tə, á nə wá dì tə
yuu, sə kʊ pa á wàní Polə á ja va á
pa yáá tíú Felikəsə nə, pìú nəfarʊ tə
nə lı ʊ tún, də yazurə».
25 Pamana yuu tíú tə púpúní sagı
kʊ tə, ʊ pa ba:
26 «À mù Kəlodə Lısıasə nə
púpúní à yáá tíú nəzəŋu Felikəsə
nə. À jùnì mú.
27 Bɛɛ wà tə yı *Zwifə-ba yà nə
jın wá, sə ba gʊ. Kʊ máŋá tə wa, à
nì də, ʊ yı *Romə-ba bìú, à dàń ma
ja pamana púlí à ja va à ma jon wá
ba tətəŋi wa.
28 À yà pìà, sə à lwarı won tə
yırı, ba nə zıga ʊ nə. À ja wá à va
ba yáá tìán tə, ba nə bùrì *bùrà tə
yáá con.
29 À nı də, ba nə zıga ʊ nə, kʊ ya
yìèn tútùná yuu wa, tə nə wulə ba
tətə Yıı *nii tə wa, ʊ nə pın *Moyizə
nə. Yá kʊ mù təntə kwa nə, won don
mama tèlə́, kʊ nə bırı də, ʊ mɛ gʊrı,
kʊ nə bırı də, ʊ mɛ, sə ba vwa wá
də banzala.
30 À nì də, ba ken nii nədʊ, sə ba
ma gʊ kʊ bɛɛ wà tə. Kʊ mù nə pın,
à də kúù pın wá mú lala. À pın nii ʊ
jara duən tə nə, sə ba bà ba bon wá
n yáá con kʊ yoo tə yırı».
31 Pamana tə jon ba yuu tíú tə nii,
ba ga tì Polə tıtın nə, ba ja va ba yí
Antipatərisə.
32 Kʊ tıa tə nə pʊrı, ba tə, ba nə
vəli də nɛɛ tə pìí ba bà pamana sàń
tə wa, ba ga yá sısadıra tə, sə ba ja
Polə ba yí Sezare.
33 Ba nə vəli ba yí lá, sısadıra tə
pın sagı tə yáá tíú, pìú nəfarʊ tə nə
lı ʊ tún tə nə, ba ga tì Polə, ba pa
wá.
34 Yáá tíú tə nə kàrì sagı tə ʊ zwɛ̀e,
ʊ bwe, sə ʊ jón Polə yı lʊʊ nii kʊ kwa
lìù. Ʊ nə nì də, ʊ yı Silisi lʊʊ nii tə
wa lìù,
35 ʊ dàń ma swìn, ʊ wú: «À wá
dìàn mú, də n jarı duən tə nə twi,
ba yí máŋá tə wa». Ʊ ga pa nii, sə
ba kə wá pìú *Erodə sàń tə wa.

24

Zwifə-ba san Polə kwa Sezare nə
(Tʊtʊnan 6.11-12; 21.27-36; Matiə 5.11-12)

1 Dıan bonu kwa nə, *Zwifə-ba Yıı *joŋwana yun tìán nəkwıa Ananıasə də ba *nəkwına tə duən, də bɛɛ don, ʊ yırı nə yı Tɛrətilə, vəli Sezare. Tɛrətilə nə yı ba jırımʊ lìù, ʊ nə pìà, sə ʊ tún ba nii, sə ba na cígá. Ba vəli ba bon Polə yáá tíú Felikəsə con, pìʊ́ nəfarʊ tə nə lı ʊ tún, sə ba bırı won tə, ʊ nə cʊ̀gʊ̀.

2-3 Yáá tíú Felikəsə pın, ba bon Polə. Yá Tɛrətilə dàń wulə ʊ bırı wiən tə mama, Polə nə cʊ̀gʊ̀. Ʊ swìn, ʊ wʊ́: «À nyına yáá tíú nəzəŋu Felikəsə, n mʊ̀ nə pın, nə jə sìá zənzən, kʊ twá də lwanʊ tə, n nə lwàń nə lʊʊ tə wa. Kʊ tə mama, n nə fwa dıın mama, bwálí mama wa, nə mʊ̀ sɛ̀e kʊ də zìlə́ zənzən.

4 À ba pìà, sə nə ja n bıan nə, nə doni nətʊ. À lòrì mʊ́, sə n cʊgʊ nəba, máŋá mancın wa də n wʊywaŋʊ tə.

5 Nə nı də, bɛɛ wà tə yı tıcʊnʊ, ʊ kəni tʊ́tʊ̀ná Zwifə-ba mama pwərə wa, lʊʊ tə mama wa. Ʊ yı *Nazarɛtə Zwezi kʊnkʊn yıjʊncwəŋə tə yáá tíú.

6 Ʊ də́də́n, sə ʊ cʊ̀gʊ̀ nə mʊ̀ Zwifə-ba Yıı *dìè tə, ʊ kə durən ka nə. Nə ma ja wá, [nə yà pìà, sə nə twá də nə Yıı *nii tə, ʊ nə pın *Moyizə nə, nə ma bʊ̀rì ʊ bʊ̀rà.

7 Yá pamana yuu tíú Lısıasə dàń twi də dìàn tə nə dáá, ʊ ma jon wá nə jìàn wa.

8 Ʊ mʊ̀ pamana yuu tíú tə dàń nə pın nii ʊ jarı duən tə nə, sə ba bà n mʊ̀ yáá tíú Felikəsə con.] N də kʊ́ʊ̀ wá bwe wá, sə n lwarı won tə mama, kʊ nə pın nə zıga ʊ nə».

(Likə 21.12-15; 1 Piyɛrə 3.15-16)

9 Zwifə-ba ken ba nii tə sʊ̀ràn təntə kwa, ba ga swìn də, kʊ yı nətʊ nə.

10 Yáá tíú Felikəsə dàń ma fwa mımınʊ də Polə, sə ʊ də tún ʊ nii. Polə də kʊ́ʊ̀ wulə ʊ tuŋə ʊ nii, ʊ wʊ́: «À yə̀ə́ də, bına pùlì, n nə yı nə lʊʊ lìà tə lìù, n nə bʊ̀rì nə bʊ̀rà. Kʊ mʊ̀ nə pın, fən ba nə jə yoo kʊ tə wa, sə à bırı won tə, à nə wá ma jon à tìàn.

11 Kʊ tə ba dıan fugə bələ dwə à nə vəli *Zwerizalɛmə, sə à bʊ Yıı nə. N nə pìà kʊ nɛɛ, n wá lwarı kʊ.

12 Ba wà à mʊ̀ də lìù nı Zwifə-ba Yıı dìà tə wa, nə à yə̀ə́ Zwifə-ba *jə́rə́ dii tə wa, nə à yə̀ə́ tıʊ tə wa, də à mʊ̀ də kʊ tíú wulə nə tʊ́tʊ̀ní duən. Ba wà nə nı də, à wulə à gugurə lalʊʊ.

13 Yá cígá mama, ba wàrì won tə yırı, ba nə zıga à nə, ba bırı sı́ʊ́n nətən.

14 Yoo tə, à nə yə̀ə́, sə à swìn n yáá con, nə yı kʊ tə nətən: À yı à tʊŋa à pın nə nıbara Zwifə-ba Yıı tə nə, yıjʊncwəŋə nədʊn tə wa, ba mʊ̀ nə ma boŋə kʊnkʊn yıjʊncwəŋə. À pın cígá won tə mama nə, kʊ nə pʊ́pʊ́ní Yıı nii tə, ʊ nə pın Moyizə nə, saga tə wa, də Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nà saga tə wa.

15 À jə yala də Yıı, ba də tətə ga jə tə yala təntə. Kʊ mʊ̀ nə yı cígá tìán də lìà, ba nə tʊŋa kʊnkʊn, mɛ wá bwin ba nan tıan wa.

16 Kʊ mʊ̀ nə pın, à də ma kəni à kajaŋa máŋá mama, sə à bıcan wànı́ kʊ ya nəpon Yıı yáá con, də ləzoni yáá con.

17 À nə nan Zwerizalɛmə wa, kʊ yí bına də bına. Yá à dàń yà pìí à jə səbiu à bà, sə à ma fwa yılori à lʊʊ zʊra tə nə, sə à kə lá, à fwa *joŋi à pa Yıı nə.

18 Kʊ mʊ̀ yà nə yı à tʊtʊŋı, máŋá tə wa, ba nə nı nə Yıı dìà tə wa. Kʊ máŋá tə wa, à də tanı à tìàn, sə à yoo kwɛn Yıı yáá con. À mʊ̀ də lalʊʊ yà nə wà lá yın, gurə gurə də ga wà lá yın.

19 Yá Azi nagwanaa Zwifə-ba duən yà nə mɛ, sə ba bà n yáá con, ba bon nə lá, də yoo nə wulə à mʊ̀ də ba pwərə wa.

20 Nə à yə̀ə́, sə ba tə nətən bırı won tə, kʊ nə ya à mʊ̀ nə cʊ̀gʊ̀, máŋá tə wa, à nə tún à nii tə, ba yáá tìán tə, ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə, yáá con.

21 Də kʊ nə tà sʊgʊ nədʊ cıcı, kʊ mʊ̀ nə yı à nə bubwi ba tətəŋi wa, à

wʊ́: ‹Kʊ yı à nə pın cígá də, tıga wá bwin tə yırı nə pın ba bʊ̀rì à bʊ̀rà á yáá con›.»

22 Felikəsə də yà yə̀ə́ kʊ cwəŋə təntə nə yı nətʊ mama. Ʊ dàń ma lwàń bʊ̀rà tə, ʊ kə dıın don nə. Ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: «Máŋá tə, pamana yuu tíú Lısıasə nə twi, à wá kwɛn à ywàń á yoo tə wa».

23 Kʊ kwa nə, Felikəsə pın nii pamana bíí yuu tíú tə nə, sə ʊ cì Polə nə, sə ʊ pa ʊ tını ʊ tìàn. Ʊ dàn ká cì ʊ nubıa tə nə, də ba nə pìà ba fwa won ba pa wá.

(Tʊtʊnan 17.30-32)

24 Kʊ dıan bagalı nii nə, Felikəsə də ʊ kan Dərisilə, ʊ nə yı Zwifə-ba bʊ̀á, twi. Yá ʊ dàń pın ba bon Polə ʊ bà, ʊ ga cʊgʊ wá, ka kə waa Zwezi-*Kərisə nə yoo yuu wa.

25 Polə dàń swìn bʊ̀rà bʊ̀rì yoo wa cígá nə yı nətʊ, də n nə mɛ, sə n yəni n tìàn jonu nətʊ, də bʊ̀rà tə, ka nə bìàn, yoo yuu wa. Kʊ nətʊ tə pın fən zʊ Felikəsə, ʊ ga swìn Polə con, ʊ wʊ́: «Nə wá yá nətən, sə n vìí, à nə kʊ́ʊ̀ nı máŋá, à wá pìí, à bon mʊ́».

26 Ʊ yà jə yala də, Polə wá pa wá səbiu. Kʊ mʊ̀ yà nə pın, ʊ yàá pa ba bon Polə lala, sə ʊ mʊ̀ də wá ve də duən.

27 Kʊ fwa bına bələ mɛ, kʊ kwa nə, Pɔrəkiyisə Fɛsətisə twi, ʊ jon Felikəsə yuu nə. Felikəsə yà pìà, sə Zwifə-ba pwìí ya ywání ʊ yuu wa. Kʊ mʊ̀ nə pın, ʊ yá Polə bàń dìà tə wa.

25

Zwifə-ba kʊ́ʊ̀ bon Polə Fɛsətisə də yáá con

(Tʊtʊnan 23.12-15, 30)

1 Fɛsətisə twi, ʊ jon Felikəsə yuu nə, kʊ lʊʊ nii təntə wa. Dıan batwa nii nə, ʊ nan Sezare, ʊ va *Zwerizalɛmə.

2 *Zwifə-ba Yıı *joŋwana yun tìán tə, də *Zwifə-ba yáá tìán tə kʊ́ʊ̀ tún ʊ də con yìàn tə nə pın ba zıga Polə nə.

3 Ba dàń ga swìn də, tə mʊ̀ yırı ba lòrì yuywaŋʊ Fɛsətisə con. Ba lòrì wá, sə ʊ san ba, sə ʊ pa Polə bà Zwerizalɛmə, sə ba pwìí poli. Ba yà ken nii nədʊ, sə ba ja Polə ba gʊ cwəŋə wa.

4 Fɛsətisə ma le ba də, Polə yı ba cìgà ʊ nə Sezare nə, yá ʊ də tətə mɛ, sə ʊ pìí ʊ vìí, máŋá mancın wa.

5 Ʊ swìn ʊ súrí lá nə, ʊ wʊ́: «Də á nə swə, sə á pìà lìà, ba nə yı á yáá tìán, sə ba twá à nə, sə nə va. Də kʊ bɛɛ təntə nə fwa yolwan, sə ba swìn ʊ yolwan tə».

6 Fɛsətisə fwa dıan nana, kʊ ja va dıan fugə, ba tətəŋi wa. Kʊ kwa nə, ʊ pìí ʊ va Sezare. Kʊ tıpʊrı nə, ʊ zʊa ʊ jə̀ə́ bwálí tə nə, ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə, sə ʊ bʊ̀rì yoo tə bʊ̀rà. Ʊ dàń ga pa nii, sə ba jə Polə ba bà.

7 Máŋá tə wa, ba nə ja Polə ba bà, Zwifə-ba tə də nan Zwerizalɛmə ba bà. Ba kıkarı wá, ba ga man ʊ yuu yolwan tə nə dáá, tə yoo ga cà zənzən, ba tətə nə wàrì tə nɛɛ ba bırı.

8 Kʊ tə Polə nə wá ma jon ʊ tìàn, ʊ swìn, ʊ wʊ́: «À wà lwanı fwa won mama wa. À wà Zwifə-ba Yıı *nii tə, ʊ nə pın *Moyizə nə, cʊ̀gʊ̀, nə à yə̀ə́ Zwifə-ba Yıı *dìà tə, nə à yə̀ə́ *Romə-ba pìʊ́ nəfarʊ tə».

9 Fɛsətisə də nə pìà, sə Zwifə-ba pwìí ya ywání ʊ yuu wa, ʊ bwe Polə, ʊ wʊ́: «N pìà, sə n va Zwerizalɛmə, sə ba bʊ̀rì n bʊ̀rà kʊ yırı, à yáá con, naaa?»

10 Polə də ma le, ʊ wʊ́: «À yı à zıga Romə-ba pìʊ́ nəfarʊ tə lìà tə, ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə yáá con. Yá mə yəbə nə, ba mɛ, sə ba bʊ̀rì à bʊ̀rà. À wà Zwifə-ba won mama cʊ̀gʊ̀, ndə n tətə nə yə̀ə́ kʊ zəni zəni.

11 Də à nə ba cígá jə, à nə fwa won, kʊ nə mɛ, sə ba gʊ nə kʊ yırı, à bá vı, sə ba gʊ nə. Cígá mama dàń nə tə̀lə́ ba sʊ̀ràn tə wa, ba nə jə zıga à nə, lìù mama wàrì nə n kəni ba jìàn wa. À mʊ̀ pìà, sə Romə-ba pìʊ́ nəfarʊ tə nə bʊ̀rì à bʊ̀rà tə».

12 Fɛsətisə vʊrʊ də ʊ kwa lìà tə, ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə, ʊ ga swìn Polə con, ʊ wʊ́: «N swìn də, n pìà, sə Romə-

ba pìʊ́ nəfarʊ tə nə bʊ̀rì n bʊ̀rà tə, n dàń wá va Romə-ba pìʊ́ nəfarʊ tə yáá con».

Fɛsətisə pɪn, Polə tún ʊ nii Agəripa yáá con
(Tʊtʊnan 9.15)

13 Kʊ dɪan bagalɪ kwa nə, pìʊ́ Agəripa də ʊ nakʊa Berenisə twi Sezare, sə ba jʊn Fɛsətisə.
14 Ba dɪan tə cé duən lá nə. Fɛsətisə dàń ma tì Polə yoo tə, ʊ man ʊ bɪrɪ Agəripa nə, ʊ wʊ́: «Felikəsə yá bɛɛ don bàń dìà tə wa.
15 Yá máŋá tə wa, à nə vəli *Zwerizalɛmə, *Zwifə-ba Yɪɪ *joŋwana yun tìán tə, də ba *nəkwɪna tə swìn, ba zɪgɪ ʊ nə. Ba lòrì, sə ba bʊ̀rì ʊ bʊ̀rà, sə ba gʊ wá.
16 À ma le ba də, *Romə-ba culi, sə ba pa nii, sə ba kə bɛɛ càn wa, nə à yə̀ə́, sə ba gʊ wá, də ʊ mʊ̀ də ʊ jara duən tə nə wà ba níə́ tún, sə ʊ bɪrɪ də, ʊ wà yoo cʊ̀gʊ̀, sə ba na də, ba jə cígá.
17 Bɛɛ təntə jara duən tə dàń ma bà yəbə lala, kʊ máŋá tə tətə wa. Ba túrí tə tɪpʊrɪ nə, à jə̀ń bwálí tə nə, ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə, à ga pa nii, sə ba ja kʊ bɛɛ təntə, ba bà.
18 Ʊ jara duən tə nə twi, ba tún ba nii, ba wà wànı́ ba kə yolwan nədʊ tətə ʊ yuu wa, ndə à yà nə bʊŋa nətʊ tə.
19 Ba mʊ̀ də wá yà yɪ tʊ́tʊ̀ná duən nə, ba jə də duən, tə nə yɪ ba tətə yɪjʊncwəŋə tə cɪcɪ yuu wa. Ba tʊ́tʊ̀ná tə vàn don də yà yɪ bɛɛ, ʊ yɪrɪ nə yɪ Zwezi, yuu wa, ʊ nə tɪga. Yá Polə mʊ̀ ga swìn də, ʊ wulə mɪɪ wa.
20 À mʊ̀ con nə, à yərì nətʊ tə, à nə wá fwa kʊ tʊ́tʊ̀ná yiri təntə wa. À dàń ma bwe Polə, də ʊ nə pìà, sə ʊ va Zwerizalɛmə, sə ba bʊ̀rì kʊ bʊ̀rà tə lá nə.
21 Yá Polə də dàń bɪrɪ də, ʊ mʊ̀ swə, sə Romə-ba pìʊ́ nəfarʊ tə nə bʊ̀rì ʊ bʊ̀rà tə. À dàń pa nii, sə ba cì ʊ nə kʊ ja vəli máŋá tə, à nə wá pa ʊ va ʊ pa Romə-ba pìʊ́ nəfarʊ tə nə».
22 Agəripa dàń ma swìn Fɛsətisə con, ʊ wʊ́: «À də tətə pìà, sə à nì kʊ bɛɛ təntə nii sʊgʊ». Fɛsətisə ma le wá, ʊ wʊ́: «Jwɪan nə, n wá nì ʊ sʊgʊ».
23 Kʊ tɪpʊrɪ nə, Agəripa də Berenisə twi də dun zənzən, ba mʊ̀ də lìà tə, ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə, də tɪʊ tə yáá tìán tə mɛ kə duən ba zʊ dìə̀ tə wa, ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə. Fɛsətisə ma pa, ba ja Polə, ba ja bà.
24 Fɛsətisə dàń swìn, ʊ wʊ́: «Pìʊ́ Agəripa, də á mʊ̀ lìà tə mama, á nə wulə də nəba. Á na bɛɛ wà tə, Zwifə-ba lalʊʊ tə mama nə twi, ba yí nə, də kʊ nə yɪ Zwerizalɛmə nə, nə à yə̀ə́ yəbə tətə, ba bɪrɪ də, kʊ wà mɛ, sə ba yá wá, sə ʊ mɪɪ sìí lʊʊ wa.
25 À mʊ̀ con, à na də, ʊ wà won mama fwa, kʊ nə bɪrɪ də ba mɛ, sə ba gʊ wá kʊ yɪrɪ nə. Ʊ tətə bon ʊ kə Romə-ba pìʊ́ nəfarʊ tə nə. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, à nɪ də kʊ mɛ, sə à pa ʊ va, ʊ pa wá.
26 À ba cígá yoo mama jə à pʊ́pʊ́ní Romə-ba pìʊ́ nəfarʊ tə nə, Polə yoo tə yuu wa. Kʊ mʊ̀ yɪrɪ nə, à pɪn ʊ nan á yáá con. Kʊ tə kʊ nə dwə, pìʊ́ Agəripa yáá con, sə bwiə tə, ba nə wá bwe wá tə kwa nə, sə à wànı́ à na yoo à pʊ́pʊ́ní.
27 Kʊ nə tà nətʊ, à yərì kʊ yáá də nətʊ tə, à nə wá tʊn bàń dìə̀ lìù Romə-ba pìʊ́ nəfarʊ tə nə, yá à ga wà kʊ tə, ʊ nə cʊ̀gʊ̀ bɪrɪ».

26

Polə tún ʊ nii sə ʊ jon ʊ tìàn
(Matiə 10.18-20; Tʊtʊnan 9.1-30; 22.1-21; 1 Piyɛrə 2.12)

1 Pìʊ́ Agəripa cʊgʊ kʊ tə mama, yáá tíú Fɛsətisə nə swìn Polə yuu wa, ʊ zwɛ̀e. Kʊ kwa nə, Agəripa swìn Polə con, ʊ wʊ́: «Cwəŋə wulə ka pa mʊ́, sə n tún n nii n yoo tə yɪrɪ». Polə dàń ma ja ʊ jɪɪn, ʊ ma fwa mɪmɪnʊ, sə ʊ tún ʊ nii. Ʊ swìn, ʊ wʊ́:
2 «À jə pupwən, də zə̀n kʊ tə, à nə wàá wiən tə mama *Zwifə-ba nə

zɪga à nə tə yɪrɪ, à swìn n mù, à
nyɪna pìʊ́ Agəripa yáá con.
3 N dí yáá n yə̀ə́ Zwifə-ba
yofwamɪnan, də ba tʊ́tʊ̀ná nə yɪ
nətʊ mama. Kʊ mù nə pɪn, à lòrì
mʊ́, sə n cʊgʊ nə də pínʊ́.
4 À mɪɪ tə wa nə, kʊ nə zɪgɪ à zand-
wan mama, à yɪ à bori à dwíí tìán
Zwifə-ba tətəŋi wa də *Zwerizalɛmə
nə. Kʊ mù nə pɪn, Zwifə-ba mama
yə̀ə́ nətʊ tə, à nə yɪ.
5 Ba dí yáá, ba yə̀ə́ nə fuən fuən,
də ba nə pìà, sə ba swìn cígá.
À yà yɪ à wulə nə *Farɪzɪan-ba
yɪjʊncwəŋə tə wa, ka twagʊ yoo nə
cà zənzən, ka doni tə mama.
6 Yá síʊ́n nə, kʊ yɪ yala tə, à nə jə
Yɪɪ nikanɪ tə, ʊ nə kàn də nə nɪbara-
ba tə, nə pɪn ba wulə ba bʊ̀rì à bʊ̀rà.
7 Nə Zwifə-ba dwíə́ dəkurən fugə
bələ tə mɛ, tə nə tʊŋa tə pɪn Yɪɪ nə,
tɪtɪn də yɪcaʊ də jə yala təntə. Yá
mə yala tə, à nə swìn tə yoo, à nyɪna
pìʊ́ Agəripa, tə mù nə pɪn Zwifə-ba
zɪga à nə.
8 À bwe á mù lìà tə mama, á nə
cʊga nə. Bɛ̀ɛɛ̀ nə pɪn, á ma bʊŋa
də, Yɪɪ wàrì tɪga ʊ bwin?
9 Kʊ nə ya à mù con nə, à lìí à tìàn
də, à mù yà bʊŋa də, kʊ mɛ, sə à
zɪgɪ lìà tə nə, ba nə jʊ̀nì *Nazarɛtə
Zwezi yɪrɪ tə nə zənzən.
10 Á nəŋə kʊ tə, à nə fwa Zwer-
izalɛmə nə. À tətə lòrì cwəŋə Zwifə-
ba Yɪɪ *joŋwana yun tìán tə con, à
ma kə *Kərisə lìà zənzən bàń dìè
wa. Yá máŋá tə wa, ba nə pìà, ba
gʊ ba, à də yàá bɪrɪ də kʊ mɛ.
11 Máŋá don tətə wa, à yàá kálʊ́ ba
Zwifə-ba *jə́rə́ dii tə wa, sə à pa ba
twɪn Zwezi. À lɪŋa tə nə zàn zənzən,
máŋá tə wa, à fɪfɪn ba, à ja va à yí
tɪan tə wa, tə tìán nə tà Zwifə-ba.
12 Kʊ mù yuu wa nə, à yà vəli
Damasə də dìàn tə, Yɪɪ joŋwana yun
tìán tə nə ken à jɪɪn wa, də ba nii tə,
ba nə pɪn nə.
13 À nyɪna pìʊ́, cwəŋə təntə wa,
ndə lugu fugə bələ máŋá wa, à nɪ
poni. Kʊ nan yɪɪ nə kʊ cú, kʊ pɪpɪlɪ
kʊ kɪkarɪ à mù də à twaduən tə. Kʊ
poni təntə yà dwə yɪcaʊ tə.
14 Nə mama tʊa tɪa. Yá à dàń ga nì
kori, kʊ nə swìn à con də *Ebərə-ba
sʊgʊ, kʊ wʊ́: ‹Solə, Solə! Bɛ̀ɛɛ̀ nə
pɪn, n ma fɪfɪn nə? N nə zɪgɪ à nə,
n mù nə wá də́ càn›.
15 À ma le, à wʊ́: ‹N mù nə yɪ wàà,
*Yuu-Tiu?› Yuu-Tiu ma pìí ʊ le nə, ʊ
wʊ́: ‹À mù nə yɪ Zwezi tə, n nə fɪfɪn.
16 Zàn yɪɪ nə, n zɪgɪ n nɛɛ yuu.
Nə̀ń, won tə yɪrɪ, à nə nan n nə. N
yɪ à kúrí mʊ́, sə n yà à tʊ̀tʊ̀nʊ̀, sə n
swìn yìàn tə, à nə pɪn n na, də tə tə,
à tə nə wá bɪrɪ mʊ́.
17 À wá jon mʊ́ Zwifə-ba, də dwíə́
tə, ba nə tà Zwifə-ba tə, jìàn wa. Mə
ba mù lìà tə con nə, à tʊn mʊ́,
18 sə n súrí ba yíá. Kʊ dàń wá pa
ba nan yikunu wa, ba bà poni wa.
Ba wá nan *Sɪtana dìàn wa, ba bà
Yɪɪ con, sə ʊ ma wànı́ ʊ kwɛn ba
cʊna tə, ʊ lɪ ba mù də wá pwərə wa.
Yá ba ga wá na tori, ba mù də lìà tə,
ba nə pɪn ba tìàn mɪámɪán Yɪɪ nə.
Kʊ twá də ba nə ken ba waa à mù
Zwezi nə›.
19 Kʊ mù təntə yɪrɪ, à nyɪna pìʊ́
Agəripa, à mù wà won tə, Yɪɪ nə bɪrɪ
nə tə, nii vɪga.
20 À təntən à fwa kʊ Damasə nə. À
nə zàn lá, kʊ yɪ Zwerizalɛmə. À nə
kʊ́ʊ̀ zàn lá, kʊ yɪ Zwide nagwanaa
tə mama wa, à lɛ à yí ba tə, ba nə
tà Zwifə-ba tə. À swìn ba con, sə ba
vəvəri ba kwa, ba ma sá ba cʊna,
ba bà Yɪɪ con, sə ba bɪrɪ də, ba cígá
lwàń, kʊ twá ba tʊtʊnɛɛ nə.
21 Mə kʊ yoo təntə yɪrɪ nə, Zwifə-
ba jɪn nə ba Yɪɪ *dìə̀ tə wa, ba yà
pìà, sə ba gʊ nə.
22 Yá kʊ nə yɪ Yɪɪ nə cì à nə tə yɪrɪ,
à tə wulə lʊʊ zàn kʊ tə. À tə swìn kʊ
yoo ləzwənbii də ləzwənfaran mɛ
yáá con. Tə sʊ̀ràn təntə wa, à ba
won mama súrí, kʊ tə *Moyizə də
Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nà tə nə dí yáá, ba swìn
də, kʊ wá bà tə nə.
23 Kʊ mù nə yɪ Kərisə nə wá də́
càn, ʊ nə wá ya təntən lìù, ʊ pìí ʊ
bwin ʊ nan tɪga wa. Ʊ wá swìn poni

tə yoo ʊ bırı Zwifə-ba də ba tə, ba
nə tà Zwifə-ba nə».
24 Polə dàń nə caga ʊ tìàn yırı
nətʊ tə, Fɛsətisə zìn ʊ kori yıı nə,
ʊ wʊ́: «N yı n nyaŋa, Polə. N yənu
nəfarʊ tə kəni mʊ́ nyɔɔ wa».
25 Polə ma pìí ʊ le, ʊ wʊ́: «À ba
nyaŋa, à nyına pìʊ́ nəzəŋu Fɛsətisə.
Kʊ yı cígá sʊ̀ràn, tə nə jə dəǹ zəni,
nə à swìn nətʊ.
26 Pìʊ́ Agəripa mʊ̀ dí yáá, ʊ yə̀ə́ tə
yìàn təntə. Kʊ mʊ̀ nə pın, fən ba nə
ja tə yoo wa, sə à swìn tə. À yə̀ə́ də,
ʊ də yə̀ə́ tə nɛɛ mama, yá tə nə wá
tʊn, tə nədʊ tətə wà sə̀gə̀.
27 À nyına pìʊ́ Agəripa, n pın cígá
Yıı nii sʊ̀sʊ̀nà tə nə, naaa? À yə̀ə́ də,
n pın ba cígá».
28 Agəripa ma swìn Polə con, ʊ
wʊ́: «Kʊ wá fwa mancın, n wá pìà,
sə n pa à jì Kərisə lìʊ».
29 Polə pìí ʊ le wá, ʊ wʊ́: «Də kʊ nə
yı máŋá mancın, nə à yə̀ə́ zənzən, à
wá lòrì Yıı, sə n mʊ̀ də lìà tə mama,
á nə cʊga nə zən, sə á yà ndə à nə.
Yá sə à jìàn banzala tə mʊ̀ dàn ká ya
á mʊ̀ jìàn nə».
30 Pìʊ́ Agəripa, də yáá tíú Fɛsətisə,
pìʊ́ nəfarʊ tə nə lı ʊ tún, də Agəripa
nakʊa Berenisə, də lìà tə mama, ba
nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə, ba yà nə wulə də
ba, zàn yıı nə.
31 Ba nan kwa, ba swìn duən con,
ba wʊ́: «Bɛɛ wà tə ba won mama
fwa, kʊ nə mɛ, sə ba gʊ wá kʊ yırı,
nə à yə̀ə́ kʊ nə mɛ, sə ba vwa wá də
banzala».
32 Agəripa dàń ma swìn Fɛsətisə
con, ʊ wʊ́: «N yà wàá kʊ bɛɛ wà
tə n dʊga, də ʊ yà nə wà swìn də,
*Romə-ba pìʊ́ nəfarʊ tə nə wá bʊ̀rì
ʊ bʊ̀rà tə».

27

Polə vəli Romə
(2 Korɛntə tìán 11.25-26)

1 Máŋá don wa, yáá tíú Fɛsətisə
pın nii, sə nə zʊ níá yuu bori, nə va
Yitali nagwanaa wa. Yá ba dàń pın
Polə də bàń dìə̀ lìà duən pamana
bíí yuu tíú don nə, ʊ yırı nə yı
Zwiliyisə. Ʊ yà wulə pamana púlí
don wa, ba nə boŋə ‹*Romə-ba pìʊ́
nəfarʊ pamana púlí›.
2 Nə dàń tì níá yuu bori don, kʊ
nə nan Adəramitə. Kʊ mʊ̀ yà nə
mɛ, sə kʊ twá tıan tə nə wulə Azi
nagwanaa tə vàn nə, kʊ kıkarı kʊ
lɛ. Mə kʊ mʊ̀ nə jə nəba kʊ vìí.
Bɛɛ don də yın lá, ʊ yırı nə yı
Arisətarəkə. Ʊ yı Tɛsalonikə tíú,
Masedwanə nagwanaa tə wa.
3 Kʊ tıpʊrı nə, nə yí Sidon. Romə-
ba pamana bíí yuu tíú Zwiliyisə pın
yuywaŋʊ Polə nə, sə ʊ va ʊ dabara
con, sə ba pa wá kʊ tə, ʊ nə pìà.
4 Nə zàn lá, nə twá Swipərə nag-
wanaa tə, kʊ nə wulə mʊʊ tətəŋi
wa, vàn nə, sə nə ma kwálí nə tìàn
nə vʊʊ tə yırı, kʊ nə zıga nə nə.
5 Nə vəli nə bɛn mʊʊ tə, kʊ nə
jə Silisi lʊʊ nii tə yıra, də Panfili
nagwanaa tə, nə va nə yí Mira, Lisi
nagwanaa tə wa.
6 Kʊ bwálí təntə nə, pamana bíí
yuu tíú tə nı níá yuu bori, kʊ nə
nan Alɛkəzandəri, kʊ vələ Yitali
nagwanaa wa. Ʊ dàń ma pa, nə va
nə zʊ kʊ níá yuu bori təntə wa.
7 Nə fwa dıan də dıan, də níá yuu
bori tə yı kʊ vəli mancın mancın.
Yá nə dí càn zənzən, nə ma va nə
bwələ Kənidə. Vʊʊ tə yà cìgà nə nə,
kʊ pa nə wàrì yáá nə vəli kʊ vàn
təntə yuu. Nə vəli nə twá Kərɛtə
nagwanaa tə, kʊ nə wulə mʊʊ tətəŋi
wa, jıgwiə saparʊ con nə kɛ̀eń nə va
nə twá Saləmone, nə lɛ.
8 Nə dían zənzən, yá níá yuu bori
tə vəli tə dàń yà jə fən zənzən. Kʊ
máŋá tə wa də nivori* tə lɛ.
10 Kʊ mʊ̀ nə pın, Polə dàń ma kwè

* **27:9 27.9** Nagwanaa təntə wa, nivori təntə jə cànà, ba nə yàá də́ bununu cànà tə wa. Kʊ zıgı bununu cànà tə, kʊ jə vələ malakapʊrʊ cànà tə, nə à yə̀ə́ lʊnbwala cànà tə, níá yuu bori wàrì mʊʊ tə yuu wa kʊ vəli.

ba, ʊ swìn ba con, ʊ wʊ́: «À dabara-
ba! À na də, níá yuu bori tə bá va
kʊ yí də yazurə. À na də, nətʊ tə kʊ
nə ye níá tə, kʊ yɪ kʊ pìà, sə kʊ fwa
nəba yoo. Kʊ wá ya càn zənzən. Kʊ
tà níá yuu bori tə də kʊ zɪla tə cɪcɪ
nə wá jén, kʊ yɪ də nə tətə mɛ».
11 Kʊ máŋá tə wa, Romə-ba pa-
mana bíí yuu tíú tə yà ken ʊ yala lìù
tə nə, ʊ nə pa níá yuu bori tə vəli,
də níá yuu bori tə tíú nə, ʊ doni Polə
sʊ̀ràn tə.
12 Bwálí tə, níá yuu bwərə tə nə
zɪga lá, waran máŋá wa níá yuu
bori wàrì lá nə kʊ zɪga. Lìà tə zʊnɪ
dàń ma sɛ̀e, sə ba zɪgɪ lá nə, ba pìí
ba fwa kʊ tə mama, ba nə wàá, sə
ba yí níá yuu bwərə yizɪga tə, ba nə
boŋə Fenikəsə, kʊ nə wulə Kərɛtə
nagwanaa, kʊ nə wulə mʊʊ tətəŋi
wa, tə wa. Kʊ bwálí tə yáá don
yà wulə jɪzən saparʊ də yɪɪ yizwɪa
wa. Kʊ yáá don də yà wulə jɪgwiə
saparʊ də yɪɪ yizwɪa con. Nə yà
pìà, sə nə ya kʊ bwálí təntə wa, də
waran máŋá tə kɛ̀eń.

Vʊʊ nəfarʊ tə kʊ zàn mʊʊ tə yuu wa yoo

13 Vʊʊ kɪkala wulə kʊ naŋa jɪzən
saparʊ con kʊ fuli. Ba dàń yà bʊŋa
də, ba pubʊŋa tə pìà kʊ jì. Kʊ mʊ̀ nə
pɪn, ba ma yá níá yuu bori tə kʊ vìí.
Yá ba dàń ga kɪkarɪ, ba boli Kərɛtə
nagwanaa mʊʊ tətəŋi wa tə yɪra.
14 Kʊ wà díán də dwà vʊʊ don,
ba nə boŋə Erakilon, nyí kʊ zàn, kʊ
naŋa nagwanaa tə con, kʊ wulə kʊ
fuli.
15 Níá yuu bori tə dìàn wà vʊʊ tə
yí. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, nə yá nə pa vʊʊ
tə yugu nəba, kʊ jə kɛ̀eń.
16 Máŋá tə wa, nə nə vəli, sə nə
twá mʊʊ tətəŋi wa tɪa nəmanbiə
don, ba nə boŋə ‹Kəloda›, jɪzən
saparʊ con nə lɛ, kʊ yɪn càn zənzən
kʊ pa nəba, sə nə ma wàní, nə van
níá yuu bori tə kwa, níá yuu boribiə
tə, nə kə nə con.
17 Nə nə wàní nə van ka, nə pa ka
dì kwa nə, nə vwə ka, sə ka dàn ká
tʊ, nə ga vwə níá yuu bori tə tətə
tətəŋi wa də ŋoni, sə kʊ dàn ká lwa.
Fən də yà jə nəba də dɪɪn don, nə
nə wá va, nə bwɪn nə tìàn kasɪlʊ tə
nə, kʊ nə wulə Sirətə nə. Nə dàń
ma lɪ níá yuu bori tə wiən duən, tə
yà nə pɪn kʊ vəli tə yɪ bwà bwà. Yá
mə nətʊ nə, nə dàń ma vəli bwálí tə
mama, vʊʊ tə nə yugə nəba kʊ kəni
lá.
18 Vʊʊ tə zʊzʊgʊ nəba zənzən də
dìàn. Kʊ tɪa tə nə pʊrɪ, nə lɪ níá yuu
bori tə wa galwaran tə, tə nə dù, nə
dʊgʊ.
19 Kʊ dɪan batwa dɪɪn nə, ba tətə
nə lɪ níá yuu bori tə yɪra zɪla duən,
tə nə pɪn kʊ vəli, də jìàn ba dʊgʊ
mʊʊ tə wa.
20 Dɪan də dɪan yɪcaʊ ba naŋa,
kacɪlacɛ ba naŋa. Yá vʊʊ nəfarʊ tə
mʊ̀ yɪ kʊ fuli də dìàn, kʊ pa nə pwìí
cʊ̀gʊ̀. Nə kʊ́ʊ̀ ba bʊŋa də, nə mɪɪ
kʊ́ʊ̀ wá sìí lʊʊ wa.
21 Nə díán zənzən nə wà wodiu dí,
kʊ fɪra nə ba nəba jə yɪrɪ. Polə dàń
ma zàn bara tə tətəŋi wa, ʊ swìn ba
con, ʊ wʊ́: «Á yà mɛ, sə á zìlí à nii
tə, sə á kʊ́ʊ̀ dàn ká nan Kərɛtə nə á
vìí. Á yà wàá nə ka mɛ mʊʊ kʊ tə
wa nətən tə də càn tə tə yáá nə, á
cì.
22 Síʊ́n nə, à dàń tə kwè aba, sə á
dàn á waa. Á lìù nədʊ tətə mɪɪ ba
nan, də kʊ nə tà níá yuu bori tə cɪcɪ
nə wá mɛ mʊʊ tə wa.
23 Yɪɪ tə, ʊ nə tɪ nə tə, ʊ mʊ̀ Yɪɪ
təntə, à nə tʊŋa à pɪn wá tə, *malɪka
twi à con, tɪtɪn tə nə.
24 Ka swìn à con, ka wʊ́: ‹Polə, dàn
ká pa fən ja mʊ́. Kʊ mɛ, sə n va n
nan *Romə-ba pìʊ́ nəfarʊ tə yáá con
nə. Yá Yɪɪ, n mʊ̀ yɪrɪ nə, ʊ wá lɪ n
mʊ̀ də lìà tə mama, ba nə wulə níá
yuu bori tə wa›.
25 À dabara-ba, kʊ mʊ̀ nə pɪn, à
ma wʊ́, á daŋa á jìàn. À ken à waa
Yɪɪ nə də kʊ tə, ʊ nə swìn tə, kʊ wá
tʊn, ndə ʊ nə swìn kʊ à con nətʊ tə.
26 Nə wá va nə lwá mʊʊ tətəŋi wa
tɪa don yuu».
27 Nə dɪan fugə də banɪa tɪtɪn
nə, də nə tə wulə mʊʊ tə, ba boŋə
Mediterane tə yuu wa, nə vin vʊʊ

tə wa. Kʊ tɪtɪkwɪʊn nə, lìà tə, ba nə pɪn níá yuu bori tə vəli tə, bʊ́n ba waa con də, kʊ yɪ ndə nə bwələ tɪa don bəbəru.
28 Ba lɪ won don, ba nə ma maŋa níá, ba dɪlɪ níá tə wa. Ba nɪ də, tə luŋə yɪ mɛtərə fɪtwa də barpɛ. Ba kʊ́ʊ̀ vəli yáá mancɪn, ba bwé ba dɪlɪ kʊ. Ba nɪ də, kʊ luŋə yɪ mɛtərə sapʊa də nana.
29 Fən yà jə ba, də níá yuu bori tə nə wá va kʊ bwɪn kapana nə níá tə wa. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, ba dàń ma pɪn níá yuu bori tə vəli tə mun. Ba dàń yà yɪ ba dànì, sə tɪa pʊrɪ də yabɪbara.
30 Lìà tə, ba nə pɪn níá yuu bori tə, vəli tə dàń yà pìà, sə ba nan ba yá níá yuu bori tə. Ba lɪ níá yuu boribiə tə, ba nə yàá zʊ, ba ma jén tə, ba tún níá tə yuu. Yá ba ga fwa ndə kʊ yɪ ba pìà, ba kə níá yuu bori yɪra wiən† tə duən níá yuu bori tə yáá con də.
31 Kʊ mʊ̀ nə pɪn, Polə ma swìn Romə-ba pamana bíí yuu tíú tə, də pamana tə con, ʊ wʊ́: «Də lìà-ba tə nə wà níá yuu bori tə wa yɪn, á bá wànî á nan mʊʊ tə wa».
32 Pamana tə dàń ma gwəŋə níá yuu boribiə tə ŋoni tə, ba ga yá ka, ka tʊ níá tə wa.
33 Kʊ fwa máŋá mancɪn, də tɪa tə wà pʊrɪ, Polə swìn ba mama con, sə ba də́ wodiu. Ʊ swìn ba con, ʊ wʊ́: «Nə jə dɪan fugə də banɪa zèn nə, á nə dànì, á ga ba wodiu də́.
34 À dàń swìn á con, sə á də́ wodiu. Kʊ mɛ, sə á də́ kʊ, sə á ma á wànî á jon á tìàn. Á lìù mama bá kwìn ʊ yukʊʊ nədʊ də tətə nə».
35 Polə nə swìn tə sʊ̀ràn təntə kwa nə, ʊ tì dipɛn, ʊ ga kə Yɪɪ lɛ̀ɛ̀ɛ ba mama yáá con, ʊ ja kʊ ʊ fʊ ʊ wulə ʊ də́.
36 Ba də mama jɪɪn dàń pìí tə dàn, ba ga də́ wodiu.
37 Nə yɪn lìà biələ də sapwɪtwa də fugə də bardʊ (276) níá yuu bori tə wa.
38 Máŋá tə, ba nə dí wodiu tə, ba sú, ba kòrí mɪna tə níá yuu bori tə wa, ba dɪlɪ mʊʊ tə wa, sə kʊ dun tə fʊ tə mun.

Níá yuu bori tə nyʊnyʊgʊ

39 Tɪa nə pʊrɪ, máŋá tə wa, lìà tə, ba nə pɪn níá yuu bori tə vəli tə, wà kʊ bwálí tə lwarɪ. Ba nɪ tɪa bwálí don, ba nə na də ba wàá kʊ bwálí tə nə ba cwi. Ba dàń ken ba sírí, sə ba pa níá yuu bori tə zɪgɪ kʊ bwálí təntə wa.
40 Ba kʊ̀rì níá yuu bori yɪra won tə, ba dʊgʊ mʊʊ tə wa. Kʊ máŋá təntə tətə wa, ba kʊ̀rì ŋoni tə, tə yà nə vwə níá yuu bori tə danyungulən tə, tə nə kəni níá yuu bori tə cwəŋə wa. Ba ga kə tapoli níá yuu bori tə yáá con, sə kʊ pa vʊʊ tə yigu ba. Yá ba dàń ma vəli bwálí tə con, ba nə pìà ba zɪgɪ lá.
41 Kʊ máŋá təntə wa, níá yuu bori tə vəli kʊ bwɪn kasɪlʊ dədolu don nə, kʊ nə wulə navwɪ bələ pwərə wa. Níá yuu bori tə cən kʊ bwálí təntə wa. Kʊ yáá con tə dàń yà mʊrɪ kasɪlʊ tə wa, kʊ pa kʊ kʊ́ʊ̀ wàrì kʊ sʊsʊga. Yá navwɪ tə dìàn tə pʊpʊgʊ kʊ kwa con tə mʊ̀.
42 Pamana dàń yà pìà ba gʊ bàń dìè lìà tə, sə ba lìù mama dàn ká ye níá tə wa ʊ jén.
43 Yá *Romə-ba pamana bíí yuu tíú tə də yà nə pìà, sə ʊ jon Polə tə, ʊ cìgà ba nə, sə ba fwa kʊ yoo təntə. Ʊ pɪn nii lìà tə nə, ba nə yə̀ə́ níá yiu, sə ba dí yáá ba fan ba tʊ níá tə wa ba ye, ba nan mʊʊ tə wa.
44 Kʊ kwa nə, ba duən tə də wá marɪ daran nə, nə à yə̀ə́ níá yuu bori tə kɪkaran tə nə, ba jə pú ba kwa. Mə nətʊ nə, kʊ yɪn ba mama tə ma nan mʊʊ tə wa, ba mɪɪ nə.

28

Polə-ba yí Malətə nagwanaa mʊʊ tətəŋi wa

(Ebərə-ba 13.2; Likə 10.19;

† **27:30 27.30** Níá yuu bori yɪra won təntə, ba nə boŋə ‹ankərə›, yɪ ndə gwala nə. Ba nə ken kʊ níá tə wa, kʊ nə zʊa kʊ yí níá tə dàń, kʊ yàá mʊrɪ lá, kʊ pa níá yuu bori tə wàrì kʊ vəli.

Tʊtʊnan 14.11-12; Matiə 8.14-16)

1 Máŋá tə wa, nə nə wàní nə jon
nə tìàn, nə va nə nan, kʊ kwa nə,
nə nì də, kʊ nagwanaa təntə yırı nə
yı Malətə.
2 Kʊ nagwanaa tə tìán ywàń nə
yuu zəni. Kʊ máŋá tə wa, də dwà
wulə ka nì. Ba ma dwén mən nəfarʊ
ba pa nəba, sə nə yweri waran tə
yırı.
3 Polə vəli ʊ pɛ̀e damını púlí don,
sə ʊ ja bà, ʊ kə mən tə nə. Yá máŋá
tə, mən tə bárí nə mà damını tə nə,
dəkwaa cʊ̀rí ka nan tə wa, ka dıŋı ʊ
jıın nə ka marı lá.
4 Máŋá tə wa, kʊ nagwanaa təntə
lìà tə nə nı dəkwaa tə, də ka gwə
Polə jıın tə nə, ba swìn duən con,
ba wʊ́: «Kʊ tə nətən bırı də, cígá
mama bɛɛ wà tə yı lagʊrʊ. Kʊ mʊ̀
nə pın, ʊ ma wàní ʊ nan mʊʊ tə wa,
yá Yıı cígá tə yırı, ʊ tə pìà, sə ʊ gʊ
wá».
5 Polə ma vıvaga dəkwaa tə, ʊ
kwıan ʊ dı mən tə wa. Yá kʊ tà nə
wà wá yì də tətə.
6 Lìà təntə dàń yà yı ba dànì,
sə Polə jıın tə ŋʊnı, nə à yə̀ə́, sə
ʊ tʊ tıa, ʊ tı naa nədʊ. Ba dàń
dìàn wuuu, ba ga na də, yokʊkwıʊn
mama ba Polə jə. Kʊ máŋá təntə wa
nə, ba kʊ́ʊ̀ pìí ba lwàń ba pubʊŋı tə,
ba swìn də, ʊ yı yıı don.
7 Kʊ bwálí təntə yà bwələ də kʊ
nagwanaa tə yáá tíú tə sàń. Kʊ
nagwanaa tə yáá tíú tə yırı yà nə
yı Pibəliyisə. Mə ʊ mʊ̀ nə jon nəba,
ʊ kə ʊ dìà də dabarʊ. Nə fwa dıan
batwa lá nə.
8 Kʊ máŋá tə wa, də Pibəliyisə
nyına yà tə́gə́. Yalıŋa də pʊŋʊ yà nə
jə wá. Polə zàn ʊ zʊ ʊ con, ʊ jʊn Yıı,
ʊ tún ʊ jìàn bɛɛ tə yuu wa, ʊ zwɛ̀e
kʊ yayıgʊ tə.
9 Kʊ mʊ̀ yuu wa nə, kʊ nagwanaa
mʊʊ tətəŋi wa tə yayıŋa tə duən
twi, yá ba də yayıran zwɛ̀e.
10 Ba zìlí nəba zənzən, yá nə
viru máŋá wa, ba pın nəba won tə
mama, nə yà nə pìà, sə nə na.

Polə-ba yí Romə
(Tʊtʊnan 23.11; Romə tìán 1.9-15; 15.29)

11 Nə fwa cànì batwa Malətə
nagwanaa mʊʊ tətəŋi tə wa. Yá
cànì batwa təntə kwa nə, nə zʊa
Alɛkəzandəri níá yuu bori wa. Kʊ
níá yuu bori təntə yà yın kʊ nag-
wanaa təntə wa, waran máŋá tə
mama. Kʊ yıra yà jə mımınʊ, ba nə
boŋə ‹Diyəsəkirə*›.
12 Nə vəli nə twá Sirakisə, nə fwa
dıan batwa lá nə.
13 Nə zıgı lá, nə va nə yí Rezwiyo.
Kʊ tıpʊrı nə, vʊʊ nyí kʊ zàn lʊʊ
jızən saparʊ yuu. Vʊʊ təntə pın nə
zʊ níá yuu bori nə vìí. Kʊ dıan bələ
nii nə, nə vəli nə yí Puzɔlə.
14 Kʊ tıʊ təntə wa, nə nı lìà tə, ba
nə yı nə nubıa *Kərisə yırı, ba ga
lòrì nəba, sə nə fwa dıan barpɛ ba
con. Yá mə kʊ yı nətʊ, nə ma va nə
yí *Romə.
15 Lìà tə, ba nə yı nə nubıa Kərisə
yırı, ba nə wulə kʊ tıʊ təntə wa, yà
dí yáá ba nì nə ŋwɛn. Yá ba dàń
zàn ba va, wuuu, ba bà ba yí bwálí
don, ba nə boŋə ‹Forimə Apiyisə›.
Ba duən lɛ, ba va ba yí bwálí don,
də ba nə boŋə ‹Tərowa Tavɛrənə›,
sə ba ma jərí nəba. Polə nə nı ba, ʊ
ken Yıı lɛ̀eɛ̀e, ʊ waa ga pìí ka dàn.
16 Kʊ kwa nə, nə nə yí Romə.
Pamana bíí yuu tíú tə dàń ma kən
bàń dìà lìà tə yáá tíú tə jıın wa. Yá
ba dàń pa nii, sə Polə mʊ̀ ya bwálí
don nə, ʊ mʊ̀ də pamanʊ tə, ʊ nə cì
ʊ nə.
(Romə tìán 11.1-11; Efɛzə tìán 6.19-20; Kolosə tìán 1.24-29)

17 Kʊ dıan batwa nii nə, ʊ bon
*Zwifə-ba yáá tìán tə, ʊ kə duən yáá
nə. Ʊ tì sʊ̀ràn tə tə, ʊ swìn ba con, ʊ
wʊ́: «À nubıa-ba, də à nə wà won
mama fwa, kʊ nə zıga nə lʊʊ kʊ
tə lìà tə nə, nə à yə̀ə́ nə nıbara-ba
yofwamınan tə nə, ba jın nə, ba kə
bàń dìà. Yá kʊ yı *Zwerizalɛmə nə,
ba ken nə Romə-ba jìàn wa.
18 Ba nə bwe nə, à ma tún à nii, ba

* **28:11 28.11** Kʊ mʊ̀ nə ya yıa bələ, ba nə fwa, ba bırı də, tə ya yıywɛ.

nɪ də, won mama yà tə̀lə́ à yuu wa, kʊ nə bɪrɪ də, kʊ mɛ, sə ba gʊ nə. Ba mù yà pìà ba dʊgʊ nə.

19 Yá Zwifə-ba yáá tìán tə vɪga, ba zàn ba zɪga à nə. Kʊ mù nə pɪn, kʊ ya kálʊ́ kʊ pa nə, sə à swìn də à bʊ̀rà tə yɪ Romə-ba pìʊ́ nəfarʊ tə nə wá bʊ̀rì ka. Yá à ga wà pubʊŋa jén, sə à kə talɪ à lʊʊ tə yuu wa.

20 Kʊ mù yoo təntə yɪrɪ nə, à lòrì, sə à na aba, sə à swìn kʊ á con. Yala tə, *Yɪzərayɛlə dwíí tə nə jə tə, nə pɪn bàń dìə̀ banzala tə wulə à jìàn nə».

21 Ba ma le wá, ba wʊ́: «Nə wà sagɪ nɪ, kʊ nan Zwerizalɛmə, Zwide nagwanaa tə wa, kʊ bà n yɪrɪ. Yá nə nubiu nədʊ də tətə wà nə con twi, ʊ də́ tɪjaŋa, nə à yə̀ə́, sə ʊ swìn n yolwan.

22 Nə dàń nə pìà, sə nə nì n nii wa, kʊ tə n nə bʊŋa. Nə dí yáá nə yə̀ə́ də, bwálí mama kʊ mù kʊnkʊn yɪjʊncwəŋə kàrà tə yàá ja tʊ́tʊ̀ná, kʊ bà».

23 Ba dàń lɪ dɪɪn ba tún, ba pa Polə nə. Kʊ dɪɪn tə nə yí, lìà zənzən twi. Ba yí bwálí tə nə, ʊ yà nə wulə. Ʊ sʊgʊ tə wa, ʊ bɪrɪ də, Yɪɪ wá də́ pàrì. Yá ʊ dàń twá Yɪɪ *nii tə nə, ʊ nə pɪn *Moyizə nə də Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nà tə saga tə nə, ʊ ma swìn ba, ʊ janɪ kʊ tə, kʊ nə yɪ Zwezi yoo yuu wa. Ʊ zɪgɪ kʊ yoo təntə yuu wa jɪjʊ mama, ʊ ja va ʊ yí kʊ dədəni nə.

24 Sʊ̀ràn tə ʊ nə swìn, tə zʊa ba duən, yá ba duən də ga vɪ, sə ba pa tə cígá.

25 Máŋá tə, ba dàń nə pìí ba vìrí də ba tʊ́tʊ̀ní duən, Polə dàń swìn sʊ̀ràn tə tə, ʊ súrí lá, ʊ wʊ́: «Yɪɪ-*Siŋu tə jə cígá, kʊ ma twá də Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nʊ̀ *Ezayi, kʊ swìn á nɪbara-ba con, kʊ wʊ́:

26 ‹Vəli lʊʊ kʊ tə lìà tə con, n swìn n wʊ́: Á wá nì zəni, yá á bá lwarɪ kʊ də̀ń. Á wá ywàń zəni, yá á bá na kʊ.

27 Lalʊʊ kʊ tə lìà tə bɪcanɪ tɪga. Ba swɪn ba zɪan, ba pú ba yíá, sə dɪɪn don ba dàn ká na də ba yíá, sə ba dàn ká nì kʊ ba zɪan wa. Ba bá pìà, sə ba lwarɪ kʊ də̀ń ba bɪcanɪ wa, sə kʊ pa, ba lwàń ba pubʊŋa, ba bà à mù Yɪɪ con, sə à pa ba yazurə›.

28 Á lwara də, sʊywáŋʊ́ tə, kʊ nə bɪrɪ də, Yɪɪ wá jon aba á cʊna wa, Yɪɪ tʊn kʊ, ʊ pa lìà tə nə, ba nə tà Zwifə-ba. Ba mù wá cʊgʊ kʊ».

29 [Máŋá tə wa, ʊ nə swìn kʊ nətʊ tə, Zwifə-ba vìí də ba tʊ́tʊ̀ní duən zənzən.]

30 Polə fwa bɪna bələ mɛ bwálí təntə wa, ʊ yà nə jon, ʊ ŋwín kʊ yuu nə. Ʊ sɛ̀e ʊ joŋə lìà tə mama, ba nə twi ʊ con, sə ba na wá.

31 Ʊ yàá swìn də, Yɪɪ wá də́ ʊ pàrì tə, də ʊ kàrì ba *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə yoo. Ʊ yà fwa kʊ nətʊ tə, yá fən də ga ba wá jə kʊ yoo wa mama. Yá yoo də mama wà ʊ nə cì.

Sagı tə, Polə nə púpúní ʊ pa Romə Kərisə lìà tə nə Romə tìán sagı tə yuu wa sʊgʊ

Lìù tə, ʊ nə púpúní sagı kʊ tə

Kʊ yı Zwezi-*Kərisə *tʊntʊnʊ Polə nə púpúní kʊ. Ʊ vəli bwálá kapʊpʊ, ʊ ma swìn Zwezi-Kərisə sʊywáŋú tə ʊ bırı.

Lìà tə nə, Polə nə púpúní

Polə púpúní kʊ ʊ pa *Kərisə lìà tə nə, ba nə wulə *Romə nə. Kʊ máŋá tə wa, də Polə wulə ʊ nɛɛ batwa nii vəlu tə wa. Ʊ wulə Korɛntə nə, ʊ dàń yà pìà, sə ʊ twá Romə ʊ kɛ̀eń ʊ va Esəpanyə.

Sagı tə wa sʊgʊ

Polə bırı ʊ kàrà tə mama Romə tìán sagı tə wa. Ʊ bırı də, ləzoni tə mama yı cʊna lìà, yá Yıı swə ba mama mıámıán. *Zwifə-ba də ba tə, ba nə tà Zwifə-ba mɛ wàá cígá tìán ba yanı Yıı yáá con, də ba nə ken ba waa Zwezi-*Kərisə nə, ʊ nə tıga ba yuu yırı. Kʊ nətʊ yı pubwanʊ Yıı fwa ba yıra. Yá sıún nə, ba də Zwezi-Kərisə dàń vwə duən nə.

Swapitərə nana tə wa, Polə swìn Yıı-*Sinju tə yoo, kʊ nə pın mıı, kʊ nə yàá pın, nə jì Yıı bıa, kʊ ga twi kʊ saŋa nəba.

Swapitərə nʊgʊ kʊ va kʊ yí fugə nədʊ tə yı Yıı fıra tə nə yı nətʊ, *Yızərayɛlə lìà yuu wa nə kʊ swìn. Zwifə-ba zʊnı vıga sʊywáŋú tə ba dʊgʊ. Yá Yıı mù wà ʊ dwíí tə vı.

Swapitərə fugə bələ kʊ va kʊ yí fugə də bonu tə wa, Polə tún coŋi ʊ pa ba nətʊ yuu wa, ba nə mɛ, sə ba ya Kərisə lìà púlí tə wa də kàrá con. Ʊ bırı də, won mama mɛ, sə kʊ fwa də sonu.

Polə jʊ̀nì Kərisə lìà tə Romə nə (Titə 1.1-4)

1 À mù Polə yı Zwezi-*Kərisə tʊtʊnbiu. À mù nə púpúní sagı kʊ tə. Yıı kúrí nə, sə à ya ʊ *tʊntʊnʊ. Ʊ lı nə, ʊ tún vàn nə, sə à swìn ʊ sʊywáŋú tə, à bırı lìà nə.

2 Yıı yà dí yáá, ʊ twá də ʊ nii *sʊ̀sʊ̀nà tə, ʊ ma kàn sʊywáŋú təntə nikanı, fuən fuən. Yá kʊ yoo dàń púpúní Yıı sagı tə wa.

3-4 Kʊ sʊywáŋú təntə swìn ʊ bìú Zwezi-Kərisə yoo, ʊ nə yı nə *Yuu-Tiu. Ʊ jigə ləzwənə, ba ga lʊrı wá pìú *Davidə dwíí tə wa. Yá Yıı twá də ʊ *Sinju tə, ʊ ma bwin wá, ʊ lı tıan wa, yá ʊ dàń ga bırı də, cígá mama, ʊ yı ʊ bìú tə, ʊ nə jə dìàn.

5 Kʊ twá də ʊ mù Zwezi-Kərisə, Yıı ma fwa ʊ pubwanʊ tə nə yıra, ʊ ga tún nəba, sə nə ya ʊ tʊntʊna. Ʊ fwa kʊ nətʊ tə, sə nə va nə swìn ʊ sʊgʊ tə, nə bırı dwíə́ tə mama lʊʊ mama wa nə, ba nə tà *Zwifə-ba, sə ba zìlí ʊ nii, kʊ twá ʊ yırı tə nə. Kʊ nətʊ twá ba nə keni ba waa ʊ nə wuuu.

6-7 Á mù *Romə tìán də wulə ba mù lìà təntə wa, Zwezi-Kərisə nə kúrí, sə ba ya ʊ lìà. Kʊ dàń ya á mù mama nə, à púpúní à pın. Yıı swə aba, ʊ kúrí aba, sə á ya ʊ mù nyiən. Nə nyına Yıı də nə Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə wá fwa pubwanʊ á yıra, ba ga pa aba bıcan sìə́.

Nətʊ Polə nə swə Kərisə lìà tə, ba nə wulə Romə nə (Romə tìán 15.23-32; 1 Tɛsalonikə tìán 1.2-3; 3.7-13)

8 Tıa yuu bwálí mama nə, lìà nə̀ń də, á keni á waa Zwezi-*Kərisə nə. Kʊ mù nə pın, à dí yáá, à twá də Zwezi-Kərisə, à ma kəni à nyına Yıı lɛ̀eɛ̀e, á mama yırı.

9-10 Yá à tʊŋa tʊtʊŋı tə, Yıı nə pın nə, də à waa mama, à ma swìn ʊ bìú tə sʊywáŋú tə à bırı. Yıı yə̀ə́ də, kʊ yı cígá, à swìn nətən də. Ʊ yə̀ə́ də, máŋá mama, à nə wulə à jʊ̀nì wá, à yàá lòrì wá à pın aba. Yá máŋá mama, à lòrì Yıı, sə ʊ súrí cwəŋə, ʊ pa nə sıún, də kʊ nə twá də ʊ fıra, sə à bà à na aba.

11 À pìà, sə à na aba də à waa
mama, sə à pa aba Yıı-*Sinu tə
tarpıʊn don, sə kʊ pa á zıgı dìàn,
á twá Zwezi-Kərisə nə.
12 À mù də á mù mɛ keni nə waa
Zwezi-Kərisə nə, yá nə dàń yı won
nədʊ. Kʊ mù nə pın à pìà, sə nə na
duən, nə ga dàn duən jìàn.
13 À nubıa-ba, à pìà, sə á lwarı də,
à dədən, sə à bà, à na aba kʊ nɛɛ
cé duən. Yá yìàn cìgà à yáá nə, kʊ
bà kʊ yí zən. À pìà, sə à bà, à tʊn
tʊtʊŋı á tətəŋi wa. Kʊ wá san aba,
sə á va yáá, á ga bori Yıı nyiən tə
wa, ndə à nə fwa nətʊ lʊʊ dwíə tə
duən wa.
14 Yıı nə pın nə kʊ tʊtʊŋı təntə.
Kʊ dàń yı ndə jıŋı nə à yuu wa, sə à
swìn sʊywáŋʊ́ tə, à bırı *Gərɛkə-ba
nə, də ba tə, ba yíá nə wà pʊrı nə,
də ba tə, ba nə yə̀ə́ saga kàrù, də ba
tə, ba nə yərì won mama nə.
15 Mə kʊ mù yoo təntə nə pın, à
pìà, sə à bà, à swìn sʊywáŋʊ́ tə, à
bırı á mù *Romə tìán də, də à waa
mama.

Sʊywáŋʊ́ tə jə dìàn

16 Cavıra ba à mù Polə jə, sə
à swìn sʊywáŋʊ́ tə à bırı lìà nə.
Yıı dìàn wulə sʊywáŋʊ́ təntə wa,
sə tə jon lìà tə mama, ba nə keni
ba waa Zwezi-*Kərisə nə, ba cʊna
wa. Cwəŋə təntə təntən ka wulə
*Zwifə-ba yırı. Kʊ kwa nə, ka wulə
*Gərɛkə-ba tə də yırı.
17 Sʊywáŋʊ́ təntə nə bırı nətʊ tə,
Yıı nə pın ləzwənə jì cígá tíú ʊ mù
Yıı yáá con. Kʊ yoo təntə cwəŋə dàń
laŋʊ də kʊ yígúrə́ nə yı, sə lìà tə
kəni ba waa Zwezi-Kərisə nə wuuu.
Kʊ yı ndə, kʊ nə pʊ́pʊ́ní Yıı sagı tə
wa, kʊ wʊ́: «Lìù tə, ʊ nə keni ʊ waa
Zwezi nə, Yıı yàá pa ʊ jì cígá tíú, ʊ
mù Yıı yáá con. Yá ʊ mù lìù təntə wá
ya mıı wa, kʊ nə ba zwɛ̀e Yıı con».

Lìà tə mama yı cʊna lìà
(Efɛzə tìán 4.17-19; 1 Piyɛrə 4.3-5)

18 Yıı bırı də, ʊ lıŋa zaŋa ʊ sàń tə
nə, lìà tə tʊtʊnkʊkwınan tə mama
yırı, ʊ nə ba pìà, də kʊnkʊn yìàn
yırı. Mə tə mù nə, ba ma cì lìà tə
yáá nə, ba dàn ká lwarı cígá tə.
19 Cígá, kʊ tə, ba nə wàá ba lwarı
Yıı yoo yuu wa kʊ yı nəpon. Yıı tətə
nə bırı ba kʊ yoo tə, ʊ pa ba lwarı
kʊ.
20-21 Lìù mama yà tə wà nı Yıı nə
yı nətʊ. Yá kʊ nə zıgı máŋá tə wa,
Yıı nə fwa lʊʊ, kʊ ja bà kʊ yí zən,
wiən tə, ʊ nə fwa, tə bırı nətʊ tə, ʊ
nə yı. Tə ma bırı də, cígá mama, ʊ
jə dìàn, tə nə bá zwɛ̀e, abada də. Tə
ma kʊ́ʊ̀ bırı də, ʊ mù cıcı cígá nə
yı Yıı də. Ba yə̀ə́ də, Yıı wulə zəni,
yá ba ga vı, sə ba pa wá dun, nə à
yə̀ə́, sə ba kə ʊ lɛ̀eɛ̀e, ndə ba nə mɛ,
sə ba fwa nətʊ. Kʊ mù nə pın, ba
kʊ́ʊ̀ wàrì ba swìn də, ba wà ʊ mù
Yıı nii zìlí, ba nə yərì wá yırı. Yá
ba bıcanı kʊ́ʊ̀ ba pubʊŋa jə. Ba yərì
won mama, ba ga yərì yozəŋu də.
22 Ba swìn də, ba mù jə wʊbʊŋa,
yá ba ga yərì də, ba yı ləyərən.
23 Ba mù con nə, ba yá dun Yıı tə,
ʊ nə wàrì ʊ tı ʊ pwı, yá ba ga jʊ̀nì
woŋwanan. Tə woŋwanan təntə yı
ləzwənə nyınyıga, ba nə sárí, yá
ləzwənə tətə ga tı ʊ pwı. Tə duən
də nyın də zuŋi. Tə duən də nyın
də vàná, tə nə jə nɛɛ banıa, tə duən
də kʊ́ʊ̀ nyın də wiən tə, tə nə vəli tə
pùə́ ban.
24 Mə kʊ mù nə pın, Yıı dàń ma yá
ba, sə ba fwa ba pùə́ yokʊkwınan
fıra yìàn tə duən yıra, sə tə kə ba
durən wa, sə tə ga kə cavıra ba tətə
nə.
25 Ba yá Yıı cígá tə, ba ga pú
kʊnkʊn kwa. Ba tʊŋa ba pın wiən
tə nə, Yıı nə fwa, də ba pın tə dun,
ba ga yá Yıı tətə, ʊ nə fwa tə wiən
təntə mama. Yá ʊ mù nə ba yà mɛ,
sə ba bʊ ʊ nə, máŋá mama wuuu,
kʊ nə ba zwɛ̀e. Amıına!
26 Mə kʊ mù nə pın, Yıı dàń ma
yá ba, sə ba fwa cavıyiən tə, ba nə
swə tə fàŋʊ́. Ba kana dàń yá bara
nə, ba pìí ba pəni ba duən kana, ba
ma tʊŋa yìàn duən yıra, tə nə wà
mɛ.
27 Bara tə də con, ba də tʊŋa kʊ
yoo təntə. Ba də yá kana tə nə, ba

duən bara fɪra ga pìí kʊ gwɪ ba. Ba
də pəni də ba duən bara, ba ma tʊŋa
cavɪyiən duən yɪra. Càn nə wá ya ba
ŋwírán, tə yolwana təntə yɪrɪ, ba nə
fwa.
28 Ba mù lìà təntə ba pìà, sə
ba lwarɪ Yɪɪ. Kʊ mù nə pɪn, Yɪɪ
ma yá ba, sə ba pubʊŋa tə ya
pubʊnkʊkwɪʊn, sə kʊ pa ba tʊn yìèn
tə, ba nə wà mɛ, sə ba tʊn.
29 Ba bɪcanɪ súə́ də kʊnkʊn yìèn
yiri mama. Ba tʊŋa yolwana duən
yɪra. Lìà duən wiən jə yimən tə pa
ba. Ba wɛɛ lɪŋa duən yuu wa. Ba
zɪga lìà duən nə, kʊ tìán wiən yɪrɪ.
Ba swə lìà gʊrɪ. Ba dɪ jara də duən.
Ba gɪgɪrɪ lìà. Ba tʊŋa yutəlu yìèn lìà
yɪra. Ba də́ tɪjaŋa duən dèǹ nə.
30 Ba swìn yolwana, ba pɪn duən
nə. Ba yɪ Yɪɪ dʊŋa. Ba twɪn lìà. Ba
yɪ fwiə lìà. Ba fwa yɪrʊ. Ba swə
yolwan nədʊn fàŋʊ́. Ba ba ba nyɪna-
ba nii zìlí.
31 Ba kʊ́ʊ̀ yèrì kʊ tə, kʊ nə ziən. Ba
nə kàn nikanɪ, ba ba kʊ nii nə twá.
Ba yèrì ka sóní lìà. Ba ba lìà yinəgə
dəri.
32 Ba yèə́ zəni də, Yɪɪ *nii tə bɪrɪ
də, lìà tə, ba nə tʊŋa yokʊkwɪnan
təntə mɛ, sə ba tɪ, sə tɪan nə ya ba
ŋwírán. Ba yèə́ kʊ nətʊ tə, yá ba ga
tʊŋa tə yìèn tə. Kʊ tà tə cɪcɪ nə ba
tʊŋa, ba nə nɪ lìù, də ʊ tʊn yolwan,
ba yàá swə, ba ga daŋa kʊ tíú jìàn,
sə ʊ fwa ʊ súrí lá.

2

Nətʊ Yɪɪ nə wá bʊ̀rì lìà tə bʊ̀rà
(Matiə 7.1-5; Romə tìán 14.10-12;
Tʊtʊnan 10.34-35)

1 N mù lìù tə, n nə tì n tìàn, n ma
fwa lìù tə nə bʊ̀rì lìà bʊ̀rà, sə n bʊ̀rì
n duən bʊ̀rà, kʊ mɛ, sə n bwe n tìàn
n jén, n tətə yɪ bɛ̀ɛ̀ɛ. N bʊ̀rì lìà
duən bʊ̀rà, yá n tətə tʊŋa yìèn tə,
ba nə tʊŋa. Kʊ mù nə pɪn, n kʊ́ʊ̀
wàrì n swìn də, n wà ʊ mù Yɪɪ nii
zìlí, n nə yèrì wá yɪrɪ. Yá n nə bʊ̀rì
lìà tə bʊ̀rà tə wá pa, Yɪɪ bʊ̀rà tə ja n
tətə.
2 Nə yèə́ də, Yɪɪ jə cígá, ʊ ma bʊ̀rì
lìà təntə, ba nə tʊŋa yokʊkwɪnan
təntə bʊ̀rà.
3 N mù lìù tə, n nə bʊ̀rì lìà duən
bʊ̀rà, yìèn yɪrɪ, ba nə fwa, n tətə ga
tʊŋa tə yìèn təntə, n mù dàǹ bʊŋa
də, n mù wá jén Yɪɪ bʊ̀rà tə yáá nə
naaa?
4 Yɪɪ ya wʊywanyiən zənzən. Ʊ jə
pínʊ́ zənzən də. Ʊ yèə́ nətʊ ʊ nə
wá ja ʊ tìàn ʊ ma dàn. N yɪ n goni
tə yìèn təntə naaa? N yèrì də, kʊ
yɪ wʊywanɪ nə ʊ fwa n yɪra, sə n
twá kʊ nə, n vəvəri n kwa n ma sá
n cʊna tə naaa?
5 N mù lìù təntə n yuu dà, kʊ pa
n ba pìà, sə n vəvəri n kwa, n ma
sá n cʊna tə. N tətə dàǹ nə wá pa
Yɪɪ lɪŋa tə zàn n yuu wa. Yɪɪ bʊ̀rà tə
wá ja mʊ́ dɪɪn tə nə, ʊ lɪŋa tə nə wá
pwin, tə nan poni nə. Kʊ dɪɪn təntə
nə, ʊ wá bʊ̀rì lìà tə mama bʊ̀rà, kʊ
twá də cígá.
6 Kʊ dɪɪn tə nə, ʊ wá ŋwín lìù
mama tʊtʊŋɪ ŋwírán, ʊ pa wá.
7 Lìà duən jə pínʊ́ wuuu, ba dàn
ká pìí ba kə ba kwa, ba ma tʊŋa zəni.
Ba pìà dun Yɪɪ con. Ba pìà zìlə́. Ba
pìà mɪɪ tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con.
Mə ba mù lìà tə nə, ʊ cígá wá pa
mɪɪ tə, kʊ nə ba zwɛ̀e ʊ con.
8 Lìà duən də yɪ tʊ́tʊ̀nyɪna, ba ba
Yɪɪ cígá tə nii zìlí, ba ga swə, sə ba
tʊn kʊ tə nə lwara. Kʊ mù nə pɪn,
Yɪɪ lɪŋa zaŋa tə fufwin kʊ lìà təntə
yuu wa zənzən.
9 Lìà tə mama, ba nə tʊŋa yol-
wana tə, Yɪɪ wá kə càn ba nə
zənzən, fən ga wá zʊ ba. Càn təntə
wá də́ yáá, tə yí *Zwifə-ba. Kʊ kwa
nə, tə dàǹ wá yí *Gərɛkə-ba tə.
10 Yá lìà tə mama, ba nə fwa zəni,
Yɪɪ wá pa ba na dun. Ʊ wá pa ba zìlə́,
ʊ ga pa ba bɪcan sìə́. Ʊ wá dí yáá ʊ
tʊn kʊ yoo təntə Zwifə-ba yɪra. Kʊ
kwa nə, ʊ dàǹ wá tʊn kʊ Gərɛkə-ba
yɪra.
11 Yɪɪ yáá con, ləzwənə mama ba
n don dwə.

Won tə, kʊ nə dwə, kʊ yɪ ka twá
Yɪɪ nii tə nə
(Matiə 8.10-12; 23.3-4)

12 Lìà tə, ba nə tà *Zwifə-ba, yèrì
Yıı *nii tə, ʋ nə pın *Moyizə nə. Ba
mù lìà təntə tʋŋa cʋna, yá ba ga wá
tı, ba jén míámían Yıı yáá con, ba
bá yəni kʋ. Zwifə-ba mù yèə́ Yıı nii
tə, ʋ nə pın Moyizə nə. Yá ba də wa
lìà duən wà Yıı nii təntə nə twá. Yıı
wá twá kʋ nə, ʋ ma bʋ̀rì ba bʋ̀rà.
13 Lìù mama bá ya cígá tíú Yıı yáá
con, ʋ nə cʋga Yıı nii tə yırı. Kʋ mɛ,
sə ʋ tʋn kʋ tə, Yıı nii tə nə bırı, sə
ʋ tʋn. Mə nətʋ nə ʋ dàń wá ya cígá
tíú Yıı yáá con.
14 Dwíə́ tə duən yèrì Yıı nii tə, ʋ
nə pın Moyizə nə. Yá ba dàń nə twá
ba tətə pubʋŋa nə, ba tʋn yìèn tə nə
tʋa tə mɛ, də kʋ tə, Yıı nii tə nə pìà,
kʋ bırı də, ba yèə́ kʋ tə, Yıı nə pìà,
ba cígá ga yèrì Yıı nii tə mù.
15 Kʋ bırı də, Yıı nii tə wulə ba
bıcanı wa, sə ba lwarı kʋ tə, ba nə
mɛ, sə ba fwa. Yá ba bıcanı wa, ba
pubʋŋa tə yàá bırı yìèn tə, ba nə
fwa zəni tə wa, də yìèn tə, ba nə fwa
lwanı tə wa.
16 Dıın don nə, Yıı wá twá də
Zwezi-*Kərisə, ʋ bʋ̀rì yìèn tə, tə nə
sègè, lìà tə bıcanı wa bʋ̀rà, ndə Yıı
sʋywáŋʋ́ tə, à nə swìn à bırı tə nə
bırı nətʋ. Yá kʋ dıın təntə nə, yìèn
təntə dàń wá nan poni nə.

Zwifə-ba wà Yıı nii zìlí
(Matiə 3.8-10; Marəkə 7.9-13)

17 N mù lìù tə, n nə swìn də, n yı
*Zwifə-ba dwíí tə wa lìù, n ba fən
dəri, n nə twá Yıı *nii tə nə yırı. N
yàá fwa yırʋ, də n yı Yıı nyiən.
18 Kʋ twá də Yıı nii tə, ʋ nə pın
*Moyizə nə saŋʋ, n ma yèə́ kʋ tə
nə yı Yıı fıra, n ga yèə́ yozəŋu də
yolwan swían duən wa.
19 N mù con nə, n bʋŋa də, n mù
yíá nə na lá cígá mama, n ma bırı
cwəŋə lilirən nə. N bʋŋa də, n yı
ndə poni nə, n pìrì lìà tə, ba nə wulə
yikunu wa.
20 Yıı nii tə, ʋ nə pın Moyizə nə,
bırı mʋ́ yənu də cígá. Yá kʋ mù nə
pın, n bʋŋa də, n mù nə wàá lìà tə,
ba nə tèlə́ cwəŋə wa, n kwɛn n kəni
cwəŋə wa. N bʋŋa də, n mù nə yı
karnyına, n kàrì lìà tə, ba nə yèrì
won mama.
21 Haya! N mù lìù tə, n kàrì lìà
duən, n ba n tətə kàrì. N mù lìù tə,
n kàrì n bırı, sə ba dàn ká ŋʋ, n tətə
ŋwìn.
22 N mù lìù tə, n nə swìn, sə ba
dàn ká cwàrì, n tətə cwàrì. N mù
lìù tə, n nə culi woŋwanan, n tətə
pìí n ŋwìn woŋwanan n yoli.
23 N fwa fwiə n nə jə Yıı nii tə, ʋ
nə pın Moyizə nə tə yırı, yá n ga ba
Yıı nii təntə nə twá. Kʋ nətʋ pın, n
cʋ̀gʋ̀ Yıı dun tə.
24 Kʋ yı ndə kʋ nə pʋ́pʋ́ní Yıı sagı
tə wa, kʋ wʋ́: «Kʋ zıgı á mù yuu wa,
dwíə́ tə, ba nə tà Zwifə-ba, ma twın
Yıı».
(Romə tìán 4.11-12; 1 Korɛntə tìán 7.19; Galasi tìán 5.6)

25 Á mù Zwifə-ba pın ba *gwəŋə
bɛɛ. Də á nə twá kʋ tə nə, Yıı nii tə,
ʋ nə pın Moyizə nə, nə bırı aba, á
goŋu tə jə dàń. Yá á dàń nə ba kʋ tə
nə twá, Yıı nii tə nə bırı aba, kʋ yı
ndə ba nə wà aba gwəŋə.
26 Yá ba dàń nə wà lìù gwəŋə, ʋ ga
twá kʋ tə nə, Yıı nii tə nə bırı, Yıı
wá jələ kʋ tíú ndə ba gwəŋə wá.
27 Ba wà ʋ mù bɛɛ təntə gwəŋə,
yá ʋ ga twá kʋ tə nə, Yıı nii tə nə
bırı. Ʋ mù bɛɛ təntə bʋ̀rà wá ja n
mù lìù tə, n nə yı Zwifə. N jə Yıı nii
tə, ba gwəŋə mʋ́ də, yá n ga ba Yıı
nii təntə nə twá.
28 Cígá cígá Zwifə tà lìù tə, ʋ yıra
nə nyın də Zwifə yıra cıcı. Yıı yáá
con, kʋ tà lìù tə, ba nə gwəŋə wá
cıcı.
29 Cígá cígá Zwifə yı ʋ bıcan tə nə
yı nətʋ nə bırı də, ʋ yı Zwifə. Lìù
tə, ba nə gwəŋə wá cígá cígá Yıı yáá
con, kʋ yı lìù tə, Yıı-*Siŋu tə nə lwàń
ʋ bıcan tə. Kʋ tà lìù tə, ba nə gwəŋə
wá cıcı. Ʋ mù ləzwənyiri təntə yı
Yıı nə yàá bwı ʋ nə, kʋ tà ləzoni.

3

Nətʋ Yıı nə fwa zəni Zwifə-ba yıra ʋ doni dwíə́ tə duən
(Romə tìán 9.4-21)

1 Kʊ nətʊ wa, lìù dàń nə yɪ *Zwifə,
bɛ̀ɛɛ̀e won nə, ʊ ma dwə lìà tə duən
tə? Zwifə-ba nə pɪn ba *gwəŋə bɛɛ
tə, kʊ nywarɪ nə yɪ bɛ̀ɛɛ̀e?
2 Yìàn dáá zənzən, Yɪɪ nə ma fwa
zəni Zwifə-ba yɪra, kʊ pa ba dwə
dwíə́ tə duən tə. Tə wa təntən yoo
nə yɪ Yɪɪ bɪrɪ ʊ sʊ̀ràn tə ba mʊ̀
Zwifə-ba nə.
3 Yá ba wa lìà duən dàń nə jigə
pwìí bələ tìán tə, kʊ nətʊ tə dàń wá
pa Yɪɪ də lwàń, ʊ jì pwìí bələ tíú
naaa?
4 Abada! Kʊ tà nətʊ! Ləzoni
mama nə swə ba kʊnɪ kʊnkʊn, Yɪɪ
mʊ̀ ba ʊ cígá sʊgʊ tə lwànı́. Kʊ yɪ
ndə kʊ nə púpʊ́nı́ Yɪɪ sagɪ tə wa, kʊ
swìn Yɪɪ yoo, kʊ wʊ́:
«Máŋá tə, n nə swìn, ba mama wá
lwarɪ də, n swìn cígá. Də ba
nə pìà ba bʊ̀rì n bʊ̀rà, n tə wá
nan bʊ̀rà tə wa».
5 Yá nə dàń nə tà cígá tìán tə nə bɪrɪ
də, Yɪɪ yɪ cígá tíú, bɛ̀ɛɛ̀e won nə nə
kʊ́ʊ̀ wá swìn? Yɪɪ ba cígá jə, də ʊ
lɪŋa tə nə yàá pa ʊ kəni nəba càn
wa, naaa? Bwálí kʊ tə wa, à pubʊŋa
tə yɪ ndə ləzwənə nə bʊŋa nətʊ.
6 Abada! Kʊ tà nətʊ! Də Yɪɪ yà nə tà
cígá tíú, ʊ yà wàrì lʊʊ kʊ tə ləzoni
bʊ̀rà ʊ bʊ̀rì.
7 Yá à kʊnkʊn dàń nə pɪn, Yɪɪ cígá tə
kwɛn ka nan poni nə ka súrí, sə kʊ
pa Yɪɪ na dun, bɛ̀ɛɛ̀e nə pɪn Yɪɪ bʊ̀rà
ma wá ja nə, à nə yɪ cʊnʊ tə yɪrɪ?
8 Kʊ nə yɪ nətʊ, bɛ̀ɛɛ̀e nə pɪn, nə ba
swìn, nə wʊ́: «Nə fwa yolwana tə,
sə tə nan zəni nə?» Lìà duən bʊŋa
də, nə kàrà tə yɪ nətʊ, ba ga twɪn
nəba. Bʊ̀rà wá ja kʊ mʊ̀ lìà təntə,
yá kʊ mʊ̀ nə mɛ də ba.

Lìù tə̀lə́, ʊ nə yɪ cígá tíú

9 Bɛ̀ɛɛ̀e won dàń nə wulə, kʊ nə
bɪrɪ də, nə mʊ̀ *Zwifə-ba, dwə dwíə́
tə duən tə? Kʊ won təntə tə̀lə́. Nə dí
yáá nə bɪrɪ də, Zwifə-ba də *Gərɛkə-
ba tə mama yɪ cʊna nə dí dìàn ba
yuu wa.
10 Kʊ yɪ ndə kʊ nə púpʊ́nı́ Yɪɪ sagɪ
tə wa kʊ wʊ́:
«Lìù tə̀lə́, ʊ nə yɪ cígá tíú, lìù nədʊ
tətə tə̀lə́.
11 Lìù mama tə̀lə́, ʊ nə jə wʊbʊŋa.
Lìù mama tə̀lə́, ʊ nə pìà Yɪɪ.
12 Lìà tə mama dʊgʊ cígá cwəŋə tə.
Ba mama yɪ tʊtʊ Yɪɪ yáá con. Lìù
tə̀lə́, ʊ nə tʊŋa zəni, lìù nədʊ tətə
tə̀lə́.
13 Sʊ̀ràn tə nə naŋa ba níə́ wa yɪ
yokʊkwɪnan, ndə ba súrí ləbəri nii
nə. Ba nəndələ nə ba ma gɪgarɪ lìà
duən ba cʊ̀gà. Ba níə́ cà ndə dəkwaa
cwan nə.
14 Ba níə́ súə́ də ka zɪrɪ ka kə lìà nə,
də sʊ̀ràn tə, tə nə cʊ̀gà lìà.
15 Ba nɛɛ lɪŋa tɪa zənzən, sə ba ma
va ba lɪ mɪɪ.
16 Ba mʊ̀ nə twá bwálí nə, ba yàá
cʊ̀gʊ̀ wiən tə mama, ba ga kə càn
kʊ bwálí tə wa.
17 Ba yə̀rì cwəŋə tə, ka nə kəni bɪcan
sìə́ lìà pwərə wa.
18 Ba ba zìlə́ jə, ba pa Yɪɪ nə».
19 Yá nə ga yə̀ə́ də, kʊ tə mama
Yɪɪ *nii tə, ʊ nə pɪn *Moyizə nə, nə
bɪrɪ tə, yɪ lìà tə yɪrɪ, ba nə mɛ, sə ba
zìlí Yɪɪ nii tə. Lìù mama kʊ́ʊ̀ wàrì ʊ
swìn də, ʊ yə̀rì. Yá lìù mama dàń
mɛ, sə ʊ tʊ́n ʊ nii Yɪɪ yáá con.
20 Kʊ mʊ̀ nə pɪn, Yɪɪ yáá con, lìù
mama wàrì cígá tíú ʊ jì, də kʊ nə yɪ,
sə ʊ zìlí Yɪɪ nii tə, ʊ nə pɪn Moyizə
nə. Yɪɪ nii tə mʊ̀ yɪ kʊ bɪrɪ lìà, sə ba
lwarɪ də, ba tʊn cʊna cɪcɪ.

Nətʊ lìù nə wá jì cígá tíú Yɪɪ yáá con Zwezi-Kərisə yɪrɪ

(Galasi tìán 2.15-16; 3.8-14; Efɛzə tìán 2.7-9)

21 Síʊ́n nə, Yɪɪ dàń bɪrɪ nəba nətʊ,
ʊ nə wá bɪrɪ də, lìù yɪ cígá tíú ʊ mʊ̀
Yɪɪ yáá con, yá kʊ tà kʊ tíú zìlí ʊ
mʊ̀ Yɪɪ *nii tə də. Yɪɪ nii tə, ʊ nə
pɪn *Moyizə nə, saga tə, də Yɪɪ nii
*sʊ̀sʊ̀nà saga tə bɪrɪ də, kʊ yoo tə yɪ
cígá.
22 Yɪɪ yàá bɪrɪ də, lìà tə yɪ cígá
tìán, ba nə ken ba waa Zwezi-
*Kərisə nə yɪrɪ. Lìà tə mɛ, ba nə
ken ba wɛɛ Zwezi-Kərisə nə yɪ won
nədʊ. Yɪɪ ba lìù kúrí, ʊ ma kʊkwanɪ
ʊ don.
23 Lìà tə mama tʊn cʊna Yɪɪ yáá
con. Yá ba kʊ́ʊ̀ wàrì Yɪɪ dun tə ba
nɪ.

24 Yıı dàń nə fwa pubwanʊ ləzoni
yıra, ʊ ga pa, ba jì cígá tìán ʊ mù
Yıı yáá con, tʊtʊ. Ʊ fwa kʊ nətʊ tə
Zwezi-Kərisə yırı, ʊ nə yı lìù tə, ʊ
twá ʊ nə ʊ ma lı ba ba cʊna tə wa.
25-26 Yıı nə ken, sə Zwezi-Kərisə
ya ndə vanı nə, ba nə ma fwa *joŋi
cʊna yırı, sə ʊ tı, ʊ jana lwá. Yá lìà
tə, ba nə keni ba waa Zwezi nə, Yıı
dàń wá lı ba cʊna tə, ba mù də ʊ mù
Yıı pwərə wa. Yıı fwa kʊ nətʊ tə, sə
ʊ ma bırı də, ʊ yı cígá tíú. Máŋá
don yın lá, ʊ yà píní cʊna tə, ləzoni
nə fwa, ʊ wà ba ken càn wa tə yırı.
Yá síún nə, Yıı dàń bırı nətʊ tə, ʊ nə
wá pa ləzoni ya cígá tìán ʊ mù Yıı
yáá con. Yıı pìà, sə ʊ ya ʊ cígá tə
wa, yá ʊ ga pa lìà tə, ba nə keni ba
waa Zwezi-Kərisə nə, ya cígá tìán ʊ
mù Yıı yáá con.

27 Bɛ̀eɛ̀e won nə, nə kʊ́ʊ̀ wàá nə
ma mà nə nyʊna wa? Kʊ won təntə
tələ́ mıámıán. Bɛ̀eɛ̀e dàń nə pın kʊ
yı nətʊ? Kʊ tà ka zìlí nii tə, Yıı nə
pın Moyizə nə. Yá kʊ dàń nə yı ka
kə waa Zwezi-Kərisə nə wuuu.
28 Nə mù yə̀ə́ nə waa con də, Yıı
nə yàá pa lìà tə ya cígá tìán ʊ mù
Yıı yáá con. Kʊ yı ba nə keni ba waa
Zwezi-Kərisə nə wuuu tə yırı, kʊ tà
ba nə zìlí ʊ nii tə, ʊ nə pın Moyizə
nə yırı.
29 Nə à yə̀ə́, Yıı yı *Zwifə-ba cıcı
Yıı, naaa? Ʊ tà dwíə́ tə duən, tə nə
tà Zwifə-ba mù Yıı, naaa? Ʊ cígá yı
dwíə́ tə duən tə də Yıı.
30 Yıı nədʊ cıcı nə wulə. Yá ʊ mù
Yıı nədʊ təntə nə wàá ʊ pın Zwifə-
ba, ba nə *goŋi bɛɛ tə, yanı cígá tìán
ʊ yáá con, ba nə keni ba waa Zwezi-
Kərisə nə tə yırı. Ʊ mù ga nə wàá
ʊ pın dwíə́ tə duən tə, ba nə ba bɛɛ
goŋi tə, yanı cígá tìán ʊ mù Yıı yáá
con, ba də nə keni ba waa Zwezi-
Kərisə nə wuuu yırı. Yá Yıı dàń
twá cwəŋə nədʊ təntə, ʊ ma tʊn kʊ
Zwifə-ba, də lìà tə, ba nə tà Zwifə-ba
yıra.
31 Yá nə dàń nə keni nə waa Zwezi-
Kərisə nə, kʊ pìà kʊ bırı də, Yıı nii
tə, ʊ nə pın Moyizə nə, kʊ́ʊ̀ tə̀lə́,
naaa? Abada! Kʊ tà nətʊ! Kʊ nətʊ
tətə yı nə dàń bırı də, Yıı nii tə tə
jə tʊtʊŋı wuuu.

4

Abərahamə ken ʊ waa Yıı nə (Galasi tìán 3.6-9, 29)

1 Nə dàń wá swìn nə nıbɛɛ
*Abərahamə, ʊ nə lʊrı nəba yoo. Ʊ
yoo yı kʊ yın nətə?
2 Də kʊ nə yı kʊ twá Abərahamə
tʊtʊŋı nə, ʊ ma jì cígá tíú Yıı yáá
con, Abərahamə yà wàá ʊ tìàn nə ʊ
bwı. Yá kʊ dàń nə tà Yıı yáá con, ʊ
wàá ʊ tìàn nə ʊ bwı.
3 Kʊ pʊ́pʊ́ní Yıı sagı tə wa, kʊ
wʊ́: «Abərahamə ken ʊ waa Yıı nə
wuuu, yá Yıı dàń jələ wá də, ʊ yı
cígá tíú ʊ mù Yıı yáá con».
4 Də lìù nə tʊn tʊtʊŋı ba yàá ŋwín
wá kʊ ŋwírán. Tə ŋwírán təntə tà
zìlə́ ba fwa ʊ yıra. Tə yı won ba nə
mɛ, sə ba pa wá.
5 Lìù don də kʊ́ʊ̀ wàá lá ʊ yanı, ʊ
nə wà tʊtʊŋı tʊn, yá ʊ ga kəni ʊ waa
Yıı nə. Yıı yàá jələ ʊ mù lìù təntə
ndə cígá tíú nə ʊ mù Yıı yáá con, kʊ
tíú nə kəni ʊ waa ʊ mù Yıı nə wuuu
tə yırı. Kʊ yı nətʊ, lìù təntə nə keni
ʊ waa Yıı nə, ʊ nə pın cʊna lìù jì
cígá tíú tə yırı.
6 Pìʊ́ *Davidə tətə bırı lìù tə, Yıı
nə wá pa ʊ ya cígá tíú ʊ mù Yıı yáá
con, ʊ ga wà tʊtʊŋı tʊn, nə wá ya
pupwən lìù nətʊ. Ʊ swìn, ʊ wʊ́:
7 «Pupwən lìà nə yı lìà tə, Yıı nə
kwɛn ba yokʊkwınan, ba mù
də wá pwərə wa. Yá ʊ ga sın
ba cʊna tə ʊ lı.
8 Pupwən lìù nə yı lìù tə, Yıı nə ba
ʊ yuu cʊna jələ».

Kʊ tà bɛɛ nə goŋi nə pın ʊ yı cígá tíú Yıı yáá con

9 *Davidə nə swìn nətʊ tə, kʊ tà
*Zwifə-ba lìà tə ba nə *goŋi bɛɛ tə
cıcı yırı, kʊ yı də dwíə́ tə duən mɛ,
ba nə ba bɛɛ goŋi yırı. Abərahamə
ken ʊ waa Yıı nə, yá Yıı dàń jələ wá
də, ʊ yı cígá tíú ʊ mù Yıı yáá con,
ndə nə nə dí yáá nə swìn kʊ.
10 Yá kʊ dàń zıgı nətə, Yıı ma jələ
wá də ʊ yı cígá tíú ʊ mù Yıı yáá con?

Kʊ yoo tə yɪ kʊ tʊn ʊ nə goŋi tə kwa nə, nə à yəə́ də ʊ tə wà goŋi? Kʊ tʊn, də ʊ tə wà goŋi.

11 Abərahamə ken ʊ waa Yɪɪ nə, də ʊ tə wà goŋi. Yá kʊ kwa nə, ʊ dàń goŋi, sə kʊ ya mɪmɪnʊ. Kʊ mɪmɪnʊ təntə bɪrɪ də, Yɪɪ jələ Abərahamə də, ʊ yɪ cígá tíú ʊ mù Yɪɪ yáá con, kʊ twá də ʊ nə ken ʊ waa tə ʊ mù Yɪɪ nə wuuu. Yá kʊ dàń pɪn Abərahamə yɪ lìà tə mama, ba nə keni ba waa Yɪɪ nə nɪbɛɛ, də ba nə swə ba wà goŋi də. Ba də yɪ cígá tìán ʊ mù Yɪɪ yáá con, ndə ba nɪbɛɛ Abərahamə nə.

12 Yá ʊ mù Abərahamə ga tə nə yɪ lìà tə, ba nə goŋi tə də mama nɪbɛɛ. Kʊ tà lìà tə, ba nə goŋi ba cɪcɪ yoo nə, à swìn. Kʊ yɪ lìà tə, ba nə goŋi, yá ba dàń ga twá kʊ tə nə, nə nɪbɛɛ Abərahamə yà nə twá. Ba ga kəni ba waa Yɪɪ nə, ndə nə nɪbɛɛ Abərahamə nə fwa nətʊ, də ʊ tə wà goŋi.

Yɪɪ nikanɪ tə yɪ lìà tə mama, ba nə keni ba waa ʊ nə, nyiən

(Ebərə-ba 11.8-19; Galasi tìán 3.8-18, 26-29)

13 Yɪɪ kàn nii də, ʊ wá pa *Abərahamə də ʊ dwíí tə, ʊ nə wá kə lʊʊ wa, tɪnɪ lʊʊ. Yá Yɪɪ nikanɪ təntə ʊ nə kàn də Abərahamə, kʊ tà ʊ nə zìlí ʊ mù Yɪɪ *nii tə, ʊ nə pɪn *Moyizə nə yɪrɪ. Kʊ yɪ Yɪɪ kàn nikanɪ təntə də Abərahamə, ʊ nə jələ wá də ʊ yɪ cígá tíú ʊ yáá con, ʊ nə kəni ʊ waa ʊ nə wuuu tə yɪrɪ.

14 Kʊ nə yɪ lìù nə zìlí Yɪɪ nii tə cɪcɪ nə pɪn ʊ jə tori Yɪɪ con, ʊ ka kə ʊ waa Yɪɪ nə tə mù dàń yɪ tʊtʊ, yá Yɪɪ nikanɪ tə kʊ́ʊ̀ ba də̀ń jə.

15 Ka vɪ Yɪɪ nii, nə yàá zìn Yɪɪ lɪŋa. Yá bwálí tə nə Yɪɪ nii tə nə tələ́, cʊna yoo də tələ́ kʊ bwálí tə nə.

16 Kʊ mù yɪrɪ, kʊ dàń pɪn, lìù nə keni ʊ waa Yɪɪ nə, ʊ wá na Yɪɪ nikanɪ wiən tə. Yá tə cígá yɪ wiən tə, Yɪɪ nə pɪn ʊ pubwanʊ yɪrɪ. Yɪɪ nikanɪ təntə dàń jə də̀ń kʊ pa Abərahamə dwíí tə mama nə. Kʊ tà dwíí tə, kʊ nə jə Yɪɪ nii tə cɪcɪ, kʊ yɪ də lìà tə mama, ba nə keni ba waa Yɪɪ nə wuuu, ndə Abərahamə nə. Kʊ mù yɪrɪ nə, nə mama dàń wàá Abərahamə nə ma boŋə nə nɪbɛɛ.

17 Kʊ yɪ ndə kʊ nə pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa. Yɪɪ swìn Abərahamə yoo, ʊ wʊ́: «À kàn nii də mʊ́, sə à pa n ya dwíə́ kapʊpʊ nɪbɛɛ». Yá Abərahamə nə ken ʊ waa Yɪɪ nə wuuu, ʊ cígá jigə nə mama nɪbɛɛ Yɪɪ yáá con. Mə ʊ mù Yɪɪ nə pɪn mɪɪ tɪga nə, ʊ ga pɪn won tə, kʊ yà nə tələ́, dàń wulə.

18 Yala mama yà kʊ́ʊ̀ tələ́, yá Abərahamə mù ga ja yala. Ʊ ken ʊ waa Yɪɪ nə, kʊ ga pa ʊ jì dwíə́ kapʊpʊ nɪbɛɛ, ndə kʊ nə pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʊ wʊ́: «N dwíí wá ya dwíí kapʊpʊ».

19 Abərahamə yà kwɪn ʊ bwələ bɪna bíí. Yá ʊ tətə nɪ də, ʊ mù də ʊ kan Sara mɛ kwɪn, ba kʊ́ʊ̀ wàrì bìú ba lʊrɪ. Yá də kʊ nətʊ mɛ, Abərahamə ken ʊ waa Yɪɪ nə wuuu, ʊ ga wà pìí ʊ kə ʊ kwa.

20 Ʊ ken ʊ waa Yɪɪ nə wuuu, kʊ ga pa ʊ jɪɪn dàn. Yá ʊ dàń pɪn dun Yɪɪ nə. Ʊ wà bábìá fwa də nikanɪ tə, Yɪɪ nə kàn də wá, ʊ ga wà Yɪɪ nii vɪ.

21 Abərahamə yà zəzən ʊ yəə́ cígá mama də, kʊ tə, Yɪɪ nə kàn nii, sə ʊ fwa, Yɪɪ jə dìàn də, sə ʊ ma tʊn kʊ, ʊ pa kʊ jì.

22 Kʊ mù nə pɪn, Yɪɪ jələ Abərahamə də, ʊ yɪ cígá tíú ʊ mù Yɪɪ yáá con.

23 Kʊ pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʊ wʊ́: «Yɪɪ jələ Abərahamə də, ʊ yɪ cígá tíú ʊ mù Yɪɪ yáá con». Kʊ sʊgʊ təntə tà ʊ mù cɪcɪ yɪrɪ,

24 kʊ yɪ nə də yɪrɪ. Nə də keni nə waa Yɪɪ nə, yá Yɪɪ wá jələ nəba də, nə yɪ cígá tìán ʊ mù Yɪɪ yáá con. Ʊ mù nə pìí ʊ bwin nə *Yuu-Tiu Zwezi ʊ lɪ tɪan wa.

25 Ba gʊa ʊ mù Zwezi təntə nə cʊna tə yɪrɪ. Yá Yɪɪ pìí ʊ bwin wá, sə ʊ ma pa nə ya cígá tìán ʊ mù Yɪɪ yáá con.

5

Zwezi pɪn, nə mù də Yɪɪ pìí nə kə duən yuu

(1 Piyɛrə 1.3-9; 1 Zwan 4.9-10;

Romə tìán 8.32)

1 Nə keni nə waa Zwezi nə. Kʊ pɪn nə yɪ cígá tìán Yɪɪ yáá con. Yá
nə *Yuu-Tiu Zwezi-*Kərisə nə pɪn,
bɪcan sìə́ wulə nə mʊ̀ də Yɪɪ pwərə
wa.
2 Nə keni nə waa Zwezi nə, yá nə
dàń twá də wá nə yí Yɪɪ yɪra, sə ʊ
fwa pubwanʊ nə yɪra. Kʊ pubwanʊ
təntə yɪ ndə nabuliyii nə, kʊ pɪn
nəba mɪɪ máŋá mama wuuu. Nə
dàń yɪ nə jwɛ nə nə jə yala də, nə
wá na tori Yɪɪ dun tə wa yɪrɪ.
3 Kʊ tə nə súrí lá, nə tə wulə nə
jwɛ, nə nə wulə càn zənzən wa yɪrɪ.
Nə yə̀ə́ də, càn zənzən yàá pa lìù ja
pínʊ́ wuuu, ʊ dàn ká pìí ʊ kə ʊ kwa.
4 Yá lìù dàń nə jə pínʊ́, kʊ yàá pa
ʊ yɪ pùə́ nədʊ tíú, də yìàn nə swə
tə yí wá. Də ʊ nə ba ʊ kwa kəni, kʊ
yàá pa ʊ jə yala.
5 Yá yala təntə bá gɪgarɪ wá tə
dʊgʊ, Yɪɪ nə twá ʊ *Siŋu tə nə, ʊ nə
pɪn nəba, ʊ pa, nə zəzən nə yə̀ə́ nə
bɪcanɪ wa də, ʊ swə nəba zənzən tə
yɪrɪ.
6 Máŋá don wa, nə yà nə ba dìàn
jə, sə nə jon nə tìàn nə cʊna tə wa,
Zwezi-Kərisə tɪga nə mʊ̀ cʊna lìà
yɪrɪ, máŋá tə wa, Yɪɪ nə lɪ ʊ tún.
7 Kʊ yɪ càn, sə lìù sɛ̀e ʊ tɪ lìù don
yɪrɪ, ʊ nə yɪ cígá tíú. Kʊ tə nə yɪ lìù
tə, ʊ nə tʊŋa zəni zənzən, dɪɪn don
lìù wàá ʊ ba fən dəri, sə ʊ tɪ ʊ yɪrɪ.
8 Yá kʊ dàń nə yɪ Yɪɪ mʊ̀, ʊ mʊ̀ bɪrɪ
nəba ʊ nə swə nəba zənzən nətʊ.
Máŋá tə, nə yà tə nə yɪ cʊna lìà,
Kərisə tɪga nə yɪrɪ.
9 Síʊ́n nə, Zwezi-Kərisə nə tɪga ʊ
jana tə ga nan, tə pɪn nə dàń yɪ cígá
tìán Yɪɪ yáá con. Yá kʊ tə nə dwə,
Zwezi-Kərisə wá jon nəba, Yɪɪ lɪŋa
tə də wa.
10 Máŋá don wa, nə yà yɪ Yɪɪ dʊŋa.
Yá Yɪɪ dàń pɪn nə mʊ̀ də wá pìí nə
kə duən yuu. Kʊ twá ʊ bìú Zwezi-
Kərisə tɪan tə nə. Yá kʊ tə nə dwə,
də nə mʊ̀ də wá nə pìí nə kə duən
yuu nətʊ, ʊ wá twá ʊ bìú Zwezi-
Kərisə tə nə pìí ʊ bwin ʊ nan tɪan
wa tə nə, ʊ jon nəba nə cʊna wa.
11 Kʊ tà kʊ tə cɪcɪ, nə nə dí yáá nə
swìn. Yá kʊ tə nə súrí lá, nə yɪ nə
jwɛ, nə nə yɪ Yɪɪ lìà tə yɪrɪ. Kʊ nətʊ
twá də nə Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə, ʊ
nə pɪn nə mʊ̀ də Yɪɪ pìí nə kə duən
yuu síʊ́n nə.

Kʊ tə Adamə nə yɪ, də kʊ tə Zwezi nə yɪ

(1 Korɛntə tìán 15.21-22, 41-49, 56-57; Romə tìán 6.23)

12 Cʊna yɪ tə twá ləzwənə nədʊ
nə, tə ma bà lʊʊ wa. Kʊ mʊ̀ lìù təntə
nə yɪ Adamə. Yá cʊna nə pɪn tɪan
wulə. Ləzoni tə mama fwa cʊna. Kʊ
mʊ̀ nə pɪn, ba mama ma mɛ, sə ba
tɪ.
13 Cʊna yà dí yáá tə wulə lʊʊ wa,
də Yɪɪ tə wà ʊ *nii tə pɪn *Moyizə
nə. Yá máŋá tə, Yɪɪ nə wà ʊ nii tə
pɪn Moyizə nə, ʊ wà ʊ nii tə cʊna
yoo swìn.
14 Kʊ yɪ nətʊ, yá kʊ ga nə zɪgɪ
Adamə máŋá tə wa, kʊ bà kʊ yí
Moyizə máŋá tə wa, tɪan dí dìàn
zənzən ləzoni yuu wa. Tɪan dí lìà
tətə, ba nə wà cʊna fwa ba ma dwə
Yɪɪ nii nə, ndə Adamə nə. Adamə
təntə yà nyɪn də Zwezi, ʊ nə mɛ, sə
ʊ bà yìàn duən wa.
15 Adamə cʊna tə, ʊ nə fwa, də
Yɪɪ pubwanʊ tə, ʊ nə fwa nə yɪra,
tà nədʊ. Lìà zənzən tɪga ləzwəndʊa
cʊna yɪrɪ. Kʊ lìù təntə nə yɪ Adamə.
Yá Yɪɪ pubwanʊ zìlə́ wiən tə, də ʊ nə
twá ləzwəndʊa don də nə, ʊ fwa lìà
kapʊpʊ yɪra, ʊ pubwanʊ tə yɪrɪ, də
kʊ́ʊ̀ ziən zənzən tə doni won mama.
Kʊ lìù təntə də nə yɪ Zwezi-Kərisə.
16 Yɪɪ zìlə́ təntə də cʊna tə
ləzwəndʊa tə nə tʊn, tà nədʊ.
Ləzwəndʊa cʊna pɪn Yɪɪ bʊ̀rì ləzoni
bʊ̀rà, sə ʊ cʊ̀gʊ̀ ba. Yá Yɪɪ pubwanʊ
zìlə́ tə, ʊ nə fwa ləzoni yɪra, pɪn
ləzoni tə dàń yɪ cígá tìán ʊ mʊ̀ Yɪɪ
yáá con. Yá ba ga yɪ lìà tə, ba nə dí
yáá ba tʊn cʊna kapʊpʊ.
17 Tɪan twá ləzwəndʊa cʊna nə,
tə ma də́ dìàn ləzoni mama yuu
wa. Yá kʊ tə nə dwə, Yɪɪ kʊ́ʊ̀ twá
Zwezi-Kərisə nə, ʊ ma fwa pubwanʊ
zənzən ləzoni yɪra. Ʊ pɪn ba jì cígá
tìán ʊ mʊ̀ Yɪɪ yáá con. Yá kʊ twá
də Zwezi-Kərisə cɪcɪ, ba dàń wá na

dìàn ba ma ya mıı wa, ba ga wá də́
pàrì də wá.
18 Nətʋ tə, ləzwəndʋa cʋna nə
pın, Yıı bʋ̀rì ləzoni mama bʋ̀rà, sə
ʋ cʋ̀gʋ̀ ba, mə nətʋ nə ləzwəndʋa
də nə tʋn cígá yoo, Yıı wá twá ʋ də
nə, ʋ pa ləzoni kapʋpʋ ya cígá tìán
ʋ mʋ̀ Yıı yáá con, ba ga na mıı, kʋ
nə ba zwɛ̀e ʋ con.
19 Nətʋ tə, ləzwəndʋa nə vıga Yıı
nii, kʋ ga pa ləzoni mama dàń yı
cʋna lìà Yıı yáá con, mə nətʋ nə,
ləzwəndʋa də nə zìlí Yıı nii, kʋ wá
pa lìà zənzən ya cígá tìán Yıı yáá
con.
20 Yıı nii tə mʋ̀, ʋ nə pın Moyizə
nə, yı kʋ twi talıkwa, sə ʋ ma pa
cʋna kwɛn tə pʋ̀lì tə súrí lá. Yá
bwálí tə nə, cʋna tə dàń nə pʋ̀lì tə
súrí lá, Yıı yàá fwa pubwanʋ zənzən
kʋ bwálí tə nə, ʋ ja lɛ tıa nə.
21 Kʋ yı nətʋ, sə kʋ pa nətʋ tə,
tıan nə twá cʋna nə, tə ma də́ dìàn
ləzoni yuu wa, máŋá don wa, tə pa
ba tı, Yıı pubwanʋ tə də jə dìàn
mama síʋ́n nə, sə kʋ pa lìà ya cígá
tìán ʋ yáá con. Yá Yıı dàń ga wá
twá nə *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə, ʋ
pa ba mıı tə, kʋ nə ba zwɛ̀e ʋ con.

6

Nə dʋga nə cʋna tə, sə nə twá Zwezi-Kərisə nə ya mıı wa

(Kolosə tìán 2.11-13; 3.1-10; Galasi tìán 2.19-20; 1 Piyɛrə 4.1-2)

1 Bɛ̀eɛ̀e nə nə kʋ́ʋ̀ wá swìn? Kʋ
mɛ, sə nə fwa cʋna tə wuuu, sə Yıı
pubwanʋ tə kwɛn kʋ súrí zənzən nə
yıra naaa?
2 Abada! Kʋ tà nətʋ! Kʋ nə yı
cʋna yoo wa, nə mʋ̀ yı ndə nə tıga.
Nə kʋ́ʋ̀ wàrì, nə pìí nə fwa cʋna
wuuu, nə jə wulə.
3 Á yə̀ə́ zəni də, nə mʋ̀ lìà tə
mama, ba nə ləgə nəba níá wa kʋ
twá də Yıı yırı, ba ga bon Zwezi-
*Kərisə yırı tə, kʋ yı ndə nə twá də
wá, nə tı ʋ tıan tə.
4 Kʋ twá ba nə ləgə nəba níá tə
wa, nə mʋ̀ də ʋ mʋ̀ dàń wulə tıan
wa. Yá nə nyına Yıı twá ʋ pàrì tə
dun tə nə, ʋ ma bwin Zwezi-Kərisə
ʋ lı tıan wa. Kʋ yı nətʋ, sə nə də
lwàń nə mıı tə, sə nə ya Yıı cwəŋə
tə wa.
5 Kʋ pìà kʋ bırı də, nə mʋ̀ də
Zwezi nə twá duən nə tı ʋ tıan tə,
nə kʋ́ʋ̀ wá pìí nə twá də wá, nə bwin
nə nan, ndə ʋ nə bwin ʋ nan nətʋ.
6 Nə yə̀ə́ də, ba nə paa Zwezi-
Kərisə dagarʋ tə yuu, ba gʋ, nə yʋa
nədwan tə də twá ʋ nə ka tı. Kʋ
nətʋ dàń pın nə də́ dìàn, sə nə kʋ́ʋ̀
dàn ká pìí nə fwa cʋna tə, nə yʋa
nədwan təntə yà nə pın nə fwa dí
yáá nə. Yá nə dàń kʋ́ʋ̀ tà cʋna
ywəŋə.
7 Cígá, lìù nə tıga, cʋna kʋ́ʋ̀ ba
dìàn jə ʋ yuu wa.
8 Yá nə dàń nə twá də Zwezi-
Kərisə nə tı, nə pın cígá də, nə mʋ̀
də ʋ mʋ̀ wá pìí nə ya mıı wa.
9 Nə yə̀ə́ zəni də, Zwezi-Kərisə pìí
ʋ bwin ʋ nan tıan wa, yá ʋ kʋ́ʋ̀ bá
pìí ʋ tı. Tıan kʋ́ʋ̀ ba dìàn jə ʋ yuu
wa.
10 Zwezi-Kərisə tıga naa nədʋ cıcı,
kʋ ga yı nə cʋna yırı. Yá síʋ́n nə, ʋ
wulə mıı wa, ʋ ga yı Yıı nə tı.
11 Mə kʋ yı nətʋ á də con. Á də
mɛ, sə á jələ á tìàn ndə tıga nə, də
kʋ nə yı cʋna yoo wa. Yá kʋ twá á
mʋ̀ də Zwezi-Kərisə nə vwə duən nə
tə, á dàń wulə mıı wa, á ga yı Yıı nə
tı.
12 Á yı lìà tə, á nə wá tı. Á kʋ́ʋ̀
dànà ká pa cʋna pìí tə də́ dìàn á yuu
wa, tə pa á zìlí á fıra yokʋkwınan tə
nii.
13 Á dànà ká sɛ̀e á pa á tìàn cʋna
nə, sə tə pìí tə də́ dìàn á yuu wa, tə
pa á tʋŋa lwanı. Kʋ tə nə mɛ, á pıan
á tìàn Yıı nə, ndə lìà nə, ba nə bwin
ba nan tıan wa. Á tʋŋa kʋ tə nə ziən
Yıı yáá con.
14 Cʋna kʋ́ʋ̀ bá də́ dìàn á yuu wa,
kʋ nə kʋ́ʋ̀ tà kálʋ́, sə á twá Yıı nii
tə, ʋ nə pın Moyizə nə yırı. Á dàń
yı Yıı nə tı aba, ʋ pubwanʋ tə yırı.

Nə yı Yıı tʋ̀tʋ̀nà

(Zwan 8.31-36; Romə tìán 7.4-6; Titə 2.11-14)

15 Kʋ nətʋ dàń pìà kʋ bırı bɛ̀eɛ̀e?
Nə yı Yıı nə tı nəba, ʋ pubwanʋ tə

yırı, nə kúù tà kálú, sə nə twá ʊ *nii tə nə, ʊ nə pın *Moyizə nə. Kʊ mù təntə dàń pìà kʊ bırı də, nə mɛ, sə nə fwa cʊna naaa? Abada! Kʊ tà nətʊ!

16 Á yərì yoo kʊ tə naaa? Á nə pın á tìàn lìù nə, sə á tʊn á pa wá ndə ywəŋə nə, á cígá wá ya ʊ ywəŋə, á sɛ̀e ʊ nii. Kʊ nətʊ pìà kʊ bırı də, á nə yı cʊna ywəŋə, tə mù nə wá kə aba tıan wa. Nə à yə̀ə́, á nə kúù yı Yıı tʊ̀tʊ̀nà, Yıı wá pa á jì cígá tìán ʊ mù Yıı yáá con, á nə sɛ̀e ʊ nii tə yırı.

17 Máŋá don wa, á yà yı cʊna ywəŋə. Yá síʊ́n nə, á dàń sɛ̀e kàrà tə nii, ba nə kàrì aba, á ga twá ka nə də á waa mama. Kʊ mù nə pın, nə kəni Yıı lɛ̀eɛ̀e.

18 Yıı lı aba á cʊna wa, yá á dàń yı ʊ ywəŋə, á tʊŋa ʊ cígá tə yırı.

19 Kʊ yı càn kʊ pa aba, sə á wàní á nì sʊgʊ də̀ń lala. Kʊ mù nə pın, à sʊ̀ràn tə yı ndə ləzoni sʊ̀ràn nə yı nətʊ. Máŋá don wa, á yà sɛ̀e á kə á tìàn durən yìàn wa, də yokʊkwınan wa, tə ga də́ dìàn á yuu wa. Kʊ nətʊ bırı də, á yı ndə cʊna ywəŋə nə. Síʊ́n nə, á dàń mɛ, sə á sɛ̀e á kə á tìàn Yıı cígá tə wa, sə kʊ pa á yá á tìàn míámían Yıı jıın wa wuuu.

20 Máŋá tə, á yà nə yı cʊna ywəŋə tə, ka twá Yıı cígá tə nə yoo yà ba aba jə.

21 Bɛ̀eɛ̀e nywarı nə á dàń nı yoy-wanan təntə wa? Tə yìàn təntə jə cavıra tə pa aba síʊ́n nə, tə yígúrə́ nə yı tıan yırı.

22 Yá síʊ́n nə, Yıı dàń lı aba cʊna wa. Yá á dàń jigə Yıı tʊ̀tʊ̀nà. Á tʊtʊŋı dàń nə yı, sə á tʊn kʊ tə nə yı Yıı cígá tə. Yá á nywarı dàń nə yı, sə á yá á tìàn míámían Yıı jıın wa wuuu, á ga tə wá na mıı tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Zwezi-Kərisə con, kʊ yígúrə́ wa.

23 Cʊna ŋwírán nə yı tıan. Yá zìlə́ tə, Yıı nə pın ʊ pubwanʊ tə yırı, kʊ mù yı mıı tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yıı con, nə *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə yırı.

7

Yıı nii tə kúù ba dìàn jə nə yuu wa
(Galasi tìán 2.19-20)

1 À nubıa-ba, á yı lìà tə, á nə yə̀ə́ Yıı *nii tə, ʊ nə pın *Moyizə nə. Kʊ mù nə pın, à swìn sʊ̀ràn tə tə á con. Yıı nii tə wá də́ dìàn ləzoni yuu wa, máŋá tə mama, ba nə wulə lʊʊ wa.

2 Kʊ yı ndə kan nə swe ʊ barı nə. Máŋá tə mama, ʊ barı tə nə wá ya lʊʊ wa, Yıı nii tə ba cwəŋə pın, sə ʊ nan ʊ barı tə con. Yá ʊ barı tə dàń nə tıga, Yıı nii təntə, kʊ yà nə pın, ʊ wulə ʊ barı tə con, yoo kúù tə̀lə́ ʊ yuu wa.

3 Kʊ mù yırı nə, kan nə nan ʊ barı con, ʊ va ʊ swe bɛɛ don nə, də ʊ barı tə wà tı, ba yàá swìn ba wʊ́ kan təntə yı kacwarʊ. Yá kʊ ga nə yı kanbarı tə tıga, Yıı nii tə yoo kúù tə̀lə́ ʊ yuu wa. Ʊ́ kúù tà kacwarʊ, də ʊ nə pıí, ʊ swe bɛɛ don nə.

4 À nubıa-ba, mə kʊ yı nətʊ á də con. Á vwə á tìàn Zwezi-*Kərisə yıra, ʊ nə tıga nə yırı. Kʊ nətʊ dàń pın, Yıı nii tə yoo wa, á yı ndə á tıga. Yá á dàń yı lìù don nə tı aba. Ʊ́ mù lìù təntə nə yı Zwezi, ʊ nə bwin ʊ nan tıan wa. Yá kʊ mù nə pın, nə mɛ, sə nə tʊn zənzən nə pa Yıı nə, ndə tìú nə zıŋa bıa nətʊ.

5 Nə yə̀ə́ də, máŋá don wa, nə yà tʊŋa nə tətə fıra yìàn. Nə cʊna fıra tə yà twá Yıı nii tə nə tʊŋa də nəba. Yá nə tətə fıra yìàn təntə yà kəni nəba tıan wa.

6 Yá síʊ́n nə, tıan dàń pwɛ̀e nə mù də Yıı nii tə duən nə. Yá Yıı nii tə, kʊ yà nə cì nə nə, ndə bàń dìə̀ lìà nə, kúù tə̀lə́ nə yuu wa. Kʊ mù nə pın, nə dàń zìlí Yıı-*Sinu tə nii, nə ma tʊŋa nə pın Yıı nə cwəŋə nədʊn wa. Nə kúù ba Yıı nii tə, ʊ nə pın Moyizə nə zìlí, sə nə ma tʊn nə pa wá.

Yıı nii tə ba lìù joŋə ʊ cʊna wa
(Romə tìán 5.20; 3.19-20; Galasi tìán 3.21-22)

7 Bɛ̀eɛ̀e nə nə kúù wá swìn? Yıı *nii tə yı cʊna naaa? Abada! Kʊ tà nətʊ! Yá kʊ yı Yıı nii tə cıcı nə, à twá, à ma lwarı cʊna. Kʊ nə tà Yıı

nii tə nə swìn, kʋ wʋ́: «N wà mɛ, sə
n pa n yii zʋ lìù won!», à yà bá lwarɪ
kʋ yoo təntə.
8 Cʋna dàń twá Yɪɪ nii tə nə, tə na
dìàn à yuu wa, tə pa à yii zʋ lìà wiən
yiri mama. Yɪɪ nii tə yà ga nə tèlə́,
cʋna də yà ba dìàn jə.
9 À mù con nə, máŋá don wa, də
à nə yèrì Yɪɪ nii tə, à yà jə dìàn. Yá
máŋá tə, à nə lwarɪ Yɪɪ nii tə, cʋna
tə dàń nɪ dìàn à yuu wa.
10 À dàń ga jì ndə tɪgɪ nə. Mə kʋ
twá nətʋ Yɪɪ nii təntə, kʋ yà nə mɛ,
sə kʋ kə nə mɪɪ wa, dàń pìí kʋ kə nə
tɪan wa.
11 Cʋna tə dàń twá Yɪɪ nii tə nə, tə
pa à dwá cwəŋə, tə ga pa tɪan ja nə.
12 Kʋ nətʋ dàń bɪrɪ də, Yɪɪ nii tə
mù cígá yɪ kʋ nan Yɪɪ con, Yɪɪ nii
yoo tə də yɪ kʋ nan Yɪɪ con. Yɪɪ nii
tə yɪ cígá, kʋ ga ziən də.
13 Kʋ nətʋ dàń yɪ kʋ bɪrɪ də, Yɪɪ
nii tə, kʋ nə ziən wàá kʋ pɪn tɪan
janɪ lìù naaa? Abada! Kʋ tà nətʋ!
Yá cʋna dàń nə twá won tə, kʋ nə
ziən nə, tə ma gʋ nə. Kʋ nətʋ tʋn,
sə kʋ pa ba lwarɪ cʋna nə ba ziən
nətʋ, də nətʋ tə nə dwə won mama.

Jaŋa tə, ka yoo nə dà zənzən

14 Nə yə̀ə́ zəni də, Yɪɪ *nii tə yɪ kʋ
nan Yɪɪ con. Yá à mù yɪ ndə yoŋu nə,
cʋna nə yə̀, à ga yɪ ləzwənə mʋ̀ʋ́.
15 À tʋŋa yìən, à nə yèrì tə də̀ń.
Kʋ tə à nə pìà, sə à fwa, kʋ tà kʋ
mù nə à yàá fwa. Yá kʋ tə, à nə culi,
mə kʋ mù nə, à yàá fwa.
16 Də à nə fwa yìən tə, à nə ba pìà,
kʋ bɪrɪ də, à sɛ̀e də, Yɪɪ nii tə ziən.
17 Síʋ́n nə, à mù nə kʋ́ʋ̀ ba tə yìən
təntə tʋŋa, kʋ dàń yɪ cʋna tə, tə nə
wulə də nə, nə tʋŋa tə.
18 À dàń yə̀ə́ də, à mù yɪ ləzwənə,
à yɪra ga ba won mama jə kʋ nə
ziən. À yàá pìà, sə à fwa zəni. Yá
kʋ dàń nə yí, sə à fwa zəni tə, à kʋ́ʋ̀
wàrì kʋ à fwa.
19 À yàá pìà, sə à fwa zəni, yá à ba
zəni təntə fwa. Lwanɪ tə, à nə ba
pìà, sə à fwa, mə kʋ nə à fwa.
20 Də à dàń nə fwa kʋ tə, à yàá nə
ba pìà, kʋ pìà kʋ bɪrɪ də, kʋ ká tà à
tətə nə fwa tə, kʋ dàń yɪ cʋna tə, tə
nə wulə də nə, nə pɪn à fwa tə.
21 À dàń lwarɪ cwəŋə təntə nə yɪ
nətʋ. Kʋ yɪ máŋá tə, à nə pìà, sə
à fwa zəni, lwanɪ tə nə yàá wulə à
səpuni nə, sə tə cì à yáá nə.
22 À jə pupwən zənzən də Yɪɪ nii
tə à waa con.
23 Yá à dàń yə̀ə́ də, dìàn duən wulə
də nə, tə nə pìà tə kálí nə, sə à
twá cwəŋə tə, kʋ nə ba ziən máŋá
mama. Kʋ yoo təntə dàń jaŋa də kʋ
tə, à pubʋŋa nə bɪrɪ də, kʋ ziən. Kʋ
mù nə pɪn, cʋna dàń twá də Yɪɪ nii
tə, ʋ nə pɪn *Moyizə nə, tə pa à jì
ndə bàń dìə̀ lìù nə.
24 Nə̀ń à nə, à jigə pucʋnɪ lìù. À
wàrì tɪan yáá nə à jén. Wàà nə wàá
nə ʋ joŋə tə jɪɪn wa?
25 Nə kəni Yɪɪ lɛ̀eɛ̀e nə *Yuu-Tiu
Zwezi-Kərisə yɪrɪ. Kʋ dàń nə yɪ à
fɪra nə, à yɪ Yɪɪ nii tə, ʋ nə pɪn
Moyizə nə, yoŋu à pubʋŋa wa. Yá
kʋ nə kʋ́ʋ̀ twá à tʋtʋnɛɛ nə, à yɪ
cʋna yoŋu, tə nə twá Yɪɪ nii tə nə, ʋ
nə pɪn Moyizə nə, tə ja.

8

Yɪɪ-Siŋu tə dí dìàn cʋna yuu wa (Galasi tìán 3.13-14; 5.16-25)

1 Síʋ́n nə, Yɪɪ ba lìà tə, ba nə yɪ
Zwezi-*Kərisə nə tɪ bʋ̀rà bʋ̀rì, sə ʋ
cʋ̀gʋ̀ ba.
2 Kʋ nətʋ bɪrɪ də, lìù nə yɪ Zwezi-
Kərisə nə tɪ, Yɪɪ-*Siŋu tə, kʋ nə pɪn
mɪɪ, dàń nə yɪ ʋ cwəŋə. Yá cwəŋə
təntə pɪn, Yɪɪ jon nə cʋna yoo wa də
tɪan yoo wa.
3 Ləzwənə bwànì tə pɪn, Yɪɪ *nii
tə, ʋ nə pɪn *Moyizə nə, yà wàrì kʋ
yoo təntə kʋ tʋŋa. Yá Yɪɪ dàń wànı́ ʋ
tʋn kʋ yoo təntə. Ʋ pɪn ʋ bìú Zwezi
jì ləzwənə, ndə cʋna lìà tə nə. Ʋ twi
tɪa yuu wa, sə ʋ jon cʋna lìà ba cʋna
wa. Yɪɪ twá nətʋ, ʋ cʋ̀gʋ̀ cʋna dìàn
ləzoni yuu wa.
4 Yɪɪ fwa kʋ nətʋ, sə kʋ pa nə wànı́
nə ya cígá tìán ʋ yáá con, sə nə na
dìàn nə tʋn kʋ tə mama, Yɪɪ nii tə
nə bɪrɪ də, nə mɛ, sə nə tʋn. Kʋ mù
nə pɪn, nə kʋ́ʋ̀ tà nə tətə fɪra tə nə

kəni nəba cwəŋə wa. Kʊ dàń yɪ Yɪɪ-Siŋu tə nə kəni nəba cwəŋə wa.
5 Lìà tə, ba nə yɪ ba tətə fɪra nə kəni ba cwəŋə wa, ba yàá tʊŋa ba pùə́ yokʊkwɪnan fɪra. Yá lìà tə, ba nə yɪ Yɪɪ-Siŋu tə nə kəni cwəŋə nə, ba mù yɪ ba twá kʊ tə nə, Yɪɪ-Siŋu tə nə pìà.
6 Lìù pubʊŋa nə wulə ʊ pùə́ yokʊkwɪnan fɪra yuu wa, ʊ yɪ ʊ vələ tɪan wa. Yá lìù tə, ʊ pubʊŋa nə twá kʊ tə nə, Yɪɪ-Siŋu tə nə pìà, ʊ yɪ ʊ vələ mɪɪ wa, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con, də bɪcan sìə́ wa.
7 Lìù tə nə tʊŋa ʊ pùə́ yokʊkwɪnan fɪra, ʊ yɪ Yɪɪ dʊŋʊ. Ʊ ba Yɪɪ nii tə zìlí, ʊ ga wàrì kʊ ʊ zìlí tətə.
8 Lìà tə, ba nə twá ba pùə́ yokʊkwɪnan fɪra nə, ba wàrì Yɪɪ pùə́ ba poli.
9 Á mù kʊ́ù tà lìà tə, á nə twá á pùə́ yokʊkwɪnan fɪra nə. Á mù dàń yɪ á twá kʊ tə nə, Yɪɪ-Siŋu tə nə pìà, kʊ nə wulə də aba yɪrɪ. Də lìù nə ba Zwezi-Kərisə Siŋu* tə jə, ʊ tà ʊ mù lìù.
10 Á tətə yɪ kálʊ́, sə á tɪ á cʊna tə yɪrɪ. Yá á dàń nə yɪ Zwezi-Kərisə lìà tə, Yɪɪ pɪn á jì cígá tìán ʊ yáá con. Kʊ mù yɪrɪ nə, Yɪɪ pɪn aba Siŋu də mɪɪ.
11 Yɪɪ nə pìí ʊ bwin Zwezi-Kərisə ʊ lɪ tɪan wa. Də ʊ Siŋu tə dàń nə wulə də aba, ʊ mù Yɪɪ tə, ʊ nə bwin Zwezi ʊ lɪ tɪan wa, ʊ wá twá ʊ Siŋu tə nə, kʊ nə wulə də aba, ʊ pa á yɪra tə nə mɛ, sə tə tɪ pìí, tə na mɪɪ.

(Kolosə tìán 3.1-6; Galasi tìán 4.4-7; 1 Zwan 3.1-3; 2 Korɛntə tìán 4.16-18; 5.1-5)

12 À nubɪa-ba, nə mù dàń yɪ ndə jɪjɪŋa nə. Yá jɪŋɪ tə, kʊ nə wulə nə yuu wa, kʊ tà ləzoni pùə́ yokʊkwɪnan fɪra jɪŋɪ. Nə kʊ́ù wà mɛ, sə nə pìí nə twá nə tətə pùə́ yokʊkwɪnan fɪra nə.
13 Á nə twá á tətə pùə́ yokʊkwɪnan fɪra nə, tɪan wá ja aba. Yá á nə twá Yɪɪ-Siŋu tə nə, á pwɛ̀e á tìàn də á pùə́ fɪra tʊtʊnkʊkwɪnan tə, á wá ya mɪɪ wa, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con.
14 Kʊ dàń pìà kʊ bɪrɪ də, lìà tə mama, Yɪɪ-Siŋu tə nə kəni cwəŋə wa, yɪ Yɪɪ bɪa.
15 Yá Siŋu tə, Yɪɪ nə pɪn aba, kʊ tà Siŋu tə, kʊ nə wá pìí kʊ kə aba ywəŋə tʊtʊnan wa, sə fən ja aba. Kʊ yɪ Siŋu tə, kʊ nə pɪn, á jì Yɪɪ bɪa. Kʊ mù dàń nə pɪn, nə wàá nə boŋə Yɪɪ, nə wʊ́: «Baba, nə nyɪna Yɪɪ!»
16 Yɪɪ-Siŋu tə tətə bɪrɪ nəba nə waa con də, nə cígá yɪ Yɪɪ bɪa.
17 Də nə dàń nə yɪ Yɪɪ bɪa, kʊ mɛ, sə nə ja tori ʊ con. Də nə nə sɛ̀e nə twá Zwezi-Kərisə nə, nə də́ ʊ càn tə, sə nə twá də wá, nə na dun, nə mù də ʊ mù wá tàrì wiən tə, Yɪɪ nə kàn nii, sə ʊ pa nəba.

Yɪɪ pìà, sə nə twá nə ya ʊ dun tə wa

18 À mù con, à bʊŋa də, càn tə tə nə wulə tə wa, sɪʊ́n máŋá kʊ tə wa, yɪ tʊtʊ dun tə nə, Yɪɪ nə wá bɪrɪ nəba.
19 Wiən tə mama, Yɪɪ nə fwa tə dànì də bìbàrʊ̀, máŋá təntə, Yɪɪ nə wá bɪrɪ ʊ bɪa tə dun tə nəpon nəpon.
20 Wiən tə mama, Yɪɪ nə fwa twi tə jì wiən tə nə wá cʊgʊ. Kʊ tà wiən tə tətə nə pìà kʊ nətʊ tə, kʊ yɪ Yɪɪ nə pɪn, kʊ tʊn.
21 Də kʊ nətʊ mɛ, yala tə wulə tə pa wiən tə mama nə, Yɪɪ nə fwa, ʊ nə wá jon tə mama dìàn tə wa, tə nə cʊ̀gà tə yɪrɪ. Tə dàń wá tɪnɪ tə tìàn, ndə Yɪɪ bɪa tə nə tɪ ba tìàn ʊ dun tə wa nətʊ.
22 Yá nə dàń yəə́ də, zən mama, wiən tə mama, Yɪɪ nə fwa, wulə wʊwalʊ də càn wa, ndə kan nə pìà ʊ lʊrɪ bìú, ʊ ga ní.
23 Yá kʊ dàń tà wiən təntə cɪcɪ, kʊ yɪ də nə mù lìà tə mɛ, Yɪɪ nə kən ʊ Siŋu tə nə bɪcanɪ wa. Nə də yɪ nə ní nə waa con, nə ma dànì máŋá tə, nə nə wá jì Yɪɪ bɪa cígá, sə Yɪɪ ga jon nə də nə yɪra tə mama. Kʊ yɪ nətʊ nə də con, yá nə mù ga dí yáá nə na

* **8:9 8.9** Də ba nə wʊ́, Yɪɪ-Siŋu, nə à yəə́ Zwezi-Kərisə Siŋu, kʊ mama yɪ won nədʊ, Yɪɪ də Zwezi-Kərisə nə yɪ nədʊ tə yɪrɪ.

Yıı-Siŋu tə, ndə təntən won nə, Yıı nə pın nəba, kʊ nə bırı də, nə wá na wiən tə duən tə mama.
24 Yıı jon nəba, kʊ pa nə jə yala də, nə wá na kʊ tə, ʊ nə wá pa nəba. Yá lìù nə jə won yala, ʊ nə twi ʊ na kʊ, kʊ ká tà yala yoo. Won tə, lìù nə nı, ʊ kúù wàá yala ʊ kəni kʊ nə naaa?
25 Yá nə yala tə nə yı nə ken won nə, nə nə ba ja, kʊ wá pa nə dìàn kʊ də pínʊ́.
26 Kʊ tə də kʊ nə súrí lá, Yıı-Siŋu tə yàá bà kʊ san nəba, nə bwànì tə yırı. Nə yèrì won tə, nə mɛ, sə nə lòrì Yıı con, nə yıjʊnı máŋá wa. Yá Yıı-Siŋu tə mù dàń yàá jon nə yuu nə, kʊ lòrì Yıı də kʊ ní, nii nə wàrì kʊ yoo kʊ maŋa.
27 Yıı də yèə́ kʊ tə nə wulə ləzwənə mama bıcan wa, ʊ ga yèə́ kʊ tə, ʊ Siŋu tə nə pìà. Yıı-Siŋu tə yı kʊ lòrì Yıı ndə Yıı nə pìà, sə ba lòrì wá nətʊ, kʊ pın lìà tə nə, ba nə yı ʊ mù Yıı nə tı.

(Efɛzə tìán 1.3-12; Romə tìán 5.1-11)

28 Nə tə yèə́ də, Yıı yàá fwa yoo mama, sə kʊ kwɛn lìà tə, ba nə swə ʊ mù Yıı. Yıı dí yáá ʊ tún cwəŋə, ʊ twá kʊ nə, ʊ ma kúrí ba mù lìà təntə.
29 Yá ba mù lìà təntə, ʊ nə dí yáá ʊ kúrí, ʊ dí yáá ʊ kə ʊ sírí də, sə ʊ pa ba nyın də ʊ bìú Zwezi tə. Kʊ nətʊ dàń wá pa, ʊ bìú tə ya ʊ bikwıa bıa kapʊpʊ wa.
30 Lìà tə, Yıı nə dí yáá ʊ kə ba sírí, ʊ dí yáá ʊ kúrí ba də. Ʊ nə kúrí ba, ʊ pın ba jì cígá tìán ʊ mù Yıı yáá con. Yá ʊ nə pın ba jì cígá tìán ʊ yáá con, ʊ dàń pın ba ʊ dun tə də.

Yıı sonu tə nə mɛ nətʊ

31 Bɛ̀eɛ̀e nə nə kúù wá swìn? Də Yıı nə wulə də nəba, wàà nə wá zàn ʊ zıgı nə nə?
32 Yıı wà ʊ bìú tə tətə nə cì, ʊ dàn ká də́ càn tə. Ʊ sɛ̀e ʊ yá wá ləzoni jìàn wa, ʊ pa ba gʊ wá nə mama yuu yırı. Bɛ̀eɛ̀e dàń nə kúù cìgà, sə ʊ súrí wiən tə mama ʊ bìú tə nə ʊ pa nəba?
33 Wàà nə wàá ʊ bırı də, nə mù lìà tə, Yıı nə kúrí, cùgù yoo ʊ yáá con? Yıı tətə dàń nə pın, nə jì cígá tìán ʊ yáá con.
34 Wàà nə wàá nə bùrà ʊ bùrì, sə ʊ cùgù nəba? Zwezi-*Kərisə tıga. Kʊ tə nə dwə, ʊ pìí ʊ bwin ʊ nan tıan wa. Yá ʊ dàń wulə Yıı jızən† vàn nə, ʊ lòrì Yıı nə yuu yırı.
35 Bɛ̀eɛ̀e won dàń nə kúù wàá nəba, kʊ lı Zwezi-Kərisə sonu tə wa? Kʊ yı càn zənzən naaa? Nə à yèə́ pucʊnı naaa? Nə à yèə́ càn tə, lìà nə kəni nəba tə wa naaa? Nə à yèə́ niən nə jə nəba naaa? Nə à yèə́ zʊrı nə jə nəba naaa? Nə à yèə́ yoo tə kʊ nə pìà nəba, sə kʊ gʊ naaa? Nə à yèə́ ba nə wá kə lagʊrı sìʊ́ nə bıan nə naaa?
36 Kʊ púpʊ́ní Yıı sagı tə wa, kʊ wʊ́:

«Máŋá mama ba pìà ba gʊ nəba, n mù yırı. Ba ja nəba ba fwa ndə pee nə, ba nə ja vəli nangʊra dìà wa».

37 Yá yìàn təntə mama wa, nə yàá də́ dìàn tə nə dwə dìàn yiri mama, kʊ twá də lìù tə, ʊ nə sóní nəba.
38-39 À mù zán à yèə́ də, cígá mama won tèlə́, kʊ nə wá lı nəba Yıı sonu tə wa, ʊ nə twá nə *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə, ʊ bırı nəba. Kʊ nə yı tıan, nə à yèə́ mıı, nə à yèə́ *malıkɛ, nə à yèə́ wiən tə, tə nə də́ dìàn lʊʊ kʊ tə yuu wa, nə à yèə́ síʊ́n máŋá kʊ tə wiən tə, nə à yèə́ máŋá tə, kʊ nə wá bà wiən tə, nə à yèə́ dìàn tìán, nə à yèə́ lanworu dìàn, nə à yèə́ tıa yuu dìàn, nə à yèə́ won don mama, Yıı nə fwa, kʊ wàrì nəba kʊ lı Yıı sonu tə wa.

9

Yıı kúrí Yızərayɛlə lìà dwíí tə (Romə tìán 10.1)

1 À mù də Zwezi-*Kərisə vwə duən nə, kʊ ga yı cígá nə, à wá swìn, à bá kʊnı kʊnkʊn. Yıı-*Siŋu tə, kʊ

† **8:34 8.34** Ka jə̀ń pìʊ́ jızən vàn nə yı dun bwálí.

nə wulə à pubʊŋa wa, bɪrɪ də, kʊ yɪ cígá.
2 À pùá cùgù zənzən, à yɪra ga wiri máŋá mama.
3 Cígá mama à tətə yà swə, sə Yɪɪ cùgù à mù, sə ʊ ga pwɛ̀e à də Zwezi-Kərisə duən nə, də kʊ yà nə wá pa lìà tə, ba nə lʊrɪ à mù də ba mù mɛ dwíí nədʊ wa, ba ga yɪ à nubɪa tə boli ʊ yɪra.
4 Ba mù nə yɪ *Yɪzərayɛlə lìà tə, Yɪɪ nə kúrí, sə ʊ pa ba jì ʊ bɪa. Ʊ bɪrɪ ba ʊ dun tə. Ʊ jɪn *nimarʊ də ba. Ʊ twá də *Moyizə ʊ pa ba ʊ *nii tə. Ʊ pɪn cwəŋə, sə ba tʊn ba pa wá. Ʊ kàn nikanan də ba.
5 Ba dwíí tə dəkuu yɪ kʊ nan nə nɪbara-ba dwíí tə wa. Mə ba mù dwíí tə wa nə, ba lʊrɪ Zwezi-Kərisə ndə ba nə lʊrɪ ləzwənə nətʊ. Ʊ mù Zwezi-Kərisə təntə nə yɪ Yɪɪ, ʊ ga wulə tə mama yuu wa. Nə pɪan dun mɛ wá máŋá də máŋá, kʊ nə ba zwɛ̀e. Amɪɪna!

Lìà tə, ba nə yɪ Yɪɪ bɪa cígá cígá (Galasi tìán 4.22-31)

6 Kʊ tà à pìà, sə à bɪrɪ də, Yɪɪ nikanɪ tə dàń jigə tʊtʊ. Kʊ cígá wa nə, kʊ tà lìà tə mama *Yɪzərayɛlə* lìà tə nə lʊrɪ, nə yɪ Yɪzərayɛlə lìà cígá cígá.
7 Yá kʊ ma tà lìà tə mama, ba nə lʊrɪ ba *Abərahamə† dwíí tə wa, nə yɪ ʊ bɪa cígá cígá. Cígá, Yɪɪ swìn Abərahamə con, ʊ wʊ́: «N wá twá də *Yɪzakə n na dwíí, kʊ bon n yɪrɪ».
8 Nə̀ń, kʊ yoo təntə də̀ń. Yɪɪ bɪa cígá cígá yɪ bɪa tə, kʊ nə twá də ʊ nikanɪ tə, ba ma lʊrɪ ba. Kʊ tà bɪa tə, bɛɛ də kan nə pə̀ń duən nə, ba ma lʊrɪ də ba tətə fɪra.
9 Á nəŋə kʊ tə, Yɪɪ nə swìn ʊ nikanɪ tə wa. Ʊ swìn, ʊ wʊ́: «Kʊ máŋá təntə tətə wa nə wá kʊ bà kʊ yí, à wá pìí à bà, də Sara lʊrɪ bìú».
10 Yá kʊ tà kʊ cɪcɪ. Rebeka də lʊrɪ yɪywɛɛ bələ nə nɪbɛɛ Yɪzakə nə.
11-13 Də ʊ tə wà yɪywɛɛ bələ təntə lʊrɪ, sə ba fwa zəni, nə à yə̀ə́ lwanɪ, Yɪɪ swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «Zʊnʊ tə wá jì nyánʊ́ tə tʊ̀tʊ̀nʊ̀. Kʊ yɪ ndə kʊ nə pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʊ wʊ́: ‹À sóní *Zwakɔbə, à ga varɪ Esaʊ à dʊgʊ›.»
Kʊ yoo təntə tʊn, sə kʊ pa kʊ tə, Yɪɪ nə dí yáá, ʊ tanɪ ʊ tún tə nii sú. Yɪɪ tətə nə yàá kúrí lìà tə. Kʊ tà ba tʊtʊnan nə yàá pa ʊ kúrí ba, kʊ yɪ ʊ tətə fɪra nə, ʊ yàá twá ʊ ma kúrí ba.

(Romə tìán 11.22, 30-36)

14 Bɛ̀eɛ̀e nə nə kʊ́ʊ̀ wá swìn? Kʊ pìà kʊ bɪrɪ də, kʊnkʊn yìən wulə Yɪɪ də con, naaa? Abada! Kʊ tà nətʊ!
15 Yɪɪ swìn *Moyizə con, ʊ wʊ́: «À wá dəri lìù tə yinəgə zənzən, à nə pìà, sə à dəri ʊ yinəgə zənzən. À ga wá ya zəni à pa lìù tə nə, à nə pìà, sə à ya zəni à pa wá».
16 Kʊ nətʊ dàń bɪrɪ də, Yɪɪ fɪra tə ba ləzoni fɪra nə twá. Tə ma kʊ́ʊ̀ ba ba kajaŋa də nə twá. Tə yɪ tə twá də ʊ mù Yɪɪ tətə, ʊ nə dəri yinəgə zənzən.
17 Kʊ pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa də, Yɪɪ swìn *Farawon con, ʊ wʊ́: «N yɪ à sɪnɪ à tún mʊ́ pìʊ́, sə máŋá tə, n nə vɪga à nii, sə à bɪrɪ mʊ́ à dìàn tə, sə à yɪrɪ zʊ lʊʊ mama wa».
18 Kʊ bɪrɪ nəba də, Yɪɪ yàá dəri lìù tə yinəgə zənzən, ʊ nə pìà, sə ʊ dəri kʊ tíú yinəgə zənzən. Yá ʊ yàá pa lìù don də vɪ ʊ mù Yɪɪ nii, kʊ ga yɪ Yɪɪ tətə nə pìà kʊ nətʊ.

Yɪɪ kúrí lìà dwíə́ tə duən də wa

19 Kʊ wàá kʊ pɪn lìù bwe nə, ʊ wʊ́: «Də kʊ nə yɪ nətʊ, bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, Yɪɪ yàá caga lìà duən nii nə, ba nə fwa cʊna yɪrɪ? Lìù tə̀lə́ ʊ nə wàá yoo ʊ fwa, də kʊ nə tà kʊ tə, Yɪɪ nə pìà». Yá à mù wá le kʊ tíú, à wʊ́:
20 «N mù dàń nə yɪ wàà, ʊ ma dɪ tʊ́tʊ̀ná nətʊ də Yɪɪ?» Lìù nə ma wùrú, wùrú tə wàá kʊ tíú con kʊ swìn, kʊ wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, n ma nə nətən?»
21 Lìù tə, ʊ nə ma wùrú tə, jə cwəŋə, sə ʊ fwa kʊ tə, ʊ nə pìà də dɔɔ tə. Ʊ wàá dɔɔ tə ʊ pwɛ̀e bələ,

* **9:6 9.6-7** Yɪzərayɛlə lìà də Abərahamə dwíí mɛ yɪ won nədʊ. † **9:7 9.6-7** Yɪzərayɛlə lìà də Abərahamə dwíí mɛ yɪ won nədʊ.

ʋ tì kʋ vàn don, ʋ ma fwa wùrú
nəzəŋu, ba nə lı ba tún, ba ma tʋŋa
dun tʋtʋnan. Ʋ ga tì kʋ don tə, ʋ
ma fwa wùrú, ba nə ma tʋŋa dıın
mama.
22 Yıı yà pìà ʋ bırı də, ʋ lıŋa zaŋa,
ʋ ga jə dìàn də. Yá ʋ jın pínʋ́ zənzən
də lìà tə, ʋ lıŋa tə nə zaŋa ba yuu
wa, ʋ yà nə mɛ, sə ʋ cʋ̀gʋ̀ ba ʋ pa,
ba jén ʋ yáá con mıámıán.
23 Kʋ máŋá nədʋ təntə wa, Yıı yà
pìà, sə lìà tə lwarı ʋ dun tə nə dáá
zənzən nətʋ. Ʋ dəri lìà duən yinəgə
zənzən, ʋ ga dí yáá ʋ tanı ba ʋ tún,
sə ba twá ba ya ʋ dun təntə wa.
24 Nə mʋ̀ nə yı ba lìà təntə. Nə
mama yı lìà tə, Yıı nə kúrí, sə nə ya
ʋ lìà. Kʋ tà *Zwifə-ba dwíí tə cıcı
nə, ʋ kúrí, ʋ kúrí dwíə́ tə duən tə
də.
25 Kʋ yı ndə kʋ nə pʋ́pʋ́ní Yıı nii
*sʋ̀sʋ̀nʋ̀ Oze sagı tə wa, kʋ wʋ́:
«Dwíí tə, kʋ yà nə tà à mʋ̀ nyiən,
sıʋ́n nə, à wá bon kʋ à mʋ̀
nyiən. Dwíí tə, à yà nə ba
kʋ swə, sıʋ́n nə, à wá bon kʋ
dwíí tə, à dàń nə swə kʋ.
26 Yá bwálí tə nə, ba yà nə swìn ba
con də, ba tà à mʋ̀ Yıı lìà, ba dàń
wá bon ba, Yıı tə, ʋ nə wulə mıı wa,
bıa».
27 Yıı nii sʋ̀sʋ̀nʋ̀ *Ezayi də swìn
*Yızərayɛlə dwíí tə yoo, ʋ bırı, ʋ wʋ́:
«Yızərayɛlə dwíí tə də nə swə kʋ wá
yà dání ndə mʋʋ nii kasılʋ nə,
ba lìà mancın cıcı, nə Yıı wá
jon ba cʋna wa.
28 Kʋ tə Yıı nə swìn də, ʋ wá fwa
tıa yuu wa, ʋ bá dán ʋ ma tʋn kʋ, ʋ
zwɛ̀e».
29 Ezayi tə kʋ́ʋ̀ dí yáá, ʋ swìn, ʋ wʋ́:
«Yıı tə, ʋ nə wulə tə mɛ yuu wa, nə
yá nə dwíí tə wa lìà duən, sə
ba yà lá. Kʋ nə tà nətʋ, də nə
yà jigə ndə *Sodɔmə tìán də
Gomɔrə tìán nə».

(Romə tìán 10.3, 16-21; 3.19-29; Galasi tìán 3.8-14)

30 Bɛ̀eɛ̀e nə nə kʋ́ʋ̀ wá swìn? Lìà
tə, ba nə tà Zwifə-ba mʋ̀ yà ba ba
tìàn kálʋ́, sə ba ya cígá tìán Yıı yáá
con. Yá sıʋ́n nə, ba jigə cígá tìán Yıı
yáá con, ba nə keni ba waa Zwezi-
Kərisə nə yırı.
31 Yá Yızərayɛlə lìà tə mʋ̀ yà yı ba
kálʋ́ ba tìàn, sə ba twá Yıı *nii tə nə,
sə ba ma ya cígá tìán Yıı yáá con.
Yá ba wà wání ba twá Yıı nii tə nə,
ndə kʋ nə mɛ nətʋ, ba va ba yí kʋ
yígúrə́.
32 Bɛ̀eɛ̀e dàń nə pın, ba wà cígá
tìán jì Yıı yáá con? Yızərayɛlə lìà
yà pìà ba twá ba tʋtʋnan nə, ba ma
jì cígá tìán Yıı yáá con, yá ba ga kʋ́ʋ̀
wà ba waa ken Yıı nə. Kʋ mʋ̀ nə
pın, ba vı lìù tə, Yıı nə tʋn, ndə lìà
nə bwın ba tìàn kapan tə nə, ba tʋ.
33 Kʋ pʋ́pʋ́ní Yıı sagı tə wa, kʋ wʋ́:
«Nə̀ń à tún kapan Siyon‡ nə, lìà nə
mà ba nɛɛ kʋ nə, ba twı. Kʋ
yı kapan tə, kʋ nə pın lìà dʋga
cwəŋə, ba jén. Yá lìù tə, ʋ nə
keni ʋ waa lìù tə nə, Yıı nə
tʋn, cavıra ba yí kʋ tíú».

10

(Romə tìán 9.1-5; Galasi tìán 3.21-29)

1 À nubıa-ba, à swə zənzən à waa
con, sə Yıı jon *Zwifə-ba mama ba
cʋna wa. À dàń ga lòrì Yıı kʋ yoo
təntə yırı.
2 À wàá à swìn də, ba kəni ba
kajaŋa mama, sə ba wání ba tʋn ba
pa Yıı nə. Yá ba dàń nə yèrì cwəŋə
tə, ba nə mɛ, sə ba twá ba ma tʋn
kʋ.
3 Ba wà lwarı nətʋ tə, Yıı nə yàá
pa lìù jì cígá tíú ʋ mʋ̀ Yıı yáá con. Kʋ
dàń pın, ba pìà ba təntıan cwəŋə, sə
ba ma wání ba jì cígá tìán Yıı yáá
con. Yá ba ga vı, sə ba twá Yıı cwəŋə
tə mʋ̀.
4 Zwezi-*Kərisə twi ʋ pa Yıı *nii
tə, ʋ nə pın *Moyizə nə, cwəŋə tə
yí kʋ yígúrə́. Ʋ fwa nətʋ, sə Yıı pa
lìù tə mama, ʋ nə ken ʋ waa ʋ mʋ̀
Zwezi-Kərisə nə, jì cígá tíú Yıı yáá
con.
5 Máŋá don wa, Moyizə nə pʋ́pʋ́ní
Yıı nii tə, ʋ bırı nətʋ lìù nə mɛ, sə ʋ
twá kʋ nə, ʋ ma jì cígá tíú Yıı yáá

‡ **9:33 9.33** Siyon yı paan tə, Zwerizalɛmə nə lwə̀ kʋ yuu wa, yırı nədwan.

con. Ʊ púpúní kʊ, ʊ wú: «Lìù tə mama, ʊ nə twá Yɪɪ nii tə mama nə, kʊ tíú wá na mɪɪ».
6 Yá kʊ dàń nə yɪ nətʊ tə, lìù nə kəni ʊ waa Yɪɪ nə, ʊ ma jì cígá tíú ʊ mù Yɪɪ yáá con, kʊ púpúní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʊ wú: «Dàn ká swìn n waa con, n wú: ‹Wàà nə wá dì Yɪɪ *sàń nə?› Kʊ dəń nə yɪ: Wàà nə wá dì ʊ bon Zwezi-Kərisə, sə ʊ cú?
7 Nə à yəə́: Dàn ká swìn n waa con də, n wú: ‹Wàà nə wá cú tɪa dəń nə?› Kʊ dəń nə yɪ: Wàà nə wá cú tɪa dəń, ʊ bon Zwezi-Kərisə, sə ʊ bwin ʊ nan tɪan wa?
8 Yá kʊ púpúní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʊ wú: ‹Yɪɪ sʊgʊ tə bwələ n yɪra. Kʊ wulə n nii wa, kʊ ga wulə n bɪcan də wa›.» Mə kʊ sʊgʊ təntə nə, nə kàrì nə bɪrɪ lìà nə, nə ga swìn ba con, sə ba kə ba waa Zwezi-Kərisə nə wuuu.
9 Də n nə swìn n bɪrɪ n nii wa də, Zwezi-Kərisə yɪ *Yuu-Tiu lìà yáá con, n nə kə n waa ʊ nə, n ga pa cígá də, Yɪɪ bwin wá ʊ lɪ tɪga wa, Yɪɪ wá jon mú.
10 Kʊ yɪ cígá, də n nə ken n waa Zwezi-Kərisə nə, Yɪɪ wá pa n jì cígá tíú ʊ mù Yɪɪ yáá con. Də n nə kúù swìn n bɪrɪ n nii wa də, Zwezi-Kərisə yɪ Yuu-Tiu lìà yáá con, Yɪɪ wá jon mú.
11 Kʊ yɪ ndə kʊ nə púpúní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʊ wú:

«Lìù tə mama, ʊ nə ken ʊ waa Zwezi-Kərisə nə, cavɪra bá yí wá».

12 Mə kʊ yɪ nətʊ kʊ pa dwíə́ tə mama nə. Ba tə nə yɪ Zwifə-ba, də ba tə nə yɪ *Gərɛkə-ba. Ba mama Yuu-Tiu yɪ nədʊ. Ʊ mù nə tàrì ʊ jɪjə tə, ʊ pɪn lìà tə mama nə, ba nə boŋə ba kəni ʊ nə.
13 Kʊ yɪ ndə kʊ nə púpúní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʊ wú: «Lìù tə mama, ʊ nə boŋə ʊ kəni Yuu-Tiu yɪrɪ tə nə, Yuu-Tiu wá jon kʊ tíú».

Yɪzərayɛlə lìà wà Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́ tə sɛ̀e
(Marəkə 16.15-16; Tʊtʊnan 13.45-49)

14 Yá kʊ dàń yɪ kʊ wá twá nətə, lìù ma bon ʊ kə *Yuu-Tiu nə, də ʊ nə wà ʊ waa ken ʊ nə? Lìù wá fwa nətə, ʊ ma kə ʊ waa Yuu-Tiu nə, də ʊ nə wà nì də, ba swìn Yuu-Tiu yoo? Lìù wá fwa nətə, ʊ ma nì də, ba swìn Yuu-Tiu yoo, də lìù nə tə̀lə́, sə ʊ swìn kʊ ʊ bɪrɪ?
15 Lìà wá fwa nətə, ba swìn kʊ ba bɪrɪ, də ba nə wà ba tʊn? Kʊ púpúní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʊ wú:

«Lìà tə, ba nə swìn sʊywáŋʊ́ tə ba bɪrɪ, ba vəli jə pupwən».

16 Ba mama dàń ga nə wà Yɪɪ sʊywáŋʊ́ tə nii zìlí. Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ *Ezayi də swìn kʊ yoo, ʊ wú: «Yuu-Tiu, wàà nə pɪn cígá nə sʊywáŋʊ́ tə nə?»
17 Kʊ nətʊ bɪrɪ də, ka kə waa Zwezi-*Kərisə nə, yɪ kʊ yàá twá də kʊ tə, lìù nə yàá nì, də ba swìn ba bɪrɪ. Yá kʊ sʊywáŋʊ́ təntə nə yɪ Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́ tə.

18 À dàń pìà, sə à bwe à jən: kʊ yɪ *Zwifə-ba wà kʊ sʊgʊ təntə nì naaa? Ba nì kʊ zəni! Kʊ púpúní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʊ wú:

«Ba nì *tʊntʊna tə sʊgʊ tɪa yuu bwálí mama. Ba sʊ̀ràn tə ga va tə yí lʊʊ yígúrə́».

19 À tə kúù pìà, sə à bwe à jən: Zwifə-ba yɪ ba cígá yà wà kʊ nətʊ lwarɪ, naaa? Yɪɪ dí yáá ʊ pa *Moyizə swìn, ʊ wú:

«À wá pa lìà tə, à yà nə ba jələ ndə dwíí nə, yimən ja aba. À wá pa á lɪŋa zàn lìà tə yuu wa, ba tə nə ba yənu jə».

20 Kʊ mù nə, Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nʊ̀ Ezayi də jɪn wʊdɪʊ, ʊ swìn Yɪɪ yoo, ʊ wú:

«Lìà tə, ba yà nə ba nə pìà, mə ba mù lìà təntə nə nɪ nə. À bɪrɪ à tìàn lìà tə nə, ba yà nə ba boŋə ba kəni à nə».

21 Yá Yɪɪ swìn Yɪzərayɛlə lìà tə mù yoo, ʊ wú:

«Dɪɪn mama, kʊ nə zɪgɪ jɪjʊ kʊ va kʊ yí tɪtɪn, à yàá te à jɪɪn á dwíí don con, yá kʊ vɪ, sə kʊ sɛ̀e à nii, yá kʊ ga zɪga à nə».

11

Yıı wà Yızərayɛlə lìà dwíí tə vı ʊ dʊgʊ
(Romə tìán 9.31-33)

1 À dàń bwe, sə à jə́n: Yıı yı ʊ vıga ʊ tətə dwíí tə naaa? Abada!
Kʊ tà nətʊ! À də tətə yı *Yızərayɛlə
lìà bìú. À yı *Abərahamə nàʊ́,
Bɛnzwamɛn dwíí dəkuu tə wa lìù.
2 Yıı wà ʊ tətə dwíí tə, ʊ nə kúrí
fuən fuən, vı ʊ dʊgʊ, abada. Á yə̀ə́
kʊ tə, Yıı sagı tə nə swìn Eli yuu wa,
máŋá tə wa, ʊ nə caga Yıı ʊ bırı də,
Yızərayɛlə lìà tə wà zəni fwa.
3 Ʊ swìn, ʊ wʊ́: «*Yuu-Tiu ba gʊa
n nii *sʊ̀sʊ̀nà tə, ba mà n *joŋi kúrə́
tə ba dı. À mʊ̀ cıcı dàń nə ga, yá ba
ga tə pìà, sə ba gʊ à də».
4 Bɛ̀ɛɛ̀e nə Yıı dàń le wá? Yıı le wá
ʊ wʊ́: «À lı bara mʊ̀rʊ̀ barpɛ (7 000),
à tún vàn nə, à nə tı ba. Lìà təntə tə
wà nadwana yuu twı kʊnkʊn yıı tə,
ba nə boŋə ‹Baalə›, yáá con, ba ma
jʊn wá».
5 Zə̀n kʊ tə də yı ndə kʊ nə.
Lìà mancın tə wulə Yıı nə twá ʊ
pubwanʊ tə nə, ʊ kúrí ba.
6 Yá kʊ dàń nə yı Yıı pubwanʊ, tə
nə pın ʊ kúrí ba, kʊ bırı də, kʊ tà ba
tʊtʊŋı yırı. Də kʊ yà nə yı ba tʊtʊŋı
yırı, Yıı pubwanʊ tə yà bá ja də̀ń.
7 Kʊ də̀ń nə yı bɛ̀ɛɛ̀e? Won tə
Yızərayɛlə lìà yà nə pìà, ba wà kʊ
nı. Yá lìà mancın tə, Yıı nə kúrí
Yızərayɛlə lìà tə wa, ba mʊ̀ nı kʊ tə,
ba nə pìà. Ba duən də yun yà dà,
8 ndə kʊ nə pʊ́pʊ́ní Yıı sagı tə wa,
kʊ wʊ́:
«Də zə̀n mama, Yıı pın ba pubʊŋa
tə dwɛ̀e. Ʊ púə́ ba yíá nə, ba
dàn ká na. Ʊ swın ba zıan, ba
dàn ká nì».
9 Pìʊ́ Davidə də swìn, ʊ wʊ́:
«Pa ba cànì tə, ba nə də́ jì won, kʊ
ja ba, ndə ba nə ken nyalı, ba
ma ja ganaŋʊ nətʊ. Pa tə cànì
təntə ya ndə bʊʊ nə, sə ba tʊ
kʊ wa. Pa ba na càn zənzən,
kʊ də̀ń nə.
10 Pa ba yíá jén, ba dàn ká na lá. Kə
càn ba nə zənzən, n ga pa ba kwá
tıa, máŋá mama».
11 À dàń bwe, sə à jə́n: Zwifə-ba
mà ba naa nə ba tʊ, sə ba kʊ́ʊ̀ dàn ká
pìí ba zàn mıámıán naaa? Abada!
Kʊ tà nətʊ! Yá Zwifə-ba nə vıga Yıı
*nii tə, ba ga tʊ tə, dàń nə pın, Yıı
pìí ʊ jon dwíə́ duən ba cʊna wa. Yıı
fwa kʊ nətʊ, sə ʊ pa, kʊ wʊgwıʊ ja
Yızərayɛlə lìà tə.
12 Ba nə vıga Yıı nii tə, ba ga tʊ
tə pın, Yıı fwa zəni zənzən lìà tə
mama yıra. Zwifə-ba kwìn kʊ tə nə,
ba yà nə mɛ, sə ba na, kʊ ga pa Yıı
fwa zəni zənzən dwíə́ tə duən tə
mama, ba nə tà Zwifə-ba yıra. Kʊ
nətʊ dàń bırı də, máŋá tə, Zwifə-ba
mama nə wá pìí ba bà, Yıı zəni tə
dàń wá kwɛn kʊ súrí.

Nətʊ Yıı nə jon lìà tə, ba nə tà Zwifə-ba ba cʊna wa
(1 Korɛntə tìán 4.7; 10.11-12)

13 Sívn nə, à dàń pìà, sə à swìn á
mʊ̀ lìà tə, á nə tà *Zwifə-ba con. À yı
Yıı *tʊntʊnʊ, ʊ nə tʊn á mʊ̀ lìà tə, á
nə tà Zwifə-ba con. À jələ də tʊtʊŋı
təntə, Yıı nə pın nə, jə də̀ń kʊ doni
won mama.
14 À swìn kʊ tʊtʊŋı təntə yoo
Zwifə-ba con, sə à pa kʊ wʊgwıʊ ja à
dwíí tìán Zwifə-ba, sə kʊ pa ba duən
pìí ba bà Yıı con, sə ʊ jon ba ba cʊna
wa.
15 Máŋá tə, Yıı nə dʊgʊ Zwifə-ba
vàn nə, ʊ mʊ̀ də dwíə́ tə duən tə
mama lìà lʊʊ wa, pìí ba kə duən
yuu. Yá máŋá tə, Yıı nə wá pìí ʊ ja
Zwifə-ba ʊ kə ʊ con, kʊ dàń wá ya
nətə? Kʊ wá ya ndə lìà yà nə tıga,
yá ba dàń ga pìí ba bwin ba nan.
16 Nə yə̀ə́ də, ba nə pın dipɛn
təntən kukuu Yıı nə, kʊ pìà kʊ bırı
də, dipɛn tə mama dàń yı Yıı nə tı.
Ba nə kʊ́ʊ̀ pın wá tìʊ́ dagalʊ, kʊ pìà
kʊ bırı də, kʊ nɛɛ tə də yı ʊ mʊ̀ nə
tı.
17 *Yızərayɛlə lìà yı ndə sàń tìʊ́
nə, Yıı nə cwɛn. Yá ʊ ga gwəŋə kʊ
nɛɛ duən ʊ dʊgʊ. N mʊ̀ lìù tə, n nə
tà Zwifə, n yı ndə gaʊ con tìʊ́ nə,

Yıı nə gwəŋə kʊ nɛɛ, ʊ ja bà ʊ vwa ʊ marı sàń tìú tə, nɛɛ tə bwálí nə. Nɛɛ təntə də dàń twá tə vaŋa tìú tə níá tə, ndə kʊ tətə nɛɛ tə nə, tə yà nə ga kʊ yuu wa*.

18 Yá dàn ká ywàń kʊ yoo təntə, n ma fwa fwiə Zwifə-ba yáá con, ba nə yı ndə sàń tìú nɛɛ nə, ba gwəŋə ba dʊgʊ. Də n nə fwa fwiə nətʊ, sə n lwarı də, tìú dagalan nə pın dìàn kʊ nɛɛ nə, kʊ tà kʊ nɛɛ nə pın dìàn kʊ dagalan nə.

19 N wàá n swìn, n wú: «Yıı dʊgʊ Zwifə-ba duən vàn nə, ndə ʊ nə gwəŋə sàń tìú nɛɛ ʊ dʊgʊ, sə ʊ ga ja à mù ʊ kə ʊ con, ndə ʊ nə gwəŋə gaʊ tìú nɛɛ, ʊ vwa ʊ marı sàń tìú yıra nətʊ».

20 Kʊ yı cígá. Zwifə-ba yı ndə tìú nɛɛ nə, Yıı nə gwəŋə ʊ dʊgʊ, ba nə wà ba waa ken ʊ nə tə yırı. N mù yı ndə gaʊ tìú naa nə, Yıı nə gwəŋə ʊ vwa ʊ marı sàń tìú yıra, n nə keni n waa ʊ nə wuuu yırı. Dàn ká ywàń kʊ nətʊ, n ma fwa fwiə. N yı n mɛ, sə zùrì n yıra!

21 Də Yıı nə wà Zwifə-ba yá, ba mù yà ga nə yı sàń tìú tə nɛɛ tətə, n bʊŋa də, ʊ wàrì kʊ ʊ tʊŋa n mù yıra naaa?

22 Cʊgʊ yəbə, Yıı yı wʊywanyiən, ʊ yoo cà də. Yıı yoo cà lìà tə yuu wa, ba nə mà ba naa nə ba ga tʊ. Yá ʊ waa ywán n mù yuu wa, də n nə wà pìí n yá ʊ cwəŋə tə. Yá n dàń nə pìí n yá Yıı cwəŋə tə, ʊ wá gwəŋə n də ʊ dʊgʊ vàn nə, ndə tìú naa nə.

23 Ba mù Zwifə-ba nə mɛ máŋá don wa, ba pìí ba kə ba waa Yıı nə, ʊ jə dìàn, sə ʊ pìí ʊ kə ba, ba bwálí tə nə, ba yà nə wulə. Kʊ yı ndə ba nə gwəŋə tìú nɛɛ, ba ga pìí ba vwa tə ba marı tə bwálí nə.

24 N mù lìù tə, n nə tà Zwifə, n yı ndə gaʊ tìú nɛɛ nə, Yıı nə gwəŋə ʊ ja bà, ʊ vwa ʊ marı sàń tìú yıra. Də Yıı nə wànı́ ʊ tʊn yoo, nətʊ lìù mama yàá nə ba tʊŋa tìán yıra, n mɛ, sə n lwarı də, Yıı tə wàá Zwifə-ba ʊ pìí ʊ kəni ba bwálí nə. Mə ba mù yà nə yı sàń tìú tə nɛɛ tətə.

Yıı wá jon Yızərayɛlə dwíí tə ba cʊna wa máŋá don wa

25 À nubıa-ba, à pìà, sə á lwarı cígá tə, kʊ nə sègè, sə á dànà ká bún də, á yı yənu tìán. Cígá təntə nə yı *Yızərayɛlə lìà tə vàn don yun yın dìàn. Yá kʊ wá ya nətʊ wuuu, kʊ va kʊ yí máŋá tə wa, dwíə́ tə duən lìà tə, ba nə tà *Zwifə-ba, yá ba ga kəni ba waa Yıı nə, nii nə wá cé.

26 Kʊ mù təntə kwa nə, Yıı dàń wá jon Yızərayɛlə lìà tə mama ba cʊna wa, ndə kʊ nə púpúní Yıı sagı tə wa, kʊ wú:

«Lìù tə, ʊ nə joŋə lìà ba cʊna wa,
wá nan Siyon† ʊ bà. À mù nə
wá pa *Zwakɔbə‡ dwíí tə lìà
tə twá à nə.

27 Nə̀ń *nimarʊ tə, à nə wá tún à mù də ba pwərə wa, máŋá tə, à nə wá kwɛn ba cʊna tə à lı».

28-29 Zwifə-ba vıga Yıı sʊywáŋʊ́ tə, kʊ pa ba jì Yıı dʊŋa. Kʊ yı nətʊ, sə kʊ pa Yıı jon á mù lìà tə, á nə tà Zwifə-ba, á cʊna wa. Yıı nə pın won, ʊ kʊ́ʊ̀ ba pìí ʊ joŋə kʊ. Yá ʊ nə kúrí lìù, ʊ ba ʊ nii pìí ʊ kwànı́. Yá Yıı yà kúrí ba, sə ba ya ʊ mù nyiən. Ʊ kàn nii də ba nıbara tə, kʊ mù nə pın, ʊ tə ma swə ba.

30 Máŋá don wa, á mù lìà tə, á nə tà Zwifə-ba, á yà ba Yıı nii zìlí. Yá síʊ́n nə, Yıı dəri á yinəgə zənzən, Zwifə-ba nə vıga ʊ nii tə yırı.

31 Zwifə-ba də con, mə kʊ wá ya nətʊ. Síʊ́n nə, ba ba Yıı nii zìlí, kʊ pa Yıı pìí ʊ dəri á yinəgə zənzən. Yá máŋá don dàń wá bà, ba də nə wá pìí ba kə ba waa Yıı nə, sə ʊ ga dəri ba yinəgə zənzən.

* **11:17 11.17** Kʊ yı tìú, ba nə gwəŋə kʊ don naa, ba vwa kʊ yıra, tə ga nu tə marı duən nə. Kʊ mù tìú təntə bıa zıŋʊ máŋá nə yí, kʊ dàń wá zın tìú tə, ba nə gwəŋə kʊ naa tə bıa. † **11:26 11.26** Siyon yı paan tə, *Zwerizalɛmə nə lwə̀ kʊ yuu wa, yırı nədwan. ‡ **11:26 11.26** Zwakɔbə yı dwíə́ dəkurən fugə bələ nyına. Yıı pın wá yırı don, kʊ mù nə yı Yızərayɛlə. Zwakɔbə yırı tə Yızərayɛlə dwíí tə mama yoo kʊ swìn, sagı tə bwálí kʊ tə wa.

32 Yıı dàń nə pın ləzoni tə mama lwarı də, ba ba ʋ nii zìlí, sə ʋ ga wàní ʋ dəri ba yinəgə zənzən.

Yıı dáá, ʋ doni won mama!

33 Cígá mama, Yıı dáá zənzən! Ʋ wʋbʋŋa tə də ʋ yənu tə dəń lù zənzən. Liù mama wàrì Yıı coŋi tə də nətʋ tə, Yıı nə bʋ̀rì lìà bʋ̀rà, ʋ lwarı.

34 Kʋ yı ndə kʋ nə púpúní Yıı sagı tə wa, kʋ wʋ́:
«Wàà nə yə̀ə́ kʋ tə *Yuu-Tiu nə bʋŋa? Wàà nə wàá wá n kwè?»

35 Wàà nə wàní ʋ dí yáá ʋ pa won Yıı nə, sə kʋ pa Yıı də pìí, ʋ ŋwín kʋ tíú kʋ yırı?

36 Cígá, wiən tə mama nan ʋ mʋ̀. Wiən tə mama yı ʋ mʋ̀ nə, tə twá tə ma wulə, tə ga yı ʋ mʋ̀ nə tı. Nə pıan dun Yıı nə, máŋá də máŋá, kʋ nə ba zwɛ̀e! Amıına!

12

Nətʋ Kərisə lìà nə mɛ, sə ba ya
(1 Korɛntə tìán 6.19-20; Efɛzə tìán 4.1-16; 1 Piyɛrə 4.10-11)

1 À nubıa-ba, à pìà, sə à kwè aba, Yıı nə dəri nə yinəgə tə yırı. Á pıan á tìàn Yıı nə, ndə won nə, ba nə ma fwa *joŋi. Də á nə fwa nətʋ, kʋ joŋi təntə yı ndə á mıı nə, á pın Yıı nə, yá kʋ ga wá poli ʋ pùə́ zənzən. Mə kʋ mʋ̀ nə yı cígá cígá bʋ̀rà, á nə bwı Yıı nə.

2 Á kʋ́ʋ̀ dànà ká twá lʋʋ wiən fıra nə. Á kənə dìàn, sə Yıı pa aba pubʋndʋra, sə kʋ pa á mıı tə lwàń. Kʋ mʋ̀ nə wá pa á yəni kʋ tə, Yıı nə pìà. Yıı pìà, kʋ tə nə ziən, kʋ tə nə poli ʋ pùə́, də kʋ tə nə yı cígá.

3 Yıı twá ʋ pubwanʋ tə nə, ʋ pa à jì ʋ tʋ̀tʋ̀nʋ̀. Kʋ mʋ̀ nə pın, à wàá á lìù mama con à swìn, sə ʋ dàn ká kə ʋ tìàn bwálí tə nə, ʋ nə wà lá yí. Yá á lìù mama dàń mɛ, sə ʋ bʋ́n, ʋ lwarı won tə, Yıı nə tàrì ʋ pa wá, kʋ twá də ʋ waa tə, ʋ nə kən Yıı nə.

4 Ləzwənə yıra tə mama yı won nədʋ, kʋ ga jə nandaran tə nə dáá. Yá nandɔɔ mama də ga jə kʋ tʋtʋŋı, kʋ nə ba nyın də kʋ don tʋtʋŋı.

5 Mə kʋ yı nətʋ nə də con, nə nə yı Zwezi-*Kərisə lìà tə. Nə dáá, nə ga yı yıra nədʋ. Yá nə dàń marı duən nə, ndə nandaran tə nə marı duən nə nətʋ.

6 Yıı twá ʋ pubwanʋ tə nə, ʋ pa tarpınan yirə yirə nə lìù mama nə. Də Yıı nə pın mʋ́ tarpıʋn, sə n wàní ʋ nii sʋ̀ràn n jon n swìn, n mɛ, sə n twá n waa tə nə, n nə ken Yıı nə, n ma swìn tə sʋ̀ràn təntə.

7 Də Yıı nə pın mʋ́ tarpıʋn, sə n tʋn, n pa ba duən nə, sə n twá kʋ nə, n tʋn n pa ba. Də Yıı nə pın mʋ́ tarpıʋn, sə n kàrì lìà duən, sə n kàrì ba.

8 Də Yıı nə pın mʋ́ tarpıʋn, sə n kwè lìà, sə n kwè ba. Də Yıı nə pın mʋ́ tarpıʋn, sə n pa wiən lìà nə, sə n pa tə ba də n waa mama. Də Yıı nə pın mʋ́ tarpıʋn, sə n ya yáá tíú, sə n tʋn kʋ yoo tə də yawala. Də Yıı nə pın mʋ́ tarpıʋn, sə n dəri lìà yinəgə zənzən, sə n tʋn kʋ yoo tə də pupwən.

(1 Piyɛrə 3.8-12; 4.7-9; Matiə 5.38-48)

9 Á swə́nə́ lìà tə cígá cígá də á waa mama. Á pıan lwanı ya á culu. Á vwiə á tìàn won tə nə, kʋ nə ziən.

10 Á dàń swə́nə́ duən cígá cígá də á waa mama, ndə nubıa nə mɛ, sə ba sóní duən nətʋ. Á kənə kajaŋa, sə á lìù mama zìlí ʋ don ʋ doni!

11 Á bıbara á tʋn á pa *Yuu-Tiu nə də á waa mama! Á dànà ká pa yayıa zʋ aba!

12 Á fwa pupwən máŋá mama, yala tə yırı, á nə jə Yıı con. Á jana pínú càn tə wa, á ga jʋn Yıı máŋá mama.

13 Á pıan wiən lìà tə nə, ba nə yı Kərisə nə tı, ba ga ba won jə, sə ba ma san ba tìàn nə. Ba tə, ba nə twi ba zʋrı á dìə̀ wa, sə á sɛ̀e á ja ba zəni.

14 Á lwərə Yıı, sə ʋ fwa zəni lìà tə yıra, ba nə kəni aba càn wa. Á dànà ká lòrì Yıı, sə ʋ cʋ̀gʋ̀ ba.

15 Də lìà tə nə wulə pupwən wa,
sə á də ya pupwən wa də ba. Ba nə
kúù yı ba wulə kwirə wa, sə á də
kwi də ba.
16 Á pıan á pubʊŋa ya nədʊ duən
yuu wa. Á dànà ká pìà dun bwálí, á
pa á tìàn nə. Yá á dàń muŋə á tìàn
duən yáá con, sə kʊ pa á wàní á tʊn
tʊtʊnbii tətə. Á dànà ká bún á waa
con də, á yı yənu tìán.
17 Lìù mama nə fwa lwanı á yıra,
á dànà ká fwa lwanı, á ma ŋwín kʊ
tíú. Á kənə dìàn, sə á fwa kʊ tə nə
ziən lìà tə mama yáá con.
18 Á kənə dìàn, á fwa kʊ tə mama,
á nə wàá, sə á mù də lìà tə ya duən
nə də bıcan sìá, də kʊ nətʊ yà nə
wàá kʊ tʊŋa.
19 À nubisoni-ba, á mù dànà ká
bún, sə á tʊn lwanı, á ma ŋwín lìà
tə, ba nə tʊŋa lwanı á yıra. Á dàń
yá ba, sə Yıı lıŋa zàn ba yuu wa.
Kʊ yoo təntə púpúní Yıı sagı tə wa:
«Yuu-Tiu swìn, ʊ wʊ́: À mù nə wá
kə ba càn wa, à ma ŋwín lwanı tə,
ba nə tʊn á yıra».
20 Kʊ tə nə kúù ziən kʊ doni, kʊ
púpúní Yıı sagı tə wa, kʊ wʊ́:
«Də niən dàń nə jə n dʊŋʊ, sə n pa
wá wodiu, sə ʊ də́. Nanyʊnı
nə kúù jə wá, sə n pa wá níá,
sə ʊ nyʊ. Də n nə fwa nətʊ, kʊ
yı ndə məncala* nə, n tuŋə ʊ
yuu wa».
21 Dàn ká dʊgʊ n tìàn n pa lwanı
də́ dìàn n yuu wa. Tʊn zəni máŋá
mama, sə n mù nə wànı́, n də́ dìàn
lwanı yuu wa.

13

Á zìlə á lʊʊ nii yun tìán tə nii!
(1 Piyɛrə 2.13-17; Likə 20.20-26)

1 Yun tìán tə mama, ba nə wulə á
lʊʊ nii tə yuu wa, yı Yıı nə tún ba.
Yá kʊ dàń yı Yıı nə pın, ba wulə á
yuu wa. Kʊ tà ba tətə dìàn nə pın,
ba wulə á yuu wa. Kʊ mù nə pın,
á lìù mama mɛ, sə ʊ zìlí yun tìán tə
nii, ba nə wulə á lʊʊ nii tə yuu wa.
2 Lìù dàń nə vıga yun tìán təntə
nii, kʊ yı kʊ tə, Yıı nə tún tə nii nə
ʊ vıga. Yá lìà tə, ba nə vı kʊ nətʊ tə
nii, ba wá bùrì kʊ tìán bùrà kʊ yırı,
ba ga cùgù ba.
3 Lìà tə, ba nə tʊŋa zəni, wà mɛ,
sə ba dəri yun tìán təntə fən. Kʊ yı
lìù tə, ʊ nə tʊŋa yolwana, nə mɛ, sə
ʊ dəri ba fən. Də n mù nə ba pìà,
sə yun tìán tə fən ja mʊ́, n mɛ, sə n
fwa zəni, sə kʊ pa ba bʊ n nə.
4 Ba mù yun tìán təntə yı ba tʊŋa
ba pın Yıı nə, ba pìà, sə ba san mʊ́,
sə n fwa zəni. Yá n dàń nə tʊn
yolwan, n mɛ, sə n dəri ba fən. Kʊ
tà tʊtʊ, Yıı ma pa ba kə dìàn ba jìàn
wa. Ba yı ba tʊŋa ba pın Yıı nə, sə
ba kə lìà tə, ba nə tʊŋa yolwana tə
càn wa, sə kʊ bırı də, Yıı lıŋa zaŋa
ba yuu wa.
5 Kʊ mù təntə yırı, n mɛ, sə n zìlí
ba nii. Kʊ tà Yıı lıŋa tə cıcı yırı, nə
pın n mɛ, sə n zìlí ba nii. Zìlí ba nii,
n tətə nə yə̀ə́ n pubʊŋa wa də, n mɛ,
sə n zìlí ba nii tə yırı.
6 Mə kʊ mù yoo təntə yırı nə, á
ma ŋwín lanpwərən tə də. Yá yun
tìán təntə, ba nə joŋə tə lanpwərən
təntə, də yı ba tʊŋa ba pın Yıı nə kʊ
tʊtʊŋı təntə wa.
7 Á ŋwían kʊ tə, á nə mɛ, sə á
ŋwín á pa ba lìù mama nə. Kʊ nə
kúù yı ba tə, ba nə joŋə á wiən yuu
ŋwírán, sə á ŋwín tə də á pa ba. Kʊ
nə yı lìà tə, ba nə lé á yuu lanpoo
tə, á ŋwían kʊ á pa ba. Kʊ nə yı lìà
tə, ba nə mɛ, sə á zìlí ba, sə á zìlí ba
zəni. Kʊ nə yı lìà tə, ba nə mɛ, sə á
pa ba dun, sə á pa ba dun zəni.

Nə swə́nə́ duən
(Matiə 22.35-40; 1 Zwan 3.11-23)

8 Á dànà ká pa lìù mama jıŋı ya á
yuu wa. Jıŋı tə kʊ nə mɛ, sə kʊ ya á
yuu wa, kʊ mù nə yı, sə á sóní duən
á súrí lá. Lìù tə, ʊ nə swə ʊ duən
tə, ʊ zìlí Yıı *nii yìàn tə mama, ʊ nə
pın *Moyizə nə.
9 Yıı pın nii nəba, ʊ wʊ́: «Dàn ká
cwàrì, dàn ká gʊ lìù, dàn ká ŋʊ, dàn

* **12:20 12.20** Kʊ dàń nə yı, də n nə fwa nətʊ, cavıra wá ja kʊ tíú.

ká pa n yii zʋ lìù won». Yıı nii tə yìèn təntə, də tə duən tə mama, yı tə wulə yoo nədʋ kʋ tə wa, kʋ mù nə yı: «Sóní n don, ndə n tətə nə!»
10 Də lìù nə swə ʋ don, ʋ bá wàní ʋ fwa lwanı ʋ yıra. Kʋ dàń bırı də, lìù nə swə ʋ don, ʋ zìlí Yıı nii tə mama.

Á kənə á sírí á dìàn Zwezi-Kərisə nə pìí ʋ bìàn tə
(Efɛzə tìán 5.8-18)

11 Á kənə dìàn nətʋ, á nə yèə́ máŋá tə, á nə wulə kʋ wa zən kʋ tə yırı. Síʋ́n nə, máŋá yí, sə á súrí á yíá, á zàn dwıan nə. Máŋá tə nə nə ken nə waa Zwezi-*Kərisə nə, də máŋá yà tə ŋʋ́ná, sə Yıı bà ʋ jon nəba. Yá síʋ́n nə máŋá dàń bwələ, sə Yıı tʋn kʋ.
12 Máŋá ga mancın, ndə tıa nə bwələ pʋrʋ, yá yikunu dàń wá zwèe. Nə dàń dʋga yikunu wa tʋtʋnkʋkwınan tə. Nə dàń mɛ, sə nə ja Yıı dìàn tə, ndə kwatara zıla nə, sə nə wànı́ nə twá poni cwəŋə tə.
13 Nə dàń pıan nə tʋtʋnɛɛ ya zəni, ndə lìù nə mɛ, sə ʋ ya nətʋ poni wa. Nə dànà ká jèń duən nə, nə nyʋ swana nə bʋbʋnı. Nə à yèə́ nə də́ wodirən zənzən, nə ja lɛ. Nə à yèə́ nə cwàrì də duən. Nə dànà ká jèń duən nə, nə ma tʋn yìèn gurə gurə, nə à yèə́ nə dı jara də duən. Nə dànà ká pa wʋgwıʋ ja nəba.
14 Á pıan, á ya ndə *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə. Á kʋ́ù dànà ká pìí á bʋ́n á pùə́ fıra yokʋkwınan tə yoo, á yà nə swə tə fàŋʋ́, sə kʋ pa á pìí á fwa tə.

14

Nə wà mɛ, sə nə cəgə duən
(1 Korɛntə tìán 4.3-5; 10.23-33; Romə tìán 15.1-7)

1 Á sìá, sə *Kərisə lìà tə, ba nə ba dìàn jə Yıı cwəŋə tə wa, yà á púlí tə wa. Á dànà ká fwa tʋ́tʋ̀ná kʋ tə yuu wa, ba nə bʋŋa ba waa con.
2 Lìù don wulə, ʋ mù nə ba won mama culi, ʋ mù də́ tə mama. Yá ʋ don də wulə, ʋ nə ba dìàn jə Yıı cwəŋə tə wa, kʋ pa ʋ mù ba won don də́, də kʋ nə tà davʋran cıcı.
3 Lìù tə, ʋ nə ba won mama culi, dàn ká gwiən lìù tə, ʋ nə ba wiən duən də́. Lìù tə də, ʋ nə ba wiən duən də́, dàn ká cəgə ʋ tə, ʋ nə ba won mama culi, Yıı nə sɛ̀e ʋ də tə yırı.
4 N mù nə yı wàà, n ma cəgə *Yuu-Tiu tʋ̀tʋ̀nʋ̀? Də nə Yuu-Tiu tʋ̀tʋ̀nʋ̀ nə fwa zəni, nə à yèə́ ʋ nə fwa lwanı, kʋ ywàŋá nə Yuu-Tiu, ʋ nə tı wá. Kʋ ba mʋ́ ywàŋá. Yá nə Yuu-Tiu tʋ̀tʋ̀nʋ̀ fwa zəni, nə Yuu-Tiu nə wàá ʋ pın ʋ fwa zəni tə yırı.

5 Lìà duən bʋŋa də, dıın don wulə, kʋ nə dwə dıan tə duən. Yá lìà duən də ga bʋŋa də, dıan tə mama yı won nədʋ. Ba lìù mama dàń nə mɛ, sə ʋ lwarı kʋ tə, ʋ nə bʋŋa ʋ waa con, cígá cígá.
6 Lìù tə, ʋ nə kəni dun dıın don nə, ʋ doni dıan tə duən, ʋ yı ʋ fwa nətʋ, sə ʋ ma pa dun Yuu-Tiu nə. Lìù tə, ʋ də nə ba wodiu mama culi, ʋ də də́ won mama, sə ʋ ma pa dun Yuu-Tiu nə, ʋ ga kəni Yıı lɛ̀eɛ̀e kʋ tə yırı, ʋ nə də́. Lìù tə də, ʋ nə ba wiən duən də́, ʋ də ba wiən duən də́, sə ʋ pa dun Yuu-Tiu nə, ʋ də ga kəni Yıı lɛ̀eɛ̀e.
7 Yá nə lìù mama dàń tà ʋ mıı wulə lʋʋ ʋ cıcı yırı, nə lìù də mama ga ba tı, ʋ cıcı yırı.
8 Yá nə mıı tə dàń nə wulə lʋʋ wa, kʋ yı nə wulə Yuu-Tiu yırı. Nə kʋ́ù nə tıga də, kʋ yı nə tıga Yuu-Tiu yırı. Nə mıı tə dàń nə wulə, nə à yèə́ kʋ nə tıga, nə tə yı Yuu-Tiu nə tı nəba.
9 Kʋ yı cígá, Zwezi-Kərisə tıga, yá ʋ pìí ʋ bwin ʋ nan, ʋ wulə mıı wa, sə ʋ də́ dìàn tıga də ləzwənəŋə mɛ yuu wa.
10 Sə n mù dàń yı, bɛ̀eɛ̀e nə pın n ma cəgə n don tə, ʋ nə yı n nubiu Kərisə yırı? Sə n mù yı, bɛ̀eɛ̀e nə pın n ma goni n don tə, ʋ nə yı n nubiu Kərisə yırı? Nə mama wá zıgı Yıı yáá con, sə ʋ bʋ̀rì nə bʋ̀rà.
11 Kʋ yı ndə kʋ nə pʋ́pʋ́ní Yıı sagı tə wa, kʋ wʋ́:

«Kʊ yɪ cígá, à yɪ Yuu-Tiu tə, à nə
wulə mɪɪ wa. Kʊ mù nə pɪn, à
mù nə swìn, à wʊ́: Lìù mama
wá tʊ ʊ nadwana yuu à yáá
con, lìù mama ga wá súrí ʊ
tətə nii, ʊ pa dun à mù Yɪɪ
nə».
12 Kʊ dàń pìà kʊ bɪrɪ də, nə lìù
mama wá tʊ́n ʊ nii ʊ tìàn nə Yɪɪ yáá
con.

Nə dànà ká yugu lìù, nə lɪ Yɪɪ cwəŋə tə wa
(1 Korɛntə tìán 8.1-13; Kolosə tìán 2.16)

13 Nə kʊ́ù dànà ká cəgə duən. Á
dàń kənə á pubʊŋa wa də, á wà
mɛ, sə á fwa won mama, kʊ nə wá
ya ndə kapan nə, á nə ken á duən
*Kərisə lìà tə yáá con, ba nə wá mà
ba nɛɛ kʊ nə ba tʊ, nə à yə̀ə́ kʊ nə
wá pa ba pìí ba yá Yɪɪ cwəŋə tə.
14 À mù də *Yuu-Tiu Zwezi vwə
duən nə. Yá kʊ dàń pɪn, à yə̀ə́ zəni
zəni də, wodiu mama tə̀lə́, kʊ tətə
nə yɪ durən won Yɪɪ yáá con. Yá lìù
tə, ʊ dàń nə bʊŋa də, wodiu don yɪ
durən wodiu, ʊ wà mɛ, sə ʊ də́ kʊ, ʊ
nə bʊŋa ʊ waa con də, kʊ yɪ durən
tə yɪrɪ.
15 Də n nə tà wodiu yɪrɪ, n nə də́, n
pa n lìù don, ʊ nə yɪ n nubiu Kərisə
yɪrɪ, jìàn gwàrì Yɪɪ cwəŋə tə wa, kʊ
bɪrɪ də, n kʊ́ù ba wá swə. Dàn ká pa
lìù tə, Zwezi-Kərisə nə tɪga ʊ də yɪrɪ,
tà n wodiu tə yɪrɪ, ʊ jén Yɪɪ cwəŋə
tə wa.
16 Á cɪa á tìàn nə, lìù dàn ká dí
tɪjaŋa wozəŋə tə yɪrɪ, Yɪɪ nə pɪn
aba.
17 Yɪɪ pàrì tə tà wodirən, nə à yə̀ə́
won tə, ba nə nywìn yoo. Yɪɪ pàrì tə
dàń yɪ kʊ tə, Yɪɪ-*Siŋu tə nə tʊŋa də
nəba. Kʊ mù nə saŋa nəba, kʊ pɪn,
nə tʊŋa kʊ tə nə yɪ cígá. Kʊ mù nə
pɪn, nə wulə duən nə, də bɪcan sìə́.
Kʊ mù nə pɪn, nə jə pupwən.
18 Lìù tə, ʊ nə tʊŋa ʊ pɪn Zwezi-
Kərisə nə nətʊ, ʊ wá poli Yɪɪ pùə́ nə,
yá lìà ga wá swìn də, ʊ tʊŋa kʊ tə nə
ziən.
19 Kʊ mù yɪrɪ, nə dàń kənə dìàn,
nə fwa kʊ tə nə wá kə bɪcan sìə́ nə
pwərə wa də kʊ tə nə wá dàn lìà tə
duən jìàn Yɪɪ cwəŋə tə wa.
20 Dàn ká cʊ̀gʊ̀ Yɪɪ tʊtʊŋɪ tə, də
won tə, n nə də́. Cígá, wodiu tə̀lə́,
kʊ nə yɪ durən won Yɪɪ yáá con. Yá
də kʊ tə, n nə də́, dàń nə wá yigu
n duən Kərisə lìà tə, kʊ pa ba fwa
lwanɪ, sə n dàn ká də́ kʊ.
21 Nə̀ń, kʊ tə nə ziən: Dàn ká fwa
won mama, kʊ nə wá pa n duən
Kərisə lìà tə pìí ba yá Yɪɪ cwəŋə tə
nə. Kʊ nə yɪ nàŋʊ́ diŋə, nə à yə̀ə́ kʊ
yɪ swana nywɪʊn, nə à yə̀ə́ won tə
mama, kʊ nə wàá kʊ yanɪ.
22 N pubʊŋa tə nə yɪ nətʊ kʊ yoo
təntə yuu wa, kʊ twá də n waa tə, n
nə ken Yɪɪ nə, ja kʊ n cɪcɪ con, sə kʊ
ya n mù də Yɪɪ pwərə wa. Pupwən
lìù nə yɪ lìù tə, ʊ nə ba bábìá fwa kʊ
tə yɪrɪ, ʊ nə ken sírí, sə ʊ fwa.
23 Yá lìù tə, ʊ nə fwa bábìá wodiu
yuu wa, ʊ ga də́ kʊ, Yɪɪ wá bʊ̀rì kʊ
tíú bʊ̀rà, ʊ ga cʊ̀gʊ̀ wá. Kʊ pìà kʊ
bɪrɪ də, ʊ wà ʊ waa ken Yɪɪ nə kʊ
wodiu tə yuu wa. Yá won tə mama,
lìù nə tʊn, ʊ ga wà ʊ waa ken Yɪɪ nə
kʊ yɪrɪ, kʊ yɪ cʊna.

15

Nə fwa kʊ tə nə ziən, kʊ pa nə duən nə
(Romə tìán 14.13-23; Filipə tìán 2.1-5)

1 Nə mù lìà tə, nə nə jə dìàn Yɪɪ
cwəŋə tə wa, nə mɛ, sə nə san lìà tə
nə, ba nə ba dìàn jə ka wa. Nə wà
mɛ, sə nə pìà kʊ tə nə poli nə cɪcɪ
pùə́.
2 Nə lìù mama dàń mɛ, sə ʊ fwa kʊ
tə nə poli ʊ don pùə́, sə nə ma fwa
wá zəni, sə kʊ wànî kʊ dàn ʊ jìàn
Yɪɪ cwəŋə tə wa.
3 Zwezi-*Kərisə tətə wà kʊ tə nə
poli ʊ cɪcɪ pùə́ fwa. Kʊ pʊ́pʊ́nî Yɪɪ
sagɪ tə wa, kʊ wʊ́: «Tʊ́rán tə mama,
ba nə twɪn n mù Yɪɪ, pìí tə tʊ à mù
yuu wa».
4 Kʊ yɪ cígá, yoo tə mama, ba nə dí
yáá, ba pʊ́pʊ́nî Yɪɪ sagɪ tə wa, yɪ ba
pʊ́pʊ́nî, sə kʊ kàrì nəba. Kʊ mù nə
mɛ, sə kʊ pa, nə ja pínʊ́, kʊ ga zʊ̀rì

nə bıcanı, sə nə wàní nə ja yala Yıı con.
5 Pínú də ka zùrì bıcanı yı Yıı nə pın. Yıı dàń nə wá pa á ya lìà tə, á pubʊŋa nə yı nədʊ, sə á fwa ndə Zwezi-Kərisə yà nə fwa nətʊ.
6 Yá á dàń wá wàní á bʊ Yıı nə, ʊ nə yı nə *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nyına, də bıcan nədʊ də nii nədʊ.
7 Á dàń sìá duən, ndə Zwezi-Kərisə nə sɛ̀e aba nətʊ, sə kʊ pa dun Yıı nə.

(Tʊtʊnan 3.25-26; Efɛzə tìán 2.11-19)

8 Kʊ yı cígá nə, à swìn á con: Zwezi-Kərisə jigə *Zwifə-ba tʊ̀tʊ̀nʊ̀. Ʊ fwa kʊ nətʊ, sə ʊ pa kʊ tə Yıı nə kàn nii də ba nıbara-ba tə, nii sú, sə kʊ bırı ba də, Yıı yoo ba kwɛ̀e,
9 sə kʊ ga pa, lìà tə, ba nə tà Zwifə-ba bʊ Yıı nə, ʊ nə dəri ba yinəgə zənzən tə yırı. Kʊ yı ndə kʊ nə púpúní Yıı sagı tə wa, kʊ wʊ́:

«Kʊ mʊ̀ yırı, à wá bʊ n nə, lìà tə, ba nə tà Zwifə-ba, tətəŋi wa. À wá nun gwaran à ma bʊ n yırı nə».

10 Kʊ tə púpúní Yıı sagı tə wa, kʊ wʊ́:

«Á mʊ̀ lìà tə, á nə tà Zwifə-ba, á fwa pupwən, á mʊ̀ də dwíí tə, Yıı nə kúrí».

11 Kʊ tə púpúní Yıı sagı tə wa, kʊ wʊ́:

«Á mʊ̀ lìà tə mama, á nə tà Zwifə-ba, á bwıa Yuu-Tiu nə. Á dwíə́ tə mama bwıa ʊ nə».

12 Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ *Ezayi də swìn, ʊ wʊ́:

«Lìù wá nan Yızayi* dwíí tə wa, ʊ nə wá də́ pàrì lìà tə yuu wa, ba nə tà Zwifə-ba. Lʊʊ dwíə́ tə mama, ba nə tà Zwifə-ba, wá ja yala də wá».

13 Yıı nə pın, á jə yala də wá. Ʊ mʊ̀ dàń nə wá pa, á sú də pupwən, ʊ ga pa aba bıcan sìə́, á nə kəni á waa ʊ nə tə yırı. Kʊ mʊ̀ nə wá pa, á twá ʊ *Siŋu tə dìàn nə, á ja yala də wá, tə nə dáá, tə ja lɛ tıa nə.

Polə yı Zwezi-Kərisə tʊ̀tʊ̀nʊ̀

(1 Korɛntə tìán 15.10; 2 Korɛntə tìán 12.12; 10.13-18)

14 À nubıa-ba, à mʊ̀ yə̀ə́ cígá mama à tətə yuu wa də, á yı lìà tə, á nə yı wʊywanyına. Á jə yənu zənzən, kʊ pa, á wàá duən á kwè.
15 Yá də kʊ nətʊ mɛ, à tə swìn yìən duən yuu wa nəpon nəpon à sagı kʊ tə wa, sə à ma lìí aba. À swìn tə sʊ̀ràn təntə, Yıı pubwanʊ tə yırı, ʊ nə fwa à yıra.
16 Yıı tʊn nə, sə à ya Zwezi-*Kərisə tʊ̀tʊ̀nʊ̀, à pa lìà tə nə, ba nə tà *Zwifə-ba. Yá à dàń tʊŋa kʊ tʊtʊŋı təntə, à pın Yıı nə. À swìn ʊ sʊywáŋʊ́ tə, à bırı lìà tə nə, ba nə tà Zwifə-ba. À pìà, sə ʊ lı ba ʊ tún vàn nə, sə ba ya ʊ mʊ̀ nyiən, ba ga poli ʊ pùə́. Yıı-*Siŋu tə dàń nə wá pa, ba ya lìà tə, ba nə yı Yıı nyiən.
17 Kʊ nətʊ pın, à mʊ̀ də Zwezi-Kərisə wulə duən nə, à dàń ga jwɛ, à nə tʊŋa à pın Yıı nə tə yırı.
18 Yoo tə, à nə jə wʊdıʊ, sə à swìn, yı yoo nədʊ cıcı. Kʊ mʊ̀ nə yı tʊtʊŋı tə, Zwezi-Kərisə nə twá də nə, ʊ tʊn. Ʊ pın à van lìà tə, ba nə tà Zwifə-ba, à kə Yıı cwəŋə tə wa, sə ba zìlí ʊ nii. Ʊ twá à nii sʊ̀ràn nə, də kʊ tə, à nə fwa nə, ʊ ma tʊn kʊ yoo təntə.
19 Ʊ tʊn ʊ dìàn mımınʊ də yomılan, kʊ twá də Yıı-Siŋu tə dìàn. Kʊ nətʊ dàń pın, à zıgı *Zwerizalɛmə nə, à swìn Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́ tə, bwálí mama nə, à va à yí Yiliri.
20 Yá kʊ dàń yı dun yoo, kʊ pa à mʊ̀ nə, sə à swìn Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́ tə bwálá tə nə, ba nə wà dí yáá ba nì kʊ yoo. À yà ba pìà, sə à swìn kʊ bwálí nə, ba nə dí yáá ba nì kʊ, sə kʊ dàn ká ya, ndə lìù don nə tún ʊ bə́rə́ də̀ń, à ga bà à lwà ka yuu wa. À dàń yà pìà, sə kʊ ya, ndə kʊ nə púpúní Yıı sagı tə wa, kʊ wʊ́:
21 «Lìà tə, ba tə nə wà ʊ yoo swìn ba bırı ba, ba mʊ̀ wá na wá.

* **15:12 15.12** Yızayi yà yı pìʊ́ *Davidə nyına. Mə ʊ mʊ̀ dwíí tə wa nə, ba lʊrı Zwezi-Kərisə.

Lìà tə, ba tə nə wà ʋ yoo nì,
ba wá nì ʋ sʋywáŋʋ́ tə dàń».

Polə pìà, sə ʋ va Romə
(Romə tìán 1.9-15; 2 Korɛntə tìán 8 də 9)

22 Mə kʋ mù yoo təntə dàń nə cìgà
à yáá nə, kʋ pa máŋá mama, à nə
pìà, sə à bà á con, à ba twi.
23 Síʋ́n nə, bwálí kʋ́ʋ̀ tàlə́ nag-
wanɛɛ tə tə wa, ba nə wà sʋywáŋʋ́
tə swìn lá. Kʋ tə nə súrí lá, kʋ bɪna
dáá, à yà nə pìà, sə à bà à na aba
də à bɪcan mama. Yá à dàń pìà, sə
à tʋn kʋ yoo təntə máŋá tə wa, à nə
vəli Esəpanyə.
24 À jə yala də, à wá na aba máŋá
tə wa, à nə twi, sə à lɛ. À wá ya á
con dɪan bələ, sə à yɪra zùrì á yoo
wa. Kʋ kwa nə, à pìà, sə á san nə,
sə à wání à va à cwəŋə tə.
25 Síʋ́n nə, à dàń yɪ à vələ *Zwer-
izalɛmə, sə à san *Kərisə lìà tə nə.
26 Kərisə lìà tə, ba nə wulə Mased-
wanə də Akayi nagwanɛɛ tə wa, lá
səbiu, sə ba ma san zʋra tə nə, ba nə
wulə Zwerizalɛmə Kərisə lìà púlí tə
wa.
27 Ba tətə nə ken ba pubʋŋa wa,
sə ba san ba. Yá kʋ saŋʋ təntə yà yɪ
*Zwifə-ba jɪŋɪ, kʋ nə wulə ba yuu
wa. Kʋ jɪŋɪ təntə dàń nə yɪ, ba yà tà
Zwifə-ba, yá ba ga twá Zwifə-ba nə,
ba na tori Yɪɪ con. Kʋ mù nə pɪn, ba
mù lìà tə, ba nə tà Zwifə-ba, dàń mɛ,
sə ba san Zwifə-ba nə də wiən tə, tə
nə yɪ tɪa yuu wiən.
28 Máŋá tə, à nə lɪ kʋ yoo təntə
yáá, à nə wání à pa səbiu tə Zwer-
izalɛmə Kərisə lìà púlí tə nə, à wá
twá á con, à ma va Esəpanyə.
29 À yəə́ də, máŋá tə, à nə wá bà
á con, Zwezi-Kərisə wá fwa zəni á
yɪra zənzən.
30 À nubɪa-ba, à kwè aba də nə
*Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə yɪrɪ tə, də
Yɪɪ-*Siŋu tə nə pɪn nə swə duən tə
yɪrɪ, sə á súrí à nə, á jʋn Yɪɪ də dìàn
á pa nə.
31 Á lwərə Yɪɪ á pa nə, Zwide
nagwanaa lìà tə, ba nə wà sʋywáŋʋ́
tə sɛ̀e dàn ká ja nə, ba kə càn wa. Á
tə lwərə Yɪɪ á pa nə, sə kʋ tə, à nə ja
vələ Zwerizalɛmə, sə à pa lìà tə nə,
ba nə yɪ Kərisə nə tɪ, wání kʋ poli
ba pùə́ nə.
32 Də kʋ dàń nə yɪ Yɪɪ fɪra, à wá
bà á con də pupwən. Yá nə wá ya
duən nə, sə à sìí mancɪn.
33 Yɪɪ tə, ʋ nə pɪn bɪcan sìə́, nə wá
ya də á mama! Amɪɪna!

16

Sagɪ tə yígúrə́ sʋ̀ràn
(3 Zwan 5-8; 1 Korɛntə tìán 16.19-20)

1 À pìà, sə á lwarɪ nə nakʋa
Fowebe. Ʋ yɪ ʋ tʋŋa Yɪɪ tʋtʋŋɪ tə
Sankəre *Kərisə lìà púlí tə wa.
2 Máŋá tə, ʋ nə yí á con, sə á sɛ̀e, á
ja wá zəni *Yuu-Tiu yɪrɪ, ndə lìà tə,
ba nə yɪ Yɪɪ nə tɪ, nə mɛ, sə ba fwa
nətʋ. Ʋ san lìà zənzən nə, ʋ ga san
à də nə. Kʋ mù yɪrɪ, á saŋa wá won
mama wa, ʋ nə pìà á saŋʋ.
3 Á jʋ̀ná Pərisəka də Akilasə á pa
nə. À mù də ba mù nə tʋŋa nə pɪn
Zwezi-Kərisə nə.
4 Ba tà à yɪrɪ, ba dʋgʋ ba mɪɪ, sə
ba ma wání ba jon à mɪɪ ba yá. Yá
à dàń kəni ba lɛ̀eɛ̀e. Kʋ tà à cɪcɪ
nə kəni ba lɛ̀eɛ̀e. Kərisə lìà púlə́ tə
mama, ba nə tà Zwifə-ba də kəni ba
lɛ̀eɛ̀e.
5 Á jʋ̀ná Kərisə lìà púlí tə, ba nə
yàá jəni duən nə Pərisəka də Aki-
lasə dìə̀ tə wa. Á jʋ̀ná à nubiswənə
Epayinɛtə á pa nə. Ʋ mù nə yɪ Azi
nagwanaa tə wa təntən lìù, ʋ nə
keni ʋ waa Zwezi-Kərisə nə.
6 Á jʋ̀ná Mari də, á pa nə, ʋ tʋn
zənzən ʋ pa aba.
7 Á jʋ̀ná Andəronikisə də
Zwiniyasə á pa nə. Ba yɪ à mù dwíí
tìán, à mù də ba mù ga nə yɪn bàń
dìə̀ tə wa də. Ba yɪ Zwezi *tʋntʋna,
lìà nə swìn ba zəni yoo. Ba mù nə dí
à yáá, ba kəni ba waa Zwezi-Kərisə
nə.
8 Á jʋ̀ná Anpəliyatisə, ʋ nə yɪ à
nubiswənə Yuu-Tiu yɪrɪ nə, á pa nə.
9 Á jʋ̀ná Yirəbɛn, nə mù də wá nə
tʋŋa Zwezi-Kərisə tʋtʋŋɪ tə, á pa nə.

Á jùná à nubiswənə Sətakisə á pa nə.
10 Á jùná Apelɛsə á pa nə. Ʊ
də bırı də, ʊ cígá yı Zwezi-Kərisə
tùtùnù. Á jùná Arisətobilə də ʊ dìà
lìà tə á pa nə.
11 Á jùná Erodiyon, ʊ nə yı à dwíí
tíú, á pa nə. Á jùná Narəsisə də ʊ dìà
lìà tə, ba də nə keni ba waa Yuu-Tiu
nə, á pa nə.
12 Á jùná Tərifɛnə də Tərifozə, ba
də nə tʊŋa Yuu-Tiu tʊtʊŋı tə zənzən,
á pa nə. Á jùná à nubiswənə
Pɛrəsidə á pa nə. Ʊ yı kan tə, ʊ də
nə tʊn zənzən ʊ pa Yuu-Tiu nə.
13 Á jùná Rifisə á pa nə. Ʊ yı lìù tə,
Yuu-Tiu nə kúrí. Á jùná ʊ nuu tə, ʊ
nə yı à də nuu, á pa nə.
14 Á jùná Asinkəritə, də Fəlegon,
də Ɛrəmɛsə, də Patərobasə, də
Ɛrəmasə, də Kərisə lìà tə duən tə
mama, ba nə wulə də ba, á pa nə.
15 Á jùná Filologə, də Zwili, də
Nere, də ʊ nakʊa tə á pa nə. Á jùná
Olinpasə, də lìà tə duən tə mama
Kərisə nə tı, ba nə wulə də wá, á
pa nə.
16 Á jùná duən də zìlə́ zənzən də
sonu ndə Kərisə lìà nə mɛ, sə ba fwa
nətʊ. Kərisə lìà púlə́ tə mama jùnì
aba.

(Titə 3.9-11; 2 Piyɛrə 2.1-3)

17 À nubıa-ba, á nəŋə kʊ tə, à nə
kwè aba kʊ yırı. Kʊ mù nə yı, sə
á cì á tìàn nə də lìà tə, ba nə kəni
pwıa lìà pwərə wa, ba pın ba dʊga
Yıı cwəŋə tə, ba jén. Kàrà tə, ba nə
kàrì aba, də ba lìà təntə tʊtʊnɛɛ tə
ba duən yuu kəni. Á dàń pıan á ya
yıŋʊnı də kʊ lìà təntə.
18 Ba mù ləzwənyiri təntə ba nə
Yuu-Tiu tʊtʊŋı tə tʊŋa. Ba yı ba twá
kʊ tə nə, kʊ nə yı ba pwìí fıra. Ba
níə́ ywán, ba ga swìn sʊywáŋá lìà
con. Ba fwa nətʊ, ba ma gıgarı lìà
tə, ba nə yèrì ka fwa yolwan, ba pın
ba pubʊŋa lwànı́.
19 Lìà tə mama yèə́, á mù nə zìlí
Yıı nii zəni nətʊ. Kʊ mù yırı nə,
à wulə pupwən wa zənzən á yırı.
Yá à yà swə, sə á ya lìà tə, á nə jə
wʊbʊŋa, sə á ma fwa kʊ tə nə ziən.
Yá à ga swə, sə á ya lìà tə, á nə ba
pubʊnkʊkwınan jə, sə lwanı dàn ká
cùgù aba.
20 Yıı nə yàá pın bıcan sìə́ lìà nə.
Ʊ bá dání, ʊ ma cùgù *Sıtana dìàn,
ʊ ga pa á nıŋa wá də á nɛɛ. Nə
Yuu-Tiu Zwezi nə wá fwa pubwanʊ
á yıra.
21 Timote, ʊ nə tʊŋa də nə, jùnì
aba. Lisiyisə, də Zwason, də Sosi-
patɛrə, ba nə yı à dwíí tìán tə, jùnì
aba.
22 À mù Tɛrətiyisə jùnì aba Yuu-
Tiu yırı. Mə à mù nə Polə jın ʊ pa à
pʊ́pʊ́ní ʊ sagı kʊ tə.
23 Gayisə də jùnì aba. Mə ʊ mù
con nə, à mù Polə wulə, yá Kərisə
lìà tə də mama yı ʊ mù con, ba twi,
ba jùnì Yıı. Erasətə, ʊ nə túŋə́ tıʊ tə
səbiu tə, də nə nubiu Karətisə jùnì
aba. [
24]

Yıı cıcı nə mɛ də dun
(Efɛzə tìán 3.20-21; Zwidə 25-26)

25 Nə pıan dun Yıı nə. Ʊ wàá
Zwezi-*Kərisə sʊywáŋʊ́ tə nə, à nə
swìn à bırı lìà tə nə, ʊ twá ʊ pın, á
zıgı dìàn, á ma twá Zwezi-Kərisə nə.
Yıı twá sʊywáŋʊ́ təntə nə, ʊ pa ba
lwarı cígá tə, ka nə sègè, kʊ máŋá
nə ba yigə.
26 Yá síʊ́n nə, cígá təntə dàń nan
poni nə. Dwíə́ tə mama dàń twá
Yıı *nii saga tə nə, ba lwarı cígá tə.
Yıı tə, ʊ yà nə dí yáá ʊ wulə fuən
fuən, nə pın nii təntə, sə kʊ pa lìà
tə mama kə ba waa ʊ nə.
27 Nə pıan dun Yıı nə. Ʊ mù cıcı
nə jə wʊbʊŋa. Nə pıan dun wá, kʊ
twá də Zwezi-Kərisə, máŋá tə, kʊ nə
ba zwɛ̀e. Amıına!

Təntən sagı tə, Polə nə púpúní ʋ pa Korɛntə
Kərisə lìà tə nə
Korɛntə tìán təntən sagı tə yuu wa sʋgʋ

Lìù tə, ʋ nə púpúní sagı kʋ tə
Kʋ yı *tʋntʋnʋ Polə nə púpúní kʋ.

Lìà tə nə, ʋ nə púpúní
Kʋ yı təntən sagı tə, Polə nə púpúní ʋ pa Kərisə lìà tə nə, ba nə wulə Korɛntə nə. Polə tətə nə dıga Kərisə lìà púlí təntə dàń. Nəŋə kʋ tə yırı, Polə nə púpúní ba nə:

Kʋ máŋá tə wa, də Korɛntə yı Gərɛsə nagwanaa tə wa tıfarʋ don. Ywəŋə də yà dáá zənzən kʋ wa. Korɛntə yà jə níá yuu borə yizıga bwálá bələ, tə nə pın, kʋ yı tıʋ tə jıjə nə wulə kʋ wa. Yolu yà vəli yáá zənzən kʋ wa. Korɛntə tìán dàń yà twá pubʋnyirə mama nə də yıjʋncoŋi yirə mama nə, tə nə pın lìà tə tʋŋa yokʋkwınan.

Sagı tə wa sʋgʋ
Polə nì Korɛntə lìà tə ŋwɛn tə nə ba ywàń. Kʋ tə nə súrí lá, Korɛntə tìán yà tʋn sagı ʋ nə, kʋ nə bwe bwiə zənzən, kʋ ga swìn yojanan zənzən yoo. Polə dí yáá ʋ bırı ba də ba púlí tə pwɛ̀e, ʋ ga pìà, sə ʋ pa ba pìí ba kə duən nə. Ʋ bırı ba nətʋ, ba nə mɛ, sə ba ya duən nə ndə Kərisə lìà nə, lìà tə tətəŋi wa, ba nə twá lʋʋ yofwamınan nə. Kʋ kwa nə, Polə le Korɛntə Kərisə lìà tə bwiə tə, ʋ ga swìn kaswe yoo də badən nə à yə̀ə́ kadən yoo, də Kərisə lìù nə tı ʋ tìàn nətʋ yoo, də Yıı-Siŋu tarpınan yoo də nətʋ, ba nə mɛ, sə ba ja tə ba ma tʋn yoo, də yìən duən.

Polə jʋ̀nì Kərisə lìà tə Korɛntə nə
(Romə tìán 1.1-7; Tʋtʋnan 18.1-11)

1 Yıı twá də ʋ fıra tə, ʋ ma kúrí à mʋ̀ Polə, sə à yà Zwezi-*Kərisə *tʋntʋnʋ. À mʋ̀ də Sosətɛnə, ʋ nə yı à nubiu Kərisə yırı, nə púpúní sagı kʋ tə, nə pın aba.
2 Kʋ yı nə púpúní kʋ, á mʋ̀ Kərisə lìà púlí tə nə, kʋ nə wulə Korɛntə nə. Yıı twá də Zwezi-Kərisə, ʋ lı aba ʋ tún, ʋ pa ʋ tìàn nə. Ʋ kúrí aba, sə á yà ʋ mʋ̀ nyiən. Sagı kʋ tə tà á mʋ̀ Korɛntə tìán cıcı nyiən. Kʋ yı á mʋ̀ də lìà tə, ba nə wulə bwálí tə mama nə, ba ga boŋə ba kəni nə *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə yırı tə nə nyiən. Zwezi-Kərisə təntə yı nə mʋ̀ də ba mʋ̀ mɛ Yuu-Tiu.
3 Nə nyına Yıı də nə Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə wá fwa pubwanʋ á yıra, ba ga pa aba bıcan sìə́.

Yıı fwa zəni Korɛntə tìán yıra
(Filipə tìán 1.3-6; Kolosə tìán 1.3-6)

4 À kəni Yıı lɛ̀eɛ̀e wuuu, à pın aba. Ʋ twá də Zwezi-*Kərisə, ʋ ma fwa ʋ pubwanʋ tə á yıra.
5 Á mʋ̀ də Zwezi vwə duən nə. Kʋ mʋ̀ nə pın, ʋ ma pa aba tarpınan mama. Á nı Yıı sʋ̀ràn tə yənu zənzən, á ga yə̀ə́ kʋ ka swìn ka bırı də.
6 Nə swìn Zwezi-Kərisə sʋywáŋʋ́ tə, nə bırı aba. Yá sʋywáŋʋ́ tə cígá zʋa aba.
7 Yá tarpıʋn won tə mama, Yıı nə fwa, kʋ wà aba mùrì. Á dàń ya á dànì máŋá tə nə, *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə wá pìí ʋ bà, ʋ bırı ʋ tìàn, ʋ nan á yíá yuu.
8 Ʋ mʋ̀ nə wá pa, á ga zıgı dìàn Yıı nyiən tə wa dıın mama, kʋ ja vələ lʋʋ zaŋʋ máŋá nə, Zwezi nə túrí dıın tə nə, sə á dànà ká ja yoo, ba nə wá caga á nii nə kʋ yırı.
9 Yıı yı pùə́ nədʋ tíú, ʋ tətə nə kúrí aba, sə á vwə ʋ bìú Zwezi-Kərisə yıra. Ʋ mʋ̀ nə yı nə Yuu-Tiu.

Nimarʋ yà tə̀lə́ Kərisə lìà púlí tə wa Korɛntə nə
(1 Korɛntə tìán 3.3-8, 21-22)

10 À nubıa-ba, à mù də á mù mɛ yı
nə vwə *Yuu-Tiu Zwezi-*Kərisə nə.
Kʊ mù nə pın à lòrì aba, sə á cʊgʊ
à sʊgʊ, à ma kwè aba. Á pıan á ya
nədʊ, sə pwıa dàn ká yà á pwərə
wa. Á dàń kənə nii nədʊ, sə á ja
pubʊŋa nədʊ.
11 À nubıa-ba, lìà nan kan tə, ba
nə boŋə Kəlowe* sàń con. Ba bà, ba
swìn á yoo. Yá à nì də, ba wʊ́, á dı
jara də duən.
12 Won tə, à nə pìà, sə à swìn, kʊ
mù nə yı də, á nii sʊ̀ràn tə tà nədʊ.
À nì də, lìà wulə á wa, ba nə swìn
də, ba mù wulə Polə kwa. Ba duən
də kʊ́ʊ̀ wʊ́, ba də yı ba wulə Apɔlɔsə
kwa. Ba duən də kʊ́ʊ̀ swìn, ba wʊ́,
ba də yı ba wulə Sefasə† kwa. Ba
duən də kʊ́ʊ̀ swìn, ba wʊ́, ba də yı
ba wulə Kərisə kwa.
13 Kərisə yı ʊ pwɛ̀e duən wa naaa?
Kʊ yı à mù Polə nə, ba paa dagarʊ
tə yuu wa, sə à tı á yırı naaa? Nə
à yə̀ə́ kʊ yı à mù Polə yırı tə nə, ba
twá ba ma lə aba nıá wa, kʊ twá də
Yıı yırı tə naaa?
14 À kəni Yıı lɛ̀eɛ̀e də, à nə wà
á lìù mama li nıá wa, də kʊ nə tà
Kərisəpisə də Gayisə cıcı.
15 Kʊ nətʊ tə pın, lìù mama wàrì ʊ
swìn də, kʊ ya à mù yırı nə, ba twá,
ba ma lə aba nıá wa.
16 Uhʊʊn, à lìí də, à tə ləgə
Sətefanasə də ʊ dìə̀ lìà nıá wa. Kʊ
tə, kʊ nə ga tə mù, à yə̀rì də, à nə
ləgə lìù don nıá wa.
17 Zwezi-Kərisə yı ʊ tʊn nə, sə à
swìn sʊywáŋʊ́ tə, à bırı lìà nə. U wà
nə tʊn, sə à lə lìà nıá wa. À nə swìn
sʊywáŋʊ́ tə, kʊ tà ləzoni wʊbʊŋa nə
à ma swìn kʊ. À yà nə swìn kʊ də
ləzoni wʊbʊŋa kʊ yà wá pa Zwezi-
Kərisə tıan tə dagarʊ tə yuu wa ya
tʊtʊ kʊ pa ləzoni nə.

Yıı dìàn tə də ʊ yənu tə
(1 Korɛntə tìán 3.18-20; Matiə 11.25-27)

18 Sʊgʊ tə, kʊ nə bırı də, Zwezi-
*Kərisə tıga dagarʊ tə yuu wa, yı
ləyəri yoo, kʊ pa lìà tə nə, ba
nə wulə cwəŋə wa, kʊ nə jén ba
mıámıán. Yá kʊ yı Yıı dìàn yoo,
kʊ pa nə mù lìà tə nə, nə nə wulə
cwəŋə tə wa, Yıı nə twá kʊ nə, ʊ ma
jon nəba nə cʊna wa.
19 Kʊ pʊ́pʊ́nı́ Yıı sagı tə wa, kʊ wʊ́:
«À wá cʊ̀gʊ̀ wʊbʊnyına wʊbʊŋa, à
ga pa yənu tìán də yənu jì
tʊtʊ».
20 Də Yıı nə swìn nətʊ, wʊbʊnyiən
tə̀lə́. *Zwifə-ba Yıı *nii yənu tıú kʊ́ʊ̀
tə̀lə́. Tʊ́tʊ̀nyiən də tə̀lə́, máŋá kʊ tə
wa. Yıı pın, tıa yuu ləzoni wʊbʊŋa
tə jì ləyəri yoo.
21 Yıı twá də ʊ tətə wʊbʊŋa nə
ʊ ma bırı də, ʊ wà sɛ̀e, sə tıa yuu
wʊbʊnyına ba lwarı wá də ba tətə
wʊbʊŋa tə. Kʊ mù nə pın, Yıı ma
sónı́, sə ʊ jon lìà tə nə, ba nə keni
ba waa ʊ nə wuuu, ba cʊna wa. Kʊ
nətʊ twá ʊ sʊ̀ràn tə, nə nə swìn nə
bırı lìà nə, tə nə yı ndə ləyəri sʊ̀ràn
nə, wʊbʊnyına yáá con.
22 Zwifə-ba tə pìà, sə ba na Yıı
dìàn mımınʊ də yıá, sə ba dàń ma
zıgı lá, ba pa cígá kʊ. *Gərɛkə-ba də
pìà, sə ba lwarı yìàn tə də ba tətə
wʊbʊŋa.
23 Yá nə mù yı Zwezi-Kərisə, ba
nə paa dagarʊ tə yuu wa yoo, nə
nə swìn nə bırı. Kʊ kàrà təntə yı
cʊgʊgʊran, kʊ pa Zwifə-ba nə, kʊ ga
yı ləyəri yoo, kʊ pa lìà tə nə, ba nə
tà Zwifə-ba.
24 Yá lìà tə, Yıı nə kúrí, də kʊ nə
yı Zwifə-ba, nə à yə̀ə́ Gərɛkə-ba con,
Zwezi-Kərisə nə bırı Yıı dìàn tə də
Yıı wʊbʊŋa tə.
25 Yìàn duən kʊ yàá yı ndə Yıı ya
ləyəru. Ba mɛ, sə ba lwarı də, Yıı
ləyəri dwə ba wʊbʊŋa. Yìàn duən
də wa, kʊ yàá yı ndə Yıı ba dìàn ja
də. Ba mɛ, sə ba lwarı də, Yıı bwànì
dwə ba dìàn.
26 À nubıa-ba, á ywàŋá lìà tə, Yıı
nə kúrí, ʊ kə duən nə, sə ba ya á

* **1:11 1.11** Lìà duən bʊŋa də, Kəlowe yà yı kayəlukan, ʊ nə wulə Korɛntə wa. Yá ʊ tʊ̀tʊ̀nà dàń yà naŋa ʊ con, ba vəli bwálí tə nə, Polə nə wulə lá. † **1:12 1.12** Sefasə ja yırı don, ba nə boŋə Piyɛrə.

púlí tə. Də kʋ nə yı tıa yuu ləzoni wʋbʋŋa wa nə, wʋbʋnyına ba dáá á wa. Kʋ nə kʋ́ʋ̀ ya dìàn yoo, də dìàn tìán ba dáá á wa. Nə à yə̀ə́ kʋ nə kʋ́ʋ̀ yı dun yoo, dun tìán ba dáá á wa.

27 Yıı kúrí lìà tə, tıa yuu ləzoni nə bʋŋa də, ba yı ləyərən tə, sə ʋ ma pa wʋbʋnyına tə ya tʋtʋ. Ʋ kúrí wiən tə, ba nə bʋŋa də, tə ba dìàn jə tə, sə ʋ ma pa dìàn tìán tə ya tʋtʋ.

28 Yıı kúrí lìà tə, ba nə bʋŋa də, ba ba dun jə tə, də ləzwənbii tə tıa tə yuu wa. Ʋ kúrí lìà tə, ba nə ba jəli ba kəni lìà wa, sə ʋ ma pa dun tìán ya tʋtʋ.

29 Yıı fwa kʋ nətʋ tə, sə tıa yuu ləzwənə mama dàn ká bʋ ʋ tìàn nə, ʋ mʋ̀ Yıı yáá con.

30 Də kʋ nə yı á mʋ̀ yoo, kʋ twá də Yıı, á ma vwə Zwezi-Kərisə yıra. Yá Zwezi-Kərisə dàń nə yı nə wʋbʋŋa. Kʋ pìà kʋ bırı də, Zwezi nə kwɛn nə cʋna tə ʋ lı, sə nə ya cígá tìán, sə nə yá nə tìàn míámían Yıı jìàn wa. Yá ʋ yə̀ nəba ʋ jon də ʋ jana tə, sə nə tını nə tìàn.

31 Kʋ mɛ, sə kʋ ya ndə kʋ nə púpʋ́ní Yıı sagı tə wa, kʋ wʋ́:

«Lìù tə, ʋ nə pìà, sə ʋ bwı lìù nə, sə ʋ bʋ *Yuu-Tiu nə, won tə cıcı yırı, Yuu-Tiu nə fwa tə».

2

Polə yoo nə yı Kərisə, ba nə paa dagarʋ tə yuu wa
(2 Korɛntə tìán 4.5-7)

1 À nubıa-ba, máŋá tə, à nə twi á con, sə à swìn Yıı cígá tə, ka nə sə̀gə̀, à bırı aba, à wà sʋ̀ràn tə, tə də̀ń niu nə cà, nə à yə̀ə́ ləzwənə wʋbʋŋa nə twá, à ma swìn kʋ á con.

2 Kʋ máŋá tə wa, à wà sírí ken, sə à bırı yoo don á tətəŋi wa, də kʋ nə tà Zwezi-*Kərisə yoo. Ʋ mʋ̀ Zwezi-Kərisə tə, ba nə paa dagarʋ tə yuu wa.

3 À mʋ̀ Polə tətə twi á con, máŋá tə wa, də à ba dìàn jə də fən yà jə nə, à ga vıvaga zənzən.

4 À sʋgʋ tə də à kàrà tə ya tà ləzoni wʋbʋŋa sʋ̀ràn, à ma swìn aba à dı. À kàrà tə máŋá wa, Yıı-*Siŋu tə də Yıı dìàn tə nə ken à sʋ̀ràn tə cwəŋə wa.

5 Kʋ mʋ̀ nə pın, á nə ken á waa Yıı nə, tə kʋ́ʋ̀ tà ləzoni wʋbʋŋa yırı, kʋ yı Yıı dìàn tə yırı.

Yıı-Siŋu tə bırı wʋbʋŋa mama
(Efɛzə tìán 3.2-11; 1 Zwan 2.20, 27)

6 Nə kàrà tə, kʋ yı wʋbʋŋa nə, nə swìn nə bırı lìà tə nə, ba nə bori Yıı cwəŋə tə wa. Kʋ wʋbʋŋa təntə tà síʋ́n lʋʋ wʋbʋŋa. Kʋ tà síʋ́n lʋʋ dìàn tìán yənu. Dìàn tìán nə yàá bà ba jén.

7 Yıı wʋbʋŋa tə sə̀gə̀ tıa yuu ləzoni yáá con. Mə tə mʋ̀ yoo nə, nə mʋ̀ swìn nə bırı. Yıı tanı kʋ ʋ tʋ́n, də ʋ tə wà lʋʋ fwa, sə ʋ ma twá kʋ nə, ʋ pa nə pìí nə na dun ʋ mʋ̀ Yıı con.

8 Síʋ́n lʋʋ dìàn tìán wà kʋ wʋbʋŋa təntə lwarı. Də ba yà nə lwarı kʋ, ba yà bá paa *Yuu-Tiu tə, ʋ nə yı dun tíú, dagarʋ tə yuu wa, ba gʋ.

9 Ndə kʋ nə pʋ́pʋ́ní Yıı sagı tə wa, kʋ wʋ́:

«Won wulə, ləzwənə yii nə wà kʋ nı míámían, ʋ zıın nə wà kʋ nì míámían, ʋ ga ba kʋ yoo bʋŋa ʋ waa con də. Mə kʋ mʋ̀ won təntə nə Yıı tanı, sə ʋ pa lìà tə nə, ba nə swə wá».

10 Yıı twá də ʋ *Siŋu tə, ʋ ma bırı kʋ yoo təntə nə mʋ̀ nə. Yıı-Siŋu tə yàá balʋ won mama. Kʋ yàá balʋ Yıı pubʋŋa tə, ka nə lù tətə, kʋ lwarı ka də̀ń.

11 Də nə nə tì ləzwənə nə ywàń, nə yə̀ə́ də, kʋ nə tà ʋ tətə waa tə, nə yə̀ə́ kʋ tə, ʋ nə bʋŋa, lìù don mama yə̀rì kʋ. Mə kʋ yı nətʋ Yıı də con, Yıı-Siŋu tə cıcı nə yə̀ə́ won tə mama, Yıı nə bʋŋa.

12 Yıı pın nəba Siŋu tə, kʋ nə nan ʋ con, sə kʋ pa nə lwarı tarpıʋn tə, Yıı nə ma fwa zəni nə yıra. Yá kʋ tà lìà tə, lʋʋ nə kəni cwəŋə wa pubʋŋa tə, nə Yıı pın nə mʋ̀ nə.

13 Kʊ mù nə pɪn, nə ba ləzoni
wʊbʊŋa sʊ̀ràn nə twá, nə ma swìn
kʊ yoo. Kʊ yɪ nə twá kʊ tə nə, Yɪɪ-
Siŋu tə nə bɪrɪ nəba. Mə nətʊ, nə nə
twá, nə ma gùlí cígá tə, kʊ nə naŋa
Yɪɪ con, nə bɪrɪ lìà tə nə, ba nə zìlí
Yɪɪ-Siŋu nii.
14 Ləzwənə tə, ʊ nə twá ʊ tətə
pubʊŋa nə, ʊ ba Yɪɪ-Siŋu tə yoo sɛ̀e.
Yɪɪ-Siŋu tə yoo yɪ ndə ləyəri yoo nə
ʊ con. Kʊ yà mɛ, sə Yɪɪ-Siŋu tə ya
də wá, sə kʊ pa ʊ nì kʊ də̀ń. Yá Yɪɪ-
Siŋu tə dàń tə̀lə́ də wá. Kʊ mù nə
pɪn, ʊ wàrì kʊ də̀ń ʊ nì.
15 Yá ləzwənə tə, ʊ nə zìlí Yɪɪ-Siŋu
tə nii, ʊ mù wàá won mama də̀ń ʊ
lwarɪ. Lìù don ga wàrì ʊ mù də̀ń ʊ
lwarɪ.
16 Kʊ yɪ cígá, kʊ yɪ ndə kʊ nə
pʊ́pʊ́ní Yɪɪ *sagɪ tə wa, kʊ wʊ́:
«Wàà nə yə̀ə́ kʊ tə, Yuu-Tiu nə
bʊŋa? Wàà ga nə wàá kwìə̀
ʊ pɪn Yuu-Tiu nə?»
Yá nə mù ja pubʊŋa ndə Zwezi-
*Kərisə pubʊŋa tə nə.

3

Yɪɪ tʊ̀tʊ̀nà tə tʊtʊŋɪ tə nə yɪ nətʊ
(Ebərə-ba 5.11-14; 1 Korɛntə tìán 4.1-6)

1 À nubɪa-ba, à nə dí yáá à swìn
á con tə, à yɪ à swìn á con, ndə lìà
tə nə, ba tə nə twá ba tətə pubʊŋa
nə, ba nə yɪ ndə bìsíná nə Zwezi-
*Kərisə kwa. À wà wàní à swìn á
con, ndə lìà tə nə, ba nə zìlí Yɪɪ-
*Siŋu nii.
2-3 Á tə wàrì wodiu tətə á də́. Kʊ
mù nə pɪn, à sʊ̀ràn tə, à nə swìn á
con tə, yɪ ndə nayɪla nə, à nə pɪn
aba. Á yà yɪ lìà tə, á nə tə twá á tətə
pubʊŋa nə. Kʊ mù nə pɪn, də zə̀n
mama, á tə wàrì kʊ á də́. Á tətəŋi
wa, á tə jə wʊgwɪʊ də á dɪ jara də
duən. Kʊ nətʊ tə bɪrɪ də, á mù də
ləzoni tə duən tə, ba nə twá ba tətə
pubʊŋa nə, yɪ nədʊ. Yá á də tʊŋa
yìən tə, ba nə tʊŋa tɪa yuu.
4 Kʊ twá də á lìù don nə yàá swìn,
də ʊ mù wulə Polə kwa. Ʊ don də
tə wʊ́, ʊ mù wulə Apɔlɔsə kwa. Kʊ
nətʊ tə bɪrɪ də, á tʊtʊnɛɛ tə yɪ ndə
ləzoni tə, ba nə twá ba tətə pubʊŋa
nə.
5 Cígá mama, Apɔlɔsə nə yɪ wàà?
Sə à mù Polə nə yɪ wàà? Nə yɪ Yɪɪ
tʊ̀tʊ̀nà mʊ̀ʊ́. Yɪɪ twá də nəba, ʊ ma
van aba, ʊ pa á kə á waa ʊ nə. Yuu-
Tiu pɪn dìàn nə lìù mama nə, sə ʊ
ma fʊn tʊtʊŋɪ tə, ʊ nə mɛ, sə ʊ tʊn.
6 Kʊ yɪ ndə à mù Polə nə cwɛn tìʊ́
nə, Apɔlɔsə də ma gàrì níá kʊ də̀ń
nə, yá Yɪɪ dàń nə pɪn kʊ bori.
7 Kʊ mù nə pɪn, nə mɛ, sə nə lwarɪ
də, lìù tə, ʊ nə cwɛn tìʊ́ tə, də lìù tə,
ʊ nə gàrì níá tə kʊ də̀ń nə, ba mù
mɛ yɪ tʊtʊ. Yɪɪ cɪcɪ nə jə dun, ʊ nə
pɪn tìʊ́ tə bori tə yɪrɪ.
8 Lìù tə, ʊ nə cwɛn tìʊ́ tə, də lìù tə,
ʊ nə gàrì níá tə kʊ də̀ń nə, ba mɛ yɪ
won nədʊ. Yá nə lìù mama wá na ʊ
tətə tʊtʊŋɪ tə ŋwírán.
9 À mù Polə də Apɔlɔsə mù yɪ nə
tʊŋa də duən Yɪɪ tʊtʊŋɪ tə wa. Á mù
yɪ ndə Yɪɪ kárá nə, nə à yə̀ə́ ndə Yɪɪ
dìə̀ nə, ʊ nə lwə̀.
(Efɛzə tìán 2.20-22; 1 Piyɛrə 2.4-6)
10 Yɪɪ nə fwa pubwanʊ à yɪra, sə à
tʊn à pa wá. Kʊ yɪ ndə à nə dɪga
dìə̀ də̀ń, ndə də̀lwə̀rə́ nə, ʊ nə jə
wʊbʊŋa. Yá lìù don də kʊ́ʊ̀ twi, ʊ
lwà ka bə́rí tə. Lìù mama dàń nə
mɛ, sə n cì n tìàn nə də lwiu tə yiri
tə, ʊ nə lwè ka yuu wa.
11 Kʊ mù yɪrɪ nə, lìù don mama
kʊ́ʊ̀ wàrì də̀ń don ʊ tuŋə, də kʊ nə
tà Zwezi-*Kərisə, ʊ nə dí yáá ʊ wulə
lá.
12 Lìà duən wá ja sían, nə à yə̀ə́
cɪnɪa, nə à yə̀ə́ kapana wárá, tə
səbiu nə dáá zənzən, ba ma lwə̀ kʊ
bə́rə́ tə. Ba duən də wá ja dɛɛ, nə à
yə̀ə́ gakʊrʊ, nə à yə̀ə́ sɪsɪran, ba ma
lwə̀ kʊ bə́rə́ tə.
13 Dɪɪn tə, Yɪɪ nə wá bʊ̀rì ləzoni
tə bʊ̀rà, lìù mama tʊtʊŋɪ wá nan
poni nə. Yá Yɪɪ dàń wá pa lìù mama
tʊtʊŋɪ twá mən tə wa, sə tə bɪrɪ won
tə, kʊ nə yɪ.
14 Lìù tə, ʊ tʊtʊŋɪ tə nə wà mən
dí, Yɪɪ wá ŋwín kʊ tíú təntə.

15 Lìù tə, ʊ tʊtʊŋɪ tə nə dí mən, kʊ
tíú wá kwìn ʊ ŋwírán tə nə. Yɪɪ wá
jon ʊ tətə mù, kʊ dàń nə wá yà ndə
ʊ twá mən wa.
(1 Korɛntə tìán 6.15-20)
16 Á yəə́ zəni də, á yɪ ndə Yɪɪ *dìə̀
nə, Yɪɪ-Siŋu tə ga wulə á waa tə wa.
17 Də lìù nə cʊ̀gʊ̀ Yɪɪ dìə̀ təntə, Yɪɪ
də wá cʊ̀gʊ̀ kʊ tíú. Kʊ dìə̀ təntə yɪ
dìə̀, kʊ nə yɪ Yɪɪ nyiən, á mʊ̀ ga nə
yɪ kʊ dìə̀ təntə.
18 Lìù mama dàn ká gɪgarɪ ʊ tìàn.
Də á wa lìù nə bʊŋa də, ʊ mʊ̀ jə tɪa
yuu ləzoni wʊbʊŋa, kʊ tíú mɛ, sə ʊ
jì ndə ləyəru nə ba con, sə ʊ cígá ma
ya wʊbʊnyiən.
19 À swìn kʊ nətʊ, sə à ma bɪrɪ də,
tɪa yuu ləzoni wʊbʊŋa yɪ ləyəri Yɪɪ
yáá con. Yá kʊ nə púpʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə
wa, kʊ wʊ́:
«Ɒ wá ja wʊbʊŋa tìán tə ba tətə yíá
swɪan tə wa».
20 Kʊ tə swìn kʊ súrí lá, kʊ wʊ́:
«Yɪɪ yəə́ yənu tìán tə pubʊŋa tə nə
yɪ nətʊ. Ʊ yəə́ də, ka yɪ tʊtʊ».
21 Won tə mama dàń yɪ á mʊ̀
nyiən. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, lìù mama dàn
ká tì ləzwənə, ʊ ma fwa fwiə.
22 Tə mama míámían yɪ á mʊ̀
nyiən. À mʊ̀ Polə, də Apɔlɔsə, də
Sefasə*, də lʊʊ tə, də mɪɪ tə, də
tɪan, də síʊ́n máŋá kʊ tə wiən tə,
də máŋá tə, kʊ nə wá bà wiən tə, tə
mama míámían yɪ á mʊ̀ nyiən.
23 Yá á tətə yɪ Zwezi-Kərisə nyiən,
Zwezi-Kərisə də ga yɪ Yɪɪ nyiən.

4

Zwezi-Kərisə tʊ̀tʊ̀nà tə yoo
(1 Korɛntə tìán 3.5-9; Romə tìán 14.10-12)
1 Lìà tə dàń mɛ, sə ba jələ nəba
ndə Zwezi-*Kərisə tʊ̀tʊ̀nà nə, ba nə
ywàŋá ʊ tʊtʊŋɪ tə yuu, sə nə tʊn də
ʊ cígá tə, kʊ yà nə səgə̀.
2 Də ba nə pɪn tʊtʊŋɪ lìù nə, sə ʊ
ywàń kʊ yuu won tə, ba nə pìà, sə ʊ
fwa, kʊ mʊ̀ nə yɪ, sə ʊ tʊn kʊ tʊtʊŋɪ
təntə də pʊ́ə́ nədʊ.
3 Də kʊ nə yɪ à mʊ̀ Polə con nə, á
nə swə, sə á bʊ̀rì à bʊ̀rà də, kʊ ba
nə yì. Nə à yəə́ ləzoni tə, ba nə bʊ̀rì
bʊ̀rà nə swə, ba bʊ̀rì à bʊ̀rà də, kʊ
ba nə yì. À tətə ga ba à tìàn bʊ̀rà
bʊ̀rì.
4 Kʊ pìà kʊ bɪrɪ də, yoo tələ́ à
pubʊŋa wa. Kʊ nətʊ tə dàń nə ba
bɪrɪ də, à wá jì cígá tíú Yɪɪ yáá con.
*Yuu-Tiu nə wàá à bʊ̀rà ʊ bʊ̀rì.
5 Kʊ mʊ̀ nə pɪn, á dànà ká bʊ̀rì lìù
mama bʊ̀rà ʊ tʊtʊŋɪ yuu wa, də kʊ
máŋá tə wà yí. Á dàná də Yuu-Tiu
pìí ʊ twi. Ʊ mʊ̀ nə wá lɪ wiən tə
mama, tə nə səgə̀, yikunu wa, ʊ kə
poni wa. Kʊ tə ləzoni tə nə bʊŋa ba
waa con, ʊ wá lɪ kʊ ʊ bɪrɪ. Kʊ dɪɪn
təntə nə, Yɪɪ wá bʊ lìù mama nə, ʊ
tʊtʊŋɪ tə yɪrɪ, ʊ nə fwa.
6 À nubɪa-ba, à swìn kʊ nətʊ tə à
mʊ̀ də Apɔlɔsə yuu wa, sə kʊ wàní
kʊ pa aba kwìə̀. À pìà, sə á twá də
nəba, á ma sɛ̀e kʊ tə, kʊ nə pʊ́pʊ́ní
tə cɪcɪ nii. Sə á lìù mama dàn ká tì
lìù, ʊ zɪgɪ ʊ yɪra, ʊ ma fwa fwiə, á
ga muŋə lìù don.
7 Won mama tələ́, kʊ nə bɪrɪ də,
n dwə n duən tə. Won tə mama n
nə jə, kʊ yɪ Yɪɪ nə pɪn kʊ mʊ̀. Də kʊ
nə yɪ, Yɪɪ nə pɪn mʊ́ tə wiən təntə
mama, bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, n ma pɪn dun
n tìàn nə, ndə kʊ tà Yɪɪ nə pɪn mʊ́
tə?
(2 Korɛntə tìán 6.4-10; Filipə tìán 2.19-22)
8 Awo, á bʊŋa də, á manwarɪ á jə
wiən tə mama, yá won mama wà
aba mùrì. Á manwarɪ á jì jɪjə tìán
Yɪɪ cwəŋə tə wa. Á manwarɪ á yɪ
pɛ̀egá, yá nə mʊ̀ ga tà pɛ̀egá. Kʊ yà
yɪ yozəŋu, də cígá mama, á nə ya
pɛ̀egá Yɪɪ yáá con, sə nə də twá á
dwanɪ nə, nə də́ kʊ pàrì təntə.
9 À bʊŋa də, nə mʊ̀ jigə mumun lìà
lʊʊ mama wa, də *malɪkɛ yáá con,
də ləzoni yáá con. Kʊ mʊ̀ nə pɪn,
à bʊŋa də, Yɪɪ ken nə mʊ̀ lìà tə, nə
nə yɪ Zwezi-Kərisə *tʊntʊna tə, lìà
tə mama kwa wa. Nə yɪ ndə lìà tə

* **3:22 3.22** Sefasə ja yɪrɪ don, ba nə boŋə Piyɛrə.

nə, bùrà nə jɪn nəba, ba nə mɛ, sə
ba cùgù nəba.
10 Nə mù yɪ ləyərən Zwezi-Kərisə
yɪrɪ, yá á mù yɪ yənu tìán Zwezi-
Kərisə yoo wa. Nə mù yɪ labwana,
yá á mù yɪ dìàn tìán. Lìà pɪn dun á
mù nə, yá ba ba dun pɪn nə mù nə.
11 Də zàn mama, nə mù yɪ niən
də nanyʊnɪ nə jə nəba. Nə mù nə
ba gànù də jə, lìà də ga mà nəba, nə
twá lá nə nə ywaŋa.
12 Nə yàá tʊn jìàn tʊtʊnan, nə yɪra
cɛ zəni. Ba nə twɪn nəba, nə tə yàá
lòrì Yɪɪ, sə ʊ fwa zəni kʊ tìán yuu
wa. Ba nə fɪfɪn nəba, nə yàá pínî
kʊ nə wɛɛ con.
13 Də ba nə dí tɪjaŋa, ba kə nə nii
nə, kʊ yɪ nə yàá zùrì ba bɪcanɪ, sə nə
pìí nə kə duən yuu. Lìà tə, ba nə yɪ
lʊʊ nə kəni cwəŋə nə mù yáá con,
nə yɪ lìà tə, ba wɛɛ nə nan nəba,
nə yɪ ndə ywərən nə, ba nə yàá lwé
pùrá yuu wa. Halɪ, kʊ ja bà kʊ yí
zàn.
14 Kʊ yɪ yoo nə, à dí yáá à swìn
á con, à tuŋə lá. Á mù nə yɪ lìà tə,
á nə ya à bɪa tə, à nə swə. Kʊ tà à
púpúní yìàn tə tə, sə à ma kə cavɪra
á nə.
15 Də á nə swə, á jə lìà duən
zənzən, kʊ tìán nə bɪrɪ aba Zwezi-
Kərisə cwəŋə tə wa, á nyɪna mù tə
yɪ nədʊ. À mù nə yɪ á nyɪna Zwezi-
Kərisə cwəŋə tə wa. Kʊ twá də, à
mù nə nə dí yáá, à swìn sʊywáŋʊ́ tə
á con, á ma kə á wɛɛ kʊ nə.
16 À dàń kwè aba, sə á fwa ndə à
nə.
17 Kʊ mù yɪrɪ nə, à tʊŋa à biswənə
Timote, ʊ nə twá *Yuu-Tiu cwəŋə tə
də pùá nədʊ. À tʊŋa wá, sə ʊ bà
ʊ pìí ʊ lìí aba kʊ tə, à nə yɪ Zwezi-
Kərisə cwəŋə tə wa. Kʊ tə, ʊ nə wá
kàrì aba, də kʊ tə, à nə kàrì Kərisə
lìà púlá tə bwálá mama wa, yɪ nədʊ.

(2 Korɛntə tìán 10.1-11)

18 Á wa lìà duən wulə ba fwa fwiə,
ndə kʊ yɪ à kʊ́ʊ̀ bá pìí à bà á con.
19 Yá də kʊ nə yɪ Yuu-Tiu fɪra, à
wá bà á con sɪ́ʊ́n sɪ́ʊ́n. Máŋá tə wa,
à nə wá yí á con, kʊ kʊ́ʊ̀ bá ya ba
níá sʊ̀ràn tə nə, à wá lwarɪ. À dàń
wá lwarɪ, də ba cígá nə jə dìàn.
20 Də Yɪɪ nə dá pàrì lìù yuu wa,
Yɪɪ dìàn tə də tʊŋa də wá, kʊ tà nii
sʊ̀ràn cɪcɪ.
21 Bɛ̀eɛ̀e won nə, á dàń pìà? Á pìà
də, máŋá tə wa, à nə bìàn á con, sə
à ja kafɪʊ à bà à ma fɪrɪ aba naaa?
Nə à yə̀ə́, á pìà də, à nə bìàn, sə à
bà də sonu də bɪcabwanʊ?

5

*Bacwan wulə Korɛntə Kərisə lìà
púlí tə wa*

*(1 Timote 1.19-20; Galasi tìán 5.9;
Ebərə-ba 10.22)*

1 À nì də, lìà zənzən swìn á yoo,
də á tʊŋa bacwan á pwərə wa. Kʊ
bacwan təntə, á nə tʊŋa tə, lìà tə də
tətə, ba nə yərì Zwezi-*Kərisə, ba tə
yìàn təntə tʊŋa ba pwərə wa. Ba
swìn də, á wa lìù don tì ʊ nyɪna kan,
ʊ ma fwa ʊ kan.
2 Kʊ yoo təntə yà mɛ, sə kʊ ya
pucʊnɪ, kʊ pa aba. Yá də kʊ nətʊ
tə mama, kʊ tə yɪ fwiə nə jə aba.
Kʊ yà mɛ, sə á dɪŋɪ kʊ bɛɛ təntə, ʊ
nə tʊn kʊ yolwan təntə, á lɪ á tətəŋi
wa.
3 À mù tətə tə̀lá də aba, yá à
pubʊŋa wa, à wulə də aba kʊ yoo
tə wa. Kʊ mù nə pɪn, à mù dí yáá
à bʊ̀rì kʊ bɛɛ təntə yolwan tə bʊ̀rà,
ndə kʊ ya à wulə də aba.
4 *Yuu-Tiu Zwezi yuu yɪrɪ, à swìn
á con, sə á lwarɪ, kʊ tə, á nə mɛ, sə
á fwa. Kʊ mɛ, sə á jə̀ń duən yáá
nə, sə kʊ bɛɛ təntə bʊ̀rà ma bʊ̀rì.
À pubʊŋa tə wá yà də aba. Yuu-Tiu
Zwezi dìàn tə də wá yà nə tətəŋi wa.
5 Kʊ máŋá təntə, á nə kun duən nə
nətʊ tə, sə á dàń dɪŋɪ kʊ bɛɛ təntə,
á lɪ á púlí tə wa, sə ʊ va ʊ ya də
*Sɪtana. Sɪtana wá cùgù ʊ yɪra tə,
sə Yɪɪ ga jon ʊ jə̀rá tə, dɪɪn tə nə,
Yuu-Tiu Zwezi nə wá pìí ʊ bà, ʊ bʊ̀rì
ləzoni tə bʊ̀rà.
6 Kʊ ba ziən, sə á tì kʊ, á ma fwa
fwiə. Á yə̀ə́ də, ba nə pìà, ba fwa
dipɛn, kʊ yɪ sabwarɪ mancɪn nə, ba
yàá ma pa dipɛn mun tə mama zàn
tə ŋʊ̀nì.

7 Zwezi-Kərisə dàń nə yı nə *Pakə
càná tə *pabiə, ba nə gʋa nə cʋna
yırı. Á dàń mɛ, sə á lı cʋna nədwara
tə, tə nə yı ndə sabwarı nə, á tətəŋi
wa. Sə kʋ pa á ya ndə dipɛn mun
nədʋn nə, sabwarı nə wà kʋ wa ken.
8 Kʋ mʋ̀ nə pın, nə mɛ, sə nə dɔ́
cànà təntə də dipɛn tə, kʋ wa nə ba
sabwarı nədwan jə. Nə dàń dʋŋa kʋ
tə, kʋ nə yı cʋna də wʋlʋŋʋ yìən tə,
sə nə dàń ga ya lìà tə, nə bıcanı nə
yı nəpwənə, ba nə yı cígá lìà.
(Zwidə 22-23)
9 À sagı tə, à nə púpʋ́ní á nə tə,
à swìn kʋ wa də, á mʋ̀ də lìà tə, ba
nə pəni duən vɛɛ vɛɛ tə dàn ká jə̀ń
duən nə.
10 Də à nə swìn kʋ nətʋ, kʋ tà lìà
tə, ba nə tà Kərisə lìà tə nə, à swìn.
Ba mʋ̀ yı lìà tə, ba nə pəni duən vɛɛ
vɛɛ, ba duən yı lìà tə, lìà wiən nə jə
yimən tə pa ba, ba duən yı lìà tə, ba
nə vırı lìà wiən də dìàn, ba duən yı
lìà tə, ba nə pın dun woŋwanan tə
nə, ba ga dʋgʋ Yıı vàn nə. Də lìù nə
ba pìà, sə ʋ ya də kʋ lìà təntə, kʋ tíú
yı ʋ mɛ, sə ʋ nan lʋʋ wa míámían.
11 Kʋ tə, à nə púpʋ́ní tə, kʋ tà nətʋ.
Kʋ yı à púpʋ́ní kʋ á mʋ̀ lìà tə nə, á
nə yı nubıa Kərisə yırı. Də lìù nə
wʋ́, ʋ yı á nubiu, yá kʋ tíú tə ga pəni
lìà vɛɛ vɛɛ, nə à yə̀ə́ lìà wiən yimən
nə jə wá, nə à yə̀ə́ ʋ nə pın dun
woŋwanan nə, ʋ ga dʋga Yıı vàn nə,
nə à yə̀ə́ ʋ nə twın lìà, nə à yə̀ə́ ʋ
nə nywìn swana ʋ tətəli, nə à yə̀ə́ ʋ
vırı lìà wiən də dìàn, á dànà ká jə̀ń
də kʋ tíú. Á mʋ̀ də kʋ tíú dànà ká
dɔ́ wodiu tətə də duən.
12 Á mʋ̀ Kərisə lìà tə bʋ̀rà yoo nə
ywàŋá nə. Lìà tə, ba nə tà Kərisə lìà
tə bʋ̀rà yoo ba nə ywàŋá. Yá kʋ yı á
də nə mɛ, sə á bʋ̀rì á púlí tə bʋ̀rà.
13 Yıı nə wá bʋ̀rì lìà tə, ba nə tà
Kərisə lìà tə, bʋ̀rà. Á dıŋa lìù tə, ʋ
nə tʋŋa lwanı tə, á tətəŋi wa, á lı.

6

Kərisə lìà bʋ̀rà nə mɛ, sə kʋ ya nətʋ
(Zwakə 4.1; Matiə 5.23-24; Romə tìán 12.17-18; Efɛzə tìán 5.3-8)
1 Də á púlí tə wa, lìù nə yə̀ə́ lìù don
yoo, ʋ nə pìà, sə ba bʋ̀rì kʋ bʋ̀rà,
kʋ twá nətə ʋ ma pìí ʋ ja kʋ, ʋ vəli
ʋ swìn lìà tə nə bʋ̀rì bʋ̀rà tə con,
ba nə tà *Kərisə lìà tə? Kʋ mɛ, sə
ʋ swìn kʋ lìà tə cıcı yáá con, ba nə
yı Kərisə nə tı, sə ba mʋ̀ nə bʋ̀rì kʋ
bʋ̀rà.
2 Á yə̀ə́ də, kʋ ya lìà tə, ba nə yı
Kərisə nə tı, nə wá bʋ̀rì lìà tə mama,
ba nə yı lʋʋ nə tı, ba bʋ̀rà. Yá cígá
mama də á nə mɛ, sə á bʋ̀rì lìà tə,
ba nə yı lʋʋ nə tı, ba bʋ̀rà, bɛ̀eɛ̀e nə
pın á wà mɛ, sə á bʋ̀rì yobii tə tə
bʋ̀rà?
3 Á yə̀rì də, nə mʋ̀ nə wá bʋ̀rì
*malıkɛ tə də tətə bʋ̀rà naaa? Kʋ
nə yı nətʋ, də nə nə wá bʋ̀rì malıkɛ
bʋ̀rà, kʋ mɛ, sə nə bʋ̀rì tıa kʋ tə yuu
yìən tə bʋ̀rà.
4 Á dàń nə jə yoo kʋ nə mɛ, sə kʋ
swìn, kʋ yı nətə á ma pìí á ja kʋ, á
vəli á pın lìà tə nə, ba nə ba funə jə
Kərisə lìà púlí tə wa, sə ba mʋ̀ nə lı
kʋ yoo təntə yáá?
5 Kʋ yoo təntə yı á cavıra yoo nə,
à swìn. Lìù nədʋ mama tà nə tə̀lə́
á mʋ̀ Kərisə lìà púlí tə wa, kʋ tíú
wʋbʋŋa nə yí, sə ʋ wání ʋ bʋ̀rì bʋ̀rà
á mʋ̀ lìà tə, á nə yı nubıa Kərisə yırı,
pwərə wa naaa?
6 Á wa lìù don yàá pìí ʋ ja ʋ nubiu
yoo ʋ ja va, ʋ swìn lìà tə con, ba nə
tà Kərisə lìà.
7 Də yìən nə wulə á tətəŋi wa, lìù
don nə wá bʋ̀rì tə bʋ̀rà, kʋ nətʋ tə
bırı də, á ga tə nə. Də lìù nə tʋn
kʋnkʋn yoo á yıra, bɛ̀eɛ̀e nə pın á
ma wàrì kʋ á pínı́? Bɛ̀eɛ̀e nə pın, á
ma wàrì á pínı́ á pın ʋ ŋwìn aba?
8 Á mʋ̀ tətə dàń nə pìí á tʋŋa
kʋnkʋn yìən də á ŋwìn á nubıa tə
duən tətə.
9 Á yə̀ə́ də, lìà tə, ba nə tʋŋa
kʋnkʋn yìən tə, ba bá twá ba ya Yıı
pàrì tə wa. Á dànà ká gıgarı á tìàn,
á lwara də, lìà tə, ba nə pəni duən
vɛɛ vɛɛ tə, də ba tə, ba nə pın dun
woŋwanan nə, ba ga dʋga Yıı vàn
nə, də ba tə, ba nə cwàrì, də bara

tə, ba nə ba kan pìà, ba ga pìà bara
duən, ba ma fwa ba kana,
10 də ba tə, ba nə yı ŋwına, də
ba tə, lìà wiən yimən nə jə ba, də
ba tə, ba nə nywìn swana ba tətəli,
də ba tə, ba nə twın lìà, də ba tə,
ba nə vırı lìà wiən də dìàn, ba mù
ləzwənlwan təntə mama, bá twá ba
ya Yıı pàrì tə wa.
11 Á wa lìà duən də yà yı ndə lìà
təntə nə, máŋá don wa. Yá síún nə,
Yıı sın á cʊna tə. Ʊ tanı aba ʊ tún,
sə á ya ʊ mù nyiən. Yıı twá *Yuu-
Tiu Zwezi-Kərisə də ʊ *Siŋu tə, ʊ pa
á jì lìà tə, á yı cígá tìán ʊ yáá con.

Nətʊ tə á yıra tə nə mɛ, sə tə pa dun Yıı nə
(1 Tɛsalonikə tìán 4.1-7; 1 Piyɛrə 1.14-19)

12 Á wa lìà duən swìn də, ba jə
cwəŋə, sə ba fwa won mama. Də
kʊ nə swə, kʊ yı cígá, kʊ dàń nə
tà wiən tə mama, ba nə fwa nə jə
nywarı tə pa ba. Á swìn də, á jə
cwəŋə, sə á fwa won mama. Yá à mù
Polə dàń nə ba pìà, sə won mama
mì nə, kʊ ja à bıan nə.
13 Á swìn də, wodiu yı pùá yırı nə
kʊ wulə, yá pùá də ga yı wodiu yırı
ka wulə. Yá dıın don nə, Yıı wá pa
pùá də wodiu mɛ nyʊ lá. À mù con
nə, ləzwənə yıra tə mù yà tà Yıı fwa
kʊ, sə ʊ ma pə̀ń lìà duən vɛɛ vɛɛ. Yıı
fwa kʊ, sə nə jə kʊ, nə twá *Yuu-
Tiu nə. Yá Yuu-Tiu də ga yı yıra tə
nyiən.
14 Yıı pìí ʊ bwin nə Yuu-Tiu, ʊ lı
tıan wa. Yá ʊ wá bwin nə də, ʊ lı
tıan wa də ʊ dìàn tə.
15 Á yərì də, *Kərisə lìà púlí tə nə
yı Kərisə yıra tə, yá á lìù də mama
ga yı Kərisə yıra tə nandaʊ naaa?
Kʊ ziən, sə à tì Kərisə nandaʊ tə
don, à pa kacwarʊ nə naaa?
16 Abada! Kʊ tà nətʊ! Á yərì də,
lìù tə, ʊ nə pə̀ń də kacwarʊ, ʊ mù də
kacwarʊ tə mɛ jigə won nədʊ naaa?
Kʊ yı ndə kʊ nə púpúní Yıı sagı tə
wa, kʊ wú: «Ba mù lìà bələ təntə,
ba nə tʊn kʊ yoo tə, dàń wá jì won
nədʊ».
17 Yá lìù tə, ʊ nə tì ʊ tìàn ʊ marı
Yuu-Tiu nə, kʊ tíú də Yuu-Tiu wá ya
siŋu nədʊ tə wa.
18 Kʊ mù yırı nə, á dàń dʊŋa ka
cwàrì də duən tə. Cʊna tə duən tə,
ləzoni nə tʊŋa, tə wà marı ba yıra.
Yá lìù tə, ʊ dàń nə cwàrì, cʊna tə yı
ʊ tʊŋa ʊ tətə yıra.
19 Á yə̀ə́ də, á yıra tə nə ya Yıı-
Siŋu tə *dìà. Ʊ pın kʊ, sə kʊ bà, kʊ
ya kʊ wa. Á yıra tə kúù tà á mù nə
tı, kʊ ya Yıı nyiən.
20 Á na zəni də, Yıı yà aba də
kwənə tə nə dáá ʊ jon. Á dàń pıan
Yıı na dun, won tə mama wa, á yıra
tə nə tʊŋa.

7

Ka swe yoo
(Matiə 19.3-12)

1 Síún nə, à dàń pìà, sə à le á bwiə
tə, á nə bwe nə á sagı tə wa: Kʊ ba
ziən, sə bɛɛ pə̀ń də kan naaa?
2 À dàń nə kúù pìí, à bún lìà tə nə
pəni duən vɛɛ vɛɛ tə yoo, à na də,
kʊ ziən, sə bɛɛ mama swe ʊ kan, sə
kan də mama swe ʊ barı nə.
3 Kanbarı tə mɛ, sə ʊ tʊn kanbarı
tʊtʊŋı ʊ kan tə yıra ba sapaa wa.
Kan tə də mɛ, sə ʊ tʊn kan tʊtʊŋı
ʊ barı tə yıra ba sapaa wa.
4 Kan tə kúù ba ʊ tətə yıra tə tı,
kʊ dàń ya ʊ barı nə tı ʊ tətə yıra tə.
Bɛɛ tə də kúù ba ʊ tətə yıra tə tı, kʊ
dàń ya ʊ kan nə tı ʊ yıra tə.
5 Yá bɛɛ də ʊ kan wà mɛ, sə ba
kán ba tìàn nə duən con. Də á nə
pìà, sə á pwɛ̀e də duən tətə, kʊ mɛ,
sə kʊ ya máŋá mancın wa, kʊ twá
də nimarʊ nə, sə á ma jʊn Yıı. Kʊ
máŋá mancın tə nə lɛ, sə á pìí á va
duən con. Kʊ nə tà nətʊ, á bá wàní
á ja á tìàn sənbwen. Yá *Sıtana wá
twá kʊ nə, ʊ dədə́n, sə ʊ yugə aba,
ʊ pa á tʊn yokʊkwıʊn.
6 Kʊ tə à nə swìn nətən, kʊ tà ndə
nii nə à pın aba, kan də ʊ barı ka
pwɛ̀e duən nə yoo wa. Kʊ yı yoo
tə, à nə na, də á nə fwa kʊ, kʊ tà
yolwan.
7 Yıı pın tarpınan yirə yirə lìù də
mama nə, sə n ma tʊn ʊ tʊtʊŋı tə.

Ba duən con, ba də nyiən yı kʊ cıcı,
ba duən də con, ba də nyiən yı kʊ
cıcı. À mù Polə con nə, à mù yà swə,
sə lìà tə mama yà ndə à nə, ba dànà
ká swe.
8 À dàń swìn bara tə con, ba nə wà
swe, də kadənə tə con də, kʊ ziən,
sə ba ya lá nətʊ ndə à nə.
9 Də ba nə wàrì ba tìàn ba pínı́, sə
ba swe. Kʊ ziən, də á nə swe duən,
kʊ doni, də á nə yá á pa kʊ fıra də́
aba.
10 À dàń pìà, sə à swìn ba tə ba
swe tə con. Kʊ tà à mù nə pın nii kʊ
tə. Kʊ ya *Yuu-Tiu nə pın kʊ. Kan
tə, ʊ nə swe, ʊ dàn ká nan ʊ barı
con.
11 Də ʊ nə nan ʊ barı tə con də,
sə ʊ kʊ́ù dàn ká pìí ʊ swe barı don.
Nə à yə̀ə́ də ʊ nə pìà barı, sə ʊ pìí ʊ
va ʊ barı tə con, sə ʊ pa ba kə duən
yuu. Sə kanbarı tə də dàn ká dıŋı ʊ
kan ʊ dʊgʊ.
12 Sı́ʊ́n nə, à pìà, sə à swìn lìà tə
duən tə con. Kʊ ya à mù nə swìn,
kʊ tà Yuu-Tiu nə swìn. Də lìù tə, ʊ
nə yı á nubiu Kərisə yırı, nə jə kan,
ʊ nə tà Kərisə lìù, yá kan tə ga swə,
sə ba ya duən nə, sə ʊ dàn ká dıŋı
wá ʊ dʊgʊ.
13 Də kan də nə kʊ́ù ya Kərisə lìù,
yá ʊ barı tə ga tà Kərisə lìù, kʊ bɛɛ
təntə ga swə, sə ba ya duən nə, sə
kan tə dàn ká nan ʊ yá wá.
14 Yıı twá də kan tə, ʊ ma tı bɛɛ
tə, ʊ nə tà Kərisə lìù tə. Yıı twá də
bɛɛ tə də, ʊ ma tı kan tə, ʊ nə tà
Kərisə lìù tə. Kʊ nə tà nətʊ, á bıa
tə, á nə lʊrı, wá ya cʊna bıa. Yá kʊ
cígá mama wa, ba ya Yıı nə tı ba.
15 Də ba lìù tə, ʊ nə tà Kərisə lìù
tə nə pìà, sə ʊ pwɛ̀e də ʊ tə, ʊ nə yı
Kərisə lìù tə, sə ʊ pwɛ̀e də wá. Kʊ
nətʊ tə wa, kʊ ba yoo mama jə, kʊ
pa lìù tə nə, kʊ nə yı á nubiu, nə à
yə̀ə́ á nubʊa Kərisə yırı, də ba nə
pwɛ̀e də duən. Yıı ya swə, sə á ya
duən nə də bıcan sìə́.
16 N mù kan tə, n nə ya Kərisə lìù,
n wàrì n lwarı, də Yıı nə wá twá də
mʊ́, ʊ ma jon n barı tə ʊ cʊna wa.
N mù kanbarı tə də con, n wàrì n
lwarı, də Yıı nə wá twá də mʊ́, ʊ
ma jon n kan tə ʊ cʊna wa.

Nətʊ tə, n nə yı Yıı ma kúrí mʊ́, n tə ya nətʊ
(Romə tìán 6.18-22)

17 À pìà, sə à súrí yoo kʊ tə lá nə.
Kʊ mù nə ya, sə lìù mama tì cwəŋə
tə *Yuu-Tiu nə kúrí, ʊ pa wá. Kʊ mù
cwəŋə təntə, ʊ yà nə tì də máŋá tə
wa, Yıı nə kúrí wá, sə ʊ twá ʊ mù
Yıı nə. Kərisə lìà púlə́ tə mama wa,
kʊ mù nii təntə nə à pın ba.
18 Də Yıı nə kúrí bɛɛ, də ʊ yà nə
*gwəŋə, sə kʊ tíú ya lá nətʊ. Də Yıı
nə kúrí bɛɛ, də ʊ yà tə wà gwəŋə, sə
kʊ bɛɛ təntə kʊ́ù dàn ká gwəŋə.
19 Də bɛɛ nə gwəŋə, nə à yə̀ə́ ʊ wà
gwəŋə, tə mɛ ya tʊtʊ. Yoo tə, kʊ nə
də́ lá, kʊ mù nə ya ka zìlí Yıı *nii
yìən.
20 Sə lìù mama dàn ká lwàń ʊ yiri
tə, ʊ nə yı, máŋá tə wa, Yıı nə kúrí
wá.
21 Yıı nə kúrí mʊ́, də n nə ya yoŋu,
dàn ká pa kʊ yoo yì mʊ́. Yá n dàń nə
nı cwəŋə, sə n ma tını n tìàn, sə n
tì ka, n ma tını n tìàn.
22 Yoŋu tə, Yuu-Tiu nə kúrí wá, sə
ʊ twá ʊ nə, kʊ yoŋu tə kʊ́ù tà yoŋu
Yıı yáá con Yuu-Tiu yırı. Mə kʊ yı
nətʊ kʊ pa lìù tə nə, ʊ də nə tı ʊ tìàn,
yá Yıı ga kúrí wá, sə ʊ bà ʊ twá ʊ nə.
Kʊ tíú jigə Zwezi-Kərisə yoŋu.
23 Yıı pìí ʊ yə̀ aba də kwənə tə nə
dáá. Á dàń ya ʊ mù nyiən. Á kʊ́ù
dànà ká pìí á jì ləzoni ywəŋə.
24 À nubıa-ba, sə á lìù mama ya
Yıı yáá con, ndə nətʊ tə nə, ʊ nə yı
máŋá tə wa, Yıı nə kúrí wá, ʊ dàn
ká lwàń.

Lìà tə, ba nə wà swe tə yoo
(1 Piyɛrə 4.7; Ebərə-ba 13.4)

25 Sı́ʊ́n nə, à wá swìn lìà tə, ba nə
wà swe tə yoo. Kʊ tà *Yuu-Tiu nə
pın nə kʊ mù nii təntə, kʊ ya à tətə
pubʊŋa, à swìn á con. Yuu-Tiu nə
dəri yinəgə zənzən tə pın á mɛ, sə
á pa cígá à sʊ̀ràn tə nə, à nə yı pʊ́ə́
nədʊ tíú tə yırı.

26 Á nəŋə kʋ tə, à nə bʋŋa də, kʋ
ziən. Wʋwalʋ tə yırı, kʋ nə wulə
sı́ʋ́n máŋá kʋ tə wa, kʋ ziən, sə lìù
mama ya lá, ndə n nə ya nətʋ.
27 Də n nə jə bwàlʋ́, n nə càrì, sə
n swe, dàn ká dʋgʋ wá. N nə kʋ́ʋ̀ ba
bwàlʋ́ jə, sə n ya lá nətʋ, n ba bwàlʋ́
càrì.
28 N dàń nə kʋ́ʋ̀ twá kʋ nətʋ tə wa,
n swe kan, n wà cʋna fwa. Kacıın tə
də, ʋ tə nə yèrì bɛɛ, nə kʋ́ʋ̀ twá kʋ
nətʋ tə wa, ʋ swe bɛɛ nə, ʋ wà cʋna
fwa. Lìà tə, ba nə swe duən nə, wá
na càn zənzən. Yá à mù ya à pìà, sə
à ma cì á nə. Kʋ mù yırı nə à swìn,
sə á dànà ká swe.
29 À nubıa-ba, à sʋgʋ tə dèń nə ya
máŋá tə, Yıı nə pın nəba, kʋ́ʋ̀ ba
dáá. Kʋ mù yırı nə, kʋ nə zıgı sı́ʋ́n
nə, sə ba tə, ba nə swe tə, dàn ká
vwa ba tìàn ba kana tə nə, ba doni
Yıı.
30 Ba tə, ba nə kwi tə, sə ba ya, ndə
kʋ tà ba kwi. Ba tə, ba nə jwɛ, sə ba
ya, ndə kʋ tà ba jwɛ. Ba tə, ba nə yè
wiən, sə ba də ya, ndə ba ba won jə.
31 Sə ba tə, ba nə tʋŋa lʋʋ tʋtʋnan
tə, sə ba ya, ndə ba ba lʋʋ tʋtʋnan
tʋŋa. Tıa ka tə yuu wiən tə, nə nə
na, tə wá lɛ.
32 À ba pìà, sə twara jə aba. Lìù tə,
ʋ nə wà swe, kʋ ya Yuu-Tiu tʋtʋŋı tə
twara nə yàá jə wá, də nətʋ tə, ʋ nə
wá ma poli Yuu-Tiu pùə́ nə.
33 Kanbarı mù ya lʋʋ wiən twara
nə ja wá. Ʋ pìà, sə ʋ poli ʋ kan tə
pùə́ nə, ʋ mù nə kʋ́ʋ̀ pìà, sə ʋ poli
Yıı də pùə́ nə.
34 Ʋ pubʋŋa tə dàń yàá jì bələ. Mə
kʋ ya nətʋ kana tə də con. Kan tə,
ʋ nə ba barı ja, də kacıın tə, ʋ tə
nə yèrì bɛɛ, Yuu-Tiu tʋtʋŋı tə cıcı
twara nə ja ba. Ba pìà, sə ba ya Yıı
nyiən, sə Yıı nə tını ba yıra tə də ba
pubʋŋa mama. Yá kan tə, ʋ nə swe
barı nə, ʋ də ya lʋʋ wiən twara nə
jə wá. Ʋ pìà nətʋ tə, ʋ nə wá twá, ʋ
ma poli ʋ barı pùə́ nə.
35 À nə swìn tə yìàn təntə á con,
kʋ ya, sə tə san aba. Kʋ tà à pìà, sə
à kə aba yoo wa. Kʋ ya à pìà, sə á
tʋn won mama, ndə kʋ nə mɛ, sə kʋ
tʋn nətʋ Yıı cwəŋə tə wa. Sə vaŋʋ
dàn ká ya lá, sə á ma marı Yuu-Tiu
yıra.
36 À dàń pìà, sə à swìn bɛɛ nə
jə ʋ kacıın ʋ nə pìà, sə ʋ swe yoo.
Dıın don, bɛɛ də ʋ bwàlʋ́ wàá ba
bʋŋa də, kʋ mɛ, sə ba yá ba bwàlí
tə. Yá kʋ kwa nə, kʋ wàá kʋ pın
bɛɛ tə ga bʋŋa də, kʋ ya yolwan, ʋ
tʋn ʋ bwàlʋ́ tə yıra. Ʋ fıra nə jə wá
zənzən, kʋ pa ʋ wàrì ʋ pínı́, ʋ nə na
də ʋ pìà, sə ʋ swe ʋ bwàlʋ́ tə, sə ba
swe duən nə. Də ba nə swe duən nə
kʋ tà cʋna.
37 Yá bɛɛ tə wàá ʋ kúrí ʋ tì də, ʋ
bá swe ʋ bwàlʋ́ tə də ʋ waa mama.
Də ʋ nə jə ʋ tìàn dìàn, də ʋ nə ken
ʋ pubʋŋa wa, də ʋ mù də ʋ bwàlʋ́
tə bá pə̀ń duən nə, kʋ ziən, ʋ nə wà
ʋ bwàlʋ́ tə swe.
38 Kʋ yoo tə dàń pìà kʋ swìn də,
bɛɛ tə, ʋ nə swe ʋ bwàlʋ́ tə fwa
yozəŋu. Bɛɛ tə, ʋ də nə ba ʋ bwàlʋ́
tə swe, də nə kʋ́ʋ̀ fwa yozəŋu ʋ
doni.
39 Kan nə swe barı nə, ʋ barı tə
nə wà tı, ʋ ba cwəŋə jə, sə ʋ nan ʋ
va ʋ swe barı don nə. Yá ʋ barı tə
dàń nə tıga, ʋ jə cwəŋə, sə ʋ pìí ʋ
swe barı don nə, ʋ nə swə. Kʋ mɛ,
sə barı təntə də ya Kərisə lìù.
40 À mù pubʋŋa wa, à yà wá swìn
də, kan tə nə wà pìí ʋ swe, ʋ yà wá
ja pupwən, ʋ doni ʋ nə pìí ʋ swe.
Mə à mù pubʋŋa nə nətʋ, yá à də
ga yə̀ə́ də, Yıı-*Siŋu tə wulə də nə.

8

Joŋi dìə̀ nàŋʋ́ diŋə yoo
(1 Korɛntə tìán 10.19-33; Romə tìán 14.13-23)

1 Sı́ʋ́n nə, à dàń pìà, sə à swìn
nàŋá tə, ba nə ma fwa *joŋi, ba pın
woŋwanʋ nə yuu wa. Kʋ yı cígá, á
swìn, á wʋ́: «Nə mama yə̀ə́ cígá tə».
Yá kʋ yənu təntə nə yàá kə nəba
fwiə wa. Yá sonu mù yı kʋ yàá pa,
nə vəli yáá wuuu, Yıı tʋtʋŋı tə wa.
2 Də lìù nə fwa fwiə ʋ bırı də, ʋ
mù yə̀ə́ yìàn, kʋ nətʋ tə nə bırı də,
ʋ tə yèrì yìàn tə, ndə kʋ nə mɛ nətʋ.

3 Kʊ mù nə pɪn, lìù tə, ʊ nə swə
Yɪɪ, Yɪɪ də yə̀ə́ kʊ tíú yoo.
4 Kʊ nə yɪ nàŋʊ́ tə, ba nə ma fwa
joŋi, ba pɪn woŋwanʊ nə yoo wa, nə
mama yə̀ə́ də, lʊʊ woŋwanʊ ya tʊtʊ.
Nə ga yə̀ə́ də, Yɪɪ cɪcɪ nə ba don jə.
5 Lìà duən bɪrɪ də, wiən wulə
lanworu tə wa də tɪa yuu wa, ba mù
nə jʊ̀nì, ndə ba yɪa nə. Kʊ mù nə
bɪrɪ də, lìà duən con yɪa dáá, yun
tìán də dáá.
6 Nə mù yə̀ə́ də, kʊ tà cígá. Nə
yə̀ə́ də, Yɪɪ ya nədʊ cɪcɪ. Ʊ mù nə ya
nə nyɪna. Yá ʊ mù yɪrɪ nə nə wulə.
Ʊ mù nə pɪn wiən tə mama wulə.
Nə yə̀ə́ də, *Yuu-Tiu də yɪ nədʊ cɪcɪ.
Kʊ mù nə yɪ Zwezi-*Kərisə. Wiən tə
mama nə twá də wá tə ma wulə. Ʊ
mù nə pɪn nə də wulə.
7 Lìà tə mama pubʊŋa tà nədʊ.
Lìà duən wulə á pwərə wa, ba nə
mì woŋwanan tə zənzən. Kʊ mù nə
pɪn, kʊ tìán təntə nə dí woŋwanʊ
nàŋʊ́, ba waa con ba yàá pìí ba bʊŋa
də, woŋwanʊ tə nə ya ba yɪɪ. Yá ba
kʊ́ʊ̀ ba dìàn jə Yɪɪ cwəŋə tə wa, kʊ
jigə cʊna ba waa con.
8 Nə mù yə̀ə́ də, kʊ tà wodiu nə
wá pa nə yí Yɪɪ yɪra. Də nə nə dí kʊ,
kʊ bá súrí nəba Yɪɪ yáá con. Nə nə
kʊ́ʊ̀ wà kʊ dí, kʊ bá mun nəba Yɪɪ
yáá con.
9 Á dàń nə zurə á yɪra, də á nə swə
á jə cwəŋə, sə á də́ won tə mama, á
nə pìà. Kʊ nə tà nətʊ, Kərisə lìà tə,
ba nə ba dìàn jə Yɪɪ cwəŋə tə wa,
wá twá á nə, ba ma dʊgʊ Yɪɪ cwəŋə
tə ba jén.
10 À wá man kʊ nətʊ tə nɛɛ, à bɪrɪ
aba. Də lìù tə, ʊ tə nə yərì Yɪɪ cwəŋə
tə wa yìèn təntə, ʊ nə nɪ n mù lìù
tə, n nə yə̀ə́ Yɪɪ cígá tə də, n jə̀ń
woŋwanan dìè wa, n də́ tə nàŋʊ́, ʊ
də wá bʊ́n də, ʊ də wàá kʊ ʊ də́.
11 Yá kʊ dàń wá twá, də n mù lìù
tə, n nə yə̀ə́ Yɪɪ cígá tə, lìù tə don
tə, ʊ nə yɪ n nubiu Kərisə yɪrɪ, ʊ nə
yərì tə ma jén, Zwezi-Kərisə ga tɪ ʊ
də yɪrɪ.
12 Də n nə fwa nətʊ, kʊ yɪ cʊna nə,
n fwa n nubɪa tə yɪra, ba nə ba dìàn
jə Yɪɪ cwəŋə tə wa. Kʊ yɪ n gugurə
ba pubʊŋa tə, kʊ cʊna tə ga yɪ tə
tə́gə́ n mù də Zwezi-Kərisə pwərə
wa.
13 Kʊ mù yɪrɪ nə, də à nə wá də́
woŋwanʊ nàŋʊ́, à nubiu don ga twá
kʊ nə, ʊ jén Yɪɪ cwəŋə tə wa, à kʊ́ʊ̀
bá də́ woŋwanʊ nàŋʊ́ mɪámɪán, sə
kʊ pɪn nubiu don jén Yɪɪ cwəŋə tə
wa.

9

Polə ba ŋwírán pìà Yɪɪ tʊtʊŋɪ tə wa

(Likə 10.7; Galasi tìán 6.6; 1 Timote 5.17-18; 2 Korɛntə tìán 11.7-12; Tʊtʊnan 20.34-35)

1 Á tətə yə̀ə́ də, à mù Polə yɪ lìù tə,
à nə tɪ à tìàn. Á yə̀ə́ də, à yɪ Zwezi-
*Kərisə *tʊntʊnʊ. À cígá nɪ nə *Yuu-
Tiu Zwezi à yii wa. Cígá mama, à
tʊtʊŋɪ tə, à nə tʊn à pa Yuu-Tiu nə
tə, nə pɪn á ma yɪ Yuu-Tiu Kərisə
lìà.
2 Də lìà duən nə swə ba swìn də,
à tà Zwezi-Kərisə tʊntʊnʊ, á mù yə̀ə́
də, à yɪ Zwezi-Kərisə tʊntʊnʊ. Á mù
yɪ mɪmɪnʊ, kʊ nə bɪrɪ də, à yɪ Yuu-
Tiu tʊntʊnʊ.
3 Mə kʊ mù yoo təntə à yàá ma le
lìà tə, ba nə cəgə nə tə.
4 Cígá mama à jə cwəŋə, sə à jon
à nii wodiu də won tə, à nə wá nyʊ
á con, à tʊtʊŋɪ tə yɪrɪ.
5 Cígá mama à jə cwəŋə, sə à də
swe kan lìà tə wa, ba nə yɪ à nubɪa
Kərisə yɪrɪ. Yá à də də à kan tə yà
wàá nə twá tɪan tə wa nə vəli, ndə
Yuu-Tiu nubɪa tə, də ʊ tʊntʊna tə
duən nə, ndə Sefasə* nə.
6 Cígá mama, kʊ yɪ à mù də
Barənabasə cɪcɪ nə ba cwəŋə jə, sə
nə ma nɪ nə nii wodiu, də kʊ nə tà
nə tʊn də nə jìàn naaa?
7 Á tə nɪ pamanʊ, də ba nə ba ʊ
nii nə lɪ, ʊ ga vələ kʊ̀ʊ̀ naaa? Á tə
nɪ valʊ, də ʊ varɪ kárá, ka wiən bɪ,
yá ʊ ga ba tori jə ka wiən tə tə wa

* **9:5 9.5** Sefasə ja yɪrɪ don, ba nə bʊŋə Piyɛrə.

naaa? Á tə nɪ lìù, də ʋ cì vàná nə, yá
ʋ ga ba tə yɪla kaŋa ʋ nywìn naaa?
8-9 Kʋ tà ləzoni pubʋŋa nə, à ma
swìn yìàn təntə. Yɪɪ *nii tə, ʋ nə pɪn
*Moyizə nə saga tə də tətə swìn tə
yìàn təntə. Kʋ púpúní saga təntə wa
də, máŋá tə wa, n nə jə naʋ, n ma
tʋŋa n fɔɔ, kʋ wà mɛ, sə n vwa kʋ
nii nə, kʋ dàn ká dɪŋɪ wobɪa tə. Kʋ
sʋgʋ təntə pìà kʋ bɪrɪ də, nɪan yoo
yì Yɪɪ naaa?
10 Kʋ sʋgʋ təntə tà nə mù Zwezi-
Kərisə tʋntʋna tə yɪrɪ nə, Yɪɪ swìn
kʋ naaa? Awo, kʋ ya nə mù yɪrɪ nə,
Yɪɪ swìn kʋ. Lìù nə varɪ kárá, ʋ yàá
jə yala də, ʋ wá na ʋ tori ka wodiu
tə wa. Lìù nə cərì mɪna, ʋ də yàá jə
yala də, ʋ wá dá tə wodiu.
11 Nə mù nə ken Yɪɪ sʋgʋ tə á
pubʋŋa wa, ndə ba nə dùè wodwii
kárá wa. Á bʋŋa də, kʋ yà wà mɛ,
sə á mù nə lɪ nə nii nə naaa?
12 Də lìà duən nə joŋə ba nii
wodiu á jìàn wa, nə mù yà nə mɛ,
sə nə na nə nii wodiu á con, nə doni
kʋ tìán tə. Nə mù ga wà aba lòrì, sə
á ŋwín nəba won mama wa. Yá nə
yà mɛ, sə nə pa á ŋwín nəba. Nə
sɛ̀e nə dá càn tə mama, sə nə dàn
ká fwa won, kʋ nə wá cì á nə, sə á
nì Zwezi-Kərisə sʋywáŋʋ́ tə.
13 Á yèə́ də, lìà tə, ba nə tʋŋa
Zwifə-ba Yɪɪ *dìè tə wa, ba nii wodiu
naŋa tʋtʋŋɪ tə wa, ba nə tʋŋa. Á ma
kʋ́ʋ̀ yèə́ də, Yɪɪ *joŋwana tə, ba nə
gwɪ vàná tə, də yàá lɪ ba tori *joŋi
tə nàŋʋ́ tə wa.
14 Nə də con nə, mə kʋ yɪ nətʋ.
Yuu-Tiu də pɪn nii, sə lìà tə, ba nə
swìn ʋ sʋywáŋʋ́ tə, na ba nii wodiu
kʋ tʋtʋŋɪ təntə wa.
15 Də kʋ nətʋ tə mama, à mù wà
aba lòrì, sə á lɪ à nii nə. À nə púpúní
kʋ nətʋ tə, kʋ tà à wʋ́ á dàń pɪan
won bà, kʋ pa nə. À ba pìà, sə lìù
mun à dun tə, à nə jə tə. À nə tɪga,
kʋ kʋkwa, də à nə bwe won bwiə á
con.
16 Won tə, kʋ nə pa à swìn
sʋywáŋʋ́ tə, kʋ tà won tə à nə wàá à
ma fwa fwiə. Kʋ ya Yɪɪ tətə nə kálí
nə, sə à swìn sʋywáŋʋ́ tə. Də à nə
wà kʋ swìn, kʋ ya càn nə wá yí nə.
17 Yɪɪ sʋywáŋʋ́ tə ya à yuu zɪlɪ Yɪɪ
pɪn nə. Kʋ tà à tətə nə kúrí kʋ à tìàn
nə. Kʋ yà nə yɪ à tətə nə kúrí à tì,
sə à swìn Yɪɪ sʋywáŋʋ́ tə, à yà wá
jon ŋwírán kʋ yɪra.
18 Bɛ̀eɛ̀e dàń nə yɪ à ŋwírán kʋ
tʋtʋŋɪ təntə wa? À ŋwírán nə ya, sə
à swìn sʋywáŋʋ́ tə, à pa lìà nə tʋtʋ.
À dàn ká bwe ba à ŋwírán bwiə.
19 À mù Polə tɪ à tìàn lìù mama
yáá con. Yá à tətə nə tì à tìàn, à ma
fwa lìà tə mama yoŋu. À fwa nətʋ,
sə à twá kʋ nə, à van lìà zənzən à
pa Zwezi nə.
20 Máŋá tə wa, à də *Zwifə-ba nə
wulə duən nə, à yàá lwàń à jì ndə
ba nə, sə à ma wàní ba à van à pa
Zwezi nə. À yàá fwa kʋ nətʋ, yá Yɪɪ
*nii tə, ʋ nə pɪn *Moyizə nə tə ga
kʋ́ʋ̀ ba dìàn jə à yuu wa. Də à nə
fwa kʋ, kʋ yɪ à pìà, sə à van Zwifə-
ba Yɪɪ nii tə, ʋ nə pɪn Moyizə nə tə
wa, à pa Zwezi nə.
21 À nə kʋ́ʋ̀ wulə lìà tə, ba nə yərì
Yɪɪ nii tə, ʋ nə pɪn Moyizə nə pwərə
wa, à yàá fwa ndə à də yərì kʋ, sə à
ma wàní ba à van à pa Zwezi nə. À
nə fwa kʋ nətʋ tə, kʋ ba pìà kʋ swìn
də, à ba Yɪɪ nii tə, ʋ nə pɪn Moyizə
nə zìlí. À zìlí Zwezi-Kərisə nii zəni.
Kʋ yɪ à fwa kʋ, sə à ma van lìà tə,
ba nə ba Yɪɪ nii tə, ʋ nə pɪn Moyizə
nə jə, à pa Zwezi nə.
22 À nə kʋ́ʋ̀ wulə də lìà tə, ba nə
tə ba dìàn jə Yɪɪ cwəŋə tə wa, à yàá
jì ndə à də ba dìàn jə, sə à ma wàní
ba à van à pa Zwezi nə. Də lìà nə
swə, ba yɪ nətʋ mama, à yàá jì ndə
ba nə, sə à ma wàní à twá yiri mama
nə, à ma van ba duən, sə Yɪɪ jon ba
ba cʋna wa.
23 À fwa wiən tə mama Yɪɪ
sʋywáŋʋ́ tə yɪrɪ, sə à ma wàní tori
à na Yɪɪ con.
(2 Timote 2.3-6; 4.5-8)
24 Á yèə́ də, lìà nə pìà, sə ba dəri
dəru, sə ba jon ŋwírán. Ba mama
yàá dəri cígá, kʋ dàń nə ya ba wa lìù

nədʊ tə, ʊ nə wá dəri ʊ lɛ ba duən tə, nə wá na ŋwírán tə. Á dàń kəni dìàn, ndə lìà tə nə, ba nə dəri tə, sə á də wání ŋwírán á na.

25 Lìà tə mama, ba nə pìà, sə ba dəri dəru ba jon won, ba yàá dí yáá ba cì ba tìàn nə də wiən tə, ba nə swə, yá tə ga ba ziən də dəru tə. Ba fwa nətʊ, sə ba ma na jala yupuu dəru tə wa. Yá yupuu təntə ba dání, kʊ ma kwɪn. Nə mù dəru tə wa, Yɪɪ wá pa nəba yupuu tə, kʊ nə bá kwɪn, abada.

26 Kʊ mù nə pɪn, à mù ma dəri Yɪɪ nyiən tə wa, sə à yí kʊ yígúrə́. À tə yɪ ndə lìù tə nə, ʊ nə mà cwàrí. À ba à cwàrí tə mà woru wa.

27 À kəni càn à tətə yɪra tə nə, sə kʊ pa à wání à tìàn à ja, sə à mù lìù tə, à nə swìn Yɪɪ sʊgʊ tə, à bɪrɪ lìà nə, Yɪɪ dàn ká vɪ nə ʊ dʊgʊ.

10

Won tə, Yɪzərayɛlə lìà tə nə fwa, kʊ nə kàrì nəba
(Ebərə-ba 3.7-19)

1 À nubɪa-ba, à mù Polə pìà, sə á lìí kʊ tə, kʊ nə tʊn máŋá tə wa, nə nɪbara*, ba nə wulə *Moyizə kwa, kasɔɔ lanworu tə wa. Bakwan tə yà nə púə́ ba mama mɪámɪán yuu nə, ba ma vəli. Ba mama nə vəli ba bɛn mʊnaa nəsɪan tə.

2 Ba mama tə yà yɪ ndə ba ləgə ba bakwan tə də mʊnaa tə wa, sə kʊ pa, Moyizə ya ba yuu tíú.

3 Ba mama dí wodiu tə, kʊ nə nan Yɪɪ con.

4 Ba mama nə nyʊa níá tə, Yɪɪ nə pɪn tə nan pìù tə wa. Kʊ pìù təntə yà yɪ Zwezi-*Kərisə, nə vəli də ba.

5 Yá də kʊ nətʊ mama ba wa lìà zənzən wà Yɪɪ pùə́ poli. Kʊ mù nə pɪn, ba tɪ ba zwɛ kasɔɔ lanworu tə wa.

6 Kʊ nətʊ tə pìà kʊ bɪrɪ nəba də, kʊ ba ziən, sə nə pa nə pùə́ yokʊkwɪnan fɪra zʊ nəba, ndə tə fɪra nə zʊa ba nətʊ.

7 Ba wa lìà duən yà yɪ woŋwanan nə ba pɪn dun, ba ga dʊgʊ Yɪɪ vàn nə. Kʊ yà yɪ, ndə kʊ nə pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʊ wʊ́:

«Lìà tə jə̀ń duən yáá nə, ba də́ wodiu, ba nyʊ ba sú. Kʊ kwa nə, ba zàn, ba wulə ba sɛ».

8 Ba wa lìà duən də yà pəni duən vɛɛ vɛɛ. Kʊ mù nə pɪn, ba wa lìà mʊ̀rʊ̀ sapʊa də batwa (23 000) twá duən, ba tɪ dɪɪn nədʊ. Nə mù dàn ká cwàrì də duən ndə ba nə.

9 Ba wa lìà duən də pìà *Yuu-Tiu nii nə. Kʊ mù nə pɪn, dɪŋa tə ma dɪŋɪ ba, tə gʊ. Nə mù dàn ká pìà Yuu-Tiu nii nə, ndə ba nə.

10 Ba wa lìà duən də ŋʊŋwɪn Yɪɪ. Kʊ mù nə pɪn, Yɪɪ *malɪka tə, ka nə cʊ̀gà lìà tə bà, ka gʊ ba. Á mù dànà ká ŋʊŋwɪn Yɪɪ, ndə ba nə.

11 Tə mù yìèn təntə mama fwa ba, sə ba duən twá tə nə, ba ma lwarɪ. Ba pʊ́pʊ́ní tə ba tún Yɪɪ sagɪ tə wa, sə tə kàrì nə mù lìà tə, nə nə wulə lʊʊ talɪkwa máŋá tə wa.

12 Kʊ mù yɪrɪ nə, lìù tə, ʊ nə bʊŋa də, də ʊ zɪga yɪɪ nə Yɪɪ cwəŋə tə, sə ʊ cì ʊ tìàn nə, ʊ dàn ká dʊgʊ Yɪɪ cwəŋə tə.

13 Yoo tə mama kʊ nə də́də́n aba, sə kʊ yigu aba kʊ pa á tʊn yokʊkwɪʊn, kʊ dí yáá kʊ də́də́n lìà duən də. Yɪɪ yɪ pùə́ nədʊ tíú, ʊ bá sɛ̀e, sə yoo mama, kʊ nə dwə á dìàn də́də́n aba, sə kʊ yigu aba kʊ pa á tʊn yokʊkwɪʊn. Yɪɪ wá pa aba dìàn, sə á ma nan kʊ wa, kʊ dàn ká doni aba, sə kʊ pa á wání á píní kʊ.

Á cɪa á tìàn nə də woŋwanan tə
(2 Korɛntə tìán 6.14-18; 1 Korɛntə tìán 8; Romə tìán 14.13-23; Apokalisə 2.14)

14 À nubisoni-ba, kʊ mù nə pɪn, á dàń dʊga ka pa dun woŋwanan nə tə mɪámɪán.

15 À yɪ à swìn á mù lìà tə con, á nə jə pubʊŋa, sə á tətə lwarɪ kʊ tə, à nə swìn tə.

* **10:1 10.1** Polə yɪ *Zwifə-ba yoo nə ʊ swìn. Zwifə-ba tə yà yɪ ywəŋə, ba wulə *Ezwipətə nagwanaa wa. Yɪɪ ma lɪ ba lá nə, ʊ pa ba twá kasɔɔ lanworu tə wa, ba va *Yɪzərayɛlə lʊʊ nii tə wa.

16 Zwezi-*Kərisə jana tə lwá nə
yırı ʋ tıan tə wa. Yá divɛn wùrú
zʋŋa tə, nə nə yàá bwı Yıı nə, də
nə nywìn tə yı, sə kʋ ma bırı də,
nə mù də Zwezi-Kərisə jə *nimarʋ ʋ
jana, tə nə lwá tə yırı. Dipɛn tə, nə
nə yàá fʋ nə tàrì duən, nə dɔ́ tə yı,
sə kʋ ma bırı də, nə mù də Zwezi-
Kərisə jə nimarʋ ʋ yıra tə yırı, kʋ
nə cùgù ʋ tıan tə wa.
17 Dipɛn tə yı nədʋ, nə mù ga dáá,
yá nə ga dɔ́ kʋ dipɛn nədʋ təntə. Kʋ
nətʋ tə bırı də, nə yı ndə won nədʋ
nə.
18 Á bʋŋa *Yızərayɛlə lìà dwíí tə
yoo. Ba lìà tə, ba nə yàá gwı vàná
tə Yıı *joŋi kúrí tə yuu wa ba pın Yıı
nə tə, yàá dɔ́ nàŋʋ́ tə vàn don. Yá kʋ
nətʋ tə pìà kʋ bırı də, ba mù də Yıı
marı duən nə.
19 Kʋ nətʋ tə ya à pìà à bırı də,
woŋwanʋ tə də kʋ vanʋ tə mɛ ba
funə jə.
20 À dàń swìn á con də, kʋ tə, ba
nə yàá gʋ woŋwanʋ tə nə, kʋ ya ba
gwı *zinə nə, kʋ tà Yıı nə. Yá à ba
pìà, sə á mù də zinə marı duən nə.
21 Á ba cwəŋə jə, sə á nyʋ zinə
divɛn wùrú zʋŋa tə, sə á tə nyʋ
*Yuu-Tiu də divɛn wùrú zʋŋa tə. Á
ma kʋ́ʋ̀ wàrì wodiu tə, ba nə pın
zinə nə, á dɔ́, sə á tə dɔ́ Yuu-Tiu də
wodiu tə.
22 Də nə nə fwa kʋ nətʋ, kʋ yı nə
pìà, sə Yuu-Tiu wʋgwıʋ zàn naaa?
Á bʋŋa də, nə dìàn dwə wá naaa?
23 Cwəŋə wulə, sə ba fwa won
mama. Kʋ ya cígá, kʋ dàń nə tà
wiən tə mama, ba nə fwa nə jə
nywarı tə pa aba. Cwəŋə wulə,
sə ba fwa won mama, yá wiən tə
mama dàń nə ba nəba saŋa, sə ba
bori Yıı nyiən tə wa.
24 Sə lìù mama dàń pìà kʋ tə, kʋ
nə saŋa ʋ duən tə nə. Ʋ dàn ká pìà
kʋ tə, kʋ nə saŋa ʋ tətə nə.
25 Á díə́ won tə mama, ba nə yoli
yəə wa, á dànà ká bʋ́n yoo mama,
kʋ yoo wà mɛ, sə kʋ zʋ á pubʋŋa
wa. Á dànà ká bwe yoo mama.
26 Kʋ pʋ́pʋ́ní Yıı sagı tə wa, kʋ wʋ́:
«Tıa də kʋ yuu wiən tə mɛ yı Yuu-
Tiu nə tı kʋ».
27 Də lìù nə tà Kərisə lìù, yá ʋ bon
aba, sə á dɔ́ də duən, á nə vəli, sə
á dɔ́ kʋ tə mama, ba nə tún á yáá
con. Á dànà ká bʋ́n yoo mama, kʋ
yoo wà mɛ, sə kʋ zʋ á pubʋŋa wa.
Á dànà ká bwe yoo mama.
28 Lìù dàń nə swìn á con, ʋ wʋ́:
«Won kʋ tə yı ba gʋa woŋwanʋ nə»,
á dànà ká dɔ́ kʋ lìù tə yırı, ʋ nə dí
yáá ʋ swìn kʋ n con də, kʋ yoo tə nə
wá zʋ ʋ pubʋŋa tə wa yırı.
29 Kʋ tə, à nə swìn yəbə, kʋ tà á tətə
pubʋŋa tə, nə wá gugurə tə yoo, kʋ
ya lìù tə don tə pubʋŋa tə nə wá
gugurə tə yoo. Bɛ̀eɛ̀e yırı nə lìù don
pubʋŋa dàń ma mɛ, sə kʋ bʋ̀rì à
bʋ̀rà kʋ tə yırı, à nə tı à tìàn à ma
fwa?
30 À ken Yıı lɛ̀eɛ̀e à wodiu tə yırı,
à nə dɔ́. Bɛ̀eɛ̀e nə pın, lìà duən tə
cəgə nə, kʋ wodiu tə yırı, à nə ken
Yıı lɛ̀eɛ̀e?
31 À sʋgʋ tə dàń pìà, kʋ bırı də,
kʋ nə yı á wodiu diŋə wa, nə à yə̀ə́
kʋ tə, á nə nywìn, nə à yə̀ə́ kʋ tə
mama, á nə fwa, á fwa kʋ, sə á pa
Yıı na dun kʋ wa.
32 Á dànà ká ya lìà tə, lìà duən nə
wá zıgı á yuu wa ba tʋn cʋna, kʋ nə
yı *Zwifə-ba, nə à yə̀ə́ *Gərɛkə-ba,
nə à yə̀ə́ Kərisə lìà púlí tə.
33 À də yı à fwa won mama à pìà,
sə kʋ poli lìà tə mama pwìí nə. Kʋ
tə à nə pìà, kʋ tà à cıcı saŋʋ nə à
pìà. Kʋ yı lìà kapʋpʋ saŋʋ nə à pìà,
sə Yıı jon ba ba cʋna wa.

11

1 À dàń kwè aba, sə á fwa ndə à nə,
ndə à də nə fwa ndə Zwezi-Kərisə
nə.

Bɛɛ də kan nə mɛ, sə ba jə̀ń nətʋ Yuu-Tiu yáá con

(1 Korɛntə tìán 14.40; Efɛzə tìán 5.22-24; 1 Timote 2.8-14)

2 À bwı á nə də, á tə nə lìí à lìə́
yoo mama wa, á ga twá à kàrà tə nii
nə, ndə à nə kàrì aba nətʋ.

3 À dàń pìà, sə á lwarɪ yoo kʊ tə.
Zwezi-*Kərisə nə wulə bɛɛ mama
yuu wa. Bɛɛ də nə wulə ʊ kan yuu
wa. Yá Yɪɪ də nə wulə Zwezi-Kərisə
yuu wa.
4 Bɛɛ tə mama, ʊ nə jʊ̀nà Yɪɪ, nə à
yə̀ə́ ʊ nə swìn Yɪɪ *nii sʊ̀ràn, ʊ ga pú
won ʊ yuu nə, kʊ yɪ ʊ mun ʊ Yuu-
Tiu.
5 Kan tə mama, ʊ də nə jʊ̀nà Yɪɪ,
nə à yə̀ə́ ʊ nə swìn Yɪɪ nii sʊ̀ràn
won, ga wà ʊ yuu nə pwí, kʊ yɪ ʊ
mun bɛɛ tə, ʊ nə wulə ʊ yuu wa. Yá
kʊ cavɪra tə yɪ, ndə ba nə pàrí* kan
yuu nə.
6 Də kan nə wà won ʊ yuu nə pwí,
sə ʊ gɪan ʊ yukʊran tə. Də kʊ nə yɪ
cavɪra kʊ pa kan nə, sə ʊ pa ba gɪan
ʊ yukʊran, nə à yə̀ə́, sə ʊ pa ba pàrí
ʊ yuu, ʊ mɛ, sə ʊ pú won kʊ nə.
7 Bɛɛ yɪ Yɪɪ nyɪnyɪga də Yɪɪ dun,
kʊ mʊ̀ nə pɪn, ʊ wà mɛ, sə ʊ pú won
ʊ yuu nə. Kan də con, ʊ də yɪ bɛɛ
dun.
8 Yɪɪ lɪ won bɛɛ yɪra, ʊ ma fwa kan.
Yɪɪ wà won lɪ kan yɪra, ʊ ma fwa
bɛɛ.
9 Yɪɪ wà bɛɛ fwa kan yɪrɪ, yá kʊ ya
ʊ fwa kan bɛɛ yɪrɪ.
10 Kʊ mʊ̀ nə pɪn, kan mɛ, sə ʊ pú
won ʊ yuu nə, sə kʊ bɪrɪ də, ʊ jə nii
Kərisə lìà púlí tə wa, *malɪkɛ tə yɪrɪ.
11 Yuu-Tiu yáá con, kan ba ʊ tìàn
tɪ, bɛɛ nə tɪ wá. Bɛɛ də ba ʊ tìàn tɪ,
kan nə tɪ wá.
12 Ndə nətʊ tə, Yɪɪ nə lɪ won bɛɛ
yɪra, ʊ ma fwa kan, mə nətʊ nə bɛɛ
yɪ kan nə yàá lʊrɪ wá. Yá tə mɛ yɪ
tə naŋa də Yɪɪ.
13 Á tətə bʊŋa kʊ, á jə́n kʊ ziən, sə
kan jʊn Yɪɪ, ʊ ga ba won ʊ yuu nə
pwí naaa?
14 Nətʊ tə, Yɪɪ nə fwa won mama,
tə nə bɪrɪ də, bɛɛ yukʊran nə dara
zənzən, kʊ jə cavɪra.
15 Yá kʊ lwàń, kʊ ya dun kʊ pa kan
nə, də ʊ yukʊran nə dara. Kan mʊ̀
con nə, Yɪɪ pɪn wá yukʊran tə, sə tə
pú ʊ yuu nə.
16 Də lìù nə ba kʊ swə, ʊ nə tʊ́tʊ̀ní,
nə mʊ̀ ba yofwamɪʊn təntə jə. Yɪɪ
lìà púlə́ tə də ba kʊ yofwamɪʊn
təntə jə.

Nətʊ tə, nə nə mɛ, sə nə də́ Yuu-Tiu nimarʊ wodiu tə
(Matiə 26.26-28; Marəkə 14.22-25; Likə 22.19-20)

17 À nə pɪn nii kʊ tə, won tə, à nə
bá bʊ á nə kʊ yɪrɪ, kʊ mʊ̀ nə yɪ á nə
yàá jə̀ń duən nə Yɪɪ lìà púlí tə wa,
kʊ ba aba lwànı́, sə á jì zəni. Kʊ yàá
kwɛn kʊ cʊ̀gà aba.
18 Təntən yoo, à nə̀ń də, ba swìn
də, á nə jə̀ń duən yáá nə *Kərisə lìà
púlí tə wa, á yàá pwɛ̀e púlə́ púlə́ də
duən. À bʊŋa də, kʊ vàn don wàá
cígá kʊ yanɪ.
19 Kʊ mɛ, sə pwɪa cígá ya á tətəŋi
wa, sə kʊ pa ba lwarɪ lìà tə, ba nə
twá Zwezi cígá cígá á tətəŋi wa.
20 Kʊ bɪrɪ də, á nə yàá jə̀ń duən
yáá nə, cígá mama kʊ tà *Yuu-Tiu
*nimarʊ wodiu tə á pìà á də́.
21 Á lìù mama yàá dí yáá ʊ də́ ʊ
tətə wodiu. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, niən yàá
jə lìù don, yá lìù don ga nyʊ, ʊ sú ʊ
bʊbʊnɪ.
22 Kʊ yɪ á ba dii jə, á nə wá də́ á
wodirən tə lá, də á nywìn á swana
tə tə wa naaa? Kʊ yɪ Yɪɪ lìà púlí tə
nə á pìà, sə á mun. Yá kʊ yɪ cavɪra
nə, á kəni ba tə nə, ba nə ba won
mama jə. Á bʊŋa də, à wá bʊ á nə
kʊ yoo təntə yɪrɪ naaa? Abada, à bá
bʊ á nə.
23 À mʊ̀ jon Yuu-Tiu sʊ̀ràn tə, à
swìn á con.
Dɪɪn tə, ba nə jɪn Yuu-Tiu Zwezi tə,
kʊ tɪtɪn nə, ʊ tì dipɛn,
24 ʊ kə Yɪɪ lɛ̀ɛ̀e kʊ yɪrɪ. Kʊ kwa nə,
ʊ fʊa fʊa kʊ, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: «Kʊ
yɪ à yɪra tə nə, á mʊ̀ yɪrɪ. Á dàń fwa
kʊ nətʊ tə, á ma lìí à yoo».
25 Ba nə kʊ́ʊ̀ dí wodiu tə, ʊ zwɛ̀e,
ʊ kʊ́ʊ̀ tì divɛn wʊ̀rʊ́ zʊŋa wa, ʊ ga
swìn, ʊ wʊ́: «Divɛn kʊ tə wʊ̀rʊ́ zʊŋa
ka tə wa nə yɪ à jana tə, tə nə yɪ Yɪɪ
*nimardʊn tə. Á fwa kʊ nətʊ, sə á

* **11:5 11.5** Korɛntə tìán con, kʊ máŋá təntə wa, də lìù nə pàrí kan yuu, kʊ yɪ ʊ pìà, sə ʊ kə cavɪra kʊ kan təntə nə.

ma lìí à yoo, máŋá tə wa, á nə wá
nyʊ kʊ».
26 Yá máŋá mama, á nə dí dipɛn kʊ
tə, á nə nyʊa wùrú zʊŋa kʊ tə divɛn
tə, kʊ yɪ Yuu-Tiu tɪan tə yoo nə, á
bɪrɪ wuuu. Á fwa kʊ nətʊ tə, kʊ jə
vələ máŋá tə wa, Yuu-Tiu nə wá pìí
ʊ bà.
27 Kʊ mù nə pɪn, lìù tə, ʊ nə dí
kʊ dipɛn təntə, ʊ nə nyʊa Yuu-Tiu
divɛn tə, yá ʊ ga wà mɛ, sə ʊ fwa
kʊ, bùrà wulə kʊ tíú yuu wa, Yuu-
Tiu yɪra tə də ʊ jana tə yɪrɪ.
28 Lìù mama dàń mɛ, sə ʊ də́ yáá
ʊ zən ʊ tìàn, sə ʊ ma də́ kʊ dipɛn
təntə, sə ʊ ma nyʊ kʊ divɛn təntə.
29 Lìù tə, ʊ nə dí kʊ, ʊ nə nyʊa kʊ,
ʊ ga wà Zwezi yɪra tə zìlí, ʊ tətə nə
wá pa Yɪɪ kə wá càn wa.
30 Kʊ mù nə pɪn, labwana də
yayɪŋa ma dáá zənzən á tətəŋi wa,
yá á wa lìà duən də ga tɪ.
31 Də nə nə bùrì nə tətə bùrà nə
tìàn nə, bùrà kʊ́ʊ̀ bá ja nəba.
32 Də Yuu-Tiu nə ken càn nə nə,
máŋá tə wa, kʊ yɪ ʊ pìà, sə ʊ ma lɪ
nəba yoo wa. Ʊ pìà, sə dɪɪn tə nə,
ʊ nə wá bùrì lìà tə mama bùrà tə, ʊ
dàn ká kə nə mù də lìà tə mama, ba
nə yɪ lʊʊ nə tɪ, càn wa.
33 À nubɪa-ba, kʊ mù yɪrɪ, máŋá
tə wa, á nə jə́ə́ duən yáá, sə á də́
Yuu-Tiu nimarʊ wodiu tə, sə á dìàn
duən.
34 Də niən nə jə á wa lìù, sə ʊ də́
wodiu ʊ sàń nə, sə kʊ dàn ká pa á
jə́ń duən nə, á ma pa Yɪɪ bùrì á bùrà.

À wá le á yìàn tə duən tə, máŋá tə
wa, à nə wá bà á con.

12

Yɪɪ tarpɪʊn tə, ʊ nə pɪn Kərisə lìà duən nə

(Efɛzə tìán 4.6-12; 1 Piyɛrə 4.10-11; Filipə tìán 2.1-4)

1 À nubɪa-ba, kʊ nə yɪ Yɪɪ-*Siŋu
tarpɪʊn tə yoo wa, à pìà, sə á nì kʊ
də́ń zəni.
2 Á yə́ə́ də, máŋá tə wa, á yà nə
yə̀rì Zwezi-*Kərisə, woŋwanan tə,
tə nii nə ba swìn nə yugə aba, tə ga
də́ dìàn á yuu wa, sə á pú tə kwa á
jʊ̀nì tə.
3 Kʊ mù yɪrɪ nə, à swìn á con də,
lìù wàrì ʊ swìn də, Zwezi ya *Yuu-
Tiu, də kʊ nə tà Yɪɪ-Siŋu tə nə bɪrɪ
kʊ wá. Kʊ mù nə pɪn, də lìù mama
wàrì ʊ twá də Yɪɪ-Siŋu tə, ʊ ma swìn
ʊ pɪn Yɪɪ cʊ̀gà Zwezi.
4 Yɪɪ-Siŋu tarpɪʊn yirə yirə dáá, yá
Yɪɪ-Siŋu tə yɪ nədʊ kʊ nə pɪn tə.
5 Tʊtʊnan yirə yirə dáá, yá Yuu-
Tiu tə mù yɪ nədʊ, ba nə tʊŋa tə ba
pɪn wá.
6 Yìàn yirə yirə dáá tə nə tʊŋa, yá
kʊ yɪ Yɪɪ nədʊ tə nə pɪn dìàn yirə
yirə lìà tə nə, ba ma tʊŋa tə.
7 Yɪɪ-Siŋu tə yàá bɪrɪ kʊ tìàn lìù
mama nə, sə ʊ wàní ʊ san ba duən
tə nə.
8 Kʊ mù nə pɪn, Yɪɪ-Siŋu nədʊ tə
yàá pa wʊbʊŋa sʊ̀ràn lìù don nə, kʊ
ga pa ʊ don də nə yənu sʊ̀ràn.
9 Kʊ mù Yɪɪ-Siŋu nədʊ tə yàá pa lìù
don nə, sə ʊ wàní ʊ kə waa Zwezi nə
də cígá cígá. Kʊ ga pa ʊ don də nə
tarpɪnan, tə nə zwɛ̀e yayɪran.
10 Kʊ mù Yɪɪ-Siŋu nədʊ tə yàá pa
lìù don nə tarpɪʊn, sə ʊ ma fwa
tʊ̀tʊ̀nà, tə nə bɪrɪ Yɪɪ dìàn tə. Kʊ
pa ʊ don nə tarpɪʊn, sə ʊ ma jon Yɪɪ
*nii sʊ̀ràn ʊ swìn. Kʊ pa ʊ don nə
tarpɪʊn, sə ʊ ma lwarɪ sʊgʊ tə, kʊ
nə yɪ Yɪɪ-Siŋu tə sʊgʊ, də kʊ tə nə yɪ
*zinə sʊ̀ràn. Kʊ mù Yɪɪ-Siŋu nədʊ tə
yàá pa lìù don nə tarpɪʊn, sə ʊ swìn
sʊyirə duən, kʊ pa ʊ don nə tarpɪʊn,
sə ʊ ma gwin tə sʊyirə tə də́ń.
11 Yɪɪ-Siŋu nədʊ tə tətə nə tʊŋa tə
yìàn təntə mama. Kʊ mù nə tàrì kʊ
pɪn lìù mama nə, ndə nətʊ tə nə, kʊ
nə pìà.

Yɪra nədʊ də kʊ nandaran, tə nə dáá

12 Nə yə̀ə́ də, yɪra yɪ nədʊ, yá kʊ
ga ja nandaran, tə nə dáá zənzən.
Yá nandaran təntə nə dáá nətʊ
mama, tə mù nə ken duən nə, tə
ma fwa yɪra nədʊ tə. Mə kʊ ya nətʊ
Zwezi-*Kərisə də con.
13 Yá kʊ dàń nə yɪ *Zwifə-ba, nə à
yə̀ə́ ba tə, ba nə yɪ də *Gərɛkə-ba,

də ba tə, ba nə yı ywəŋə, nə à yəə́
ba tə, ba nə tı ba tìàn, ba ləgə nə
mama Yıı-*Sinju tə wa, sə nə wànı́
nə ya won nədʋ. Nə mama súə́ də
Yıı-Sinju nədʋ tə.
14 Yıra tà nandaʋ nədʋ nə kʋ jə,
kʋ yı nandaran, tə nə dáá, nə kʋ jə.
15 Də naa yà nə swìn də, kʋ tà jıın,
kʋ mù yırı nə, kʋ tà yıra tə nə tı kʋ,
kʋ nətʋ wàrì kʋ pın naa kʋ́ù tà yıra
tə nandaʋ.
16 Də zıın yà nə swìn də, kʋ tà yii,
kʋ mù yırı nə, kʋ tà yıra tə nə tı kʋ,
kʋ nətʋ tə wàrì kʋ pın kʋ kʋ́ù bá ya
yıra yıra nandaʋ.
17 Də yıra tə mama yà nə yı yii
cıcı, kʋ yà wá fwa nətə, kʋ ma nì
sʋ̀ràn? Nə à yəə́ kʋ yà nə kʋ́ù yı
zıın cıcı, kʋ yà wá fwa nətə, kʋ ma
nì lwán?
18 Kʋ mù nə pın, Yıı ma kə nan-
daran tə mama yıra wa, ndə ʋ nə
pìà nətʋ.
19 Yıra ya wàrì lá kʋ yanı, də kʋ
yà nə yı nandaʋ nədʋ cıcı.
20 Kʋ mù yırı nə yıra yı nədʋ, yá
kʋ nandaran ga dáá.
21 Yii dàń wàrì jıın con kʋ swìn
də, jıın ba tʋtʋŋı jə kʋ pa kʋ. Yuu
də ma kʋ́ù wàrì nɛɛ con kʋ swìn də,
nɛɛ ba tʋtʋŋı jə tə pa kʋ.
22 Nandaran tə tətə, tə nə yı ndə
tə ba dìàn jə, tə də jə tʋtʋŋı yıra tə
wa.
23 Nandaran duən wulə yıra tə
wa, ba nə bʋŋa də, tə ba dun jə.
Yá ba yàá ywàŋá tə yoo zəni. Kʋ
mù nə pın, nə nandaran tə, tə nə jə
cavıra tə, nə yàá ywàŋá tə yoo zəni,
nə doni.
24 Yá nə nandaran tə, tə nə ba
cavıra jə, tə mù ba pìà, sə nə ywàń
tə yoo nətʋ. Yıı ken nandaran tə
yirə yirə, sə kʋ pa nandaran tə, tə
nə ba dun ja wànı́ tə na dun, tə doni
tə duən tə.
25 Kʋ yı nətʋ, sə yıra tə dàn
ká pwɛ̀e duən nə, sə nandaran tə
mama san duən nə.
26 Yá də nandaʋ nə wulə càn wa,
sə tə duən tə twá tə ya càn təntə wa.
Nandaʋ don nə wulə dun wa, sə tə
duən tə də twá tə jwɛ də kʋ.
27 Á mama mıámıán yı Zwezi-
Kərisə yıra tə. Yá á lìù mama dàń
ya yıra təntə nandaʋ.
28 Yıı təntən ʋ kə Zwezi-Kərisə
*tʋntʋna tə Kərisə lìà púlí tə wa.
Bələ nii nə, ʋ ken Yıı nii *sʋ̀sʋ̀nà
lá. Batwa nii nə, ʋ ken karnyına lá.
Kʋ zàn lá, kʋ pa ba tə, ba nə jə Yıı
tarpıʋn, ba ma tʋŋa yomılan, tə nə
bırı Yıı dìàn tə. Kʋ zàn lá, kʋ pa ba
tə, ba nə zwɛ̀e yayıran tə. Kʋ zàn
lá, kʋ pa ba tə, ba nə saŋa lìà nə.
Kʋ zàn lá, kʋ pa ba tə, ba nə kəni
lìà cwəŋə wa. Kʋ zàn lá, kʋ pa ba
tə, ba nə swìn sʋyirə duən.
29 Ba mama nə tà Zwezi-Kərisə
tʋntʋna. Ba mama nə tà Yıı nii
sʋ̀sʋ̀nà. Ba mama nə tà karnyına-
ba. Ba mama nə ba yomılan tə fwa,
tə nə bırı Yıı dìàn tə.
30 Ba mama nə ba tarpıʋn tə, kʋ
nə zwɛ̀e yayıran tə jə. Ba mama nə
ba sʋyirə yirə tə swìn. Ba mama nə
ba sʋyirə yirə tə dàń gwin.
31 Á kəni á kajaŋa á pìà tarpınan,
tə nə jə funə tə doni. Yá à dàń wá
bırı aba cwəŋə tə, kʋ nə ziən kʋ
doni.

13

Sonu yoo
(Matiə 22.36-40; Romə tìán 13.8-10; 1 Zwan 3.16-19; 4.7-21)

1 Də à nə swìn ləzoni sʋ̀ràn də
*malıkɛ sʋ̀ràn tətə, yá à ga ba sonu
jə, kʋ ya tʋtʋ. Kʋ yı ndə luloŋi
zəzugu nə, nə à yəə́ ndə ba nə mà
kwàń ka zəzəgə nətʋ.
2 À wàá tarpıʋn à nı, sə à ma swìn
Yıı nii sʋ̀ràn. À wàá wʋbʋŋa à janı à
ma lwarı yìàn tə mama, tə nə sə̀gə̀.
À ma kʋ́ù wàá yənu yiri mama à
janı. À ma kʋ́ù wàá à yanı lìù tə, à
nə keni à waa Yıı nə wuuu də cígá
cígá, kʋ pa à wàá à pın pɛɛn fàrí tə
bwálá nə tətə. Yá à nə ba sonu jə, à
tə ya tʋtʋ.
3 À nə kʋ́ù swə à tàrì à jıjə tə
mama, à pa zʋra nə, à nə pın ba sʋrı

à yıra tə tətə mən wa, yá à nə ba
sonu jə, kʊ tə ba funə jə kʊ pa nə.
4 Lìù nə jə sonu, kʊ tíú jə pínʊ́, ʊ
ga sú də ywání. Lìù nə jə sonu, kʊ
tíú ba lìù don nə zıga ʊ wiən yırı.
Lìù nə jə sonu, kʊ tíú ba ka bʊ tìàn
nə jə. Lìù nə jə sonu, kʊ tíú ba fwiə
jə.
5 Lìù nə jə sonu, kʊ tíú ba cavıra
kəni lìù don nə. Lìù nə jə sonu, kʊ
tíú ba ʊ tətə zəni pìà. Lìù nə jə sonu,
kʊ tíú ba lıŋa jə. Lìù nə jə sonu, kʊ
tíú ba yolwan tuŋə ʊ bıcan wa.
6 Lìù nə jə sonu, kʊ tíú yàá jwɛ
cígá yoo yırı, kʊ tíú ba pupwən fwa
kʊnkʊn yìən yırı.
7 Lìù nə jə sonu, kʊ tíú yàá kwɛn
yoo mama ʊ lı ʊ mù də lìà tə duən
tə pwərə wa. Lìù nə jə sonu, kʊ tíú
kəni ʊ waa Yıı nə yoo mama wa. Lìù
nə jə sonu, kʊ tíú jə yala yoo mama
wa. Lìù nə jə sonu, kʊ tíú jə pínʊ́
yoo mama wa.
8 Ka jon Yıı nii sʊ̀ràn, ka swìn
wá zwɛ̀e. Sʊyirə tə duən wá zwɛ̀e.
Yənu də ga wá jén. Lìù nə jə sonu,
kʊ tíú sonu tə bá zwɛ̀e, abada.
9 Kʊ nətʊ tə bırı də, kʊ tà yìən tə
mɛ, nə nə yə̀ə́. Yá Yıı nii sʊ̀ràn tə,
nə nə joŋə nə swìn, kʊ tà tə mɛ, nə
nə wàá nə swìn.
10 Máŋá tə wa, Yıı nə wá bırı nəba
won mama nə yı nətʊ, wiən təntə,
nə nə yə̀ə́ síʊ́n nə, wá jén lá.
11 Máŋá tə wa, à yà nə ya bisımaa,
à yà swìn ndə bisımaa nə, à yà bʊŋa
ndə bisımaa nə, à yà nə̀ń yìən tə
də̀ń ndə bisımaa nə. Máŋá tə wa,
à dàń nə jigə bɛɛ, à dʊgʊ bisımaa
yìən təntə.
12 Síʊ́n nə, kʊ yı ndə won nə, nə
nə ywàń zəŋə wa, kʊ ga tə yı gana
gana. Dıın don wá bà, nə nə wá na
kʊ won tə nə yíá tətə wa. Síʊ́n nə,
à tə yə̀rì tə mama. Dıın don nə, à
wá yəni tə mama, ndə Yıı nə yə̀ə́
nə nətʊ.
13 Síʊ́n nə, yìən batwa nə ga tə nə
wulə wuuu. Tə mù nə yı, sə lìà kəni
ba waa Zwezi nə wuuu, sə ba ja yala
də Yıı, sə ba sóní duən. Yá tə batwa
tə wa, sonu tə nə dwə tə mɛ.

14

Yìən tə, tə nə wulə Yıı-Siŋu tarpıʊn tə wa
(1 Korɛntə tìán 12.4-7, 27-31; Romə tìán 14.19)

1 Á dàń mɛ, sə á də́ yáá, á sóní
duən. Kʊ kwa nə, á pìà Yıı-*Siŋu
tarpınan tə. Tə mù tarpınan təntə
wa, á pìà tarpıʊn tə, kʊ nə yı ka
swìn Yıı nii sʊ̀ràn tə, á doni tə duən
tə.
2 Lìù tə, ʊ nə swìn sʊyirə duən, kʊ
tà ləzoni con nə, ʊ swìn, kʊ ya Yıı
con nə, ʊ swìn. Kʊ twá də Yıı-Siŋu
tə, ʊ ma swìn cígá, tə nə sə̀gə̀. Kʊ
mù nə pın, lìù mama ba tə sʊ̀ràn tə
də̀ń nə̀ń.
3 Yá kʊ nə lwàń kʊ yı lìù nə swìn
Yıı nii sʊ̀ràn, kʊ mù yı ləzoni tə con
nə ʊ swìn. Ʊ sʊ̀ràn tə daŋa ba jìàn
Yıı cwəŋə tə wa, ʊ kwè ba, ʊ zùrì ba
bıcanı Yıı nyiən tə wa.
4 Lìù tə, ʊ nə swìn sʊyirə tə duən
tə, kʊ ya ʊ tətə jìàn nə ʊ daŋa. Lìù
tə, ʊ nə swìn Yıı nii sʊ̀ràn, kʊ ya
Kərisə lìà púlí tə jìàn nə, ʊ daŋa.
5 À swə, sə á mama swìn sʊyirə tə
duən tə. À dàń nə kʊ́ʊ̀ swə à doni,
sə á mama swìn Yıı nii sʊ̀ràn tə. Lìù
tə, ʊ nə swìn Yıı nii sʊ̀ràn tə, nə dwə
lìù tə, ʊ nə swìn sʊyirə tə duən tə,
də lìù tə, ʊ nə swìn sʊyirə tə duən
tə, nə ba tə də̀ń gwin, ʊ bırı Kərisə
lìà púlí tə, sə ʊ ma dàn ba jìàn.
6 À nubıa-ba, à nywarı nə wá ya
bɛ̀eɛ̀e tətə, də à nə twi á con, à wulə
à swìn sʊyirə duən, á nə ba tə də̀ń
nə̀ń? À wá ja nywarı à pa aba, də
à nə swìn yoo, Yıı nə bırı nə, à bırı
aba, nə à yə̀ə́ yoo, Yıı nə pın nə kʊ
yənu, nə à yə̀ə́ Yıı nii sʊgʊ, nə à yə̀ə́
kàrà.
7 Nə wá tì gwaran wiən, sə nə ma
man. Kʊ mù nə yı nabwanʊ nə à
yə̀ə́ kunkolu. Də tə kwərə tə nə ba
lwàní duən wa, nətə nə ba wá twá,
ba ma lwarı kʊ tə nə swìn.
8 Də ba nə kʊ́ʊ̀ wúrí kʊ̀ʊ̀ nabwana
gurə gurə, nətə nə kwatara wá fwa,
ba ma lwarı də, kʊ yı kʊ̀ʊ̀, sə ba kə
ba sírí?

9 Mə kʋ yɪ nətʋ á də con. Də sʋgʋ
tə, á nə swìn sʋyirə duən tə wa, kʋ
də̀ń nə ba nə̀ń, nətə nə ba wá lwarɪ
kʋ tə, á nə swìn. Kʋ nə yɪn nətʋ, á
wá swìn woru wa.
10 Sʋyirə duən dáá tɪa yuu wa. Yá
sʋyiri mama tə̀lə́ tə wa, ba nə ba kʋ
də̀ń nə̀ń.
11 Yá à dàń nə ba sʋgʋ də̀ń nə̀ń, ba
nə ma swìn à con, lìù tə, ʋ nə swìn
kʋ, wá ya ndə vee nə à con, à də ga
wá ya ndə vee nə ʋ də con.
12 Mə kʋ yɪ nətʋ á də con. Kʋ
mʊ̀ nə pɪn, á kənə kajaŋa mama á
ma pìà Yɪɪ-Siŋu tarpɪnan tə. Á kənə
dìàn, sə á wàní á na tə tə, tə nə
daŋa Kərisə lìà púlí tə jìàn, sə tə ya
zənzən.
13 Kʋ mʊ̀ yɪrɪ nə, lìù tə, ʋ nə swìn
sʋyirə duən, tə də̀ń nə ba nə̀ń, sə kʋ
tíú lòrì Yɪɪ, sə ʋ wàní ʋ gwin tə də̀ń.
14 À nə jʊ̀nì Yɪɪ də sʋyirə təntə, à
jə̀rə́ wulə yɪjʋnɪ tə wa, yá à pubʋŋa
tə ga yɪ kʋ cɪcɪ.
15 À dàń wá fwa bɛ̀ɛ̀e? À wá jʋn
Yɪɪ də à jə̀rə́, yá à tə ga jʋn Yɪɪ də à
pubʋŋa tə də. À wá nun də à jə̀rə́,
yá à tə ga nun də à pubʋŋa tə də.
16 Də n nə kəni Yɪɪ lɛ̀ɛ̀e də n
jə̀rə́ cɪcɪ, nətə nə lìù tə, ʋ nə yə̀rì
tə yìàn təntə ʋ nə jə̀ə́ á mʊ̀ Kərisə
lìà púlí tə wa, wá twá, ʋ ma swìn,
ʋ wʊ́: «Amɪɪna», n nə kəni Yɪɪ lɛ̀ɛ̀e
tə yɪrɪ? Ʊ bá wàní ʋ lwarɪ kʋ tə, n
nə swìn tə.
17 Də n yɪjʋnɪ tə yà nə ziən
zənzən, də kʋ wà lìù təntə jìàn dàn.
18 À mʊ̀ Polə, à kəni Yɪɪ lɛ̀ɛ̀e də,
à nə swìn sʋyirə tə duən tə, à doni
á mama.
19 À mʊ̀ dàń nə swə, sə à swìn
sʊ̀ràn ndə bonu nə də à pubʋŋa, tə
də̀ń nə nə̀ń Kərisə lìà púlí tə yáá
con, sə tə kàrì ba. Kʋ mʊ̀ nə dwə
sʊ̀ràn mʊ̀rʊ̀ mʊ̀rʊ̀, à nə wá swìn də
sʋyirə tə duən tə, yá tə də̀ń ga ba
nə̀ń.
20 À nubɪa-ba, á yanɪ nəkwɪna
nətʋ tə á pubʋŋa tə nə bʋŋa wa. Á
dànà ká ya ndə bìsìná nə á pubʋŋa
wa. Kʋ nə yɪ lwanɪ yoo wa, á yanɪ
ndə bìsìná nə.
21 Á nəŋə kʋ púpúní Yɪɪ sagɪ tə wa,
kʋ wʊ́:
«À mʊ̀ *Yuu-Tiu nə swìn kʋ. Kʋ wá
twá lìà duən sʊ̀ràn nə, à ma
swìn lìà təntə con. À wá twá
də vee, à ma swìn ba con. Də
kʋ nətʋ mama, ba tə bá sɛ̀e,
ba cʋgʋ à sʋgʋ».
22 Sʋyirə tə duən tə ya lìà tə, ba nə
tà Kərisə lìà nə, tə pìà tə bɪrɪ yoo.
Tə ba pìà tə bɪrɪ yoo Kərisə lìà tə
nə. Yɪɪ nii sʊ̀ràn tə də kʊ́ʊ̀ ba pìà tə
bɪrɪ yoo lìà tə, ba nə tà Kərisə lìà tə.
Kʋ ya Kərisə lìà tə nə, tə pìà tə bɪrɪ
yoo.
23 Də Kərisə lìà púlí tə mama nə
kun duən nə, ba swìn sʋyirə duən
tə, lìù tə, ʋ nə yə̀rì tə yìàn təntə,
nə à yə̀ə́ lìù don, ʋ nə tà Kərisə lìù
nə twi, ʋ yí lá, ʋ wá swìn də, á yɪ
nyɪnyanan.
24 Kʋ nə yɪ á mama swìn Yɪɪ nii
sʊ̀ràn, lìù tə, ʋ nə tà Kərisə lìù nə
twi, ʋ yí lá, nə à yə̀ə́ lìù don, ʋ nə
yə̀rì tə yìàn təntə, nə twí, ʋ yí lá, á
mama sʊ̀ràn tə wá bɪrɪ kʋ tə, kʋ nə
wulə ʋ waa con. Yá ba mama wá pa
ʋ lwarɪ cígá tə ʋ tətə yuu wa.
25 Ʊ waa tə pubʋŋɪ tə, tə nə sə̀gə̀
tə, nan poni nə. Yá ʋ dàń wá tʋ ʋ
yáá yuu, ʋ pa dun Yɪɪ nə, ʋ swìn də,
Yɪɪ cígá wulə á tətəŋi wa.

Nətʋ tə kʋ nə mɛ, sə kʋ ya Kərisə lìà púlí wa
(1 Piyɛrə 4.10-11)

26 À nubɪa-ba, bɛ̀ɛ̀e nə nə dàń mɛ,
sə nə fwa? Máŋá tə wa, á nə jə̀ń
duən yáá nə, sə á jʋn Yɪɪ, sə á fwa
nətən: Á lìù nə jə nuŋə, ʋ don nə jə
kàrà, ʋ don də nə jə yoo, Yɪɪ nə bɪrɪ
wá, ʋ don də nə pìà, ʋ swìn sʋyirə
tə duən tə, ʋ don də nə pìà, ʋ gwin
sʋyirə tə duən tə də̀ń, sə á fwa tə
mama, sə tə wàní tə dàn Kərisə lìà
púlí tə jìàn.
27 Kʋ nə yɪ sʋyirə tə duən tə nə á
pìà á swìn, kʋ mɛ, də lìà bələ, nə à
yə̀ə́ lìà batwa, kʋ dàn ká doni nətʋ.

Ba mɛ, sə ba swìn ba jon duən nə.
Sə lìù don də gwin tə dəń.
28 Də lìù nə tə̀lə́, sə ʋ gwin tə dəń,
sə lìù tə, ʋ nə swìn sʋyirə duən tə,
pú ʋ nii Kərisə lìà púlí tə wa. Sə lìù
mama də swìn ʋ tìàn con də Yɪɪ con.
Ʋ dàn ká swìn sʋgʋ ʋ pa kʋ nan ʋ nii
wa.
29 Kʋ nə yɪ Yɪɪ nii *sʋ̀sʋ̀nà tə, sə
ba lìà bələ, nə à yə̀ə́ batwa nə swìn.
Yá ba duən tə ga cʋgʋ, ba jə́n, kʋ nə
ya Yɪɪ nii sʋgʋ nə ba swìn.
30 Lìù don nə kʋ́ʋ̀ nɪ yoo, Yɪɪ nə
bɪrɪ wá, sə təntən lìù tə pú ʋ nii.
31 Á mama wàá Yɪɪ nii sʋ̀ràn tə, á
swìn, sə tə kàrì lìà tə mama, tə ga
kwè ba.
32 Yɪɪ nii sʋ̀sʋ̀nà tarpɪʋn tə mɛ, sə
kʋ sɛ̀e ba nii won mama wa.
33 Yɪɪ pìà, sə nə jə bɪcan sìə́ də
duən. Ʋ ba pìà, sə nə ya gurə gurə
lìà də duən.

Kərisə lìà púlí tə wa kana tə yoo

34 Máŋá tə wa, á mʋ̀ *Kərisə lìà,
tə nə kun duən nə, kana tə mɛ, sə
ba pú ba níə́, ndə kʋ nə tʋŋa nətʋ
Kərisə lìà púlə́ tə mama wa. Cwəŋə
tə̀lə́ kʋ pa ba, sə ba swìn, ndə kʋ nə
swìn Yɪɪ sagɪ tə wa, də ba mɛ, sə ba
sɛ̀e nii nətʋ.
35 Də ba nə jə yoo, sə ba bwe, sə
ba bwe ba bana tə sàń nə. Kʋ wà
mɛ, sə kan swìn Kərisə lìà púlí jə́rə́
wa.
36 Á bʋŋa də, Yɪɪ sʋgʋ tə yɪ kʋ nan
á mʋ̀ con naaa? Nə à yə̀ə́ kʋ yɪ á
bʋŋa də, Yɪɪ sʋgʋ tə yɪ á mʋ̀ cɪcɪ con
nə kʋ twi naaa?
37 Lìù tə, ʋ nə bʋŋa də, ʋ yɪ Yɪɪ nii
*sʋ̀sʋ̀nʋ̀, ʋ nə bʋŋa də, Yɪɪ-*Siŋu tə
wulə də wá, sə kʋ tíú lwarɪ də, tə tə,
à nə pʋ́pʋ́ní à pɪn aba, kʋ ya *Yuu-
Tiu nə pɪn nii yoo təntə yuu wa.
38 Də lìù nə ba kʋ tə, à nə pʋ́pʋ́ní
tə sɛ̀e, Yuu-Tiu Yɪɪ də bá sɛ̀e kʋ tíú.
39 À nubɪa-ba, kʋ nətʋ tə wa nə, á
dàń mɛ, sə á dí yáá á pìà ka swìn Yɪɪ
nii sʋ̀ràn tə. Yá á nə dàn ká cì, sə ba
swìn sʋyirə tə duən tə.
40 Kʋ mɛ, sə won mama fwa, ndə
kʋ nə mɛ nətʋ, kʋ tì kʋ cwəŋə.

15

Zwezi-Kərisə nə bwin ʋ nan tɪan wa yoo

(Matiə 28; Marəkə 16; Zwan 20; 21; Tʋtʋnan 1.3)

1 À nubɪa-ba, à pìà, sə à pìí à lìí
aba sʋywáŋʋ́ təntə, à nə də́ yáá à
swìn á con. Kʋ sʋywáŋʋ́ təntə á nə
sɛ̀e kʋ, á ga zɪgɪ dìàn kʋ yoo wa.
2 Kʋ mʋ̀ nə pɪn, Yɪɪ twá sʋywáŋʋ́
təntə nə, ʋ jon aba á cʋna wa. Á
cígá twá kʋ nii nə, ndə à nə swìn kʋ
á con nətʋ. Kʋ nə tà nətʋ, kʋ ya tʋtʋ
də, á nə ken á waa Yɪɪ nə.
3 À dí yáá à swìn *Yuu-Tiu Zwezi
sʋ̀ràn tə, à nə nì, à bɪrɪ aba. Zwezi-
*Kərisə yɪ ʋ tɪga nə mʋ̀ cʋna yɪrɪ,
ndə kʋ nə pʋ́pʋ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa
nətʋ.
4 Ba gùrì wá, yá Yɪɪ pìí ʋ bwin
wá dɪan batwa dɪɪn nə, ndə kʋ nə
pʋ́pʋ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa nətʋ.
5 Ʋ nan ʋ bɪrɪ ʋ tìàn Sefasə* nə.
Kʋ kwa nə, ʋ nan ʋ bɪrɪ ʋ tìàn ʋ
*tʋntʋna fugə bələ tə nə.
6 Kʋ kwa nə, ʋ nan ʋ bɪrɪ ʋ tìàn lìà
duən nə, ba nə yɪ nubɪa Kərisə yɪrɪ.
Ba lìà təntə dwə lìà biənu (500), ba
nə twá duən, ba na wá naa nədʋ. Ba
mʋ̀ lìà təntə zʋnɪ tə wulə lʋʋ wa. Ba
duən də tɪga.
7 Kʋ kwa nə, ʋ nan ʋ bɪrɪ ʋ tìàn
Zwakə nə, ʋ nan lá ʋ bɪrɪ ʋ tìàn ʋ
tʋntʋna tə mama nə.
8 Ba mʋ̀ tə mama kwa nə, ʋ nan à
də Polə nə. À mʋ̀ dàń yɪ ndə bìú nə,
ba nə cɛn†.
9 À ken càn Kərisə lìà púlí tə nə.
Kʋ mʋ̀ nə pɪn, à yɪ Zwezi-Kərisə
tʋntʋna tə mɛ kwa lìù. Kʋ cígá
mama wa, à wà mɛ, sə ba bon nə
tʋntʋnʋ.
10 Də nətʋ tə mama, à nə cʋ̀gʋ̀ Yɪɪ
nə, ʋ tə fwa pubwanʋ à yɪra. Kʋ mʋ̀
nə pɪn, à ma yɪ kʋ tə, à nə yɪ zə̀n.
Yá pubwanʋ tə, Yɪɪ nə fwa à yɪra, wà
tʋtʋ yɪn mama. À tʋn à doni tʋntʋna

* **15:5 15.5** Sefasə yà jə yɪrɪ don, ba nə bʋŋə Piyɛrə. † **15:8 15.8** Sʋgʋ təntə yɪ Polə pìà, sə ʋ ma bɪrɪ də, ʋ nə jigə Kərisə lìù tə, yɪ yoo tə, kʋ yà nə wà mɛ. (Ywàń Tʋtʋnan 9!)

tə duən tə mama. Kʊ tà à mù nə tʊŋa nətʊ, kʊ cígá mama wa, kʊ ya Yıı pubwanʊ tə, kʊ nə wulə də nə, nə twá də nə kʊ tʊŋa.
11 Kʊ dàń nə yı à mù, nə à yèə́ kʊ nə yı tʊntʊna tə duən tə, á nəŋə Yıı sʊgʊ tə, nə nə swìn nə bırı. Mə kʊ mù nə nə á twá, á ma kəni á waa Zwezi nə.

Nə ka pìí ka bwin ka nan tıan wa yoo
(Likə 20.27-38; 1 Piyɛrə 1.3-5)

12 Də ba nə swìn Yıı sʊ̀ràn ba bırı də, Zwezi-*Kərisə bwin ʊ nan tıan wa, bɛ̀eɛ̀e nə pın, á wa lìà duən ma swìn, də ka pìí ka bwin ka nan tıan wa tə̀lə́?
13 Də ka bwin ka nan tıan wa nə tə̀lə́, Zwezi-Kərisə də wà bwin ʊ nan tıan wa!
14 Yá Zwezi-Kərisə nə wà bwin ʊ nan tıan wa, nə kàrà tə ya tʊtʊ, yá á nə ken á waa Yıı nə tə, də ya tʊtʊ.
15 Də ka bwin ka nan tıan wa yà nə tə̀lə́, yá nə ga swìn nə bırı də, Yıı bwin Zwezi-Kərisə ʊ lı tıan wa, yá Yıı ga wà wá bwin, kʊ nətʊ tə bırı də, nə ya kʊnkʊna Yıı yáá con.
16 Də tıga nə ba bwin ba naŋa tıan wa, Zwezi-Kərisə də wà bwin ʊ nan tıan wa!
17 Yá Zwezi-Kərisə nə wà bwin ʊ nan tıan, á waa tə, á nə keni wá nə ya tʊtʊ. Yá Yıı tə wà á cʊna tə kwɛn, ʊ lı á mù də wá pwərə wa.
18 Ba tə də, ba nə ken waa Zwezi-Kərisə nə, ba ga tı tə də jén mıámıán.
19 Kʊ nə yı nə lʊʊ mıı kʊ tə cıcı wa, nə nə jə yala də Zwezi, nə ya yinəgə nyına, nə doni lìà tə mama.
20 Kʊ tà nətʊ, Zwezi-Kərisə cígá bwin ʊ nan tıan wa. Ʊ mù nə yı tıga tə təntən lìù, ʊ nə bırı də, ba wá bwin ba nan tıan wa.
21 Ndə tıan nə twá, də lìù nədʊ tə ma bà lʊʊ wa, mə nətʊ, ka bwin ka nan tıan wa də twá də lìù don, kʊ ma bà lʊʊ wa.
22 Lìà tə mama ya Adamə nìán. Kʊ mù nə pın, ba mama tı ndə ʊ nə. Yá lìà tə mama, ba də Zwezi-Kərisə nə vwə duən nə, ba də wá pìí ba bwin ba nan tıan wa, ndə ʊ nə.
23 Ba mù lìà təntə wá pú duən kwa, ba bwin ba nan tıan wa. Zwezi-Kərisə mù yı təntən lìù, ʊ nə bwin ʊ nan tıan wa. Dıın tə, ʊ nə wá pìí ʊ bà, lìà tə mama, ba nə yı ʊ mù lìà tə də, dàń wá bwin ba nan tıan wa.
24 Kʊ kwa nə, lʊʊ dàń wá zıgı lá kʊ zàn. Zwezi-Kərisə dàń wá cʊ̀gʊ̀ wiən tə nə jə dìàn yiri mama mıámıán. Ʊ wá cʊ̀gʊ̀ wiən tə mama, tə nə də́ pàrì, də dìàn tìán tə mama, ba nə zıga ʊ nə mıámıán. Yá ʊ dàń wá pìí, ʊ pa pàrì tə ʊ nyına Yıı nə.
25 Zwezi-Kərisə nə pìí ʊ bà, kʊ mɛ, sə ʊ də́ pàrì tə wuuu. Kʊ jə vələ máŋá tə wa, ʊ nə wá kə ʊ dʊŋa tə mama ʊ jıın wa.
26 Tıan nə ya talıkwa dʊŋʊ tə, ʊ nə wá cʊ̀gʊ̀.
27 Kʊ pʊ́pʊ́ní Yıı sagı tə wa, kʊ wʊ́: «Yıı ken wiən tə mama ʊ jıın wa». Kʊ yoo təntə yı nəpon, kʊ ba pìà kʊ swìn də, Yıı tətə twá ʊ wulə ʊ bìú tə jıın wa. Kʊ yı, ʊ mù Yıı nə ken wiən tə duən tə mama ʊ bìú tə jıın wa.
28 Máŋá tə wa, wiən tə mama nə wá ya Zwezi-Kərisə jìàn wa, ʊ də tətə dàń wá kə ʊ tìàn ʊ nyına Yıı jìàn wa. Mə kʊ wá yà nətʊ, Yıı dàń ma də́ pàrì wiən tə mama yuu wa mıámıán.
29 Á yèə́ də, lìà wulə, ba nə yàá pa, ba lə ba níá wa, kʊ twá də Yıı yırı tə, tıga yuu yırı. Də tıga cígá nə bá bwin ba naŋa tıan wa, bɛ̀eɛ̀e won nə kʊ tìán təntə fwa kʊ nətʊ, sə ba na kʊ wa?
30 Də ka pìí ka bwin ka nan tıan wa nə tə̀lə́, bɛ̀eɛ̀e nə pın, nə mù ma kəni nə tìàn cwəŋə wa, kʊ nə pìà kʊ gʊ nəba, máŋá mama.
31 À nubıa-ba, dıın mama à mıı yàá pìà kʊ nan. À ja pupwən də aba. Kʊ mù nə pın, à swìn kʊ yoo təntə á con, nə mù də nə Yuu-Tiu *nimarʊ tə yırı.

‡ **15:32 15.32** Ganaŋa təntə Polə nə jan də tə, wàá ganaŋa cígá cígá kʊ yanı, kʊ ma kʊ́ʊ̀ wàá ləzoni, ba nə yı ndə ganaŋa nə kʊ yanı.

32 À mù jan də ganaŋa‡ Efɛzə wa
yəbə. Də à pubʊŋa tə nə ya tɪa ka tə
yuu wiən tə cɪcɪ yɪrɪ, bɛ̀eɛ̀e won nə
à wá na kʊ jaŋa təntə wa? Də tɪga yà
nə bá bwin ba nan, zwansɪsara ka
tə yà wá ya cígá. Zwansɪsara təntə
swìn, kʊ wʊ́:
«Jwɪan nə, nə wá tɪ, kʊ mù yɪrɪ, nə
díə́ də nə nywìn, nə dàn ká
fwa won mama».
33 Zwansɪsara don də swìn, kʊ
wʊ́: «Á dànà ká gɪgarɪ á tìàn.
Twadon kʊkwɪʊn yʊa nə cʊ̀gà
twadon nəzəŋu yʊa».
34 Á pìə́ á kə á pubʊŋa tə cígá tə
wa, ndə kʊ nə mɛ nətʊ, sə á dàń yá
cʊna tə fàŋʊ́ nə. Kʊ yɪ á cavɪyoo nə
à swìn nətʊ: Á wa lìà duən yərì Yɪɪ.

Yɪra tə tɪga nə wá bwin ba nan də kʊ
(Filipə tìán 3.20-21; 1 Zwan 3.2-3)

35 À yə̀ə́ də, lìà duən wá bwe, sə
ba jə́n, nətə nə tɪga wá bwin ba nan
tɪan wa? Ba yɪra tə wá yà nətə?
36 Lìù tə, n nə bwe kʊ bwiə təntə,
n yɪ ləyəru! N nə dùə̀ wobiu, n kə
tɪa, wobiu təntə wàrì vʊʊ kʊ bwin,
də kʊ nə wà tɪ kʊ pʊ.
37 Kʊ tə n nə dùə̀, n kə tɪa, tə ya
wobiu cɪcɪ. Dɪɪn don, kʊ yɪ mɪbɪa,
nə à yə̀ə́ won yiri don, kʊ tà mɪnɪ
sɪsɪʊ tə, də kʊ vʊran tə, kʊ nə pɛn,
kʊ dì yɪɪ nə tə.
38 Yɪɪ nə yàá pa sɪsɪʊ də kʊ vʊran
wobiu təntə nə, ndə ʊ nə pìà nətʊ.
Yɪɪ nə pɪn wobiu də mama kʊ vʊʊ
yiri.
39 Wiən tə, tə mɪɪ nə siŋə, də yɪra
tə tà nədʊ. Ləzoni yɪra də yiri yɪ
kʊ cɪcɪ. Vàná də yɪra yiri yɪ kʊ cɪcɪ.
Zə́ŋə́ də yɪra yiri yɪ kʊ cɪcɪ. Fələ də
yɪra yiri yɪ kʊ cɪcɪ.
40 Lanworu tə wa wiən wulə lá, tə
nə jə yɪra. Tɪa tə də yuu wa wiən
wulə lá, tə nə jə yɪra. Lanworu tə
wa wiən tə zəni, də tɪa yuu wiən tə
zəni tà nədʊ.
41 Yɪcaʊ tə zəni də yɪ kʊ cɪcɪ. Cànà
tə də zəni yɪ kʊ cɪcɪ. Kacɪlacɛ tə də
zəni kʊ́ʊ̀ yɪ kʊ cɪcɪ. Kacɪlacɛ tə mù
tətə zəni tà nədʊ.
42 Mə kʊ wá ya nətʊ máŋá tə wa,
tɪga nə wá bwin ba nan tɪan wa.
Máŋá tə, ba nə gùrì yɪra tɪa, kʊ yɪra
təntə yɪ wotɪgʊ, kʊ wá pʊ. Yá máŋá
tə wa, Yɪɪ nə wá pìí ʊ bwin kʊ, ʊ lɪ
tɪan wa, kʊ yɪra təntə kʊ́ʊ̀ wàrì kʊ
tɪ kʊ pwɪ.
43 Máŋá tə wa, ba nə gùrì kʊ tɪa,
kʊ ba dun jə, kʊ ga ba dìàn də jə.
Yá máŋá tə wa, Yɪɪ nə wá pìí ʊ bwin
kʊ, ʊ lɪ tɪan wa, kʊ wá ja dun, kʊ ga
jə dìàn də.
44 Máŋá tə wa, ba nə gùrì yɪra tə
tɪa, kʊ yɪ tɪa yuu yɪra. Yá máŋá tə
wa, Yɪɪ nə wá bwin kʊ, ʊ lɪ tɪan wa,
kʊ dàń wá ya Yɪɪ *sàń yɪra. Də tɪa
yuu yɪra nə wulə, Yɪɪ sàń yɪra də
wulə.
45 Kʊ mù yoo tə pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə
wa, kʊ wʊ́: «Təntən bɛɛ tə, kʊ nə yɪ
Adamə jigə ləzwəniŋu». Talɪkwa§
Adamə tə, ʊ mù jigə siŋu, kʊ nə pɪn
mɪɪ, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con, lìà nə.
46 Kʊ tà Yɪɪ sàń yɪra tə, ba yà də́
yáá ba na, kʊ yɪ tɪa yuu yɪra tə. Kʊ
mù kwa nə, ba wá na Yɪɪ sàń yɪra tə.
47 Təntən lìù tə yɪ tɪran nə, Yɪɪ ma
fwa wá, kʊ pa ʊ yɪ tɪa yuu lìù. Bələ
nii lìù tə mù yɪ Yɪɪ sàń lìù.
48 Ba tə, ba nə wulə tɪa yuu, nyɪn
də bɛɛ tə, Yɪɪ nə fwa də tɪran tə. Ba
tə də, ba nə wulə Yɪɪ con, də nyɪn
də bɛɛ tə, ʊ nə nan Yɪɪ sàń tə.
49 Ndə nətʊ tə, nə nə nyɪn də tɪa
yuu bɛɛ tə, mə nətʊ nə wá nyɪn də
Yɪɪ sàń bɛɛ tə.
(1 Tɛsalonikə tìán 4.13-18)
50 À nubɪa-ba, á nəŋə kʊ tə, à nə
pìà, sə à swìn. Yɪra tə, tə nə yɪ nàŋʊ́
də jana nə fwa, wàrì kʊ twá kʊ yanɪ
Yɪɪ pàrì tə wa. Yá tɪa yuu yɪra tə, kʊ
nə wá pʊ, wàrì Yɪɪ sàń yɪra tə, kʊ nə
ba pwɪ, wiən tə kʊ janɪ.
51 Kʊ yɪ yosəgu nə, à bɪrɪ aba. Nə
mama, nə bá tɪ. Nə mama yɪra tə
wá lwàń.
52 Máŋá don wa, ba nə wá wúrú
nabwana talɪkwa dɪɪn tə nə. Nə
mama dàń wá lwàń naa nədʊ, ndə

§ **15:45 15.45** Talɪkwa Adamə tə nə yɪ Zwezi-*Kərisə.

yii pwiu də kʋ súrú nə. Nabwana tə
wá wúrí, Yıı ga bwin tıga tə, ba nan
də yıra, tə nə ba pwı. Yá nə də yıra,
tə ga lwàń kʋ jì ndə ba nə.
53 Nə yıra tə, kʋ nə tı kʋ pwı tə
dàń mɛ, sə kʋ lwàń kʋ jì yıra tə, kʋ
nə ba tı kʋ pwı.
54 Máŋá tə wa, yıra tə, kʋ nə tı
kʋ pwı, tə nə wá lwàń, kʋ ba tı kʋ
ba pwı tə, kʋ máŋá tə wa, kʋ tə nə
púpúní Yıı sagı tə wa, tə nii dàń wá
sú. Kʋ swìn, kʋ wú:
«Tıan kúù tə̀lə́, Yıı dí dìàn tıan yuu
wa.
55 Tıan, sə n dìàn tə wa yə̀n? Tıan,
sə n sılıu tə, n nə ma zwe lìà tə, n
gwı tə wa yə̀n?»
56 Tıan yı tə twá də cʋna, tə ma jə
dìàn nə yuu wa. Cʋna də twá də Yıı
*nii tə, ʋ nə pın *Moyizə nə, tə ma
jə dìàn nə yuu wa.
57 Kʋ mù yırı nə, nə kəni Yıı lɛ̀eɛ̀e,
ʋ nə pın, sə nə də́ dìàn cʋna də tıan
mɛ yuu wa. Kʋ nətʋ twá, də nə Yuu-
Tiu Zwezi-Kərisə dìàn tə.
58 À nubisoni-ba, kʋ mù təntə yırı
nə, á zıga dìàn. Á dànà ká pa won
mama gwàrì á vànà. Á kənə dìàn á
tʋn Yuu-Tiu tʋtʋŋı tə, á súrí wuuu.
Á lwarı də, á də tʋtʋnan tə, á nə
tʋŋa á pın Yuu-Tiu nə, tə bá ya tʋtʋ,
ʋ kwa.

16

Səbiu tə ba nə lé, sə kʋ san lìà tə nə, Kərisə nə tı, yoo

(2 Korɛntə tìán 8; 9; Romə tìán 15.25-27)

1 À mù Polə pìà, sə à swìn yoo
səbiu tə yuu wa, á nə lé, sə kʋ san
lìà tə nə, ba nə yı *Kərisə nə tı,
ba nə wulə *Zwerizalɛmə nə. Kʋ
səbiu təntə yoo wa, á də mɛ, sə á
fwa ndə nətʋ tə nə, à nə swìn Galasi
nagwanaa tə wa, Kərisə lìà tə con,
sə ba də fwa.
2 Laadi dıın mama, səbiu tə, á lìù
mama nə jə, ʋ mɛ, sə ʋ lı kʋ tə, ʋ nə
wàá ʋ tún vàn nə. Á tuŋə kʋ səbiu
təntə vàn nə, sə máŋá tə wa, à nə
wá bà á con, á kúù dànà ká lé səbiu.
3 Máŋá tə wa, à nə wá yí á con, à
wá púpúní saga à pa lìà tə nə, á tətə
nə wá kúrí, à ma tʋn ba də səbiu tə
Zwerizalɛmə nə.
4 Də kʋ nə mɛ, sə à tətə va, ba mù
də à mù wá twá duən nə vìí.

Wiən tə, Polə nə pìà, sə ʋ fwa

5 À pìà, sə à twá Masedwanə
nagwanaa tə wa à lɛ. Kʋ kwa nə,
à wá bà à na aba.
6 Dıın don, à wá ya á con dıan
bələ. Dıın don waran* tə máŋá tə
mama wa, à wá ya á con. À nə kúù
wá nan á con, sə à vìí á wá san nə
də kʋ tə, kʋ nə wá pa à lɛ à va, à nə
vəli lá.
7 À ba pìà, sə à bà à zıgı yıı nə à
mà à lɛ. À pìà də, kʋ nə ya *Yuu-Tiu
fıra, sə nə ya duən nə kʋ dání.
8-9 Yıı súrí cwəŋə nəzəŋu ʋ pa nə,
sə à ma tʋn ʋ tʋtʋŋı tə yəbə. Yá
dʋŋa tə də dáá zənzən pʋn. À dàń
tə wá ya yəbə Efɛzə wa, kʋ jə vələ
*Pantəkɔtə cànà tə.
10 Timote də tʋŋa Yuu-Tiu tʋtʋŋı
tə, ndə à də nə tʋŋa kʋ nətʋ. Də ʋ
nə twi á con, sə á ja wá zəni á pa ʋ
nì ʋ nywání.
11 Sə á lìù mama dàn ká mun wá.
Á dàń saŋa wá də ʋ cwəŋə tə vəli tə,
sə ʋ wání ʋ vìí də yazurə. Sə ʋ bà ʋ
yí nə də zəni. À mù Polə də *Kərisə
lìà tə duən tə dànì wá yəbə.
12 Apɔlɔsə mù, ʋ nə yı nə nubiu
Kərisə yırı, yoo wa, à lòrì wá nɛɛ
kapʋpʋ, sə ʋ mù də Kərisə lìà tə
duən tə bà ba na aba. Yá ʋ yà tə
ba pìà, sə ʋ bà á con sıʋ́n. Máŋá tə
wa, ʋ nə nı bʋʋ, ʋ wá bà.

Polə sʋgʋ tə, ʋ nə ma gúrí ʋ sagı tə

(1 Tɛsalonikə tìán 5.5-13)

13 Á dànà ká dwɛ̀e. Á zıga dìàn á
kən á waa Zwezi nə wuuu. Á pıan á
jìàn dàn. Á yana dìàn tìán *Yuu-Tiu
tʋtʋŋı tə wa.

* **16:6 16.6** Waran təntə máŋá wa, lìù wàrì tıʋ ʋ vəli. Waran təntə yàá bà bununu cànà tə wa, kʋ ja vələ yarıkafɔɔ cànà tə wa.

14 Sə won tə mama, á nə fwa á
pwərə wa, sə kʊ twá də sonu kʊ ma
tʊn.
15 À nubɪa-ba, á mama yə̀ə́
Sətefanasə də ʊ dìə̀ lìà mama. Á yə̀ə́
də, ba mù nə yɪ təntən lìà, ba nə
ken ba waa Zwezi-*Kərisə nə wuuu,
Akayi nagwanaa tə wa. Yá ba tì ba
tìàn mama ba kə Yuu-Tiu tʊtʊŋɪ tə
wa, sə ba ma san lìà tə nə, ba nə yɪ
Kərisə nə tɪ.
16 À nubɪa-ba, à lòrì aba, sə á zìlí
ʊ mù lìù təntə. Á zìlə́ ba tə də
mama, ba mù də wá nə tʊŋa də
duən zənzən.
17 À fwa pupwən zənzən də
Sətefanasə də Fɔrətinatisə də
Akayikisə nə twi à con. Ba nə twi à
con, kʊ yɪ ndə á mù nə twi à con.
18 Ba dàn à jìàn, ndə ba nə dàn á
də jìàn. Kʊ mù ləzwənyiri təntə á
zìlə́ ba zəni.
19 Kərisə lìà púlí tə Azi nagwanaa
wa yəbə, jʊ̀nà aba. Akilasə də ʊ kan
Pərisilə də Kərisə lìà púlí tə, ba mù
də ba, nə yàá jʊ̀nì Yɪɪ ba dìə̀ tə, jʊ̀nà
aba zəni də Yuu-Tiu yɪrɪ tə.
20 Lìà tə mama, ba nə wulə yəbə,
ba nə yɪ á nubɪa Kərisə yɪrɪ tə,
də jʊ̀nà aba. Á jʊ̀ná duən də zìlə́
zənzən də sonu, ndə Kərisə lìà nə
mɛ, sə ba fwa nətʊ.
21 Kʊ tə yɪ à tətə nə pʊ́pʊ́ní də à
jìàn, à wʊ́: «À mù Polə də jʊ̀nà aba».
22 Lìù tə, ʊ nə ba Yuu-Tiu swə, sə
Yɪɪ cʊ̀gʊ̀ kʊ tíú. Maranata! Kʊ mù
nə yɪ: Sə nə Yuu-Tiu bà!
23 Nə Yuu-Tiu Zwezi nə wá fwa
pubwanʊ á yɪra.
24 À swə á mama, nə mama
mɪámɪán vwə Zwezi-Kərisə yɪra.

Bələ nii sagı tə, Polə nə púpʊ́ní ʊ pa Korɛntə
Kərisə lìà tə nə
Korɛntə tìán bələ nii sagı tə yuu wa sʊgʊ

Lìù tə, ʊ nə púpʊ́ní sagı kʊ tə
Kʊ yı *tʊntʊnʊ Polə nə púpʊ́ní kʊ.

Lìà tə nə, Polə nə púpʊ́ní
Ba boŋə sagı kʊ tə ‹bələ nii sagı› tə, Polə púpʊ́ní ʊ pa *Kərisə lìà tə nə, ba nə wulə Korɛntə nə.

Sagı tə wa sʊgʊ
Polə púpʊ́ní ba, pwıa yà nə tə wulə *Kərisə lìà tə tətəŋi wa, yırı. Ba wa lìù don twın Polə zənzən. Yá kʊ tə nə dwə, ba wa lìà duən kʊ́ʊ̀ ba cígá kàrà tə, Polə nə bırı tə nii nə, twá.
Polə caga ʊ tìàn yırı, ʊ ga pìà, sə ʊ pa ba lwarı, ʊ tʊtʊŋı tə nə yı nətʊ, ʊ nə yı Zwezi-Kərisə *tʊntʊnʊ tə yırı. Ʊ bırı də, Zwezi-Kərisə tʊntʊnʊ mɛ, sə ʊ vwa ʊ tìàn mıámıán Zwezi nə, ʊ ma tʊn.

Polə jʊ̀nì Kərisə lìà tə Korɛntə nə (Kolosə tìán 1.1-8; Galasi tìán 1.1-5)

1 Yıı twá də ʊ fıra tə, ʊ ma kúrí à mʊ̀ Polə, sə à ya Zwezi-*Kərisə *tʊntʊnʊ. À mʊ̀ də Timote, ʊ nə yı don tə, ʊ nə yı á nubiu Kərisə yırı, nə púpʊ́ní sagı kʊ tə, nə pın á mʊ̀ Kərisə lìà púlí tə nə, kʊ nə wulə Korɛntə nə. Nə pìà, sə sagı kʊ tə yí lìà tə də mama, ba nə yı Kərisə nə tı, ba ga wulə Akayi nagwanaa tə wa.
2 Nə nyına Yıı də *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə wá fwa pubwanʊ á yıra, yá ba ga pa aba bıcan sìə́.

Nə kəni Yıı lɛ̀eɛ̀e, ʊ nə zùrì nə bıcanı nə càn wa yırı

3 Nə pıan dun Yıı nə, ʊ nə yı nə *Yuu-Tiu Zwezi-*Kərisə Yıı, ʊ ga yı ʊ nyına də. Ʊ mʊ̀ nyına təntə dəri lìà yinəgə, ʊ ga zùrì lìà bıcanı də.
4 Máŋá mama, càn nə yí nəba, ʊ mʊ̀ nə yàá zùrì nə bıcanı, sə kʊ pa nə də wání nə zùrì lìà tə bıcanı, ba nə wulə càn yiri mama wa, ndə Yıı nə fwa nətʊ nə yıra.
5 Nətʊ tə Zwezi-Kərisə nə dí càn zənzən, yá nə də ga wulə càn zənzən wa, mə nətʊ nə, Yıı wá twá Zwezi-Kərisə, ʊ ma zùrì nə bıcanı zənzən.
6 Yá nə dàń nə də́ càn, kʊ yı, sə kʊ pa á bıcanı zùrì. Kʊ ga tə wá pa Yıı pa á ya ʊ cwəŋə tə wa. Də nə bıcanı nə zùrì, kʊ yı, sə kʊ pa á də bıcanı wání tə zùrì, sə á ja pínʊ́, də càn tə tə, nə nə wulə tə wa, yiri nə yí aba.
7 Nə dàń ja yala də aba, nə ga yə̀ə́ də, á də nə wulə càn tə wa, nə də nə wulə tə wa, Yıı wá zùrì á bıcanı, ndə ʊ nə zùrì nə də bıcanı nətʊ.
(2 Korɛntə tìán 4.8-18; 2 Timote 2.8-12; Filipə tìán 1.27-30)

8 Nə nubıa-ba, nə pìà, sə á lwarı, nə nə dí càn nətʊ Azi nagwanaa tə wa. Nə dí càn zənzən, tə càn tə nə dwə nə dìàn. Yá tə dàń pın, nə yà kʊ́ʊ̀ ba yala jə də, nə mıı wá ya lʊʊ wa.
9 Nə tətə bıcanı wa, nə yà ken nə sírí də, kʊ yı nə tıan nə yí. Kʊ yoo təntə tʊn, sə kʊ pa, nə kʊ́ʊ̀ dàn ká ja nə tətə dìàn, sə nə dàń ja Yıı tə, ʊ nə bwin tıga tıan wa, dìàn.
10 Mə ʊ mʊ̀ nə van nəba ʊ lı, yá ʊ ga tə wá van nəba ʊ lı tə mʊ̀ tıan təntə yiri wa. Cígá mama, nə jə yala də, ʊ tə wá van nəba ʊ lı tə wa.
11 Á də tətə wá san, á lòrì Yıı, á pa nəba. Yá Yıı dàń wá fwa ʊ pubwanʊ tə nə yıra, lìà zənzən nə lòrì wá ba pın nəba yırı. Máŋá tə, Yıı nə wá le nəba, ʊ ga san nəba, kʊ wá ya lìà zənzən nə wá kə ʊ lɛ̀eɛ̀e ba pa nəba.
12 Á nəŋə yoo tə, kʊ nə pın nə wàá á yoo nə tì, nə ma bwı nə tìàn nə. Nə yə̀ə́ nə pubʊŋa wa də, nə jın nə tìàn, nə wà durən yìàn fwa. Nə yın cígá wa lʊʊ kʊ tə wa, kʊ tə nə dwə, á mʊ̀ yáá con. Kʊ nətʊ tə yı Yıı nə pın kʊ tʊn. Ʊ mʊ̀ yà nə kəni nəba cwəŋə

wa, də ʋ pubwanʋ tə, kʋ tà nə tətə pubʋŋa yà nə kəni nəba cwəŋə wa.
13 Kʋ tə, nə nə púpúní nə pa aba, kʋ wa ba yoməgu mama jə. Mə kʋ mù nə á kàrì sagɪ kʋ tə wa, yá á ga nəń kʋ dəń. À bʋŋa də, kʋ ja vəli kʋ yígúrə wa, á wá lwarɪ kʋ dəń míámían.
14 Kʋ yɪ ndə á tə wà lwarɪ míámían, də dɪɪn tə, nə Yuu-Tiu Zwezi nə wá pìí ʋ bà, á wá tì nə yoo, á ma bʋ á tìàn nə, nə də ga wá tì á yoo, nə ma bʋ nə tìàn nə.

Polə pìí ʋ lwàń ʋ kúù bá va Korɛntə

15-16 À mù jə á yala nətʋ. Kʋ mù nə pɪn, à yà dí yáá à kə sírí, sə à bà à zɪgɪ á con, à va Masedwanə nagwanaa. Yá máŋá tə, à nə kúù pìí à naŋa Masedwanə à bìàn, à tə wá twá á con, sə á san nə, sə à lɛ à va Zwide nagwanaa. Kʋ nətʋ dàń wá pa, Yɪɪ kúù fwa ʋ pubwanʋ tə á yɪra nɛɛ bələ.
17 Yá à nə kúù pìí à lwàń à pubʋŋa tə, kʋ tà tʋtʋ, kʋ jə dəń. Á yəə́ də, à ba yoo tʋŋa də à tətə fɪra. À ba ‹awo› də ‹ɔn ɔn› swìn, à gùlí duən wa, yoo nədʋ yuu wa.
18 Yɪɪ yɪ lìù tə, ʋ nə yɪ pùə́ nədʋ tíú. Yá ʋ mù Yɪɪ təntə yəə́ də, nə wà ‹awo› də ‹ɔn ɔn› ma gùlí duən wa yoo nədʋ yuu wa.
19 Á yəə́ də, kʋ yɪ Yɪɪ tətə bìú Zwezi-*Kərisə yoo nə, à mù Polə, də Silasə də Timote swìn nə bɪrɪ aba. Zwezi-Kərisə tà ‹awo› də ‹ɔn ɔn› lìù. Ʋ yɪ ‹awo› lìù máŋá mama wuuu.
20 Yɪɪ twá də ʋ mù, ʋ ma swìn, ʋ wʋ́ ‹awo› wiən tə mama yuu wa, ʋ nə kàn nii. Yá nə də ga tə twá də ʋ mù, nə ma wʋ́ ‹amɪɪna›, sə kʋ pa dun Yɪɪ nə.
21 Kʋ tə nə súrí lá, Yɪɪ tətə nə pɪn nə mù də á mù zɪga dìàn, nə ma twá Zwezi-Kərisə nə. Mə ʋ mù Yɪɪ nə kúrí nəba, ʋ kə vàn nə, sə nə tʋn nə pa wá.
22 Yɪɪ nə ken ʋ *Siŋu tə nə bɪcanɪ wa, ndə mɪmɪnan nə, sə ʋ ma bɪrɪ də, nə yɪ ʋ mù nyiən. Ʋ Siŋu təntə nə yɪ wozəŋə tə, ʋ nə tanɪ ʋ tún təntən nyiən, kʋ ga bɪrɪ də, wiən duən tə wulə, ʋ nə wá pa nəba.

(2 Korɛntə tìán 12.19-21; 13.1-2, 10; 1 Tɛsalonikə tìán 2.3-12)

23 Yɪɪ mù yəə́ kʋ tə, à nə bʋŋa à waa con. Də kʋ nə yɪ kʋnkʋn nə à kʋnɪ, sə à mɪɪ zwɛ̀e. Won tə, kʋ nə pɪn à wà pìí à bà á con Korɛntə nə, kʋ yɪ à ba pìà, sə à bà à tʋn lwanɪ á yɪra.
24 Kʋ tà nə pìà nə kálí aba, sə nə swìn á con, nətʋ á nə mɛ, sə á kə á waa Zwezi-Kərisə nə. Nə yəə́ də, á keni á waa Zwezi-Kərisə nə wuuu, á ga zɪga dìàn. Yá kʋ dàń yɪ nə pìà nə tʋn də aba, sə kʋ pa, á wání á ya pupwən wa.

2

1 Á nəŋə, à pubʋŋa tə nə yɪ nətʋ. À pubʋŋa wa à ba pìà, sə à pìí à bà á con, də à túrí tə nə wá bwé kʋ kə aba pucʋnɪ wa.
2 Də à nə ken aba pucʋnɪ wa, á mù yà ga nə mɛ, sə á poli à pùə́, wàà dàń nə kúù wá poli à pùə́?
3 Mə kʋ mù dàń nə pɪn, à ma dí yáá à púpúní sagɪ á nə, yá à ga kúù wà twi, sə à na aba. Də à yà nə twi á con, á yà wá pa à pùə́ cùgù. Yá á mù yà nə mɛ, sə á pa à pùə́ poli. Kʋ yɪ cígá, à jə á mama dìàn kʋ yoo tə wa. À ga yəə́ də, à nə wulə pupwən wa, á də mama wulə pupwən wa.
4 À dí yáá à púpúní sagɪ təntə á nə, sə á lwarɪ də, á yoo yì nə zənzən, kʋ pa à pùə́ cùgù, à ga kwi yinɪa á yɪrɪ, máŋá tə wa, à nə púpúní sagɪ kʋ tə. Kʋ dàń nə tà à púpúní á nə, sə à kə pucʋnɪ á nə. Kʋ yɪ à púpúní á nə, sə à pa á lwarɪ, à nə swə aba zənzən nətʋ.

Á tíə́ yoo tə, á dʋgʋ tɪa!
(2 Korɛntə tìán 7.5-16; Likə 17.3)

5 Də lìù nə fwa pucʋnɪ yoo, kʋ tà à mù cɪcɪ yɪra nə, ʋ fwa kʋ. Kʋ yɪ á mù mama yɪra nə, ʋ fwa kʋ. Kʋ nə swə kʋ tà á mama, á lìà duən mù pwìí cùgù. À ba pìà, sə à man kʋ, à pa kʋ doni jɪɪn.

6 Á wa lìà zənzən ken càn zənzən
kʊ bɛɛ təntə nə, ʊ nə tʊn kʊ yoo tə.
Yá kʊ dàń mɛ, sə á yá kʊ mɛ nətʊ.
7 Yá síʊ́n nə, á dàń mɛ, sə á tì ʊ
yoo tə á dʊgʊ tɪa, sə á pìí á zùrì ʊ
bɪcan. Kʊ nə tà nətʊ, pucʊnɪ wá
zʊ wá zənzən, kʊ pa ʊ jìàn gwàrì
míámían.
8 Kʊ mù nə pɪn, à dàń kwè aba, sə
á pìí á bɪrɪ wá də, á swə wá.
9 Á nəŋə yoo tə don də, à nə
pʊ́pʊ́ní à sagɪ tə, à pa aba, kʊ yɪrɪ.
À pʊ́pʊ́ní kʊ, sə à ma dédén aba à
jén, á zìlí à nii yoo mama wa naaa.
10 Yá síʊ́n nə, lìù tə, á nə tì ʊ cʊna á
dʊgʊ tɪa, à də tì kʊ à dʊgʊ tɪa. À mù
con, à tì bɛɛ təntə cʊna tə, à dʊgʊ tɪa
á mù yɪrɪ Zwezi-*Kərisə yáá con.
11 Nə yèé kʊ tə, *Sɪtana nə pìà, sə
ʊ fwa, zəni. Yá à ba pìà, sə Sɪtana
twá cʊna təntə nə, ʊ dé dìàn nə yuu
wa.

Polə twá Tərowasə ʊ lɛ

12 À yà zàn à va Tərowasə, sə à
swìn Zwezi-*Kərisə sʊywáŋʊ́ tə à
bɪrɪ lá. Máŋá tə, à nə yí lá, à nɪ də,
*Yuu-Tiu yà súrí cwəŋə, ʊ pa nə, sə
à swìn ʊ sʊywáŋʊ́ tə.
13 Yá à bɪcan wa, à yà ba sìé jə, à
nə wà Titə nɪ, ʊ nə yɪ à nubiu Kərisə
yɪrɪ. À dàń ma lòrì cwəŋə, Kərisə
lìà tə con Tərowasə nə, à ga lɛ à va
Masedwanə nagwanaa tə wa.

Zwezi-Kərisə dí dìàn
(Romə tìán 15.17-19; 1 Korɛntə tìán 1.17-24; 2 Korɛntə tìán 4.1-7)

14 Nə dàń kənə Yɪɪ lɛ̀eɛ̀e, ʊ nə bɪrɪ
nəba lʊʊ nə, ndə nə yɪ bàń dìè lìà,
kwatara yuu tíú nə ta kʊ̀ʊ̀, ba ja ba
vaŋa. Yá ʊ dàń ga twá də nə mù,
ʊ pɪn ba lwarɪ Zwezi-*Kərisə bwálí
mama wa. Nə dàń yɪ ndə lwán* nə,
tə nə súé bwálí mama, sə kʊ pa lìà
tə lwarɪ Zwezi-Kərisə.
15 Nə mù dàń yɪ ndə lwán nə, tə
nə ywán Yɪɪ yáá con, tʊtʊŋɪ tə yɪrɪ,
Zwezi-Kərisə nə pɪn, nə tʊŋa. Nə
swìn ʊ yoo lìà tə con, Yɪɪ nə wá jon
ba ba cʊna wa, də lìà tə con, ba nə
wá tɪ ba jén míámían Yɪɪ yáá con.
16 Kʊ nə yɪ lìà tə, Yɪɪ nə wá jon ba
ba cʊna wa con nə, nə yɪ ndə lwán
nə, tə nə ywán, tə nə bɪrɪ də, ba wá
na mɪɪ, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con. Yá
kʊ dàń nə yɪ lìà tə, ba nə wá tɪ ba
jén míámían Yɪɪ yáá con, nə yɪ ndə
lwán nə, tə nə ba ywán, tə nə bɪrɪ
də, ba wá tɪ Yɪɪ yáá con. Lìù tèlé, ʊ
nə wàá tə yìèn təntə ʊ tʊŋa.
17 Nə mù tà ndə lìà zənzən nə, ba
nə swìn Yɪɪ sʊgʊ tə, ba bɪrɪ, ba ma
pìà nywarɪ ndə baywələ nə. Nə mù
yɪ Zwezi-Kərisə tʊ̀tʊ̀nà. Kʊ mù nə
pɪn, nə swìn Yɪɪ sʊgʊ tə, nə bɪrɪ də
nə cígá mama ʊ mù Yɪɪ yáá con.

3

Polə yɪ ʊ tʊŋa Yɪɪ nimarʊ nədʊn tə yɪrɪ
(1 Korɛntə tìán 9.1-3; 2 Korɛntə tìán 5.18-21)

1 À dàń pìà, à bwe aba, à jén, kʊ
yɪ nə wulə nə pʊ́pʊ́ní sagɪ kʊ tə, sə
nə ma bɪrɪ aba kʊ tə, nə nə yɪ naaa?
Nə à yèé, kʊ mɛ, sə nə də lòrì aba,
ndə lìà duən nə, sə á pʊ́pʊ́ní sagɪ,
á pa nəba, sə nə ma pa ba lwarɪ kʊ
tə, nə nə yɪ? Nə à yèé kʊ mɛ, sə lìà
duən pʊ́pʊ́ní sagɪ, ba pa aba, sə kʊ
bɪrɪ nətʊ tə, nə nə yɪ? Mə kʊ yɪ nətʊ
lìà duən con.
2 Á tətə yɪ ndə sagɪ nə, kʊ nə
pʊ́pʊ́ní nə bɪcanɪ wa. Yá lìà tə
mama wàá kʊ ba kàrì, ba ga wàá kʊ
ba lwarɪ.
3 Kʊ yɪ cígá, á yɪ ndə sagɪ nə,
Zwezi-*Kərisə nə twá nə tʊtʊŋɪ tə
nə, ʊ ma pʊ́pʊ́ní. Kʊ tà níá tə, ba nə
ma pʊ́pʊ́ní sagɪ, ʊ ma pʊ́pʊ́ní sagɪ
təntə, kʊ yɪ Yɪɪ tə, ʊ nə wulə mɪɪ
wa, *Sɪŋu tə, ʊ ma pʊ́pʊ́ní kʊ. Kʊ tà
kapana* pʊ́pʊ́nʊ́ daborubii yuu wa,
ʊ pʊ́pʊ́ní kʊ. Kʊ yɪ ləzoni bɪcanɪ wa
ʊ pʊ́pʊ́ní kʊ.

* **2:14 2.14** Dí yáá nə, *Romə-ba lʊʊ wa pìʊ́ tə, ʊ nə ta kʊ̀ʊ̀ ʊ dé, ʊ kwatara tə yàá pú ʊ kwa, ba ja twá tɪʊ tə wa ba lɛ, sə kʊ pa wá dun. Ba yàá lwá tɪralɪ də tɪralɪ nʊga tə lwán nə ywán. * **3:3 3.3** Yɪɪ *nii tə, ʊ nə pɪn *Moyizə nə, yà yɪ kʊ pʊ́pʊ́ní kapana pʊ́pʊ́nʊ́ daborubii yuu wa.

4 Fən ba nəba jə kʊ yoo təntə yuu
wa Yɪɪ yáá con, Zwezi-Kərisə yɪrɪ.
5 Nə yə̀ə́ zəni də, nə tətə dìàn wà
yí, sə nə tʊn won mama. Kʊ yɪ Yɪɪ
nə pɪn nəba dìàn, sə nə wàní nə
tʊn.
6 Ʊ mù nə pɪn nəba dìàn də, sə
nə wàní nə ya ʊ tùtùnà, nə swìn ʊ
*nimarʊ nədʊn tə yoo, nə bɪrɪ lìà
nə. Ʊ nimarʊ nədʊn təntə tà Yɪɪ *nii
tə, ba nə púpʊ́ní ba tún, kʊ yɪ Yɪɪ-
Siŋu tə. Yɪɪ nii tə, ba nə púpʊ́ní ba
tún, yà pɪn lìà tə tɪ Yɪɪ yáá con. Yá
Yɪɪ-Siŋu tə mù yɪ kʊ pɪn nəba mɪɪ
tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con.
(Ebərə-ba 8.6-13; 12.18-29)
7 Yɪɪ nii tə yà yɪ kʊ púpʊ́ní ka-
pana púpʊ́nʊ́ daborubii yuu wa. Yá
*Moyizə dàń yà mɛ, sə ʊ twá də Yɪɪ
nii təntə, kʊ nə pɪn lìà tɪ Yɪɪ yáá con,
ʊ tʊn ʊ pa Yɪɪ nə. Də kʊ nətʊ mama,
Yɪɪ pɪn Moyizə yáá pɪpɪlɪ də dun,
*Yɪzərayɛlə lìà tə nə wàrì ʊ yáá wa
ba ywàŋá, tə yɪrɪ. Yá ʊ dun təntə yà
ga bá ya lá, máŋá mama wuuu. Də
Yɪɪ nii tə, kʊ nə pɪn lìà tɪ ʊ yáá con,
nə bɪrɪ ʊ dun tə nətʊ,
8 Yɪɪ-Siŋu tə dàń pɪn, lìà na dun
nəfarʊ, tə nə dwə nətʊ.
9 Də Yɪɪ nii tə, kʊ nə pɪn ʊ bʊ̀rì lìà
bʊ̀rà, sə ʊ cʊ̀gʊ̀ ba, nə bɪrɪ nəba Yɪɪ
dun nətʊ, Yɪɪ cígá tə, ʊ nə wá ma pa,
sə nə ya cígá tìán ʊ mù Yɪɪ yáá con,
dun wá doni nətʊ.
10 Nə dàń wàá nə swìn də, dun
nəfarʊ twi síʊ́n nə, tə dwə dí yáá
dun tə. Yá dí yáá dun tə dàń yɪ ndə
tə kʊ́ʊ̀ tə̀lə́.
11 Kʊ yɪ cígá də, wiən tə nə bá ya
lá máŋá mama, nə jɪn dun nətʊ, kʊ
pìà kʊ bɪrɪ nəba də, wiən tə, tə nə
wulə máŋá mama, dun wá doni.
12 Nə dàń jə yala təntə, kʊ mù nə
pɪn, nə jə wʊdɪʊ, nə ma swìn tə
nəpon nəpon.
13 Nə ba fwa ndə Moyizə nə yàá tì
gankɪkala, ʊ ma pú ʊ yáá nə. Ʊ yàá
fwa nətʊ, sə Yɪzərayɛlə lìà tə dàn ká
na Yɪɪ dun tə nə wá zwɛ̀e, tə yá ʊ yáá
tə nə nətʊ.
14 Yá Yɪzərayɛlə lìà tə mù con, ba
yun yà kʊa, kʊ pa ba ba kʊ də̀ń nə̀ń.
Də zə̀n mama, mə kʊ tə yɪ nətʊ, kʊ
pa ba bɪa tə də nə. Ba nə kàrì Yɪɪ də
ləzoni nimarʊ nədwan saga tə, kʊ yɪ
ndə gankɪkala təntə nə púə́ ba yíá
nə. Kʊ yàá pa, ba ba kʊ də̀ń nə̀ń. Kʊ
yɪ nətʊ, kʊ nə yɪ Zwezi-Kərisə cɪcɪ
nə wàá gankɪkala təntə, ʊ lɪ lìù yíá
nə yɪrɪ.
15 Də zə̀n mama, ba nə kàrì
Moyizə saga tə, kʊ yɪ ndə gankɪkala
təntə yàá pú ba yíá nə, ba ba kʊ də̀ń
nə̀ń.
16 Yá máŋá tə wa, lìù tə, ʊ nə
vəvəri ʊ tìàn, ʊ kə *Yuu-Tiu con,
gankɪkala tə yàá nan, ka yá ʊ yíá nə.
17 Kʊ yɪ nətʊ, sə kʊ bɪrɪ də Yuu-Tiu
tə nə yɪ Yɪɪ-Siŋu tə, Yuu-Tiu Siŋu tə
ga nə wulə bwálí nə, kʊ yàá pa lìà
tə tɪnɪ ba tìàn.
18 Nə dàń ywàŋá Yuu-Tiu ndə
zəŋu nə, ʊ dun tə nə pɪpɪlɪ kʊ wa.
Gankɪkala kʊ́ʊ̀ wà nə mù lìù mama
yíá nə pwí. Máŋá tə, nə nə ywàŋá
wá, Yuu-Tiu Siŋu tə dàń lwàní nəba,
kʊ pɪn nə kwɛn nə nyɪn də Yuu-Tiu
də dun, tə nə dáá zənzən, tə nə súrí
wuuu.

4

Nə mù ba dìàn jə, yá Yɪɪ ga pɪn nəba dìàn
(1 Tɛsalonikə tìán 2.1-6; 2 Korɛntə tìán 2.14-17)
1 Yɪɪ dəri nə yinəgə zənzən, ʊ ga
pa nəba tʊtʊŋɪ təntə, kʊ mù nə pɪn
nə jìàn ba gwàrì.
2 Nə dàń vɪga cavɪra yokʊkwɪnan
tə, lìà nə sə̀gə̀ ba tʊŋa. Nə ba tʊŋa
də yíá swɪan, nə ga ba Yɪɪ sʊgʊ tə
lwàní. Yá nə mù dàń yɪ cígá tə, nə
yàá swìn nəpon nəpon, sə kʊ pa, lìà
tə mama lwarɪ də, nə yɪ cígá lìà Yɪɪ
yáá con.
3 Nə swìn sʊywáŋʊ́ tə, nə bɪrɪ lìà
nə. Yá gankɪkala tə púə́ lìà duən yíá
nə, ba ba sʊgʊ təntə də̀ń nə̀ń. Ba mù
lìà təntə yɪ lìà tə, ba nə wá tɪ, ba jén
Yɪɪ yáá con mɪámɪán.
4 Ba mù lìà təntə ba sʊywáŋʊ́ tə
də̀ń nə̀ń. Lʊʊ kʊ tə pìʊ́ *Sɪtana nə
cìgà ba pubʊŋa nə, ba dàn ká nì kʊ
də̀ń. Ʊ ma kʊ́ʊ̀ ba pìà, sə ba na

Zwezi-*Kərisə sʊywáŋʊ́ tə poni tə, kʊ nə bɪrɪ ʊ dun tə. Mə ʊ mʊ̀ Zwezi-Kərisə nə nyɪn də Yɪɪ cígá cígá.

5 Máŋá tə, nə nə kàrì Yɪɪ sʊ̀ràn tə, nə bɪrɪ, kʊ tà nə tətə yoo, nə yàá kàrì nə bɪrɪ. Kʊ yɪ Zwezi-Kərisə, ʊ nə yɪ *Yuu-Tiu tə yoo, nə yàá swìn nə bɪrɪ. Yá nə mʊ̀ dàń yɪ á tʊ̀tʊ̀nà Zwezi-Kərisə yɪrɪ.

6 Máŋá tə, Yɪɪ nə fwa lʊʊ, ʊ swìn, ʊ wʊ́: «Poni wá pɪpɪlɪ yikunu wa». Mə ʊ mʊ̀ Yɪɪ tətə nə pɪn, ʊ poni tə pɪpɪlɪ nə bɪcanɪ wa. Poni təntə pɪn, nə na ʊ dun tə, tə pɪpɪlɪ Zwezi-Kərisə yáá wa.

(2 Korɛntə tìán 6.3-10; 1.5-11; 2 Timote 2.8-11)

7 Nə bwànà ndə tɪran nəkənə nə. Yá nə ga jə won təntə, kʊ kwənə nə dáá, nə bɪcanɪ wa, sə kʊ pa dìàn təntə, tə nə dwə tə mɛ, ya Yɪɪ dìàn, kʊ dàn ká ya nə tətə dìàn.

8 Lìà zɪga nə nə bwálí mama nə, yá ba wà nəba cʊ̀gʊ̀. Ba ken nəba yojanan zənzən wa, yá tə ba pɪn nə lɪ yala mɪ́ámɪ́án.

9 Ba kəni nəba càn wa, yá Yɪɪ ba nəba vɪ ʊ dʊga. Ba janɪ nəba ba dɪlɪ tɪa, yá ba ba nəba gwɪ.

10 Máŋá mama, kʊ dàń yɪ ndə Zwezi tɪan tə yiri wulə nə yuu wa, sə kʊ pa lìà twá də nəba, ba ma lwarɪ mɪɪ tə, Zwezi-Kərisə nə wulə kʊ wa.

11 Kʊ yɪ cígá də, máŋá tə mama, nə nə wulə lʊʊ kʊ tə wa, nə kəni nə tìàn tɪan jìàn wa máŋá mama wuuu, Zwezi-Kərisə yɪrɪ, sə kʊ pa lìà twá nə mʊ̀ nə wá bà nə tɪ tə nə, ba ma lwarɪ mɪɪ tə, Zwezi-Kərisə nə wulə kʊ wa.

12 Kʊ nətʊ dàń pɪn, nə mʊ̀ yɪ nə wulə tɪan jìàn wa, yá kʊ tə wá pa á na mɪɪ Yɪɪ con.

13 Nə mama pubʊŋa yɪ nədʊ, nə nə twá kʊ nə, nə ma kəni nə waa Yɪɪ nə, ndə kʊ pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʊ wʊ́: «À keni à waa Yɪɪ nə. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, à swìn ʊ yoo». Nə də keni nə waa Yɪɪ nə wuuu nətʊ. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, nə də swìn ʊ sʊgʊ tə, nə bɪrɪ.

14 Yá nə dàń yə̀ə́ də, lìù tə, ʊ nə pìí ʊ bwin Yuu-Tiu Zwezi ʊ lɪ tɪan wa, ʊ wá pìí ʊ bwin nə də ʊ lɪ tɪan wa, nə də Zwezi-Kərisə nə vwə duən nə yɪrɪ. Ʊ dàń wá ja nə mʊ̀ də á mʊ̀ mama, ʊ bà ʊ yáá con.

15 Yìàn təntə mama tʊn á mʊ̀ yɪrɪ, sə kʊ pa Yɪɪ fwa ʊ pubwanʊ tə lìà zənzən yɪra ʊ súrí wuuu. Kʊ nətʊ wá pa, lìà ya dání zənzən ba kə Yɪɪ lɛ̀ɛ̀ə də ba pɪn wá dun.

Nə kənə nə pubʊŋa Yɪɪ sàń wiən tə yuu wa!

(1 Piyɛrə 1.6-9; Romə tìán 8.23-25; Filipə tìán 1.23; Ebərə-ba 12.28-29; Tʊtʊnan 24.15-16)

16 Kʊ mʊ̀ nə pɪn, nə vànà ba gwàrì. Nə yə̀ə́ də, nə yɪra tə mʊ̀ yɪ tə gwàrì mancɪn mancɪn. Yá Yɪɪ dàń pɪn yoo tə, kʊ nə wulə nə pubʊŋa tə wa, lwàní kʊ jì nədʊn, dɪɪn mama.

17 Kʊ yɪ cígá, sɪ́ʊ́n nə, nə wulə càn mancɪn wa. Yá nə dàń wá na dun nəfarʊ càn təntə yɪrɪ. Dun təntə dwə won mama, tə ga wulə máŋá mama wuuu, kʊ nə ba zwɛ̀e.

18 Kʊ nətʊ dàń pɪn, nə mʊ̀ pubʊŋa kʊ́ʊ̀ tə̀lə́ wiən tə yuu wa, ba nə na yíá wa. Nə pubʊŋa dàń yɪ kʊ wulə wiən tə yuu wa, ba nə ba na yíá wa. Wiən tə, ba nə na yíá wa, tə mʊ̀ yɪ tə wulə máŋá mancɪn wa. Yá wiən tə, ba nə ba na yíá wa, tə mʊ̀ wulə máŋá mama wuuu, kʊ nə ba zwɛ̀e.

5

1 Nə yɪra tə yɪ ndə dìə̀ nə, nə mɪɪ tə nə wulə kʊ wa tɪa ka tə yuu. Kʊ dìə̀ təntə ga wá tʊ dɪɪn don nə. Yá nə dàń yə̀ə́ də, dɪɪn tə, dìə̀ təntə nə tʊa, Yɪɪ wá pa nəba yɪra duən, sə tə də kʊ́ʊ̀ ya nə mɪɪ tə dìə̀, Yɪɪ sàń nə. Tə mʊ̀ yɪra təntə kʊ́ʊ̀ ba cʊ̀gà, ndə dìə̀ nə, ləzoni nə lwə̀ də ba jìàn. Nə mɪɪ tə dàń ga wá ya kʊ wa, máŋá mama wuuu, kʊ nə ba zwɛ̀e.

2 Sɪ́ʊ́n nə, nə dàń yɪ nə bɪbɪlɪ, máŋá kʊ tə wa, nə mɪɪ tə nə wulə tɪa yuu yɪra tə tə wa. Nə pìà, sə Yɪɪ pa, nə mɪɪ tə zʊ yɪra təntə wa, tə nə wulə ʊ con, ndə ba nə zwɪ gànʊ̀ nətʊ.

3 Máŋá tə, nə mɪɪ tə nə zʊa Yɪɪ sàń yɪra təntə wa, mə tə mʊ̀ dàń nə wá

ya nə yıra, máŋá mama wuuu. Yá
nə mıı tə kúù bá ya wala Yıı yáá con.
4 Máŋá kʋ tə nə mıı tə nə wulə
tıa yuu yıra tə tə wa, nə yı nə bıbılı
ndə zılı nəfarʋ nə wulə nə yuu wa.
Kʋ yı cígá, nə ba pìà, sə Yıı ja nə
yıra tə tə ʋ lı, ʋ yá nəba. Kʋ yı nə
pìà, sə ʋ pa nəba yıra nədʋn tə, kʋ
nə ba tı, sə kʋ jon yıra nədwan tə,
kʋ nə tı tə yuu nə.
5 Yıı tətə dàń nə tanı nəba ʋ tún,
sə ʋ pa nəba mıı təntə. Ʋ pın nəba
ʋ Siŋu tə, kʋ nə yı wozəŋə tə, ʋ nə
tanı ʋ tún təntən nyiən, kʋ ga bırı
də, wiən duən tə wulə, ʋ nə wá pa
nəba.
6 Kʋ nətʋ dàń pın, nə jìàn jə dìàn
máŋá mama, nə ga yəə́ də, máŋá tə
mama, nə mıı tə nə wulə nə tıa yuu
yıra tə tə wa, nə ŋʋ́ná də *Yuu-Tiu.
7 Nə yəə́ də, kʋ yı nə kəni nə waa
Yıı nə wuuu, nə ja wulə, kʋ dàń nə
tà nə na wá nə yíá wa.
8 Kʋ yı cígá, nə jìàn jə dìàn
zənzən, yá nə dàń tə swə, sə nə mıı
tə nan, kʋ yá nə yıra tə tə, sə kʋ va
kʋ ya də Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə ʋ sàń
nə.
9 Kʋ mù nə pın, kʋ tə dàń nə yı nə
pubʋŋa yoo, kʋ mù nə yı, sə nə tʋn
kʋ tə nə poli ʋ pùə́. Nə pìà, sə nə
tʋn kʋ, də nə mıı tə nə wulə yıra tə
tə wa, nə à yəə́, də nə mıı tə nə nan
kʋ va ʋ con.
10 Nə mama mɛ, sə nə va nə zıgı
Zwezi-Kərisə yáá con, sə ʋ bʋ̀rì nə
bʋ̀rà. Yá lìù mama dàń wá na ʋ zəni
tə, nə à yəə́ ʋ lwanı tə, ʋ nə fwa tıa
yuu wa, ŋwírán.

Zwezi-Kərisə pın nə mù də Yıı pìí nə kə duən yuu

(Romə tìán 5.1-11; 6.2-13; Efɛzə tìán 4.20-24)

11 Nə mù dàń yəə́, ka zìlí *Yuu-Tiu
nii dəń. Kʋ mù nə pın, nə kəni dìàn,
sə nə pa lìà lwarı cígá tə. Yıı yəə́ kʋ
tə, nə nə yı zəni, yá à bʋŋa də, á də
pubʋŋa wa, á yəə́ nəba zəni.
12 Nə ba pìà nə pìí nə bırı aba, kʋ
tə nə nə yı. Kʋ yı nə pìà, nə yá
cwəŋə nə pa aba, sə á tì nə yoo, á
ma bʋ á tìàn nə. Kʋ mù nə wá pa, á
wànı́ á le lìà tə, ba nə fwa fwiə kʋ
tə yırı, ba nə na ba yíá wa, ba ga ba
kʋ tə nə wulə bıcan wa, jələ.
13 Kʋ yı cígá, á bʋŋa də, nə nyàŋà
naaa? Nə nə nyàŋà, kʋ yı Yıı cıcı
con. Yá nə dàń nə ba nyàŋà tə, kʋ
yı á mù con.
14 Kʋ tə mama nə nə fwa, kʋ yı
Zwezi-*Kərisə sonu tə nə yugə nəba.
Nə yəə́ də, ʋ mù lìù nədʋ tə nə tıga
lìà tə mama yuu yırı, yá kʋ dàń bırı
də, ba mama twá də wá ba tı.
15 Ʋ tıga lʋʋ ləzoni mama yırı, sə
kʋ pa ba tə nə wulə mıı wa, twá kʋ
tə nə, ʋ nə pìà, ba kúù dàn ká twá
ba tətə fıra yìèn tə nə. Mə ba mù
yırı nə ʋ tıga, ʋ ga pìí ʋ bwin ʋ nan
tıan wa.
16 Kʋ mù yırı, sı́ún nə, nə kúù ba
lìà kúrí duən wa, ndə ləzoni nə fwa
nətʋ. Dí yáá nə, nə yà jə pubʋŋa
təntə, nə ma jələ Zwezi-Kərisə. Yá
sı́ún nə, kʋ tà pubʋŋa təntə, nə kúù
ma jələ wá.
17 Lìù tə mama, ʋ nə vwə ʋ tìàn
Zwezi-Kərisə yıra, kʋ tíú jigə ladʋrʋ.
Yodwara tə mama, ʋ yà nə wulə tə
wa dàń lɛ, yá á nəŋə ʋ yìèn mama
dàń jigə yodʋra.
18 Kʋ yı Yıı nə tʋŋa yìèn təntə
mama. Ʋ tʋn Zwezi-Kərisə, sə ʋ pa
nə mù də ʋ mù Yıı pìí nə kə duən
yuu. Yá sı́ún nə, Yıı dàń tʋn nəba,
sə nə swìn nə bırı də, ʋ pìà, sə ʋ mù
də lìà tə mama pìí ba kə duən yuu.
19 Kʋ yı cígá, Yıı twá Zwezi-
Kərisə, ʋ pa lʋʋ ləzoni tə mama də
ʋ mù Yıı pìí ba kə duən yuu. Yá Yıı
wà ba cʋna tə jələ ʋ kə ba yuu wa.
Yá ʋ dàń tʋn nəba, sə nə swìn lìà tə
con də, ʋ pìà, sə ʋ mù də ba pìí ba
kə duən yuu.
20 Nə dàń yı Zwezi-Kərisə tʋntʋna.
Kʋ yı ndə Yıı tətə nə twá nə nii
sʋ̀ràn tə nə, ʋ ma kwè lìà tə. Nə lòrì
aba Zwezi-Kərisə yırı, sə á pa á mù
də Yıı pìí á kə duən yuu.
21 Zwezi-Kərisə yà wà cʋna tʋn
mı́ámı́án. Yá Yıı ken nə mù cʋna
tə ʋ yuu wa. Yıı fwa kʋ nətʋ tə, nə
mù yırı, sə kʋ pa ʋ twá nə mù də

Zwezi-Kərisə nə wulə duən nə tə, ʋ pa nə jì cígá tìán ʋ mù Yıı yáá con.

6

(1 Tɛsalonikə tìán 2.1-13; 2 Timote 3.10-11; 2 Korɛntə tìán 11.23-30)

1 Nə yı Yıı tùtùnà. Yá nə yı nə tʋŋa duən nə. Kʋ mù yırı, nə dàń kwè aba, sə á dànà ká pa, Yıı pubwanʋ tə, ʋ nə tʋn á yıra, jì tʋtʋ.
2 Kʋ yı cígá, Yıı swìn, ʋ wʋ́:

«À le n yıjʋnı tə, máŋá tə wa, à nə pìà, sə à le mʋ́. Máŋá nə yí, sə à jon lìà tə cʋna wa, à san mʋ́».

Á nəŋə, kʋ yı máŋá kʋ tə wa, Yıı wá fwa nəba zəni. Á nəŋə, kʋ yı máŋá kʋ tə wa, Yıı dàń pìà ʋ jon lìà tə.
3 Nə nə tʋŋa nə pın Yıı nə tə yırı, nə ba pìà, sə lìà na cwəŋə ba cəgə nəba, nə tʋtʋŋı tə wa. Kʋ mù nə pın, nə ba yoo tʋŋa, kʋ nə wá pa, lìà dʋgʋ Yıı cwəŋə tə ba jén.
4 Yá yoo mama wa, nə yàá kə dìàn, sə nə bırı də, nə yı Yıı tùtùnà. Nə yàá ja pínʋ́ wuuu, kʋ nə yı càn, nə à yə̀ə́ wiən nə mùrì nəba, nə à yə̀ə́ pucʋnı, nə tə yàá pínı́ tə wa.
5 Ba nə mà nəba, ba kə bàń dìà wa, nə à yə̀ə́, ba nə sugu lìà zənzən, ba kə nə nə, nə à yə̀ə́ ka tʋn tʋtʋncaran ka gwàrì, nə tə yàá pínı́ tə də wa. Kʋ nə yı nə nə wàrì nə dwɛ̀e, nə à yə̀ə́ niən janʋ, nə tə yàá pínı́ tə də wa.
6 Nə ba nə tìàn kəni durən yìàn wa, nə bırı də, nə yə̀ə́ Yıı cígá tə. Nə jə pínʋ́, nə ga yı wʋywanyına də. Yıı-*Siŋu tə wulə də nəba, nə swə lìà tə duən tə də bıcan nədʋ.
7 Nə swìn cígá sʋgʋ tə nə bırı, Yıı də pın nəba ʋ dìàn tə kʋ yırı. Nə wulə Yıı cígá cwəŋə tə wa, kʋ ga yı ndə nə tì kwatara zıla, sə nə ma ta, də tə tə, nə nə ma cì nə tìàn nə.
8 Ba pın nəba dun, ba duən də ga kəni cavıra nə nə. Ba swìn nə yozəŋə, ba duən də ga swìn nə yolwan. Ba jələ nəba ndə kʋnkʋna nə, yá nə ga yı cígá nə swìn.
9 Ba jələ nəba ndə ba yə̀rì nəba, yá ba mama ga yə̀ə́ nəba zəni. Ba bʋŋa máŋá mama də, nə wá tı, yá á nəŋə, nə mıı dàń ga tə wulə zəni. Ba kəni nəba càn wa, yá nə ba tı də.
10 Ba kəni nəba pucʋnı wa, yá nə ga tə wulə pupwən wa dıın mama. Lìà yáá con, nə yı ndə zʋra nə, yá nə mù ga nə pın lìà zənzən jì jıjə tìán. Nə yı ndə nə ba won mama jə, yá nə ga jə wiən tə mama.
11 Á mù Korɛntə tìán-ba, nə swìn á con nəpon nəpon. Nə swìn kʋ tə nə wulə nə bıcanı wa, nə bırı aba.
12 Nə mù wà nə bıcanı pwí də aba, kʋ yı á mù dàń nə púə́ á bıcanı də nəba.
13 À swìn á con ndə nyına nə yàá swìn ʋ bıa con nətʋ, sə á də súrí á bıcanı á bırı nəba.

Yıı də woŋwanan nə ba duən nə tʋŋa nətʋ

(1 Korɛntə tìán 10.14-22; Efɛzə tìán 5.5-11; 1 Piyɛrə 2.9-12; Apokalisə 18.4)

14 Á dànà ká twá lìà tə, ba nə tà *Kərisə lìà tə nə, ba tʋtʋnkʋkwınan tə wa. Yoo tə, kʋ nə yı cígá Yıı yáá con, də yoo tə, kʋ nə yı lwanı yoo wàrì duən nə tə kəni. Poni də yikunu də wàrì bwálí nədʋ tə yanı.
15 Zwezi-Kərisə də *Sıtana wàrì duən yuu ba kəni. Yá nimarʋ yoo ga tə̀lə́ lìù tə, ʋ nə keni ʋ waa Zwezi-Kərisə nə wuuu, də lìù tə, ʋ nə wà ʋ waa ken ʋ nə, pwərə wa.
16 Yıı *dìà də woŋwanan yoo tə̀lə́ duən nə. Kʋ yı cígá, nə mù nə yı ndə Yıı tə, ʋ nə wulə mıı wa, dìà tə nə, ndə ʋ nə swìn, ʋ wʋ́:

«À wá jə̀ń də ba, à ga wá ya ba tətəŋi wa. À wá ya ba Yıı, yá ba də ga wá ya à mù lìà».

17 Kʋ mù nə pın, Yuu-Tiu tə swìn, ʋ wʋ́:

«Á dàń naŋa lìà tə wa, ba nə tà Kərisə lìà tə. Á pıan á mù də ba mù ya yıŋʋnı də duən. Á dànà ká dwen durən won yıra, yá à mù dàń ga wá sɛ̀e à jon aba à kə à con».

18 Yuu-Tiu tə, ʋ nə wulə tə mama
yuu wa swìn ʋ súrí lá, ʋ wʋ́:
«À wá ya á nyɪna, á də ga wá ya à
bɪa də à bwìí».

7

1 À nubisoni-ba, Yɪɪ kàn nikanɪ
təntə, ʋ pa nəba. Kʋ mù yɪrɪ nə, nə
də dàń mɛ, sə nə lɪ nə tìàn durən
yìèn tə mama wa, tə nə cùgà nə yɪra
tə də nə pubʋŋa tə. Nə fwa kʋ nətʋ
nə va nə yí máŋá tə, durən nə kʋ́ù
tələ́ nə yɪra, nə ga zìlí Yɪɪ nii də.

Polə pupwən tə yoo
(1 Tɛsalonikə tìán 3.6-9; Ebərə-ba 13.17)

2 Á pɪan nə yoo ya á bɪcanɪ wa! Nə
wà yolwan tʋn lìù mama yɪra. Nə
wà lìù mama cùgù. Nə wà lìù mama
won gɪgɪrɪ nə jon.
3 Á dànà ká bʋ́n də, kʋ yɪ à swìn
sʋ̀ràn tə tə, sə à ma kə yoo á yuu wa.
À dí yáá à swìn á con də, á yoo wulə
nə bɪcanɪ wa. Də nə mɪɪ nə wulə
lʋʋ wa, nə à yə̀ə́ nə nə tɪga, won
mama wàrì nəba, kʋ pwɛ̀e duən nə.
4 Fən ba nə jə á yoo wa mɪámɪán.
À jə cígá, sə à tì á yoo à ma bwɪ à
tìàn nə. À bɪcan zùrì zənzən á yoo
wa. Nə wulə càn zənzən wa, yá də
kʋ nətʋ mɛ, à pùə́ tə poli zənzən, ka
ja lɛ.
5 Kʋ yɪ cígá, nə nə twi nə yí
Masedwanə nagwanaa tə, də zə̀n
mama, nə tə wà wání nə sìí mancɪn
tətə. Càn yirə yirə twi, tə tʋ nə yuu
wa. Lìà yà zàn, ba zɪga nə nə, yá nə
bɪcanɪ də wa fən yà jə nəba.
6 Yá Yɪɪ tə, ʋ nə yàá zùrì pucʋnɪ lìà
bɪcanɪ, dàń twá Titə nə twi nə con
tə nə, ʋ ma zùrì nə də bɪcanɪ.
7 Kʋ tà Titə túrí tə cɪcɪ nə zùrì nə
bɪcanɪ. Kʋ tə nə súrí lá, ʋ twi ʋ bɪrɪ
nəba nətʋ tə, á nə zùrì ʋ də bɪcan. Ʋ
bɪrɪ nəba nətʋ tə, á nə pìà, sə á pìí á
na nə cígá cígá. Ʋ bɪrɪ nəba, á pùə́
nə cùgù nətʋ, də nətʋ tə, á dàń nə
pìà, sə á caga à yɪrɪ. Tə yìèn təntə
dàń pɪn, à pupwən tə súrí zənzən.
8 À yə̀ə́ də, sagɪ tə, à nə dí yáá à
pʋ́pʋ́ní, á nə cùgù á pùə́. Yá à mù
con, à pùə́ ba cùgà kʋ yoo təntə yuu
wa. À pùə́ nə swə kʋ cùgù, də kʋ yɪ
à nə lwarɪ də, à sagɪ tə cùgù á pùə́
nə máŋá mancɪn wa yɪrɪ.
9 Yá sɪʋ́n nə, á pucʋnɪ təntə nə pɪn
á vəvəri á kwa, á ma sá á cʋna tə,
dàń pɪn à pùə́ poli. Kʋ tà à nə cùgù
á pùə́ nə, tə nə pɪn à pùə́ poli. Á pùə́
tə nə cùgù tə yɪ kʋ twá də Yɪɪ fɪra.
Kʋ mù yɪrɪ nə, kʋ tə, à nə pʋ́pʋ́ní,
wà aba yolwan fwa.
10 Kʋ yɪ cígá, də pucʋnɪ nə twá də
Yɪɪ fɪra, kʋ ma yí lìù, pucʋnɪ təntə
yàá pa ʋ vəvəri ʋ kwa, ʋ ma sá ʋ
cʋna tə, kʋ ga pa, ʋ wání ʋ na mɪɪ
tə, kʋ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con. Kʋ mù
pucʋnɪ yiri təntə ba pɪn lìù swìn ʋ
wʋ́, ʋ yà nə yə̀ə́. Yá pucʋnɪ nə yí lìù,
kʋ ga yɪ lʋʋ wiən nə pɪn tə tʋn, kʋ
wá pa, kʋ tíú kwìn mɪɪ tə nə, kʋ nə
ba zwɛ̀e Yɪɪ con.
11 Kʋ yɪ cígá, á pucʋnɪ tə yɪ kʋ
twá də Yɪɪ fɪra. Á dàń nəŋə kʋ tə,
pucʋnɪ təntə nə tʋn á yɪra. Kʋ mù
nə pɪn, á dàń bɪbarɪ, sə á tʋn won
mama, ndə kʋ nə mɛ nətʋ. Kʋ mù
nə kʋ́ù pɪn, á dàń pìà, sə á bɪrɪ də,
á ba cʋna swə. Kʋ mù nə kʋ́ù pɪn, á
lɪŋa dàń zaŋa yolwan tə yɪrɪ, kʋ nə
tʋn á tətəŋi wa. Kʋ mù nə kʋ́ù pɪn,
fən dàń jə aba, kʋ tə yɪrɪ, á nə fwa.
Kʋ mù nə kʋ́ù pɪn, á dàń pìí á pìà,
sə á na nə cígá cígá. Kʋ mù nə kʋ́ù
pɪn, á dàń jə yawala, sə á tʋn kʋ tə,
Yɪɪ nə swə. Kʋ mù nə kʋ́ù pɪn, bɛɛ
təntə, ʋ nə tʋn cʋna tə, á dàń kə wá
càn wa. Yìèn tə mama, á nə tʋn, á
dàń bɪrɪ də, á wà yolwan tʋn tə wa.
12 Yá à dàń nə dí yáá à pʋ́pʋ́ní á
nə, kʋ tà bɛɛ tə, ʋ nə tʋn lwanɪ tə
yɪrɪ. Kʋ ma kʋ́ù tà lìù tə, ba nə tʋn
lwanɪ tə ʋ yɪra yɪrɪ, à pʋ́pʋ́ní á nə.
Yá kʋ yɪ à pʋ́pʋ́ní á nə, sə kʋ pa,
á nə bɪbarɪ, sə á tʋn á pa nəba tə,
wání kʋ nan yii nə, á tətəŋi wa Yɪɪ
yáá con.
13 Mə kʋ mù nə pɪn, nə bɪcanɪ
zùrì. Yá kʋ ga tà nə bɪcanɪ nə zùrì tə
cɪcɪ. Kʋ tə nə súrí lá, nə pwìí də poli
zənzən, á mama nə pɪn Titə pubʋŋa
ya bwálí nədʋ, ʋ pùə́ ga poli tə yɪrɪ.

14 Titə mù con, à tì á yoo à ma bʊ à
tìàn nə. Yá à wà cavɪra dí. Nə swìn
yoo mama á con, də cígá. Yá kʊ kwa
nə, yìèn tə mama, nə nə bʊ̀à á nə tə
yɪrɪ, Titə yáá con yɪ cígá.
15 Yá ʊ yàá pìí ʊ lìí nətʊ tə, á nə
sɛ̀e, á pa ʊ zʊrɪ á yuu, də nətʊ tə,
á mama nə sɛ̀e ʊ nii, á nə zìlí wá
zənzən, də á vɪvaga ʊ yáá con. Yá
ʊ dàń yàá kwɛn ʊ sóní aba, ʊ súrí
wuuu.
16 À pùə́ poli də, à nə wàá á yuu
wa jələ yoo mama wa tə yɪrɪ.

8

Səbiu tə, ba nə lá, sə ba pa Zwerizalɛmə Kərisə lìà tə nə yoo (Marəkə 12.41-44)

1 À nubɪa-ba, nə pìà, sə nə man nə
bɪrɪ aba, Yɪɪ nə fwa ʊ pubwanʊ tə,
Masedwanə nagwanaa *Kərisə lìà
púlə́ tə wa nətʊ.
2 Yìèn wʊwalɪ ba, tə pa ba dí càn
zənzən, yá ba ga tə wulə pupwən
wa, ba ja lɛ tɪa nə. Zʊrɪ də jə ba
zənzən, kʊ ja lɛ tɪa nə. Yá ba tə san
lìà tə nə də wʊywan nəfarʊ.
3 Ba pɪn səbiu, ndə ba nə wàá ba
pɪn nətʊ. À tətə nɪ kʊ nə yɪn nətʊ.
Ba pɪn səbiu zənzən, ba ja lɛ ba dìàn
máŋá tətə, kʊ ga yɪ kʊ twá də ba tətə
fɪra.
4 Ba lòrì nəba pwə pwə, sə nə pa
ba cwəŋə, sə ba kə ba jìàn kʊ tʊtʊŋɪ
təntə wa, ba ma san lìà tə nə, Kərisə
nə tɪ.
5 Kʊ tə, ba nə tʊn, kʊ dwə kʊ tə
nə yà nə bʊŋa də, ba wá tʊn. Ba dí
yáá, ba tì ba tìàn ba pa *Yuu-Tiu nə.
Kʊ kwa nə, ba tə pɪn ba tìàn nə də
nə, ndə Yɪɪ nə pìà nətʊ.
(Romə tìán 15.25-27; 2 Korɛntə tìán 9.6-15)
6 Titə dí yáá ʊ lá səbiu tə á con,
yá ʊ ga tə wà zwɛ̀e. Mə kʊ mù yɪrɪ,
nə lòrì wá, sə ʊ dàń tʊn kʊ wʊywan
tʊtʊŋɪ təntə, ʊ zwɛ̀e.
7 Á jə wiən tə mama Yɪɪ cwəŋə tə
wa. Á keni á waa Zwezi-Kərisə nə
wuuu. Á swìn Yɪɪ sʊgʊ tə zəni. Á
yə̀ə́ cígá tə də zəni. Á bɪbarɪ máŋá
mama, sə á tʊn. Á swə nəba zənzən.
Kʊ mù yɪrɪ, á dàń tʊŋa kʊ wʊywan
tʊtʊŋɪ təntə, á súrí lá wuuu.
8 Kʊ tə, à nə swìn yəbə, kʊ tà nii à
pɪn aba, sə á twá kʊ nə. Kʊ yɪ yoo,
à maŋa à bɪrɪ aba, sə á lwarɪ Kərisə
lìà púlə́ tə duən nə bɪbarɪ ba tʊn kʊ
yoo təntə lala nətʊ. Á də tʊŋa kʊ
yoo təntə, á ma bɪrɪ də, á swə Kərisə
lìà tə cígá cígá.
9 Á yə̀ə́, nə Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə
nə fwa ʊ pubwanʊ tə á yɪra nətʊ. Ʊ
mù yà jə wiən tə mama, ʊ ga yá tə,
ʊ jì zʊrʊ á mù yɪrɪ. Ʊ jigə zʊrʊ, sə ʊ
pa á mù dàń jì jɪjə tìán Yɪɪ yáá con,
ʊ zʊrɪ tə yɪrɪ.
10 Kʊ yɪ à də nə bʊŋa nətʊ səbiu tə
yoo wa nə, à pìà, sə à bɪrɪ aba. Bɪnɪ
tə, kʊ nə lɛ, á mù nə yɪn təntən lìà,
á nə dí yáá á lá səbiu təntə. Á mù ga
nə yɪn təntən lìà, də á nə sóní, sə á
tʊn kʊ yoo təntə.
11 Síún nə, á dàń tʊŋa kʊ tʊtʊŋɪ tə,
á ja va á yí kʊ yígúrə́, ndə á nə kə
sírí, sə á tʊn kʊ nətʊ. Á pɪan kʊ tə,
á dìàn nə yí, sə á pa, sə kʊ yoo tə nii
sú.
12 Á nə kən á sírí, sə á tʊn zìlə́ lìà
yɪra, kʊ yɪ yoo tə, kʊ nə ziən. Yá
kʊ dàń nə mɛ, sə á tʊn zìlə́ təntə də
won tə, á nə jə. Kʊ tà won tə, á nə
ba jə nə, á wá ma tʊn tə.
13 Kʊ tà á mɛ, sə á də́ càn lìà tə
yuu yìèn yɪrɪ, sə ba mù dàń ga ya
sìə́ wa. Ɔn ɔn, kʊ tà nətʊ. Á mama
mɛ, sə á mɛ duən. Síún nə, á mù jə
wiən, tə búrí aba. Kʊ ziən, sə á lɪ
tə wa, á pa lìà tə nə, ba nə ba won
mama jə.
14 Máŋá tə, á də nə twi á ba jə, də
ba də nə kúù lwàń ba jə zənzən, ba
də kúù wá pa á də nə. Yá kʊ nətʊ
dàń wá pa, á mama mɛ duən.
15 Kʊ nətʊ dàń wá ya ndə, kʊ nə
púpúní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʊ wʊ́: «Lìù
tə, ʊ pɛ̀e wodirən, tə búrí wá, tə kúù

* **8:15 8.15** Máŋá tə, *Yɪzərayɛlə lìà tə nə yɪn kasɔɔ lanworu tə wa, Yɪɪ pɪn wodiu don nan yɪɪ nə, kʊ tʊ. Ba bɔŋə kʊ wodiu təntə ‹manə›.

wà kʊ tíú búrí. Yá lìù tə də, ʊ nə pɛ̀e wodirən, tə mùrì wá, tə kúù wà wá mùrì*».

Titə də Kərisə lìà duən wá va Korɛntə
(1 Korɛntə tìán 16.1-4; 2 Korɛntə tìán 9.1-5)

16 Yıı ken à yawala tətə yiri Titə bıcan wa, sə ʊ bà ʊ san aba. Yá nə dàń kəni Yıı lɛ̀eɛ̀e kʊ yoo təntə yırı.
17 Titə sɛ̀e kʊ tə, nə nə lòrì wá kʊ yırı. Yá kʊ tà kʊ cıcı. Ʊ tətə bırı də, ʊ ken sírí, sə ʊ bà á con də ʊ tətə fıra.
18 Nə dàń tʊn ʊ mù lìù don, ʊ nə yı nə nubiu *Kərisə yırı, á con. Kərisə lìà púlə́ tə mama bwı ʊ mù bɛɛ təntə nə, ʊ nə swìn Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́ tə zəni zəni tə yırı.
19 Kʊ tə nə súrí lá, ʊ yı Kərisə lìà púlə́ tə nə kúrí wá, sə nə mù də wá twá lá, nə lá səbiu tə. Mə nə mù nə ba lı ba tún, sə nə tʊn tʊtʊnzəŋu təntə, sə kʊ pa dun *Yuu-Tiu nə, kʊ ga wá bırı də, nə pìà, sə nə san lìà tə nə.
20 Səbiu tə dáá zənzən, ba nə ken nə jìàn wa. Yá nə dàń pìà nə cì nə tìàn nə, ba dàn ká cəgə nəba, kʊ səbiu təntə yırı.
21 Nə pìà nə fwa kʊ tə nə ziən Yuu-Tiu yáá con, kʊ tà kʊ cıcı, kʊ yı də ləzoni də yáá con.
22 Nə tʊn lìù don də, ʊ nə yı nə nubiu Kərisə yırı, nə súrí lìà bələ tə nə. Nə twá yìàn zənzən nə, nə na də, ʊ yàá bıbarı, sə ʊ san ʊ duən nə zənzən. Sıún nə, ʊ dàń dʊgʊ ʊ tìàn, sə ʊ tʊn cígá cígá, ʊ nə jələ á yuu wa tə yırı.
23 Titə mù yı à twadon, à mù də wá nə tʊŋa duən nə, sə nə ma san aba. Yá Kərisə lìà bələ tə duən tə, ba də Titə nə wá twá duən, yı Kərisə lìà púlə́ tə nə tʊŋa ba á con. Ba yı ba tʊŋa, sə Zwezi-Kərisə na dun.
24 Á pıan Kərisə lìà púlə́ tə lwarı də, á cígá swə lìà, yá nə də ga jə cígá, sə nə tì á yoo, nə ma bwı nə tìàn nə ba yáá con.

9

Yıı swə lìù tə, ʊ nə pın də pupwən

1 Kʊ kúù ba dàń jə də, à nə púpúní à pa aba, saŋʊ tə yırı, nə nə wá tʊn *Zwerizalɛmə lìà tə nə, *Kərisə nə tı.
2 Kʊ yı cígá, à yàá də, kʊ yı á tətə yà nə ken kʊ sírí, sə á san ba fuən. Kʊ mù nə pın, à tì á yoo à ma bwı à tìàn nə Masedwanə nagwanaa Kərisə lìà tə yáá con. À swìn ba con də, á mù Korɛntə Kərisə lìà tə də Kərisə lìà tə duən tə, ba nə wulə Akayi nagwanaa tə wa, yı dıan mama á tanı, sə á lá səbiu tə. Yá á yawala tə yigu Masedwanə nagwanaa lìà tə zʊnı, sə ba də tʊn kʊ.
3 Kʊ yı nətʊ, yá à ga tə tʊŋa Kərisə lìà ba tə á con, sə kʊ pa á kwɛn á tanı səbiu tə, ndə à nə swìn á yoo nətʊ. Kʊ nətʊ dàń wá pa, nə nə bwı nə tìàn nə á yırı tə, dàn ká bà kʊ jì tʊtʊ.
4 Á dànà ká pa, à mù də Masedwanə nagwanaa Kərisə lìà tə bà nə yí á con, sə ba na də, á wà tanı á zwɛ̀e, sə kʊ pa à nii mwarı də, nətʊ tə, à nə bırı də, à jə á dìàn kʊ yoo tə wa. Yá kʊ ga wá pa á də tətə níə́ mwarı.
5 Kʊ mù nə pın, à bún à na də, kʊ mɛ, sə à kwè lìà batwa kʊ tə, ba nə yı nə nubıa Kərisə yırı, sə ba dí à yáá ba bà á con. À pìà, sə ba san, sə á wání á tanı á wʊywan saŋʊ tə, á nə dí yáá á swìn də, á wá pa tə, á kə duən nə. Kʊ nə tʊn nətʊ, à dàń bìàn, sə à yí á con, də á ken səbiu tə mɛ duən nə á zwɛ̀e. Kʊ nətʊ wá bırı də, səbiu tə yı á pın kʊ də á bıcanı mama, kʊ tà lìù nə kálʊ́ aba.
(1 Timote 6.17-19; 1 Zwan 3.16-18)
6 Á yàá də, lìù nə dùà mancın, mə kʊ mancın tə, ʊ wá za. Yá lìù nə kúù dùà won zənzən, ʊ ja lɛ tıa nə, ʊ wá za zənzən, ʊ ja lɛ tıa nə.
7 Á lìù mama mɛ, sə ʊ pa səbiu tə ndə ʊ tətə nə bún ʊ na nətʊ ʊ waa con. Kʊ dàn ká ya də pucʊnı, nə à yàá ndə ba kálʊ́ wá, sə ʊ pa kʊ. Kʊ

yı cígá, Yıı swə lìù tə, ʋ nə pın də pupwən.
8 Yá Yıı dìàn yí, sə ʋ fwa pubwanʋ yiri mama á yıra, ʋ pa á na wiən zənzən, tə nə dwə wiən tə, tə yoo yà nə jə aba. Yá tə wiən tə dàń wá yí aba zənzən, tə ga zənzən á ma tʋŋa zəni yiri mama.
9 Kʋ wá ya, ndə kʋ nə púpúní Yıı sagı tə wa, kʋ wʋ́:
«Cígá tíú yàá tàrì ʋ jıjə wiən, ʋ pın zʋra nə. Yá ʋ cígá tə tʋtʋnan tə wulə wuuu, máŋá mama kʋ nə ba zwɛ̀e».
10 Kʋ yı Yıı nə yàá pa wodwii tə lìà nə, sə ba dù. Ʋ mù ga nə pın ba nii wodiu də. Ʋ wá pa wodwii tə á də nə, ʋ ga wá pa, kʋ wodwii təntə pùlì zənzən, sə á wàní á tʋn tʋtʋnzəŋə zənzən, tə nə bırı də, á yı cígá tìán Yıı yáá con.
11 Yıı wá pa, á na jıjə yiri mama, sə á ma san lìà nə də wʋywaŋʋ. Yá lìà zənzən dàń wá kə Yıı lɛ̀eɛ̀e á zìlə́ wiən tə yırı, nə nə joŋə nə pın ba.
12 Á səbiu təntə, á nə pın Zwerizalɛmə lìà tə nə, Kərisə nə tı, kʋ tà kʋ saŋa ba cıcı. Kʋ wá pa, lìà zənzən kə Yıı lɛ̀eɛ̀e ba ja lɛ.
13 Á saŋʋ təntə wá bırı də, á twá Yıı cígá cígá, kʋ ga wá pa Yıı na dun zənzən, də lìà tə nə yə̀ə́ də, á sɛ̀e Zwezi-Kərisə sʋywáŋʋ́ tə zəni, ndə á nə dí yáá á swìn kʋ nətʋ. Ba wá pa dun Yıı nə á wiən tə də yırı, á nə pın ba, də tə tə yırı, á nə pın lìà tə mama nə.
14 Yıı fwa pubwanʋ á yıra zənzən, ʋ ja lɛ tıa nə. Yá kʋ nətʋ wá pa, lìà tə sóní aba, ba ga lòrì Yıı ba pa aba.
15 Nə kəni Yıı lɛ̀eɛ̀e ʋ tarpıʋn tə yırı, ʋ nə pın nəba, kʋ nə ba man don jə.

10

Polə caga ʋ tʋtʋŋı tə yırı

(1 Korɛntə tìán 2.1-5; Romə tìán 15.17-19; 2 Korɛntə tìán 6.4-7; 13.2-4, 10)

1 À mù Polə lòrì aba də, Zwezi-*Kərisə bıcabwanʋ tə də ʋ wʋywaŋʋ tə, sə á cʋgʋ à nii sʋgʋ. Ba yàá swìn də, à nə wulə də aba, à yı bwàbwà. Yá à nə lwàń à va bwálí don, à yoo yàá dà.
2 À lòrì aba, sə á dànà ká kálʋ́ nə, á pa à yoo ya dìàn, máŋá tə wa, à nə wá bà á con. Lìà duən wulə, ba nə bʋŋa də, nə tʋtʋnɛɛ tə yı ndə ləzoni pubʋŋa tʋtʋnɛɛ nə. Mə ba mù lìà təntə yuu wa, à wá pa à yoo ya dìàn.
3 Kʋ yı cígá, nə yı ləzoni nə wulə lʋʋ wa, yá nə jaŋa tə mù tà ndə lìà tə, lʋʋ nə tı ba, jaŋa nə.
4 Kwatarı zıla tə, nə nə ma jaŋa kʋ jaŋa təntə, tà ləzoni kwatarı zıla. Tə kwatarı zıla təntə yı Yıı dìàn tə kwatarı zıla. Tə jə dìàn, sə tə cʋ̀gʋ̀ kʋnkʋn pubʋŋı tə, tə nə yı ndə dʋŋa tə dii nə, tə nə jə dìàn.
5 Nə yàá cʋ̀gʋ̀ fwiə wiən tə mama, tə nə cì lìà yáá nə, sə ba dàn ká lwarı Yıı. Yá nə yàá swìn, nə pa lìà lwàń ba pubʋŋı, ba ga zìlí Zwezi-Kərisə nii.
6 Nə ken nə sírí nə dànì máŋá tə, nə nə wá na də, á zìlí nii cígá cígá, sə nə dàń kə càn lìà tə nə, ba nə ba nii zìlí.
7 Á mɛ, sə á twá yìàn tə yáá wa, á ma ywàŋá tə. Də lìù nə bʋŋa də, ʋ jə cígá, ʋ mù yı Zwezi-Kərisə nə tı, kʋ tíú mɛ, sə ʋ lwarı də, kʋ tà ʋ cıcı, nə də yı Zwezi-Kərisə nə tı nəba.
8 *Yuu-Tiu nə ken dìàn nə jıın wa, sə nə ma dàn á jìàn Yıı cwəŋə tə wa. Kʋ tà, sə à mà cʋ̀gʋ̀ aba. Də à nə swə, à bʋ à tìàn nə zənzən tə dìàn təntə yırı, kʋ cavıra bá jə nə.
9 À ba pìà, sə kʋ ya ndə à saga tə yı à púpúní, sə à ma kə fən á waa.
10 Kʋ yı cígá, lìà duən swìn də, à nə púpúní sagı á nə, à yàá púpúní yìàn tə nə cà, tə ga jə dìàn zənzən. Yá à dàń nə twi á con, à yàá bwànà, à sʋ̀ràn tə də ga ba də̀ń jə.
11 Ba mù lìà tə, ba nə swìn sʋ̀ràn təntə mɛ, sə ba lwarı yoo kʋ tə: Yoo tə, nə nə púpúní saga tə wa, nə pa aba, də nə bwálí tə ŋʋ́ná, máŋá tə, nə nə wá bà á con, nə wá fwa kʋ yoo təntə, ndə nə nə púpúní kʋ nətʋ.

(Romə tìán 15.20-21; 1 Korɛntə tìán 15.8-10)

12 Lìà duən jələ ba tìàn ba kəni
ban ban. Nə mù wʊdɪʊ wà yí, sə
nə swìn də, nə mù də ba mù nə mɛ
duən. Nə wʊdɪʊ də wà yí, sə nə tì
nə tìàn nə ma man də ba. Ba mù
tətə nə yàá maŋa duən, ba ma bɪrɪ
ba lìù mama nə mɛ nətʊ. Kʊ bɪrɪ də,
pubʊŋa mùrì ba.
13 Nə mù yɪ nə wá bʊ nə tìàn nə
Yɪɪ tʊtʊŋɪ tə cɪcɪ yɪrɪ, ʊ nə pɪn nəba.
Nə bá bʊ nə tìàn nə yiri don, kʊ nə
dwə jɪɪn. Nə tʊtʊŋɪ təntə, Yɪɪ nə pɪn
nəba, kʊ mù nə ja nəba, kʊ bà kʊ
nan á con.
14 Yá nə dàń nə twi á con də Zwezi-
Kərisə sʊywáŋʊ́ tə, nə wà kʊ tə, Yɪɪ
nə swìn nə con, tə lɛ.
15 Nə mù ba tʊtʊŋɪ tə, lìà duən nə
tʊn tì, nə ma bwɪ nə tìàn nə, sə nə
dàn ká lɛ kʊ tə, Yɪɪ nə swìn nə con.
Yá nə dàń ja yala də, á tə wá kwɛn
á kə á waa Zwezi-Kərisə nə zənzən,
sə kʊ tə, nə nə tʊn á con tə, wàní kʊ
súrí, ndə Yɪɪ nə tàrì ʊ pa nəba nətʊ.
16 Kʊ mù təntə kwa nə, nə dàń
wá lɛ á nagwanaa tə, nə va yɪŋʊnɪ
nagwanɛɛ tə wa, nə swìn Zwezi-
Kərisə sʊywáŋʊ́ tə. Nə mù ba pìà,
nə va nə tʊn bwálí nə, lìà duən nə
dí yáá ba tʊn kʊ wa, yá nə pìí nə tì
ba tʊtʊŋɪ tə, nə ma bwɪ nə tìàn nə.
17 Kʊ púpʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʊ wʊ́:
«Lìù nə pìà, sə ʊ bʊ lìù nə, sə ʊ bʊ
Yuu-Tiu nə kʊ tə yɪrɪ, ʊ nə fwa».
18 Kʊ tà lìù tə, ʊ nə bwɪ ʊ tìàn nə,
nə Yɪɪ yàá jələ. Kʊ yɪ lìù tə, Yɪɪ tətə
nə bwɪ ʊ nə, nə Yɪɪ yàá jələ.

11

Polə də kʊnkʊn tʊntʊna tə yoo
(Galasi tìán 1.6-9; 2 Korɛntə tìán 12.11-15; Matiə 7.15-20; Romə tìán 16.17-18)

1 Á jana pínʊ́ də nə. Sɪʊ́n nə, à
dàń pìà, sə à swìn nyɪnyan sʊ̀ràn
mancɪn.
2 À mù ba á yɪrɪ sɛ̀e, ndə Yɪɪ nə
ba á yɪrɪ sɛ̀e nətʊ. À yɪ à tanɪ aba
à tún, ndə ba nə tanɪ kan nətʊ, sə
á swe bɛɛ nədʊ cɪcɪ nə. Kʊ bɛɛ
təntə nə yɪ Zwezi-*Kərisə. Yá à dàń
pìà, sə á dàń ya lìà tə, á bɪcanɪ nə
yɪ nəpon máŋá tə, à nə wá pa aba
Zwezi-Kərisə nə.
3 Yá fən dàń jə nə də, lìù nə wá
gɪgarɪ aba də kʊnkʊn sʊ̀ràn, ʊ pa á
kʊ́ʊ̀ ba á tìàn lɪ durən wa, sə á twá
Zwezi-Kərisə nə də cígá cígá. Mə
nətʊ *Sɪtana jigə dən, máŋá don wa,
ʊ gɪgarɪ Ɛvə də kʊnkʊn sʊ̀ràn.
4 Fən jə nə, à nə yə̀ə́ də, lìù nə twi
á con də kʊnkʊn sʊ̀ràn, á wá kə á
nii ba kwa á pa ʊ kàrì aba tə yɪrɪ. Yá
nətʊ tə, ʊ nə wá swìn Zwezi-Kərisə
yoo ʊ bɪrɪ aba, də nətʊ, nə nə swìn
ʊ yoo nə bɪrɪ aba, kʊ tà nədʊ. Sɪŋu
tə də, ʊ nə pìà ʊ pa aba, kʊ tà sɪŋu
tə, á nə dí yáá á na. Zwezi-Kərisə
sʊywáŋʊ́ tə, ʊ nə wá swìn ʊ bɪrɪ aba,
kʊ tà sʊywáŋʊ́ tə, nə nə swìn nə bɪrɪ
aba.
5 Á mù bʊŋa də, ba mù lìà təntə
yɪ *tʊntʊna yáá tìán. Yá à də con, à
də na də, ba ba nə dwə won mama
wa.
6 À mù sɛ̀e, à yə̀rì sʊ̀ràn à swìn ndə
ba nə. Yá kʊ dàń nə yɪ yənu mù,
à də jə yənu. Nə bɪrɪ aba kʊ yənu
təntə nəpon nəpon nɛɛ kapʊpʊ.
7 Máŋá tə, à nə swìn Yɪɪ sʊywáŋʊ́
tə à bɪrɪ aba, à ken à tìàn tɪa, à ga
wà pa á ŋwín kʊ, sə à ma zìn á mù
yɪɪ nə. Kʊ nətʊ tə yɪ yolwan, à fwa
naaa?
8 Máŋá tə, à nə yɪn á con, kʊ yà yɪ
Kərisə lìà púlə́ duən nə ŋwín nə, kʊ
tà á mù. À jon ba səbiu tə, sə à ma
wàní à san aba.
9 À nə yɪn á con, səbiu yoo jɪn
nə, yá à wà pa à ya á lìù nədʊ tətə
yuu zɪlɪ. Kʊ yɪn Kərisə lìà tə, ba nə
wulə Masedwanə nagwanaa tə wa,
nə twi, ba pa nə kʊ tə, kʊ yà nə mùrì
nə. Yoo mama wa, à wà sɛ̀e à jì á
yuu zɪlɪ, à ga bá sɛ̀e à jì á yuu zɪlɪ
mɪámɪán.
10 À wàá à tìàn nə à bwɪ də kʊ
yoo təntə, lìù mama ga wàrì kʊ yáá
nə ʊ cì Akayi nagwanaa tə mama
wa, Zwezi-Kərisə cígá tə yɪrɪ, ka nə
wulə də nə.
11 À dàń bwe aba, sə à jə́n, kʊ yoo
təntə yɪ à fwa kʊ, à nə ba aba swə

yırı naaa? Ɔn ɔn, Yıı yəə́ də, à swə aba.
12 À tə wá tʊn tʊtʊ, ndə à nə dí yáá à tʊn nətʊ, sə kʊ pa lìà tə, ba nə pìà ba bʊ ba tìàn nə də, ba də tʊŋa, ndə nə də nə tʊŋa nətʊ, dàn ká wàní ba bʊ ba tìàn nə.
13 Bara təntə yı kʊnkʊn tʊntʊna. Ba yàá fwa, ndə ba yı Zwezi-Kərisə tʊntʊna, yá kʊ ga tà cígá. Ba yı tʊ̀tʊ̀nà tə, ba nə gıgarı lìà.
14 Á dànà ká pa kʊ yoo təntə gwárí aba. Sıtana tətə yàá lwàń ʊ tìàn ʊ jə ndə ʊ yı Yıı *malıka, ʊ nə wulə poni wa.
15 Də Sıtana nə tʊŋa nətʊ, á dànà ká pa kʊ gwárí aba də, ʊ tʊ̀tʊ̀nà tə nə yàá fwa ndə ʊ nə. Ba tʊŋa kʊ tə nə tà cígá. Ba yígúrə́ wa, càn nə wá ya kʊ tə, ba nə tʊn ŋwírán.

Càn tə Polə nə dí yoo
(2 Korɛntə tìán 15.10, 30-32; 4.9-13; 6.3-10; Tʊtʊnan 20.18-27)

16 À tə pìí à bwé à swìn á con, á lìù mama dàn ká bʊ́n də, à yuu tə̀lə́. Yá á dàń nə bʊŋa də, à yuu tə̀lə́, á pıan nə cwəŋə, sə à də bʊ à tìàn nə mancın.
17 Kʊ tə, à nə swìn yəbə, à wà cwəŋə lòrì *Yuu-Tiu con, sə à swìn kʊ. Yá kʊ dàń yı à swìn kʊ, ndə à yuu tə̀lə́, à nə yəə́ də, yìàn wulə, à nə wàá à ma bwı à tìàn nə yırı.
18 Lìà zənzən twá ləzoni pubʊŋa nə, ba ma bwı ba tìàn nə. À də dàń wá bʊ à tìàn nə, ndə ba nə.
19 Á bʊŋa də, á yı yənu tìán, á ga nə nı lìà tə, ba yun tə̀lə́, á yàá swə, sə á ja á kə ba nə mwálí mwálí də pupwən.
20 Ba yàá ja aba, ba ma jì, ndə ba ywəŋə nə, də ba fwa swıan, ba ma joŋə á wiən. Ba yàá gıgırı aba, də ba goni aba, də ba mà á yáá wa. Yá á mʊ̀ tə janı á kəni ba nə.
21 Nə mʊ̀ yın fənyına zənzən, sə nə tʊn tə yìàn təntə á yıra. Kʊ mʊ̀ nə pın, cavıra jə nə, sə à swìn nə yoo.

Sıʊ́n nə, à dàń wá swìn, ndə à yuu tə̀lə́. Won tə mama lìù nə ba fən dəri, sə ʊ bʊ ʊ tìàn nə kʊ yırı, à də ba fən dəri, sə à bʊ à tìàn nə kʊ won təntə yırı.
22 Ba yàá swìn də, ba yı *Ebərə-ba cígá cígá. À də yı Ebərə cígá cígá. Ba yàá swìn də, ba yı *Yızərayɛlə lìà cígá cígá. À də yı Yızərayɛlə lìù cígá cígá. Ba yı *Abərahamə dwíí tə wa lìà. À də yı Abərahamə dwíí tə wa lìù.
23 Ba yàá swìn də, ba yı Zwezi-Kərisə tʊ̀tʊ̀nà cígá cígá. À də kʊ́ʊ̀ dwə ba, Zwezi-Kərisə tʊtʊŋı tə wa. Sʊgʊ kʊ tə, à nə swìn, kʊ yı ndə à yuu tə̀lə́. À tʊn à doni ba. Ba ken nə bàń dìà nɛɛ kapʊpʊ, ba doni ba. Ba mà nə zənzən, ba doni ba. Nɛɛ kapʊpʊ à mıı wá zwɛ̀e kʊ doni ba.
24 *Zwifə-ba yun tìán tə mà nə tanpırı yíá fıtwa də nʊgʊ nɛɛ bonu.
25 *Romə yun tìán mà nə də kafıran nɛɛ batwa. Lìà dılı nə də kapana máŋá don wa, sə ba gʊ. Nɛɛ batwa, à nə tì níá yuu bori, kʊ lwə, à nan à tʊ níá tə wa. Naa nədʊ à yın níá yuu wa, dıın nədʊ də tıtın nədʊ.
26 Nɛɛ kapʊpʊ à vəli bwálá, à də́ càn, mʊnɛɛ nə súə́ tə pàlí yırı, də ŋwına yırı, də à tətə dwíí tìán Zwifə-ba yırı, də lìà tə, ba nə tà Zwifə-ba yırı. À dí càn tıfaran wa də kasɔɔ lanworu wa, də mʊʊ tə yuu. Kʊnkʊn lìà, ba nə yı nə nubıa Kərisə yırı, tə də ken càn à nə.
27 À tʊn tʊtʊncaran à yıra cɛ. Dıın don nə, à yàá wàrì à dwɛ̀e. Dıın don nə, nıən yàá ja nə, nanyʊnı də jın nə, à ga pínı à tìàn. Dıın don nə, à wàrì wodiu à nı à də́. Dıın don nə, waran yàá ja nə, à ga ba gànʊ̀ jə.
28 Yoo tə, kʊ nə súrí təntə mama nə, kʊ yı Kərisə lìà púlə́ tə mama yoo jə nə à bıcan wa. Máŋá mama, à bʊŋa ba yoo, à ba zwɛ̀e.
29 Lìù nə ba dìàn jə Yıı cwəŋə tə wa, kʊ yàá yı ndə kʊ yı à mʊ̀. Lìù nə pın, lìù dʊgʊ Yıı cwəŋə tə, kʊ yoo tə yàá yì à də zənzən.
30 Də à dàń nə mɛ, sə à bʊ à tìàn nə, kʊ yı wiən tə, tə nə bırı də, à ba

dìàn jə, à wá ma bʊ à tìàn nə.
31 Nə Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nyɪna
Yɪɪ yə̀ə́ də, kʊ tà kʊnkʊn à kʊnɪ.
Ʊ mɛ, sə ba bʊ ʊ nə máŋá mama
wuuu, kʊ nə ba zwɛ̀e.
32 Máŋá don wa, à vəli Damasə,
də pìú Aretasə lɪ yáá tíú ʊ tún, sə
ʊ ywàń kʊ yuu ʊ pa wá. Ʊ mù lìù
təntə lɪ lìà, sə ba cì tɪʊ tə nii nə, ba
ma ja nə.
33 Yá Kərisə lìà tə dàń ken nə
fɪyafarʊ wa, ba vwə ŋwənə kʊ nə,
ba twá cəliri ba lɪ nə, ba cwi tɪa bə́rə́
tàŋá nə. Yá kʊ dàń pɪn à jén ʊ jìàn
wa.

12

Wiən tə, Yɪɪ nə bɪrɪ Polə nə yoo
(1 Korɛntə tìán 2.3-5; 2 Korɛntə tìán 4.7-10)

1 À tə mɛ, sə à kwɛn à bʊ à tìàn nə,
naaa? À yə̀ə́ də, kʊ nətʊ ba nywarɪ
jə. Yá à dàń tə wá swìn won tə nə,
kʊ nə nan *Yuu-Tiu con, də kʊ tə, ʊ
nə bɪrɪ nə.
2 À yə̀ə́ *Kərisə lìù* don, kʊ ja bɪna
fugə banɪa, Yɪɪ tì wá, ʊ ja dì ban ban
ʊ mù Yɪɪ *sàń nə. À mù dàń nə yərì,
də kʊ nə yɪ ʊ tətə, nə à yə̀ə́ kʊ nə yɪ
ʊ jərə́. Yɪɪ nə yə̀ə́, kʊ nə yɪ nətʊ.
3-4 Yá à dàń nə yə̀ə́ də, Yɪɪ tì bɛɛ
təntə, ʊ ja dì ʊ mù Yɪɪ sàń nə. À dàń
nə yərì, də kʊ nə yɪ ʊ tətə, nə à yə̀ə́
kʊ nə yɪ ʊ jərə́. Yɪɪ tətə nə yə̀ə́ kʊ,
à mù yərì kʊ. Ʊ dàń nə dìgà ʊ yí Yɪɪ
yáá con, ʊ nì sʊ̀ràn lá nə, tə nə wàrì
tə swìn nii wa. Lìù mama wà mɛ, sə
ʊ twá ʊ swìn tə sʊ̀ràn təntə ʊ nii wa.
5 À bwɪ à tìàn nə kʊ mù bɛɛ təntə
yɪrɪ. Yá à dàń nə bá bʊ à tìàn nə
won mama yɪrɪ, də kʊ nə tà wiən tə
yɪrɪ, tə nə bɪrɪ, də à ba dìàn jə.
6 Də à yà nə pìà, sə à bʊ à tìàn
nə, à yà wá swìn cígá tə, à sʊ̀ràn tə
yà bá ya ndə nyɪnyansʊran nə. Yá
à dàń nə ba pìà, sə à bʊ à tìàn nə
nətʊ. À ba pìà, sə lìà bʊ́n yoo, kʊ
nə dwə nə, ba pa nə. À pìà, sə lìà
zìlí nə, kʊ tə yɪrɪ, ba nə nì à nii nə,
də kʊ tə yɪrɪ, ba nə nɪ də, à fwa.
7 Yɪɪ ba pìà, sə à fwa fwiə, yìàn
təntə mama yɪrɪ, tə nə dwə won
mama, ʊ nə bɪrɪ nə. Kʊ mù nə pɪn,
Yɪɪ dàń ma fwa yoo don à yɪra tə wa,
kʊ nə yì nə zənzən. Kʊ yɪ ndə Yɪɪ
pɪn cwəŋə *Sɪtana tʊ̀tʊ̀nʊ̀ nə, sə ʊ
mà nə.
8 Kʊ yoo təntə yɪrɪ, à lòrì Yuu-Tiu
nɛɛ batwa, sə ʊ lɪ kʊ à yɪra.
9 Yá ʊ dàń le nə, ʊ wʊ́: «À pub-
wanʊ tə, à nə fwa n yɪra, kʊ mɛ mʊ́.
À wàá n nə ba dìàn jə tə nə à twá,
à ma kwɛn à tʊŋa dìàn zənzən». Kʊ
dàń nə yɪ nətʊ, à mù wá bʊ à tìàn
nə, à nə ba dìàn jə tə yɪrɪ, sə kʊ pa
Zwezi-Kərisə dìàn tə ya də nə wuuu.
10 Kʊ mù nə pɪn, máŋá tə, à nə ba
dìàn jə, nə à yə̀ə́ lìà nə twɪn nə, nə
à yə̀ə́ ba nə fɪfɪn nə, nə à yə̀ə́ ba
nə kəni nə càn wa, nə à yə̀ə́ pucʊnɪ
nə zʊa nə Zwezi-Kərisə yɪrɪ, à tə
wulə pupwən wa, də kʊ nətʊ mama
Zwezi-Kərisə yɪrɪ. Kʊ yɪ cígá, máŋá
tə wa, à nə ba dìàn jə, mə kʊ máŋá
təntə wa, Yɪɪ yàá pa nə ʊ dìàn tə
cígá cígá.

Korɛntə Kərisə lìà tə yoo yì Polə

11 Nətʊ tə, à nə bʊ̀à à tìàn nə, kʊ
yɪ ndə à yuu tə̀lə́, kʊ ga yɪ á mù nə
kálʊ́ nə, á pa à tʊn kʊ. Yá á mù yà
nə mɛ, sə á bɪrɪ nətʊ tə à nə yɪ, sə
lìà yəni nə. À mù nə swə à tà won,
*tʊntʊna tə, á ma boŋə yáá tìán tə
də, ba nə dwə won mama wa.
12 Á tətə yə̀ə́ də, à nə twi á con,
à tʊn á tətəŋi wa də pínʊ́, Yɪɪ də
ga twá də nə, ʊ tʊn yìàn tə nə yɪ ʊ
dìàn tə mɪmɪnan, də tʊtʊnan tə nə
bɪrɪ ʊ dìàn tə, də yomɪlan. Tə yìàn
təntə mama bɪrɪ də, à cígá yɪ Zwezi-
*Kərisə tʊntʊnʊ.
13 Yìàn tə, à nə fwa Kərisə lìà púlə́
tə duən wa, mə tə mù nə à fwa á də
con. Yoo nədʊ cɪcɪ nə, à wà fwa á
con. Kʊ mù nə yɪ, à nə wà pa à ya á
yuu zɪlɪ tə. À dàń lwɛ̀e á nə, kʊ yɪrɪ.
14 Sɪʊ́n nə, à kʊ́ʊ̀ ken sírí, sə à bà á
con, sə kʊ dàń ya à nɛɛ batwa nə. À
nə twi, à bá sɛ̀e, à pa à jì á yuu zɪlɪ.

* **12:2 12.2** Kʊ bɛɛ təntə yɪ Polə tətə.

À mù yı á tətə nə à pìà, kʊ tà wiən tə, á nə jə nə à pìà. Á yèə́ də, kʊ tà bìsíná nə mɛ, sə ba pìà wiən ba tún ba nyına nə, kʊ yı nyına, ba nə mɛ, sə ba pìà wiən, ba tún ba pa ba bıa nə.
15 À mù sɛ̀e, sə à cùgù wiən tə, à nə jə, sə à ma san aba. À ga sɛ̀e, sə à kwìn à mıı tə tətə nə á yırı. À nə swə aba zənzən nətʊ tə yırı, kʊ mɛ, sə á mù sóní nə mancın cıcı, naaa?
16 Á yèə́ zəni də, à wà pa à jì á yuu zılı. Yá á wa lìà duən dàń swìn də, à tʊn yíá swıan, à ma jon á wiən.
17 Lìà tə mama, à nə tʊn á con, ba wà tətə nə à twá, à ma gıgırı aba?
18 À mù nə kwè Titə, sə ʊ bà ʊ na aba, à ga swìn nə lìù tə don con, ʊ nə yı nə nubiu Kərisə yırı, sə ʊ kwé wá. Titə gıgırı aba, ʊ jon wiən á con, naaa? Á yèə́ də, à mù də Titə pubʊŋa yı nədʊ. Kʊ tə ʊ nə fwa, də kʊ tə, à nə fwa yı won nədʊ.
19 Kʊ wàá kʊ pın, á bʊŋa də, nə sʊ̀ràn tə tə mama yı nə pìà nə ma caga nə tìàn yırı, á yáá con. Kʊ tà nətʊ, kʊ yı Yıı yáá con sʊgʊ, nə swìn, nə mù də Zwezi-Kərisə nə vwə duən nə tə yırı. Nə nubisoni-ba, sʊ̀ràn təntə mama yı nə swìn á con, sə tə wànı́ tə dàn á jìàn Yıı cwəŋə tə wa.
20 Fən jə nə də, dıın don, à nə wá bà á con, də á jigə yiri don, à nə ba swə. À nə twi, də kʊ yı nətʊ, à də wá ya yiri don, á də nə bá sóní. Fən jə nə, à ba swə, sə à bà á con, də á dı jara də duən, nə à yèə́ á ja wʊgwıʊ də duən, nə à yèə́ dʊŋı wulə á tətəŋi wa, nə à yèə́ á jıga duən nə, sə á doni duən, nə à yèə́ á swìn yolwana á pın duən nə, nə à yèə́ á maŋa yìàn á pın duən nə, nə à yèə́ á fwa fwiə, nə à yèə́ á tʊŋa yìàn gurə gurə.
21 Fən tə ma jə nə də, à nə wá bà á con, naa kʊ tə nə, à nyına Yıı nə kʊ́ʊ̀ wá pa, cavıra ja nə á yáá con. Fən tə ma jə nə də, à nə wá bà á con, də lìà dáá á wa zənzən, ba nə tʊn cʊna tə lɛ, yá ba wà ba kwa vəvəri, ba ma sá ba cʊna tə. Ba bıcanı dàń tə yı nəzwənən Yıı yáá con, də ba pəni duən vɛɛ vɛɛ, də ba ga tʊŋa yìàn, ba ba ba tìàn janı. Də kʊ nə yın nətʊ, à pùə́ wá cʊ̀gʊ̀, ba mù lìà təntə yırı.

13

Sagı tə yígúrə́ sʊ̀ràn
(2 Korɛntə tìán 12.19-21; 10.1-11)

1 À wá bà á con, naa kʊ tə nə, də à nɛɛ batwa nə. À nə yí á con, nə wá bʊ̀rì lìà tə mama, ba nə fwa cʊna, tə bʊ̀rà. Nə wá fwa, ndə Yıı sagı tə nə swìn, kʊ wʊ́: «Á mɛ, sə á dí yáá á nì lìà bələ, nə à yèə́ lìà batwa nii sʊ̀ràn lìù yuu wa, á dàń ga zıgı lá á bʊ̀rì ʊ bʊ̀rà».
2 À nɛɛ bələ nii túrí tə, à nə twi á con, à dí yáá, à dù súú lìà tə, ba nə fwa cʊna tə nii nə, də ba duən tə də mama nii nə. Sı́ʊ́n nə, à ŋʊ́ná də aba, à ga tə bwé à dwì súú ba nii nə, sə ba lwarı də, à nə pìí à bà, à bá lı ba lìù mama, à dʊgʊ vàn nə.
3 À yèə́ də, á pìà, sə á na kʊ tə nə bırı də, Zwezi-*Kərisə nə twá də nə ʊ swìn. Á yèə́ də, ʊ mù tà lìù tə, ʊ nə ba dìàn jə á yáá con. Ʊ yı lìù tə, ʊ nə tʊŋa də dìàn á tətəŋi wa.
4 Kʊ yı cígá, ba paa Zwezi-Kərisə dagarʊ tə yuu wa, ʊ ga wà dìàn jın. Yá sı́ʊ́n nə, ʊ dàń wulə mıı wa, Yıı dìàn tə yırı. Nə də ba dìàn jə, nə mù də ʊ mù nə vwə duən nə yırı. Yá nə dàń wá twá də wá, nə ya mıı wa Yıı dìàn tə yırı. Máŋá tə, nə nə twi á con, nə wá bırı aba dìàn təntə.
5 Á dàń bʊŋa á tətə yuu wa zəni, á jə́n á cígá nə keni á waa Zwezi-Kərisə nə wuuu. Á nə bʊ́n á tətə yuu wa nətʊ, á ba lwarı də Zwezi-Kərisə nə wulə də aba naaa? Də kʊ nə tà nətʊ, kʊ wá ya á kərí á tìàn á ga.
6 À bʊŋa də, á wá lwarı də, nə mù wà nə tìàn kərí nə ga.
7 Kʊ tə nə dàń lòrì Yıı con, kʊ yı, sə ʊ san aba, á dànà ká tʊn yolwan mama. Kʊ tà nə pìà, sə nə ma bırı aba də, nə mù kərí nə tìàn nə na də, nə dí dìàn. Kʊ yı nə pìà, sə á

tʊn zəni cɪcɪ. Yá nə mù con, kʊ nətʊ
dàń nə swə, kʊ yɪ ndə nə kərí nə
tìàn nə ga, kʊ tà nə yáá.
8 Nə wàrì cígá tə nə nə zɪga. Nə
pìà nə fwa cígá yìən cɪcɪ.
9 Kʊ yɪ cígá, də á mù nə jə Yɪɪ dìàn
tə, yá nə mù ba dìàn jə, nə yàá wulə
pupwən wa. Kʊ tə nə dàń lòrì Yɪɪ
con, kʊ yɪ, sə ʊ san aba, sə á va yáá
wuuu.
10 Mə kʊ mù nə pɪn, à pʊ́pʊ́ní sagɪ
kʊ tə, à pɪn aba, də à bwálí tə ŋʊ́ná
də aba. À ba pìà, sə à bà à yí á con,
də yìən wulə, tə nə wá pa, à caga
á nii nə. *Yuu-Tiu yɪ ʊ ken ʊ dìàn
tə à jɪɪn wa, sə à ma dàn á jìàn Yɪɪ
cwəŋə tə wa. Kʊ tà ʊ pɪn tə nə, sə à
ma cʊ̀gʊ̀ aba.

(Filipə tìán 4.4-9)

11 À nubɪa-ba, kʊ tə nə súrí lá, á
yana pupwən wa. Á sìá, sə Yɪɪ san
aba, sə á va yáá wuuu. Á sìá, sə ba
kwè aba, sə á ja pubʊŋa nədʊ. Á
yana duən nə də bɪcan sìə́. Yá sonu
də bɪcan sìə́ Yɪɪ dàń wá ya də aba.
12 Á jʊ̀ná duən də zìlə́ zənzən də
sonu, ndə Kərisə lìà nə mɛ, sə ba
fwa nətʊ. Kərisə lìà tə mama, ba nə
wulə yəbə, jʊ̀nì aba.
13 Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə wá
fwa ʊ pubwanʊ tə á yɪra. Yɪɪ wá fwa
ʊ sonu tə á yɪra. Yá Yɪɪ-*Siŋu tə, kʊ
nə pɪn, nə vwə duən nə, wá ya də á
mama.

Sagı tə, Polə nə púpúní ʋ pa Galasi

Kərisə lìà tə nə Galasi tìán sagı tə yuu wa sʋgʋ

Lìù tə, ʋ nə púpúní sagı kʋ tə

Kʋ yı *tʋntʋnʋ Polə nə púpúní kʋ.

Lìà tə nə, Polə nə púpúní

Polə púpúní sagı kʋ tə ʋ pa *Kərisə lìà púlé kapʋpʋ nə, tə nə wulə Galasi nagwanaa tə wa, ʋ nə dıga tə dàń.

Sagı tə wa sʋgʋ

Polə púpúní *Zwifə-ba karnyına-ba yırı, ba yà nə twi ʋ viru kwa nə, ba gugurə *Kərisə lìà púlí tə də ba kàrà tə, ba yà nə ba pìà, sə ba twá sʋywáŋʋ́ tə nii nə. Polə kwè Kərisə lìà tə, sə ba dàn ká twá ba kàrà tə nə. Ba mù yà pìà, sə ba *gwəŋə Kərisə lìà bara tə, ba nə tà Zwifə-ba, ba ga zìlí Yıı *nii tə mama, ʋ nə pın *Moyizə nə. Kʋ tə nə súrí lá, ba mù Kərisə lìà tə, ba nə tà Zwifə-ba, də wa lìà duən yà tə twá ba yofwamınan tə nə, ndə lìà tə nə, ba nə yàrì Zwezi-Kərisə.

Polə pìà ʋ bırı ba, sə ba lwarı də, kʋ nə zıgı máŋá tə wa, Zwezi-Kərisə nə tıga dagarʋ tə yuu wa, nə kúù tà Yıı *nii tə, ʋ nə pın *Moyizə nə, nə kəni nəba cwəŋə wa. Nə dàń tı nə tìàn. Kərisə lìù tə, ʋ nə tı ʋ tìàn cígá cígá, kʋ yı Yıı-*Siŋu tə wulə də wá, ʋ ga yá ʋ tìàn ʋ pa kʋ Siŋu təntə nə, sə kʋ kə wá cwəŋə wa.

Polə jʋ̀nì Galasi Kərisə lìà tə (Romə tìán 1.1-2)

1 À mù Polə nə púpúní sagı kʋ tə, à pın *Kərisə lìà púlé tə nə, tə nə wulə Galasi nagwanaa tə wa. À yı Zwezi-Kərisə *tʋntʋnʋ. Kʋ tà ləzoni nə pın nii nə. Kʋ yı Zwezi-Kərisə də nə nyına Yıı, ʋ nə bwin wá, ʋ lı tıan wa, nə tún nə, sə à ya tʋntʋnʋ.

2 À mù də lìà tə mama, ba nə yı à nubıa Kərisə yırı, ba nə wulə à con, jʋ̀nì aba.

3 Nə nyına Yıı də nə *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə wá fwa pubwanʋ á yıra, ba ga pa aba bıcan sìə́.

4 Zwezi-Kərisə sɛ̀e, ʋ tı nə yuu yırı, sə ʋ ma jon nəba nə cʋna wa. Ʋ dàń van nəba, ʋ lı sı́ʋ́n lʋʋ kʋ tə yokʋkwınan tə jìàn wa. Ʋ fwa kʋ nətʋ, ʋ pa kʋ tə, nə nyına Yıı yà nə pìà, nii sú.

5 Nə pıan dun Yıı nə, máŋá də máŋá, kʋ nə ba zwɛ̀e! Amıına!

Yıı sʋywáŋʋ́ tə yı nədʋ (Galasi tìán 3.1-5; 4.9-20; 5.1-12)

6 Yıı yı ʋ twá Zwezi-*Kərisə nə, ʋ kúrí aba də pubwanʋ. Kʋ mù nə pın, kʋ gwárí nə zənzən də, nətʋ tə, á nə vəvəri lala, á yá Yıı, á pìí á twá sʋywáŋʋ́ don nə.

7 Cígá mama, kʋ tà sʋywáŋʋ́ don wulə, kʋ súrí Zwezi-Kərisə sʋywáŋʋ́ tə nə. Yá lìà duən dàń nə wulə, ba nə kəni yìàn gurə gurə á bıcanı wa, ba ga pìà, sə ba lwàń Zwezi-Kərisə sʋywáŋʋ́ tə.

8 Yá lìù don dàń nə swìn sʋywáŋʋ́ don, ʋ bırı aba, kʋ nə tà Zwezi-Kərisə sʋywáŋʋ́ tə, nə nə swìn nə bırı aba, sə Yıı cʋ̀gʋ̀ kʋ tíú. Də kʋ nə swə, kʋ yı nə tətə wa lìù, nə à yəə́ *malıka, ka nə nan yıı ka cú, sə Yıı cʋ̀gʋ̀ kʋ tíú.

9 Nə dí yáá, nə swìn kʋ, yá nə tə kúù pìí nə bwé kʋ wa sı́ʋ́n nə. Lìù don nə swìn sʋywáŋʋ́ don, ʋ bırı aba, kʋ nə tà Zwezi-Kərisə sʋywáŋʋ́ tə, á nə nì, sə Yıı cʋ̀gʋ̀ kʋ tíú.

10 À nə swìn nətʋ, kʋ tà à pìà, sə ləzoni bʋ à nə, kʋ yı à pìà, sə Yıı nə bʋ à nə. À ba pìà, sə ləzoni nə sóní nə. Də à yà nə pìà, sə ləzoni nə sóní nə, à yà bá ya Zwezi-Kərisə tʋ̀tʋ̀nʋ̀.

Yıı kúrí Polə, sə ʋ ya ʋ tʋntʋnʋ (Tʋtʋnan 22.3-16; 26.9-20; 9.1-20, 23-30)

11 À nubıa-ba, à pìà, sə á lwarı
də, Zwezi-*Kərisə sʊywáŋʊ́ tə, à nə
swìn à bırı tə, wà ləzoni con nan.
12 Kʊ ma tà ləzwənə nə swìn kʊ
sʊywáŋʊ́ təntə, ʊ bırı nə. Kʊ ma
kʊ́ʊ̀ tà ləzwənə nə kàrì nə kʊ kàrà.
Kʊ yı Zwezi-Kərisə tətə nə bırı kʊ
nə.
13 Á yà dí yáá, á nì à tʊtʊnɛɛ yà
nə yı nətʊ, máŋá tə wa, à yà nə
wulə *Zwifə-ba yıjʊncwəŋə tə wa.
Kʊ máŋá təntə wa, à yà kəni càn
Kərisə lìà púlə́ tə nə zənzən, à ga
pìà, sə à pa tə nyʊ lá.
14 À mʊ̀ də à duən tìán Zwifə-
ba, nə yà nə wulə nə nyına-ba
yıjʊncwəŋə təntə wa, à mʊ̀ yà nə
zìlí yìən tə mama nii zənzən, à
doni à duən tìán tə zʊnı. À yà
ken à pubʊŋa mama, nə nyına-ba
yofwamınan tə nə də yawala.
15 Kʊ yı nətʊ, yá Yıı yà dí yáá, ʊ
kúrí nə ʊ tún, də à nuu tə wà nə
lʊrı. Yá máŋá nə yí, sə à tʊn à pa
wá, ʊ fwa pubwanʊ à yıra,
16 ʊ pa à lwarı ʊ bìú tə à waa con,
sə à dàń swìn ʊ yoo, à bırı lìà tə də,
ba nə tà Zwifə-ba. Kʊ máŋá təntə
wa, à wà lìù bwe, sə ʊ kàrì nə kʊ tə,
à nə mɛ, sə à pa kʊ cígá.
17 À ma kʊ́ʊ̀ wà *Zwerizalɛmə vəli,
sə à na lìà tə, ba nə dí à yáá, ba yı
*tʊntʊna tə də. Kʊ máŋá təntə tətə
wa, à vəli Arabi nagwanaa. À vəli
təntə kwa nə, à pìí à bà Damasə.
18 Kʊ bına batwa nii nə, à dàń vəli
Zwerizalɛmə, sə à lwarı Sefasə*, yá
à dàń yın ʊ con dıan fugə də bonu.
19 Yá à dàń nə wà tʊntʊna tə lìù
don mama nı, də kʊ nə tà Zwakə, ʊ
nə yı *Yuu-Tiu nyánʊ́.
20 Yıı yə̀ə́ də, yoo kʊ tə, à pʊ́pʊ́ní
bwálí kʊ tə wa, yı cígá, kʊ tà
kʊnkʊn à kʊnı.
21 Kʊ kwa nə, à nan Zwerizalɛmə
nə, à va à twá lá, à jírí Siri nagwanaa
tə, də Silisi lʊʊ nii tə wa.
22 Kərisə lìà púlə́ tə, ba yà nə wulə
Zwide nagwanaa tə wa, yà tə wà nə
nı ba yíá wa.
23 Ba yà yı à yoo nə, ba nə̀ń də, lìà
swìn, ba wʊ́: «Bɛɛ tə, ʊ yà nə fıfın
nəba dàń yı Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́
tə, ʊ swìn ʊ bırı sʊ́n nə. Yá ʊ mʊ̀ yà
ga nə pìà, sə ʊ pa kʊ sʊywáŋʊ́ təntə
nyʊ lá».
24 Kʊ nətʊ dàń pın, ba bwı Yıı nə,
à mʊ̀ yırı.

2

Polə jərí Zwezi-Kərisə tʊntʊna Zwerizalɛmə nə
(Tʊtʊnan 15.1-29)

1 Bına fugə də banıa nii nə, à
mʊ̀ də Barənabasə pìí nə va *Zwer-
izalɛmə. À jın Titə, də à kə lá, à ja
va.
2 Yıı yà bırı nə də, à mɛ, sə à va lá.
Yá máŋá tə, nə dàń nə vəli nə yí lá,
à mʊ̀ də *Kərisə lìà púlí yáá tìán tə
nan kwa, nə na duən nə cıcı. À dàń
ma man sʊywáŋʊ́ tə də̀ń, à nə swìn
à bırı lìà tə nə, ba nə tà *Zwifə-ba.
À yà ba pìà, sə tʊtʊŋı tə, à nə tʊn, də
tʊtʊŋı tə, à nə tʊŋa sʊ́n nə, jì tʊtʊ.
3 Titə yà yı *Gərɛkə, ʊ mʊ̀ yà ga
nə yı à twadon. Yá Kərisə lìà púlí
yáá tìán tə wà wá kálʊ́, sə ba pa ʊ
*gwəŋə wá.
4 Yá lìà duən də dàń yın lá nə, ba
nə yı kʊnkʊn lìà, ba nə yı nə nubıa
Kərisə yırı. Ba mʊ̀ lìà təntə dàń
sə̀gə̀, ba zʊ nə púlí tə wa, ba swìn
də, Titə mɛ, sə ʊ pa ba gwəŋə wá.
Ba mʊ̀ lìà təntə yı, ba zʊa nə púlí
tə wa, sə ba ma na, nə nə twá də
Zwezi-Kərisə, nə ma tı nə tìàn nətʊ.
Ba pìà, sə nə tə pìí nə twá Yıı *nii
tə nə, ʊ nə pın *Moyizə nə də dìàn.
5 Nə dàń nə wà sɛ̀e, nə twá lìà
təntə pubʊŋa tə nə, máŋá mancın
tətə. Nə mʊ̀ ba pìà, sə ba cʊ̀gʊ̀
Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́ tə, kʊ nə yı
cígá cıcı. Nə pìà, sə nə cì sʊywáŋʊ́
təntə də kʊ cígá tə nə, nə pa aba, ba
dàn ká lwàń kʊ.
6 Máŋá tə, à nə tún à nii, à
bırı Kərisə lìà púlə́ yáá tìán tə, ba
wà swìn də, yoo mùrì Zwezi-Kərisə
sʊywáŋʊ́ tə wa, à nə swìn à bırı lìà

* **1:18 1.18** Sefasə yà jə yırı don, ba nə boŋə Piyɛrə.

tə nə. À mù con, à yəə́ də, Yıı ba
lìà kúrí, ʋ ma kwanı ba duən. Kʋ
mù nə pın, lìà təntə nə yı Kərisə lìà
púlí tə yáá tìán, nə à yəə́ ba nə tà
yáá tìán, kʋ ba dəń jə kʋ pa à mù
nə.
7 Yá ba mù lìà təntə dəń yəni də,
kʋ yı Yıı nə pın nə sʋywáŋʋ́ tə, à nə
bırı lìà tə, ba nə tà Zwifə-ba, ndə ʋ
nə dí yáá, ʋ pa nii Piyɛrə nə, sə ʋ va
ʋ swìn kʋ, ʋ bırı Zwifə-ba nə.
8 Yıı nə tʋn Piyɛrə pubʋŋa wa, sə
ʋ va Zwifə-ba con. Ʋ mù nə kʋ́ʋ̀ tʋn
à də pubʋŋa wa, sə à va lìà tə con,
ba nə tà Zwifə-ba.
9 Lìà yà ywàŋá Zwakə də Sefasə*
də Zwan ndə dìà tətəŋi baŋı nə
Kərisə lìà púlí tə wa. Ba lìà batwa
təntə dəń nı də, Yıı cígá pın nə kʋ
tʋtʋŋı təntə ʋ pubwanʋ tə yırı. Ba
dəń jın à mù də Barənabasə jıın nə,
ba zʋzʋgʋ, sə kʋ bırı də, nə mù də
ba mù yı nimarʋ nədʋ lìà. Nə mù
dəń mɛ, sə nə va lìà tə con, ba nə
tà Zwifə-ba, sə ba də ga va Zwifə-ba
con.
10 Yoo nədʋ cıcı nə ba lòrì nəba, sə
nə fwa. Kʋ mù nə yı, sə nə san ba
Kərisə lìà púlə́ tə nə, tə nə yı zʋra.
Yá mə kʋ mù nə, à də yà pìà, sə à
tʋn də yawala.

Polə caga Piyɛrə nii nə Antıʋswə nə
(Tʋtʋnan 11.1-17; 15.7-11)

11 Kʋ kwa nə, Sefasə† twi
Antıʋswə wa. À dəń ma caga ʋ nii
nə lìà tə mama yáá con, yolwan tə
yırı, ʋ nə fwa.
12 Kʋ yı cígá, máŋá don yın lá,
Sefasə də *Kərisə lìà tə, ba nə tà
*Zwifə-ba, yà də́ wodiu duən nə. Yá
máŋá tə wa, lìà duən nə nan Zwakə
con, ba bà Sefasə con, ʋ dəń lı ʋ tìàn
Kərisə lìà tə, ba nə tà Zwifə-ba yıra,
ʋ kʋ́ʋ̀ ba wodiu də́ də ba, ʋ yà nə
dəri Zwifə-ba fən, ba yà nə kálí, sə
bɛɛ mama *gwəŋə tə yırı.
13 Kərisə lìà tə duən tə mama, ba
nə yın lá, ba nə yı Zwifə-ba, də
jigə níə́ bələ tìán ndə Sefasə nə.
Barənabasə də tətə jigə níə́ bələ tíú,
ndə ba nə.
14 À dəń nə nı də, ba tə̀lə́ Zwezi-
Kərisə sʋywáŋʋ́ tə cígá tə wa, à
swìn Sefasə con lìà tə mama yáá
con, à wʋ́: «N yı Zwifə, yá n yà ja n
tìàn, n ma fwa ndə lìù tə nə, ʋ nə tà
Zwifə yəbə. N wà n tìàn ma fwa ndə
Zwifə nə. Bɛ̀ɛɛ̀ dəń nə pın, sı́ʋ́n nə,
n dəń ma pìà, sə n kálʋ́ lìà tə, ba nə
tà Zwifə-ba, n pa, ba ya ndə Zwifə-
ba nə?»

Zwifə-ba də lìà tə, ba nə tà Zwifə-ba mɛ, sə ba kə ba waa Zwezi-Kərisə nə
(Galasi tìán 5.1-6)

15 Nə mù yı *Zwifə-ba nə lʋrı
nəba, nə tà dwíə́ tə, ba nə yərì Yıı
*nii tə, ʋ nə pın *Moyizə nə.
16 Də kʋ nətʋ mɛ, nə tə yəə́ də, lìù
mɛ, sə ʋ kə ʋ waa Zwezi-*Kərisə nə,
sə ʋ ma ya cígá tíú Yıı yáá con. Kʋ
tà lìù tə, ʋ nə twá Yıı nii tə nə, ʋ
nə pın Moyizə nə, nə wá ya cígá tíú
Yıı yáá con. Nə də tətə yı nə ken nə
waa Zwezi-Kərisə nə, sə Yıı wànı́ ʋ
jələ nəba ndə lìà tə nə, ba nə yı cígá
tìán ʋ mù Yıı yáá con. Lìù mama
wàrì Yıı nii tə, ʋ nə pın Moyizə nə,
ʋ zìlí, sə kʋ pın, Yıı jələ wá ndə cígá
tíú nə ʋ yáá con.
17 Nə mù Zwifə-ba pìà, sə nə ya
cígá tìán Yıı yáá con, nə nə ken nə
waa Zwezi-Kərisə nə yırı. Yá Yıı
dəń nə twá kʋ nətʋ wa, ʋ bırı nəba
də, nə yı cʋna lìà, ba nə ba Yıı nii tə,
ʋ nə pın Moyizə nə twá, kʋ nətʋ pìà
kʋ bırı bɛ̀ɛɛ̀e? Kʋ pìà kʋ bırı də, kʋ
yı Zwezi-Kərisə nə ken nəba cʋna tə
wa naaa? Abada! Kʋ tà nətʋ!
18 Də à mù nə pìí à twá Yıı nii tə
nə, ʋ nə pın Moyizə nə, à yà nə vıga,
sə à twá kʋ nə, kʋ bırı də, à tʋŋa
cʋna Yıı yáá con.
19 Yıı nii tə tətə, ʋ nə pın Moyizə
nə, pın à tı. Yá Yıı nii təntə kʋ́ʋ̀ ba
dìàn jə à yuu wa, kʋ nətʋ dəń ga wá
pa, à ya mıı wa, à pa Yıı nə.
20 À dəń yı ndə ba paa à mù də
Zwezi-Kərisə mɛ dagarʋ tə yuu wa.

* **2:9 2.9** Sefasə yà jə yırı don, ba nə boŋə Piyɛrə.
† **2:11 2.11** Sefasə yà jə yırı don, ba nə boŋə Piyɛrə.

Yá kʋ kʋ́ù tà à tətə nə wulə, kʋ dàń
yɪ Zwezi-Kərisə mɪɪ tə nə wulə à
waa. À mɪɪ tə, à dàń nə jə wulə lʋʋ
wa, kʋ yɪ à ken à waa Yɪɪ-Biu tə nə,
à ma wulə. Ʋ mù nə sóní nə, ʋ ga
sɛ̀e, ʋ tɪ à yuu yɪrɪ.
21 À ba pìà, sə Yɪɪ pubwanʋ tə, ʋ
nə fwa à yɪra, ya ndə tʋtʋ nə. Də lìù
nə wàá Yɪɪ nii tə nə, ʋ nə pɪn Moyizə
nə, ʋ twá, kʋ pɪn Yɪɪ jələ wá ndə lìù
tə nə, ʋ nə yɪ cígá tíú ʋ mù Yɪɪ yáá
con, Zwezi-Kərisə yɪ ʋ tɪga tʋtʋ.

3

Yɪɪ nii tə, ʋ nə pɪn Moyizə nə, də lìù nə ken ʋ waa Zwezi-Kərisə nə yoo (Galasi tìán 4.9-20; Romə tìán 8.14-17)

1 Á mù Galasi tìán-ba, bɛ̀eɛ̀e nə
pɪn, á yɪ ləyərən nətən? Wàà nə
gɪgarɪ aba ʋ dʋgʋ? À bɪrɪ aba zəni
zəni, nətʋ Zwezi-*Kərisə nə tɪga
dagarʋ tə yuu wa.
2 À dàń bwe aba yoo nədʋ kʋ tə,
sə á le nə. Yɪɪ nə pɪn aba ʋ *Siŋu
tə, kʋ yɪ á nə zìlí ʋ *nii tə, ʋ nə pɪn
*Moyizə nə, yɪrɪ naaa? Yɪɪ pɪn aba
ʋ Siŋu tə, á nə cʋgʋ Zwezi-Kərisə
sʋywáŋʋ́ tə, á ga kə á waa ʋ nə yɪrɪ.
3 Bɛ̀eɛ̀e dàń nə pɪn, á yɪ ləyərən
nətən? Kʋ jɪjʋ tə nə, Yɪɪ-Siŋu tə yà
nə yɪ á dìàn. Bɛ̀eɛ̀e dàń nə pɪn, á ma
pìí á jələ á tətə dìàn yuu wa sɪ́ʋ́n nə?
4 Á nɪ yìàn kapʋpʋ, tə nə tʋn, kʋ
ga yɪ ndə tʋtʋ nə á mù con nə. Tə
yìàn təntə yɪ tʋtʋ, naaa?
5 Yɪɪ nə pɪn aba ʋ Siŋu tə. Ʋ mù
ga nə fwa yomɪlan á tətəŋi wa. Kʋ
yɪ á nə zìlí ʋ nii tə, ʋ nə pɪn Moyizə
nə, yɪrɪ naaa? Nə à yə́ə́ kʋ yɪ, á nə
cʋga Zwezi-Kərisə sʋywáŋʋ́ tə, á ga
kəni á waa ʋ nə yɪrɪ?

Abərahamə ken ʋ waa Yɪɪ nə

6 Kʋ pʋ́pʋ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʋ wʋ́:
«*Abərahamə ken ʋ waa Yɪɪ nə, kʋ
pa Yɪɪ jələ wá, ndə lìù tə nə, ʋ nə yɪ
cígá tíú, ʋ mù Yɪɪ yáá con».
7 Kʋ nətʋ dàń pìà kʋ bɪrɪ aba də,
kʋ yɪ lìà tə, ba nə ken ba waa Yɪɪ nə,
nə yɪ Abərahamə bɪa cígá cígá.
8 Kʋ pʋ́pʋ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa fuən
fuən də, máŋá wá bà, lìà tə, ba nə tà
*Zwifə-ba, wá kə ba waa Yɪɪ nə. Yá
Yɪɪ dàń wá jələ ba, ndə lìà tə nə, ba
nə yɪ cígá tìán ʋ mù Yɪɪ yáá con. Kʋ
mù yɪrɪ, Yɪɪ dí yáá ʋ swìn sʋywáŋʋ́
tə, ʋ bɪrɪ Abərahamə, ʋ wʋ́: «À wá
fwa pubwanʋ dwíə́ tə mama yɪra,
ba nə tà Zwifə-ba, lʋʋ mama wa, n
mù yɪrɪ».
9 Kʋ mù dàń nə wá pa, lìà tə
mama, ba nə ken ba waa Yɪɪ nə, ʋ
wá fwa pubwanʋ ba yɪra, ndə ʋ nə
fwa pubwanʋ Abərahamə yɪra, ʋ nə
ken ʋ waa ʋ mù Yɪɪ nə.
10 Yɪɪ wá cʋ̀gʋ̀ lìà tə mama, ba nə
bʋŋa də, ba wàá ʋ mù Yɪɪ *nii tə,
ʋ nə pɪn *Moyizə nə, ba zìlí, ba ma
yanɪ cígá tìán ʋ yáá con. Kʋ pʋ́pʋ́ní
Yɪɪ sagɪ tə wa, kʋ wʋ́: «Lìù tə, ʋ nə
wà Yɪɪ nii tə, ʋ nə pɪn Moyizə nə,
mama zìlí máŋá mama wuuu, Yɪɪ
wá cʋ̀gʋ̀ kʋ tíú».
11 Nə yə̀ə́ də, lìù mama wàrì ʋ
yanɪ cígá tíú Yɪɪ yáá con, ʋ nə zìlí
Yɪɪ nii tə, ʋ nə pɪn Moyizə nə, zəni
yɪrɪ. Nə nɪ, kʋ nə pʋ́pʋ́ní Yɪɪ sagɪ tə
wa, kʋ wʋ́: «Lìù tə, ʋ nə ken ʋ waa
Yɪɪ nə, mə ʋ mù nə yɪ cígá tíú Yɪɪ
yáá con. Yá kʋ mù nə wá pa, ʋ na
cígá cígá mɪɪ».
12 Lìù tə, ʋ nə zìlí Yɪɪ nii tə, ʋ nə
pɪn Moyizə nə, kʋ tà ʋ ken ʋ waa
Yɪɪ nə. Kʋ pʋ́pʋ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʋ
wʋ́: «Lìù tə, ʋ nə twá Yɪɪ nii tə nə, ʋ
nə pɪn Moyizə nə, ʋ wá na cígá cígá
mɪɪ».
13 Yá Zwezi-Kərisə dàń nə yə̀ nəba,
ʋ jon Yɪɪ nii tə, ʋ nə pɪn Moyizə nə,
kʋ yà nə wá cʋ̀gʋ̀ nəba, tə jɪɪn wa.
Mə ʋ mù dàń nə pìí ʋ jon nə yuu
cʋna tə ʋ zɪn. Kʋ pʋ́pʋ́ní Yɪɪ sagɪ tə
wa, kʋ wʋ́: «Yɪɪ wá cʋ̀gʋ̀ lìù tə, ba
nə kuru ba goli tìʋ́ yuu wa».
14 Mə Zwezi-Kərisə tɪga nətʋ, sə
lìà tə, ba nə tà Zwifə-ba, də wàní ba
na pubwanʋ tə, Yɪɪ nə kàn nii də, ʋ
wá fwa Abərahamə yɪra. Yá nə dàń
nə ken nə waa Zwezi-Kərisə nə, nə
wá na Yɪɪ-*Siŋu tə, Yɪɪ nə kàn nii, sə
ʋ pa nəba.

Yıı nii tə, ʋ nə pın Moyizə nə, ba ʋ nikanı tə yáá nə cì
(Matiə 7.20; Romə tìán 4.13-17; 10.4-13; Efɛzə tìán 3.6)

15 À nubıa-ba, à pìà à tì tıa yuu yoo kʋ tə, à ma bırı aba yoo. Də lìà bələ nə ken nii nədʋ, ba ga kàn nii, ba pa duən nə won yuu wa, lìù don mama wàrì ba nimarʋ təntə ʋ cʋ̀gà. Yá lìù mama ga wàrì yoo ʋ súrí kʋ nə də.
16 Mə Yıı *nimarʋ nikanı tə də yı nətʋ. Yıı kàn nii, ʋ pa Abərahamə də ʋ bìú tə nə, ʋ nə wá lʋrı. Yıı wà swìn, ʋ wʋ́, Abərahamə də ʋ bıa tə, ʋ nə wá lʋrı, sə kʋ dàn ká ya ndə kʋ yı ʋ bıa tə mama. Bìú təntə nə yı *Kərisə.
17 Á nəŋə yoo tə, à nə pìà, sə à swìn. Yıı jın nimarʋ də Abərahamə, ʋ ga kàn nii də wá. Kʋ bına biənıa də fıtwa (430) kwa nə Yıı dàń pın ʋ *nii tə *Moyizə nə. Yá ʋ nii təntə kʋ́ʋ̀ wàrì ʋ nimarʋ tə kʋ cʋ̀gà. Kʋ yà nə wàá kʋ cʋ̀gà ʋ nii tə, ʋ nə kàn də Abərahamə, yà wàrì kʋ jì.
18 Də kʋ nə yı lìù nə zìlí Yıı nii tə, ʋ nə pın Moyizə nə, nə wá pa, ʋ na tori Yıı con, kʋ kʋ́ʋ̀ tà Yıı nikanı tə yırı. Yá Yıı ga fwa zəni Abərahamə yıra, ʋ yà nə kàn nii də wá yırı.
19 Bɛ̀eɛ̀e yırı Yıı dàń ma pa ʋ nii tə Moyizə nə? Yıı pın wá ʋ nii tə, sə kʋ pa, nə lwarı yoo tə, kʋ nə yı cʋna ʋ yáá con. Yá Yıı nii təntə dàń yà mɛ, sə kʋ ya lá wuuu, kʋ ja vəli máŋá tə wa, Abərahamə bìú tə nə wá bà. Mə ʋ mʋ̀ bìú təntə nə, Yıı yà pın ʋ nikanı tə. Yıı nii təntə yı *malıkɛ nə ja kʋ, tə bà, yá bɛɛ* dàń ga ya tə mʋ̀ də ləzoni pwərə wa, ʋ jon kʋ, ʋ swìn, ʋ bırı ləzoni nə.
20 Də lìù nə wulə lìà bələ pwərə wa, kʋ pìà kʋ bırı də, kʋ tà ba ladʋa cıcı yırı. Yá Yıı nikanı tə mʋ̀ ga yı ʋ cıcı yoo.
21 Kʋ nətʋ dàń yı kʋ bırı də, Yıı nii tə, ʋ nə pın Moyizə nə, də Yıı nikanı tə zıga duən nə naaa? Abada! Kʋ tà nətʋ. Də Yıı yà nə pın nii, kʋ nə wàá mıı kʋ pın ləzoni nə, ba yà wá twá nii təntə nə, ba jì cígá tìán Yıı yáá con.
22 Kʋ swìn Yıı sagı tə wa də, ləzoni tə mama yı ba wulə cʋna wa wuuu. Mə kʋ mʋ̀ nə pın, Yıı nikanı tə nii mɛ, sə kʋ sú, kʋ pa lìà tə mama nə, ba nə ken ba waa Zwezi-Kərisə nə.
23 Də máŋá tə nə wà yí, sə nə kə nə waa Zwezi-Kərisə nə, Yıı nii tə, ʋ nə pın Moyizə nə, yà pın, nə jì ndə bàń dìə̀ lìà nə. Yá nə dàń yà dànì də, Yıı bırı nəba, sə nə kə nə waa ʋ nə.
24 Yıı nii tə, ʋ nə pın Moyizə nə, yà kəni nəba cwəŋə wa máŋá mama wuuu, kʋ va kʋ yí máŋá tə, Zwezi-Kərisə nə twi, sə nə kə nə waa ʋ nə, sə kʋ pa nə ya cígá tìán Yıı yáá con.
25 Yá máŋá dàń nə yí, sə nə ken nə waa Yıı nə, nə kʋ́ʋ̀ tà Yıı nii tə, ʋ nə pın Moyizə nə, jıın wa nə nə wulə.
26 Cígá, á nə ken á waa Zwezi-Kərisə nə, kʋ pın á mama jì Yıı bıa.
27 Á lìù tə mama, ba nə ləgə níá wa, kʋ twá də Yıı yırı tə, ʋ wulə mıı wa də Zwezi-Kərisə, yá ʋ ga nyın də wá də.
28 Pwıa dàń kʋ́ʋ̀ tə̀lə́ *Zwifə-ba də *Gərɛkə-ba pwərə wa. Pwıa kʋ́ʋ̀ tə̀lə́ ywəŋə də lìà tə, ba nə tı ba tìàn, pwərə wa. Pwıa kʋ́ʋ̀ tə̀lə́ bara də kana pwərə wa. Kʋ nətʋ dàń pìà kʋ bırı də, á mama də Zwezi-Kərisə vwə duən nə, á dàń ga yı won nədʋ.
29 Yá də á nə yı Zwezi-Kərisə nə tı aba, á yı Abərahamə dwíí tə wa lìà. Á yı lìà tə, á nə jə tori Yıı nikanı tə wa, ʋ nə kàn nii, sə ʋ pa Abərahamə nìán nə.

4

(Romə tìán 8.14-17)

1 Á nəŋə kʋ tə, à nə pìà à swìn yəbə nə yı nətʋ. Kʋ yı ndə bisımaa nə mɛ, sə ʋ zàn ʋ tını ʋ nyına wiən nətʋ. Máŋá tə wa, ʋ tə nə yı nəmaa, ʋ yı ndə yoŋu nə. Yá ʋ mʋ̀ ga nə mɛ, sə ʋ tını ʋ nyına tə wiən tə mama.
2 Ʋ bìsíní nə, ʋ yı ʋ wulə lìà duən jìàn wa, ba ywàŋá ʋ də ʋ wiən tə

* **3:19 3.19** Bɛɛ təntə, ʋ nə yın Yıı də ləzoni pwərə wa, nə yı Moyizə.

yuu, kʋ ja vələ máŋá tə, ʋ nyɪna tə
nə lɪ ʋ tún.
3 Mə kʋ yɪ nətʋ nə də con. Máŋá
tə, nə yà nə yərì Yɪɪ yìən tə, nə yà
yɪ ndə bìsíná nə, yá lʋʋ wiən yà jə
dìàn nə yuu wa, ndə tə ywəŋə nə.
4 Máŋá tə, Yɪɪ nə lɪ ʋ tún, dàń nə
yí, ʋ tʋn ʋ bìú Zwezi tə lʋʋ wa. Yɪɪ
pɪn, kan lʋrɪ wá, ʋ ga twá *nii tə nə,
Yɪɪ nə pɪn *Moyizə nə.
5 Ʋ twi, sə ʋ pa lìà tə, ba nə twá Yɪɪ
nii tə nə, ʋ nə pɪn Moyizə nə, tɪnɪ ba
tìàn, sə nə ga jì ʋ mù Yɪɪ bɪa.
6 Á nəŋə, kʋ tə nə bɪrɪ də, nə yɪ
Yɪɪ bɪa. Yɪɪ tʋn ʋ bìú tə *Siŋu ʋ pa
kʋ bà, kʋ zʋ nə pubʋŋa wa. Mə Siŋu
təntə dàń nə pɪn, nə wàá nə swìn,
nə wʋ́: «Baba! Nə nyɪna Yɪɪ!»
7 Kʋ nətʋ dàń bɪrɪ də, n kʋ́ʋ̀ tà
yoŋu, n yɪ Yɪɪ bìú. Yá ʋ dàń wá pa
mʋ́ tori tə, ʋ yà nə tanɪ, sə ʋ pa mʋ́,
n nə yɪ ʋ bìú tə yɪrɪ. Yɪɪ tətə nə tʋŋa
zəni təntə.

(Galasi tìán 3.1-4; 5.1-12)

8 Máŋá don yɪn lá, á yà wà Yɪɪ
lwarɪ. Á yà ga jʋ̀nì wiən duən, tə
nə tà Yɪɪ cígá cígá.
9 Yá síʋ́n nə, á dàń lwarɪ Yɪɪ. Kʋ tə
nə dwə, Yɪɪ dàń yə̀ə́ á yoo. Kʋ dàń
fwa nətə, á ma pìí á twá lʋʋ wiən
tə kwa, tə nə ba dìàn jə mɪámɪán?
Bɛ̀ɛɛ̀e nə pɪn á ma pìà, sə tə mù
wiən təntə kʋ́ʋ̀ pìí tə tɪnɪ aba ndə
ywəŋə nə?
10 Á kʋ́ʋ̀ pìí á zìlí dɪan duən, nə à
yə̀ə́ cànì duən, nə à yə̀ə́ bɪna duən.
11 Á yoo tə jə pucʋnɪ kʋ pa nə, à
tʋtʋncaran tə, à nə tʋn à pa aba, nə
wá jì tʋtʋ yɪrɪ.
12 À nubɪa-ba, à lòrì aba, sə á ya
ndə à nə, à də nə yɪ ndə á nə yɪrɪ.
Á wà lwanɪ mama fwa à yɪra.
13 Á yə̀ə́ də, à dí yáá nə twi á con,
kʋ yɪ à yayɪgʋ tə nə pɪn, à ya á con,
à ma swìn Zwezi-Kərisə sʋywáŋʋ́ tə,
à bɪrɪ aba.
14 À yayɪgʋ yɪn càn kʋ pa aba. Yá
də kʋ nətʋ mama, á wà nə zʋnɪ, sə
á dɪŋɪ nə, á kə vàn nə. Á tə sɛ̀e, á
jon nə, á kə á con ndə Yɪɪ *malɪka
nə, nə à yə̀ə́ ndə Zwezi-Kərisə tətə
nə.
15 Kʋ máŋá təntə wa, á pwìí yà
poli zənzən. Bɛ̀ɛɛ̀e dàń nə pɪn, á
kʋ́ʋ̀ tə̀lə́ pupwən təntə wa síʋ́n? À
yəni də, á yà nə wàá á yíá á lɪ, á kəni
à yíá tə nə, á yà nə lɪ tə á kə lá.
16 Yá síʋ́n nə, à dàń jigə á dʋŋʋ,
cígá tə yɪrɪ, à nə swìn á con naaa?
17 Lìà wulə á nii nə də yawala. Yá
ba yawala təntə ba ziən. Ba yɪ ba
pìà, sə ba pwɛ̀e á mù də à mù Polə
duən nə, sə á ja yawala də ba mù.
18 Kʋ ziən, sə á ja yawala də yoo
tə, kʋ nə ziən, máŋá mama wuuu.
Kʋ tà máŋá tə, à nə wulə á con cɪcɪ.
19 À bɪa-ba, á yoo kʋ́ʋ̀ pìí kʋ yì nə,
ndə kapuə pùə́ nə yàá yì nətʋ, ʋ lʋrɪ
máŋá wa. Kʋ wá yì nə nətʋ máŋá
mama wuuu, kʋ ja vəli máŋá tə wa,
á nə wá jì ndə Zwezi-Kərisə nə.
20 À swə də, à yà nə wulə á tətəŋi
wa, máŋá kʋ tə wa, sə à swìn sʋ̀ràn
duən á con, tə nə wulə à bɪcan wa.
Kʋ nə tà nətʋ, à mù kʋ́ʋ̀ yərì kʋ tə,
à nə wá swìn á con.

Sara də Agarə yoo
(Ebərə-ba 12.18-24)

21 Á mù lìà tə, á nə pìà, sə á twá
Yɪɪ *nii tə nə, ʋ nə pɪn *Moyizə nə,
á swìán yoo kʋ tə, á bɪrɪ nə. Á wà
kʋ tə, Yɪɪ nii tə nə bɪrɪ, nì naaa?
22 Kʋ pʋ́pʋ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa də,
*Abərahamə lʋrɪ bɪa bələ. Ʋ mù də
Agarə nə lʋrɪ bìú tə don, ʋ mù də
Sara ga lʋrɪ ʋ don tə də. Agarə yà yɪ
yoŋu, yá Sara mù yà tà yoŋu.
23 Bìú tə, Abərahamə də yoŋu
tə nə lʋrɪ duən nə, yɪ kʋ twá də
ləzwənə pùə́ fɪra. Yá bìú tə, ʋ mù
də kan tə, ʋ nə tà yoŋu tə, nə lʋrɪ
duən nə, yɪ kʋ twá də Yɪɪ nikanɪ tə.
24 Yìən təntə tʋn, sə tə bɪrɪ nəba
yoo kʋ tə. Kʋ mù kana bələ təntə yɪ
ndə Yɪɪ *nimarʋ bələ tə nə, ʋ nə kàn
də ʋ lìà tə. Yoŋu Agarə yɪ Yɪɪ nimarʋ
tə, ʋ nə tún də Moyizə *Sinayi paan
tə yuu, ʋ ga yɪ ywəŋə ʋ lʋrɪ.
25 Agarə dàń yɪ ndə Sinayi paan
tə nə, kʋ nə wulə Arabi nagwanaa
wa. Vàn don də nə, ʋ mù nə yɪ ndə

*Zwerizalɛmə tə nə, kʊ nə wulə tıa yuu zàn. Kʊ tıʊ təntə lìà tə mama yı ywəŋə.
26 Yá Zwerizalɛmə tə, kʊ nə wulə Yıı sàń nə, yı ndə kan tə nə, ʊ nə tà yoŋu. Mə ʊ mù nə yı nə nuu.
27 Kʊ púpúní Yıı sagı tə wa, kʊ wú:
«Kan tə, ʊ barı nə dʊgʊ wá, lʊrı bıa, ʊ doni kan tə, ʊ nə wulə ʊ barı con. Kʊ mù nə pın, n mù kan tə, n ba bìú lʊrı, n tə mɛ, sə n kə n tìàn pupwən wa, n ga mʊn n kə yıı nə, də n nə yèrì bìú lʊrı nə yì nətʊ tə mɛ».
28 À nubıa-ba, á yı Yıı bıa cígá cígá. Yıı nə kàn nii təntə. Á yı ndə *Yızakə nə, Yıı nə kàn nii də Abərahamə də, ʊ wá lʊrı wá.
29 Abərahamə máŋá tə wa, ʊ bìú tə, ʊ nə lʊrı də ləzwənə pùá fıra tə, yà kəni càn bìú tə nə, Yıı-*Siŋu tə nə pın, ʊ lʊrı. Də zàn mama, kʊ yoo təntə tə tʊŋa nətʊ.
30 Yá kʊ dàń púpúní Yıı sagı tə wa, kʊ wú: «Dıŋı yonkan tə də ʊ bìú tə, n pa ba vìí, ʊ nə wà mɛ, sə ʊ tì bìú tori n con tə yırı. Kʊ yı kan tə, ʊ nə tà yoŋu tə, bìú nə mɛ, sə ʊ tì bìú tori təntə!»
31 À nubıa-ba, kʊ mù nə pın, nə mù tà yonkan tə bıa, nə dàń yı kan tə, ʊ nə tà yoŋu, bıa.

5

Zwezi-Kərisə pın, nə tı nə tìàn (Galasi tìán 2.3-5; 3.1-7)

1 Zwezi-*Kərisə van nəba ʊ jon, sə nə wàní nə tını nə tìàn cígá cígá. Á dàń kənə dìàn, sə á tını á tìàn máŋá mama wuuu. Á kúù dànà ká sɛ̀e, sə á pìí á jì ywəŋə yoo mama wa.
2 À mù Polə swìn á con də, á nəŋə á nə pın, ba *gwəŋə á bara Yıı *nii tə yırı, ʊ nə pın *Moyizə nə, á nə keni á waa Zwezi-Kərisə nə tə, kúù ba də̀ń jə.
3 À tə kúù pìí à lìí aba də, lìù tə mama, ʊ nə pın, ba gwəŋə wá, kʊ mɛ, sə ʊ zìlí Yıı nii tə mama, ʊ nə pın Moyizə nə.
4 Á mù lìà tə, á nə bʊŋa də, á wá ya cígá tìán Yıı yáá con, á nə zìlí ʊ nii tə, ʊ nə pın Moyizə nə yırı, á mù də Zwezi-Kərisə wá pwɛ̀e duən nə, yá Yıı kúù wàrì ʊ pubwanʊ tə, ʊ fwa á yıra.
5 Nə mù con, nə ja yala də, Yıı wá sɛ̀e nəba ndə lìà tə nə, ba nə yı cígá tìán ʊ yáá con. Nə keni nə waa Zwezi-Kərisə nə wuuu, yá Yıı-*Siŋu tə dàń pın nəba dìàn, nə ma dànì kʊ nətʊ tə.
6 Lìù tə, ʊ də Zwezi-Kərisə nə vwə duən nə, ba nə gwəŋə kʊ tíú, nə à yə̀ə́ ba nə wà wá gwəŋə, tə mama yı tʊtʊ. Yoo tə, kʊ nə də́ lá, kʊ mù nə yı, sə ʊ kəni ʊ waa Zwezi-Kərisə nə wuuu, sə ʊ sóní ʊ duən tə.
7 Dí yáá nə, á yà vəli á yáá wuuu. Síún nə, wàà dàń nə cìgà á yáá nə, ʊ pa, á kúù ba cígá tə nə twá?
8 Kʊ tà Yıı tə, ʊ nə kúrí aba, sə á ya ʊ mù lìà, nə pın aba kʊ pubʊŋa təntə.
9 Á nəŋə won tə, kʊ nə nyın də á yoo təntə. Kʊ yı ndə sabwarı mancın nə yàá pa dipɛn mun mama zàn tə ŋùnì.
10 À mù də á mù mɛ yı *Yuu-Tiu nə tı nəba. Kʊ mù nə pın, à pùá ba cùgà də á yoo. À yə̀ə́ də, nə mɛ pubʊŋa wá bà kʊ ya nədʊ. Yá Yıı wá bùrì lìù tə, ʊ nə gugurə aba nətʊ tə, bùrà, sə ʊ cùgù wá, də kʊ tíú nə swə ʊ yı nətʊ mama.
11 À nubıa-ba, á yə̀ə́ cígá mama də, à mù kúù ba kàrì à bırı lìà nə, sə ba gwəŋə ba, sə ba ma wàní ba ya cígá tìán Yıı yáá con. Kʊ yà nə yı nətʊ, à kàrì à bırı, *Zwifə-ba yà kúù bá kə nə càn wa. Yá à dàń nə swìn à bırı də, Zwezi-Kərisə nə tıga dagarʊ tə yuu wa, yà kúù bá ya tʊran, kʊ pa lìù mama nə.
12 À mù waa con, à yà swə, sə bara tə, ba nə gugurə aba də bɛɛ goŋu tə, yà gwəŋə ba pəne tə tətə míámían, ba lı, sə ba ga yá aba.

Á yá, sə Yıı-Siŋu tə kə aba cwəŋə

wa
(Romə tìán 8.1-14; 13.12-14; Kolosə tìán 3.5-15)

13 À nubıa-ba, á mù con, Yıı kúrí
aba ʊ lı, sə ʊ pa á tını á tìàn. Yá á
nə tı á tìàn tə yırı, á dànà ká bʊ́n
də, á mɛ, sə á fwa á pùə́ fıra yìèn tə.
Kʊ tə, á nə mɛ, sə á fwa, á mɛ, sə
á sóní duən, sə á tʊn á pa duən nə,
ndə ywəŋə nə.
14 Də lìù nə zìlí yıı *nii tə, ʊ nə pın
*Moyizə nə, ʊ wʊ́: «Sóní n don, ndə
n tətə nə», kʊ tíú zìlí Yıı nii tə yìèn
tə mama nii.
15 Yá á dàń nə ba yoo təntə fwa,
á nə pìí á dıŋı duən, á vuri ndə
ganaŋa nə, á mɛ, sə á zùrì á yıra.
Á wá cʊ̀gʊ̀ duən mıámıán.
16 Kʊ mù nə pın, à dàń swìn á con,
sə á yá, sə Yıı-*Sıŋu tə kə aba cwəŋə
wa. Yıı-Sıŋu tə nə kəni aba cwəŋə
wa, á ba fwa á pùə́ fıra yokʊkwınan
tə.
17 Ləzwənə pùə́ fıra yìèn tə yı tə
zıga Yıı-Sıŋu tə fıra yìèn tə nə. Yá
Yıı-Sıŋu tə də fıra yìèn tə yı tə zıga
nə pùə́ fıra yìèn tə nə. Tə yìèn bələ
təntə dàń yı tə zıga duən nə. Kʊ mù
dàń nə pın, á kʊ́ʊ̀ wàrì yìèn tə, á nə
swə, á fwa.
18 Də kʊ nə yı Yıı-Sıŋu tə nə kəni
aba cwəŋə wa, Yıı nii tə, ʊ nə pın
Moyizə nə, kʊ́ʊ̀ ba dìàn ja á yuu wa.
19 Á nəŋə, ləzoni fıra yìèn tə, ba
nə swə, sə ba fwa: Ba swə, sə ba
pəni duən vɛɛ vɛɛ. Ba swə, sə ba
tʊn durən yìèn. Ba swə, sə ba wàní
ba fwa yokʊkwınan tə mama, ba nə
swə.
20 Ba pın dun woŋwanan nə, ba
ga dʊgʊ Yıı vàn nə. Ba tʊŋa cırı
yìèn. Ba lìù mama yı ʊ don dʊŋʊ.
Ba dı jara də duən. Ba ja wʊgwıʊ
də duən. Ba ja lıŋa zənzən. Ba lìù
mama swə, sə ʊ jıgı də ʊ don. Ba
swə, sə ba pwɛ̀e də duən. Ba lìù
mama nii yı kʊ cıcı.
21 Ba swə ka zıgı lìà duən nə, kʊ
tìán wiən yırı. Ba swə, sə ba nyʊ
swana, ba bʊbʊnı. Ba swə, sə ba
də́ wodirən zənzən duən nə, də ba
tʊnı. Ba swə, sə ba tʊn yìèn yiri
mama, tə nə yı ndə yìèn təntə nə.
À dàń pìà, sə à swìn kʊ á con, ndə
à nə dí yáá à swìn kʊ nətʊ. Lìà tə
mama, ba nə tʊŋa tə mù yìèn təntə
bá na ba tori Yıı sàń tə wa.
22 Á nəŋə wiən tə, Yıı-Sıŋu tə nə
pın lìù nə, ndə tìʊ́ nə zıŋa kʊ bıa
nətʊ. Yıı-Sıŋu tə yàá pa lìà swə
duən. Kʊ yàá pın pupwən lìà nə.
Kʊ yàá kə bıcanı sìə́ lìà wa. Kʊ
yàá pa pínʊ́ lìà nə. Kʊ yàá pa,
lìà jì wʊywanyına duən nə. Kʊ
yàá pa, lìà tʊŋa ba pın duən nə də
wʊywaŋʊ. Kʊ yàá pa, lìà twá cígá tə
nə, ndə kʊ nə mɛ nətʊ. Kʊ yàá pa,
lìà yı bwàbwà. Kʊ yàá pa, lìà yə̀ə́
ba tìàn janʊ.
23 Yıı nii tə, ʊ nə pın Moyizə nə,
ba yìèn təntə nə zıga.
24 Lìà tə mama, ba nə yı Zwezi-
*Kərisə nə tı ba, ba dʊgʊ ba pùə́ fıra
yokʊkwınan tə mama, ndə ba paa tə
dagarʊ yuu, sə tə cʊ̀gʊ̀.
25 Yıı-Sıŋu tə nə pın, nə wulə mıı
wa. Nə dàń yá nə tìàn nə pa Yıı-Sıŋu
tə nə, sə kʊ kə nəba cwəŋə wa.
26 Nə dànà ká pa, nə jì fwiə lìà, nə
ma pìà duən nii nə, nə ga zıga lìà
duən nə kʊ tìán wiən yırı.

6

(Romə tìán 2.3-11; Ebərə-ba 6.10-12; 2 Korɛntə tìán 9.6)

1 À nubıa-ba, á mù yı lìà tə, á nə
zìlí Yıı-Sıŋu tə nii. Á dàń nə nı lìù
də ʊ wulə ʊ tʊŋa tʊtʊnkʊkwıʊn, á
mɛ, sə á san kʊ tíú nə də bıcabwanʊ,
sə ʊ pìí ʊ bà cígá cwəŋə tə wa. Yá
à dàń swìn á lìù mama con, sə ʊ
cì ʊ tìàn nə zəni, *Sıtana dàn ká
də́də́n, sə ʊ yigu ʊ də tətə, ʊ pa ʊ
tʊn yokʊkwıʊn.
2 Á saŋa duən nə, á zın duən yun
zıla. Á nə fwa nətʊ, á wá zìlí Zwezi-
Kərisə nii tə, ʊ nə swìn á con.
3 Də lìù nə bʊŋa də, ʊ yı zənzən,
yá ʊ ga tà won mama, kʊ yı ʊ tìàn ʊ
gıgarı.
4 Lìù mama dàń mɛ, sə ʊ ywàń ʊ
tətə tʊtʊnɛɛ tə, ʊ jə́n tə ziən naaa?
Də tə nə ziən, tə mù nə mɛ, sə tə pa

ʊ jwɛ. Kʊ tà ʊ nə pìà, sə ʊ ja ʊ tìàn, ʊ ma man də lìù don nə wá pa, ʊ jwɛ.
5 Kʊ pìà kʊ bɪrɪ də, lìù mama tʊtʊŋɪ yɪ n yuu zɪlɪ.
6 Lìù tə, ʊ nə yɪ lìù don nə swìn Yɪɪ sʊgʊ tə, ʊ bɪrɪ wá, ʊ mɛ, sə ʊ pa ʊ jɪjə tə vàn don kʊ tíú nə.
7 Á dànà ká gɪgarɪ á tìàn. Lìù mama wàrì Yɪɪ ʊ kʊkʊlɪ. Won tə, ləzwənə nə dùà, mə kʊ mù nə, ʊ wá za.
8 Lìù nə fwa ʊ pùá fɪra yokʊkwɪnan, kʊ yɪ ndə wiən nə, ʊ dwì. Yá kʊ tə, ʊ nə wá za, kʊ yɪ ʊ wá cùgù mɪámɪán. Lìù tə, ʊ də nə kʊ́ù yɪ Yɪɪ-Siŋu tə nə, kəni cwəŋə wa, ʊ də yɪ ndə wiən nə, ʊ dwì. Yá kʊ tə, ʊ də nə wá za, kʊ wá pa, ʊ na mɪɪ, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con.
9 Nə tʊŋa zəni máŋá mama wuuu, nə dàn ká gwàrì. Máŋá nəzəŋu bìàn, nə nə wá na wozəŋu də, nə nə jɪn nətʊ, nə ja va, nə yí kʊ yígúrə wa.
10 Kʊ mù yɪrɪ sɪ́ʊ́n nə, nə tə nə jə máŋá, sə nə ma tʊn, nə dàń tʊŋa zəni lìà tə mama yɪra. Kʊ tə nə dwə, nə tʊŋa zəni zənzən lìà tə yɪra, ba də nə ken ba waa Zwezi-Kərisə nə, ndə nə də nə.

Sagɪ tə yígúrə sʊ̀ràn (Filipə tìán 3.2-11)

11 Á dàń ywàŋá pʊ́pʊ́ná nəfaran tətə. Tə yɪ à mù Polə tətə nə pʊ́pʊ́ní tə, də à tətə jɪɪn.
12 Lìà duən wulə, ba yʊa nə yɪ, sə lìà bʊ ba nə, sə kʊ bɪrɪ də, ba mù nə ziən. Mə ba mù nə swìn á con, ba ga pìà ba kálʊ́ aba, sə á *gwəŋə aba. Ba tʊŋa kʊ nətʊ tə, sə lìà dàn ká kə càn ba nə. Ba yə̀ə́ də, ba nə kàrì də, Zwezi-*Kərisə tɪga dagarʊ tə yuu wa ba cʊna yɪrɪ, lìà wá kə càn ba nə.
13 Ba mù lìà təntə tətə, ba nə gwəŋə ba, ba Yɪɪ *nii tə, ʊ nə pɪn *Moyizə nə, mɛ zìlí. Kʊ yɪ ba pìà, sə á gwəŋə aba, sə ba twá kʊ nə ba fwa fwiə.
14 À mù fwa fwiə də yoo nədʊ cɪcɪ. Kʊ mù nə yɪ, nə *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə tɪga dagarʊ tə yuu wa. Ʊ nə tɪga dagarʊ tə yuu wa yɪrɪ, tɪa ka tə yuu wiən tə yɪ ndə tə tɪga à yáá con. À də ga yɪ ndə à tɪga tə wiən tə yáá con.
15 Bɛɛ nə gwəŋə, nə à yə̀ə́ ʊ wà gwəŋə, kʊ nədʊ mama ba də̀ń ja. Yoo tə kʊ nə dá lá, kʊ mù nə yɪ, sə Yɪɪ pa nəba mɪɪ nədʊn tə.
16 Yɪɪ nə wá pa bɪcan sìə́, ʊ ga dəri lìà tə mama yinəgə zənzən, ba nə wulə cwəŋə nədʊn təntə wa, də *Yɪzərayɛlə dwíí tə mama, kʊ nə yɪ ʊ mù Yɪɪ nə tɪ.
17 Kʊ nə zɪgɪ zən, lìù mama kʊ́ù dàn ká wʊwalɪ nə. À yɪra jə cwara, tə nə bɪrɪ də, à dí càn Zwezi-Kərisə yɪrɪ.
18 À nubɪa-ba, nə Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə wá fwa ʊ pubwanʊ tə á pubʊŋa wa. Amɪɪna!

Sagı tə, Polə nə púpʊ́ní ʊ pa Efɛzə Kərisə lìà tə nə Efɛzə tìán sagı tə yuu wa sʊgʊ

Lìù tə, ʊ nə púpʊ́ní sagı kʊ tə

Kʊ yı *tʊntʊnʊ Polə nə púpʊ́ní kʊ. Máŋá tə, ʊ nə púpʊ́ní sagı tə, də ʊ yı ʊ wulə bàń dìə̀ wa Romə nə.

Lìà tə nə, Polə nə púpʊ́ní

Polə púpʊ́ní sagı kʊ tə ʊ pa *Kərisə lìà tə nə, ba nə wulə Efɛzə nə, də ba duən zənzən nə, ba nə wulə tıan duən wa.

Sagı tə wa sʊgʊ

Nəŋə kʊ tə yırı Polə nə púpʊ́ní ba nə: Ʊ pìà, sə ʊ ja ʊ kàrì tə mama ʊ kə duən yáá ʊ bırı ba. Polə pìà ʊ bırı ba də, Yıı pìí ʊ bwin Zwezi tıan wa. Kʊ mʊ̀ nə pın, won mama dàń yı wodʊn lʊʊ wa. *Kərisə lìà tə mɛ, sə ba vwə ba tìàn míámían *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə. Kʊ nətʊ dàń wá pa, ba ya dwíí nədʊ. Dwíí nədʊ təntə dàń wá ya Kərisə lìà púlí tə, kʊ nə yı ʊ yıra tə. Pwıa kʊ́ʊ̀ tə̀lə́ Zwifə-ba də lìà tə, ba nə tà Zwifə-ba pwərə wa, Zwezi tıan tə yırı, ʊ nə tıga lìà tə mama yuu yırı.

Bələ nii yoo tə yuu wa, Polə nə swìn ʊ sagı tə wa, ʊ kàrì nətʊ tə, Kərisə lìù nə súə́ də Yıı-*Siŋu tə, ʊ nə mɛ, sə ʊ ya, sə ʊ tʊn lʊʊ wa də ʊ kàrá wa, də lìà tə yáá con, ba nə yərì Kərisə.

Polə jʊ̀nì Kərisə lìà tə Efɛzə nə (Tʊtʊnan 18.19-21; 19.1-7; 20.17)

1 À mʊ̀ Polə yı Yıı nə kúrí nə də ʊ tətə fıra, sə à ya Zwezi-*Kərisə *tʊntʊnʊ. À mʊ̀ nə púpʊ́ní sagı kʊ tə, à pın á mʊ̀ lìà tə nə, á nə wulə Efɛzə nə, á nə yı Kərisə nə tı, á nə keni á waa ʊ nə.

2 Nə nyına Yıı də nə *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə wá fwa pubwanʊ á yıra, ba ga pa aba bıcan sìə́ də.

Nətʊ Yıı nə fwa zəni ʊ lìà tə yıra (Romə tìán 8.15-17, 28-30; 2 Tɛsalonikə tìán 2.13-14; 2 Timote 1.9-10)

3 Nə pıan dun Yıı nə, ʊ nə yı nə *Yuu-Tiu Zwezi-*Kərisə nyına. Yıı twá də ʊ mʊ̀ Zwezi-Kərisə, ʊ fwa zəni nə yıra də wozəŋə yiri mama, tə nə yı ʊ *Siŋu tə nyiən, tə ga naŋa ʊ mʊ̀ Yıı *sàń nə.

4 Yıı dí yáá ʊ twá də Zwezi-Kərisə, ʊ ma kúrí nəba, də ʊ tə wà lʊʊ fwa, sə nə ya ʊ mʊ̀ nyiən. Ʊ kúrí nəba, sə yokʊkwıʊn də mama dàn ká ya nə yıra ʊ mʊ̀ Yıı yáá con. Yıı nə swə nəba tə yırı,

5 ʊ twá də Zwezi-Kərisə ʊ lı nəba ʊ tún fuən fuən, sə nə ya ʊ bıa. Ʊ fwa kʊ, də ʊ tətə fıra tə, də ʊ wʊywanı tə.

6 Ʊ fwa kʊ nətʊ, sə kʊ pa nə bʊ Yıı nə ʊ pubwanʊ tə yırı, kʊ nə bırı ʊ dun tə. Ʊ twá ʊ biswənə tə nə, ʊ fwa kʊ pubwanʊ təntə nə yıra.

7 Yıı twá də Zwezi-Kərisə ʊ yə̀ nəba ʊ jon də Zwezi-Kərisə jana tə, sə nə tını nə tìàn. Yá ʊ twá Zwezi-Kərisə nə, ʊ kwɛn nə cʊna tə, ʊ lı nə mʊ̀ də ʊ mʊ̀ Yıı pwərə wa. Yıı fwa kʊ nətʊ, ʊ ma bırı nəba, ʊ pubwanʊ nə dáá zənzən nətʊ.

8 Kʊ yı cígá, Yıı fwa ʊ pubwanʊ tə nə yıra zənzən ʊ ja lɛ tıa nə. Ʊ pın nəba wʊbʊŋa yiri mama də yənu yiri mama.

9 Ʊ pın nə yəni ʊ fıra cígá tə, ka nə sə̀gə̀ tə. Kʊ cígá təntə, ka nə sə̀gə̀ nə yı ʊ tətə fıra wʊywanı tə, ʊ nə ken ʊ sírí, sə ʊ twá Zwezi-Kərisə nə ʊ fwa.

10 Yıı lı máŋá ʊ tún, ʊ ga dànì də, kʊ máŋá təntə yí. Kʊ máŋá tə nə yí, ʊ wá kə lanworu də tıa yuu wiən tə mama duən nə, ʊ pa Zwezi-Kərisə cıcı də́ pàrì tə yuu wa.

11 Yıı yàá fwa yoo mama kʊ twá ʊ fıra nə. Kʊ mʊ̀ nə pın, ʊ twá Zwezi-Kərisə ʊ ma dí yáá ʊ kúrí nəba ʊ tún, sə nə ya ʊ mʊ̀ lìà, ʊ fıra tə yırı.

12 Mə nə mù nə yı təntən lìà, nə
nə jə yala Zwezi-Kərisə con, Yıı nə
kúrí, sə nə bʊ ʊ nə, ʊ dun nəfarʊ tə
yırı.
13 Mə kʊ yı nətʊ á də con. Á də nì
cígá sʊgʊ tə, kʊ nə yı Zwezi-Kərisə
sʊywáŋʊ́ tə. Yıı twá kʊ sʊywáŋʊ́
təntə nə, ʊ ma jon aba á cʊna wa.
Yá á dàń keni á waa Zwezi-Kərisə
nə, Yıı ga fwa ʊ mımınʊ á yıra. Ʊ
mımınʊ təntə nə yı Yıı-Siŋu tə, ʊ nə
kàn nii, ʊ ma pa nəba.
14 Kʊ mù Yıı-Siŋu təntə dí yáá kʊ
bırı nəba də, nə wá na tori tə, Yıı nə
tún, sə ʊ pa nəba. Yá máŋá tə, Yıı
dàń nə wá jon lìà tə, ba nə yı ʊ mù
lìà, ʊ kə ʊ con, ʊ dàń wá pa nəba nə
tori tə nə ga ʊ con, ʊ ga yè nəba ʊ
jon, sə nə tını nə tìàn. Yá tə yìèn tə
mama dàń wá ya Yıı nyiən, sə tə pa
dun wá.

Polə jʊ̀nì Yıı, Efɛzə Kərisə lìà tə yırı
(Kolosə tìán 1.3-6, 9-13, 18-19; Filipə tìán 2.9-11; 1 Piyɛrə 1.3-4)

15 À mù Polə də nì nətʊ tə, á
nə keni á waa *Yuu-Tiu Zwezi nə,
wuuu, də nətʊ tə, á nə swə lìà tə
mama, ba nə yı ʊ mù nə tı.
16 Kʊ mù yırı nə, à də kəni Yıı
lɛ̀eɛ̀e á yuu yırı, à ba kəni à zwɛ̀e,
à ga swìn á yoo à yıjʊnı wa, máŋá
mama.
17 Yá à dàń lòrì Yıı, ʊ nə yı nə Yuu-
Tiu Zwezi-*Kərisə Yıı tə, ʊ nə yı dun
nyına, sə ʊ pa aba *Siŋu tə, kʊ nə
pın wʊbʊŋa. Kʊ mù nə wá bırı wá
aba, sə á yəni wá.
18 À lòrì wá, sə ʊ pìrì á pubʊŋa tə,
sə á wàní á lwarı yala tə, á nə jə, ʊ
nə kúrí aba yırı. À tə lòrì wá, sə ʊ
pa á lwarı kʊ tə nə yı dun tori tə, kʊ
nə dáá zənzən, ʊ nə tanı, sə ʊ pa lìà
tə nə, ba nə yı Kərisə nə tı.
19 À tə lòrì wá, sə ʊ pa á lwarı
ʊ dìàn tə nə dáá zənzən nətʊ tə ja
lɛ. Yıı bırı ʊ dìàn tə nə yı nətʊ, nə
mù lìà tə yırı, nə nə keni nə waa ʊ
nə, wuuu. Yıı dìàn təntə dwə dìàn
mama.
20 Mə dìàn təntə nə, ʊ ma pìí ʊ
bwin Zwezi-Kərisə ʊ lı tıan wa, ʊ jə̀ə́
ʊ jızən* vàn nə, ʊ sàń tə wa.
21 Zwezi-Kərisə dàń nə wulə wiən
tə mama, nə jə dìàn yuu wa, də yáá
tìán tə mama yuu wa, də dìàn tìán
tə mama yuu wa, də pɛ̀egá tə mama
dìàn tə yuu wa, zən máŋá kʊ tə wa,
də máŋá tə mama, kʊ nə bìàn. Ʊ
mù man don kʊ́ʊ̀ tə̀lə́. Ʊ mù yırı tə
nə dwə yırı mama, ba nə wá bon.
22 Yıı ken wiən tə mama Zwezi-
Kərisə nɛɛ dàń. Ʊ mù nə pın, sə
Zwezi-Kərisə ya Kərisə lìà púlí tə
Yuu-Tiu.
23 Yá Kərisə lìà púlí tə dàń yı
ndə ʊ yıra nə. Zwezi-Kərisə mama
mıámıán yı ʊ wulə ʊ lìà púlí tə wa,
ʊ tə ga sú lʊʊ tə mama wa.

2

Yıı jon nəba də ʊ pubwanʊ tə
(Kolosə tìán 2.12-13; 3.1-3; Titə 3.3-8)

1 Yıı yáá con, á mù yà yı ndə á
tıga, á tʊtʊnkʊkwınan tə də á cʊna
tə yırı.
2 Dí yáá nə, á də yà fwa tə mù yìèn
təntə, ndə lìà tə nə, ba nə yı lʊʊ kʊ
tə nə tı ba. Á yà zìlí *Sıtana nii, ʊ
nə yı *zinə pìʊ́ lanworu tə wa. Yá ʊ
mù Sıtana dàń nə dí dìàn ləzoni tə
yuu wa, ba nə vıga Yıı nii.
3 Nə də mama yà yı ndə ba nə. Yá
nə də yà yı nə twá nə tətə pùə́ fıra
yokʊkwınan tə nə, nə ma tʊŋa tə tə,
nə tətə yıra tə nə pìà, də tə tə, nə
pubʊŋa nə pìà. Kʊ mù nə pın, nə
də yà yı lìà tə, nə nə mɛ, sə Yıı lıŋa
zàn nə yuu wa, ndə ləzoni tə duən
tə nə.
4 Yá Yıı dəri nə yinəgə zənzən.
Ʊ sonu nəfarʊ tə yırı, ʊ sóní nəba
zənzən,
5 nə mù lìà tə, nə yà nə yı ndə tıga
nə ʊ yáá con, nə tʊtʊnkʊkwınan tə
yırı. Yá ʊ dàń pın nə pìí nə na mıı,
nə mù də Zwezi-*Kərisə. Yıı twá də
ʊ pubwanʊ tə, ʊ ma jon aba.

* **1:20 1.20** Ka jə̀ń pìʊ́ jızən vàn nə yı dun bwálí.

6 Yıı pìí ʋ bwin Zwezi-Kərisə də nə
mù, ʋ kə duən nə. Ʋ jèń nə mù də
Zwezi-Kərisə Yıı *sàń tə wa.
7 Ʋ fwa kʋ nətʋ tə, sə kʋ pa máŋá
tə mama, kʋ nə bìàn, lìà lwarı, ʋ
pubwanʋ tə nə dáá zənzən, kʋ ja lɛ
tıa nə, də ʋ nə yı wʋywanyiən də
nəba nətʋ, Zwezi-Kərisə yırı.
8 Kʋ yı cígá, kʋ twá də Yıı pub-
wanʋ tə, ʋ ma jon aba á cʋna wa,
á nə keni á waa Zwezi-Kərisə nə tə
yırı. Yá kʋ tà á tətə nə fwa kʋ, kʋ yı
won tə, Yıı nə tàrì ʋ pın.
9 Kʋ tà ləzwənə tʋtʋŋı nə pın kʋ
yoo təntə tʋn, sə lìù mama dàn ká
bʋ ʋ tìàn nə Yıı yáá con.
10 Kʋ yı cígá, nə ya Yıı nə fwa
nəba, nə ma yı kʋ tə, nə nə yı. Ʋ
twá də Zwezi-Kərisə, sə ʋ pa nə tʋn
tʋtʋnzəŋə. Yıı nə dí yáá ʋ tanı tə ʋ
tún, sə nə dàń tì tə, nə ma tʋn.

Kərisə tıan tə yırı, Zwifə-ba, də ba tə, ba nə tà Zwifə-ba, jigə dwíí nədʋ
(Ebərə-ba 10.19-22; Kolosə tìán 1.20-22; 1 Piyɛrə 2.4-7)

11 À pìà, sə à lìí aba də, ba wà aba
lʋrı *Zwifə-ba dwíí tə wa. Kʋ mù
nə pın, Zwifə-ba yà boŋə aba lìà tə,
á nə ba bɛɛ *goŋi. Yá ba də ga nə
gwəŋə ba nətʋ tə, kʋ yı ləzoni nə
fwa kʋ mımınʋ təntə ba bisımabarı
yıra də ba tətə jıın. Á dàń pìə́ á lìí á
tìàn də kʋ tə, á yà nə yın máŋá don
wa.
12 Kʋ máŋá təntə wa, á yà yèrì
*Kərisə. Á yà twá á tèlə́ *Yızərayɛlə
lìà dwíí tə wa, ʋ mù Yıı nə kúrí ʋ
tún. Yá á yà twá á tèlə́ Yıı *nimarʋ
nikanı tə də wa, ʋ nə kàn də ʋ lìà
tə. Á yà yı á wulə, á ba yala jə. Á yà
yı á wulə lʋʋ wa, á ga yèrì Yıı.
13 Yá síún nə, á mù lìà tə, á yà nə
ŋúná də Yıı, á dàń bwələ də wá, á
də Zwezi-Kərisə nə vwə duən nə tə
yırı, ʋ jana tə, tə nə lwá ʋ tıan tə
máŋá wa yırı.
14 Kʋ yı cígá, Zwezi-Kərisə nə pın,
nə na bıcan sìə́. Ʋ mù nə pın Zwifə-
ba, də ba tə, ba nə tà Zwifə-ba, jì
dwíí nədʋ. Ʋ mù nə lı dʋŋı tə, kʋ
yà nə yı ndə bárə́* nə, kʋ nə pwɛ̀e
nəba duən nə, ʋ dʋgʋ.
15 Ʋ sɛ̀e ʋ pa ʋ tìàn, sə ba gʋ nə
mù yırı, sə ʋ ma kwɛ̀e Yıı *nii tə, ʋ
nə pın *Moyizə nə, də Yıı culən tə,
sə ʋ ma wànı́ ʋ pa ləzoni púlə́ bələ
təntə jì nədʋ, ba nə vwə ba tìàn ʋ
nə yırı, sə ʋ pa ba na bıcan sìə́.
16 Kərisə tıan tə dagarʋ tə yuu
wa dàń pın, dwíə́ bələ təntə dàń jì
nədʋ, ba də Yıı ga pìí ba kə duən
yuu. Kərisə tıan tə nə kúù pın dʋŋı
kúù tèlə́ dwíə́ bələ təntə pwərə wa.
17 Zwezi-Kərisə twi tıa yuu, sə ʋ
swìn ʋ sʋywáŋú tə, kʋ nə pın bıcan
sìə́, ʋ bırı á mù lìà tə, á nə ŋúná də
Yıı, də ba tə, ba də nə bwələ də Yıı.
18 Kʋ dàń twá də ʋ mù Zwezi-
Kərisə, Zwifə-ba də ba tə, ba nə tà
Zwifə-ba, ma wàá nə nyına Yıı yıra
ba boli. Yá Yıı-*Siŋu tə yı nədʋ, kʋ
ga wulə nə mama con.
19 Kʋ nətʋ pın, á kúù tà vərə Yıı
con, nə à yèə́ lìà tə, á nə yı dwíə́
nəkaran lìà. Yá á dàń yı á wulə lìà
tə wa, ba nə yı Kərisə nə tı. Á yı ʋ
dìè lìà ndə ba nə.
20 Á yı ndə dìè wárá nə. Zwezi
*tʋntʋna tə də Yıı nii *sùsùnà tə də
yı ndə dìè tə dəkuu nə. Yá Zwezi-
Kərisə tətə dàń nə yı ndə dìè tə
nigwancıın wárí nə.
21 Ʋ mù nə pın dìè tə jə dìàn, kʋ
lwè kʋ zaŋa wuuu, sə kʋ jì Yıı *dìè,
ʋ nə wá ya kʋ wa.
22 Á mù də Zwezi-Kərisə nə vwə
duən nə tə pın, á də dàń yı dìè təntə
vàn don. Yá á mù də lìà tə duən tə
mama dàń nə ken duən nə, á yı dìè
tə, Yıı nə twá də ʋ Siŋu tə nə, ʋ ma
wulə kʋ wa.

3

Zwezi-Kərisə cígá tə, ka nə sègè
(Kolosə tìán 1.24-29; 1 Piyɛrə 1.10-12; Efɛzə tìán 1.9-10)

* **2:14 2.14** Zwifə-ba Yıı *dìè tə wa *Zwerizalɛmə nə, bárə́ yà wulə lá, kʋ nə pwɛ̀e Zwifə-ba də dwíə́ tə duən tə nə.

1 À mù wulə bàń dìə̀ wa, à nə swìn
Zwezi-*Kərisə sʊywáŋʊ́ tə, à bırı á
mù lìà tə, á nə tà *Zwifə-ba nə yırı.
2 Kʊ yı cígá, á nì də, Yıı twá ʊ
pubwanʊ tə nə, ʊ kə tʊtʊŋı kʊ tə à
jıın wa, sə à tʊn kʊ à pa aba.
3 Ʊ súrí à yíá, ʊ bırı nə ʊ cígá tə,
ka nə sə̀gə̀, à ga púpʊ́ní kʊ, à kə
duən nə mancın, sə à pa aba.
4 Á nə kàrì à sagı tə, á wá na də, à
yə̀ə́ Zwezi-Kərisə cígá tə, ka nə sə̀gə̀
tə də̀ń.
5 Dí yáá lʊʊ tə wa, Yıı yà wà yoo
təntə bırı ləzoni nə. Yá síʊ́n nə, ʊ
dàń pın ʊ *Siŋu tə súrí *tʊntʊna tə
də nii *sʊ̀sʊ̀nà tə yíá, ba nə yı ʊ mʊ̀
nə tı, ʊ ga bırı ba kʊ.
6 Á nəŋə cígá tə, ka nə sə̀gə̀, Yıı nə
bırı. Ba mʊ̀ lìà təntə nə tà Zwifə-ba
də Zwifə-ba mɛ dàń jigə dwíí nədʊ
lìà. Kʊ tə Yıı nə kàn nii, sə ʊ pa
Zwifə-ba nə, ba nə sɛ̀e Zwezi-Kərisə
sʊywáŋʊ́ tə, á də wá na á tori kʊ wa.
7 Yıı fwa pubwanʊ à yıra, ʊ lı
nə ʊ tún, sə à yà ʊ tʊ̀tʊ̀nʊ̀, à swìn
sʊywáŋʊ́ təntə à bırı lìà nə. Ʊ tʊn
kʊ mʊ̀ yoo təntə də ʊ dìàn tə.
8 À mʊ̀ nə mun zənzən lìà tə
mama wa, ba nə yı Kərisə nə tı.
Yá də kʊ nətʊ mama, Yıı fwa ʊ
pubwanʊ tə à yıra, sə à swìn Zwezi-
Kərisə sʊywáŋʊ́ tə à bırı lìà tə, ba
nə tà Zwifə-ba. Zwezi-Kərisə yı lìù
tə, ʊ yìən tə də̀ń nə lù zənzən, lìà
wàrì kʊ də̀ń ba lwarı.
9 Ʊ tə fwa ʊ pubwanʊ tə à yıra,
sə à gwin nətʊ Yıı nə pìà, sə ʊ tʊn ʊ
cígá tə, ka nə sə̀gə̀, ʊ pa ka sú. Ʊ mʊ̀
Yıı nə fwa won mama, yá ʊ ga sə̀gə̀
kʊ cígá təntə mʊ̀, máŋá də máŋá, kʊ
nə ba zwɛ̀e, kʊ bà kʊ yí máŋá kʊ tə.
10 Ʊ tʊn kʊ nətʊ, sə ʊ pa Yıı twá
Kərisə lìà púlí tə nə, ʊ bırı wiən tə
mama, tə nə dá pàrì də pɛ̀egá tə
mama, ba nə wulə lanworu tə wa,
nətʊ ʊ nə jə wʊbʊŋa yiri mama.
11 Mə kʊ yoo təntə nə ʊ twá də
nə *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə, ʊ tʊn, kʊ
twá kʊ tə nə, ʊ yà nə pìà, sə ʊ fwa
kʊ máŋá nə ba yigə.
12 Nə twá Zwezi-Kərisə nə, nə ga
kəni nə waa ʊ nə wuuu. Kʊ mʊ̀ nə
pın, nə dàń wàá Yıı yıra nə boli, yá
fən kʊ́ʊ̀ ba nəba jə.
13 Kʊ mʊ̀ yırı nə, à lòrì aba, sə á
dànà ká pa á jìàn gwàrì, càn tə nə
dáá zənzən yırı, à nə wulə tə wa, á
mʊ̀ yırı. Tə càn təntə yı tə pın aba
dun.

Zwezi-Kərisə sonu tə nə yı nətʊ (Kolosə tìán 2.1-3, 9-10; Zwidə 24-25)

14 Kʊ mʊ̀ nə pın, à twı à nadwana
yuu nə nyına Yıı yáá con, à jʊ̀nì wá
à pın aba.
15 Yıı sàń ləzoni tə mama, də tıa
yuu ləzoni tə mama yı, ʊ mʊ̀ nə pın
ba wulə, ʊ nə yı nə nyına tə yırı.
16 À lòrì wá, sə ʊ twá ʊ *Siŋu tə
nə, ʊ pa á jìàn dàn zənzən, ʊ dun tə
cígá nə dáá zənzən tə yırı. Kʊ nətʊ
dàń wá pa á ya *Kərisə lìà tə, á nə
jə dìàn á waa con.
17 Zwezi-Kərisə wá ya á bıcanı wa,
ndə ʊ dìə̀ nə, á nə keni á waa ʊ nə
wuuu, tə yırı. Ʊ mʊ̀ nə wá pa á sóní
duən, sə á ja dìàn zənzən, ndə tìʊ́
ŋʊnan nə zʊa tıa zənzən nətʊ. Ʊ wá
pa á ya ndə ba nə tún dìə̀ dəkuu kʊ
ja dìàn, ba ga zàn ba lwə̀ dìə̀ tə kʊ
yuu wa.
18 Kʊ mʊ̀ nə wá pa, á mʊ̀ də lìà
tə mama, ba nə yı Kərisə nə tı,
wá wànı́ á na Zwezi-Kərisə sonu tə
wanı, də kʊ dànì, də kʊ lun, də kʊ
yuu tıa zıgʊ nə mɛ nətʊ.
19 Á dàń wá lwarı Zwezi-Kərisə
sonu tə, nə dáá nətʊ, kʊ ja lɛ, ləzoni
nə wàrì kʊ də̀ń ba lwarı abada. Yıı
nə wá pa á lwarı ʊ sonu təntə, ʊ ga
pa á yʊa tə mama jì ndə Yıı yʊa tə
nə.
20 Nə pıan dun Yıı nə, ʊ nə wàá
wiən tə mama ʊ fwa, tə nə dwə tə
tə mıámıán, nə nə lòrì, nə à yə̀ə́ nə
nə bʊŋa. Kʊ nətʊ twá də ʊ dìàn tə,
tə nə tʊŋa də nəba.
21 Ʊ mʊ̀ nə mɛ də dun Kərisə lìà
púlí tə wa, Zwezi-Kərisə yırı, máŋá
də máŋá, wuuu kʊ nə ba zwɛ̀e.
Amıına!

4

Kərisə lìà púlí tə yı dwíí nədʋ
(Kolosə tìán 3.12-14; Romə tìán 12.4-8; 1 Korɛntə tìán 12.4-31)

1 À mù Polə wulə bàń dìà wa, à nə
swìn *Yuu-Tiu sʋywáŋʋ́ tə à bırı á
mù lìà tə, nə yırı. Zwezi-*Kərisə nə
kúrí aba sə á twá ʋ nə. À dàń kwè
aba, sə á ya cwəŋə nəzəŋu wa, ndə
kʋ nə mɛ nətʋ, á ma twá ʋ nə.
2 Á yana lìà tə, á nə muŋə á tìàn
duən yáá con. Á yana bwàbwà. Á
jana pínʋ́, sə á pínı́ á yà duən nə də
sonu.
3 Á kənə dìàn, sə pubʋŋa nədʋ tə,
Yıı-*Siŋu tə nə pın aba ya də aba
wuuu. Kʋ pın á vwe duən nə də
bıcan sìə́.
4 Kərisə lìà púlí tə nə yı ʋ yıra tə.
Yá ʋ yıra tə də ga yı nədʋ cıcı. Yıı-
Siŋu tə də yı nədʋ cıcı. Mə nətʋ nə
Yıı kúrí aba, sə á twá ʋ nə, á ga ja
yala nədʋ ʋ con.
5 Yuu-Tiu yı nədʋ cıcı. Nə keni nə
waa ʋ nə wuuu, kʋ də ga yı cwəŋə
nədʋ cıcı, kʋ nə pın nə yə̀ə́ Yıı. Ba
ləgə nəba níá wa kʋ twá də Yıı yırı
tə, kʋ də ga yı cwəŋə nədʋ cıcı, kʋ
nə pın nə yı Yıı nyiən.
6 Yıı yı nədʋ cıcı, ʋ mù ga nə yı
lìà tə mama nyına. Ʋ mù nə wulə
lìà tə mama yuu wa. Ʋ wulə bwálí
mama wa, lìà tə mama con, ʋ yoo ga
wulə lìà tə mama wa.
7 Nə lìù mama nı tori Yıı pubwanʋ
tə wa, ndə Zwezi-Kərisə nə tàrì ʋ pa
nəba nətʋ.
8 Kʋ mù nə pın, Zwezi-Kərisə yoo
pʋ́pʋ́ní Yıı sagı tə wa, kʋ wʋ́:
«Máŋá tə wa, ʋ nə zàn ʋ dì yıı nə,
ʋ dí dìàn ʋ dʋŋa yuu wa, ʋ ga
ja ba ʋ ja vìí. Yá ʋ dàń pın
tarpınan ləzoni tə nə».
9 Kʋ nə swìn, kʋ wʋ́, «ʋ zàn ʋ dì
yıı nə» tə, dàń nə yı bɛ̀eɛ̀e? Kʋ dàń
nə yı, ʋ dí yáá ʋ cú tıa yuu wa, ʋ lɛ
ʋ zʋ ka dàń.
10 Ʋ mù lìù tə, ʋ nə cuə tıa tə dàń
nə, mə ʋ mù nə kʋ́ʋ̀ dìgà yıı nə ban
ban, sə ʋ sú bwálá tə mama wa.
11 Zwezi-Kərisə nə pın tarpınan
lìà duən nə, sə ba ya ʋ *tʋntʋna. Ʋ
pın ba duən də nə, sə ba ya Yıı nii
*sʋ̀sʋ̀nà. Ʋ pın ba duən də nə, sə
ba ya sʋywáŋʋ́ tə sʋ̀sʋ̀nà. Ʋ pın ba
duən də nə, sə ba ywàń Kərisə lìà tə
yuu, sə ba kàrì Yıı sʋgʋ tə, ba bırı
ba.
12 Ʋ fwa kʋ nətʋ tə, sə lìà təntə
tʋn, sə kʋ pa lìà tə, ba nə yı Kərisə
nə tı, wání ba tʋn ʋ tʋtʋŋı tə zəni.
Yá kʋ dàń wá pa ba lìà təntə púlí tə,
kʋ nə yı ndə ʋ yıra tə nə, jìàn wání
tə dàn Yıı cwəŋə tə wa.
13 Kʋ wá pa, nə mama dàń twá
duən, nə kəni nə waa Yıı-Biu tə nə
wuuu, nə ga yəni wá, nə súrí lá.
Nə yənu tə dàń wá kwɛn kʋ súrí
zənzən, sə nə mama wání nə ya ndə
Zwezi-Kərisə nə, won mama wa.
14 Yá nə kʋ́ʋ̀ bá ya ndə bìsíná nə,
ba pubʋŋa nə vəli yáá də kwa. Nə
kʋ́ʋ̀ bá sɛ̀e nə jon kàrà yiri mama,
lìà tə nə kàrì nəba mwálí mwálí. Yá
nə kʋ́ʋ̀ bá jon kʋnkʋna tə yíá swıan
sʋ̀ràn tə, ba nə ma gıgarı lìà tə, ba
pın ba jén.
15 Nə dàń mɛ, sə nə swìn cígá
duən con də sonu, sə kʋ pa nə wání
nə bori yoo mama wa, nə yí Zwezi-
Kərisə, ʋ nə yı ʋ púlí tə Yuu-Tiu.
16 Mə ʋ mù nə ken lìà tə mama
duən nə, sə ba ya won nədʋ, ndə
ləzwənə yıra nandaran kəle nə pın,
ʋ nandaran tə marı duən nə də dìàn
nətʋ. Ləzwənə yıra nandaran tə
mama nə tʋŋa tə tʋtʋnan, kʋ yàá pa
yıra tə mama bori. Mə Kərisə lìà
púlí tə də yı nətʋ. Máŋá tə, lìà tə nə
swə duən, kʋ yàá pa púlí tə mama
vəli yáá Yıı cwəŋə tə wa.

Yıı pın nəba mıı nədʋn
(Kolosə tìán 3.1-13; Galasi tìán 5.16-25; 1 Zwan 4.7-11; 3.16-18)

17 Á nəŋə yoo tə, à nə swìn á con,
à ga bwé kʋ wa də nə *Yuu-Tiu yırı
tə. À swìn, à wʋ́: Á kʋ́ʋ̀ dànà ká ya
cwəŋə tə wa, lìà tə nə yərì Zwezi-
*Kərisə nə wulə kʋ wa. Wiən tə, ba
yàá nə bʋŋa, tə yoo yı woyanan.

18 Ba pubʊŋa tə yɪ ndə yikunu nə.
Yá ba tə̀lə́ mɪɪ tə wa, Yɪɪ nə pɪn. Ba
yə̀rì kʊ mɪɪ nədʊn təntə yoo, ba zɪɪn
nə ba nə̀ń tə yɪrɪ.
19 Ba kʊ́ʊ̀ yə̀rì cavɪra, kʊ pa ba
wàrì ba tìàn ba janɪ. Ba mʊ̀ yàá
fwa yokʊkwɪnan tə mama, tə nə
yɪ durən yìən, lìà duən wiən ga jə
yimən tə pa ba.
20 Á mʊ̀ con, kʊ tà nətʊ ba kàrì
aba, sə á twá Zwezi-Kərisə nə.
21 Kʊ yɪ ʊ mʊ̀ yoo nə á nì də, ba
swìn. Yá ba kàrì aba ʊ cígá tə yìən
tə.
22 Kʊ nətʊ tə yɪrɪ, á dàń lìà á tìàn
cwəŋə nədwan tə wa, á yà nə wulə
fuən fuən. Á pʊ́á yokʊkwɪnan fɪra
yà dáá, tə nə gɪgarɪ aba, tə dʊga
tə ga cʊ̀gà aba. Á lɪa á tìàn á mɪɪ
nədwan təntə wa, ndə lìù nə kʊ̀rì
gandwan ʊ yɪra nə, ʊ dʊgʊ.
23 Á mɛ, sə á twá də *Siŋu tə, á
lwàń á pubʊŋa tə mama, sə ka jì
pubʊndʊn,
24 sə kʊ pa á ya mɪɪ nədʊn tə
wa, Yɪɪ nə pɪn aba, ndə lìù nə zʊa
gandʊn nətʊ. Mɪɪ nədʊn təntə yɪ Yɪɪ
tətə nə fwa, sə á twá cígá tə nə, sə
á ya Yɪɪ nyiən cígá cígá.
25 Kʊ mʊ̀ tə yɪrɪ, á pɪan á yá
kʊnkʊn, sə nə swìn cígá, nə bɪrɪ
duən nə, nə mama nə yɪ dwíí nədʊ
tə yɪrɪ.
26 Máŋá tə, á lɪŋa nə zaŋa, á dànà
ká pa tə yigu aba, tə pa á tʊn yolwan.
Á lɪŋa tə mɛ, sə tə pìí tə tʊ, də yɪɪ tə
wà zwɪ.
27 Á dànà ká pa *Sɪtana na yoo, ʊ
ma wànî aba.
28 Ŋwɪna tə kʊ́ʊ̀ wà mɛ, sə ba ŋʊ
wiən. Ba dàń mɛ, sə ba kə dìàn, ba
tʊn də cígá də ba jìàn, sə ba də wànî
ba na wiən, ba ma san lìà tə nə, ba
nə pìà saŋʊ.
29 Sʊkʊkwɪʊn mama wà mɛ, sə kʊ
nan á nii wa. Á swìán sʊ̀ràn, tə nə
ywán, tə ga jə saŋʊ tə pa lìà təntə
nə, tə ga daŋa lìà tə jìàn Yɪɪ cwəŋə
tə wa. Kʊ nətʊ dàń wá pa, sʊ̀ràn
təntə fwa zəni lìà tə yɪra, ba nə cʊga
aba.
30 Yɪɪ pɪn aba ʊ *Siŋu tə, sə kʊ ya
mɪmɪnʊ kʊ bɪrɪ də, á yɪ ʊ mʊ̀ lìà. Á
dànà ká cʊ̀gʊ̀ Yɪɪ-Siŋu təntə pʊ́á nə.
Mə kʊ mʊ̀ Siŋu təntə nə pɪn, nə yə̀ə́
də, dɪɪn don nə, Yɪɪ wá jon á mʊ̀ lìà
tə mama, ʊ nə yə̀, sə á tɪnɪ á tìàn.
31 Á dànà ká tún yìən tə, lìà nə fwa
á yɪra, á bɪcanɪ wa. Á dànà ká tʊn
dʊŋɪ. Á dànà ká pa á lɪŋa zàn. Á
dànà ká dɪ jara də duən. Á dànà
ká də́ tɪjaŋa duən də̀ń nə. Á pɪan
wʊlʊŋʊ yiri mama jén á tətəŋi wa.
32 Á dàń mɛ, sə á ya ywání á
pa duən nə. Á dərə́ duən yinəgə.
Á kwɪan yìən tə mama nə cʊ̀gʊ̀ á
pwərə wa, ndə Yɪɪ nə sɛ̀e ʊ kwɛn
á cʊna tə ʊ lɪ á mʊ̀ də ʊ mʊ̀ pwərə
wa, Zwezi-Kərisə yɪrɪ.

5

Á yana poni wa!
(1 Tɛsalonikə tìán 4.1-8; 1 Korɛntə tìán 6.9-11; Kolosə tìán 1.9-10; 3.5-7, 16-17)

1 Á yɪ bɪa tə, Yɪɪ nə swə aba. Á də
dàń fwa ndə ʊ nə.
2 Á swə́nə́ duən, ndə Zwezi-
*Kərisə nə sóní nəba nətʊ. Ʊ sonu
tə pɪn, ʊ pa ʊ tìàn ndə vanʊ nə, ba
ma fwa *joŋi. Kʊ joŋi təntə yɪ ndə
tɪralɪ nə, kʊ lwán nə ywán kʊ pa Yɪɪ
nə.
3 Á yɪ Kərisə nə tɪ. Kʊ mʊ̀ tə yɪrɪ,
kʊ wà mɛ, sə á pə̀ń duən vɛɛ vɛɛ,
nə à yə̀ə́ á ya lìà tə, á nə tʊŋa durən
yìən, nə à yə̀ə́, lìà wiən nə jə yimən
tə pa aba. Kʊ tà nə wà mɛ, sə ba nì
də, ba swìn tə yìən təntə, á tətəŋi
wa.
4 Á dànà ká tʊn durən yoo yiri
mama. Á dànà ká swìn ləyəri sʊ̀ràn,
nə à yə̀ə́ pupwalan sʊ̀ràn. Tə sʊ̀ràn
təntə wà mɛ də aba. Kʊ tə á dàń nə
mɛ, sə á fwa, á dàń mɛ, sə á kə Yɪɪ
lɛ̀eɛ̀e máŋá mama.
5 À pìà, sə á yəni zəni də, lìà tə
mama, ba nə pəni duən vɛɛ vɛɛ, də
ba tə, ba nə tʊŋa durən yìən tə, də
ba tə, lìà wiən nə jə yimən tə pa ba,
bá na won mama Zwezi-Kərisə də

Yıı pàrì tə wa. Lìà tə, ba duən wiən nə jə yimən tə pa ba, tə wiən təntə yı ndə ba yıı nə. Yá tə dàń yı ndə woŋwanan nə, ba nə pın dun tə, ba ga dʊgʊ Yıı vàn nə.

6 Lìù mama dàń wà mɛ, sə ʊ gıgarı aba də sʊwərən ʊ dʊgʊ. Mə tə mù yìèn təntə nə pın, Yıı lıŋa yàá zaŋa ləzoni tə yuu wa, ba nə vı ʊ nii tə.

7 Á dànà ká pa, á mù də ləzwənyiri təntə fwa won mama duən nə.

8 Fuən tə nə, á yà yı á wulə yikunu wa. Síʊ́n nə, á dàń yı á wulə poni wa, á nə yı *Yuu-Tiu nyiən tə yırı. Á dàń yana ndə lìà tə, ba nə wulə poni wa, nə yı nətʊ.

9 Wʊywanı tə mama, də yìèn tə, tə nə tʊa tə mɛ, də cígá yìèn tə, yı poni nə pın tə tʊŋa.

10 Á kənə dìàn, sə á yəni yìèn tə nə poli nə Yuu-Tiu pùə́ nə.

11 Lìà tə nə tʊŋa yikunu tʊtʊnan ba zəni mama tʊŋa. Á mù dànà ká twá á tʊn tə yìèn təntə. Kʊ tə á dàń nə mɛ, sə á fwa, á mɛ, sə á dàń gwin kʊ lìà təntə yìèn tə, á pa tə nan poni nə.

12 Kʊ yı cígá, cavıra tətə jə nəba, sə nə swìn lìà təntə yìèn tə, ba nə sègè ba tʊŋa.

13 Yá máŋá tə wa, ba nə gwin lìà təntə yìèn tə, ba pa tə nan poni nə, poni tə dàń yàá pa ba lwarı, tə nə yı nətʊ. Kʊ pìà kʊ bırı də, won tə mama, kʊ nə nan poni nə, poni tə yàá pırʊ kʊ.

14 Kʊ mù nə pın, ba ma swìn yoo kʊ tə, ba wʊ́:

«N mù lìù tə, n nə dwɛ̀e, súrí n yíá, n zàn. Zàn, n yá tıga nə, sə kʊ pa Zwezi-Kərisə pırʊ mʊ́ də ʊ poni tə».

15 Á dàń cıa á tìàn nə də nətʊ tə, á nə yı. Á dànà ká pa á ya ndə lìà tə nə, ba nə ba bʊŋa. Á yana lìà tə, á nə jə wʊbʊŋa.

16 Síʊ́n máŋá kʊ tə yı yokʊkwınan máŋá. Kʊ mù yırı nə, á mù mɛ, sə á twá kʊ máŋá təntə nə zənzən, á ma tʊn tʊtʊnzəŋə.

17 Á mù dànà ká pa, á ya ndə lìà tə nə, ba nə ba yun jə. Á mù dàń mɛ, sə á lwarı kʊ tə nə yı Yuu-Tiu Yıı fıra tə.

18 Á dànà ká nyʊ swana á bʊbʊnı. Mə tə mù nə yàá cʊ̀gʊ̀ aba. Á mù dàń pıan, sə Yıı-*Siŋu tə nə sú aba.

19 Á nuŋə gwaran, də nuŋi, tə nə bwı Yıı nə, də nuŋi tə mama, Yıı-Siŋu tə nə bırı aba, á ma dàn duən jìàn. Á nuŋə tə, á ma bʊ Yuu-Tiu Yıı nə də á waa mama.

20 Á kənə nə nyına Yıı lɛ̀eɛ̀e wiən tə mama yırı, də nə Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə yırı tə. Á kənə ʊ lɛ̀eɛ̀e máŋá mama wuuu.

Kana də ba bana nə mɛ, sə ba ya duən nə nətʊ

(Kolosə tìán 3.18-19; 1 Piyɛrə 3.1-7)

21 Á sìá duən nii, á nə yı lìà tə, á nə zìlí Zwezi-*Kərisə yırı.

22 Á mù kana tə, á lìù mama mɛ, sə ʊ sɛ̀e ʊ barı nii, ndə ʊ nə sɛ̀e *Yuu-Tiu nii nətʊ.

23 Kʊ yı cígá, bɛɛ yı ʊ kan yuu tíú, ndə Zwezi-Kərisə nə yı ʊ púlí tə yuu tíú nətʊ. Kʊ púlí təntə yı ndə ʊ yıra nə, yá ʊ mù dàń nə joŋə kʊ púlí təntə kʊ cʊna wa.

24 Mə nətʊ nə kana tə mɛ, sə ba sɛ̀e ba bana tə nii yoo mama wa, ndə Kərisə lìà púlí tə nə sɛ̀e Zwezi-Kərisə nii nətʊ.

25 Á mù bara tə, də á swə́nə́ á kana tə, ndə Zwezi-Kərisə nə sóní ʊ púlí tə nətʊ, sə ʊ ga pa ʊ tìàn, sə ʊ tı ʊ púlí tə yırı.

26 Ʊ kwɛn kʊ də ʊ sʊgʊ tə, ndə ba nə sın won də níá, sə kʊ ya ʊ nyiən.

27 Ʊ fwa kʊ nətʊ tə, sə ʊ pa, púlí tə va kʊ nan Yıı yáá con də dun. Ʊ ba pìà, sə durən, nə à yə̀ə́ lwanı mancın, nə à yə̀ə́ lwanı nyınyıga tətə ya kʊ yıra. Ʊ pìà, sə kʊ ya Yıı cıcı nyiən, yokʊkwıʊn də dàn ká ya kʊ yıra.

28 Mə kanbana tə də mɛ, sə ba fwa nətʊ. Ba mɛ, sə ba sóní ba kana tə, ndə ba nə swə ba tìàn nətʊ. Bɛɛ tə,

ʊ nə swə ʊ kan, kʊ yı ʊ tìàn nə ʊ swə.
29 Lìù mama tə wà ʊ tìàn dʊŋı. Lìù
mama yı ʊ yàá də́ wodirən, ʊ ma
kʊnı ʊ tìàn, də ʊ ywàŋá ʊ tìàn yuu
zəni, ndə Zwezi-Kərisə nə ywàŋá ʊ
púlí tə yuu nətʊ.
30 Nə mama yı Kərisə yıra tə wa
nandaran.
31 Kʊ pʊ́pʊ́ní Yıı sagı tə wa, kʊ wʊ́:
«Kʊ mʊ̀ nə pın, bɛɛ wá nan ʊ yá ʊ
nuu də ʊ nyına, ʊ ga va ʊ vwa ʊ tìàn
ʊ kan nə. Yá ba bələ tə dàń wá jì
won nədʊ».
32 Cígá tə, ka nə sègè yoo təntə wa,
dàń lù zənzən. À pìà, sə à swìn də,
kʊ yı Zwezi-Kərisə də ʊ púlí tə yoo
nə, kʊ swìn.
33 Mə kʊ yı nətʊ, kʊ pa á də nə. Á
lìù mama mɛ, sə ʊ sóní ʊ kan, ndə
ʊ nə swə ʊ tìàn nətʊ. Á mʊ̀ kana tə
də mɛ, sə á zìlí á bana tə.

6

Bıa də ba ninə də ba nyına nə mɛ, sə ba ya duən nə nətʊ
(Kolosə tìán 3.20-21)

1 Á mʊ̀ bìsíná-ba, á zìlə́ á ninə də
á nyına nii. Kʊ ziən, sə lìà tə, ba nə
vwə ba tìàn *Yuu-Tiu yıra fwa nətʊ.
2 Təntən yoo tə, Yıı nə pın ʊ *nii
tə kʊ yırı ʊ swìn, ʊ wʊ́: «Zìlí n nuu
də n nyına nii!» Mə kʊ mʊ̀ nə yı
təntən nii ʊ nə kàn nikanı, ʊ súrí kʊ
nə, ʊ wʊ́:
3 «Kʊ mʊ̀ nə wá pa, won mama ya
zəni kʊ pa mʊ́, n ga na mıdarı də
lʊʊ wa».
4 Á mʊ̀ bıa nyına-ba də, á dànà ká
fwa á pa, á bıa tə lıŋa zàn. Á mɛ,
sə á kàrì ba, də á kəni ba cwəŋə
wa, ndə Yuu-Tiu nə bırı aba cwəŋə
nətʊ.

Ywəŋə tə də lìà tə, ba nə yè ba, nə mɛ, sə ba ya duən nə nətʊ
(Kolosə tìán 3.22-25; 4.1; Titə 2.9-10)

5 Á mʊ̀ ywəŋə tə, á sìá lìà tə, ba
nə yè aba tıa yuu wa nii. Á zìlə́ ba
zənzən, á vıvaga ba yáá con. Á tʊŋa
ba tʊtʊnan tə də á waa mama, ndə
á nə sɛ̀e Zwezi-*Kərisə nii nətʊ.
6 Á dànà ká tʊn ba tʊtʊnan tə, ba
nə zıga ba ywàŋá aba cıcı yırı. Á
dànà ká fwa ndə á pìà, sə ləzoni bʊ
á nə. Á zìlə́ ba nii, ndə Zwezi-Kərisə
tʊ̀tʊ̀nà nə tʊŋa kʊ tə mama, Yıı nə
swə də, ba waa mama nətʊ.
7 Á tʊŋa á pa lìà tə nə, ba nə tı aba,
ndə kʊ yı á tʊŋa á pın *Yuu-Tiu nə,
kʊ tà lìà nə, á tʊŋa á pın.
8 Á yə̀ə́ də, yozəŋu tə mama, lìù
nə fwa, ʊ wá na kʊ ŋwírán Yuu-Tiu
yáá con, də ʊ nə swə ʊ yı yoŋu, nə
à yə̀ə́ ʊ nə tı ʊ tìàn.
9 Á mʊ̀ lìà tə, á nə yè ywəŋə tə, á
də tʊŋa zəni á ywəŋə tə yıra, ndə
ba nə. Á dànà ká fugu ba. Á yə̀ə́ də,
Yıı nə jə̀ə́ Yıı *sàń nə, ʊ ywàŋá á mʊ̀
də ba mʊ̀ mɛ yuu nə. Yá ʊ mʊ̀ yáá
con, lìù mama ba ʊ don dwə.

Á tíə́ Yıı kwatara zıla tə!
(1 Piyɛrə 5.8-9; Romə tìán 13.12; 1 Tɛsalonikə tìán 5.8)

10 Kʊ tə, à nə wá swìn, à ma gúrí, á
pıan á ja dìàn, á nə vwə á tìàn *Yuu-
Tiu də ʊ dìàn nəfarʊ tə nə yırı.
11 Á tíə́ kwatara zıla tə mama, Yıı
nə pın aba, á kə á yıra. Kʊ wá pa,
á wànı́ á zıgı *Sıtana nə də dìàn,
máŋá tə wa, ʊ nə wá bà, sə ʊ gıgarı
aba ʊ dʊgʊ.
12 Kʊ̀ʊ̀ tə tà nə mʊ̀ də ləzoni kʊ̀ʊ̀.
Kʊ yı nə mʊ̀ də wiən tə nə jə dìàn,
də wiən tə nə də́ pàrì lanworu tə
wa, kʊ̀ʊ̀. Mə tə mʊ̀ nə də́ dìàn lʊʊ
kʊ tə yuu wa, kʊ nə wulə yikunu wa.
Kʊ yı nə mʊ̀ də *zinə tə mama, tə nə
jə dìàn, tə ga wulə lanworu tə wa,
kʊ̀ʊ̀.
13 Kʊ mʊ̀ yırı, á dàń tíə́ Yıı
kwatara zıla tə mama, á kə á yıra.
Kʊ mʊ̀ nə wá pa, á wànı́ á ta máŋá
tə wa, kʊ nə yı càn kʊ pa aba. Yá á
dàń nə ta á zwɛ̀e, á tə wá ja dìàn, á
zıgı yıı nə.
14 Á dàń zıga yıı nə də wʊdıʊ. Á
pıan Yıı cígá tə ya ndə voru nə, á nə
ma vwə á tàŋá nə. Á yana cígá tìán,
sə kʊ wànı́ kʊ cì á nə, ndə á nə zwı

pamana lugu gànù nə, á ma cì á tìàn nə, kùù tə wa.
15 Á kənə sírí, sə á wàní á swìn Zwezi-*Kərisə sʊywáŋú tə, kʊ nə pɪn bɪcan sìá lìà nə, á bɪrɪ. Kʊ nətʊ yɪ ndə natʊra nə, á nə ken á nɛɛ nə, kùù tə wa.
16 Á kənə á waa Yɪɪ nə máŋá mama. Kʊ nətʊ yɪ ndə natana nə, á nə jə á jɪɪn, á ma cì Sɪtana cɪan tə yáá nə, tə dàn ká yí aba. Tə cɪan təntə nə yɪ mən də, natana təntə yàá dəŋi tə.
17 Kʊ tə nə pɪn á sɛ̀e də, Yɪɪ jon aba á cʊna tə wa yɪ ndə lugu yupuu nə, kʊ nə púə́ á yuu nə, kùù tə wa. Á dàń pwíə́ yupuu təntə á yuu nə. Yɪɪ sʊgʊ tə yɪ ndə lagʊrɪ sìú nə, Yɪɪ-*Siŋu tə nə pɪn aba. Á tíə́ kʊ sìú təntə, á ja á yɪra.
18 Á jùná Yɪɪ máŋá mama, sə ʊ san aba. Á lwərə Yɪɪ, ndə ʊ Siŋu tə nə bɪrɪ aba nətʊ. Á jana pínú wuuu, á dànà ká pìí á kə á kwa, á ma tʊn kʊ yoo tə, sə á lòrì Yɪɪ á pa lìà tə duən tə mama nə, ba nə yɪ Kərisə nə tɪ.
19 Á lwərə Yɪɪ á pa à də nə, sə ʊ kə ʊ sʊ̀ràn tə à nii wa. Kʊ nətʊ dàń wá pa, à wàní à swìn cígá tə, ka nə sə̀gə̀ ʊ sʊywáŋú tə wa, à bɪrɪ də wʊdɪʊ.
20 À yɪ Zwezi-Kərisə *tʊntʊnʊ, à nə swìn ʊ sʊywáŋú tə à bɪrɪ. Yá mə kʊ mù də̀ń nə nə, à wulə banzala wa. Á lwərə Yɪɪ á pa nə, sə à wàní à swìn nəpon nəpon, ndə à nə mɛ, sə à swìn nətʊ, fən dàn ká ja nə.

Sagɪ tə yígúrə́ sʊ̀ràn (Kolosə tìán 4.7-9)

21 À pìà, sə á də lwarɪ kʊ tə, à nə wulə kʊ wa, də kʊ tə, à nə fwa. Tiswikə yɪ nə nubiswənə, ʊ nə tʊŋa ʊ pɪn *Yuu-Tiu nə də pùə́ nədʊ. Ʊ wá swìn kʊ tə mama, à nə wulə kʊ wa, ʊ bɪrɪ aba.
22 Mə kʊ mù yɪrɪ nə à tʊn wá á con, sə ʊ pa á yəni nə nə yɪ nətʊ, sə ʊ ga zùrì á bɪcanɪ.
23 Nə nyɪna Yɪɪ də Yuu-Tiu Zwezi-*Kərisə nə wá pa bɪcan sìə́ á mù, lìà tə nə, á nə yɪ nə nubɪa Kərisə yɪrɪ. Ʊ mù nə wá pa á sóní duən, á ga kəni á waa Zwezi-Kərisə nə wuuu.
24 Yɪɪ nə wá fwa pubwanʊ lìà tə mama yɪra, ba nə swə nə Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə də sonu tə, kʊ nə ba zwɛ̀e.

Sagı tə, Polə nə púpúní ʊ pa Filipə Kərisə lìà tə nə Filipə tìán sagı tə yuu wa sʊgʊ

Lìù tə, ʊ nə púpúní sagı kʊ tə
Kʊ yı *tʊntʊnʊ Polə nə púpúní kʊ.

Lìà tə nə, Polə nə púpúní
Polə púpúní sagı kʊ tə ʊ pa *Kərisə lìà tə nə, ba nə wulə Filipə tıfarʊ wa. Filipə yı kʊ wulə Masedwanə nagwanaa tə wa. Polə nə dıga Kərisə lìà púlí təntə dəń, kʊ mù ga nə yı Kərisə lìà púlə tə wa təntən púlí nasara lʊʊ wa. Polə swə Kərisə lìà púlí təntə zənzən.

Sagı tə wa sʊgʊ
Nəŋə kʊ tə yırı Polə nə púpúní ba nə: Polə wulə bàń dìà, *Kərisə lìà tə Filipə nə ga pa zìlə́ wiən bà, tə pa wá, yá ʊ dàń kəni ba lɛ̀eɛ̀e.
Polə pìà ʊ bırı də, càn yí Kərisə lìà tə, yá də kʊ nətʊ mɛ, ba tə mɛ, sə ba ya pupwən wa, ba tə mɛ, sə ba vwə ba tìàn *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə, ba mɛ, sə ba tʊŋa ba pın duən nə, ba ga mɛ, sə ba sóní duən də ba waa mama, ndə ʊ mù Polə nə.

Polə jʊ̀nì Kərisə lìà tə Filipə nə
1 À mù Polə də Timote nə yı Zwezi-*Kərisə tʊtʊnbıa. Nə púpúní sagı kʊ tə, nə pın á mù, Filipə lìà tə mama, á nə yı Zwezi-Kərisə nə tı. Nə púpúní kʊ, nə pın á yáá tìán tə nə də á tʊtʊnbıa tə nə.
2 Nə nyına Yıı də nə *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə wá fwa pubwanʊ á yıra, ba ga pa aba bıcan sìə́.

Won tə, Polə nə lòrì Yıı con, Filipə tìán yırı
(Kolosə tìán 1.3-11)
3-4 Máŋá mama, à nə swìn á yoo à nyına Yıı con, à yàá kə ʊ lɛ̀eɛ̀e á yırı. Yá à yàá fwa kʊ nətʊ tə də pupwən.
5 Kʊ zıgı dıın tə nə, á nə jigə *Kərisə lìà, kʊ ja bà kʊ yí zən, á mù də à mù nə tʊŋa duən nə, nə swìn Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́ tə, nə bırı. Kʊ mù nə pın, à kəni Yıı lɛ̀eɛ̀e.
6 À yə̀ə́ də, cígá mama Yıı dıga tʊtʊnzəŋu dəń á bıcanı wa. Yá kʊ ja vələ dıın tə nə, Zwezi-Kərisə nə wá pìí ʊ bà, ʊ wá fwa kʊ, ʊ zwɛ̀e.
7 Yıı fwa ʊ pubwanʊ tə à yıra, ʊ ga fwa kʊ vàn don á də yıra. Ba vwə nə də banzala, yá à wá swìn Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́ tə, à bırı. À wá pa ba lwarı də, kʊ yı cígá, lìà tə, ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə yáá con, də dìàn. Kʊ mù nə pın, à jə cígá, sə à ja pubʊŋa təntə də á mama, à nə ken á yoo à bıcan wa.
8 Á yoo yì nə zənzən. Yıı yə̀ə́ zəni də, kʊ tà kʊnkʊn nə à kʊnı. Kʊ yı Zwezi-Kərisə sonu tə nə, à ma swə aba.
9 Yá won tə, à dàń nə lòrì Yıı con, kʊ mù nə yı, sə á sonu tə súrí, wuuu kʊ ja lɛ. Kʊ mù nə wá pa aba yənu, sə á wání á lwarı nətʊ tə, á nə mɛ, sə á fwa.
10 Yá á dàń wá wání á kúrí kʊ tə nə jə funə. Kʊ nətʊ tə dàń wá pa, dıın tə, Zwezi-Kərisə nə wá pìí ʊ bà, á bıcanı wá ya nəpon, á ga bá ja yokʊkwınan, ba nə wá caga á nii tə nə yırı.
11 Yá kʊ máŋá tə wa, á wá ya lìà tə, á twá də Zwezi-Kərisə, á ma tʊŋa tʊtʊnzəŋə zənzən, tə nə bırı də, á yı cígá tìán Yıı yáá con. Kʊ mù nə wá pa, lìà pa dun Yıı nə, ba ga bʊ ʊ nə.

Zwezi-Kərisə dwə won mama
(Marəkə 9.38-40; Romə tìán 14.7-8; 2 Korɛntə tìán 5.1-9)
12 À nubıa-ba, yìàn tə, tə nə yí nə, à pìà, sə á lwarı də, tə san tə pa Zwezi-*Kərisə sʊywáŋʊ́ tə kwɛn kʊ va yáá.
13 Kʊ yı cígá, mə kʊ twá də tə mù yìàn təntə, tə nə yí nə, pamana tə mama, ba nə wulə bʊ̀rà dìà tə wa, də ba duən tə mama ma yə̀ə́ də, kʊ yı Zwezi-Kərisə yırı, ba vwə nə də banzala.

14 Ba vwə nə də banzala kʊ ga pa
lìà tə zʊnɪ, ba nə yɪ à nubɪa Kərisə
yɪrɪ, tə jə *Yuu-Tiu dìàn ʊ cwəŋə tə
wa. Yá kʊ dàń pɪn, ba kwɛn ba swìn
Yɪɪ sʊgʊ tə də wʊdɪʊ, fən də ga ba
ba jə.

15 Ba wa lìà duən yɪ ba swìn
Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́ tə də
wʊgwɪʊ, ba ma jɪga à mʊ̀ Polə nə.
Yá ba duən mʊ̀ yɪ, ba swìn kʊ, də ba
waa mama.
16 Ba mʊ̀ fwa kʊ də sonu, ba ga yə̀ə́
də, Yɪɪ nə ken nə yəbə, sə à swìn
Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́ tə də dìàn, à
bɪrɪ də, kʊ yɪ cígá.
17 Ba duən tə mʊ̀ yɪ ba swìn Zwezi-
Kərisə sʊywáŋʊ́ tə, sə ba ma jɪgɪ də
nə. Ba sʊ̀ràn tə tà də ba waa mama.
Ba fwa nətʊ, ba ga bʊŋa də, ba wá
súrí à càn tə, à nə wulə tə wa, à
banzala tə wa.
18 Kʊ tà à yáá. Ba duən pubʊŋɪ
wàá pubʊnkʊkwɪnan tə yanɪ. Ba
duən də pubʊŋɪ wàá pubʊnzəŋə tə
yanɪ. Yá ba ga nə swìn Zwezi-
Kərisə sʊywáŋʊ́ tə, à mʊ̀ Polə tə
wulə pupwən wa, kʊ yoo tə yɪrɪ.
Cígá mama, à tə wá kwɛn à jwɛ, à
súrí lá wuuu.
19 À yə̀ə́ də, kʊ nətʊ nə wá pa Yɪɪ
jon nə. Kʊ nətʊ wá twá də á yɪjʊnɪ
də Zwezi-Kərisə *Siŋu tə, kʊ də nə
saŋa nə.
20 À swə, sə yoo kʊ tə tʊn. À jə kʊ
yala, də à waa mama. Kʊ mʊ̀ nə yɪ,
sə à cì yoo dàn ká ya lá, cavɪra nə
wá ja nə kʊ yɪrɪ, sə à tətə dàń wá
kwɛn, à lɪ à waa con síʊ́n nə, ndə
fuən tə nə. Yá kʊ dàń nə twá à lʊʊ
wulu nə, nə à yə̀ə́ à tɪan nə, ba wá
pa dun Zwezi-Kərisə nə.
21 À mʊ̀ Polə con nə, Zwezi-Kərisə
nə pɪn, à mɪɪ tə jə də̀ń. Yá tɪan dàń
jə nywarɪ tə pa nə.

22 Yá à mɪɪ nə wulə lʊʊ wa, à tə
wàá tʊtʊnzəŋu à fwa. Kʊ mʊ̀ nə pɪn,
à kʊ́ʊ̀ yə̀rì kʊ tə, à nə wá kúrí à tì.
23 À dàń yɪ à wulə yìàn bələ tətəŋi
wa. Vàn don nə, à swə zəni, sə à tɪ,
sə à ya də Zwezi-Kərisə. Kʊ mʊ̀ ga
nə wá ya ywání də nə zənzən.
24 Yá vàn don də nə, á mʊ̀ yɪrɪ nə,
à mɪɪ nə wulə lʊʊ, sə à san aba, kʊ
də jə funə zənzən, kʊ doni.
25 À yə̀ə́ də, cígá mama kʊ yɪ nətʊ,
à ga yə̀ə́ də, à bá tɪ, à wá ya də aba.
À wá san aba, sə á va yáá Yɪɪ nyiən
tə wa. Yá á dàń wá jwɛ, á nə keni á
waa Zwezi nə wuuu, tə yɪrɪ.
26 Máŋá tə, à nə wá pìí à bà á con,
á dàń wá bʊ Zwezi-Kərisə nə zənzən
á ja lɛ, à nə pìí á bà á con yɪrɪ.
*(1 Tɛsalonikə tìán 2.12-16; Ebərə-
ba 10.32-36; Tʊtʊnan 14.22)*
27 Yoo tə kʊ nə dwə, kʊ mʊ̀ nə yɪ,
sə á ya lìà tə, á nə twá kʊ tə nii
nə, Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́ tə nə bɪrɪ
aba. À pìà də, à nə wá bà, à na aba,
nə à yə̀ə́ à nə wà twi, sə à nì də, á
zɪga dìàn, á ga jə nimarʊ. À pìà, sə
à nì də, á kəni dìàn də waa nədʊ,
Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́ tə yɪrɪ, á nə
sɛ̀e.
28 Yá á kʊ́ʊ̀ ba, á dʊŋa tə fən duri
míámían. Kʊ mʊ̀ nə wá bɪrɪ də, ba
mʊ̀ yɪ ba tɪ ba jén míámían Yɪɪ yáá
con, á mʊ̀ ga wulə cwəŋə wa, kʊ nə
wá jon aba á cʊna wa.
29 Yá kʊ yoo təntə yɪ kʊ nan Yɪɪ.
Yɪɪ nə pɪn aba yuywáŋʊ́. Kʊ tà, sə á
kəni á waa ʊ nə wuuu, cɪcɪ. Kʊ yɪ,
sə á də́ càn də ʊ yɪrɪ.
30 Síʊ́n nə, à mʊ̀ də á mʊ̀ mɛ dàń
nə saŋa duən nə, nə jaŋa. Á dí yáá
á na jaŋa tə, à nə jaŋa. Yá síʊ́n nə,
á nə̀ń də, à tə wulə jaŋa tə wa.

2

Á yana ndə Zwezi nə
*(Romə tìán 15.1-7; 2 Korɛntə tìán
8.9; Kolosə tìán 1.15-20; Ebərə-ba
1.1-4)*
1 Á ken á waa Zwezi-*Kərisə nə.
Kʊ nətʊ pɪn súrí á bɪcanɪ naaa? Ʊ
sonu tə dàn á jìàn naaa? Á nɪ tori
Yɪɪ-*Siŋu tə tarpɪʊn tə wa naaa? Yɪɪ
fwa pubwanʊ á yɪra naaa? Yɪɪ dəri
á yinəgə zənzən naaa?
2 Də kʊ nə yɪ nətʊ, à lòrì aba, sə á
sóní duən də Kərisə sonu təntə, sə
á ja pubʊŋa nədʊ, sə á nii ya nədʊ.

Á nə fwa nətʊ, à pupwən tə dàń wá
ya cígá cígá pupwən.
3 Á dànà ká jɪgɪ də duən. Á dànà
ká bʊ á tìàn nə. Á kəni á tìàn tɪa
duən yáá con. Á ywàŋá lìà tə ndə
lìà tə nə, ba nə wulə á yuu wa.
4 Á lìù mama dàn ká bʊ́n kʊ tə nə
ziən, kʊ pa ʊ mù cɪcɪ nə yoo. Ʊ mɛ,
sə ʊ bʊ́n kʊ tə nə ziən, kʊ pa ba
duən tə də nə.
5 Á pɪan, á pubʊŋa tə ya ndə
Zwezi-Kərisə pubʊŋa tə nə.
6 Ʊ də Yɪɪ mɛ yà yɪ nədʊ. Yá ʊ ga wà
pa kʊ ya yoo ʊ nə ba pìà, sə ʊ
yá kʊ.
7 Ʊ yá ʊ dun tə mama, ʊ ga jì yoŋu.
Ʊ jigə ləzwənə, ba lʊrɪ wá, ndə ba
nə lʊrɪ ləzoni tə nətʊ.
8 Ʊ sɛ̀e ʊ mun ʊ tìàn, ʊ ga zìlí Yɪɪ nii,
ʊ va ʊ tɪ*.
9 Kʊ mù nə pɪn, Yɪɪ tì wá, ʊ kə dun
bwálí wa, tə nə dwə won mama.
Yɪɪ pɪn wá yɪrɪ tə, kʊ nə dwə yɪrɪ
mama.
10 Kʊ twá kʊ yɪrɪ təntə nə, lìà tə
mama, də wiən tə mama Yɪɪ sàń nə,
də tɪa yuu wa yəbə, də tɪa dàń mɛ,
wá bà ba tʊ Zwezi yáá con, ba bʊ ʊ
nə.
11 Lìù mama wá súrí ʊ nii, ʊ ga swìn,
ʊ bɪrɪ də Zwezi-Kərisə yɪ *Yuu-Tiu.
Yá kʊ dàń wá pa dun nə nyɪna Yɪɪ
nə.

Kərisə lìà tə yɪ ndə poni nə

12 À nubisoni-ba, máŋá tə wa, à
mù də á mù nə yɪn duən nə, á zìlí
Yɪɪ nii. Kʊ mɛ, sə á tə zìlí Yɪɪ nii
sí́ʊ́n nə, máŋá ka tə də wa, à nə tə̀lə́
á con. Yɪɪ jon aba á cʊna wa, á dàn
tʊŋa kʊ tʊtʊnan. Á fwa kʊ nətʊ də
zìlə́ zənzən də á vɪvaga ʊ yáá con,
13 Yɪɪ nə dí yáá ʊ tanɪ aba ʊ tún,
sə á sóní yìèn tə, tə nə poli ʊ pùə́, ʊ
ga pa aba dìàn, sə á tʊn tə də yɪrɪ.
14 Kʊ tə mama á nə fwa, á dànà ká
ŋʊŋwɪn. Yá á dànà ká fwa tʊ́tʊ̀ná də
duən.
15 Kʊ mù nə wá pa, á ya lìà tə, á
nə ba yoo jə, ba nə wá caga á nii
nə kʊ yɪrɪ. Á ga wá ya Yɪɪ lìà tə,
á bɪcanɪ nə yɪ nəpon Yɪɪ yáá con,
á nə ba cʊna jə. Á mù də ŋwɪna
də wʊlwanyɪna-ba nə wulə lʊʊ kʊ
tə wa, á mɛ, sə á ya ba wa, ndə poni
nə, kʊ nə pɪpɪlɪ.
16 Á mɛ, sə á swìn sʊ̀ràn tə, tə nə
pɪn mɪɪ, á bɪrɪ lìà nə. Á nə fwa nətʊ,
dɪɪn tə Zwezi-*Kərisə nə wá pìí ʊ bà,
à mù Polə wá na dun ʊ yáá con, á
yɪrɪ. Kʊ nətʊ bɪrɪ də, à càn tə, à nə
dí tʊtʊŋɪ tə wa, də à nə gwàrì tə wà
tʊtʊ twɪ.
17 Á keni á waa Zwezi nə. Kʊ yɪ
ndə *joŋi nə, á nə pɪn Yɪɪ nə. Ba nə
gʊa nə, à jə pupwən. À mɪɪ tə wá ya
joŋi, kʊ súrí á joŋi tə nə. Yá à dàń
wá jwɛ də á mama.
18 Á də mɛ, sə á ja pupwən nətʊ, á
jwɛ də nə.

Timote də Epafəroditə yoo (1 Tɛsalonikə tìán 3.1-11; 1 Korɛntə tìán 16.15-18)

19 Də kʊ nə yɪ *Yuu-Tiu Zwezi fɪra,
à jə yala də, à wá tʊn Timote á con
sí́ʊ́n. À pìà, sə máŋá tə wa, ʊ nə pìí
ʊ bà à con, sə ʊ dàn à mù Polə jìàn,
də tə tə ʊ nə nì á con.
20 Mə ʊ mù cɪcɪ nə yɪ lìù ʊ wulə à
con, ʊ də pubʊŋa tə nə yɪ ndə à nə,
á yoo nə yì wá cígá cígá, ndə à nə.
21 Lìà tə duən tə mama yɪ ba
təntɪan yìèn cɪcɪ nə ba bʊŋa. Yá
ba ba Zwezi-*Kərisə yìèn tə yuu
ywàŋá.
22 Kʊ nə yɪ Timote mù, á yə̀ə́ nətʊ
tə, ʊ nə bɪrɪ də, ʊ yoo ba kwɛ̀e. À
mù də ʊ mù mɛ nə tʊŋa duən nə,
nə swìn Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́ tə,
nə bɪrɪ. Ʊ san nə tʊtʊŋɪ tə wa, ndə
bìú nə saŋa ʊ nyɪna nə nətʊ.
23 À jə yala də, à wá wàní à tʊn wá
á con lala, də à nə nɪ à yìèn tə yáá.
24 À jə yala də, kʊ nə yɪ Yuu-Tiu
fɪra, à tətə Polə wá bà á con sí́ʊ́n.
25 À nɪ də, kʊ mɛ, sə à pa
Epafəroditə, ʊ nə yɪ à nubiu Kərisə
yɪrɪ, pìí ʊ bà á con. Á tʊn wá à con,
sə ʊ ja saŋʊ tə, à yà nə pìà, ʊ ja

* **2:8 2.8** Kʊ ga yɪ, ba paa wá dagarʊ yuu, ʊ tɪ.

bà ʋ pa nə. Yá à mù də ʋ mù dàń ken dìàn nə tʋn Zwezi tʋtʋnan tə zənzən.
26 Ʋ yıra lıŋa zənzən, sə ʋ na á mama. Yá á yoo ga jə wá, ʋ nə yèə́ də, á nì də, ʋ yıra ba zurə yırı.
27 Kʋ yı cígá, ʋ yà tʋa yayıgʋ, kʋ ga mancın, sə ʋ mıı zwɛ̀e. Yá Yıı dàń dəri ʋ yinəgə. Kʋ tà ʋ mù cıcı yinəgə nə, Yıı dəri. Kʋ yı də à mù Polə mɛ, sə pucʋnı nəfarʋ don kʋ́ù dàn ká yí nə, kʋ súrí.
28 Kʋ mù nə pın, à bıbarı, sə à pa, ʋ bà á con, sə á na wá, sə á ya pupwən wa, sə à də pucʋnı tə fʋ kʋ mun.
29 Ʋ yı á don Kərisə lìù nə Yuu-Tiu cwəŋə tə wa. Á zìlə́ ba mù ləzwənyirə təntə. Máŋá tə wa, ʋ dàń nə twi, sə á sɛ̀e, á jon wá də pupwən.
30 Ʋ jon á yuu tʋtʋŋı ʋ tʋn, ʋ mıı yà ga pìà kʋ nan, tʋtʋŋı tə yırı, á yà nə pìà, sə á tʋn á pa nə, də á yà nə wulə à con. Kʋ yà ga mancın, sə ʋ mıı zwɛ̀e Kərisə tʋtʋŋı tə yırı.

3

Zwezi-Kərisə dwə won mama (Galasi tìán 5.1-6; 6.12-14; 1 Korɛntə tìán 9.24-27; 2 Piyɛrə 1.5-11)

1 À nubıa-ba, sʋgʋ tə, à nə wá ma zwɛ̀e nə yı kʋ tə: Á mù də *Yuu-Tiu vwə duən nə. Á dàń yana pupwən wa. Kʋ ba nə wʋwalı, sə à pìí à bwé kʋ tə wa, à nə dí yáá à swìn á con. Yá á mù con nə, kʋ mù nə wá pa, á nì kʋ də̀ń cígá cígá.
2 Lìà wulə, ba tʋŋa yokʋkwınan. Ba yı ndə kukuri nə. Ba yoo nə yı, sə ba *gwəŋə bɛɛ. Yá kʋ ga yı yotʋtʋ. Á cıa á tìàn nə də ba tə!
3 Nə mù nə yı lìà tə, nə nə gwəŋə nə tìàn, yá kʋ ga jə də̀ń. Kʋ tà ba mù. Nə mù nə jə Yıı-*Siŋu tə dìàn, nə ma tʋŋa nə pın Yıı nə. Nə pın dun nə tìàn nə Zwezi-Kərisə yırı. Nə ba nə waa kəni ləzoni yofwamınan nə.
4 Də lìà duən nə bʋŋa də, ba mù nə wàá ba waa ba kəni ləzoni yofwamınan nə, à mù Polə nə dwə ba. À də yà wàá à waa à kəni tə nə.
5 Á nəŋə yìàn tə, nə pın à dwə ba: *Ebərə-ba nə lʋrı nə, à ga yı Ebərə cígá cígá. À yı *Yızərayɛlə-ba dwíí, Bɛnzwamɛn* dwíí dəkuu tə wa. Ba lʋrı nə, ba gwəŋə nə, à lʋrı dıan nana dıın nə.
6 Kʋ nə yı Yıı *nii tə yoo wa, à yà yı *Farızıan. À yà jə yawala zənzən, *Zwifə-ba Yıı nii tə yoo wa. Kʋ mù nə pın, à yà fıfın Kərisə lìà púlí tə. Kʋ nə kʋ́ù yı ka twá Zwifə-ba Yıı nii tə nə zəni, sə kʋ ma bırı də, à yı cígá tíú, à yà zìlí Yıı nii tə mama. Yá à yà ba yoo mama jə ba nə wá caga à nii nə kʋ yırı.
7 À yà jələ tə yìàn təntə də, tə mù nə jə nywarı. Yá sı́ʋ́n nə Zwezi-Kərisə yırı, à dàń jələ tə mama ndə tʋtʋ nə.
8 Cígá mama, tə mama yı ndə tʋtʋ nə. À yèə́ à Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə. Kʋ mù yənu təntə ga nə dwə won mama. Ʋ mù yırı nə à sɛ̀e, sə à kwìn tə mama nə, à ga jələ tə mama ndə ywərən nə, sə à wànı́ à ya Kərisə lìù.
9 À pìà, sə kʋ twá, à nə ken à waa Zwezi-Kərisə nə, à ma ya cígá tíú Yıı yáá con. À kʋ́ù bá pìà, sə à ya cígá tíú Yıı yáá con, à nə zìlí Yıı nii tə yoo ʋ nə pın *Moyizə nə yırı. Yıı dàń nə pın, à yı cígá tíú, à nə ken à waa Zwezi nə yırı. Kʋ tà à tətə. Kʋ mù nə pın, à dàń yı ʋ mù lìù mı́ámı́án.
10 Yoo tə à nə pìà, kʋ mù nə yı, sə à yəni Zwezi-Kərisə. Yá à pìà, sə à yəni dìàn tə, ʋ nə ja pìí ʋ bwin ʋ nan. Yá à dàń pìà, sə à dá càn də wá, sə à ya ndə ʋ nə, máŋá tə wa, ʋ nə tıga.
11 Də kʋ nə swə kʋ yı nətʋ mama, sə à də pìí à bwin à nan ndə ʋ nə.

* **3:5 3.5** Bɛnzwamɛn yı *Zwakɔbə talıkwa bìú, ʋ nə súrí ʋ bıa nii nə, bıa fugə bələ. Zwakɔbə yı Yızərayɛlə yırı don. Yızərayɛlə dwíí tə pwɛ̀e pulə fugə bələ. Tə fugə bələ nii nyiən yırı nə yı Bɛnzwamɛn.

Ka dəri ka va yáá wuuu yoo
(Romə tìán 16.17-18; Ebərə-ba 13.14; 1 Zwan 3.1-3)

12 Kʊ tà à pìà, sə à swìn də, à manwarɪ à na kʊ tə à nə pìá. À ma kʊ́ʊ̀ ba pìà, sə à swìn də, à yoo mama manwarɪ kʊ ziən. Yá à dàń yɪ à kəni dìàn, sə à wàní à ja wiən təntə, ndə Zwezi-Kərisə nə sɛ̀e nə nətʊ.
13 À nubɪa-ba, kʊ tà à wʊ́, à manwarɪ à ja tə wiən təntə. Yá yoo nədʊ nə, à dàń fwa. Kʊ mʊ̀ nə yɪ, à swɛ̀eé wiən tə, tə nə kɛ̀eń, à ga kəni dìàn, sə à yí wiən tə, tə nə wulə yáá.
14 À dàń yɪ à dəri, à vələ yáá wuuu, sə à wàní à yí lá. Kʊ mʊ̀ nə wá pa, à na ŋwírán tə, Yɪɪ nə kúrí nəba, sə ʊ pa nəba. Ŋwírán təntə nə yɪ, sə à ya də wá Yɪɪ sàń nə, Zwezi-Kərisə yɪrɪ.
15 Nə mʊ̀ jigə nəkwɪna Yɪɪ cwəŋə tə wa. Nə mɛ, sə nə bʊ́n nətʊ. Də á nə bʊ́n yiri don, Yɪɪ nə wá bɪrɪ kʊ aba.
16 Kʊ nə swə, kʊ yɪ nətʊ mama, nə vələ nə yáá wuuu, cwəŋə tə wa, nə nə yɪn ka wa, kʊ bà kʊ yí zən.
17 À nubɪa-ba, á mama yana, ndə à nə yɪ nətʊ. Á ywàŋá lìà tə, ba nə yɪ ndə nə nə, sə á də ya nətʊ.
18 À dí yáá à swìn tə yìən təntə á con, nɛɛ kapʊpʊ. Sí́ʊ́n nə, à kʊ́ʊ̀ pìí à bwé tə wa, kʊ dàń ga yɪ də yinɪa. Lìà dáá zənzən ba tʊtʊnɛɛ nə bɪrɪ də, ba yɪ Zwezi-*Kərisə, ʊ nə tɪga dagarʊ tə yuu wa, dʊŋa.
19 Ba mʊ̀ lìà təntə puswənə wiən nə yɪ ba yɪɪ. Ba tʊŋa yìən tə nə jə cavɪra, yá ba ga tə pɪn dun ba tìàn nə, də kʊ mɛ. Ba pubʊŋa mama dàń yɪ ka wulə tɪa yuu wiən tə con. Máŋá don bìàn Yɪɪ nə wá cʊ̀gʊ̀ ba.
20 Kʊ nə yɪ nə mʊ̀, nə mʊ̀ yɪ Yɪɪ *sàń lìà. Kʊ yɪ nə *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə, ʊ nə jon nəba nə cʊna wa, nə dànì, də ʊ naŋa Yɪɪ sàń nə, ʊ cwi nə con.
21 Ʊ nə twi máŋá tə wa, ʊ wá lwàń nə yɪra tə, tə nə ba dun jə, ʊ pa tə jì ndə ʊ tətə yɪra tə nə, tə nə jə dun. Ʊ wá fwa kʊ nətʊ tə də dìàn tə, tə nə pɪn, ʊ wulə wiən tə mama yuu wa.

4

1 À nubisoni-ba, kʊ mʊ̀ yɪrɪ nə, á dàń zɪga zəni, də *Yuu-Tiu máŋá mama wuuu. À nubɪa-ba, à swə aba zənzən. À ga pìà, sə à pìí à na aba cígá cígá. À wulə pupwən wa á yɪrɪ. Yá à wá na dun yupuu á mʊ̀ yɪrɪ.

Sagɪ tə kwìə̀ bwálí
(Filipə tìán 2.1-3; 1 Tɛsalonikə tìán 5.16; 1 Piyɛrə 5.7; Kolosə tìán 4.2; Zwakə 3.17-18)

2 À kwè Evodi də Sɛntiswə, ba mʊ̀ kana bələ təntə sə ba ja nimarʊ, ba nə yɪ *Yuu-Tiu lìà tə yɪrɪ.
3 Yá n mʊ̀ lìù tə, n nə yɪ pʊ́ə́ nədʊ tíú, n ga yɪ à tʊtʊndon, à lòrì mʊ́, sə n san kana bələ təntə nə. À mʊ̀, də ba mʊ̀, də Kəleman, də tʊ̀tʊ̀nà tə duən nə kálí nə tìàn nə swìn Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́ tə nə bɪrɪ. Yɪɪ pʊ́pʊ́ní ba mama yɪra sagɪ wa. Kʊ nətʊ bɪrɪ də, ba jə mɪɪ tə, kʊ nə ba zwɛ̀e ʊ con.
4 Á wulə də Yuu-Tiu Á dàń yana pupwən wa dɪɪn mama. À tə kʊ́ʊ̀ bwé kʊ wa: Á yana pupwən wa!
5 Á pɪan lìà tə mama lwarɪ də á jə pubwanʊ. Yuu-Tiu túrí bwələ.
6 Á dànà ká pa, won mama yoo ja aba. Yoo mama nə twi, sə á twá də yɪjʊnɪ, á lòrì won tə, á nə pìà Yɪɪ con. Á nə lòrì Yɪɪ con nətʊ, sə á kə ʊ lɛ̀eɛ̀e də.
7 Yá Yɪɪ wá pa bɪcan sìə́ aba, tə nə dwə won tə mama nə nə wàá kʊ dəń nə nì. Bɪcan sìə́ təntə dàń wá pa, á fɪra də á pubʊŋa ya də Zwezi-Kərisə.
8 À nubɪa-ba, kʊ tə, à nə wá swìn à gúrí nə yɪ yìən tətə. Á nəŋə yìən tə nə mɛ, sə tə ya á pubʊŋa yìən: Tə mʊ̀ nə yɪ yozəŋə tə, lìà nə bwɪ tə nə, də yìən tə, tə nə yɪ cígá yìən Yɪɪ yáá con. Də tə tə ba cʊna jə. Də tə tə ba nə mɛ, sə ba sóní, ba ga bɪrɪ də, tə ziən. Də yofwamɪnan nəzəŋə ba nə bwɪ tə nə.

9 Á də dàń fwa yìèn təntə à nə bırı
aba, də tə tə, á nə sɛ̀e, də tə tə, á nə
nì, də tə tə, á nə nı də, à fwa. Yá Yıı
tə, ʋ nə pın nəba bıcan sìə́, dàń wá
ya də aba.

Polə kəni ba lɛ̀eɛ̀e ba zìlə́ tə yırı
(Ebərə-ba 13.3, 5, 16; Filipə tìán 1.7; 2 Korɛntə tìán 9.6-15)

10 *Yuu-Tiu pın, à jə pupwən, á nə
kʋ́ʋ̀ pìí á wulə á saŋa nə yırı. Á
bʋŋa à yoo, kʋ dán, yá á wà wànı́,
sə á san nə.
11 Kʋ tà à swìn nətʋ, won nə mùrì
nə yırı. À mì nətʋ tə, à nə wá ya
pupwən wa, yoo mama wa.
12 À yə̀ə́, nətʋ à nə wá fwa də, won
nə mùrì nə. À ma kʋ́ʋ̀ yə̀ə́, nətʋ à
nə wá fwa də, à nə jə wiən zənzən
də. Yoo mama wa, à mì ka də́ ka
sú, à ga mì niən janʋ də. À mì ka ja
wiən zənzən, à ga mì won nə mùrì
nə də.
13 À wàá tə yìèn təntə mama, à
fwa də dìàn tə, Zwezi-Kərisə nə pın
nə.
14 Yá də nətʋ mama, á fwa zəni də,
á nə san nə à yojanan tə wa.
15 Á mʋ̀ Filipə tìán-ba, á yə̀ə́ də,
kʋ jıjʋ mama à swìn Zwezi-*Kərisə
sʋywáŋʋ́ tə, Masedwanə nagwanaa
tə wa. Yá à nə pìí à vìrí, máŋá tə
wa, á mʋ̀ cıcı nə san nə. Kərisə lìà
púlí don mama wà lá yın à mʋ̀ də
ba mʋ̀ nə pın wiən duən nə, nə ga
jon wiən duən con, də kʋ nə tà á mʋ̀
cıcı.
16 À nə kʋ́ʋ̀ yın Tɛsalonikə də nə,
á nɛɛ bələ mɛ, á nə pın, won tə, kʋ
nə mùrì nə, bà kʋ pa nə.
17 Kʋ tà á zìlə́ wiən tə, à pìà. Kʋ
tə, à nə pìà, kʋ mʋ̀ nə yı, sə Yıı pa
aba kʋ ŋwírán zənzən, ndə tìʋ́ nə
zın bıa zənzən nətʋ.
18 À nı tə tə mama, á nə tʋn à
nə, tə ga bʋ́rí nə. Máŋá tə, à nə nı
wiən tə, Epafəroditə nə ja bà, ʋ pa
nə, won mama kʋ́ʋ̀ wà nə mùrì. Tə
wiən təntə yı ndə tıralı nə, kʋ lwán
nə ywán zəni. Tə ga yı ndə *joŋi nə,
kʋ twá Yıı fıra nə, ʋ ga swə tə.
19 Yıı yı dun nəfarʋ tíú, yá ʋ ga
wá pa aba, kʋ tə mama nə mùrì aba,
Zwezi-Kərisə yırı.
20 Dun tə mama mɛ, sə tə ya nə
nyına Yıı nyiən, máŋá mama, wuuu,
kʋ nə ba zwɛ̀e. Amıına!

Sagı tə jʋ̀nà bwálí

21 Á jʋ̀ná lìà tə mama, ba nə yı
*Kərisə nə tı, á pa nə. Kərisə lìà tə,
ba nə wulə yəbə, də jʋ̀nì aba.
22 Kərisə lìà tə mama jʋ̀nì aba. Ba
tə, ba nə jʋ̀nì aba, ba doni, kʋ mʋ̀
nə yı *Romə-ba pìʋ́ nəfarʋ kàrá lìà
tə.
23 *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə pub-
wanʋ tə wá ya də á pubʋŋa tə.

Sagı tə, Polə nə púpúní ʊ pa Kolosə Kərisə lìà tə nə Kolosə tìán sagı tə yuu wa sʊgʊ

Lìù tə, ʊ nə púpúní sagı kʊ tə

Kʊ yı *tʊntʊnʊ Polə nə púpúní kʊ. Máŋá tə, ʊ nə púpúní sagı kʊ tə, də ʊ yı ʊ wulə bàń dìà Romə nə.

Lìà tə nə, Polə nə púpúní

Polə púpúní sagı kʊ tə, ʊ pa *Kərisə lìà tə nə, ba nə wulə Kolosə nə.

Sagı tə wa sʊgʊ

Nəŋə kʊ tə yırı Polə nə púpúní ba nə: Lìà duən kàrì kʊnkʊn kàrì, ba ma gıgarı *Kərisə lìà tə Kolosə nə. Ba pìà, sə Kərisə lìà tə pìí ba twá ba nıbara-ba yofwamınan tə nə. Polə pìà ʊ bırı də, Kərisə tə, ʊ nə wulə mıı wa, nə dwə won mama. Ʊ mù cıcı nə jə nii, ʊ ga jə dìàn lʊʊ dìàn mama yuu wa.

Kərisə lìà púlí tə yı ndə ʊ yıra nə, ʊ tətə ga yı yıra təntə yuu. Kərisə lìà tə nə kən ba waa Kərisə nə yırı, ba mù də Kərisə tə, ʊ nə tıga, ʊ pìí ʊ bwin, tə dàń vwə duən nə. Ba yàá lə ba níá wa, kʊ twá də Yıı yırı, ba ma bırı kʊ yoo təntə. Mə kʊ twá yoo kʊ tə nə Kərisə lìà tə ma bırı kʊ. Kʊ nətʊ dàń pın ba jì ləzwəndʊra.

Polə jʊ̀nì Kərisə lìà tə Kolosə nə

1 À mù Polə yı Yıı nə kúrí nə, də ʊ tətə fıra, sə à ya Zwezi-*Kərisə *tʊntʊnʊ. À mù də Timote, ʊ nə yı nə nubiu Kərisə yırı, nə púpúní sagı kʊ tə.

2 Nə pın kʊ Kərisə lìà púlí tə nə, kʊ nə wulə Kolosə nə. Á mù nə yı nə nubıa á nə yı Kərisə nə tı, á nə keni á waa Zwezi-Kərisə nə wuuu də pùá nədʊ. Nə nyına Yıı nə wá fwa pubwanʊ á yıra, ʊ ga pa aba bıcan sìá.

Polə ken Yıı lɛ̀ɛɛ̀e Kolosə tìán yırı (Efɛzə tìán 1.15-19; Filipə tìán 1.3-6; 1 Tɛsalonikə tìán 1.2-4; 3.5-11)

3 Máŋá mama, nə jʊ̀nì Yıı, ʊ nə yı nə *Yuu-Tiu Zwezi-*Kərisə nyına, nə pın aba. Nə nə wulə nə jʊ̀nì Yıı nə pın aba, nə yàá kə ʊ lɛ̀ɛɛ̀e á yırı.

4 Nə nì, nətʊ tə á nə keni á waa Zwezi-Kərisə nə wuuu, yá á ga tə swə lìà tə mama, ba nə yı Kərisə nə tı.

5 Máŋá tə, Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́ tə, kʊ nə yı cígá sʊgʊ tə, nə twi á con, kʊ pın á jə yala Yıı con. Yala təntə yı won tə, Yıı nə tanı, sə ʊ pa aba ʊ sàń nə.

6 Kʊ sʊywáŋʊ́ təntə vəli kʊ yí lʊʊ tə mama wa, kʊ ga tə pùlì kʊ súrí wuuu. Mə nətʊ nə, kʊ tʊŋa á də con, kʊ nə zıgı dıın tə nə, á nə nì Yıı pubwanʊ tə yoo, á ga lwarı, Yıı pubwanʊ tə nə yı cígá cígá nətʊ.

7 Kʊ yı Epafərasə nə kàrì kʊ sʊywáŋʊ́ təntə, ʊ bırı aba. Ʊ yı nə nubiswənə. Nə mù də ʊ mù mɛ nə tʊŋa Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə tʊtʊŋı tə duən nə. Ʊ tʊŋa ʊ pın Zwezi-Kərisə nə də pùá nədʊ, á mù yuu yırı.

8 Yá ʊ mù dàń nə swìn, ʊ pa nə yəni nətʊ, Yıı-*Siŋu tə nə pın á swə duən.

(Filipə tìán 1.9-11; Zwan 1.1-3, 14, 16)

9 Kʊ mù nə pın, kʊ nə zıgı dıın tə, nə nə nì kʊ nətʊ tə, nə yàá jʊ̀nì Yıı nə pın aba máŋá mama. Yá nə dàń lòrì Yıı, sə ʊ pa á yəni kʊ tə nə yı ʊ fıra, tə zəni zəni, sə ʊ ga pa á na wʊbʊŋa mama, də yənu mama, kʊ nə yı ʊ *Siŋu tə nə pın.

10 Kʊ nətʊ wá pa, á wànı́ á twá kʊ tə nə *Yuu-Tiu nə pìà, á ga tʊŋa kʊ tə nə poli ʊ pùá nə. Á dàń wá tʊn tʊtʊnzəŋə yiri mama, á ga wá lwarı Yıı wuuu, á súrí lá.

11 Nə tə lòrì Yıı, sə ʊ twá ʊ dìàn tə nə bırı ʊ dun tə nə, ʊ pa aba dìàn. Yá á dàń wá wànı́ á na pínʊ́ wuuu, á dànà ká pìí á kə á kwa.

12 Á kənə nə nyına Yıı lɛ̀ɛɛ̀e də pupwən. Ʊ pın á jì lìà tə, á də nə wàá tori á nı ʊ con, ʊ nə tún, sə ʊ

pa lìà tə nə, ba nə yı ʋ mù nə tı, bwálí tə nə, kʋ nə wulə poni wa.
13 Ʋ mù nə van nəba ʋ lı, sə yikunu yìən dàn ká dá dìàn nə yuu wa. Ʋ dàń ken nəba ʋ bìú Zwezi-Kərisə, ʋ nə swə, pàrì tə wa.
14 Mə ʋ bìú təntə nə kwɛn nə cʋna tə ʋ lı nə mù də Yıı pwərə wa. Yá ʋ mù ga nə yə̀ nəba ʋ jon, sə nə tını nə tìàn.

Zwezi-Kərisə yı won mama Yuu-Tiu
(Efɛzə tìán 2.13-19)

15 Zwezi-*Kərisə yı Yıı tə, lìà nə wàrì ba nı ba yíá wa, nyınyıga. Ʋ mù nə yı Yıı bìú. Ʋ yın lá də won mama tə wà fwa.
16 Yá Yıı yı ʋ twá də ʋ mù, ʋ ma fwa wiən tə mama, tə nə wulə lanworu wa də tıa yuu wa. Tə wiən təntə nə yı wiən tə, lìà nə na də ba yíá, də tə tə, ba nə ba na də yíá. Ʋ fwa *malıkɛ də tə yun tìán, də pɛ̀egá tə mama, dìàn tə, də wiən tə nə jə dìàn, də wiən tə nə dá pàrì. Tə wiən təntə mama yı Yıı twá də ʋ bìú tə, ʋ ma fwa tə. Yá tə ga yı Yıı fwa, ʋ pa Zwezi nə.
17 Zwezi-Kərisə yà wulə, də won mama tə tə̀lə́. Yá wiən tə mama dàń yı, ʋ mù nə pın, tə wulə tə bwálí nə.
18 Kərisə lìà púlí tə yı ndə ʋ mù Kərisə yıra nə, ʋ tətə dàń ga yı yıra təntə yuu. Ʋ mù nə yı təntən lìù, ʋ nə nan, ʋ mù ga nə dí yáá, ʋ bwin ʋ zàn tıan wa. Kʋ dàń bırı də, ʋ wulə wiən tə mama yuu wa.
19 Kʋ yı Yıı tətə fıra, sə ʋ bìú tə ya kʋ tə mama míámían, ʋ mù Yıı nə yı.
20 Ʋ mù Yıı nə kʋ́ʋ̀ swə, sə ʋ twá ʋ bìú tə nə, ʋ pa ʋ də won mama pìí ba kə duən yuu. Ʋ twá də ʋ bìú tə jana, tə nə nan ʋ tıan tə máŋá wa dagarʋ tə yuu wa, ʋ ma kə bıcan sìə́ ʋ mù, də tıa yuu wiən tə, də lanworu wiən tə mama pwərə wa.

21 Á də con dí yáá nə, á yà ŋʋ́ná də Yıı. Yá á yà yı Yıı dʋŋa, á nə bʋŋa yokʋkwınan, á ga tʋŋa tə yokʋkwınan təntə yırı.
22 Yá sí́ʋ́n nə, Yıı dàń pın, á mù də ʋ mù pìí á kə duən yuu, ʋ bìú tə nə jigə ləzwənə ʋ ga tı tə yırı. Yıı fwa nətʋ, sə ʋ pa á wàní á bà, á zıgı ʋ yáá con, ndə lìà tə nə, cʋna mama nə tə̀lə́ á yuu wa, yokʋkwınan dàn ká ya á yıra Yıı yáá con, lìù mama nə wàrì yolwan ʋ swìn á yuu wa.
23 Á dàń nə mɛ, sə á kə á waa Zwezi-Kərisə nə wuuu, á dànà ká yá. Á zıga də dìàn kʋ wa. Á dànà ká pìí á lwàń pubʋŋa də yala tə, á nə jə də Zwezi-Kərisə sʋywáŋʋ́ təntə, ba nə swìn ba bırı aba. Yá ba swìn kʋ ba bırı tıa yuu ləzoni tə mama. Mə kʋ sʋywáŋʋ́ təntə ka swìn ka bırı nə yı à mù Polə də tʋtʋŋı.

Nətʋ Polə nə tʋŋa Kərisə lìà púlí tə yırı
(Efɛzə tìán 3.1-13; 1 Korɛntə tìán 2.7-13)

24 À mù Polə jə pupwən də càn tə, à nə dá á mù yırı, máŋá kʋ tə wa. À wulə à dá càn tə, tə nə ga, sə nə dá Zwezi-*Kərisə tʋtʋŋı tə yırı, sə kʋ san ʋ púlí tə nə, kʋ nə yı ndə ʋ yıra nə.
25 À jigə Kərisə lìà púlí tə tʋ̀tʋ̀nʋ̀, sə à tʋn tʋtʋŋı tə, Yıı nə pın nə. Tʋtʋŋı təntə nə yı, sə à swìn ʋ sʋgʋ tə mama à bırı aba.
26 Sʋgʋ təntə yı cígá tə, ka nə sə̀gə̀ lìà tə mama yáá nə, kʋ máŋá nə ba yigə. Yá sí́ʋ́n nə, ʋ dàń bırı kʋ lìà tə nə, ba nə yı Kərisə nə tı.
27 Ʋ fwa nətʋ, ʋ yà nə pìà ʋ bırı lìà təntə nə də, yosəgu təntə, ʋ nə pìà, sə ʋ fwa yı yoo nəfarʋ. Yá ʋ ga wá san dwíə́ tə duən tə mama nə, ba nə tà *Zwifə-ba. Cígá təntə, ka nə sə̀gə̀ nə yı Zwezi-Kərisə yoo wulə á bıcanı wa. Yá á dàń twá də ʋ mù, á jə yala də, á wá na tori Yıı dun tə wa.
28 Mə ʋ mù Zwezi-Kərisə yoo nə, nə swìn nə bırı lìà tə nə. Nə yàá kwè lìù mama, nə ga kàrì wá də wʋbʋŋa tə mama, Yıı nə pın nəba. Nə pìà, sə lìà tə mama twá Zwezi-Kərisə nə, ba ya lìà tə, Yıı yìən tə bıga ba yun wa.

29 Kʊ mù nə pɪn, à dàń ma kəni
dìàn zənzən à tʊŋa. Yá kʊ yɪ Zwezi-
Kərisə dìàn nəfarʊ tə, ʊ nə pɪn nə,
dàń nə pɪn, à jə dìàn, à ma tʊŋa
nətʊ.

2

1 Kʊ yɪ cígá, à pìà, sə á lwarɪ, à nə
tʊn zənzən nətʊ, à pa á mù Kolosə
Kərisə lìà tə nə, də ba tə nə, ba
nə wulə Lawodise nə, də lìà duən
zənzən nə, ba tə nə wà nə nɪ ba yíá
wa.
2 À fwa nətʊ, sə à ma zùrì Kərisə
lìà tə mama bɪcanɪ, sə ba vwa duən
nə, ba ga sóní duən. À pìà, sə á na
yənu tə mama míámían. Kʊ nətʊ
dàń wá pa á lwarɪ Yɪɪ cígá tə, ka nə
sègè. Cígá təntə, ka nə sègè, nə yɪ
Zwezi-Kərisə yoo tə.
3 Wʊbʊŋa də yənu yɪ wiən, tə nə
ziən zənzən, tə ga yɪ yoməgu Zwezi-
Kərisə bɪrɪ nəba.
4 À swìn yìàn tə tə á con, sə lìù
mama dàn ká wàní ʊ twá swɪan
sùràn nə, ʊ ma gɪgarɪ aba ʊ dʊgʊ.
5 À mù nə swə à ŋʊ́ná də aba,
à pubʊŋa tə wulə də aba. À fwa
pupwən də, á nə tʊŋa yoo mama,
ndə kʊ nə mɛ, sə kʊ tʊn nətʊ, á ga
kəni á waa Zwezi-Kərisə nə wuuu, á
ba á kwa kəni.

Zwezi-Kərisə yɪ nə wʊbʊŋa cígá cígá

(Efɛzə tìán 2.1-10; 3.14-19; 1 Tɛsalonikə tìán 4.1-2; 1 Timote 6.20-21; Romə tìán 6.3-11)

6 Á sɛ̀e, sə Zwezi-*Kərisə ya á
*Yuu-Tiu. Kʊ mù tə yɪrɪ, kʊ dàń mɛ,
sə á ya də wá.
7 Á dàń yana də wá, ndə tìʊ́ ŋʊnan
nə zʊa tɪa dèń nətʊ. Á zɪga dìàn,
á ma kə á waa ʊ nə wuuu, ndə ba
nə kàrì aba nətʊ. Á kənə Yɪɪ lɛ̀eɛ̀e
zənzən máŋá mama.
8 Á cɪa á tìàn nə, á dànà ká pa
lìù gɪgarɪ aba, ʊ dʊgʊ də yíá swɪan
sùràn, tə nə ba dèń jə. Swɪan sùràn
təntə yɪ tə nan ləzoni yofwamɪnan
wa, də lʊʊ wiən, tə nə jə dìàn nə
yuu wa, kʊ tà Zwezi-Kərisə con tə
nan.
9 Kʊ tə mama míámían Yɪɪ nə yɪ,
mə kʊ mù nə Zwezi-Kərisə də yɪ.
10 Yá á mù də Zwezi-Kərisə dàń nə
vwə duən nə tə pɪn, á də jə wiən tə
mama míámían, tə nə wulə ʊ con.
Ʊ mù nə wulə wiən tə mama yuu
wa, tə nə də́ pàrì ləzoni yuu wa.
11 Á də Zwezi-Kərisə nə vwə duən
nə tə pɪn, ʊ lɪ á yokʊkwɪnan tə
mama, sə tə kʊ́ù dàn ká ja dìàn á
yuu wa. Ʊ nə kwɛn aba nətʊ tə, yɪ
ndə bara *goŋu nə. Yá kʊ dàń nə
tà ndə ləzoni nə gwəŋə nətʊ, kʊ yɪ
Zwezi-Kərisə tɪan tə yɪrɪ.
12 Ba nə ləgə aba níá tə wa, kʊ bɪrɪ
də, ba gùrì aba, ndə Zwezi-Kərisə nə
tɪga ba ga gùrì wá. Yá kʊ tə kʊ́ù bɪrɪ
də, á pìí á twá ʊ nə á bwin á nan
tɪan wa. Kʊ pìà kʊ swìn də, á pɪn
cígá də, Yɪɪ nə bwin Zwezi-Kərisə ʊ
lɪ tɪan wa, yá ʊ jə dìàn, sə ʊ bwin á
də.
13 Fuən nə, á mù yà yɪ ndə tɪga
nə, á cʊna tə yɪrɪ. Kʊ súrí á nə tà
Yɪɪ lìà tə yɪrɪ. Yá síʊ́n nə, Yɪɪ pìí ʊ
bwin á mù də Zwezi-Kərisə, ʊ ga fwa
pubwanʊ nə yɪra. Ʊ kwɛn nə cʊna
tə mama, ʊ lɪ nə mù də wá pwərə
wa.
14 Ba paa Zwezi-Kərisə dagarʊ tə
yuu wa. Kʊ mù nə pɪn, sagɪ tə, kʊ nə
bɪrɪ də, nə yɪ cʊna lìà, tə cʊ̀gʊ̀. Yɪɪ
dàń bɪrɪ də, sagɪ təntə kʊ́ù ba dèń
jə. Kʊ yɪ ndə ba paa kʊ də Zwezi-
Kərisə dagarʊ tə yuu wa. Yá síʊ́n
nə, nə cʊna tə mama dàń zwɛ̀e.
15 Zwezi-Kərisə mù dí dìàn wiən
tə mama yuu wa, tə yà nə jə dìàn
ləzoni yuu wa, də wiən tə nə də́
pàrì, ʊ ga cʊ̀gʊ̀ tə dìàn mama. Ʊ ken
cavɪra tə nə lʊʊ mama yáá con, ndə
ba nə ta kʊ̀ù ba də́, ba vaŋa ywəŋə.

(Romə tìán 14.1-6, 17; Galasi tìán 4.9-11; 1 Timote 4.1-8)

16 Kʊ mù tə yɪrɪ, á dànà ká sɛ̀e á
pa lìù cəgə aba, kʊ tə yɪrɪ, á nə də́,
nə à yə̀ə́ kʊ tə yɪrɪ, á nə nywìn. Á
dànà ká pa lìù lɪ dɪan ʊ tún ʊ pa aba,
sə tə ya á cànì á də́, nə à yə̀ə́, sə tə
ya á sìə́ dɪan.

17 Yìèn təntə kúù ba dàń jə. Tə yı
ndə yıywara nə, kʊ yà nə bırı cígá
tə, ka nə bìàn. Zwezi-Kərisə tətə nə
yı cígá təntə.
18 Á dànà ká pa lìà tútùní də aba
kʊ tə, á nə mɛ, sə á fwa tə yuu wa.
Ba mù lìà təntə yàá kəni càn ba tìàn
nə. Ba pın dun *malıkɛ nə, ba ga
fwa ndə ba cuə ba tìàn tıa, kʊ ga
yı kʊnkʊn. Ba yàá swìn də, Yıı bırı
ba yoo kʊ tə, kʊ ga yı kʊnkʊn. Tə
sùràn təntə yı fwiə sùràn, tə nə yı
yənu, kʊ nə yı tʊtʊ. Ba pubʊŋa tə yı
ləzwənə pubʊŋa.
19 Ba mù lìà təntə də Zwezi-Kərisə
kúù wà duən nə vwe. Ʊ mù nə yı
nə Yuu-Tiu, yá nə mù də ʊ mù nə
vwə duən nə, ndə yuu də yıra nə
vwə duən nə nətʊ. Zwezi-Kərisə
pın nə vwa duən nə, nə tʊŋa, ndə
nandaran yirə yirə nə vwə duən nə,
kʊ nədʊ mama ga jə kʊ tʊtʊŋı. Yá
yuu tə nə pın dìàn tə mama nə, tə
ga tʊŋa tʊtʊŋı nədʊ. Ʊ mù nə saŋa
nəba, ʊ pın nə vəli yáá wuuu Yıı
cwəŋə tə wa.
20 Á yèé də, á twá Zwezi-Kərisə nə,
á tı. Kʊ mù tə yırı, lʊʊ wiən, tə nə
jə dìàn, kúù ba dìàn jə á yuu wa.
Bɛ̀eɛ̀e dàń nə pın, á tə ma fwa, ndə
á yı lʊʊ nə tı aba? Bɛ̀eɛ̀e nə pın á
sɛ̀e culən tə, ba nə bırı aba, ba wú:
21 «Á dànà ká tì kʊ tə, á dànà ká də́
kʊ tə, á dànà ká dwen kʊ tə yıra!»
22 Culən təntə yı tə wulə wiən tə,
ba nə ma tʊŋa, tə ga cùgà yırı. Tə yı
ləzoni cıcı pubʊŋa, ba ma kàrì aba.
23 Wiən təntə yı ndə wʊbʊŋa
wiən nə, ba tətə nə zìlí tə ba pubʊŋa
wa. Ba tətə dàń cwi ba tìàn tıa, ba
ga kəni ba tìàn càn wa. Culən təntə
yı ndə tə jə dàń, yá tə ga yı tʊtʊ. Tə
wàrì tə saŋa, sə lìà tə lı ba tìàn ba
pùə́ yokʊkwınan fıra tə wa.

3

Zwezi-Kərisə pın aba mıı nədʊn
(Filipə tìán 3.18-21; 1 Zwan 3.1-3; Efɛzə tìán 5.3-8; 4.17-31)

1 Yıı nə pın, á mù də Zwezi-
*Kərisə pìí á bwin á nan tıan wa də
duən. Kʊ mù tə yırı, á pıan Yıı sàń
wiən tə fıra ja aba. Mə Zwezi-Kərisə
jèə́ lá nə, Yıı jızən* vàn nə.
2 Á pıan á pubʊŋa tə ya wiən tə
yuu wa, tə nə wulə Yıı *sàń nə, ka
dàn ká ya lʊʊ wiən yuu wa.
3 Á tıga də Zwezi-Kərisə. Yá Yıı
dàń twá də Zwezi-Kərisə, ʊ ma pa
aba mıı nədʊn tə. Yá mıı nədʊn
təntə yı kʊ sègè Yıı con.
4 Zwezi-Kərisə nə yı á mıı cígá
cígá. Dıın don nə, ʊ wá pìí ʊ ba
ʊ nan nə yíá yuu də ʊ dun tə. Kʊ
máŋá tə wa, á də wá twá də wá á
na dun.
5 Kʊ mù nə pın, á dàń mɛ, sə á lı
yokʊkwınan tə á bıcan wa, tə nə yı
lʊʊ wiən, á pa tə nyʊ lá. Tə mù nə yı
ka pə̀ń duən vɛɛ vɛɛ, nə à yèə́ ka tʊn
durən yìèn, nə à yèə́ ka cwàrì, nə
à yèə́ ka pìà pùə́ fıra yokʊkwınan,
nə à yèə́ ka pa lìà duən wiən jə
yimən tə pa aba. Á nə pın lìà duən
wiən jə yimən tə pa aba, kʊ bırı
də, á pın dun tə wiən təntə nə ndə
woŋwanan nə, á ga dʊgʊ Yıı vàn nə.
6 Mə yokʊkwınan təntə yırı nə,
Yıı lıŋa wá zàn lìà tə yuu wa, ba nə
vı, sə ba zìlí ʊ nii tə.
7 Fuən tə nə, á də yà tʊŋa yìèn
təntə.
8 Síún nə, á də dàń dʊga yìèn
təntə mama. Tə mù nə yı lıŋa, də
dʊŋı, də wʊlʊŋʊ, də tıjaŋa sùràn, də
sʊfaran, tə nə naŋa á nii wa.
9 Á dànà ká kʊnı kʊnkʊn á kə
duən nii nə. Á yı lìà tə, á nə nan
á yá á yʊa nədwan tə, də kʊ tʊtʊnɛɛ
mama.
10 Yá síún nə, á dàń zʊa yʊa nədʊn
wa. Yıı nə pın aba yʊa nədʊn təntə.
Ʊ mù nə kwɛn kʊ máŋá mama, sə kʊ
ya ndə ʊ tətə mıı tə nə, sə kʊ pa, á
wànı́ á lwarı, ʊ nə yı nətʊ zəni zəni.
11 Kʊ mù tə yırı, pwıa kúù tə̀lə́
lìà tə, ba nə nı Yıı mıı nədʊn tə,
pwərə wa. *Zwifə-ba də *Gərɛkə-ba
dàń jigə nədʊ. Lìà tə, ba nə *goŋi

* **3:1 3.1** Ka jə̀ń pìú jızən vàn nə yı dun bwálí.

bara, də ba tə nə ba bara goŋi də jigə nədʋ. Vərə tə, də lìà tə, ba yíá nə wà pʋrı, də ywəŋə tə, də lìà tə, ba nə tı ba tìàn tə mama dàń yı nədʋ. Zwezi-Kərisə cıcı dàń nə wulə ba mama yuu wa, ʋ ga tʋŋa ba lìù mama bıcan wa.

12 Yıı kúrí aba, ʋ pìà, sə á ya Kərisə nə tı, ʋ ga swə aba. Kʋ mù tə yırı, á pıan á ja bıcabwanʋ, sə á ya wʋywanyına, sə á cú á tìàn tıa, sə á ya bwàbwà, sə á ja pínú də.

13 Kʋ dàń nə yı á pına yìàn tə, tə nə tʋŋa á pwərə wa. Á lìù tə, ʋ nə jə yoo də ʋ don, sə á kwɛn kʋ, sə kʋ zwɛ̀e, ndə Zwezi-Kərisə nə kwɛn á cʋna tə, ʋ pa tə zwɛ̀e nətʋ.

14 Kʋ tə nə dwə tə mama nə yı, sə á sóní duən, sə kʋ pa á vwa duən nə, sə á yoo mama ga ya zəni.

15 Bıcan sìə́ tə Zwezi-Kərisə nə pın aba, wá tını á pubʋŋa mama. Yıı kúrí aba, sə á ya won nədʋ, sə á ja bıcan sìə́ təntə. Á dàń kənə Yıı lɛ̀eɛ̀e máŋá mama.

16 Zwezi-Kərisə sʋgʋ tə də kʋ yozəŋə tə mama wá ya á pubʋŋa wa. Á kàrà duən, sə á kwè duən də wʋbʋŋa tə mama, á nə jə. Á kənə Yıı lɛ̀eɛ̀e də á waa mama, ʋ pubwanʋ tə yırı. Á nuŋə gwaran, də nuŋi, tə nə bwı Yıı nə, də nuŋi tə mama, Yıı-*Siŋu tə nə bırı aba.

17 Won tə mama, á nə fwa, kʋ nə yı á nii sʋ̀ràn, nə à yə́ə́ á tʋtʋnan wa, á fwa kʋ *Yuu-Tiu Zwezi yırı. Á kənə nə nyına Yıı lɛ̀eɛ̀e, kʋ twá də nə Yuu-Tiu Zwezi.

Kərisə lìà púlí nə mɛ, sə kʋ ya nətʋ

(Efɛzə tìán 5.22-33; 6.1-9; 1 Piyɛrə 3.1-7; 2.18-25; Titə 2.9-10; 1 Timote 6.1-2)

18 Á mù kana tə, á lìù mama mɛ, sə ʋ sɛ̀e ʋ barı nii, ndə ʋ nə sɛ̀e *Yuu-Tiu nii nətʋ.

19 Á mù bara tə də, á swə́nə́ á kana tə, á dànà ká tʋn yanyʋna də ba.

20 Á mù bìsíná-ba, á zìlə́ á ninə də á nyına nii yoo mama wa. Mə kʋ mù nə poli nə Yuu-Tiu pùə́ nə.

21 Á mù bıa nyına-ba də, á dànà ká fwa, á pa á bıa tə lıŋa zàn, sə kʋ gwàrì ba jìàn.

22 Á mù ywəŋə tə, á sìá lìà tə, ba nə yə̀ aba tə nii, yoo mama wa, lʋʋ kʋ tə wa. Á dànà ká zìlí ba nii ba yíá wa cıcı, sə kʋ dàn ká ya ndə á pìà, sə ba bʋ á nə. Á tʋŋa ba tʋtʋnan tə də á bıcan mama, á nə zìlí Yuu-Tiu tə yırı.

23 Tʋtʋŋı tə mama á dàń nə tʋŋa, á tʋŋa kʋ də á bıcan mama. Á tʋŋa ndə kʋ yı á tʋŋa á pın Yuu-Tiu nə, kʋ tà lìà nə, á tʋŋa á pın.

24 Á yə̀ə́ də, kʋ yı Yuu-Tiu nə wá ŋwín aba. Á wá na á tori ʋ con. Zwezi-*Kərisə nə yı Yuu-Tiu, yá kʋ ga yı ʋ mù nə, á tʋŋa á pın.

25 Lìù tə, ʋ nə tʋŋa lwanı, Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə wá ŋwín ʋ lwanı tə ŋwírán ʋ pa wá. Yá lìù mama bá doni n don də.

4

1 Á mù lìà tə, á nə yə̀ ywəŋə tə, á jana ba də cígá, ndə kʋ nə mɛ nətʋ. Á lie á tìàn də, á də jə Yuu-Tiu ʋ nə wulə Yıı *sàń nə.

Sagı tə yígúrə́ sʋ̀ràn
(Efɛzə tìán 6.18-20; 5.14-17)

2 Á nə jʋ̀nì Yıı, sə á ja pínʋ́ wuuu, á dànà ká pìí á kə á kwa. Á kənə Yıı lɛ̀eɛ̀e də yawala máŋá mama.

3 Á jʋ̀ná Yıı á pa nəba, sə ʋ pa nə na cwəŋə, nə ma swìn ʋ sʋgʋ tə, sə nə bırı Zwezi-*Kərisə cígá tə, ka nə sə̀gə̀, lìà nə. Mə kʋ mù yırı nə, ba vwa nə də banzala.

4 Á tə jʋ̀ná Yıı á pa nə, sə à wànı́ à swìn ʋ sʋgʋ tə à bırı nəpon nəpon, ndə kʋ nə mɛ, sə à swìn nətʋ.

5 Á pıan á ja wʋbʋŋa lìà tə, ba nə wà ba waa ken Zwezi-Kərisə nə, yáá con. Yıı nə pın aba máŋá nəzəŋu mama, sə á tì kʋ á ma tʋn kʋ tə nə mɛ, sə á tʋn.

6 Á pıan á nii sʊ̀ràn ya ywání, tə
ga ja fıra máŋá mama. Ba nə bwe
aba, sə á yəni á nə mɛ, sə á le nətʊ.
(Efɛzə tìán 6.21-22; Filemon 22-
25)

7 À pìà, sə à tʊn Tiswikə, ʊ nə yı
nə nubiswənə, á con. Ʊ yı lìù tə, ʊ
nə tʊŋa Zwezi-Kərisə tʊtʊŋı tə də,
də pùə́ nədʊ. À də ʊ mù mɛ nə tʊŋa
*Yuu-Tiu tʊtʊŋı tə duən nə. Máŋá
tə, ʊ nə wá bà á con, ʊ wá bırı aba
won tə mama, à nə wulə kʊ wa.
8 Mə kʊ mù yırı nə, à tʊn wá á con,
sə ʊ pa á yəni, nə nə yı nətʊ, sə ʊ ga
zʊ̀rì á bıcanı də.
9 À tʊn ʊ mù də Onezimə, ʊ nə
yı nə nubiswənə, sə ba kwé duən.
Onezimə də yı lìù tə, ʊ nə twá
Zwezi-Kərisə nə də pùə́ nədʊ. Ʊ yı
á mù wa lìù. Ba lìà bələ təntə dàń
wá swìn yoo tə mama, kʊ nə wulə
yəbə, ba bırı aba.

10 Arisətarəkə, à mù də wá nə
wulə bàń dìə̀ tə wa, jʊ̀nì aba.
Marəkə, ʊ nə yı Barənabasə nubiu
tə, də jʊ̀nì aba. À dí yáá à swìn ʊ
yoo á con. Máŋá tə, ʊ dàń nə twi á
con, sə á ja wá zəni.
11 Zwezi, ʊ yırı don nə yı
Zwisətisə tə, də jʊ̀nì aba. Mə ba mù
lìà batwa təntə cıcı nə yı *Zwifə-
ba, à mù də ba mù nə tʊŋa Yıı pàrì
tʊtʊŋı tə. Ba zʊ̀rì à bıcan zənzən.
12 Epafərasə, ʊ də nə yı á mù wa
lìù, jʊ̀nì aba. Ʊ yı Zwezi-Kərisə
tʊ̀tʊ̀nʊ̀ tə, ʊ nə jʊ̀nì Yıı zənzən máŋá
mama, ʊ pın aba. Ʊ lòrì Yıı, sə ʊ pa
á ya lìà tə, Yıı yìən tə nə bıga á yuu
wa, á ga zıga zəni á ma tʊŋa Yıı fıra,
máŋá mama.
13 À tətə wàá à bırı nətʊ tə, ʊ
nə tʊŋa zənzən, ʊ pın á mù, də
Lawodise tìán, də Yerapolisə tìán
nə.
14 Nə nubiswənə dımʊtʊrʊ Likə
də Demasə də jʊ̀nì aba.

15 Á jʊ̀ná Kərisə lìà tə mama, ba
nə wulə Lawodise nə á pa nə. Á
jʊ̀ná Ninfa də Kərisə lìà tə, ba nə
yàá jə́rí duən ʊ dìə̀ wa, á pa nə.

16 Máŋá tə, á nə kàrì sagı kʊ tə, á
zwɛ̀e, sə á pa kʊ va kʊ pa Lawodise
Kərisə lìà púlí tə də nə, sə ba də kàrì
kʊ. Kʊ kwa nə, sə á də kʊ́ʊ̀ lwàń, á
jon à sagı tə don tə Lawodise tìán
con, á kàrì.
17 Á swìán Arəswipə con, sə ʊ kə
ʊ yíá lá, ʊ tʊn tʊtʊŋı tə, Yuu-Tiu nə
pın wá, ʊ pa kʊ zwɛ̀e.
18 À mù Polə tətə nə pʊ́pʊ́ní bwálí
kʊ tə wa də à jıın à ma jʊ̀nì aba.
Á dànà ká swɛ̀eé də, ba vwa nə də
banzala. Yıı nə wá fwa pubwanʊ á
yıra.

Təntən sagı tə, Polə nə púpúní ʋ pa Tɛsalonikə Kərisə lìà tə nə

Tɛsalonikə tìán təntən sagı tə yuu wa sʋgʋ

Lìù tə, ʋ nə púpúní sagı kʋ tə

Kʋ yı *tʋntʋnʋ Polə nə púpúní kʋ.

Lìà tə nə, Polə nə púpúní

Sagı kʋ yı təntən sagı tə, Polə nə púpúní ʋ pa *Kərisə lìà tə nə, ba nə wulə Tɛsalonikə nə. Tɛsalonikə yı kʋ wulə Masedwanə nagwanaa tə wa.

Sagı tə wa sʋgʋ

Nəŋə kʋ tə yırı, Polə nə púpúní ba nə: Polə nə dıga *Kərisə lìà púlí təntə dàń Tɛsalonikə nə. Yá ʋ dàń yà mɛ, sə ʋ dəri ʋ jén *Zwifə-ba duən yáá nə, ba nə wà ʋ kàrà tə sɛ̀e, ba ga zıga ʋ nə. Polə dàń púpúní sagı kʋ tə, ʋ pa Kərisə lìà púlí tə nə, sə kʋ pa ʋ tʋtʋŋı tə kwɛn kʋ tʋn kʋ va yáá wuuu.

Polə pìà ʋ bırı də, ʋ pùə́ poli, yoo mama nə vəli zəni, Kərisə lìà púlí nədʋn təntə wa yırı. Polə bwı ba nə, ba nə vəli yáá tə yırı, ʋ dàń ga daŋa ba jìàn, sə ba tə kwɛn ba tʋn kʋ ba doni nətʋ. Ba cígá yà dànì *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə túrí tə. Yá twara yà jə Kərisə lìà tə duən, ba duən yà nə tı də Yuu-Tiu tə wà twi tə yırı. Polə pìà, sə ʋ bırı ba tıga təntə yoo nə wá ya nətə.

Polə jʋ̀nì Kərisə lìà tə Tɛsalonikə nə

1 À mʋ̀ Polə də Siləvɛn də Timote nə púpúní nə pın *Kərisə lìà púlí tə nə, kʋ nə wulə Tɛsalonikə nə. Kʋ púlí təntə də nyına Yıı də *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə vwə duən nə. Yıı nə wá fwa pubwanʋ á yıra, ʋ ga pa aba bıcan sìə́.

Nətʋ tə Tɛsalonikə lìà nə ken ba waa Zwezi nə

(Filipə tìán 1.3-6; Kolosə tìán 1.3-8; 1 Tɛsalonikə tìán 2.13-14)

2 Nə yıjʋnı mama wa, nə yàá lòrì Yıı nə pın aba, na ga kəni Yıı lɛ̀eɛ̀e máŋá mama, á mama yırı.

3 Nə yàá lìí á yoo máŋá mama, nə nyına Yıı yáá con. Nə lìí nə tìàn tʋtʋŋı tə, á nə keni á waa Zwezi nə, wuuu á ma tʋn. Nə lìí nə tìàn də kʋ tə á sonu, tə nə tʋŋa də, á nə zıga dìàn yala tə wa, á nə jə nə *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə con.

4 Nə nubıa-ba, nə yə̀ə́ də, Yıı sóní aba. Ʋ kúrí aba, sə á ya ʋ mʋ̀ lìà.

5 Nə swìn sʋywáŋʋ́ tə nə bırı aba. Kʋ tà də nii sʋ̀ràn cıcı, kʋ yın də Yıı dìàn tə də Yıı-*Siŋu tə tʋtʋŋı tə. Yá nə yà ba bɛ̀eé də, sʋywáŋʋ́ tə yı cígá. Á yə̀ə́ nə nə jın nə tìàn nətʋ, nə ja yà á tətəŋi wa, sə nə ma san aba.

6 Kʋ mʋ̀ nə pın, á yı ndə nə mʋ̀ də Yuu-Tiu nə yı nətʋ. Á dí càn zənzən, á ma jon Yıı sʋgʋ tə. Yıı-Siŋu tə nə pın aba pupwən.

7-8 Yuu-Tiu sʋgʋ tə zıgı á con, kʋ ma yí Masedwanə nagwanaa də Akayi nagwanaa. Kʋ nətʋ dàń pın á jì lìà tə, Masedwanə də Akayi Kərisə lìà tə mama nə mɛ, sə ba jì ndə á nə. Kʋ tə nə súrí lá, ba swìn nətʋ tə, á nə keni á waa Yıı nə, bwálí mama nə. Kʋ mʋ̀ nə pın, nə mʋ̀ con, kʋ ba də̀ń jə, sə nə kʋ́ʋ̀ swìn ka yoo.

9 Lìà tə mama yàá swìn nə yoo. Ba maŋa nətʋ tə, á nə sɛ̀e á ja nəba, máŋá tə wa, nə nə twi á con. Ba maŋa nətʋ tə, á nə lwàń pubʋŋı á bà Yıı con, kʋ pa á sɛ̀e á dʋgʋ woŋwanan, sə á ga tʋn á pa Yıı nə. Yıı təntə nə wulə mıı wa, ʋ ga yı cígá.

10 Yá á dàń dànì də, ʋ bìú Zwezi tə, ʋ pìí ʋ bwin ʋ zìn tıan wa, pìí ʋ naŋa yıı ʋ bìàn. Ʋ mʋ̀ Zwezi tə nə jon nəba Yıı bʋ̀rà tə wa, kʋ nə bìàn.

2

Tʋtʋŋı tə, Polə nə tʋn, Tɛsalonikə

nə yoo
(Tʊtʊnan 20.18-21, 31-35; 2 Korɛntə tìán 4.1-2, 5; 6.3-10; 12.12-15)

1 Nə nubɪa-ba, á tətə yə̀ə́ kʊ zəni
də, nə nə twi á con tə, kʊ wà tʊtʊ
yɪn.
2 Á yəni də, nə dí càn də ba fɪfɪn
nəba Filipə nə, kʊ tə wà dàn. Kʊ
kwa nə, nə nyɪna Yɪɪ pɪn fən kʊ́ʊ̀ ba
nəba jə, sə nə swìn sʊywáŋʊ́ tə, nə
bɪrɪ aba də, yìən nə swə tə zɪga, sə
tə cì kʊ yáá nə də.
3 Nə kwìə̀ tə, nə nə kwè lìà
tə nə wà kʊnkʊn, nə à yə̀ə́
pubʊnkʊkwɪʊn sʊ̀ràn, nə twá nə
ma kwè ba. Yá nə wà sírí ken, sə
nə pa ba jén.
4 Yɪɪ dàń nə nɪ də, nə mɛ, sə ʊ pa
nəba sʊywáŋʊ́ tə, ʊ ma pa kʊ nəba.
Kʊ mʊ̀ nə pɪn, nə dàń nə swìn kʊ tà,
sə nə ma poli ləzoni pwìí, kʊ ya, sə
nə ma poli Yɪɪ pʊ́ə́. Ʊ mʊ̀ nə yə̀ə́ nə
pubʊŋɪ tə də̀ń, nə lù nətʊ.
5 Ndə á nə yə̀ə́ kʊ nətʊ, nə tə wà
gɪgara sʊ̀ràn swìn á con mama, nə
ga tə wà sʊ̀ràn swìn, sə nə ma pìà
səbɪa. Yɪɪ yə̀ə́ yoo təntə zəni.
6 Nə wà pìà, sə nə na dun ləzoni
yáá con, kʊ nə yɪ á mʊ̀ yáá con, nə
à yə̀ə́ ba duən yáá con. Yá nə yà ga
nə ya Zwezi-*Kərisə *tʊntʊna tə, nə
yà wàá dìàn nə də́ á yuu wa.
7 Kʊ ga wà nətʊ yɪn. Nə waa yɪn
bwànì á yuu wa máŋá tə wa, nə nə
yɪn á con, ndə nuu nə ywàŋá ʊ bɪa
yuu nətʊ.
8 Nə wʊbwanʊ təntə nə pɪn nə wà
sóní, sə nə swìn Yɪɪ sʊywáŋʊ́ tə cɪcɪ
nə bɪrɪ aba. Nə sóní də, kʊ nə yɪ
tɪan də, sə nə sɛ̀e nə tɪ á yɪrɪ. Kʊ
nətʊ tə bɪrɪ də, á yoo cà kʊ pa nəba.
9 Nə nubɪa-ba, á dàń wàá á tìàn á
lìí tʊtʊncaran tə, nə nə yàá tʊn, də
gwarʊ tə kʊ nə yàá yí nəba yoo. Nə
yàá tʊn tɪtɪn də yɪcaʊ, sə kʊ pa nə
dàn ká ya á lìù mama yuu zɪlɪ. Yá
nə swìn Yɪɪ sʊywáŋʊ́ tə nə bɪrɪ aba.
10 Nə yɪn də á mʊ̀ lìà tə, á nə keni
á waa Zwezi nə wuuu, nə bɪrɪ aba
də, nə yɪ lìà tə, ba nə yɪ Yɪɪ nə tɪ, nə
yɪ cígá tìán Yɪɪ yáá con. Yoo mama
yà tə̀lə́ nə yuu wa, lìù nə wàá nə nii
nə ʊ caga kʊ yɪrɪ. Á mʊ̀ nɪ kʊ tə, nə
nə yɪn, Yɪɪ də ga na kʊ.
11 Á yə̀ə́ də, kʊ tə, nə nə tʊn də á
lìù mama, kʊ ya ndə nyɪna də ʊ bɪa
nə.
12 Nə kwè aba, nə pa á bɪcanɪ zʊ̀rì.
Nə zɪgɪ dìàn nə lòrì aba, sə á yà lìà
tə, á nə mɛ, də Yɪɪ kʊ́rí aba, sə á twá
á ya ʊ pàrì tə wa, də ʊ dun tə wa.
(1 Tɛsalonikə tìán 1.6-10; 2 Tɛsalonikə tìán 1.4-5)
13 Nə nə swìn Yɪɪ sʊgʊ tə á con, á
ken á waa kʊ nə ndə Yɪɪ sʊgʊ nə. Á
wà kʊ cígá pɪn ndə ləzoni sʊgʊ nə.
Kʊ cígá ga ya Yɪɪ sʊgʊ tə, kʊ nə tʊŋa
á mʊ̀ lìà tə, á nə ken á waa Zwezi nə
bɪcanɪ wa. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, nə kəni
Yɪɪ lɛ̀eɛ̀e wuuu.
14 Nə nubɪa-ba, á də yɪ ndə Kərisə
lìà púlə́ tə nə yɪ nətʊ, tə nə wulə
*Zwide nagwanaa wa, tə də Zwezi-
Kərisə nə vwə duən yɪra. Kʊ mʊ̀ nə
pɪn, á tətə dwíí tìán tə ma kə càn á
nə, ndə *Zwifə-ba də nə ken càn ba
nə nətʊ.
15 Mə ba mʊ̀ nə gʊa *Yuu-Tiu
Zwezi də Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nà tə, ba ga
fɪfɪn nəba. Ba mʊ̀ ba Yɪɪ pʊ́ə́ poli,
ba ga ya lìù mama dʊŋʊ.
16 Ba mʊ̀ nə kəni dìàn ba cì nə nə,
sə nə dàn ká swìn Yɪɪ sʊgʊ tə nə bɪrɪ
lìà tə, ba nə tà Zwifə-ba, sə kʊ jon ba
ba cʊna tə wa. Ba fwa nətʊ, ba ma
súrí ba cʊna tə wuuu. Yɪɪ bʊ̀rà tə
dàń twi kʊ ja ba, də máŋá don wa.

Polə swə, sə ʊ pìí ʊ va Tɛsalonikə
(Romə tìán 1.9-13; Tʊtʊnan 17.14-16; 14.22)

17 Nə nubɪa-ba, nə mʊ̀ də á mʊ̀
pwɛ̀e nə yá duən, máŋá mancɪn wa.
Nə kʊ́ʊ̀ tə̀lə́ duən nə, yá nə bɪcanɪ ga
tə bʊŋa á yoo wuuu. Á fɪra jɪn nəba
zənzən! Yá nə yà sóní, sə nə pìí nə
na aba nə yíá wa. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, nə
dàń ma bɪbarɪ, sə kʊ yoo təntə wàní
kʊ tʊn.
18 Nə yà pìà, sə nə pìí nə bà á con.
À mʊ̀ Polə də́də́n, sə à bà á con, kʊ
nɛɛ cé duən, yá *Sɪtana cì nə yáá nə,
kʊ wà wàní.

19 Nə jə yala nə wulə pupwən wa
á yırı. Máŋá tə wa, nə *Yuu-Tiu nə
wá pìí ʋ bà, á wá ya ndə dun yupuu
nə, ʋ nə wá pa nəba.
20 Á mù cígá nə ya nə dun də nə
pupwən.

3

1 Nə dàn wuuu nə ga, nə kúù wàrì
nə dànì. Nə nı də nə mɛ, sə nə ya
Atɛnə wa yəbə cıcı.
2 Kʋ mù nə pın, nə ma tʋn Timote
á con. Ʋ yı nə nubiu Kərisə yırı,
ʋ nə tʋŋa ʋ pın Yıı nə. Ʋ də swìn
Zwezi-Kərisə sʋywáŋú tə ʋ bırı. Nə
tʋn wá á con, sə ʋ bà ʋ kwè aba ʋ
pa á zıgı dìàn, sə á kə á waa Zwezi
nə wuuu.
3 Nə pìà, sə á lìù mama dàn ká
dʋgʋ Yıı cwəŋə tə, càn zənzən tə
yırı, nə nə wulə tə wa. Á tətə yəə́
də, kʋ yoo təntə mɛ, sə kʋ tʋn nə
mù lìà tə yıra, Yıı nə kúrí.
4 Máŋá tə wa, nə nə yın á con, nə
yà dí yáá nə swìn á con də, ba wá
kə càn zənzən nə nə. Á də yəə́ də,
kʋ mù máŋá təntə dàń nə yí.
5 À dàń nə kúù wàrì à pínı́, à dànì
á yoo wa. Kʋ mù nə pın, à ma tʋn
Timote á con. À tʋn wá, sə ʋ bà, ʋ
na nətʋ tə, á tə nə keni á waa Zwezi
nə wuuu. Fən yà jə nə də, *Sıtana
nə wá bà ʋ dədə́n aba, sə ʋ yigu aba
ʋ pa á tʋn yokʋkwıʋn. Də kʋ nə jigə
nətʋ, ʋ wá pa nə tʋtʋŋı tə mama jì
tʋtʋ.
6 Sıʋ́n nə, Timote pìí ʋ nan á con,
ʋ bà nə con. Ʋ swìn ʋ bırı nəba də,
yìən tə mama ziən á con. Ʋ swìn də,
á keni á waa Zwezi nə wuuu. Ʋ bırı
nəba, nətʋ á nə sonu də, nətʋ tə á nə
tə lìí nə yoo zəni zəni máŋá mama.
Ʋ bırı nəba, nətʋ tə, á nə pìà, sə á
pìí á na nəba, ndə nə də nə pìà, sə
nə na aba nətʋ.
7 Nə nubıa-ba, kʋ mù dàń nə pın,
nə wʋwalʋ tə mama wa, də nə càn
zənzən tə mama wa, nə bıcanı zùrì,
də á nə ken á waa Zwezi nə.
8 Á zıga dìàn *Yuu-Tiu nyiən tə
wa. Kʋ mù nə pın sıʋ́n nə, nə mıı
kúù pìí kʋ siŋə cígá cígá.
9 Bɛ̀eɛ̀e won nə, nə wá tʋn, nə
ma kə Yıı lɛ̀eɛ̀e á yırı? Nə wàrì
nə nyına Yıı lɛ̀eɛ̀e nə kəni nə zwɛ̀e,
pupwən tə yırı, nə nə jə á yuu wa
Yıı yáá con.
10 Tıtın də yıcaʋ mama, nə yàá
lòrì Yıı cígá cígá, sə ʋ pa nəba
cwəŋə, sə nə pìí nə na aba nə yíá
wa. Nə pìà nə súrí won tə, kʋ tə nə
mùrì aba, á nə keni á waa Zwezi nə,
yoo wa.
11 Nə nyına Yıı tətə, də nə Yuu-Tiu
nə wá kwɛn cwəŋə, sə nə wànı́ nə
bà nə na aba.
12 Yuu-Tiu wá pa á sonu tə, á nə
swə duən tə súrí wuuu. Yá, sə kʋ
sonu tə wànı́ kʋ yí lìà tə duən tə
mama, ndə nə sonu tə yiri tə nə, nə
nə swə aba.
13 Yuu-Tiu nə wá pa á zıgı dìàn. Ʋ
wá pa, á ya ʋ lìà tə ʋ nə tı, cʋna dàn
ká ya á yuu wa, lìù nə wá cəgə aba
kʋ yırı, ba nə wá caga á nii nə tə
yırı, nə nyına Yıı yáá con kʋ máŋá
tə wa, nə Yuu-Tiu Zwezi nə wá pìí ʋ
bà də lìà tə mama, ba nə yı Kərisə
nə tı.

4

Nətʋ tə Yıı nə swə, sə ʋ lìà ya yoo
(1 Piyɛrə 1.14-16, 22; 4.1-5; 1 Korɛntə tìán 6.13-20)

1 Nə nubıa-ba, kʋ tə nə nə kúù wá
swìn, nə súrí lá, nə bırı aba nətʋ
tə, á nə mɛ, sə á ya, sə kʋ poli Yıı
pùə́. Á cígá twá kʋ nii nə. Nə dàń tə
lòrì aba pwəpwə, nə ga kwè aba də
*Yuu-Tiu Zwezi yırı tə, sə á tə tʋn
kʋ, á doni nətən.
2 Á yəə́ kwìə tə, Yuu-Tiu Zwezi nə
pın, nə ma kwè aba.
3 Kʋ tə Yıı nə pìà, kʋ mù nə yı, sə
á yà lìà tə, ʋ nə yá á tìàn mıámıán
Yıı jìàn wa. Ʋ pìà, sə á cì á tìàn nə,
á dànà ká pəni duən nə vɛɛ vɛɛ.
4 Ʋ pìà, sə á lìù mama lwarı, ʋ nə
mɛ, sə ʋ ja ʋ tìàn nətʋ, ʋ ma swe ʋ
kan, sə kʋ bırı də ʋ yı Yıı nə tı, ndə
lìù tə, ʋ nə Yıı tə nə mɛ, sə zìlə́ ga
ya kʋ wa.

5 Á dànà ká twá á pùə́ yokʊkwɪnan
fɪra tə nə, ndə lìù tə nə, ʊ nə yərì
Yɪɪ, nə yáá fwa nətʊ.
6 Kʊ mù yoo təntə wa, sə lìù mama
dàn ká fwa yoo tə, kʊ nə wà mɛ ʊ
don yɪra ʊ nə yɪ ʊ nubiu *Kərisə
yɪrɪ. Ʊ wà mɛ, sə ʊ cùgù ʊ yìən.
Nə dí yáá nə swìn kʊ yoo tə á con
cígá cígá, nə tún lá. Yuu-Tiu wá kə
càn lìà tə nə, ba nə tʊŋa tə yolwana
təntə.
7 Á yəə́ də, Yɪɪ wà nəba kúrí, sə nə
tún durən yìən. Ʊ kúrí nəba, sə nə
yà lìà tə, nə nə yá nə tìàn mɪámɪán.
8 Kʊ mù nə pɪn, lìù tə, ʊ nə vɪga
kàrà kʊ tə, kʊ ya Yɪɪ nə ʊ vɪga. Kʊ
tà ləzwənə nə ʊ vɪga. Yá Yɪɪ nə pɪn
aba ʊ *Siŋu tə.
9 Kʊ nə yɪ nətʊ tə, á nə mɛ, sə á
sóní duən yoo wa, kʊ kúù ba dəǹ jə,
sə nə púpúní kʊ nə bɪrɪ aba. Yɪɪ tətə
nə dí yáá ʊ bɪrɪ aba nətʊ, á nə mɛ,
sə á sóní duən.
10 Mə kʊ mù sonu təntə nə, á
swə lìà tə mama, ba nə yɪ à nubɪa
Kərisə yɪrɪ, ba nə wulə Masedwanə
nagwanaa tə mama wa. Nə nubɪa-
ba, nə tə lòrì aba, sə á tʊn kʊ, á doni
nətən.
11 Á kəni dìàn, sə á ya duən nə
də sìə́, sə á lìù mama ywàǹ ʊ tətə
tʊtʊnan yuu, sə á tətə nə tʊn də á
tətə jìàn, á ma pìà á nii wodiu, ndə
nə nə bɪrɪ kʊ aba nətʊ.
12 Kʊ nətʊ tə nə wá pa lìà tə, ba
nə tà Kərisə lìà zìlí aba. Yá á kúù ba
ya lìù mama yuu zɪlɪ.

Ka pìí ka bwin ka nan tɪan wa yoo
(1 Korɛntə tìán 15.19-58)

13 Nə nubɪa-ba, nə pìà, sə á lwarɪ
cígá tə, ka nə wulə lìà tə, ba nə tɪga
tə yoo wa. Kʊ nətʊ wá pa, á dàǹ ká
ya pucʊnɪ wa, ndə lìà duən nə, ba
nə ba yala jə, də ba wá ya də Yɪɪ.
14 Nə pɪn cígá də, Zwezi tɪga, ʊ pìí
ʊ bwin ʊ nan tɪan wa. Yá mə nətʊ
tətə nə, Yɪɪ wá bwin tɪga tə, ba nə
keni ba waa Zwezi nə, ʊ súrí Zwezi
nə.
15 Á nəŋə kʊ tə, *Yuu-Tiu nə kàrì
nəba, nə nə pìà, nə swìn nə bɪrɪ
aba. Kʊ mù nə yɪ, máŋá tə wa, Yuu-
Tiu nə wá pìí ʊ bà, nə mù lìà tə, nə
nə tə wà tɪ tə, nə bá də́ tɪga tə yáá.
16 Yɪɪ wá pa nii. *Malɪkɛ pìú tə wá
swìn də kori nəfarʊ. Ba wá wúrí Yɪɪ
nabwana. Kʊ máŋá tə wa, Yuu-Tiu
tətə wá nan Yɪɪ nə ʊ cú. Yá *Kərisə
lìà tə, ba nə tɪga, wá dí yáá ba bwin
ba nan tɪga wa.
17 Kʊ kwa nə, nə mù lìà tə, nə nə
wulə mɪɪ wa, nə dàǹ wá zàn, nə twá
ba nə. Nə wá dì bakwan tə wa, nə
jərí Yuu-Tiu lanworu tə wa. Yá nə
dàǹ wá ya də Yuu-Tiu máŋá mama
wuuu.
18 Á twá sʊ̀ràn tə tə nə, á ma zùrì
duən bɪcanɪ.

5

Ka kə sírí máŋá mama, ka dàn Zwezi yoo
(Matiə 24.36-51; Likə 12.35-40; 21.34-36; Romə tìán 13.11-14)

1 Nə nubɪa-ba, kʊ kúù ba dəǹ jə,
sə ba púpúní ba pa aba, sə á lwarɪ
máŋá tə də dɪɪn tə, nə *Yuu-Tiu nə
wá pìí ʊ bà.
2 Á tətə yəə́ kʊ zəni də, Yuu-Tiu
túrí dɪɪn tə wá ya, ndə ŋwìàn nə yàá
ŋʊ, tɪtɪn nə máŋá tə wa, ba nə ba ʊ
yoo bʊŋa.
3 Máŋá tə wa, ləzoni nə wá swìn,
ba wú: «Lʊʊ zùrì! Yolwan kúù bá
bà». Mə kʊ máŋá tə wa, nə ba wá
cùgù mɪámɪán naa nədʊ. Kʊ wá dì
ba yuu, ndə kan pùə́ nə yàá yɪ nətʊ,
ʊ lʊrɪ máŋá wa. Yá ba lìù mama bá
jén.
4 Nə nubɪa-ba, á mù tà yikunu wa
lìà, sə kʊ dɪɪn təntə ma twi kʊ dì á
yuu ndə ŋwìàn nə.
5 Á mù mama yɪ poni lìà, á yɪ
yɪcaʊ lìà. Nə tà yikunu lìà, nə yɪ
poni lìà.
6 Kʊ mù yɪrɪ nə, nə mù dànà ká
dwɛ̀e, ndə lìà duən nə. Nə mù kúù
wà mɛ, sə nə dwɛ̀e, sə nə ya lìà tə,
nə nə bʊŋa zəni.
7 Mə tɪtɪn nə nə, lìà yàá dwɛ̀e. Mə
tɪtɪn nə nə, lìà yàá nyʊ swana ba sú.
8 Nə mù lìà tə, nə nə yɪ yɪcaʊ lìà,
nə mɛ, sə nə ya lìà tə, nə nə bʊŋa

zəni. Nə mɛ, sə nə kəni nə waa Zwezi nə wuuu, nə ga sóní lìà tə, kʊ mù nə wá ya ndə pamana lugu gànù nə, nə nə zʊa. Nə ga jə yala də Yɪɪ wá jon nəba nə cʊna tə wa. Nə tì yala təntə nə, ma fwa ndə pamana lugu yupuu nə.

9 Yɪɪ nə kúrí nəba, sə ʊ twá də nə *Yuu-Tiu Zwezi-*Kərisə, ʊ jon nəba. Ʊ wà nəba kúrí, sə ʊ cùgù nəba də ʊ lɪŋa tə, tə nə dáá zənzən.

10 Kʊ mù yɪrɪ nə, Zwezi-Kərisə tɪga nə yɪrɪ, sə nə vwə nə tìàn ʊ nə ma ya mɪɪ wa, də nə nə tɪga, nə à yèé də nə mɪɪ nə wulə máŋá tə wa, ʊ nə wá bà.

11 Kʊ mù yɪrɪ nə, sə á dàn duən jìàn, sə á san duən nə, ndə nətʊ tə á nə dí yáá, á tʊŋa kʊ.

Sagɪ tə yígúrá sʊ̀ràn

(Ebərə-ba 13.7, 17, 20-21; Galasi tìán 6.1-2; Romə tìán 12.17-21; 1 Korɛntə tìán 1.8-9)

12 Nə nubɪa-ba, nə lòrì aba, sə á zìlə́ lìà tə, ba nə tʊŋa á pwərə wa. Ba mù lìà tə *Yuu-Tiu nə tún, sə ba ywàń á yuu wa, sə ba kwè aba.

13 Á zìlə́ ba zənzən, sə á sóní ba ba tʊtʊŋɪ tə yɪrɪ, ba nə tʊŋa. Á pɪan bɪcan sìə́ ya á pwərə wa.

14 Nə nubɪa-ba, nə kwè aba, sə á caga yayɪnyɪna tə nii nə, sə á zùrì ba tə, fən nə jə ba jìàn. Á saŋa labwana tə nə, á jana pínʊ́ ba mama yoo wa.

15 Á cɪa á tìàn nə, sə lìù mama dàn ká tʊn lwanɪ, ʊ ma ŋwín lwanɪ. Máŋá mama, sə á tʊn zəni duən yɪra də ləzoni tə mama yɪra.

16 Dɪɪn mama, sə á ya pupwən wa.

17 Á jʊ̀ná Yɪɪ máŋá mama, á dànà ká yá.

18 Á kəni Yɪɪ lɛ̀eɛ̀e won mama wa. Yɪɪ nə swə kʊ nətʊ tə, á nə vwə *Kərisə yɪra tə yɪrɪ.

19 Á dànà ká cì Yɪɪ-*Siŋu tə tʊtʊŋɪ yáá nə.

20 Yɪɪ yàá twá ʊ nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ nə, ʊ kàrì aba. Á dànà ká mun kàrà təntə.

21 Yoo mama wa, sə á dí yáá á ywàń kʊ wa, á kúrí kʊ tə, kʊ nə ziən, á lɪ á pa á tìàn nə.

22 Yoo mama wa, cɪa á tìàn nə də lwanɪ yiri mama.

23 Yɪɪ tə, ʊ nə pɪn bɪcan sìə́ pa, sə á ya ʊ mù nyiən míámían. Ʊ mù nə wá cì, sə á tətə mama, də á pubʊŋa tə, də á jèrə́ tə, də á yɪra tə dàn ká ja lwanɪ, ba nə wá swìn tə yoo, dɪɪn tə nə nə Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə wá pìí ʊ bà.

24 Yɪɪ kúrí aba. Yá ʊ mù ga nə yɪ pùə́ nədʊ. Yá ʊ mù nə wá tʊn kʊ yoo təntə.

25 Nə nubɪa-ba, á jʊ̀ná Yɪɪ də á pa nəba.

26 Á jʊ̀ná lìà tə duən tə mama, ba nə yɪ á nubɪa Kərisə yɪrɪ, də zìlə́ zənzən də sonu, ndə Kərisə lìà nə mɛ, sə ba fwa nətʊ.

27 À lòrì aba pwəpwə də Yuu-Tiu yɪrɪ tə, sə á kàrì sagɪ kʊ tə lìà tə mama yáá con, ba nə yɪ nubɪa Kərisə yɪrɪ.

28 Nə Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə wá fwa pubwanʊ á yɪra.

Bələ nii sagı tə, Polə nə púpʊ́ní ʋ pa Tɛsalonikə Kərisə lìà tə nə Tɛsalonikə tìán bələ nii sagı tə yuu wa sʋgʋ

Lìù tə, ʋ nə púpʊ́ní sagı kʋ tə
Kʋ yı *tʋntʋnʋ Polə nə púpʊ́ní kʋ.

Lìà tə nə, Polə nə púpʊ́ní
Sagı kʋ tə yı bələ nii sagı tə, Polə nə púpʊ́ní ʋ pa *Kərisə lìà tə nə, ba nə wulə Tɛsalonikə nə.

Sagı tə wa sʋgʋ
Polə púpʊ́ní ʋ sagı kʋ tə, sə ʋ ma kàrà Tɛsalonikə Kərisə lìà tə.
Ʋ təntən ʋ kəni Yıı lɛ̀ɛ̀e, ba pùə́ nə yı nədʋ də Yıı ba ga swə duən tə yırı. Ʋ kəni Yıı lɛ̀ɛ̀e, ba nə jʊ̀nì Yıı, ba ga zıga dìàn Yıı tʋtʋŋı tə wa yırı. Ʋ dàń kàrì ba Zwezi-*Kərisə túrí tə nə mɛ, sə kʋ ya nətʋ. Polə kàrì Kərisə lìà tə, sə ba zıgı dìàn Yıı cwəŋə tə wa, də cʋna nə swə tə pùlì lʋʋ wa zənzən, nə à yə̀ə́ càn nə yí ba. Ʋ bırı ba, sə ba jʋn Yıı máŋá mama. Ba wa lìà duən də yà ba tʋtʋŋı pìà kʋ pa ba tʋŋa yokʋkwınan. Ba mʊ̀ lìà təntə swìn də, Yuu-Tiu wá pìí ʋ bà síʊ́n síʊ́n. Kʋ mʊ̀ tə yırı, ka tʋn tʋtʋŋı kʊ́ʊ̀ ba də̀ń ja. Ʋ caga yayınyına ba nii nə, sə ba tʋn ba ma na nii wodiu, ndə ʋ mʊ̀ Polə də lìà tə duən tə, ba nə tʋn Yıı tʋtʋŋı tə, nə tʋn kʋ nətʋ.

Polə jʊ̀nì Kərisə lìà tə Tɛsalonikə nə
1 À mʊ̀ Polə də Siləvɛn də Timote nə púpʊ́ní sagı kʋ tə. Nə púpʊ́ní kʋ, nə pın *Kərisə lìà púlí tə nə, kʋ nə wulə Tɛsalonikə nə. Kʋ púlí təntə də nə nyına Yıı də *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə vwə duən nə.
2 Nə nyına Yıı də Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə wá fwa pubwanʋ á yıra, ba ga pa aba bıcan sìə́.

Yuu-Tiu wá bà, ʋ bʊ̀rì lʋʋ bʊ̀rà
(1 Tɛsalonikə tìán 1.3-7; Filipə tìán 1.3-6, 27-30; Matiə 13.40-43; 25.31-46)
3-4 Nə nubıa-ba, á keni á waa Zwezi nə wuuu, á ga tə kəni á waa ʋ nə á súrí wuuu. Yá sonu tə, á nə swə duən tə, də yı kʋ súrí wuuu. Á wulə càn də wʋwalʋ wa, á ga tə jə pínʊ́ wuuu, á dànà ká pìí á kə á kwa. Kʋ nətʋ dàń pın, nə jə á yoo, nə ma bwı nə tìàn nə, *Kərisə lìà púlə́ tə wa. Kʋ mʊ̀ nə pın, nə mɛ, sə nə kə Yıı lɛ̀ɛ̀e máŋá mama wuuu, á yuu yırı.
5 Kʋ càn təntə bırı də, Yıı bʊ̀rà tə yı cígá nə ʋ twá, ʋ ma bʊ̀rì ka. Tə mʊ̀ nə wá pa á ya lìà tə, á nə mɛ, sə á zʋ Yıı pàrì tə wa. Mə kʋ mʊ̀ yırı nə, á dí càn tə.
6 Yıı mʊ̀ wá twá də cígá, ʋ ma kə càn lìà tə nə, ba nə kəni càn á nə.
7 Yá ʋ dàń wá pa sìə́, á mʊ̀ lìà tə nə, á nə də́ càn tə. Nə mʊ̀ də á mʊ̀, nə wá na sìə́ təntə, máŋá tə wa, *Yuu-Tiu Zwezi nə wá pìí, ʋ nan Yıı *sàń ʋ bà də *malıkɛ, tə nə jə dìàn.
8 Ʋ wá ya mənvoo tətəŋi wa, ʋ ma bà, sə ʋ ma kə càn lìà tə nə, ba nə yə̀rì Yıı, də ba tə, ba nə ba nə Yuu-Tiu Zwezi sʋywáŋʊ́ tə də nii zìlí.
9 Ba càn tə, tə nə wá yí ba, tə mʊ̀ nə mɛ də ba, tə ga wá cʊ̀gʊ̀ ba míámían, kʋ ja vələ máŋá mama wuuu, kʋ nə ba zwɛ̀e. Ba bwálí wá ya ŋʊ́ní də Yuu-Tiu, ba ga wá ya ŋʊ́ní də ʋ dun tə, tə nə bırı ʋ dìàn tə.
10 Tə mʊ̀ yìàn təntə wá tʋn Zwezi-Kərisə túrí dıın təntə nə. Ʋ dàń wá pa lìà tə mama, ba nə yı ʋ mʊ̀ nə tı, pa wá dun. Ba tə mama, ba nə keni ba waa ʋ nə, wá balʋ wá. Á də wá ya kʋ lìà təntə wa, á nə pın cígá kàrà tə nə, nə nə kàrì nə bırı aba tə yırı.
11 Kʋ mʊ̀ nə pın, nə jʊ̀nì Yıı, máŋá mama wuuu, nə pın aba. Nə yàá lòrì Yıı, sə ʋ pa, á ya lìà tə, á cígá nə mɛ, sə ʋ kúrí aba, sə á ya ʋ lìà. Nə yàá lòrì wá, sə ʋ twá də ʋ dìàn tə, ʋ pa á tʋn kʋ tə nə ziən. Nə lòrì Yıı, sə ʋ

pa á tʊn yozəŋə tə, á nə tʊŋa, sə tə va yáá wuuu, á nə keni á waa ʋ nə wuuu tə yɪrɪ.
12 Kʊ mù nə wá pa, nə Yuu-Tiu Zwezi yɪrɪ tə na dun, kʊ twá də aba. Yá ʋ də ga wá pa, á də na dun. Kʊ nətʊ tə wá twá də pubwanʊ tə, nə nyɪna Yɪɪ də nə Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə wá fwa á yɪra.

2

Yuu-Tiu túrí tə yoo
(1 Zwan 2.18; 4.1-3; Matiə 24.23-44)

1 Nə nubɪa-ba, nə *Yuu-Tiu Zwezi-*Kərisə wá pìí ʋ bà. Yá nə dàń wá kun duən nə ʋ səpuni nə. Kʊ mù nə pɪn, nə lòrì aba,
2 á dànà ká sɛ̀e, á pa ba gugurə á pubʊŋa tə. Á dànà ká pa fən ja aba də, á nə nì də, Yuu-Tiu túrí dɪɪn tə yí. Lìù nə swìn á con də, Yɪɪ-*Siŋu tə nə bɪrɪ wá kʊ yoo təntə, á dànà ká sɛ̀e kʊ. Nə à yə̀ə́, ʋ nə swìn á con də, kʊ yɪ nə mù nii sʊgʊ nə, á dànà ká sɛ̀e kʊ. Nə à yə̀ə́ tətə ba nə pɪn aba sagɪ, ba ga bɪrɪ də, kʊ sagɪ təntə nan nə mù con, á dànà ká sɛ̀e kʊ.
3 Á dànà ká sɛ̀e, sə lìù mama twá yoo nədʊ tətə nə, ʋ ma gɪgarɪ aba ʋ dʊgʊ. Máŋá tə, kʊ dɪɪn təntə nə bìàn, sə kʊ yí, kʊ mɛ, sə lìà zənzən ba nə ken nii nədʊ, ba vɪ Yɪɪ *nii ya lʊʊ wa. Yá cʊna lìù wá bɪrɪ ʋ tìàn lʊʊ wa. Mə ʋ mù cʊna lìù təntə nə, Yɪɪ lɪ ʋ tún vàn nə, sə ʋ cʊ̀gʊ̀.
4 Kʊ bɛɛ təntə nə wá zɪgɪ won tə mama nə, ləzoni nə boŋə ‹Yɪɪ›, nə à yə̀ə́ ba nə pɪn dun kʊ. Ʊ wá bʊ́n də, ʋ dwə tə mama. Yá ʋ wá zʊ Yɪɪ *diə̀ tə tətə wa, ʋ jə̀ń lá. Ʊ ja ʋ tìàn, ʋ ma jì Yɪɪ.
5 Á lie á tìàn də, à dí yáá à swìn kʊ yoo təntə á con, máŋá tə wa, à nə yɪn də aba.
6 Síʊ́n nə, á yə̀ə́ kʊ tə nə cìgà yìèn təntə yáá nə, sə tə tʊn. Tə wá tʊn, də tə máŋá nə yí.
7 Cʊna lìù tə mù dí yáá, ʋ wulə ʋ tʊŋa dìàn tʊtʊnan, tə nə sə̀gə̀. Kʊ dàń ga, sə won tə, kʊ nə cìgà ʋ yáá nə, kɛ̀eń kʊ yá bwálí nə.
8 Kʊ máŋá təntə wa, cʊna lìù tə dàń wá bɪrɪ ʋ tìàn. Yá Yuu-Tiu Zwezi dàń wá gʊ wá də ʋ nii voo. Ʊ wá cʊ̀gʊ̀ wá də dìàn tə, ʋ nə wá ja bà.
9 *Sɪtana dìàn tə nə wá pa cʊna lìù tə bà. Lìù təntə wá fwa kʊnkʊn yomɪlan yiri mama, də kʊnkʊn mɪmɪnan, də kʊnkʊn yogwaran.
10 Ʊ wá twá kʊnkʊn yìèn nə, ʋ ma tʊn lwanɪ yiri mama. Ʊ wá ja tə, ʋ ma gɪgarɪ lìà tə, ba nə jén mɪ́ámɪ́án Yɪɪ yáá con, ba vɪga, sə ba sóní cígá tə, ka nə wá jon ba, ba cʊna tə wa yɪrɪ.
11 Kʊ mù nə pɪn, Yɪɪ ma tʊn dìàn ba con, tə nə wá pa, ba jén, sə ba pa cígá kʊnkʊn tə nə.
12 Kʊ yɪ nətʊ, sə kʊ pa Yɪɪ bʊ̀rì lìà tə mama bʊ̀rà, ba nə wà cígá tə sɛ̀e, ba nə sóní, sə ba tʊn kʊnkʊn yìèn tə, sə ʋ cʊ̀gʊ̀ ba.

Yɪɪ kúrí aba, sə ʋ jon aba á cʊna wa
(1 Piyɛrə 1.3-9; 5.10-11)

13 Nə nubɪa-ba, *Yuu-Tiu sóní á mù zənzən. Nə mù con nə, nə nə mɛ, sə nə kə Yɪɪ lɛ̀eɛ̀e, máŋá mama á yɪrɪ. Yɪɪ nə kúrí aba, lʊʊ jɪjʊ mama wa, sə ʋ jon aba á cʊna wa. Ʊ twá ʋ *Siŋu tə nə, də á nə sɛ̀e cígá tə nə, ʋ pa á jì ʋ nyiən.
14 Mə kʊ mù yɪrɪ nə, Yɪɪ twá də sʊywáŋʊ́ tə, nə nə swìn á con, ʋ ma kúrí aba. Ʊ pìà, sə á də na tori nə Yuu-Tiu Zwezi-*Kərisə dun tə wa.
15 Nə nubɪa-ba, kʊ mù tə yɪrɪ, á zɪga dìàn, sə á ja kàrì tə, nə nə kàrì aba, á pa á tìàn nə. Kʊ nə yɪ kàrà tə, nə nə swìn á con də nii, nə à yə̀ə́ kàrà tə, nə nə pʊ́pʊ́ní nə pa aba, sə á ja tə mɛ.
16 Nə Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə tətə də nə nyɪna Yɪɪ sóní nəba. Ʊ fwa pubwanʊ nə yɪra, ʋ pa nə bɪcanɪ zùrì máŋá mama, kʊ nə ba zwɛ̀e. Yá nə ga jə yala, tə nə ziən.
17 Ba mù nə wá zùrì á bɪcanɪ. Ba mù nə wá pa, á zɪgɪ dìàn á ga fwa

won tə mama, kʋ nə ziən, á tʋtʋnan
də á sʋ̀ràn wa.

3

Á lòrì Yıı, á pa nəba
(Romə tìán 15.30-32)

1 Nə nubıa-ba, kʋ tə, nə nə wá
swìn nə ma gúrí, á dàń lòrì Yıı á pa
nəba. Á lòrì Yıı, sə *Yuu-Tiu sʋgʋ
tə wání kʋ sú tıa tə mama, sə kʋ na
dun, ndə kʋ nə jə dun á con nətʋ.
2 Á tə lòrì Yıı, á pa nəba, sə
ʋ jon nəba ləzwənkʋkwınan, də
ləzwənwʋlʋnyına ba jìàn wa. Kʋ
cígá mama wa, kʋ tà lìà tə mama,
nə ken ba waa Zwezi nə.
3 Yuu-Tiu mʋ̀ yı pʋ̀ə́ nədʋ tíú. Ʋ
mʋ̀ nə wá pa á zıgı dìàn, ʋ ga cì á
nə də *Sıtana.
4 Á fwa kʋ tə, nə nə pın aba nii,
sə á fwa, á ga tə wá fwa kʋ. Yuu-Tiu
pın nə jə á dìàn kʋ yoo tə wa.
5 Nə Yuu-Tiu nə wá pa á sóní Yıı
á bıcanı wa, sə á píní á dàn Zwezi-
*Kərisə.

Ka tʋn tʋtʋŋı nə ziən yoo
(1 Tɛsalonikə tìán 2.9-10; 4.11-12)

6 Nə nubıa-ba, nə pın aba nii kʋ
tə də nə *Yuu-Tiu Zwezi-*Kərisə yırı
tə. Á pwìá á tìàn á ya yıŋʋnı də lìù
tə mama, ʋ nə yı nə nubiu Kərisə
yırı, ʋ nə ya yayınyiən, ʋ nə ba kàrà
tə, nə nə bırı aba, nii zìlí.
7 Á tətə yə̀ə́ nətʋ tə, á nə mɛ, sə á
fwa, sə á ma ya ndə nə nə. Á yə̀ə́ də,
nə nə yın də aba, nə wà yayınyına
yın.
8 Nə wà lìù wodiu dí tʋtʋ. Nə tʋn
nə gwàrì, nə tʋn tıtın də yıcaʋ mɛ,
sə nə dàn ká ya á lìù mama yuu zılı.
9 Nə nə fwa kʋ nətʋ tə, kʋ ba pìà
kʋ bırı də, nə yà ba cwəŋə jə, sə á
san nəba. Kʋ ya nə pìà nə bırı aba
nətʋ tə, á nə mɛ, sə á fwa, sə á twá
kʋ nə.
10 Kʋ mʋ̀ nə pın, máŋá tə wa, nə
nə yın á con, nə swìn á con, nə wʋ́:
«Də lìù nə ba pìà, sə ʋ tʋn, sə kʋ tíú
dàn ká də́ wodiu də!»
11 Nə nə̀ń də, á wa lìà duən ya
yayınyına. Ba ba won tʋŋa, də kʋ
nə tà, sə ba kə ba tìàn lìà duən yìàn
wa.
12 Nə kwè ba lìà təntə, nə ga pın
ba nii kʋ tə də Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə
yırı tə. Nə swìn ba con, sə ba tʋn
ba tʋtʋnan máŋá mama sənbwen,
sə ba ma na ba nii wodiu.
13 Nə nubıa-ba, á mʋ̀ dànà ká
gwàrì, də ka fwa zəni.
14 Də lìù nə ba kʋ tə, nə nə swìn
sagı kʋ tə wa, nii zìlí, sə á ja kʋ tíú
yoo á pubʋŋa wa. Á pwìá á tìàn də
wá, sə kʋ pa cavıra ja wá.
15 Á dànà ká fwa wá ndə á dʋŋʋ
nə. Kʋ mɛ, sə á kwè kʋ tíú, ndə á
nubiu nə.

Sagı tə yígúrə́ sʋ̀ràn

16 *Yuu-Tiu tə, ʋ nə pın bıcan sìə́
tə, nə wá pa aba bıcan sìə́. Yuu-Tiu
Zwezi nə wá ya də á mama, máŋá
mama wa, yoo yiri mama wa.
17 Kʋ tə ya à tətə Polə nə pʋ́pʋ́ní
də à jıın, à wʋ́: «Polə jʋ̀nì aba». Á
nəŋə nətʋ tə, à nə yàá tún à jìàn
à saga tə mama wa, də nətʋ, à nə
pʋ́pʋ́ní:
18 Nə Yuu-Tiu Zwezi-*Kərisə wá
fwa pubwanʋ á yıra.

Təntən sagı tə, Polə nə púpʊ́ní ʋ pa Timote nə

Timote təntən sagı tə yuu wa sʋgʋ

Lìù tə, ʋ nə púpʊ́ní sagı kʋ tə

Kʋ yı *tʋntʋnʋ Polə nə púpʊ́ní kʋ. Máŋá tə wa, ʋ nə púpʊ́ní kʋ, də ʋ yı ʋ wulə bàń dìə̀ wa Romə nə.

Lìù tə nə, Polə nə púpʊ́ní

Sagı kʋ tə yı təntən sagı tə, Polə nə púpʊ́ní ʋ pa Timote nə. Timote nyına tà *Zwifə, ʋ nuu ga yı Zwifə. Ʋ jigə *Kərisə lìù, ʋ ga yı Polə karbiu. Timote jigə Polə twaduən tə wa lìù don, ʋ yà nə swə zənzən. Yìən yà nə wulə Kərisə lìà púlə́ tə wa, Polə yàá tʋn wá lá nə, sə ʋ va ʋ ywàń tə yuu. Polə pın wá nii, sə ʋ ya Efɛzə nə, ʋ dàn Kərisə lìà tə jìàn də ʋ kàrì ba.

Sagı tə wa sʋgʋ

Efɛzə *Kərisə lìà tə yı ba tə wulə ba tanı ba tìàn. Yá Kərisə lìà duən də wulə ba kàrì kʋnkʋn yìən. Polə púpʊ́ní kʋ, ʋ ma bırı Timote nə kwìə̀ tə, ʋ nə mɛ, sə ʋ pa Efɛzə Kərisə lìà tə də ba yáá tìán tə nə.

Polə pìà ʋ bırı Timote də, ʋ mɛ, sə ʋ ja cígá kàrà tə ʋ waa con. Ʋ mɛ, sə ʋ twá Yıı sagı tə wa sʋ̀ràn tə nii nə, ndə kʋ nə mɛ nətʋ. Ʋ mɛ, sə ʋ tʋn sʋywáŋʋ́ tə tʋtʋnan tə wuuu, ʋ dàn ká yá. Ʋ mɛ, sə ʋ kwɛn Kərisə lìà púlí tə, ʋ kə cwəŋə nə, ʋ ga kúrí yáá tìán nəzəŋə.

Polə jʋ̀nì Timote
(Titə 1.1-4)

1 À mʋ̀ Polə yı Zwezi-*Kərisə *tʋntʋnʋ. À mʋ̀ nə púpʊ́ní sagı kʋ tə. Yıı jon nəba nə cʋna wa. Zwezi-Kərisə də pın nə jə yala. Yá ʋ mʋ̀ nə pın nii, sə à ya ba tʋntʋnʋ.

2 À púpʊ́ní sagı kʋ tə, à pın n mʋ̀ Timote nə, n nə yı ndə à bìú nə cígá cígá, n nə keni n waa Zwezi nə tə yırı. Nə nyına Yıı də nə *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə wá fwa pubwanʋ n yıra. Ba mʋ̀ nə wá dəri n yinəgə zənzən, ba ga pa mʋ́ bıcan sìə́.

Á cıa á tìàn nə də kʋnkʋn karnyına-ba tə
(1 Timote 6.3-5; Titə 3.9; Galasi tìán 3.10-12, 19-24)

3 Máŋá tə, à nə vəli Masedwanə nagwanaa, à pın mʋ́ kwìə̀, sə n yà Efɛzə nə, n cì lìà duən nə, ba dàn ká bırı kʋnkʋn kàrì.

4 Kʋ mʋ̀ təntə kwa nə, sə n tə cì ba nə, ba dàn ká jələ tə yomanan təntə mancın tətə. Tə yı yìən tə, tə nə ba dəń jə. Tə duən də ga yı ba nıbara-ba tə yìən tə twara, tə nə wàrì tə gàlì tə zwɛ̀e. Tə mʋ̀ yìən təntə yà tʋ́tʋ̀ná cıcı nə, tə yàá zìn, tə ga ba saŋa, sə Yıı fıra tə tʋn də ba. Ba wàá Yıı fıra təntə ba lwarı, də ba nə ken ba waa Zwezi nə.

5 Yoo tə yırı, n nə mɛ, sə n swìn kʋ nətʋ tə ba con, kʋ mʋ̀ nə yı, sə ba wànı́ ba sóní duən. Ba sonu təntə mɛ, sə kʋ ya də bıcan nəpon, kʋ nə ba pubʋnkʋkwınan jə, sə kʋ pa ba nə keni ba waa Zwezi nə tə ya cígá cígá.

6 Lìà duən jén ba tìàn, ba kʋ́ʋ̀ ba tə yìən təntə fwa. Yá ba nə jén tə dàń nə pın, ba jə tʋ́tʋ̀ná, tə nə ba nywarı jə.

7 Ba pìà, sə ba ya Yıı *nii tə, ʋ nə pın *Moyizə nə dəń, ba bırı lìà nə. Yá ba ga yərì ba tətə sʋ̀ràn tə dəń, ba nə swìn. Ba yərì yìən tə dəń, ba nə kàrì tə yoo də dìàn, ndə ba yəə́ tə.

8 Nə yəə́ də, Yıı nii tə ziən, də ba nə ja kʋ ba tʋŋa, ndə kʋ nə mɛ nətʋ.

9 Kʋ mʋ̀ yırı, ba mɛ, sə ba lwarı də, Yıı nii tə tà ʋ pın lìà tə yırı, ba nə yı cígá tìán. Á nəŋə ləzwənyirə tə, Yıı nə pın ʋ nii tə ba yırı: Kʋ mʋ̀ nə yı wʋlʋnyına, də lìà tə, ba nə ba Yıı nii zìlí, də lìà tə, ba yáá nə tələ́ də Yıı, də cʋna lìà. Yıı pın ʋ nii tə

lìà tə yırı, ba ba Yıı yìən tə zìlí, də ba tə, ba nə zʊnı ʊ mù Yıı cwəŋə tə, də ba tə yırı, ba nə gwı ba ninə də ba nyına, də lagʊra yırı.
10 Yıı pın ʊ nii tə lìà tə yırı, ba nə pəni duən vɛɛ vɛɛ, də bara tə yırı, ba nə ba kan pìà, ba ga pìà bara duən, ba ma fwa ba kana, də ba tə yırı, ba nə janı lìà ba yoli. Yıı pın ʊ nii tə lìà tə mama yırı, ba nə yı kʊnkʊna, də ba tə yırı, ba nə swìn kʊnkʊn yìən. Yıı pın ʊ nii tə lìà tə mama yırı, ba nə tʊŋa yìən tə, tə nə zıga ʊ cígá kàrà tə nə.
11 Kàrà təntə də sʊywáŋʊ́ tə yı nədʊ. Sʊywáŋʊ́ təntə nan Yıı con. Yá kʊ mù nə bırı ʊ pupwən tə, də ʊ dun tə. Yá Yıı təntə nə ken sʊywáŋʊ́ təntə yoo à jìàn wa, sə à swìn kʊ à bırı.

Yıı pubwanʊ tə, ʊ nə fwa Polə yıra

(Tʊtʊnan 26.9-20; 1 Timote 6.12, 20-21; 2 Timote 2.15-18)

12 À kəni nə *Yuu-Tiu Zwezi-*Kərisə lɛ̀eɛ̀e. Ʊ bʊ́n də, à yı lìù tə, ʊ nə wàá à yuu wa ʊ jələ, sə à tʊn ʊ tʊtʊŋı tə də pùə́ nədʊ, ʊ ma kúrí nə, sə à tʊn kʊ. Ʊ dàń pın nə dìàn, sə à ma tʊn kʊ tʊtʊŋı təntə.
13 Máŋá don yın lá, à nə twın ʊ mù Zwezi təntə. À fıfın ʊ Kərisə lìà tə, də à kəni càn ba nə. Də kʊ nətʊ tə mama, à yinəgə zənzən jın wá. Ləyəri yà nə pın, à fwa kʊ nətʊ tə, à ga wà cígá pın Zwezi nə də.
14 Yá nə Yuu-Tiu dàń fwa pubwanʊ à yıra, kʊ nə dáá zənzən, kʊ ja lɛ. À keni à waa ʊ nə wuuu, à dàń ga jə Zwezi-Kərisə sonu tə.
15 Kʊ tə à nə pìà, sə à swìn yəbə, kʊ ya sʊgʊ tə, kʊ nə yı cígá. Lìà tə mama nə mɛ, sə ba sɛ̀e kʊ. Zwezi-Kərisə twi tıa yuu, sə ʊ jon lìà ba cʊna wa. À mù ga nə yı ba yáá tíú, à cʊna nə dwə ba, ʊ nə jon.
16 Yá Zwezi-Kərisə dàń dəri à mù lìù tə, à cʊna nə dáá tə doni ba duən, tə yinəgə zənzən. Kʊ mù nə pın, ʊ twá də nə, sə ʊ ma bırı ʊ pínʊ́ tə nə yı nətʊ. Ʊ bırı kʊ, sə ʊ ma dàn lìà tə, ba nə wá kə ba waa ʊ nə, jìàn, sə ba ga na mıı tə, kʊ nə ba zwɛ̀e ʊ con.
17 À pìà, sə lìà tə pa dun Yıı nə, ba ga bʊ ʊ nə, máŋá də máŋá, kʊ nə ba zwɛ̀e. Yıı nə yı pìʊ́ tə, ʊ pàrì tə nə ba zwɛ̀e, abada. Ʊ mù nə ya Yıı tə, ʊ nə wulə máŋá mama wuuu, yii nə wàrì wá kʊ nı, ʊ ga yı ʊ cıcı də. Amıına!
18 À bìú Timote, à pìà, sə à swìn n con, sə n tʊn n pa Yıı nə, ndə Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nà tə dıın nə swìn n yoo nətʊ. N dàń pìí n lìí Yıı nii sʊ̀sʊ̀nà tə sʊ̀ràn təntə yoo, sə n tʊn Yıı tʊtʊŋı tə zəni zəni, ndə n nə pìà, sə n jan jaŋa, ka nə ziən.
19 N jaŋa təntə wa, n tə mɛ, sə n kə n waa Zwezi nə wuuu. N pubʊŋa tə ga wà mɛ, sə ka ya pubʊnkʊkwıʊn. Lìà duən dʊgʊ ka ja pubʊnzəŋə təntə yoo vàn nə. Kʊ mù nə pın, ba yà dí yáá, ba kə ba waa Zwezi nə. Yá kʊ nə yí yáá, ba kʊ́ʊ̀ ba ba waa kəni Zwezi nə.
20 Kʊ mù ləzwənyirə təntə wa, lìà duən nə yı Yimene də Alɛkəzandərə. À ken ba mù lìà təntə *Sıtana jìàn wa, sə ba ma lwarı swıan, ba kʊ́ʊ̀ dàn ká twın Yıı.

2

Nətʊ tə, ba nə jʊ̀nì Yıı

(Ebərə-ba 2.9)

1 Təntən yoo tə à nə kwè, sə ba fwa, kʊ mù nə yı, sə *Kərisə lìà tə jʊn Yıı, sə ba lòrì Yıı, sə ba kə Yıı lɛ̀eɛ̀e, lìà tə mama yuu yırı.
2 Ba lòrì Yıı, ba pa pɛ̀egá tə nə, sə ba lòrì Yıı, ba pa lìà tə nə, ba nə ywàŋá ba lʊʊ tə yuu, sə ba lʊʊ tə wànı́ kʊ zùrì, sə sìə́ ya kʊ wa. Kʊ nətʊ wá san, sə nə wànı́ nə zìlí Yıı, nə ga twá wá zəni.
3 Mə kʊ mù yoo təntə nə ywán, kʊ ga ziən, kʊ pa Yıı nə, ʊ nə jon nəba nə cʊna wa.
4 Mə ʊ mù nə pìà, sə ʊ jon lìà tə mama ba cʊna wa. Kʊ nə súrí lá, sə ʊ pa ba lwarı ʊ cígá tə.

5 Yıı yı nədʋ, yá ləzwəndʋa nə
wulə ʋ mʊ̀ Yıı də ləzoni pwərə wa.
Kʋ lìù təntə nə yı Zwezi-*Kərisə.
6 Ʊ mʊ̀ nə pın ʋ tìàn, sə ʋ tı ləzoni
tə mama yuu yırı, sə ʋ ma jon ba, ba
cʋna wa. Kʋ mʊ̀ yoo təntə nə bırı,
kʋ máŋá tə tətə wa, də Yıı pìà, sə ʋ
jon ləzoni mama.
7 Mə kʋ mʊ̀ yırı nə, Yıı tún nə, sə
à ya ʋ *tʋntʋnʋ, à swìn ʋ sʋgʋ tə. À
mʊ̀ nə mɛ, sə à gwin Yıı sʋgʋ tə dəǹ
à bırı lìà tə nə, ba nə tà *Zwifə-ba,
sə ba kə ba waa Zwezi nə, sə à bırı
ba cígá tə də. À bırı kʋ cígá təntə
lìà tə nə, ba nə tà Zwifə-ba. Kʋ tà
kʋnkʋn nə à kʋnı, kʋ ya cígá nə à
swìn.

Bara də kana nə mɛ, sə ba ya nətʋ Kərisə lìà jə́rə́ wa
(1 Piyɛrə 3.1-6; 1 Korɛntə tìán 14.34-35; Titə 2.3-5)

8 À dàǹ pìà, sə bwálí mama nə, sə
bara tə jʋn Yıı. Ba nə zìn ba jìàn yıı
nə, sə ba ma jʋn Yıı, ba mɛ, sə ba
ya lìà tə, Yıı nə tı ba. Lıŋa wà mɛ,
sə tə ya ba bıcanı wa. Tʊ́tʊ̀ná də wà
mɛ, sə tə ya ba pubʋŋa wa.
9 À swə, sə kana tə də zʋ ganan,
ndə kan nə mɛ, sə ʋ zʋ ʋ gànʊ̀ nətʋ.
Ba dàn ká zʋ ganan tə, tə nə ba ziən
də ba. Tə wà mɛ, sə tə ya jıjə tìán
ganan. Ba dàn ká pan yun tə yiri nə
yı jıjə tìán nə panı. Ba dàn ká nàn
ba tìàn də sían bıan zanan, nə à yə̀ə́
ganan tə, tə kwənə nə dáá zənzən.
10 Ba bwanwiən dàǹ mɛ, sə tə ya
ka tʋn zəni. Kʋ mʊ̀ nə mɛ də kana
tə, ba nə swìn də, ba mʊ̀ zìlí Yıı.
11 Kàrà tə máŋá wa, kana tə mɛ,
sə ba cʋgʋ kàrà tə sənbwen, sə ba
sɛ̀e kàrà tə nii.
12 À ba nii pın kan nə, sə ʋ kàrà
bara tə, nə à yə̀ə́, sə ʋ ja dìàn ba
yuu wa. Kana tə mɛ, sə ba pú ba
níə́, ba jə̀ǹ sənbwen.
13 Kʋ dəǹ nə yı Yıı təntən, ʋ fwa
Adamə. Kʋ kwa nə, ʋ fwa Ɛvə.
14 Yá kʋ tà Adamə nə, *Sıtana
gıgarı, kʋ yı kan tə nə, ʋ gıgarı. Kʋ
nətʋ dàǹ pìà kʋ bırı də, kan nə vıga
Yıı nii tə.
15 Yá də kʋ nətʋ mama, Yıı wá jon
kan ʋ cʋna wa, ʋ nə lʋrı bıa tə yırı.
Yıı wá jon wá, də ʋ nə keni ʋ waa
Zwezi nə wuuu, də ʋ nə swə lìà, də
ʋ nə twá Yıı nə zəni, də ʋ nə jə ʋ
tìàn zəni.

3

Kərisə lìà púlí yuu tìán
(Titə 1.5-9; 1 Piyɛrə 5.1-4)

1 Sʋgʋ kʋ tə, à nə pìà à swìn, kʋ
ya cígá. Lìù tə, ʋ nə pìà, sə ʋ ya
*Kərisə lìà púlí yáá tìán yuu tíú, kʋ
tíú pìà tʋtʋnzəŋu.
2 Kərisə lìà púlí yáá tìán yuu tíú
wà mɛ, sə ʋ ja yokʋkwınan, ba nə
wá caga ʋ nii nə tə yırı. Ʊ mɛ, sə ʋ
ya kan nədʋ barı. Ʊ mɛ, sə ʋ ya lìù
tə, ʋ nə bʋŋa zəni. Ʊ mɛ, sə ʋ ya lìù
tə, ʋ nə bʋŋa zəni. Ʊ mɛ, sə ʋ ya lìù
tə, ʋ nə tʋŋa yìən tə, ndə kʋ nə mɛ,
sə tə tʋn nətʋ. Ʊ mɛ, sə ʋ ya lìù tə,
ʋ nə sɛ̀e ʋ joŋə vərə zəni, ʋ pa ba
zʋrı ʋ dìə wa. Ʊ mɛ, sə ʋ ya lìù tə, ʋ
nə wàá lìà ʋ kàrì zəni.
3 Ʊ wà mɛ, sə ʋ nywìn swana
zənzən ʋ bʋbʋnı. Nə à yə̀ə́, sə ʋ ya
jarıdırʋ. Ʊ dàǹ mɛ, sə ʋ ya lìù tə,
ʋ nə yı bwàbwà. Ʊ wà mɛ, sə ʋ ya
tʋtʋnyan. Nə à yə̀ə́, sə ʋ sóní səbiu.
4 Ʊ mɛ, sə ʋ dí yáá ʋ kwɛn ʋ tətə
dìə tə zəni, sə ʋ bıa tə wání ba sɛ̀e
ʋ nii, ba ga zìlí ʋ tətə cígá cígá.
5 Də lìù nə wàrì ʋ tətə dìə ʋ kwɛn,
nətə nə ʋ wá fwa, ʋ ma kwɛn Kərisə
lìà púlí tə mʊ̀?
6 Á nə pìà, sə á kúrí Kərisə lìà púlí
yáá tìán yuu tíú, á dànà ká kúrí lìù
tə, ʋ nə ken ʋ waa Zwezi nə dʋra. Á
nə kúrí lìù nətʋ, ʋ wá fwa fwiə, yá
Yıı bʊ̀rà tə wá ja wá, ndə ka nə jın
*Sıtana nətʋ.
7 Kərisə lìà púlí yáá tìán yuu tíú
mɛ, sə lìà tə, ba nə tà Kərisə lìà, də
tətə swìn ʋ yozəŋə yoo. Kʋ nə tà
nətʋ, kʋ wàá kʋ pın ba goni wá. Yá
cavıra wá zʋ wá, Sıtana ga twá kʋ
nə, ʋ ma ja wá.

Kərisə lìà púlí tʊ̀tʊ̀nà yoo
(Tʋtʋnan 6.1-6; 1 Korɛntə tìán 4.2)

8 *Kərisə lìà púlí tùtùnà də mɛ, sə
ba ya lìà tə, lìà nə mɛ, sə ba zìlí ba.
Ba ga mɛ, sə ba ya cígá cígá lìà. Ba
wà mɛ, sə ba nyʊ swana zənzən, ba
ga wà mɛ, sə ba twá yokʊkwɪnan nə,
ba ma na səbiu.
9 Ba mɛ, sə ba pa cígá sʊgʊ tə
nə, kʊ nə sə̀gə̀, Yɪɪ nə bɪrɪ ba, də
pubʊŋa tə, ka ziən.
10 Á nə pìà, sə á kúrí Kərisə lìà
púlí tùtùnà, kʊ mɛ, sə á dí yáá dədə́n
ba, á na kʊ tə, ba nə yɪ. Də ba nə
ba yokʊkwɪnan jə, lìà nə wá swìn tə
yoo, sə á dàń zɪgɪ lá, á kə ba Kərisə
lìà púlí tʊtʊnan tə wa.
11 Kərisə lìà púlí tùtùnà tə kana
mɛ, sə ba ya kana tə, lìà nə zìlí ba.
Ba wà mɛ, sə ba ya lìà tə, ba nə swìn
yolwana, ba pɪn lìà nə. Ba mɛ, sə ba
ya kana tə, ba nə bʊŋa zəni. Ba mɛ,
sə ba ya kana tə, ba nə yɪ pùə́ nədʊ
tìán yoo mama wa.
12 Kərisə lìà púlí tùtùnù mɛ, sə ʊ
ya kan nədʊ barɪ. Ʊ mɛ, sə ʊ wàní
ʊ tətə bɪa tə, də ʊ tətə dìà tə ʊ kə
cwəŋə nə zəni.
13 Kərisə lìà púlí tùtùnà tə, ba nə
tʊŋa zəni, ba wá na dun bwálí. Ba
ga wá wàní ba swìn Zwezi-Kərisə
sʊgʊ tə, də ba cígá mama, ba nə keni
ba waa ʊ nə tə yɪrɪ.

Yoo nəfarʊ, kʊ nə sə̀gə̀
(Efɛzə tìán 2.19-22; Zwan 1.1, 14; Romə tìán 1.4; 16.25-26)

14 À púpúní sagɪ kʊ tə n nə, à ga
jə yala də, à wá bà à na mú, máŋá
mancɪn wa.
15 Də à nə dán à wà twi, sə n twá
sagɪ kʊ tə nə, n ma lwarɪ nətʊ tə,
n nə mɛ, sə n ya Yɪɪ bɪa tə wa. Yɪɪ
bɪa təntə nə yɪ *Kərisə lìà púlí tə,
kʊ nə yɪ Yɪɪ tə, ʊ nə wulə mɪɪ wa,
nə tɪ. Kərisə lìà púlí təntə nə zɪŋa
sʊgʊ tə, kʊ nə yɪ cígá, ndə yoŋi nə
zɪŋa dəyuu nətʊ.
16 Cígá tə, ka nə sə̀gə̀ kʊ yoo təntə
wa, ka də̀ń lù zənzən. Lìù
mama wàrì kʊ yoo təntə, ʊ
tútùní. Kʊ mù nə yɪ Zwezi-
Kərisə, ʊ nə jigə ləzwənə. Yɪɪ-
*Siŋu tə bɪrɪ də, ʊ yɪ cígá tíú
Yɪɪ yáá con. *Malɪkɛ nɪ wá.
Lìà swìn ʊ sʊgʊ tə, ba bɪrɪ lʊʊ
dwíə́ tə mama nə, Lìà keni ba
waa ʊ nə, tɪa yuu wa. Yɪɪ tì
wá, ʊ kə ʊ con dun bwálí wa.

4

Kʊnkʊn karnyɪna-ba yoo
(1 Zwan 4.1-3; Kolosə tìán 2.16-23)

1 Yɪɪ-*Siŋu tə cígá swìn də,
talɪkwa máŋá tə wa, lìà duən, ba
nə ken ba waa Zwezi nə, wá pìí ba
yá wá. Ba dàń wá pìí ba zìlí *zinə
nii, ba ga wá twá tə mù zinə tə kàrà
nii nə.
2 Ba wá dʊgʊ ba tìàn ba pa níə́
bələ tìán, ba nə yɪ kʊnkʊna, gɪgarɪ
ba, ba ga pa ba jén. Ba mù kʊnkʊna
təntə pubʊŋa tə tɪga míámían, ndə
gantwan nə dí mən.
3 Ba mù nə kàrì ba bɪrɪ də, kʊ culi,
sə kan də bɛɛ swe duən nə. Ba ga
bɪrɪ də, kʊ culi, sə lìà də́ wodirən
duən də. Tə mù wiən təntə ga yɪ
Yɪɪ fwa, sə ba də́. Lìà tə, ba nə ken
ba waa Zwezi nə, ba ga yə̀ə́ cígá tə,
ba nə ken Yɪɪ lɛ̀ɛ̀e, ba ga də́ tə, kʊ
ba yolwan mama jə.
4 Wiən tə mama, Yɪɪ nə fwa ziən.
Won mama tə̀lə́, ba nə mɛ, sə ba lɪ
ba dʊgʊ, də ba nə jon tə mama, ba
ga kə Yɪɪ lɛ̀ɛ̀e tə yɪrɪ.
5 Yɪɪ sʊgʊ tə də yɪjʊnɪ tə yàá pa
won mama ziən, kʊ pa Yɪɪ nə.

Zwezi-Kərisə tʊtʊnzəŋu yoo
(2 Timote 2.14-16; 4.1-2, 5)

6 N mɛ, sə n kàrì yìən tə tə, n bɪrɪ
lìà tə nə, ba nə yɪ n nubɪa Kərisə
yɪrɪ. Kʊ nətʊ wá pa, n ya Zwezi-
*Kərisə tʊtʊnbiu nəzəŋu. Kʊ ga wá
bɪrɪ də, n pɪn cígá Yɪɪ sʊgʊ tə nə, n
ga twá kʊ nə zəni. N nə keni n waa
kʊ nə, də kàrà nəzəŋu tə nə. Yá kʊ
tə bɪrɪ də, sùràn tə də kàrà nəywáŋú
tə saŋa mú, tə pa n vəli yáá wuuu,
Yɪɪ cwəŋə tə wa.
7 Dʊgʊ ləyərən yomanan tə, tə nə
tà Yɪɪ nyiən.
8 Də lìù nə fwa dìàn won, kʊ yàá
pa ʊ yɪra ja dìàn, kʊ ga wá san wá

mancın mancın. Yá ʋ nə twá Yıı
cwəŋə tə mù nə zəni, kʋ mù saŋa
wá zənzən kʋ dwiən. Kʋ wá pa ʋ
na mıı nədʋn sı́ʋ́n nə. Kʋ mıı təntə
ga wá ya mıı tə, kʋ nə ba zwɛ̀e Yıı
con.
9 Kʋ mù sʋgʋ təntə yı lìà tə mama
nə mɛ, sə ba sɛ̀e kʋ, ba pa ba tìàn
nə.
10 Mə kʋ mù nə pın, nə ma tʋŋa
də nə jaŋa. Yá nə ken nə yala Yıı
tə nə, ʋ nə wulə mıı wa. Ʋ mù nə
pìà, sə ʋ jon lìà tə mama ba cʋna
wa. Ʋ mù nə wá jon lìà tə mama, ba
nə ken ba waa Zwezi nə,
11 Kʋ mɛ, sə n pa nii tə yìàn təntə
yırı, sə n ga kàrì tə mama n bırı.
12 Dàn ká sɛ̀e n pa, ba mun mʋ́, n
nə yı ləzwəndʋn tə yırı. N mɛ, sə
n pa ba twá n tətə nə, ba ma lwarı
nətʋ tə, ba nə mɛ, sə ba ya. Kʋ nətʋ
tə wá twá n sʋgʋ nə, də nətʋ n nə
yı nə. Kʋ wá twá n nə swə lìà nətʋ
nə, də n nə keni n waa Zwezi nə
wuuu nətʋ, də nətʋ tə, n bıcan nə
yı nəpon Yıı yáá con.
13 Kàrí Yıı sʋgʋ tə máŋá mama
wuuu, lìà tə yáá con, də n pın ba
kwìà, də n bırı ba. Fwa nətʋ kʋ jə
vələ dıın tə, à nə wá bà.
14 Dàn ká gwìàn tarpıʋn tə, Yıı nə
pın mʋ́. Yıı pın mʋ́ tarpıʋn. Təntə
kʋ twá Yıı nii *sʋ̀sʋ̀nà tə sʋ̀ràn nə,
ba nə swìn n yuu wa. Kərisə lìà púlí
yáá tìán tə ga tún ba jìàn n yuu wa
kʋ yırı.
15 Kə n dìàn mama lá, sə n wànı́
tʋn kʋ tʋtʋŋı təntə, n pa kʋ nii sʋ́.
Fin n yı́á kʋ yuu zəni, sə lìà tə mama
na də, n yı n vəli n yáá wuuu, Yıı
nyiən tə wa.
16 Cı n tìàn nə, sə n cì kʋ tə, n nə
kàrì tə də nə. Ja pínʋ́ wuuu, n dàn
ká pìí n kə kwa. Də n nə fwa kʋ
nətʋ, kʋ wá pa Yıı jon mʋ́ n cʋna
wa, ʋ ga twá mʋ́ ʋ jon ba tə, ba nə
cʋga n sʋgʋ tə.

5

Nətʋ tə, n nə mɛ, sə n ya Kərisə lìà tə yáá con
(1 Korɛntə tìán 7.34-35)

1 N nə wulə də bazʋnʋ, ʋ nə fwa
yoo, kʋ nə wà mɛ, dàn ká caga ʋ
nii nə də dìàn. N mɛ, sə n kwè wá
bwàbwà, ndə ʋ yà nə yı n nyına nə.
Kwè balandʋra tə, ndə ba yà nə yı
n nubıa nə.
2 Də kazʋnʋ nə fwa yoo, kʋ nə wà
mɛ, sə n kwè wá, ndə ba yà nə yı n
ninə nə. Kwè kaninə tə, ndə ba yà
nə yı n nakwana nə, n ga pa n bıcan
ya nəpon ba yáá con.
3 Zìlí kadənə tə, ba cígá nə yı ba
cıcı, sə n ga ywàń ba yuu.
4 Kadənu tə, ʋ nə jə bıa, nə à yə̀ə́
nìán, ba mù nə mɛ, sə ba dí yáá ba
ywàń ba dìə̀ lìà tə yuu. Ba mɛ, sə ba
tʋn kʋ tə, ba nə mɛ, sə ba tʋn ba pa
ba lìà tə nə, sə ba ma kə ba lɛ̀eɛ̀e.
Mə yoo təntə nə Yıı swə.
5 Kadənu don wulə, ʋ nə yı
kadənu cígá cígá, ʋ nə wulə ʋ cıcı, ʋ
ga ba lìù mama jə, sə ʋ ywàń ʋ yuu.
Ʋ mù kadənu təntə yàá kə ʋ yala Yıı
nə. Ʋ yàá jʋ̀nì Yıı tıtın də yıcaʋ, ʋ
lòrì, sə Yıı san wá.
6 Yá kadənu tə mù, ʋ nə fwa ʋ fıra
cıcı, də ʋ wulə mıı wa tə mama, ʋ
yı ndə ʋ tıga Yıı yáá con.
7 Nə̀ń kʋ tə n nə mɛ, sə n pa nii
ba kʋ yuu wa, sə yìàn dàn ká ya ba
yıra, lìà nə wá caga ba nii nə tə yırı.
8 Də lìù nə ba ʋ dwíí tìán nə saŋa,
nə à yə̀ə́ kʋ tə, kʋ nə dwə, ʋ ba ʋ dìə̀
lìà tətə nə saŋa, kʋ tíú vıga Zwezi.
Ʋ mù lìù təntə waa lıŋa kʋ dwən lìù
tə, ʋ nə wà ʋ waa ken Zwezi nə.
9 Dàn ká pʋ́pʋ́ní kadənu yırı n
súrí kadənə tə nə, á nə saŋa ba nə
tə nii nə, də ʋ nə ba bına sapwıtwa
jə. Kʋ súrí lá, də ʋ barı nə wà nədʋ
yın.
10 Kadənu mɛ, sə ʋ ya lìù tə, ba
nə bwı ʋ tʋtʋnzəŋə nə. Ʋ mɛ, sə ʋ
ya lìù tə, ʋ nə ywàń ʋ bıa yuu zəni,
ʋ ga sɛ̀e, ʋ joŋə vərə zəni ʋ pa, ba
zʋrı ʋ dìə̀ wə. Ʋ mɛ, sə ʋ ya lìù tə,
ʋ nə sın* lìà tə, ba nə yı *Kərisə nə
tı, nɛɛ. Ʋ mɛ, sə ʋ san lìà nə, ba

* **5:10 5.10** *Zwifə-ba con, ba yàá pa ba sın vee nɛɛ, sə ba ma bırı də, ba sɛ̀e wá ndə ba vee nə ba dìə̀ wa.

nə wulə càn wa, ʋ ga tʋn tʋtʋnzəŋə, máŋá mama.
11 Dàn ká púpúní kadənə tə, ba nə
yı kaninə, tə mù yıra kadənə yıra
sagı tə wa. N nə púpúní ba yıra lá,
máŋá tə wa, barı swiu fıra nə jə ba,
ba wá dʋgʋ Zwezi-Kərisə lá. Yá ba
ga va ba swe barı nə.
12 Ba yà fwa ndə ba twá Zwezi-
Kərisə nə, ba ga pìí ba yá wá. Kʋ
mù nə pın, Yıı bʋ̀rà tə wá ja ba.
13 Kʋ nə súrí lá, kʋ wá pa, ba jì
yayınyına, ba twá dii wa ba vəli. Yá
kʋ ga bá ya kʋ cıcı. Ba wá ya sʋfarʋ
tìán. Lìà duən yìèn nə wá pìí tə jə
ba bıan nə, ba ga wá swìn sʋ̀ràn tə,
ba nə wà mɛ, sə ba swìn.
14 Kʋ mù nə pın, à pìà, sə n yá
kadənə tə, ba nə yı kaninə tə, sə
ba pìí ba swe, ba lʋrı bıa, sə ba
ywàń ba dìə̀ yuu nə zəni. À ba pìà,
sə nə dʋŋa twá ba nə, ba ma swìn
yokʋkwıʋn mama nə yuu wa.
15 Kadənə duən dí yáá ba dʋgʋ
Zwezi cwəŋə tə, ba pìí ba va ba twá
*Sıtana nə.
16 Kan tə, ʋ nə yı *Kərisə lìù, nə
jə kadənə ʋ dwíí wa, ʋ mù nə mɛ,
sə ʋ san ba. Ʋ wà mɛ, sə ʋ pa ba jì
Kərisə lìà púlí tə yuu zılı. Kərisə lìà
púlí tə mɛ, sə kʋ san kadənə tə nə,
ba cígá nə ba lìù jə míámían.

(1 Korɛntə tìán 9.7-14)

17 Á mɛ, sə á pa ŋwírán dəkurən
bələ Kərisə lìà púlí yáá tìán tə nə,
ba nə tʋŋa zəni, ba swìn Yıı sʋgʋ
tə, də ba kàrì kʋ ba bırı tə, á doni.
18 Yıı sʋgʋ tə swìn, kʋ wʋ́: «Máŋá
tə wa, n nə jə naʋ, n ma tʋŋa n fɔɔ,
kʋ wà mɛ, sə n vwa kʋ nii nə, kʋ dàn
ká dıŋı wobıa tə». Kʋ kʋ́ʋ̀ swìn kʋ
súrí lá, kʋ wʋ́: «Tʋ̀tʋ̀nʋ̀ mɛ, sə ʋ na
ʋ ŋwírán».
19 Də lìù nə swìn, ʋ ma zıga Kərisə
lìà púlí tə yáá tíú tə don nə, dàn ká
cʋgʋ kʋ tíú sʋgʋ, də ba nə wà lìà
bələ də batwa yí, ba nə zıga yáá tíú
tə nə.
20 Caga lìà tə, ba nə tʋŋa cʋna tə,
nii nə Kərisə lìà púlí tə mama yáá
con, sə kʋ pa, fən zʋ ba duən tə, ba
dàn ká tʋn tə yiri.
21 À pın mʋ́ nii kʋ tə, də Yıı də
Zwezi-Kərisə də *malıkɛ tə, ʋ nə
kúrí, sə n zìlí kʋ tə, à nə swìn n con,
tə nii zəni. Dàn ká kúrí kʋ vàn don
n dʋgʋ. Dàn ká kúrí lìà tə, n ma tʋn
kʋ.
22 Dàn ká bıbarı n tún n jìàn lìù
yuu wa, sə n pa wá tʋtʋŋı Kərisə lìà
púlí tə wa. Də n nə wà n tìàn nə cì,
n wá twá n tʋn cʋna tə. Cı n tìàn nə,
sə n ya lìù tə, n bıcan nə yı nəpon.
23 N kʋ́ʋ̀ dàn ká nyʋ níá cıcı. N
dàń nyʋ divɛn† mancın mancın, n
pùə́ yayıgʋ tə, də n yayıran tə duən
tə yırı, sə tə zwɛ̀e.
24 Lìà duən cʋna ba sə̀gə̀
míámían. Də ba nə swə, ba wà kʋ
tìán bʋ̀rà bʋ̀rì də. Ba duən cʋna yı
ba bʋ̀rà tə bʋ̀rì kwa nə, nə ba dàń
yàá na tə.
25 Tʋtʋnzəŋə tə də ba sə̀gə̀
míámían. Yá tʋtʋnzəŋə tə, nə wàrì
tə nı yii wa, də tətə wàrì tə sə̀gə̀, tə
mɛ lá.

6

(Efɛzə tìán 6.5-8; 1 Piyɛrə 2.18-20)

1 Lìà tə mama, ba nə yı ywəŋə,
mɛ, sə ba zìlí ba lìù tə, ʋ nə yə̀ ba
zənzən, sə kʋ pa lìù mama dàn ká
twın Yıı, ʋ dàn ká swìn yolwan nə
kàrà tə yuu wa.
2 Ywəŋə tə, ba tìán nə yı *Kərisə
lìà tə, ba wà mɛ, sə ba mun ba, ba
mù də ba nə yı Kərisə lìà tə yırı.
Ywəŋə təntə dàń mɛ, sə ba kwɛn ba
tʋn ba pa ba tìán təntə nə, ba doni
ba dí yáá tə. Lìà təntə, ywəŋə tə nə
tʋŋa ba pın ba də yı ba nubıa Kərisə
yırı, Yıı ga swə ba.

Kʋnkʋn kàrì tə, də cígá cígá jıjə tə yoo

(Romə tìán 16.17-18; Ebərə-ba 13.5)

3 Nə̀ń, kʋ tə n nə mɛ, sə n kàrì,
sə n kwè lìà tə. Lìù don wulə, ʋ nə
kàrì kàrà yiri don. Ʋ mù lìù təntə wà

† **5:23 5.23** Kʋ yı swana yiri don, kʋ nə wàá pùə́ yayıgʋ kʋ ywarı.

cígá pɪn nə *Yuu-Tiu Zwezi-*Kərisə
cígá sʊ̀ràn tə nə, ʊ ga wà cígá pɪn
nə kàrà tə nə, ka nə bɪrɪ Yɪɪ nə swə,
sə lìù ya nətʊ.
4 Kʊ tíú yɪ fwiə nə jə wá, ʊ ga yə̀rì
won mama. Ʊ yənu nə yɪ tʊ́tʊ̀ná, ʊ
ma dɪ jara yìə̀n yɪra boŋu yuu wa.
Tə mʊ̀ nə yàá pa ʊ zɪga lìà duən nə,
kʊ tìán wiən yɪrɪ. Ʊ jə tʊ́tʊ̀ná, ʊ də́
tɪjaŋa lìà də̀ń nə, ʊ ga bʊŋa yolwan
ʊ pɪn lìà nə.
5 Ba yàá dɪ tʊ́tʊ̀ná wuuu ba pwərə
wa, ba pubʊŋa tə ba ziən, ba ga kʊ́ʊ̀
yə̀rì cígá tə. Ba pubʊŋa wa nə, ba
bʊŋa də, ba nə twá cwəŋə tə nə
zəni, ba wá na səbɪa.
6 Kʊ yɪ cígá də, lìù nə twá Yɪɪ
cwəŋə tə nə zəni, ʊ yɪ jɪjə tíú, də
ʊ nə poli ʊ pùá də kʊ tə, ʊ nə jə.
7 Nə wà won mama ja bà lʊʊ wa,
nə ga bá wàní won mama nə ja vìí.
8 Kʊ mʊ̀ nə pɪn, nə nə na nə nii
wodiu, nə ga jə ganan, nə mɛ, sə nə
pa, tə cɪcɪ mɛ nəba.
9 Lìà tə, ba nə pìà, sə ba na wiən
zənzən, ba yàá pa *Sɪtana yigu ba, ʊ
kə yìə̀n wa, ndə ba nə zʊa nyalɪ wa.
Kʊ dàń yàá pa ba sóní wokʊkwɪnan
tə, tə nə cʊ̀gà lìà tə. Yá tə mʊ̀ nə yàá
cʊ̀gʊ̀ ba mɪ́ámɪ́án.
10 Yokʊkwɪnan yiri mama dəkuu
nə yɪ ka sóní səbiu. Lìà duən lɪ
ba tìàn Zwezi cwəŋə tə wa, ba pìà
səbɪa zənzən. Ba dí càn zənzən kʊ
yoo təntə yɪrɪ, kʊ ga yɪ ba tətə nə
pìà tə, ba pa ba tìàn nə.

Sagɪ tə yígúrə́ sʊ̀ràn
(2 Timote 2.3-7; 4.7-8)

11 N mʊ̀ lìù tə, n nə yɪ Yɪɪ lìù, lɪ
n tìàn tə mʊ̀ yìə̀n tə mama wa. Kə
n dìàn mama, sə n wàní n tʊn kʊ
tə nə yɪ cígá yìə̀n. Twá Yɪɪ cwəŋə
tə nə zəni, sə n kə n waa Zwezi nə,
máŋá mama wuuu. Sóní lìà tə, sə n
ja pínʊ́, sə n ja pubwanʊ.
12 Pʊ́rí n yɪra, n kə n waa Zwezi nə
wuuu. Kə dìàn, sə n wàní n ya mɪɪ
tə wa, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con. Mə
kʊ mʊ̀ yɪrɪ nə, Yɪɪ kúrí mʊ́. Máŋá
tə, Yɪɪ nə kúrí mʊ́, n tətə swìn cígá
sʊgʊ lìà kapʊpʊ yáá con də, n ken n
waa Zwezi nə.
13 Zwezi-*Kərisə tətə dɪɪn zɪgɪ, ʊ
swìn cígá sʊgʊ tə *Pilatə yáá con, ʊ
ga bɪrɪ də, ʊ mʊ̀ wulə cígá cwəŋə
wa. À dàń pɪn mʊ́ nii kʊ tə, də Yɪɪ
tə, ʊ nə pɪn mɪɪ won mama nə, də ʊ
mʊ̀ Zwezi-Kərisə.
14 Twá à sʊ̀ràn tə nii nə, à nə dí
yáá à swìn n con. Dàn ká dwá tə
nii nə, dàn ká fwa won tə, lìà nə wá
swìn, ba zɪgɪ n nə kʊ yɪrɪ. Ya nətʊ
kʊ ja vələ, nə *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə
nə wá pìí ʊ bà.
15 Yɪɪ tə, ʊ nə yɪ pupwən tíú, lɪ
máŋá ʊ tún, sə ʊ pa Zwezi-Kərisə
pìí ʊ bà ka wa. Ʊ mʊ̀ Yɪɪ nə yɪ dìàn
mama Yuu-Tiu. Ʊ mʊ̀ nə ya pɛ̀egá tə
mama pìʊ́, ʊ ga yɪ yun tìán tə mama
Yuu-Tiu.
16 Ʊ mʊ̀ Yɪɪ cɪcɪ nə wulə máŋá
mama wuuu, ʊ ba tɪ. Ʊ wulə poni
wa, lìù mama nə wàrì kʊ poni tə
yɪra ʊ boli. Lìù mama yii tə wà ʊ
mʊ̀ Yɪɪ nɪ. Lìù ga wàrì wá n nɪ də.
Ʊ mɛ, sə ba bʊ ʊ nə, ʊ mʊ̀ nə jə dìàn,
tə nə ba zwɛ̀e abada. Amɪɪna!

Nətʊ n nə mɛ, sə n kwè jɪjə tìán tə
(Likə 12.15-21; 2 Timote 1.14)

17 Pa nii lìà tə nə, ba nə yɪ sɪ́ʊ́n
lʊʊ kʊ tə jɪjə tìán, sə ba dàn ká fwa
fwiə. Ba dàn ká kə ba waa lʊʊ jɪjə
wa, ka nə wá lɛ sɪ́ʊ́n sɪ́ʊ́n. Ba mɛ, sə
ba kə ba waa Yɪɪ nə. Ʊ mʊ̀ nə pɪn
won mama bʊ́rí nəba, sə nə jwɛ.
18 Swìn ba con, sə ba tʊn zəni, sə
ba jɪjə tə ya tʊtʊnzəŋə jɪjə. Ba mɛ,
sə ba pa wiən lìà nə də ba bɪcanɪ
mama, sə ba tàrì ba jɪjə tə də lìà
duən.
19 Də ba nə fwa nətʊ, ba wiən tə,
tə kwənə nə dáá, tə də wá ya jɪjə
nəzəŋu Yɪɪ con, ka nə wàrì ka cʊ̀gà.
Yá ba dàń wá na mɪɪ tə, kʊ nə yɪ
cígá, Yɪɪ con.
20 À bìú Timote, ywàń kʊ tə, Yɪɪ nə
pɪn mʊ́, yuu zəni. Ja n tìàn, dàn ká
dɪ tʊ́tʊ̀ná tə, tə nə yɪ tʊtʊ, tə nə tà
Yɪɪ nyiən. Dàn ká kə n nii yìə̀n tə
wa, ba nə wʊ́, də tə yɪ yənu yìə̀n, tə
ga yɪ kʊnkʊn yìə̀n.

21 Lìà duən yà bún də, ba jə kʊ
yənu təntə. Kʊ mù nə pɪn, kʊ tìán
kúù ba ba waa kəni kʊ tə nə, nə nə
ken nə waa kʊ nə.
Yɪɪ nə wá fwa pubwanʊ á yɪra.

Bələ nii sagı tə, Polə nə púpúní ʊ pa Timote nə

Timote bələ nii sagı tə yuu wa sʊgʊ

Lìù tə, ʊ nə púpúní sagı kʊ tə

Kʊ yı *tʊntʊnʊ Polə nə púpúní kʊ. Máŋá tə wa, ʊ nə púpúní kʊ, də ʊ yı ʊ wulə bàń dìə̀ wa Romə nə. Kʊ yın càn zənzən kʊ pa wá. Ʊ mıı ya bwələ, sə kʊ zwɛ̀e, yá lìù də yà tə̀lə́, sə ʊ san ʊ nə.

Lìù tə nə, Polə nə púpúní

Sagı kʊ yı bələ nii sagı tə, ʊ nə púpúní ʊ pa Timote nə, ʊ nə yı ʊ tʊtʊndon, ʊ ga swə wá zənzən.

Sagı tə wa sʊgʊ

Polə təntən ʊ kəni Yıı lɛ̀eɛ̀e Timote yırı. Ʊ dàń swìn Timote con, sə ʊ zıgı dìàn ʊ tʊn Yıı tʊtʊŋı tə zəni də yawala, də lìà nə swə ba kəni càn ʊ nə, kʊ tʊtʊŋı təntə yırı. Ʊ tə swìn ʊ con, sə ʊ cì lìà tə nə, ba nə dı tʊ́tʊ̀ná tə nə ba də̀ń jə, tə nə ba saŋa, sə lìà tʊn Yıı tʊtʊŋı tə. Ʊ swìn Timote con, sə ʊ ya ndə ʊ mʊ̀ Polə yà nə yı nətʊ. Ʊ mɛ, sə ʊ twá cígá tə nə, sə ʊ kə ʊ waa Zwezi nə wuuu, sə ʊ soni lìà, sə ʊ ja pínʊ́, sə ʊ dàn ká swɛ̀eé kàrà nəzəŋu tə, ba nə kàrì wá.

Sagı tə yígúrə́ wa, ʊ bırı nətʊ ʊ tətə nə dí càn, də nətʊ tə Yıı nə san wá.

Polə jʊ̀nì Timote

1 À mʊ̀ Polə, yı Zwezi-*Kərisə *tʊntʊnʊ. Kʊ nətʊ twá də Yıı fıra tə. Zwezi-Kərisə tʊn nə, sə à swìn mıı tə yoo lìà con. Yıı kàn nii də, ʊ wá pa kʊ mıı təntə lìà tə nə, ba nə vwə ba tìàn Zwezi-Kərisə yıra.

2 À púpúní sagı kʊ tə, à pın n mʊ̀ Timote nə. N yı à bìú tə, à nə swə zənzən. Nə nyına Yıı də nə *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə wá fwa pubwanʊ n yıra. Ba mʊ̀ nə wá dəri n yinəgə zənzən, ba ga pa mʊ́ bıcan sìə́.

Polə dàn Timote jìàn

(Tʊtʊnan 16.1-3; 2 Timote 2.1-12; Efɛzə tìán 1.3-7; 2 Tɛsalonikə tìán 2.13-15)

3 À mʊ̀ Polə kəni Yıı lɛ̀eɛ̀e, à pın n mʊ̀ Timote nə. À lòrì Yıı də bıcan nəpon, ndə à nıbara-ba tə nə jʊn Yıı nətʊ. Máŋá mama, à nə wulə à lòrì Yıı, kʊ nə yı tıtın nə à yə̀ə́ yıcaʊ, à yàá lòrì Yıı, à pın mʊ́.

4 À lìí à tìàn də, n nə kwi nətʊ, à viru tə máŋá wa. Yá à dàń yà swə zənzən, sə à pìí à na mʊ́, sə à pùə́ poli.

5 À yàá bʊŋa nətʊ tə, n nə ken n waa Zwezi nə wuuu. Kʊ təntən kʊ ya n nıı Loyisə nə ken ʊ waa ʊ nə. Kʊ zàn lá, kʊ pa n nuu Enisə. Yá à dàń yə̀ə́ də, n də ken n waa ʊ mʊ̀ Zwezi tə nə wuuu, n ga tà níə́ bələ tíú.

6 Mə kʊ mʊ̀ nə pın, à ma lìí mʊ́ yoo kʊ tə. Ja Yıı tarpıʊn tə, ʊ nə pın mʊ́, sə n ma tʊn zəni. Máŋá tə wa, à nə tʊ́n à jìàn tə n yuu wa, Yıı pın mʊ́ tarpıʊn təntə. Kə n dìàn lá n tʊn də kʊ tarpıʊn təntə.

7 Yıı-*Siŋu yàá ba pın, lìù jì yáá ŋwìán tíú. Kʊ mʊ̀ nə pın, dàn ká pa, n ya yáá ŋwìán tíú. Kʊ yàá pa nəba dìàn, sə nə ma tʊn, nə pa Yıı nə. Kʊ yàá pa nə sóní lìà, kʊ ga pın, nə yə̀ə́ nə tìàn janʊ.

8 Dàn ká pa cavıra ja mʊ́, sə n swìn nə *Yuu-Tiu yoo n bırı lìà nə. Dàn ká pa cavıra ja mʊ́, à mʊ̀ Polə nə wulə bàń dìə̀ Zwezi-Kərisə yırı də. N də mɛ, sə n də́ càn sʊywáŋʊ́ tə yırı, ndə à nə, də dìàn tə, Yıı nə pın mʊ́.

9 Ʊ mʊ̀ Yıı nə jon nəba nə cʊna wa. Ʊ kúrí nəba, sə nə ya ʊ mʊ̀ lìà. Kʊ tà nə tʊtʊnzəŋə yırı, kʊ ya ʊ tətə nə swə kʊ nətʊ, kʊ twá də ʊ pubwanʊ tə nə. Yıı tətə nə sóní, sə ʊ fwa kʊ nətʊ tə, də lʊʊ tə wà fwa. Yıı tətə nə twá də Zwezi-Kərisə, ʊ ma tʊn ʊ pubwanʊ tə nə yıra.

10 Zwezi-Kərisə jon nəba nə cʊna
wa, yá ʊ zwɛ̀e tıan dìàn. Kʊ mù nə
pın, sı́ʊ́n nə, Yıı pubwanʊ təntə dàń
yı nəpon. Zwezi twá sʊywáŋʊ́ tə nə,
ʊ bırı də, lìà tə wá na mıı, kʊ nə ba
zwɛ̀e Yıı con.
11 Yıı tún nə, sə à ya ʊ tʊntʊnʊ, à
swìn sʊywáŋʊ́ təntə, də à kàrì kʊ à
bırı lìà nə.
12 Mə kʊ mù yırı nə, à də́ càn tə
tə, yá cavıra ba nə jə. À mù yə̀ə́ lìù
tə, à nə keni à waa ʊ nə. Yá à yə̀ə́
də, sʊywáŋʊ́ təntə, Zwezi nə pın nə,
ʊ wàá kʊ nə ʊ cì, kʊ ja vələ dıın tə,
ʊ nə wá pìí ʊ bà.
13 Twá cígá sʊ̀ràn tə nə, n nə nì à
nii wa də, à swìn, sə n də sʊ̀ràn ya
ndə tə nə. Dàn ká lwàń wɔn mama
tə wa. N nə swìn tə sʊ̀ràn təntə,
Zwezi-Kərisə nə pın, sə n kə n waa
ʊ nə, yá n ga sóní lìà də. Kʊ mù yırı
nə, ja tə sʊ̀ràn təntə n bıcan wa.
14 Ywàń sʊywáŋʊ́ tə yuu, Yıı nə
pın mʊ́. Ywàń kʊ yuu də Yıı-*Siŋu
tə, kʊ nə wulə də nəba.
15 N yə̀ə́ də, Kərisə lìà tə mama,
ba nə wulə Azi nagwanaa tə wa,
vıga nə ba dʊgʊ. Fizwɛlə də
Ɛrəmozwɛnə twá ba wulə ba wa.
16 À lòrì nə Yuu-Tiu, sə ʊ dəri
Onezifora mù, də ʊ dìè lìà yinəgə
zənzən. Ʊ mù yàá zùrì à bıcan, ʊ
ga ba à cavıra dəri, də ba nə vwə
nə də banzala tə.
17 Ʊ nə twi *Romə wa yəbə, ʊ
bıbarı ʊ pìà bwálí tə, à nə wulə
wuuu, halı ʊ bà ʊ na nə.
18 Nə Yuu-Tiu nə wá dəri ʊ yinəgə
zənzən, dıın tə nə, ʊ nə wá pìí ʊ
bà, ʊ bʊ̀rì ləzoni bʊ̀rà. N mù yə̀ə́
tʊtʊnan tə, ʊ nə tʊn ʊ pa nə, máŋá
tə wa, à nə yın Efɛzə nə, zəni.

2

Ka twá Zwezi-Kərisə nə də waa nədʊ yoo

(1 Korɛntə tìán 9.24-25; Matiə 10.32-33)

1 N mù Timote yı ndə à mù Polə
bìú nə. Zwezi-Kərisə fwa ʊ pub-
wanʊ tə n yıra. Kʊ mù nə pın, n
dàń pa n jìàn dàn.
2 N nì Yıı sʊgʊ tə à nii nə, à nə
swìn lìà zənzən yáá con. Tì kʊ sʊgʊ
təntə, n ma kàrì lìà tə duən tə, ba
nə yı pùə́ nədʊ tìán. Kʊ tìán təntə
də kʊ́ʊ̀ mɛ, sə ba wàní ba tì kʊ, ba
ma kàrì lìà duən də.
3 Də n nə tʊŋa, n pın Zwezi-Kərisə
nə, sə n sɛ̀e n də́ càn, ndə pamanʊ
nəzəŋu nə sɛ̀e, ʊ də́ càn nətʊ.
4 Lìù nə vəli pamanı, ʊ nə pìà, sə
ʊ poli ʊ yuu tíú tə pùə́ nə, ʊ kʊ́ʊ̀ wà
mɛ, sə ʊ fwa yìèn tə, pamanʊ nə wà
mɛ, sə ʊ fwa.
5 Kʊ yı ndə lìù nə wulə ʊ dəri, ʊ
mù də lìà duən, sə ba jon ŋwírán.
Ʊ nə wà nətʊ, ba nə mɛ, sə ba
dəri dəru tə nii nə twá, ʊ wàrì dun
yupuu ʊ nı kʊ wa.
6 Kʊ tə yı ndə lìù nə, ʊ nə ken ʊ
dìàn lá, ʊ ma varı kárá. Mə ʊ mù
nə wá yà təntən lìù tə, ʊ nə dí yáá ʊ
na ʊ tori kárá tə cıʊ, máŋá wa.
7 Bʊ́n sʊ̀ràn tə tə yoo, à nə swìn n
con. N nə bʊŋa tə yoo, *Yuu-Tiu wá
pa, n nì tə mama də̀ń.
8 Lìí Zwezi-Kərisə yoo, ʊ nə tıga, ʊ
pìí ʊ bwin ʊ nan tıan wa. Ba lʊrı wá
pìʊ́ *Davidə dwíí tə wa. Mə kʊ mù
nə yı sʊywáŋʊ́ tə, à nə swìn, à bırı
lìà tə nə.
9 Kʊ sʊywáŋʊ́ təntə, à nə swìn, tə
nə pın, à wulə banzala tə wa, à də́
càn, ndə à fwa yolwan. Yá də kʊ
nətʊ tə mama, ba tə wà Yıı sʊgʊ tə
ken bàń dìə̀.
10 Kʊ mù nə pın, à sɛ̀e, sə à də́
càn, lìà tə yırı Yıı nə kúrí, sə ʊ twá
Zwezi-Kərisə, ʊ ma jon ba ba cʊna
wa, ba ga zʊ ʊ dun tə wa, tə nə ba
zwɛ̀e.
11 Nə̀ń, sʊ̀ràn tə, tə nə ba tʊ́tʊ̀ná jə.
Tə mù nə yı də, nə nə twá
Zwezi-Kərisə nə, nə tı, nə wá
twá ʊ nə, nə pìí nə bwin nə
nan də.
12 Də nə nə jın pínʊ́ wuuu, nə wà
pìí nə kə nə kwa, nə wá də́ pàrì də
wá. Yá nə dàń nə vıga wá, ʊ də wá
vı nəba.
13 Ʊ yı pùə́ nədʊ tíú. Kʊ mù nə pın
də, nə nə swə nə bà nə jì pwìí bələ

tìán də, ʋ mù tə yɪ pùə́ nədʋ tíú, ʋ wàrì ʋ tìàn ʋ pìí ʋ tɛn.

Tùtùnù nəzəŋu yoo
(1 Timote 1.3-7, 18-20; Zwakə 5.19-20)

14 Lìí yoo kʋ tə lìà tə mama, caga ba nii nə Yɪɪ yáá con, ba dàn ká fwa jara yìèn yɪra boŋu yuu wa. Tə mù jara təntə ba won fwa tə pɪn ba, də kʋ nə tà, sə tə cʋ̀gʋ̀ lìà tə, ba nə cʋga tə.
15 N mù Timote, kə n dìàn lá, sə n ya lìù tə, n nə twá Yɪɪ puswənə nə. N mɛ, sə n ya tùtùnù tə, n nə tʋŋa zəni, n tʋtʋŋɪ tə cavɪra dàn ká ja mʋ́. Kʋ mɛ, sə n swìn Yɪɪ sʋgʋ tə, kʋ nə yɪ cígá tə, n bɪrɪ lìà nə zəni zəni.
16 Dàn ká kə n nii ləyərən yomanan tə wa, tə nə tà Yɪɪ nyiən. Lìà tə, ba nə jə yomanan təntə, yàá pìí mancɪn mancɪn, ba zʋ tʋtʋnkʋkwɪnan tə, Yɪɪ nə ba pìà.
17 Ba mù lìà təntə kàrà yɪ ndə naworu nə, kʋ nə wórí kʋ zwɪ wʋʋʋ. Mə Yimene də Filɛtə wulə ba mù lìà təntə wa.
18 Ba mù kʋ́ʋ̀ ba cígá tə nə twá. Ba mù swìn də, Yɪɪ manwarɪ ʋ pìí ʋ bwin lìà ʋ lɪ tɪan wa. Ba twá kʋ nətʋ tə nə, ba ma gɪgarɪ lìà tə, ba nə keni ba waa Zwezi nə wuuu ba dʋga.
19 Də kʋ nətʋ tə mama, kʋ tə Yɪɪ mù nə tún, kʋ ba lwànı́. Kʋ yɪ ndə ba nə tún dìə̀ dəkuu nə, ba pʋ́pʋ́nı́ sʋ̀ràn tə tə ka dəkuu tə yuu wa. Tə sʋ̀ràn tə swìn, tə wʋ́: «*Yuu-Tiu yə̀ə́ lìà tə, ba nə yɪ ʋ mù nə tɪ». Pʋ́pʋ́ná tə duən də swìn, tə wʋ́: «Lìù tə mama, ʋ nə bɪrɪ də, ʋ ya *Yuu-Tiu nə tɪ, kʋ tíú dàń mɛ, sə ʋ yá kʋnkʋn yìèn fàŋʋ́ nə».
20 N nə zʋa jɪjə tíú dìə̀ wa, n wá na zɪla yirə yirə tə nə wulə lá. Zɪla təntə duən yɪ sían wùrú zʋŋɪ, nə à yə̀ə́ lugu wùrú zʋŋɪ. Tə duən də yɪ dɔ̀ɔ̀ ba nə sárí, nə à yə̀ə́ tɪran nə ba ma fwa tə. Tə mù zɪla təntə mama tʋtʋnan tà nədʋ. Zɪla tə nə ziən nə, ba ma tʋŋa cànà dɪɪn nə. Tə duən tə mù ya, ba ma tʋŋa dɪɪn mama.
21 Mə nə yɪ nətʋ. Də lìù nə cìgà ʋ tìàn nə də yolwan tə mama, à nə swìn tə yoo, ʋ yɪ ndə wùrú zʋŋa tə nə, ba nə ma tʋŋa cànà dɪɪn nə. Yuu-Tiu wá lɪ wá ʋ tún vàn nə, sə ʋ ya ʋ mù nyiən. Ʋ tʋtʋŋɪ ziən kʋ pa Yuu-Tiu nə, ʋ ga sɛ̀e, ʋ tʋŋa tʋtʋnzəŋu yiri mama.
22 Cɪ n tìàn nə dàn ká twá fwa yokʋkwɪnan tə, ləzwəndʋn tə nə swə, tə fàŋʋ́. Kə n dìàn lá, n pìà kʋ tə, kʋ nə yɪ cígá yoo, də n waa mama. Kə n waa mama Zwezi nə wuuu, sə n sóní lìà. Pa n mù də lìà tə, ba nə jʋ̀nì nə Yuu-Tiu də bɪcan nəpon tə, ya duən nə də bɪcan sìə́.
23 Lìà nə wulə ba dɪ ləyəri tʋ́tʋ̀ná, tə nə yɪ tʋtʋ, dàn ká kə n nii lá. N yə̀ə́ də, tə mù nə pɪn, lìà tə fwa jara də duən.
24 Kʋ wà mɛ, sə Yuu-Tiu tʋ̀tʋ̀nʋ̀ dɪ jara. Ʋ mɛ, sə ʋ zìlí lìà tə mama, sə ʋ ya lìù tə, ʋ nə wàá ʋ kàrì, sə ʋ ga ja pínʋ́ də ba.
25 Ʋ mɛ, sə ʋ ja bɪcabwanʋ, ʋ ma bɪrɪ lìà tə, ba nə zɪga ʋ nə. Kʋ wàá kʋ pɪn, Yɪɪ twá kʋ nə, ʋ pɪn ba vəvəri ba kwa, ba ma sé ba cʋna. Yá ba ga lwarɪ cígá sʋgʋ tə.
26 Kʋ wàá kʋ pɪn ba pubʋŋa pìí, ka twi cígá sʋgʋ tə nə, ba ga jon ba tìàn *Sɪtana jìàn wa, ʋ yà nə jɪn ba ndə nyalɪ, nə jɪn won nətʋ, ʋ pa, ba tʋŋa kʋ tə, ʋ nə swə.

3

Lʋʋ zaŋʋ máŋá yoo
(2 Piyɛrə 2.1-22; Zwidə 3; Titə 1.10-16)

1 Lìí n tìàn də yoo, kʋ tə zəni. Kʋ mù nə yɪ, lʋʋ zaŋʋ máŋá tə nə wá yà càn zənzən tə.
2 Lìà tə wá sóní ba tìàn cɪcɪ. Ba wá sóní səbiu, ba ga wá yà lìà tə, ba nə swə yɪrɪ. Ba wá yà fwiə lìà, ba ga wá twɪn Yɪɪ. Ba wá vɪ ba nyɪna-ba nii, ba ga wá yà yərì jwɪan lìà. Ba wá yà lìà tə, ba nə ba Yɪɪ yìèn tə zìlí.
3 Ba wá yà lìà tə, ba yoo nə dà zənzən, ba ga ba ləzoni yinəgə dəri. Ba wá yà lìà tə, ba nə də́ tɪjaŋa lìà dəń nə, ba ga wá sóní jara. Ba wá yà

lìà tə, ba nə yı ndə ganaŋa nə, ba ga
bá sóní won tə, kʊ nə ziən.
4 Ba wá yà lìà tə, ba nə gıgarı lìà
ba dʊga, ba ga wá yà lìà tə, ba nə súə́
də lıŋa. Ba wá yà fwiə lìà zənzən,
ba ga wá sóní ba fıra yìən, ba doni
Yıı.
5 Ba wá fwa ndə Yıı lìà nə. Yá ba
ga ba sɛ̀e, sə Yıı dìàn tə lwàń ba, sə
ba ya ʊ mù Yıı lìà cígá cígá. N mù
Timote, pa n mù də ba lìà təntə, ya
yıŋʊnı də duən.
6 Ba mù lìà təntə yiri nə sègə ba
zwı lìà dii wa, ba gıgarı kana tə, ba
nə ba dìàn jə Zwezi-Kərisə cwəŋə
tə wa, ba pın ba sɛ̀e ba sʊ̀ràn. Kana
təntə yuu cʊna dáá zənzən ba yuu
wa, ba ga yı ba twá kʊ tə mama nə,
kʊ nə ywán kʊ pa ba.
7 Ba yı kana tə, ba nə yàá swə, sə
ba nì yoo mama. Yá ba ga wàrì cígá
yoo mù, ba lwarı míámían.
8 Nətʊ tə, Zwanɛsə* də
Zwanbərɛsə nə zıgı *Moyizə nə, mə
nətʊ bara təntə də zıga cígá sʊgʊ tə
nə. Ba yı lìà tə, ba pubʊŋa nə ba
tʊŋa, ba ga wà ba waa ken Zwezi nə
cígá cígá.
9 Lìà tə mama wá lwarı də, ba
ya ləyərən, ndə lìà nə lwarı də,
Zwanɛsə də Zwanbərɛsə yı ləyərən
nətʊ. Kʊ mù nə pın, ba bá wání ba
va yáá.

Talıkwa kwìə̀ tə, Timote nə mɛ,
sə n twá tə nə
(2 Korɛntə tìán 6.3-10; 1 Piyɛrə
1.19-21)
10 N mù Timote, n mù twá à mù
Polə nə yìən tə tə wa: N yə̀ə́ nətʊ, à
nə kàrì. N yə̀ə́ kʊ tə, à nə yı. N yə̀ə́,
à nə bʊŋa, sə à fwa nətʊ. N yə̀ə́, à
nə keni à waa Zwezi nə nətʊ. N yə̀ə́,
à pínú nə mɛ nətʊ. N yə̀ə́, à nə swə
lìà nətʊ. N yə̀ə́, à nə jın pínú wuuu,
à dàn ká pìí à kə à kwa nətʊ, à ma
twá Yıı nə.
11 N nı càn tə, à nə dí də wʊwalʊ
tə, kʊ nə yí nə. N yə̀ə́ yìən tə
mama, tə nə yí nə Pisidi Antıʊswə
nə, Yikoniomə nə, Lisətərə nə. Yá
*Yuu-Tiu tə jon nə tə mama wa.
12 Lìà tə mama, ba nə pìà, ba
tì Zwezi-Kərisə cwəŋə tə cígá cígá,
ndə Yıı nə pìà nətʊ, ba wá də́ càn
lìà duən jìàn wa.
13 Yá lìà tə mù, ba nə yı
wʊlʊnyına, ba nə gıgarı lìà ba dʊga,
ba mù wá kwɛn ba cʊ̀gà, ba súrí
wuuu. Ba wá gıgarı lìà duən ba
dʊgʊ, ba ga wá gıgarı ba də ba dʊgʊ.
14 N mù Timote, vwa n tìàn
kankan yìən tə nə, ba nə ma kwè
mú, n ga pa cígá mama tə nə. N yə̀ə́
lìù tə də, ʊ nə bırı mú tə yìən təntə.
15 Vwa n tìàn kankan tə yìən tə nə.
N yəni Yıı sagı tə də, n tə yı bisımaa.
Kʊ mù Yıı sagı təntə wàá mú yənu
kʊ pın. Kʊ mù yənu təntə nə wàá
mú kʊ bırı nətʊ Yıı nə jon mú n
cʊna wa, n nə keni n waa Zwezi-
Kərisə nə wuuu tə yırı.
16 Yìən tə mama, ba nə púpúní Yıı
sagı tə wa, kʊ ya Yıı-*Siŋu tə nə pın,
ba púpúní tə. Tə ziən, sə ba ja tə ba
kàrì lìà. Tə mù nə wàá lìà tə bırı
də, ba ba cígá jə. Tə mù nə yàá caga
lìà nii nə də, ba nə fwa yolwan. Tə
mù nə bırı, nətʊ lìà nə mɛ, sə ba ya
cígá wa.
17 Yıı-Siŋu tə fwa kʊ nətʊ tə, sə kʊ
pa Yıı lìù wání ʊ mì ka fwa yozəŋə
mama.

4

(Tʊtʊnan 20.28-31; 2 Timote 2.3-7)
1 Dıın don nə, Zwezi-*Kərisə wá
pìí ʊ bà. Ʊ wá bà ndə pìʊ́ nə. Ʊ wá
bʊ̀rì tıga tə bʊ̀rà, ʊ ga bʊ̀rì ba tə,
ba nə wà tı, də bʊ̀rà. À mù Polə dàń
pın nii kʊ tə n mù Timote nə, Yıı yáá
con də Zwezi-Kərisə yáá con.
2 Swìn sʊywáŋʊ́ tə, n bırı! Swìn
kʊ də n bwé! Máŋá tə nə ziən, sə n
swìn kʊ. Ka nə kʊ́ʊ̀ ba ziən də, sə
n tə swìn kʊ. Bırı lìà tə, ba nə tʊŋa
lwanı tə, də ba ba cígá jə, n ga caga
ba nii nə. Kwè ba, sə ba fwa kʊ tə,
kʊ nə ziən. Ja pínú dıın mama, n
ma kàrì ba nətʊ.

* **3:8 3.8** Zwanɛsə də Zwanbərɛsə yà yı *Zwifə-ba yıra, ba nə ma boŋə *Ezwipətə tìán jinəmori-ba.

3 Máŋá don wá bà, lìà tə nə kúù
bá cʊgʊ ba tə, ba nə kàrì cígá sʊ̀ràn
tə ba bɪrɪ, ba nə pìà, sə ba tʊn
yokʊkwɪnan tə yɪrɪ. Ba wá pɛ̀e
karnyɪna duən, ba ma kɪkarɪ ba
tìàn, sə ba kàrì ba yìèn tə, ba nə
swə.
4 Ba kúù bá cʊgʊ cígá sʊ̀ràn tə,
ba dàń wá pìí, ba cʊga kʊnkʊn
yomanan.
5 N mù Timote, n mɛ, sə n ya lìù
tə, n nə yə̀ə́ yoo də̀ń, máŋá mama,
wuuu. Sɛ̀e, sə n də́ càn tə, sə n swìn
sʊywáŋʊ́ tə n bɪrɪ lìà nə. Tʊn tʊtʊŋɪ
tə, Yɪɪ nə pɪn mʊ́, n pa kʊ nii sú.

(Filipə tìán 1.20-23; 1 Timote 1.19-20; Matiə 10.18-20)

6 À mù Polə yɪ ndə vanɪ nə, ba nə
tanɪ, sə ba ma fwa *joŋi. Kʊ pìà kʊ
bɪrɪ də, à máŋá yí, sə à va Yɪɪ con.
7 À ta Zwezi-Kərisə yɪrɪ zənzən. À
zwɛ̀e kʊ tə, Yɪɪ nə pɪn nə, sə à fwa,
ndə lìù nə dəri ʊ va ʊ yí bwálí tə, ʊ
nə mɛ, sə ʊ yí lá. À ken à waa Zwezi
nə wuuu, à wà pìí à kə à kwa.
8 Síʊ́n nə, à yə̀ə́ də, Yɪɪ tún à
ŋwírán ʊ con, tə nə dànì nə. Nə
Yuu-Tiu nə wá bʊ̀rì nə bʊ̀rà dɪɪn
don nə. Kʊ dɪɪn tə nə, ʊ wá pa nə
cígá tíú yupuu tə. Kʊ tà à cɪcɪ nə, ʊ
wá pa kʊ, ʊ wá pa kʊ lìà tə mama
nə, ba nə swə, sə ʊ pìí ʊ bà.

Polə boŋə Timote, sə ʊ bà ʊ con

9 Timote, kə dìàn, n bà n yí nə lala!
10 Demasə vɪga nə ʊ dʊgʊ, síʊ́n lʊʊ
kʊ tə wiən fɪra nə jə wá yɪrɪ. Yá ʊ
dàń vəli Tɛsalonikə. Kərɛsansə də
vəli Galasi, Titə də ga va Daləmasi.
11 Likə cɪcɪ nə wulə à con. Máŋá
tə wa, n nə bìàn, sə n ja Marəkə, n
ja kə lá n bà. Ʊ wàá à nə ʊ saŋa.
12 Tiswikə mù ya à mù nə tʊn wá
Efɛzə nə.
13 Máŋá tə, n nə bìàn, sə n twá
Karəpisə con Tərowasə nə, n jon à
gànù, à vìí à yá lá, n ja bà n pa nə.
N nə bìàn, sə n kə lá n ja saga tə n
bà. Kʊ tə, kʊ nə dwə à yà swə, sə n
ja tə tə, ba nə pʊ́pʊ́ní tanan tə wa,
n ja bà.
14 Alɛkəzandərə, ʊ nə yɪ yarʊ, tʊn
yolwan nəfarʊ à yɪra. Nə *Yuu-
Tiu nə wá ŋwín kʊ tə, ʊ nə tʊn, tə
ŋwírán ʊ pa wá.
15 Cɪ n tìàn nə də wá, ʊ cìgà nə
kàrà tə yáá nə də dìàn.
16 À nə təntən à tún à nii lìà tə, ba
nə bʊ̀rì bʊ̀rà, tə yáá con, lìù mama
wà ʊ nii ken à kwa. Ba mama vɪga
nə ba dʊgʊ. Yɪɪ nə wá kwɛn ba cʊna,
ʊ lɪ ba mù də wá pwərə wa.
17 Də kʊ nətʊ mɛ Yuu-Tiu tə wà
nə vɪ ʊ dʊgʊ. Ʊ mù nə pɪn nə dìàn,
à ma wàní à swìn ʊ sʊgʊ tə mama,
à bɪrɪ ndə kʊ nə mɛ nətʊ. Lìà tə
mama, ba nə tà *Zwifə-ba, nì kʊ.
Yuu-Tiu nə san nə, à ma wàní à jon
à tìàn tɪan jɪɪn wa.
18 Yuu-Tiu nə wá cì à nə də yol-
wan mama, ʊ ga wá jon nə, ʊ pa à zʊ
ʊ nyɪna Yɪɪ *sàń tə wa. Ʊ mù nə mɛ
də dun dɪɪn mama wuuu. Amɪɪna!

Sagɪ tə yígúrə́ jʊ̀nà

19 Jʊn Pərisəka də Akilasə n pa nə.
Jʊn Onezifərə də ʊ dìə̀ lìà tə n pa nə.
20 Erasətə wulə Korɛntə nə.
Tərofimə mù yɪra ba zurə, à ma yá
wá Mile nə.
21 Kə dìàn, sə n bà də waran tə
máŋá tə wà yí. Əbilisə də Pidansə
də Linisə də Kəlodɪa də lìà tə duən
tə mama, ba nə yɪ n nubɪa *Kərisə
yɪrɪ tə, jʊ̀nà mʊ́.
22 *Yuu-Tiu nə wá yà də mʊ́. Ʊ wá
fwa ʊ pubwanʊ tə á yɪra. Amɪɪna!

Sagı tə, Polə nə púpúní ʊ pa Titə nə

Titə sagı tə yuu wa sʊgʊ

Lìù tə, ʊ nə púpúní sagı kʊ tə

Kʊ yı *tʊntʊnʊ Polə nə púpúní kʊ. Máŋá tə wa, ʊ nə púpúní kʊ, də ʊ yı ʊ wulə bàń dìə̀ wa *Romə nə.

Lìù tə nə, ʊ nə púpúní

Sagı kʊ tə yı Polə púpúní kʊ ʊ pa Titə nə. Titə nyına tà *Zwifə, ʊ tətə Titə ga yı Polə karbiu. Ʊ tʊn də Polə, sə ba ma swìn sʊywáŋú tə.

Sagı tə wa sʊgʊ

Nəŋə kʊ tə yırı, Polə nə púpúní ʊ nə: Titə yı ʊ wulə Kərɛtə nagwanaa tə wa, kʊ nə wulə mʊʊ tətəŋi tə wa. Kʊ nagwanaa təntə wulə nasara lʊʊ də ləzwənzwənən lʊʊ pwərə wa. Titə dàń wulə kʊ bwálí təntə wa, ʊ saŋa *Kərisə lìà púlə́ tə nə, sə ba wàní ba tanı ba tìàn.

Polə pìà ʊ lìí Titə, Kərisə lìà púlí yáá tíú nə mɛ, sə ʊ ya nətʊ. Ʊ púpúní kʊ, sə ʊ ma bırı Titə nə kwìə̀ tə, ʊ nə mɛ, sə ʊ pa nəkwıa tə nə də kaninə tə nə, də ləzwəndʊn tə nə, də ywəŋə tə nə, ndə Timote nə. Ʊ pìí ʊ lìí ba nətʊ tə, ba nə mɛ, sə ba ya, sə kʊ pa ba wàní ba zìlí Yıı nii, ndə kʊ nə mɛ nətʊ.

Polə jʊ̀nì Titə
(2 Piyɛrə 1.1-4)

1 À mʊ̀ Polə yı Yıı tʊ̀tʊ̀nʊ̀, à ga yı Zwezi-*Kərisə *tʊntʊnʊ də. À mʊ̀ nə púpúní sagı kʊ tə. Yıı tʊn nə, sə à san lìà tə nə, ʊ nə kúrí, sə ba kə ba waa Zwezi nə. Yá ʊ ga pìà, sə à pa ba lwarı cígá tə. Kʊ mʊ̀ cígá təntə, bırı ba nətʊ tə, ba nə mɛ, sə ba ya, sə ba ma twá Yıı cwəŋə tə nə zəni.

2 À fwa kʊ nətʊ tə, sə lìà ja yala, də ba wá na mıı tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yıı con. Yıı ba kʊnkʊn kʊnı. Kʊ mʊ̀ nə pın, ʊ kàn nii, də lʊʊ tə wà fwa, də ʊ wá pa nəba kʊ mıı təntə.

3 Yá kʊ máŋá tə, Yıı nə tún nə yí, ʊ jon nəba nə cʊna tə wa. Ʊ pın, ba lwarı ʊ sʊgʊ tə. Ʊ pın nə kʊ sʊgʊ təntə, yá à dàń ga swìn kʊ à bırı, ndə ʊ nə pın nii, sə à swìn kʊ nətʊ.

4 À púpúní sagı kʊ tə, à pın n mʊ̀ Titə nə. N yı ndə à bìú nə cígá cígá, nə mɛ bələ nə keni nə waa Zwezi nə, tə yırı. Zwezi-Kərisə jon nəba nə cʊna wa. Nə nyına Yıı də ʊ mʊ̀ Zwezi-Kərisə nə wá fwa pubwanʊ n yıra, ba ga pa mú bıcan sìə́.

Won tə Titə nə mɛ, sə ʊ fwa Kərɛtə nə
(1 Timote 3.1-7; 1 Piyɛrə 5.1-4)

5 À yá n mʊ̀ Titə Kərɛtə nagwanaa tə wa, sə n kwɛn yìə̀n tə, tə nə ga, n pa tə zıgı zəni. À pìà, sə n kúrí lìà, sə ba dàń ya *Kərisə lìà púlí mama yáá tìán tıʊ mama wa. Mə kʊ mʊ̀ nə à mʊ̀ Polə dí yáá, à bırı mʊ́.

6 Lìù tə nə mɛ, sə ʊ ya Kərisə lìà púlí tə yáá tìán tə wa, ʊ mɛ, sə ʊ ya lìù tə, ʊ nə ba yìə̀n jə, lìà nə wá caga ʊ nii nə tə yırı. Ʊ mɛ, sə ʊ ya kan nədʊ barı. Ʊ bıa mɛ, sə ba kə ba waa Zwezi nə. Ba tʊtʊnɛɛ də mɛ, sə tə ya zəni, sə lìà tə mama wàní ba na də, ba ba duən pəni vɛɛ vɛɛ. Ba ga tə mɛ, sə ba zìlí ʊ nii də.

7 Kərisə lìà púlí yáá tìán yuu tíú yı Yıı tʊtʊŋı tə ʊ tʊŋa. Kʊ mʊ̀ nə pın, ʊ mʊ̀ lìù təntə wà mɛ, sə ʊ ja yìə̀n, ba nə wá caga ʊ nii nə tə yırı. Ʊ wà mɛ, sə ʊ ya fwiə tíú, nə à yə̀ə́, sə ʊ ja lıŋa zənzən. Ʊ wà mɛ, sə ʊ nywìn swana ʊ bʊbʊnı, nə à yə̀ə́, sə ʊ yà jarıdırʊ. Ʊ wà mɛ, sə ʊ twá yokʊkwınan nə, ʊ ma pìà səbiu.

8 Nə̀ń tə tə, ʊ nə mɛ, sə ʊ fwa: Ʊ mɛ, sə ʊ yà lìù tə, ʊ nə joŋə vərə zəni, ʊ pa, ba zʊrı ʊ dìə̀ wa. Ʊ mɛ, sə ʊ sóní kʊ tə nə ziən. Ʊ mɛ, sə ʊ yà lìù tə, ʊ nə bʊŋa zəni, ʊ ga tʊŋa kʊ tə nə yı cígá yoo. Ʊ mɛ, sə ʊ kə ʊ tìàn míámían Yıı tʊtʊŋı tə wa, sə ʊ yà lìù tə, ʊ nə yə̀ə́ ʊ tìàn janʊ.

9 Ʊ mɛ, sə ʋ ja cígá sʋgʋ tə, nə nə
kàrì nə bɪrɪ lìà tə nə, ʋ bɪcan wa. Kʋ
mù nə wá pa ʋ wàní, ʋ kwè ba duən
tə də kʋ sʋgʋ təntə. Kʋ ga tə wá pa
ʋ bɪrɪ nəpon nəpon də, lìà tə, ba nə
zɪga kʋ sʋgʋ tə nə, yɪ kʋnkʋna. Mə
lìà təntə yiri nə, n mɛ, sə n kúrí.

(Romə tìán 16.17-18; 1 Timote 1.3-7; 2 Timote 3.5-9)

10 Lwarɪ də, lìà dáá zənzən, ba nə
ba lìù mama nii zìlí. Ba yàá swìn
sʋ̀ràn tə nə ba dàń jə, ba ma gɪgarɪ
lìà tə ba dʋgʋ. *Zwifə-ba tə, ba nə yɪ
Kərisə lìà tə, nə tʋŋa kʋ yoo təntə,
ba doni lìà tə mɛ.
11 Kərisə lìà púlí tə yáá tìán tə mɛ,
sə ba pa kʋ lìà təntə pú ba nii. Ba
mù nə dwé lìà tə mama dii duən wa.
Yìən təntə, ba nə kàrì tə, ba wà mɛ,
sə ba kàrì tə. Ba fwa kʋ nətʋ tə,
ba ma twá yokʋkwɪnan nə, ba pìà
səbiu.
12 Ba wa lìù don, ʋ də nə yɪ
Kərɛtə tíú, ʋ nə yɪ ba yənu tíú, dí
yáá ʋ swìn ʋ wʋ́: «Máŋá mama
Kərɛtə tìán yɪ kʋnkʋna, ba ga yɪ
ndə ganaŋa nə. Ba yɪ yayɪnyɪna, yá
wodiu cɪcɪ nə yɪ ba pubʋŋa yoo».
13 Yá kʋ yoo təntə, ʋ mù yənu tíú
tə nə swìn, tə ya cígá. Kʋ mù nə
pɪn, n dàń mɛ, sə n caga ba nii nə
zənzən, sə kʋ pa ba kə ba waa Zwezi
nə wuuu, ndə kʋ nə mɛ nətʋ.
14 Caga ba nii nə, sə ba kʋ́ʋ̀ dàn
ká cʋgʋ Zwifə-ba yomanan tə, sə ba
dàn ká twá lìà tə, ba nə vɪga cígá tə
sʋ̀ràn tə nə.
15 Də lìù bɪcan nə yɪ nəpon Yɪɪ yáá
con, won mama wá ya nəpon kʋ pa
wá. Yá lìà tə, ba bɪcan nə tà nəpon
Yɪɪ yáá con, ba nə wà ba waa ken
Zwezi nə, won mama wàrì nəpon
kʋ yanɪ kʋ pɪn ba. Ba yənu də ba
pubʋŋa mɛ yɪ yozwənən.
16 Ba yàá swìn də ba bwé, sə
ba ma bɪrɪ də, ba yə̀ə́ Yɪɪ. Yá ba
yokʋkwɪnan tə dàń nə yàá bɪrɪ də,
ba cígá yərì Yɪɪ. Ba ba Yɪɪ nii zìlí, ba
yɪ won tə, Yɪɪ nə culi nə, ba tʋŋa, ba
ga wàrì yozəŋu mama ba tʋŋa.

2

Kàrà tə, ka nə mɛ
(1 Timote 2.9-15; 1 Piyɛrə 3.1-6; Efɛzə tìán 6.5-8; 1 Piyɛrə 2.18-20)

1 N mù Titə, n mɛ, sə n kàrì kàrà
tə, ka nə yɪ cígá, n bɪrɪ lìà tə nə.
2 Bɪrɪ bazʋnan tə nə də, ba mɛ, sə
ba ya lìà tə, ba nə yə̀ə́ yoo dəń. Ba
mɛ, sə ba ya lìà tə, lìà nə mɛ, sə ba
zìlí ba. Ba mɛ, sə ba ya lìà tə, ba nə
bʋŋa zəni. Ba mɛ, sə ba kə ba waa
Zwezi nə wuuu, də cígá cígá, sə ba
sóní lìà tə duən tə, cígá cígá, ba ga
ja pínʋ́ də zənzən.
3 Bɪrɪ kazʋnan tə nə, sə ba ya ndə
nətʋ tə, Yɪɪ nə swə, sə ba ya. Ba
wà mɛ, sə ba ya lìà tə, ba nə swìn
yolwana, ba pɪn lìà nə. Ba wà mɛ,
sə ba yà lìà tə, ba nə nywìn swana
zənzən, ba nə wàrì ba jəni tə yɪrɪ.
Ba mɛ, sə ba pa kwìə̀ tə, tə nə ziən
lìà nə.
4 Də ba nə fwa kʋ nətʋ tə, ba wá
bɪrɪ kana tə, ba nə yɪ kaninə tə, sə
ba sóní ba bana də ba bɪa.
5 Kana tə, ba nə yɪ kaninə tə mɛ,
sə ba twá də ba, ba ma lwarɪ nətʋ,
ba nə mɛ, sə ba ya lìà tə, ba nə bʋŋa
zəni, sə ba bɪcanɪ də ga ya nəpon.
Ba mɛ, sə ba ywàń ba dìə̀ yìən yuu.
Ba mɛ, sə ba sóní lìà, ba ga sɛ̀e ba
bana nii. Də ba nə fwa nətʋ, lìà tə
bá swìn yolwan, ba pa Yɪɪ sʋgʋ tə
nə.
6 Kwè balandʋra tə, sə ba bʋ́n zəni
ba waa con.
7 N tətə Titə mɛ, sə n ya lìù tə, ba
nə wá twá n nə, ba ma tʋn yozəŋə
won mama wa. N tətə fwa yozəŋə
cɪcɪ, sə kʋ bɪrɪ balandʋra tə nətʋ tə,
ba nə mɛ, sə ba fwa. Yoo tə mama,
n nə kàrì ba, sə n pa kʋ ya də n cígá
mama. Kàrí ba kàrà yiri tə, kʋ nə
wá pa lìà tə zìlí mʋ́.
8 Kàrí yìən tə, tə nə yɪ cígá, lìù nə
wàrì tə yɪra yoo ʋ swìn. Kʋ mù nə
wá pa lìà tə, ba nə pìà ba swìn nə
yolwan tə na, də yolwan mama tə̀lə́
nə yɪra. Yá kʋ dàń wá pa cavɪra ja
ba.
9 Kwè ywəŋə tə, də ba mɛ, sə ba
sɛ̀e lìù tə, ʋ nə yə̀, ba nii yoo mama

wa. Ba mɛ, sə ba fwa kʊ tə, ba lìà
tə, ba nə yè ba tə, nə swə, sə ba fwa.
Yá, sə ba dàn ká tʊ́tʊ̀ní ba nii wa.
10 Ba dàn ká ŋʊ lìà tə, ba nə tɪ
ba tə, wiən də. Kʊ tə ba dàń mɛ,
sə ba fwa, kʊ mʊ̀ nə yɪ, sə ba tʊn
tʊtʊnzəŋə, sə tə bɪrɪ də, ba sɛ̀e nii
zəni. Də ba nə fwa nətʊ, kʊ wá pa
lìà pa dun kàrà tə nə, nə nə kàrì Yɪɪ
yoo yuu wa, ʊ nə jon nəba nə cʊna
wa.

(1 Piyɛrə 1.10-21; Romə tìán 12.1-2; 1 Zwan 3.1-3)

11 Yɪɪ bɪrɪ ʊ pubwanʊ tə nəpon
nəpon, də ʊ swə, sə ʊ jon lìà tə
mama ba cʊna wa.
12 Ʊ bɪrɪ kʊ nətʊ tə nəba, sə kʊ
pa nə dʊgʊ tʊtʊnkʊkwɪnan tə, Yɪɪ
nə ba pìà, sə nə kʊ́ʊ̀ dàn ká pìà lʊʊ
wokʊkwɪnan tə. Yá nə tə nə wulə
sɪ́ʊ́n lʊʊ kʊ tə wa, nə mɛ, sə nə ya
lìà tə, nə nə bʊŋa zəni, sə nə tʊn
kʊ tə, nə yɪ cígá yoo, nə ga twá Yɪɪ
cwəŋə tə nə zəni.
13 Nə mɛ, sə nə fwa nətʊ, nə ma
dànì dɪɪn nəzəŋu tə, də kʊ bìàn, sə
nə na kʊ nə yii wa. Kʊ dɪɪn təntə nə
yɪ dɪɪn tə, Zwezi-Kərisə nə wá pìí ʊ
bà də ʊ dun tə. Ʊ mʊ̀ nə yɪ nə Yɪɪ
nəfarʊ, ʊ ga yɪ lìù tə, ʊ nə joŋə nəba
nə cʊna wa.
14 Ʊ mʊ̀ nə twi ʊ tɪ nə yɪrɪ, sə ʊ
ma yè nəba ʊ jon nə yokʊkwɪnan
tə wa, ʊ pa Yɪɪ nə, sə nə bɪcan dàń
ya nəpon ʊ yáá con. Ʊ fwa kʊ nətʊ
tə, sə nə ya lìà tə, nə nə yɪ ʊ mʊ̀
nyiən, nə ga swə ka fwa yozəŋə
máŋá mama wuuu.
15 Kàrí tə yìàn tə tə, n ma kwè lìà
tə. Dàn ba jìàn, sə n ga caga ba tə,
ba nə cʊ̀gà tə nii nə. Yɪɪ pɪn mʊ́ dìàn
n nii sʊgʊ wa. Swìn də n nii təntə.
Dàn ká sɛ̀e n pa lìà tə mun mʊ́.

3

Kərisə lìà tə nə yɪ nətʊ

(1 Piyɛrə 2.13-16; Efɛzə tìán 2.1-10; Romə tìán 16.17-18)

1 Lìí *Kərisə lìà tə də, ba mɛ, sə ba
sɛ̀e pɛ̀egá tə də yáá tìán tə duən tə,
ba nə ywàŋá ba lʊʊ tə yuu nii. Ba
mɛ, sə ba sóní ka fwa yozəŋə máŋá
mama.
2 Swìn ba con də, ba wà mɛ, sə ba
swìn yolwan ba pa lìù nə. Ba wà
mɛ, sə ba fwa jara də duən. Ba mɛ,
sə ba yà lìà tə ba nə zìlí lìà tə, sə ba
ya bwàbwà, lìà tə duən tə yáá con.
3 Nə də tətə yà yɪn ləyərən máŋá
don wa. Nə yà ba nii zìlí. Nə yà ken
nə waa yìàn nə, tə nə tà cígá. Nə
yà yɪ nə fwa nə pʊ́ʊ́ yokʊkwɪnan tə,
tə nə yɪ nə fɪra yìàn cɪcɪ, nə wàá nə
fwa. Nə yà yɪ tə mʊ̀ yìàn təntə nə nə
tʊŋa máŋá mama. Nə zɪga lìà duən
nə kʊ tìán wiən yɪrɪ. Lìà tə yà dʊŋa
nəba, nə də ga dʊŋa ba.
4 Də kʊ nətʊ mama, máŋá tə wa,
Yɪɪ nə bɪrɪ də, ʊ waa ywán lìà tə yuu
wa, ʊ ga swə ba zənzən,
5 ʊ jon nəba nə cʊna wa. Kʊ tà nə
nə tʊŋa cígá yìàn tə yɪrɪ. Kʊ ya nə
yinəgə zənzən nə jɪn wá. Ʊ sɪn nə
yuu cʊna tə, sə nə yà lìà tə, ba nə
lʊrɪ dʊra. Ʊ *Siŋu tə dìàn nə, ʊ ma
tʊn kʊ yoo təntə, sə nə wàní nə na
mɪɪ nədʊn tə.
6 Ʊ twá Zwezi-Kərisə nə, ʊ nə jon
nəba nə cʊna wa, ʊ pa nəba ʊ Siŋu
tə. Ʊ pɪn kʊ sú nəba mɪ́ámɪ́án.
7 Yɪɪ pubwanʊ tə nə pɪn ʊ jələ
nəba, ndə lìà tə nə, ba nə yɪ cígá
tìán ʊ yáá con. Yá nə jə yala də, nə
wá twá nə na mɪɪ tə, kʊ nə ba zwɛ̀e
ʊ con.
8 Sʊgʊ kʊ tə ya cígá sʊgʊ. Yá à
dàń pìà, sə n swìn kʊ yoo də n bwé,
sə kʊ dàn lìà tə jìàn, ba nə ken
ba waa Yɪɪ nə, sə ba kwɛn ba tʊn
yozəŋə. Mə yoo nə kʊ nə ziən, kʊ
ga jə nywarɪ kʊ pa lìà nə.
9 Cɪ n tìàn nə də tʊ́tʊ̀ná tə, tə nə ba
dəń jə. Lìà nə tʊ́tʊ̀ní duən nɪbara-
ba tə yìàn yuu wa, dàn ká kə n nii
lá. Dàn ká pa, n mʊ̀ də ba dɪ jara də
duən, n ga dàn ká tʊ́tʊ̀ní də ba Yɪɪ
*nii tə, ʊ nə pɪn *Moyizə nə, tə yuu
wa. Tə yìàn təntə yɪ tʊtʊ, tə ga ba
lìà nə saŋa.
10 Də lìù nə sugə Kərisə lìà, ʊ pa
ba pwɛ̀e duən nə, dí yáá n dù súú ʊ
nii nə naa nədʊ. Ʊ tə nə wà yá, sə
n tə bwé n dù súú ʊ nii nə. Kʊ nətʊ

kwa nə, ʋ tə nə wà yá, sə n lı n tìàn
ʋ yıra míámían.
11 N yèə́ də, kʋ mù ləzwənyiri
təntə kʋ́ù tèlə́ cígá tə wa. Ʋ dàń yı
cʋnʋ tə, ʋ tʋtʋnɛɛ nə bırı də, Yıı wá
bùrì ʋ bùrà, sə ʋ cùgù wá.

Sagı tə yígúrə́ sùràn
(1 Korɛntə tìán 16.20-24)

12 À wá tʋn Arətemasə, nə à yèə́
Tiswikə n con. Máŋá tə, ba nə yí
lá, sə n kə dìàn, sə n bà n yí nə
Nikopolisə nə. À ken à sírí, sə à va
à ya lá, də waran tə máŋá ma lɛ.
13 Kʋ dàń mɛ, sə n kə dìàn n san
Zenasə nə ʋ nə yı lìù tə, ʋ nə zıga
nə jırımʋ nə bùrà tə wa, də Apɔlɔsə
nə, sə ba wàní ba va ba cwəŋə tə.
San ba zəni, sə won dàn ká mùrì ba.
14 Nə *Kərisə lìà tə də mɛ, sə ba
kwè nətʋ tə, ba nə wá fwa yozəŋə
máŋá mama wuuu, sə ba ma san lìà
tə nə wiən nə mùrì ba. Də ba nə
fwa nətʋ, kʋ tə, ba nə yı, tə bá ya
tʋtʋ.
15 Lìà tə mama, ba nə wulə à con,
jʋ̀nì mʋ́. Jʋn Kərisə lìà tə də mama.
Ba də ken ba waa Zwezi nə ndə nə
nə, yá ba ga swə nəba. Yıı nə wá
fwa pubwanʋ á mama yıra.

Sagı tə, Polə nə púpʊ́ní ʊ pa Filemon nə Filemon sagı tə yuu wa sʊgʊ

Lìù tə, ʊ nə púpʊ́ní sagı kʊ tə

Kʊ yı *tʊntʊnʊ Polə nə púpʊ́ní kʊ. Máŋá tə wa, ʊ nə púpʊ́ní sagı kʊ tə, də ʊ yı ʊ wulə bàń dìə̀ wa *Romə nə.

Lìù tə nə, ʊ nə púpʊ́ní

Sagı kʊ yı Polə nə púpʊ́ní, ʊ pa Filemon nə. Filemon yı Polə nə dí yáá ʊ swìn sʊywáŋʊ́ tə ʊ bırı wá, kʊ pa ʊ jì *Kərisə lìù.

Sagı tə wa sʊgʊ

Nəŋə kʊ tə yırı, Polə nə púpʊ́ní ʊ nə: Onezimə yı Filemon yoŋu, ʊ nə nan ʊ con ʊ dəri. Ʊ vəli Polə con, ʊ kə ʊ waa Zwezi-*Kərisə nə.

Onezimə dàń wulə ʊ saŋa Polə nə, ʊ pa ba swìn Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́ tə. Yá Polə dàń ken ʊ sírí, sə ʊ pa, Onezimə pìí ʊ va ʊ pa Filemon nə. Polə pìà ʊ bırı wá sagı kʊ tə wa də, Kərisə lìà tə mama yı nubıa Kərisə yırı, də ba nə tı ba tìàn, nə à yə̀ə́ də ba nə yı ywəŋə. Ʊ dàń lòrì Filemon, sə ʊ sɛ̀e ʊ ja Onezimə ndə ʊ nubiu nə, ʊ nə swə wá zənzən.

Polə jʊ̀nì Filemon
(2 Timote 1.3-5; 3 Zwan 2, 6)

1 À mʊ̀ Polə wulə bàń dìə̀ wa, à nə twá Zwezi-*Kərisə nə yırı. À mʊ̀ də Timote, ʊ nə yı nə nubiu Kərisə yırı nə, púpʊ́ní sagı kʊ tə. Nə pın kʊ n mʊ̀ Filemon nə. N yı nə nubiswənə, n ga yı nə tʊtʊndon.

2 Nə pìà, sə sagı tə yí Apıa də, ʊ nə yı nə nakʊa Kərisə yırı. Nə pìà, sə kʊ yí Arəswipə də, ʊ nə yı nə tʊtʊndon. Ʊ də saŋa nəba, ʊ jaŋa Yıı tʊtʊŋı tə wa. Nə pìà, sə kʊ yí Kərisə lìà púlí tə də, kʊ nə wulə n mʊ̀ Filemon sàń nə.

3 Nə nyına Yıı də nə *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə wá fwa pubwanʊ á yıra, ba ga pa aba bıcan sìə́.

4-5 À nì n sonu tə yoo, ba nə swìn də, n swə lìà tə mama, ba nə yı Kərisə nə tı. À ga nì n waa tə, n nə keni Yuu-Tiu Zwezi nə wuuu tə yoo, nə yı nətʊ. Kʊ mʊ̀ yırı, à kəni à nyına Yıı lɛ̀eɛ̀e máŋá mama, yá à lìí n yoo à yıjʊnı mama wa.

6 N keni n waa Yuu-Tiu Zwezi nə. Yá kʊ dàń pın nə yı won nədʊ. À dàń lòrì Yıı, sə kʊ nətʊ tə wàní kʊ pa n lwarı wozəŋə tə, Yıı nə pın nəba, sə nə ma pa dun Zwezi-Kərisə nə, nə lʊʊ wulu wa.

7 À nubiu, à pìí à na pupwən nəfarʊ, à bıcan ga zùrì n sonu tə yırı. Kʊ twá də n mʊ̀, lìà tə mama, ba nə yı Kərisə nə tı, jìàn ma dàn.

Polə lwɛ̀e Filemon nə Onezimə yırı
(Kolosə tìán 4.7-9; 1 Korɛntə tìán 13.4-7)

8 À mʊ̀ Polə jə yoo, à nə pìà, sə à lòrì mʊ́ kʊ yırı. N tətə yə̀ə́ də, à jə cwəŋə Zwezi-*Kərisə yırı, sə à bırı mʊ́ kʊ tə nə mɛ, sə n fwa.

9 Yá à dàń nə pìà, sə à bırı won tə, à nə lòrì n con də sonu. À yı bazʊnʊ, à ga wulə bàń dìə̀ wa, à nə twá Zwezi-Kərisə nə yırı.

10 À lwɛ̀e n nə, sə n sɛ̀e Onezimə*. Ʊ ken ʊ waa Zwezi nə, máŋá tə wa, ʊ nə twi à con bàń dìə̀ tə wa. Ʊ dàń jigə à bìú Zwezi yırı.

11 Ʊ yı lìù tə, máŋá don wa, ʊ nə wà nywarı jın ʊ pa mʊ́. Sívn nə, ʊ dàń jə nywarı ʊ pa n mʊ̀ də à mʊ̀ mama nə.

12 Yá à dàń pın, ʊ pìí ʊ bìàn n con nə. Ʊ jigə ndə à mʊ̀ Polə tətə yıra tə vàn don nə.

13 N yə̀ə́ də, ba vwə nə də banzala, Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́ tə yırı. Kʊ mʊ̀ nə pın, à yà sóní, sə à pa ʊ mé à con, ʊ san nə, ʊ fwa kʊ tə, n yà nə mɛ, sə n fwa.

* **1:10 10** Onezimə yırı tə də̀ń nə yı ‹nywarı won›.

14 À dàń yà nə wà sóní, sə à tʊn
yoo mama, də n nə ba kʊ swə. À
pìà, sə zəni tə mama, n nə wá fwa
à yɪra, sə kʊ ya də n tətə fɪra.
15 Kʊ wàá kʊ yanɪ də, n mù də
Onezimə yà pwɛ̀e duən nə máŋá
mancɪn wa, sə á pìí á ya də duən
máŋá mama wuuu.
16 Máŋá tə, ʊ nə twi n con, n dàń ja
wá ndə n nubiu nə, n nə swə. N kʊ́ù
dàn ká ja wá ndə yoŋu nə. À mù swə
wá zənzən. N mù con nə, ʊ yoo dàń
mɛ, sə kʊ ya càn kʊ doni. N də dàń
mɛ, sə n sóní wá, ʊ nə yɪ ləzwənə, ʊ
ga yɪ lìù tə, ʊ nə yɪ n nubiu *Yuu-Tiu
yɪrɪ.
17 Də n cígá nə jələ nə ndə n dabɛɛ
nə, sə n sɛ̀e Onezimə, ndə kʊ yɪ à
tətə nə twi n con.
18 Də ʊ yà nə tʊn mʊ́ lwanɪ, nə à
yə̀ə́ ʊ nə mɛ, sə ʊ ŋwín won ʊ pa mʊ́,
kə tə yìən təntə mama à mù yuu wa.
19 À mù Polə tətə nə pʊ́pʊ́ní yìən
tə tə də à tətə jɪɪn: À wá ŋwín mʊ́
won tə mama, Onezimə nə mɛ, sə ʊ
pa mʊ́. Yá kʊ tà à mù nə wá swìn n
con də, n də tətə jə à jɪŋɪ. Kʊ mù nə
yɪ n tətə mɪɪ tə.
20 À nubiu, cígá mama, tʊn kʊ yoo
təntə n pa nə, Yuu-Tiu yɪrɪ. Tʊn kʊ
nətʊ n pa nə, sə à wàní à na pupwən
Kərisə yɪrɪ.
21 À yə̀ə́ də, n wá zìlí à nii. Kʊ mù
nə pɪn, à pʊ́pʊ́ní n nə. Yá à yə̀ə́ də,
kʊ tə, n nə wá fwa, kʊ wá doni kʊ tə
tətə, à nə swìn n con.
22 Kʊ nə súrí lá, tanɪ dìə̀ n tún à
nə. À jə yala də, á yɪjʊnɪ tə wá san
nə, sə à pìí à bà á con.

Sagɪ tə yígúrə́ sʊ̀ràn

23 Epafərasə jʊ̀nì mʊ́. À mù də
ʊ mù mɛ, nə wulə bàń dìə̀ tə wa,
Zwezi-*Kərisə yɪrɪ.
24 À mù, də Marəkə, də
Arisətarəkə, də Demasə, də Likə nə
tʊŋa duən nə. Ba də mama jʊ̀nì mʊ́.
25 Nə *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə
wá fwa pubwanʊ á pubʊŋa wa.

Sagı tə, ba nə púpúní ba pa Ebərə Kərisə lià tə nə
Ebərə-ba sagı tə yuu wa sʊgʊ

Liù tə, ʊ nə púpúní sagı kʊ tə

Liù mama yàrì liù tə, ʊ nə púpúní sagı kʊ tə. Yá liù tə, ʊ dàń nə púpúní kʊ, yı *Zwifə, ʊ nə jigə *Kərisə liù. Ʊ yèə́ Yıı saga nədwara tə zəni zəni, ʊ ga yèə́ *Gərɛkə-ba yiàn zənzən.

Lià tə nə, ʊ nə púpúní

Ʊ púpúní kʊ ʊ pa *Kərisə lià tə nə, ba nə zán ba yı *Zwifə-ba, ba vànà yà nə gwàrì, ba wa lià duən tətə yà nə pià ba dʊgʊ Yıı cwəŋə tə.

Sagı tə wa sʊgʊ

Nəŋə kʊ tə yırı, ʊ nə púpúní ba nə: *Kərisə lià təntə yà tə wà kàrì tə, tə nə pın dìàn zənzən, dəń nì, kʊ pa, ba vànà gwàrì.

Liù tə, ʊ nə púpúní sagı tə, dàń kàrì ba, sə ba lwarı kʊ tə nə yı Zwezi cígá cígá. Ʊ bırı ba də, Zwezi-Kərisə cıcı nə yı Yıı nimardʊn tə *joŋwanʊ. Ʊ mù nə yı liù tə, ʊ nə wulə Yıı də ləzoni pwərə wa, ʊ kwɛn ba. Ʊ cígá yı ləzwənə, ʊ cígá ga yı Yıı də. Ʊ tıga dagarʊ tə yuu wa, ʊ ma fwa *joŋi, kʊ nə pın won mama nii sú.

Sívn nə, nə kúù ba jwəŋə duən pià. Nə mama twá də Zwezi-Kərisə nə wàá Yıı yıra nə boli, fən ga ba nəba jə. Liù tə, ʊ nə púpúní sagı kʊ tə pià, sə ʊ dàn Ebərə-ba jìàn. Mə kʊ mù nə pın, ʊ tì Yıı nimardwan tə wa lià tə, ba nə dí yáá ba kə ba waa Yıı nə, ʊ ma maŋa ʊ bırı ba. Ʊ kwè ba, sə ba yá ba tìàn Zwezi jıın wa, ʊ nə yı liù tə, ba nə wàá ʊ nə ba twá ba janı pínú wuuu, ba dàn ká pìí ba kə ba kwa càn wa.

Yıı twá ʊ bìú Zwezi-Kərisə tə nə, ʊ ma swìn nə con

(Zwan 1.1-14; Kolosə tìán 1.15-17; Ebərə-ba 10.12-14; Filipə tìán 2.6-11)

1 Dí yáá nə, Yıı twá ʊ nii *sʊ̀sʊ̀nà tə nə, ʊ ma swìn nə nıbara-ba con, nɛɛ kapʊpʊ. Ʊ twá conji yirə yirə də nə, ʊ ma swìn ba con.

2 Sívn nə, Yıı dàń twá ʊ bìú tə nə, ʊ ma swìn nə con nə, zèn máŋá kʊ tə wa. Yıı twá də ʊ mù, ʊ ma fwa lʊʊ, Yıı ga lı wá ʊ tún, ʊ ga tún máŋá də, sə ʊ pa ʊ tını wiən tə mama.

3 Yıı twá ʊ bìú təntə nə, ʊ pa ʊ dun tə pıpılı. Ʊ mù nə yı Yıı nyınyıga cígá cígá. Ʊ nii sʊgʊ jə dìàn. Kʊ twá kʊ mù sʊgʊ təntə nə, ʊ ma pa lʊʊ wiən tə mama zıga tə bwálá nə. Ʊ mù nə sın ləzoni cʊna, ʊ lı ba yuu wa. Kʊ kwa nə, ʊ dıga Yıı sàń nə, ʊ jèə́ Yıı jızən* vàn nə, ʊ dá pàrì də Yıı tə, ʊ nə yı pìú nəfarʊ, ʊ wulə tə mɛ yuu wa.

Zwezi-Kərisə dwə malıkɛ

4 Kʊ mù bìú təntə jə dun, ʊ doni *malıkɛ. Kʊ twá nətʊ, Yıı ma pa wá yırı, kʊ nə dwə malıkɛ yırı.

5 Kʊ yı cígá, Yıı tə wà malıka con swìn, ʊ wʊ́:

«À pià à bırı də, n mù nə yı à bìú. Zèn kʊ tə, à mù Yıı nə yı n nyına».

Yıı ma kúù wà malıka con swìn, ʊ wʊ́:

«À mù wá yà n nyına. N də ga wá yà à bìú».

6 Yıı nə kúù pın ba lʊrı ʊ təntən bìú tə tıa yuu wa, ʊ swìn ʊ yoo, ʊ wʊ́:

«Malıka mama mɛ, sə ka bà ka pa wá dun».

7 Á nəŋə, kʊ tə Yıı nə swìn malıkɛ tə yuu wa. Ʊ swìn, ʊ wʊ́:

«Malıkɛ tə tʊŋa tə pın nə. Tə yı ndə voo nə, tə ga yı ndə mənvoo də nə».

8 Yá Yıı dàń swìn ʊ bìú tə mù yoo, ʊ wʊ́:

«N yı Yıı, yá n ga wá yà pìú wuuu, kʊ máŋá nə ba zwɛ̀e. N wá dá pàrì n lià tə yuu wa, cígá cwəŋə wa.

* **1:3 1.3** Ka jèń pìú jızən vàn nə yı dun bwálí.

9 N swə won tə, kʊ nə tì cígá cwəŋə,
n ga culi kʊ tə nə yɪ yokʊkwɪʊn. Mə
kʊ mù nə pɪn, n *Yuu-Tiu kúrí n mù,
ʊ pa ʊ tìàn nə. *U* kúrí mú, ʊ lwá
pupwən nʊga† n yuu wa, sə ʊ pa n
ya pìú. *U* sóní, sə ʊ kúrí mú, ʊ ga yá
n dabara».
10 Yɪɪ tə kʊ́ù swìn, ʊ wʊ́:
«Kʊ jɪjʊ mama wa, kʊ yɪ n mù Yuu-
Tiu nə fwa tɪa tə, də lanworu
tə də n jìàn.
11 Tə wiən tə mama wá jén lá.
Lanworu tə də tɪa tə wá kwɪn, ndə
gànù nə kwɪn nətʊ. Yá n mù ga wá
yà lá wuuu.
12 N wá pəpəni tə ndə lìù nə pəpəni
ʊ gangwɪrʊ, ʊ dʊgʊ vàn nə. N ga wá
lwàń tə yuu nə də lanworu nədʊn,
ndə lìù nə lwàń gandʊra. Yá n mù
wá yà nətʊ wuuu, n bá lwàń mama,
n mɪɪ bá zwɛ̀e».
13 Yɪɪ tə wà malɪka con swìn, ʊ wʊ́:
«Bàá yəbə n jə̀ń à jɪzən vàn nə, də
à ma kəni n dʊŋa n nɛɛ də̀ń
nə».
Yá ʊ swìn kʊ nətʊ ʊ bìú tə mù con.
14 Yá malɪkɛ tə mama yɪ siŋə, tə nə
tʊŋa, tə pɪn Yɪɪ nə. Yɪɪ yàá tʊn tə, ʊ
pa, tə saŋa lìà tə nə, ba nə mɛ, sə ʊ
jon ba, ʊ kə mɪɪ wa, kʊ nə ba zwɛ̀e
ʊ con.

2

Yɪɪ jon nəba nə cʊna wa
(Ebərə-ba 4.1; 12.25)

1 Yɪɪ twá ʊ bìú Zwezi-*Kərisə nə,
ʊ ma swìn nə con. Kʊ mù nə pɪn,
nə mɛ, sə nə zùrì nə yɪra zənzən də
sʊ̀ràn tə, nə nə nì. Kʊ nə tà kʊ mù,
nə wá dwá cwəŋə.
2 Sʊgʊ tə, Yɪɪ nə twá *malɪkɛ tə
nə, ʊ ma swìn, kʊ sʊgʊ təntə jə də̀ń
zəni. Lìà duən wà kʊ nii zìlí, ba ga
wà kʊ nii nə twá. Yɪɪ pɪn, càn yí ba
mù lìà təntə mama, sə tə mù nə ya
ba ŋwírán, ba nə vɪga tə yɪrɪ.
3 Nə mù yɪ, Yɪɪ twá ʊ bìú tə tətə
nə, ʊ ma swìn nə con də, ʊ wá jon
nəba nə cʊna wa. Kʊ pìà kʊ bɪrɪ də,
nə də wàrì nə jén càn tə yáá nə, də
nə nə vɪga, sə nə zìlí sʊgʊ təntə nii,
kʊ dun nə dwə malɪkɛ tə sʊ̀ràn tə.
*Yuu-Tiu nə təntən ʊ swìn də, Yɪɪ
wá jon nəba nə cʊna. Kʊ kwa nə,
lìà tə, ba nə nì kʊ sʊgʊ təntə yoo, ba
də kʊ́ù súrí lá nə, ba bɪrɪ nəba, kʊ
dun nə yɪ nətʊ.
4 Yɪɪ tətə twá ʊ dìàn mɪmɪnan nə,
də tʊtʊnan yirə yirə, tə nə bɪrɪ ʊ
dìàn, də yomɪlan nə, ʊ ma bɪrɪ də,
ba sʊ̀ràn tə yɪ cígá. Yɪɪ tə kʊ́ù twá
ʊ *Siŋu tə tarpɪnan tə nə, ʊ ma bɪrɪ
kʊ yoo təntə, kʊ twá ʊ fɪra tə nə.

Zwezi tɪga lìà mama yɪrɪ
(Filipə tìán 2.6-11; Galasi tìán 4.4-5; Ebərə-ba 5.7-10; 4.15-16)

5 Nə yɪ lʊʊ, kʊ tə nə bìàn, tə yoo
nə swìn. Yɪɪ wà dìàn pɪn *malɪkɛ
nə, sə tə mù nə tɪnɪ kʊ lʊʊ təntə.
6 Yá kʊ dàń kʊ́ù púpʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə,
bwálí don nə, kʊ wʊ́:
«Ləzwənə yɪ bɛ̀eɛ̀e, sə n ma bʊŋa ʊ
yoo? Bɛ̀eɛ̀e nə ʊ yɪ, sə n ma
ywàŋá ʊ yuu?
7 N pɪn ʊ mun máŋá mancɪn wa
malɪkɛ yáá con. Kʊ kwa nə, n pɪn
ʊ na dun də zìlə́, ndə ba nə pɪn dun
pìú nə nətʊ.
8 N ken wiən tə mama ʊ nɛɛ də̀ń
nə».
Yɪɪ pɪn, ləzoni jə dìàn wiən tə mama
yuu wa. Kʊ nətʊ dàń pɪn, Yɪɪ wà
won mama yá kwa, ləzoni nə ba
dìàn jə kʊ yuu wa. Yá də kʊ nətʊ
mɛ, nə na zəni də, ləzwənə tə ba
dìàn jə wiən tə mama yuu wa sʊ́ʊ́n
nə.
9 Á nəŋə kʊ tə, nə mù na: Máŋá
mancɪn wa, Yɪɪ mun Zwezi malɪkɛ
tə yáá con. Yá sʊ́ʊ́n nə, ʊ dàń yɪ dun
də zìlə́ tíú, ʊ nə dí càn ʊ tɪ tə yɪrɪ. Kʊ
twá Yɪɪ pubwanʊ tə nə, Zwezi ma tɪ
lʊʊ ləzoni mama yɪrɪ.
10 Yɪɪ nə fwa lʊʊ, lʊʊ ga yɪ kʊ wulə
ʊ mù yɪrɪ. Yá ʊ ga pìà, sə ʊ bɪa tə ya
dání, ba twá, ba zʊ ʊ dun tə wa. Kʊ
yɪ Zwezi nə wá jon ba ba cʊna wa.
Yá Yɪɪ dàń yà mɛ, sə ʊ pa ʊ də́ càn
ndə ləzwənə nə, sə ʊ ma wàní ʊ tʊn

† **1:9 1.9** Yɪɪ nə kúrí lìù, sə ʊ ya pìú *Yɪzərayɛlə lìà dwíí tə wa, ba yàá lwə́ nʊga ʊ yuu wa, sə kʊ bɪrɪ də, ʊ yɪ Yɪɪ nə kúrí.

kʊ tʊtʊŋɪ təntə, sə ʊ ma pa ʊ ya lìù
tə ʊ yoo mama nə ziən,
11 Zwezi nə sɪn ləzoni cʊna ʊ lɪ.
Kʊ nətʊ dàń pɪn, ʊ mù də lìà tə, ʊ nə
sɪn ba cʊna tə ʊ lɪ, mama nyɪna dàń
yɪ nədʊ. Mə kʊ mù nə pɪn, cavɪra
ba wá jə, sə ʊ ja ba ʊ boŋə ʊ nubɪa.
12 Máŋá don wa, Zwezi swìn Yɪɪ
con, ʊ wʊ́:
«À wá swìn n yɪrɪ tə yoo, à bɪrɪ
à nubɪa nə. À wá nun à bʊ
n yɪrɪ tə nə, n púlí tə tətəŋi
wa».
13 Zwezi tə kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́:
«À mù, à wá kə à waa mama Yɪɪ nə
wuuu».
Ʊ tə swìn, ʊ súrí lá nə, ʊ wʊ́:
«Á nəŋə à mù də à kwa lìà tə, Yɪɪ nə
pɪn nə».
14 Ba lìà təntə mɛ yɪ ləzoni, ba nə jə
yɪra də jana. Kʊ mù yɪrɪ nə, Zwezi-
Kərisə də jigə ləzwənə ndə ba nə. Ʊ
fwa kʊ nətʊ tə, sə ʊ ma wànɪ́ ʊ twá
tɪan nə, ʊ ma cʊ̀gʊ̀ lìù tə, ʊ nə jə tɪan
dìàn ʊ jɪɪn wa. Kʊ tíú nə yɪ *Sɪtana.
15 Lìà tə yà yɪ ndə ywəŋə nə ba lʊʊ
wulu mama wa, ba yà nə dəri tɪan
fən yɪrɪ. Zwezi tɪan tə dàń pɪn, ba
jon ba tìàn.
16 Kʊ dəń nə yɪ, Zwezi tà ʊ twi, sə ʊ
san malɪkɛ nə. Kʊ yɪ ʊ twi, sə ʊ san
ba tə nə yɪ *Abərahamə dwíí tə wa
lìà nə.
17 Kʊ mù nə pɪn, ʊ yà mɛ, sə ʊ nyɪn
də ʊ nubɪa tə, ba won mama wa. Ʊ
zɪgɪ nətʊ, ʊ ma jì *joŋwana yun tìán
nəkwɪa, ʊ nə dəri lìà yinəgə zənzən,
ʊ ga sɛ̀e ʊ tʊŋa, ʊ pɪn Yɪɪ nə, ndə kʊ
nə mɛ nətʊ, sə ʊ pa, Yɪɪ sɛ̀e ʊ sɪn
lʊʊ lìà mama cʊna, ʊ lɪ ba mù də
wá pwərə wa.
18 Cígá, Zwezi tətə dí càn. Kʊ yɪ
máŋá tə wa, Sɪtana nə dədən, sə ʊ
yugə wá, ʊ pa ʊ tʊn yokʊkwɪʊn. Kʊ
mù nə pɪn, ʊ mù dàń wàá ʊ saŋa lìà
tə nə, Sɪtana nə yugə ba də, sə ʊ pa
ba tʊn yokʊkwɪʊn.

3

Zwezi-Kərisə dwə Moyizə (Matiə 21.33-38)

1 À mù, á nə yɪ à nubɪa *Kərisə
yɪrɪ, á mù lìà tə, Yɪɪ nə kúrí aba,
sə á ya Kərisə nə tɪ, á bʊŋa Zwezi
yoo. Yɪɪ lɪ wá ʊ tʊn, sə ʊ ya nə Yɪɪ
*joŋwana yun tìán nəkwɪa. Yá nə
dàń swìn ʊ yoo nə bɪrɪ, də nə kəni
nə waa Yɪɪ nə wuuu.
2 Máŋá don wa, *Moyizə yà sɛ̀e Yɪɪ
*nii tə də pʊ́ʊ́ nədʊ, ʊ tʊŋa ʊ pɪn Yɪɪ
lìà tə nə. Zwezi də fwa kʊ nətʊ, ndə
Moyizə nə. Ʊ sɛ̀e Yɪɪ nii tə də pʊ́ʊ́
nədʊ, ʊ tʊn ʊ pa Yɪɪ lìà tə nə.
3 Kʊ yɪ cígá, lìù tə, ʊ nə lwə̀ dìə̀,
ʊ mù nə jə dun, ʊ doni dìə̀ tə tətə.
Zwezi nə yɪ ndə lìù tə nə, ʊ nə lwə̀
dìə̀ tə. Kʊ mù nə pɪn, ʊ na dun, ʊ
doni Moyizə.
4 Dìə̀ mama jə ka dìlòrú. Yá lìù tə
nə lwə̀ wiən tə mama, nə yɪ Yɪɪ.
5 Máŋá don wa, kʊ nə kɛ̀eń,
Moyizə mù yà sɛ̀e Yɪɪ nii tə də pʊ́ʊ́
nədʊ, ʊ tʊn ʊ pa Yɪɪ lìà tə nə. Ʊ yɪn
tʊ̀tʊ̀nʊ̀, yá ʊ ga yɪ lìù tə, ʊ nə mɛ, sə
ʊ swìn kʊ tə, Yɪɪ nə wá swìn tə, ʊ
bɪrɪ lìà tə nə.
6 Zwezi-Kərisə nə yɪ bìú tə, ʊ nə
ywàŋá ʊ nyɪna Yɪɪ dìə̀ tə yuu nə.
Nə mù, nə yɪ Yɪɪ dìə̀ təntə, də nə
nə sɛ̀e, nə zɪgɪ dìàn, nə kə nə waa ʊ
nə wuuu, ya nə ga pɪn wá dun yala
tə yɪrɪ, ʊ nə pɪn nəba.

Sìə́ wulə Yɪɪ con (1 Korɛntə tìán 10.1-12)

7 Á mù dàń yɪ Yɪɪ lìà. Kʊ mù nə
pɪn kʊ yɪ, ndə Yɪɪ-*Siŋu tə nə swìn,
kʊ wʊ́:
«Zə̀n kʊ tə, á mù nə nì Yɪɪ sʊgʊ tə,
8 á dànà ká fwa zɪbaniun. Á dànà ká
fwa ndə fuən tə nə, á nɪbara-ba nə
zàn, ba vɪ Yɪɪ nii, kasɔɔ lanworu* tə
wa».
9 Yɪɪ swìn, ʊ wʊ́:
«Kʊ dɪɪn tə nə, á nɪbara-ba pìà à nii
nə, sə ba jə́n kʊ tə, à nə wá
fwa. Ba ga yɪ lìà tə, ba nə nɪ
à mù Yɪɪ tʊtʊnan nə yɪ nətʊ,
bɪna sapwilə.

* **3:8 3.8** Kʊ yɪ *Zwifə-ba dwíí tə, kʊ nə nan yongaʊ, kʊ vəli lʊʊ nii tə wa, Yɪɪ nə pɪn kʊ.

10 Kʊ mù nə pɪn, à lɪŋa ma zàn ba
mù lìà tə yuu, à ga swìn, à wʊ́: ‹Ba
pubʊŋɪ vəvəri, tə yá nə wuuu, ba ga
ba sɛ̀e, ba twá coŋi tə, à nə bɪrɪ ba.›
11 Kʊ mù nə zìn à lɪŋa tə, à ma dù,
də ba bá zʊ à sìə́ bwálí tə wa, à nə
tanɪ, à tún ba nə».

12 À nubɪa-ba, á cɪa á tìàn nə. Á
wa lìù nədʊ mama wà mɛ, sə ʊ ja
pubʊnlwan ʊ waa con, kʊ nə pɪn, ʊ
ba Yɪɪ nii sɛ̀e, ʊ ga vəvəri ʊ yá Yɪɪ
tə, ʊ nə wulə mɪɪ wa.

13 Dɪɪn mama kʊ nə zɪgɪ jɪjʊ kʊ
vəli dədəni, á kwìə̀ duən máŋá
mama, ba dàn ká wàní á wa lìù
mama, ba gɪgarɪ ba pa ʊ tʊn cʊna,
tə nə wá pa ʊ vɪ, sə ʊ zìlí Yɪɪ nii.

14 Nə ken nə waa Zwezi-*Kərisə
nə, nə ga jə kʊ tə nə, nə yà nə jə
kʊ jɪjʊ mama. Yá nə nə jɪn kʊ nə
zəni, kʊ ja va kʊ yígúrə́, nə wá na
tori də Zwezi-Kərisə.

15 Kʊ pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʊ wʊ́:
«Zən kʊ tə, á mù nə nì Yɪɪ sʊgʊ tə,
á dànà ká fwa zɪbaniun. Á
dànà ká fwa ndə fuən tə nə,
á nɪbara-ba nə zàn, ba vɪ Yɪɪ
nii nətʊ, máŋá don wa».

16 Bə̀rə́ nə nì Yɪɪ sʊgʊ tə, ba ga zàn
ba zɪgɪ Yɪɪ nə? Kʊ yɪ lìà tə mama,
*Moyizə nə pɪn ba nan *Ezwipətə tə
wa.

17 Bə̀rə́ yuu wa nə Yɪɪ lɪŋa zàn
bɪna sapwilə tə mama wa? Kʊ yɪ, tə
zàn lìà tə yuu wa, ba nə fwa cʊna tə.
Ba mù lìà təntə, tɪga kasɔɔ lanworu
tə wa.

18 Yɪɪ dùə̀ dùrə̀, ʊ wʊ́: «Ba bá zʊ
à sìə́ bwálí tə wa, à nə tanɪ, à tún
ba nə». Bə̀rə́ yɪrɪ nə ʊ dùə̀ kʊ dùrə̀
təntə? Kʊ yɪ lìà tə yɪrɪ, ba nə wà ʊ
nii sɛ̀e.

19 Nə cígá nɪ də ba wà wàní ba zʊ
Yɪɪ sìə́ bwálí tə wa, ba nə wà ba waa
ken ʊ nə wuuu tə yɪrɪ.

4

(Ebərə-ba 10.35-39)

1 Yɪɪ kàn nii ʊ pa nəba də, nə wá
zʊ ʊ sìə́ bwálí tə wa. Kʊ nikanɪ təntə
wulə də zən mama, kʊ pa nə də nə.
Kʊ mù tə yɪrɪ, nə dàń zurə nə yɪra
sɪʊ́n nə, sə á wa lìù mama dàn ká
mé kwa.

2 Ba swìn Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́
tə, ba bɪrɪ nəba, ndə nətʊ tə nə, ba
nə swìn kʊ, ba bɪrɪ nə nɪbara-ba nə.
Kʊ sʊgʊ tə, ba nə nì, wà won fwa kʊ
pa ba, kʊ máŋá tə wa. Ba nə nì kʊ,
ba wà kʊ sɛ̀e, ba wà ba waa ken Yɪɪ
nə.

3 Nə mù con, nə mù ken nə waa
Yɪɪ nə wuuu. Kʊ mù nə pɪn, nə wàá
Yɪɪ sìə́ bwálí tə wa, nə zwɪ. Yɪɪ swìn
lìà tə, ba nə wà ba waa ken ʊ nə tə
yoo, ʊ wʊ́:
«À lɪŋa zàn ba yuu wa, à ga dù də,
ba bá zʊ à sìə́ bwálí tə wa, à
nə tanɪ à tún abada».
Yɪɪ tʊn ʊ tʊtʊnan tə ʊ zwɛ̀e, halɪ, kʊ
nə zɪgɪ lʊʊ də̀ń laŋʊ máŋá wa.

4 Kʊ tə pʊ́pʊ́ní, kʊ swìn Yɪɪ sagɪ tə
wa, dɪan barpɛ nii dɪɪn tə yuu wa,
kʊ wʊ́:
«Yɪɪ zwɛ̀e ʊ tʊtʊnan tə mama dɪan
bardʊ nii nə, ʊ ga sìí dɪan
barpɛ nii dɪɪn tə nə».

5 Yɪɪ sagɪ tə bwálí don də wa, Yɪɪ kʊ́ʊ̀
swìn, ʊ wʊ́:
«Ba bá zʊ à sìə́ bwálí tə wa, à nə
tanɪ à tún, abada».

6 Kʊ dàń pìà kʊ bɪrɪ də, lìà duən mù
wàá Yɪɪ sìə́ bwálí tə wa, ba zwɪ. Yá
təntən lìà tə mù bá zʊ Yɪɪ sìə́ bwálí
təntə wa, ba nə nì sʊywáŋʊ́ tə, ba
ga wà kʊ nii sɛ̀e tə yɪrɪ.

7 Kʊ mù nə pɪn, Yɪɪ tə ma pìí ʊ lɪ
dɪɪn. *U* boŋə kʊ dɪɪn tə ‹zən›. Yá
ʊ dàń kʊ́ʊ̀ twá də pìʊ́ *Davidə nii,
ʊ ma swìn, ndə kʊ nə dí yáá kʊ
pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa fuən fuən, kʊ
wʊ́:
«Zən kʊ tə, á mù nə nì Yɪɪ sʊgʊ tə,
á dànà ká fwa zɪbaniun».

8 Á yə̀ə́ də Zwozuwe yà nə ja
*Yɪzərayɛlə lìà tə, ʊ ja zʊ lʊʊ nii tə
wa, Yɪɪ nə kàn nii, sə ʊ pa ba. Yá kʊ
ga tà, kʊ mù nə yɪ sìə́ bwálí tə. Kʊ
mù nə pɪn, Yɪɪ tə ma swìn dɪɪn don
yoo, kʊ kwa nə.

9 Kʊ nətʊ pìà kʊ bɪrɪ də, sìə́ dɪɪn don
tə wulə, kʊ pa Yɪɪ lìà tə nə. Kʊ sìə́
dɪɪn təntə yɪ ndə dɪan barpɛ nii sìə́
dɪɪn tə nə, ndə Yɪɪ tətə nə tʊn kʊ
nətʊ.

10 Lìù cígá nə zʊa Yɪɪ sìə́ bwálí tə
wa, kʊ tíú də yàá sìí ʊ tʊtʊnan jɪɪn
wa, ndə Yɪɪ nə sìí nətʊ.
11 Kʊ mù nə pɪn, nə dàń bɪbara, nə
zʊ kʊ sìə́ bwálí təntə wa, sə nə lìù
mama dàn ká ya ndə Yɪzərayɛlə lìà
tə nə, ba nə wà Yɪɪ nii sɛ̀e, kʊ pa ba
dʊgʊ Yɪɪ cwəŋə tə.
12 Yɪɪ sʊgʊ tə pɪn mɪɪ, kʊ ga jə
dìàn. Kʊ goŋi zəni kʊ doni lagʊrɪ
sìʊ́, kʊ nə jə níə́ bələ. Yɪɪ sʊgʊ tə
də nəba kʊ zwɪ, kʊ janɪ nə bɪcanɪ
nə də nə kurən kànə̀ nə. Kʊ mù nə
yàá bʊ̀rì kʊ tə, ləzwənə nə pìà, sə ʊ
fwa, də kʊ tə, ʊ nə bʊŋa ʊ waa con
bʊ̀rà.
13 Won tə̀lə́, kʊ nə sə̀gə̀ Yɪɪ yáá nə.
Ʊ na wiən tə mama, ʊ nə fwa, ʊ yíá
yuu nəpon nəpon. Mə, ʊ mù yáá con
nə, nə wá tún nə nii.

Nə fàrá nə yí Yɪɪ yɪra də nə waa mama
(Ebərə-ba 9.11-12, 24; 10.21-23)

14 Nə jə Yɪɪ *joŋwana yun tìán
nəkwɪa. Kʊ tíú tə nə yɪ Zwezi, ʊ nə
yɪ Yɪɪ-Biu. Ʊ mù nə vəli ʊ yí Yɪɪ yɪra.
Yá nə dàń swìn ʊ yoo nə bɪrɪ, də nə
ken nə waa Yɪɪ nə wuuu. Kʊ mù nə
pɪn, nə zɪga dìàn, nə dàn ká pìí nə
kə nə kwa.
15 Nə jə Yɪɪ joŋwana yun tìán
nəkwɪa, yìàn nə də́də́n wá zənzən,
ndə nə nə, sə tə pa ʊ tʊn cʊna. Yá
ʊ mù yɪ lìù tə, ʊ nə vɪga, sə ʊ tʊn
cʊna. Kʊ mù nə pɪn, ʊ yɪ lìù tə, ʊ
wàá càn ʊ də́ də nəba nə bwànì tə
wa.
16 Kʊ mù tə yɪrɪ, nə fàrá nə boli
Yɪɪ tə yɪra də nə waa mama. Ʊ mù
Yɪɪ tə nə ja pubwanʊ, ʊ swə nəba.
Nə nə yí ʊ yɪra, ʊ wá dəri nə yinəgə
zənzən, ʊ ga fwa pubwanʊ nə yɪra.
Yá ʊ dàń wá san nəba, máŋá tə wa,
kʊ nə wá tʊ kʊ mɛ, də nə pìà saŋʊ.

5

(Ebərə-ba 7.26-28)

1 Yɪɪ *joŋwana yun tìán nəkwɪa
mama yɪ, Yɪɪ nə yàá kúrú wá lìà wa,
ʊ lɪ ʊ tún, sə ʊ tʊn Yɪɪ tʊtʊŋɪ tə ba
yuu yɪrɪ. Ʊ mù nə pɪn *joŋi wiən tə
Yɪɪ nə, ʊ ga fwa joŋi, ba cʊna tə yɪrɪ,
ba nə fwa.
2 Yɪɪ joŋwana yun tìán nəkwɪa tə
də tətə jə yìàn, ʊ nə ba dìàn jə tə
wa ndə ba nə. Kʊ mù nə pɪn, ʊ wàá
kʊ nətʊ tə nə, ʊ twá ʊ ma nì lìà tə
nə yərì Yɪɪ cwəŋə tə, kʊ pa ba jén
ka wa yoo də̀ń.
3 Ʊ də nə ba dìàn jə tə nə pɪn, ʊ
mɛ, sə ʊ fwa joŋi, lìà tə cʊna yɪrɪ,
də ʊ də tətə cʊna yɪrɪ.
4 Lìù tə̀lə́, ʊ nə wá pa dun ʊ tìàn
nə, ʊ swìn də, ʊ mù yɪ Yɪɪ joŋwana
yun tìán nəkwɪa. Joŋwana yun tìán
nəkwɪa yɪ, Yɪɪ nə yàá bon kʊ tíú tə,
ndə ʊ nə kúrí *Arɔn nətʊ tə.
5 Mə, kʊ yɪ nətʊ, kʊ pa Zwezi-
*Kərisə nə. Kʊ tà ʊ tətə nə pɪn dun
ʊ tìàn nə, ʊ ga swìn də, ʊ ya Yɪɪ
joŋwana yun tìán nəkwɪa. Kʊ ya Yɪɪ
nə kúrí wá, ʊ swìn, ʊ wʊ́:
«À pìà à bɪrɪ də, n mù nə yɪ à bìú.
Zə̀n kʊ tə, à mù Yɪɪ nə yɪ n
nyɪna».
6 Yɪɪ tətə nə kʊ́ʊ̀ swìn bwálí don nə
ʊ sagɪ tə wa, ʊ wʊ́:
«N yɪ joŋwanʊ wuuu, kʊ máŋá nə
bá zwɛ̀e, ndə Mɛləkisedɛkə*
nə».
7 Zwezi-Kərisə nə yɪn tɪa yuu wa,
ʊ jʊn Yɪɪ, ʊ lòrì Yɪɪ, də ʊ bwé, də ʊ
bubwi, ʊ kəni yɪɪ nə də yinɪa. Ʊ yə̀ə́
də, Yɪɪ wàá wá ʊ joŋə tɪan wa. Yá
Yɪɪ cʊgʊ ʊ kori, ʊ san wá, ʊ nə yɪ lìù
tə, ʊ nə twá ʊ mù Yɪɪ cwəŋə tə nə
zəni yɪrɪ.
8 Kʊ yɪ cígá, Zwezi-Kərisə ya Yɪɪ
bìú. Yá də kʊ mama, ʊ twá ʊ càn tə
nə, ʊ ma kwè ka sɛ̀e nii.
9 Yɪɪ pɪn Zwezi yɪ lìù tə, ʊ yoo
mama nə ziən. Kʊ mù nə pɪn, sʊ́ʊ́n
nə, lìà tə mama nə sɛ̀e Zwezi-Kərisə
nii, ba wá twá wá, ba na mɪɪ tə, kʊ
nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con.
10 Yɪɪ tì wá, ʊ ma fwa ʊ joŋwana
yun tìán nəkwɪa ndə Mɛləkisedɛkə
nə.

Á kənə dìàn, á va yáá Yɪɪ nyiən tə wa
(1 Korɛntə tìán 3.1-3)

* **5:6 5.6** Mɛləkisedɛkə yɪ Yɪɪ joŋwanʊ, ba nə swìn ʊ yoo bwálá duən nə.

11 Nə jə yìàn zənzən, nə swìn yoo
kʋ tə yuu wa, tə yìàn tə dàń gwiun
dàń nə cà, á nə jigə lìà tə, á nə ba
yoo dàń nì lala, tə yɪrɪ.
12 Á mʋ̀ dàń yà yɪ lìà tə, á nə mɛ,
sə á ya lìà tə duən karnyɪna-ba! Yá
də sɪ́ʋ́n mama, á tə yɪ lìà tə, ba nə
mɛ, sə ba tə kàrà aba Yɪɪ sʋgʋ tə
wa, təntən cígá yìàn tə. Á tə yɪ ndə
bìsíná nə, á tə wàrì wodiu kəkəru,
á də́ ndə nəkwɪna nə. Yɪlɪ nə á tə
pìí á pìà, sə á ŋwà.
13 Lìù tə, ʋ nə ŋwà yɪlɪ, ʋ yɪ
bisɪmaa, ʋ tə ba Yɪɪ sʋgʋ tə yənu jə,
ʋ ga wàrì kʋ cígá tə ʋ lwarɪ.
14 Wodiu tə nə jə dìàn, yɪ lìà tə nə
yɪ nəkwɪna nyiən. Yá kʋ tə, ba nə
fwa ba mì, dàń pɪn, ba yə̀ə́ zəni də
lwanɪ swían ba pubʋŋɪ wa.
(Ebərə-ba 10.26-31; 12.15-17)

6

1 Nə dàń nə pìà, sə nə ya nəkwɪna
tə yɪrɪ, nə dàń mɛ, sə nə yá təntən
kàrà tə, kʋ nə swìn Zwezi-*Kərisə
yoo nə con, vàn nə. Nə dàń kənə
dìàn, nə va yáá də kàrà tə, kʋ nə
yɪ nəkwɪna kàrà. Nə kʋ́ʋ̀ bá pìí nə
swìn yìàn tə yoo, nə nə dí yáá, nə
swìn á con. Tə yìàn təntə nə yɪ:
ka vəvəri kwa ka ma sá cʋna, ka
yágá tʋtʋnɛɛ tə, tə nə wá kə aba tɪan
cwəŋə wa, nə à yə̀ə́, á ka kə á waa
Yɪɪ nə.
2 Nə kʋ́ʋ̀ bá pìí nə bwé kàrà tə, kʋ
nə bɪrɪ aba, ka lə lìà níá wa, kʋ twá
də Yɪɪ yɪrɪ, ka tún jìàn lìà yuu wa,
də ka pìí ka bwin tɪga, də Yɪɪ ka bʋ̀rì
lìà talɪkwa bʋ̀rà. Nə kʋ́ʋ̀ dàn ká pìí
nə bà tə yìàn təntə yuu wa.
3 Nə dàń wá bɪrɪ kàrà tə, kʋ nə yɪ
nəkwɪna nyiən, sə nə va yáá, də Yɪɪ
nə pɪn cwəŋə.
4 Nə bʋŋa lìà duən yoo, ba nə pìí
ba tʋ yokʋkwɪnan tə wa, ba tʋŋa.
Ba yɪ lìà tə, Yɪɪ poni tə yà nə pìrì ba.
Ba mʋ̀ lìà tə, ba nə nɪ Yɪɪ tarpɪʋn tə,
ba ga na ʋ *Siŋu tə də,
5 ba nɪ Yɪɪ sʋgʋ tə nə ywán nətʋ,
ba ga yəni lʋʋ, tə nə bìàn, dìàn nə
wá yà nətʋ.
6 Yá də kʋ nətʋ mama, ba tə pìí ba
yá Yɪɪ. Lìù kʋ́ʋ̀ wàrì ʋ pɪn, ba lìà
təntə pìí ba vəvəri ba kwa, ba ma
sé ba cʋna tə, nɛɛ bələ nii nə. Ba
mʋ̀ lìà təntə dàń yɪ, ndə ba tə pìí ba
paa Yɪɪ-Biu Zwezi tə dagarʋ tə yuu
wa. Yá ba mʋ̀ ga nə pɪn cwəŋə də
lìà duən nə, sə ba twɪn Zwezi.
7 Nə tíə́ tɪa yoo, nə ma man. Tɪa
tə yàá nywìn dwɛ̀e níá tə nə dáá, tə
nə twɪ ka yuu wa. Yá wiən tə nə yɪ
wodirən dàń yàá pén ka yuu wa, tə
nə ziən, tə pa, lìà tə nə varɪ ka nə.
Kʋ nətʋ dàń yàá pa, Yɪɪ fwa zəni ka
tɪa təntə yuu wa.
8 Yá kʋ kárá tə dàń nə yɪ casʋran
də gakʋkwɪnan nə ka nan, ka ba
funə mama jə. Yá kʋ bá dían, sə Yɪɪ
ma vɪ ka, ʋ dʋgʋ. Yá kʋ yígúrə́ wa,
ka yɪ ba wá dɪ mən ka nə, ka də́ ka
cʋ̀gʋ̀.
(Ebərə-ba 10.23-24, 32-36)
9 Nubisoni-ba, nə nə swìn kʋ nətʋ,
nə yə̀ə́ zəni də, á mʋ̀ con, kʋ ba
tʋ́tʋ̀ná jə. Á mʋ̀ yɪ lìà tə, á nə
wulə cwəŋə nəzəŋu yuu wa. Kʋ mʋ̀
cwəŋə tə nə wá pa, Yɪɪ jon aba á
cʋna wa.
10 Yɪɪ ya lìù tə, ʋ nə yɪ cígá tíú. Ʊ
wàrì kʋ tə, á nə fwa tə yoo ʋ swɛ̀eé.
Ʊ wàrì á sonu tə, á nə bɪrɪ wá tə yoo
ʋ swɛ̀eé. Á tʋn, á pa lìà tə nə, ba nə
yɪ *Kərisə nə tɪ, á ma bɪrɪ kʋ sonu
təntə, máŋá don wa. Yá á tə wulə, á
fwa kʋ tʋtʋŋɪ təntə sɪ́ʋ́n nə.
11 Nə swə də nə waa mama, sə á
lìù mama bɪbarɪ ʋ tʋtʋŋɪ tə wa, ʋ ja
va, ʋ yí kʋ yígúrə́. Kʋ nətʋ wá pa kʋ
tə mama, á nə jə kʋ yala, wàní kʋ jə
kʋ pa aba.
12 Nə ba swə, sə á ya lìà tə, á yɪra
nə yɪn. Á yana ndə lìà tə nə, ba nə
keni ba waa Yɪɪ nə wuuu, ba ga jə
pínʋ́, ba ma dànì máŋá tə, ba nə wá
na wiən tə, Yɪɪ nə kàn tə nii, sə ʋ pa
ba.

Yɪɪ nikanɪ tə, ʋ nə pɪn Abərahamə nə yoo

13 Máŋá tə, Yɪɪ nə kàn ʋ nikanɪ tə,
ʋ pa *Abərahamə nə, kʋ yɪ ʋ dʋ̀ə̀, ʋ
ma kàn kʋ nii təntə. Lìù yà tə̀lə́, ʋ

nə dwə ʋ mù Yıı, sə ʋ tì kʋ tíú yırı
ʋ ma dù. Yıı dàń yı ʋ tətə, ʋ ma dù
ka dùrə̀ tə.
14 Ʊ swìn, ʋ wʋ́:
«Cígá mama, à wá fwa à pubwanʋ
tə n yuu wa, à ga wá pa n dwíí
pùlì zənzən».
15 Abərahamə yı ʋ zùrì ʋ yıra, ʋ
ma dìàn kʋ nikanı təntə. Kʋ kwa
nə, kʋ tə Yıı nə kàn kʋ nikanı, ʋ pa
wá, twi kʋ jì.
16 Ləzoni nə pìà ba dù dùrə̀, ba
yàá pìà lìù tə, ʋ nə dwə ba, ba ma
dù. Kʋ mù dàń nə yàá bırı də, ba
sʋgʋ tə ya cígá, yá ba ga kʋ́ʋ̀ wàrì
yoo don, ba pìí ba swìn kʋ yuu wa.
17 Mə kʋ yın nətʋ də Abərahamə.
Abərahamə dwíí tə yà mɛ, sə ba na
zəni wiən tə, Yıı nə kàn tə nikanı,
ʋ pa ba. Yıı yà pìà, sə ʋ bırı ba də
cígá mama, ʋ bá lwàń nii kʋ nikanı
tə yuu wa, abada. Kʋ mù nə pın, ʋ
ma dù ʋ súrí nikanı tə nə.
18 Nikanı də dùrə̀ yı wiən bələ, tə
nə wàrì tə lwànı́. Yıı wàrì kʋnkʋn
ʋ kʋnı, ʋ kəni ʋ nikanı tə, də ʋ dùrə̀
tə wa, abada. Yá kʋ yoo təntə daŋa
nə jìàn. Nə mù dàń yı lìà tə, nə nə
yá tə mama, nə ga vwə nə tìàn Yıı
yıra, sə nə ga wànı́, nə ja yala tə, Yıı
nə tún ʋ pa nəba.
19 Yala təntə, nə nə jə, nə mıı tə
yırı, yı ndə tìʋ́ ŋʋnan nə, tə nə pın,
kʋ zıga dìàn. Yá lìù tə, nə nə ken nə
yala tə ʋ nə, kʋ yı Zwezi. Ʊ mù nə
zʋa Yıı *sàń tə wa, ʋ twá Yıı *dìà tə
mimii nii gànù tə wa, ʋ zʋ ʋ yí Yıı
dəyaa tə wa, Yıı nə wulə lá.
20 Mə lá nə, Zwezi dí nə yáá, ʋ tàà
nə yırı, ʋ zʋ. Ʊ jigə Yıı *joŋwana
yun tìán nəkwıa, ndə Mɛləkisedɛkə
nə. Ʊ wá yà nətʋ, wuuu, máŋá də
máŋá, kʋ nə bá zwɛ̀e.

7

Mɛləkisedɛkə yı pìʋ́, ʋ ga yı joŋwanʋ də

1 Kʋ mù Mɛləkisedɛkə təntə, nə
nə dí yáá, nə swìn ʋ yoo, yı tıʋ tə,
ba nə boŋə ‹Salɛmə›, pìʋ́. Ʊ ga yı
Yıı tə, ʋ nə wulə tə mɛ yuu wa,
*joŋwanʋ də. *Abərahamə nə vəli
ʋ ta pɛ̀egá duən, ʋ də́, ʋ pìí ʋ bìàn,
Mɛləkisedɛkə nan ʋ va ʋ jərí wá, ʋ
ga lòrì Yıı, sə ʋ fwa zəni Abərahamə
yıra.
2 Abərahamə pın wiən tə mama,
ʋ nə ta pɛ̀egá tə ʋ də́ ʋ pɛ̀e fugə nii
nyiən Mɛləkisedɛkə nə. Ba nə gwin
Mɛləkisedɛkə yırı tə dəń, təntən nə,
kʋ yı ‹cígá pìʋ́›. Bələ nii nə, ʋ yı
‹Salɛmə pìʋ́›, kʋ də dəń nə yı ‹bıcan
sìə́ pìʋ́›.
3 Lìù mama yərì Mɛləkisedɛkə
nuu də ʋ nyına. Ba yərì ʋ nıbara
dəkuu. Lìù mama yərì ʋ lʋrı máŋá,
nə à yəə́ ʋ tıan máŋá. Ʊ nyın də
Yıı-Biu tə, ʋ ga yı joŋwanʋ, wuuu,
kʋ máŋá nə ba zwɛ̀e.
4 Á nəŋə, Mɛləkisedɛkə nii nə dù
nətʋ. Nə nıbɛɛ Abərahamə də tətə
pın wá kʋ tə, ʋ nə ta ʋ də́, tə fugə
nii nyiən.
5 Yıı *nii tə, ʋ nə pın *Moyizə nə,
pın cwəŋə *Levi dwíí joŋwana tə
nə, kʋ wʋ́: Ba mɛ, sə ba bwe kʋ tə
mama, *Yızərayɛlə lìà tə nə nı, fugə
nii nyiən, bwiə. Ba mɛ, sə ba bwe kʋ
bwiə Yızərayɛlə lìà tə con, ba də ga
yı ba nubıa, Abərahamə dwíí tə wa.
6 Mɛləkisedɛkə mù tà Levi dwíí
tə wa lìù. Yá də kʋ mɛ, wiən
tə mama, Abərahamə nə ta ʋ də́,
Mɛləkisedɛkə nı tə fugə nii nyiən.
Mɛləkisedɛkə ga tə yı lìù tə, ʋ nə lòrì
Yıı, sə ʋ fwa zəni Abərahamə yıra,
ʋ nə yı lìù tə, ʋ nə nı Yıı nikanan tə.
7 Kʋ bá tʋ́tʋ̀ná jə, kʋ yı ləzwənfarʋ
nə yàá lòrì Yıı, sə ʋ fwa zəni, ʋ pa
ləzwənbiə nə.
8 Levi dwíí joŋwana tə nə
joŋə Yızərayɛlə lìà wiən fugə nii
nyiən. Ba də yı ləzoni, ba nə tı.
Mɛləkisedɛkə mù jon Abərahamə
wiən fugə nii nyiən, yá ʋ mù
Mɛləkisedɛkə tə wulə mıı wa, ndə
Yıı sagı tə nə swìn kʋ yoo nətʋ.
9 Síʋ́n nə, kʋ yı Levi nìán tə nə
joŋə Yızərayɛlə lìà tə wiən fugə
nii nyiən. Kʋ yı nətʋ, nə ga
wàá nə swìn də, Levi də tətə twá
Abərahamə dwanı nə, ʋ pa ʋ fugə
nii nyiən Mɛləkisedɛkə nə.

10 Nə yèə́, Abərahamə də
Mɛləkisedɛkə nə jə́rí duən, máŋá
tə wa, də ba tə wà Levi lʊrɪ. Yá Levi
dàń yà wulə ʊ nɪbɛɛ dwíí tə wa, kʊ
nə bìàn.

Zwezi-Kərisə yɪ Yɪɪ joŋwanʊ ndə Mɛləkisedɛkə nə
(Ebərə-ba 9.6-12; 10.10-14; 19.22)

11 *Yɪzərayɛlə lìà tə Yɪɪ *nii tə, ʊ
nə pɪn *Moyizə nə, sagɪ tə wa, kʊ
bɪrɪ də, Yɪɪ *joŋwana tə mɛ, sə ba
nan *Levi dwíí tə wa, sə ba ya Yɪɪ
joŋwana ndə *Arɔn nə. Yá ba dàń
wà kʊ tʊtʊŋɪ tə wàní ba tʊn, ba pa
kʊ nii sú. Kʊ mù nə pɪn, kʊ mɛ,
sə Yɪɪ joŋwanʊ nan, ʊ nə yɪ ndə
Mɛləkisedɛkə nə.
12 Yá də Yɪɪ nə tún joŋwana yírí
don, ba nə tà joŋwana ndə Levi nə,
kʊ yɪ kálú, sə Yɪɪ nii tə də, ʊ nə pɪn
*Moyizə nə, lwàń.
13 Sùràn tə tə yɪ nə *Yuu-Tiu yoo
nə, tə swìn. Ʊ yɪ lìù tə, ʊ nə nan
dwíí don wa. Kʊ mù dwíí tə wa, lìù
tələ́ lá nə, ʊ nə tʊn joŋwana tʊtʊŋɪ.
14 Nə yèə́ pwənə pwənə də, nə
Yuu-Tiu Zwezi yɪ ba lʊrɪ Zwida dwíí
tə wa. Yá máŋá tə, Moyizə nə swìn
joŋwana tə yoo, ʊ wà kʊ dwíí tə yoo
swìn.
15 Á nəŋə won tə nə pɪn, yìàn
tə dàń kwɛn, tə yɪ nəpon nəpon.
Joŋwanʊ don twi, ʊ nə nyɪn də
Mɛləkisedɛkə.
16 Yɪɪ wà ʊ nii tə, ʊ nə pɪn Moyizə
nə, twá, ʊ ma tún Zwezi, sə ʊ ya Yɪɪ
joŋwanʊ. Ʊ yɪ ʊ jigə Yɪɪ joŋwanʊ, ʊ
nə jə dìàn, sə ʊ ya mɪɪ wa, kʊ nə bá
zwɛ̀e abada, tə yɪrɪ.
17 Yɪɪ sagɪ tə swìn kʊ yoo tə, kʊ
wʊ́:
«N yɪ Yɪɪ joŋwanʊ wuuu, kʊ
máŋá nə bá zwɛ̀e, ndə
Mɛləkisedɛkə nə».
18 Kʊ yɪ cígá, dí yáá nə cwəŋə tə, Yɪɪ
nə tún, yà ba dìàn jə, kʊ ga bá lìà nə
saŋa. Kʊ mù nə pɪn, Yɪɪ dʊgʊ ka mù
fuən fuən cwəŋə təntə.
19 Yɪɪ nii tə, ʊ nə pɪn Moyizə nə, yà
wàrì ləzoni kʊ pɪn, ba jì lìà tə, ba
yoo mama nə ziən Yɪɪ yáá con. Yá
sɪʊ́n nə, won wulə, kʊ nə dwə ʊ nii
təntə. Ʊ nii təntə yɪ yala tə, nə nə
twá tə nə, sə nə boli Yɪɪ yɪra.
20 Kʊ tə nə súrí lá, máŋá tə, Yɪɪ nə
tún ʊ joŋwanʊ Zwezi-*Kərisə tə, ʊ dí
yáá, ʊ dù, ʊ ma tún wá.
21 Yá Levi dwíí joŋwana tə mù yɪ
ba yàá tún, ba ga ba dùrə̀ dwì. Yá
Yɪɪ dùə̀ də Zwezi mù, ʊ swìn, ʊ wʊ́:
«À dùə̀ də, n wá yà à joŋwanʊ wuuu,
máŋá də máŋá, kʊ nə ba zwɛ̀e. À
mù Yuu-Tiu bá lwàń kʊ yoo tə».
22 Kʊ mù nə pɪn, nə mɛ, sə nə
lwarɪ də, *nimarʊ tə, nə nə jə də
Zwezi, zəni dwə nimardwan tə.
23 Kʊ tə nə súrí lá, Levi dwíí
joŋwana tə yɪn dání zənzən, ba nə
yàá tɪ, ba ga lwàní duən yuu nə tə
yɪrɪ.
24 Yá Zwezi mù tà nətʊ. Ʊ mù wulə
mɪɪ wa wuuu, lìù ga tələ́, ʊ nə wá
lwàń ʊ yuu nə, ʊ ya Yɪɪ joŋwanʊ.
25 Kʊ mù nə pɪn, ʊ jə dìàn máŋá
mama, sə ʊ jon lìà tə ba cʊna wa, ba
nə twá də wá, ba bà Yɪɪ con. Ʊ cígá
nə wulə mɪɪ wa wuuu tə pɪn, ʊ lòrì
Yɪɪ máŋá mama, ʊ pɪn ba.
26 Zwezi yɪ Yɪɪ nə tɪ, ʊ ba cʊna jə,
ʊ ba durən jə. Ʊ pwɛ̀e ʊ tìàn də
lìà tə nə fwa cʊna. Yá Yɪɪ dàń zɪn
wá, ʊ jə̀ń wiən tə mama yuu Yɪɪ sàń
nə. Kʊ mù nə pɪn, Zwezi nə yɪ Yɪɪ
joŋwana yun tìán nəkwɪa tə, ʊ nə
mɛ də nəba.
27 Ʊ tà lìù tə, ʊ nə mɛ, sə ʊ fwa
*joŋi dɪɪn mama. Ʊ tà lìù tə, ʊ nə wá
dí yáá, ʊ fwa joŋi ʊ tətə cʊna yɪrɪ.
Kʊ kwa nə, sə ʊ dàń fwa lìà tə duən
də cʊna yɪrɪ, ndə Yɪɪ joŋwana yun
tìán nəkwɪna tə duən tə nə. Zwezi
mù yɪ ʊ tətə nə, ʊ ma fwa joŋi*, naa
nədʊ cɪcɪ, nə cʊna yɪrɪ. Yá kʊ joŋi
təntə mɛ nətʊ.
28 Yɪɪ nii tə, ʊ nə pɪn Moyizə nə,
yàá pɪn cwəŋə, sə ba tún joŋwana
yun tìán nəkwɪna, ba nə yɪ ləzoni,
ba nə bwànà yìàn duən wa. Kʊ mù
kwa nə, Yɪɪ dùə̀ dùrə̀, ka nə jon ʊ
nii tə, ʊ nə pɪn Moyizə nə, yuu nə.

* **7:27 7.27** Kʊ joŋi təntə nə yɪ ʊ tɪan tə, ʊ nə tɪga dagarʊ tə yuu wa. Ywàń Matiə 27 tə wa.

Ʊ twá dùrà təntə nə, ʊ ma tún ʊ bìú tə, sə ʊ ya Yɪɪ joŋwana yun tìán nəkwɪa, ʊ yoo mama nə ziən ʊ mù Yɪɪ yáá con, máŋá mama wuuu, kʊ nə ba zwɛ̀e.

8

Zwezi yɪ nə Yɪɪ joŋwana yun tìán nəkwɪa
(Ebərə-ba 9.6-12; 12.24)

1 Nə sʊgʊ tə wa, á nəŋə yoo tə, kʊ nə dó lá. Nə cígá jə Yɪɪ *joŋwana yun tìán nəkwɪa təntə, ʊ jə̀ə́ Yɪɪ *sàń nə, Yɪɪ tə, ʊ nə jə dìàn jɪzən* vàn nə.
2 Ʊ jə̀ə́ ʊ tʊŋa ʊ tʊtʊŋɪ tə Yɪɪ dəyaa tə wa. Kʊ mù bwálí təntə nə yɪ Yɪɪ sàń cígá cígá. Kʊ tà Yɪɪ *wulu gansili† tə, ləzoni nə fwa də ba jìàn. Kʊ ya Yɪɪ tətə nə fwa kʊ.
3 Yɪɪ joŋwana yun tìán nəkwɪa mama yɪ ba tún, sə ʊ fwa zìlə́ wiən, ʊ pa Yɪɪ nə, sə ʊ gʊ vàná, ʊ ma fwa *joŋə, ʊ pa wá. Zwezi də mɛ, sə ʊ ja won, ʊ nə wá pa Yɪɪ nə.
4 Zwezi yà nə wulə lʊʊ wa, ʊ yà bá ya Yɪɪ joŋwanʊ də tətə. Yɪɪ joŋwana duən wulə, ba nə pɪn zìlə́ wiən Yɪɪ nə, ndə Yɪɪ *nii tə, ʊ nə pɪn *Moyizə, nə pɪn cwəŋə nətʊ.
5 Ba mù Yɪɪ joŋwana təntə tʊŋa Yɪɪ wulu gansili. Yá Yɪɪ wulu gansili təntə yɪ, kʊ tə nə wulə Yɪɪ sàń nə, nyɪnyɪga. Kʊ yɪ Yɪɪ wulu gansili tə cígá cígá, ka nə wulə Yɪɪ sàń nə, yuywara. Máŋá tə, Moyizə tə nə wà Yɪɪ wulu gansili tə fwa, Yɪɪ pɪn wá nii, ʊ wʊ́: «Ywàń, n wá fwa kʊ mama, ndə kʊ nyɪnyɪga tə nə, à nə bɪrɪ mʊ́ paan‡ tə yuu wa».
6 Zwezi mù tʊtʊŋɪ tə, Yɪɪ nə pɪn wá, dwə joŋwana tə mama tʊtʊŋɪ tə zənzən. Mə nətʊ nə Yɪɪ nikanɪ tə də, ʊ nə kàn də wá, dwə dí yáá nikanɪ tə, ʊ nə kàn də nəba, nimardwan tə wa. Kʊ mù nə pɪn, ʊ dàń wulə Yɪɪ də ləzoni pwərə wa, ʊ kəni ba *nimarʊ, kʊ nə dwə dí yáá nimarʊ tə.
7 Təntən nimarʊ tə yà nə ba yìèn jə, tə nə mùrì kʊ wa, kʊ yà ba dèń jə, sə ba lwàń kʊ yuu nə də bələ nii nimarʊ.
8 Nə nɪ də, təntən nimarʊ təntə yuu wa, Yuu-Tiu caga ʊ lìà tə nii nə, ʊ wʊ́:
«Á nəŋə, máŋá bìàn, à nə wá fwa nimarʊ nədʊn də *Yɪzərayɛlə lìà tə, də Zwida dwíí lìà tə.
9 Kʊ nimarʊ tə bá ya ndə dí yáá nimarʊ tə nə, à nə fwa də ba nɪbara-ba. Kʊ nimarʊ təntə, à nə dí yáá, à fwa də ba, à jɪn ba jɪɪn nə, kʊ dɪɪn tə nə, à van à ja nan *Ezwipətə wa».
Yuu-Tiu tə pìí ʊ swìn, ʊ wʊ́:
«Ba wà à nimarʊ tə nii nə twá. Kʊ mù nə pɪn, à də ma dʊgʊ ba tɪa».
10 Yuu-Tiu kʊ́ʊ̀ súrí lá nə, ʊ wʊ́:
«Á nəŋə nimarʊ tə, à nə wá fwa də Yɪzərayɛlə lìà tə, máŋá, kʊ tə nə bìàn, wa. À wá tún à coŋi tə ba pubʊŋa wa, à ga wá pa, ba ja tə ba waa con. À wá yà ba Yɪɪ, ba də wá yà à mù lìà.
11 Lìù kʊ́ʊ̀ bá ya lá, ʊ nə wá zàn, ʊ kàrì ʊ tɪʊ lìù don, nə à yə̀ə́ ʊ nubiu, ʊ wʊ́: ‹Bàá yəbə n lwarɪ Yuu-Tiu!› Ba mama tə mɪámɪán wá yəni nə, kʊ nə zɪgɪ bisɪmaa, kʊ ja va nəkwɪa.
12 À ga wá kwɛn ba cʊna tə à lɪ à mù də ba pwərə wa. Yá à kʊ́ʊ̀ ba pìí à lìí tə yoo».
13 Də Yɪɪ nə swìn nimardʊn tə yoo, sə nə yəni də, təntən nyiən tə mù dàń jigə wodwan. Yá won tə nə yɪ wodwan, kʊ nə kwɪn, kʊ pìà kʊ bɪrɪ də, kʊ won tə kʊ́ʊ̀ bá dán, kʊ ma jén lá nə.

9

Təntən nimarʊ joŋi tə yoo

1 Təntən *nimarʊ tə yà jə bwálí tɪa yuu, yá nə lɪ, ʊ kwɛn, ʊ tún, ba

* **8:1 8.1** Ka jə̀ń pìʊ́ jɪzən vàn nə yɪ dun bwálí. † **8:2 8.2** *Yɪzərayɛlə lìà tə yà yɪ kʊ mù gansili təntə yiri wa nə, ba jʊ̀nì Yɪɪ, máŋá tə wa, Moyizə nə pɪn ba Yɪɪ *nii tə. Kʊ máŋá tə wa, də ba tə wà Yɪɪ *dìà lwə̀ də kapana. ‡ **8:5 8.5** Kʊ yɪ paan, ka nə wulə kasɔɔ lanworu wa, ba nə boŋə ka *Sinayi. Ka mù paan təntə yuu wa nə, Yɪɪ pɪn ʊ nii tə Moyizə nə.

jùnì wá kʊ wa. Kʊ yà jə kʊ coŋi,
ba nə tún ba twá tə nə, ba ma fwa
yɪjʊnɪ təntə.
2 Kʊ yɪ cígá, ba yà fwa Yɪɪ *wulu
gansili, kʊ nə jə dəbɪa bələ. Ba boŋə
kʊ dəbiu don kwa con dìə tə, kʊ nə
yɪ Yɪɪ nyiən. Kʊ dìə təntə wa nə,
ba yà tún canzɪlʊ, kʊ pɪna barpɛ, də
dipɛn tə, ba nə tún ba pa Yɪɪ nə, də
tabɪlʊ.
3 Gansili tə bələ nii dəbiu tə mimii
jə gànù don. Ba boŋə kʊ bələ nii
dəbiu təntə, də dəyaa dəbiu tə, kʊ
nə yɪ Yɪɪ cɪcɪ nyiən.

4 Ba fwa sían *joŋi kúrí, ba tún
kʊ bwálí tə wa. Mə lá nə, ba sʊrɪ
tɪralɪ tə. Yá mə bwálí təntə wa nə,
nimarʊ daka tə, kʊ nə pəri də sían,
yà wulə. Sían zʊŋa yà wulə kʊ daka
tə wa, də kʊ wa wodiu don, ba nə
ma boŋə ‹manə*›. *Arɔn daduu tə,
kʊ nə pén vʊran, də yà wulə kʊ daka
tə wa. Kapanpɪpɛ bələ tə, ba nə
púpúní nimarʊ sʊ̀ràn tə, tə yuu wa
tə, də yà wulə kʊ wa.
5 Daka tə yuu wa, ba fwa wiən
bələ, tə nə yɪ ndə *malɪkɛ nə, ba kə
lá. Tə jə dun zənzən, tə ga bɪrɪ də,
Yɪɪ wulə kʊ bwálí tə wa. Tə vànà tə
ywárí púə bwálí tə nə, ba nə kəni
jana tə, sə tə sɪn cʊna tə. Máŋá
tələ́ síʊ́n nə, sə à gwin tə yìən təntə
mama dəń, à bɪrɪ aba.
6 Yɪɪ wulu gansili tə pwɛ̀e bwálá
bələ. Dɪɪn mama, Yɪɪ *joŋwana tə
zwɪ kʊ kwa con dìə tə wa, ba fwa
ba tʊtʊŋɪ tə.
7 Yá kʊ dəyaa tə mù yɪ, Yɪɪ
joŋwana yun tían nəkwɪa tə cɪcɪ nə
wàá lá nə, ʊ zwɪ bɪnɪ wa, naa nədʊ.
Kʊ bwálí tə wa, ʊ mɛ, sə ʊ ja vanɪ tə,
ʊ nə ma fwa joŋi tə, jana, ʊ ja zʊ lá,
ʊ pa Yɪɪ nə, ʊ tətə cʊna yɪrɪ, də cʊna
tə yɪrɪ, *Yɪzərayɛlə lìà tə nə tʊn də
ba yərì.
8 Á nəŋə kʊ tə, Yɪɪ-*Siŋu tə nə pìà,
sə kʊ twá kʊ yoo tə nə, kʊ bɪrɪ nəba.
Kʊ pìà kʊ bɪrɪ nəba də, máŋá tə
mama Yɪɪ wulu gansili tə kwa con
dìə, tə nə wá yà lá, Yɪɪ dəyaa mimii
tə bá súrí, sə lìà zʊ.
9 Kʊ yoo tə nyɪnyɪga yɪ, kʊ bɪrɪ
nəba yìən, tə nə bìàn síʊ́n. Kʊ yɪ kʊ
bɪrɪ nəba də, wiən tə, ba nə pɪn Yɪɪ
nə, də jwəŋə tə, ba nə fwa, ba pɪn
wá, wàrì yokʊkwɪnan tə tə lɪ ləzoni
tə pubʊŋɪ wa, ba nə fwa.
10 Tə coŋi təntə yɪ tə wulə ləzoni
yɪra yɪrɪ, ba wodiu yuu yɪrɪ, də kʊ
tə nə nywìn yuu yɪrɪ, də naswɪa yirə
yirə yɪrɪ. Tə mù coŋi təntə yà tún,
tə yoo yà də́ lá, kʊ ja va máŋá tə, Yɪɪ
nə lwàń wiən tə.

Zwezi-Kərisə joŋi tə yoo (Ebərə-ba 12.24)

11 Zwezi-*Kərisə yɪ ʊ twi ndə Yɪɪ
*joŋwana yun tían nəkwɪa nə, sə
Yɪɪ twá də wá, ʊ pa nəba wozəŋə
tə, tə nə manwarɪ tə wulə. Ʊ nan
Yɪɪ *wulu gansili tə wa. Kʊ gansili
təntə tà ləzoni nə fwa də ba jìàn.
Kʊ pìà kʊ bɪrɪ də, gansili təntə tə̀lə́
tɪa yuu yəbə. Kʊ gansili təntə ziən,
kʊ doni tɪa yuu nyiən tə.
12 Zwezi-Kərisə yɪ naa nədʊ cɪcɪ
nə, ʊ zʊa Yɪɪ wulu gansili tə dəyaa
tə wa. Kʊ tà bʊtʊlan, də nabii jana
nə, ʊ ja zʊ kʊ bwálí tə wa. Kʊ yɪ
ʊ tətə jana nə, ʊ ja zʊ, sə ʊ ma yè
nəba ʊ jon, sə nə tɪnɪ nə tìàn, máŋá
tə, kʊ nə ba zwɛ̀e.
13 Fuən nə, ba yàá gʊ bʊtʊlan də
nabɪran, ba lɪ tə jana tə, ba mí lìà tə
nə cʊ̀gʊ̀ tə yuu wa. Ba yàá gʊ nacɪɪn,
ba sʊrʊ, ba pɛ̀e kʊ tʊnan tə, ba lwá
lìà tə yuu wa, ba nə fwa cʊna. Ba
nə fwa kʊ nətʊ tə, ba zwɛ̀e, ba lìà tə
dàń ya Yɪɪ nə tɪ, ba cʊna də sɪn, tə
nan ba yɪra†.
14 Də kʊ nətʊ tə nə yɪ cígá, sə
nə lwarɪ də, Zwezi-Kərisə jana tə
dwə tə vàná tə jana tə. Kərisə tə,
ʊ nə wà cʊna tʊn, ʊ twá Yɪɪ-*Siŋu
tə dìàn, tə nə ba zwɛ̀e tə nə, ʊ pa
ʊ tìàn Yɪɪ nə, ndə joŋi vanɪ nə. Ʊ
jana tə dàń wá sɪn yokʊkwɪnan tə
nə pubʊŋɪ wa, tə lɪ, sə nə kúʊ̀ dàn
ká fwa tʊtʊnkʊkwɪnan, tə nə wá ja

* **9:4 9.4** Manə yɪ wodiu tə, Yɪɪ nə pɪn *Yɪzərayɛlə lìà tə nə, kasɔɔ lanworu tə wa. † **9:13 9.13** Ba lìà təntə dàń wàá ba pìí ba tʊŋa ba pɪn Yɪɪ nə.

nəba, tə va tıan wa. Kʊ mʊ̀ dàń nə wá pa, nə fwa Yıı tə, ʊ nə wulə mıı wa, tʊtʊŋı tə.

Jana tə yı tə bırı Yıı nimarʊ tə

15 Zwezi-*Kərisə yı lìù tə, ʊ kəni *nimardʊn Yıı də lìà pwərə wa. Zwezi tıga, sə ʊ jon lìà tə, ba nə fwa cʊna nimardwan tə máŋá wa. Yá lìà tə, Yıı nə kúrí, dàń wá na wozəŋə tə, ʊ nə kàn nii, sə ʊ pa ba. Tə wozəŋə təntə wulə máŋá mama wuuu, tə ga ba cʊ̀gà.

16 Lìù wàá sagı ʊ pʊ́pʊ́ní, kʊ nə bırı nətʊ tə, ba nə mɛ, sə ba tàrì ʊ jıjə, də ʊ nə tıga. Kʊ dàń nə yı ʊ tıan kwa nə, ba mɛ, sə ba swìn ʊ wiən tə tarʊ yoo.

17 Kʊ yı cígá, tıan kwa, wotarı sagı jə funə, də lìù tə, ʊ nə pʊ́pʊ́ní kʊ sagı tə, nə tıga. Lìù tə, ʊ nə pʊ́pʊ́ní kʊ, nə wà tı, kʊ sagı tə ba funə jə.

18 Kʊ mʊ̀ nə pın, Yıı wà təntən nimarʊ tə tətə tʊ́n, də jana wà lwé.

19 Kʊ yı cígá, *Moyizə dí yáá ʊ kàrì Yıı *nii tə mama, ndə kʊ nə pʊ́pʊ́ní Yıı nii sagı tə wa nətʊ, *Yızərayɛlə lìà tə mama yáá con. Kʊ kwa nə, ʊ tì nabii jana, də bʊtʊlan jana, də níá, ʊ kə duən nə. Ʊ kén tìʊ́ don vʊran, ba nə boŋə yizopə, də piə kʊran tə nə yı ndə gunən nəsıan nə, ʊ kə jana tə wa. Ʊ dàń lı tə, ʊ mí ʊ kə Yıı nii sagı tə, də lìà tə yuu wa.

20 Máŋá tə nə, ʊ nə wulə ʊ mí tə, ʊ kəni ba nə, ʊ swìn ba con, ʊ wʊ́: «Kʊ tə yı jana tə, Yıı nə ma kəni ʊ nimarʊ tə ʊ mʊ̀ də á mʊ̀ pwərə wa, sə á zìlí kʊ nimarʊ tə nii».

21 Kʊ kwa nə, ʊ yàá mí tə jana tə nətʊ, Yıı *wulu gansili tə yuu wa, də tʊtʊnzıla tə mama yuu wa, ba nə yàá ma fwa Yıı tʊtʊŋı tə.

22 Kʊ nə yı də Yıı nii sagı tə mʊ̀, tʊtʊnzıla tə zʊnı mama, durən sın tə nan də jana təntə. Yá jana dàń nə wà lwé, Yıı bá sɛ̀e, ʊ kwɛn cʊna tə, ʊ lı nə mʊ̀ də wá pwərə wa.

Zwezi-Kərisə vəli Yıı sàń, nə mʊ̀ yırı

23 Wiən tə, ba nə ma fwa Yıı tʊtʊŋı tə dí yáá nə, yà yı Yıı sàń wiən tə nyınyıga. Tə wiən təntə yà mɛ, sə ba sın tə jana wa. Yá Yıı tʊtʊnzıla, tə nə wulə ʊ sàń nə, də mɛ, sə ba sın tə jana wa. Kʊ mʊ̀ *joŋi təntə mɛ, sə kʊ doni. Kʊ mʊ̀ nə yı Zwezi jana tə.

24 Zwezi-*Kərisə wà Yıı *wulu gansili tə, ləzoni nə fwa də ba jìàn, wa zwı. Kʊ gansili təntə yı Yıı sàń tə nyınyıga. Yá Zwezi-Kərisə mʊ̀ dàń zʊa Yıı sàń təntə wa. Ʊ wulə kʊ wa sívn nə, ʊ lòrì Yıı ʊ pın nəba, Yıı yáá con.

25 Ʊ wà lá zwı, sə ʊ fwa joŋi nɛɛ kapʊpʊ, ndə Yıı *joŋwana yun tìán nəkwıa tə nə. Ba mʊ̀ nə yàá zʊ Yıı wulu gansili tə dəyaa tə wa bını mama, də wiən duən jana. Zwezi-Kərisə mʊ̀ yı ʊ zʊa lá də ʊ tətə jana.

26 Kʊ yà nə wà nətʊ yın, ʊ yà wá də́ càn nɛɛ kapʊpʊ, kʊ nə zıgı lʊʊ də̀ń laŋʊ máŋá, kʊ ja vəli wuuu. Cígá, ʊ twi, ʊ bırı ʊ tìàn naa nədʊ, sə ʊ ma zwɛ̀e fuən máŋá tə. Ʊ tì ʊ tìàn, ʊ ma fwa joŋi, ʊ ga twá ʊ joŋi tə nə, ʊ ma cʊ̀gʊ̀ cʊna dìàn.

27 Lìù mama yı naa nədʊ cıcı nə, ʊ mɛ, sə ʊ tı. Kʊ kwa nə, kʊ tíú vələ Yıı yáá con, sə Yıı bʊ̀rì ʊ bʊ̀rà.

28 Mə nətʊ nə, kʊ pa Zwezi-Kərisə nə. Ʊ tì ʊ tìàn, ʊ ma fwa joŋi naa nədʊ cıcı. Ʊ fwa kʊ, sə ʊ ma wàní ʊ lı lìà zənzən ba cʊna wa. Ʊ tə wá pìí ʊ bırı ʊ tìàn, nɛɛ bələ nii nə. Yá kʊ dàń nə kʊ́ʊ̀ tà, sə ʊ lı lìà ba cʊna wa, kʊ yı, sə ʊ jon lìà tə nə dànì wá.

10

Zwezi-Kərisə twi, sə ʊ fwa kʊ tə, Yıı nə pìà
(Ebərə-ba 9.7-15, 23-28)

1 Yıı *nii tə, ʊ nə pın *Moyizə nə, yı ndə wozəŋə nə, tə nə bìàn, nyınyıga nə. Yá kʊ dàń nə tà tə cígá cígá tə, nə nə wá na tə nə kʊ bırı nəba. Yıı nii yoo təntə pìà, sə ba fwa *jwəŋə yiri nədʊ bını mama. Kʊ mʊ̀ nə pın, Yıı nii yoo təntə wàrì lìà tə, ba nə boli Yıı yıra, kʊ pın ba yanı lìà tə, ba yoo mama nə ziən ʊ yáá con, abada.

2 Kʊ mù jwəŋə təntə yà nə jə dìàn,
sə tə sɪn ba lìà təntə cʊna naa nədʊ,
ba yà kʊ́ù bá pìí, ba bʊ́n ba cʊna tə
yoo. Yá ba yà kʊ́ù bá pìí ba fwa joŋi,
abada.
3 Yá kʊ dàń twá kʊ mù jwəŋə təntə
nə, ba ma lìí ba cʊna tə yoo bɪnɪ
mama.
4 Kʊ nətʊ tə fwa, nabɪran də
bʊtʊlan jana nə wàrì ləzoni cʊna tə
lɪ abada tə yɪrɪ.
5 Kʊ mù nə pɪn, máŋá tə, Zwezi-
*Kərisə nə bìàn lʊʊ wa, ʊ swìn Yɪɪ
con, ʊ wʊ́:
«N ba joŋi, nə à yəə́ zìlə́ wiən pìà,
yá n fwa yɪra, n pa nə.
6 Vàná tə, ba nə gʊa, ba sʊrɪ jwəŋə
kʊ́rí tə yuu, də jwəŋə tə, ba nə fwa
cʊna yɪrɪ, ba n pùə́ poli.
7 Kʊ mù yɪrɪ, à dàń swìn n con, à
wʊ́: Nə̀ń à nə, à twi, sə à fwa kʊ tə,
n mù Yɪɪ nə pìà. Kʊ mù yoo təntə yɪ
kʊ pʊ́pʊ́ní n sagɪ tə wa à mù yɪrɪ».
8 Zwezi-Kərisə dí yáá, ʊ swìn Yɪɪ
con, ʊ wʊ́:
«N ba jwəŋə də zìlə́ wiən jələ. N
ba vàná tə, ba nə gʊa, ba sʊrɪ
joŋi kʊ́rí yuu, də jwəŋə tə, ba
nə fwa cʊna yɪrɪ, jələ. Tə ba
n pùə́ poli».
Yá Yɪɪ nii tə, ʊ nə pɪn Moyizə nə, bɪrɪ
də, tə jwəŋə təntə mama mɛ, sə tə
fwa.
9 Zwezi-Kərisə kʊ́ù pìí ʊ swìn, ʊ wʊ́:
«Nə̀ń à nə, à twi, sə à fwa kʊ tə, n
nə pìà». Kʊ nətʊ dàń pìà kʊ bɪrɪ də,
Zwezi-Kərisə mù ken fuən jwəŋə tə
vàn nə. Ʊ lwàń tə də, ʊ mù tətə joŋi
tə.
10 Ʊ fwa kʊ tə Yɪɪ nə pìà. Ʊ tì ʊ tətə
ləzwəndɔɔ tə, ʊ ma fwa joŋi, ʊ pa
nəba naa nədʊ cɪcɪ, kʊ mù dàń nə
pɪn, nə sɪn nə tìàn, nə lɪ nə cʊna
wa.
11 Yɪɪ joŋwanʊ mama mù yɪ dɪɪn
mama, ʊ zɪga yɪɪ nə, ʊ fwa jwəŋə
máŋá mama, Yɪɪ yáá con. Ʊ yàá fwa
jwəŋə yiri nədʊ, də ʊ bwé, yá tə
jwəŋə tə wàrì cʊna tə lɪ abada.
12 Zwezi-Kərisə mù fwa joŋi nədʊ
cɪcɪ, cʊna yɪrɪ, kʊ nə də́ lá, máŋá
mama wuuu. Yá kʊ kwa nə, ʊ yɪ lìù
tə, ʊ dàń nə jəə́ Yɪɪ jɪzən* vàn nə.
13 Sɪʊ́n nə, ʊ dàń yɪ ʊ dànì, sə Yɪɪ
kə ʊ dʊŋa tə ʊ nɛɛ də̀ń.
14 Zwezi-Kərisə twá joŋi nədʊ nə,
ʊ pa lìà tə, ʊ nə sɪn ba cʊna ʊ lɪ, yoo
mama dàń ziən máŋá mama, wuuu.
15 Yɪɪ-*Siŋu tə də bɪrɪ kʊ nətʊ tə
nəba. Kʊ mù nə pɪn, kʊ dí yáá, kʊ
swìn, kʊ wʊ́:
16 «*Yuu-Tiu swìn, ʊ wʊ́: ‹Á nəŋə
*nimarʊ tə, à nə wá fwa də
ba, kʊ dɪan təntə kwa nə. À
wá tʊ́n à coŋi tə ba pubʊŋa
wa, máŋá, kʊ tə nə bìàn wa.
À ga wá pa, ba ja tə ba waa
con›.»
17 Ʊ tə swìn kʊ kwa nə, ʊ súrí lá, ʊ
wʊ́:
«À kʊ́ù ba pìí à lìí ba cʊna tə, də ba
yokʊkwɪnan tə, ba nə tʊn, tə
yoo».
18 Yɪɪ nə kwɛn cʊna ʊ lɪ, kʊ kʊ́ù
wà mɛ, sə ba fwa zìlə́ wiən, ba ma
lɪ tə cʊna təntə.

Nə dànà ká pìí nə va nə kwa!
(Efɛzə tìán 2.13, 18; 4.14-16; 6.4-20; 12.25-29)

19 À nubɪa-ba, Zwezi nə lwá ʊ jana
tə pɪn, nə yəə́ cígá mama, də nə
jə cwəŋə, sə nə zʊ bwálí tə, Yɪɪ nə
wulə, yá fən ga tə̀lə́.
20 Zwezi súrú cwəŋə nədʊn, ʊ pa
nəba. Ʊ cɪrʊ mimii nii gànù tə, kʊ
nə pwɛ̀e nə mù də Yɪɪ duən nə. Kʊ
cwəŋə təntə pɪn mɪɪ lìà nə. Mimii
nii gànù tə nə cɪrʊ tə yɪ, kʊ bɪrɪ
Zwezi tətə ləzwəndɔɔ tə, ba nə paa
dagarʊ tə yuu wa.
21 Yá nə dàń jə Yɪɪ joŋwana yun
tìán nəkwɪa, ba nə tʊ́n, sə ʊ ya Yɪɪ
dìə̀ tə yuu wa.
22 Kʊ mù tə yɪrɪ, nə dàń fàrá
nə boli ʊ yɪra də bɪcan nədʊ. Nə
kənə nə waa mama mɪ́ámɪ́án Yɪɪ nə
wuuu. Nə pɪan, Zwezi jana tə sɪn nə
pubʊnkʊkwɪnan tə, tə lɪ, sə nə ga
swɛ nə yɪra də nɪ́á tə, nə ba durən
jə.

* **10:12 10.12** Ka jə̀ń pìʊ́ jɪzən vàn nə yɪ dun bwálí.

23 Yıı fwa nikanı. Yıı mù yàá fwa
máŋá mama kʋ tə, ʋ nə swìn də, ʋ
wá fwa. Kʋ mù nə pın, nə kʋ́ù dànà
ká pa nə jìàn gwàrì, nə swìán kʋ tə,
nə nə jə kʋ yala tə yoo.
24 Nə ywàŋá duən yuu. Nə daŋa
duən jìàn, sə nə ma wànı́ nə sónı́
duən, nə ga fwa kʋ tə nə ziən.
25 Nə dànà ká dəri, nə yá nə
Kərisə lìà púlí tə nə, ndə kʋ nə yı lìà
duən yofwamıʋn nə, ba nə yàá kʋ́ù
ba ba púlí tə wa twi. Nə daŋa duən
jìàn. Nə fwa nətʋ wuuu, nə súrí lá,
nə nə yèə́ də, Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə
túrí dıın tə bwələ yırı.
26 Nə yèə́ cígá tə, nə ga sɛ̀e ka də.
Kʋ kwa nə, nə nə sını, nə fwa cʋna,
nə dàń mɛ, sə nə yəni də, joŋi tə̀lə́,
kʋ nə wá lı tə cʋna tə nə yuu wa.
27 Də nə nə fwa kʋ yoo tə, yoo tə,
kʋ dàń nə ga, kʋ mù nə yı, sə nə dàn
yoo tə, nə wá bà də nə vıvaga. Kʋ
mù nə yı Yıı bʋ̀rà tə, də mən, tə yoo
nə cà, tə nə wá də́ Yıı dʋŋa tə.
28 Á yèə́ də, lìù nə cʋ̀gʋ̀ Yıı *nii tə,
ʋ nə pın *Moyizə nə, kʋ mɛ, sə lìà tə
nə nı wá, yí bələ, nə à yèə́ batwa, ba
swìn də, ʋ cígá cʋ̀gʋ̀ kʋ. Kʋ kwa nə,
ba dàń wàá ʋ mù lìù təntə ba gwı,
ba ga ba ʋ yinəgə dəri.
29 Mə kʋ yı nətʋ, kʋ pa lìù tə nə, ʋ
nə cʋ̀gʋ̀ Yıı nii tə, ʋ nə pın Moyizə
nə. Yá lìù tə, ʋ nə yalı Yıı-Biu tə,
kʋ dàń wá yà nətə, kʋ pa ʋ mù nə?
Kʋ tíú təntə zʋnı *nimarʋ jana tə,
tə nə sın wá, tə lı ʋ cʋna tə wa. Kʋ
tíú twın Yıı-*Siŋu tə, kʋ nə pın, nə
lwarı Yıı pubwanʋ tə. Kʋ mɛ, sə kʋ
tíú na càn, ʋ doni.
30 Nə yèə́ Yıı zəni, ʋ nə swìn, ʋ
wʋ́: «Á yágá, sə à mù nə fwìn à
lıŋa lìà tə nə vıga tə yuu wa. À wá
ŋwín kʋ tə nə mɛ də ba lìù mama,
à pa wá». Kʋ tə nə súrí lá nə, kʋ tə
pʋ́pʋ́nı́ Yıı sagı tə wa, kʋ wʋ́: «À mù
Yuu-Tiu wá bʋ̀rì à lìà tə bʋ̀rà».
31 Kʋ yı càn nəfarʋ, kʋ pa lìù tə
nə, Yıı tə, ʋ nə wulə mıı wa, nə wá
ja, ʋ kə ʋ jìàn wa!
32 Á lie á tìàn, kʋ tə nə tʋn, kʋ lɛ
máŋá tə wa, á yíá nə twi tə pori Yıı
cwəŋə tə wa. Kʋ máŋá tə wa, á dí
càn zənzən, yá á ga zıgı dìàn, á də́
dìàn də yaŋwıa.
33 Dıın don nə, á yı ba yàá twın,
ba pa, á də́ càn lìà tə mɛ yáá con.
Nə à yèə́, á yàá kə á nii lìà tə kwa,
ba nə fwa tə yìàn tə ba yıra.
34 Á cígá sɛ̀e, á də́ càn, də lìà tə nə
wulə bàń dìà wa. Á sɛ̀e, sə ba jon á
jıjə wiən, də pupwən, á nə yèə́ də,
á jə jıjə wozəŋə tə nə dwə nətʋ, tə
nə wulə wuuu, tə bá zwɛ̀e, yırı.
35 Kʋ mù tə yırı, á dànà ká pa, fən
ja aba yoo wa. Kʋ mù nə wá pa, á
na ŋwírán, tə nə dáá.
36 Á yı lìà tə, á nə mɛ, sə á ja pínʋ́
wuuu, á dànà ka pìí á kə kwa, á ma
fwa kʋ tə, Yıı nə pìà. Á nə fwa kʋ
nətʋ tə, á wá na kʋ tə, Yıı nə kàn
nii, sə ʋ pa aba.
37 Kʋ pʋ́pʋ́nı́ Yıı sagı tə wa, kʋ wʋ́:
«Kʋ ga máŋá mancın, sə lìù tə, ʋ nə
bìàn tə, bà. Ʊ wá bà síʋ́n síʋ́n.
38 Lìù tə, ʋ nə ken ʋ waa à nə, ʋ yı
cígá tíú à yáá con. Kʋ tíú ga wá yà
mıı wa, kʋ nə ba zwɛ̀e, Yıı con. Yá
kʋ tíú dàń nə pìí ʋ kə ʋ kwa, à pùə́
kʋ́ù bá ya ywánı́ də wá».
39 Nə mù tə̀lə́ də lìà tə, ba nə pìí
ba kəni ba kwa, sə ba jén. Nə mù
yı lìà tə, nə nə keni nə waa Yıı nə
wuuu, sə ʋ jon nəba nə cʋna wa.

11

Nə kənə nə waa Yıı nə wuuu, ndə nə nıbara-ba tə nə
(Zwan 8.56; 1 Piyɛrə 1.8)

1 Də lìù nə keni ʋ waa Yıı nə
wuuu, kʋ dàń nə yı bɛ̀eɛ̀e? Kʋ dàń
nə yı, ʋ dí yáá, ʋ yèə́ də, ʋ jə wiən
tə, ʋ nə jə tə yala. Yá kʋ yı, sə ʋ ya
lìù tə, də ʋ nə yèə́ də, wiən tə, ʋ nə
ba na yii wa, wulə cígá cígá, ʋ ba tə
yoo bɛ̀eé.
2 Nə nıbara-ba tə ken ba waa Yıı
nə wuuu, kʋ mù yırı nə, Yıı dàń bırı
də, ʋ pùə́ poli ba yuu wa.
3 Nə də keni nə waa Yıı nə wuuu.
Kʋ mù nə pın, nə yèə́ də, kʋ yı kʋ
twá ʋ sʋgʋ tə nə, lʋʋ ma fwa. Mə kʋ
twá nətʋ, nə dàń ma yèə́ də, kʋ yı,

Yıı twá wiən tə nə, nə yíá nə ba na,
ʊ ma fwa wiən tə, nə yíá nə na.
(Tʊtʊnan 7.2-7, 20-36)

4 Abɛlə* ken ʊ waa Yıı nə wuuu.
Kʊ mù nə pın, ʊ ma fwa *joŋi, kʊ
nə ziən, kʊ doni Kayɛn joŋi tə. Yıı
swìn də, Abɛlə yı cígá tíú ʊ mù Yıı
yáá con, ʊ nə keni ʊ waa ʊ nə yırı.
Kʊ mù nə pın, Yıı ma sɛ̀e ʊ jon ʊ
joŋi wiən tə. Abɛlə tıga, yá ʊ nə ken
ʊ waa Yıı nə tə pın, ʊ sʊgʊ tə wulə.

5 Enokə ken ʊ waa Yıı nə wuuu.
Kʊ mù nə pın, Yıı ma tì wá tıa yuu,
ʊ ja dì ʊ con. Yıı pın Enokə wà twá
də tıan, ʊ ma bà ʊ mù Yıı *sàń. Yá
ba yà kʊ́ʊ̀ wàrì wá, ba pìí ba nı, Yıı
nə tì wá, ʊ kə ʊ con tə yırı. Yá máŋá
tə, Yıı tə nə wà Enokə tì, ʊ ja dì ʊ
sàń nə, ba swìn ʊ yoo də, ʊ ya lìù tə,
ʊ nə poli Yıı pùə́.

6 Kʊ yı lìù tə, ʊ nə ken ʊ waa Yıı
cıcı nə wuuu, nə wàá Yıı pùə́ ʊ poli.
Lìù tə, ʊ nə boli Yıı yıra, ʊ mɛ, sə ʊ
pa cígá də, Yıı wulə, Yıı ga yı lìù tə,
ʊ nə pın ŋwírán lìà tə nə, ba nə pìà
wá.

7 Nowe ken ʊ waa Yıı nə wuuu.
Kʊ mù nə pın, Yıı twá kʊ nə, ʊ ma
bırı wá yìən, tə nə bìàn, tə yà nə
ba na yíá wa. Ʊ tì Yıı sʊgʊ tə, ʊ ma
fwa cígá. Ʊ fwa níá yuu bori nəfarʊ,
sə ʊ ma jon ʊ dìə̀ lìà. Kʊ yoo təntə,
ʊ nə fwa, kʊ bırı də lìà† tə duən tə
mama fwa cʊna. Yá ʊ dàń nə ken ʊ
waa Yıı nə tə pın, Yıı lwarı wá, ndə
lìù tə nə, ʊ nə yı cígá tíú ʊ mù Yıı
yáá con.

8 *Abərahamə ken ʊ waa Yıı nə
wuuu. Kʊ mù nə pın, Yıı nə kúrí
wá, ʊ sɛ̀e Yıı nii tə. Ʊ vəli lʊʊ don
wa, Yıı nə kàn nii də, ʊ wá pa wá.
Máŋá tə, ʊ yà ma vəli lá, ʊ yà yərì
bwálí tə, ʊ nə vələ.

9 Abərahamə ken ʊ waa Yıı nə. Kʊ
mù nə pın, ʊ va ʊ jə̀ń lʊʊ tə wa,
Yıı nə kàn nii də, ʊ wá pa wá. Ʊ
yın vee kʊ lʊʊ nii təntə wa bına də
bına. Ʊ mù də ʊ bıa bələ tə nə yın
gansilə tə wa. Kʊ mù nə yı *Yızakə
də *Zwakɔbə. Yıı kàn kʊ mù nikanı
təntə Yızakə də Zwakɔbə də con,
ndə Abərahamə nə.

10 Abərahamə cígá yà dànì, sə tıʊ
tə lwə̀, sə kʊ dəkuu də ga ja dìàn.
Yá Yıı dàń nə tún kʊ tıʊ tə dəkuu, ʊ
mù ga nə lwə̀ kʊ də.

11 Sara ken ʊ waa Yıı nə wuuu.
Kʊ mù nə pın, Yıı pa, ʊ wání bìú
ʊ lʊrı. Yá ʊ yà ga yı lìù tə, ʊ nə jigə
kazʊnʊ, ʊ kʊ́ʊ̀ wàrì bìú ʊ lʊrı. Sara
yà yə̀ə́ yoo nədʊ. Ʊ yà yə̀ə́ də, Yıı
ba ʊ nikanı yuu wa zaŋa.

12 Kʊ mù nə pın, máŋá tə wa,
Abərahamə, ʊ nə yı bɛɛ nədʊ, nə
twi ʊ bwànì, ʊ nı dwíí. Kʊ kwa
nə, dwíí təntə púlí ndə kacılacɛ nə
lanworu wa. Ba dáá ndə mʊʊ nii
kasılʊ də nə. Ba wàrì Abərahamə
bıa tə nii ba gàlì.

13 Mə lìà təntə mama nə keni ba
waa Yıı nə wuuu, ba ga tı, də ba tə
wà wiən tə nı, Yıı nə kàn nii, sə ʊ
pa ba. Ba mʊ̀ yı, ba zıgı kwa, ba
na wiən təntə, ba ga fwa pupwən tə
yırı. Ba swìn nəpon nəpon də, ba yı
vərə, ba nyına tıʊ ga tə̀lə́ tıa ka tə
yuu wa.

14 Lìà tə nə swìn kʊ nətʊ tə, bırı
nəpon nəpon də, ba pìà ba nyına
tıʊ.

15 Ba yà kʊ́ʊ̀ ba kʊ tə, ba nə nan
ba yá, tə yoo bʊŋa. Kʊ fıra yà nə jə
ba, ba yà tə wàá cwəŋə ba nı, ba pìí
ba vəli ba sàń təntə wa.

16 Kʊ cígá mama yà yı tıʊ tə nə
ziən, kʊ doni won don mama nə, ba
yà pìà. Kʊ yı bwálí tə nə wulə Yıı
sàń nə, nə ba pìà. Kʊ mù nə pın,
cavıra ba Yıı jə, sə ba ja wá, ba bon
ba nyına Yıı. Kʊ yı cígá, ʊ tətə nə
tanı tıʊ, ʊ pa ba.

17 Abərahamə ken ʊ waa Yıı nə
wuuu. Yá Yıı dàń yà pìà, sə ʊ ja
Abərahamə də̀ń nə. Yıı lòrì wá, sə
ʊ tì ʊ bìú Yızakə, ʊ ma fwa joŋi ʊ pa
wá. Abərahamə dàń ma tì ʊ bidʊa
kələn tə, sə ʊ ma fwa joŋi, ʊ pa Yıı
nə. Máŋá tə, Abərahamə fwa kʊ yoo
təntə, də Yıı dí yáá, ʊ kàn nii də wá
nɛɛ kapʊpʊ.

* **11:4 11.4** Abɛlə də Kayɛn yà yı nubıa. Ba bələ tə mama yà yı Adamə də Ɛvə bıa. Kayɛn nə gʊa Abɛlə. † **11:7 11.7** Kʊ máŋá tə wa, Yıı pın dwà nəfarʊ nà, lìà tə duən tə mama ga tı, ba mé kʊ níá tə wa.

18 Yıı yà swìn Abərahamə con,
ʊ wʊ́: «Kʊ wá twá Yızakə, n mʊ̀
Abərahamə n ma na bıa».
19 Abərahamə yà yə̀ə́ də, Yıı jə
dìàn, sə ʊ zìn tıga tətə tıan wa. Kʊ
mʊ̀ nə pın, Yıı ma pìí ʊ pa wá ʊ bìú
Yızakə, ndə ʊ nə tıga, ʊ pìí ʊ bwin ʊ
nan tıan wa.
20 Yızakə ken ʊ waa Yıı nə wuuu.
Kʊ mʊ̀ nə pın, ʊ ma lòrì Yıı, sə ʊ
fwa zəni, ʊ pa Zwakɔbə də Esaʊ‡ nə,
yìèn tə yırı, tə nə bìàn.
21 Zwakɔbə ken ʊ waa Yıı nə
wuuu. Kʊ mʊ̀ nə pın, máŋá tə, ʊ
tıan nə yí, ʊ twın Zwʊzɛfə bıa tə
duən kwa, ʊ lòrì Yıı, sə ʊ fwa zəni, ʊ
pa ba lìù mama nə. Yá ʊ nyí ʊ daduu
yuu, ʊ kwá tıa, ʊ pa dun Yıı nə.
22 Zwʊzɛfə§ ken ʊ waa Yıı nə
wuuu. Kʊ mʊ̀ nə pın, ʊ tıan máŋá
nə yí, ʊ swìn *Yızərayɛlə lìà ka nan
*Ezwipətə nagwanaa tə wa yoo. Ʊ
pın ba nii, sə ba lwarı nətʊ, ba nə
mɛ, sə ba fwa də ʊ kurən tə.
23 *Moyizə nyına-ba ken ba waa
Yıı nə wuuu. Kʊ mʊ̀ nə pın, ba
nə lʊrı wá, ba jın wá, ba sə̀gə̀ cànì
batwa, ba nə nı də bìú tə ziən yırı.
Yá fən wà ba jın, sə ba cʊ̀gʊ̀ nii tə,
Ezwipətə pìʊ́* Farawon tə nə tún.
24 Moyizə ken ʊ waa Yıı nə wuuu.
Kʊ mʊ̀ nə pın, ʊ nə twi ʊ jì bɛɛ, ʊ
vıga, sə ba bon wá ‹Ezwipətə pìʊ́
Farawon bʊ̀á bìú›.
25 Ʊ yà wàá ywání, ʊ də́, ʊ ga fwa
pupwən cʊna wa, kʊ nə bá dàń kʊ
ma zwɛ̀e. Yá ʊ kúrí ʊ tì, sə ʊ dí càn
də Yıı lìà tə.
26 Kʊ yı nywarı ŋwírán tə, ʊ nə
wá na yáá nə ʊ ywàŋá. Ʊ nı də,
ʊ nə dí cavıra *Kərisə yırı, kʊ jə
jıjə zənzən. Kʊ nywarı tə dwə wiən
tə, tə kwənə nə dáá, ʊ nə wá na
Ezwipətə nagwanaa tə wa.
27 Moyizə ken ʊ waa Yıı nə wuuu.
Kʊ mʊ̀ nə pın, ʊ nan Ezwipətə
nagwanaa tə wa. Ezwipətə pìʊ́ tə
lıŋa dàń zàn ʊ yuu, yá fən ga ba wá
jə. Ʊ jın wʊdıʊ zənzən, ndə kʊ yı ʊ
mʊ̀ na Yıı tə, lìù don nə wàrì ʊ nı.
28 Moyizə ken ʊ waa Yıı nə. Kʊ
mʊ̀ nə pın, ʊ dı cànà tə, ba nə boŋə
*Pakə, də̀ń. Ʊ pın, ba kə vàná jana
mimiə tə nii nə, sə tıan *malıka tə
dàn ká bà, kʊ gʊ Yızərayɛlə lìà tə lìù
mama təntən bìú.
29 Yızərayɛlə lìà tə ken ba waa
Yıı nə wuuu. Kʊ mʊ̀ nə pın, ‹mʊʊ
nəsıan› tə níá tə pwɛ̀e, ba ga twá
kʊ wa, ba va tıa nəkʊrʊ yuu, ba nan.
Yá Ezwipətə nagwanaa lìà tə mʊ̀ nə
pìà, sə ba galʊ, níá tə púə́ ba mama
yuu nə, ba ga mé lá.
30 Yızərayɛlə lìà tə ken ba waa Yıı
nə. Kʊ mʊ̀ nə pın, ba kıkarı Zweriko
bə́rə́ naa tə dıan barpɛ, kʊ ga làń kʊ
tʊ bʊʊʊ.
31 Kacwarʊ don yın lá, ba nə
boŋə Rahabə. Ʊ də ken ʊ waa
Yıı nə wuuu. Ʊ mʊ̀ kan təntə jın
Yızərayɛlə lìà tə zəni. Ba lìà təntə
yà twi, sə ba balı Zweriko tıʊ tə, ʊ
mʊ̀ ga nə jın ba, ʊ sə̀gə̀. Kʊ mʊ̀ nə
pın, Yızərayɛlə lìà tə nə gʊa lìà tə,
ba nə wà Yıı nii zìlí tə, ba yá ʊ mʊ̀.
32 Bɛ̀eɛ̀e tətə nə à kʊ́ʊ̀ wá swìn?
Máŋá tə̀lə́, sə à swìn Zwedeyon, də
Barakə, də Saməson, də Zwefəte,
də *Davidə, də Samıyɛlə, də Yıı nii
*sʊ̀sʊ̀nà tə yoo.
33 Ba mʊ̀ lìà təntə ken ba waa Yıı
nə wuuu. Kʊ mʊ̀ nə pın, ba ta kʊ̀ʊ̀
də payun duən, ba ga də́ dìàn. Ba
fwa yìèn tə də cígá, ba na won tə,
Yıı nə kàn nii, sə ʊ pa ba. Ba pın,
gərən níə́ pú.
34 Ba pın, mən tə nə jə kələ kələ
dəŋi. Ba gùrí ba jén lìà yáá nə, ba
nə yà pìà, sə ba gʊ ba də lagʊrı sìán.
Ba yà ba dìàn jə, yá ba ga pìí ba na
dìàn. Ba yın babıa kʊ̀ʊ̀ wa, ba ta
vərə tə, ba nə yı ba dʊŋa, ba dıŋı.
35 Kana duən yın lá, ba nə ken ba
waa Yıı nə wuuu. Kʊ mʊ̀ nə pın, ba

‡ **11:20 11.20** Zwakɔbə də Esaʊ yà yı Yızakə bıa.
§ **11:22 11.22** Zwʊzɛfə yı Zwakɔbə bıa fugə bələ tə wa fugə nədʊ nii bìú. Ʊ nubıa tə jın wá, ba yə̀ baywələ yuu wa, ba ja va Ezwipətə. Ʊ dí càn zənzən, yá kʊ kwa nə, ʊ dàń jigə pìʊ́.
* **11:23 11.23** Ezwipətə pìʊ́ Farawon yà pìà, ʊ gʊ bisımabarı tə mama, Zwifə-ba nə lʊrı. Kʊ mʊ̀ nə pın, ba sə̀gə̀ Moyizə.

pìí ba na ba lìà tə, ba yà nə tıga, də ba bwin ba nan tıga wa.

Yá ba kúù ken càn zənzən lìà duən də nə, ba ga vı, sə ba pìà cwəŋə, ba ma jén tə càn tə yáá nə. Ba yà kúrí yozəŋu, tə nə dwə, ba tì. Kʊ mù nə yı, sə ba pìí ba bwin ba nan tıga wa.

36 Ba twın ba wa lìà duən. Ba mà ba də fıfıran. Ba vwa ba də banzala, ba kə bàń dii wa.

37 Ba dılı ba wa lìà duən də kapana, ba gʊ. Ba za ba lìà duən, ba gwəŋə bələ. Ba gʊa ba wa lìà duən də lagʊrı sìán. Ba wa lìà duən ba dii jə, sə ba pə̀ń. Pee də bʊ̀ní tanan nə yı ba ganan. Ba ba won mama jə. Lìà fwa ba con zənzən, ba pa ba də́ càn.

38 Ba yı lìà tə, ba twá kasɔɔ də pɛɛn yuu wa ba ywaŋa. Pɛɛn kwələn də tıbʊnan bʊran wa nə, ba zwı ba pəni. Kʊ cígá wa nə, lìà təntə yı dun tìán Yıı yáá con, ba doni lìà tə, ba nə wulə lʊʊ kʊ tə wa.

39 Ba lìà təntə mama ken ba waa Yıı nə wuuu. Kʊ mù nə pın, ba poli Yıı pùə́. Yá də kʊ mù tə mama, ba yíá wà won tə nı, Yıı nə kàn nii də, ʊ wá pa ləzoni nə.

40 Cígá, Yıı yà tanı won nəzəŋu kʊ nə dwə, ʊ tún nə nə. Ʊ swìn də, ʊ wá twá duən, ʊ pa kʊ mù won təntə, nə mù də ba mù mɛ nə. Kʊ mù nə pın, ba mù lìà təntə mama bá yí bwálí tə wa, ba yoo mama nə wá yà zəni, də nə nə twá nə tə̀lə́ ba wa.

12

Càn nə yí nəba, sə nə tə va yáá wuuu!

(1 Korɛntə tìán 9.24-27; Filipə tìán 3.11-14; 1 Piyɛrə 2.21-24)

1 Fuən lìà təntə mama, ba nə ken ba waa Yıı nə tə, də yı ndə nə nə. Yá ba mù dàń nə bırı nəba, nətʊ nə nə mɛ, sə nə kə nə waa Yıı nə wuuu. Kʊ mù tə yırı, nə mɛ, sə nə dʊgʊ yìàn tə mama, tə nə cì nə nə, tə pa nə wàrì yáá nə vəli, sə nə ga dʊgʊ cʊna tə mama, nə nə wulə tə wa. Nə dàń mɛ, sə nə dəri nə va, nə yí bwálí tə, Yıı nə pìà, sə nə va nə yí, də pínʊ́.

2 Nə kənə nə yíá Zwezi yuu wa. Ʊ mù nə yı lìù tə, nə nə twá ʊ nə, nə ma kə nə waa Yıı nə wuuu. Ʊ mù ga nə wàá ʊ pın, nə vəli nə yí bwálí tə, nə yoo mama nə wá yà zəni. Ʊ sɛ̀e ʊ pían ʊ pa ba ja wá, ba paa dagarʊ yuu wa, ba gʊ. Ʊ wà kʊ jələ ndə cavıra nə, ʊ ga yə̀ə́ pupoli nii nə, kʊ nə tə́gə́, kʊ dànì wá. Síʊ́n nə, ʊ dàń jə̀ə́ Yıı jızən* vàn nə, Yıı pàrì tə wa.

(Apokalisə 3.19; 1 Piyɛrə 1.6-7, 13-17)

3 Á dànà ká pa á jìàn gwàrì, sə á pìí á kə á kwa. Á bʊŋa Zwezi yoo. Cʊna lìà fıfın wá zənzən, ʊ ga pían.

4 Á wulə á jaŋa, sə á lı á tìàn cʊna wa. Yá á lìù mama tə wà jaŋa təntə jan, ʊ tı ka wa.

5 Kʊ yı á swɛ̀eé də, á nə yı Yıı bıa tə, Yıı kàrì aba naaa? Ʊ swìn, ʊ wʊ́:

«À bìú, də *Yuu-Tiu nə fırı mʊ́, sə ʊ ma kàrì mʊ́, sə n bʊ́n zəni, kʊ tà tʊtʊ! Ʊ nə caga n nii nə, dàn ká pa n pùə́ cʊ̀gʊ̀!

6 Yuu-Tiu yàá fırı lìù tə, ʊ nə swə, ʊ kə cwəŋə wa. Ʊ yàá fırı lìà tə mama, ʊ nə yə̀ə́ də, ba yı ʊ mù bıa».

7 Á nə də́ càn, kʊ yı Yıı pìà, sə kʊ kwɛn aba. Kʊ nətʊ bırı də, Yıı yı ʊ ja aba, ʊ ma fwa ʊ bìsíná. Bìú wulə, ʊ nyına nə ba wá fırı, sə ʊ ma kə wá cwəŋə wa, naaa?

8 Də Yıı nə ba lìù fırı, ndə ʊ bıa tə mama nə, kʊ bırı də, kʊ tíú tà ʊ mù tətə bisımaa, ʊ yı lìù don bìú.

9 Nə nyına-ba tıa ka tə yuu wa, yàá fırı nəba, nə ga tə zìlí ba nii. Kʊ cígá wa, nə dàń mɛ, sə nə zìlí nə nyına Yıı nii, ʊ nə dwə nə nyına-ba tıa yuu, nə doni. Də nə nə zìlí ʊ nii, nə wá na mıı tə, kʊ nə ba zwɛ̀e ʊ con.

10 Kʊ yı cígá, nə nyına-ba yàá fırı nəba, máŋá mancın wa, ndə ba pubʊŋa nə pìà nətʊ. Yá nə nyına Yıı mù nə fırı nəba, kʊ yı, ʊ ma kwɛn

* **12:2 12.2** Ka jə̀ń pìʊ́ jızən vàn nə yı dun bwálí.

nəba, sə nə ya lìà tə, yokʊkwɪʊn
mama nə tèlə́ nə yɪra, ndə ʊ tətə nə,
máŋá mama.
11 Máŋá tə wa, ba nə fɪrɪ nəba, kʊ
yàá cʊ̀gà nə pʊ̀ə́ nə. Yá tə mʊ̀ càn
təntə kwa nə, lìà tə, ba nə pínı́, ba
nan cwəŋə nə, kʊ yàá pa, ba wànı́
ba tʊn tʊtʊnzəŋə zənzən, ba ma bɪrɪ
də, ba yɪ cígá tìán Yɪɪ yáá con.
12 Kʊ mʊ̀ tə yɪrɪ, á mɛ, sə á pa, á
jìàn, tə nə gwàrì, də á nadwana, tə
nə ba dìàn jə, pìí tə ja dìàn.
13 Á pɪan, á nɛɛ tì coŋi, tə nə yɪ
mənə mənə. Lìù nə wulə á wa ndə
gwànʊ́ nə, ʊ dàn ká kwɛn, ʊ mà ʊ
nɛɛ nə ʊ dwan, sə ʊ na yazurə, ʊ
ma va yáá wuuu.

Á zɪga dìàn, á dànà ká pìí á kə á kwa!

14 Á fwa kʊ tə mama, á nə wàá,
sə bɪcan sìə́ ya á mʊ̀ də lìà tə duən
pwərə wa. Á pɪan á ya lìà tə, á nə
yá á tìàn mɪámɪán Yɪɪ jìàn wa. Də
kʊ nə tà nətʊ, á wàrì Yɪɪ á nɪ.
15 Á ywàŋá á yuu nə zəni, sə á
lìù mama dàn ká kwìn Yɪɪ pubwanʊ
tə nə. Á kənə dìàn, sə á lìù mama
dàn ká ya ndə tìʊ́ nə, kʊ ŋʊnan nə
cà. Lìù nə yɪ nətʊ, ʊ yàá cʊ̀gʊ̀ lìà tə
duən tə mama, ʊ pa ba də cà.
16 Á dànà ká pə̀ń duən vɛɛ vɛɛ.
Á dànà ká cʊ̀gʊ̀ Yɪɪ cwəŋə tə, á kə
durən kʊ nə! Mə nətʊ nə Esaʊ fwa.
Esaʊ yɪ *Zwakɔbə zʊnʊ. Ʊ ma tì ʊ
nəkwɪnɪ tə, ʊ ma lárí wodiu zʊŋa
nədʊ ʊ nyánʊ́ con, ʊ də́.
17 Á yə̀ə́ də, kʊ kwa nə, ʊ kwi
yinɪa, ʊ ma pìà, sə ʊ nyɪna tə lòrì
Yɪɪ, sə ʊ fwa zəni ʊ yɪra. Ʊ dàń yà
pìà, sə ʊ pìí ʊ jon ʊ nəkwɪnɪ tə, ʊ
nyánʊ́ tə con. Yá ʊ nyɪna tə vɪga, ʊ
wà sɛ̀e.

(Apokalisə 21.2-3; Ebərə-ba 2.1-3; 10.26-35)

18 Á mɛ, sə á lwarɪ də, á nɪbara-ba
tə yɪ ba boli paan yɪra, ba ma lwarɪ
Yɪɪ. Lìù yà wàá kʊ mʊ̀ paan təntə
yɪra ʊ janɪ. Mənvoo yà jə paan təntə
yuu wa. Kʊ yuu yà yɪ yikunu, voo ga
fuli lá zənzən. Yá kʊ dàń nə tà nətʊ
á mʊ̀ con.
19 Ba nì nabwana kori kʊ paan
təntə yuu wa. Ba nì Yɪɪ də sʊgʊ lá.
Ba nə nì sʊgʊ təntə, fən jɪn ba. Ba
dàń lòrì, sə kori tə dàn ká pìí kʊ
bwé.
20 Yoo tə, Yɪɪ yà nə pɪn ba nii kʊ
yuu wa, yà dwə ba jìàn. Yɪɪ swìn, ʊ
wʊ́: «Lìù nə dwen paan tə yɪra, nə
à yə̀ə́ kʊ nə yɪ vanɪ tətə, ba mɛ, sə
ba dɪlɪ kʊ də kapana, ba gʊ».
21 Tə mʊ̀ yìàn tə ken fən *Moyizə
wa, ʊ swìn, ʊ wʊ́: «Fən jə nə, à
vɪvaga».

22 Yá kʊ tà nətʊ á mʊ̀ con. Á
mʊ̀ boli paan tə yɪra, ba nə boŋə
‹Siyon†›. Mə kʊ mʊ̀ paan tə yuu
wa nə, Yɪɪ tə, ʊ nə wulə mɪɪ wa,
tɪʊ tə wulə. Ba boŋə kʊ tɪʊ təntə
*Zwerizalɛmə. Kʊ wulə Yɪɪ *sàń nə,
yá *malɪkɛ miliyʊn dàń wulə lá, tə
də́ cànà.
23 Á yɪ á boli Yɪɪ təntən bìsíná púlí
tə yɪra, ʊ nə púpʊ́ní ba yɪra sagɪ wa
Yɪɪ sàń nə. Á tə yɪ á boli Yɪɪ yɪra,
ʊ nə bʊ̀rì lʊʊ tə mama bʊ̀rà. Á tə
kʊ́ʊ̀ yɪ á boli lìà tə yɪra, ba nə jigə
cígá tìán Yɪɪ yáá con, ba yoo mama
ga ziən.
24 Á twi á yí Zwezi yɪra, ʊ nə kəni
*nimarʊ nədʊn Yɪɪ də ləzoni pwərə
wa. Ʊ mʊ̀ nə lwá ʊ jana, ʊ ma sɪn
nə cʊna. Tə mʊ̀ jana təntə bɪrɪ nəba
won tə, kʊ nə ziən, kʊ doni won tə,
Abɛlə jana tə nə bɪrɪ nəba.

25 Á cɪa á tìàn nə, á dànà ká vɪ, sə
á cʊgʊ sʊgʊ tə, Yɪɪ tə nə swìn á con.
Fuən lìà tə vɪga, sə ba cʊgʊ ʊ nii tə
tɪa ka tə yuu wa. Yá kʊ dàń pɪn, ba
yà wàrì càn tə, Yɪɪ nə wá kə ba nə,
yáá nə, ba jén. Yɪɪ yɪ ʊ nan ʊ sàń, ʊ
bà, sə nə cʊgʊ ʊ sʊgʊ. Nə nə pìà, sə
nə jén càn təntə jɪɪn wa, nə dànà ká
vəvəri nə kwa, nə ma sá ʊ nii tə.
26 Fuən tə nə, Yɪɪ sʊgʊ tə pɪn tɪa
vuvugu. Síʊ́n nə, Yɪɪ kàn nii ʊ pa
nəba də, ʊ bá pa tɪa cɪcɪ vuvugu. Kʊ

† **12:22 12.22** Siyon yɪ paan tə, Zwerizalɛmə nə lwə̀ kʊ yuu wa, yɪrɪ nədwan.

dàń yı tıa tə də lanworu tə mɛ nə wá vuvugu.
27 Tə mù sʊ̀ràn təntə, ʊ nə swìn nətʊ tə, bırı də, wiən tə mama, lìù mama nə wàrì ʊ fwa, tə nə wàá tə vuvugə, tə wá vuvugu tə jén. Yá wiən tə mù, tə nə wàrì tə vuvugə, wá yà lá, tə ba jén.
28 Nə dàń kəni Yıı lɛ̀eɛ̀e, ʊ nə pın nəba pàrì, kʊ nə wàrì, kʊ lwànı́ tə yırı. Nə bwıa ʊ nə, ndə kʊ nə ywán də wá nətʊ. Nə zìlə́ wá, nə ga twá ʊ cwəŋə tə nə zəni.
29 Cígá, nə nyına Yıı tə yı ndə mən nə, tə nə də́ wuuu.

13

Kwìə bwálí
(Romə tìán 12.10, 13, 15; Matiə 19.4-6; 1 Tɛsalonikə tìán 4.3-7; 1 Timote 6.6-10)

1 Á mɛ, sə á sóní á duən *Kərisə lìà tə, máŋá mama.
2 Á dànà ká swɛ̀eé vərə nə twi, ba zʊrı á yuu wa, sə á ja ba zəni. Lìà duən fwa kʊ nətʊ, ba ja *malıkɛ zəni, tə nə twi, tə zʊrı ba yuu wa, ba ga wà lwarı də, kʊ yı malıkɛ nə.
3 Á ywàŋá lìà tə yuu, ba nə wulə bàń dìə wa. Á pıan kʊ ya ndə á mù, də ba mù mɛ yà nə wulə kʊ bàń dìə tə wa. Á ywàŋá lìà tə yoo, ba nə kəni càn ba nə. Á pıan kʊ yà ndə á mù, də kʊ tìán mɛ, nə ba kəni tə càn tə wa.
4 Lìù mama mɛ, sə ʊ zìlí kasweri. Yá kan də ʊ barı wà mɛ, sə ba tʊn durən yìən ba kasweri tə wa. Yıı tə wá bʊ̀rì lìà tə bʊ̀rà, ba nə pəni duən vɛɛ vɛɛ. Yıı tə wá bʊ̀rì lìà tə bʊ̀rà, ba nə cwàrì.
5 Á cıa á tìàn nə. Á dànà ká fin á yíá mama, á kə səbiu yuu wa. Á yana pupwən wa, də kʊ tə, á nə jə. Yıı tətə swìn, ʊ wʊ́: «À bá yá mʊ́. À bá vàrì mʊ́, à dʊgʊ abada».
6 Yıı nə swìn kʊ nətʊ dàń pın, nə lìù mama jìàn wàá tə daŋa, sə ʊ swìn, ʊ wʊ́: «Fən ba nə jə, ləzwənə wàrì nə won, ʊ fwa. Yıı nə saŋa nə, máŋá mama».

(1 Tɛsalonikə tìán 5.12-13)

7 Á lie lìà tə yoo, ba nə yın á yáá, ba kə aba Yıı cwəŋə tə wa, ba ga swìn Yıı sʊgʊ tə, ba bırı aba. Á lie nətʊ tə, ba nə twá Yıı nə, kʊ ja va, kʊ yí ba tıan. Á kənə á waa Yıı nə wuuu, ndə ba nə ken ba waa ʊ nə wuuu, nətʊ.
8 Zwezi-*Kərisə ba lwànı́ mama. Ʊ yı won nədʊ, dìàn də zən, kʊ ja vələ máŋá də máŋá tə, kʊ nə ba zwɛ̀e.
9 Lìà duən wulə, ba bırı kàrì nədʊra yirə duən. Kʊ mù tə yırı, á zıga dìàn, lìà təntə dàn ká gıgarı aba, ba lı Yıı cwəŋə tə wa də sʊ̀ràn duən. Kʊ ziən də, Yıı pubwanʊ tə nə pın, nə pubʊŋa wulə bwálí nədʊ. Yá kʊ dàń nə yı coŋi, tə nə bırı culən wodirən yuu wa, tə mù ba lìà tə, ba nə twá tə culən təntə nə, saŋa.
10 *Zwifə-ba Yıı *joŋwana tə fwa *jwəŋə Yıı *wulu gansili joŋi kúrí tə yuu wa. Yá nə ja joŋi don, Zwifə-ba Yıı joŋwana təntə nə wàrì kʊ wa joŋi won ba də́.
11 Zwifə-ba Yıı joŋwana yun tìán nəkwıa tə yàá fwa joŋi, ʊ pa Yıı nə. Ʊ yàá ja vàná tə, ba nə gʊa, tə jana, ʊ ja zʊ dəyaa tə wa, kʊ nə yı Yıı cıcı nyiən, sə Yıı ma wànı́ ʊ sɛ̀e, ʊ kwɛn cʊna tə, ba mù də wá pwərə wa. Ba ga yàá ja vàná tə mù tə, ba ja nan tıʊ tə kasɔɔ nii nə, ba sʊrı.
12 Mə kʊ yın nətʊ də Zwezi. Ʊ yı, ba gʊa wá tıʊ tə kasɔɔ nii nə. Ʊ dí càn nətʊ, ʊ twá ʊ tətə jana tə nə, ʊ ma sın ləzoni cʊna, ʊ lı.
13 Kʊ mù nə pın, nə mù dàń naŋa, nə va, nə jərí Zwezi, tıʊ tə kasɔɔ nii nə, sə ba yala nə mù də ʊ mù mɛ.
14 Tıʊ tə̀lə́ tıa ka tə yuu wa, nə nə wá yà lá máŋá mama. Kʊ mù yırı, nə dàń pìà tıʊ tə, kʊ nə wá bà kʊ jə̀ń.
15 Nə dàń mɛ, sə nə twá Zwezi nə, nə ma bʊ Yıı nə máŋá mama. Kʊ mù bʊ̀rà təntə yı kʊ naŋa nə níə wa. Yá kʊ dàń yı ndə joŋi nə, nə fwa nə pın Yıı nə, sə kʊ bʊ ʊ yırı nə.

16 Á dànà ká swɛ̀eé, sə á fwa zəni
lìà yıra. Á dànà ká swɛ̀eé, sə á fwa
wʊywan saŋʊ ba yıra. Kʊ nətʊ yı
joŋi nə, á fwa, á pın Yıı nə, kʊ nə
poli ʊ pùə́.
17 Á zìlə́ á yáá tìán nii, sə á mun
á tìàn ba yáá con. Ba mù nə ywàŋá
á yun nə, ba ga mɛ, sə ba tún kʊ nii
Yıı con. Də á nə zìlí ba nii, ba wá
fwa ba tʊtʊŋı tə də pupwən. Á nə
ba ba nii zìlí, ba wá caga á nii nə.
Ba ga nə caga á nii nə, kʊ bá san á
nə.

Sagı tə yígúrə́ sʊ̀ràn
(Romə tìán 15.30-32; Kolosə tìán 1.9-11; 1 Piyɛrə 5.10-11)

18 Á lwərə Yıı, á pa nəba. Nə yə̀ə́
də, nə wà yoo mama cʊ̀gʊ̀. Máŋá
mama nə swə, sə nə tʊn won tə, kʊ
nə ziən.
19 À lòrì aba cígá mama. Á lwərə
Yıı, sə ʊ pa nə cwəŋə, sə à pìí à bà
á con lala.
20 Yıı nə pın nəba bıcan sìə́. Ʊ pın
nə *Yuu-Tiu bwin, ʊ nan tıga wa. Ʊ
mù Zwezi dàń yı ndə payırʊ nəfarʊ
nə, ʊ ywàŋá nə yuu, ndə payırʊ nə
ywàŋá pee yuu nətʊ. Ʊ jın ʊ tìàn, ʊ
ma fwa *joŋi nə yırı. Kʊ dàń twá ʊ
jana tə nə, ʊ ma kə *nimarʊ nə mù
də Yıı pwərə wa, kʊ nə ba zwɛ̀e.
21 Yıı nə wá pa aba dìàn, máŋá
mama, sə á ma wàní á fwa zəni yiri
mama, ʊ nə swə. Ʊ mù nə wá twá
Zwezi nə, ʊ pa, nə tʊn kʊ tə nə ywán
də wá. Lìà mɛ, sə ba bʊ Zwezi-
*Kərisə nə, máŋá də máŋá, kʊ nə
ba zwɛ̀e. Amıına!
22 À nubıa-ba, à lòrì aba, sə á zùrì
á yıra, á ma cʊgʊ sʊ̀ràn mancın tə
tə, à nə pʊ́pʊ́ní á nə, sə à ma kwè
aba.
23 Á nəŋə sʊywáŋʊ́: Ba lı Timote,
ʊ nə yı nə nubiu Kərisə yırı, ʊ yà nə
wulə bàń dìə̀. À pìà, sə à bà, à na
aba. Də ʊ nə twi à con fuən, à mù
də ʊ mù mɛ dàń wá kə duən, nə bà.
24 Á jʊ̀nà á yáá tìán tə mama, də
Kərisə lìà tə mama, á pa nə. Lìà tə,
ba də nə yı Kərisə nə tı, ba nə wulə
Yitali nə, jʊ̀nì aba.
25 Yıı nə wá fwa ʊ pubwanʊ tə á
mama yıra.

Sagı tə, Zwakə nə púpúní
Zwakə sagı tə yuu wa sʊgʊ

Lìù tə, ʊ nə púpúní sagı kʊ tə

Kʊ wàá kʊ yanı Zwezi nyánú Zwakə nə púpúní kʊ. Ʊ yın *Kərisə lìà púlí tə yáá tìán batwa tə wa lìù don *Zwerizalɛmə nə.

Lìà tə nə, ʊ nə púpúní

Zwakə púpúní ʊ sagı tə, ʊ pa *Zwifə-ba nə, ba nə jigə *Kərisə lìà, də ba duən tə nə, ba nə tà Zwifə-ba, ba mɛ nə pwɛ̀e ba sú lʊʊ mama wa.

Sagı tə wa sʊgʊ

Nəŋə kʊ tə yırı, ʊ nə púpúní ba nə: Sagı kʊ tə yı yìèn tə nə cé duən yuu wa sʊgʊ, Zwakə ga wà tə lı ʊ tún, sə ba lwarı nətʊ tə, tə nə púə́ duən kwa. Tə yìèn təntə nə yı:

yoo tə, kʊ nə pın ba lwarı lìù dəń,
  də ʊ nə mɛ, sə ʊ píní wuuu, ʊ
  dàn ká pìí ʊ kə ʊ kwa,
də wʊbʊŋa yoo,
də yıjʊnı yoo,
də jıjə tìán də zʊra yoo,
də lìù pùə́ yokʊkwınan fıra yoo,
də yoo tə, kʊ nə dədən, sə kʊ yigu
  lìù, kʊ pa ʊ tʊn yokʊkwıʊn yoo,
də Yıı sʊgʊ tə də kʊ nii zìlə́ yoo.

Yoo tə, Zwakə nə swə, sə ʊ swìn, kʊ mù nə yı nətʊ tə, *Kərisə lìà tə nə mɛ, sə ba ya dıın mama. Ʊ swìn zənzən yoo tə yuu wa, ʊ nə tàà kʊ yırı, ʊ púpúní ʊ sagı tə: Nətʊ tə, lìù nə ken ʊ waa Zwezi nə, ʊ nə mɛ, sə ʊ tʊn, də ʊ nə ba kʊ tʊtʊŋı tʊŋa, kʊ yı tʊtʊ.

Təntən jʊ̀nà bwálí

1 À mù Zwakə nə púpúní sagı kʊ tə, à pın á mù *Zwifə-ba dwíə́ dəkurən fugə bələ tə nə, á nə dəri á zʊ lʊʊ tə mama wa. À mù Zwakə nə jʊ̀nì aba. À yı Yıı də *Yuu-Tiu Zwezi-*Kərisə tʊtʊnbiu.

Wʊbʊŋa yuu wa kàrà
(Romə tìán 5.3-5; Matiə 7.7-11)

2 À nubıa-ba, á mɛ, sə á jə pupwən zənzən, də yìèn yirə tə mama, tə nə wá wʊwalı aba.
3 Ndə á nə yə̀ə́ nətʊ də, á nə keni á waa Zwezi nə, á ga wà dʊgʊ tə yìèn tə mama wa, á wá ya lìà tə, á nə jə pínú.
4 Á mɛ, sə á ja pínú máŋá mama, á ja va á gúrí tə yìèn tə mama wa. Yá á dàń wá ya lìà tə, Yıı yìèn tə nə bıga á yuu wa, á ga sú tə mɛ wa cígá cígá, won də ga bá mùrì aba.
5 Yá də wʊbʊŋa nə mùrì á wa lìù don, kʊ mɛ, sə ʊ lòrì wʊbʊŋa Yıı con. Yıı yàá pa lìù mama nə də cígá cígá, ʊ ga ba caga. Yá Yıı dàń wá pa tə kʊ tíú nə.
6 Lìù tə, ʊ nə lòrì Yıı con, ʊ mɛ, sə ʊ pa cígá də, Yıı wá pa kʊ tə, ʊ nə lòrì. Ʊ mɛ, sə ʊ dàn ká bɛ̀eé. Lìù tə, ʊ nə bɛ̀eé, kʊ tíú yı ndə nakuli nə, voo dàń nə yugə kʊ kəni, kʊ tə swə lá.
7-8 Kʊ mù ləzwənyiri təntə jə pwìí bələ. Ʊ ba təntıan yoo jə, də kʊ tə mama, ʊ nə fwa. Kʊ tíú wà mɛ, sə ʊ bʊ́n də, *Yuu-Tiu wá pa wá won.

Zʊrı də jıjə yuu wa kàrà

9 Lìù tə, ʊ nə yı nə nubiu *Kərisə yırı, wàá zʊrʊ ʊ yanı, yá ʊ jə dun Yıı yáá con. Kʊ mù nə pın, ʊ mɛ, sə ʊ bwı ʊ tìàn.
10 Jıjə tíú wá tı, ndə gapuni nə. Kʊ mù nə pın, nə nubiu tə, ʊ də nə yı jıjə tíú, ʊ də mɛ, sə ʊ bwı ʊ tìàn, Yıı nə mun wá tə yırı.
11 Yıcaʊ nə pén, kʊ lıŋı nə mà gapuni nə, kʊ yàá tı kʊ kʊ̀. Gaʊ tə puni tə yàá tʊ, kʊ zəni tə ga jén. Mə kʊ wá ya nətʊ, kʊ pa jıjə tíú nə. Ʊ də wá tı ʊ jén, ndə gapuni tə nə. Kʊ yoo təntə wá tʊn ʊ tʊtʊnan tətəŋi wa.

Yıı ba lìù yigə, ʊ pın ʊ tʊŋa yokʊkwıʊn

12 Pupwən lìù nə yı lìù tə, ʊ nə jın pínú də yìèn tə nə dədən, sə tə yigu

wá, sə tə pa ʋ tʋn yokʋkwɪʋn. Ʋ nə pían ʋ dìàn wʋwalʋ tə ʋ zwɛ̀e, ʋ wá na mɪɪ, kʋ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con, yupuu. *Yuu-Tiu nə kàn nii də, ʋ wá pa kʋ mɪɪ təntə lìà tə nə, ba nə swə wá.
13 Máŋá tə, yoo nə dədən, sə kʋ yigu lìù, sə kʋ pa ʋ tʋn yokʋkwɪʋn, ʋ wà mɛ, sə ʋ swìn də, kʋ yɪ Yɪɪ nə tʋn kʋ ʋ nə. Lìù wàrì Yɪɪ ʋ dədən, sə ʋ yigu wá, ʋ pa ʋ tʋŋa yokʋkwɪʋn. Yá ʋ tətə bá dədən, sə ʋ yigu lìù ʋ pa, sə kʋ tíú tʋŋa yokʋkwɪʋn.
14 Lìù tətə pùá yokʋkwɪʋn fɪra nə yàá dədən, sə kʋ yigu wá, kʋ pa ʋ tʋn kʋ, yá kʋ dàń yàá gɪgarɪ wá kʋ kə cʋna wa.
15 Kʋ kwa nə, pùá yokʋkwɪʋn fɪra tə dàń yàá jì cʋna. Yá ʋ dàń nə tʋn cʋna tə ʋ zwɛ̀e, tə dàń yàá ja tɪan tə bà.

Bwálí tə, yìèn nə zɪga tə dədən, sə tə yigu lìù, tə pɪn ʋ tʋŋa yokʋkwɪʋn
(Zwan 3.27; Galasi tìán 6.7-10)
16 À nubisoni-ba, á dànà ká gɪgarɪ á tìàn!
17 Tarpɪʋn nəzəŋu tə mama, də cígá cígá zìlə́ won yɪ kʋ naŋa Yɪɪ con. Ʋ mʋ̀ Yɪɪ təntə nə fwa poni. Ʋ mʋ̀ Yɪɪ təntə ba lwànı́, ndə yɪywara nə lwànı́ nətʋ.
18 Yɪɪ twá ʋ cígá sʋgʋ tə nə, ʋ pa nəba mɪɪ. Yá ʋ dàń pìà, sə nə ya ndə ʋ təntən lìà nə, wiən tə mama yuu wa, ʋ nə fwa.

Nətʋ tə, nə nə mɛ, sə nə tʋn də Yɪɪ sʋgʋ tə
(1 Piyɛrə 2.1-2; Matiə 7.21-27)
19 À nubisoni-ba, á mɛ, sə á yəni də, á lìù mama mɛ, sə ʋ dɪ ʋ tìàn tɪa, ʋ ma cʋgʋ ba duən tə sʋgʋ. Kʋ wà mɛ, sə ʋ bɪbarɪ ʋ swìn. Kʋ wà mɛ, sə ʋ lɪŋa də zàn lala.
20 Á yə̀ə́ də, lìù lɪŋa nə zàn, kʋ tíú bá fwa kʋ tə nə ziən Yɪɪ yáá con.
21 Mə kʋ mʋ̀ nə pɪn, á dàń mɛ, sə á yá durən yiri mama, də wʋlʋŋʋ yiri mama. Yɪɪ ken ʋ sʋgʋ tə á waa, ndə ba nə cwɛn tìú nətʋ. Á mɛ sə, á cʋgʋ kʋ sʋgʋ təntə də bɪcabwanʋ. Yá sʋgʋ təntə nə wá pa, Yɪɪ jon aba á cʋna wa.
22 Á mɛ, sə á fwa kʋ tə, Yɪɪ nə swìn ʋ sʋgʋ tə wa. Á dànà ká cʋgʋ kʋ tə, Yɪɪ nə swìn, cɪcɪ. Á nə bʋŋa də, ka cʋgʋ tə cɪcɪ nə mɛ aba, á yɪ á tìàn nə á gɪgarɪ.
23-24 Lìù nə cʋgʋ Yɪɪ sʋgʋ tə, ʋ ga ba fwa, ndə kʋ nə wʋ́ nətʋ, kʋ tíú yɪ ndə lìù tə nə, ʋ nə ywàń ʋ yáá zəŋə wa. Ʋ nə kɛ̀eń ʋ yá zəŋə tə, ʋ swɛ̀eé ʋ yáá tə nə yɪ nətʋ. Mə nətʋ nə, kʋ pa lìù tə nə, ʋ nə cʋga Yɪɪ sʋgʋ tə, ʋ ga ba fwa ndə kʋ nə wʋ́ nətʋ.
25 Yɪɪ sʋgʋ tə yɪ cígá sʋgʋ. Kʋ mʋ̀ nə pɪn, lìù tə, ʋ nə ken ʋ pubʋŋa ʋ sʋgʋ təntə nə, ʋ dàń mɛ, sə ʋ vwa ʋ tìàn kʋ nə máŋá mama wuuu. Yá kʋ mʋ̀ nə wá pa, ʋ tɪnɪ ʋ tìàn. Kʋ wà mɛ, sə ʋ cʋgʋ kʋ, ʋ ga pìí ʋ swɛ̀eé kʋ máŋá don wa. Ʋ mɛ, sə ʋ twá Yɪɪ sʋgʋ tə nə, də ʋ waa mama. Ʋ mʋ̀ lìù təntə wá ya pupwən wa ʋ tʋtʋŋɪ mama wa.
26 Lìù tə, ʋ nə bʋŋa də, ʋ twá Yɪɪ nə zəni, ʋ ga ba ʋ nii janɪ, ʋ yɪ ʋ gɪgarɪ ʋ tìàn. Yá ʋ nə twá Yɪɪ nə, tə yɪ tʋtʋ.
27 Lìù tə nə twá nə nyɪna Yɪɪ nə də pùá nədʋ, ʋ bɪcan ga yɪ nəpon, ʋ mɛ, sə ʋ fwa yìèn tə tə. Ʋ mɛ, sə ʋ san bitara də kadənə nə, ba nə wulə pucʋnɪ wa. Kʋ tə súrí lá, ʋ mɛ, sə ʋ dàn ká pa, lìà tə, lʋʋ nə tɪ, ba cʋ̀gʋ̀ wá.

2

Dàn ká ja lìù, n ma kwanɪ ʋ don kàrà
1 À nubɪa-ba, á ken á waa Zwezi-*Kərisə nə. Ʋ yɪ nə *Yuu-Tiu, ʋ ga jə dun də. Á wà mɛ, sə á zìlí lìù don, á ga yá ʋ don.
2 Á nəŋə yoo nə, sə nə ma man kʋ: Bɛɛ nə ʋ ken sían jɪfɪla, ʋ zʋ gànʋ̀, kʋ nə cɪcɪlɪ, ʋ ja bà á jərə́ wa. Zʋrʋ don də, ʋ nə zʋa gangwɪrʋ, ʋ jə bà á jərə́ tə wa.
3 Á yàá zìlí bɛɛ tə, ʋ nə zʋa gànʋ̀, kʋ nə cɪcɪlɪ tə, á swìn ʋ con, á wʋ́: «Jə̀ń yáá bwálí nəzəŋu tə wa!» Á ga

swìn zʋrʋ tə con, á wʋ́: «N mʋ̀, zɪgɪ
yɪɪ nə lá con!» Nə à yə̀ə́: «Jə̀ń tɪa à
nɛɛ də̀ń!»
4 Á cígá nə fwa kʋ nətʋ, á yɪ á
kúrí ba duən wa. Á tì ʋ don, á ma
kwanɪ ʋ don. Kʋ nətʋ tə yɪ á pubʋŋɪ
kʋkwɪnan tə nə pɪn, á ma pwɛ̀e ba
duən wa.
5 À nubisoni-ba, á cʋga zəni. Á yə̀ə́
də, Yɪɪ kúrí zʋra, lìà tə, lʋʋ nə tɪ, ba
yíá yuu. Ba mʋ̀ zʋra təntə keni ba
waa ʋ mʋ̀ Zwezi nə wuuu. Kʋ mʋ̀
nə pɪn, ba yɪ jɪjə tìán, ʋ mʋ̀ Yɪɪ yáá
con. Kʋ nə súrí lá, ba lìà tə wá twá
ba də́ pàrì də ʋ mʋ̀ Yɪɪ. Pàrì təntə
ya Yɪɪ nə kàn nii, sə ʋ pa lìà tə nə,
ba nə swə ʋ mʋ̀ Yɪɪ.
6 Yá á mʋ̀ dàń ba zʋra zìlí, á zʋnɪ
ba. Á ga yə̀ə́ zəni də, jɪjə tìán tə nə
yàá də́ dìàn á yuu wa. Ba mʋ̀ nə yàá
ja aba, ba va lìà tə, ba nə bʋ̀rì bʋ̀rà,
yáá con.
7 Mə ba mʋ̀ jɪjə tìán tə nə yàá
kʋkʋlɪ Zwezi yɪrɪ nəzəŋu tə á nə
twá kʋ nə, ba ma yɪ *Kərisə lìà.
8 Yɪɪ yɪ pìʋ́. Yá á fwa zəni, də á nə
twá ʋ nii tə nə. Kʋ pʋ́pʋ́ní Yɪɪ sagɪ
tə wa, kʋ wʋ́: «Sóní n yɪra lìù ndə n
tətə nə!»
9 Kʋ mʋ̀ nə pɪn, á nə kúrí lìà duən
wa, á fwa cʋna də Yɪɪ. Yá Yɪɪ wá twá
ʋ *nii tə nə ʋ bɪrɪ də, á yɪ cʋna lìà.
10 Á tíə́ kʋ tə, á ma man: Lìù don
yàá twá Yɪɪ nii tə yìàn tə mama nii
nə, yá kʋ tíú ga cʋ̀gʋ̀ tə wa yoo nədʋ
nə, ʋ cʋ̀gʋ̀ tə mama nə, Yɪɪ yáá con.
11 Yɪɪ tə, ʋ nə wʋ́: «Dàn ká cwàrì!»
Ʋ mʋ̀ nə kʋ́ʋ̀ wʋ́: «Dàn ká gʋ də!» Yá
n dàń nə ba cwàrì, n ga gʋ lìù, n jigə
Yɪɪ nii tə mama cʋnʋ.
12 Yɪɪ bʋ̀rà təntə wá pa, á tɪnɪ á
tìàn. Á pɪan á níə́ sʋ̀ràn, də kʋ tə á
nə fwa, ya ndə lìà tə nə, Yɪɪ nə wá
bʋ̀rì ba bʋ̀rà.
13 Á nə ba lìù yinəgə dəri zənzən,
máŋá tə wa, Yɪɪ nə wá bʋ̀rì bʋ̀rà, ʋ
də bá dəri á yinəgə zənzən. Lìù tə,
ʋ nə dəri lìà yinəgə zənzən, ʋ wà
mɛ, sə ʋ pa Yɪɪ bʋ̀rà fən ja wá.

Nətʋ lìù nə wàá ʋ bɪrɪ də, ʋ keni ʋ waa Zwezi nə
(Galasi tìán 5.6; Ebərə-ba 11.17-19, 31)

14 À nubɪa-ba, á tíə́ kʋ tə, á ma
man: Lìù don ʋ nə swìn də, ʋ mʋ̀
ken ʋ waa Zwezi nə, yá ʋ ga ba
tʋtʋnzəŋə tʋŋa, ʋ ma bɪrɪ kʋ, kʋ
nətʋ tə ba də̀ń jə. Yá kʋ tíú tə dàn
ká bʋ́n də, kʋ wá jon wá ʋ cʋna wa.
15 Á nəŋə yoo, sə nə ma man kʋ:
Á mʋ̀ lìà tə, á nə yɪ nubɪa *Kərisə
yɪrɪ, tə wàá á nubiu don á nɪ, kʋ tíú
nə ba ʋ yɪra gànʋ̀ jə, ʋ ga ba ʋ nii
wodiu də jə.
16 Á wa lìù don dàń swìn kʋ tíú
con, ʋ wʋ́: «Yɪɪ wá pa mʋ́ bɪcan sìí.
Yɪɪ nə wá pa mʋ́ gànʋ̀, ʋ ga pa mʋ́
wodiu, n də́ n sú». Də á nə wà wiən
tə pɪn, tə wá san wá, sə ʋ ma ya lʋʋ
wa, kʋ nətʋ tə ba də̀ń jə.
17 Mə kʋ yɪ nətʋ, kʋ pa á mʋ̀
Kərisə lìà tə nə. Á nə ken á waa
Zwezi nə, á ga ba ka tʋtʋnzəŋə tʋŋa,
kʋ fwa ndə á kʋ́ʋ̀ ba á waa kəni
Zwezi nə. Yá kʋ dàń yɪ ndə won nə
tɪga.
18 Á wa lìù don nə swìn, ʋ wʋ́:
«Lìà duən wulə, ba nə ken ba waa
Zwezi nə, ba duən də wulə, ba nə
tʋŋa tʋtʋnzəŋə». À mʋ̀ wá le kʋ
tíú, à wʋ́: «Bɪrɪ nə, nətʋ tə lìù nə
wàá ʋ waa ʋ keni Zwezi nə, ʋ ga ba
tʋtʋnzəŋə tʋŋa. Yá à də wá twá à
tʋtʋnzəŋə nə, à bɪrɪ mʋ́ də, à ken à
waa Zwezi nə».
19 N pɪn cígá də, Yɪɪ yɪ nədʋ. N
fwa zəni. *Zinə də yə̀ə́ kʋ nətʋ tə,
yá fən yàá ga zʋ tə.
20 Zɪbanənyɪn tíú, n bá yá, sə n nì
naaa? Lìù nə keni ʋ waa Zwezi nə,
yá ʋ ga ba tʋtʋnzəŋə fwa, ʋ nə keni
ʋ waa Zwezi nə tə cɪcɪ, ba də̀ń jə.
21 N yə̀ə́ də, nə nɪbɛɛ *Abərahamə
tì ʋ bìú *Yɪzakə, sə ʋ ma fwa *joŋi
Yɪɪ joŋi bwálí tə yuu wa, ʋ pa Yɪɪ nə.
Yá Yɪɪ dàń jəli wá də, ʋ yɪ cígá tíú ʋ
tʋtʋnzəŋə tə yɪrɪ.
22 N na də, Abərahamə nə ken ʋ
waa tə Yɪɪ nə, yá kʋ də ʋ tʋtʋnzəŋə
tə twá duən. Yá kʋ yɪ Abərahamə
tʋtʋnzəŋə tə nə bɪrɪ də, ʋ ken ʋ waa
Yɪɪ nə cígá cígá.

23 Mə nətʋ nə kʋ twá yoo tə, kʋ
pʋ́pʋ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, nii ma sú:
«Abərahamə ken ʋ waa Yɪɪ nə. Kʋ
mù nə pɪn, Yɪɪ jəli wá də, ʋ yɪ cígá
tíú ʋ mù Yɪɪ yáá con». Yá ba dàń
boŋə Abərahamə ‹Yɪɪ dabɛɛ›.
24 Á na də, kʋ yɪ kʋ twá lìù
tʋtʋnzəŋə nə, Yɪɪ ma jəli kʋ tíú də,
ʋ yɪ cígá tíú nə. Kʋ tà kʋ twá lìù nə
ken ʋ waa Zwezi nə cɪcɪ yɪrɪ.
25 Mə kʋ yɪn nətʋ kʋ pa, kacwarʋ
tə nə, ʋ yɪrɪ nə yɪ Rahabə. Ʋ jɪn
Yɪzərayɛlə lìà tə, ba nə tʋn máŋá
don wa, ʋ tɪʋ wa. Ʋ san ba, ʋ pa ba
pìí ba twá cwəŋə don ba vìí. Yɪɪ jəli
wá də, ʋ yɪ cígá tíú nə ʋ tʋtʋnzəŋə
tə yɪrɪ.
26 Á yə̀ə́ də, sɪŋu nə tə̀lə́ ləzwənə
yɪra, ʋ yɪ ʋ tɪga. Mə kʋ yɪ nətʋ də,
nə nə keni nə waa Zwezi nə, yá nə
tʋtʋnan ga ba kʋ bɪrɪ, nə waa tə yɪ
ndə won nə tɪga.

3

Á jana á níə́ zəni!
(Romə tɪ̀án 3.13-14; Matiə 12.33-37)

1 À nubɪa-ba, á dànà ká pa, á ya
dání zənzən, á nə yɪ karnyɪna-ba.
Bʋ̀rà tə ba nə dànì, sə ba bʋ̀rì nə
mù lìà tə nə yɪ karnyɪna-ba tə, dìàn
wá doni ba duən tə nyiən.
2 Nə yàá fwa cʋna yiri yiri nɛɛ
kapʋpʋ. Lìù nə ba ʋ sʋ̀ràn swìn ʋ
fwa cʋna tə wa, kʋ tíú tə yɪ lìù tə,
Yɪɪ yìən tə nə bɪga ʋ yuu wa, ʋ ga
wàá ʋ tɪ̀àn yoo mama wa.
3 Nə yàá kə kwɪ̀ə́n sɪsan nii nə, sə
nə pa, ka sɛ̀e nə nii, sə nə tɪnɪ ka
mama míámían.
4 Á nəŋə níá yuu bori nə dáá nətʋ!
Kʋ də kʋ dání tə mama, kʋ jə volan
kʋ wa. Lìù nə jə kʋ volan təntə nə,
ʋ wàá ʋ pɪn, kʋ vəli bwálí tə, ʋ nə
pìà. Voo nəfarʋ nə swə kʋ yugə kʋ
nətʋ mama, kʋ yɪ kʋ bwálí tə, lìù tə
nə kəni kʋ nə, kʋ yàá vəli.
5 Mə ləzwənə nəndəli yɪ nətʋ, kʋ
yɪ nəmanbiə, kʋ yoo ga cà. Á nəŋə,
kʋ nyɪn ndə mənpwana nə, kʋ wàá
kʋ pɪn, gaʋ nəfarʋ kwé mən.
6 Ləzwənə nəndəli yɪ ndə mən nə,
lʋʋ cʋna tə mɛ wulə kʋ wa. Mən
təntə yɪ tə naŋa mən dìə̀. Mə tə mù
cʋna təntə, nə yàá cʋ̀gʋ̀ nə mɪɪ tə
mama, kʋ nə zɪgɪ nə lʋrɪ, kʋ vəli nə
tɪan. Kʋ ga yɪ nə yɪra tə wa wobiə
don. Kʋ cʋna tə yàá pwarɪ nə yɪra
tə mama.
7 Ləzwənə wàá dìàn, ʋ də́ vàná
yiri mama yuu wa. Ʋ wàá dìàn, ʋ
də́ gaʋ vàná, də zuŋi də wonənən,
də níá wa wiən yuu wa. Ʋ cígá ga
də́ dìàn tə wiən tə yuu wa də.
8 Yá ləzwənə tə̀lə́, ʋ nə wàá dìàn,
ʋ də́ ʋ nəndəli yuu wa. Kʋ yɪ
wolwan tə, lìù nə wàrì ʋ janɪ, ʋ pɪn
kʋ zɪga yáá nədʋ. Kʋ súə́ də cwan,
ka nə lɪ mɪɪ.
9 Nə bwɪ nə *Yuu-Tiu nə, ʋ nə yɪ
nə nyɪna, də kʋ nəndəli təntə. Yɪɪ
fwa ləzoni ndə ʋ nyɪnyɪga nə. Yá
mə kʋ nəndəli təntə tətə nə, nə ma
zɪrɪ, nə kəni ba nə.
10 Bʋ̀rà də zɪra naŋa kʋ nii nədʋ
tə wa nə. À nubɪa-ba, á dànà ká pa
kʋ ya nətʋ də aba.
11 Nazəŋə də nakʋkwɪnan wàrì
nabuliyii nədʋ wa tə naŋa.
12 À nubɪa-ba, kapɪrʋ wàrì sɪ̀án kʋ
zɪŋa. Nə à yə̀ə́ kacʋʋ wàá kapɪra
kʋ zɪŋa. Nacwəŋə tə kʋ níá nə yɪ
nakʋkwɪnan wàrì nəzəŋə kʋ buli
abada.

Wʋbʋŋa tə, Kərisə lìù nə mɛ, sə ʋ ja
(Efɛzə tɪ̀án 4.1-3; Filipə tɪ̀án 2.3; 1 Korɛntə tɪ̀án 3.3; 1 Piyɛrə 3.4; Romə tɪ̀án 14.19)

13 Lìù wulə á wa, kʋ tíú nə jə
wʋbʋŋa naaa? Lìù wulə á wa, ʋ nə
jə yənu naaa? Kʋ tíú mɛ, sə ʋ ya
bwàbwà, ʋ ga twá ʋ tʋtʋnzəŋə, ʋ ma
bɪrɪ də ʋ jə wʋbʋŋa.
14 Á nə jə wʋgwɪʋ, á nə jɪga də
duən nə, sə á doni duən, á dàń mɛ,

* **2:25 2.25** Lìà təntə yà yɪ Yɪzərayɛlə lìà nə tʋn ba, sə ba dí yáá ba va ba ywàń Kanan lʋʋ nii tə. Mə kʋ lʋʋ nii təntə wa, ba yà mɛ, sə ba va ba ya. Yɪɪ yà kàn nii də, ʋ wá pa ba kʋ lʋʋ nii təntə.

sə á yá fwiə tə nə. Yá á dànà ká kʊnɪ
kʊnkʊn, á zɪgɪ cígá tə nə.
15 Kʊ tíú wʊbʊŋa təntə tà kʊ nan
Yɪɪ, kʊ yɪ *Sɪtana nə pɪn kʊ wá. Kʊ
yɪ tɪa yuu yìən, kʊ ga yɪ ləzwənə fɪra
yìən.
16 Yoo mama yɪ gurə gurə, bwálí
tə nə wʊgwɪʊ nə wulə, lìà tə ga
jɪga də duən, sə ba doni duən. Yá
yokʊkwɪnan yirə mama wulə kʊ
bwálí tə nə.
17 Lìù nə jə Yɪɪ wʊbʊŋa tə, ʊ bɪcan
yɪ nəpon. Kʊ wʊbʊŋa təntə kəni
sìə́ lìà bɪcanɪ wa, kʊ ga pɪn ba waa
bwànì duən yuu wa. Kʊ mù nə kəni
nimarʊ lìà pwərə wa. Kʊ pɪn lìà
dəri duən yinəgə zənzən, kʊ yoo ga
ziən. Kʊ mù wʊbʊŋa təntə ba lìà
kúrí duən wa, kʊ ga tà níə́ bələ tíú
wʊbʊŋa.
18 Lìà tə, ba nə swə bɪcan sìə́, ba
mù nə kəni tə sìə́ təntə, ba mù də
ba yɪra lìà pwərə wa, ndə ba nə dùə̀
wiən. Yá kʊ tə, ba nə wá na, kʊ wá
bɪrɪ də, ba yɪ cígá tìán Yɪɪ yáá con.

4

Lìù nə tʊŋa ʊ pùə́ yokʊkwɪnan fɪra, ʊ ba Yɪɪ nii zìlí
(1 Timote 2.8; 1 Zwan 2.15-17; Likə 18.13-14)

1 Jara də jaŋa wulə á pwərə wa.
Tə yìən təntə nan yən tə bà? Kʊ yɪ
á pùə́ yokʊkwɪnan fɪra nə pɪn, kʊ yɪ
nətʊ. Tə yìən təntə nə wulə á yɪra
tə wa, tə pa á zɪga duən nə.
2 Á yíá zʊa lìà wiən, á ga wàrì tə
á nɪ. Yá kʊ dàń pɪn á jì lagʊra. Á
súə́ də wʊgwɪʊ, á ga wàrì wiən tə, á
nə pìà á nɪ. Kʊ pa jara də jaŋa zàn
á pwərə wa, kʊ yoo tə yɪrɪ. Á ba tə
wiən tə jə, á wà tə lòrì Yɪɪ con yɪrɪ.
3 Máŋá tə, á nə lòrì də, á ba nɪ, á
pubʊŋa tə nə ba ziən yɪrɪ. Kʊ yɪ á
lòrì, sə á ma tʊn á pùə́ yokʊkwɪnan
fɪra.
4 Á yá Yɪɪ, ndə kacwarɪ nə yá ʊ
barɪ nətʊ. Á yə̀ə́ zəni də, lʊʊ kʊ tə
wiən tə sonu yɪ Yɪɪ dʊŋɪ. Lìù tə, ʊ
nə pìà, sə ʊ twá lʊʊ yìən tə tə kwa,
kʊ tíú wá jì Yɪɪ dʊŋʊ.
5 Á dànà ká bún də, kʊ tə Yɪɪ nə
swìn ʊ sʊgʊ tə wa, yɪ tʊtʊ. Kʊ swìn
də, Yɪɪ súə́ də wʊgwɪʊ nə siŋu tə
fɪra tə yɪrɪ, ʊ nə pɪn nəba.
6 Yá kʊ tə nə dwə tə mama, kʊ mù
nə yɪ pubwanʊ tə, ʊ nə pɪn nəba.
Kʊ swìn Yɪɪ sagɪ tə wa kʊ wʊ́:
«Yɪɪ zɪga lìà tə nə, ba nə jə fwiə, ʊ
ga fwa pubwanʊ ba tə, ba nə
mun ba tìàn yɪra».
7 Kʊ mù tə yɪrɪ, á zìlí Yɪɪ nii. Á vɪa
*Sɪtana con, ʊ wá dəri, ʊ va yɪŋʊnɪ,
ʊ yá aba.
8 Á twənə á yí Yɪɪ yɪra, ʊ də wá
twən ʊ yí á yɪra. Cʊna lìà-ba, á lɪa
á jìàn durən wa. Pwìí bələ tìán-ba,
á lɪa cʊna á bɪcanɪ wa.
9 Á pɪan á yinəgə ja á tìàn. Á kənə
á tìàn lúə́ wa, á kwíə́! Á mʊmʊn wá
jì kwirə. Á pupwən wá lwàń ka jì
pucʊnɪ.
10 Á muŋə á tìàn *Yuu-Tiu yáá nə!
Yá ʊ wa zìn aba.

Á dànà ká cəgə duən!

11 À nubɪa-ba, á dànà ká cəgə
duən! Lìù tə, ʊ nə cəgə ʊ don, ʊ nə
yɪ ʊ nubiu *Kərisə yɪrɪ, nə à yə̀ə́ ʊ
nə bʊ̀rì ʊ bʊ̀rà, kʊ tíú yɪ yoo tə, Yɪɪ
nə pɪn ʊ *nii tə, kʊ yuu wa ʊ cəgə.
Kʊ ga yɪ Yɪɪ nii tə bʊ̀rà nə ʊ bʊ̀rì. Yá
də lìù nə bʊ̀rì Yɪɪ nii tə bʊ̀rà, kʊ tíú
kʊ́ʊ̀ wàrì kʊ nii təntə nə ʊ twá. Ʊ
dàń yɪ kʊ bʊ̀rà nə ʊ bʊ̀rì.
12 Yɪɪ cɪcɪ nə pɪn ʊ nii lìà nə. Ʊ
mù cɪcɪ nə wàá lìà bʊ̀rà bʊ̀rì. Ʊ mù
cɪcɪ nə wàá lìà ʊ joŋə ba cʊna wa.
Ʊ mù cɪcɪ nə wàá ba ʊ cʊ̀gà də. Sə
n mù! N mù nə yɪ wàà, n ma bʊ̀rì n
don bʊ̀rà?

Á dànà ká ya fwiə lìà!
(Likə 12.16-20)

13 He! Á mù, á cʊga nə síʊ́n nə! Á
mù lìà tə, á yàá swìn, á wʊ́: «Zən,
nə à yə̀ə́ jwɪan, nə wá va tɪʊ kʊ tə,
nə à yə̀ə́ kʊ tə. Nə wá fwa bɪnɪ lá,
nə wá yoli wiən, nə ga wá na nywarɪ
nətən lá».
14 Á mù lìà tə, á nə yə̀rì won tə nə
wá yí á mɪɪ tə jwɪan nə. Á yɪ ndə

fanyʊ nə, kʊ dání mancɪn, kʊ ga pìí kʊ jén.
15 Á mɛ, sə á swìn, á wʊ́: «Də
*Yuu-Tiu nə swə nə mɪɪ tə, nə wá
ya lʊʊ wa, nə wá fwa kʊ tə də kʊ
tə».
16 Yá á mù con kʊ tà nətʊ. Á yɪ
fwiə lìà, á ga tə bwɪ á tìàn nə, də kʊ
mɛ. Á nə zìn á tìàn nətʊ tə, kʊ yiri
ba ziən.
17 Lìù tə, ʊ nə yə̀ə́ zəni tə, ʊ nə mɛ,
sə ʊ fwa, yá ʊ ga ba kʊ fwa, ʊ ken ʊ
tìàn cʊna wa.

5

Á zurə á yɪra, jɪjə tìán-ba!
(Matiə 3.5)

1 He! Á mù jɪjə tìán-ba! Á bubwiə
á kə yɪɪ nə zənzən, pucʊnɪ yìən tə
yɪrɪ, tə nə wá yí aba!
2 Á jɪjə wiən tə pʊ́á! Kwiu dí á
ganan!
3 Á səbiu tə dí sɪnʊ. Kʊ sɪnʊ tə
wá ya won tə, kʊ nə wá pa ba bʊ̀rì
á bʊ̀rà. Kʊ wá ya ndə mən nə, kʊ
də́ á yɪra tə. Lʊʊ zaŋʊ máŋá bwələ,
yá á mù tə wulə á pɛ̀e wiən tə, tə
kwənə nə dáá, á pɪn á tìàn nə.
4 Tʊ̀tʊ̀nà nə tʊn á kárí wa, ba cə tə
wiən tə, á ba ba ŋwín. Ba lìà təntə,
á nə wà ŋwín tə, bubwiə dìgà ka tʊ
*Yuu-Tiu zɪan wa. Ʊ mù nə wulə tə
mɛ yuu wa.
5 Á wulə lʊʊ wa, ywání də jɪjə fɪra
wiən wa. Á dí zəni, á nwi ndə vàná
nə, ba nə kʊnɪ, sə ba gʊ ba də́.
6 Á bʊ̀rì lìà tə nə yɪ cígá tìán, ba
nə wà yoo cʊ̀gʊ̀, bʊ̀rà. Á gʊa ba, ba
ga wà ba tìàn nə cì.

Pínʊ́ də yɪjʊnɪ
(Ebərə-ba 10.35-37; 6.12; Zwakə 1.12; Matiə 5.33-37)

7 À nubɪa-ba, á jana pínʊ́, á ma
dìàn *Yuu-Tiu túrí tə. Á nəŋə, valʊ
nə jə pínʊ́ nətʊ. Ʊ yàá dìàn ʊ kárá
wiən, tə bà tə bɪ zəni tə pa wá. Ʊ
yàá ja ʊ tìàn ʊ dìàn təntən dwɛ̀e tə
də talɪkwa dwɛ̀e tə nə yàá nà.
8 Á zɪga dìàn. Á də mɛ, sə á ja pínʊ́
nətʊ, Yuu-Tiu túrí dɪɪn tə nə bwələ
yɪrɪ.
9 À nubɪa-ba, á dànà ká ŋʊŋwɪn
duən pwərə wa, sə Yɪɪ dàn ká bʊ̀rì
á bʊ̀rà. Yuu-Tiu, ʊ nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə,
túrí bwələ.
10 À nubɪa-ba, Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nà tə
swìn Yuu-Tiu yɪrɪ. Ba dí càn, yá ba
ga ja pínʊ́. Á tíə́ ba càn tə, də ba
pínʊ́ tə, á ma man á tìàn, sə á də
fwa ndə ba nə.
11 Á nəŋə, nə wàá nə swìn də, ba
yɪ lìà tə, ba nə yɪ pupwən lìà, ba nə
zɪgɪ dìàn ba dìàn tə yɪrɪ. Á nì də,
ba nə swìn Zwɔbə pínʊ́ tə yoo. Yá
á nɪ kʊ yígúrə́ wa, kʊ tə Yuu-Tiu nə
tʊn ʊ pa wá. Cígá, Yɪɪ ywàŋá nə yoo
zəni. Yá ʊ ga dəri nə yinəgə zənzən.
12 À nubɪa-ba, kʊ tə nə dwə tə
mama, á dànà ká tì yɪɪ kʊ tə, nə à
yə̀ə́ tɪa ka tə, nə à yə̀ə́ won yiri don
mama yɪrɪ, á ma dù. Á nə sɛ̀e yoo,
sə á le: «Awo!» Á nə wà kʊ sɛ̀e, sə
á swìn: «Ɔn ɔn!» Á fwa kʊ nətʊ, sə
Yɪɪ bʊ̀rà tə dàn ká ja aba.
(Marəkə 11.24)
13 Lìù nə wulə á wa, ʊ wulə càn
wa, sə kʊ tíú jʊn Yɪɪ. Lìù nə wulə á
wa, ʊ nə jə pupwən, sə kʊ tíú nun
nuŋi, ʊ ma bʊ Yɪɪ nə.
14 Lìù nə wulə á wa, ʊ nə yì, sə kʊ
tíú bon *Kərisə lìà púlí yáá tìán tə,
sə ba kə nʊga ʊ yuu wa, ba lòrì Yɪɪ
ba pa wá, də *Yuu-Tiu yɪrɪ tə.
15 Ba nə ken ba waa Zwezi nə,
Yuu-Tiu wá pa, kʊ tíú na yazurə, ʊ
ga zàn. Yá ʊ nə fwa cʊna, Yɪɪ wá sɛ̀e
ʊ kwɛn tə ʊ mù də wá pwərə wa.
16 Á dàń swìán á cʊna, á bɪrɪ duən,
á ga jʊn Yɪɪ á pa duən nə, sə kʊ pa á
na yazurə. Cígá tíú yɪjʊnɪ tʊtʊŋɪ jə
saŋʊ zənzən.
17 Á lie Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ Eli yoo. Ʊ
yɪn ləzwənə ndə nə nə. Ʊ lòrì Yɪɪ,
sə dwà dàn ká nà. Yá dwà wà nì tɪa
yuu wa, kʊ nə zɪgɪ kʊ máŋá tə wa,
kʊ ja va bɪna batwa də cànì bardʊ.
18 Kʊ kwa nə, ʊ kʊ́ʊ̀ lòrì, sə dwà
bà ka nà. Yá Yɪɪ kʊ́ʊ̀ pɪn dwà bà ka

nà. Wiən kʊ́ʊ̀ pén tə zìn bɪa tɪa yuu wa.

Talɪkwa tʊtʊŋɪ
(1 Piyɛrə 4.8)

19-20 À nubɪa-ba, á wa lìù don nə dʊgʊ Yɪɪ cígá cwəŋə tə, lìù don wàá ʊ pìí ʊ ja wá, ʊ twi kʊ cwəŋə təntə wa. Kʊ tíú tə mɛ, sə ʊ lwarɪ də, ʊ nə pìí ʊ ja wá, ʊ nan ʊ jɪʊn tə wa, ʊ bà Yɪɪ con tə, ʊ jon cʊnʊ təntə tɪan jɪɪn wa. Yá ʊ cʊna nə swə tə dáá nətʊ yiri mama, Yɪɪ wá sɛ̀e ʊ kwɛn tə ʊ mʊ̀ də wá pwərə wa.

Təntən sagı tə, Piyɛrə nə púpúní

Piyɛrə təntən sagı tə yuu wa sʊgʊ

Lìù tə, ʊ nə púpúní sagı kʊ tə

Sagı kʊ tə yı *tʊntʊnʊ Piyɛrə nə púpúní kʊ.

Lìà tə nə, ʊ nə púpúní

Piyɛrə púpúní ʊ sagı tə ʊ pa *Kərisə lìà tə nə, ba nə wulə lʊʊ tə mama wa. Silasə də san wá kʊ púpúnú wa.

Sagı tə wa sʊgʊ

Nəŋə kʊ tə yırı, ʊ nə púpúní ba nə: *Kərisə lìà tə wulə càn wa, ba nə ken ba waa Zwezi nə tə yırı. Ba vànà wulə tə gwàrì.

Piyɛrə púpúní ba nə, sə ʊ ma dàn ba jìàn ba nə ken ba waa Zwezi nə tə yırı, də yala tə yırı, ba nə jə də wá. Ʊ swìn ba con, sə ba twá Yıı cwəŋə tə nə zəni, də pùá nədʊ.

Təntən jʊ̀nà bwálí

1 À mù Piyɛrə yı Zwezi-*Kərisə *tʊntʊnʊ. À mù nə púpúní sagı kʊ tə, à pın á mù lìà tə nə, Yıı nə kúrí. Á dəri á zʊ Pon, də Galasi, də Kapadɔsə, də Azi, də Bitini nagwanɛɛ tə wa. Á jigə vərə tə bwálá təntə wa.

2 Á yı nə nyına Yıı nə kúrí aba, ʊ tún vàn nə, kʊ nə ba yigə, ndə ʊ nə tanı kʊ, sə kʊ ya nətʊ. Á twá ʊ *Siŋu tə nə, ʊ pa á jì ʊ lìà, á yá á tìàn míámían Yıı jìàn wa, sə á sɛ̀e Zwezi-*Kərisə nii. Yá Zwezi-Kərisə jana tə dàń wá sın á cʊna tə, tə lı. Yıı nə wá fwa pubwanʊ á yıra, ʊ ga pa aba ʊ bıcan sìá, tə nə súrí wuuu.

Yıı pın nəba Yıı, kʊ nə ba zwɛ̀e ʊ con

(Efɛzə tìán 2.4-8; Romə tìán 8.17-18; 16.25-26; 2 Korɛntə tìán 4.17-18)

3 Nə bwıa Yıı nə. Ʊ yı nə *Yuu-Tiu Zwezi-*Kərisə nyına. Ʊ mù nə pìí ʊ bwin Zwezi-Kərisə ʊ lı tıan wa. Yá ʊ dəri nə yinəgə zənzən. Kʊ pın ʊ twá kʊ bwiun tə nə, ʊ pa nəba mıı nədʊn də yala, máŋá mama wuuu.

4 Kʊ mù nə pın, nə yə̀á də, Yıı tanı twərə ʊ tún nə nə, Yıı *sàń nə. Wiən təntə wàrì tə cʊ̀gà. Durən wàrì tə tə zwı, tə zəni ga wàrì tə zwɛ̀e.

5 Nə mù keni nə waa Zwezi nə wuuu. Yıı wá twá kʊ nə, ʊ cì nə nə, də ʊ dìàn tə. Ʊ wá jon nəba ʊ kə mıı wa, kʊ nə ba zwɛ̀e ʊ con. Ʊ wá bırı nəba mıı təntə, lʊʊ zaŋʊ máŋá wa.

6 Kʊ mù nə pın, yìàn yiri mama nə swə tə mɛ, sə tə wʊwalı aba, máŋá mancın kʊ tə wa, á mɛ, sə á tə ya pupwən nəfarʊ wa á jwɛ.

7 Yìàn təntə wʊwalı aba, sə ba ma lwarı də, á nə keni á waa Zwezi nə wuuu, cígá cígá. Nə wàá sían nə tì nə ma maŋa kʊ. Sían yı won tə, ba yàá kə mən wa, sə ba ma na də, tə nə ziən. Yá tə ga yı won, tə nə wá cʊ̀gʊ̀ tə jén dıın don nə. Mə kʊ yı nətʊ də á də nə keni á waa Zwezi nə wuuu. Kʊ jə funə kʊ doni sían. Á nə zıgı dìàn kʊ yoo tə wa, kʊ mù nə wá pa, Yıı bʊ á nə, ʊ ga pa aba dun, ʊ ga zìlí aba máŋá tə, Zwezi-Kərisə nə wá pìí ʊ bà, ʊ bırı ʊ tìàn, ʊ nan á yía yuu.

8 Á wà Zwezi nı, yá á ga swə wá. Á ba wá na síʊ́n nə, yá á tə kəni á waa ʊ nə wuuu. Kʊ mù nə pın, á sú də pupwən nəfarʊ. Kʊ pupwən təntə dwə kʊ tə, lìù nə wàá ʊ swìn də ʊ nii.

9 Á keni á waa Zwezi nə wuuu. Kʊ ŋwírán nə yı, Yıı nə jon aba, ʊ kə mıı tə wa, kʊ nə ba zwɛ̀e ʊ con.

10 Máŋá don wa, Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nà ken dìàn, sə ba lwarı kʊ tə nə yı, Yıı jon ba ʊ kə mıı wa, kʊ nə ba zwɛ̀e ʊ con. Ba dí yáá ba swìn Yıı pubwanʊ tə yoo, ʊ nə tanı, sə ʊ fwa á yıra.

11 Yıı-*Siŋu tə yà wulə də ba. Yá kʊ mù nə swìn tə yìàn tə ba con. Ba yà ken cígá, sə ba lwarı máŋá tə də

won tə nə, Kərisə càn tə də ʋ dun, tə nə wá twá, tə ma bà.
12 Yıı-Siŋu tə gwin tə yìàn təntə dàń, kʋ bırı ba. Yá tə yìàn təntə yà tà ba mù nə wá na tə ba yíá wa. Yá kʋ lwàń, kʋ yı á mù yırı. Síʋ́n nə, lìà tə, ba nə swìn sʋywáŋʋ́ tə, dàń swìn tə yìàn təntə, ba bırı aba. Ba swìn tə də Yıı-Siŋu tə, ʋ nə tʋn tə, dìàn. Yá Yıı *malıkɛ tə tətə yà sóní, sə tə də yəni tə yìàn təntə.

Yìàn tə Kərisə lìù nə mɛ, sə ʋ fwa
(1 Tɛsalonikə tìán 5.8-9; Efɛzə tìán 5.1; 1 Korɛntə tìán 6.20; Titə 2.11-14)

13 Kʋ nətʋ tə yırı, á kənə á pubʋŋa bwálí nədʋ, sə á va yáá. Á pıan á ya lìà tə, á nə yəə́ yoo dəń. Á kənə á yala mama, Yıı pubwanʋ tə nə. Máŋá tə, Zwezi-*Kərisə nə wá pìí ʋ bà, ʋ bırı ʋ tìàn á yíá yuu, ʋ wá fwa ʋ pubwanʋ təntə á yıra.
14 Máŋá don yın lá, á yà yərì Zwezi-Kərisə, á ga twá á pùə́ yokʋkwınan fıra nə. Á kʋ́ʋ̀ dàn ká pìí á twá tə nə. Síʋ́n nə, á dàń yana ndə bìsíná nə, ba nə sɛ̀e nii.
15 Yıı dàń kʋ́rí aba, ʋ ga yı bıcapon tíú. Á də mɛ, sə á jì bıcapon tìán, ndə Yıı nə, á tʋtʋnan mama wa.
16 Kʋ pʋ́pʋ́ní Yıı sagı tə wa, kʋ wʋ́: «Á yana lìà tə, á nə yı bıcapon tìán, ndə à mù Yıı nə ya bıcapon tíú».
17 Á yıjʋnı wa, á yàá boŋə Yıı á nyına. Ʋ mù nə yı lìù tə, ʋ nə ba lìù kʋ́rí, ʋ ma bʋ̀rì kʋ tíú bʋ̀rà, kʋ tə yırı, ʋ nə fwa. Máŋá tə wa, á nə wulə tıa yuu wa, á dàń mɛ, sə á zìlí wá zənzən.
18 Kʋ yı cígá, á tʋn tʋtʋnkʋkwınan tə, á nyına-ba nə ma kwè aba. Tə yìàn təntə yà ba dəń jə. Á yəə́, Yıı ŋwín ŋwírán nəfarʋ, ʋ ma yə̀ aba ʋ jon, tə yìàn təntə yırı. Kʋ tə, ʋ nə ŋwín, kʋ tà ndə səbiu nə, kʋ nə wàá kʋ cʋ̀gà. Kʋ tə, ʋ nə ŋwín, yı kʋ cıcı.
19 Ʋ pın Zwezi-Kərisə yı ndə *pabiə nə, ba nə gʋa, ba ma fwa *joŋi. Cʋna yà tə̀lə́ ʋ yuu wa, ʋ ga ba durən jə. Yá kʋ yı Zwezi-Kərisə jana tə, tə nə jə funə zənzən, Yıı ma yə̀ aba ʋ jon.
20 Yıı yà dí yáá ʋ kʋ́rí Zwezi-Kərisə, ʋ tʋ́n kʋ yırı, də lʋʋ tə wà fwa. Kʋ kwa nə, ʋ bırı wá aba lʋʋ zaŋʋ máŋá tə nə, á mù zəni yırı.
21 Kʋ twá Zwezi-Kərisə nə, á ma kə á waa Yıı nə. Yıı pìí ʋ bwin wá ʋ lı tıan wa, ʋ ga pa wá dun. Kʋ mù yırı, á keni á waa ʋ nə wuuu, á ga jə yala də wá.
22 Á sɛ̀e á twá Yıı sʋgʋ tə nii nə, kʋ nə yı cígá. Kʋ pın á bıcanı yı nəpon á ga swə lìà tə, ba nə yı Kərisə lìà tə, də cígá cígá sonu. À dàń swìn á con, sə á sóní duən zənzən máŋá mama də bıcan nəpon.
23 Á yə̀ə́ də, Yıı twá ʋ sʋgʋ tə nə, ʋ ma pa aba mıı nədʋn. Kʋ sʋgʋ tə wulə wuuu, kʋ ba zwɛ̀e mama. Kʋ wà twá də ləzwənə tə, ʋ nə wàá ʋ tı, ʋ ma pa aba mıı təntə.
24 Kʋ pʋ́pʋ́ní Yıı sagı tə wa, kʋ wʋ́:
«Ləzoni tə mama yı ndə gaʋ nə, ba dun də mɛ yı ndə wopunə nə. Gaʋ yàá kʋ, kʋ punə tə ga twı tıa.
25 Yá *Yuu-Tiu sʋgʋ tə mù dàń wulə wuuu, kʋ ba zwɛ̀e».
Kʋ mù sʋgʋ təntə nə yı Yıı sʋywáŋʋ́ tə, ba nə swìn ba bırı aba.

2

1 Kʋ mù yırı, á lıa á tìàn wʋlʋŋʋ, də gıgıra yiri mama wa. Á dànà ká ya níə́ bələ tìán. Á dànà ká zıga lìà duən nə, kʋ tìán wiən yırı. Á dànà ká swìn yolwan á pa lìà nə.
2 Á yana ndə bìsìní nə, ba nə lʋrı síʋ́n, ba ga pìà yılı máŋá mama. Á mù yılı nə yı Yıı sʋgʋ tə. Kʋ yı yılı tə, won nə wà kʋ waa gùlí. Kʋ mù nə wá pa á boru, kʋ ga wá pa Yıı jon aba, á cʋna tə wa.
3 Á cígá nı də, *Yuu-Tiu ywán zəni, ndə kʋ nə swìn nətʋ, Yıı sagı tə wa.

Zwezi yı ndə dìə̀ nigwancıın wárí nə
(Efɛzə tìán 2.20-22; Tʋtʋnan 4.11-12; Matiə 21.42-44; Romə tìán 9.24-26)

4 Á dàń fàrá á yí *Yuu-Tiu yıra. Ʊ
yı lìù tə, ʊ pın mıı. Ʊ yı ndə kapan
wárí nə. Ləzoni vıga wá ba dʊgʊ,
ndə wotʊtʊ nə. Yá Yıı kúrí wá ʊ tún,
ʊ ga jə funə zənzən, ʊ mù Yıı yáá
con.
5 Á də yana ndə kapana tə nə, tə
nə nəŋə, sə Yıı tì aba, ʊ ma lwà
dìə̀, ʊ pa ʊ *Siŋu tə nə. Kʊ twá də
Zwezi-*Kərisə, á dàń wá ya ʊ mù
cıcı *joŋwana kʊ dìə̀ tə wa, sə á twá
Yıı-Siŋu tə á tʊn á pa Yıı nə, ndə
*joŋi nə á pın wá. Yá kʊ nətʊ tə poli
Yıı pùə́.
6 Kʊ púpúní Yıı sagı tə wa, kʊ wú:
«Á nəŋə, à tún kapan tıʊ tə wa, ba
nə boŋə ‹Siyon*›, sə à lwà à
dìə̀ kʊ yuu wa. Kʊ yı dìə̀ tə
nigwancıın wárí. À kúrí kʊ,
kʊ ga jə funə zənzən à yáá
con. Yá lìù tə, ʊ nə ken ʊ waa
kʊ kapan təntə nə, ʊ bá də́
cavıra mama».
7 Á mù lìà tə, á nə ken á waa kʊ
nə, kʊ yı won tə, kʊ nə pın á jə dun
zənzən. Yá kʊ tà nətʊ lìà tə con, ba
nə wà ba waa ken kʊ nə. Kʊ púpúní
Yıı sagı tə wa, kʊ wú:
«Kʊ mù kapan təntə, dəlwərə́ tə nə
vıga ba dʊgʊ vàn nə, kʊ mù
nə pìí kʊ jì dìə̀ tə nigwancıın
wárí, kʊ yoo nə cà. Kʊ jigə
kapan, lìà mà ba nɛɛ kʊ nə,
ba twı».
Kʊ kúù púpúní Yıı sagı tə wa, kʊ wú:
«Kʊ mù kapan təntə pın, lìà dʊga
cwəŋə ba jén».
8 Kʊ yı ba nə wà Yıı sʊgʊ tə nii
sɛ̀e yırı. Yıı nə ken, sə kʊ ya nətʊ
ba yıra.
9 Yá á mù dàń yı dwíí tə, Yıı nə
kúrí. Á yı *joŋwana púlí tə, á nə
tʊŋa á pın ʊ mù pìʊ́ tə nə. Á dwíí tə
ya Yıı cıcı nə tı. Á yı Yıı tətə púlí ʊ
nə tún. Ʊ kúrí aba, sə á swìn yìə̀n
nəfaran tə, ʊ nə fwa, á bırı lìà nə. Ʊ
yı lìù tə, ʊ kúrí aba, ʊ lı yikunu wa,
ʊ kə ʊ poni nəfarʊ tə wa.
10 Dí yáá nə, á yà tà Yıı púlí, ʊ nə
tún. Yá síʊ́n nə, á dàń yı Yıı nə
tı. Dí yáá nə, Yıı yà wà á yinəgə
zənzən dəri. Yá síʊ́n nə, Yıı dàń
dəri á yinəgə zənzən.

Kərisə lìà nə mɛ, sə ba ya nətʊ (Romə tìán 13.1-8)

11 À nubisoni-ba, á lie á tìàn də, á
yı vərə tıa yuu wa. Yá á ga yı lìà
tə, á nə lɛ. Kʊ mù tə yırı, à dàń kwè
aba, sə á lı á tìàn yìə̀n tə wa, tə nə yı
ləzwənə pùə́ yokʊkwınan fıra. Tə
yìə̀n təntə yàá kəni dìàn, sə tə cùgù
aba.
12 Á pıan á tʊtʊnɛɛ mama ya zəni,
lìà tə nə tà Kərisə lìà yáá con. Á nə
jə á tìàn zəni, ba nə swə ba swìn də
á fwa lwanı, ba wá na á tʊtʊnzəŋə
tə, á nə tʊŋa. Yá ba dàń wá bʊ Yıı
nə, dıın tə nə, ʊ nə wá bà.
13 Á tàà *Yuu-Tiu yırı, á sɛ̀e lìà tə
mama nii, ləzoni nə lı ba tún, sə ba
yà á yun tìán. Á sìá pìʊ́ tə nii, ʊ nə
jə̀ə́ á lʊʊ nii pɛ̀egá tə mɛ yuu wa.
14 Á sìá yáá tìán tə nii, pìʊ́ nəfarʊ
tə nə lı ʊ tún. Ʊ yı ʊ tún ba, sə ba
kə lìà tə, ba nə fwa kʊ tə nə lwara,
càn wa. Yá ba ga bʊ lìà tə nə, ba nə
fwa kʊ tə nə ziən.
15 Yıı fıra tə yı, sə á fwa kʊ tə nə
ziən, sə ləyərən tə, də lìà tə, ba nə
ba yənu jə, ba ga cəgə aba, pú ba
níə́.
16 Á yana lìà tə, á nə tı á tìàn, Yá
á dànà ká tàà á nə tı á tìàn tə yırı,
á fwa lwanı lìù yıra. Á dàń mɛ, sə á
ya ndə nətʊ Yıı tʊ̀tʊ̀nà nə mɛ, sə ba
ya.
17 Á pıan dun lìù mama nə. Á
swə́nə́ á duən Kərisə lìà tə. Á zìlə́
Yıı zənzən. Á pıan dun pìʊ́ tə nə.

Á díə́ càn ndə Kərisə nə (Efɛzə tìán 6.5-8; Titə 2.9-10; 1 Piyɛrə 3.14-18)

18 Ywəŋə-ba, á sìá lìà tə nii, ba nə
yə̀ aba. Á zìlə́ ba zənzən. Á dànà
ká fwa kʊ, ba tə cıcı yıra, ba nə jə

* **2:6 2.6** Siyon yı paan tə, *Zwerizalɛmə nə lwə̀ kʊ yuu wa, yırı nədwan.

aba də bıcabwanʊ. Á fwa kʊ ba tə
də yıra, ba yoo nə dà.
19 Lìù wàá càn ʊ də́, ʊ nə zìlí Yıı
yırı, ʊ ga wà won fwa, kʊ nə ba ziən.
Kʊ tíú nə sɛ̀e, ʊ də́ tə càn tə, kʊ yı
Yıı pubwanʊ.
20 Ba nə fırı aba á yolwana yırı, á
nə fwa, kʊ ba dun jə kʊ pa aba. Yá
kʊ dàń nə yı zəni nə, á fwa, ba ga
kə càn á nə, yá á pínı́ á də́ tə, kʊ yı
Yıı pubwanʊ.
21 Zwezi-*Kərisə tətə nə dí càn, ʊ
pa aba. Ʊ fwa kʊ nyınyıga, ʊ bırı
aba, sə á ma wànı́ á fwa, ndə ʊ nə.
Yıı kúrí aba, sə á də́ càn nətʊ.
22 Ʊ yı lìù tə, ʊ nə wà cʊna fwa. Ʊ
ga yı lìù tə, kʊnkʊn nə wà ʊ nii wa
nan.
23 Ba nə twın wá, ʊ wà ba twın, ʊ
ma ŋwín. Ba ken wá càn wa, ʊ wà
ba nii nə ba. Ʊ tì ʊ tìàn, ʊ kə Yıı
jìàn wa. Yá Yıı nə bʊ̀rì bʊ̀rà, kʊ nə
yı cígá.
24 Zwezi-Kərisə tətə nə zın nə
cʊna tə ʊ yuu wa, ʊ ja tı dagarʊ tə
yuu wa. Ʊ fwa kʊ, sə nə ya lìà tə, nə
nə lı nə tìàn cʊna wa. Ʊ fwa kʊ, sə
nə ya mıı wa, nə ga fwa yìən tə, tə
nə yı cígá. Kʊ twá ʊ nʊran tə nə, á
nʊran tə ma zwɛ̀e.
25 Cígá, á yà yı ndə pee nə, tə
ywaŋa. Yá sıʊ́n nə, á pìí á bà á twá
lìù tə nə, ʊ nə cì á nə, ʊ ga ywàŋá á
yuu.

3

Kan də ʊ barı nə mɛ, sə ba ya nətʊ duən nə
(Kolosə tìán 3.18-19; 1 Timote 2.9-15; Efɛzə tìán 5.22-23)

1 Sıʊ́n nə, á mʊ̀ kana-ba də con,
á lìù mama mɛ, sə ʊ sɛ̀e ʊ barı nii.
Á nə fwa nətʊ, á nə swə á wà yoo
swìn ba con, á bana tə duən, nə wà
ba waa ken Zwezi nə, ba wá twá kʊ
nə, ba sɛ̀e wá.
2 Ba wá na də, á yı lìà tə, á bıcanı
nə yı nəpwənə á tʊtʊnɛɛ mama wa,
á ga jə zìlə́ də. Kʊ mʊ̀ nə pın, ba wá
sɛ̀e Zwezi.
3 Kana vwe ba yun, sə tə ya zəni.
Ba kəni sían zanan ba bıan nə, yá ba
ga zwı ganzəŋə. Yá á mʊ̀, á dànà ká
pa tə wiən təntə, ba nə na yıá wa,
ya á bwaŋa wiən.
4 Kʊ tə nə mɛ, á yana lìà tə, á nə
jə bıcabwanʊ, á ga yı sənbwen. Kʊ
nətʊ dàń wá bırı də, á bwaŋa tə yı
kʊ wulə á waa con. Kʊ mʊ̀ bwaŋa
təntə yiri ba zwɛ̀e. Yá kʊ bwaŋa
təntə ga jə funə zənzən, Yıı yáá con.
5 Mə fuən kana tə, ba nə yı Yıı cıcı
nə tı, ba nə jə yala Yıı con, bwaŋa
yà yı nətʊ. Yá ba ga sɛ̀e ba bana nii.
6 Mə nətʊ nə *Abərahamə kan
Sara yà yın. Ʊ yà sɛ̀e ʊ barı nii, ʊ ga
boŋə wá ʊ ‹yuu tíú›. Á də jigə ndə
Sara, də á nə fwa zəni ndə ʊ nə, á ga
wà sɛ̀e, á pa fən yiri mama zʊ aba.
7 Sıʊ́n nə, á də kanbana-ba, á lìù
mama mɛ, sə ʊ ja ʊ kan zəni. Á mɛ,
sə á lwarı də, kana tə bwànà, ba
doni aba. Yıı pın mıı tə, kʊ nə ba
zwɛ̀e ʊ con, á mʊ̀ də ba mʊ̀ mɛ nə.
Kʊ twá də ʊ pubwanʊ tə. Kʊ mʊ̀ nə
pın, á dàń zìlə́ ba kʊ nətʊ tə yırı. Á
nə fwa nətʊ, won wàrì á yıjʊnı yáá
nə kʊ cì, sə Yıı ba le.

Ka fwa zəni yoo
(Romə tìán 12.14-21; Matiə 10.24-31; 1 Piyɛrə 2.12, 19-20)

8 Sə à ma gúrí, à swìn yìən tə tə
á con: Á pıan, á mama ja pubʊŋa
nədʊ. Á pıan, á yojanʊ ya nədʊ. Á
swə́nə́ á duən *Kərisə lìà tə. Á dərə
duən yinəgə. Á muŋə á tìàn duən
yáá con.
9 Lìù nə fwa aba lwanı, á dànà ká
fwa kʊ tíú lwanı, á ma ŋwín. Lìù nə
twın aba, á dànà ká twın kʊ tíú, á
ma ŋwín. Yá á dàń mɛ, sə á lòrì Yıı,
sə ʊ fwa zəni kʊ tíú yuu wa. Yıı kúrí
aba, sə á na zəni tə, ʊ nə wá fwa á
yıra.
10 Kʊ pʊ́pʊ́nı́ Yıı sagı tə wa, kʊ wʊ́:
«Lìù nə pìà, sə ʊ ya lʊʊ wa zəni də
pupwən, kʊ tíú dàn ká swìn
sʊkʊkwınan ʊ nii wa. Ʊ mɛ,
sə ʊ cì ʊ tìàn nə, ʊ dàn ká
kʊna kʊnkʊn də.
11 Kʊ tíú mɛ, sə ʊ lı ʊ tìàn yoo tə wa,
kʊ nə lwara. Ʊ dàń mɛ, sə ʊ fwa kʊ
tə nə ziən, ʊ ga pìà bıcan sìə́ də ʊ
yaŋwıa mama.

12 *Yuu-Tiu ywàŋá lìà tə mama yuu,
ba nə yı cígá tìán. Máŋá tə, ba nə
jùnì wá, ʋ yàá cʋga ba yıjʋnı. Yá
Yuu-Tiu dàń zıga lìà tə nə, ba nə fwa
kʋ tə nə lwara».
13 Wàà dàń nə wá fwa aba lwanı,
də á nə ken á yawala mama lá, sə á
fwa kʋ tə nə ziən?
14 Yá á nə swə, á na càn cígá tə
yırı, á mɛ, sə á ya pupwən wa. Á
dànà ká dəri ləzoni fən. Á dànà ká
pa kʋ yoo yì aba.
15 Kʋ tə nə mɛ̀e, á pıan dun Kərisə
nə, á waa con. Ʋ mʋ̀ nə ya á Yuu-
Tiu. Á kənə á sírí máŋá mama, sə á
wànı́ á le lìà tə mama, ba nə bwe
aba, á yala tə yuu wa, á nə jə də
Zwezi-Kərisə. Á fwa kʋ yoo tə də
bıcabwanʋ, sə á ja zìlə́ zənzən.
16 Á pıan, á pubʋŋa ya
pubʋnzəŋu. Kʋ nətʋ wá pa cavıra
ja lìà tə, ba nə swìn ba zıga á nə, ba
twın aba, á tʋtʋnɛɛ mama nə ziən
Zwezi-Kərisə cwəŋə tə wa yırı.
17 Á nə dí càn, á nə fwa zəni yırı,
kʋ ga yı Yıı fıra, kʋ ziən kʋ doni, á
nə dí càn, lwanı yırı, á nə fwa.
*(1 Piyɛrə 2.21-24; Ebərə-ba 11.7;
Romə tìán 6.3-4)*
18 Cígá, Zwezi-Kərisə tətə tıga nə
cʋna tə yırı, naa nədʋ. Ʋ mʋ̀ lìù tə,
ʋ nə yı cígá tíú, ʋ tıga lìà tə yırı, ba
nə tʋŋa kʋnkʋn yìən. Ʋ fwa kʋ tə,
sə ʋ ma van aba, ʋ pa Yıı nə. Ba lı ʋ
mıı lʋʋ wa, yá Yıı-Siŋu tə pın, ʋ pìí
ʋ bwin ʋ nan.
19 Yıı-Siŋu tə dàń pın, ʋ va ʋ swìn
Yıı sʋgʋ tə lìà tə con, ba nə wulə
tıga bwálí nə bàń dìə wa.
20 Ba mʋ̀ lìà təntə yı lìà tə, ba nə
vıga, sə ba zìlí Yıı nii fuən fuən,
máŋá tə wa, Yıı nə fwa pínʋ́ də ba.
Mə kʋ máŋá tə wa, Nowe yà wulə
ʋ fwa níá yuu bori tə. Lìà wà dání
yın, ba nə zʋa níá yuu bori təntə wa.
Lìà nana cıcı nə jon ba tìàn níá tə,
máŋá wa.
21 Kʋ yoo təntə nə yı, ba nə ləgə
aba níá tə wa, kʋ twá də Yıı yırı tə,
nyınyıga. Kʋ mʋ̀ dàń nə joŋə aba
síʋ́n nə á cʋna tə wa. Kʋ mʋ̀ níá
swıʋ təntə, ba nə fwa aba, tà, sə kʋ
sın á yıra durən. Kʋ níá swıʋ tə yı
lòrì tə, á nə lòrì Yıı con, sə ʋ pa á
pubʋŋa ya pubʋnzəŋu. Kʋ níá swıʋ
tə joŋə aba á cʋna wa. Kʋ nətʋ twá
də Zwezi-Kərisə ʋ nə pìí ʋ bwin, ʋ
nan tıan wa.
22 Zwezi-Kərisə dìgà Yıı sàń, ʋ jə̀ə́
Yıı jızən* vàn nə. Yıı dí yáá, ʋ pa
*malıkɛ tə də wiən tə mama nə jə
dìàn, sɛ̀e Zwezi-Kərisə nii.

4

Á fwa kʋ tə, nə yı Yıı fıra
*(Romə tìán 6.6-13; Efɛzə tìán
4.17-24)*
1 Nə yə̀ə́ də, *Kərisə dí càn ʋ yıra
tə wa. Kʋ mʋ̀ yırı, á də mɛ, sə á ya
lìà tə, á nə ken á sírí, sə á də də́ càn,
ndə ʋ nə. Lìù tə, ʋ nə dí càn ʋ yıra
tə wa nətʋ, kʋ tíú də ʋ cʋna pwɛ̀e
duən nə.
2 Kʋ tíú dàń ya lìù tə, ʋ nə kʋ́ʋ̀ ba
ləzoni pùə́ yokʋkwınan fıra nə twá.
Yá dıan tə, kʋ tíú mıı nə ga, sə ʋ fwa
lʋʋ wa, ʋ dàń yı lìù tə, ʋ nə twá Yıı
fıra nə.
3 Á dí yáá, á cʋ̀gʋ̀ á máŋá kʋ nə
dáá, á ma fwa yìən tə, lìà tə, ba nə
yə̀rì Zwezi-Kərisə nə, fwa. Á dàń
yaga tə yìən təntə. Dí yáá nə, á
yà ba á tìàn janı yìən tə wa. Á yà
twá á pùə́ yokʋkwınan fıra nə. Á
yà nywìn swana á bʋbʋnı, də á də́
wodirən zənzən, á ja lɛ, də á tʋŋa
cavıyiən, tə nə lwara zənzən. Á yàá
jə̀ń duən nə, á nywìn swana zənzən.
Yá á dàń bwı woŋwanan tə nə, kʋ ga
yı yoo tə, Yıı nə culi cígá cígá.
4 Síʋ́n nə, á kʋ́ʋ̀ ba sɛ̀e á twá lìà tə,
ba nə yə̀rì Zwezi-Kərisə tə, á fwa ba
yokʋkwınan tə, sə á pəni duən vɛɛ
vɛɛ. Yá kʋ dàń gwárí ba. Kʋ mʋ̀ nə
pın, ba də́ tıjaŋa á də̀ń nə.
5 Ba wá tún ba níə́ Yıı yáá con. Ʋ
mʋ̀ nə yı lìù tə, ʋ ken ʋ sírí, sə ʋ
bʋ̀rì lìà tə, ba wulə lʋʋ wa, də ba tə
ba tıga, bʋ̀rà.

* **3:22 3.22** Ka jə̀ń pìʋ́ jızən vàn nə yı dun bwálí.

6 Kʊ mʊ̀ nə pɪn, ba dàń swìn Yɪɪ
sʊywáŋʊ́ tə, ba bɪrɪ tɪga tə nə, də
ba tə wà tɪ, yà Yɪɪ nə swə ʊ bʊ̀rì ba
bʊ̀rà, kʊ tə yɪrɪ, ba nə fwa, máŋá tə
wa, ba nə yɪn lʊʊ wa, ba dàń wá bà
ba ya mɪɪ wa də Yɪɪ.

Á tʊŋa zəni də tarpɪʊn, Yɪɪ nə pɪn aba
(Likə 21.34-36; Galasi tìán 6.10; Romə tìán 12.5-11)

7 Lʊʊ wiən tə mama máŋá bwələ,
sə tə zwɛ̀e. Kʊ mɛ, sə á ya lìà tə, á
nə bʊŋa zəni, á ga yə̀ə́ yoo də̀ń, sə
á wàní á jʊn Yɪɪ zəni.
8 Sonu yàá pa, ba swɛ̀eé lìù cʊna
kapʊpʊ. Kʊ mʊ̀ yɪrɪ, yoo tə nə wulə
tə mama yuu wa, kʊ mʊ̀ nə yɪ, sə á
sóní duən, máŋá mama.
9 Á joŋə vərə tə, ba nə yɪ *Kərisə
lìà duən, ba nə twi á con, á pa ba
zʊrɪ á dìə wa zəni. Á dànà ká fwa
kʊ də ŋʊŋwɪan.
10 Á lìù mama mɛ, sə ʊ ya lìù tə, ʊ
nə zɪga dìàn, ʊ ga ywàŋá Yɪɪ tarpɪʊn
tə yuu zəni. Ʊ mɛ, sə ʊ tì tarpɪʊn yiri
tə, Yɪɪ nə pɪn wá, ʊ ma san lìà duən
tə nə.
11 Lìù tə, ʊ nə swìn Yɪɪ sʊgʊ tə, kʊ
tíú mɛ, sə ʊ swìn kʊ tə, Yɪɪ nə ken
ʊ nii wa. Lìù tə, ʊ nə tʊŋa, ʊ pɪn ʊ
duən nə, sə kʊ tíú tə tʊn də dìàn tə,
Yɪɪ nə pɪn wá. Á fwa nətʊ, sə dun
tə mama wàní tə twá Zwezi-Kərisə
nə, tə ya Yɪɪ nyiən. Ʊ mʊ̀ Yɪɪ tə nə tɪ
dun də dìàn máŋá də máŋá, kʊ nə
ba zwɛ. Amɪɪna!

Kərisə lìà càn tə yoo
(Matiə 5.10-12; Tʊtʊnan 5.41; 14.22; 2 Tɛsalonikə tìán 1.4-12)

12 À nubisoni-ba, á wulə càn wa,
ndə ba ken aba mən wa. Á dànà ká
pa kʊ dì á yuu, ndə yoo tə nə, kʊ nə
yɪ yovee. Mə kʊ wá twá nətʊ, ba ma
lwarɪ də, á ken á waa Zwezi-*Kərisə
nə.
13 Kʊ tə nə mɛ, á yana pupwən wa,
á də nə wulə á də́ Zwezi-Kərisə càn
tə yɪrɪ. Á nə də́ tə càn təntə, máŋá
tə wa, ʊ nə wá pìí, ʊ bà bɪrɪ ʊ tìàn
ʊ dun tə wa, kʊ wá pa á sú də ʊ
pupwən tə.
14 Ba nə twɪn aba, á nə yɪ
Zwezi-Kərisə karbɪa tə yɪrɪ, á yana
pupwən wa. Kʊ mʊ̀ yɪrɪ nə, Yɪɪ-
*Siŋu tə, kʊ nə jə dun tə, wulə də
aba.
15 Á lìù mama kə cígá, ʊ dàn ká də́
càn, ʊ nə yɪ lagʊrʊ yɪrɪ, nə à yə̀ə́, ʊ
nə yɪ ŋwìàn yɪrɪ, nə à yə̀ə́, ʊ nə yɪ
cʊnʊ yɪrɪ, nə à yə̀ə́, ʊ nə kənə ʊ nii,
lìà yìə̀n wa yɪrɪ.
16 Yá ʊ dàń nə dí càn, ʊ nə yɪ
Kərisə lìù yɪrɪ, ʊ dàn ká pa kʊ cavɪra
ja wá. Ʊ mɛ, sə ʊ pa dun Yɪɪ nə, ʊ
nə jə Kərisə yɪrɪ tə yɪrɪ.
17 Máŋá yí, Yɪɪ nə wá bʊ̀rì lìà
bʊ̀rà. Ʊ wá dí yáá, ʊ bʊ̀rì ʊ tətə lìà
tə bʊ̀rà. Aa! Nə yɪ ʊ lìà, yá ʊ wá də́
yáá ʊ bʊ̀rì nə tətə bʊ̀rà. Kʊ dàń wá
ya nətə, kʊ pa lìà tə nə, ba nə vɪga,
sə ba zìlí ʊ sʊywáŋʊ́ tə?
18 Kʊ pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʊ wʊ́:
«Də kʊ nə yɪ càn, kʊ pa lìù tə nə yɪ
cígá tíú nə, sə ʊ nan Yɪɪ bʊ̀rà tə jɪɪn
wa, kʊ dàń wá ya nətə, kʊ pa lìù tə
nə, ʊ nə tʊn tʊtʊnkʊkwɪnan Yɪɪ nə
ba pìà, də cʊna lìù nə?»
19 Kʊ mʊ̀ tə yɪrɪ, lìà tə, ba nə də́
càn Yɪɪ fɪra tə yɪrɪ, sə kʊ tìán tə fwa
zəni wuuu. Sə ba tì ba tìàn mama
ba kə Yɪɪ jɪɪn wa. Ʊ mʊ̀ Yɪɪ nə fwa
ba, ʊ ga yɪ pùə́ nədʊ tíú.

5

Kərisə lìà púlí yoo
(Tʊtʊnan 20.28; 1 Timote 3.1-7; Zwakə 4.6, 10; 1 Tɛsalonikə tìán 5.6-8; Efɛzə tìán 6.10-18)

1 Síʊ́n nə, à swìn *Kərisə lìà púlí
yáá tìán tə con, ba nə wulə á pwərə
wa. À də tətə yɪ yáá tíú don, ndə ba
nə. À nɪ Zwezi-Kərisə, máŋá tə wa,
À də wá twá, à ya Zwezi-Kərisə dun
tə wa, Yɪɪ nə wá bɪrɪ.
2 Á ywàŋá Yɪɪ lìà tə yuu, Yɪɪ nə pɪn
aba, sə á ywàń ba yuu, ndə payɪra
nə ywàŋá pee yuu nətʊ. Á dànà ká
fwa kʊ ndə, kʊ yɪ ba kálí aba. Á
ywàŋá ba yuu də á waa mama, ndə
Yɪɪ nə pìà, sə kʊ ya nətʊ. Á dànà ká

fwa kʊ, ba nə wá ŋwín aba yırı. Á fwa kʊ də yaŋwıa.

3 Á pıan á ya lìà, ba duən tə nə twá á nə, ba lwarı nətʊ, ba nə mɛ, sə ba ya. Yıı pın lìà tə, sə á ywàń ba yuu. Á dànà ká də́ dìàn ba yuu wa.

4 Zwezi-Kərisə yı ndə payıra yuu tíú nə. Á nə fwa nətʊ, dıın tə, ʊ nə wá bà, ʊ bırı ʊ tìàn, á wá na dun yupuu tə, kʊ zəni nə ba zwɛ̀e.

5 Á mù ləzwəndʊn-ba, á sìá yáá tìán tə nii. Á mama muŋə á tìàn duən yáá con. Kʊ púpʊ́ní Yıı sagı tə wa, kʊ wʊ́:

«Yıı zıga fwiə lìà nə, yá ʊ fwa pubwanʊ lìà tə yıra, ba nə muŋə ba tìàn».

6 Kʊ mù yırı nə, á muŋə á tìàn ʊ yáá con, sə ʊ mù nə zìn aba yıı nə, máŋá tə wa, ʊ nə lı ʊ tún. Yıı jə dìàn tə mɛ yuu wa.

7 Ʊ mù nə ywàŋá á yuu nə. Á kənə yìàn tə mama, tə nə wʊwalı aba, ʊ jıın wa.

8 Á cıa á tìàn nə, sə á ya lìà tə, á nə yə̀ə́ yoo də̀ń. Á dànà ká dwɛ̀e. *Sıtana yı á dʊŋʊ. Ʊ yı ndə gəru nə, kʊ baa, kʊ kıkarı, kʊ ga pìà lìù, sə kʊ də́.

9 Á kənə á waa Zwezi nə wuuu, sə á zıgı dìàn, á ta Sıtana. Á dàń ga yə̀ə́ də, lìà tə duən, tə ba nə yı á nubıa Kərisə yırı, ba nə wulə lʊʊ bwálí mama, də na càn, ndə á də nə.

10 Yıı dàń nə fwa pubwanʊ á yıra. Ʊ twá də Zwezi-Kərisə, ʊ kúrí aba, sə á ya ʊ dun tə wa, tə nə ba zwɛ̀e. Á wá də́ càn máŋá mancın. Kʊ kwa nə, Yıı tətə wá kwɛn aba ʊ zıgı. Ʊ wá pa á zıgı dìàn á ma twá Zwezi-Kərisə nə, á ga wá dàn á jìàn. Yá won kʊ́ʊ̀ ba wànı́, kʊ pa á pìí á kə á kwa.

11 Ʊ mù nə jə dìàn, máŋá də máŋá, kʊ nə ba zwɛ. Amıına!

Sagı tə yígúrə́ sʊ̀ràn (1 Tɛsalonikə tìán 5.23-28)

12 Siləvɛn yı nə nubiu *Kərisə yırı, ʊ nə twá ʊ nə də pùə́ nədʊ. Yá à dàń twá ʊ nə, à ma púpʊ́ní sagıbiə kʊ tə á nə. À púpʊ́ní á nə, sə à ma kwè aba, à ga bırı aba Yıı pubwanʊ tə nə yı nətʊ, kʊ pa aba, cígá mama. Á dʊga á tìàn á pa Yıı pubwanʊ təntə nə.

13 Kərisə lìà púlí tə, kʊ nə wulə Babılonə nə tə, jʊ̀nì aba. Ba yı lìà tə, Yıı nə kúrí, ndə á də nə. À bìú Marəkə də jʊ̀nì aba.

14 Á jʊ̀nà duən də zìlə́ zənzən də sonu, ndə Kərisə lìà nə mɛ, sə ba fwa nətʊ.

Yıı wá pa bıcan sìə́ á mù lìà tə mama nə, á mù də Zwezi-Kərisə nə vwə duən nə.

Bələ nii sagı tə, Piyɛrə nə púpúní

Piyɛrə bələ nii sagı tə yuu wa sʊgʊ

Lìù tə, ʊ nə púpúní sagı kʊ tə

Sagı kʊ tə yı *tʊntʊnʊ Piyɛrə nɛɛ bələ nii sagı tə, ʊ nə púpúní.

Lìà tə nə, ʊ nə púpúní

Piyɛrə púpúní ʊ sagı tə ʊ pa *Kərisə lìà tə nə, ba nə wulə lʊʊ tə mama wa.

Sagı tə wa sʊgʊ

Nəŋə kʊ tə yırı, ʊ nə púpúní ba nə: Sagı kʊ tə kʊ zıga lìà tə nə, ba nə kàrì kʊnkʊn kàrì tə, tə nə zıga Zwezi-*Kərisə sʊywáŋʊ́ tə nə. Ba lìà təntə yàá pwɛ̀e Kərisə lìà tə duən nə, ba ga vaŋa ba, ba kəni ba tʊtʊnɛɛ kʊkwınan tə wa. Piyɛrə swìn ba con, sə ba twá Yıı cwəŋə tə zəni də pùə́ nədʊ, ʊ nə kúrí ba tə yırı. Kʊ mù yırı nə, ba mɛ, sə ba twá Yıı sagı tə cígá kàrì tə nə, ba wà mɛ, sə ba cʊgʊ kʊnkʊn karnyına-ba sʊ̀ràn tə. *Yuu-Tiu Zwezi wá pìí ʊ bà. Kʊ mɛ, sə lìà dàn wá də bıcan sìə́, də pupwən. Ba mɛ, sə ba ya lìà tə, ba nə poli Yıı pùə́.

Təntən jʊ̀nà bwálí

1 À mù Simon Piyɛrə à yı Zwezi-*Kərisə tʊtʊnbiu, à ga yı ʊ *tʊntʊnʊ. À púpúní sagı kʊ tə, á mù lìà tə nə, á nə nı yuywaŋʊ, á kə á waa Zwezi nə, ndə nə də nə nı yuywaŋʊ nə kə nə waa ʊ nə nətʊ. Kʊ nətʊ tə twá də Zwezi-Kərisə cígá tə nə. Ʊ mù nə yı nə Yıı, ʊ mù ga nə jon nəba nə cʊna wa.

2 Yıı də nə *Yuu-Tiu Zwezi nə wá fwa ba pubwanʊ tə á yıra, ba ga pa aba ba bıcan sìə́, tə nə súrí wuuu, kʊ twá á yənu tə nə, á nə yə̀ə́ ba.

(Zwan 17.2-3; Titə 2.11-14; Filipə tìán 1.9-11; 3.8-14; Ebərə-ba 6.11-12)

3 Yıı twá ʊ dìàn tə nə, ʊ pa nəba wiən tə mama, tə nə mɛ də nəba, sə nə ma twá ʊ nə zəni, nə nə yə̀ə́ wá yırı. Ʊ mù nə twá ʊ tətə dun yofaran tə nə, ʊ ma kúrí nəba.

4 Mə kʊ twá yìèn təntə, Yıı ma kàn nii də, ʊ wá pa nəba wiən nəfaran, tə nə ziən zənzən. Ʊ fwa kʊ nətʊ, sə kʊ pa á dàń nə nı tə wiən təntə, sə á wàní á lı á tìàn yokʊkwınan tə wa, tə nə súə́ lʊʊ. Yìèn təntə yı ləzoni pwìí yokʊkwınan fıra, tə ga cʊ̀gà lʊʊ tə. Yá á dàń wá ya ndə Yıı nə.

5 Kʊ mù tə yırı, á kənə á kajaŋa mama lá. Á ken á waa Zwezi-Kərisə nə. Á pıan yofwamınan nəzəŋə súrí kʊ nə. Á pıan yənu súrí yofwamınan nəzəŋə tə nə.

6 Á pıan, á yəni á tìàn janʊ, á súrí yənu tə nə. Á pıan, á ja pínʊ́ wuuu, á dànà ká pìí á kə á kwa, á súrí á nə yə̀ə́ á tìàn janʊ tə nə. Á pıan, á twá Yıı cwəŋə tə nə zəni, á nə jə, á súrí pínʊ́ wuuu, á dànà ká pìí á kə á kwa tə nə.

7 Á pıan, Kərisə lìà tə duən sonu súrí, á nə twá Yıı nə zəni tə nə. Á pıan, lìà tə mama sonu súrí lìà tə duən tə, ba nə yı á nubıa Kərisə yırı tə, sonu tə nə.

8 Də á nə tʊŋa tə yìèn təntə, tə súrí wuuu, tə wá pa, á mıı tə ba ya tʊtʊ. Kʊ wá ja nywarı kʊ pa *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə. Yá á ga wá yəni wá yənu, kʊ nə súrí wuuu.

9 Yá lìù tə, ʊ nə ba tə yìèn təntə tʊŋa, ʊ ya ndə liliu nə, ʊ ga ba yıŋʊnı na. Ʊ swɛ̀eé də, Yıı yà sın ʊ cʊna nədwara tə ʊ lı.

10 À nubıa-ba, Yıı kúrú aba, ʊ ga lı aba ʊ tún. Kʊ mù nə pın, á kənə kajaŋa, sə kʊ yoo təntə ja dìàn, Kʊ twá á tʊtʊnɛɛ nə. Á nə fwa kʊ nətʊ, á bá mà á nɛɛ nə, á tʊ Yıı cwəŋə wa abada.

11 Yá kʊ nətʊ dàń wá pa, Yıı pa á zʊ nə Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə sàń tə wa, kʊ nə wulə máŋá mama wuuu. Ʊ mù Zwezi-Kərisə jon nəba nə cʊna wa.

(1 Piyɛrə 1.10-12; 2 Timote 3.16)

12 Á nəŋə, kʋ tə nə pɪn, à tə ma wá
lìí aba tə yìən təntə wuuu. À yəə́ də,
á dí yáá á yəə́ tə yìən təntə, yá á ga
zɪga dìàn cígá tə wa, ba nə bɪrɪ aba.
13 Yá à dàń nɪ də, kʋ ziən də, à tə
nə wulə lʋʋ wa, sə à twá sagɪ kʋ tə
nə, à ma zìn aba dwɪan nə.
14 À swìn kʋ, à nə yəə́ də à tɪan
bwələ, ndə nə Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə
nə bɪrɪ kʋ nə nətʋ.
15 Kʋ mʋ̀ nə pɪn, à wá kə cígá
mama, à kə aba cwəŋə tə nii nə. À
fwa nətʋ, sə kʋ pa, á lìí tə yìən təntə,
máŋá mama, à tɪan kwa nə.

16 Máŋá don wa, nə swìn nə Yuu-
Tiu Zwezi-Kərisə dìàn tə yoo, nə
bɪrɪ aba. Yá nə ga swìn də, ʋ wá
pìí ʋ bà. Kʋ yoo təntə tà yomanan,
tə nə nan ləzoni swɪan wa, nə twá
nə ma swìn kʋ. Nə tətə nə nɪ ʋ dun
tə nə yíá wa. Kʋ mʋ̀ nə pɪn, nə swìn
kʋ yoo təntə.
17 Ʋ nɪ dun tə nə ba don jə, ʋ nyɪna
Yɪɪ con. Nə nì də, Yɪɪ tə, ʋ dun nə
dwə tə mama, ʋ swìn, ʋ wʋ́: «Ɔ tə
ba tə yɪ à biswənə tə, ʋ nə poli à
pʋ̀ə́.»
18 Nə nì kʋ mʋ̀ kori təntə də, kʋ
naŋa yɪɪ, də nə yà wulə də wá, kʋ
mʋ̀ paan* tə yuu wa, Yɪɪ nə bɪrɪ ʋ
tìàn.
19 Yá nə dàń pɪn cígá Yɪɪ nii
*sʋ̀sʋ̀nà tə sʋ̀ràn tə nə, ba nə swìn,
nə doni won mama. Kʋ ziən də, á
nə zʋ̀rì á yɪra, də ba sʋ̀ràn tə, ba
nə swìn. Tə yɪ ndə cànʋ́ nə. Cànʋ́
tə yàá pɪpɪlɪ yikunu wa, kʋ ja vələ
tɪbɪlakʋnʋ, máŋá tə naŋʋn† tə, nə
wá pén, kʋ pa á na zəni zəni.
20 Á nəŋə yoo tə, kʋ nə wulə yìən
tə mama yuu wa. Kʋ mʋ̀ nə yɪ Yɪɪ
nii sʋ̀sʋ̀nʋ̀ wà mɛ, sə ʋ gwin Yɪɪ nii
tə sʋ̀ràn tə, tə nə pʋ́pʋ́ní Yɪɪ sagɪ tə
wa də ʋ təntɪan yənu.
21 Yɪɪ nii sʋ̀sʋ̀nà tə sʋ̀ràn tə, tà
tə nan ləzwənə fɪra wa. Kʋ yɪ Yɪɪ-
*Siŋu tə nə yigu ba, kʋ pa ba swìn
tə sʋ̀ràn təntə, tə nə nan Yɪɪ.

2

Kʋnkʋn karnyɪna-ba wá bà
(Tʋtʋnan 20.29-30; Zwidə 3-16; Apokalisə 2.14, 15; 2 Timote 3.1-9)

1 Máŋá don wa, kʋnkʋn sʋ̀sʋ̀nà
yɪn *Yɪzərayɛlə lìà tə wa. Yá máŋá
don kʋ́ʋ̀ wá bà, kʋnkʋn karnyɪna-ba
wá ya á də tətəŋi wa. Ba mʋ̀ kʋnkʋn
karnyɪna-ba wá twá tɪa tɪa, ba kə
ba kʋnkʋn kàrì tə, tə nə dʋga lìà á
pwərə wa. Ba wá vɪ *Yuu-Tiu, ʋ nə
yə̀ ba ʋ jon ba cʋna wa. Yá naa nədʋ
ba wá van cʋna nəfarʋ, ba dɪ ba yuu
wa.
2 Lìà zənzən wá twá, ba nə ba ba
tìàn janɪ tə nə. Yá lìà dàń wá swìn
yolwan, ba zɪgɪ cígá cwəŋə tə nə ba
mʋ̀ yɪrɪ.
3 Ba mʋ̀ kʋnkʋn karnyɪna-ba wá
kʋna kʋnkʋn, ba ma gɪgarɪ aba, ba
jon á wiən ba də́, á wiən tə yimən nə
jə ba, yɪrɪ. Yá ba mʋ̀ lìà təntə bʋ̀rà
bʋ̀rì kʋ zwɛ̀e, kʋ máŋá nə ba yigə.
Lìù tə, ʋ nə wá cʋ̀gʋ̀ ba tə, ba dwɛ̀e.
Ʋ bá dán, ʋ ma cʋ̀gʋ̀ ba mɪámɪán.

Yɪɪ yəə́ nətʋ, ʋ nə wá jon cígá tìán tə

4 Yɪɪ wà *malɪkɛ tə tətə nə cʋ̀gʋ̀ ʋ
nə máŋá don wa, yá tʋtʋ. Ʋ jɪn tə
ʋ dɪlɪ tɪga bwálí nə, ʋ vwa tə, ʋ tún
yikunu wa. Ʋ ma dànì dɪɪn tə, ʋ nə
wá bʋ̀rì tə bʋ̀rà.
5 Yɪɪ wà Nowe máŋá lìà tə nə
tʋn cʋna tə də, yá tʋtʋ. Ʋ pɪn
dwà nəfarʋ bà kʋ nà. Kʋ níá
tə pɛ̀e ba mʋ̀ lìà tə, ba nə tʋŋa
tʋtʋnkʋkwɪnan, Yɪɪ nə ba pìà. Ʋ wà
ba lìù mama jon, də kʋ nə tà Nowe,
də lìà barpɛ duən cɪcɪ nə Yɪɪ jon, kʋ
fuən lʋʋ təntə wa. Nowe yà swìn kʋ
tə nə yɪ cígá, ʋ bɪrɪ lìà tə.
6 Yɪɪ bʋ̀rì *Sodɔmə də Gomɔrə
tìán tə də bʋ̀rà, sə ʋ cʋ̀gʋ̀ tə. Ʋ pɪn
mən də́ tə tɪan təntə. Yá ʋ dàń twá
kʋ mʋ̀ yoo tə nə, ʋ ma bɪrɪ won tə,
nə bìàn lìà tə yuu wa, ba nə tʋŋa
tʋtʋnkʋkwɪnan tə, Yɪɪ nə ba pìà.
7 Yá kʋ máŋá tə wa, Yɪɪ jon Lɔtə,
ʋ nə yɪ cígá tíú, ʋ pa ʋ nan, Sodɔmə

* **1:18 1.18** Ywàń Matiə 17.1-13. † **1:19 1.19** Naŋʋn təntə yɪ Zwezi yoo nə kʋ bɪrɪ. Ywàń Apokalisə 22.16.

tɪʊ tə wa. Máŋá tə, Lɔtə yà nə wulə Sodɔmə tɪʊ tə wa, ʊ dí càn zənzən, ba mù lìà təntə, ba nə tʊŋa tʊtʊnkʊkwɪnan tə, Yɪɪ nə ba swə, jɪɪn wa.

8 Ʊ nə nɪ ba yokʊkwɪnan tə dɪɪn mama, ʊ ga nə̀ń ba sʊkʊkwɪnan tə, ba nə swìn, dɪɪn mama, tə yìə̀n təntə yà yì wá ʊ bɪcan wa zənzən, ʊ nə yɪ cígá tíú tə yɪrɪ.

9 Tə yìə̀n təntə mama bɪrɪ də, Yɪɪ yə̀ə́ cwəŋə tə, ʊ nə wá tì, ʊ ma jon lìà tə, ba nə twá ʊ cwəŋə tə zəni, yìə̀n ga wʊwalɪ ba. Ʊ yə̀ə́ cwəŋə tə, də ʊ nə wá twá, ʊ ma ja lìà tə, ba nə tʊŋa kʊnkʊn yìə̀n tə. Ʊ wá ja ba ʊ tún, kʊ ja va ba dɪɪn tə, ʊ nə wá bʊ̀rì ba bʊ̀rà.

Kʊnkʊn karnyɪna-ba nə yɪ nətʊ

10 Yɪɪ wá pa, càn yí lìà tə, ba nə twá ba pùə́ yokʊkwɪnan fɪra nə, ba nə tʊŋa durən yìə̀n, ba ga vɪ *Yuu-Tiu Yɪɪ dìàn tə, də ba twɪn tə. Ba mù kʊnkʊn karnyɪna-ba, à nə swìn ba yoo, ba yuu dà. Yá ba ga ba fən dəri sə ba twɪn dun wiən tə.

11 Yá *malɪkɛ tə jə dìàn, tə doni ba mù lìà təntə, tə ga ba sɛ̀e, tə twɪn wiən təntə Yuu-Tiu Yɪɪ yáá con.

12 Ba mù lìà təntə dàń fwa yìə̀n ndə ganaŋa nə, tə nə yə̀rì tə yáá. Ganaŋa yɪ tə wulə, sə ba də ba janɪ, ba gwɪ. Ba níə́ súə́ də tʊran, ba nə ma twɪn wiən, ba nə yə̀rì tə də̀ń. Ba cígá ga yɪ ba wá tɪ, ndə ganaŋa təntə nə.

13 Yɪɪ wá pa, ba də́ càn. Càn təntə nə yɪ ba ŋwírán ba tʊtʊnɛɛ nə tà cígá tə yɪrɪ. Máŋá mama, ba swə, sə ba fwa kʊ tə nə lwara də, kʊ nə swə kʊ yɪ yɪcaʊ tətə wa də. Ba nə wulə də aba, ba tʊtʊnɛɛ tə yàá kə cavɪra á nə. Yá tə ga ba ywán tə pa aba. Ba swə, sə ba yìə̀n ba ma kʊnɪ kʊnkʊn, ba bɪrɪ aba də, ba nə də́ cànà də aba.

14 Ba bà won don pìà, də kʊ nə tà kana, sə ba fwa bacwan də ba. Ba ba lwanɪ fwa ba swí. Ba nə nɪ lìù tə, ʊ nə ba dìàn jə Yɪɪ cwəŋə tə wa, ba yàá yigu kʊ tíú, ba pa ʊ fwa cʊna. Máŋá mama, lìà duən wiən jə yimən tə pa ba. Tə yìə̀n təntə nə bɪrɪ də, Yɪɪ wá bʊ̀rì ba bʊ̀rà.

15 Ba dʊgʊ cígá cwəŋə, ba ga tì jíʊ́n cwəŋə. Ba twá Bewɔrə bìú Balamə jíʊ́n cwəŋə tə nə, kʊ nə yɪ səbiswənə cwəŋə. Ʊ sóní, sə ʊ fwa tʊtʊnɛɛ tə nə tà cígá, sə ʊ ga na səbiu.

16 Yá Yɪɪ twá də bìnà, ʊ ma caga ʊ nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ Balamə nii nə, ʊ cʊna tə yɪrɪ. Bìnà nii ba swìn, yá ka swìn Balamə con də ləzwənə kori. Ka cìgà ʊ nə, sə ʊ dàn ká fwa kʊ mù yutəlu yoo təntə.

17 Ba mù kʊnkʊn karnyɪna-ba tə, à nə swìn ba yoo á con tə, yɪ ndə nabuliyɪa nə, tə nə kʊa. Ba yɪ ndə bakwan nə, voo nəfarʊ nə fuli kʊ yigə, dwà ga ba nì. Yɪɪ kwɛn yikunu bwálí, ʊ tún ba nə.

18 Ba yɪ lìà tə, ba nə swìn sʊfaran. Ba sʊ̀ràn tə ga ba də̀ń jə. Ba swìn sʊ̀ràn təntə, sə tə twá lìà tə pùə́ fɪra yokʊkwɪnan nə. Kʊ lìà təntə dàń nə zəzən ba lɪ ba tìàn, lìà tə wa, ba nə jén, kʊ tə nə wà dían tə pìí, ba jén.

19 Ba mù kʊnkʊn karnyɪna-ba yàá kàn nii lìà tə con də, ba wá pa ba tɪnɪ ba tìàn. Yá ba tətə dàń ga yɪ ba cʊna tə ywəŋə, ba ba ba tìàn tɪ. Won nə dí dìàn lìù yuu wa, kʊ tíú yɪ kʊ yoŋu.

20 Kʊ yɪ cígá, lìà tə, ba nə yə̀ə́ Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə, ʊ jon ba ba cʊna wa. Yá ba lɪ ba tìàn lʊʊ kʊ tə gɪgara yìə̀n tə wa. Lìà təntə nə pìí, ba kə ba tìàn tə yìə̀n təntə wa, ba pa tə də́ dìàn ba yuu wa, ba yígúrə́ wá ya càn, kʊ doni dí yáá.

21 Kʊ yà wá kwanɪ kʊ pa ba, də ba yà nə wà cígá cwəŋə tə yəni, kʊ doni ba nə yəni ka, yá ba ga kʊ́ʊ̀ ba Yɪɪ nii tə, ba nə pɪn ba zìlí.

22 Yoo tə nə wá yí ba lìà təntə, bɪrɪ nəba də, kʊ tə nə swìn zwansɪsarɪ tə wa, yɪ cígá. Kʊ swìn, kʊ wʊ́: «Kʊ yɪ ndə kukurə nə tʊnɪ, ka pìí ka də́». Kʊ swìn zwansɪsarɪ don wa, kʊ wʊ́: «Kʊ yɪ ndə ba nə swɛ too, kʊ ga pìí kʊ va kʊ tʊ tɪtaran wa, kʊ bəbəli».

3

Yuu-Tiu ka pìí ka bà yoo
(Zwidə 17-19; Matiə 24.37-38; 2 Tɛsalonikə tìán 1.7-10; Apokalisə 20.11)

1 À nubisoni-ba, á nəŋə, à sagɪ bələ nii nyiən nə, à púpúní á nə. Tə saga bələ tə mɛ wa, à nə púpúní, à swìn yìən á con, à nə ma lìí aba. À pìà, sə á bún tə yìən tə yoo də pubʊŋa, kʊ nə ziən.

2 À pìà, sə á lìí á tìàn sʊ̀ràn tə yoo, Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nà tə nə swìn á con fuən fuən. Á lìá Yɪɪ cwəŋə tə sʊ̀ràn də yoo, á *tʊntʊna tə nə swìn, ba bɪrɪ aba. Tə sʊ̀ràn təntə nan *Yuu-Tiu. Ʊ mʊ̀ nə jon nəba nə cʊna wa.

3 Á lwara də, lʊʊ zaŋʊ máŋá wa, mʊmʊnyɪna, ba nə swə ka kʊkʊlɪ lìà, wá bà. Ba wá ya lìà tə, ba nə tʊŋa ba pùá yokʊkwɪnan fɪra.

4 Ba wá swìn, ba wʊ́: «Ɔ wà swìn də, ʊ wá bà, naaa? Sə ʊ wa yən nə? Nə nɪbara-ba nə tə̀lá, kʊ ba yigə. Won mama ga tə wà lwàń. Wiən tə mama tə yɪ ndə, nətʊ tə lʊʊ də̀ń laŋʊ máŋá nə yɪn.»

5 Ba swìn kʊ nətʊ tə, yá ba ga kʊ́ʊ̀ ba pìà ba lìí yoo nədʊ kʊ tə. Ba swɛ̀eé də, lʊʊ də̀ń laŋʊ máŋá wa, Yɪɪ twá ʊ nii sʊgʊ nə, ʊ ma fwa lanworu də tɪa. Ʊ pɪn tɪa pén kʊ nan níá wa, kʊ ga yɪ kʊ twá níá nə, tɪa ma fwa.

6 Mə níá nə nə, Yɪɪ kʊ́ʊ̀ twá, ʊ ma cʊ̀gʊ̀ tɪa yuu wiən tə mama, də dwà nəfarʊ təntə, kʊ nə twi kʊ nà kʊ máŋá tə wa.

7 Yɪɪ nə kʊ́ʊ̀ twá sʊgʊ təntə nə, ʊ pa nii də, zən lanworu kʊ tə də tɪa tə, wá tún tə dìàn dɪɪn tə, ʊ nə wá pa tə mama dá mən. Kʊ yoo təntə wá tʊn dɪɪn tə nə, ʊ nə lɪ ʊ tún, sə ʊ bʊ̀rì bʊ̀rà tə. Kʊ dɪɪn tə nə, ʊ wá cʊ̀gʊ̀ lìà tə mama, ba nə tʊŋa tʊtʊnkʊkwɪnan tə, ʊ nə ba pìà.

8 À nubisoni-ba, yoo nədʊ nə, á wà mɛ, sə á swɛ̀eé kʊ yoo. Á mɛ, sə á lwarɪ də, Yuu-Tiu Yɪɪ con nə, dɪɪn nədʊ yɪ ndə bɪna mʊ̀rʊ̀ nə. Yá bɪna mʊ̀rʊ̀ də yɪ ndə dɪɪn nədʊ nə.

9 Lìà duən bʊŋa də, Yuu-Tiu nikanɪ tə dání, kʊ nii ba sú. Kʊ nətʊ tà cígá. Yá kʊ dàń nə yɪ pínʊ́, ʊ fwa də aba. Ʊ ba pìà, sə á ladʊa jén. Ʊ pìà, sə á mama vəvəri á kwa, á ma sá á cʊna tə.

10 Yuu-Tiu ka pìí ka bà tə, wá dɪ lìà yuu ndə ŋwìàn nə. Kʊ dɪan təntə nə, lanworu tə wá jén də zəzugu nəfarʊ. Mən wá dá wiən tə mama nə wulə lanworu tə wa. Yá tɪa tə də ka yuu wiən tə mama wá dá mən, tə jén lá nə.

(Likə 21.34-36; 1 Tɛsalonikə tìán 5.1-10; Apokalisə 21.1)

11 Tə wiən tə mɛ wá jén, ndə nətʊ nə, kʊ nə swìn. Á dàń mɛ, sə á fwa kʊ tə, Yɪɪ nə swə, á ga twá ʊ cwəŋə tə zəni.

12 Də kʊ dɪɪn təntə, Yɪɪ nə wá bʊ̀rì bʊ̀rà, tə nə ma bìàn, á kənə á kajaŋa lá, sə kʊ bà lala. Kʊ dɪɪn təntə nə, lanworu tə wá kwé mənvoo, kʊ ga nyʊ lá. Kʊ mʊ̀ lanworu tə də kʊ wa wiən tə mama wá kwé mən tə nyɪan tə jén.

13 Nə mʊ̀ dàń yɪ nə dànì lanworu nədʊn də tɪa nədʊn, yoo mama nə wá tʊn də cígá lá nə, ndə Yɪɪ nə kàn nii nətʊ tə, ʊ pa nəba.

14 À nubisoni-ba, kʊ mʊ̀ nə pɪn, máŋá tə, á nə dànì kʊ dɪɪn təntə, á kənə dìàn, sə Yuu-Tiu bà, ʊ yí aba, də á ba yolwan də cʊna jə, Yɪɪ yáá con. Kʊ mɛ, sə ʊ bà ʊ yí, də á yɪ lìà tə, á nə wulə bɪcan sìá wa də Yɪɪ.

15 Á lwara də, nə Yuu-Tiu Yɪɪ pínʊ́ tə, yɪ kʊ saŋa aba, sə ʊ ma jon aba á cʊna wa. Nə nubiswənə, Polə twá wʊbʊŋa tə nə, Yɪɪ nə pɪn wá, ʊ ma púpúní kʊ yoo təntə tətə, ʊ pa aba.

16 Saga tə mama wa, ʊ nə púpúní tə yìən təntə yuu wa, ʊ yàá swìn kʊ nətʊ. Sʊ̀ràn wulə tə saga tə wa, lìà nə ba tə də̀ń nə̀ń mwálí mwálí. Lìà tə nə ba yənu jə, də lìà tə, ba nə ba dìàn jə Yɪɪ cwəŋə tə wa, wàrì tə də̀ń ba nì. Ba yàá lwàń tə mʊ̀ sʊ̀ràn təntə, ndə ba nə lwànı́ Yɪɪ sagɪ tə sʊ̀ràn tə duən nətʊ tə. Ba fwa kʊ yoo tə nətʊ, kʊ ga wá pa Yɪɪ cʊ̀gʊ̀ ba.

17 À nubiswənə-ba, á mù con nə, á
mù dí yáá á yèə́ tə yìən tə yoo. Á dàń
cıa á tìàn nə, sə ba mù lìà təntə, ba
nə ba Yıı nii zìlí tə, dàn ká yigu aba,
ba kə ba jíʊ́n cwəŋə tə wa. Kʊ nətʊ
dàn ká pa á ba zəni zıga Yıı yìən tə
wa.
18 Á dàń vələ yáá wuuu, də nə
Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə. Ʊ wá fwa
pubwanʊ á yıra, kʊ nə súrí wuuu, sə
á ga yəni wá yənu, kʊ nə súrí wuuu.
Ʊ mù nə jon nəba nə cʊna wa. Ʊ mù
nə mɛ də dun, kʊ nə zıgı síʊ́n kʊ ja
vələ máŋá də máŋá wuuu, kʊ nə ba
zwɛ̀e. Amıına!

Təntən sagı tə, Zwan nə púpúní

Zwan təntən sagı tə yuu wa sʊgʊ

Lìù tə, ʊ nə púpúní sagı kʊ tə

Lìà zənzən bʊŋa də, kʊ yı *tʊntʊnʊ Zwan nə púpúní kʊ. Mə ʊ mù Zwan təntə tətə nə púpúní Zwezi-*Kərisə sʊywáŋʊ́ tə.

Lìà tə nə, Zwan nə púpúní

Zwan púpúní sagı kʊ tə ʊ pa *Kərisə lìà púlə́ tə nə, ba nə gugurə tə də kʊnkʊn kàrà.

Sagı tə wa sʊgʊ

Yìèn yà zʊa *Kərisə lìà púlə́ tə wa. Kərisə lìà púlí tə wa lìà duən yà gıgarı Kərisə lìà duən ba dʊga. Ba yà kàrì kʊnkʊn kàrà Zwezi yuu wa, də nətʊ lìù nə mɛ, sə ʊ ya Kərisə lìù yuu wa.

Zwan pìà ʊ bırı ba də, Zwezi-Kərisə yı ləzwənə cígá cígá. Ʊ yı Yıı tə, ʊ nə wulə mıı wa, bìú. Yıı yı poni, Yıı yı sonu. Nə twá də Zwezi də Yıı-*Siŋu tə nə, nə ma yə̀ə́ kʊ nətʊ tə. Ʊ mù nə sın nə cʊna tə mama ʊ lı. Cígá cígá Kərisə lìù yı lìù tə, ʊ nə twá kàrà tə nə, ba nə bırı wá kʊ jıjʊ mama, ndə kʊ nə mɛ nətʊ. Zwezi-Kərisə tì ʊ mıı, ʊ ma lárí lìà tə duən yuu nə. Kʊ nətʊ dàń bırı də, ʊ swə Yıı ʊ ga yə̀ə́ Yıı də. Cígá cígá Kərisə lìù də dàń mɛ, sə ʊ tì ʊ mıı tə, ʊ ma lárí ʊ duən Kərisə lìà tə yuu nə.

Zwezi yı mıı sʊgʊ
(Zwan 1.1-14; 1 Zwan 5.11-13)

1 Nə cʊgʊ lìù kori. Nə nı wá də nə yíá. Nə balʊ wá zəni. Nə dwen ʊ yıra də nə jìàn. Ʊ mù nə yı lìù tə, ʊ nə yın lá, kʊ jıjʊ mama. Kʊ lìù təntə nə yı sʊgʊ tə, kʊ pın mıı lìà nə.

2 Lìù tə, ʊ nə yı mıı, bırı ʊ tìàn nəba. Yá nə mù nı wá. Mə ʊ yoo nə nə dàń swìn, nə bırı aba. Nə swìn ʊ mù lìù təntə yoo á con. Ʊ mù nə yı mıı tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yıı con. Ʊ mù yà nə yın də nə nyına Yıı tə. Ʊ mù lìù tə ʊ nə bırı ʊ tìàn nəba,

3 nə nı wá, nə ga nì ʊ kori. Ʊ mù yoo nə, nə swìn á də con, sə á də ja nimarʊ də nəba. Nə də con nə, nə də jə *nimarʊ də nyına Yıı, ʊ də ʊ bìú Zwezi-*Kərisə.

4 Tə yìèn tə yı, nə púpúní tə á nə, sə kʊ pa nə pupwən tə sú.

Á yana poni lìà
(Efɛzə tìán 5.8-14; Titə 2.14)

5 Á nəŋə sʊgʊ tə, nə nə nì ʊ con, yá nə dàń ga pìà nə swìn kʊ nə bırı aba. Sʊgʊ təntə nə yı: Yıı yı poni Yıı. Yá yikunu tə̀lə́ ʊ con.

6 Nə nə swìn də, nə jə *nimarʊ də Yıı, yá nə ga tʊŋa yikunu wa yìèn, nə yı kʊnkʊna, nə ga ba cígá tə nii nə twá.

7 Yıı yı poni Yıı. Yá nə nə yı poni lìà ndə ʊ nə, nə wá ja nimarʊ duən pwərə wa. Yá Yıı bìú Zwezi jana tə, tə nə nan ʊ tıan tə máŋá wa, dàń wá sın nə cʊna tə mama, tə lı.

8 Nə nə swìn də, nə ba cʊna tʊŋa, nə yı nə gıgarı nə tìàn, cígá ga tə̀lə́ də nəba.

9 Nə nə swìn nə bırı də, nə fwa cʊna, Yıı wá sɛ̀e ʊ kwɛn tə cʊna tə, nə mù də wá pwərə wa. Yá ʊ ga wá sın nə kʊnkʊn yìèn tə mama. Yıı wá fwa kʊ, ʊ yoo nə yı pùə́ nədʊ tíú, ʊ ga yı cígá tíú tə yırı.

10 Yá nə nə swìn də, nə ba cʊna tʊn, kʊ yı nə bırı də, ʊ yı kʊnkʊnʊ, ʊ sʊgʊ tə ga tə̀lə́ nə waa.

2

Zwezi nə wá zıgı nə jırımʊ Yıı yáá con
(Zwan 13.34-35; 14.21-24; 15.12-14)

1 À bìsíná-ba, à púpúní tə yìèn tə mama á nə, sə á dànà ká fwa cʊna. Yá lìù nə cʊ̀gʊ̀, nə jə lìù, ʊ wá zıgı nə jırımʊ, kʊ yoo tə wa. Kʊ tíú wulə nyına Yıı səpuni nə. Kʊ lìù tə nə yı Zwezi-*Kərisə. Yá ʊ mù dàń nə yı cígá tíú.

2 Ʊ mù tətə nə tɪga ndə nə yuu
*jonɟi vanɪ ba nə gʊa, sə kʊ sɪn nə
cʊna tə. Kʊ tà nə mù cɪcɪ cʊna tə
ka lɪ yɪrɪ, kʊ yɪ lìà tə də mama cʊna
yɪrɪ.
3 Won tə nə bɪrɪ nəba, də nə yèə́
Yɪɪ, kʊ yɪ, də nə nə zìlí ʊ nii yìàn tə.
4 Lìù nə wʊ́, ʊ yèə́ Yɪɪ, ʊ ga ba ʊ nii
yìàn tə zìlí, kʊ tíú yɪ kʊnkʊnʊ, cígá
ga tèlə́ kʊ tíú con.
5 Lìù tə, ʊ nə jɪn ʊ sʊgʊ ʊ bɪcan wa,
Yɪɪ sonu tə cígá súə́ wá. Kʊ nətʊ tə
bɪrɪ də, nə mù də Yɪɪ vwə duən nə.
6 Lìù tə, ʊ nə swìn də, ʊ wá vwə
ʊ tìàn, Yɪɪ yɪra máŋá mama wuuu,
kʊ tíú mɛ, sə ʊ ya ndə Zwezi nə yɪ
nətʊ.

Ka sóní duən yoo

7 À nubisoni-ba, kʊ tə, à nə pʊ́pʊ́ní
á nə, kʊ tà *nii yoo nədʊn yoo. Kʊ
nii təntə, à nə pʊ́pʊ́ní kʊ yoo á nə,
yɪ nədwan. Kʊ nii yoo tə yɪn də aba,
kʊ jɪjʊ mama. Kʊ mù nə yɪ sʊgʊ
nədwan tə, á nə nì.
8 Nii nədwan tə yoo, à nə pʊ́pʊ́ní,
à pa aba tə, kʊ nii yoo tə yɪ nədʊn
də. Kʊ twá Zwezi də aba, kʊ ma bɪrɪ
kʊ tìàn də, kʊ yɪ cígá. Yikunu vìí, nə
ga manwarɪ nə na poni, kʊ pɪpɪlɪ.
9 Də lìù nə swìn də, ʊ wulə poni
wa, kʊ tíú ga ba ʊ don tə, ʊ nə yɪ
ʊ nubiu *Kərisə yɪrɪ, swə, ʊ mù lìù
təntə tə wà yikunu wa nan.
10 Lìù tə, ʊ nə swə ʊ don, ʊ nə yɪ
ʊ nubiu Kərisə yɪrɪ, kʊ tíú tə wulə
poni wa, máŋá mama wuuu. Yá won
ga tèlə́ ʊ waa con, kʊ nə wá pa ʊ
dʊgʊ Yɪɪ cwəŋə tə.
11 Yá lìù tə, ʊ dàń nə ba ʊ don, ʊ nə
yɪ ʊ nubiu Kərisə yɪrɪ, swə, kʊ tíú tə
wulə yikunu wa, ʊ ga vələ tə wa. Ʊ
yèrì bwálí tə, ʊ nə vələ, yikunu tə
nə pʊ́ə́ ʊ yíá nə yɪrɪ.
*(Romə tìán 12.2; Zwakə 4.4;
Matiə 6.24)*
12 À bìsíná-ba, à pʊ́pʊ́ní á nə, sə à
swìn á con də, Yɪɪ twá Zwezi yɪrɪ tə
nə, ʊ ma sɛ̀e ʊ kwɛn á cʊna tə, ʊ lɪ
á mù də wá pwərə wa.
13 À nyɪna-ba, à pʊ́pʊ́ní á nə, á
nə yèə́ lìù* tə, ʊ nə yɪn lá, lʊʊ
jɪjʊ mama wa yɪrɪ. À pʊ́pʊ́ní á nə,
balandʊra-ba, á nə dí dìàn *Sɪtana
tə yuu wa yɪrɪ.
14 À bìsíná-ba, à pʊ́pʊ́ní á nə, á
nə yèə́ á nyɪna Yɪɪ tə yɪrɪ. À nyɪna-
ba, à pʊ́pʊ́ní á nə, á nə yèə́ lìù tə,
ʊ nə yɪn lá lʊʊ jɪjʊ mama wa yɪrɪ.
Balandʊra-ba, à pʊ́pʊ́ní á nə, á nə
dà, yá Yɪɪ sʊgʊ tə ga wulə á waa,
máŋá mama wuuu tə yɪrɪ. Kʊ súrí
lá, á dí dìàn Sɪtana tə yuu wa.
15 Á dànà ká sóní lʊʊ yìàn tə, nə
à yèə́ kʊ wa wiən tə. Lìù nə swə
wiən tə nə wulə lʊʊ kʊ tə wa, kʊ tíú
ba nyɪna Yɪɪ swə.
16 Á nəŋə wiən tə mama, tə nə
wulə lʊʊ wa: Tə mù nə yɪ, ləzwənə
pùə́ yokʊkwɪnan fɪra, də ʊ yíá ka zʊ
lìà wiən, də ʊ wojan fwiə. Tə wiən
təntə wà nyɪna Yɪɪ con nan, tə yɪ tə
wulə lʊʊ kʊ tə wa.
17 Á lwara də, lʊʊ də kʊ
yokʊkwɪnan fɪra tə wulə tə kɛ̀eń.
Yá lìù tə, ʊ dàń nə fwa Yɪɪ fɪra, kʊ
tíú wulə mɪɪ wa, kʊ nə ba zwɛ̀e ʊ
con.
*(1 Zwan 4.1-6; 2 Zwan 7-11; Zwan
16.13-15)*
18 À bìsíná-ba, lʊʊ zaŋʊ máŋá
bwələ. Á nì də, ba swìn də, Zwezi-
*Kərisə dʊŋʊ wá bà. Yá síʊ́n nə,
Zwezi-Kərisə dʊŋa dáá, ba nə wulə.
Kʊ nətʊ tə pɪn, nə lwarɪ də, kʊ yɪ
lʊʊ zaŋʊ máŋá nə bwələ.
19 Zwezi-Kərisə dʊŋa tə nan nə
tətəŋi wa. Yá ba dàń yà tà nə wa
lìà fuən. Də ba yà nə yɪ nə wa lìà,
ba yà bá nan ba yá nəba. Kʊ nətʊ tə
fwa, sə kʊ ma bɪrɪ də, ba mama yà
tà nə wa lìà.
20 Yá á mù jon Yɪɪ-*Siŋu tə. Kʊ yɪ
Zwezi-Kərisə nə pɪn kʊ aba. Mə kʊ
mù nə pɪn, á mù mama yèə́ cígá tə.
21 Kʊ tà à pʊ́pʊ́ní á nə, sə à swìn
də, á yèrì cígá tə. Kʊ yɪ à pʊ́pʊ́ní, sə
à bɪrɪ də, á yèə́ ka. Á dàń mɛ, sə á
yəni də, kʊnkʊn nədʊ də ba cígá tə
con naŋa.

* **2:13 2.13** Kʊ yɪ Zwezi yoo nə kʊ swìn.

22 Wàà nə yı kʋnkʋnʋ? Kʋ yı lìù
tə, ʋ nə swìn də, Zwezi tà Kərisə. Ʊ
mù nə yı Zwezi-Kərisə dʋŋʋ. Ʊ mù
nə vı nyına Yıı də ʋ bìú tə mama
bələ.
23 Lìù tə, ʋ nə vıga bìú tə, kʋ tíú
tə vıga nyına tə də. Lìù tə, ʋ nə sɛ̀e
bìú tə, kʋ tíú tə sɛ̀e nyına tə də.
24 Á zıga yoo tə yuu wa, á nə nì kʋ
dàń laŋʋ wa. Á nə zıga kʋ tə yuu
wa, á nə nì máŋá tə wa, kʋ nə tʋn,
kʋ bırı də, á wá vwə á tìàn nyına
Yıı də ʋ bìú Zwezi yıra máŋá mama
wuuu.
25 Yá á nəŋə, bìú tə kàn nii də, ʋ
wá pa nəba mıı tə, kʋ nə ba zwɛ̀e
Yıı con.
26 À púpúní tə yìàn tə, à pa aba,
lìà tə yırı, ba nə wulə ba gıgırı aba.
27 Á mù con nə, Kərisə pın aba Yıı-
Siŋu tə. Kʋ súá aba, yá á kúù ba lìù
don kàrà pìà. Ʊ Siŋu tə cígá kàrà
aba yìàn tə mama, yuu wa. Tə tə
yuu wa, kʋ nə kàrì aba, tə yı cígá,
tə tà kʋnkʋn. Kʋ mù nə pın, á twá
kàrà tə nii nə, ʋ Siŋu tə nə bırı aba.
Yá á ga wulə də Zwezi-Kərisə máŋá
mama wuuu.
*(Zwan 1.12-13; Romə tìán 8.14-19;
1 Zwan 5.18)*
28 À bìsíná-ba, kʋ mù tə yırı, á
vwə á tìàn Zwezi-Kərisə yıra máŋá
mama wuuu. Kʋ mù nə wá pa dıın
tə, ʋ nə wá pìí ʋ bà, sə nə zən nə
yəni də, fən tə̀lə́, cavıra də dàn ká
ja nəba ʋ yáá con.
29 Á yə̀ə́ də, Yıı yı cígá tíú. Á dàń
mɛ, sə á yəni də, lìù tə, ʋ nə tʋŋa də
cígá, yı ʋ bìú.

3

Lìà tə, ba nə yı Yıı bıa yoo

1 Á nəŋə tə nə, nyına Yıı nə sóní
nəba zənzən nətʋ. Ʊ sonu tə pın, ʋ
boŋə nəba ʋ bıa. Yá nə cígá ga yı
Yıı bıa də. Lìà tə, lʋʋ nə tı ba, wà
Yıı yəni. Kʋ mù nə pın, ba yə̀rì nə
də.
2 À nubisoni-ba, síʋ́n nə, nə dàń
yı Yıı bıa. Yá won tə, nə nə wá yà,
Yıı tə wà kʋ bırı. Nə dàń nə yə̀ə́ də,
Zwezi-*Kərisə nə wá pìí ʋ bà, máŋá
tə wa, nə wá na nətʋ tə, ʋ nə yı. Yá
nə wá lwàń, nə jì ndə ʋ nə.
3 Lìù tə mama, ʋ nə jə yala təntə
Zwezi-Kərisə con, kʋ tíú yàá kə
dìàn, sə ʋ kwɛn ʋ bıcan, sə kʋ ya
nəpon Yıı yáá con. Yá ʋ dàń wá yà
ndə Zwezi-Kərisə tətə nə, ʋ bıcan nə
yı nəpon Yıı yáá con.

Cʋna lìù ba Yıı nii yìàn zìlí

4 Lìù tə mama, ʋ nə tʋŋa cʋna, kʋ
tíú vıga Yıı *nii. Kʋ dàń pìà kʋ bırı
də, cʋna yı ka vı Yıı nii zìlə́.
5 Á yə̀ə́ də, Zwezi-*Kərisə twi tıa
yuu wa, sə ʋ lı lìà cʋna. Yá ʋ tətə
yuu ba cʋna jə.
6 Lìù tə mama, ʋ də wá dàń nə
vwə duən nə, máŋá mama wuuu,
kʋ́ʋ̀ ba cʋna fwa. Yá lìù tə ʋ nə tʋŋa
cʋna, kʋ tíú tə wà wá nı, ʋ ga yə̀rì
wá də.
7 À bìsíná-ba, á dànà ká pa lìù
mama gıgırı aba. Lìù tə, ʋ nə tʋŋa
də cígá, kʋ tíú yı cígá tíú, ndə Zwezi-
Kərisə tətə nə yı cígá tíú nətʋ.
8 *Sıtana nə tʋŋa cʋna, kʋ jıjʋ
mama. Kʋ mù nə pın, lìù tə, ʋ nə
tʋŋa cʋna ʋ yı Sıtana nə tı. Yıı-Biu
Zwezi-Kərisə twi tıa yuu wa, sə ʋ
cʋ̀gʋ̀ Sıtana tʋtʋnan tə mama.
9 Lìù tə mama, ʋ dàń nə ya Yıı bìú,
ʋ jə Yıı mıı tə. Ʊ ga ba cʋna tʋŋa.
Yıı dàń nə yı ʋ nyına. Kʋ mù nə pın,
ʋ wàrì cʋna ʋ tʋŋa.
10 Mə kʋ twá nətʋ, ba ma lwarı Yıı
bıa tə də Sıtana bıa tə swían duən
wa. Lìù tə mama, ʋ nə ba tʋŋa də
cígá, kʋ tíú tà Yıı bìú. Lìù tə də, ʋ
nə ba ʋ don, ʋ nə yı ʋ nubiu Kərisə
yırı, swə, ʋ də tà Yıı bìú.

Nii sonu də bıcan sonu yoo
*(Zwan 15.12-21; 1 Zwan 4.7-8, 16-
21)*
11 Kʋ tə, ba nə swìn, ba pa á nì, kʋ
jıjʋ mama, kʋ mù nə yı, sə nə sóní
duən.
12 Nə wà mɛ, sə nə ya ndə Kayɛn
nə. Ʊ mù yà yı *Sıtana nə tı. Kayɛn
gʋa ʋ nyánʋ́. Yá bɛ̀eɛ̀e nə pın, ʋ ma
gʋ ʋ nyánʋ́ tə? Kʋ yı ʋ mù Kayɛn
tʋtʋnan yà yı tʋtʋnkʋnkwınan, yá ʋ

nyánʊ́ tə tʊtʊnan ga ziən. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, ʊ ma gʊ wá.
13 À nubɪa-ba, á dànà ká pa kʊ dì
á yuu də lìà tə, lʊʊ nə tɪ ba nə dʊŋa
aba.
14 Nə swə nə duən tə, ba nə yɪ nə
nubɪa *Kərisə yɪrɪ. Kʊ mʊ̀ nə pɪn,
nə yə̀ə́ də, nə nan tɪan wa, nə zʊ
mɪɪ wa, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con. Lìù
tə, ʊ nə ba ʊ don, ʊ nə yɪ ʊ nubiu
Kərisə yɪrɪ, swə, kʊ tíú tə wulə tɪan
wa, tə nə ba zwɛ̀e.
15 Lìù tə mama, ʊ nə dʊŋa ʊ don,
ʊ nə yɪ ʊ nubiu Kərisə yɪrɪ, kʊ tíú yɪ
lagʊrʊ. Yá á ga yə̀ə́ də, lagʊrʊ nədʊ
tətə ba mɪɪ tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con,
tə jə, ʊ pa ʊ tìàn nə.
16 Zwezi-Kərisə nə tì ʊ mɪɪ, ʊ ma
lárí nə yuu nə. Yá kʊ dàń twá də ʊ
mʊ̀, nə lwarɪ won tə, kʊ nə yɪ sonu
tə. Nə də dàń mɛ, sə nə tì nə mɪɪ tə,
nə ma lárí nə duən tə, ba nə yɪ nə
nubɪa Kərisə yɪrɪ, yuu nə.
17 Kʊ wàá kʊ pɪn jɪjə tíú don nɪ
ʊ don, ʊ nə yɪ ʊ nubiu Kərisə yɪrɪ,
yojanʊ wa, ʊ ga vɪ, sə ʊ san wá.
Nətə nə ba wàá ba swìn də, Yɪɪ sonu
tə wulə jɪjə tíú təntə bɪcan wa?
18 À bìsíná-ba, nə sonu tə mɛ, sə
kʊ ya cígá cígá sonu, ba nə na kʊ, nə
tʊtʊnan wa. Nə dànà ká ja nii sonu
tə, kʊ nə swìn sʊ̀ràn tə nə ywán cɪcɪ.
19 Mə nətʊ, nə nə wá twá nə ma
lwarɪ də, nə yɪ cígá tìán. Yá mə
nətʊ, nə nə wá twá, nə ma ja bɪcan
sìə́ Yɪɪ yáá con.
20 Nə yə̀ə́ də, Yɪɪ dwə nə pubʊŋa
tə, ʊ ga yə̀ə́ won mama. Kʊ mʊ̀ nə
yɪ, də nə nə caga nə tìàn nii nə nə
bɪcan wa, kʊ ba dəń jə.
21 À nubisoni-ba, də nə dàń nə ba
nə tìàn nii nə caga nə bɪcan wa, nə
wá zən nə yəni də, fən tə̀lə́ Yɪɪ yáá
con.
22 Nə zìlí Yɪɪ nii yìən tə, yá nə ga
tʊŋa kʊ tə, ʊ nə swə. Kʊ mʊ̀ nə pɪn,
won tə mama nə nə lòrì ʊ con, ʊ wá
pa kʊ nəba.
23 Á nəŋə, kʊ tə nə yɪ ʊ nii yoo
tə. Kʊ mʊ̀ nə yɪ, sə nə kə nə waa ʊ
bìú Zwezi-Kərisə nə. Yá nə ga sóní
duən, ndə Kərisə nə pɪn nəba nii kʊ
yoo təntə yuu wa nətʊ.
24 Lìù tə, ʊ nə zìlí Yɪɪ nii yìən tə, kʊ
tíú vwə ʊ tìàn Yɪɪ yɪra, máŋá mama
wuuu, Yɪɪ də ga wulə də wá máŋá
mama wuuu. Yá kʊ twá də Yɪɪ-*Siŋu
tə, ʊ nə pɪn nəba, nə yə̀ə́ də, Yɪɪ
wulə də nəba, máŋá mama wuuu.

4

Yɪɪ-Siŋu tə də kʊnkʊna yoo
(1 Zwan 2.18-27; 2 Zwan 7-11)

1 À nubisoni-ba, á dànà ká kə á
waa lìà tə mama nə, ba nə swìn
də, ba súə́ də Yɪɪ-*Siŋu tə. Síʊ́n nə,
kʊnkʊn sʊ̀sʊ̀nà súə́ lʊʊ wa. Á mɛ, sə
á dí yáá, á mìàn ba á lwarɪ də, Siŋu
tə, ba nə jə, nə ya Yɪɪ-Siŋu tə.
2 Á nəŋə nətʊ tə, á nə wá twá, á
ma lwarɪ də, kʊ nə ya Yɪɪ-Siŋu tə.
Lìù tə mama, ʊ nə swìn ʊ bɪrɪ də,
Zwezi-*Kərisə cígá nan Yɪɪ con, ʊ
bà, ʊ pa, kan lʊrɪ wá tɪa yuu wa, kʊ
tíú yɪ Yɪɪ nə tɪ wá.
3 Lìù tə mama, ʊ nə ba cígá tə bɪrɪ
Zwezi-Kərisə yoo təntə yuu wa, kʊ
tíú tà Yɪɪ nə tɪ wá. Kʊ tíú súə́ də
Kərisə dʊŋʊ tə siŋu tə. Á dí yáá á nì
də, Kərisə dʊŋʊ təntə wá bà. Síʊ́n
nə, ʊ manwarɪ ʊ wulə lʊʊ wa.
4 À bìsíná-ba, á mʊ̀ yɪ Yɪɪ nə tɪ
aba. Yɪɪ-Siŋu tə, kʊ nə súə́ aba, kʊ
dìàn dwə siŋu tə, kʊ nə wulə lìà tə
con, lʊʊ nə tɪ ba. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, á dí
dìàn kʊnkʊn sʊ̀sʊ̀nà tə yuu wa.
5 Ba mʊ̀ yɪ lʊʊ nə tɪ ba. Kʊ mʊ̀ nə
pɪn, ba swìn tə tə, lìà tə lʊʊ nə tɪ
ba, nə swìn. Kʊ mʊ̀ yɪrɪ nə lìà təntə
cʊga ba sʊ̀ràn tə.
6 Nə mʊ̀ ya Yɪɪ nə tɪ nəba. Lìù tə,
ʊ nə yə̀ə́ Yɪɪ, ʊ yàá cʊgʊ nə sʊgʊ.
Yá lìù tə, ʊ nə tà Yɪɪ nə tɪ wá, ʊ ba
nə sʊgʊ cʊga. Mə kʊ twá nətʊ, nə
ma lwarɪ siŋu tə, kʊ nə yɪ cígá, də
kʊnkʊn siŋu tə swían duən wa.

Sóní Yɪɪ, sə n sóní n duən
(1 Zwan 3.11-24; Zwan 3.16-17; Romə tìán 5.5-8)

7 À nubisoni-ba, sonu yɪ kʊ nan Yɪɪ
con. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, nə swə́nə́ duən.

Liù tə mama, ʋ nə jə sonu, ʋ ya Yɪɪ bìú, yá ʋ ga yə̀ə́ Yɪɪ də.
8 Yɪɪ ya sonu Yɪɪ. Liù tə, ʋ nə ba sonu jə, ʋ wà Yɪɪ lwarɪ.
9 Á nəŋə nətʋ tə, Yɪɪ nə twá, ʋ ma bɪrɪ ʋ sonu tə nəba. Ʋ tʋn ʋ bidʋa kələn tə tɪa yuu wa, sə nə twá də wá, nə na mɪɪ tə, kʋ nə ba zwɛ̀e ʋ con.
10 Á nəŋə nətʋ tə, ʋ sonu tə nə yɪ. Kʋ tà, nə nə sóní Yɪɪ tə yɪrɪ, kʋ ya, ʋ nə swə nəba tə yɪrɪ. Yá ʋ dàń tʋn ʋ bìú tə, sə ʋ tɪ, ndə nə yuu *joŋi vanɪ nə, ba nə gʋa, sə kʋ lɪ nə cʋna tə.

11 À nubisoni-ba, də Yɪɪ nə sóní nəba sonu təntə yiri, nə də dàń mɛ, sə nə sóní duən.
12 Liù mama tə wà Yɪɪ nɪ. Də nə nə swə duən, Yɪɪ wulə də nəba, máŋá mama wuuu, yá ʋ sonu tə súə́ nəba cígá cígá.

13 Yɪɪ pɪn nəba ʋ Siŋu tə. Kʋ mù nə pɪn, nə yə̀ə́ də, nə vwə nə tìàn Yɪɪ yɪra, máŋá mama wuuu. Yɪɪ də ga vwə nəba, máŋá mama wuuu.
14 Yá nə mù dàń nɪ, nə ga swìn nə bɪrɪ də, nyɪna Yɪɪ tʋn ʋ bìú Zwezi tə tɪa yuu wa, sə ʋ jon ləzoni ba cʋna wa.
15 Liù tə, ʋ nə swìn, ʋ bɪrɪ də, Zwezi ya Yɪɪ-Biu, Yɪɪ wulə də kʋ tíú, máŋá mama wuuu, ʋ də ga wulə də Yɪɪ, máŋá mama wuuu.
16 Nə mù yə̀ə́ sonu tə, Yɪɪ nə swə nəba. Yá nə pɪn cígá kʋ yoo tə nə də. Yɪɪ ya sonu Yɪɪ. Liù tə, ʋ nə jə sonu, ʋ wulə də Yɪɪ máŋá mama wuuu. Yɪɪ də ga wulə də wá, máŋá mama wuuu.
17 Də nə nə súə́ də sonu cígá cígá, ndə kʋ nə mɛ nətʋ, kʋ mù nə wá pa, nə zən nə yəni də, fən tə̀lə́ dɪɪn tə nə, Zwezi nə wá pìí ʋ bà, sə ʋ bʋ̀rì bʋ̀rà tə. Nətʋ tə, Zwezi dàń nə yɪ, mə nətʋ nə də yɪ lʋʋ wa.
18 Sonu wa ba fən jə. Kʋ mù nə pɪn, liù tə, fən nə jə, ʋ wà swí də sonu. Liù nə yə̀ə́ də, càn bìàn ʋ yuu wa, kʋ mù nə yàá pa fən jə wá. Kʋ mù nə pɪn, liù tə fən nə jə, ʋ ba cígá cígá sonu jə.
19 Yɪɪ nə dí yáá ʋ sóní nəba. Kʋ mù nə pɪn, nə mù jə sonu tə.
20 Də liù nə swìn də, ʋ swə Yɪɪ, ʋ ga dʋŋa ʋ don, ʋ nə yɪ ʋ nubiu Kərisə yɪrɪ, kʋ tíú yɪ kʋnkʋnʋ. Də ʋ nə ba ʋ nubiu tə swə, ʋ ga na wá ʋ yíá wa, ʋ wàrì Yɪɪ tə, ʋ nə ba na ʋ yíá wa, ʋ sóní.
21 Á nəŋə yoo tə, Yɪɪ nə pɪn nəba ʋ nii tə kʋ yuu wa. Liù tə, ʋ nə swə Yɪɪ, ʋ mɛ, sə ʋ sóní ʋ nubiu də.

5

Kərisə lià dí dìàn lʋʋ wiən yuu wa
(2 Zwan 5-6; Zwan 1.29-34; 3.36; 20.31)

1 Liù tə mama, ʋ nə pɪn cígá də, Zwezi nə yɪ *Kərisə, kʋ tíú ya Yɪɪ bìú. Yá liù tə mama, ʋ nə swə ʋ nyɪna Yɪɪ, ʋ swə ʋ bɪa tə də.
2 Á nəŋə nətʋ, nə nə wá twá nə lwarɪ də, nə swə Yɪɪ bɪa tə. Kʋ mù nə yɪ, nə nə swə Yɪɪ, yá nə ga zìlí ʋ nii yìàn tə.
3 Á nəŋə, kʋ tə nə bɪrɪ də, nə swə Yɪɪ. Kʋ mù nə yɪ, nə nə zìlí Yɪɪ nii yìàn tə. Yá Yɪɪ nii yìàn tə ka zìlí ga ba cà.
4 Liù tə mama, ʋ nə ya Yɪɪ bìú dí dìàn, lʋʋ yìàn yuu wa. Á nəŋə nətʋ tə, nə nə dí dìàn lʋʋ yìàn yuu wa. Kʋ mù nə yɪ nə waa tə, nə nə ken Yɪɪ nə.
5 Liù tə̀lə́, ʋ nə dí dìàn lʋʋ yìàn yuu wa, də kʋ nə tà liù tə, ʋ nə pɪn cígá də, Zwezi ya Yɪɪ-Biu.

Yìàn tə, tə nə bɪrɪ də, Zwezi yɪ Yɪɪ-Biu

6 Zwezi nə ya liù tə, ʋ nə twi də níá* də jana. Kʋ tà níá cɪcɪ nə, ʋ ja bà. Kʋ yɪ níá də jana nə, ʋ ja bà. Yɪɪ-*Siŋu tə nə pɪn, ba lwarɪ də, kʋ yoo təntə yɪ cígá, Yɪɪ-Siŋu tə swìn cígá.
7 Wiən batwa nə bɪrɪ kʋ yoo təntə.

* **5:6 5.6** Níá tə yɪ, ka lə Zwezi níá wa yoo nə, kʋ bɪrɪ. Jana tə yɪ, Zwezi tɪan tə yoo nə, kʋ bɪrɪ.

8 Kʊ mù nə yɪ Yɪɪ-Siŋu tə, də níá
tə, də jana tə. Yá tə wiən batwa tə
mɛ yɪ yoo nədʊ təntə nə tə bɪrɪ.
9 Lìù nə swìn yoo ʊ bɪrɪ nəba, nə
yàá jon kʊ. Yá Yɪɪ nə swìn yoo ʊ bɪrɪ,
kʊ mù nə dwə. Á nəŋə kʊ tə, Yɪɪ nə
swìn ʊ bɪrɪ ʊ bìú tə yoo yuu wa.
10 Lìù tə, ʊ nə ken ʊ waa Yɪɪ-Biu tə
nə wuuu, ʊ jə Yɪɪ sʊ̀ràn təntə ʊ waa
con. Lìù tə, ʊ nə wà ʊ waa ken Yɪɪ-
Biu tə nə, ʊ ja Yɪɪ ʊ ma jì kʊnkʊnʊ,
ʊ nə wà cígá pɪn Yɪɪ sʊ̀ràn tə nə, ʊ
nə swìn ʊ bìú tə yoo yuu wa yɪrɪ.
11 Á nəŋə, tə sʊ̀ràn təntə nə: Yɪɪ
pɪn nəba mɪɪ tə, kʊ nə ba zwɛ̀e ʊ
con. Yá ʊ bìú tə dàń nə yɪ mɪɪ təntə
dəkuu.
12 Lìù tə, Yɪɪ-Biu tə nə wulə də wá,
kʊ tíú tə jə mɪɪ təntə. Lìù tə, Yɪɪ-Biu
tə nə tə̀lə́ də wá, kʊ tíú ba mɪɪ təntə
jə.
13 À pʊ́pʊ́ní sagɪ kʊ tə, à pɪn aba,
sə á lwarɪ yoo kʊ tə. Kʊ mù nə yɪ, á
nə keni á waa Yɪɪ-Biu tə nə wuuu, á
jə mɪɪ tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con.
(Zwan 15.7; Marəkə 11.24; 1 Zwan 3.6-9)
14 Yá á nəŋə nətʊ tə, nə nə zən nə
yəni də, fən tə̀lə́ Yɪɪ yáá con. Də nə
nə lòrì won, kʊ twá də ʊ fɪra tə, ʊ
cʊga nəba.
15 Də nə dàń nə yə̀ə́ də, ʊ cʊga
nəba won tə mama, nə nə lòrì ʊ con,
nə yə̀ə́ də, ʊ wá pa kʊ nəba də.
16 Də lìù nə nɪ ʊ don, ʊ nə yɪ ʊ
nubiu *Kərisə yɪrɪ, də ʊ tʊŋa cʊna,
tə nə bá ja wá tə va tɪan wa, sə ʊ jʊn
Yɪɪ. Yá Yɪɪ wá pa mɪɪ ʊ don təntə
nə, ʊ nə yɪ ʊ nubiu Kərisə yɪrɪ. Kʊ
nətʊ tə jə nywarɪ, kʊ pa lìà tə nə,
ba cʊna tə nə bá kə ba tɪan wa. Yá
cʊna duən dàń nə wulə tə yígúrə́ nə
yɪ tɪan. Kʊ tà cʊna yiri təntə yɪrɪ nə,
à swìn á con, sə á jʊn Yɪɪ.
17 Tʊtʊnyiri mama kʊ nə yɪ
kʊnkʊn yoo, kʊ ya cʊna. Yá cʊna
duən wulə, tə nə ba lìù tɪan wa kəni.
18 Nə yə̀ə́ də, lìù tə mama, ʊ nə ya
Yɪɪ bìú, Yɪɪ-Biu Zwezi nə cì ʊ nə, ʊ
kʊ́ʊ̀ ba cʊna tʊŋa. Kʊ mù nə pɪn,
*Sɪtana wàrì won mama, ʊ fwa ʊ
yɪra.
19 Nə yə̀ə́ də, nə ya Yɪɪ nə tɪ. Yá
Sɪtana nə dí dìàn lìà tə mama yuu
wa, ba nə yɪ lʊʊ nə tɪ ba.
20 Nə yə̀ə́ də, Yɪɪ-Biu Zwezi twi, ʊ
ga pa nəba wʊbʊŋa, sə nə lwarɪ Yɪɪ
tə, ʊ nə yɪ cígá cígá Yɪɪ. Kʊ twá də
ʊ bìú Zwezi-Kərisə, nə dàń wulə, də
ʊ mù cígá cígá Yɪɪ. Ʊ mù nə yɪ cígá
cígá Yɪɪ, ʊ nə pɪn mɪɪ tə, kʊ nə ba
zwɛ̀e.
21 À bìsíná-ba, á cɪa á tìàn nə də
woŋwanan tə.

Bələ nii sagı tə, Zwan nə púpúní

Zwan bələ nii sagı tə yuu wa sʋgʋ

Lìù tə, ʋ nə púpúní sagı kʋ tə

Lìà zənzən bʋŋa də, kʋ yı Zwezi karbiu Zwan nə púpúní kʋ. Zwan tə, ʋ nə púpúní sagı tə don tə, mə ʋ mù nə púpúní kʋ tə də. *Ʋ* yà boŋə ʋ tìàn ‹nəkwıa›.

Lìà tə nə, Zwan nə púpúní

Zwan púpúní sagı kʋ tə, ʋ pa *Kərisə lìà púlí don nə, kʋ nə wulə bwálí don nə.

Sagı tə wa sʋgʋ

Ʋ ja kʋ púlí təntə ʋ boŋə ‹kan tə də ʋ bıa tə›. Kan təntə, Yıı nə kúrí ʋ tún, yı *Kərisə lìà púlí don. Yá ʋ bıa tə dàń nə yı Kərisə lìà tə. *Ʋ* kàrì ba, sə ba ya cígá wa máŋá mama, sə ba soni duən. Kʋ tə nə súrí lá, ʋ swìn ba con, sə ba cì ba tìàn nə də kʋnkʋn karnyına-ba, ba yà nə kàrì kʋnkʋn kàrà Zwezi-Kərisə yuu wa, sə ba ma gıgarı Kərisə lìà duən ba dʋgʋ.

Təntən jʋ̀nà bwálí

1 À mù *nəkwıa tə nə púpúní sagı kʋ tə, à pın n mù, kan tə də n bıa tə nə. Yıı nə kúrí mú ʋ tún. À swə n də n bıa tə də cígá cígá sonu. Kʋ tà à cıcı nə swə aba, kʋ ya à mù də lìà tə mama, ba nə yə̀ə́ Yıı cígá cígá tə.

2 Yıı cígá tə wulə də nəba, kʋ ga wá ya də nəba máŋá də máŋá, kʋ nə ba zwɛ̀e.

3 Nə nyına Yıı də ʋ bìú Zwezi-*Kərisə wá twá də cígá də sonu, ba fwa pubwanʋ nə yıra. Ba mù nə wá dəri nə yinəgə zənzən, ba ga pa nəba bıcan sìə́.

Cígá də sonu yoo
(Zwan 13.34-35; 1 Zwan 5.1-3)

4 À pùə́ poli zənzən, də à nə nì də, n bıa tə duən zìlí Yıı cígá tə nii, ndə nyına Yıı nə pın nəba nii yoo təntə yuu wa, sə nə ya nətʋ.

5 Yá sı́ʋ́n nə, à dàń lòrì kʋ tə, n mù kan tə con. Kʋ mù nə ya, sə nə sóní duən. Kʋ tà yodʋn yuu wa nii nə, à púpúní, sə à pa mú. Kʋ ya yoo tə, nə nə dí yáá, nə yə̀ə́ kʋ jıjʋ mama yuu wa, nii.

6 Sonu yı won tə, kʋ bırı də, nə twá yoo tə nə, Yıı nə pın ʋ nii tə kʋ yuu wa zəni. Á nəŋə yoo tə, Yıı nə pın ʋ nii tə kʋ yuu wa, á nə dí yáá á yə̀ə́ kʋ jıjʋ mama, á ga mɛ, sə á twá kʋ nə zəni.

Á cıa á tìàn nə də kʋnkʋn kàrà tìán
(1 Zwan 4.1-6; 2.18-23)

7 Kʋnkʋn kàrà tìán twi, ba sú lʋʋ tə nii. Ba mù ba sɛ̀e, ba swìn ba bırı də, Zwezi-*Kərisə yı ʋ nan Yıı con ʋ bà, ʋ pa kan lʋrı wá tıa yuu. Lìù tə, ʋ nə ba kʋ yoo təntə swìn ʋ bırı, ʋ ya kʋnkʋn kàrà tíú. *Ʋ* ya lìù tə, ʋ nə yı Zwezi-Kərisə dʋŋʋ.

8 Á dàń cıa á tìàn nə, sə nə tʋtʋŋı tə, nə nə dí yáá nə tʋn, dàn ká va tʋtʋ, sə á wàní á na kʋ ŋwírán mama.

9 Lìù tə mama, ʋ nə ba Zwezi-Kərisə kàrà tə nii zìlí zəni, máŋá mama wuuu, ʋ nə jén ʋ va yıŋʋnı, Yıı tə̀lə́ də kʋ tíú. Lìù tə, ʋ nə zìlí Zwezi-Kərisə kàrà tə nii zəni, ʋ wulə də nyına Yıı də ʋ bìú Zwezi-Kərisə, máŋá mama wuuu.

10 Də lìù nə twi á con, ʋ ga wà kàrà təntə ja bà á con, á dànà ká sɛ̀e, á pa kʋ tíú zʋ á dìə̀ wa. Á dànà ká jʋn wá tətə.

11 Lìù tə, ʋ nə jʋn wá, ʋ mù də wá jə nimarʋ ʋ tʋtʋnkʋkwınan tə yuu wa.

Sagı tə yígúrə́ sʋ̀ràn

12 À jə yìàn zənzən, à nə pìà, sə à swìn á con, yá à ga ba pìà, sə à púpúní tə sagı wa də púpúná mʋa. À bʋŋa, sə à tətə bà á con, sə à swìn á con də nii, sə kʋ pa nə pupwən tə nii sú cígá cígá.

13 N nubʋa* tə, Yıı nə kúrí ʋ tún,
bıa tə, jʊ̀nì mʊ́.

* **1:13 1.13** Nubʋa təntə yı *Kərisə lìà púlí tə, Zwan nə wulə kʋ wa.

Batwa nii sagı tə, Zwan nə púpúní

Zwan batwa nii sagı tə yuu wa sʋgʋ

Lìù tə, ʋ nə púpúní sagı kʋ tə

Lìà zənzən bʋŋa də, kʋ yı *tʋntʋnʋ Zwan nə púpúní kʋ. Zwan tə, ʋ nə púpúní saga bələ tə duən tə, mə ʋ mù nə púpúní kʋ tə də. Ʋ yà boŋə ʋ tìàn ‹nəkwıa›.

Lìù tə nə, Zwan nə púpúní

Zwan púpúní sagı kʋ tə, ʋ pa lìù don nə, ba nə boŋə Gayisə.

Sagı tə wa sʋgʋ

Ʋ púpúní kʋ, ʋ ma bʋ Gayisə nə, ʋ nə twá Yıı cígá tə nə, ʋ ga saŋa *Kərisə lìà tə nə yırı. Kʋ kwa nə, ʋ swìn bɛɛ don yoo, ba nə boŋə Diyotərɛfə. Ʋ bırı də, bɛɛ təntə wà zəni fwa, ʋ nə wà ʋ sʋgʋ tə jon, ʋ ga wà sɛ̀e ʋ pa, Kərisə lìà tə zʋrı ʋ dìə wa yırı.

Kʋ mù təntə də kwa nə, ʋ kúù bʋà lìù don də nə, ba nə boŋə Demetəriyisə. Ʋ mù bɛɛ təntə yı ləzwənzəŋu, ʋ ga ya cígá tíú lìà tə mama yáá con.

Zwan jʋ̀nì Gayisə

1 À mù *nəkwıa tə nə púpúní sagı kʋ tə, à pın n mù Gayisə nə. N yı lìù tə, n yoo nə cà à nə zənzən, à ga swə mú də cígá cígá sonu də.

2 À nubiswənə tə, à yılori nə ya, sə won mama kwɛn kʋ pa mú, sə n yazurə də ya zəni, sə n ga twá Zwezi-*Kərisə nə zəni.

Gayisə zìlí Yıı cígá tə nii zəni (Matiə 10.40-42)

3 À pùə́ poli zənzən, máŋá tə wa, *Kərisə lìà duən nə twi nə con, ba swìn n yoo də, nətʋ tə, n nə yə̀ə́ Yıı cígá tə. Ba bırı, nətʋ n nə zìlí Yıı cígá tə nii.

4 À ba pupwən don jə ka nə kúù dwə, à nə nì də, ba swìn də, à bıa tə zìlí Yıı cígá tə nii.

5 À nubiswənə tə, n yı lìù tə, n nə fwa zəni lìà tə yıra, ba nə yı nubıa Kərisə yırı, ba nə yı vərə tətə. Kʋ nətʋ bırı də, n twá *Yuu-Tiu nə də pùə́ nədʋ.

6 Ba swìn n sonu tə yoo, ba bırı Kərisə lìà púlí tə yáá con. À lòrì mʋ́, sə n san ba, sə ba wàní ba kɛ̀eń, ba va ba cwəŋə tə. Fwa nətʋ, sə kʋ pa dun Yıı nə.

7 Kʋ ya ba nan, sə ba swìn Yuu-Tiu yırı tə yoo ba bırı. Yá ba ga wà won mama jon lìà tə con, ba nə yərì Zwezi-Kərisə.

8 Nə mù Kərisə lìà tə dàń nə mɛ, sə nə san ba mù lìà təntə nə, sə kʋ pa, nə mù də ba mù mɛ ya tʋ̀tʋ̀nà Yıı cígá tə yırı.

Diyotərɛfə də Demetəriyisə yoo (Likə 20.46-47; 1 Korɛntə tìán 4.18-21; 1 Piyɛrə 2.12)

9 À púpúní sagı kukuə, à pa *Kərisə lìà púlí tə nə. Yá Diyotərɛfə, ʋ nə swə, sə ʋ ya ba yáá tíú tə, vıga, sə ʋ zìlí nə nii.

10 Kʋ mù nə pın, máŋá tə wa, à nə wá bà, à wá lìí aba tʋtʋnkʋkwınan tə, ʋ nə tʋŋa. À wá lìí aba sʋ̀ràn tə, də kʋnkʋn tə də, ʋ nə kʋnı ʋ kəni nə nii nə. Yá də ʋ nə fwa nətʋ tə mama, kʋ tə wà ʋ fıra yí. Kʋ mù nə pın, ʋ dàń vı, sə ʋ jon lìà tə duən tə, ba nə yı nubıa Kərisə yırı, ba nə twi á con, ʋ kə ʋ dìə wa. Nubıa tə duən nə pìà ba jon ba, ba kə ba dìə wa, ʋ yàá caga ba nii nə. Yá ʋ ga dıŋı ba mù lìà təntə, ba nə pìà ba jon ba, ʋ lı Kərisə lìà púlí tə wa.

11 À nubiswənə, n mù dàn ká twá n kwè yolwan fàŋʋ́. N mɛ, sə n kwè, kʋ tə nə ziən fàŋʋ́. Lìù tə, ʋ nə fwa zəni, ʋ ya Yıı nə tı wá. Yá lìù tə, ʋ nə fwa yolwan, ʋ yərì Yıı tətə.

12 Ba mama swìn Demetəriyisə zəni tə yoo. Yá Yıı cígá tə də tətə bırı ʋ zəni tə. Nə də swìn ʋ zəni tə yoo nə bırı. Yá kʋ tə, nə nə swìn tə yı cígá.

Sagı tə yígúrə́ sʊ̀ràn

13 À jə yìèn zənzən, à nə pìà, sə
à swìn n con. Yá à ga ba pìà, sə à
púpúní tə sagı wa də púpúná mʊa.
14 À bʊŋa də, à wá na mʊ́ síʊ́n, sə
nə swìn duən con də níə́.
15 Yıı nə wá pa mʊ́ bıcan sìə́.
N dabara tə də jʊ̀nì mʊ́. Vəli nə
dabara tə lìù mama con, n jon wá
n pa nəba.

Sagı tə Zwidə nə púpúní

Zwidə sagı tə yuu wa sʋgʋ

Lìù tə, ʋ nə púpúní sagı kʋ tə

Kʋ yı Zwidə nə púpúní kʋ. Ʋ yı Zwakə nubiu, kʋ wàá kʋ pın ʋ yı Zwezi nyánʋ́.

Lìà tə nə, ʋ nə púpúní

Zwidə púpúní sagı kʋ tə ʋ pa *Zwifə-ba nə, ba nə jigə *Kərisə lìà.

Sagı tə wa sʋgʋ

Yìèn zʋa *Kərisə lìà təntə tətəŋi wa. Ba wa lìà duən yà kàrì kʋnkʋn yìèn, ba ga tʋŋa kʋ tə mama, ba nə swə. Ba pwɛ̀e Kərisə lìà púlí tə duən nə. Ba twın *malıkɛ tə, ba ga vı Zwezi tə, ʋ cıcı nə yı karnyına, ʋ ga yı *Yuu-Tiu də.

Zwidə pìí ʋ kàrì Yıı sagı nədwan tə wa yìèn duən, də *Zwifə-ba yìèn duən, ba nə yèə́ tə, ba dwíí tə saga tə wa, ʋ ma kàrì Kərisə lìà təntə, ʋ nə púpúní ba nə. Ʋ bırı nətʋ tə, Yıı nə cʋ̀gʋ̀ Sodɔmə tìán də Gomɔrə tìán *Yızərayɛlə lìà fuən tə nə. Kʋ kwa nə, ʋ daŋa Kərisə lìà tə jìàn, sə ba bırı də, ba swə lìà tə, ba nə jén tə, sə ba ga dəri ba yinəgə.

Təntən jʋ̀nà bwálí

1 À mʋ̀ Zwidə yı Zwezi-*Kərisə tʋtʋnbiu, à ga yı Zwakə nubiu. À púpúní sagı kʋ tə, à pın á mʋ̀ lìà tə nə, nə nyına Yıı nə kúrí ʋ tún. Yıı swə aba, ʋ ga cì á nə, ʋ pın Zwezi-Kərisə nə.

2 Yıı nə wá dəri á yinəgə zənzən, ʋ ga pa aba bıcan sìə́. Ʋ mʋ̀ nə wá pa, ʋ sonu tə ya də aba zənzən!

Yoo tə nə wá yí kʋnkʋn karnyına-ba

(2 Piyɛrə 2; 3.1-3)

3 À nubisoni-ba, à yà sóní zəni, sə à púpúní á nə, Yıı nə jon nə mama nə cʋna tə wa yırı. Yá kʋ dàń yı kálʋ́, sə à púpúní á nə, sə à ma wàní à dàn á jìàn. Á dàń ŋwìán á yáá, á ta á pa Zwezi sʋywáŋʋ́ tə nə, Yıı nə pın nə mʋ̀, lìà tə nə yı *Kərisə nə tı nə, naa nədʋ, kʋ ga mɛ nətʋ.

4 Lìà duən twá tıa tıa ba bà á con. Ba yı lìà tə, ba yáá nə tèlə́ də Yıı. Ba vəvəri nə nyına Yıı pubwanʋ sʋgʋ tə, sə ba ma wàní ba tʋn pupwalan yìèn tə nə jə cavıra. Zwezi-Kərisə cıcı nə yı nə karnyına də nə *Yuu-Tiu. Ba mʋ̀ lìà tə ga vı wá. Halı, kʋ nə ba yigə, Yıı swìn ʋ sagı tə wa də, ʋ wá bʋ̀rì ba bʋ̀rà, ʋ cʋ̀gʋ̀ ba.

5 Á yèə́ kʋ tə mama, à nə pìà, sə à swìn á con zəni zəni. Yá də kʋ mama, à tə wá lìí aba yoo kʋ tə. Yuu-Tiu jon *Yızərayɛlə lìà tə *Ezwipətə lʋʋ lìà jìàn wa. Kʋ kwa nə, ʋ gʋa ba wa lìà tə, ba nə vıga, sə ba sɛ̀e ʋ nii tə.

6 Á tə lìə́ á tìàn yoo, tə nə yí *malıkɛ duən. Tə malıkɛ təntə wà sɛ̀e, tə jèń pàrì tə wa, Yıı nə pın tə. Tə nan bwálí tə nə, Yıı yà nə pın tə. Yıı dàń ma vwə tə də banzala, ʋ kə yikunu wa, tə nə yı ndə tıtın nə, sə tə ya lá, máŋá mama wuuu. Ʋ ken tə lá, ʋ ma dànì bʋ̀rà dıın nəfarʋ tə, sə ʋ bʋ̀rì tə bʋ̀rà.

7 Á tə kʋ́ʋ̀ lìə́ á tìàn, yoo tə nə tʋn *Sodɔmə də Gomɔrə nə, də tə yıra tıan tə nə. Tə tıan təntə fwa cʋna yiri nədʋ. Tə wa lìà tə, yà cwàrì də duən. Ba yà pəni duən vɛɛ vɛɛ, də ba pəni wiən, tə nə tà ləzoni tətə. Kʋ mʋ̀ nə pın, ba ken ba mʋ̀ lìà təntə mən wa, tə nə ba dəŋi mama, sə ba də́ càn. Yá ba dàń yı won tə, nə nə wàá kʋ nə, nə twá nə ma lwarı.

8 Mə kʋ yı nətʋ á tətəŋi wa. Lìà təntə yiri wulə də aba, ba tʋŋa yìèn, ndə tə tıan tə lìà tə nə. Ba pandwıa wa, ba yàá bʋŋa də, Yıı bırı ba yìèn, kʋ ga yı kʋnkʋn. Ba dàń ga yı lìà tə, ba nə pəni duən vɛɛ vɛɛ, ba ma fwa durən yìèn ba tətə yıra. Ba goni Yuu-Tiu dìàn tə. Yá ba ga twın

malıkɛ tə, tə nə jə dun.

9 Yá malıkɛ pìú Miswɛlə* də tətə
ga wà pìí ʋ twın *Sıtana tʋran təntə
yiri. Ʋ ga tútùní də Sıtana *Moyizə
tıgı tə yırı. Yá ba ka van duən təntə
wa, malıka Miswɛlə wà dədən, sə ʋ
bʋ̀rì Sıtana bʋ̀rà, ʋ nə twın Moyizə
tə yırı. Sʋgʋ tə, ʋ nə swìn nə yı:
«Yuu-Tiu nə wá bʋ̀rì n bʋ̀rà, sə ʋ kə
mʋ́ càn wa!»
10 Yá ba mù lìà təntə twın kʋ tə,
ba nə yərì tətə. Kʋ tə, ba nə twá
ba yıdırı tə nə, ba ma yəə́ kʋ yənu
təntə, də yı ndə vàná yənu nə, kʋ nə
yı tʋtʋ. Yá kʋ yənu yiri təntə, tʋtʋŋı
ga yı, sə kʋ cʋ̀gʋ̀ ba.
11 Càn nə wá yí ba, ba nə zʋa
Kayɛn† tʋtʋnaa tə wa yırı. Càn nə
wá yí ba, ba nə taa səbiu yırı, ba
tʋŋa kʋnkʋn yìən, ndə Balamə‡ nə.
Càn nə wá yí ba, ba də nə zàn ba
círí, ndə Kore§ tìán tə nə yırı. Kʋ
mù nə pın, tıan wá də́ ba də.
12 Cígá, ba mù nə tʋŋa cavıyiən
á mù *Kərisə lìà tə, wodirən ka də́
duən nə máŋá wa. Ba yàá də́, ba
nyʋ, ba ja lɛ tıa nə, á wodirən tə
máŋá wa. Cavıra ga ba ba jə. Ba yı
ba cıcı yoo nə ba bʋŋa. Ba yı ndə
bakwan nə, tə nə ba dwà nì, voo
nə pɛ̀e kʋ ja kɛ̀eń. Ba yı ndə tìán
tə nə, tə nə wà bıa zın, tə bıa zıŋʋ
máŋá wa. Tə tìán təntə yı ndə tə
tıga míámían, tə ŋʋnan ga gwın, tə
nan kàrá wa.
13 Ba pın, ba cavıyiən tə tà tıa
mama, ndə mʋʋ níá pùń nə yàá pàlì
tə nan, kʋ bəbəru kasılʋ yuu nətʋ.
Ba yı ndə kacılacɛ nə, tə nə kʋ́ʋ̀ yərì
bwálí tə, tə nə wá va. Yıı pìà bwálí
ʋ tún ba nə. Kʋ bwálí təntə yı tıtın
máŋá mama wuuu, kʋ yikunu tə ga
dwə tıtıan mama.
14 Enokə yı ləzoni nıbara ba nii
barpɛ lìù. Ʋ mù nə dàà Adamə nə.
Ʋ dí yáá ʋ swìn ba mù lìà təntə yoo,
ʋ wʋ́: «Á nəŋə, Yuu-Tiu nə, ʋ bìàn
də ʋ malıkɛ miliyʋn,
15 sə ʋ bʋ̀rì lìà mama bʋ̀rà. Ʋ
wá kə cʋna lìà tə mama càn wa,
ba yokʋkwınan tə mama yırı, ba nə
fwa, ba ma zıgı ʋ nə. Ʋ wá kə cʋna
lìà tə, ba nə jə fwiə, càn wa, ba tʋran
tə mama yırı, ba nə twın ba ma zıgı
ʋ nə».
16 Ba lìà təntə mù pwìí ba poli,
abada. Ba mù yı ba zəzən ba kwi
wuuu. Ba ga yı ba fıra yokʋkwınan
tə nə, ba twá, ba ma wulə. Ba yàá
swìn sʋfaran, ba ga bwı lìà tə nə,
ba nə yəə́ də, ba wá na won kʋ tìán
con.

Kərisə lìà tə kwìə

17 Yá á mù, à nə yı à nubisoni
*Kərisə yırı, á lie á tìàn Yıı sʋ̀ràn tə,
nə *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə *tʋntʋna
tə nə dí yáá, ba swìn tə yoo, ba bırı.
18 Ba swìn də, lʋʋ zaŋʋ máŋá wa,
lìà wá mʋn aba. Yá ba dàń wá yà lìà
tə, ba yáá nə tə̀lə́ də Yıı, ba ga twá
ba təntıan pùə́ yokʋkwınan fıra nə.
19 Mə ba mù nə pwɛ̀e Kərisə lìà tə
duən wa. Kʋ yı ba tətə pubʋŋı nə,
ba twá, ba ga ba Yıı-*Siŋu tə nə twá.

Sagı tə yígúrə́ sʋ̀ràn

(2 Piyɛrə 3.17-18; Kolosə tìán 2.6-7; 2 Tɛsalonikə tìán 3.3-5; Zwakə 5.19-20)

20 Yá á mù, á nə yı à nubisoni
*Kərisə yırı, kʋ yı Yıı nə pın, á sɛ̀e
Zwezi sʋywáŋʋ́ tə. Á dàń vəli yáá
wuuu, kʋ wa. Á jʋ̀nà Yıı də Yıı-
*Siŋu tə saŋʋ.
21 Á yana Yıı sonu tə wa, máŋá
mama wuuu. Á jana yala, də nə
*Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə wá dəri á

* **1:9 1.9** Yoo kʋ tə yəbə, kʋ tə̀lə́ Yıı sagı tə wa, kʋ wulə Zwifə-ba saga duən wa. † **1:11 1.11** Kayɛn yı Abɛlə zʋnʋ. Ba mɛ bələ yı Adamə də Ɛvə bıa. Kayɛn yà yı wʋlwanyiən Yıı yáá con. Ʋ mù nə gʋa ʋ nyánʋ́ Abɛlə. ‡ **1:11 1.11** Balamə yı vʋrʋ. Pìʋ́ don bon wá, sə ʋ pa ʋ zırı ʋ kə *Yızərayɛlə lìà tə nə, sə Yıı cʋ̀gʋ̀ ba. Yá ʋ dàń wà wàní ʋ zırı, ʋ kə ba nə. Kʋ yı ʋ pìí ʋ lòrì Yıı, ʋ pa ba zəni. Kʋ kwa nə, ʋ kʋ́ʋ̀ pìí ʋ bırı coŋi pìʋ́ tə nə, sə Yıı cʋ̀gʋ̀ Yızərayɛlə lìà tə. Kʋ mù nə yı, sə ʋ twá kana nə, də nàŋʋ́ tə, ba nə gʋa woŋwanan nə. § **1:11 1.11** Kore jın Yızərayɛlə lìà duən, ʋ kə ʋ kwa, ʋ ma zıgı *Moyizə də *Arən nə, Yıı nə kúrí, sə ba ya ba yáá tìán. Yıı ma pa, tıa tə súrí ka nii ka ləri Kore də ʋ dìə̀ lìà mama.

yinəgə zənzən. Yá ʋ wá pa aba mɪɪ
tə, kʋ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con.
22 Á dərə ba tə, ba nə wà ba waa
mama ken Zwezi nə, yinəgə.
23 Á joŋə ba duən, á vaŋa ba á
lɪ bʊ̀rà tə wa, kʋ nə wá pa, ba kə
ba mən wa, ndə ba nə van sɪsɪʋ ba
lɪ mən wa. Á dərə ba duən tə də
yinəgə. Á dàń nə cɪa á tìàn nə, á
dànà ká pa ba yokʋkwɪnan tə pwarɪ
aba.
24-25 Yɪɪ cɪcɪ nə jə dun. Ʊ mʊ̀
nə mɛ də dun, də pàrì, də dìàn də
wanʋ. Kʋ zɪgɪ sɪʋ́n, kʋ ja vələ wuuu!
Ʊ twá nə Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə, ʋ
ma jon nəba nə cʋna wa. Ʊ wàá á
nə ʋ cì, ʋ pɪn, á ba cʋna fwa. Ʊ wàá
ʋ pɪn, á twi á naŋa ʋ yáá con, də á
ba yoo mama jə, ba nə wá caga á nii
nə kʋ yɪrɪ, də pupwən, ʋ dun tə wa.
Amɪɪna!

Yìàn tə, Yıı nə bırı Zwan nə, ʋ ma gúrí ‹Apokalisə›

Apokalisə sagı tə yuu wa sʋgʋ

Lìù tə, ʋ nə púpʋ́ní sagı kʋ tə

Lìà zənzən bʋŋa də, kʋ yı Zwezi karbiu Zwan nə púpʋ́ní kʋ. Mə ʋ mù Zwan təntə tətə nə púpʋ́ní Zwezi-*Kərisə sʋywáŋʋ́ tə. Ʋ yà kwın zənzən máŋá tə wa, ʋ nə púpʋ́ní sagı kʋ tə. Ba yà jın wá, ba ja va ba dʋgʋ Patəmɔsə nə, kʋ nə yı mʋʋ tətəŋi nagwanaa.

Lìà tə nə, ʋ nə púpʋ́ní

Zwan púpʋ́ní sagı kʋ tə ʋ pa *Kərisə lìà púlə́ tə nə, lìà tə nə də́ càn tə wa, ba nə ken ba waa Zwezi-Kərisə nə yırı. Kʋ máŋá tə wa, də *Romə-ba yà kəni càn Kərisə lìà tə nə.

Sagı tə wa sʋgʋ

*Kərisə lìà tə vànà wulə tə gwàrì. Ba ba Kərisə na də ʋ bìàn, sə ʋ də́ dìàn lwanı yuu wa.

Zwan púpʋ́ní ba nə, sə ʋ ma dàn ba jìàn zənzən, ba nə ken ba waa Zwezi-Kərisə nə, ba ga ja yala də wá yırı. Zwan pìà, sə ʋ twá nətʋ, ʋ ma bırı də lwanı yı, ndə tə dìàn dwə won mama. Yá Zwezi-Kərisə yı lʋʋ mama pìʋ́, ʋ mù cıcı ga nə yı *Yuu-Tiu. Ʋ pàrì tə dwə tıa yuu pɛ̀egá tə pàrì tə. Kʋ wá twá də ʋ mù Yıı də lìà tə, ba nə yı Yıı nə tı ma də́ dìàn míámían dıın don nə. Sagı kʋ tə wa yìàn tə Yıı nə bırı, kʋ yı, sə tə san nəba, sə nə lwarı yìàn tə mama, nə wá twá Kərisə tʋtʋŋı tə də ʋ ka bwin ka nan tıan wa tə nə, tə ma bà. Tə wá bà síʋ́n nə, də máŋá tə ka nə bìàn, tə pa lìà tə mama nə, ba yı ʋ nyiən tə.

Sagı tə yuu wa sʋgʋ
(Apokalisə 22.6-10)

1 Sagı kʋ tə yı yìàn tə, Yıı nə pın Zwezi-*Kərisə nə, sə ʋ bırı ʋ tʋtʋnbıa tə nə, sə ba ma lwarı, kʋ tə nə mɛ, sə kʋ bà síʋ́n síʋ́n. Zwezi tʋn ʋ *malıka, sə kʋ swìn tə yìàn təntə, kʋ bırı à mù Zwan nə, à nə yı ʋ tʋtʋnbiu.

2 À mù Zwan swìn kʋ tə mama, à nə nı, à ga swìn Yıı sʋgʋ tə, ʋ nə pın Zwezi-Kərisə nə, sə ʋ bırı nə.

3 Pupwən lìù nə yı lìù tə, ʋ nə kàrì də ba tə, ba nə cʋga sagı kʋ tə yìàn tə, ba ga sɛ̀e tə sʋ̀ràn tə nii. Tə yı Yıı nii sʋ̀ràn. Tə yìàn tə də máŋá ga bwələ.

Zwan jʋ̀nì Kərisə lìà púlə́ barpɛ tə nə wulə Azi nə
(Apokalisə 5.8-13; Matiə 24.30-31)

4 À mù Zwan nə púpʋ́ní à pın á mù, *Kərisə lìà púlə́ barpɛ tə nə, tə nə wulə Azi nagwanaa wa.

Yıı nə wá fwa pubwanʋ á yıra, ʋ ga pa aba bıcan sìə́. Ʋ mù nə yı lìù tə, ʋ nə yın lá fuən fuən, ʋ nə wulə, ʋ ga tə bìàn. Ʋ *Siŋən barpɛ*, tə nə wulə ʋ padaʋ tə yáá con, nə wá fwa pubwanʋ á yıra, kʋ ga pa aba bıcan sìə́ də.

5 Zwezi-Kərisə də wá fwa pubwanʋ á yıra, ʋ ga pa aba bıcan sìə́. Ʋ mù nə yı lìù tə, ʋ nə swìn Yıı cígá tə ʋ bırı də pùə́ nədʋ. Ʋ mù nə yı təntən lìù, ʋ nə nan, ʋ mù ga nə dí yáá ʋ bwin ʋ nan tıan wa. Ʋ mù dàń nə yı tıa yuu pɛ̀egá mɛ yuu tíú. Zwezi-Kərisə swə nəba, yá ʋ tıga, ʋ jana ga nan, ʋ ma jon nəba nə cʋna wa.

6 Ʋ dàń tə pın, nə twá nə yı Yıı pàrì tə lìà. Ʋ tə pın nə jì Yıı *joŋwana, sə nə tʋn nə pa ʋ nyına Yıı nə. Dun də dìàn mɛ, sə tə ya ʋ mù Zwezi-Kərisə nyiən, máŋá də máŋá, kʋ nə ba zwɛ̀e. Amıına!

7 Á cʋga zəni, ʋ nan bakwan tə wa, ʋ ma bìàn. Ləzwənə mama wá na wá də ba tə tətə ba nə zuə wá ba pórí†. Yá dwíə́ tə mama tıa yuu wá

* **1:4 1.4** Kʋ yı Yıı-Siŋu nədʋ tə də kʋ dìàn barpɛ. † **1:7 1.7** Ywàń Zwan 19.17-37.

kwi yinəgə kurə ʋ yırı. Kʋ yı cígá nə! Amıına!

8 *Yuu-Tiu Yıı nə swìn, ʋ wʋ́: «À yı Aləfa də Omega, kʋ mù nə yı təntən də talıkwa lìù. À mù nə yı lìù tə, ʋ nə yın lá fuən fuən, ʋ nə wulə, ʋ ga bìàn. À mù nə wulə tə mɛ yuu wa».

Zwezi-Kərisə pın, Zwan na wá ʋ dun tə wa

9 À mù Zwan yı á nubiu *Kərisə yırı, à də ga dʋ́ càn zənzən də aba. À mù də aba yı Yıı pàrì tə lìà. Á mù də à mù twá də Zwezi, nə na pínʋ́ wuuu, nə dànà ká pìí nə kə nə kwa. À mù yı ba jın nə, ba ja va, ba dʋgʋ Patəmɔsə nə mʋʋ tətəŋi wa, à nə swìn Yıı sʋgʋ tə, Zwezi-Kərisə nə bırı nə tə yırı.

10 *Yuu-Tiu dıın‡ tə nə, Yıı-*Siŋu tə twi, kʋ sʋ́ nə, à ga nì kori don à kwa, kʋ nə swìn də dìàn, ndə nabwana kori nə,

11 kʋ swìn, kʋ wʋ́: «Kʋ tə, n nə na, pʋ́pʋ́ní kʋ, n kə sagı wa, n ga tʋn kʋ, n pa, kʋ va Kərisə lìà pʋ́lə́ barpɛ tə wa. Kərisə lìà pʋ́lə́ barpɛ təntə wulə: Efɛzə, də Səmirənə, də Pɛrəgamə, də Tıatirə, də Sarədə, də Filadɛləfi, də Lawodise tıan tə wa».

12 À pìí à vəvəri, sə à lwarı lìù tə, ʋ nə swìn à con. À nə vəvəri à zwɛ̀e, à nı sían canzılan barpɛ tə zıga.

13 Yá won dàń zıga tə canzılan təntə tətəŋi wa, kʋ nə yın ndə ləzwənə nə. Ʋ yà zʋa ganzʋdarʋ, kʋ cʋ́ kʋ ja ʋ napıra nə, ʋ ga vwə sían voru ʋ nyʋnı nə.

14 Ʋ yukʋran yà yı nəpon ndə gumuə nə, parı tətətə. Ʋ yía yà yı ndə mənvoo nə.

15 Ʋ nɛɛ yà yı ndə cınıa lugu nə, kʋ nə sìàn, kʋ nan mən wa. Yá ʋ kori də yà yı ndə nía nə dáá, tə ga curi nə.

16 Ʋ yà jə kacılacɛ barpɛ ʋ jızən jıın tə wa. Lagʋrı sìʋ́, kʋ nə jə nía bələ fʋla fʋla, yà naŋa ʋ nii wa. Ʋ yáá yà yı ndə yıı nə bıga, yıcaʋ ga twəŋə yía wa nətʋ.

17 À nə nı wá, à tʋa ʋ nɛɛ nə ndə à tıga. Ʋ ma tʋ́n ʋ jızən jıın tə à yuu wa, ʋ ga swìn, ʋ wʋ́: «Dàn ká pa fən ja mʋ́! À mù nə yı təntən də talıkwa lìù,

18 à yı lìù tə, ʋ nə wulə mıı wa. Á cʋga zəni, à yà tıga, yá à dàń pìí à bwin, à wulə mıı wa, máŋá də máŋá, kʋ nə ba zwɛ̀e. À jə tıan də tıga bwálí mimii mɛ borbıa à jìàn wa».

19 N dàń pʋ́pʋ́ní yìàn tə, n nə nı n tʋ́n. Kʋ mù nə yı kʋ tə, kʋ nə wulə kʋ tʋŋa sían nə, də kʋ tə nə wá bà, kʋ tʋn mɛ, n tʋ́n.

20 À wá bırı mʋ́ yosəgu tə, kʋ nə wulə kacılacɛ barpɛ tə, n nə nı də, à jə à jızən jıın wa də sían canzılan barpɛ tə yuu wa. Kacılacɛ barpɛ tə bırı *malıkɛ§, tə nə pìà tə bırı Kərisə lìà pʋ́lə́ barpɛ malıkɛ tə. Yá canzılan barpɛ tə də yı Kərisə lìà pʋ́lə́ barpɛ tə nə kʋ bırı.

2

Sagı tə, kʋ nə mɛ, sə kʋ pa Efɛzə Kərisə lìà pʋ́lí tə nə

(Tʋtʋnan 20.17, 28-31; Efɛzə tìán 1.15-16; 5.2; Ebərə-ba 6.10-12)

1 Lìù tə kʋ́ʋ̀ swìn à con, ʋ wʋ́: «Pʋ́pʋ́ní, n pa *malıka tə nə, ka nə pìà ka bırı Efɛzə *Kərisə lìà pʋ́lí tə.

Pʋ́pʋ́ní də, sʋgʋ kʋ tə yı lìù tə, ʋ nə jə kacılacɛ barpɛ tə ʋ jızən jıın wa, ʋ ga vəli sían canzılan barpɛ tə tətəŋi wa, nə swìn kʋ:

2 À yə̀ə́ á tʋtʋnɛɛ nə yı nətʋ. À ma yə̀ə́ á kajaŋa nə yı nətʋ. À tə ga yə̀ə́, á nə jə pínʋ́ wuuu, kʋ pa á wà pìí á kə á kwa nətʋ. À yə̀ə́ də á wàrì wʋlʋnyına á pínı́. Á dədə́n lìà tə, ba nə wʋ́, ba yı Zwezi-Kərisə *tʋntʋna, yá ba ga tà kʋ, á na də, ba yı kʋnkʋna.

3 Á jın pínʋ́ wuuu, kʋ pa á wà pìí, á kə á kwa. Á dí càn à yırı, yá á jıın ga wà gwàrì.

‡ **1:10 1.10** Kʋ dıın təntə yı laadi dıın tə.

§ **1:20 1.20** Də ba nə wʋ́ malıka, kʋ yı Kərisə lìà pʋ́lí tə mama yoo, kʋ swìn.

4 Yá kʋ tə, à dàń nə caga á nii
nə kʋ yɪrɪ síʋ́n nə, kʋ mʋ̀ nə yɪ á nə
kʋ́ʋ̀ ba nə swə ndə kʋ nə yɪn nətʋ
kʋ jɪjʋ nə.
5 Á pirə á lìí á tìàn də, á yà fwa
zəni jɪjʋ mama, yá á pìí á kə á kwa.
Á dàń vəvərə á kwa, á ma sá á cʋna
tə, sə á ga fwa kʋ tə, á yà nə fwa kʋ
jɪjʋ mama. Á nə wà lwàń, à wá bà á
con, à lɪ á cànʋ́ tə kʋ bwálí tə wa.
6 Yá yozəŋu tə, á nə wulə kʋ wa,
nə yɪ, á nə culi Nikolayitə-ba tʋtʋnɛɛ
tə, ndə à də nə culi tə nətʋ.
7 Lìù mama dàń mɛ, sə ʋ kə
dìàn, ʋ súrí ʋ zɪan, sə ʋ ma cʋgʋ
kʋ tə, Yɪɪ-*Siŋu tə nə swìn Kərisə
lìà púlə́ tə con. Lìù tə nə, ʋ nə wá
də́ dìàn lwanɪ yuu wa, ʋ zʋ Yɪɪ sàń
tə wa, à wá pa ʋ də́ tìʋ́ bɪa tə, tə
nə pɪn mɪɪ».

Sagɪ tə, kʋ nə mɛ sə kʋ pa Səmirənə Kərisə lìà púlí tə nə (Matiə 5.10-12; Zwakə 1.12)

8 Lìù tə kʋ́ʋ̀ swìn à con, ʋ wʋ́:
«Pʋ́pʋ́ní, n pa *malɪka tə nə, ka nə
pìà ka bɪrɪ Səmirənə Kərisə lìà púlí
tə yuu.
Pʋ́pʋ́ní də, sʋgʋ kʋ tə yɪ lìù tə, ʋ
nə yɪ təntən də talɪkwa lìù nə swìn
kʋ. Ʋ mʋ̀ nə yɪ lìù tə, ʋ nə tɪga, yá ʋ
dàń pìí ʋ bwin, ʋ wulə mɪɪ wa».
9 Ʋ swìn, ʋ wʋ́:
«À yə̀ə́ á càn zənzən tə də á zʋrɪ
tə yoo. Yá á ga yɪ lìà tə, á nə yɪ jɪjə
tìán Yɪɪ yáá con. À yə̀ə́ lìà tə nə
swìn də ba yɪ *Zwifə-ba dwíí, yá
ba ga tà Zwifə-ba tə, tɪjaŋa tə yoo.
Ba mʋ̀ lìà təntə yɪ *Sɪtana kwa lìà.
10 Á wá na càn, yá á nə dànà ká
pa fən ja aba. Á cʋga zəni, Sɪtana
wá pa, ba kə á wa lìà duən bàń dìə̀
wa, sə á də́ càn, sə ʋ ma na kʋ tə, á
nə yɪ. Á wá na dɪan fugə wʋwalʋ. Á
dàń yana pʋ̀ə́ nədʋ tìán, kʋ ja vəli á
tɪan, á wá na mɪɪ tə, kʋ nə ba zwɛ̀e.
11 Lìù mama dàń mɛ, sə ʋ kə
dìàn, ʋ súrí ʋ zɪan, sə ʋ ma cʋgʋ
kʋ tə, Yɪɪ-Siŋu tə nə swìn Kərisə
lìà púlə́ tə con.
Lìù tə nə, ʋ nə wá də́ dìàn lwanɪ
yuu wa, nɛɛ bələ nii tɪan tə bá yí
wá».

Sagɪ tə, kʋ nə mɛ, sə kʋ pa Pɛrəgamə Kərisə lìà púlí tə nə (Zwidə 3-4, 11)

12 Lìù tə kʋ́ʋ̀ swìn à con, ʋ wʋ́:
«Pʋ́pʋ́ní, n pa *malɪka tə nə, ka nə
pìà ka bɪrɪ Pɛrəgamə Kərisə lìà púlí
tə yuu.
Pʋ́pʋ́ní də, sʋgʋ kʋ tə yɪ lìù tə, ʋ
nə jə lagʋrɪ sìʋ́, kʋ nə jə níə́ bələ
fʋla fʋla, nə swìn kʋ, ʋ wʋ́:
13 ‹À yə̀ə́ də tɪʋ tə, á nə wulə
kʋ wa, yɪ *Sɪtana patɪʋ. Bɛɛ don
yà wulə, ba nə boŋə Antipasə. Ʋ
yɪ lìù tə, ʋ nə swìn à yoo ʋ bɪrɪ
də pʋ̀ə́ nədʋ. Ba jɪn wá, ba gʋ á
tətəŋi wa Sɪtana patɪʋ təntə wa.
Máŋá tə kʋ nə tʋn, kʋ tə wà pa, á
pìí á kə á kwa. Á tə vwə á tìàn à
nə zəni zəni, kʋ máŋá təntə wa.
14 Yá də kʋ mɛ, kʋ tə à dàń
nə caga á nii nə, kʋ yɪrɪ síʋ́n nə,
kʋ mʋ̀ nə yɪ á lìà tə, ba nə wulə
Balamə kàrà cwəŋə tə wa. Balamə
yà kwè Balakə fuən fuən, sə ʋ pa
*Yɪzərayɛlə lìà tə də́ woŋwanan
nàŋá, sə ʋ pa, ba pə̀ń duən vɛɛ vɛɛ,
sə kʋ kə ba cʋna wa.
15 Lìà duən də tə wulə á con, ba
də nə wulə Nikolayitə kàrà cwəŋə
tə wa, kʋ nə yɪ ndə tə yìən təntə nə.
16 Á dàń vəvərə á kwa, á ma sá
á cʋna tə. Kʋ nə tà kʋ mʋ̀, à wá bà
á con lala, à ga wá ta lìà təntə də
lagʋrɪ sìʋ́ tə, nə naŋa à nii wa.
17 Lìù mama dàń mɛ, sə ʋ kə
dìàn, ʋ súrí ʋ zɪan, ʋ ma cʋgʋ yoo
tə, Yɪɪ-Siŋu tə nə swìn Kərisə lìà
púlə́ tə con nə. Lìù tə, ʋ nə wá də́
dìàn lwanɪ yuu wa, à wá pa wá
wodiu tə, kʋ nə sə̀gə̀, ba nə boŋə
‹manə›. À wá pa wá kapan nəpon,
yɪrɪ nədʋn nə pʋ́pʋ́ní kʋ yuu wa.
Lìù mama yə̀rì kʋ yɪrɪ tə də kʋ nə
tà lìù tə cɪcɪ nə, ba nə pɪn kʋ›.»

Sagɪ tə, kʊ nə mɛ, sə kʊ pa Tɪatirə Kərisə lìà púlí tə nə
(1 Tɛsalonikə tìán 1.2-3; Tʊtʊnan 15.28-29; 1 Korɛntə tìán 10.8, 19-22)

18 Lìù tə kʊ́ù swìn à con, ʊ wʊ́: «Pʊ́pʊ́ní, n pa *malɪka tə nə, ka nə pìà ka bɪrɪ Tɪatirə *Kərisə lìà púlí tə. Nə̀ń kʊ tə Yɪɪ-Biu tə ʊ yíá nə yɪ ndə mənvoo nə, ʊ nɛɛ ga yɪ ndə cɪnɪa lugu nə, nə swìn:

19 ‹À yə̀ə́ á tʊtʊnɛɛ nə yɪ nətʊ. À yə̀ə́ də, á swə duən, yá á ga tə kəni á waa à nə. À yə̀ə́, á nə saŋa lìà duən nə nətʊ. À yə̀ə́, á nə jə pínʊ́ wuuu, kʊ nə pɪn, á ba pìí á kəni á kwa nətʊ. À ga yə̀ə́ də sɪʊ́n nə, á tʊtʊnan tə dáá, tə doni á təntən nyiən tə.

20 Yá à tə jə yoo, à nə wá caga á nii nə kʊ yɪrɪ sɪʊ́n nə. Kʊ yɪ kan tə, ba nə boŋə Zwezabɛlə, ʊ nə kʊnɪ á con də, ʊ yɪ Yɪɪ nii sʊsʊnkana tə yuu wa. Á yàá yá wá, á pa ʊ kàrì à tʊtʊnbɪa tə, ʊ ma gɪgarɪ ba, ʊ pɪn, ba pəni duən vɛɛ vɛɛ də ʊ pɪn, ba də́ woŋwanan nàŋá.

21 À pɪn máŋá kʊ mʊ̀ kan təntə nə, sə ʊ vəvəri ʊ kwa, ʊ ma sá ʊ cʊna tə. Yá ʊ vɪga kʊ nətʊ tə, ʊ ga pìà, sə ʊ tə pəni də lìà vɛɛ vɛɛ, ʊ ja ya lá.

22 Á cʊga zəni, kʊ mʊ̀ nə pɪn, à wá pa ʊ tʊ yayɪgʊ, ʊ pə̀ń tɪa, ʊ də́ càn zənzən. À wá kə ba tə də, ba nə tʊŋa bacwan tə, də wá càn zənzən wa, də ba nə wà ba tìàn lɪ yokʊkwɪnan tə wa, ba ga vɪ ʊ tʊtʊnɛɛ tə.

23 À wá gʊ ʊ lìà tə də mama, ba nə wulə ʊ tʊtʊnɛɛ tə wa. *Kərisə lìà púlə́ tə mama dàń wá lwarɪ də, à mʊ̀ yɪ lìù tə, à nə yə̀ə́ ləzoni pubʊŋɪ, də kʊ tə nə wulə ba waa con. Yá à ga wá ŋwín kʊ tə nə mɛ də á lìù mama tʊtʊŋɪ, à pa wá.

24 Yá á mʊ̀ lìà tə duən tə, á nə wulə Tɪatirə Kərisə lìà púlí tə wa, á nə wà kàrà kʊkwɪʊn təntə nə twá, á mʊ̀ wà pìà, sə á yəni kʊ tə ba nə boŋə *Sɪtana yosəgən tə də̀ń. À dàń swìn á con də à ba yoo don jə, à swìn á con, sə á tʊn.

25 Á dàń nə jana kʊ tə, á nə jə kʊ yɪra zəni, kʊ ja vələ máŋá tə, à nə wá bà.

26 Lìù tə, ʊ nə wá də́ dìàn lwanɪ yuu wa, ʊ nə wá tʊn à tʊtʊnan tə, kʊ ja va kʊ yí lʊʊ zaŋʊ də ʊ wá yá, à wá pa, ʊ də́ dìàn lʊʊ dwíə́ tə mama yuu wa.

27 Ʊ wá də́ pàrì ba yuu wa də dìàn. Ʊ wá cʊ̀gʊ̀ ba, ndə ba nə lwe tɪran nəkəni nətʊ. Mə nətʊ nə, à nyɪna Yɪɪ pɪn dìàn təntə à tətə nə.

28 Yá à wá pa jɪjʊ fuən fuən kacɪlacɔ tə, nə yàá pén tə, kʊ tíú nə.

29 Lìù mama dàń mɛ, sə ʊ kə dìàn, ʊ súrí ʊ zɪan, ʊ ma cʊgʊ kʊ tə, Yɪɪ-*Siŋu tə nə swìn Kərisə lìà púlə́ tə con›.»

3

Sagɪ tə, kʊ nə mɛ, sə kʊ pa Sarədə Kərisə lìà púlí tə nə
(Zwakə 2.14; Matiə 7.21-23; 24.42-51)

1 Lìù tə kʊ́ù swìn à con, ʊ wʊ́: «Pʊ́pʊ́ní, n pa *malɪka tə nə, ka nə pìà ka bɪrɪ Sarədə *Kərisə lìà púlí tə yuu.

Pʊ́pʊ́ní də, sʊgʊ kʊ tə yɪ lìù tə, ʊ nə jə *Siŋən* barpɛ tə də kacɪlacɛ barpɛ tə ʊ jɪɪn wa, nə swìn kʊ ʊ wʊ́:

‹À yə̀ə́, á tʊtʊnɛɛ nə yɪ nətʊ. Á yɪrɪ nan kʊ pa lìà bʊŋa də, á yɪ lìà tə, á nə wulə mɪɪ wa. Yá á ga yɪ lìà tə, á nə yɪ ndə tɪga nə, Yɪɪ yáá con.

2 Á zàŋá dwɪan nə, á ga dàn lìà tə gɪganɪ tə duən jìàn, ba də nə yà wulə ba tɪ, à nə nɪ á tʊtʊnɛɛ tə, tə nə wà mɛ à nyɪna Yɪɪ yáá con yɪrɪ.

3 Á pìí á lìí á tìàn nətʊ tə, á nə nì Yɪɪ sʊgʊ tə, á ga cʊgʊ kʊ. Á jana kʊ á bɪcan wa, sə á ga vəvəri á kwa, á ma sá á cʊna tə. Á nə wà dwɪan nə zàn, à wá bà, à dì á yuu ndə ŋwìàn nə. Á bá yəni máŋá tə, à nə wá bà.

* **3:1 3.1** Kʊ yɪ Yɪɪ-Siŋu nədʊ tə də kʊ dìàn barpɛ.

4 Yá á lìà duən tə wulə Sarədə
wa, ba nə wà sɛ̀e, ba zʋ durən wa.
À wá pa ganpwənə lìà təntə nə ba
zʋ, ba ga wá va də nə ba nə mɛ də
kʋ nətʋ tə yırı.
5 Mə lìà tə mama, ba nə wá də́
dìàn tə lwanı yuu wa tə, wá zʋ
ganpwənə nətʋ. À bá pupugu ba
yıra tə Yıı sàń mıı sagı tə wa. Yá
à dàń wá swìn ba yoo də ba yı à
mʋ̀ lìà, à nyına Yıı də ʋ malıkɛ tə
yáá con.
6 Lìù mama dàń mɛ, sə ʋ kə
dìàn, ʋ súrí ʋ zıan, ʋ ma cʋgʋ kʋ
tə, Yıı-Siŋu tə nə swìn Kərisə lìà
púlə́ tə con›.»

Sagı tə, kʋ nə mɛ, sə kʋ pa Filadɛləfi Kərisə lìà púlí tə nə
(2 Piyɛrə 2.9; 1.10-11)

7 Lìù tə kʋ́ʋ̀ swìn à con, ʋ wʋ́:
«Pʋ́pʋ́ní, n pa *malıka tə nə, ka nə
pìà ka bırı Filadɛləfi *Kərisə lìà púlí
tə yuu.
Pʋ́pʋ́ní də, sʋgʋ kʋ tə yı lìù tə, ʋ
nə ba man don jə, ʋ ga yı cígá tíú tə
nə swìn kʋ.
Ʋ mʋ̀ nə yı lìù tə, ʋ nə jə pìʋ́
*Davidə mimii borbıa tə. Ʋ nə súrí,
lìù tə̀lə́, ʋ nə wàá ʋ suŋə. Ʋ nə kʋ́ʋ̀
sun, lìù tə̀lə́, ʋ nə wàá ʋ súrí».
8 Lìù tə kʋ́ʋ̀ swìn à con, ʋ wʋ́:
«À yə̀ə́ á tʋtʋnɛɛ nə yı nətʋ. Á
cʋga zəni, à súrí cwəŋə à pa aba,
lìù ga tə̀lə́, ʋ nə wàá kʋ nə ʋ cì. À
yə̀ə́ də á dìàn ba dáá, yá á ga twá
à sʋ̀ràn tə nii nə, á wà swìn də, á
yə̀rì nə.
9 Á nəŋə nətʋ tə, à nə wá fwa
*Sıtana kwa lìà tə, ba nə wʋ́, ba yı
*Zwifə-ba dwíí yá kʋ ga yı kʋnkʋn
ba kʋnı. Á cʋga zəni, à wá kálʋ́
ba lìà təntə, à pa ba bà, ba tʋ ba
nadwana yuu á yáá con, sə ba ma
lwarı də à swə aba.
10 Á mʋ̀ sɛ̀e à sʋgʋ zəni zəni, á
jın pínʋ́ wuuu, á ga wà pìí á kə á
kwa. Kʋ mʋ̀ yırı nə, à də wá cì á
nə, máŋá tə wa, yìən nə wá bà, tə
wʋwalı aba tıa ka tə yuu wa. Cígá,
yìən wá bà tıa yuu ləzoni tə mama
yuu wa, sə tə pa ba lwarı kʋ tə, lìù
mama nə yı.
11 À wá bà lala. Á jana kʋ tə, á
nə jə kʋ nə, zəni zəni, sə lìù mama
dàn ká wànı́, ʋ jon á zìlə́ won tə, Yıı
nə wá pa aba.
12 À wá pa lìù tə, ʋ nə wá dí dìàn
lwanı yuu wa, jì ndə dìə̀ tətəŋi
baŋa nə à nyına Yıı dìə̀ tə wa, yá
ʋ kʋ́ʋ̀ bá nan abada. À wá pʋ́pʋ́ní
à nyına Yıı yırı tə də ʋ tıʋ nəfarʋ
tə yırı, à tún ʋ yuu wa. Kʋ tıʋ tə
nə yı *Zwerizalɛmə nədʋn tə, Yıı
nə wá pa, kʋ nan ʋ sàń nə, kʋ cú.
À wá pʋ́pʋ́ní à yırı nədʋn tə də
kʋ mʋ̀ lìà təntə yuu wa.
13 Lìù mama dàń mɛ, sə ʋ kə
dìàn, ʋ súrí ʋ zıan, sə ʋ ma cʋgʋ
kʋ tə, Yıı-*Siŋu tə nə swìn Kərisə
lìà púlə́ tə con nə».

Sagı tə, kʋ nə mɛ, sə kʋ pa Lawodise Kərisə lìà púlí tə nə
(Likə 14.34-35)

14 Lìù tə kʋ́ʋ̀ swìn à con, ʋ wʋ́:
«Pʋ́pʋ́ní, n pa *malıka tə nə, ka nə
pìà ka bırı Lawodise *Kərisə lìà púlí
tə yuu.
Lìù tə, ʋ yırı nə yı ‹Amıına›, tə nə
swìn. Ʋ mʋ̀ nə yı lìù tə, ʋ nə swìn à
yoo ʋ bırı də pʋ̀ə́ nədʋ, ʋ ga yı cígá
tíú. Wiən tə də mama, Yıı nə fwa,
yı tə nan ʋ mʋ̀ con.
15 Ʋ swìn, ʋ wʋ́:
‹À yə̀ə́ á tʋtʋnɛɛ nə yı nətʋ. À
yə̀ə́ də, á ba lıŋa, Yıı cwəŋə tə wa,
á ma ba zurə də. Á yà mɛ, á nə tà
kʋ tə, sə á ya kʋ don.
16 Yá á dàń nə yı ndə níá nə yı
pwala pwala, á ba lıŋa, á ma ba zurə
tə yırı, à wá tʋnı aba à lı à nii wa.
17 Á swìn də á yı jıjə tìán tə, á nə
jə wiən tə mama, tə nə mɛ də aba, á
pa á tìàn nə, á ga kʋ́ʋ̀ bá won mama
pìà. Yá á dàń ga yə̀rì də, Yıı yáá con,
á yı basarʋnyına, á yı yinəgənyına,
á yı zʋra, á yı ndə lilirən nə, á ga yı
ndə wala nə, á ba gànʋ̀ jə.
18 Kʋ mʋ̀ yırı, à dàń kwè aba, sə
á yə̀ à con sían tə, tə nə twá mən
wa, tə pırʋ tə nan, sə á ma jì cígá

cígá jıjə tìán. Á yè ganpwənə də à con, á ma pú á yıra tə nə, sə cavıra kúù dàn ká ja aba, á nə yı wala tə yırı. Á yè yíá tanıa də à con, á kə á yíá tə wa, sə á wání á na lá zəni.

19 Lìà tə mama, à mù nə swə, mə ba mù nə à yàá caga ba nii nə, à ga fırı ba. Á vəvərə á kwa, á ma sá á cʊna tə, á ga ja yawala.

20 Á nəŋə, à zıga mimii nə, à ga mà kʊ nə. Lìù tə, ʊ nə nì à kori, ʊ ga súrí mimii tə, à wá zʊ kʊ tíú con, à dá də wá, yá kʊ tíú də wá dá də nə.

21 À wá pa lìù tə, ʊ nə wá dá dìàn lwanı yuu wa, jə̀ń à yıra, à padaʊ tə yuu, ndə à də nə dí dìàn lwanı yuu wa, yá à ga jə̀á à nyına Yıı yıra, ʊ padaʊ tə yuu nətʊ tə.

22 Lìù mama dàń mɛ, sə ʊ kə dìàn, ʊ súrí ʊ zıan, ʊ ma cʊgʊ kʊ tə, Yıı-*Siŋu tə nə swìn Kərisə lìà púlá tə con nə›.»

4

Yıı padaʊ tə də nəkwına sapʊa də banıa tə yoo

1 Kʊ kwa nə, à mù Zwan kúù ywàń. Nə̀ń à nı mimii, kʊ nə súrí Yıı sàń nə. À kúù nì təntən kori tə, kʊ nə dí yáá, kʊ swìn à con, kʊ ga yı, ndə nabwana kori nə tə. Kʊ swìn à con, kʊ wʊ́: «Dì yəbə, sə à bırı mʊ́ yoo tə, kʊ nə bìàn, sə kʊ tʊn kʊ kwa nə».

2 Yıı-*Siŋu tə zəzən kʊ bà, kʊ sʊ́ nə. Nə̀ń à dàń nı padaʊ, kʊ tə́gə́ Yıı sàń tə wa. Yá lìù yà jə̀á kʊ padaʊ təntə yuu.

3 Lìù tə, ʊ yà nə jə̀á kʊ yuu, yà pıpılı, ndə kapan yiri don də nə, kʊ nə tùŋə̀ mən, ba nə ma boŋə ‹zwasəpə›, ʊ ga tə pıpılı ndə kapan yiri don də nə, ba nə boŋə ‹sarədʊanə›. Padaʊ tə yı kʊ kıkarı də dwà sìʊ́, kʊ nə yı ndə kapan don nə, kʊ də nə tùŋə̀ mən, ba nə ma boŋə ‹emerodə›.

4 Padɛɛ sapʊa də banıa kıkarı kʊ mù padaʊ təntə. Yá *nəkwına sapʊa də banıa dàń jə̀á tə yuu wa. Ba zʊa ganan nəpwənə. Ba ga pú síán dun yupurən ba yun nə.

5 Yá dwà baa, ka pıpılı, kwərə duən də dàń yà naŋa padaʊ tə con. Yá mənvoo barpɛ tə nə sʊrʊ, yà wulə tə pıpılı padaʊ tə yáá con. Mə tə mù mənvoo təntə, nə yı Yıı-Siŋu tə də kʊ dìàn dəkurən barpɛ tə.

6 Padaʊ tə yáá con, kʊ yı ndə mʊnaa nə tə́gə́ lá nə, kʊ nə ga tuŋə mən ndə zəŋə nə. Wiən banıa yà kıkarı padaʊ tə, tə kə tətəŋi wa. Tə wiən təntə yáá də tə kwa mama yà yı yíá cıcı.

7 Təntən won tə yı ndə gəru nə. Bələ nii won tə yı ndə nabiə nə. Batwa nii won tə yáá yı ndə ləzwənə yáá nə. Banıa nii won tə yı ndə zunpuu nə, kʊ nə pəri yıı nə.

8 Tə wiən banıa tə, nədʊ mama jə vànà bardʊ, tə nə wàá tə pəri. Yá tə ga jə yíá, tə nə kıkarı tə mama, yíá duən ga tə wulə vànà tə də̀ń də. Tıtın də yıcaʊ, tə wiən banıa tə mù yı tə swìn máŋá mama, tə wʊ́: «Yıı dwə won mama! Yıı dwə won mama! Yıı dwə won mama! *Yuu-Tiu Yıı nə jə dìàn tə mama yuu wa. Ʊ mù nə yın lá fuən fuən, ʊ nə wulə, ʊ tə ga wá bìàn».

9 Mə nətʊ nə wiən təntə dàń pın dun, lìù tə nə, ʊ nə jə̀á padaʊ tə yuu wa də tə zìlí ʊ nii də tə kəni ʊ lɛ̀eɛ̀e. Ʊ mù nə yı lìù tə, ʊ nə wulə mıı wa, máŋá də máŋá, kʊ nə ba zwɛ̀e.

10 Máŋá mama, wiən tə nə fwa nətʊ, nəkwına sapʊa də banıa tə də yàá tʊ ba nadwana yuu lìù tə yáá con, ʊ nə jə̀á padaʊ tə yuu wa, ba ga pın wá dun. Ʊ mù nə yı lìù tə, ʊ nə wulə mıı wa, máŋá də máŋá, kʊ nə ba zwɛ̀e. Ba dàń yàá lı ba dun yupurən, ba tún padaʊ tə yáá nə, ba ga swìn, ba wʊ́:

11 «Nə *Yuu-Tiu Yıı, n yı lìù tə, n nə mɛ, sə nə pa mʊ́ dun, sə nə zìlí mʊ́.

Dìàn tə mama wulə n con, n nə fwa wiən tə mama yırı. Yá kʊ yı kʊ twá n tətə fıra nə, n ma fwa tə, n pa tə wulə».

5

Zwezi-Kərisə wàá sagı tə nii ʋ lwàrì
(Romə tìán 11.33-34; Filipə tìán 2.5-11; Apokalisə 1.5-6; 7.9-12)

1 Kʋ kwa nə, à nı lìù tə, ʋ nə jə̀ə́ padaʋ tə yuu wa, də ʋ jə sagı ʋ jızən jıın wa. Sagı tə yáá bələ tə mama yà púpúní, ba ga pípírí kʋ, ba kə duən nə. Kʋ nii yà marı bwálá barpɛ də mɔɔ tanpɔnan barpɛ.
2 Yá à dàń nı *malıka, ka nə jə dìàn də ka baa, ka kəni yıı nə, ka swìn, ka wʋ́: «Wàà nə wulə, ʋ nə mɛ, sə ʋ lwàrì kʋ mɔɔ tanpɔnan barpɛ tə, sə ʋ súrí sagı kʋ tə?»
3 Yá lìù mama dàń tə̀lə́, ʋ nə nan Yıı sàń, nə à yə̀ə́ tıa yuu, nə à yə̀ə́ tıga bwálí nə, kʋ tíú nə mɛ, sə ʋ súrí sagı tə, ʋ ywàń kʋ wa.
4 Yá à dàń kwi zənzən, lìù nə tə̀lə́, ʋ nə mɛ, sə ʋ súrí kʋ, ʋ ywàń kʋ wa tə yırı.
5 *Nəkwıa tə don dàń ma swìn à con, ʋ wʋ́: «Dàn ká kwi! Nə̀ń pìʋ́ *Davidə nàʋ́ tə, *Zwida dwíí dəkuu tə wa, yı ndə gəru nə, ʋ nə dí dìàn, won mama yuu wa. Ʋ wá lwàrì sagı tə tʋran mɔɔ tə də kʋ tanpɔnan barpɛ tə, ʋ ga súrí kʋ».
6 Kʋ kwa nə, à nı lìù də ʋ zıga padaʋ tə, də wiən* banıa tə də nəkwına sapʋa də banıa tə tətəŋi wa. Ka yà yı *pabiə nə, ba nə ken sìʋ́ ka bıan nə. Ka yà jə nyʋran barpɛ də yíá barpɛ. Yíá barpɛ tə nə yı *Siŋən† də barpɛ tə, Yıı nə tʋn tıa tə mama yuu wa.
7 Ʋ mʋ̀ lìù təntə twi, ʋ jon sagı tə, kʋ nə wulə lìù tə, ʋ nə jə̀ə́ padaʋ tə yuu, jızan jıın wa.
8 Máŋá tə wa, ʋ nə jon kʋ sagı təntə, wiən banıa tə, də nəkwına sapʋa də banıa tə tʋa ba nadwana yuu, ʋ yáá con. Ba lìù mama yà jə kunkolu də sían wùrú zʋŋı tə nə súə́ də tıralı, sə ba sʋrʋ tə. Tə mʋ̀ nə bırı lìà tə, ba nə yı Yıı nə tı, yıjʋnı tə.
9 Ba dàń wulə ba nuŋə nundʋn, ba wʋ́:
«N yı lìù tə, n nə mɛ, sə n tì sagı tə, n lwàrì kʋ tʋran mɔɔ tə də kʋ tanpɔnan barpɛ tə, n nə yı ba ken sìʋ́ n bıan nə, sə kʋ twá n jana tə nə, n ma yə̀ lìà n jon, n pa Yıı nə tə yırı. N yə̀ dwíə́ dəkurən yiri mama lìà, də nəndəli yiri mama lìà, də lʋʋ nii mama lìà, də lʋʋ dwíə́ tə mama wa n jon ba cʋna wa, n pa Yıı nə.
10 N tə pın ba jì n pàrì tə wa lìà. N tə pın ba jì Yıı *joŋwana, sə ba tʋn, ba pa nə Yıı tə nə, yá ba ga wá də́ pàrì tıa yuu wa».
11 À kʋ́ʋ̀ ywàń, à ga na malıkɛ nə dáá zənzən, à ga nì tə kwərə. Tə yà yı tə kıkarı padaʋ tə, də wiən banıa tə, də nəkwına sapʋa də banıa tə. Tə yà yı miliyʋn də miliyʋn də mʋ̀rʋ̀ də mʋ̀rʋ̀.
12 Tə baa tə kə yıı nə, tə swìn, tə wʋ́:
«Pabiə, ba nə ken sìʋ́ ka bıan nə, tə mɛ, sə ka na pàrì, də jıjə, də wʋbʋŋa, də dìàn, də zìlə́, də dun, də bʋ̀rà».
13 Yá à dàń nì də wiən tə mama, Yıı nə fwa, tə nə wulə Yıı sàń, də tıa yuu, də tıga bwálí nə, də mʋʋ wa swìn, tə wʋ́:
«Bʋ̀rà, də zìlə́, də dun, də pàrì wulə, máŋá də máŋá, kʋ nə ba zwɛ̀e, tə pa lìù tə, ʋ nə jə̀ə́ padaʋ tə yuu də lìù tə, ʋ nə yı ndə pabiə tə nə».
14 Yá wiən banıa tə dàń swìn, tə wʋ́: «Amıına!»
Yá nəkwına tə də dàń tʋa ba nadwana yuu, ba də wulə ba pın ba dun Yıı nə.

6

Təntən mɔɔ tanpɔnan tə, ka lwàrì yoo
(Matiə 24.6-8; Likə 18.7-8; Apokalisə 7.13-14)

1 À ywàń, à na lìù tə, ʋ nə yı ndə *pabiə nə də ʋ lwàrì sagı tə təntən

* **5:6 5.6** Kʋ yı ləzwənə. † **5:6 5.6** Kʋ yı Yıı-Siŋu nədʋ tə də kʋ dìàn barpɛ.

mɔɔ tanpɔn tə. Kʊ máŋá tə wa, à nì
də wiən banıa tə wa won don swìn
də kori, kʊ nə dáá, ndə dwà nə baa
nə, kʊ wʊ́: «Bàá yəbə!»
2 À kʊ́ʊ̀ ywàń, də nə̀ń sısan nəpon.
Lìù tə, ʊ nə dìgà ka yuu, yà jə tʊan.
Ba pın wá dun yupuu, yá ʊ dàń nan
də barı, sə ʊ ta ʊ də́.

3 Kʊ kwa nə, lìù tə, ʊ nə yı ndə
pabiə nə tə, kʊ́ʊ̀ lwàrì bələ nii mɔɔ
tanpɔn tə. Yá à kʊ́ʊ̀ nì də wiən banıa
tə wa bələ nii nyiən tə də kʊ́ʊ̀ swìn,
kʊ wʊ́: «Bàá yəbə!»
4 Yá sısan don, kʊ nə yı nəsıan,
ndə mən nə, twi kʊ nan. Lìù tə, ʊ
nə dìgà kʊ yuu tə, nı cwəŋə, sə ʊ pa
sìə́ dàn ká ya tıa yuu wa, sə ləzoni
kə sìán duən bıan nə. Yá ba dàń pın
wá lagʊrı sìʊ́ nəfarʊ.

5 Kʊ kwa nə, lìù tə, ʊ nə yı ndə
pabiə nə tə, kʊ́ʊ̀ lwàrì batwa nii
mɔɔ tanpɔn tə. À kʊ́ʊ̀ nì də wiən
banıa tə wa batwa nii nyiən tə də
kʊ́ʊ̀ swìn, kʊ wʊ́: «Bàá yəbə!» À
ywàń də nə̀ń, sısan nəzonu ka twi
ka nan. Lìù tə, ʊ nə dìgà kʊ yuu, yà
jə səkəri ʊ jıın wa.
6 Yá à nì sʊgʊ ndə kori nə, kʊ
nə nan wiən banıa tə tətəŋi wa, kʊ
wʊ́: «Mına zʊŋa yı cınıa səbikʊlʊ*
nədʊ. Yá mına yiri don zʊŋı batwa
yı səbikʊlʊ nədʊ. Dàn ká súrí nʊga
tə də swana tə mù səbiu!»

7 Kʊ kwa nə, lìù tə, ʊ nə yı ndə
pabiə nə tə, kʊ́ʊ̀ lwàrì banıa nii mɔɔ
tanpɔn tə. À kʊ́ʊ̀ nì də wiən banıa tə
talıkwa nyiən tə, swìn, kʊ wʊ́: «Bàá
yəbə!»
8 À ywàń də nə̀ń sısan, kʊ nə yı
ndə pʊpɔ́ɔ́ nə. Lìù tə, ʊ nə dìgà kʊ
yuu wa, yırı nə yı ‹tıan›. Yá lìù tə,
ba nə boŋə ‹tıga bwálí› yà nə kwen
wá. Ba yà nı dìàn, sə ba gʊ tıa ka
tə ləzoni pwìʊ́ banıa vàn nədʊ. Ba
jə dìàn, sə ba pa ləzoni gʊ duən, də
lagʊrı sìʊ́, də niən, də yayıpwaran,
də tıa ka tə yuu wojankadirən gʊ
lìà.

9 Kʊ kwa nə, pabiə tətə kʊ́ʊ̀ lwàrì
bonu nii mɔɔ tanpɔn tə. À kʊ́ʊ̀ nı
*joŋi kúrí, yá lìà jə̀rí dàń tə́gə́ kʊ
səpuni nə. Jə̀rí təntə yı lìà tə, ba
nə ken sìʊ́ ba bıan nə, ba nə twá Yıı
sʊgʊ tə nə, ba ga swìn kʊ ba bırı tə
yırı.
10 Ba mà nii, ba kə yıı nə, ba wʊ́:
«N yı nə *Yuu-Tiu Yıı tə, ʊ nə ba
man don jə, ʊ ga yı cígá tíú. Máŋá
kʊkaa wa nə, n wá bʊ̀rì lìà tə, ba nə
gʊa nəba tıa yuu wa bʊ̀rà, sə n kə
ba càn wa, kʊ yırı?»
11 Ba pın ganpon ba lìù mama nə,
yá ba ga swìn ba con, ba wʊ́: «Á tə
dàná mancın, á tə wà cé. Kʊ mɛ,
sə ba tə gʊ á duən tə, ba nə yı á
nubıa *Kərisə yırı, də ba tə ba nə
yı á tʊtʊnduən tə, ba súrí á nə».
12 Kʊ kwa nə, à kʊ́ʊ̀ ywàń, pabiə
nə tə kʊ́ʊ̀ lwàrì bardʊ nii mɔɔ
tanpɔn tə. Tıa tə vıvaga zənzən.
Yıcaʊ tə jigə nəzonu ndə ganzonu
nə. Cànà tə də mama jigə nəsıan
ndə jana nə.
13 Yá kacılacɛ nan yıı, tə twı tıa,
ndə voo nəfarʊ nə vʊvʊgʊ kapırʊ,
kʊ bıa ga twı nətʊ.
14 Lanworu tə pəpəni kʊ tìàn, ndə
ba nə pəpəni sara nətʊ. Yá pɛɛn tə
mama də tıa tə mama, ka nə wulə
tətəŋi wa, dàń zàn tə yipɛɛ nə.
15 Tıa yuu pɛ̀egá tə, də
ləzwənfaran tə, də pamana yun tìán
tə, də jıjə tìán tə, də lʊʊ ladıra tə,
də ywəŋə tə mama, də lìà tə nə tı
ba tìàn tə dəri, ba sə̀gə̀ pɛɛn bʊran
də pìràn kwələn wa.
16 Yá ba dàń swìn pɛɛn tə də pìràn
tə con, ba wʊ́: «Á twıa nə yuu wa,
sə á sə̀gə̀ nəba, sə nə ya yıŋʊnı, lìù
tə yáá nə, ʊ nə jə̀ə́ padaʊ tə yuu. Á
sə̀gə̀ nəba, sə pabiə tə, dàn ká cʊ̀gʊ̀
nəba də ʊ lıŋa tə.
17 Kʊ yı cígá, ba lıŋa dıın nəfarʊ
tə twi, yá lìù tə̀lə́ ʊ dàń nə wá wàní
ʊ jon ʊ tìàn?»

7

* **6:6 6.6** Cınıa səbikʊlʊ nədʊ yı yıtʊrı nədʊ tʊtʊŋı ŋwírán.

Yıı lìà tə yoo
(Apokalisə 14.1-5; 21.3-4; Zwan 10.16; Romə tìán 11.25-26; Apokalisə 21.3-4)

1 Kʊ kwa nə, à nı *malıkɛ banıa də
tə zıga yıı nə, tıa tə sapara banıa tə
wa. Tə cìgà voo tə nə naŋa sapara
banıa tə wa, sə kʊ dàn ká fulu tıa tə,
də mʊʊ tə, də tìú mama yuu wa.
2 Yá à tə kúù nı malıka don, ka nan
yıı yipıan con, ka dì yıı də ka jıın
wa, won, ba nə fwa mımınan, kʊ nə
yı Yıı tə, ʊ nə wulə mıı wa, nyiən.
Ka zìn ka kori, ka kə yıı nə, ka swìn
malıkɛ banıa tə con, ba nə pın tə
dìàn, sə tə cùgù tıa də mʊʊ tə, ka
wʊ́:
3 «Á tə dànà ká cùgù tıa tə, də mʊʊ
tə, də tìán tə. Á yá, sə nə dí yáá
nə fwa mımınan, nə Yıı tʊtʊnbıa tə
tə́lə́ nə».
4 Yá à dàń nì də ba swìn lìà tə
nii, ba nə ken mımınan tə ba tə́lə́
nə. Ba yı lìà mùrù bíí də mùrù
sapwilə də mùrù banıa (144 000), yá
ba mama ga yı *Yızərayɛlə dwíə́ tə
wa ləzwənbıa.
5 *Zwida dwíí dəkuu tə wa, yı lìà 12
000, ba mà tanpɔn tə ba tə́lə́
nə.
Ribən dwíí dəkuu tə wa, yı lìà 12
000.
Gadə dwíí dəkuu tə wa, yı lìà 12 000.
6 Azɛrə dwíí dəkuu tə wa, yı lìà 12
000.
Nɛfətali dwíí dəkuu tə wa, yı lìà 12
000.
Manase dwíí dəkuu tə wa, yı lìà 12
000.
7 Simeyon dwíí dəkuu tə wa, yı lìà
12 000.
*Levi dwíí dəkuu tə wa, yı lìà 12
000.
Yısakarə dwíí dəkuu tə wa, yı lìà 12
000.
8 Zabılon dwíí dəkuu tə wa, yı lìà 12
000.
Zwʊzɛfə dwíí dəkuu tə wa, yı lìà 12
000.
Bɛnzwamɛn dwíí dəkuu tə wa, yı lìà
12 000.
Ba lìà təntə mama yı, ba mà tanpɔn
ba tə́lə́ nə.
9 Kʊ kwa nə, à tə ywàŋá də nəń
lìà kapʊpʊ, lìù nə wàrì ba nii ʊ gàlì.
Ba yı lʊʊ dwíə́ tə mama wa, də dwíə́
yiri mama lìà, də lʊʊ nii mama lìà,
də nəndəli yiri mama lìà. Ba yà yı
ba zıga padaʊ tə də lìù tə, ʊ nə yı
ndə *pabiə nə tə, yáá con. Ba yà zʊa
ganpwənə, ba ga jə kùrì nɛɛ ba jìàn
wa.
10 Yá ba dàń baa ba kə yıı nə, ba
swìn, ba wʊ́:
«Kʊ yı Yıı tə, ʊ nə jə̀ə́ padaʊ tə yuu
də pabiə tə, nə jon nəba nə
cʊnə tə wa».
11 Yá malıkɛ tə mama dàń zıga, tə
kıkarı padaʊ tə, də *nəkwına tə, də
wiən banıa tə. Malıkɛ tə tʊa tə yáá
yuu padaʊ tə yáá con, tə wulə tə pın
dun Yıı nə,
12 tə swìn, tə wʊ́:
«Kʊ yı cígá! Nə *Yuu-Tiu Yıı nə mɛ,
sə ba bʊ ʊ nə, ʊ mɛ, sə ʊ na
bùrà, də zìlə́, də wʊbʊŋa, də
lɛ̀ɛ̀e kənu, də dun, də pàrì,
də dìàn. Ʊ mù nə mɛ də tə
yìən təntə, máŋá də máŋá, kʊ
nə ba zwɛ̀e. Kʊ yı cígá».
13 Nəkwıa tə don dàń ma swìn
à con, ʊ wʊ́: «Lìà tə, ba nə zʊa
ganpwənə tə, nə yı labərə? Ba yı
ba nan yə̀n?»
14 À mù Zwan ma le wá, à wʊ́:
«À Yuu-Tiu, n mù nə yə̀ə́ kʊ swìn,
nə bırı nə!» Ʊ dàń ma swìn à con,
ʊ wʊ́: «Kʊ yı lìà tə, ba nə dí càn
zənzən talıkwa máŋá tə wa. Ba sın
ba ganan pabiə tə jana wa, tə ga
pìrì.
15 Mə kʊ mù nə pın, ba wulə Yıı
padaʊ tə yáá con, ba pın wá
dun yıcaʊ də tıtın, ʊ *dìə̀ tə
wa. Lìù tə, ʊ nə jə̀ə́ padaʊ tə
yuu, wá pú ba yuu nə.
16-17 Pabiə tə, ʊ nə wulə padaʊ tə
tətəŋi wa, wá yìrì ba, ʊ ga wá ja ba,
ʊ ja va nabuliyıa tə bwálí nə, tə níá
nə pın mıı. Kʊ mù nə pın, niən kúù
bá ja ba, nanyʊnı də bá ja ba. Yıcaʊ
kúù bá mà ba nə, lıŋı də bá yí ba.
Yá Yıı wá mùrí ba yinıa tə mama».

8

Mɔɔ tanpɔn barpɛ nii nyiən tə ka

lwàrì yoo
(Apokalisə 5.8)

1 *Pabiə nə tə kúù lwàrì mɔɔ
tanpɔn barpɛ nii nyiən tə. Kʊ máŋá
təntə wa, kʊ ken siii Yıı sàń nə, kʊ
ja va ndə lugu nədʊ də fan nə.
2 Yá à dàń nı *malıkɛ barpɛ, tə nə
zıga Yıı yáá con, yá ba dàń ga pa tə
nabwanan barpɛ.
3 Kʊ kwa nə, malıka don dàń twi,
ka zıga *joŋi kúrí tə yıra. Yá sían
kurpotu, ba nə ma sʊrı tıralı, ga
wulə ka jıın wa. Ba pın ka tıralı
zənzən, sə ka sʊrʊ tə, ka pa Yıı nə.
Ka mù ga nə wá tì lìà tə də, ba nə
yı Yıı nə tı tə, yıjʊnı tə də ka pa Yıı
nə, kʊ mù sían joŋi kúrí tə yuu, kʊ
nə wulə padaʊ tə yáá.
4 Tıralı tə nywìń də lìà tə, ba nə
yı Yıı nə tı yıjʊnı, twá malıka tə jıın
nə, tə dì Yıı yáá con.
5 Malıka tə tì tıralı kurpotu tə, ka
kə joŋi kúrí tə mən, ka sú ka nii, ka
dılı tıa yuu wa. Kʊ nətʊ tə pın, dwà
baa, ka pıpılı, kwərə duən də yın lá,
tıa tə də ga vıvaga.

Təntən nabwanan banıa tə wúrú yoo

6 *Malıkɛ barpɛ tə, tə nə jə nab-
wanan barpɛ tə, dàń ken tə sírí, sə
tə wúrú tə.
7 Təntən malıka tə wúrú ka nab-
wana tə. Dwà kafına də mən tə nə
gùlí də jana nan, tə lwá tıa yuu. Yá
tıa tə pwìú batwa vàn nədʊ tə don,
də tìán tə, də pwìú batwa vàn nədʊ,
də galıʊ tə mama dí mən.
8 Malıka bələ nii nyiən tə də wúrú
nabwana tə. Ba dılı won don mʊnaa
tə wa, kʊ nə yı ndə paan nəfarʊ nə,
kʊ mama nə kwé mən. Mʊʊ tə pwìú
batwa vàn nədʊ jigə jana.
9 Wiən tə, Yıı nə fwa, nə wulə
mʊnaa wa, tə ga jə mıı tə sìí, pwìú
batwa vàn nədʊ tıga. Níá yuu
bwərə tə də pwìú batwa vàn nədʊ
cùgù.
10 Malıka batwa nii nyiən tə wúrú
ka nabwana tə. Kacılacɔ nəfarʊ, kʊ
nə kwen mənvoo, ndə malı mən nə,
nan lanworu tə wa, kʊ tʊ. Kʊ tʊa
mʊnɛɛ nəfaran tə pwìú batwa vàn
nədʊ də nabuliyıa wa.
11 Kacılacɔ təntə yırı nə yı
‹wocıcaʊ›. Níá tə pwìú batwa, vàn
nədʊ lwàń kʊ jì wocıcaʊ. Yá níá
təntə dàń jigə nacıcaʊ. Kʊ mù nə
pın, tə gʊ lìà zənzən, ba nə nyʊa tə.
12 Malıka banıa nii nyiən tə wúrú
ka nabwana tə. Yıcaʊ tə pwìú
batwa, vàn nədʊ jigə yikunu. Kʊ
yoo tə tʊn cànà tə yıra, kʊ ga tʊn
kacılacɛ tə də yıra. Kʊ nətʊ dàń
pın, tə nədʊ mama pwìú batwa,
vàn nədʊ jigə nəzonu. Yá yıtʊrı
pwìú batwa, vàn nədʊ jigə yikunu.
Tıtın də pwìú batwa, vàn nədʊ jigə
yikunu.
13 À kúù ywàń à na zunpuu, kʊ
wulə yıı nə ban ban, kʊ pəri. À
nì də kʊ baa kʊ kə yıı nə, kʊ wú:
«Máŋá tə, malıkɛ batwa tə duən tə
nə wá wúrú tə nabwanan batwa tə,
lɛɛ wá bà, lɛɛ wá bà, lɛɛ wá bà, tıa
yuu ləzoni yuu wa».

9

Bonu nii nabwana tə wúrú yoo
(Apokalisə 16.10-11)

1 *Malıka bonu nii nyiən tə wúrú
ka nabwana. À nı kacılacɔ, kʊ nan
yıı nə, kʊ tʊ tıa. Ba pın kʊ bʊʊ tə,
kʊ dàń nə lù zənzən tə borbiu.
2 Kʊ súrí bʊʊ təntə, nywìń ga nan
kʊ wa, tə dì yıı nə. Tə nywìń tə yı
ndə mənvoo nəfarʊ nywìń nə. Bʊʊ
tə nywìń tə pın, yıcaʊ tə də lanworu
tə jì yikunu.
3 Jərən nan nywìń tə wa, tə sú tıa.
Yá ba dàń pın tə cwan, ka nə yı ndə
nıŋa cwan nə.
4 Ba dàń ga swìn tə con, tə dàn ká
fwa lwanı tıa yuu gaʊ tə yıra, nə à
yəə́ wolıʊ nədʊ yıra, nə à yəə́ tìú
nədʊ yıra. Yá tə dàń nə wàá lwanı
tə fwa lìà tə yıra, ba nə ba Yıı tə jə
ba tələ́ nə.
5 Ba wà tə dìàn pın, sə tə gʊ lìà
təntə, ba dàń nə pın tə cwəŋə, sə
tə kə ba càn wa, cànì bonu. Yá càn
təntə, tə nə wá kə ba nə, wá yà ndə
nən nə dıŋa lìù nətʊ.

6 Kʊ máŋá təntə wa, ləzoni wá pìà
tıan, yá ba ga bá na tə, abada. Ba wá
pìà, sə ba tı, tıan ga wá dəri, tə va
yıŋʊnı, tə yá ba.
7 Tə jərən təntə yı ndə səsen nə,
ba nə tanı, sə ba ja va kʊ̀ʊ̀. Tə yun
wa, wiən duən ya wulə lá, tə nə yı
ndə síán yupurən nə, tə yɛɛ ga yı
ndə ləzoni yɛɛ nə.
8 Tə yukʊran tə yı ndə kana
yukʊran nə, yá tə yelə ga yı ndə
gərən yelə nə.
9 Tə nyʊna tə yı ndə pamana lugu
gànʊ̀ nə. Yá tə vànà tə kwirə yı ndə
kʊ̀ʊ̀ bwərə tə, səsen nə dáá nə yàá
vaŋa, tə ja dəri, tə vələ kʊ̀ʊ̀.
10 Tə yà jə dəbələ də tə sʊran ndə
nıŋa nə. Kʊ ga yı tə dəbələ tə wa
nə, tə dìàn tə naŋa, tə ma kəni càn
ləzoni nə, kʊ ja vələ cànì bonu.
11 Tə pìʊ́ nə yı *Sıtana malıka tə,
ka nə ywàŋá bʊʊ tə, kʊ dàń nə lù
zənzən, tə yuu. Ebərə-ba sʊgʊ wa,
ba boŋə ka ‹Abadʊn*›, *Gərɛkə-ba
də sʊgʊ wa, ba boŋə ka ‹Apʊlıʊn›.
12 Təntən lɛɛ tə kɛ̀eń. Nàń, lɛɛ
bələ duən, tə nə wá bà kʊ kwa nə.

Bardʊ nii nabwana tə wúrú yoo (Apokalisə 16.12-16)

13 *Malıka bardʊ nii nyiən tə
wúrú ka nabwana. À dàń ma nì kori
don, kʊ swìn, kʊ naŋa síán *joŋi
kúrí nanyʊran banıa tə con, kʊ nə
wulə Yıı yáá con.
14 Kori tə dàń swìn malıka bardʊ
nii nyiən tə con, ka nə jə nabwana
tə, ka wʊ́: «Kʊ̀rí malıkɛ banıa tə, ba
nə vwə də banzala mʊnaa nəfarʊ tə
nii nə, ba nə boŋə ‹Efəratə›.»
15 Yá ba dàń kʊ̀rì malıkɛ banıa tə,
tə nə ken tə sírí, tə dànì kʊ bını tə,
kʊ cànà tə də kʊ máŋá təntə tətə,
kʊ dıın tə. Tə ken tə sírí, sə tə gʊ
ləzoni pwìʊ́ batwa wa vàn nədʊ don
tıa yuu wa.
16 À nì də, ba swìn pamana tə nii,
ba nə dìgà səsen tə, ba bırı nə. Ba
swìn də ba yı lìà miliyʊn biələ.
17 Mə kʊ tə, Yıı nə pa, à na tə nə
yı nətʊ. À nı səsen də lìà nə dìgà tə
yuu, ba lìà tə yà zʊa pamana lurən
ganan. Lurən təntə yı nəsıan, ndə
mən nə. Tə ga yı pʊ̀pɔ̀ʊ̀ ndə nywìń
nə. Tə mʊ̀ nə yı səmun ndə jirəbuu
nə də. Səsen tə yun yı ndə gərən
yun nə. Tə níə́ wa mən də nywìń
də jirəbuu nə naŋa lá.
18 Tə wiən batwa təntə gʊa ləzoni
pwìʊ́ batwa vàn nədʊ tə don. Tə gʊa
ba də mən, də nywìń, də jirəbuu tə
nə naŋa tə níə́ wa.
19 Səsen tə dìàn yà yı tə naŋa tə
níə́ tə də tə dəbələ wa. Tə dəbələ
tə yı ndə dıŋa nə, tə ga jə yun də.
Yá kʊ yı tə yun təntə nə, tə ma fwa
kʊ tə nə lwara.
20 Ləzoni tə, ba nə ga lá, wiən
təntə nə wà gwı, wà sɛ̀e ba vəvəri
ba kwa, ba ma sá wiən tə ba nə fwa
də ba jıın. Ba tə pın dun *zinə tə nə
də woŋwanan tə nə, ba nə fwa də
ba tətə jıın. Tə woŋwanan təntə yı
ba fwa də síán, nə à yə̀ə́ də cınıa,
nə à yə̀ə́ də kapana, nə à yə̀ə́ də
daran. Tə woŋwanan təntə yíá ba
na, tə zıan ba nə̀ń, tə ga wàrì tə vəli.
21 Ba mʊ̀ ləzoni təntə wà ba kwa
vəvəri, ba ma sá ba lagʊrı tə, nə à
yə̀ə́ ba cırı tə, nə à yə̀ə́ ba ka pə̀ń
duən vɛɛ vɛɛ tə, nə à yə̀ə́ ba ŋwìràn
tə.

10

Sagıbiə tə, ba nə pın Zwan nə tə, yoo

1 À nı *malıka don, ka nə jə dìàn
zənzən də ka nan Yıı sàń ka cwi. Ka
yà pəpəri ka tìàn də bakwan. Ka
yuu con kıkarı də dwà sìʊ́, ka yáá
tə ga yı ndə yıcaʊ nə. Ka nɛɛ tə də
yı ndə ywəŋə nə, tə nə jə mən.
2 Ka yà jə sagıbiə, kʊ nə súrí ka
jıın wa. Yá ka dàń tún ka jızən naa
tə mʊʊ yuu wa, ka ga tún ka jıgwiə
naa tə tıa yuu wa.
3 Ka dàń ga zìn ka kori, ka kə yıı
nə, ka bubwi ndə gəru nə yàá baa
nətʊ tə. Ka nə bubwi nətʊ tə kwa
nə, dwà baa nɛɛ barpɛ.
4 Máŋá tə, dwà nə baa nɛɛ barpɛ
tə, à yà pìà à pʊ́pʊ́ní, yá à dàń nì

* **9:11 9.11** Kʊ yırı təntə dàń nə yı cʊcʊranyiən lìù.

kori, kʊ nə nan Yıı *sàń, kʊ swìn à con, kʊ wʊ́: «Dàn ká pʊ́pʊ́ní kʊ tə, dwà tə nə baa nɛɛ barpɛ ka swìn tə, n pa ba lwarı. Ja kʊ n con nə!»

5 Yá malıka tə, à nə nı də ka zıga yıı nə, mʊʊ tə də tıa tə yuu wa, dàń zìn ka jızən jıın tə, ka te yıı nə.

6 Ka dùà də Yıı tə, ʊ nə wulə mıı wa, máŋá də máŋá, kʊ nə ba zwɛ̀e, ʊ nə fwa lanworu tə də wiən, tə nə wulə kʊ wa. Ʊ fwa tıa də ka yuu wiən, ʊ fwa mʊʊ də kʊ wa wiən. Ka dùà də Yıı yırı tə ka swìn də, kʊ kʊ́ù ba ja ka lı máŋá, ka ma dàn.

7 Yá máŋá tə, malıka barpɛ nii nyiən tə nə wá kə ka sírí, ka wúrí ka nabwana tə, kʊ máŋá tə wa, Yıı dàń wá pa, ʊ cígá tə, ka nə sègè, tʊn ka nii sú. Ʊ yà swìn kʊ sʊywáŋʊ́ təntə, ʊ tʊ̀tʊ̀nà tə nə yı ʊ nii *sʊ̀sʊ̀nà tə con.

8 Yá kori tə, à yà nə nì, də kʊ nan Yıı sàń, kʊ bìàn tə, kʊ́ù pìí kʊ swìn à con, kʊ wʊ́: «Vəli, n jon sagıbiə tə, kʊ nə súrí, kʊ wulə malıka tə jıın wa, kʊ nə zıga yıı nə, mʊʊ tə də tıa tə yuu wa».

9 À dàń vəli malıka tə con, à ga swìn ka con, sə ka pa nə sagıbiə tə. Ka ma swìn à con, ka wʊ́: «Jon kʊ, n ləri! Kʊ wá yà lán lán n nii wa, ndə tʊran nə. Yá kʊ ga wá yà càn kwalʊ kwalʊ n pùə́ wa».

10 À jon sagıbiə tə, malıka tə jıın wa, à ləri. Kʊ yı lán lán à nii wa ndə tʊran nə. Yá à dàń nə ləri kʊ, kʊ jigə càn kwalʊ kwalʊ à pùə́ wa.

11 Ba dàń ma swìn à con, ba wʊ́: «N mɛ, sə n tə bwé n swìn Yıı nii sʊ̀ràn tə, n bırı lʊʊ nii kapʊpʊ lìà nə, də lʊʊ dwíə́ kapʊpʊ, də nəndəli yiri kapʊpʊ lìà nə, də pɛ̀egá kapʊpʊ nə».

11

Lìà bələ tə, ba nə swìn cígá tə, ba bırı
(Likə 21.24)

1 Kʊ kwa nə, ba dàń pın nə mıʊ, ba nə ma maŋa wiən, kʊ nə yı ndə dabiə nə, ba ga swìn, ba wʊ́: «Zàn, n ga man Yıı *dìà tə də kʊ *joŋi kúrí tə, sə n gàlì lìà tə nii, ba nə wulə kʊ wa, ba pın dun Yıı nə.

2 Yá Yıı dii tə yáá tə nə dà, kàrá con tə mù, dàn ká man kʊ. Yıı pın yáá təntə, lʊʊ dwíə́ tə duən tə mama, ba nə yèrì Zwezi-*Kərisə nə lʊʊ wa. Dwíə́ təntə wá nıŋa tıʊ tə, kʊ nə yı Yıı nyiən tə də nɛɛ, halı, kʊ ja vələ cànì sapwilə də bələ».

3 Yıı kʊ́ù ma swìn, ʊ wʊ́: «À wá tʊn à lìà bələ, ba nə wá swìn à cígá tə, ba bırı. Ba lìà təntə zʊa pucʊnı ganan. Ba wá swìn à sʊgʊ, ba bırı lìà nə dıan mʊ̀rʊ̀ də biələ də sapwıtwa (1 260)».

4 Kʊ lìà bələ təntə nə yı ndə *oliviye tìán bələ tə də canzılan bələ tə, tə nə zıga *Yuu-Tiu yáá con, ʊ nə də́ pàrì tıa yuu wa.

5 Lìù nə pìà, sə ʊ fwa ba lwanı, mən yàá nan ba nii wa, tə də́ ba dʊŋa tə, tə cʊ̀gʊ̀. Cígá, lìù nə pìà, ʊ cʊ̀gʊ̀ ba, kʊ mɛ, sə ba gʊ kʊ tíú nətʊ.

6 Ba jə dìàn, sə ba ja, dwà ka dàn ká nà, máŋá tə wa, ba nə wá swìn Yıı nii sʊ̀ràn tə. Ba ga jə dìàn, sə ba lwàń níá, ba pa, tə jì jana. Ba jə dìàn də, sə ba kə yacara yiri mama lìà tə nə, ba nə wulə tıa yuu wa, máŋá tə mama, ba nə pìà.

7 Máŋá tə wa, ba nə wá swìn Yıı sʊ̀ràn tə, ba zwɛ̀e, wojijiru tə nə naŋa *Sıtana malıkɛ bʊʊ tə wa, kʊ dəń nə lu zənzən tə, dàń wá zıgı ba nə də kʊ̀ù. Yá kʊ wá ta ba, kʊ də́, kʊ ga wá gʊ ba.

8 Ba wá yá ba tıga tə kanporu wa, tıʊ nəfarʊ* tə tətəŋi wa. Mə kʊ bwálí təntə wa nə, ba paa ba *Yuu-Tiu dagarʊ yuu wa. Yıra tə tə nə bırı tıʊ təntə nyınyıga nə yı *Sodɔmə də *Ezwipətə.†

9 Lʊʊ nii mama lìà, dwíə́ yiri

* **11:8 11.8** Sodɔmə yà yı tıkʊkwıʊn, kʊ nə súə́ də lìà tə, ba nə tʊŋa kʊ tə mama, ba nə swə, Yıı ma cʊ̀gʊ̀ kʊ. Yızərayɛlə lìà tə yà yın ywəŋə Ezwipətə nə. † **11:8 11.8** Sodɔmə yà yı tıkʊkwıʊn, kʊ nə súə́ də lìà tə, ba nə tʊŋa kʊ tə mama, ba nə swə, Yıı ma cʊ̀gʊ̀ kʊ. Yızərayɛlə lìà tə yà yın ywəŋə Ezwipətə nə.

mama lìà, də nəndəli yiri mama lìà, də lʊʊ dwíə́ tə mama wa, wá ywàń ba tɪga tə, kʊ ja vələ dɪan batwa də fan. Yá ba bá pa cwəŋə, sə ba gùrì tɪga təntə.

10 Tɪa yuu ləzoni wá jwɛ ba mù lìà bələ təntə tɪan tə yɪrɪ, ba ga wá yà pupwən wa. Ba wá tʊn zìlə́ wiən duən yɪra, ba mù Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nà bələ təntə tɪan tə yɪrɪ, ba nə wʊwalɪ tɪa yuu ləzoni zənzən tə yɪrɪ.

11 Dɪan batwa də fan tə kwa nə, Yɪɪ pɪn *siŋu, kʊ nə pɪn mɪɪ, bà kʊ zʊ ba, yá ba dàń ga zàn, ba zɪga ba nɛɛ nii nə. Fən nəfarʊ dàń zʊa lìà tə, ba yà nə ywàŋá ba.

12 Ba nì kori tə nə jə dìàn də kʊ baa, kʊ nan yɪɪ nə, kʊ swìn ba con, kʊ wʊ́: «Á dɪa yəbə!» Yá ba dàń dìgà yɪɪ nə bakwan wa, ba dʊŋa tə ga na ba.

13 Kʊ máŋá tə wa, tɪa vuvugu zənzən, yá tɪʊ tə pwìʊ́ fugə vàn nədʊ buburi duən yuu wa. Ləzoni mʊ̀rʊ̀ barpɛ (7 000) tɪga, kʊ mù tɪa tə vuvugu təntə wa. Fən zʊa ba duən tə, ba ga pa dun Yɪɪ nə, ʊ nə wulə ʊ sàń nə.

14 Bələ nii lɛɛ tə kɛ̀eń. Kʊ kwa nə, nə̀ń, batwa nii lɛɛ tə nə, tə nə wá bà síʊ́n síʊ́n.

Nabwanan barpɛ nii nyiən tə yoo
(Apokalisə 12.10; 19.6)

15 *Malɪka barpɛ nii nyiən tə wúrú nabwana. Kwərə tə nə jə dìàn baa, tə nan Yɪɪ sàń nə, tə wʊ́:

«Lʊʊ pàrì tə twi nə *Yuu-Tiu də *Kərisə tə, ʊ nə tʊn wá. Ʊ wá də́ pàrì, máŋá də máŋá, kʊ nə ba zwɛ̀e».

16 *Nəkwɪna sapʊa də banɪa tə, yà nə jə̀ə́ Yɪɪ yáá nə padaran tə yuu wa nə tə, tʊa ba yáá yuu, ba wulə ba pɪn dun Yɪɪ nə.

17 Ba swìn, ba wʊ́:

«Nə kəni n lɛ̀eɛ̀e Yuu-Tiu Yɪɪ tə, n nə wulə tə mɛ yuu wa. N mù nə yɪn lá, n mù ga nə wulə. Nə pɪn mʊ́ dun, n dìàn nəfarʊ tə nə pɪn, n tún n pàrì tə yɪrɪ.

18 Lʊʊ dwíə́ tə mama lɪŋa yà zaŋa Yɪɪ yuu wa. Yá Yɪɪ lɪŋa tə twi síʊ́n nə. Máŋá dàń yí, sə n bʊ̀rì tɪga bʊ̀rà. N wá ŋwín n tʊtʊnbɪa tə, ba nə yɪ n nii *sʊ̀sʊ̀nà tə. N wá ŋwín lìà tə mama, ba nə yɪ n mù nə tɪ, də ba tə mama, ba nə zìlí mʊ́, də ba ləzwənbii də ba ləzwənfaran. Yá n dàń wá cʊ̀gʊ̀ lìà tə, ba nə cʊ̀gà tɪa tə, kʊ máŋá təntə wa».

19 Kʊ kwa nə, Yɪɪ *dìə̀ tə Yɪɪ sàń tə wa dàń súrí. Yɪɪ dìə̀ tə wa, *nimarʊ daka tə nan yíá yuu. Dwà pɪpɪlɪ, ka baa, kwərə duən də yɪn lá, tɪa tə də ga vɪvaga, dwakafɪna də ga nan, tə lwá də dìàn.

12

Kan də tɪdən yoo
(Apokalisə 2.26-27; 1 Piyɛrə 5-8)

1 Kʊ kwa nə, mɪmɪnʊ nəfarʊ don nan yɪɪ nə. À nɪ kan don, yɪcaʊ tə nə pəpəri wá ndə gànʊ̀ nə, cànà tə ga wulə ʊ nɛɛ də̀ń. Kacɪlacɛ fugə bələ nə yɪ ʊ dun yupuu, kʊ nə pʊ́ə́ ʊ yuu nə, kʊ kɪkarɪ.

2 Kan tə yà jə pʊ̀ə́ ʊ pìà, sə ʊ lʊrɪ. Yá ʊ lʊrɪ tə càn dàń pɪn, ʊ bubwi.

3 Mɪmɪnʊ tə don kʊ́ʊ̀ nan yɪɪ nə. Nə̀ń, kʊ yɪ tɪdən nəfarʊ, nəsɪan ndə mən nə, kʊ nə jə yun barpɛ də nyʊran fugə nan kʊ zɪga. Dun yupuu yà pʊ́ə́ kʊ yuu tə nədʊ mama nə.

4 Kʊ dəbəli bɪbalɪ kacɪlacɛ, tə nə wulə lanworu tə wa, pwìʊ́ batwa vàn nədʊ don, kʊ lwá tɪa yuu wa.

Tɪdən tə dàń zàn kʊ zɪga kan tə, ʊ nə pìà ʊ lʊrɪ, tə yáá con. Yá máŋá tə wa, ʊ dàń nə lʊrɪ, kʊ pìà kʊ də́ ʊ bìʊ́ tə.

5 Ʊ lʊrɪ bìʊ́. Ʊ mù bibɛɛ təntə nə wá də́ pàrì lʊʊ dwíə́ tə mama yuu wa də dìàn. Yá ba dàń jon ʊ bìʊ́ tə, ba ja va Yɪɪ con, ʊ padaʊ tə nə wulə lá.

6 Kan tə ma dəri, ʊ va kasɔɔ lanworu wa. Yɪɪ yà kwɛn bwálí, ʊ tún ʊ nə lá, sə ʊ lɪ ʊ nii nə, kʊ ja vələ dɪan mʊ̀rʊ̀ də biələ də sapwɪtwa (1 260).

(Likə 10.18-19)

7 Kʊ̀ʊ̀ dàń twi kʊ zàn Yɪɪ *sàń nə. *Malɪkɛ pìʊ́ Miswɛlə də ʊ malɪkɛ tə

ta tıdən tə. Tıdən tə də də kʊ malıkɛ
ta ba zıgı ba nə.
8 Yá tıdən tə dàń nə wà dìàn dí ba
yuu wa. Kʊ də kʊ malıkɛ tə yà kʊ́ʊ̀
ba tə bwálí jə Yıı sàń nə.
9 Ba dılı kʊ mù tıdən nəfarʊ təntə
də kʊ malıkɛ tə tıa yuu wa. Kʊ mù
nə yı dən nədwan tə, ba nə boŋə
‹*zini pìʊ́›, nə à yəə́ *Sıtana. Kʊ mù
nə gıgarı lìà tə nə wulə tıa ka tə yuu
mama wa.
10 À dàń nì kori, kʊ nə jə dìàn də
kʊ baa, kʊ nan Yıı sàń nə, kʊ swìn,
kʊ wʊ́:
«Sıʊ́n nə, máŋá dàń yí, yá Yıı jon
lìà Sıtana jìàn wa. Nə nyına
Yıı bırı ʊ dìàn tə, də ʊ pàrì tə
nə yı nətʊ. *Kərisə tə, ʊ nə
tʊn tə, də ga bırı də, Yıı ken
dìàn ʊ jıın wa. Kʊ yı cígá, ba
yigu lìù tə, ʊ nə swìn ʊ zıga
ba tə nə, ba nə yı nə nubıa
Kərisə yırı, ba lı Yıı sàń nə,
ba dı tıa. Ʊ mù nə yı lìù tə, ʊ
yà nə swìn, tıjaŋa sʊ̀ràn ʊ ma
zıga ba nə, tıtın də yıcaʊ, nə
nyına Yıı tə yáá con.
11 Nə nubıa tə dí dìàn ʊ yuu wa, lìù
tə nə yı ndə pabiə nə tə jana tə yırı,
tə nə lwá də Yıı sʊgʊ tə yırı, ba nə
swìn ba bırı lìà nə. Ba sɛ̀e, sə ba ja
ba mıı tə, ba ma lárí tıan.
12 Kʊ mù tə yırı, á yana pupwən wa,
á mù lìà tə, á nə wulə Yıı sàń tə wa.
Yá lɛɛ dàń wá yà tıa yuu wa də mʊʊ
wa, Sıtana nə cuə tə con tə yırı. Ʊ
súə́ də lıŋa, ʊ nə yəə́ də, ʊ máŋá tə
nə ga kʊ́ʊ̀ ba dáá yırı».
13 Máŋá tə, tıdən tə nə nı də kʊ yı,
ba dılı kʊ tıa tə yuu wa, kʊ pe kan
tə nə lʊrı bibɛɛ tə, kʊ kə kʊ yáá.
14 Ba pın zənpurən nəfarʊ vànà
bələ kan tə nə, sə ʊ ma pəri, ʊ
va kasɔɔ lanworu wa. Bwálí wulə
kasɔɔ lanworu təntə wa, Yıı nə wá
lı ʊ nii nə lá, bına batwa də fan. Yá ʊ
də kʊ mù tıdən tə kʊ́ʊ̀ bá boli duən.
15 Tıdən tə tʊnı níá kʊ lı kʊ nii wa,
ndə mʊnaa nə, kan tə kwa con, sə tə
pɛ̀e wá tə ja jén.
16 Yá tıa tə san kan tə nə, ka súrí
ka nii, ka nyʊ mʊnaa tə, tıdən tə nə
tʊnı kʊ lı kʊ nii wa, kʊ dılı kan tə
kwa tə.
17 Tıdən tə lıŋa zàn kan tə yuu wa,
kʊ dàń ma pìí kʊ va kʊ zìn kʊ̀ʊ̀ kan
tə bıa gıganı nə, ba nə yı lìà tə, ba
nə sɛ̀e ba twá Yıı *nii yìàn tə nə, ba
ga swìn Zwezi sʊ̀ràn tə, ba bırı də
ba twá tə nə.
18 Tıdən tə dàń ma kɛ̀eń kʊ va, kʊ
zıga mʊʊ tə vàn nə.

13

Wojijiru tə nə nan mʊʊ tə wa nə yoo
(Apokalisə 17.3, 7-17)

1 Kʊ kwa nə, à nı wojijiru don də
kʊ naŋa mʊʊ wa. Kʊ wojijiru tə yà
jə nyʊran fugə də yun barpɛ. Nyʊʊ
nədʊ mama yuu yà jə dun yupuu.
Yun tə nədʊ mama yuu wa, yıra yà
pʊ́pʊ́ná, tə nə twın Yıı.
2 Wojijiru tə, à nə nı tə, yı
ndə gwiə nə. Kʊ nɛɛ tə yı ndə
kanyakuru nɛɛ nə, kʊ nii tə ga yı
ndə gəru nii nə. Yá tıdən tə dàń pın
kʊ dìàn tə, də kʊ padaʊ tə, də pàrì
nəfarʊ wojijiru tə nə.
3 À nı wojijiru tə yuu nədʊ don,
ba nə mà ba tún nʊran kʊ yıra, ndə
kʊ wá tı. Yá kʊ nʊran təntə dàń pìí
tə zʊ̀rì. Kʊ dàń gwárí tıa yuu lìà tə
mama, ba ga dəri ba twá kʊ kwa.
4 Lìà tə mama dàń tʊa tıa tıdən
tə yáá con, ba pa kʊ dun, kʊ nə pın
pàrì wojijiru tə nə yırı. Ba tʊa tıa
wojijiru tə yáá con, ba ga wʊ́: «Lìù
tə̀lə́, ʊ nə mɛ də wojijiru tə. Lìù tə̀lə́
ʊ nə wàá ʊ tɛ, ʊ zıga kʊ nə».
5 Ba pın cwəŋə wojijiru tə nə, sə
kʊ swìn fwiə sʊ̀ràn də yìàn tə nə
twın Yıı. Ba tə kʊ́ʊ̀ pın kʊ cwəŋə,
sə kʊ də́ kʊ pàrì tə, cànì sapwilə də
bələ.
6 Kʊ dàń súrí kʊ nii, kʊ swìn yìàn,
kʊ ma twın Yıı də kʊ cʊ̀gà ʊ yırı tə
nə, də kʊ twın ʊ bwálí tə, ʊ nə wulə
tə, də lìà tə nə wulə Yıı *sàń tə wa.
7 Ba pın kʊ cwəŋə, sə kʊ ta kʊ
zıgı lìà tə nə, ba nə yı *Kərisə nə
tı, sə kʊ ta ba, kʊ də́. Ba pın kʊ
cwəŋə, sə kʊ də́ dìàn dwíə́ dəkurən

yiri mama lìà, lʊʊ nii mama lìà yuu wa, nəndəli yiri mama lìà yuu wa, də lʊʊ dwíə́ tə mama wa.
8 Yá tɪa yuu lìà tə mama, ba yɪra nə wà púpúní mɪɪ sagɪ tə wa, máŋá tə wa, Yɪɪ nə fwa lʊʊ, dàń wá tʊ wojijiru tə yáá con, ba pa kʊ dun. Mɪɪ sagɪ təntə yɪ *pabiə tə, ba nə ken sìʊ́ ka bɪan nə tə, nə tɪ kʊ.
9 Lìù mama dàń mɛ, sə ʊ kə dìàn, ʊ súrí ʊ zɪan, sə ʊ ma cʊgʊ zəni!
10 Lìù tə, ʊ nə mɛ, sə ʊ dʊŋa ja wá, ba ma fwa kʊ tə, ba nə pìà, ba wá ja kʊ tíú tə. Lìù tə, ʊ nə mɛ, sə ba gʊ də lagʊrɪ sìʊ́, ba cígá wá gʊ kʊ tíú də lagʊrɪ sìʊ́. Kʊ nətʊ tə yɪrɪ, lìà tə nə yɪ Kərisə nə tɪ tə mɛ, sə ba kə ba waa Zwezi-Kərisə nə, ba ga ja pínʊ́ wuuu, ba dàn ká pìí, ba kə ba kwa.

Wojijiru tə nə nan tɪa tə yoo (Apokalisə 19.20; 14.9-11)

11 Kʊ kwa nə, à nɪ wojijiru don də kʊ nan tɪa kʊ dì. Kʊ yà jə nyʊran bələ, tə nə yɪ ndə pabiə nyʊran nə, kʊ ga swìn ndə tɪdən nə.
12 Kʊ yà wulə kʊ tʊŋa də mʊʊ wojijiru pàrì tə, kʊ mʊ̀ mʊʊ wojijiru tə yáá con. Yá kʊ dàń kálʊ́ tɪa də ka yuu ləzoni mama, kʊ pa ba tʊ kʊ yáá con, də ba pɪn dun kʊ mʊ̀ təntən wojijiru təntə nə. Mə kʊ mʊ̀ mʊʊ wojijiru təntə, nə ba mà ba tún nʊran kʊ yɪra, ndə kʊ wá tɪ. Yá nʊran təntə dàń pìí tə zùrì.
13 Kʊ mʊ̀ bələ nii wojijiru təntə yà fwa dìàn mɪmɪnan nəfaran. Kʊ yà pɪn, mən nan yɪɪ nə, tə cú tɪa yuu, ləzoni tə mama yíá yuu.
14 Kʊ yà gɪgarɪ tɪa yuu ləzoni də kʊ dìàn mɪmɪnan tə, ba nə pɪn kʊ cwəŋə, sə kʊ fwa mʊʊ wojijiru tə yáá con. Kʊ dàń swìn tɪa yuu ləzoni con, sə ba ma wojijiru təntə, ba nə za də lagʊrɪ sìʊ́, ba tún nʊran kʊ yɪra, kʊ ga pìí kʊ bwin tə nyɪnyɪga.
15 Ba pɪn cwəŋə bələ nii wojijiru tə nə, sə kʊ pa təntən nyiən tə nyɪnyɪga tə, ba nə ma tə wànì, kʊ na mɪɪ kʊ sìí, sə kʊ wànì kʊ swìn yìèn. Ba pɪn kʊ cwəŋə, sə kʊ pa, ba gʊ lìà tə mama, ba nə ba tɪa twɪ, ba pɪn kʊ dun.
16 Wojijiru tə pɪn, ba fwa mɪmɪnʊ lìà tə mama jɪzən jìàn nə, nə à yə̀ə́ ba tə́lə́ nə. Kʊ yɪn ləzwənbii də ləzwənfaran də jɪjə tìán də zʊra də lìà tə nə tɪ ba tìàn də ywəŋə.
17 Yá lìù mama bá wànì won ʊ yoli, nə à yə̀ə́ ʊ jon ʊ yə̀, də kʊ tíú tə nə ba kʊ mɪmɪnʊ tə jə. Kʊ mɪmɪnʊ təntə nə bɪrɪ, wojijiru tə yɪrɪ tə nə yɪ nətʊ, nə à yə̀ə́, nanba tə, kʊ nə bɪrɪ kʊ yɪrɪ tə.
18 Mə yəbə nə wʊbʊŋa mɛ, sə kʊ ya lá. Lìù tə, ʊ nə jə yənu, nə wàá kʊ nanba təntə dàń ʊ jəli ʊ lwarɪ. Kʊ nanba təntə bɪrɪ bɛɛ ləzoni nanba. Kʊ yɪ biərdʊ də sapwɪtwa də bardʊ (666).

14

Pabiə tə də ʊ kwa lìà tə yoo (Ebərə-ba 12.22-24; Apokalisə 7.3)

1 Á cʊga zəni, à ywàń də à na, *pabiə tə, ka zɪga yɪɪ nə paan tə, ba nə boŋə ‹Siyon*›, tə yuu wa. Lìà mʊ̀rʊ̀ bíí də mʊ̀rʊ̀ sapwilə də mʊ̀rʊ̀ banɪa (144 000) yà wulə də wá, ba yà nə jə ʊ yɪrɪ tə, də ʊ nyɪna Yɪɪ tə yɪrɪ tə, tə nə púpúní ba tə́lə́ nə.
2 À nì kori, kʊ nə nan Yɪɪ sàń, kʊ yɪ ndə níá nə dáá, tə ga dəri tə bìàn, kʊ ga yɪ ndə dwà nə baa də dìàn. Kʊ kori təntə, à nə nì tə, yɪ ndə kunkodurə nə wulə, ba dwí ba kunkolu.
3 Ba dàń wulə ba nuŋə nuŋə nədʊn Yɪɪ padaʊ tə yáá, də wiən banɪa tə, də *nəkwɪna tə yáá con. Lìù tə̀lə́, ʊ nə wàá kʊ nuŋə tə ʊ kwè, də kʊ nə tà ba lìà mʊ̀rʊ̀ bíí də mʊ̀rʊ̀ sapwilə də mʊ̀rʊ̀ banɪa (144 000) təntə, Yɪɪ nə yə̀ lìà təntə ʊ jon, tɪa ka tə yuu wa.
4 Ba lìà təntə yɪ lìà tə, ba nə cìgà ba tìàn nə, ba wà durən yìèn fwa. Ba yɪ lìà tə, ba nə wà cwàrì də duən. Ba yɪ pabiə nə tə kwa bwálí

* **14:1 14.1** Kʊ yɪ paan tə, *Zwerizalɛmə nə lwə̀ kʊ yuu wa, yɪrɪ nədwan.

tə mama, ka nə vələ. Yıı yə̀ lìà təntə
ʋ jon ləzoni pwərə wa, sə ba ya ʋ
mù Yıı də nə, tə təntən lìà.
5 Kʋnkʋn wà ba lìà tə nii wa nan.
Ba yı lìà tə, ba nə ba yoo jə, ba nə
wá caga ba nii nə kʋ yırı.

Yıı bʋ̀rà tə yoo
(Tʋtʋnan 17.30-31; Apokalisə 18; 19.19, 20)

6 Kʋ kwa nə, à nı *malıka tə don,
ka nə pəri, ka nan yıı nə ban ban.
Ka yà jə sʋywáŋʋ́, kʋ nə wulə máŋá
mama wuuu, sə ka swìn ka bırı tıa
yuu ləzoni nə, də lʋʋ dwíə́ tə mama
wa nə, də dwíə́ dəkurən yiri mama
lìà nə, də nəndəli yiri mama lìà nə,
də lʋʋ nii mama lìà nə.
7 Malıka tə zìn ka kori, ka kə yıı
nə, ka wʋ́: «Á zìlə́ Yıı, sə á ga pa wá
dun, máŋá nə yí, sə ʋ bʋ̀rì ləzoni
bʋ̀rà yırı. Á twıa Yıı yáá con, á pa
wá dun. Ʋ mù nə fwa lanworu, də
tıa, də mʋʋ, də nabuliyıa».
8 Malıka don, ka nə yı bələ nii
nyiən, twá təntən nyiən tə kwa,
ka bà, ka swìn, ka wʋ́: «Kʋ tʋa,
*Babılɔnə tıʋ nəfarʋ tə tʋa buuu.
Babılɔnə tìán yà pın lʋʋ dwíə́ tə
mama wa, twá ba nə, ba pəni duən
vɛɛ vɛɛ, ndə ba nyʋa swana ba
bʋbʋnı».
9 Malıka don, ka nə yı batwa nii
nyiən, twá təntə nyiən bələ tə kwa,
ka bà, ka zìn ka kori ka kə yıı nə, ka
wʋ́: «Lìù tə, ʋ nə tʋa wojijiru tə də
kʋ nyınyıga tə yáá nə, ʋ pa kʋ dun,
yá kʋ tíú ga jə wojijiru tə mımınʋ ʋ
təlí nə, nə à yə̀ə́ ʋ jıın nə,
10 Yıı lıŋa tə wá zàn ʋ yuu wa
zənzən, ndə ba nə lwa swana tə
nə dá wùrú zʋŋa wa, ba pa ʋ nyʋ
ʋ bʋbʋnı. Yá Yıı dàń wá kə kʋ
ləzwənyiri təntə, mən də jirəbuu
wa, sə tə pa ʋ də́ càn, ʋ malıkɛ tə
də *pabiə nə tə yáá con.
11 Mən tə dàń wá kə càn ba
ləzwənyirə təntə nə, tə nywìń ga
zaŋa, máŋá də máŋá, kʋ nə ba
zwɛ̀e. Yá ba ba na sìə́ yıcaʋ də tıtın.
Ba yı lìà tə, ba nə tʋa wojijiru tə
də kʋ nyınyıga tə yáá con, ba pa kʋ
dun. Yá ba yı lìà tə, ba nə sɛ̀e, ba pa
ba fwa wojijiru tə yırı tə mımınʋ ba
yıra».
12 Kʋ nətʋ tə yırı, lìà tə, ba nə yı
Kərisə nə tı, ba nə twá ʋ *nii yìən
tə nə, ba ga kə ba waa Zwezi-Kərisə
nə mɛ, sə ba ja pínʋ́ wuuu, ba dàn
ká pìí ba kə ba kwa.
13 À nì kori, kʋ nə nan Yıı *sàń kʋ
nə swìn, kʋ wʋ́: «Pʋ́pʋ́ní, kʋ nə zıgı
síʋ́n nə: Pupwən lìà nə yı lìà tə, ba
nə ken ba waa *Yuu-Tiu nə, ba ga
zıgı lá ba tı. Yıı-*Siŋu tə le, kʋ wʋ́:
‹Kʋ yı cígá, ba wá sìí ba tʋtʋncaran
tə jıın wa, yá tə mù dàń nə bırı kʋ
tə, ba nə tʋn›.»

(Matiə 13.37-43)

14 À nə ywàŋá də nə̀ń, bakwan
nəpon nə, won yà jə̀ə́ kʋ bakwan tə
yuu wa, kʋ yı ndə ləzwənə nə. Ʋ
yà pʋ́ə́ síán yupuu ʋ yuu nə, ʋ ga jə
sıkwara, kʋ nii nə yı fʋla fʋla, ʋ jıın
wa.
15 *Malıka don nan Yıı *dìə̀ tə wa,
ka zìn ka kori, ka kə yıı nə, ka swìn
lìù tə con, ʋ nə jə̀ə́ bakwan tə yuu
wa, ka wʋ́: «Tıa yuu wiən tə bıga
tə mɛ, sə ba gıan tə. Máŋá yí, sə ba
gıan tə! Ja n sıkwara tə, n ma gıan
tıa yuu wiən tə!»
16 Lìù tə, ʋ nə jə̀ə́ bakwan tə yuu
wa, dàń ma ja ʋ sıkwara tə, ʋ ma
gıan tıa yuu wiən, tə nə bıga tə
mama, ʋ zwɛ̀e.
17 Malıka don də tə nan Yıı dìə̀ tə
wa, kʋ nə wulə Yıı sàń nə. Ka də yà
jə sıkwara, kʋ nii nə yı fʋla fʋla.
18 Malıka don də ka nə jə dìàn
mən yuu wa, nan *joŋi kúrí tə con,
ka zìn ka kori, ka kə yıı nə, ka swìn
ka tə nə jə sıkwara tə, kʋ nii nə
yı fʋla fʋla tə con, ka wʋ́: «Ja n
sıkwara tə, kʋ nii nə yı fʋla fʋla tə,
n ma pʋ̀rí kacan, tə nə bıga, tə wulə
tıa yuu kacan kárá tə wa!»
19-20 Malıka tə dàń ma ja ka
sıkwara tə, ka ma pʋ̀rí kacan, tə nə
wulə tıa yuu wa, Ka tì tə, ka lwá zɔɔ
nəfarʋ wa, sə ka kaŋa tə, ka ma fwa
swana, sə kʋ bırı Yıı lıŋa nə zaŋa
zənzən nətʋ. Ba tıtaga kacan tə. Zɔɔ
nəfarʋ tə wa kʋ yà nə wulə tıʋ tə nii
nə. Jana nan kʋ bwálí tə wa, tə dəri

tıa, tə va kilomɛtərə biətwa (300). Kacan níá təntə yı jana, tə dàń ga luŋə zənzən. Sısan nə zʊa tə wa, tə wá dì, tə yí ka nii kwìán.

15

Malıkɛ barpɛ tə də yacara yirə yirə tə yuu yoo
(Apokalisə 19.1-4; 11.19; 16.1)

1 Kʊ kwa nə, à nı mımınʊ don lanworu tə wa, kʊ yı nəfarʊ, kʊ ga yı wobalʊ. À nı *malıkɛ barpɛ, tə nə wàá yacara dəkurən barpɛ tə kəni lìà nə. Mə tə mù talıkwa yacara barpɛ tə nə Yıı wá twá, ʊ ma tʊn ʊ lıŋa tə, ʊ pa tə sú.

2 Kʊ kwa nə, à tə nı won ndə mʊʊ nə, kʊ nə yı ndə zəŋə nə, kʊ nə gùlí də mən. À nı ba tə, ba nə dí dìàn wojijiru tə də kʊ nyınyıga tə yuu wa də won tə, kʊ yırı tə nə yı nanba tə, yuu wa. À nı ba də ba zıga kʊ mù mʊʊ tə, kʊ nə yı ndə zəŋə nə tə, yuu wa, ba ga jə kunkwələn tə, Yıı nə pın ba.

3 Ba wulə ba nuŋə Yıı tʊtʊnbiu *Moyizə nuŋə tə, tə nə yı lìù tə, ʊ nə yı ndə *pabiə nə tə də nuŋə, Ba nuŋə ba wʊ́:

«Nə *Yuu-Tiu Yıı, n wulə tə mɛ yuu wa, kʊ tə n nə fwa dáá, kʊ ga jə fıra. N yı dwíə́ tə mama pìʊ́ lʊʊ wa. N coŋi tə yı mənə mənə, tə ga yı cígá coŋi də.

4 Yuu-Tiu, lìà tə mama zìlí mʊ́, ba ga bwı n yırı tə nə. N mù cıcı nə yı Yıı. N dwə won mama. Lʊʊ dwíə́ tə mama wa wá bà, ba tʊ n yáá con, ba pa mʊ́ dun, ba nə wá na n tʊtʊnan, tə nə yı cígá tə yırı».

5 Kʊ mù təntə kwa nə, à nı Yıı *dìè tə, ka súrí Yıı *sàń nə, yá Yıı *nimarʊ gansili tə ga wulə ka wa.

6 Malıkɛ barpɛ tə nə kəni yacara dəkurən barpɛ lìà nə tə, nan Yıı dìè tə wa. Tə zʊa ganpwənə, tə nə tuŋə mən, tə ga vwa síán vwərən tə nyʊna nə.

7 Wiən banıa tə wa won don pın síán wùrú zʊŋı barpɛ, malıkɛ barpɛ tə nə. Kʊ tə nə wulə wùrú zʊŋı təntə wa, bırı Yıı lıŋa tə. Ʊ mù Yıı nə wulə mıı wa, máŋá də máŋá, kʊ nə ba zwɛ̀e.

8 Yıı dun tə də ʊ dìàn tə pın, nywìń sú Yıı dìè tə. Lìù mama yà kʊ́ʊ̀ wàrì dìè təntə wa ʊ zwı, kʊ jə vələ máŋá tə, malıkɛ tə yacara dəkurən barpɛ tə mɛ nə wá bà tə tʊn tə zwɛ̀e.

16

Malıkɛ barpɛ tə də càn yirə yirə tə yoo
(Apokalisə 8.6–9.21)

1 À nì kori, kʊ nə jə dìàn də kʊ baa, kʊ nan Yıı *dìè tə wa. Kori tə swìn *malıkɛ barpɛ tə con, kʊ wʊ́: «Á vələ, á lwá kʊ tə nə wulə wùrú zʊŋı barpɛ tə tə wa, kʊ nə bırı Yıı lıŋa tə, tıa yuu wa».

2 Təntən malıka tə vəli, ka lwá ka wùrú zʊŋa tə tıa yuu wa. Nʊran kʊkwınan, tə nə wùrì báá báá báá, zən, tə tʊ lìà tə yıra, ba nə jə wojijiru tə mımınʊ tə ba yıra, ba ga twı kʊ nyınyıga tə yáá con, ba pın kʊ dun.

3 Bələ nii malıka tə lwá ka wùrú zʊŋa tə mʊʊ tə wa. Níá tə zən tə jì jana, ndə tıgı jana nə. Yá mʊʊ tə wa wiən tə də mama tıga.

4 Batwa nii malıka tə lwá ka wùrú zʊŋa tə mʊnɛɛ də nabuliyıa wa. Tə də níá tə zən tə jì jana.

5 À dàń nì də malıka tə, ka nə ywàŋá níá yuu wa, swìn, ka wʊ́:

«N mù nə yı cígá tíú. Yá n ga tə wulə wuuu. N mù nə yın lá fuən fuən. N mù cıcı nə yı Yıı, n nə dwə won mama. Kʊ yı cígá, n bʊ̀rì yìən tə tə bʊ̀rà, ndə kʊ nə mɛ nətʊ.

6 Ba mù lìà təntə gʊa lìà tə, ba nə yı *Kərisə nə tı, də n nii *sʊ̀sʊ̀nà tə jana ga lwá tıa. Yá síʊ́n nə, n dàń pın níá tə jì jana, sə ba nyʊ. Kʊ mù nə mɛ də ba».

7 À dàń nì kori, kʊ nə nan joŋi kúrí tə con, kʊ swìn, kʊ wʊ́:

«Kʊ yı cígá, *Yuu-Tiu Yıı tə, n nə wulə tə mɛ yuu wa. N bʊ̀rà

tə yı cígá cígá bùrà, kʊ ga mɛ,
sə kʊ ya nətʊ».

8 Banıa nii malıka tə lwá ka wùrú
zʊŋa tə yıcaʊ tə yuu wa. Yıcaʊ tə
ma nı cwəŋə, sə kʊ dá lìà tə də kʊ
mən tə.
9 Kʊ bárí tə dàń dí lìà tə zənzən,
yá də kʊ nətʊ mɛ, ba twın Yıı də ba
swìn sʊkʊkwınan ba pın ʊ yırı tə
nə. Yıı təntə nə jə dìàn, ʊ mù nə
pın yacara təntə yí ba. Yá ba lìà tə
ga wà sɛ̀e ba vəvəri ba kwa, ba ma
sá ba cʊna tə, sə ba pa dun Yıı nə.

10 Bonu nii malıka tə lwá ka wùrú
zʊŋa tə wojijiru tə padaʊ tə yuu wa.
Kʊ payuu tə zən kʊ jì yikunu bwálí.
Lìà tə dàń ga dıŋı ba nəndələ ba
yıra nə wùrì yırı.
11 Ba wulə ba twın Yıı tə, ʊ nə
wulə ʊ sàń nə, yawurə tə də ba
yıra nʊran tə yırı. Yá ba ga bá sɛ̀e,
sə ba vəvəri ba kwa, ba ma sá ba
tʊtʊnkʊkwınan tə.
12 Bardʊ nii malıka tə lwá ka wùrú
zʊŋa tə Əfəratə mʊnaa nəfarʊ tə
wa. Kʊ níá tə zən tə dàń wʊ, sə tə
yá cwəŋə, tə pa pɛ̀egá tə nə, ba nə
naŋa yıı yipıan con ba bìàn.
13 À nı *zinə batwa, tə nə yı ndə
nyənswərən nə, də tə naŋa tıdən tə,
də wojijiru tə, də kʊnkʊn sʊ̀sʊ̀nʊ̀ nii
nə.
14 Tə yı *zinə tə nə jə *Sıtana dìàn
tə ma tʊŋa ʊ dìàn mımınʊ. Tə mù
zinə batwa tə vəli tıa mama yuu
pɛ̀egá tə con. Tə vəli, sə tə kə ba
duən yáá, sə tə ma ta kʊ̀ʊ̀ də Yıı tə,
ʊ nə wulə tə mɛ yuu wa, dıın nəfarʊ
tə nə, ʊ nə lı ʊ tún.

15 Yá Zwezi swìn à con, ʊ wʊ́: «Á
cʊga zəni, à bìàn, sə à dì á yuu ndə
ŋwìàn nə. Pupwən lìù nə yı lìù tə,
ʊ nə ba dwɛ̀e kʊ máŋá tə wa, ʊ ga
jə ʊ ganan ʊ yıra nə, ʊ dàn ká va də
yaswələ, sə ba na ʊ cavıra».
16 Zinə tə dàń ken pɛ̀egá tə duən
nə, bwálí tə wa, ba nə boŋə də
*Ebərə sʊgʊ, ba wʊ́: ‹Arəmagedon›.

17 Barpɛ nii malıka tə lwá ka wùrú
zʊŋa tə lanworu tə wa. Kori tə, nə
jə dìàn zən kʊ baa, kʊ nan Yıı dìà
tə wa, padaʊ tə con, kʊ swìn, kʊ wʊ́:
«Kʊ fwa, kʊ zwɛ̀e!»
18 Dwà pıpılı ka baa, kwərə duən
də yın lá, tıa tə ga vuvugu. Kʊ nə
zıgı máŋá tə mama, ləzoni nə wulə
tıa yuu wa, tıa yà tə wà vuvugu
zənzən kʊ yí nətʊ.
19 Tıʊ nəfarʊ tə, ba nə boŋə
*Babılɔnə tə, dàń pwɛ̀e twərə
batwa, yá dwíə tə lʊʊ mama wa
tıfaran tə mama dàń tʊa. Yıı wà
kʊ tə, Babılɔnə tìán nə fwa tə yoo
swɛ̀eé, yá ʊ cʊ̀gʊ̀ ba. Ʊ lıŋa tə zàn
ba yuu wa zənzən, ndə ba nə lwá
swana ba sú wùrú zʊŋa, ba pa ba
nyʊ ba bʊbʊnı.
20 Mʊʊ tətəŋi wa tıan tə mama
jén, yá pɛɛn tə də kʊ́ʊ̀ ba na.
21 Dwakafına nəfaran nan yıı, tə
twı lìà tə yuu nə. Tə dwakafına
təntə nədʊ mama yà yı kilo də kilo.
Yá ləzoni tə dàń wulə ba twın Yıı,
dwakafına tə nə kəni yacara ba nə
yırı. Ba twın wá, tə yacara təntə nə
dáá zənzən tə ja lɛ tə yırı.

17

Kacwaran yáá tíú tə yoo
(Apokalisə 16.19, 18)

1 Kʊ kwa nə, *malıkɛ barpɛ, tə nə
jə wùrú zʊŋı barpɛ tə wa, malıka
don twi ka swìn à con, ka wʊ́: «Bàá
yəbə! À wá bırı mú bʊ̀rà tə nə wá
ja kacwaran yáá tíú tə nətʊ. Kʊ mù
kacwarʊ təntə yı tıʊ tə, kʊ nə lwà
nacoŋi kapʊpʊ nii nə.
2 Tıa yuu pɛ̀egá tə fwa bacwan
də kʊ mù kan təntə. Kʊ twá də ʊ
mù kacwaran yáá tíú təntə, tıa yuu
lìà ma zʊ bacwan wa, ndə ba nyʊa
swana ba bʊbʊnı».
3 Yıı-*Sıŋu tə cuə à yuu wa,
malıka tə ga tì nə, ka ja va ka tún
kasɔɔ lanworu wa.
Kʊ bwálí tə wa, à nı kan də ʊ jə̀ə́
wojijiru don nəsıan mwin yuu wa.
Kʊ yà jə yun barpɛ də nyʊran fugə.
Kʊ yıra mama yà súə́ də yıra tə nə
pʊ́pʊ́ná, tə nə twın Yıı.
4 Kʊ kan tə zʊa gansıan mwin də
gansısınʊ. Ʊ nàn ʊ tìàn də sían də

kapana wonanan də zanan. Ʊ yà jə
sían wùrú zʊŋa ʊ jìàn wa. Kʊ sían
wùrú zʊŋa təntə yà súə́ də cavɪyiən
də durən, tə nə nan ʊ kacwan tə wa.
5 Yɪrɪ don púpʊ́ní kan tə tə́lí nə,
kʊ nə yɪ yosəgu. Kʊ yɪrɪ təntə nə yɪ
*Babɪlɔnə tɪʊ nəfarʊ. Kʊ mù nə yɪ
kacwaran tə də tɪa yuu cavɪyiən tə
dəkuu.
6 À nɪ kʊ kan təntə də ʊ nyʊa jana
ʊ sú, ndə swana nə jə wá. Jana
təntə yɪ lìà tə, ba nə gʊa ba nə yɪ
*Kərisə nə tɪ, tə yɪrɪ, də ba nə swìn
Zwezi cígá tə, ba bɪrɪ tə yɪrɪ. À nə
nɪ wá, kʊ gwárí nə. Kʊ cígá gwárí
nə zənzən.
7 Malɪka tə dàń ma swìn à con, ka
wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, kʊ gwárí mʊ́?
Kʊ nə yɪ wojijiru tə nə jə yun barpɛ,
də nyʊran fugə tə, də kan tə, ʊ nə
jə̀ə́ kʊ yuu wa yoo, à mù wá bɪrɪ mʊ́
kʊ yosəgu tə.
8 Wojijiru tə, n yà nə nɪ də kʊ wulə
tə, kʊ́ù tə̀lə́. Kʊ dàń nə wá pìí kʊ
nan bʊʊ tə, kʊ də̀ń nə lù zənzən,
tə wa, kʊ va jíʊ́n bwálí nə kʊ cʊ̀gʊ̀
mɪámɪán. Yá kʊ wá gwárí tɪa yuu
ləzoni tə, Yɪɪ nə wà ba yɪra pʊ́pʊ́ní
mɪɪ sagɪ tə wa, kʊ nə zɪgɪ máŋá tə,
ʊ nə fwa lʊʊ. Kʊ wá gwárí ba, də
ba nə wá na wojijiru tə, də kʊ yɪn
lá, kʊ ga kʊ́ù tə̀lə́, yá kʊ tə wá pìí kʊ
bà kʊ nan.
9 Mə yəbə nə yənu də wʊbʊŋa mɛ
tə ya lá. Yun barpɛ tə bɪrɪ pɛɛn
barpɛ tə, kan tə nə jə̀ə́ tə yuu wa. Yá
tə mù tətə nə kʊ́ù bɪrɪ pɛ̀egá barpɛ
tə də.
10 Ba pɛ̀egá barpɛ tə wa, pɛ̀egá
bonu tʊa. Bardʊ nii pìʊ́ tə tə wulə
ʊ də́ ʊ pàrì síʊ́n. Ba talɪkwa pìʊ́ tə
tə wà twi. Yá máŋá tə, ʊ dàń nə wá
bà, ʊ wá də́ ʊ pàrì tə máŋá mancɪn
wa.
11 Wojijiru tə, kʊ yà nə yɪn lá, kʊ
ga kʊ́ù tə̀lə́ tə də tətə bɪrɪ nana nii
pìʊ́ don. Kʊ də tətə yɪ pɛ̀egá barpɛ
tə wa pìʊ́ don. Yá máŋá tə wa, kʊ
mù nə wá bà, kʊ wá va jíʊ́n bwálí
nə, kʊ cʊ̀gʊ̀ mɪámɪán.
12 Nyʊran fugə tə, n nə nɪ tə, bɪrɪ
pɛ̀egá fugə tə, ba tə nə wà pàrì nɪ,
sə ba də́. Yá ba wá na pàrì, ba də́
lugu nədʊ də wojijiru tə.
13 Ba pubʊŋa yoo yɪ nədʊ, ba dàń
ga pɪn ba dìàn tə, də ba pàrì tə
wojijiru tə nə.
14 Ba wá zìn kʊ̀ù də lìù tə, ʊ nə yɪ
ndə *pabiə tə nə. Yá ʊ wá ta ba ʊ
də́, ʊ nə yɪ yun tìán tə mɛ *Yuu-Tiu,
də pɛ̀egá tə mɛ Pìʊ́, tə yɪrɪ. Yá ʊ mù
də lìà tə, ʊ nə kúrí ʊ lɪ ʊ tún, ba nə
sɛ̀e ʊ nii də pùə́ nədʊ, wá də́ dìàn
pɛ̀egá tə yuu wa də wá».
15 Malɪka tə kʊ́ù pìí, ka swìn à con,
ka wʊ́: «Níá tə, n nə nɪ də kacwarʊ
tə jə̀ə́ tə yuu wa, lʊʊ nii mama lìà,
də púlə́ tə mama, də lʊʊ dwíə́ tə
mama, də sʊyirə mama lìà nə tə
bɪrɪ.
16 Yá nyʊran fugə tə, n nə nɪ də
wojijiru tə wá tì dʊŋɪ də kacwarʊ tə.
Tə wá jon kʊ tə mama, kacwarʊ tə
nə jə, tə ga wá yá wá yaswələ. Tə
wá də́ ʊ yɪra nàŋʊ́ tə, tə ga dɪlɪ kʊ
gɪganɪ mən wa.
17 Yɪɪ ken tə pubʊŋa wa, sə tə tʊn,
tə twá kʊ tə nə, ʊ nə dí yáá ʊ tanɪ ʊ
tún, sə tə tʊn də pubʊŋa nədʊ. Yá
tə dàń wá pa tə pàrì tə wojijiru tə
nə, kʊ ja vəli máŋá tə, Yɪɪ sʊ̀ràn tə
mama nii nə wá bà, tə sú.
18 Kan təntə, n nə nɪ tə, nə bɪrɪ
tɪfarʊ tə, kʊ nə də́ dìàn, tɪa pɛ̀egá tə
mɛ yuu wa».

18

Babɪlɔnə tʊrɪ tə yoo

1 Kʊ kwa nə, à nɪ *malɪka don, ka
nan Yɪɪ *sàń nə, ka cú. Ka malɪka
təntə yɪ dìàn nəfarʊ tíú. Yá tɪa tə
dàń pɪrʊ də ka dun tə.
2 Ka zìn ka kori ka kə yɪɪ nə, ka
wʊ́:
«Kʊ tʊa, *Babɪlɔnə tɪʊ nəfarʊ tə tʊa
buuu. Kʊ jigə *zinə dìə̀, kʊ
jigə bwálí, zinə yiri mama, də
zə́ŋə́ kʊkwɪnan yiri mama, ba
nə culi, zwɪ tə sə̀gə̀ kʊ wa.
3 Babɪlɔnə tɪfarʊ tə tʊa, kʊ tɪʊ təntə
tìán pɪn, dwíə́ tə lʊʊ mama wa twá
ba nə, tə zʊ bacwan wa, ndə ba nyʊa
swana ba bʊbʊnɪ. Yá ba pɪn, tɪa yuu
pɛ̀egá tə twá, ba zʊ bacwan wa. Ba

tə pɪn, tɪa yuu baywələ tə də twá ba
jɪjə nəfarʋ tə nə, ba jì jɪjə tìán».

4 À nì kori don, kʋ nə nan Yɪɪ sàń,
kʋ bà, kʋ wʋ́:

«Á naŋa, á yá kʋ tɪʋ təntə, á mʋ̀ lìà
tə, á nə yɪ à mʋ̀ lìà. Á naŋa lá,
sə á dànà ká twá á tʋn ba cʋna
təntə. Á naŋa lá, sə á dànà ká
twá á dá ba yacara tə.

5 Cígá, cʋna tə, ba nə fwa, tə dáá
zənzən duən yuu, tə dì tə jə yɪɪ nə.
Yɪɪ wà Babɪlɔnə tìán kʋnkʋn yìèn tə
swɛ̀eé.

6 Á fwa kʋ tə, tɪʋ təntə tìán nə fwa
á yɪra, á ma ŋwín ba. Á ŋwían ba
cʋna tə, ba nə tʋn á yɪra nɛɛ bələ, á
pa ba. Ba jə swana wùrú zʋŋɪ, ba nə
ma pɪn aba swana á nywìn. Á lwía
swana tə nə dáá, tə doni ba swana
tə nɛɛ bələ, á kə ba wùrú zʋŋɪ təntə
wa, á pa ba də nə, sə ba nyʋ.

7 Nətʋ tə, ba nə bɪrɪ ba dun, ba ga
tʋŋa jɪjə yìèn, mə nətʋ nə, á mɛ, sə
á kə ba càn də pucʋnɪ wa. Á mɛ, sə
á fwa ba nətʋ. Ba swìn ba waa con
nə, ba wʋ́: ‹Nə yɪ ndə pakan nə, ʋ
nə tà kadənu, ʋ ga wàrì pucʋnɪ ʋ nɪ
abada.›

8 Kʋ mʋ̀ təntə yɪrɪ nə, kʋ yacara tə
mama wá bà naa nədʋ. Tə càn təntə
nə yɪ tɪan, pucʋnɪ, niən də mən, tə
nə wá dá kʋ tɪʋ tə. Kʋ wá fwa nətʋ,
*Yuu-Tiu Yɪɪ tə, ʋ nə bʋ̀rì kʋ bʋ̀rà,
sə ʋ cʋ̀gʋ̀ kʋ, nə yɪ dìàn tíú tə yɪrɪ».

9 Tɪa yuu pɛ̀egá tə mama, ba nə
fwa bacwan, də kʋ mʋ̀ tɪʋ təntə
tìán, ba nə nɪ tori ba jɪjə wiən tə
wa, wá kwi yinɪa, ba ga ya pʋcʋnɪ
wa tɪʋ tə tʋrɪ tə yɪrɪ. Ba wá fwa kʋ
nətʋ tə, máŋá tə wa, ba nə wá na
mən, tə nə dá tɪʋ tə, nywìń də tə
zaŋa, tə dì yɪɪ.

10 Ba wá zɪgɪ kwa kwa, tə càn tə
fən nə jə ba yɪrɪ. Ba wá swìn, ba
wʋ́:

«Lɛɛ yí, lɛɛ yí Babɪlɔnə tɪfarʋ tə! N
yɪ tɪʋ tə, kʋ nə jə dìàn, yá n
bʋ̀rà twi, ka bʋ̀rì naa nədʋ».

11 Yá tɪa yuu baywələ tə də wá kwi
yinɪa, yá ba ga ya pucʋnɪ wa, kʋ mʋ̀
tɪʋ tə yɪrɪ, lìù nə kʋ́ʋ̀ tə̀lə́, ʋ yə̀ ba
yolu zɪla tə yɪrɪ.

12 Tə zɪla təntə yɪ: sían, də cɪnɪa, də
kapana wonanan zɪla, tə yoo nə cà,
də zanan, də gankɪkalɪ yiri mama
tə duən, də ga yɪ nəsɪan mwin də
wiən tə, ba nə fwa də dɔ̀ɔ̀, tə nə
ziən. Də tə tə, ba nə fwa də tún yelə,
də tə tə, ba nə fwa də tìʋ́ dɔ̀ɔ̀ tə, kʋ
yoo nə cà, də wiən tə, ba nə fwa də
cɪnɪa, də tə tə, ba nə fwa də lugu, də
kacɪɪncɪnpwiən, wiən ba nə mà.

13 Kʋ súrí wiən tə, nə yɪ tɪralɪ yirə
yirə nə, də wiən duən, ba nə sʋrɪ, tə
lwán nə ywán, də swana, də nʋga,
də dipɛn mun, də pamɪna, də nɪan,
də pee, də səsen, də tərəkorən, də
ywəŋə.

14 Baywələ təntə dàń wá swìn, ba
wʋ́:

«N puswən wiən tə vəli yɪŋʋnɪ, tə
ga yá mʋ́. Tə wiən tə mama,
tə yoo nə cà, nə à yə̀ə́, tə nə
ziən yii wa, n kwìn tə nə. Yá
tə kʋ́ʋ̀ tə̀lə́».

15 Baywələ tə də nə yoli kʋ tɪʋ tə
wa, ba jì jɪjə tìán tə, wá zɪgɪ kwa
kwa, tə càn tə fən nə jə ba, sə tə
dàn ká yí ba, tə kə lá yɪrɪ. Ba wá
kwi yinɪa, ba ga wá yà pucʋnɪ wa.
Yá ba dàń wá swìn, ba wʋ́:

16 «Lɛɛ yí, lɛɛ yí tɪfarʋ tə. Tɪfarʋ
təntə yà yɪ ndə kan nə ʋ zʋa
gankɪkalɪ, tə duən də ga yɪ
nəsɪan mwin. Ʋ yà kwɛn
ʋ tìàn də sían, də kapana
wonanan tə yoo nə cà, də
zanan.

17 Yá ʋ jɪjə wiən tə mama dàń nyʋa
lá, naa nədʋ cɪcɪ wa».

Lìà tə mama, ba nə vìrí níá yuu
bwərə tə, də ba yun tìán, də lìà tə
nə wulə tə wa, də lìà tə mama nə
tʋŋa mʋʋ tə yuu wa, dàń yà zɪga
yɪŋʋnɪ.

18 Ba ywàń, ba na tɪʋ tə, nə dá
mən tə nywìń, də tə zaŋa, tə dì yɪɪ
nə. Yá ba dàń wá bubwi ba swìn,
ba wʋ́: «Tɪʋ yà tə̀lə́, kʋ nə wàá kʋ
maŋa də tɪfarʋ kʋ tə.»

19 Ba lìà tə dàń pɛ̀e purən, ba lwá
ba yun wa, ba kwi, ba bubwi, ba

ga kə ba tìàn pucʊnɪ wa. Ba dàń
bubwi, ba wʊ́:
«Lɛɛ yí, lɛɛ yí tɪfarʊ kʊ tə. Kʊ yɪ
kʊ twá kʊ mʊ̀ tɪfarʊ tə nə, ba
tə mama nə jə níá yuu bwərə
mʊʊ tə yuu wa, ma jì jɪjə tìán.
Yá kʊ zəzən kʊ cʊ̀gʊ̀, kʊ jì
tʊtʊ, naa nədʊ cɪcɪ wa».
20 Yɪɪ sàń lìà-ba, á yana pupwən
wa, kʊ tɪʊ tə tʊrɪ tə yɪrɪ. Á mʊ̀ lìà
tə, á nə yɪ Kərisə nə tɪ, də á mʊ̀
Zwezi *tʊntʊna-ba, də á mʊ̀ Yɪɪ nii
*sʊ̀sʊ̀nà-ba, á də yana pupwən wa.
Yɪɪ nə bʊ̀rì tɪʊ bʊ̀rà, ʊ ma pa aba
cígá yɪrɪ.
21 Kʊ kwa nə, malɪka don, ka nə jə
dìàn, tì kapan, kʊ nə yɪ ndə kapan
nəfarʊ nə, ba ma gà mun. Ka dɪlɪ kʊ
mʊʊ tə wa, ka ga wʊ́:
«Mə nətʊ nə, ba wá yigu Babɪlɔnə
tɪʊ nəfarʊ tə, ba dɪ tɪa də
dìàn. Yá kʊ kʊ́ʊ̀ bá pìí kʊ na.
22 Ba kʊ́ʊ̀ bá nì kɔndurə tə konkolu
kori, də gwaga tə gwaran kori
Babɪlɔnə wa. Ba ma kʊ́ʊ̀ bá nì wii tə
də nabwanan tə kori kʊ wa. Ba kʊ́ʊ̀
bá na jɪɪn tʊtʊŋɪ lìù mama, ʊ nə fwa
tʊtʊnyiri mama kʊ wa. Ba kʊ́ʊ̀ bá nì
mun gàrán kori kʊ wa.
23 Cànʊ́ mən poni kʊ́ʊ̀ bá ya kʊ tɪʊ
tə wa. Ba kʊ́ʊ̀ bá nì fúrú zəzugu kʊ
wa. Kʊ wá yà nətʊ, kʊ baywələ tə
yà nə dwə tɪa yuu baywələ tə mama
yɪrɪ. Kʊ mʊ̀ tɪʊ təntə tìán ga nə tʊn
ba cɪrɪ tə, ba ma gɪgarɪ dwíə́ tə lʊʊ
mama wa, ba dʊgʊ.
24 Yá kʊ mʊ̀ tɪʊ təntə waa nə, ba nɪ
Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nà tə jana, də lìà tə, ba
nə yɪ Yɪɪ nyiən jana, də lìà tə mama,
ba nə ken sìʊ́ ba bɪan nə tɪa yuu wa,
jana».

19

Nətʊ lìà nə bwɪ Yɪɪ nə Yɪɪ sàń tə wa
(Apokalisə 18.20-24; 11.15-17; 21.1-5)

1 Kʊ kwa nə, à nì kori, kʊ nə
jə dìàn, kʊ nə yɪ ndə lakapʊpʊ nə
swìn Yɪɪ *sàń nə, kʊ wʊ́:
«Alɪlʊya! Nə nyɪna Yɪɪ nə jon nəba
nə cʊna wa. Ʊ mʊ̀ nə tɪ dun,
ʊ ga jə dìàn də.
2 Ʊ bʊ̀rà tə yɪ cígá bʊ̀rà, kʊ mɛ, sə kʊ
ya nətʊ. Ʊ bʊ̀rì kacwaran yáá tíú tə
bʊ̀rà, ʊ yà nə cʊ̀gà tɪa yuu lìà tə də,
ʊ nə pɪn ba pəni duən vɛɛ vɛɛ tə. Yá
ʊ dàń fwìn ʊ lɪŋa kʊ kan tə yuu wa,
ʊ ga cʊ̀gʊ̀ wá ʊ tʊ̀tʊ̀nà tə yɪrɪ, ʊ ga
bwe ʊ tʊ̀tʊ̀nà tə jana tə bwiə ʊ con».
3 Ba lìà təntə nə wulə Yɪɪ sàń nə tə,
kʊ́ʊ̀ pìí ba swìn nɛɛ bələ nii nə, ba
wʊ́:
«Alɪlʊya! Tɪʊ tə nə də́ mən tə,
nywìń yɪ tə zaŋa, máŋá də
máŋá, kʊ nə ba zwɛ̀e».
4 *Nəkwɪna sapʊa də banɪa tə, də
wiən banɪa tə dàń tʊa Yɪɪ yáá con,
ba pa wá dun, ʊ nə jə̀ə́ padaʊ tə yuu
wa, ba swìn, ba wʊ́:
«Alɪlʊya, kʊ yɪ cígá!»
5 Kori don nan padaʊ tə yuu, kʊ
wʊ́:
«Á bwɪa nə nyɪna Yɪɪ tə nə, á mʊ̀
lìà tə mɛ, á nə yɪ ʊ tʊtʊnbɪa,
á nə zìlí wá! Á ləzwənbii
də ləzwənfaran pɪan dun Yɪɪ
nə!»
6 Yá à nì kori, ndə lakapʊpʊ kori
nə, kʊ ga yɪ ndə níá nə dáá, tə ga
dəri tə bìàn, kʊ ga yɪ ndə dwà nə
baa də dìàn nə də kʊ swìn, kʊ wʊ́:
«Alɪlʊya! Nə *Yuu-Tiu Yɪɪ tə, ʊ nə
wulə tə mɛ yuu wa, tún ʊ pàrì
tə.
7 Nə pwə̀lə́ nə pʊ̀ə́, nə yana pupwən
wa, sə nə ga pa dun *pabiə tə, ka
fúrú tə máŋá nə yí yɪrɪ. Ka fúrú kan
tə tanɪ ʊ tìàn, ʊ dànì ka.
8 Yá ba dàń pɪn, ʊ zʊ gankɪkala kʊ
nə yɪ parɪ, kʊ ga pɪpɪlɪ. Kʊ ganzəŋu
tə bɪrɪ lìà tə, ba nə yɪ *Kərisə nə tɪ,
tʊtʊnan tə, tə nə yɪ cígá cígá yìən».
9 *Malɪka tə swìn à con nə, ka wʊ́:
«Pʊ́pʊ́ní yìən tə tə: Pupwən wulə
də ba tə, ba nə bon ba, ndə pabiə nə
tə, fúrú tə wa!» Ka tə ma kʊ́ʊ̀ swìn
à con, ka wʊ́: «Tə yɪ cígá sʊ̀ràn, tə
nə naŋa Yɪɪ con».
10 À dàń ma tʊ ka nɛɛ nə, sə à pa
ka dun. Yá ka dàń swìn à con nə,
ka wʊ́: «Cɪ n tìàn nə, dàn ká fwa

kʋ yoo təntə! À də yı Yıı tʋtʋnbıa, ndə n nə, à ga yı ba tə, ba nə yı n nubıa Kərisə yırı, ba nə swìn ʋ sʋgʋ tə ba bırı lìà nə, tʋtʋndon. N mɛ, sə n pa dun Yıı nə mʋ̀ʋ́!» Kʋ yı Zwezi-Kərisə sʋywáŋʋ́ tə nə pın, Yıı nii sʋ̀sʋ̀nà tə swìn ʋ nii sʋ̀ràn tə.

Lìù tə, ʋ nə dìgà sısanpon tə yoo (Zwidə 15; 2 Tɛsalonikə tìán 2.8)

11 Kʋ kwa nə, à ywàń, də nə̀ń, Yıı *sàń tə kʋ súrí, sısanpon ga zıga lá nə. Ba boŋə lìù tə, ʋ nə jə̀ə́ ka yuu, pʋ̀ə́ nədʋ tíú də cígá tíú. Ʋ mʋ̀ nə bʋ̀rì bʋ̀rà də cígá, ʋ ga yı cígá, ʋ ma tɛ də.

12 Ʋ yíá yı ndə mənvoo nə, dun yupurən, tə nə dáá, yà púə́ ʋ yuu nə. Ʋ jə yırı don, kʋ nə pʋ́pʋ́ní ʋ yıra, lìù don nə yə̀rì, də kʋ nə tà ʋ tətə.

13 Yá ʋ yà zʋa gandarʋ, kʋ nə swɛ də jana. Ʋ yırı nə yı ‹Yıı Sʋgʋ›.

14 Kwatara tə nə wulə Yıı sàń nə púə́ ʋ kwa səsenpwənə yuu wa. Ba zʋa gankıkalan nəpwənə, tə nə yı parı.

15 Lagʋrı sʋ̀ʋ́, kʋ nə jə nii fʋla fʋla, naŋa lìù tə, ʋ nə jə̀ə́ sısanpon tə yuu, nii wa. Kʋ mʋ̀ nə wá ta lʋʋ dwíə́ tə mama wa. Ʋ wá də́ pàrì ba yuu wa də dìàn. Ʋ wá pa Yıı tə, ʋ nə wulə tə mɛ yuu wa, lıŋa zàn ba yuu wa, ndə ba nə tıtagı kacan zɔɔ nəfarʋ wa, sə ba lı tə níá nətʋ.

16 Yırı pʋ́pʋ́ní ʋ gandarʋ tə də ʋ ciin yıra, kʋ wʋ́, ʋ yı: «Pɛ̀egá mɛ Pìʋ́, yun tìán mɛ *Yuu-Tiu».

17 À nı malıka don də ka zıga yıcaʋ tə wa. Ka zìn ka kori, ka kə yıı nə, ka swìn zuŋi tə mama con, tə nə pəri yıı nə ban ban, ka wʋ́: «Á bìàn yəbə, á kun duən nə, á də́ Yıı cànà nəfarʋ tə!

18 Á bìàn, á də́ pɛ̀egá nàŋʋ́, də pamana yun tìán nàŋʋ́, də ladıra nàŋʋ́, də səsen, də lìà tə nə dìgà tə nàŋʋ́! Á bìàn á də́ ba tə nə tı ba tìàn, də ba tə nə yı ywəŋə nàŋʋ́, də ləzwənbii nàŋʋ́, də ləzwənfaran nàŋʋ́!»

19 Yá à dàń nı wojijiru tə, də tıa yuu pɛ̀egá, də ba kwatara, ba twi ba kun duən nə, sə ba mʋ̀ də lìù tə, ʋ nə dìgà sısan tə, də ʋ də kwatara tə, ta kʋ̀ʋ̀ də duən.

20 Ba dàń ma ja wojijiru tə də kʋnkʋn sʋ̀sʋ̀nʋ̀. Lìù təntə fwa dìàn mımınʋ wojijiru tə yáá con. Ʋ gıgarı lìà tə, nə pın ba fwa wojijiru tə mımınʋ tə ba yıra, ba ga twı kʋ nyınyıga tə yáá con, ba pın kʋ dun. Ba dılı tə mama bələ mənvoo nəfarʋ wa də tə nəŋə. Bwálí təntə wa, mən tə yı tə də́ də tə wa jirəbuu.

21 Ba kwatara tə gıganı tə mʋ̀ yı lìù tə, ʋ nə dìgà sısan tə, lagʋrı sʋ̀ʋ́ tə nə naŋa ʋ nii wa tə, nə gʋa ba. Zuŋi tə mama dàń ma zʋzʋgʋ ba nàŋʋ́, tə sú.

20

Bına mʋ̀rʋ̀ pàrì tə yoo (Apokalisə 5.9-10)

1 Kʋ kwa nə, à nı *malıka, də ka nan Yıı sàń ka cú. Ka jə bʋʋ tə, kʋ də̀ń nə lù zənzən, borbiu də banzala nəfarʋ ka jıın wa.

2-3 Malıka tə jın tıdən tə, kʋ nə yı dən nədwan tə, kʋ nə yı ‹*zinə pìʋ́› kʋkwıʋn, ka mʋ̀ ga nə yı ‹*Sıtana›, ka vwa. Ka dàń dılı kʋ Sıtana malıkɛ bʋʋ tə wa, kʋ də̀ń nə lù zənzən tə, sə kʋ fwa bına mʋ̀rʋ̀. Ka tagʋ bʋʋ tə nii də borbiu, ka ga mà tanpɔn lá nə. Kʋ nətʋ dàń wá pa, kʋ kʋ́ʋ̀ bá pìí, kʋ gıgarı dwíə́ tə lʋʋ mama wa, kʋ ja vələ bına mʋ̀rʋ̀ (1 000) tə, ka zwɛ̀e. Kʋ kwa nə, kʋ mɛ, sə ba kʋ̀rì kʋ, ba dʋgʋ máŋá mancın wa nə.

4 À nı padaran, lìà nə jə̀ə́ tə yuu wa. Lìà təntə yà nı cwəŋə, sə ba bʋ̀rì lìà bʋ̀rà. À nı lìà, ba nə tıga, jə̀rí. Ba lìà təntə yı ba za ba gʋ, ba nə swìn Zwezi-*Kərisə sʋywáŋʋ́ tə, kʋ nə yı Yıı sʋgʋ tə, ba bırı, tə yırı. Lìà təntə vıga, sə ba tʋ wojijiru tə də kʋ nyınyıga tə yáá con, ba pa tə dun. Ba lìà təntə vıga, sə ba kə wojijiru mımınan tə ba tə́lə́ də ba jıın nə. Yá ba lìà təntə dàń nə pìí ba bwin ba wulə mıı wa, ba ga wulə, ba

dá pàrì də Zwezi-Kərisə, kʊ ja vələ bɪna mʊ̀rʊ̀.
5 Mə təntən tɪga ka bwin ka nan
tə nə. Tɪga tə duən tə mʊ̀ bá pìí
ba bwin, kʊ ja vələ bɪna mʊ̀rʊ̀ tə ka
zwɛ̀e.
6 Lìà tə, ba nə twá ba wulə təntən
tɪga tə ka bwin ka nan tə wa, yɪ
pupwən lìà, ba ga yɪ *Kərisə nə tɪ
ba. Bələ nii tɪan tə ba dìàn jə ba mʊ̀
yuu wa. Yá ba dàń ya Yɪɪ də Kərisə
*joŋwana, ba ga wá yà də wá, ba
dá pàrì, kʊ ja vələ bɪna mʊ̀rʊ̀ tə ka
zwɛ̀e.

Sɪtana tʊrɪ tə yoo

7 Máŋá tə, bɪna mʊ̀rʊ̀ tə nə wá
zwɛ̀e, ba wá kʊ̀rì *Sɪtana, ba lɪ ʊ bʊʊ
tə wa, kʊ yà nə yɪ ʊ bàń dìə̀.
8 Yá ʊ dàń wá nan ʊ va, sə ʊ gɪgarɪ
dwíə́ tə lʊʊ mama wa, ba nə wulə
tɪa tə sapara banɪa tə wa. Lʊʊ níə́
təntə yɪra nə yɪ Gɔgə də Magɔgə*.
Ʊ ken duən yáá nə, sə ba ta kʊ̀ʊ̀. Ba
nii wá yà dání, ndə mʊʊ nii kasɪlʊ
nə.
9 Ba dàń nan bwálá mama ba bà,
ba kun duən nə bwálá nədʊ. Yá ba
dàń vəli ba kɪkarɪ lìà tə, Kərisə nə
tɪ ba, bwálí tə wa, ba nə wulə tɪʊ tə,
Yɪɪ nə swə zənzən tə wa. Yá mən
dàń nan yɪɪ nə tə cú, tə dá ba mʊ̀ lìà
təntə, Sɪtana nə ken duən yáá nə, tə
gʊ.
10 Ba dɪlɪ Sɪtana, ʊ nə gɪgarɪ ba
tə, mənvoo nəfarʊ də tə wa jirəbuu
wa. Mə bwálí təntə wa nə ba dɪlɪ
wojijiru tə də kʊnkʊn sʊ̀sʊ̀nʊ̀. Ba
mama dàń wá dá càn yɪcaʊ də tɪtɪn
máŋá də máŋá, kʊ nə ba zwɛ̀e.

Talɪkwa bʊ̀rà ka bʊ̀rì yoo

(2 Piyɛrə 3.7-12; Zwan 5.26-29; Tʊtʊnan 17.30-31)

11 Kʊ kwa nə, à nɪ padaʊ nəpon
nəfarʊ də lìù, ʊ nə jə̀ə́ kʊ yuu. Tɪa
tə də lanworu tə dəri tə jén ʊ yáá
con. Tə yà kʊ́ʊ̀ tə̀lə́.
12 Yá à dàń nɪ tɪga tə mama,
ləzwənbii də ləzwənfaran, ba zɪga
padaʊ tə yáá con. Ba súrú saga, ba
ga súrí sagɪ don də, kʊ sagɪ tə nə yɪ
mɪɪ sagɪ. Ba twá kʊ tə nə pʊ́pʊ́ní
saga tə wa nə, ba ma bʊ̀rì tɪga tə
bʊ̀rà, ndə ba tʊtʊnɛɛ tə nə bɪrɪ nətʊ.
13 Mʊʊ pɪn tɪga, ba nə mé kʊ wa,
tɪan də tɪga bwálí də pɪn tɪga, tə nə
wulə tə con. Ba dàń twá ba tɪga tə
tʊtʊnan nə, ba ma bʊ̀rì nə ba lìù
mama bʊ̀rà.
14 Ba dɪlɪ tɪan də tɪga bwálí nə
mənvoo nəfarʊ wa. Mə kʊ mʊ̀ yɪ
nɛɛ bələ nii tɪan tə.
15 Ba dɪlɪ lìù mama, ʊ yɪrɪ nə
wà pʊ́pʊ́ní mɪɪ sagɪ tə wa, mənvoo
nəfarʊ təntə wa.

21

Lanworu nədʊn də tɪa nədʊn tə yoo

(2 Piyɛrə 3.13-14; Romə tìán 8.17-18)

1 Təntən lanworu tə də təntən tɪa
tə nyʊa lá. Mʊʊ də yà kʊ́ʊ̀ tə̀lə́. Yá à
dàń nɪ lanworu nədʊn də tɪa nədʊn.
2 Kʊ kwa nə, à nɪ tɪʊ tə, kʊ nə Yɪɪ
nyiən, kʊ nə yɪ *Zwerizalɛmə nədʊn
tə, də kʊ nan yɪɪ nə Yɪɪ *sàń nə, kʊ
cwi. Yɪɪ yà kwɛn kʊ ndə fúrú kan
nə kwɛn ʊ tìàn nətʊ, sə ʊ ma jərí ʊ
barɪ.
3 À nì kori, kʊ nə jə dìàn, də kʊ
baa, kʊ nan padaʊ tə con, kʊ wʊ́:
«Nə̀ń, Yɪɪ dàń wulə ləzoni tətəŋi
wa. Ʊ wá yà də ba, ba ga wá yà ʊ
mʊ̀ lìà, ba nə nan dwíə́ tə mama wa.
Yɪɪ tətə dàń wá yà də ba, ʊ ga wá yà
ba Yɪɪ.
4 Yá ʊ wá mʊ̀rí ba yinɪa mama.
Tɪan, də pucʊnɪ, də bubwiə, də
càn kʊ́ʊ̀ bá ya lá, təntən wodʊra tə
mama nə nyʊa lá yɪrɪ».
5 Lìù tə, ʊ nə jə̀ə́ padaʊ tə yuu, ma
swìn, ʊ wʊ́: «Nə̀ń, wiən tə mama
yɪ wodʊra nə à pìí à fwa». Ʊ tə ma
swìn, ʊ súrí lá nə, ʊ wʊ́: «Pʊ́pʊ́ní
sʊ̀ràn tə tə n tún. Tə yɪ cígá sʊ̀ràn,
tə ga mɛ, sə lìà twá tə nə».
6 Ʊ swìn à con, ʊ wʊ́: «Kʊ fwa kʊ
zwɛ̀e. Á yɪ Aləfa də Omega, kʊ mʊ̀
nə yɪ à yɪ təntən lìù, à ga yɪ yígúrə́
lìù də. Lìù tə nanyʊnɪ nə jə, à wá pa

* **20:8 20.8** Mə nətʊ ba boŋə lìà tə, ba nə yɪ Yɪɪ lìà tə dʊŋa tə.

wá nabuliyıa tə kʊ níá nə pın mıı,
sə ʊ nyʊ tʊtʊ.
7 Lìù tə nə wá ta ʊ də́ dìàn lwanı
yuu wa. À wá yà ʊ Yıı, ʊ ga wá yà à
bìú.
8 Yá lìà tə, ba nə ba cwəŋə nədʊ
tì, də lìà tə, ba nə dʊgʊ Yıı cwəŋə
tə, də lìà tə, ba nə tʊŋa cavıyiən,
də lagʊra, də lìà tə nə cwàrì, də
lìà tə nə fwa cırı yìàn, də lìà tə
nə bwı woŋwanan nə, də kʊnkʊna
tə mama, ba mù lìà təntə bwálí yı
kʊ wulə mənvoo nəfarʊ də kʊ wa
jirəbuu tə wa nə. Mənvoo nəfarʊ
təntə nə yı nɛɛ bələ nii tıan tə».

Zwerizalɛmə nədʊn tə yoo (Ebərə-ba 11.10, 16)

9 Kʊ kwa nə, *malıka don twi à
con. Malıka təntə nan malıkɛ barpɛ
tə nə jə wùrú zʊŋı barpɛ tə, tə nə
súə́ də talıkwa yacara barpɛ tə wa.
Ka swìn à con, ka wʊ́: «Bàá yəbə! À
wá bırı mʊ́ fúrú kan tə, lìù tə, ʊ nə
yı ndə *pabiə nə, nə kúrí ʊ swe».
10 Yıı-*Siŋu tə cuə à yuu wa.
Malıka tə kʊ́ʊ̀ tì nə, ka ja dì paan
nəfarʊ, kʊ yuu nə dara də tıa.
Malıka tə dàń ma bırı nə tıʊ tə,
kʊ nə yı Yıı nyiən. Kʊ mù nə yı tıʊ
tə, kʊ nə yı *Zwerizalɛmə tə, kʊ nə
nan yıı nə Yıı *sàń nə, kʊ cwi.
11 Yıı dun tə yà pìrì kʊ. Tıʊ tə yà
pıpılı ndə kapana, ba nə ma nàŋà,
kʊ də nə pıpılı, ndə zəŋə nə, kʊ yoo
nə cà, ba nə ma boŋə ‹zwasəpə›.
12 Bə́rə́ nəfarʊ, kʊ yuu nə dara
də tıa, yà kıkarı tıʊ tə. Kʊ yà jə
mimiə fugə bələ. Malıkɛ fugə bələ
yà cì mimiə tə nə. Yıra yà pʊ́pʊ́ní tə
mimiə tə yuu, tə nə yı *Yızərayɛlə
lìà dwíə́ dəkurən fugə bələ tə yıra.
13 Yıı yipıan con mimiə batwa,
jıgwiə saparʊ tə con mimiə batwa,
jızən saparʊ tə con mimiə batwa,
Yıı yizwıa con mimiə batwa.
14 Bə́rə́ tə yà yı ka zıga pìràn fugə
bələ yuu wa. Tə pìràn təntə lwiu tə
nədʊ mama yuu wa nə, ba pʊ́pʊ́ní
pabiə tə tʊntʊna fugə bələ tə yıra lá
nə.
15 Malıka tə nə swìn à con yà jə
sían mıʊ, kʊ nə maŋa wiən, sə ʊ ma
man tıʊ tə, də kʊ mimiə, də kʊ bə́rí.
16 Malıka tə man tıʊ tə dànì də kʊ
wanı kʊ na də tə mama mɛ duən.
Kʊ man tıʊ tə dànì də dɔ̀ɔ̀ tə, kʊ yà
dwə kilomɛtərə mʊ̀rʊ̀ bələ (2 000).
Tıʊ tə wanı də kʊ yuu tıa zıga yà
mɛ də kʊ dànì tə.
17 Malıka tə man bə́rə́ tə, kʊ nı də
kʊ yı mɛtərə 72. Malıka tə yı ləzoni
nə maŋa wiən nətʊ nə kʊ man.
18 Bə́rə́ tə yı kapan tə, ba nə ma
boŋə ‹zwasəpə›, tə nə ba ma lwà kʊ.
Tıʊ tə mama yı sían parı, nə ba ma
fwa kʊ, kʊ ga yı ndə zəŋə nə, kʊ nə
pıpılı.
19-20 Tıʊ tə dəkuu pìù kapana tə
yı ba nàn tə də kapana yirə yirə,
tə mama yoo nə cà. Tıʊ tə dəkurən
fugə bələ tə nədʊ mama yà jə kapan
yiri don. Kapana təntə yıra nə
yı: zwasəpə, safirə, kaləsıdʊanə,
emerodə, sarədonikəsə, sarədʊanə,
kərisolitə, berilə, topazə, kərizopərazə,
dirəkʊazə, ametisətə.
21 Mimiə fugə bələ tə yı kapana
fugə bələ tə yoo nə cà. Mimii mama
yı kʊ fwa də zàŋʊ́ nədʊ. Tıʊ tə
kanporu yà yı, kʊ fwa də sían tə nə
yı parı, kʊ nə yı ndə zəŋə nə, kʊ nə
pıpılı.
22 À wà Yıı *dìà nı tıʊ tə wa. *Yuu-
Tiu Yıı tə, ʊ nə wulə tə mɛ yuu wa,
də pabiə nə tə, nə wulə kʊ wa, yá
lìà tə ga pın ba dun.
23 Tıʊ tə ba yıcaʊ də cànà pìà, sə
tə pa kʊ poni. Yıı dun tə də yı lìù tə,
ʊ nə yı ndə pabiə nə tə, nə pìrì kʊ
mama də poni.
24 Dwíə́ tə lʊʊ mama wa wá yà kʊ
poni tə wa. Tıa yuu pɛ̀egá tə də wá
ja ba jıjə tə, ba bà kʊ wa.
25 Kʊ mimiə tə bá sun yıcaʊ wa,
abada. Tıtın bá yà lá, kʊ mù nə pın,
tə bá sun.
26 Kʊ bwálí tə wa nə, ba wá ja
dwíə́ tə lʊʊ mama wa jıjə, də ba dun
ba nə pın, ba ja bà.
27 Won tə, kʊ nə jə durən bá zʊ lá.
Lìù tə nə tʊŋa cavıyiən də lìù tə nə
kʊnı kʊnkʊn də bá zʊ lá. Kʊ yı lìà

tə cıcı, ba yıra nə púpúní pabiə nə tə mıı sagı tə wa, nə wá zʊ lá nə.

22

1 Kʊ kwa nə, malıka tə bırı nə mʊnaa tə, kʊ níá nə pın mıı. Kʊ níá tə yı napwənə pírí pírí pírí, ndə zəŋə nə pıpılı nətʊ. Mʊnaa tə níá yı, tə dəri tə naŋa Yıı də pabiə tə padaʊ tə con.
2 Tıʊ tə kanporu tətəŋi wa də mʊnaa tə bəbərən bələ tə yuu wa nə, tìú tə, kʊ yàá nə pın mıı yà wulə lá. Kʊ tıʊ tə zıŋa bıa nɛɛ fugə bələ bını wa. Cànà mama, kʊ yàá zın bıa. Tìú tə vʊran tə yı ba ma ywarı dwíá tə lʊʊ mama wa, tə ga nə pın ba yazurə.
3 Won mama kʊ́ʊ̀ bá ya lá, Yıı nə wá cʊ̀gʊ̀. Yıı də pabiə nə, padaʊ tə wá yà tıʊ tə wa. Yıı tʊtʊnbıa tə nə wá pa wá dun.
4 Ba wá na ʊ yáá, ʊ ga wá púpúní ʊ yırı ba tə́lə́ nə.
5 Tıtın kʊ́ʊ̀ bá ya lá, yá ba kʊ́ʊ̀ bá pìà cànʊ́ mən, nə à yə̀ə́ yıcaʊ poni, Yuu-Tiu Yıı nə wá pa poni pìrì ba yırı. Yá ba dàń ga wá twá ba də́ pàrì də Yıı, kʊ nə ba zwɛ̀e máŋá də máŋá.

Zwezi túrí tə yoo
(Apokalisə 1.1-3, 7-8; Matiə 16.27; Galasi tìán 6.7-8)

6 *Malıka tə swìn à con nə, ka wʊ́: «Sʊ̀ràn tə, tə yı cígá sʊ̀ràn, tə ga mɛ, sə lìà twá tə nə. *Yuu-Tiu tə, ʊ pın ʊ *Siŋu tə ʊ nii *sʊ̀sʊ̀nà tə nə. Ʊ mʊ̀ ga nə tʊn ʊ malıka, sə ka bırı ʊ tʊtʊnbıa tə yìàn tə, nə mɛ, sə kʊ bà síʊ́n síʊ́n».
7 Zwezi swìn, ʊ wʊ́: Á cʊga zəni, à bìàn síʊ́n síʊ́n. Pupwən lìù nə yı lìù tə, ʊ nə jə sagı kʊ tə sʊ̀ràn tə, tə nə yı Yıı nii sʊ̀ràn ʊ wa con.
8 Kʊ yı à mʊ̀ Zwan nə nì, à ga na tə wiən təntə. Máŋá tə, à nə nì, à ga na tə wiən təntə, malıka tə nə bırı nə à zwɛ̀e, à tʊa tıa ka nɛɛ nə, sə à pa ka dun.
9 Yá ka dàń swìn à con nə, kʊ wʊ́: «Cı n tìàn nə, dàn ká fwa kʊ yoo təntə! À də yı Yıı tʊtʊnbiu ndə n nə, à ga yı ba tə, ba nə yı n nubıa *Kərisə yırı, ba nə yı Yıı nii sʊ̀sʊ̀nà tə wa lìù. À yı ba tə nə jə sagı kʊ tə wa sʊ̀ràn tə ba waa con tə lìù don. Pa dun Yıı cıcı nə!»
10 Malıka tə kʊ́ʊ̀ swìn à con, ka súrí lá nə, ka wʊ́: «Dàn ká sə̀gə̀ sagı kʊ tə sʊ̀ràn, tə nə yı Yıı nii sʊ̀ràn tə, máŋá tə nə bwələ yırı, swìn tə n bırı.
11 Lìù tə, ʊ nə tə̀lə́ cígá wa, mɛ, sə ʊ kwɛn ʊ nan cígá wa, ʊ súrí lá. Lìù tə, ʊ nə beri ʊ tìàn cʊna wa, mɛ, sə ʊ kwɛn ʊ beri ʊ tìàn, ʊ súrí lá. Lìù tə də ʊ nə wulə cígá wa, mɛ, sə ʊ kwɛn, ʊ ya cígá wa, ʊ doni. Lìù tə, ʊ nə yı Yıı nyiən, mɛ, sə ʊ kwɛn, ʊ tʊn Yıı fıra, ʊ doni».
12 Zwezi swìn, ʊ wʊ́: «Á cʊga zəni, à bìàn síʊ́n síʊ́n. À ja lìù mama tʊtʊŋı ŋwírán, à bìàn, sə à ma ŋwín wá.
13 À yı Aləfa də Omega, kʊ mʊ̀ nə yı təntən də talıkwa lìù. À yı təntən lìù, à ga yı yígúrə́ lìù də.
14 Pupwən lìà nə yı lìà tə, ba nə sın ba ganzwıran, kʊ pa ba na cwəŋə, ba də́ tìú tə bıa, tə nə pın mıı, kʊ tə pa ba na cwəŋə, ba twá Yıı tıʊ tə mimiə, ba zʊ kʊ wa.
15 Yá lìà tə, ba nə tʊŋa cavıyiən tə, ndə kukuri nə, də ba tə nə fwa cırı yìàn, də lìà tə, ba nə cwàrì də duən vɛɛ vɛɛ, də lagʊra tə, də lìà tə nə bwı woŋwanan nə, də lìà tə mama nə swə kʊnkʊn, ba ga tʊŋa kʊnkʊn yìàn, ba lìà təntə ba bwálí jə kʊ tıʊ tə wa. Ba lìà təntə wá mé kàrá wa».
16 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «À mʊ̀ Zwezi nə tʊn à malıka tə, sə ka swìn tə yìàn təntə à lìà tə púlə́ tə wa. À yı pìʊ́ *Davidə dwíí tə wa bìú. À mʊ̀ nə yı jıjʊ naŋʊn tə, kʊ nə pén kʊ pıpılı tə».
17 Yıı-*Siŋu tə də fúrú kan tə dàń swìn, ba wʊ́: «Bàá!» Lìù tə, ʊ nə nə̀ń tə sʊ̀ràn təntə mɛ, sə ʊ swìn, ʊ wʊ́: «Bàá yəbə!» Lìù tə nanyʊnı nə jə, kʊ tíú mɛ, sə ʊ bà ʊ nyʊ níá. Lìù tə, ʊ nə pìà níá tə nə pın mıı, kʊ tíú mɛ, sə ʊ na tə tʊtʊ!

18 À mù Zwan nə swìn lìù tə mama
con, ʋ nə nə̀ń Yıı *nii sʋ̀ràn tə, sagı
kʋ tə wa, à wʋ́: «Lìù tə, ʋ nə súrí
yoo tə nə, Yıı wá kə wá yacara wa,
ndə sagı kʋ tə nə bırı, càn yirə yirə
tə nətʋ.
19 Yá lìù nə kʋ́ʋ̀ lı Yıı nii sʋ̀ràn tə
sagı kʋ tə wa, ʋ dʋgʋ, Yıı bá pa wá
cwəŋə, sə ʋ twá ʋ də́ tìʋ́ tə bıa tə nə
pın mıı tə. Yá Yıı bá pa wá cwəŋə,
sə ʋ twá ʋ zʋ tıʋ tə wa, kʋ nə yı Yıı
nyiən, ndə kʋ nə pʋ́pʋ́ní Yıı sagı tə
wa».
20 Zwezi tə, ʋ nə swìn tə yìən təntə
ʋ bırı, nə swìn ʋ súrí lá, ʋ wʋ́:

«Cígá, à bìàn síʋ́n síʋ́n».

Amıına! Bàá Yuu-Tiu Zwezi!

21 Yuu-Tiu Zwezi nə wá fwa pub-
wanʋ á mama yıra.